

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DOKTORA PROGRAMI**

DOKTORA TEZİ

**LATÎFÎ – MAZHARU’L-ACÂYİB
(SON DÖNEM ÇAĞATAYCA TÛTÎNÂME ÇEVİRİSİ)**

**IRMAK KAÇAR
14707007**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. ZÜHAL ÖLMEZ**

**İSTANBUL
2021**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DOKTORA PROGRAMI**

DOKTORA TEZİ

**LATÎFÎ – MAZHARU’L-ACÂYİB
(SON DÖNEM ÇAĞATAYCA TÛTÎNÂME
ÇEVİRİSİ)**

**IRMAK KAÇAR
14707007
ORCID NO: 0000-0002-2890-1869**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. ZÜHAL ÖLMEZ**

**İSTANBUL
2021**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

LATÎFÎ – MAZHARU’L-ACÂYİB
(SON DÖNEM ÇAĞATAYCA TÛTÎNÂME
ÇEVİRİSİ)

IRMAK KAÇAR
14707007

Tezin Savunulduğu Tarih: 13.03.2021

Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Zühal Ölmez	
Jüri Üyeleri	: Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın	
	Prof. Dr. Ayşe Melek Özyetgin	
	Dr. Öğr. Üy. Fikret Yıldırım	
	Dr. Öğr. Üy. Zemire Gulcalı	

İSTANBUL
MART 2021

ÖZ

LATÎFÎ – MAZHARU’L-ACÂYİB (SON DÖNEM ÇAĞATAYCA TÛTÎNÂME ÇEVİRİSİ)

Irmak Kaçar

Mart, 2021

Aslı Sanskritçe olan Śukasaptati (Papağanın Yetmiş Hikâyesi) adlı Hint hikâyeleri önce Farsçaya ardından da Farsçadan diğer dillere tercüme edilmiştir. Farsçaya Şeyh Ziyâeddîn Nahşebî tarafından “Tûtînâme” adıyla yapılan tercüme, Latîfî adlı biri tarafından *Mazharu’l-Acâyib* adıyla Çağatay Türkçesine aktarılmıştır. Çalışmamızda *Mazharu’l-Acâyib*’in metninin ortaya konup incelenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmanın *Giriş* bölümünde önce Çağatay Türkçesi hakkında genel bilgi verilmiş, ardından da *Tûtînâme* hikâyeleri ile Farsça ve Türkçeye tercümeleri ele alınmıştır. *Çağatayca Bir Tûtînâme Tercümesi: Latîfî’nin Mazharu’l-Acâyib*’i kısmında ise nüshalar, mütercimi, eserin genel yapısıyla ilgili bilgi verilmiş, eserde yer alan gecelerin ve hikâyelerin isimleri verilip dökümü yapılmıştır.

Dil İncelemesi bölümünde yazım özellikleri ile ses ve biçim bilgisi ele alınmıştır. Bu inceleme bölümünde Çağatay Türkçesi özellikleri metinden alınan örneklerle birlikte sunulmuş, kimi bölümlerde araştırmacıların görüşlerine de yer verilmiştir.

Metin bölümünde öncelikle *Metnin Oluşturulmasında Dikkat Edilen Hususlara* yer verilmiş, ardından da eserin transkribe edilmiş metni sunulmuştur.

Dizin-Sözlük bölümünde de alfabetik olarak sıralanan sözcüklerin eklerini de gösteren analitik dizin hazırlanmıştır. Türkçe sözcüklerin yanına Eski Türkçe biçimleri eklenmiş, sözcüklerin türemiş biçimleri varsa sadece ek-kök ayrımı yapılarak sözcüklerin yapısı gösterilmiştir. Alıntı sözcüklerde ise sözcüğün alındığı dildeki biçimleri de gösterilmiştir.

Çalışmanın *Sonuç* bölümünde ise elde edilen sonuçlar ve değerlendirmeler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tûtînâme, Nahşebî, Çağatay Türkçesi, Lâtîfî, Mazharu’l-Acâyib

ABSTRACT

LATÎFÎ – MAZHARU’L-ACÂYİB
(A TUTİNAMA TRANSLATION OF THE LAST CHAGATAY PERIOD)
Irmak Kaçar
March, 2021

The Indian stories called Śukasaptati (Seventy Stories of the Parrot), originally from Sanskrit, were first translated into Persian and then from Persian into other languages. Translation made by Sheikh Ziyaeddin Nahşebi in Persian under the name of Tûtînâme was translated into Chagatay Turkish under the name of Mazharu'l-Acayib by a person named Latifi. In our study, it is aimed to reveal and examine the text of Mazharu'l-Acayib.

In the *Introduction* part of the study, general information about Chagatay Turkish was given first, and then Tûtînâme stories and their translations into Persian and Turkish were explained in detail. In the part of *Translation of a Tutinama in Chagatay: Latifi's Mazharu'l-Acayib*, information about the copies, the translator, the general structure of the work was given, and the names of the nights and stories in the work were given.

In the *Language Analysis* section, spelling features, phonetic and morphological information were discussed. In this analysis section, characteristics of Chagatay Turkish were presented together with the examples taken from the text, and the opinions of the researchers were also included in some sections.

In the *Text* part, *The Considerations in the Formation of the Text* are included first and then the transcribed text of the work is presented.

In the *Index-Dictionary* section, an analytical index showing the suffixes of the words listed alphabetically has been prepared. Old Turkish forms were added next to Turkish words, if there are derivative forms of the words, only the suffix-root distinction was made and the structure of the words was shown. In the quoted words, the forms of the word in the language in which it was taken are also shown.

In the *Conclusion* part of the study, obtained results and evaluations are presented.

Key Words: Tutinama, Nahşebi, Chagatay Turkish, Latifi, Mazharu'l-Acayib

ÖN SÖZ

Hint edebiyatında ‘Śukasaptati’ (Papağanın Yetmiş Hikâyesi) olarak bilinen hikâyeler, ilk olarak Farsçaya *Tûtînâme* adıyla tercüme edilmiştir. Sanskritçe aslından 1330 yılında yapılan en meşhur çevirisi Şeyh Ziyâeddin Nahşebî’ye aittir. Farsçaya aktarılan diğer çevirileri de İmâd bin Muhammed’in Cevâhirü’l-Esmâr’ı, Çihil Tûtî-i Âmiyâne, Ebu’l-fazl Mübârek’in sadeleştirdiği *Tûtînâme* çevirisi, Muhammed Kâdirî’nin *Tûtînâme*’sidir.

Tûtînâme hikâyelerinin Türkçeye aktarımları da Farsça tercümeler üzerinden olmuştur. Eyyûbî’ye atfedilen ilk Türkçe *Tûtînâme* tercümesi, 1538 tarihinde İmâd bin Muhammed tarafından hazırlanan *Cevâhirü’l-Esmâr*’dan tercüme edilerek Kânûnî Sultan Süleyman’a sunulmuştur. XVII. yüzyılda Nev’i-zâde Atâyî tarafından II. Osman’ın emriyle yapıldığı öne sürülen ikinci tercüme ise, araştırmacılar tarafından günümüz Türkçesine birçok kez sadeleştirilerek aktarılmıştır.

Tûtînâme’nin Batı Türkçesiyle yapılan bu tercümelerinin yanı sıra Nahşebî’nin *Tûtînâme*’sinden Çağatay Türkçesine aktarılan bir tercümesi daha bulunmaktadır. “Latîfî” mahlaslı biri tarafından yazılan bu tercümenin ismi *Mazharu’l-Acâyib* olarak kaydedilmiştir. Doktora tezimizde daha önce üzerinde herhangi bir çalışma yapılmayan bu Çağatayca *Tûtînâme* Tercümesinin İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Kütüphanesi Katanov Koleksiyonu Nr. 2794’te kayıtlı bulunan nüshası üzerinde çalışılmıştır.

Bu çalışmanın esas amacı, Türkçe hikâye literatürüne birçok yeni hikâye ekleyecek olan bu eserin bilimsel neşrinin yapılması ve ilgili olduğu literatür içindeki yerinin tespiti ve dil özelliklerinin ortaya konulmasıdır. Çalışmada, metnin dil içi çevirisine yer verilmemiştir.

Çalışmamızın *Giriş* bölümünde *Tûtînâme* geleneği ve Türkçe *Tûtînâmeler* hakkında bilgi verildikten sonra Çağatayca *Tûtînâme*’nin nüshasının bulunduğu yer ve nüsha özellikleri, yazarı olan Latîfî, eserin ismi, muhtevası, Hofman’ın çalışmasında ve Dmitriyeva kataloğunda bahsedilen farklı nüshaları, tercümenin kaynağı ve diğer Türkçe *Tûtînâme*’lerden ayrılan yönleri hakkında bilgi verilmiştir. Eserde yer alan hikâyeler muhteva ve yapı bakımından incelendikten sonra Çağatay Türkçesi dönemine ait bu eserin yazım ve imla özellikleri, ses özellikleri ve biçim özellikleri ele alınmıştır. *Metin* bölümünde ise eserin yazı çevrimi sunulmuş ve metnin *Dizin-Sözlük* bölümü hazırlanmıştır. Bu bölümde sözcüklerin metin bağlamındaki anlamları dikkate alınmış, farklı anlamlar madde içinde numaralandırılarak gösterilmiştir. Sözcüklerin hangi dilden geldiği belirtilerek kökenleri gösterilmiştir.

Bu çalışma, birçok kişinin destekleriyle nihayete ermiştir. İlk olarak, doktora eğitimimin ders döneminden bu satırları yazdığım ana kadar desteğini benden esirgemeyen, akademik çalışmanın usullerini sabırla öğreten, bana yol gösteren kıymetli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Zühal Ölmez’e minnet ve teşekkürlerimi sunarım. Doktora eğitimimde önemli yerleri olan hocalarım Prof. Dr. Mehmet Ölmez, Prof. Dr. A. Melek Özyetgin ve Doç. Dr. Aziz Merhan’a da bana öğrettikleri her şey

için minnettarım. nerileriyle tezimi şekillendiren tez izleme jürisi yesi hocalarım Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın ve Dr. Öğr. Üyesi Fikret Yıldırım'a da katkıları için teşekkür ederim. Ayrıca, tez metnimin nüshasını tespit eden kıymetli hocam Prof. Dr. Sadık Yazar'a ve tez sürecim boyunca ilgi ve desteklerini hiç esirgemeyen Doç. Dr. Sibel Murad ile Ar. Gr. Mevlt İlhan'a da çok teşekkür ederim.

Son olarak; daima yanımda olan ve desteklerini hiç esirgemeyen aileme; moral kaynağım, dayanağım ve yoldaşım olan eim Mücahit Kaçar'a ve biricik ikizlerim Hayal ve Neva'ma sonsuz sabır ve anlayışları iin teşekkür ederim.

Amasya; Mart, 2021

Irmak Kaar

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TRANKRİPSİYON ALFABESİ.....	ix
KISALTMALAR	x
İŞARETLER.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Çağatay Türkçesi.....	1
1.2. Tûtînâme Hikâyeleri ve Tercümesi	2
1.2.1. Tûtînâme'nin Farsça Tercümesi	4
1.2.2. Tûtînâmelerin Türkçe Tercümesi	5
2. ÇAĞATAYCA BİR TÛTÎNÂME TERCÜMESİ: LATÎF'İN MAZHARU'L-ACÂYİB'İ.....	7
2.1. Eserin İsmi ve Mütercimi.....	7
2.2. Eserin Nüshaları	8
2.2.1. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Nüshası.....	8
2.2.2. Hofman Çalışmasındaki Nüshalar.....	9
2.2.3. Dmitriyeva'nın Kataloğunda Yer Alan Nüshalar	10
2.3. Mazharu'l-Acâyib'in Genel Yapısı.....	11
2.4. Mazharu'l-Acâyib'de Yer Alan Geceler ve Hikâyeler	14
2.5. Mazharu'l-Acâyib'deki Şiirler	23
2.6. Mazharu'l-Acâyib'in Söz Varlığı	25
3. DİL İNCELEMESİ	27
3.1. Yazım Özellikleri	27
3.1.1. Ünlülerin Yazımı.....	27
3.1.2. Ünsüzlerin Yazımı	31
3.1.3. Diğer Yazım Özellikleri.....	33
3.2. Ses Bilgisi	34
3.2.1. Ünlüler	34
3.2.1.1. Ünlü Değişimleri	34
3.2.1.2. Ünlü Düşmesi.....	39
3.2.1.3. Ünlü Uyumu.....	40
3.2.2. Ünsüzler	47
3.2.2.1. Ünsüz Değişimleri	47
3.2.2.2. Ünsüz Düşmesi	53
3.2.2.3. Yer Değiştirme (Metatez)	55
3.3. Biçim Bilgisi	55
3.3.1. Ad Çekimi	55
3.3.1.1. Çokluk Eki +lar, +ler:	55
3.3.1.2. İyelik Ekleri.....	55
3.3.1.3. Durum Ekleri.....	56

3.3.1.4. Aitlik Eki	59
3.3.1.5. Adlarda Soru	60
3.3.1.6. Ad Çekiminde Kullanılan Farsça Öğeler	60
3.3.1.7. Zamir n'sinin Kullanımı	61
3.3.2. Sıfatlar	61
3.3.2.1. Sıfatlarda Karşılaştırma ve Üstünlük	61
3.3.2.2. Belgisiz Sıfatlar	62
3.3.2.3. İşaret Sıfatları	63
3.3.2.4. Sayı Sıfatları	64
3.3.3. Zamirler	65
3.3.3.1. Kişi Zamirleri	65
3.3.3.2. İşaret Zamirleri	65
3.3.3.3. Dönüşlülük Zamirleri	66
3.3.3.4. Soru Zamirleri	66
3.3.3.5. Belirsizlik Zamirleri	66
3.3.3.6. Birliktelik Zamirleri	66
3.3.4. Zarflar	67
3.3.4.1. Yer-Yön Zarfları:	67
3.3.4.2. Zaman Zarfları:	67
3.3.4.3. Niteleme ve Hal Zarfları:	67
3.3.4.4. Soru Zarfları:	67
3.3.4.5. Ölçü-Miktar Zarfları:	68
3.3.4.6. Zarflarda Üstünlük ve Karşılaştırma:	68
3.3.5. Edatlar	68
3.3.5.1. Çekim Edatları	68
3.3.5.2. Kuvvetlendirme Edatları	71
3.3.6. Bağlaçlar	71
3.3.7. Ünlemler	75
3.3.8. Eylem Çekimi	75
3.3.8.1. Emir Kipi	75
3.3.8.2. Şimdiki Zaman	77
3.3.8.3. Geniş Zaman	78
3.3.8.4. Görülen Geçmiş Zaman	79
3.3.8.5. Belirsiz Geçmiş Zaman	81
3.3.8.6. Gelecek Zaman-İstek	81
3.3.8.7. Kesin Gelecek Zaman	82
3.3.8.8. Şart	82
3.3.8.9. Gerekliklik	84
3.3.8.10. Yeterlilik Eylemi	84
3.3.9. Birleşik Çekim	84
3.3.10. Ad-Eylemler	86
3.3.11. Sıfat-Eylemler	87
3.3.12. Ulaçlar	89
4. METİN	91
4.1. Metnin Oluşturulmasında Dikkat Edilen Hususlar	91
4.2. Metin	92
5. DİZİN-SÖZLÜK	310
6. SONUÇ	690
KAYNAKÇA	693

TRANKRİPSİYON ALFABESİ

Arap	Latin	Arap	Latin
ا	A, a; Ā, ā; E, e	ض	Ḍ, ḍ; Ž, ž
آ	A, a; Ā, ā	ط	Ṭ, ṭ
ب	B, b; P, p	ظ	Ẓ, ẓ
ت	T, t	ع	ʿ
ث	Ṣ, ṣ	غ	Ġ, ġ
ج	C, c; Ć, ċ	ف	F, f
چ	Č, č	ق	Q, q
ح	H, h	ك	K, k
خ	Ḥ, ḥ	نك	Ḍ
د	D, d	ل	L, l
ذ	Ḍ, ḍ; Z, z	م	M, m
ر	R, r	ن	N, n
ز	Z, z	و	V, v; o, ö, u, ü; ū
ژ	J, j	ه	H, h; a, e
س	S, s	ی	Y, y; I, i; Ĭ, ĭ; Ī, ī; È, è
ش	Ş, ş	ء	ʾ
ص	Ş, ş		

KISALTMALAR

Abuşka Niyāzi: Nevāyî'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar, El-Lugātu'n-Nevā'iyye ve'l-İstişhādātu'l-Cagātā'iyye, M. Kaçalın

age. adı geçen eser

agm. adı geçen makale

agt. adı geçen tez

Ar. Arapça

Ar.Eng.Dic. Arabic English Dictionary, Steingass

AT Ana Türkçe

bk. Bakınız

C. Cilt

Çağ. Çağatayca

Çev. çeviren

Çin. Çince

DİA Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

DTO Dictionnaire Türk Oriental, Pavet De Courteille

EAT Eski Anadolu Türkçesi

EDPT An Etymological Dictionary Of Pre-Thirteenth-Century Turkish, Clauson

ET Eski Türkçe

Far. Farsça

Haz. Hazırlayan

Hız. Hazret

KB Kutadgu Bilig

Kırg. Kırgızca

Kırg.RS Kırgızca-Rusça Sözlük, Yudahin

krş. Karşılaştırınız

Kzk. Kazakça

Kzk.TS Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlüğü, Koç, Bayniyazov, Başkapan

Lexicon A Turkish and English Lexicon, Redhouse

mec. mecaz/mecazen

MK Mahmud Kaşgarlı
Mo. Moğolca
Orh.T. Orhon Türkçesi
OTWF I, II Old Turkic Word Formation I-II, Erdal
ÖTİL Özbek Tilinin İzahlı Lugatı, Ma'rufov
Özb. Özbekçe
Özb.TS Özbekçe Türkçe Sözlük; Üşenmez, Boltabayev, Tuğlacı
Rus. Rusça
s. sayfa
Seng. Muhammad Mahdî Xân, Sanglâh
Soğd. Soğdca
ŞSE Şeyh Süleyman Efendi, Lûgat-ı Çağatay ve Türkî-i Osmanî
Tar.S Yeni Tarama Sözlüğü, C. Dilçin
TDAD Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi
TDAY-B Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten
TDBUÜ Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler, Tekin
TDED Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
TDK Türk Dil Kurumu
TETTL Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati, Tietze
TKAE Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
TMEN Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen, Doerfer
TTK Türk Tarih Kurumu
Tü. Türkçe
UTİL Hazirki Zaman Uygur Tiliniñ İzahlık Lugiti
UWb.1 Uigurisches Wörterbuch, Röhrborn 1981
Uyg. Uygurca
Uzb.RS Özbekçe-Rusça Sözlük; Brovko, Akabirov, Magruf, Hodjahanov
vd. ve diğerleri
VEWT Versuch eines Etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen, Räsänen
Yay. Yayımlayan
YUyg. Yeni Uygurca
YUyg.TS Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü

İŞARETLER

() Metin bölümünde satır numarasını gösterir: (1), (2) vd.

(...) Metinde silinmiş ya da okunamayan sözcüğü gösterir.

// Fonem ve morfem işareti

[] Metne eklenen harf veya sözcüğü gösterir; Metin ve Çeviri bölümlerinde ise sayfa numarasını gösterir.

~ Her iki biçimi de kullanılan yapıyı gösterir.

< Bu şekilden gelir.

> Bu şekle gider.

+ Dilbilgisinde isim kökü ve isim köküne gelen ek

- Dilbilgisinde fiil kökü ve fiil köküne gelen ek

* Tespit edilememiş, tahmini şekli gösterir.

1. GİRİŞ

1.1. Çağatay Türkçesi

İslâmî Orta Asya yazı ve edebiyat dilinin üçüncü evresini oluşturan ve Harezmi Türkçesinin devamı sayılan Çağatay Türkçesi, adını Cengiz Han'ın oğlu Çağatay'dan almaktadır. “Çağatay” adı ile belirtilmek istenen kavramın sınırları ve Çağatay Türkçesinin sınırları ve dönemlere ayrılması konusunda araştırmacılar arasında bir görüş birliği yoktur.

Köprülü Çağatayca için şu tanımı yapar: “Çağatayca kelimenin en geniş manası ile, Moğol istilasından sonra Cengiz çocukları tarafından kurulan Çağatay, İlhanlı ve Altın-Ordu imparatorluklarının medenî merkezlerinde XIII.-XIV. asırlarda inkişaf eden ve Timurlular devrinde bilhassa XV. asırda klasik bir mahiyet alarak, zengin bir edebiyat yaratan edebî Orta Asya lehçesidir.”¹

XVII. yüzyılda Ebûlgazi Bahadır Han Şecere-yi Türk adlı eserinde Çağatay Türkçesi ifadesi ile Temürlüler devrindeki Arapça ve Farsça öğelerle karışık olarak bulunan yazı dilini kastetmektedir. Mirza Mehdi Han ise Çağatayca-Farsça Senglah adlı sözlüğünde Çağatayca için “luğat-ı çağatây” ifadesini kullanmaktadır.²

E. Berezine Çağataycayı en eski Türk lehçesi olarak kabul ederken, Vambery Çağatay adı altında XII. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar devam eden Orta Asya İslam-Türk yazı dilinin yanında Batı ve Doğu Türkistan'ın yaşayan lehçelerini ve özellikle de Özbekçeyi toplamıştır. Onu takip eden J. Thury ve M. Hartmann Çağatay sözünü geniş anlamıyla kullanmışlardır. Şeyh Süleyman Efendi Sözlüğüne Özbekçe sözcükler almaktan geri durmamıştır. M. Quatremere, Pavet De Courteille ve T. Zenker “Doğu Türkçesi” ifadesini kullanmışlardır. Radloff ve F. E. Korş, Çağatayca ile Uygurcadan sonraki Orta Asya Türkçesini, A. Krimskiy ise XII-XVIII. yüzyıl Orta Asya edebî

¹ Fuad Köprülü, “Çağatay Edebiyatı”, **İslâm Ansiklopedisi**, c.3, (İstanbul: MEB, 1945): 270.

² János Eckmann, “Çağatay Dili Hakkında Notlar”, **TDAY-Belleten**, c. 6, (1958): 118.

Türkçesini işaret etmektedir. Samoyloviç lehçe farklarını dikkate alarak Çağatay adını XV-XX. yüzyıllar arası Orta Asya edebî Türkçesi olarak kullanır. Köprülü ise Çağataycayı XIII-XIV yüzyıllarda ortaya çıkan ve XV. yüzyılda zengin bir edebiyat ortaya koyan Orta Asya lehçesi olarak görmektedir.³

Çağatay Türkçesinin dönemlere ayrılmasında farklı görüşler bulunmaktadır. Fuad Köprülü Çağatay edebiyatını beş döneme ayırır:

1. İlk Çağatay Devri (XIII.-XIV. yüzyıllar)
2. Klâsik Devrin Başlangıcı (XV. yüzyılın ilk yarısı)
3. Klâsik Çağatay Devri (XV. yüzyılın son yarısı)
4. Klâsik Devrin Devamı (XVI. yüzyıl)
5. Gerileme ve Çökme Devri (XVII.-XIX. yüzyıllar)⁴

Nevâyî ve onun eserleri sayesinde klasik şeklini alan ve zirve dönemini yaşayan Çağatayca, Nevâyî dili adıyla da anılmaktadır. Nitekim J. Eckmann, Çağataycayı dönemlere ayırırken Nevâyî'ye göre bir dönem ayırımı yapar: Klâsik Öncesi Dönem (XV. yüzyılın başından, Nevâyî'nin ilk eserini verdiği 1465 yılına kadar), Klâsik Dönem (1465-1600) (Nevâyî dönemi), Klâsik Sonrası Dönem (1600-1921) (Bir yandan Nevâyî'nin dilinin iyi bir taklidinin görüldüğü diğer yandan da Özbek unsurların eklenmesiyle oluşan bir dönem).⁵

1.2. Tûtînâme Hikâyeleri ve Tercümeleri

Hikâye ve masallar edebiyatta önemli bir yere sahip türlerdendir. Kökenleri çok eskiye dayanan hikâye ve masallar hem doğu hem de batı edebiyatlarında farklı şekillerde karşımıza çıkar. Bunlar farklı formlarda kimi zaman alıntı kimi zaman da tercüme yoluyla farklı coğrafyalarda ve kültürlerde kendine yer bulur.

Hint edebiyatı, geçmişten günümüze kadar masal ve hikâye açısından oldukça zengin bir edebiyat oluşturmuştur. Sanskritçe yazılan bu hikâye ve masallar değişik

³ Eckmann, *Çağatay Dili Hakkında Notlar*, 118-120.

⁴ Köprülü, *Çağatay Edebiyatı*, s. 276.

⁵ János Eckmann, *Chagatay Manual*, (Bloomington, 1966), 9-10.

gelişerek çeşitli dünya dillerine çevrilmiştir. Sanskritçeden tercüme edilen birçok hikâye ve masal örneği bulunmakta olup bunlar arasında *Rigveda* (Hint edebiyatında en eski ve en önemli masallardan biridir.), *Mahabharata* (İçinde fabl ve peri masalı şeklinde hikâyeler bulunmaktadır), *Pançatantra* (“Beş kitap” anlamına gelen masal serisidir ve Sanskrit aslı kaybolmuş olup Pehlevî çevirisiyle günümüze ulaşmıştır), *Kathasaritsagara* (“Masal ırmaklarının okyanusu” anlamına gelir ve iç içe geçmiş 350 hikâye bulunur), *Simhasanadvatrimşika* (*Vikramarkaçaritra* adıyla da bilinen ve “tahtın otuz iki hikâyesi” anlamına gelen bir masal koleksiyonudur), *Ramayana*, *Vetalapançavimşati* (Hortlağın yirmi beş öyküsü” anlamına gelen kökeni oldukça eski hikâyelerdir) ve *Śukasaptati* en tanınanlarıdır⁶.

Hint edebiyatında ‘Śukasaptati’⁷ (Papağanın Yetmiş Hikâyesi) olarak bilinen hikâyeler de önemli bir yere sahiptir. Bilge ve akıllı bir papağanın ağzından anlatılan bu hikâyelerin Hintçe aslının 70 hikâyeden oluştuğu söylenmektedir. Aziz Narada tarafından Tanrı Indra’ya anlatıldığına dair mitolojik bir kökeni olan Śukasaptati hikâyelerinin *Çintamani Bhatta*, *Śvetambara mezhebinden bir Cayna* ve *Purushottama oğlu Devadatta* şeklinde üç versiyonu bulunmaktadır. Konusu ise kısaca şöyledir:

“Devadasa, görevli olarak başka bir kente giderken papağanına, karısına göz kulak olmasını söyler. Papağan da karısı ile âşığının buluşmasını engellemek için her gece bir öykü anlatır. Öykülerin büyüüne kapılan kadın, kocasına ihanet tasarısını gerçekleştiremez. 70. Öykünün sonunda eve gelen koca da durumdan memnundur.”⁸

Tarih boyunca başka hikâyelerin eklenmesiyle değişen ve gelişen Śukasaptati masallarının çok sayıda el yazması ve birçok Hintçe çevirisi bulunmaktadır. İçerisinde şiirler, beyitler bulunan eserin süslü ve basit iki versiyonu vardır. Śukasaptati’nin kim tarafından ve ne zaman yazıldığı kesin olarak bilinmemekle birlikte 198 numaralı Cātaka masalından çıkma ihtimali olduğu düşünülür. Bu eserde de Hint edebiyatında önemli bir motif olan “konuşan kuş” motifi bulunmaktadır. Papağan yetmiş gece boyunca kadını aşığına gitmemesi için hikâyeler anlatarak oyalar. Kadınların iffetsizliği, erkek düşkünlüğü ve yaptıkları hilelerin anlatıldığı Śukasaptati’de bazı

⁶ Korhan Kaya, **Hint Masalları**, 3.bs. (Ankara: İmge Kitabevi, 2016), 13-21.

⁷ Śuka-saptati शुकसप्तति ‘Name of 70 stories related by a parrot (of which there are 2 recsions extant (Monier Monier-Williams, 1899: 1079.; Śukasaptati f. ‘die siebenzig (erzählungen) eines papageien’. (Böhtlingk VII, 1872-75), 237.

⁸ Korhan Kaya, **Hint Masalları**, 21-22.

hikâyelerde erotik sahneler de anlatılır. Eğlenceli ve öğretici olan bu hikâyeler, günümüze kadar beğenilerek okunmuştur.⁹

Hint edebiyatının önemli hikâyelerinden biri olan Śukasaptati, Ulrich Marzolph tarafından batıda en çok bilinen Farsça ve Türkçe anlatılar olarak değerlendirilmiş ve Sanskritçe yazılmış orijinal çalışmanın muhtemelen 10. yüzyıla kadar uzandığı belirtilmiştir.¹⁰

1.2.1. Tûtî-nâme'nin Farsça Tercümeleri

Śukasaptati olarak bilinen bu eser ilk olarak *Tûtî-nâme* adıyla Farsçaya, Farsçadan da başta Türkçe olmak üzere çeşitli dillere tercüme edilmiştir.

Tûtî-nâme'nin ilk Farsça çevirisi M. 1314 yılında İmad b. Muhammed es-Sagarî tarafından *Cevâhirü'l-Esmâr* ismiyle Alâaddîn Muhammed Şâha sunulmuştur. Şemseddin Âl-i Ahmed¹¹ tarafından yayına hazırlanan *Cevâhirü'l-Esmâr*'da Arapça ayet, hadis ve ibarelerle, Farsça beyit ve mısralar geniş yer tutmaktadır. “Dâsitân” bölümleriyle hikâyelere başlangıç yapılmakta ve “Dâsitân” başlığı altında 49 geceye yer verilmektedir. İmâd bin Muhammed, bu tercümesinde Emir Muizzî (ö.1124-7), Hâkânî (ö.1199), Nizâmî (ö.1214), Rûmî (ö.1273), Sa'dî (ö.1292) gibi şâirlerin şiirlerinden parçalar almıştır.¹²

Farsçaya yapılan en meşhur ve ilk düzenli çeviri 1330 yılında “Şeyh Ziyâeddin Nahşebî” tarafından yapılmış olup Nahşebî, eseri “gece” adını verdiği 52 bölüme ayırmış, tercüme ederken de kaynak aldığı metindeki bazı hikâyelere yer vermemiş ya da yeniden düzenlemiştir. Yapılan diğer tercümelerden farklı olarak baş karakterlerin isimlerini değiştirmiş, eserdeki manzum parçaları kendi yazmış ve başka şâirlerin şiirlerinden örnek vermemiştir.¹³

⁹ Korhan Kaya, çev. Hindî ve İngilizce çevirileriyle karşılaştırarak Sanskrit aslından, **Papağanın Yetmiş Hikayesi**, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020), ix-xx.

¹⁰ Ulrich Marzolph, ‘Śukasaptati’, *Enzyklopädie des Märchens: Handwörterbuch zur historischen und vergleichenden Erzählforschung*. Berlin, New York, 2010.

¹¹ İmâd bin Muhammed, **Tûtî-nâme Cevâhirü'l-Esmâr** (haz. Şemseddin Âl-i Ahmed), (Tahran: Bünyâd-ı Ferheng-i İran, 1973).

¹² İbrahim Sona, “Türk Edebiyatında Tûti-nâme Hikâyeleri (İnceleme-Tenkitli Metin)”, (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012a), 2-3.

¹³ E. Berthels, “Nahşebî”, **İslam Ansiklopedisi**, c. 9, (İstanbul: MEB, 1964), 40-41.; Rıza Kurtuluş (2006), “Nahşebî, Ziyâeddin”, **Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, c. 32, (İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, 2006), 309-310.

Zamanla Nahşebî'nin tercümesi de dili ağır ve anlaşılması güç hale gelince, Türk-Hint hükümdarı Ekber'in (ö. 1014/1605) emriyle Ebü'l-fazl b. Mübârek (ö. 1011/1602) tarafından eser yeniden düzenlenmiş ve sadeleştirilmiştir. XVII. yüzyılda ise sadeleştirilmiş olan eser Muhammed Kâdirî tarafından 35 bölüme indirilerek yeniden düzenlenmiştir. Kadirî'nin düzenlediği bu *Tûtînâme* çok beğenilmiş ve bazı Doğu ve Batı dillerine (Hindî, Bengalî, Tatarca, Almanca) de tercüme edilmiştir.¹⁴ Avrupa dillerine çevrileriyle ilgili Rıza Kurtuluş şu bilgileri vermektedir: “1792’de M. Gerrans’ın Kâdirî’nin metnini esas alarak on iki bölümü İngilizceye, Carl Jakob Ludwig Iken (Stuttgart 1822) ve Georg Rosen (Leipzig 1858) Almancaya, Evgenii E. Berthels Rusçaya çevirmiştir (Moscow 1979). H. Brockhaus da sekiz “gece”yi Almanca tercümesiyle birlikte neşretmiştir (Leipzig 1843)¹⁵”.

1.2.2. Tûtînâmelerin Türkçe Tercümeleri

Tûtînâme hikâyelerinin Türkçeye tercümeleri Farsça tercüme üzerine olmuştur. Hikâyelerin Türkçeye kaç çevirisinin olduğu, mütercimlerin kimler olduğu ve kaynak metin konusunda farklı görüşler mevcut olup, araştırmacılar arasında ortak bir görüş bulunmamaktadır.

Tûtînâme hikâyelerinin Türkçeye ilk tercümesi, 1314 tarihinde İmâd bin Muhammed es-Sagarî tarafından hazırlanan *Cevâhirü'l-Esmâr*'dan tercüme edilerek 1538 yılında Kânûnî Sultan Süleyman'a sunulmuştur. 43 gecedan oluşan tercümenin mütercimi konusunda net bir bilgi verilme de “Eyyûbî” olma ihtimali yüksektir.¹⁶ Bu tercümenin Bodlein, British Museum, Rodos ve Süleymaniye’de bilinen dört nüshası bulunmaktadır.¹⁷ Bu tercüme üzerine bir doktora tezi ve bir kitap çalışması yapılmıştır.¹⁸

İkinci tercümenin mütercimi, kime sunulduğu ve hangi Farsça tercümeyle dayandığı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Cahit Öztelli, bu çevirinin XVII. yüzyılda Nev’i-

¹⁴ Bu bölümdeki bilgiler aşağıdaki çalışmalardan derlenmiştir: Berthels, **agm**, 40-41; Kurtuluş **agm**, 309-310.; Sona, **agt**, 1-7.

¹⁵ Kurtuluş, **agm**, 310.

¹⁶ Sona, **agt**, 22.

¹⁷ İbrahim Sona, “1538 Tarihli İlk Türkçe Tuti-name Tercümesi”, **Turkish Studies**, c. 7, s. 3 (2012b): 2302.

¹⁸ Sona, 2012a.; Bekir Direkci, **Tûtînâme (Giriş-Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)**, (Konya: Palet Yayınları, 2019).

zâde Atâyî tarafından II. Osman'ın emriyle yapıldığını öne sürmüştür¹⁹. E. Berthels, “Nahşebî” maddesinde bu tercümenin mütercimi olarak “Sarı Abdullah” ismini vermektedir.²⁰ Günay Kut, çalışmasında “Sarı Abdullah” ismini vermiş olsa da buna şüpheyile yaklaşır ve eserde bu isme hiç rastlanılmadığını belirtir.²¹ Kaynağı konusunda da belirsizlik mevcut olup bu konudaki çalışmalarda, Kâdirî tarafından 35 geceye indirilerek sadeleştirilmiş olan metinden XVII. yüzyılda Osmanlı Türkçesine tercüme edildiği belirtilir.²² 27 geceden oluşan bu Türkçe *Tûtînâme*'nin içerisinde yer alan hikâyeler, konuları bakımından ilk Türkçe *Tûtînâme*'den pek farklılık göstermezler. Ancak bu tercüme, birincisinden üslup bakımından büyük farklılıklar göstermekte, içerisinde Arapça ve Farsça şiir ve metinlerin azlığı dikkat çekmekte, birebir tercümeden çok telif özelliği göstermektedir.²³ Bu tercümenin kütüphanelerde tespit edilebilen 17 yazma nüshası, Mısır ve İstanbul'da 13 matbu baskısı bulunmaktadır. Bu yazma nüshalar ve matbu baskılar Şemsettin Kutlu, Behçet Necatigil ve Nagihan Gür tarafından günümüz Türkçesine sadeleştirilerek aktarılmış²⁴ üzerinde üç yüksek lisans çalışması yapılmıştır.²⁵

¹⁹Cahit Öztelli, “Tûtînâme Üzerine Bilgiler”, **Sivas Folkloru**, s. 46 (1976): 3-6.

²⁰Berthels, **agm**, 40.

²¹Günay Kut, “**Hint Edebiyatından Türk Hikâyelerine**”, Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları Dergisi, s. 8 (1997): 361.

²²Günay Kut, **agm**, 361; Hasan Kavruk, (1998). **Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler**, (İstanbul: MEB Yayınları, 1998), 42.

²³Sona, **agt**, 28-29.

²⁴Şemsettin Kutlu, **Tuti-name Papağanın Hikayeleri**, (İstanbul: Tercüman Yayınları, Tarihsiz). Behçet Necatigil, **Tutiname Behçet Necatigil'in Kaleminden**, 4. bs. (İstanbul: Can Yayınları, 2017). Nagiha Gür, **Tûtînâme**, (İstanbul: Kapı Yayınları, 2014).

²⁵Adem Ağaoğlu, “Tutiname Metin ve İnceleme” (Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012).; Burcu Atalas, “Tutiname Metin ve İnceleme (88a-177b)” (Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010).; Hülya Kesler, “Tutiname Metin ve İnceleme (1b-88a)” (Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010).

2. ÇAĞATAYCA BİR TÛTÎNÂME TERCÜMESİ: LATÎFÎ'NİN MAZHARU'L-ACÂYİB'İ

2.1. Eserin İsmi ve Mütercimi

Çağatay Türkçesiyle kaleme alınmış bu *Tûtînâme*'nin kim tarafından tercüme edildiği ve eserin ismi hakkındaki bilgileri eserin sebep-i telif bölümünden hareketle tespit edebilmekteyiz.

Mütercim, eserin sebep-i telif bölümünde mahlasını, tercümeyle sunduğu kişiyi ve eserine verdiği ismi belirterek “Latîfî” mahlasıyla yazılmış bir şiire yer verdikten sonra hikâyeleri tercüme etmeye başlar. Eserin mütercimi olan Latîfî, giriş bölümünün sonuna “Tûṭî Birle Hucesteniñ Dâstânı ve Tûṭîniñ Söziğe Kirgeni” başlıklı on beyitlik bir mesnevi yazmış ve son beyitte mahlasını zikretmiştir:

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tûṭî kirdi sözge ol şîrîn-zebân
Zevk birle başladı bir dâstân

Başladı bir dâstân-ı bü'l-‘ acîb
Ol kêçe kıldı hikâyetni ğarîb

Kışsa-yi ârâm-ı cân bü'l-‘ aceb
Burnağılardın rivâyâtı ‘ aceb

Meclis içre tamdı şeker sözdin
Nêce buldı sırr-ı ma' nî özdin

Zâhiride hâzîr yañlıĝ sebz-püş
Bâṭınıda zevk-i ma' nî ura cüş

Sözde bir dâniş-ver-i haqqâne
Mülhem olğan ‘ âlem-i rabbâne

Mušt bir u' cûbe-yi esrârdur
Bâṭınıda ma' nî bisyârdur

Taptı gūyâ Haq Te' âlâdın naẓar
Vâkıf-ı esrâr oldı mušt-ı per

Qudretini zâhir etti ḥüsn-i pāk
Maḥrem-i esrâr oldı mušt-ı ḥāk

Ey Latîfî tapmadın Hâkdin nazar
Pîr-i ma' nîdin êrür sen bî-ñaber (3a)

Dili ve gramer yapısı bakımından Çağatay Türkçesi özellikleri gösteren eserin mütercimi olan Latîfî'nin kim olduğu hakkında yaptığımız araştırmalarda Ali Şîr Nevâyî'nin *Mecâlisü'n-Nefâyis*'de bahsettiği Latîfî'den başka bir şâire rastlamadık. Nevâyî de bu şâirden kısaca “iyi bir şâir olduğu ve genç yaşta öldüğü” şeklinde bahsetmektedir.²⁶

Bu bölümden öğrenildiğine göre Latîfî bu tercümeyi şâirlerin en iyisi ve fesahat ehli olanların en yücresi olarak belittiği Hizmet Mevlânâ Radî'ye sunmuştur:

Erbâb-ı dâniş u bînişge ma' lûm ve ehl-i taḥkîḳ u teftîşge mefhûm bolsun kim efşahu'l-fuşahâ ve emlahu'ş-şu'arâ Hizmet Mevlânâ ḳuddise sırruhu...

Ve yine ma' lûm bolsun kim Süleymân-ı zamân ve süḥandân-ı cihân ve dânişver şâhlar şoḥbetleride ve dâñâ şehin-şâhlar meclisinde yol tapḡan Hizmet Mevlânâ Ra'dî zâde faẓilethu...(2b-3a)

Latîfî, eserine verdiği ismi de bu bölümde belirtir. Okuyucuların bu kitapta şaşırtıcı ve garip hikâyeler okuyacaklarını belirten Latîfî, eserine “şaşırtıcı şeylerin görüldüğü yer” anlamına gelen *Mazharu'l-Acâyib* ismini verdiğini söyler:

Ve bu kitâbnı oḳuḡuḳı ve eşitḡuḳı kim 'aceb efsâne'ler ve 'aceb dâstân zâhir bolur êrdi ol sebebdin bu kitâbḡa Mazharu'l-'Acâyib aṯ ḳoyuldu (3a).

Dolayısıyla şimdilik eserin müterciminin Latîfî olduğunu, eserine *Mazharu'l-Acâyib* ismini verdiğini ve zamanın önde gelen şahsiyetlerinden biri olan Hizmet Mevlânâ Radî'ye sunduğunu bilmekteyiz.

2.2. Eserin Nüshaları

Çalışmamızda Çağatay Türkçesiyle kaleme alınan bu Tûtînâme tercümesinin elde edilen tek nüshası kullanılmıştır. Ayrıca bazı kataloglarda ve çalışmalarda *Mazharu'l-Acâyib* ismi ile kaydedilmiş Tûtînâme tercümelerine de raslanmaktadır. Aşağıda hem çalışmamızı esas aldığımız nüshaya hem de katalog ve çalışmalarda rastladığımız bilgilere değinilmiştir.

2.2.1. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Nüshası

Çalışmamızda kullandığımız İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi Katanov Koleksiyonu Nr. 2794'te kayıtlı bulunan bu nüsha talik hatla

²⁶ Kemal Eraslan (Hazırlayan), *Ali-Şîr Nevâyî Mecâlisü'n-Nefâyis I, (Giriş ve Metin)*, (Ankara: TDK Yayınları, 2001), 69.

kaleme alınmıştır.²⁷ 172 yapraktan oluşan nüshanın her sayfasında on beş satır bulunmaktadır. Hikâyelerin gece isimleri ve kıt'a, beyit vb. sözcüklerin kırmızı mürekkeple yazılması dışında tamamı siyah mürekkeple yazılan bu nüshanın müstensihî ve tercüme tarihi bilinmemektedir. Ancak eserin 172a sayfasında H. 1299/M. 1881-82 yılında istinsah edildiği kaydedilmiştir:

Erbâb-ı dâniş ü bînişge ma'lûm ve ehl-i taḥkîk u tefṭîşge mefhûm bolsun kim bu kitâb-ı Maḏharu'l-^c Acâyib sene 1299 yek-hezâr du şad u nû vü nühğa bitildi. (172a)

2.2.2. Hofman Çalışmasındaki²⁸ Nüshalar

Mazharu'l-Acâyib ile ilgili olarak Hofman'ın Çağataycayla ilgili biyografik çalışmasında da bilgi bulunmakta ve muhtemel nüshalarına değinilmektedir. Bu çalışmada "Ziyaeddin Nahşebî" maddesi altında *Tûtînâme* hakkında bilgi verilirken eserin Türkçeye çevirilerinden bahsedilmektedir. Nahşebî tercümesinin Osmanlıca, Tatarca ve Türkmence olan tercümelerine değinilen bu bölümde Doğu Türkçesi alt başlığında *Tûtînâme*'nin üç çevirisinden söz edilmektedir.²⁹ Bunlardan biri Smirnov Kataloğu'na dayanarak yer verdiği Kaşgar Türkçesine çevrildiğini söylediği iki nüshalı bir tercümedir. Leningrad'da bulunduğu belirtilen bu nüshalar, Hofman'ın verdiği bilgiye göre 1865 ve 1785-1786 (?) yıllarında istinsah edilmişlerdir. Hofman bu nüshaların 52 gecedan oluştuğunu ve Mevlânâ Radî'ye sunulduğunu belirterek bu tercümenin ismini de *Mazharu'l-Acâyib* olarak kaydetmektedir. Hofman, Nahşebî'den mi yoksa Kâdirî'den mi tercüme edildiğine karar veremediği diğer tercümenin ise istinsah tarihini soru işareti koyarak 1785/1786 olduğunu belirtmiştir.³⁰

Hofman'ın kayda aldığı Doğu Türkçesine tercüme edilen son *Tûtînâme* tercümesi ise 1718/1719 istinsah tarihli olup *Kırk Tûtî* adıyla geçmektedir. Bu katalogta *Tûtînâme*'nin Molla Kurban Hurremî tarafından 19. yüzyılda Çağatay Türkçesine yapılan bir çevirisinden de söz edilmektedir.³¹

²⁷Bu nüsha, Sadık Yazar tarafından İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'ndeki el yazmalarının kataloğunun hazırlanması esnasında tespit edilmiştir. Sadık Yazar, "İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'ndeki El Yazmalarının Katalogu", *Türkiyat Mecmuası*, c. 26, s. 1, (2016): 346.

²⁸Hofman, H.F., *Turkish Literature A Bio-Bibliographical Survey*, Section III. Part I. vol. 4. (Utrecht, 1969), 236-244.

²⁹Hofman, H.F., *age*, 242.

³⁰Hofman, H.F., *age*, 243.

³¹Hofman, H.F., *age*, 243-244.

2.2.3. Dmitriyeva'nın Kataloğunda³² Yer Alan Nüshalar

Hofman'ın Smirnov kataloğuna dayanarak Leningrad'da bulunduğunu söylediği nüshaları elde etmeye çalıştığımızda şu bilgilere ulaştık: Leningrad şehrinin adı daha sonra St. Petersburg olarak değişmiş, Leningrad kütüphanesindeki bu yazmalar da Şarkiyat Araştırmaları Enstitüsü kütüphanesine nakledilmiştir. Söz konusu kütüphanenin kataloğunu 2002'de hazırlayan Dmitriyeva'nın kataloğunda da Smirnov'un bahsettiği bu nüshalar hakkında bilgi bulunmaktadır.

L. V. Dmitriyeva tarafından hazırlanan kataloğu incelediğimizde katalogta bu isimde üç yazma olduğu görülmektedir. Yazmaların katalogta ele alındıkları maddeler 1856, 1857 ve 1858 numaralıdır. 1856 numaralı maddede ele alınan yazma, St. Petersburg'da bulunan Şarkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'nde C1947 numara ile kayıtlı olup 228 varaktan oluşan nüsha kataloga göre 15 x 23 cm. ölçülerindedir. Katalogta 1858 numaralı maddede ele alınan diğer bir yazma da aynı kütüphanede 1096 numara ile kayıtlı olup 155 varaktan oluşmaktadır. Katalogtaki bilgilere göre 13 x 20 cm. ölçülerinde olan sayfalarda 13 satır bulunmaktadır³³.

Katalogtaki bahsi geçen iki maddede haklarında bilgi verilen eserlerin çalışmamıza konu ettiğimiz tercüme ile bir ilgisi olmadığı görülmektedir. Ancak 1857 numaralı maddede hakkında bilgi verilen nüshanın çalışmamızda incelediğimiz *Mazharu'l-Acâyib*'in bir nüshası olduğu anlaşılmaktadır. St. Petersburg'da bulunan Şarkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'nde C.181 numarada kayıtlı bulunan bu yazma, 181 varaktan oluşmaktadır. Kataloga göre 18 x 30 cm. ölçülerinde olan sayfalarda 19 satır bulunmaktadır.³⁴ Bu nüshanın kütüphane yetkilileri ile iletişime geçmemiz sonucunda eserin yalnızca ilk sayfasını görme imkanımız olmuştur. Buna göre, söz konusu nüshanın *Mazharu'l-Acâyib*'in diğer bir nüshası olduğu görülmektedir. Ne yazık ki tez çalışması sürecinde bu nüshanın görüntülerini elde etme taleplerimiz kütüphane yetkilileri tarafından karşılanmamıştır. Bu yüzden çalışmamız İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'nde bulunan nüsha esas alınarak hazırlanmıştır.

³² Dmitriyeva, L. V, **Katalog Tyurkskih Rukopisey, İnstituta Vostokovedeniya Rossiyskoy Akademiy Nauk** (Moskova: İzdatel'skaya Firma Vostochnoy Literaturı RAN, 2002), 429-430.

³³ Dmitriyeva, L. V, **age**, 429-430.

³⁴ Dmitriyeva, L. V, **age**, 429.

2.3. Mazharu'l-Acâyib'in Genel Yapısı

Mazharu'l-Acâyib, Nahşebî'nin yukarıda hakkında bilgi verdiğimiz Farsça tercümesine dayanmakta ve 52 geceden oluşmaktadır. Latîfî'nin *Mazharu'l-Acâyib*'indeki karakterlerin adları ve hikâyedeki rolleri Nahşebî tercümesindekilerle aynıdır.

Tûtînâmelerin ana karakterlerinin en önemlisi olan “Tûtî”, sahibinin karısını her gece hikâyeler anlatarak zinadan koruyan bilgili ve zeki bir papağandır. Eserin ana karakterlerden birisi de Tûtîn'in sahibi olan tacirdir. Eserin ilk ve son bölümlerinde karşımıza çıkan bu karakterin ismi, Osmanlı sahasında yapılan iki tercümede “Sâ'id” iken *Mazharu'l-Acâyib*'de “Hace Meymûne”dir. Eserde Hace Meymûne'nin karısı olup kocası ticaret için sefere çıktığında onu aldatmaya niyetlenen kadın karakter de hikâyede önemli bir yer tutmaktadır. Tûtîn'in her gece kendisine hikâye anlattığı kadın karakter, Osmanlı sahasında yapılan iki tercümede “Mahşeker”, bu tercümede ise “Huçeste” adıyla karşımıza çıkmaktadır.

Eserdeki hikâyeler konu bakımından büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Çünkü eser kadın-erkek ilişkisi ve sadakat gibi konulara dikkat çekmesinin yanında sıradan ve günlük olayları da kapsayan, hayvanların hikâye kahramanı olarak seçildikleri fabl örneklerine de yer verir. Eserin genel olarak konusu şöyledir: Bir tacirin Hoca Meymûne adında bir oğlu vardır. Oğlunu Huçeste isimli güzel bir kızla evlendirir. Hoca Meymûne'nin evinde bir dişi bir erkek iki tûtîsi vardır. Bir gün Meymûne ticaret için sefere gitmeye karar verir ve gitmeden önce hanımına yokluğunda her işini bu iki tûtîye sormasını ve onlara danışmadan yapmamasını öğütler. Huçeste kocası sefere gittikten sonra bir gence aşık olur. Bu durumu tûtîlere sormaya karar vererek ilk olarak dişi tûtîn'in karşısına gelir ve bu gönül işi için ondan ruhsat ister. Ancak dişi tûtî Huçeste'ye kızıp onu kınayarak nasihatler etmeye başlar. Tûtîn'in bu söyledikleri Huçeste'nin hiç hoşuna gitmez ve aşk hevesi galip gelerek büyük bir gazapla dişi tûtîyi yere vurarak öldürür. Ardından hiddetle erkek tûtîn'in karşısına gelip halini anlatır ve bu kez de ondan izin ister. Erkek tûtî eğer nasihat ederse diğer tûtî gibi ceza görüp öleceğini, ancak izin verirse de yanlışa düşerek sahibine ihanet edeceğini düşünür. Bu durumda hem kendini korumak hem de Huçeste'nin aşığına gitmesini engelleyerek Meymûne'ye sadık kalmak için hikâyeler anlatmaya karar veren tûtî, Huçeste'yi oyalamak için Meymûne seferden dönene kadar tam 52 gece boyunca hikâye anlatır.

52 gece boyunca Huceste izin istemek için tûtînin karşısına gelir, ancak tûtînin anlattığı hikâyelerin büyüüne kapılır ve bir türlü aşığına gidemez. Meymûne seferden dönünce yokluğunda olanları tûtîye sorduğunda tûtî her şeyi bir bir anlatır. Meymûne bu zeki tûtîyi takdir edip karısı Huceste'yi öldürür.

Bu *Tûtîname* de diğerleri gibi iç içe geçmiş çerçeve hikâye anlatımı geleneğinin bir örneğidir. Tûtî, hikâyelerin ilk ve esas anlatıcısıdır. Bazı gecelerde tûtînin anlattığı hikâyelerdeki kahramanlar onun anlatısı içerisinde başka hikâyeler anlatmaya koyulurlar. Anlatıcının anlattığı hikâyeye ilişkisine göre, anlatıcı konumunda olan Tûtî, hikâye dışı anlatıcıdır ve anlattığı hikâyede yer almaz. Tûtî, anlattığı iç hikâyenin ana kahramanı değildir, sadece olayı aktarır. Tûtî'nin dolaylı yoldan dahil olup anlatması, hikâyelerin zincirleme olarak birbirini takip etmesine olanak sağlar. Bu hikâyelerde tûtînin o gece anlattığı ilk hikâye, bu yeni anlatılara çerçeve teşkil eder.³⁵

Anlatıcının kimi zaman değiştiği iç içe geçmiş çerçeve türü hikâyeye eserdeki şu örneği verebiliriz: 25. gecede “*Câmâs köçi bilen meclis tutup oturğanıda tûtî bilen şârek birbirige da‘vâger bolup her kıysı da‘vâsını öz müdde‘âsığa yetkürüp işbât kılğanları*” başlığı altındaki hikâyede, aralarında tartışan tûtîler hikâyeler anlatır. Dışı tûtî yani şârek, “Meymûne ve Muhtâr” hikâyesini anlatır:

Tûtî mazlûmları mekr ü hîlesidin ta‘ne kıladur. Şârek dedi kim men Meymûne bilen Muhtârı hikâyesigâ hayrân qaldım ve Muhtârı veğâ-bâzlıqıdın bî-çâre Meymûne nê meşakqatları kördi, ‘âkıbetü’l-emr Muhtârı qolıda oldı. Tûtî ayttı kim Muhtâr Meymûnege nême kılip êken? Şârek ayttı kim bir şehrde sūdâ-gerî bar êrdi kim ve anı māl [u] menâliniñ nihâyeti yok êrdi. Muhtâr nâm oğlı bar êrdi. (87b)

Erkek tûtî ise bunun üzerine “Vefâsız Mehnâz”ın hikâyesini anlatır:

Şârek kim erkekleri veğâ-bâzlıqı bu yerge yetkürdi. Tûtî ayttı kim bir yaman pîrni meniñ yağşını bî-i‘tibâr kılar ammâ mazlûmları kârı zâhir ü hüveydâ turur dedi. Şârek qandağ dēp soradı. Tûtî rivâyet kıldı kim Serendib vilâyetide bir sūdâ-gerî bar êrdi Behzâd nâm. İttifâkka ol arada sefer kıldı ve anı Mehnâz nâm köçi bar êrdi. Êrini ğaybetide civânığa ‘âşık boldı. (88b)

Böylece Tûtî'nin Huceste'ye nasihat etmek amacıyla anlattığı “Padişah Câmâs ve Tûtîsi”nin hikâyesinde karı-koca papağanların her biri kadın-erkek ilişkisi hakkındaki görüşünü desteklemek amacıyla bir hikâye anlatır. Sonuç olarak çerçeve hikâye olarak adlandırılan esas hikâye içerisinde anlatılan iki hikâye ile birlikte 25. gecede üç hikâye anlatılmıştır.

³⁵ Tûtîname hikayelerindeki bu anlatım tarzının ayrıntıları için bk. Kadriye Orak Külcü, "Tûtîname'deki Hikâyelerin Anlatı Düzeylerinin Niveaux Narratifs Şematik Sunumu," *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (2007): 303-312.

Mazharu 'l-Acâyib'de gece isimleri yazılmış, hikâyelerin isimleri genellikle başlık şeklinde belirtilmiştir. Ancak bazı hikâyelerde sadece gece isimleri yazılarak doğrudan hikâyeye geçilmiştir. Bunların sayısı fazla değildir. Aşağıda bazı geceler ve hikâye başlıklarından örnekler verilmiştir:

Zâyil pâdişâhını uluğ oğlu taht-ı salânatge olturenide küçük oğlu misâfirçilikni ihtiyâr kılıp sefer kılğanda yolda bağa bilen hem-râh bolup yetti iklimğa pâdişâh bolğanı: On Sëkkizinçi Kêçesi (69a)

Yëgirmi Üçünçi Kêçesi: Dâstân Kâmcû balığı külgeni ve küdekni zîreklikini şâbit bolğanı ve seksen kişini qatl-i 'âmm bolğanı. (81b)

Tûtî, sevgilisine gitmek için ondan izin almaya gelen Huceste'ye sevgilisinin yanına gidince nasıl davranması gerektiğine dair nasihatlerde bulunur. Ancak her defasında “filanca kişinin düştüğü duruma düşme” veya “şu hikâyedeki kişi gibi davran” şeklinde sözler söyleyerek Huceste'de hikâyeyi dinleme merakı uyandırır ve her defasında Huceste'nin isteği üzerine hikâyeye giriş yapar. Aşağıda eserin bu karakteristik özelliğini gösteren bir örnek verilmiştir:

Ey tûtî men hem qorqadur-men. Çirâ ki eger dostumni rızâlığını tilesem ihtimâli bar küyevim intikâm saklağay ve eger küyevimni rızâlığını istesem maḥbûbım qolumdın kêter. Munı 'ilâcı qaysı dedi. Tûtî ayttı kim maḥbûbıni rızâlığını fikride bolğıl. Eger küyevin ḥaber-dâr bolsa anı ḥile bilen def' i kıdur-men. Çünânçi sūdâ-geri köci ḥile birle ḥalâs taptı ve mekr bilen kutuldu dedi. Huceste soradı kim kandağ bolup kutuldu dedi. Tûtî hikâyeye kılıp dedi kim Nişâbûr vilâyetide bir sūdâ-geri bar êrdi, māl ü emvâli bî-şümâr êrdi. (121b)

Eserde, gecelerin başlangıç bölümlerinde güneşin batışıyla ayın ortaya çıkışının yani gündüzden geceye ulaşmanın ve Huceste'nin sevgilisine kavuşamamasının anlatıldığı kısımlarda *Hüsn-i ibtidâ* ya da *berâat-i istihlâl*³⁶ adı verilen, muhtevaya işaret eden sözcük ya da olayların yardımıyla konuya güzel bir üslûpla başlama sanatından yararlanılmıştır. Hikâyelere geçiş yapılmadan önce gecenin oluşunun anlatıldığı bölümlerde doğrudan gece olduğu söylenmez, bu durum anlatılacak hikâyelerdeki kahraman veya olaylara göndermede bulunularak ya da aralarında benzetilerek anlatılır.

Aşağıda örnek olarak verilen hikâyede, bir çakalın yanlışlıkla boya havuzuna düşmesi sonucu nîlî (mavi) renge boyanması üzerine yaşanan olaylar anlatılmaktadır. Hikâyede geçen nîl sözcüğünden hareketle Hz. Musa hikâyesindeki Firavun, denizi yarma, Tur Dağı gibi öğeler zikredilerek hikâyeye giriş yapılmaktadır:

³⁶ Bahsi geçen anlatım özelliği hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Nasrullah Hacımüftüoğlu, “Berâat-i İstihlâl”. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c. 5, (İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, 1992): 470.

Otuz Birinçi Kêçesi: Şegāl boyaqçını nîlîga çomup çıktı, cemî^c derendelerga pâdişâh bolğanı. Güyâ ki Fir^c avn âfitâb deryâ-yı nîlga gavta urğanda Mûşâ şalavât[ü'r]-rahmân dek mâh maşrîk tağıdın nümâyân boldı. Huceste müştâk bolup ruşat tilegeni tûtîni qaşıga keldi. Körer kim tûtî Qâf-ı tefekkür dek deryâ-yı fikrğa çomup oturupdur... (100b-101a).

Diğer Türkçe *Tûtînâme* tercümelerinin sonunda sefere giden koca döndüğünde olan biteni tûtiden dinler ve karısını affeder, mutlu mesut yaşamaya devam ederler. Ancak Mazharu'l-Acâyib, diğer tercümelerden tamamen farklı bir şekilde son bulur. Seferden dönen Hoca Meymune, tûtiden olan biteni öğrenince Huceste'yi affetmez ve öldürür:

Be-nâgâh H^vâce Meymüne deryâ seferidin yetip keldi. Kündüz gavgâsı nümâyân boldı. Kul u çörüler kördiler kim H^vâce deryâ seferidin keldi. Fi'l-hâl Hucestege haber yetkürdiler. Huceste zarûret hükmi birle ilgeri barıp hoş nâ-hoş H^vâcenin ayağıga özni taşlap izhâr-ı muhabbet kıldı. H^vâce bir zamân istirâhat kılğan son tûtînin qaşıga bardı. Dedi kim ey tûtî-yi şâhib-i tedbîr Hucesteni hâli meniñ yokluğumda nêçük êrdi? Her tûzi ki saña bérîpdür men anıñ hurmetidedür râstlık birlen cevâb béril ve ger nê sendin râzî êmesdür-men dedi. Tûtî H^vâcedin munça tahkîk [u] teftîş kördi. Lâ-^c ilâc bolup râstını aytnaslıkğa yol tapmas her vâkı^c âtı ki Hucestedin H^vâcenin gaybetide ötüp êrdi anı beyân kıldı. H^vâce Meymüne tûtînin zîrek ü dânalığıga ahsen ü âferin okudı. Fi'l-hâl Hucesteni başını teniden cüdâ kılıp Hudâ Te^c âlâga bendelik kılmağğa meşğûl boldı” (171b-172a).

2.4. Mazharu'l-Acâyib’de Yer Alan Geceler ve Hikâyeler

Nahşebî’nin tercümesine dayanan *Mazharu'l-Acâyib* 52 geceden oluşmakta ve yukarıda değindiğimiz gibi bazı gecelerde anlatılan hikâyelerin içinde de başka hikâyeler anlatıldığı için eserdeki hikâye sayısı 87’e ulaşmaktadır. Eserde gecelerde genellikle hangi hikayelerin anlatılacağını belirten başlıklar bulunmaktadır. Bu hikaye başlıkları gecelerin ana hikayelerinin başlıkları olup iç hikayelerin başlıkları bulunmamaktadır. Ancak 1., 2., 3., 4., 14., 15., 16., 29. gecelerde hikâye başlıkları yer almamakta ve doğrudan gece ismi belirtilip hikayeye geçiş yapılmaktadır. Aşağıda *Mazharu'l-Acâyib*’in bu yapısının gösterilmesi amacıyla her bir gecede anlatılan temel hikâye ile o hikâyede yer alan küçük hikâyelere işaret edilmiştir. Tarafımızca hikayelerin isimleri günümüz Türkçesine kısaltılarak yazılmış ya da başlığı olmayan kimi hikayelere ve iç hikâyelere hikayenin konusuna uygun başlıklar verilmiştir.

1. Birinçi Kêçesi

1.1. Hintli Tüccar ile Karısı ve Akıllı Tûtî Hikâyesi

2. İkkinçi Kêçesi

2.1. Hocend Pâdişâhının Yasavulı İle Taberistân Pâdişâhının Hikâyesi

3. Üçünçi Kêçesi

3.1. Kuyumcu ve Marangoz Hikâyesi

4. Dördüncü Kêçe

4.1. Emîrzâde, Sipâhi (Leşker) ve Köçisi Hikâyesi (Şehzade, Sipahi ve Karısı Hikâyesi)

4.2. Fil Adam ve Sandığa Sakladığı Karısının Hikâyesi

5. Beşinci Kêçesi: Dâstân-ı re'îy-i Kâmrû ve 'ilâc-kerden tûtî ve nîm-kâre mânden zaḥmet-i re'îy

5.1. İlaç Yapan Tûtî ve Kâmrû Padişahının Hikâyesi

5.2 Maymun ile Kötavulnun Oğlunun Arkadaşlığı ve Satranç Oynaması

6. Altıncı Kêçesi: Dâstân-ı zerger ü ḥarrâd u câme-düz u zâhid

6.1. Ağaçtan Yapılan Kız İle Aşıklarının (Kuyumcu, Marangoz, Terzi Ve Zâhid) Hikâyesi

7. Yedinci Kêçesi: Dâstân-ı re'îy-i reyyân tiriglikdin ümîd üzûp (...) mürdini murâdığa yêtkürgeni ve dervîş pâdişâhnı kızğa 'âşık bolup maḳşûdığa yêtgeni ve berehmen köçini kımâr-bâzlardın acıratıp alğanı

7.1. Behlistan Padişahı ve Dervîş Hikâyesi

7.2. Reyyân Adlı Padişah ve Peri Kızı Hikâyesi

8. Sekkizinci Kêçesi: Şeh-zâdeğa anasını sebebdin nè çend külfetler yêtgeni ve yêtti vezîr zîrek [u] dâna ol âfeti kim yêtip êrdi ḥikâyeler rengin birle atasını gâzabnı sebeb kılıp ve yêtti kün neçü[k] sebebdin şîḥḥat u selâmet çıkarganının dâstânı

8.1. Hindistan Şehirlerinden Birinin Padişahı ve Oğlu Hikâyesi

8.2. Yedi gün yedi vezir hikâyeler anlattı.

9. Tokkuzuncu Kêçesi: Şâm pâdişâhı tûtîsini âzâd kılganı anıḡ berâberide tûtî ḡayât mîvesini zulumât çeşmesidin keltürgeni

9.1. Şam Padişahı ve Tûtîsi Hikâyesi

9.2. Hz. Süleyman ve Kirpi Hikâyesi

10. Onunçî Kêçesindeki Dâstân: Vezîrni oğlu sūdâ-gerni köçiğa ‘âşîk bolğanı, sūdâ-ger seferdin yıgaç tûṭî alıp kêlip naḡdînesini bay bêrgeni ve rāhib vezîrni kêlinige âşinâ bolğanı ve sūdâ-gerni ğamdın qutqarganı.

10.1. Tacir İle Vezirin Oğlunun Hikâyesi

11. On Birinçî Kêçesi: Re’yni Kārḡayr nām oğlu vezîrni maşlaḡatı bilen deryāni miḡmān kılğanı ve berehmen bu ḡızmetge mutaşaddî bolup ḡızmetni be-cā kêltürgeni.

11.1. Padişahın Oğlu Karhayr Ve Denizi Davet Eden Berehmen Hikâyesi

12. On Êkkinçî Kêçe: Nā-murād-ı ḡāk pür-kıymet bahā tapқанları ve aḡa tōrt kişi hem-rāḡ bolup dürrni oğurlap alğanı bu nā-murād-ı bî-çāre pādişāḡa ‘arz bolup pādişāḡnı kızı ferāset bilen tapıp bêrgeni

12.1. Behvec Padişahının Akıllı Kızı Ve Çiftçi Hikâyesi

12.2. Tacirin Kızının Düğün Gecesi Hikâyesi

13. On Üçünçî Kêçesi: Pādişāḡnı şîr-ḡvāre oḡlını cibilletini ferāset bilen ‘ākîl ü aḡmaḡlıḡını bilip pādişāḡ kötergenleri ve anı iṭā’atni özlerige lâzım kılgaylar

13.1. Beşikteki Çocuk Hikâyesi

13.2 ḡvāce Cüneyd-i Bağdādî’nin Hikâyesi

14. On Tōrtünçî Kêçesi: ‘ilm-i mūsîḡîni beyānı ve Mirzā emîrni keyfiyyeti ve raḡşnı iḡtirā’ı

14.1. Musikin ve Müzik Aletlerinin Ortaya Çıkışı Hikâyesi

15. On Bêşinçî Kêçesi

15.1. Kedinin Aslan Padişahını Farelerden Kurtarması Hikâyesi

15.2. İmām-ı Şāfi’ Hikâyesi

15.3. Kedinin Yaratılış Hikâyesi (Hz. Nüh)

16. On Altıncı Kêçesi

16.1. Çirkin Padişah Oğlu ve Güzel Karısı İle Çakal Hikâyesi

17. On Yettinç Kêçesi: H^vâce Manşûr sūdāğa barganda bir kişi özini H^vâce Manşûrnı şûretide kılıp kêlgeni H^vâce Manşûrnı köçi ferâset bilen H^vâce-yi ašlî emes êkenini müşâhede kılıp H^vâce Manşûr fer'î şermende bolğanı

17.1. Hoca Mansur'un Kılığına Giren Hoca Fer'i Hikâyesi

18. On Sêkkizinç Kêçesi: Zâyil pâdişâhını uluğ oğlı taht-ı saltanatge olturgenide kiçik oğlı misâfirçilikni ihtiyâr kılıp sefer kılğanıda yolda bağa bilen hem-râh bolup yetti iklîmğa pâdişâh bolğanı

18.1. Zayil Padişahının Küçük Oğlunun Hikâyesi

18.2. Hz. Mūsā ve Güvercin-Kartal hikâyesi

19. On Tokkuzunç Kêçesi: Berehmenni köçi ferzend tilep pâdişâhını tāvusnı oğurlap öltürgeni ve h^vâher-zâdesi gammâzlık kılıp pâdişâhğa ma'lûm kılğanı ve berehmenni köçi hîle bilen pâdişâhını gâzabıdın kütulğanı

19.1. Çocuğu Olmayan Kadının Padişahın Tavusunu Çalması ve Hain Kardeş Hikâyesi

20. Yêgirminç Kêçesi: Zâhid bir kızını bir küyevge berge ni zâhidni köçi yana bir küyevğa berge ni zâhidni oğlı yana bir küyevğa berge ni zâhidni kıızı terk-i dünyâ kılğanını dâstânı

20. 1. Zahidin Kızı Ve Üç Damat Hikâyesi

21. Yêgirmi Birinç Kêçesi: Dâstân-ı berehmen devlet ve sa'âdetdin felek-i gaddâr-ı nâ-pâydârni bî-vefâlığdın şeş-der nâ-murâdlıkğa bende bolğanıda âhû köz-i müdevve[r]i bilen iflâslık dın çıkarıp devletge yetkürgeni ve taleb-i gedâlık bu benddin öziğe bende kerek şeğâl (...) silsilesini hareketge kèlip şîrni gâzabıdın kütulğanı

21.1. Aç Gözlü Berehmen ve Aslan Hikâyesi

22. Yègirmi Èkkinçi Kêçesi: Dāstān-ı emīr ve nedīm gül-i nergis birle ve murğ-ı büryānnı külgeni

22. 1. Gülünce Güller Dökülen Nedim Ve Padişah Hatunu Hikâyesi

23. Yègirmi Üçünçi Kêçesi: Dāstān Kāmcū balığı külgeni ve kūdekni zīreklisini şābit bolğanı ve seksen kişini qatl-i ‘āmm bolğanı

23.1. Kurukafadan Olan İbnü’l-Gays Ve Kāmcū Hikâyesi

24. Yègirmi Törtünçi Kêçesi: Beşir atlıg cündege ‘āşık bolgānıda bir A‘rābī Beşirge hem-rāh bolup cündeni hemşiresi (...) kām-ı dil hāşıl kılğanı

24.1. Huceste Behram-ı Gur hikâyesini anlatır.

24.2. Zamanın Kızı Ve Ona Gelen Üç Elçi

24.3. Beşir, Arabi ve Çende Banu’nun hikâyesi

25. Yègirmi Bêşinçi Kêçesi: Cāmās köçi bilen meclis tutup olturğanıda tūtī bilen şārek birbirige da’vā-ger bolup her qaysı da’vāsını öz müdde’āsıga yetkürüp işbāt kılğanları

25.1. Padişah Cāmās ve Tûtîsinin Hikâyesi

25.2 Meymüne ve Muhtār hikâyesi

25.3 Vefāsız Mehnāz’ın Hikâyesi

26. Yègirmi Altınçi Kêçesi: Şāpūr nām gūklarnı pādīşāhıga ra’iyyetler hücūm kılıp ‘azl kılğanı ve Şāpūr şāhmārānga dād-h‘āhlıqqa kēlip düşmenlerdin intikām yandurganı ve h‘iş [u] aqrabāsıdın acırap hasret nedāmet birle dünyādın ötkeni.

26.1. Şapur Adlı Kurbağaların Padişahı ve Şahmaran Hikâyesi

27. Yègirmi Yétinçi Kêçesi: Zerīr-i şa’r-bāfnıñ hikâyesi Zerīr-i şa’r-bāf tahşīl-i māl üçün Şām vilāyetige barıp şermende bolup yanganı

27.1. Zerīr İsmindeki Kumaş Dokuyucusunun Hikâyesi

27.2 İbrahim Edhem Kıssası

27.3 Çakal İle Zayıf At Hikâyesi

28. Yègirmi Sèkkizinçi Kèçesi: Külâl haseb u nesebni pâdişāhnı aldıda ma'lûm boldı pâdişāh ol mertebede mertebesini bülend kıılıp āhır mertebede bērgen in'āmını alğanı

28.1. Huceste halife ve Arabi hikâyesini anlatır.

28.2. Külal ve Padişah Hikâyesi

28.3. Aslan Yavruları ve Çakal Yavrularının Hikâyesi

29. Yègirmi Tokkuzunçu Kèçesi

29.1 Karakulak ve Aslan Hikâyesi

29.2 Kurt ve Çakal Hikâyesi

30. Otuzunçi Kèçesi: Zînet êkki balası bilen pelengğa mülâkat bolğanı ve Zînet mekr ü hîle bilen pelengdin selâmet kutulğanı

30.1. İki Çocuklu Kadın ve Kaplan Hikâyesi

30.2. Halife Ömer Bin Abdulazîz Hikâyesi

31. Otuz Birinçi Kèçesi: Şegāl boyakçını nîliğa çomup çıktı cemî' derendelerğa pâdişāh bolğanı

31.1. Boyacı Havuzuna Düşen Çakalın Hikâyesi

31.2. Aslan Postu Altındaki Eşegin Hikâyesi

32. Otuz Êkkinçi Kèçesi: 'Utārid nām sūdā-gerni köçi Hūrşīdnîñ hūsn-i cemāli öziğa belā-yı cān bolup Keyvān nām bir ādemī helāketğa salğanı 'ākıbet Hūrşīdni 'iffet 'işmeti sebep bolup varğa helāketidin kutulğanı

32.1. Hurşid ve Hatunu Hikâyesi

33. Otuz Üçünçi Kèçesi: Üç vezīrni vāqı'asıda kim uluğ vezīrni oğlu bilen ortançı vezīrni kıızı bu êkkisini muḥabbetleri birbirleriğa enīs [u] celīs bolup kemāliğa yētkeni üçünçi vezīr arada muḥabbetleriğa vāsıt bolup tālīb maṭlūbğa vāşıl bolğanı

33.1. Mahmûde ve Ayaz; Selime ve Sâlim Hikâyesi

34. Otuz Dördüncü Kêçesi: Kâbil şehrideki sūdâ-gerni kızığa üç kişidin elçi kèlip kızını biri alıp kaçkanı ve bu üç dāmād bolğuçı hünerleri bilen perîdin kızını acıratıp alğanı

34.1. Tacir Kızı Zühre ve Üç Genç Hikâyesi

34.2. Padişah Oğlu İle Berehmenin Kafasının Değişmesi Hikâyesi

35. Otuz Beşinci Kêçesi: Berehmen pâdişāhnı kızığa ‘ aşık bolğanı ve cādūçını cādūsı bilen murādığa yètgeni.

35.1. Babil Padişahının Kızı ve Berehmen Hikâyesi

36. Otuz Altıncı Kêçesi: Maḥrûseniñ ḥüsn-i cemāliğa pâdişāh-ı Zābil ġāyib-āne ‘ aşık-ı bî-ḳarār bolğanı ve Maḥrûse kötavulğa tüşüp pâdişāh ‘ ıışḳ verziş kılıp ‘ ömri tamām bolğanı andın kèyin Maḥrûse bilen kötavul cānlarını pâdişāhğa nişār kılğanları.

36.1. Zābil Padişahı ve Maḥrûse’nin Hikâyesi

36.2. Padişaha Hediye Getirilen Ağaçtan Çanak Hikâyesi

37. Otuz Yedinci Kêçesi: Sebistān pâdişāhnı oğlu yurtını inisini taḳrîbdin taşlap çıkıp kètîp boldı şāh-mārānga mülākāt bolğannı şāhmārān taḳrîbi bilen şeh-zāde murādığa yètkeni

37.1. Seistan Padişahının Oğlu ve Şahmaran Hikâyesi

38. Otuz Sèkkizinçi Kêçesi: Şa‘ ve (...) soḳuçak ve zenbūr ittifāk bilen zūr-āverni ‘ aḳlını tedbiri bilen ḳoyun dèk bendğa tartқанları ve ol ḳayd u bendde turğuzup postge (...) ḥāne-yi seyridin tartқанları

38.1. Kuş, Sivrisinek Arı ve Kurbağanın Yardımlaşarak Filden İntikam Alması Hikâyesi

39. Otuz Tokkuzunçi Kêçesi: Bāzar-gān ḥamāḳatıdın ya‘nî aḥmaḳlığıdın köçi Şehr-ārāyı merd-i bīgāne bilen meclis kılğanı ve bāzar-gān āzmāyış kılıp közi bilen körgendin soñra ḥamāḳatıdın bīgāneni hem-ḥāne kılğandın

39.1. Şehr-Ārā ve Ahmak Kocası Hikâyesi

40. Kırkınç Kêçesi: Fağfūr-ı Çin tüş körüp vezîriğa gâzab kılğanı vezîr hikmet bilen fağfūrnu murādığa yetkürgeni.

40.1. Çin Padişahı Ve Rum Melikesinin Hikâyesi

41. Kırk Birinç Kêçesi: Derâz-güş ya'nî eşek bilen qotas bir bîşede hem refîk bolğanları ve tokkuz qaraqçıni temşili bilen heyzüm-keşni vâkı'ası dâk bolup qotas derâz-güşni giriftâr bolğanı

41.1. Eşek İle Yaban Öküzü Hikâyesi

41.2. Vakitsiz Oynayan Oduncu ve Testi Hikâyesi

42. Kırk İkkinç Kêçesi: 'Ubeyd atlıg sūdā-gerniñ oğlu köçge 'āşık bolup ata anasını hîzmetidin mahrûm qalğanını tûtî ve şârekni maşlahatları birlen murādığa yetkeni

42.1. Tacirin Oğlu Ubeyd ile Tûtî ve Şarek Hikâyesi

42.2 Kör Adam ve Üç Memeli Kadın Hikâyesi

42.3 Salih ve Anne Baba Hakkı Hikâyesi

43. Kırk Üçünç Kêçesi: Sulţān Maḥmūd Ġaznevî rahmetullahi 'aleyh şāhmārānnıñ köçini nīm-kāre zaḥm-dār kılğanı ve şāhmārāndın ḥayvānātnıñ tilini örgenip köçini anı olturğanı alıp barğanda qoydın 'ibret alıp ölumdin qutulğanı

43.1. Tûtî kısa bir hikâye anlatır: Müslüman ile Yahudi Hikâyesi

43.2. Sultan Mahmud Gaznevi ve Koyun Nasihati Hikâyesi

44. Kırk Dörtünç Kêçesi: Hindū pādīşāhını kıızı oğlu atasını öltürgeni qaşd kılğanları ve muṭribni nağme-yi dil-küşāsıdın ma'nā alıp bu işlerdin māni' bolup atasını memleketlerini taşarruf kılğanları

44.1. Yaşlı Hint Padişahı ve Çocukları Hikâyesi

45. Kırk Beşinç Kêçesi: Emîr-i Kābil yılanğa cāy bērip şad-hezār mekr [ü] hîleler birle qutulğanı ve 'abdü'l-melik rāhibni başığa ṭabaq urgenini körüp ḥaccām hem rāhibni kēltürüp başığa ṭabaq urğanı belāğa giriftâr bolğanı.

45.1. Tacir Abdülmelik ve Onu Taklit Eden Berber Hikâyesi

46. Kırk Altınçı Kêçesi: Çin pâdişâhı şikârga çıkkanda semurdın mülâyimrağ cân-verlerni şikâr kılganda vezîrni oğlı Medînetü'l-ka'riyenin kızını şekl ü şemâlini eşitip 'âşık bolup sihr bilen Medînetü'l-ka'riyege barganı ve pâdişâhnı köçi öz hüsniğe özi mağrûr bolğanı tûîdin bu kızın şıfatnı eşitip pâdişâh-ı 'ilm-i simyâ bilen Medînetü'l-ka'riyege barıp maîlûbını qolğa alğanı ve 'ilm-i naql-i rûh bilen özini memleketiğe barganı.

46.1. Çin Padişahı ve Medinetü'l-Ka'r Padişahının Kızı Hikâyesi

47. Kırk Yettinçi Kêçesi: Tört birâder 'ağd-i uhuvvet bağlap müttefik bolup cihân-gerdlik arasında misâfir bolğanları ve hâkîm feylesofğa uçrap dört mühre-yi tılsım bilen her kıysısı öziniñ tâli'îğe yaraşa genc-i ğayb tapқанları.

47.1. Dört Yakın Arkadaş ve Dört Tılsımlı Mühür Hikâyesi

47.2. Sihirbazın Ejderhayı Diriltmesi Hikâyesi

48. Kırk Sêkkizinçi Kêçesi: H'âce Bağdâdî bir kenîzek muîribege 'âşık bolup bar pûlça satıp alıp ve fışk [u] fücûrının hâşiyetidin iflâslıqğa qalıp iflâsraq bolğanı 'âkıbetü'l-emr teveccühi birlen murâdığa yetkeni

48.1. Bağdatlı Genç ve Cariyesi Hikâyesi

49. Kırk Tokkuzunçi Kêçesi : Dihkânı zirâ' atgâhıdın genc-i ğayb tapқанı bu genc-i ğaybnı hêç kıysı almakığa qabûl kılmay pâdişâhğa 'arz kılganları pâdişâh 'adâlet bilen bâyi' ü müşterînin oğlı ve kızını cabduğığa kılnlar dep buyurganı

49.1. Buğday ve Çiftçi Hikâyesi

49.2. Satıcı, Alıcı ve Testi Hikâyesi

50. Êlliginçi Kêçesi: Kayşer-i Rûmîni kızığa ol oğlı sebebdin âfet yetkeni ve pîre-zâlnı ta'vîz berğeni dâstânı

50.1. Rum Kayserinin Kızı ve Padişah Hikâyesi

51. Èllig Birinçi Kêçesi: Haşşe atlıg vezîrni kızığa Hülâşe atlıg vezîrniñ sebebdin envâ^ç ü ecnâs-ı beliyye hücüm kılğanı ve ol kız (...) pāk-dāmenlıgıgā rāst turup pāklığını hareketdin ve bu belālardin amān tapğanı.

51.1. Behram Adlı Padişah ve Vezirleri Hikâyesi

52. Èllig Èkkinçi Kêçesi: Bir zāhid murğ-ı heft-reng satkun alğanını dāstānı

52.1. Yedi Renkli Kuş Hikâyesi

Mazharu'l-Acâyib diğerk Türkçe *Tûtînâmelerden* gerek hikâye sayısı gerekse hikâye çeşitliliği bakımından ayrılmaktadır. Yukarıda dökümü yapılan gecelerde anlatılan hikâyeler ve bulundukları geceler bakımından da diğerklerinden ayrılmaktadır: 8, 24, 26, 32, 37, 38, 50 ve 51. gecelerde anlatılan hikâyeler diğerk tercümelerde yer almaz. Ayrıca metinde yer alan 4. gecede ki “Fil Adam ve Sandığa Sakladığı Karısı” hikâyesi; 28. gecede ki “Külal ve Padişah Hikâyesi” ile “Aslan Yavruları ve Çakal Yavrularının Hikâyesi”; 43. gecede ki “Müslüman ile Yahudi Hikâyesi” diğerk Türkçe *Tûtînâme* tercümelerinde bulunmamaktadır. Diğerk Türkçe *Tûtînâme* tercümelerinde yer alan “Hz. İbrahim”, “Nişabur Güzeli”, “Bezîrgân ile Genç Hatun”, “Merhûme” hikâyeleri de *Mazharu'l-Acâyib*’de bulunmamaktadır.

2.5. Mazharu'l-Acâyib’deki Şiirler

Nahşebî *Tûtînâme*’sindeki hikâyelerde verilmek istenen ahlaki mesajları özetleyen şiirlere de yer vermiş, tamamen kendisine ait bu şiirlerde Nahşebî mahlasını kullanmıştır. Latîfî de bu şiirlerin bir kısmını tercüme etmemekle birlikte büyük çoğunluğunu Nahşebî’nin mahlasını koruyarak tercüme etmiştir. *Mazharu'l-Acâyib*’de beyt, nazm ve kıt’a olarak adlandırılan 199 tane şiir parçası bulunmaktadır. Bilindiği üzere matla beyiti olmayan ve mahlas içermeyen nazım şekillerine kıt’a dendiği halde *Mazharu'l-Acâyib*’deki kıt’alarda bu nazım şeklinin bir istisnası olarak Nahşebî mahlası zikredilmiştir.

Bu şiir tercümelerinde daha çok Nahşebî’nin tercih ettiği “feilâtün mefâilün feilün” kalıbı tercih edilmiş olup bu vezin 181 şiir parçasında kullanılmıştır. Ancak Latîfî iki yerde kendisine ait şiire yer vererek bunların birinde diğerklerinden farklı olarak “fâilâtün fâilâtün fâilün” kalıbını tercih etmiştir. Bunların yanı sıra bir kez “mefâ’îlün mefâ’îlün fe’ûlün”; bir kez “mef’ûlû mefâ’îlün fe’ûlün”; iki kez “fâilâtün fâilâtün

fâilâtün fâilün”; on bir kez “fâilâtün fâilâtün fâilün”; üç kez de “mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün” kalıpları kullanılmıştır.

Metinde “feilâtün mefâilün feilün” kalıbının kullanıldığı şiirlerde çoğu zaman kalıbın ilk bölümünün “fâilâtün”e, sonunun da “fa’lün”e dönüştüğü görülmektedir. Latîfî, şiirleri çoğu zaman aruza uydurabilmek için kapalı hecenin açık hece okunmasına dayanan bir aruz kusuru olan zihafa başvurmak zorunda kalmıştır. Ayrıca şiirlerdeki bazı mısralarda hece eksikliği ya da fazlalığı da görülmekte olup bu durumun çoğu zaman müstensih kaynaklı olduğu düşünülebilir. Örneğin aşağıdaki beyitte birinci mısradaki hece fazlalığından dolayı aruzun sağlanamadığı görülmektedir:

[fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün]

Ger fazîlet tapıp eger kişi bolsa

Aşl-ı bedni hâfâsıda hâfâ yok

Aşağıdaki iki beyitte de birinci mısralarda hece eksikliğinden dolayı aruzun sağlanamadığı görülmektedir:

[fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün]

Hecr kêçesidür uzun

‘İşknı bilmegen munı bilmes (17a)

Sen Hudânı buyruğın tutsa

Her nê Hâkdın tileseñ anı bërür (27a)

Eserdeki 52 gecedan 10 tanesi (1, 2, 22, 28, 29, 34, 37, 43, 49 ve 52. geceler) anlatılan hikâyenin bitmesiyle son bulurken, 42’si ise Nahşebî’nin aşağıda işaret edeceğimiz şiirleri ile bitmektedir. Metindeki hikâyelerin 37 tanesi aşağıdaki iki beyitlik kıt’a ile sonlanır:

[fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün]

Nahşebî h‘âhladı barıp bu kêçe

Hüblüg cânığa urdı kös

Barmağığa sebeb bolup mâni‘

Düşmen-i ‘âşık oldu şubh huros

Bu dörtlükle biten gecelerin numaraları şunlardır: 3, 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 48 numaralı gecelerdir. Metindeki 7, 8, 9, 50 ve 51. geceler ise aşağıdaki üç beyitlik kıt'a ile bitmektedir:

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir mehī kim da' vā-yı hūbī kılp

Hūblar haylide her-dem urdı kös

Bu kéçe bargay-men dēdi kaçığa

Kim Huceste atlıg ol zībā 'arūs

Şubh māni' boldı barmağdın aña

Düşmen-i 'uşşāk érür şubh huros

2.6. Mazharu'l-Acâyib'in Söz Varlığı

Eser Çağatay Türkçesiyle yazılmış olup *İnceleme ve Dizin-Sözlük* bölümlerinde de görüleceği üzere dil özellikleri ve söz varlığı bakımından bu dönemin özelliklerini yansıtmaktadır. Ancak metinde Çağataycada tespit edemediğimiz günümüz Türk dillerinden Çağataycanın devamı olan Yeni Uygurca ve Özbekçede tespit ettiğimiz sözcükler de mevcuttur.

Metinde 32 tane Yeni Uygurca sözcük (**açqu** anahtar; **buluñ** köşe; **cabduğ** demirbaş, alet, mutfak takımı, çeyiz; **cirt-** yırtmak, parçalamak, çizmek (yüz) krş. YUyg. *yirt-* (UTİL, 2388b); **cirtuq** yırtık, çizik (yüz) krş. YUyg. *yirtuq* (UTİL, 2388b); **çaç-** saçmak, serpmek; **çaçra-** sıçramak; **çırmaş-** dolaşmak, sarılmak; **ëkkizek** ikiz; **ërgeş-** peşinden gitmek, takılmak; **erzimes** önemsiz, değersiz; **ķandağ** nasıl, ne kadar; **ķızık-** ilgilenmek, meşgul olmak; **ķuķķaķ** serçe; **neri beri** öteye beriye, oraya buraya; **osma** kaşı karartmak için kaşa sürülen bir tür bitki; **oyun külki** eğlence; **ögze** çatı; **payla-** gözetlemek, izlemek; **paylağçı** nöbetçi; **put** ayak; **soķuķaķ** ağaçkakan (kuş); **söyünçi** müjde; **taşlak** taşlı yer; **tatıla-** kaşımak; **telfek** kadın börtü, kadın başlığı; **toğrisıda** hakkında, üzerinde; **uruğ aymağ** nesil, soy, kabile; **uruğ tuķķan** akraba; **uzayt-** uzatmak; **yasançaķ** süs düşkünü, şıklık düşkünü; **yêş-** açmak, çözmek) bulunmaktadır.

Metinde 5 tane ise Özbekçe sözcük (**bay bér-** sermayesiz kalmak, yutulmak; **öğür-** döndürmek, çevirmek; **örgül-** dolaşmak, dönmek, devran etmek; **uşla-** tutmak, hıfz etmek; **yutkur-** Özb. *yutmoq* “kazanmak, yenmek”) bulunurken 3 tane sözcük ise hem Yeni Uygurcada hem de Özbekçede yer almaktadır (**çörü** hademe kız, hizmetçi; **körkemlik** güzel, gösterişli; **tüşlük** öğlen, öğle zamanına ait). Ayrıca 1 Kırgızca sözcük (**kuçmaç** bir eyer çeşidi, at eyeri); 1 tane de hem Kazakça hem de Özbekçede yaşadığını tespit ettiğimiz sözcük (**kevre-** kazmak, eşmek, oymak) bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra metinde 27 tane de Moğolca sözcük (**acıra-** ayrılmak, ayrı düşmek, dağılmak, elden çıkarmak, kaybetmek, yitirmek; boşanmak; **ağa** büyük erkek kardeş, ağabey; **asra-** saklamak, korumak; **boran** kasırga, rüzgar, fırtına; **bordak** semiz, şişman; **bosağa** otağ kapısının alt ökçesi, eşik, kapı; **bökevül** çeşnigir, hükümdara çıkan yemeği kontrol etme görevini yapana verilen rütbe; **carla-** çağırmak, davet etmek; **cebin** sinek; **çağ** çağ, zaman; **çiray** yüz, çehre; **dalı** omuz; **daruga** bekçibaşı, sübaşı; **égeçi** büyük kız kardeş, abla; **kara-** bakmak; **kudug/kuduk** kuyu; **manlay** alın, baş, başın üst kısmı; **nöker** hizmetçi, köle, dost, arkadaş, uşak; **orda** hanların ve devlet büyüklerinin karargahları; **savgat** hediye; **serun** serin, sıcak değil, gölgelik; **sorağ** haber, istihbarat, malumat, sorup soruşturma; **tohta-** yerleşmek, karar vermek, sakin ve kararlı olmak; **uçra-** rastlamak, karşılaşmak, buluşmak; **ulus** ulus, millet, halk; **yasa-** yapmak, düzmek, süslemek; **yasavul** çavuş, zabıta memuru; **yosun** şekil, tarz, kanun) bulunmaktadır.

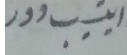
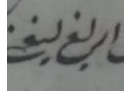
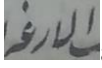
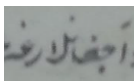
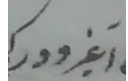
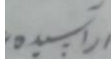
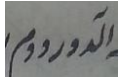
3. DİL İNCELEMESİ

3.1. Yazım Özellikleri

Eser tâlik yazı ile kaleme alınmıştır ve harekesiz bir metindir. Beyt, kıt'a, nazm gibi bölüm başları ve hikâyelerin gece isimleri kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Uygur yazı geleneğini sürdüren Çağatayca metinlerin yazım özellikleri metnimizde de bulunmaktadır. Türkçe sözcüklerde ünlülerin hareke ile değil de harflerle gösterilmesi, *damaksıl* η'nin ك ile yazılması, art ünlülü Türkçe sözcüklerdeki *t* ve *s*'nin ت ve س ile, *p* ve *ç* ünsüzlerinin ise ب ve چ ile yazılması ve eklerin sözcüklerden ayrı yazılması³⁷ özellikleri metnimizde de mevcuttur.

3.1.1. Ünlülerin Yazımı

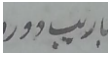
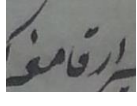
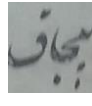
a Ünlüsünün Yazımı

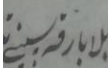
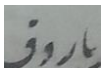
Söz başındaki *a* ünlüsü bazen *elif* (ا) ile yazılırken ağunıñ (55a/2), atıp (73a/6), anda (73a/11), ayıtpdur (52b/2), arığlıgıñı (68b/12), alarğa (73a/9), arğağ (99b/9), ana (58a/15); bazen de *medli elif* (اِ) ile açğanlarğa (32b/3), ağırdur (34b/5), arasında (45b/2), aldıda (38b/5), açtı (166b/14), aştı (117a/9), alıp (38b/8), altınçı (68a/13), ança (54a/7) yazılmıştır.

³⁷ Zühal Ölmez, “Ebulgazi Bahadır Han Şecere-yi Terâkime” (Ankara: TDK Yayınları, 2020), 39.

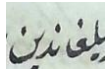
Söz içindeki *a* ünlüsü Uygur yazı geleneğindeki gibi *elifle* (ل) yazılmıştır: taşkarı

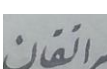
(101a/12), yalbarsam (21b/12), arasındaki (78b/10), ayağığa

(8b/10), barıpdur (38a/2), arķamğa (78a/15), bıçaķ

(107b/3), bala barķasını (105a/10), yaruķ (120b/4), ķarğa

(7b/6), ocağını (130b/13), başığa (130b/13), saçrap (167b/5). Ancak

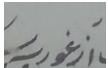
bazı sözcüklerde ilk hecedeki *a* ünlüsünün yazılmadığı görülür: yalğandın

(8b/10), kaçan (120a/2), yaratķan (97b/1), yaķın (37b/9),

 ķarangı (120b/4)..vd.

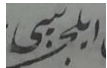
Söz sonundaki *a* ünlüsü ise kimi zaman *elif* (ل) kimi zaman da *güzel he* (ه) ile yazılmıştır: ķara (102b/12), özge (2b/14), ķolıda (15b/15), ķazanğa

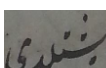
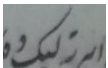
(32a/7), aņa (89a/12), barķa (165a/1), arada (50b/1),

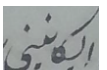
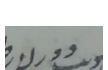
 arasığa (30b/15), azğursa (13b/1)..vd.

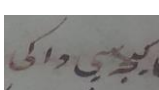
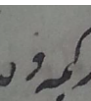
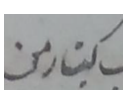
e/é Ünlüsünün Yazımı

Metinde Eski Türkçeden beri *kapalı é* ile olduğunu bildiğimiz sözcükler, genellikle

söz başında ve sözcüğün ilk hecesinde *elif-ye* (ی) ile yazılır: élçisi (91b/9),

 éřitildi (132a/12), értelikde (30a/14), éřik (5b/6), ékki

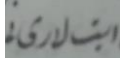
(120b/10), életti (165a/5), ékenini (71b/3), dépďürler (4a/8),

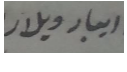
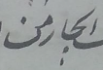
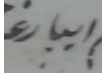
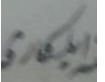
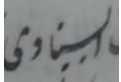
 ķeķesideki (47a/11), ķemide (150b/13), ķeter-men

Söz sonundaki *e* ünlüsü ise bazen *elif* (ﻱ) ile bazen de *güzel he* (ﻩ) ile yazılmıştır:

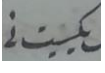
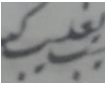
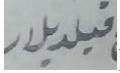
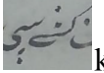
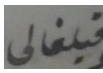
 könlige (8a/2), künde (30a/13), ərse (71a/10), èlge
(110b/14), nêçe (129b/11)

ı/i Ünlüsünün Yazımı

Söz başındaki *ı/i* ünlüleri *elif-ye* (ﻱ) ile yazılmıştır: itlerini (45b/8),

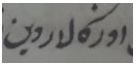
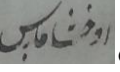
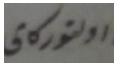
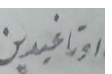
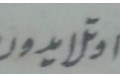
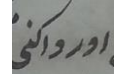
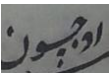
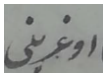
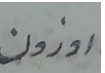
 iberdiler (45a/9), içermen (104a/2), inimni (105b/2),
 ıparga (5a/6), ısığ (41a/7), ilgeri (48a/5), istedi
(23b/12)..vd.

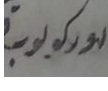
Söz içindeki *ı/i* ünlüleri genellikle *ye* (ﻱ) ile yazılırken bazı yerde de yazılmamıştır.

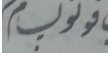
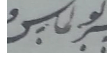
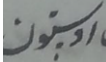
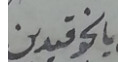
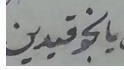
Bunda tam bir tutarlılık bulunmamaktadır: yigitni (39b/8), yığılıp
(97a/8), kollarıga (70b/13), kıldılar (145b/6), kişisi (49a/6),
 kılğalı (131b/10). Söz sonundaki *ı/i* ünlüleri ise *ye* (ﻱ) ile yazılmıştır: öldi
(7b/11), köçi (18a/14), dëdi (56b/9), anı (103b/9), oğlı
(145a/6), işni (28a/3), izi (96b/8)..vd.

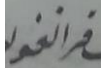
o/ö, u/ü Ünlüsünün Yazımı

Söz başındaki *o/ö, u/ü* ünlüleri *elif-vav* (ﻭ) ile yazılmıştır: üç (4a/15), oğlıga (37a/8),

 özgelerdin (45a/11), oğşamas (155b/7), öltürgey (159a/14),
 otağının (117b/1), otlaydur (169b/4), ördekni (60b/8),
 uçsun (42b/15), oğrını (57a/8), uzun

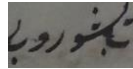
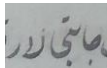
(11b/10), ürkülüp (36b/13)..vd.

Söz içindeki *o/ö, u/ü* ünlüleri genellikle *vav* (و) ile yazılmıştır: uluḡ (12b/1),
 kündüz (47a/7), kutulsam (99a/3), bolmas (137a/5), köp
(165b/8), bolur (11b/10), üstün (80a/7), yançukıdın (19a/4),
 yangusıdur (8a/14)..vd.

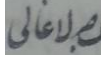
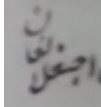
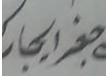
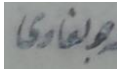
Söz sonundaki *u/ü* ünlüsü *vav* (و) ile yazılmıştır: utru (2a/8), oşbu
(36b/11), uyku (55b/5), bərgü (16b/11), qaraḡu (67b/13), qaraḡu
qaraḡu (80b/8), qayḡu (150a/8)..vd.

3.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

p Ünsüzünün Yazımı

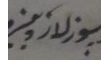
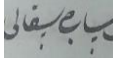
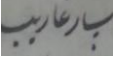
Çağatayca bir özellik olan *p* (پ)'nin *b* (ب) ile yazılması metnimizde de görülmektedir: taptı (2b/4), qopḡıl (64b/13), tapşurup (92b/13),
 yapsam (75a/2), çaptılar (133b/2)..vd.

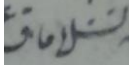
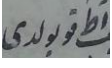
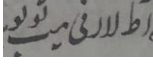
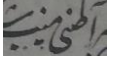
ç Ünsüzünün Yazımı

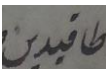
Söz başında, söz içinde ve söz sonundaki *ç* sesi *cim* (ج) ile yazılmıştır: barçaḡe
(13b/14), üçün (25b/12), ança (40b/9), çarlaḡalı (45a/12), bağ
yığaç (47a/12), açığlangan (40b/9), çağır (127a/6), çulḡadı
çulḡadı (59a/11)..vd.

s ve *t* Ünsüzlerinin Yazımı

Türkçe sözcüklerde s sesi için *sin* (س) ve *sat* (ص), t sesi için de *te* (ت) ve *tı* (ط) harfleri kullanılmaktadır. Art ünlülü sözcüklerde *sin* (س) ve *te* (ت), ön ünlülü sözcüklerde ise *sat* (ص) ve *tı* (ط) harflerinin kullanılması Doğu Türkçesi yazım geleneğinin bir göstergesidir. Metnimizde ise *sin* (س) ve *sat* (ص), *te* (ت) ve *tı* (ط) ayırımı yapılmadığı ya da karışık kullanıldığı görülmektedir.

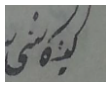
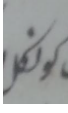
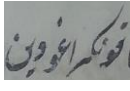
Söz başında, söz içinde ve söz sonunda s ünsüzü *sin* (س) ile yazılmıştır. Süs unsuru olarak *sin* (س)'in altına üç nokta konmuştur: sözlerdin (96a/15), kişisi (49a/6), bërmes (5a/3), kirmese (22b/10), saç sakalı (155b/5), saçrap (167b/15), sarğarıp (102b/7), saman (102b/7)..vd.

Art ve ön ünlülü Türkçe sözcüklerde t ünsüzü için *te* (ت) utru (2a/8), tarttı (12b/11), aytgıl (155b/5), taşlamak (5a/12), ötken (163b/6) kullanılmıştır. Ancak kimi sözcük hem *te* (ت) hem de *tı* (ط) ile yazılmıştır. Bu durum metinde ikilik göstermektedir: *at* (hem ad hem de hayvan anlamındaki) sözcüğün bir çok yerde *tı* (ط) ile at koyuldu (3a/12), atlarını yep (170a/9), atını minip (170a/12) yazıldığı görülür.

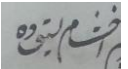
 tapadur (85a/1)/ tapar (91a/13); tağ dek (120b/10)/ tağ dek (149a/15).

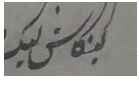
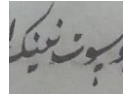
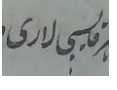
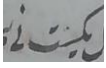
Damaksıl Geniz ɳ ‘sinin Yazımı

Art damaksıl n ünsüzü metinde *nun-kef* (ن) ile yazılmıştır: sonra (158b/8), miñ (167b/9), kılın (70a/13), muña (76b/12), tañlage (2b/4),

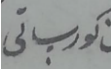
 teñ (101a/6), yeñi (72a/4), kêñeşi (65a/12), köñül (5b/3),
 közrağudın (152a/10)..vd.

3.1.3. Diğer Yazım Özellikleri

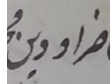
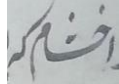
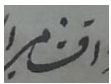
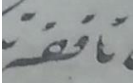
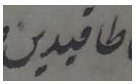
a. Uygur imla geleneği olan ve Çağataycada devam eden yapım ve çekim eklerinin sözcük köklerinden ayrı yazılması geleneği metnimizde de görülmektedir:

ağşamlıqda (105a/5), kêñeşlik (120a/8), sütñiñ (86a/5), yığitni (38b/5)..vd.
qaysıları (28a/7), yığitni (38b/5)..vd.

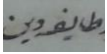
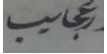
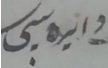
b. Söz içinde görülen ya da sözcüğe bir ek gelmesiyle ortaya çıkan ikizleşme durumundaki ünsüzlerin yazıda tek ünsüzle gösterilmesi Çağatay Türkçesinde görülen bir yazım özelliğidir. Metnimizde eklerin ayrı yazıldığı da bitişik yazıldığı da tek ünsüzle yazıldığı görülmektedir.

 sekkiz (32a/15), ëkkinçi (54a/8), këttiler (73a/11), ëşitti
(97a/8), öttiler (105a/2), körsetti (2b/2), yetti “7” (28a/8)..vd.

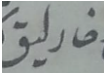
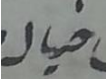
c. Metinde bir sözcüğün, aynı sayfada bile farklı yazılışlarına rastlanmaktadır:

 ğarrātñi (15b/7), ğarrāddın (15b/8); ağşamge (145b/6),
 ağşam (64b/11); tağığa (73b/5), tağқа (116a/3), tağıdın (149a/15).

d. Arapça ve Farsça sözcükler genellikle asıllarına uygun yazılmıştır. Çağatayca’da görülen ortak bir özellik olan Arapça sözcüklerde *ā* ünlüsünden sonra gelen *hemzenin* () ye () ile yazılması durumu metnimizde de kimi sözcüklerde görülmektedir:

fevāyid (10a/4), t̄ayifedin (20b/11), ‘acāyib (47b/14),
fāyidesini (61b/7), zāyil (69a/14), dāyiresi 33a/2, ḥāyil
(136b/8)..vd.

e. Arapça ve Farsça sözcüklerin yazımı genellikle metinde doğru olmakla beraber, gerek harflerin unutulması, gerekse yanlış harf seçiminden dolayı yazım hataları görülmektedir. Bu hatalardan bazıları şunlardır:

 ḥurs (ḥırs “ayı”) 15b/11, ḥārlik (ḥ^vārlik “hakirlik”) 171b/4,
ḥayyāle (ḥayyāle “hileci”) 41b/10, mūrā^c at (mūrā^c]at “saygı, riayet”) 45b/4.

3.2. Ses Bilgisi

3.2.1. Ünlüler

3.2.1.1. Ünlü Değişmeleri

3.2.1.1.1. Kapalı è

Çağatayca metinlerde kök hecedeki *kapalı è* sesinin gösteriminde birlik söz konusu değildir. Çalışmaların birçoğunda yazım esas alınarak *ye* (ی) ‘nin yazıldığı sözcüklerin /i/ ile yazılmayanların ise /e/ ile okunması tercih edilmiştir. Son yıllarda bu durumun *kapalı è* ‘nin gösterilmesi eğiliminde olduğu görülmektedir. İlk olarak V. Thomsen tarafından, 1896’da *e/i* arasında dokuzuncu bir ünlünün varlığına dikkat çekilmiştir.³⁸ Clauson 1972’de yayımladığı sözlüğünde sözcüklerde *kapalı è* ‘leri göstererek Eski Türkçede *kapalı è* ile olan sözcükleri ortaya koymuştur.³⁹ Marcel Erdal da Eski Türkçe dil bilgisini incelediği çalışmasında *kapalı è* ‘nin tartışmasız dokuzuncu bir ünlü olarak

³⁸ Vilhelm Thomsen, *Inscriptions de l’orkhon Déchiffrées* (V, Helsingfors: Memoires de la Societe Finno-Ougrienne, 1896), 15.

³⁹ G. Clauson, *An Etymological Dictionary Of Pre-Thirteenth-Century Turkish* (London: Oxford, 1972).

var olduğunu belirtir.⁴⁰ *Kapalı e* ile ilgili bu çalışmalardan önce ya da sonra da konu farklı açılardan incelenmiş, birçok çalışma yapılmıştır.⁴¹

İlk hecede ya da sözcüğün kök hecesinde kapalı e'nin gösterimi metinlerde farklılık göstermektedir. Eckmann'a göre ilk hecede *e* yerine *ye* (𐰽) bulunmaktadır. Ona göre *e*'den farklı bir ses, yani *i* veya *kapalı e* (ė) gösterilmek istenmiştir. Ancak tam olarak ne ifade ettiği net olarak söylenemez. Özellikle 15. asırdan itibaren *ye* (𐰽) ile yazılış genelleşmiştir. Bu durum bölge ve devirlere göre değişmektedir.⁴²

Eski Uygur Türkçesinin devamı olan Karahanlı, -özellikle- Harezmi ve Çağatay Türkçesi dönemi eserlerinde *kapalı e* sesinin olduğu sözcüklerdeki ikili yazımlar karışıklığa yol açmıştır. Argunşah, çalışmasında *Nehcü'l-Feradis*'teki yazımları farklı şekillerde değerlendirilmiş, tablolar halinde de karşılaştırmalarını yapmış ve *kapalı e* sesinin varlığını tartışmıştır.⁴³

Ölmez, çalışmasında kapalı e'nin oldukça tutarsız bir durum sergilediğini, bunda da istinsah edenin tercihi ya da istinsah edildiği bölgedeki ağız özelliklerinin etkili olabileceğini vurgular. Bu sebeple kapalı e'nin gösteriminde imladan ziyade sözcüklerin Eski Türkçedeki biçimlerini dikkate almaktadır. Kapalı e ile gösterilen veya Eski Türkçeye göre kapalı e olması gereken sözcükler metinde verilirken kapalı e ile olmayan sözcüklerin yazım biçimleri ayrıntılı şekilde bir tabloda gösterilmektedir. Böyle bir yolun izlenmesinde Çağataycanın devamı kabul edilen Özbekçe ve Yeni Uygurca biçimlerin birbiriyle uyuşmaması da etkili olmuştur.⁴⁴

Çağatayca metinlerde ilk hecede sözcük *kapalı e* ile olsa da olmasa da “𐰽”nin yazıldığını görüyoruz. Bu nedenle gerek metin çalışmalarında gerekse Çağatayca

⁴⁰ Marcel Erdal, *A Grammar Of Old Turkic* (Leiden-Boston: Brill, 2004), 52.

⁴¹ Ahmet Cevat Emre, “Türkçede Bulanık e (e) Fonemi”, *Türk Dili-Belleten*, Seri, III, s. 6-7 (1946): 487-497; Reşit Rahmeti Arat, “Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dair”, *Rocznik Orientalistyczny*, s. VII (1953): 306-313.; Gyula Németh, “Zu Den E-Lauten Türkischen”, *Studia Orientalia*, c. XXVIII, s. 14 (1964):1-19.; Emine Yılmaz Ceylan, “Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü”, *Türk Dilleri Araştırmaları* 1991 (1991): s. 151-165.; Timur Kocaoglu, “Ali Şir Nevâyî'nin Türkçe Ünlü Sesler Üzerindeki Açıklamaları (Kapalı e/i Meselesi)”, *Ali Şir Nevâyî'nin 560. Doğum, 500. Ölüm Yılı Dönümlerini Anma Toplantısı Bildirileri, 24-25 Eylül 2001* (Ankara: TDK Yayınları, 2004): 57-66.; Mehmet Ölmez, “Eski Türk Yazıtlarının Yeni Bir Yayımı Nasıl Olmalıdır?”, *I. Uluslararası Uzak Asya'dan Ön Asya'ya Eski Türkçe Bilgi Şöleni Bildirileri, 18-20 Kasım 2009* (Afyonkarahisar, 2010): 211-219.

⁴² Eckmann, *Çağatay Dili Hakkında Notlar*, 121.

⁴³ Mustafa Argunşah, “Harezmi Dönemi Metinlerinde e/i Sorunu”, *Dil Araştırmaları*, s. 6 (2010): 47-60.

⁴⁴ Zühal Ölmez, *age*, 49-50.

sözcük çalışmalarında “ى” ile yazılan her sözcük *kapalı é* ile gösterilmiştir. Bu yazım özelliğini metnimizde de görmekteyiz. Metnimiz *kapalı é* yazımında oldukça tutarsız bir durum sergilemektedir.

Eski Türkçeden beri *kapalı é* ile olduğunu bildiğimiz sözcükler, genellikle söz başında ve sözcüğün ilk hecesinde *elif-ye* (ى) ile yazılmıştır: *élçi* (< ET *élçi*) 125b-8, *èşit-* (< ET *èşid-*) 130a-3, *értelik* (< ET *érte*) 30a-14, *ège* (< ET *édi*) 93b-2, *èkki* (< ET *èki*) 120b-10, *èlet-* (< ET *èlet-*) 165a-5, *èşik* (< ET *èşik*) 5b-6, *èt-* (< ET *èt-*) 150b-4; *dè-* (< ET *té-*) 105a-14, *kèçe* (< ET *kéçe*) 116b-5, *kèmi* (< ET *kémi*) 151b-6, *kèt-* (< ET *két-*) 11a-8, *kèç* (< ET *kéç*) 20b-10, *kèyik* (< ET *kéyik*) 93b-11, *kèyin* (< ET *kédin*) 22b-1, *kèşeş-* (< ET *kéşeş-*) 50b-13, *yè-* (< ET *yé-*) 99b-8, *yègirmi* (< ET *yégirmi*) 95b-15, *yèt-* (< ET *yét-*) 97b-4, *yètmiş* (< ET *yétmiş*) 61b-3.

Eski Türkçede *kapalı é* ile olmayıp metinde söz başında ve söz içinde *elif-ye* (ى) ile yazılan sözcükler de metnimizde *kapalı é* ile gösterilmiştir: *ègil-* (< ET *egil-*) 154b-1, *ègri* (< ET *egri*) 16b-11, *èk-* (< ET *ek-*) 103a-3, *èllig* (< ET *ellig*) 162a-7, *èmçeklik* (< ET *em-*) 130a-14, *èmdi* (< ET *amti*) 100b-11, *èrkek* (< ET *erkek*) 33a-4, *ért-* (< ET *ert-*) 123a-5, *èşek* (< ET *eşgek*) 122a-8, *ètek* (< ET *etek*) 36b-4; *dèk* (< ET *teg*) 124a-6, *kèklik* (< ET *keklik*) 67a-12, *kèç-* (< ET *keç-*) 150a-4, *kèl-* (< ET *kel-*) 97b-5, *kèlin* (< ET *kelin*) 47a-13, *kès-* (< ET *kes-*) 169a-11, *kèy-* (< ET *ked-*) 53b-2, *nèçe* (< ET *neçe*) 140a-9, *sekkiz* (< ET *sekiz*) 52b-3, *tèg-* (< ET *teg-*) 27b-7, *tègür-* (< ET *tegür-*) 51b-11, *tèmür* (< ET *temir*) 148a-12, *tève* (< ET *tebi*) 77b-7.

Eski Türkçede *kapalı é* ile olmasına rağmen metnimizde gösterilmeyen bazı sözcükler ise aslına uygun şekilde *kapalı é* ile gösterilmiştir: *(ber-)* *bèr-* (< ET *bér-*) 16b-7, *(yer)* *yèr* (< ET *yér*) 46b-6, *(yetti)* *yètti* (< ET *yéti*) 42b-4, *(yetmiş)* *yètmiş* (< ET *yétmiş*) 83a-9, *kèrü* (< ET *kérü*) 48b-3.

3.2.1.1.2. Düzleşme

o > a

savug (< ET *soğuk*) 19b-15, 58a-6.

ķavla- (< ET *ķov-*) 36b-15, 38b-10.

oşal (< ET *oş+ol*) 11a-3, 73a-1, 151b-5.

toksan (< MK tokson) 19a-9, 19a-14.

u > a

orta (< MK ortu) 27a-15, 49b-5.

tola (< ET tolu) 22a-3, 64b-13, 137b-13.

tutaş- (< ET tutuş-) 124b-3, 124b-5, 125a-2.

ü > i

beri (< ET berü) 15b-2, 18b-6, 99a-5.

söyünçi (< *sevinçü < seb-) 74b-4, 74b-8, 80a-12.

ilgeri (< ET ilgerü) 54b-5, 78a-15, 97a-12, 107b-9, 170b-2.

bit- (< ET büt-) 66b-8.

ö ~ ü > e

töpe (< ET töpö/töpü) 40a-12, 133b-13, 60a-8.

köter- (< ET kötür-) 70a-15, 140a-13, 134a-6.

sünek (< ET süñük) 123b-6.

türe- (< ET törü-) 74b-12.

3.2.1.1.3. Yuvarlaklaşma

Gerileyici benzeşme sonucu, ikinci hecedeki yuvarlak ünlünün etkisiyle ilk hecedeki ünlünün yuvarlaklaştığı görülmektedir.

e > ö

töşük (< ET teşük) 22b-7, 60b-9, 100a-4.

ötük (< ET etük) 5a-1, 18a-13, 64b-14.

i > ü

tülki (< ET tilkü) 23b-11, 24a-4, 99b-13, 100a-5.

İlerleyici benzeşme sonucunda ilk hecedeki yuvarlak ünlünün etkisiyle, ikinci hecedeki düz ünlünün yuvarlaklaştığı görülmektedir:

ı > u

oķu- (< ET oķı-) 69b-8, 58b-14, 172a-8, 119a-6.

unut- (< ET unıt-) 2b-2, 72b-15, 85b-14, 127b-14, 124a-10.

oğurluķ (< ET oğrı+lıķ) 126b-12, 127a-1.

bulut (< ET bulıt) 55a-1, 59a-6, 116b-9, 130a-12.

toķu- (< ET toķı-) 92a-8, 92a-11, 92a-12.

ķuru- (< ET ķurı-) 7b-8, 105a-7.

ķorkunķ (< ET ķorkınķ) 34b-5, 69a-9, 169b-5, 101a-5.

oğul (< ET oğıl) 47a-11, 129a-14, 170b-7..vd.

Dudak ünsüzünün etkisiyle kök hecedeki *e* ünlüsünün yuvarlaklaştığı görülmektedir:

öy (< ET eb) 2a-1, 23b-12, 76a-6, 41b-1, 154b-15, 159b-13..vd.

v ünsüzünün etkisiyle sözcüğün gövdesinde yuvarlaklaşma görülmektedir:

savug/sovuķ (< ET (Uyg.) soğık; MK soğuk) 19b-15, 58a-6, 117a-11.

3.2.1.1.4. Öndamaksıllaşma

Art ünlülerin ön ünlülere dönüşmesi durumu *ç, ş, t, y* gibi ünsüzlerin ya da ünlülerin etkisiyle gerçekleşmektedir. Metnimizde de daha çok *ı* sesinin *i*'ye dönüştüğü görülmekle birlikte bir örnekte *o* sesinin *ö*'ye dönüştüğü de görülmektedir:

biş- (< ET bış-) 46a-11, 46a-13, 46a-14.

bişir- (< ET bışur-) 131b-4, 168b-14.

miŋ (< ET bıŋ~biŋ) 71b-11, 150a-12, 99b-3, 137b-4.

til (< ET tıl) 60a-1, 3a-5, 105a-8, 164a-8.

yiber-/iber- (< ET, MK ıd-u ber-) 46a-5, 49a-4, 86b-2, 158b-1, 100a-10.

it (< ET, MK ıt) 29a-9, 60a-1, 112a-7, 45b-10.

tiş (< ET tış) 63a-1, 63a-2, 63a-3, 52b-4, 95b-6.

ip (< ET yıp) 30a-15, 30b-3.

ẽmdi (<< ET amtı) 103a-7, 127a-12, 150a-2.

3.2.1.1.5. Artdamaksıllaşma

Metnimizde ön ünlülerin art ünlülere dönüştüğü art damaksıllaşma iki örnekte görülmektedir:

ıııg (< ET isig) 41a-7, 55b-1, 117a-11, 149a-7.

bıçağ (< ET bıçek) 36b-2, 107b-3, 123b-6.

3.2.1.1.6. Genişleme

ı > a

ağaç (< ET ıgaç) ağaçımdın 49b-15; ağaçımğa 50a-1.

3.2.1.2. Ünlü Düşmesi

3.2.1.2.1. Söz İçinde Ünlü Düşmesi

İlk hecesi açık ikinci hecesi kapalı olan sözcüklere iyelik eki veya dar ünlü ile başlayan bir ek geldiği zaman sözcüğün vurgusuz ikinci hece ünlüsü düşer:

ağız (< ET ağız): ağızda 89a-1, 111b-11; ağızın 39b-15, 113b-9; ağızğa 46a-15, 112b-8; ağızımğa 35b-8; ağızını 72b-7, 82a-14; ağızına 35b-10; ağızını 34b-6.

ellig (< ET elig (ellig ?)): elligide 15b-3, 163a-1, 86b-15; elligidin 1a-9, 1b-10, 110a-4; elligide 166a-2; elligilerim 52b-9; elligindedür 36b-10.

karın (< ET karın): karından 28b-3.

koyun (< ET koyun): koyunda 104a-14; koyundın 49b-5; koyunğa 89a-1; koyındın 150b-9; koyumdu 160a-9; koyunğa 138b-15.

kögüs (< ET kögüz): kögside 160b-9, 161b-11.

boğuz (< ET boğuz): boğzığa 12a-1.

kaıysı (< kaıy+ısı) 55b-7, 13a-5, 84b-4, 110a-3.

köñül (< ET köñül): köñli 76b-3, 82b-5, 94b-3; köñlide 10b-1, 82b-5; köñlidin 57b-15; köñlideki 160b-10; köñlidin 163a-2; köñlige 142a-11; köñligi 49a-15; köñligä, köñligä, köñlini, köñliñdin, köñlüge 24b-8; köñlüm 100b-4, 146a-9;; köñlümdägi 146a-14; köñlümde 152b-9; köñlümdin 32a-3.

oğul (< ET oğıl): oğlı 104a-12, 11b-2; oğlum 111b-14, 155a-10, 161a-15.

orun (< ET orun): orında 12a-7, 39a-4, 101b-3; orındın 109b-2, 92b-12, 169a-1; orınığa 89a-7, 97b-15; orını 96a-9.

Birleşme ya da ekleme sonucunda üç heceli bazı sözcüklerdeki orta hecedeki dar ünlü düşmüştür.

kaıda (< kaıy+da) 109b-14, 142b-2, 169b-10; yağız (< ET yalnız): 71b-11, 74b-6, 146a-5..vd.

3.2.1.3. Ünlü Uyumu

3.2.1.3.1. Önlük-Artlık Uyumu (Damak Uyumu)

Eski Türkçeden beri kimi durumlar dışında işleyen önlük-artlık uyumu kuralı Türkçenin en belirgin özelliklerinden biri olup Çağatayca sözcüklerde de korunmaktadır. Eckmann'a göre Çağataycanın aslî sözcüklerinde önlük-artlık uyumu tamamen muhafaza edilir. Ancak alınma sözcüklerde eklerin art ünlülü şeklinde gelmesi uyumu bozar. Bu durum kimi zaman Türkçe sözcüklerde de görülmektedir ve müstensih hatası olarak düşünülmelidir.⁴⁵

⁴⁵ Eckmann, *Chagatay Manual*, 29.

Kemal Eraslan, bahsi geçen konu hakkındaki bir yazısında Batı Türkçesi sahası dışında kalan metinlerdeki bazı eklerin sözcüklere geldiğinde ortaya çıkan uyumsuzluğun istinsah hatasından daha öte özellikle belirli bir imla kuralı bulunmamasından kaynaklandığını belirtir. Arapça ve Farsça sözcüklere art ünlülü ek getirme eğilimi bu sözcüklerin kalın telaffuz edilmesiyle izah edilebilir. Ancak aynı sözcüğe hem art hem de ön ünlülü ek getirmenin imla istikrarsızlığı ve şüpheli telaffuz ile ilgili olabileceğini söyler. Ona göre bu durum zamanla Türkçe sözcüklere de etki etmiş olmalıdır ve imla telaffuzdan daha çok bir keyfiyete dönüşmüştür.⁴⁶

Arapça, Farsça sözcüklerde görülen uyumsuzluk örnekleri metnimizde bulunmaktadır: âdemğa 65b-6, bendğa 119a-4, berehmenğa 113b-5, dervişğa 30a-3, devletğa 63a-11, dīvāneğa 58a-5, emīrğa 80a-3, fīkrğa 101a-4, güneğğa 137b-15, haremğa 159a-9, ‘ibādetğa 42b-13, iqlīmğa 78b-6, kārğa 93a-10, rāyışğa 112b-3, şeyhğa 105b-3, Başrage 152a-4, dırahtge 124b-5, ferāgatge 20a-13, furşatge 22a-2, gamge 101a-4..vd.

ahmaqlık 77b-10, akşamlik 85a-8, amānlik 11b-5, āvārelik 86a-14, cārüb-keşlik 152b-11, hīle-gerlik 24a-2, merdūmlık 44a-15, pādīşāhlik 32a-12, şūretlik 93a-2, zāyī‘lık 139b-10, zālīmlik 132a-1..vd.

Metnimizde önlük-artlık uyumunun görülmediği Türkçe sözcük örnekleri de bulunmaktadır:

keyğaça 62b-2, küngaça 33b-14, kündüzğaça 47a-5, bağışlagülikdür 166b-11, aḥşamge 145b-6, alarge 155a-12, birbirīga 169b-2, işğa 18b-6, kişiğa 130a-8, körğa 152b-11, küyevğa 75a-14, kıysıge 110a-1, kızge 130b-4, otke 40a-5, ölümğa 134b-3, öyğa 162b-8, tēmürğa 63b-10, tülkiğa 99b-13, avge 169a-15, barçage 13b-14, karılığge 62b-12, kızge 130b-4, otlağge 18b-13, taḥlage 2b-4, yığaçge 60a-15, yaḥşılık 14a-5, yigitlık 153b-13, analık 35a-2, barlık 8b-6, kolaylık 78b-4, yalguzlık 91b-7, kēlmaḳ 143a-9, kirmaḳda 98a-1, kōrmaḳ 56b-15, öltürmaḳ 74b-5, sözlemaḳlık 127b-6, tilemaḳ 153a-11, üzmaḳğa 56a-13, yētmaḳğa 106a-5, yibermaḳ 34b-13, aytgey 162a-11, bērguçı 46b-5, etḳan 13b-12, olgey 13a-8, oynagey 35b-3, öltürgay 170a-13, salgende 81a-9, urgey 24b-5, yōri-maḳğa 52b/8, yōriğunça 90a/10..vd.

⁴⁶ Kemal Eraslan, “Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair”, **TDED**, c. XVIII, (1970): 113-124.

Üçüncü kişi iyelik eki almış olan Arapça, Farsça sözcüklere yaklaşma durumu ekinin genellikle art ünlülü şekillerinin geldiği görülür.

āhiriğa 137a-10, aḥvāliğa 8b-8, birāderiğa 103b-11, cemāliğa 111b-1, cinsiğa 101b-14, çāderiğa 41b-14, def iğa 63b-2, derdiğa 25b-4, ehliğa 157b-10, ferāsetiğa 119a-5, ḥācet iğa 141b-15, kiyāsetiğa 58b-12, menziliğa 47b-9, pesendiğa 94b-3, şehāvetiğa 67a-12, şehriğa 152a-13..vd.

Üçüncü kişi iyelik eki almış olan bazı Türkçe sözcüklerde de yaklaşma durumu ekinin art ünlülü şekillerinin geldiği görülmektedir:

tüziğa 141a-4, yüziğa 81a-1, işiğa 21b-11, köçiğa 9a-2, köñliğa 20a-14, küyeviğa 130b-2, ölümiğa 82a-6, öyiğa 129b-7, öziğa 49b-10, söziğa 39a-6.

3.2.1.3.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu (Dudak Uyumu)

1. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Giren Bağlama Ünlüleri ve Ekler

a. İyelik Eklerinin Bağlama Ünlüleri

+ım/+im; +um/+üm: ağzım 52b-6, atımğa 99a-10, başımni 110a-13, kanım 156b-13, kaşdımda 99a-12; menzilimge 35a-3, tilim 28b-8, tiriglikim 123a-1, yanımda 52b-6; boynumğa 30a-12, butumdın 100a-6, dostum 155b-4, yokluğumda 171b-13, yurtumni 90b-4; köçüm 107a-7, köñlümde 152b-9, ‘ömrüm 103b-8, özümge 129b-5, sözümni 132a-9...vd.

+ıy /+iy; +uy /+üy: ayağıy 51a-5, bahtıy 141a-12, başıyını 51a-13, ğāmıy 77b-14; defteriñde 40a-4, èligiñdin 111a-1, sebebiñdin 16a-6; koluñ 136a-15, koyunuğa 138b-15, maḥbūbuñni 6b-8, oğluñni 161a-10, yoluñ 136a-4; yüzüñni 75b-10, zülfüñge 35a-6, közüñ 102a-5, öyüñdin 8b-7..vd.

+ımız/+imiz; +umuz/+ümüz: başımızda 147b-13, saltanatımız 157b-9, bahtımızdın 27b-2, cānımızğa 64b-8; memleketimiz 157b-8, tilekimizni 27b-1..vd.

+ıyız /+iyiz; +uyız /+üyiz: hızmetiñizde 129b-15, renciñiz 12b-6; oğluñız 34b-3, ornuñızğa 137b-8, köñlüñizge 121b-2.

Çağtayca'nın belirgin özelliklerinden olan 1. çoğul iyelik eklerinde bağlama ünlülerinin uyuma girmesine aykırılık gösteren örnekler de metnimizde bulunmaktadır. Bu dört örnekte karşımıza çıkar.

özimiz 143a-1, özimizge 78b-5, sözümüzge 148b-13, yolımız 127a-8.

b. Emir Kipi 2. Çoğul Kişi Eklerinin Bağlama Ünlüleri

-ıŋ /-iŋ /-uŋ /-üŋ/-ıŋız/-iŋiz/-ŋlar/-ıŋlar/-iŋler/-uŋlar/-üŋler/-iŋizler: alıŋlar 144b-1, ayıŋ 139a-4, bağıŋ 45b-5, barıŋlar 147b-8, bəriŋ 70b-9, çıķıŋlar 72a-2, eletiŋler 40a-8, içiŋ 86a-5, kılıŋlar 153a-3, koyuŋlar 155a-12, turuŋlar 18a-15, uruŋlar 84a-13, ötüŋ 86a-5, keltürüŋler 171a-8, üzüŋ 86a-6.

c. Görülen Geçmiş Zaman 1. Kişi ve 2. Tekil Kişi ile 2. Çoğul Kişi Ekleri

-dIm/-dUm; -tIm/-tUm: aldım 151b-15, bağışladım 48b-6, bildim 123a-8, çarladım 40a-1, dedim 35b-5, soradım 122b-3, üzdim 15b-6, yiberdim 45a-13; ayttım 161b-10, çıktım 52b-12, eşittim 139a-14, taptım 42b-8, yettim 73a-8; boldum 19a-4, koydum 77b-7, kütuldum 128b-1, tutundum 122b-11, öldüm 11b-2, kèydürdüm 77a-15, kördüm 141a-9, tüşürdüm 12a-6; tuttum 161a-3, kørķtüm 53a-10, tüştüm 32a-2.

-dıŋ/-diŋ; -duŋ/-dün; -tıŋ/-tiŋ: aldıŋ 31a-14, aydıŋ 139a-14, bardıŋ 50a-1, bèrdiŋ 139b-9, èdiŋ 41a-15, kèldiŋ 11a-14, kıldıŋ 133a-7, saķladıŋ 115a-11, uçradıŋ 99b-6; çıрмаşıŋ 138b-9, eşittiŋ 16b-12, taptıŋ 148a-4, tartıŋ 122b-3, yettiŋ 73a-3, bolduŋ 151a/10, koyduŋ 49b/13, olturduŋ 42a/8, keltürdüŋ 12a/4, kördüŋ 8a/12, küldüŋ 60b/5, öltürdüŋ 161a/12..vd.

-dıŋız/-diŋiz; -dıŋızlar, -diŋizler; -duŋuz/-dünüz; -duŋuzlar: aldıŋız 104b-7, dedıŋız 134a-7, èrdiŋizler 168b-1, kèldiniz 123a-5, kıldıŋız 68a-12; bolduŋuzlar 168b-1, èrdiŋizler 27b-4, aldıŋızlar 40a-12..vd.

d. -ıl/-il/-ul/-ül Edilgen Çatı Eki: asıl- 29a-1, kèsil- 133b-3, saçıl- 42a-5, tapıl- 14b-14, tayıl- 42a-5, yarıl- 28a-7, yayıl- 60b-15, eşitil- 71b-5; koyul- 61a-1, tutul- 105a-8, tøkül- 22b-11.

çevrül- 128b-2, kèsül- 169a-8 örneklerindeki yardımcı ünlüler düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmez.

e. -ım/-im/-um/-üm Eylemden Ad Türeten Ek: yarım 22a-15, ölüm 99b-5.

f. -ın/-in/-un/-ün Eylemden Ad Türeten Ek: tütün 78a-9.

g. -ın/-in/-un/-ün- Dönüştürme-Edilgen Eki: sığın- 64a-10, sığın- 139a-6, tapın- 15a-3, soyun- 80a-11, tutun- 122b-11, urun- 60a-9, körün- 139a-11.

h. -ınç/-inç/-unç/-ünç Eylemden Ad Türeten Ek: Metnimizde tek örnekte görülmektedir: korkunç 34b-5.

ı. -ıg/-ig, -uğ/-uğ, -ük Eylemden Ad Türeten Ek: bozuk 119b-12, köpük 39b-14, bölük 15a-2, tapuğ 158b-8, katıg 149a-6, tirig 134a-13, kesiglik 110b-1..vd.

j. -uz- Eylemden Ad Türeten Ek: akuz- 50b-6.

k. +ınç/+inç/+unç/+ünç Sıra Sayı Eki (Bağlama Ünlüsü): kırkınç 123a-15, tokkuzunç 95b-15, elliğinç 156b-9, sekkizinç 32b-14, on birinç 50b-3, əkkinç 73b-14, kırk üçünç 132a-14..vd.

l. -ıp/-ip/-up/-üp Ulaç Eki: bakıp 132b-10, basıp 97a-14, bərip 144b-3, çalıp 57b-3, ertip 123a-5, iberip 3b-14, işenip 17b-3, kəcip 110b-11, kaçurup 85b-6, kıldurup 50a-3, konup 144b-7, ölüp 109a-3, sürtüp 66b-6, töküp 42a-1, üzüp 28b-1, yükünüp 52b-8..vd.

m. -ış/-iş/-uş/-üş Eylemden Ad Türeten Ek: barış 23b-7, kılış 128b-11, tēgiş 130b-14, kopus 138a-8, körünüş 145a-5, körüş 115b-15, ötüş 4a-7.

n. -ış/-iş/-uş/-üş- Eylemden Ad Türeten Ek: alış- 54b-15, tapış- 153a-10, kuçuş- 152b-14, körüş- 53a-7, külüş- 18b-1.

o. +lık/+lik/+lık/+lük Addan Ad Türeten Ek: ertelik 30a-14, emçeklik 130a-14, erenlik 70b-4, keneşlik 120a-8, kəsiglik 110b-1, kiçiglikige 51a-10, küyevlik 30a-8, açığılık 65a-15, aralığı 52a-1, atlığı 161b-15, başlığı 32b-1, oğurluk 127a-1, sarıgılık 25a-12, susuzluk 164b-4, tağlalık 78b-4, yigitlik 1a-10, kuruçluk 52a-13, tokluk 117a-12, uluğluk 80a-6, künlük 169b-3..vd.

2. Düzlek-Yuvarlaklık Uyumunun Bulunmadığı Ekler ve Yardımcı Ünlüler

a. Yalnızca Düz Şekilleri Olan Ekler ve Yardımcı Ünlüler

-dı, -di Görülen Geçmiş Zaman 3. Tekil Kişi Eki: açtırdı 157b-10, boldı 102a-4, buldı 3b-1, çomdı 94a-6, kıldı 78b-13, koşıldı 136b-5, koyıldı 61a-1, kıtıldı 100b-9, okıdı, 159b-15, oldı 22a-6, oltırdı 145b-10, sordı 43b-15, soyundı 151a-3, sundı 157b-6, toğdı 130b-14, toldı 120b-9, turdı 77a-1, urdı 47a-9, yaşundı 102a-14..vd.

+dın, +din Ayrılma Durumu Eki: bulutdın 59a-6, dostdın 151a-7, güldin 20a-15, közdin 30b-12, kümüşdin 14a-1, karağudın 67b-13, kıldın 150a-2, kıydın 135b-4, kıdukdın 88a-4, kıumdın 55a-7, köñüldin 57b-15, köpdin 67b-5, közdin 30b-12, kündin 14a-12, kıyruğdın 133b-2, mundın 100b-8, otdın 124b-6, ölümdin 104b-7, sözdin 163a-13, töşükdin 118-2..vd.

+đı, +kı, +ki Aitlik Eki: burnağı 93b-2, burunđı 63a-6, burunkı 26a-14

-đıl, -gil 2. Tekil Kişi Emir Eki: bolđıl 28b-10, kıopđıl 84a-3, olđıl 162a-10, turđıl 47a-3, tutđıl 160a-14, unutđıl 85b-14, urđıl 34b-7, körgil 25b-12, olturgil 152b-1, turgil 21a-8, tüşgil 44b-7, üzgil 5b-3, yetkürgil 51a-9.

+unçı, +ünçi Sıra Sayıları Eki (ikinci ünlü): kırk dörtünçi 135b-11, kırk üçünçi 132a-14, tokkızuncı 95b-15, on dörtünçi 59b-4, otuz dörtünçi 108b-10.

+nı, +ni Belirtme Durumu Eki: sunı 120b-6, suynı 74a-7, şunı 104a-11, toņuznı 100a-13, toynı 29b-9, ucnı 100a-6, uluğnı 64b-9, uyķunı 126a-7, yolnı 80b-12, yulduznı 60b-13, yurtnı 98a-13, altunnı 30a-14, bunı 128a-3, dürrni 54a-9, gülni 56a-10, kölni 91b-4, köñülni 169a-9, körnı 130b-12..vd.

+(s)ı, +(s)i 3. Tekil Kişi İyelik Eki: kıolı 50a-8, kıulı 158a-5, oğlı 129a-14, öti 74a-12, öyi 34b-8, töşüki 60b-8, tumşuķı 120b-3, tüşi 139b-14, uçı 60a-10, uluğı 25a-5, uzunluķı 12a-3, yolu 67b-9, yüki 57b-5..vd.

Metnimizde tekil üçüncü kişi iyelik eki +(s)ı/+(s)i'nin +u ve +ü şeklinde kurala uymayan örnekleri de mevcuttur: kıulunı 151b-8, hüşnüge 79b-13, köñlüge 24b-8, köñlüni 61b-8, küñünü 149b-13, yüzüge 17b-6, yüzünü 40b-10.

+sız, +siz Addan Ad Türeten Ek: oğulsız 55b-4, susızlık 164b-4, tütünsiz 13a-4, uyķusız 137a-10.

+çıl, +çi Addan Ad Türeten Ek: koyçısız “çobansız” 58b-3, boyakçı “boyacı” (< ET (Uyg., MK) *boğuğ+çıl*) 101a-11, boyakçını 100b-14, 101a-9.

+nıñ, +nıñ İlgi Durumu Eki: ağunıñ 55a-2, altunıñ 16b-13, koyunıñ 133a-1, kuduğunıñ 164b-7, munıñ 125a-6, oğulnıñ 107a-2, öynıñ 32b-8, öznıñ 103b-4, sözñıñ 137a-14, sunıñ 66a-2, sütñıñ 86a-5, uyğunıñ 150b-10..vd.

b. Yalnızca Yuvarlak Şekilleri Olan Ekler Ve Yardımcı Ünlüler

-duķ, -dük Görülen Geçmiş Zaman 1. Çoğul Kişi Eki: alduk 127a-5, āzmūde kılduk 71a-1, ħalāş kılduk 79a-12, boldük 129b-13, boldük 14b-6, ěrdük 87a-14, kēldük 129b-15, kördük 14b-4 .

-dur-, -dür- Ettirgenlik Eki: aldur- 68-13, kındur- 17b-6, sındur- 115a-2, toldur- 31a-5, bērdür- 157b-10, kēydür- 77a-5, köydür- 59a-4, öltür- 169b-7.

-ğunça, -günçe Ulaç Eki: alğunça 68b-2, ‘arz kılğunça 55b-8, bargunça 62b-13, bolğunça 65b-15, toy kılğunça 107a-5, yorğunça 90a-10, dēğünçe 5a-3, kēlgünçe 103b-12, kirgünçe 21a-2, olturgünçe 26b-9, yōrigünçe 108a-15.

-ur-/ür- Eylemden Eylem Yapma Eki: kaçur- 99b-5, içür- 66a-13, kēçür- 67-1, kētür- 141b-7, tēğür- 51b-11, tüşür- 90a-6.

-ur, -ür Geniş Zaman Eki: açılur 11a-1, açıratur 10a-9, alur-men 136b-11, iş kılur-men 88b-1, kılur 168a-12, okunur 122b-12, salurlar 145b-13, tanur mu “inkar eder mi” 122a-15, tapılur 49a-12, bērür 10a-7, ěrür 100b-13, ěşitür 150a-6, iberür mü 100a-1, körsetür 80b-1, ötkerür 91b-7..vd.

-sun, -sün; -sunlar, -sünler Emir Kipi 3. Tekil ve 3. Çoğul Kişi Eki: alsun 78b-12, cem‘ kılsunlar 16a-12, evķāt kılsun 93b-3, saķlasun 13b-13, sorasunlar 166a-4, bērsün 80a-6, eylesün 163a-12, iberün 48a-7, kēlsün 109b-10, tüzetsün 80a-6, yēsün 130-10, yibersünler 48a-9..vd.

-uķ Eylemden Ad Türeten Ek: cırtuķ “yırtık” 153b-10, sınıuķ 127a-7, artuķ 144a-15, aruķ 10a-9.

-ur-/ür- Ettirgenlik/Oldurganlık Eki: aytur- 10a-13, bişür- 32a-9, köçür- 159a-15, tap(ı)şur- 14a-13.

-ur/-ür Ortaç Eki: bërürge 27a-6, bolurğa 25a-6, bolurğa 93a-14, bolurını 81a-6, këlüride 169a-15, këlürini 105b-6, kılurğa 64a-7, öltürürge 46b-7, tökülürige 23b-4, ayturğa 6a-7, yaşururğa 6a-7.

-ğur/-gür,-kur/-kür-Ettirgenlik Eki: azğur- 13b-1, yëtkür- 12b-4.

mu soru edatı: aldı mu 48b-8, aytmadı mu 97b-14, bolğay mu 39b-7, iş kıldı mu 49b-14, kılmas mu sen 91a-2, taptıñ mu 165a-13, tapılğay mu 65a-7, tapılmas mu 88b-1, tohtar mu 102b-3..vd.

-ğuz/-güz- Ettirgenlik Eki: olturguz- 122b-5, turguz- 11a-8, 11b-2, 119a-14, tirgüz- 8b-9, 131b-7, 148b-9, 145a-12.

3.2.2. Ünsüzler

3.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

-d/-d > -d/-d > -y/-y:

Söz içindeki ve söz sonundaki *d* sesinin Karahanlı ve Harezmi Türkçelerinde *d*, Çağataycada ise *y*'ye dönüşmektedir.

ayak~ayağ (< aḍaḡ) 40a-12, 76a-7; ayrıl- (< aḍrıl-) 23b-15, 66a-15; boya- (< boḍu-) 23a-9; boyakçı (< boḍuḡ+çı) 101a-11, 100b-14; boyluḡ (< boḍ+luḡ) 52a-5; eyle- (< eḍle-) 103a-5, 166b-5; küyev (< küḍegü) 123b-12, 171a-2; kayḡu (< ḡaḍḡu) 150a-8; ḡayın (< ḡaḍın) 41a-3; ḡayt- (< ḡaḍıt-) 101a-11, 165b-3, 98a-11; këyin (< kēḍin) 101b-8, 137a-5; ḡoy- (< ḡoḍ-) 25a-8, 100b-7; ḡuyruḡ (< ḡuḍruḡ) 133b-2, 154a-4; oyḡan- “uyanmak” (< oḍ(u)ḡan-) 63a-4, 122b-8; toy- (< toḍ-) 133b-4, 78b-2, 117b-7, 170a-9, toyḡar- (< toḍḡar-) 98a-9; uy- (< uḍ-) 115b-10; uyat- (< uyaḍ-) 131b-10; oyḡan- (< oḍun-) 93a-9, 141a-11; uyḡı~uyḡu (< uḍıḡ) 123b-4, 46a-14; yay- (< yaḍ-) 28b-10; yayıl- (< yaḍıl-) 60b-15..vd.

ḡuḍuḡ~ḡuḍuḡ “kuyu” (< ḡuḍuḡ) 21a-1, 120b-14; yadaḡ (< yaḍaḡ) 162b-8 örneklerinde *d* sesinin korunduḡu ve *y*'ye dönüşmediḡi görülür.

Ölmez, *ḳudug~ḳuduk* “kuyu” sözcüğünü ödünç eskicil biçim olarak kabul eder. *Kudug* sözcüğündeki *ḳ*’nin yaşıyor olması arkaik bir biçim değil, Moğolcadan geri ödünçleme yoluyla Çağataycaya girmiş bir sözcük olmalıdır.⁴⁷

Eckmann, Eski Türkçe *ḳ*’nin *ıd* (< ET *yıd*, *yıt*; MK *yıḳ*) sözcüğünde korunduğunu söylemektedir.⁴⁸ Metnimizde bir örnekte karşımıza çıkmaktadır: *yıdla-* (< *yıḳla-*) 17b-15.

Metnimizde ayrıca *ḳ*’den gelen *y* sesinin *g*’ye dönüştüğü bir örnek de mevcuttur: *ége* (< *éḳi*) 147b-11, 93b-2, 103a-1..vd.

-ḡ/-ḳ- > -v-:

Eski Türkçede iki ünlü arasındaki *-ḡ/-ḳ-* sesi Harezmi Türkçesinde *-w/-v-*’ye, Çağataycada ise *-v-*’ye değişir. Metnimizde şu örneklerde görülmektedir:

savu- (< ET (Uyg.) *soḡı-*) 24b-11; *savuḡ~sovuḳ* (< ET (Uyg.) *soḡıḳ* < *soḡı-ḳ*; MK *soḡuḳ*) 58a-6, 19b-15, 117a-11; *tavıḳ~tavuḳ* (<< ET (Uyg.) *taḳıḡu*) 146b-15, 57a-13; *yavuḳ* (< ET *yaḡuḳ*) 28b-10.

b- > m-:

Orhon Türkçesi döneminde başlayıp Uygurcada tamamlanan Eski Türkçedeki *b*-sesinin söz içi ve söz sonunda bulunan *n* veya *ḡ* seslerinin etkisiyle *m-*’ye dönüşmesi örnekleri Çağataycada görülmektedir.⁴⁹ Metnimizde *b->m-* değişiminin görüldüğü örnekler şunlardır:

“men” zamiri ve çekimli halleri: *men* (< ET *ben~men*) 28b-8, 35b-11, 42a-11, 46b-10, 120b-5, 159b-10; *maḡa* (< ET *baḡa~maḡa*) 36a-2, 38a-4, 105b-12, 132b-10; *mende* 53b-1, 103b-4, 115b-12; *mendin* 50b-11, 97a-14, 166a-4; *meni* 29a-1, 35a-14, 146a-11, 150a-9; *meniḡ* 108a-10, 120a-7, 152a-3..vd.

min- (< MK *mün-* < ET *bin-*) 77b-9, 135b14, 170a-12; *miḡ* (< Uyg. *miḡ* < ET *biḡ*) 4a-6, 29a-11, 34b-4, 143a-5..vd.

⁴⁷ Mehmet Ölmez, (2003), “Çağataycadaki Eskicil Öğeler Üzerine”, **Mustafa Canpolat Armağanı**, ed. Aysu Ata, Mehmet Ölmez (Ankara: 2003): 140.

⁴⁸ Eckmann, **Chagatay Manual**, 45-46.

⁴⁹ Ölmez, **age**, 60.

“bu” işaret zamirinin çekime girdiği durumlarda: munça (< ET *bunça*) 18a-11, 24a-14, 128a-13, 156b-13; munda 48a-7, 69b-2, 85b-11, 146b-5; mundağ~mundağ ~mundek 5b-1, 64b-9, 124a-8, 142a-3; mundın 2b-13, 37a-5, 45a-14, 51b-3; munı 19a-6, 27b-11, 32a-3, 51a-15, 56b-14; munıñ~munuñ 32a-9, 47b-11, 125a-6, 134b-9; muña 2a-15, 76b-12, 89a-11, 100a-9..vd.

Ötümsüzleşme ve Ötümlüleşme (-g/-ğ ~ -k/-k):

Çağataycada sözcük sonunda *ğ*, *k*, *g*, *k* damak ünsüzleri kurlsız bir şekilde nöbetleşmektedir. Sözcüğün aslî biçiminden farklı şekilde söz sonundaki ötümlü ünsüzün ötümsüzleştiği, ötümsüz ünsüzün ötümlüleştiği görölmektedir.⁵⁰ Çağataycada görölen ünsüzlerin karışması ya da birbirinin yerine kullanılması özelliği metnimizde de görölmektedir.

Ötümsüzleşme

Sözcük Sonunda Ötümsüzleşme (-ğ>-k): mundağ (< ET *muntag* < *munı teg*) 26b-7, tağ (< ET (Orh. T.) *tag*) 116a-3, tuğ- (< ET (Uyg.) *tuğ*-) 147b-2, tayağ (< ET (MK) *tayag*) 86a-12, tarığçı (< ET (Uyg.) *tarıgçı* < *tarıg*) 154a-1, yadağ (< ET *yadag*) 162b-8, ağığ (< ET *agıg*) 151a-3, boyakçı (< ET (Uyg., MK) *boğug+çı*) 101a-11, kuruğ (< ET (Uyg.) *kuruğ*) 99a-11.

Yukarıda verilen örneklerin bazılarının aslî şekilleri de metnimizde yer almaktadır: mundağ (< ET *muntag* < *munı teg*) 100a-1, tağ (< ET (Orh. T.) *tag* < AT **tāg*) 120b/10, tuğ- (< ET (Uyg.) *tuğ*-) 41b-4.

Ek Sonunda Ötümsüzleşme (-lğ/-luğ > -lık/-luk): Addan sıfat yapma ekinin ötümlü ünsüzünün ötümsüzleştiği örnekler metnimizde bulunmaktadır: at+lık (adlı, adında) 51a-4, derd+lık (dertli) 22a-8, ħ^vāst-gār+lık (istekli) 114a-14, lāzım+lık (gerekli) 21a-8, merhamet+lık (merhametli) 58b-1, pāk-dāmen+lık (namuslu) 8b-9, şüret+lık (şekilli, biçimli) 52b-4, üstüñ^vān+lık (kemikli) 52a-4, yaş+lık (yaşında) 46b-12,

⁵⁰ Eckmann, *Chagatay Manual*, 49.

ārzū+luḡ (arzulu) 74a-11, maḡmūm+luḡ (gamlı, kederli) 152a-13, şūr+luḡ (gürültülü) 143b-10.

Söz konusu ekin ön ünlülü şeklinin de ötümsüzleştiği kabul edilmiştir: cerāḡat+lik (yaralı) 94b-10, endiše+lik (endişeli) 57b-12, ḡam+lik (gamlı) 121a-11, ḡayret+lik (gayretli) 17b-5, heybet+lik (heybetli) 78a-13, himmet+lik (gayretli) 95b-5, ḡürmet+lik (gürmetli) 69a-15, ḡaṭar+lik (tehlikeli) 26b-7, ḡadr+lik (kıymetli) 94b-7, mertebe+lik (mertebeli) 69a-15, sınıḡan+lik (kırılacak) 162b-2, şiddet+lik (şiddetli) 60a-11, tedbīr+lik (tedbirli) 120a-8, vaḡt+lik (vakitli) 96b-1.

Ötümlüleşme

Sözcük Sonunda Ötümlüleşme (-ḡ > -ḡ): balıḡ (< ET (Uyg.) *balıḡ*) 130b-12, ḡaraḡcı (< ET *ḡaraḡcı*) 68a-13, ḡucaḡla- (< ET (MK) *ḡucaḡla-*) 116a-13, ḡulaḡ (< ET (Uyg.) *ḡulḡaḡ*) 17a-2, ocaḡ (< ET (Uyg.) *oḡuḡ/oḡaḡ*) 130b-13, oraḡ (< ET *orḡaḡ*) 7a-12, savuḡ (< ET (Uyg.) *soḡıḡ*) 58a-6, tofraḡ (< ET (Uyg.) *topraḡ*) 116a-15, yafraḡ (< ET *yapurḡaḡ*) 19b-14.

Yukarıda verilen örneklerin bazılarının aslî şekilleri de metnimizde yer almaktadır: ayaḡ (<ET *adaḡ*) 76a-7, ḡaraḡcı (< ET *ḡaraḡcı*) 56b-6, ḡulaḡ (< ET (Uyg.) *ḡulḡaḡ*) 40a-11, sovuḡ (< ET (Uyg.) *soḡıḡ*) 117a-11, tofraḡ (< ET (Uyg.) *topraḡ*) 55a-9.

Ek Sonunda Ötümlüleşme (-lıḡ-luḡ > -lıḡ-luḡ): Addan ad türetme eki +lıḡ metnimizde hem aslî şekline uygun hem de ötümlüleşmiş şekliyle yer almaktadır.

Aslî şekli +lıḡ olarak kullanılan örnekleri şunlardır: aç+lıḡ (açlık) 145a-7, ağır+lıḡ (ağırlık) 68b-3, aḡmaḡ+lıḡ (ahmaklık) 126b-7, aḡşam+lıḡ (akşamlik) 105a-5, analıḡ~analik (analık) 159b-14, 35a-2, ara+lıḡ (aralık) 18b-9, arıḡ+lıḡ (temizlik) 68b-12, aruḡ+lıḡ (yorgunluk) 63a-2, atasız+lıḡ (babasızlık) 82b-13, bahādır+lıḡ (kahramanlık) 94b-10, bar+lıḡ (varlık) 59a-14, gedā+lıḡ (yoksulluk) 78b-13, kötavul+lıḡ (muhafızlık) 64a-3, ḡarı+lıḡ (yaşlılık) 154b-8, oḡur+luḡ (hırsızlık) 127a-1, pādīşāh+lıḡ (padişahlık) 32b-2, salṭanat+lik (hükümdarlık) 62b-9, selāmet+lik (esenlik) 101a-13, şoḡbet+lik (arkadaşlık) 72b-4, şermende+lik (utangaçlık) 167a-11, tirig+lik (dirilik) 46a-7, ṭarıḡcı+lik (çiftçilik) 154a-6, yaḡşı+lik (iyilik) 12b-7..vd.

Ötümlüleşmiş şekli *+līg* olarak kullanıldığı örnekleri şunlardır: ābād+līg (bayındır ve mamur olma) 78b-3, açığ+līg (acılık) 65a-15, aç+līg (açlık) 70b-9, aḥmaḥ+līg (ahmaklık) 57b-1, ara+līg (uzaklık) 52a-1, arığ+līg (temizlik) 68b-12, civān+līg (gençlik) 136a-12, fesād+līg (fesatlık) 28a-1, ḥayret+līg (şaşkınlık) 153b-5, ḥāzır+līg (hazırlık) 103b-14, ıztırāb+līg (acı, keder) 110b-4, ḫaraḡu+līg (körlük) 130b-11, ḫarı+līg (yaşlılık) 62b-12, ma' šūm+līg (masumluk) 21b-9, pādīšāh+līg (padişahlık) 136b-3, pāk+līg (temizlik) 104a-2, sarığ+līg (sarılık) 136a-2, tāze+līg (tazelik) 20a-11, var+līg (varlık) 81a-9, yumşaq+līg (yumuşaklık) 141b-3..vd.

Ad-eylem eki *-maḥ/-mek* eki ünlü ile başlayan veya sadalı ünsüzle başlayan eklerden önce *k/k* seslerini *g/g'*ye değiştirebilir.⁵¹ Metnimizde ad-eylem eki *-maḥ/-mek* eki kimi örnekte ötümlüleşmiştir: bolmaḡım 65a9, bolmaḡımız 26b-7, bolmaḡlīg 110b-14, bulmaḡlīg 22b-8, ḫoymaḡım 70a-1, müyesser bolmaḡı 67b-15, salmaḡdın 24b-6, tanumaḡlīgı 57b-13, acıramaḡlīgğa 52a-12, yıḡlamaḡıṅge 135a-5.

ḫ- > g:

Aitlik eki *+ḫı*'daki *ḫ* sesi ötümlüleşerek *g* olduğu ve ikili şekilde kullanıldığı örnekler metnimizde mevcuttur:

avvalḫı 14b-6, 56a-15, 128b-5, 133a-9~avvalḡı 13a-10, 148b-11, 42b-3, 8b-15; burunḫı 161a-2, 26a-14, 47b-7, 76a-1 ~ burunḡı 63a-6, 77a-2; evvalḫı 148a-2, 148a-4 ~ evvelḡı 101b-9, 102b-3, 104b-9, 157b-15, 34b-12, 77a-3.

Metnimizde bir örnekte söz başındaki aslı *ḫ* sesi ötümsüzleşerek *g* olmuştur: ḡulaḫ (< ET (Uyg.) *ḫulḫaḫ*) 106b-9.

-ḫ > -h:

oḫṣa- (< ET (Uyg.) oḫṣa- ~ oḥṣa-) 35b-4, 68a-11, 111a-11, 140a-9..vd ; yaḥṣı (< ET (Uyg.) yaḥṣı) 100a-11, 117b-5, 122a-3, 168a-9; aḥtar- (< ET (Uyg.) aḥtar- ~ aḡtar-) 127a-2; toḥmaḫ (< ET (Uyg.) toḫımaḫ~toḫmaḫ) 155b-13; *aḫṣam* sözcüğü ve *uḫla-* “uyumak” metnimizde ikili şekilde kullanılmıştır: aḥṣam~aḫṣam 6b-2, 154b-6, 64b-11, 85a-9; uḫla- ~ uḫla- (krş. YUyg. uḫla-) 170a-9, 126a-6, 160b-10, 131a-2.

⁵¹ Eckmann, *Chagatay Manual*, 50.

t->d-:

Eski Türkçede söz başındaki *t* sesi Çağacayda korunmakla birlikte bazı sözcüklerde *d*'ye dönüşmektedir. Bu sözcükler *dék, dağı, dur/durur, degin, deginçe/degünçe* gibi sözcüklerdir.⁵²

Metnimizde *t->d-* değişimi şu sözcüklerde görülmektedir: *dè- (< tè-)* 12b-10, 100a-5, 107a-12; *dék (< teg)* 103b-10, 131b-6, 125b-5.

Metnimizde *t*'nin *d*'ye dönüştüğü örneklerin yanısıra ikili özellik gösteren örnekler de vardır: *tağ* 120b-10, 60a-2..~ *dağ* 25a-11, 94b-6, 130a-9...(< ET *tağ*); *tatlığdur* 117a-2 ~ *datlı* 10a-1 (< ET (Uyg.) *tat-ığ+lığ*); *dur-* 24b-14, 18b-11, 70a-8 ~ *tur-* (< *tur-*) 11a-8, 83b-3, 115b-2..vd.

-p- > -f-:

Çağatayca'ya ait bir özellik olup ilk defa Nevâyî'de görülen Türkçe sözcüklerde söz içindeki *p*'nin *f*'ye dönüşmesi metnimizde şu örneklerde görülmektedir:

tofrağ~tofrağ (< ET (Uyg.) toprağ) 116a-15, 150b-6, 42a-6, 55a-9.

yafrağ (< ET yapurğaq) 21b-13.

töfe (< ET töpö/töpü) 29b-13.

telfek (krş. YUyg. *telpek*) 18a-13.

p>f değişimi metnimizde *yafrağ, tofrağ* gibi Türkçe sözcüklerin dışında bazı alınma sözcüklerde de söz içinde hatta bir örnekte söz başında görülmektedir:

tofaz (< Far. topaze) 53b-2; *çofân (< Far. çübân)* 97a-5,6,7; *fiyâz (< Far. piyâz)* 114a-5.

-ağü/-egü > -av/-ev:

⁵² Eckmann, *Chagatay Manual*, 44-45.

Eski Türkçedeki *-aġu/-egü* ses grubu Çağataycada *-av/-ev* ses grubuna dönüşmüştür.⁵³ Metnimizde bu dönüşüm iki örnekte görülmektedir: birev (< ET *biregü*) birevge 5a/5; küyev (< ET *küdegü*) küyev 123b-12, 162b-11, 171a-2, 76a-12, 76b-6.

Aynı zamanda Çağatayca'nın metinlerinde ve sözlüklerinde *-av/-ev* ses grubu ile benzer şekilde kullanılan *+ele(si)* ve *+la(sı)/+le(si)* ve iyelik eki ile birlikte kullanılan şekilleri⁵⁴ de metnimizde yer almaktadır: törtele (< *tört+ele* < AT **törtegüle*) törtelesi 27a-10, 27a-15; êkkelesi 155a-4, 164a-10, 169b-2, 13b-14, 15a-14, 5b-11, êkkelesidin 156a-7, êkkelesini 155a-12; üçelesi 76b-8, 77a-3, 105b-14, 73a-10.

3.2.2.2. Ünsüz Düşmesi

b- > ø:

Söz başındaki *b-* sesi özellikle de *bar*, *bar-*, *bér-*, *bol-* sözcüklerinde Çağataycada da korunurken kimi zaman Çağatayca metinlerde Oğuzcanın etkisiyle *bol-* fiili *ol-* biçiminde de görülmektedir. *Bol-* fiili daha çok mensur metinlerde kullanılırken *ol-* fiili aruza uydurmak amacıyla manzum parçalarda kullanılabilmektedir. Metnimizde de fiilin iki farklı kullanımı hem manzum hem de mensur parçalarda karışık olarak bulunmaktadır:

bol- (< ET *bol-*) fevt boladur 1b-7, hāşıl bolur êrdi 1b-9, t̡ālib bolsañ 4b-1, şermende bolġan d̡ék bolmaġay-sen 17b-3,4, bī-kār bolsam 26b-8,9..vd.

ol- (< *bol-*) olup 146b-4, olur 65a-7, Düşmen-i ‘āşık oldı şubġ ħuros 28a-15, Maġrem-i esrār oldı muşt-ı ħāk 3b-3, Qaşd-ı heveste intikām olġay 45b-3, Ol t̡alebdin aña muġāl olġay 137a-3..vd.

-g/-ġ- > ø:

Çağataycada kimi sözcüklerde ikinci hecenin başında korunan *g/ġ (>k/ġ)* ünsüzlerinin Çağataycadan önceki dönemde ya da Eski Türkçede bazı sözcüklerde düştüğü görülmektedir. Düşmenin gerçekleştiği örneklere metnimizde de rastlanmaktadır:

⁵³ Eckmann, *Chagatay Manual*, 48.

⁵⁴ Eckmann, *Chagatay Manual*, 110.

eşek (< ET *eşgek*) 102b-12, 126a-1..., kerek (< ET *kergek*) 161b-8, 166a-3..., kulak (< ET (Uyg.) *kulgak* ~ (Orh.) *kulkaḡ*) 40a-11, 58b-8, 97b-7..., kursak (< ET (MK) *kurugsaḡ*) 52b-4.

Metnimizde ikinci hecenin başındaki *ḡ* sesini koruyan bir sözcük bulunmaktadır: yalğan (< ET (Uyg.) *yalḡan*) 104a-7, 114a-2, 135a-7..

-ḡ/-g > ø

Metnimizde Oğuzca'nın etkisiyle iki örnekte sözcük sonundaki sıfat türetme *+lḡ/+lig* ekinin sonundaki *ḡ/g*'nin düştüğü görülmektedir: hünerli 166b-14, datlı (< *tat-lḡ+lig* < ET *tat* < AT **tāt*) 10a-1.

-r- > ø:

ḡutul- (< ET *ḡutul*-) ḡutulamadım 77a-6, 77a-7, ḡutulalmay 136a-5, ḡutulaman 96b-4, ḡutuldı 100b-9, 113b-4, 121b-7, 121b-8, 124b-5, 12a-5, 64a-5, 79b-1, 77a-8; ḡutḡar- (< ET *ḡutḡar*-) ḡutḡardı 137b-10, 75a-9, ḡutḡarḡanı 47a-13, ḡutḡarḡay-sen 100b-10, ḡutḡarıp 104b-7, 108a-2.

“*ēr-*” yardımcı fiili hem *ē-* hem de *ēr-* şekliyle metnimizde bulunmaktadır:

ēr- (< ET *er-*) *ērdi* 103a-3, 103b-10, 104a-10, 104a-8, 104b-2, 106a-14..vd., *ērse* 112b-1, 113b-10, 109b-6, 64a-14 ~ *ēmes* 128a-4, 53b-11, 20a-6, 31b-8, *ēdim* 124a-2, 123a-7, 119b-15, 123b-3..vd.

bile/birle/bilen/birlen edatının hem *r*'li hem de *r*'siz şekilleri metnimizde bulunmaktadır:

bile (< ET *birle*) 5a-9, 10a-12, 14a-5, 43b-6, 45b-10, 158b-4 ~ *birle* (< ET *birle*) 100a-3, 100a-6, 101a-6, 102a-5, 104a-5; *bilen* (< ET *birlen*) 29b-6, 30a-15, 30b-1, 32a-6, 36b-12, 36b-4, 36b-7, 37a-10 ~ *birlen* (< ET *birlen*) 6a-15, 6b-8, 72b-13, 74a-3, 77a-11, 77b-11, 79a-12..vd.

y- > ø:

ıpar (< ET *yıpar*) *ıparḡa* 5a-6; *ip* (< ET (Uyg.) *ıp~yıp*) 30a-15, 30b-3.

3.2.2.3. Yer Değiştirme (Metatez)

yamğur (< ET yağmur) 51a-6; örgen- (< ET ög(ü)ren-) 34b-11, 132a-15, 145a-3, 68a-6, 83b-4, 101a-9; örget- (< ET ög(ü)ret-) 134b-8; çulğa- (< ET çuğ-la-) 59a-11, 85b-13; koşnı (< ET konuş) 23b-14; örgül- (< ögür-(ü)l-; krş. Özb. o'girilmok (Özb.TS, 522a)) 43a-15.

3.3. Biçim Bilgisi

3.3.1. Ad Çekimi

3.3.1.1. Çokluk Eki +lar, +ler:

Metnimizde Türkçe adlara ve Türkçe eklerle türetilmiş sözcüklere çokluk eki *+lar, +ler* getirilmiştir. Bunun yanında Arapça ve Farsça sözcükler de Türkçe çokluk ekini almaktadır: altun+larnı 15a-12, ana+larığa 35b-4, bağa+lar 90b-10, bala+lariğ 97b-8, çağır+larını 127a-5, gam+larım 128b-1, kan+lar 140a-11, karındaş+ları 45b-14, kaysı+ları 77a-5, kuş+lar 129b-14, sıçkan+lar 63a-3, sulṭān+larnıñ 44b-12, tağ+lar 63a-8, uluğ+lar 95a-1, vaqt+lardın 158b-8, yaḥşı+lar 135b-6, yağa+larını 14b-12, yasavul+lar 10b-10, yulduz+large 51a-5..vd.

Metnimizde *oğul* (< ET *oğıl*) sözcüğü hem tekil hem de Eski Türkçe çokluk eki *+an* ile birlikte *oğlan* (< ET *oğıl+an*) şeklinde ikili olarak kullanılmıştır. İki sözcük de tekil anlamı “çocuk, oğul” olarak kullanılmış ve *oğlan* sözcüğü çoğul yapılmak istendiğinde *oğlanlar* olarak çoğul şekli yapılmıştır: oğlan+ları 16b-3, oğlan+larım 53b-13, oğlan+lariğ 16b-4..vd.

3.3.1.2. İyelik Ekleri

1. Tekil Kişi +m, +ım/+im, +um/+üm: ağa+m 104a-7, ana+m 161a-15, arğa+mğa 78a-15, bala+m 74a-5, ini+mni 105b-2, ağaç+ımğa 50a-1, at+ımnı 170b-1, baht+ım 117b-4, baş+ımnı 92a-3, kan+ımge 42a-12, kız+ım 32a-11, kıyruğ+ım, yan+ımda 52b-6, bel+ımge 118a-7, kolum 19b-1, korkunç+um 106b-12, kul+um 158b-6, yokluğ+umda 171b-13, öy+ümde 122b-10, öz+ümdin 64a-11, söz+ümge 133a-9, tüş+ümdin 167a-11, ün+ümni 96b-11, yüz+üm 124a-4..vd.

2. Tekil Kişi +η, +ıη/+iη, +uη/+üη: ata+η 41a-11, bala+ηnı 97b-5, egeç+iη 86b-1, ayağ+iηda 90b-1, baş+iηnı 51a-13, kaş+iηda 25b-11, kız+iηğal63a-11, kulağ+iη 160b-11, iş+iηde 142a-15, köç+iη81a-14, köz+iηni 58a-1, küyev+iη 121b-6, söz+iηni 16a-10, til+iηde 103a-4, tiriglik+iη 11b-9, yüz+iη 128b-13, kol+uηdadur 107b-4, kul+uη 46b-9, ton+uηnı 33a-15, yol+uη 136a-14, köz+üη 102a-5, küç+üη 166b-5, öy+üηdin 8b-7 vd.

3. Tekil Kişi +sı/+si, +ı/+i: açku+sını 14a-13, ana+sı 158b-11, oba+sı 22b-4, orda+sını 11a-4, ege+si 93b-2, elçi+si 98b-2, özge+si 58b-13, tève+sini 165a-12, uç+ı 60a-10, ulu+sını 9b-15, yan+ıda 68b-4, eşik+ide 169a-14, eteg+ini 25b-15, iç+ige 158b-15, iş+ığa 21b-11, keneş+idin 125b-8, köç+ini 28b-2, öt+ini 74a-15, öy+ide 127a-6, til+ini 166a-10..vd.

1. Çoğul Kişi +mız/+miz, +ımız/+imiz, +ümüz: ara+mızda 45a-15, arka+mızdın 100b-5, öge+miz 95b-2, baş+ımızda 147b-13, cān+ımızğa 64b-8, maşşūd+ımız 121a-3, yol+ımız 127a-8, birāder+imiz 156a-10, memleket+imiz 157b-8, öz+imiz 143a-1, söz+imizge 148b-13, tilek+imizni 27b-1, köñ(ü)lü+mizdeki 137b-9..vd.

2. Çoğul Kişi +ıñız/+iñiz, +uñız/+üñiz: yan+ıñızlar 40a-2, hizmet+iñizde 129b-15, menāl+iñizlerğa 144b-9, renc+iñiz 12b-6, oğ(u)l+uñız 34b-13, or(u)n+uñızğa 137b-8, köñ(ü)l+üñizge 121b-2..vd.

3. Çoğul Kişi +ları/+leri: ana+larığa 35b-4, at+ları 169b-4, ayağ+larını 134a-4, bala+ları 22b-5, boyun+larığa 10a-1, çağır+larını 127a-5, qarındaş+larını 64a-14, kol+ları 52b-4, kulağ+larığa 39a-10, yağa+larını 14b-12, beççe+leri 95a-4, beden+leri 141b-8, eşik+leri 60b-15, iş+leriğa 155b-6, köz+leridin 33a-8, nöker+leriğa 20a-4, öy+lerige 15a-9, söz+lerini 37a-9, tiş+leri 63a-1, tüş+lerini 14b-4..vd.

3.3.1.3. Durum Ekleri

İlgi Durumu: Metnimizde ilgi durumu eki *+nıñ/+niñ* ve *+nı/+ni* şeklinde iki şekilde görülmektedir:

ēşitgüçi+nıñ maşşūdı 1b-6, köçi+nıñ kaşığa 17b-6, tağlar+nıñ aralıklıda 18b-9, ay+nıñ dāyiresi 33a-2, kuduk+nıñ başığa 88a-2, hātūn+nıñ lebi 89a-9, bağa+nıñ arkasığa 91a-15, keyvān+nıñ ēkki közi 105a-6, oğul+nıñ atı 107a-2, koy+nıñ sözini 133a-11,

kéçe+niñ āhırıǵa 137a-10, biri+niñ başıdın 148a2, közi+niñ yaşıda 150b-6, uyqu+nıñ arqasıdın 150b-10.vd.

Metnimizde bir örnekte ilgi durumu ekinin ünlüsü yuvarlak olarak kullanılmış ve *+nuŋ* şeklinde sözcüğe eklenmiştir: dost+nuŋ cānıǵa 32b-10.

dost+uŋ qaşınǵa 111a-10, maħbüb+uŋ koluŋǵa 141a-13, ‘azizler+iŋ qaşıǵa 44a-12, tācir+iŋ vāqı‘ası 47b-6, ayaǵ+iŋ astıǵa 51a-5, ‘ışq+iŋ deryası 77b-5 örneklerinde ise ilgi durumu eki *+iŋ/+iŋ/+uŋ* biçimlerinde sözcüğe eklenmiştir.

Çağataycada kimi zaman ilgi eki *+niŋ/+niŋ* yerine, bugün bazı Özbek şivelerinde kullanıldığı gibi *+ni/+ni* şeklinde de kullanılmaktadır.⁵⁵ Eckmann, klasik sonrası dönemde yazarların artık konuşulmayan klasik Çağatay dilini taklit ettiklerini ve konuşma dilinin yazı diline etki ederek *+niŋ/+niŋ* ilgi durumu eki yerine *+ni/+ni* ekinin serbestçe kullanıldığını belirtir.⁵⁶

Metnimizde de ilgi durumu ekinin *+ni/+ni* biçiminde kullanıldığı çok sayıda örnek mevcuttur: ėkki dünyā+nı sermāyesi 5a-2, maẓlūm kişi+ni eşikini 5b-5, tūṭı+nı qaşıǵa 6a-2, yüzüm+nı ẓarāvetini 13a-3, zerger u ħarrād+nı vāqı‘ası 13b-3, leşker+nı köçi 21b-1, Ĥudā Te‘ālā+nı yolıda 21b-10, anası+nı sözige 22b-9, pādışāh+nı köçi 142a-5, dünyā+nı mālıǵa 144a-15, dost+nı naşihatni 149a-1, pādışāh+nı tapuǵıǵa 157a-14, kündüz+nı sırrı 161b-11, vezir+nı kıızıǵa 161b-15, oǵlum+nı enegesi 171a-11.vd.

Yaklaşma Durumu: Metnimizde yaklaşma durumu ekleri *+ǵa/+ge*, *+ka/+ke*, *+a/+e*, *+ŋa/+ŋe* şekillerinde bulunmaktadır. Çağataycada ünlülerden sonra *+ǵa/+ge*, ötümlü ünsüzlerden sonra genellikle *+ǵa/+ge*, *b* ve *d* den sonra genellikle *+ka/+ke* bazen de *+ǵa/+ge* biçimlerinde kullanılmaktadır⁵⁷: aqlıǵ+ǵa 70b-9, baş+ǵa 110b-13, ıpar+ǵa 5a-6, iş+ǵa 18b-6, kör+ǵa 105a-4, köz+ge 7b-15, kün+ge 82b-1, kız+ge 130b-4, saǵlıq+ka 135a-13, savuq+ka 117a-11, uluǵ+ka 64b-9, eşik+ke 5b-7, köç+ke 129b-1, ot+ke 119b-5, töşük+ke 133b-3.vd.

⁵⁵ Eckmann, *Chagatay Manual*, 83.

⁵⁶ János Eckmann, “Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)”, *TDAY-Belleten* 1963, c. 11 (1964): 123.

⁵⁷ Eckmann, *Chagatay Manual*, 86.

Çağataycada iyelik eklerinden sonra *+ga/+ge*, şiirde *+ga/+ge*'nin yanında *+a/+e*, 3. kişiye ise *+na/+ne* şekillerinde görülmektedir⁵⁸: arkam+ga 78a-15, atam+ga 165b-11, külbem+ga 53a-13, sinem+ge 163b-8, sözi+ga 39a-6, içi+ge 158b-15, özi+ne 112b-8.

3. kişi iyelik eki ile yaklaşma durumu eki arasına *zamir n*'sinin girdiği sözcüklerde iki ses birleşerek *+na/+ne* biçiminde ortaya çıkmaktadır: aşı+na 25b-13, atı+na 79a-15, başı+na 22b-15, hesābı+na 171a-1, vaktı+na 34a-15, eşiki+ne 117b-10, işi+ne 22a-2.

Belirtme Durumu: Metnimizde belirtme durumu ekleri *+n/+ni/+ni* biçimlerinde bulunmaktadır. Çağataycada belirtme durumu ekleri *+ni/+ni*, 3. kişi iyelik ekinden sonra ise genellikle *+n* biçimindedir.⁵⁹ Metnimizde belirtme durumu eki *+ni/+ni* ve iyelik eki aldıktan sonra da *+n* şekilleriyle bulunmaktadır: söz+ni 1b-14, saç+nı 21b-5, kolum+nı 25b-8, inim+ni 27b-6, öy+ni 35b-14, yakası+nı 107a-14, sözi+ni 166b-7, kişi+ni 168b-8, öyüm+ni 169a-6, köñül+ni 169a-9, ejder+ni 169b-10, mertebesi+ni 9b-13, özgesi+ni 15a-9, tenesi+ni 52a-7, başı+n 170b-4, buyruğı+n 27a-9, ğamı+n 168a-10, sözi+n 70b-2, ħaddi+n 117a-9, mekri+n 40a-6, renci+n 32a-4.

Bulunma Durumu: Metnimizde bulunma durumu eki *+da/+de* olarak bulunmakla birlikte tek örnekte ötümsüz ünsüzden sonra gelen *+te* biçimine de rastlanmıştır: kaçd-ı heves+te 45b-4.

aḥşamlık+da 105a-5, anı+da 158b-9, ara+da 35a-13, av+da 161a-4, baş+da 110b-15, çağ+da 45a-7, orta+da 27a-15, ot+da 31b-11, su+da 52a-13, til+de 3a-5, yēr+de 100a-11, yigitlik+de 166b-10, ertelik+de 30a-14, iş+de 40b-6, kēçe+de 26a-15, kēmi+de 151a-8, öy+de 41b-1 vd.

3. kişi iyelik ekinden sonra zamir *n*'si alarak *+nda/+nde* şeklinde gelen bulunma durumu ekine metnimizde şu örneklerde rastlanmaktadır: ağzı+nda 89a-10, ḥaḳḳı+nda 123a-6, içi+nde 109b-13, 24b-7, içi+ndedür 76a-7, içi+ndeki 4b-2, meclisi+nde 3a-8.

Ayrılma Durumu: Metnimizde ayrılma durumu eki tüm örneklerde *+dın/+din* biçiminde bulunmaktadır: altun+dın 26b-13, bulut+dın 59a-6, qarangu+dın 67b-13, ḳol+dın 150a-2, ḳuduk+dın 88a-4, satḳunçı+dın 155a-9, uluğ+dın 142a-9,

⁵⁸ Eckmann, *Chagatay Manual*, 86.

⁵⁹ Eckmann, *Chagatay Manual*, 90.

berehmen+din 11b-7, böşük+din 58b-5, söz+din 163a-13, til+din 103a-6, tiriglik+din 28b-1, töşek+din 118a-2, tün+din 93a-11, tūṭī+din 25a-2, yēr+din 55a-8 vd.

3. kişi iyelik ekinden sonra zamir n'si olarak *+ndın/+ndin* şeklinde gelen ayrılma ekine metnimizde iki örnekte rastlanmaktadır: bāḡı+ndın 6b-1, içi+ndin 18b-13.

Eşitlik Durumu: Eşitlik durumu eki *+ça/+çe* metnimizde çok sık bulunmamakta olup eklendiği sözcüklere “kadar, gibi, küçültme” anlamları katmaktadır: āḡirliḡ+ça 159b-15, ança (< *an+ça) 16b-10, 145a-14, barça (< ET bar+ça) 47a-2, 79b-2, munça (< ET bu(n)+ça) 59b-8, 66a-1, noḡūd+ça 82a-15, pūl+ça 149a-12, mazlūm+çe 105a-2, mūr+çe 18b-14, müşük+çe 62b-14, neçe (< ET (Uyg.) neçe < nē+çe) 15a-1, 102b, zevrak+çe 77b-5, zerre+çe 10b-1.

Yaklaşma durumu ekiyle kalıplaşarak eklendiği sözcüklere “-e kadar” anlamı katan örneklere de metnimizde rastlanmaktadır: aḡşam+ğaça 105a-15, aḡşam+ğaça 148b-1, dem+ğaça 20a-11, 27b-7, key+ğaça 92a-2, kün+ğaça 33b-14, kündüz+ğaça 47a-5, kaçan+ğaça 108a-15, 13a-12, kıyāmet+ğaça 44b-14, 45a-4, neşr+ğaça 44b-14, vaḡt+ğaça 124a-10, 136a-10, zamān+ğaça 129b-14, erte+geçe 109b-1.

Yön Gösterme Durumu: Metnimizde yön gösterme durumu örneklerde *+geri, +ḡarı/+keri, +ra/+re* biçimleriyle bulunmaktadır: iç+keri 131b-4, 135a-11, il+geri 48a-5, 54b-5, ilgeri+raḡ 131b-10, 145a-6, taş+ḡarı 101a-12, 114a-13, yok+ḡarı 40b-4, 133a-1, iç+re 3a-15, 25b-10, üz+re 31b-4, 39a-9, soḡ+ra (< *soḡ+ra*) 66b-7, 68b-3 vd.

Araç-Vasita Durumu: Çağataycada araç-vasita durum eki kalıplaşmış yapılarda *+n/+ın/+in/+un/+ün* ve *+la/+le* (kalıplaşmış) şeklinde kullanılır.⁶⁰ Metnimizde *+n* araç-vasita durumu eki *ékkeven* örneğinde ve *bile~birle* edatı ile kalıplaşarak *bilen~birlen* sözcüğünde kullanılmıştır: ékkeven 53a-2, 76a-11, bilen 7b-5, 14a-15, birlen 12a-11, 62b-10.

3.3.1.4. Aitlik Eki

Metnimizde adlardan sıfat yapma görevindeki aitlik eki *+ḡı/+ḡi, +ḡı/+ḡi* biçimlerinde kullanılmakla birlikte ekin ünlülere ve ötümlü ünsüzlere getirilişinde ek ünsüzünde ikili biçimler görülmektedir: avval+ḡı 13a-10, 148b-11 ~ avval+ḡı 128b-5, 133a-9;

⁶⁰ Eckmann, *Chagatay Manual*, 102.

burun+ğı 63a-6, 77a-2 ~ burun+kı 161a-2, 26a-14; başında+ğı 8a-8, könlümde+ğı 146a-14, kaşıda+ğı 112a-6, erte+ğı 159a-10, aldıda+ki 16a-4, içindeki 90b-10, içindeki 4b-2, içindeki 133a-9, keçesinde+ki 47a-11, künde+ki 106b-8, öyide+ki 127a-7, yeryüzide+ki 79a-14, yüzide+ki 142b-10..vd.

3.3.1.5. Adlarda Soru

Adlara soru anlamı vermek için metnimizde soru sıfatları, soru edatları ve soru zamirleri kullanılmıştır:

Soru Sıfatıyla: kıysı (kâ' ide 17a-15, bāğdın 20a-2, tilim 28b-8, 'ālemğa 51b-2, işni 56b-14, elem 101a-3..vd.), nē (kişi 105a-12, işler 106a-9, vāqı' a 107b-1, yēde 108a-7, hīleler 123a-1, hālğa 133b-9, miqdār 136b-11..vd.)

Soru Edatıyla: Metnimizde adlara soru anlamı vermek için *mu*, *mü* soru eki kullanılmıştır: hūb mu 21b-11, ahmaq mu 49a-13, rāst mu yā ğalaq mu 102a-15, kara mu 123a-1, bar mu yā yok mu 149b-3..vd.

Soru Zamiriyle: re'y ayttı kim kıanı? 53a-6, dēdi kim kıaydın kēledür-sen ve kıayda baradur-sen? 142b-2, kıız soradı kim kıayda barur-sen? 169b-10, bī-hūner kıayda barsa hār turur 109b-14..vd.

3.3.1.6. Ad Çekiminde Kullanılan Farsça Öğeler

Yâ-yı Vahdet: Yâ-yı vahdet ve yâ-yı işaret, Farsça ad çekim unsurlarından biri olup metnimizde hem Arapça hem de Farsça sözcüklere eklenerek sıkça kullanılmıştır: 'avretī "bir kadın, bir avrat" 40b-11, dervīšī "bir derviş" 28b-15, dırahtī "bir ağaç" 44b-7, dihkānī "bir çiftçi, bir köylü" 40a-15, ferzendī "bir çocuk" 94a-8, gūrī "bir mezar" 154a-2, ğamī "bir gam" 160b-4, kebūterī "bir güvercin" 70b-6, merdī "bir mert" 71a-11, pādīšāhī "bir padişah" 106b-15..vd.

Eklendiği sözcüklere "bir, tek, yalnız" anlamı veren yâ-yı vahdet çekimi, metnimizde kimi sözcüklerde *bir* sözcüğü ile birlikte kullanılmış ve pekiştirme yapılmıştır: *bir 'azizī* ve *bir büzürgī* bu bendege aydılar 1b-1, hātūnnı ērnīñ ğaybetide *bir civānīge* köñül bērip 2a-5, Hindistān şehride *bir sūdā-gerī* bar ērdi 6b-11, bir vaktde *bir dihkānī* bar ērdi 40a-15, burunqı zamānda *bir tēciri* bar ērdi 47b-7, İsfehān vilāyetide *bir pādīšāhī* bar ērdi 58a-10..vd.

Terkîb-i İzâfet: Farsça izâfet terkihi metnimizde genellikle Arapça ve Farsça sözcüklerle kurulmuştur: âb-ı hayât 142b-1, âgûş-ı cân 9b-10, ‘anâşır-ı erba’ a 24b-11, beyân-ı melih 59b-9, bûm-ı şûm 96a-10, faşl-ı bahâr 9a-15, gerd-i beyâbân 108a-14, gül-i şad-berg 17a-7, hûsn-i cemâl 115b-12, ‘ilm-i cevâhir 158a-5, lisân-ı hâl 5b-9, maḥbûb-ı yegâne 66b-15, namâz-ı şâm 131b-2, ‘özl-i bisyâr 144b-8, pâdişâh-ı mu’azzam 83a-15, seng-i bârân 105a-15, tâc-ı devlet 48b-14,

Farsça izâfet terkihinin metnimizde Türkçe sözcüklerle de kurulmuş örnekleri mevcuttur: dağ-ı la’net 88b-2, havâşş-ı ordage 27b-10, keyfiyyet-i bilerzükni 31a-15, eyyâm-ı yigitliki 33b-5, sulṭân-ı kûndüz 43a-14, ṭabl-ı tiriglik 44b-14, müstaḥaqq-ı yaḥşılık 46b-10, reh-i sıçkannı 62b-4, hengâm-ı tutқанığa 67a-12, kôs-i hayât 44b-14, pâre-yi tofraḳ 42a-1.

3.3.1.7. Zamir n’sinin Kullanımı

Zamir n’sinin kullanılmaması Çağatayca’nın en belirgin özelliklerinden biri olup metnimizde de bu özellik öne çıkar. Ancak az sayıdaki örnekte bu durumun aksine zamir n’si kullanılmıştır: bâğ-ı+n+dın 6b-1, elgi+n+dedür 36b-10, ḥaqq-ı+n+da 123a-6, içi+n+de 109b-13, 24b-7, içi+n+dedür 76a-7, içi+n+deki 4b-2, içi+n+din 18b-13, meclisi+n+de 3a-8.

3.3.2. Sıfatlar

3.3.2.1. Sıfatlarda Karşılaştırma ve Üstünlük

Sıfatlarda karşılaştırma ve üstünlük bildirerek derecelendirme sağlayan *+raḳ*, *+rek* eki metnimizde hem Türkçe hem de yabancı kökenli sözcüklerde kullanılmaktadır:

‘aceb+raḳ 62b-6, az+raḳ 133b-2, 85b-4, bih+raḳ 168a-7, 36a-1, burun+raḳ 35a-14, bülend+raḳ 153b-11, düşvâr+raḳ 74b-2, erte+raḳ 41a-3, ilgeri+raḳ 131b-10, 145a-6, köp+raḳ 163a-10, obdân+raḳ 153b-11, rûşen+raḳ 54a-11, tîz+raḳ 17a-3, 22a-2, uluğ+raḳ 132a-7, yaḥşı+raḳ 110b-2, 114a-9, yalğuz+raḳ 80a-8, yaman+raḳ 65b-1, 114a-2 vd.

3.3.2.2. Belgisiz Sıfatlar

andağ: andağ (muhabbet) 3b-15, andağ (rivāyet) 6b-10, andağ (firīfte) 15b-13, andağ (kişi) 41b-13, andağ (savgatnı) 47b-10,11, andağ (pādişāhdur) 51a-4, andağ (hikāye) 55a-7, andağ (āfitāb) 157b-1..vd.

az: az (‘ömri) 137b-1.

barça: barça (işlerde) 1b-15, barça (bendeleriñni) 27a-4, barça (tenini) 32a-6, barça (‘ālemğa) 32b-5, barça (mācerāsını) 42b-2, barça (ğamlarım) 128b-1, barça (hızmet) 134b-7, barça (köñlideki) 160b-10, barça (Müsölmānlarda) 162a-7..vd.

ba‘zı: ba‘zı (rencürğa) ve ba‘zı (dīvāneğa) 58a-5, ba‘zı (tāyife) 58a-6, 60b-6, ba‘zı (hükemā) 60b-10, ba‘zı (közleri) 70a-11, ba‘zı (hükemālar) 60b-14.

bir: bir (kün) 9b-5, bir (kimse) 10b-4, bir (kêçe) 11a-1, bir (kişi) 11a-2, bir (mazlūm) 12a-11, bir (zerger) 13b-5, bir (harrāt) 13b-5, bir (zamān) 13b-6, bir (şehrge) 14b-6, bir (dırāhtnı tēgide) 14b-9, bir (sarāyge) 20b-5..vd.

cümle: cümle (‘ālemğa) 11b-8, cümle (halk) 32b-6.

fülān: fülān (maħalle) 13b-15, fülān (şehrde) 18a-9, fülān (yerge) 37a-3, fülān (vaħtda) 50b-13, fülān (cāhğa) 90b-3, fülān (müddetde) 113a-5, fülān (kudukça) 120b-6, fülān (‘ādet) 137b-4,5..vd.

her: her (derdni) 63b-3, her (vaħt) 68a-5, her (küni) 71b-9, her (kêçe) 73b-7, her (tarafge) 77b-9, her (zamān) 89a-11, her (işinge) 91b-7, her (güşede) ve her (bişede) 93b-3, her (müşkilāt) 103a-6, her (memleketdin) 109a-7..vd.

hezār: be-hezār (iştiyāk) 7b-5, be-şad-hezār (cān u dil) 47b-14,15, hezār (dāstānı) 67a-13, be-hezār (hile) 74a14, be-hezār (miñnet ü meşakķat) 88a-5, şad-hezār (mekr ü hileler) 138a-11..vd.

hēç: hēç (iş) 8a-15, hēç (endişe) 9a-1, hēç (merhem) 17a-10, hēç (cān-ver) 19a-13, hēç (‘ilm) 34a-7, hēç (hātūnlr) 39a-15, hēç (fāyide) 55b-7,8, hēç (vaħtda) 70a-3..vd.

köp: köp (halknı) 49b-4, köp (sözler) 70b-3, köp (kişi) 102a-5, köp (yılanların) 133a-15, köp (menfa‘atler) 146b-8, köp (perişānlık) 157a-10,11..vd.

munça: munça (mihr ü muḥabbetdin) 13a-15, munça (muḥabbet) 16b-13, munça (ğayret ü şecā' at) 18a-11, munça (cefālarım) 24a-14, munça (ta' rif) 48a-11, munça (hızmetler) 68a-4, munça (kün) 72b-14..vd.

mundağ: mundağ (iş) 2a-7, mundağ (pādişāhnı) 11b-14, mundağ (hızmetler) 32b-7,8, mundağ (kişini) 36b-7, mundağ (tehlikege) 40a-3, mundağ (sözige) 100a-1, mundağ (gülni) 160a-3..vd.

nêçe: nêçe (müşkilâtlar) 12b-8, bir nêçe (zamān) 14a-4, nêçe (kün) 14b-3, bir nêçe (sözlerdin) 44a-8, bir nêçe (kişiler) 45a-5, bir nêçe (kızlar) 56a-7, bir nêçe (yıllar) 62b-10, nêçe (müddetlerdin) 88b-8, bir nêçe (vaqt) 103b13..vd.

özge: özge (efsānelerni) 2b-14, özge (‘ ilāc) 21a-6, özge (ḥalknı kıızı) 30a-7, özge (ḥayāl) 33b-1, özge (kişini ayağı) 52b-14, özge (ḥātūnlar) 83b-5, özge (şehrge) 94b-8, özge (kişide) 115b-13, özge (lezzetni) 163a-7..vd.

ziyāde: ziyāde (intizār) 89a-13, mundın ziyāde (maṭlūbnı) 98b-1, mundın ziyāde (intizār) 89a-13, mundın ziyāde (ḥiyel) 116b-3.

3.3.2.3. İşaret Sıfatları

bu: bu (sözlerni) 35a-8,9, bu (maṭlūmnı) 36a-2, bu (yigit) 40b-3, bu (kêçe) 43b-7, bu (yarlığnı) 51a-14, bu (şeh-zāde) 58b-12, bu (derd) 65a-8, bu (yerge) 66a-12, bu (kızımın) 72b-1, bu (işlerni) 80b-12..vd.

ol: ol (kişi) 67b-15, ol (kêçe) 70a-12, ol (küni) 79a-5, ol (meclisde) 81a-12, ol (pehlevānga) 84a-11, ol êkki (fermān) 84b-4, ol (kişi) 89b-8, ol (mertebede) 94a-4, ol (maḥbūbnı) 94a-13, ol (kıznı) 110a-6..vd.

şu: şu (küyevi) 12a-11, şu (devlet) 62b-10, şu (nerīmān kêçeni) 113b-9, şu (naḳḳār) 119b-1.

oşal: oşal (sā' at) 41b-1, oşal (sözügñi) 73a-1, oşal (civān) 151b-9, oşal (ēnegeni) 171a-11,12..vd.

oşbu: oşbu (bıçağ) 36b-10, oşbu (‘ ālemde) 1a-9, oşbu (işler) 1b-11, oşbu (devletni) 12a-1, oşbu (altundın) 15b-6..vd.

şol: şol (zamān) 4a-13, şol (dıraht) 28a-5, şol (tarīkada) 30b-3, şol (defterdin) 39b-7, şol (tūṭīni) 48a-10, şol (vaḳtda) 71a-10, şol (yılan) 73a-6, şol (yigit) 83b-4, şol (cān-ver) 131b-6, şol (kêçe) 139b-6,7, şol (yêrdin) 142b-12, şol (memleketde) 147b-6..vd.

3.3.2.4. Sayı Sıfatları

Asıl Sayı Sıfatları:

bêş on (kün) 108b-3, bir (sā'at) 11b-6, êkki (hırs beççelerni) 16a-3, üç tört (mertebe) 11a-8, bêş (vaḳt namāzğa) 170b-15, yêtti (ḳırā'at) 4a-9, on sekkiz (başlıg) 32a-15, sekkiz (ayağı) 52b-3, toḳḳuz (ḥazīne) 130b-6, on êkki (‘ulemā) 33b-9, on miñ (teñeni) 99b-3-4, ḳırḳ (köçi) 82b-15, êllig êkki (kêçe) 2b-6, yêtmış (reng) 60b-9, yêtmış êkki (tilni) 61b-3, yüz êllig (yıl) 136a-10, yüz miñ (ḥazīne) 143a-5..vd.

Sıra Sayı Sıfatları +nç, +ınçı/+inçi, +unçı/+ünçi:

êkki+nçı 76b-7, 90a-12, 98b-10, ḳırḳ êkki+nçı 129a-4, ḳırḳ yêtti+nçı 147a-3, on altı+nçı 65a-1, otuz altı+nçı 113b-11, otuz bêş+ınçı 111a-2, otuz yêtti+nçı 116b-6, otuz+unçı 98b-3, yêgirmi altı+nçı 89b-1, yêgirmi+nçı 75a-15, yêtti+nçı 22a-7, 28b-3, 42a-9, 61b-11, êllig bir+ınçı 161b-15, êllig êkki+nçı 167a-2, êllig+ınçı 156b-9, ḳırḳ bêş+ınçı 138a-10, ḳırḳ bir+ınçı 125b-15, ḳırḳ sekkiz+ınçı 149a-11, ḳırḳ toḳḳuz+unçı 153a-15, ḳırḳ tört+ünçi 135b-11, ḳırḳ üç+ünçi 132a-14, ḳırḳ+ınçı 123a-15,

Üleştirme Sayı Sıfatları:

birer (nême) 14a-5, birer (piyāledin) 127a-9, birer (çukurğa) 127b-3.

Kesir Sayı Sıfatları:

yarım: yarım (kün) 22a-15, yarım (kêçede) 41a-14.

nīm: nīm-(baht) 130b-3, nīm-(bismil) 167b-13, nīm-(kāre) 132a-15, 22a-7, 26a-1, nīm-(rüz) 61a-4, nīm-(şeb) 61a-7.

3.3.3. Zamirler

3.3.3.1. Kişi Zamirleri

1. **tekil kişi:** men 18b-4, 19b-6; mendin 35a-12, 45b-1, 50b-11; meni 17b-1, 18b-12, 19a-11; meniñ 38a-2, 43b-10, 45a-11; maña 114b-5, 117a-15, 118b-14 vd.

2. **tekil kişi:** sen 29b-2, 30a-5, 47a-6; sendin 30b-6, 35a-2, 35b-2; seni 48b-2, 49a-10, 50a-3; seniñ 32b-9, 35b-7, 42b-7; saña 13a-10, 134b-8, 135a-12 vd.

3. **tekil kişi:** ol 11b-9, 33b-4, 34b-6; anıñ 2b-4, 31a-3, 32a-1; aña 4b-5, 40b-9, 43a-9; anı 104b-5, 107a-15, 109a-6; anda 4b-5, 34b-8, 41a-9; andın 102a-13, 105b-15, 113a-6 vd.

1. **çoğul kişi:** biz 14a-9, 26b-6, 125b-6; bizdin 136a-10, 155a-6, bize 45a-5; bizge 14b-5, 87a-1; bizni 14b-6, 96b-1, 96b-3; bizler 129b-11, 14a-3, 14a-4; bizlerdin 130a-3; bizlerge 102a-11, 129b-13, 143a-2; bizlerni 126b-15, 14a-3 vd.

2. **çoğul kişi:** siz 19a-10, 45b-15, 45b-4; sizge 144b-14, 145a-13; sizni 104b-3, 104b-7; sizniñ 121b-2; sizdin 145a-6; sizler 106a-5, 127a-10, 155a-13; sizlerde 171a-8; sizlerdin 148a-5; sizlerge 14b-14, 21b-2; sizlerğa 97b-12, 157a-13; sizlerni 144b-9, 21b-3 vd.

3. **çoğul kişi:** alar 23a-2, 27a-5; alarnıñ 21a-12, 26b-10; alarnı 112b-6, 128a-1, 138a-2; alarğa 144b-8, 157a-8; alarge 155a-2; alardın 164a-9, 171a-3, 82b-7.

3.3.3.2. İşaret Zamirleri

Tekil: bu 73b-12, 73b-14, 76b-13; bunı 128a-3, 36b-12; munıñ 10b-3, 122b-4; munuñ 9b-12; muña 100a-9, 101b-5; munı 101b-1, 105b-5, 109a-2; mundın 100b-8, 104b-6, 106a-7; munça 104b-6, 106b-12, 108a-15; munçadın 26a-11; munda 104b-2, 112b-11; şol 81a-9, 83a-10, 92b-9 vd.

Çoğul: bular 119b-9, 127a-11, 137a-6; bulardın 109b-15, 85a-12; bularge 109b-2, 14a-13; bularğa 141b-6, 148a-1; bularnı 107a-14, 108b-4; bularnıñ 114b-8, 1b-7, 4b-10 vd.

3.3.3.3. Dönüşlülük Zamirleri

öz 38a-7, 41a-9; özün 3b-1, özide 120b-10; özün 101b-14, 16b-2; öziğe 67a-2, 71b-13; öziğe 103a-13, 112a-9; özimiz 143a-1; özimizge 78b-5; özin 139a-13; özine 112b-8; özini 101a-10, 115b-13; özini 147a-6, 21b-7; özleri 14a-3, 170b-9; özleridin 21b-6; özleriğe 15a-9, 57b-1; özleriğe 29a-11; özlerini 106a-2, 114b-13; özleri 105b-12; özleriğe 29a-9; özleriğini 24b-1; özni 169a-13, 171b-11; özni 103b-4, 171b-2; özüm 15a-11, 170b-5; özümün 64a-11; özümge 116a-4, 119b-3; özümni 107b-2, 113a-13; özümni 32a-2; özümün 13b-15, 14a-3; özün 100a-3, 103a-5; özünde 84a-1; özünge 102b-2, 12b-7; özünge 26a-9, 51a-13; özünge 13a-14, 150b-9 vd.

3.3.3.4. Soru Zamirleri

kaçı 119a-7, 143a-7; kaçın 10a-9, 58a-9; kaçda 109b-14; kaçdadur 37a-3; kaçdası 92a-12; kaçdın 67a-15, 129b-10; kaçsı 101a-3, 102a-9; kaçsıdın 55b-10; kaçsıdur 139a-14; kaçsıge 110a-1; kaçsığa 110a-3, 148a-6; kaçsıları 28a-7, 76a-13; kaçsımızge 27b-2; kaçsımızni 147b-13, 87a-15; kaçsını 84b-10, 109a-15; kaçsınlar 56a-2, 143b-3; kaçsınlarını 105b-12; kaçsısı 140a-12; kim 134a-2, 162a-10; ne 70b-8, 94b-11; nesi 58a-6, 95a-8 vd.

3.3.3.5. Belirsizlik Zamirleri

barçadın 4a-12; barçanı 13b-13, 28b-10; barçage 13b-14; barçadın 37b-1, 87b-5; barçası 39a-14, 45b-3; ba' zısı 7b-10; ba' zılar 60a-6; ba' zını 112b-7; ba' zıdın 112b-7; ba' zılgı 120b-8; biri 2a-1, 36a-4; her biri 143b-4; her kaçsı 6a-1, 53b-14; her kaçsıları 28a-7, 76a-13; heç kim 1a-9, 67b-14; her kim 8a-12, 68b-8 vd.

3.3.3.6. Birliktelik Zamirleri

birbiride 125b-6, 88a-15; birbiridin 93a-2; birbirige 147a-14, 27a-10; birbirige 169a-2; birbirini 36a-14, 42a-5; birbirleri 105a-13, 23a-5; birbirleridin 13b-6, 6b-15; birbirleriğe 128a-10, 16b-13; birbirleriğe 102a-9, 106a-15; birbirlerini 49a-3, 87b-9 vd.

3.3.4. Zarflar

3.3.4.1. Yer-Yön Zarfları:

aldığa 16a-8, 58b-11, 95a-9; aldıda 38b-5, 49b-4; aldıdaki 16a-4; aldının 154b-4; aldılarıda 26b-10; aldında 25a-8; aldındın 138b-11; aldımğa 165b-5; aldını 102a-5; aldında 13a-5; aldınge 86a-2; astın 80a-7; ilgeri 48a-5, 54b-5; kërü 31a-1, 48b-3; utru 2a-3, 161b-7; üstün 80a-7; üstide 14a-2, 108a-6; üze 5a-14; üzeside 31a-4, 124b-14; üzesige 18b-12; üzesiğa 23a-10, 42a-5; taşkarı 101a-12, 114a-13; taşkarıda 53a-7, 65b-9; taşkarıdın 36b-15, 112b-9; taşkarını 156a-11; yakın 101b-15, 170a-13; yakında 118a-13; yırak 16b-2, 32a-2; yokkarı 40b-4, 133a-1; yokkarıdın 40b-4 vd.

3.3.4.2. Zaman Zarfları:

āhır 6a-10; aḥşam 6b-2; aḥşamlıkda 105a-5; aḥşamge 145b-6; aḥşamğaça 105a-5; ‘āķibet 16b-13; bat 25b-13; burunķı 26a-14; burun 35a-15; çağda 45a-7; dāimā 44b-2; evvel 4b-15; evvelgān 18a-5; evvelki 26b-7; evvelgi 34b-12; hemişe 77b-14; hergiz 48b-9; ėmdi 41a-5; ėrte 105a-5; keçe 100b-13; kündüz 126a-6; kündüzğaça 47a-5; nā-gāh 124b-3; sonra 44a-13; tün 113a-7; taṇla 50b-2; vaķtī 133b-14; yine 130b-5 vd.

3.3.4.3. Niteleme ve Hal Zarfları:

āheste (*kēlseṇ* 53a-8, *yıǵlap* 62a-11); andağ (*rivāyet kılıpdurlar* 59a-9, *bolsaṇ* 168a-9..vd.); āsān (*kılur ėrdi* 48b-12, *dēp* 134b-10); bī-tebdil (*bilmek kerek* 1a-5); bī-nihāyet (*ḥāşıl bolur ėrdi* 1b-9); bī-günāh (*ėrdim* 8a-14); bī-kār (*kaldı* 19a-5); bī- haber (*ėrdi* 23b-10); bī-kār (*olturgünçe* 26b-9); bī-iḥtiyār (*olturup ėrdim* 36b-14); bī-pāyān (*kōredür-men* 54a-13); bī-vefālīķ (*ma‘lūm boladur* 85a-3); bī-ṭāķat (*bolup yandı* 97b-13); bī-maḥal (*urmağıl* 102b-13); bī-teşvīş (*bolalı* 112b-4); bī-vaķt (*kıçķırsa* 126b-13); mundağ, (*hızmetler kılıpdurlar* 32b-7); yakın (*kēldiler* 15a-8,); yalğuz (*koyup* 17b-13, *olturupdur* 146a-5) vd.

3.3.4.4. Soru Zarfları:

kaçan 9a-14, 65a-6, 120a-2; kaçanğaça 15b-3, 57b-6; neçe 2a-15, 32a-7; neçük 25b-9, 40a-1, 142b-9; nege 42a-8; ne üçün 21a-3, 83a-4, 159a-11 vd.

3.3.4.5. Ölçü-Miktar Zarfları:

ança 9b-5, 66a-4, 68a-12, 93a-9; artuḡ 11a-11, 41b-9, 65b-6; az 24a-14, 90b-13; barça 79b-2, 103b-15, 128a-5; besī 13b-13, 46a-3, 76a-7; çendān 21a-2, 48b-8, 81b-2; key 62b-2, 88a-3; köp 1b-3, 52b-8, 63b-12; munça 24b-6, 48a-11, 171b-14 vd.

3.3.4.6. Zarflarda Üstünlük ve Karşılaştırma:

Sıfatlarda karşılaştırma yoluyla derecelendirme sağlayan ve üstünlük bildiren *+raḡ/+rek* eki metnimizde eylemleri niteleyen sözcüklere de getirilerek zarflar yapılmıştır:

yaḡşıraḡ (*tapılmas* 5a-8, *olsun* 135a-5); tizraḡ (*barıp kēlgil* 17a-3, *barğıl* 22a-2); ziyāderāḡ (‘*āşıḡ boldı* 19a-3, *ḡılıp érđi* 60b-2, *bilip* 108a-12); érterāḡ (*ḡaşđ ḡıldı* 41a-3); ilgeriraḡ (*alıp kēldim* 53a-6, *barıp* 131b-10); düşvārrāḡ (*bolmas* 74b-2); azraḡ (*istirāḡat ḡılıp* 85b-4, *késilip ḡaldı* 133b-3); zer-vārrāḡ (*bolsam* 92a-13); nā-murādraḡ (*bolḡay érđi* 92a-13, *bolupdur* 93a-13); bülendraḡ (*bolmasdur* 153b-11) vd.

3.3.5. Edatlar

3.3.5.1. Çekim Edatları

a. Adın Yalın Durumuyla Kullanılan Edatlar:

bile: kişini ḡadrini pül *bile* 5a-9; sebep-i şöḡbet *bile* 10a-12; ḡalḡan ‘ömrümüzni feraḡ yaḡşılık *bile* 14a-5; bol ḡātün mekr ü ḡile *bile* 41b-2; yok turur ‘*āşıḡ bile* 43b-6; bir neçe neme vefā *bile* 45b-10; anı ḡūbiyyet va‘deler *bile* 158b-1; bu niyyet ve emniyetler *bile* 158b-4; bu ḡātün mekr-i ḡaddar *bile* 159a-7.

birle: barça işlerde cān u ten *birle* 1b-15; bu efsāne *birle* 2b-5; māde tūtī *birle* 4b-13; ḡulḡule vü ḡarāb *birle* 6a-1; ‘izzet ü ikrām *birle* 9b-7; bir bahāne *birle* 14a-10; bir maymūn *birle* 22b-12; yaman köz *birle* 33b-3; yaḡşı sözler *birle* 36a-6; tūtī tebessüm *birle* 87a-8; ḡaysı tarīḡa *birle* 125a-6.

bilen: bir derāz-güş bir ḡotas *bilen* 126a-15; bu zamānḡaḡa ḡuşlar *bilen* 129b-14; kişi nefis *bilen* 131b-7; ‘ömrini yaḡşılar *bilen* 135b-6; bir kimerse ıztırāb *bilen* 138b-11; dünyādın mücerredlik *bilen* 144a-1; bu vaşiiyyetler *bilen* 147b-9.

birlen: bu k   e   ays   tilim *birlen* 28b-; m  h cilve *birlen* maşrıkdın 50b-6; bu bah  ne *birlen* 51b-2; H  zret-i H    ce   az  b *birlen* 59a-11; bir n   e yıllar   u devlet *birlen* 62b-10; bir n   e h  zmetk  rlar *birlen* 151a-5; H    ce Ba  d  d   hoş-h  ll  k *birlen* 152b-2.

d  k: berehmen *d  k* bolur 50b-12; a   kümüş *d  k* ay d  ny  n   57b-2;      l *d  k* dest-  rlik kılur-men 66b-9; H  l        Mu  l    *d  k* h  zmetk  rl  k şartını 69a-13; t  vus-   cilve-ger *d  k* 73b-5; g  y   e    y   *d  k*   arang   kıldı 76b-6; H  ceste sud  n ac  ra  an bal    *d  k* 81b-10;   f  t  b peleng *d  k* 98b-4; H  ceste g  l *d  k* açılıp 103a-9; se  ere-yi Fir   avun *d  k* m  h-   maşrıkdın t  l    kıldı 111a-4.

içre:   afes *içre* ma  b  sdur-men 25b-10;   azan *içre* kirdi 32a-15; meclis *içre* tamdı   eker sözün 3a-15; Ka   be *içre* her i  in kılsa kılur 168a-12.

ile:   er   -i   sl  m *ile* h  r  m   rm    10a-12; ba   z  n   taşıt u t  c *ile* memn  n 112b-7; Z  lm *ile* kim   ol  n   kılsa der  z 134a-2;   ev  k zev  k *ile* c  n b  r  r t  lib 158b-13.

    n: bir k  n küyevini imti  h  n *    n* 18a-12; h  lk teferrüc *    n* yığıldı 27b-14; s  d  -gerlik *    n* barıpdur 38a-2; t  cir tic  ret *    n* s  d   e bardı 47b-8; s  d  -ger tic  ret *    n* s  d   a k  tt   82a-12; b  -vef   d  ny  l    *    n* 88b-2;   zm  y     *    n* külbe-h  nemge 96b-10; te  k  d-i isti  hk  m *    n* a  ımn   anda   oyup 170b-1.

b. Ayrılma Durumuyla Kullanılan Edatlar:

artu  : ve h     fırça-y   b  -  af  r  k    avretlerdin *artu  *   rme   41b-9; bolma   ay mundın *artu  * bu   dem   a 65b-6; devlet hemedin *artu  * 84b-14.

beri: tört yıldın *beri* her k   e 11a-4; n   e va  t  lard  n *beri* 15b-2;   ol zam  nd  n *beri*   u bu    retni tartıp 124b-13; ve n   e   uvvet  n *beri* 145b-8; n   e k  nlerdin *beri* d  m   oyup 167b-3.

burun: ol f     k  lmas  n *burun* 35a-15; g  rift  r bolmas  n *burun* 91a-12; p  y-bend bolmas  n *burun* 138a-7.

ilgeri:     k  nd  n *ilgerirağ* alıp k  ld  m 53a-6; mundın *ilgeri* k  r  p   rd  m 54b-5; mundın *ilgeri* hem   ire merdler   renlik kılıp 70b-4; send  n *ilgeri*   tkenlerge n   i  ler kılmadı 106a-9; ey p  d      m siz  n *ilgerirağ* k  lip   rd  m 145a-6; vez  r hem mundın *ilgeri* p  d       a 170b-1; ey H  ceste   ub  d  n *ilgerirağ* henüz 171b-7.

kéyin: ey H^vāce üç künden *kéyin* 4a-15; andın *kéyin* H^vāce köçini 8a-2; mülākāt bolğandın *kéyin* mihr ü muḥabbet ziyāde bolur 9b-11; ādem-zād ölgendın *kéyin* şerī‘ at sākıṭ bolur 10b-2; nè çend fırsatdın *kéyin* yine yetti 58b-11; musaḥḥar kılgandın *kéyin* 84b-3; bir sâ‘ atdın *kéyin* üzülüp qalır 93b-6; maḫşūdındın *kéyin* sala-sen dēdi 94a-12.

özge: bāverçi rāstnı etmağdın *özge* ‘ilāc tapmadı 21a-6; ölumdın *özge* nēmersege yētmes 29b-15; seniñ közüñdın *özge* köz maḡa nā-maḡrem 83a-5; yoḡ dü ni‘ met anıñdın *özge* nēme 146b-11; andın *özge* heme érür bātıl 150a-7; mundın *özge* bilür mü sen devlet 153a-8; mendin *özge* kişi muṭṭalı‘ bolsa 156b-15.

soḡ: sizlerni qolğa algendın *soḡ* 24a-15; müddetdın *soḡ* sūdā-ger sūdādın kēldi 37b-8; fāriğ bolğandın *soḡ* ḡātūn feryād kıldı 39b-9; bir nēçe vaḡtdın *soḡ* 62b-12; nēçe müddetlerdın *soḡ* 88b-8; devletge müşerref bolğandın *soḡ* 102b-3; yine sâ‘ ati ötkendın *soḡ* 122b-3; bir kēçe el yatqandın *soḡ* 164a-6.

soḡra: bu ḡikāyelerni oḡuğandın *soḡra* 2b-11; Türkī kılgandın *soḡra* 3a-10; kēter sâ‘ atidın *soḡra* 18b-13; ēkki sâ‘ atdın *soḡra* 19b-12; eyyām-ı yigitliki ötkendın *soḡra* 33b-5; mundın *soḡra* kēlip kētip 37a-5; üç künden *soḡra* 64a-15; bir nēçe zamāndın *soḡra* 94b-11; bir vaḡtdın *soḡra* şegāl otaḡıḡa kēldi 96b-8.

c. İlgi Durumuyla Kullanılan Edatlar:

dék: nā-būd bolmasa seniñ *dék* ḡam-güsār nè yērde kār-ger bolur 13a-5; dünyā yüzide munıñ *dék* metā‘ bolmaḡay érđi 47b-11; meniñ *dék* mazlūmnı dādı nè yerge yēter 51b-7; yā meniñ *dék* cevherī ḡar-mühre alışıp qalsa 54b-15; şunıñ *dék* ḡüşe-nişin bolaydursen mü? 76a-1; tamāmı ‘ālemni isteseñ anıñ *dék* kıız tapmas 87a-3.

bilen: ey ṭūṭi seniñ *bilen* ferḡunde ve luṭf muḥabbetiñde şermendedür-men 28b-5; şunıñ *bilen* başını alıp kēter 29b-4; ey ḡār-püşti seniñ *bilen* meşveretlik işim bardur 45a-10; ey peygāmber-i Ḥudā meniñ *bilen* nēçük meşveretlik işleri bar? 45b-11; tācir ayttı kim men seniñ *bilen* qavlı baḡlaydur-men 48a-12; bir munça kün meniñ *bilen* hem meclis bolup 72b-14; bu iş seniñ *bilen* ḡüşād tapmas 95a-4; anıñ *bilen* ant şart kılıp érđim 98a-7; ādemlerni naḡme vü sürüdnıñ *bilen* miḡmān kılsañ 151a-13.

birle: Rūm şehridin kēltürüp ve anıñ *birle* hem-bister boldıñ 159a-12; bu sözlerni kim ayttım anıñ *birle* ‘amel kılgıl 161b-10; anıñ *birle* hem-bister bulalı dēdi 20b-7; her

kişini kim *h*‘āhlasan anıñ *birle* yegey-sen dēdi 46a-11; barıp bu kēçe yārınñ *birle* meclis tüzüp 50a-15.

3.3.5.2. Kuvvetlendirme Edatları

oķ/ök: Kuvvetlendirme edatı göreviyle “de/da/dahi” anlamlarında kullanılan *oķ/ök* edatı örneklerine yalın halde metnimizde rastlanmamaktadır. Ancak ekleşmiş biçimi olan ve “niçin, ne zaman, nasıl” anlamlarına gelen *nēçūk* (< *nē+çe ök*) biçimi metnimizde kullanılmıştır: eger bu reng kâfesni içide bolsam mizācın tamurını *nēçūk* bilür-men 25b-9; özi da‘vā-ger bolsa iş fesādılığğa tartar bu işni *nēçūk* acıratmak kerek 28a-1; anıñ arada koydum hālım meni *nēçūk* bolğay 35a-14; seni maķşūduñğā *nēçūk* yetkürür-men 43b-12; müsāheret vāķı‘a bolsa *nēçūk* bolur dēdi 125b-6.

dağı/taķı: da/de, dahi anlamlarında kullanılan *taķı* edatı, metnimizde hem t’li şekli ile hem de *dağı* biçimiyle metnimizde yer almaktadır: mādesi dēdi kim bu kısım-ı cān tüşķan kişige cānnı fedā kılsa *taķı* azdur 71a-13; bu üç kişi *taķı* ilgerirak bardılar 147b-14; bu bāğ-ı dil-cūy ve merğ-zār-ı hoş-būy ve lāleni *dağı* ‘anberin bolupdur 126b-4; cānnıñ cevherini şarf kılmak ‘ayn-ı cefādur, bī-vefālıķnı *dağı* pīşāneside zāhirdür 130a-9.

hem: bu hıżmetni cānımdın *hem* artuķ körer-men 11a-11; ey ked-bānū sen *hem* öz işiñe rāst bolğıl 22a-2; maymūn *hem* der-ğāżab bolup kütavulnı oğlını yüzige kāc urdı 23a-9; men *hem* aña baķıp bir hūner körsetey 26b-15; *h*‘iş u aķrabāsı *hem* anı közdin saldılar 30b-12; belki özge nēmelerni *hem* körmegey ey Huceste sen *hem* közüñni özün birle tutsañ érdi 33a-10.

Onaylama ve Doğrulama Edatları:

ārī (evet, çok iyi, gerçekten): çende ayttı kim *ārī* A‘rābī bir iş kılsa key 85b-12; zerīr-i şa‘r-bāf ayttı kim *ārī* rāst ayta-sen 92b-11; *ārī* āfitābnı çirāğı şimāldin uçmasmış 104a-6; *ārī* kim barçanı ‘avnidin maķrūm boldı 164b-11; *ārī* kim kıldı kim batmadı 166b-1; vezīr cevāb bērdi kim *ārī* bes 170b-3.

3.3.6. Bağlaçlar

ammā: bir fil miñ pūlca körünür *ammā* Hūdā bērgen devlet-mendlerge miñ teñe dēgen 4a-6; deryā seferi müşkil ve ve-likin sūd-mend *ammā* haţar-nāķ *h*uşķī seferi 5a-4;

maşlahtnı kılğıl *ammā* bu vaşiyetlerni unutmağıl dèdi 12b-10; miskīn ‘āşıkıñnı tā ki intizārılıkğa salasın *ammā* kōrkā-men 17b-2; ‘aybınnı hem yüzüğe kōndurmağ ērdi *ammā* bilmedi kim 17b-7; bu per meniñ hevā [vü] hevesini bişürdi *ammā* şerbet-i vişāl seniñ rüzıñ ēken 32a-9.

anıñ üçün kim: melike dèdi kim bērmes *anıñ üçün kim* anı ferzend ornıda ferzend oğupdur 158a-14.

bā-vücūd (özellikle, yine de, rağmen, -den başka): cūgīni köçi *bā-vücūd* şunça muhāfazat kılğan bilen 18a-8; bahādur *bā-vücūd* munça ğayret ü şecā‘ at bilen köçini künilemes ērdi 18a-11; sultānlarnıñ ni‘metige nē mükāfāt kōrsetgey *bā-vücūd* hālī hızmēti kılıpdur-men 44b-12; Civān-ı Bağdādī *bā-vücūd* andağ bolsa hem maḥbūbnıñ ğamıda şikeste vü ğam-gīn yörür ērdi 152b-3.

belkim: bizlerge in‘ām kücā iḥsān kücā *belkim* cānımızğa kaşd kılur dèdi 64b-8.

bes: vaqt eger ötse *bes* yanıp kēlmes 1a-8, bir hātūnī ki *bes* yaman bolsa 2b-9; hūn-rızlıkda tevakkuf kılsañ *bes* pādīşāh kaşığa baray 36a-5; pādīşāhnıñ köçi hırşığa *bes* kēlmeğ fildin yerge tüşti 80b-11; hızmētim zāyī‘ bolur dēp *bes* pādīşāh anıñ şehāmetğa aḥsen ü āferīn dēp oğudı 170b-6.

çü/çün: bēşinçi künī hāver-i gülrız *çü* Ferkadāndın aldı 40a-7; āfitāb zerrīn libāsını kēyip *çün* ruḥsāre-yi ‘āşıkān za‘ferānga mübeddel bolup 12b-13, Huceste libās-ı zerrīn *çün* tāvus-ı mest dēk özini ārāste kılıp 13a-1, fi’l-hāl kız *çün* nev-reside şoḥbet tapıp hālet-i aşlıge kēldi 72b-8, ey Huceste *çün* dostnı hūnerlīgğa yētsen elbette yalğan sözni aytmāğay-sen 83b-15; Sālīm hem on tōrt yaşda *çün* rüyınça āfitāb ērdi kēlip bister üstide olturdı 108a-6.

ger/gerçi/eger/egerçi: aydı ki hoş kēlse munda turğıl ve *ger* nē ‘azīzlerin kaşığa bargıl dèdi 44a-12; fi’l-mesel *gerçi* kūh-ı Qāf olsa 119b-11; *eger* vāqı‘ a vuḳū‘ tapsa elbette kēneş birle kılğay-sen dèdi 121a-4; çirā ki *eger* dostumnı rızālıgıñı tilesem ihtimālī bar küyevim intikām saḳlağay ve *eger* küyevimni rızālıgıñı istesem maḥbūbım kolumdın kēter 121b-3-4; *egerçi*‘ ışk bir nēmedür ammā ‘uşşāk mütenevvi‘ dūr 67a-2; gürg ayttı kim şegāl rāst aytadur *egerçi* āvāz kılmasam hem nişāne bēlgürey dēp turdı 97a-1.

gūyā/gūyā ki: ādemī-zādnı vücūdı *gūyā ki* uluğ tağdur 59a-4; Huceste *gūyā ki* tāvus-ı mest dēk dāmen kōterip ruḥşat tilegeni tūṭını kaşığa kēldi 59b-5; pādīşāh-ı zengiyān

kêçe resm-i ‘âdetini kılp ‘âlemni *gūyā* eşkıyā dēk qarangu kıldı 76b-5; yılan cāhğa *gūyā ki* urkan salğan dēk asılıp tüşti 90b-9..vd.

hattā ki: çağırnıñ kesāfetdın öyideki bar yoqını alduq. *Hattā ki* sınıuq kûze hem qalmadı 127a-7; Ata anam rızā bērmeseler *hattā ki* qazā-yı hācetge barmadım 132a-5; ança hazine vü defīnedaqı naqdīnelerni fī-sebīlillāh şadaqa kıldı. *Hattā ki* ihtār kılgu dēk nēmersesi hem qalmadı 139b-6.

hem...hem: tüş körüptür-men ve anı ta‘biriğa bakıp *hem* küyevin kélür *hem* maḥbūbıñge mülākāt bolur-sen 146b-13-14; kim ki bed-rūy mihri *hem* kemdür, yaman élni çiray *hem* cırtuq 153b-10; anı êkki endūhı bardur *hem* öyni endūhı ve *hem* taşqarını endūhı 156a-11; anıñ günehsini *hem* ol kūdekdiñ almaq kerek ve anı ğuşşasını *hem* aña almaq kerek 159b-1.

ki/kim: emīr-zāde nōkerleriğa buyurdı *ki* leşkerni munda kēltürgil 20a-4; tūṭi dēdi *kim* ey Huceste her belā *ki* ‘āşık mu‘āyene kılurlar közleridin 33a-8; sözini bu yerge yētkürdiler dēdi *kim* ey ked-bānū kıyāmet meniñ başımğa kēldi 28a-10; bu mühimmdin haber-dār bolmay-sen bilmeydür-men *kim* bu kêçe qaysı tilim birlen ‘özr kılay 28b-7.

likin/ve-likin: özünñiñ ihtiyārıñca bolğıl. *Likin* bol heme zer u zīver bilen ve la‘l ü cevāhir bilen barur-sen 13a-14; ey ḥākim Ḥazret-i ‘İsā peygāmberni qavmi mesīḥ boldılar *ve-likin* ‘aqları bar érđi hemeni bir yerge cem‘ kılsunlar 16a-11; şir dēdi kim yaḥşı bolur *ve-likin* tiz kēlgil dēp ruḥşat bērdi 64a-13; nēçe vaqtdın beri Ḥūrşidğa ‘āşık nigerān érđim *ve-likin* aġamnı ḥāzırlıġı māni‘ édi 103b-14.

meger/meger kim: şārekge bolğan cezānı körer-men *meger* ruḥşat bērsem ol baṭṭāl ḍalāletke tüşküsidür 2a-14; yüzlendi yüz hezār miñ belā saña, rūzī belā kıldı *meger kim* Ḥudā saña 34b-5; anı sende körmeydür-men *meger* andın köñlüñ savupdur mu 54b-6; ey tūṭi *meger kim* meni ‘ışkıñ deryāsı telāṭum-ı emvāc bilen ğark kılgandın bī- haber-sen 77b-4.

şāyed/şāyed ki/şāyed kim: men barıp kēlkünçe ḥızmetleride bolsa *şāyed* bu der-gāhnı gerd ü ğubārıdın fazilet tapıp 64a-12; ey pādīşāh-ı ‘ālem-penāh *şāyed* munı ḥaqīqatnı şol bilür bolsa 81a-8; ḥikāye birle ötkerey *şāyed ki* tañla aḥşam Ḥ‘āce kēlse bu

mühlikdin kutulğay-men 6b-2; ayttı kim atam bu tört kişini maña bərsünler ferāset bilen *şāyed ki* güherni tapsam dēp Behvecğa ‘arz kıldı 55b-14.

tā/tā ki/tā kim: ey tūtī sen *tā ki* meniñ qanım birle ta‘rız yètkündür 156b-12; eger anı öltürseler bir tēvege mazbūt bağlamak kerek *tā ki* aç ve susızlık birle ölgey dēdi 164b-4; hikāyetimğa kulaq tutasın ve aña meşğul bolasın ve miskīn ‘āşıkıñnı *tā ki* intizārılığa salasın 17b-2; bākī qalğanını alarge mīrās koyunlar dēdi *tā kim* şevāb tapqay-sizler 155a-13..vd.

ve, u/ü, vu/vü: andın qalğanını bu kenīzekge harc kıldı *ve* anı kār *u* bārı faqr *u* fāğağa qaldı 149b-10; bu ēkki ‘āşık *u* ma‘ şükni ihlāş *u* i‘ tıqādlarığa ihsān *u* āferīn okudı 153a-1-2; eyyām-ı hoş *ve* hengām-ı dil-keş *ve* vaqt-ı hurremī *ve* ‘ahd-i bī-ğamī devr-i mu‘azzam *ü* muğtenem *ü* ni‘ metī devr-i mūkerrem *ü* muhterem-i eyyām eger kişige muvāfaqat körsetse 1a-3-4.

velī: tavilü’l-kelām maqāl muqtezāsı birle uzun sözni kısqā kılsalar *velī* bend ü sözni aşıla kısqartmay 1b-14; hicrānnı otı tennūr dēk kıızıpdur *ve* bī-ārāmlık cefā *velī* köñlüm rahtnı metā‘ larnı talan *u* tārāc kıldı 9a-11; atası dēdi kim ey ferzend ma‘ kıl aytur-sen *velī* sen hem cevābını eşitgil dēdi 64b-4.

veyā: Huceste rüy-ı zerd *veyā* dil pür-derd tūtīni qasığa kēldi 66b-15; külgüniñ sebebi aytmasañ özümni öltürür-men dēdi *veyā* otğa taşlağay-men 135a-4; ēmdi seni yemey *veyā* zehr salmay çıqmas-men 139a-1.

yā/yā....yā: bir zamān *yā* bir sā‘ at birbirleridin açıramas ērdi 13b-6; bu şüretni qolıda *yā* etegide *yā* yanında yer ērdiler 15b-15; bir sā‘ at *yā* ēkki sā‘ atdın soñra pejmürde bolur ērdi 19b-12, *yā* saña bir yaman iş kıldı mu *yā* qadıñnı bilmedi mü? 49b-13-14; özünñi cānga bedel şirni *yā* filni *yā* kulan *yā* toñuznı alıp kēlsen qarañıñge yibersen 100a-13.

ya‘nī: meşveret tarīkasıda şārek *ya‘nī* māde tūtīni qasığa kēlip aydı 2a-7; nē köñlümdin ruḥsatı tapadur-men kim munı terk kılğay-men *ya‘nī* nā-çiz kılğay-men 32a-3; ēkkevlen pādīşāhnıñ *ya‘nī* re‘ynıñ qasığa kēldiler 53a-3; evvelā ihtiyāt bilen iş buyursa *ya‘nī* iş kılsa āḫiri zarar tartmas 89b-12; büt-ḥāneni cārüb-keşī *ya‘nī* ḫızmetkārı ērdim 111b-13.

3.3.7. Ünlemler

dirîġ (eyvah, yazık): bāz özi feryād fiġān nāleler kılıp dēdi kim hey *dirîġ* şad *dirîġ* tūṭīni müşük alıp kaçıpdu 7a-15; yaķasını çāk kılıp feryād kıldı kim hey *dirîġ* ey şeh-zāde seni yüz çile birle bir miḥnetdin ḥalāş kılsam 34b-3; ve *dirîġ* hezār *dirîġ* ki bu yērde bī-günāh ḳanı tōkūlgey 78b-3.

ey/āy: Ḥuceste ayttı kim *ey* tūṭī ḥaķīķat şu bu ma‘lūm zerre āfitāb bilen 54b-13; ayttı kim *ey* bülbul-i sūḥān-serāy ve *ey* şalāşıl-ı ḥoş-nevāy 57b-4; *ey* dermāndelerni dest-giri ve *ey* müştāķlarge dermān-pezīr 62a-4-5; *ey* maḥbūb-ı yegāne ve *ey* maḥrem zamāne 66b-15.

vā-veylā (ne yazık ki, vah): Cādūçı bühtān ve ‘Arabda āġāz kılıp *vā-veylā* ve muşibetā vā-ḥasretā vā-nedāmetā bu nē vāķı‘adur? 113b-1; Civān-ı Bağdādī yaķasını yırtıp başıġa tofraġlar saçıp *vā-veylā* bilen köziniġ yaşıda ġarķ bolup turup ērdi 150b-6.

yā: ehl-i meclis dēdiler kim *yā* emīr-zāde bizler hem ḥayrān ērdük 20a-3; leşker dēdi kim *yā* pādīşāhım kemīne bu gülni şalāḥīyet bostānıdın 20a-7; tinnīn ayttı kim *yā* deryā men uluġdur-men 52a-3; aydılar kim *yā* Resūlullāh bizlerge pend ü naşīḥat kılın 70a-13.

zihī (ne güzel, ne hoş): uluġ vezīr bu sözni eşitip könliġa ağır aldı ‘ilāc tapmay dēdi kim *zihī* sa‘ādet bende-zādelerini her türlüķ kişige bērseler 107a-12; dā‘iye ḍalāletdın yanıp kıladurġan yaman işni kılmasa *zihī* sa‘ādetdür kim tevfiķ hidāyet kılıp 137b-13.

3.3.8. Eylem Çekimi

3.3.8.1. Emir Kipi

1. **tekil kişi -ay (ın)/-ey, -y:** al-ay 21a-12, bar-ay 80a-13, bol-ay 47a-5, çık-ay 131b-4, kıçķır-ay 96b-11, oltur-ay 165b-14, sal-ay 50b-11, tap-ay 7a-3, ur-ay 41a-7, iber-ey 158b-1, kēltür-ey 79b-3, kēt-ey 97a-2, kir-ey 43a-12, öltür-ey 133b-14, ötker-ey 6b-2, yēt-ey 93b-5, yiber-ey 40b-7, iste-y 94b-8, sakla-y 160a-3, yıġla-y 168b-14.

1. **tekil kişi olumsuz -mayın/-meyin:** (imtiḥān) kıl-mayın 48b-10, (tecrübe) kıl-mayın 48b-10.

2. **tekil kişi -ğıl/-gil:** aç-ğıl 156b-4, ayt-ğıl 155b-15, bağla-ğıl 30a-15, bol-ğıl 71a-13, çık-ğıl 72a-6, kaç-ğıl 24a-8, sakla-ğıl 46b-8, tile-gil 128a-3, tur-gil 21a-8, tüş-gil 44b-7, üz-gil 5b-3, yè-gil 99a-12, yèt-gil 70b-7, yiber-gil 129b-7, yöri-gil 111b-12.

Eksiz emir: (hızmet) kıl! 119a-8, (işni) kıl! 112a-7, körset! 130a-15, kaç! 44a-6, (ķurbān) bol! 11b-8, sakla! 12a-2, (temāšā) kıl! 63b-14.

Olumsuz şekil -ma/-me ile yapılır: aç-mağıl 34b-6, baķ-mağıl 33b-3, buyur-mağıl 106b-9, çıkar-mağıl 9a-2, ķorķ-mağıl 25a-13, koy-mağıl 6a-10, sor-mağıl 26a-9, taķ-mağıl 15b-7, unut-mağıl 12b-10, yan-mağıl 99a-12.

3. **tekil kişi -sun/-sün:** al-sun 78b-12, (cem^c) bol-sun 19a-6, (ķabül) kıl-sun 16a-10, olsun 135a-5, sakla-sun 86a-10, tur-sun 85b-14, uç-sun 42b-15, ur-sun 120b-3, bër-sün 80a-6, eyle-sün 163a-12, iber-sün 49a-4, iç-sün 43a-12, kël-sün 109b-10, kësül-sün 169a-8, öl-sün 130b-10, tüzet-sün 80a-6, üz-sün 20b-11, yè-sün 130b-10..vd.

3. **tekil kişi olumsuz -masun/-mesün:** aç-masun 166a-10, bol-masun 13b-1, (ķaber-dār) bol-masun 20b-10, ķal-masun 99a-13, tur-masun 118b-14, tüş-mesün 19a-8.

1. **çoğul kişi -alı(η)/-eli(η):** al-alı 108a-15, bar-alı 27b-1, bul-alı 20b-7, kaç-alı 100b-6, meşğül bol-alı 86b-7, sal-alı 14b-14, tapın-alı 15a-3, tut-alı 58b-2, unut-alı 72b-15, iç-eli 127a-11, keltür-eli 103b-15, kèt-eli 127a-12, kör-eli 27b-2, köter-eli 136b-2, öltür-eli 116a-9, ötker-eli 41a-8..vd.

Metnimizde iki örnekte 1. çoğul kişi eki *-elik* şeklinde sözcüğe eklenmiştir. Bu ek *-alı/-eli*, *-alık/-elik* değişik biçimleriyle Yeni Uyğurca ve Özbekçede kullanılmaktadır.⁶¹ iç-elik 127a-9, kèt-elik 127a-8.

2. **çoğul kişi -(I)η, (I)ηlar:** ayt-ıñ 139a-4, baķ-ıñ 45b-5, bër-ıñ 70b-9, iç-ıñ 86a-5, kël-ıñ 20b-7, kir-ıñ 36b-6, körset-ıñ 167a-8, al-ıñlar 147b-12, bar-ıñlar 147b-8, çık-ıñlar 72a-2, bër-ıñlar 109a-1, èlet-ıñlar 39a-2, kël-ıñlar 114b-11, kës-ıñlar 166a-9, yèt-ıñlar 38a-1.

3. **çoğul kişi -sunlar/-sünler:** bar-sunlar 41b-6, (cem^c) bol-sunlar 12b-4, koy-sunlar 53a-13, sora-sunlar 166a-4, (şabr) kıl-sunlar 113a-2.

⁶¹ Rıdvan Öztürk, *Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil*, (Ankara: TDK Yayınları, 1997), 189-190.; M. Volkan Coşkun, *Özbek Türkçesi Grameri*, (Ankara: TDK Yayınları, 2014), 135.

3. çoğul kişi olumsuz *-masunlar*: (māni‘) kıl-masunlar 123a-9.

3.3.8.2. Şimdiki Zaman

1. tekil kişi *-a/-e, -y+dur/dür+men*: bar-adur-men 11a-13, çap-adur-men 43b-12, kork-adur-men 49a-12, tap-adur-men 32a-3, bil-edür-men 64b-12, iç-edür-men 162a-7, kèl-edür-men 54a-14, kör-edür-men 148b-9, öl-edür-men 135a-7, tég-edür-men 28b-6, yètkür-edür-men 96a-5, sözle-ydür-men 117a-1.

1. tekil kişi olumsuz *-may/-mey (dur)+men*: (bāver) kıl-maydur-men 48a-12, sal-maydur-men 109a-1, (söz) kıl-maydur 121b-3, tap-maydur 147a-13, bil-meydür-men 11a-10, kör-meydür-men 54b-5..vd.

2. tekil kişi *-a/-e, -y+dur/dür+sen*: al-adur-sen 49a-10, bar-adur-sen 80a-9, (rakşaslık) kıl-adur-sen 80a-10, tur-adur-sen 11b-4, kèl-edür-sen 142b-2, oğşa-ydur-sen 134b-2.

Şimdiki zaman 1. ve 2. tekil ve çoğul kişi yapıları kimi zaman *-dur/-dür* eki olmadan kullanılmıştır.⁶² Metnimizde de bu özellikte örnekler mevcuttur: kork-a-men 17b-2; ayt-a-sen 11a-7, koy-a-sen 129a-8, sal-a-sen 94a-12, yètkür-e-sen 114a-8, kara-y-sen 131b-6, taşla-y-sen 106b-5, tile-y-sen 94a-8.

2. tekil kişi olumsuz *-may/-mey (dur)+sen*: al-may-sen 17a-10, bër-mey-sen 86a-14, bil-mey-sen 57b-8, bol-may-sen 86a-8, körset-mey-sen 96a-4, kıl-may-sen 111a-8, tut-may-sen 57b-9, üleş-mey-sen 96a-3.

3. tekil kişi *-a/-e, -y+dur/dür*: ayt-adur 97a-1, bar-adur 24a-13, buyur-adur 110a-3, kaç-adur 19a-13, kork-adur 51a-6, tam-adur 142b-1, tap-adur 85a-1, yaraş-adur 67a-2, bil-edür 5a-10, kèl-edür 37a-1, kör-edür 19a-12, körset-edür 133b5, kül-edür 142a-6, tég-edür 69b-6, tökül-edür 142b-2, yèt-edür 97b-4, yètkür-edür 83a-15, oğşa-ydur 93b-1, otla-ydur 169b-4, sakla-ydur 50b-9, yığla-ydur 97b-8.

3. tekil kişi olumsuz *-may/-mey (dur)*: al-may 127a-11, bak-may 148a-6, kork-may 97a-14, koy-may 124a-3, sor-may 115b-2, al-maydur 129b-6, bol-maydur 129b-5, kal-maydur 128b-5, oğşa-maydur 68b-1, tan-maydur 74b-11, kèl-meydür 119b-7, körün-meydür 72a-3, tüş-meydür 148a-8, üz-meydür 135b-2, yè-meydür 102b-13.

⁶² Eckmann, *Chagatay Manual*, 174.

1. çoğul kişi *-a/-e, -y+dur/dür+biz:* (meşgûl) bol-adur-miz 80b-2, kör-edür-miz 170b-15.

1. çoğul kişi olumsuz *-may/-mey (dur)+biz:* Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

2. çoğul kişi *-a/-e, -y+dur/dür+siz:* Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

2. çoğul kişi olumsuz *-may/-mey (dur)+siz:* al-may-siz 81a-1, (hem-râh) kıl-may-sizler 29a-9, karala-may-siz 81a-2.

3. çoğul kişi *-a/-e, -y+durlar/dürler:* (hikâye) kıl-adurlar 4b-15, kıl-adurlar 63b-10, (peyvend) kıl-adurlar 63b-10, (teşbih) kıl-adurlar 141b-6, tur-adurlar 78a-14, bil-edürler 25a-10, kêtür-edürler 141b-7, ötker-edürler 83b-6.

3. çoğul kişi olumsuz *-may/-mey+durlar/+dürler:* al-maydurlar 117a-13, kork-maydurlar 52b-10, tapın-maydurlar 14b-6, bil-meydürler 14b-15.

3.3.8.3. Geniş Zaman

1. tekil kişi *-Ar/-Ur men:* aç-ar-men 76b-7, tap-ar-men 5a-3, tart-ar-men 75b-2, uç-ar-men 109a-13, ur-ar-men 54b-10, yan-ar-men 114a-4, iç-er-men 104a-2, kës-er-men 134b-5, kêt-er-men 24b-1, kör-er-men 11a-11, kül-er-men 60b-5, tök-er-men 19a-11, yêt-er-men 79b-10, ayt-ur-men 81a-12, bar-ur-men 52a-4, oltur-ur-men 104a-3, sal-ur-men 133b-15, kirgüz-ür-men 145a-12, köydür-ür-men 42a-11, örget-ür-men 134b-8, tirgüz-ür-men 145a-12, yiber-ür-men 49a-5.

1. tekil kişi olumsuz *-mas men/-mes men:* çık-mas-men 139a-1, kal-mas-men 11a-12, koy-mas-men 91a-8, tap-mas-men 99b-4, yan-mas-men 138b-15, bër-mes-men 157b-7, bil-mes-men 8b-1, kör-mes-men 75b-10, üz-mes-men 115b-9.

2. tekil kişi *-Ar/-Ur sen:* koy-ar-sen 13a-12, sor-ar-sen 62b-3, tap-ar-sen 45b-13, ur-ar-sen 116b-12, kör-er-sen 33b-3, öl-er-sen 21a-5, yêt-er-sen 30a-2, acırat-ur-sen 48b-4, ayt-ur-sen 71b-5, yandur-ur-sen 116b-15, bër-ür-sen 2a-9, bil-ür-sen 61b-7, èr-ür-sen 29b-2, kël-ür-sen 20a-7, körset-ür-sen 170a-7, öltür-ür-sen 118a-10, ötker-ür-sen 132a-10, yör-ür-sen 77b-9.

2. tekil kişi olumsuz *-mas sen/-mes sen:* (taḥammül) kıl-mas-sen 95a-11, bil-mes-sen 96b-2, kör-mes-sen 86a-15, yêt-mes-sen 8a-7.

3. **tekil kişi -Ar/-Ur:** ayt-ar 99b-8, buz-ar 157b-13, sat-ar 76b-4, sıg-ar 51b-1, tap-ar 12b-6, tart-ar 28a-1, tın-ar 33a-7, tuğ-ar 116b-4,  t-er 51a-7, i -er 78a-7, k  -er 150a-4, k s-er 169a-11, k y-er 33a-12,  t-er 37b-10, bul-ur 20b-7, dur-ur 70a-8,  al-ur 106b-12, otur-ur 137a-8, tapıl-ur 49a-12, k   r- r 67b-1,  lt r- r 6b-2, t k l- r 23a-13.

3. **tekil kişi olumsuz -mas/-mes:** al-mas 118b-4, ayrıl-mas 150b-5, bol-mas 109a-2,  ık-mas 127a-14, o  a-mas 155b-7, tanu-mas 45b-6, tapıl-mas 5a-8, b r-mes 55b-8, d -mes 4a-12,   it-mes 7a-3, i -mes 46a-4, k l-mes 102b-11, k r-mes 7a-2, s zle-mes 49b-1,  z l-mes 93b-12, y -mes 99b-8..vd.

1. ** o  l kişi -Ar/-Ur miz:** bol-ur-miz 31b-12, (  il c)  ıl-ur-miz 100b-5,  ıl-ur-miz 79a-13, b r- r-miz 150b-15.

1. ** o  l kişi olumsuz -mas sen/-mes miz:** bol-mas-miz 148b-14.

2. ** o  l kişi -Ar/-Ur siz:** ba -ar-siz 45b-5, bolur-siz 94b-13,  alur-siz 46a-1, bilür-sizler 9b-6, kılır-sizler 129b-10.

2. ** o  l kişi olumsuz -mas sen/-mes siz:** bil-mes-sizler 70a-12.

3. ** o  l kişi -Ar/-Ur lar:**  oy-arlar 15a-5, tap-arlar 126b-6, i -erler 45b-14, k r-erler 15a-15, al-ururlar 126b-6, ayt-ururlar 60a-4, bol-ururlar 58b-13,  l- rler 46a-1.

3. ** o  l kişi olumsuz -maslar/-mesler:**  oy-maslar 99b-5, bil-mesler 58b-14, k r-mesler 118b-1, y -mesler 133a-6.

3.3.8.4. G r len Ge mi  Zaman

1. **tekil kişi [-D m]:** al-d m 18b-12, ba ı la-d m 48b-6, bil-d m 77a-4, oy an-d m 75a-2,  z-d m 15b-6, yiber-d m 45a-13,  utul-d m 128b-1, tap ur-d m 103b-10, tutun-d m 122b-11, k yd r-d m 77a-5, k l-d m 83b-7,  l-d m 11b-12,  ık-t m 52b-12,   it-t m 170a-3, k s-t m 170b-4,  a -t m 133b-8, s zle -t m 19a-3,  or -t m 53a-10.

1. **tekil kişi olumsuz -mad m/-med m:** al-mad m 152a-1, ba ı la-mad m 49b-3, bar-mad m 132a-5, tap-mad m 68a-4,   it-med m 99a-14, k l-med m 94a-11, k r-med m 92b-2, s zle-med m 81a-12, s zle -med m 52a-15.

2. **tekil kişi [-Dİŋ]:** al-dıŋ 42a-8, ay-dıŋ 139a-14, bar-dıŋ 50a-1, bër-dıŋ 27a-4, kël-dıŋ 131b-13, sözle-dıŋ 91a-7, taşla-dıŋ 17b-9, uçra-dıŋ 99b-6, yaşur-dıŋ 83a-4, koy-duŋ 49b-13, oltur-duŋ 42a-8, kèltür-düŋ 12a-4, kör-düŋ 159a-5, kül-düŋ 60b-5, öltür-düŋ mü 161a-12.

2. **tekil kişi olumsuz -madıŋ/-mediŋ:** al-madıŋ 21b-5, sakla-madıŋ 15b-3, tap-madıŋ 3b-4, bil-mediŋ 4a-8, dè-mediŋ 18b-3, kël-mediŋ 45a-13, kör-mediŋ 63b-9, eşit-mediŋ mü 18a-4.

3. **tekil kişi -dı/-di, -tı/-ti:** açıl-dı 34a-9, açtur-dı 157b-10, al-dı 107a-12, boya-dı 23a-9, carla-dı 42b-5, çıkar-dı 94a-6, içür-di 66a-13, kël-di 101a-1, kèy-di 53b-2, köm-di 170a-11, aç-tı 166b-14, baķ-tı 163b-5, çök-ti 72a-2, eşit-ti 35a-9, kèç-ti 35a-12, körset-ti 115b-15, kaç-tı 99b-11, kop-tı 41a-6, öt-ti 136a-14, sargart-tı 13a-3.

3. **tekil kişi olumsuz -madı/-medi:** al-madı 124a-5, bat-madı 166b-2, çık-madı 78a-9, koy-madı 80b-4, sakla-madı 43a-4, tap-madı 91a-10, bër-medi 23b-5, iste-medi 23a-1, kël-medi 21a-9, sözle-medi 121a-15, tepre-medi 124b-8, üz-medi 15b-9, yèt-medi 83b-14.

1. **çoğul kişi -duķ/-dük:** al-duķ 127a-7, bul-dük 14b-6, èr-dük 20a-3, kël-dük 129b-15, kör-dük 14b-4.

1. **çoğul kişi olumsuz -medük:** bër-medük 143a-1.

2. **çoğul kişi [-Dİŋİz]:** al-dıŋız 104b-7, (fermān) kıl-dıŋız 161a-14, kël-diŋiz 123a-5.

3. **çoğul kişi -dılar/-diler, -tılar/-tiler:** al-dılar 70b-7, başla-dılar 77a-6, buyur-dılar 51a-15, kaçur-dılar 95b-7, kutul-dılar 70a-8, oķı-dılar 58b-12, sakla-dılar 82b-3, bil-diler 149a-5, iber-diler 45a-9, iste-diler 109b-6, kèy-diler 151a-11, köm-diler 20a-1, aç-tılar 70a-10, baķ-tılar 148a-3, çap-tılar 133b-2, çık-tılar 145a-8, iç-tiler 151a-11, kèt-tiler 73a-11, öt-tiler 105a-2, sözleş-tiler 60a-1.

3. **çoğul kişi olumsuz -madılar/-mediler:** (iltifāt) kıl-madılar 148a-2, tap-madılar 4b-4, bër-mediler 131a-11, eşit-mediler 23b-11, iç-mediler 46a-9.

3.3.8.5. Belirsiz Geçmiş Zaman

1. **tekil kişi -p (tur/turur) men:** bağla-pdur-men 120a-10, eşit-ip men, kél-ip men, aldur-up men, sözle-pdür-men 48b-7, kör-üptür-men 146b-13, öltür-üptür-men 170a-15.

2. **tekil kişi -p (tur/tür/turur) sen:** aç-ıp sen 31a-12, al-ıp sen 29b-12, bol-up sen 133a-4, çık-ıp sen 132a-6, kör-üp sen 38b-11, koy-up sen 31b-5, otur-up sen 68b-6, kör-üptür-sen 19b-5.

3. **tekil kişi -p (dur/dür/tur/tür/turur):** aç-ıpdur 75b-3, bağışla-pdur 171a-6, bar-ıpdur 38a-2, çık-ıpdur 79a-15, kaç-ıpdur 7b-1, oğu-pdur 158a-15, otur-updur 31a-5, bér-ıpdür 142a-3, iber-ıpdür 45b-12, keç-ıpdür 38a-2, yét-ıpdür 161a-6, yiber-ıpdür 80b-1, çom-uptur 149b-11, kör-üptür 125a-3, öl-üptür 171a-11, öt-üptür 129b-12, yètkür-üptür 169a-10.

1. **çoğul kişi -p (tur/turur) biz:** Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

2. **çoğul kişi -p (tur/turur) siz:** Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

3. **çoğul kişi -p durlar/dürler/turlar/türler/:** bağla-pdurlar 120a-14, oğu-pdurlar 79a-15, al-ıpdurlar 61a-2, çık-ıpdurlar 22b-7, oğşat-ıpdurlar 93b-8, tart-ıpdurlar 165b-9, koy-updurlar 14a-2, oğut-updurlar 4a-1, otur-updurlar 76a-12, körgüz-üptürler 27a-5, körset-ıpdürler 27a-5, tök-üptürler 42a-3, yètkür-üptürler 1b-4..vd.

3.3.8.6. Gelecek Zaman-İstek

1. **tekil kişi -ğa(y)/-ge(y), -ka(y)/-ke(y) men:** al-ğay-men 108a-5, bağla-ğay-men 57b-10, bar-ğay-men 161b-13, bol-ğay-men 137b-1, kal-ğay-men 137b-2, kıl-ğay-men 98b-1, otur-ğay-men 42a-6, taşla-ğay-men 135a-4, tut-ğay-men 57b-11, bér-gey-men 12b-2, kör-gey-men 92b-2, yèt-gey-men 26a-8, tap-ğay-men 74a-11..vd.

1. **tekil kişi olumsuz -mağay/-megey men:** bol-mağay-men 159a-12.

2. **tekil kişi -ğa(y)/-ge(y), -ka(y)/-ke(y) sen:** al-ğay-sen 4b-1, bağla-ğay-sen 69a-14, bar-ğay-sen 72b-4, kıl-ğay-sen 121a-4, otur-ğay-sen 96a-13, bér-gey-sen 90b-4, bil-gey-sen 43b-11, kèy-gey-sen 33a-15, ötker-gey-sen 133a-10, sal-gey-sen 51a-14, yè-gey-sen 46a-11, yèt-gey-sen 67a-9, ayt-ğay-sen 138b-3, tut-ğay-sen 77b-10.

2. tekil kişi olumsuz *-mağay/-megey sen*: ayt-mağay-sen 84a-1, (bī-ħaber) bol-mağay-sen 69a-12, koy-mağay-sen 5b-7, oğşa-mağay-sen 114a-10, tur-mağay-sen 99b-7.

3. tekil kişi *-ğā(y)/-ge(y)*, *-ka(y)/-ke(y)*: açıl-ğay 136a-3, al-ğay 56b-7, bar-ğay 28a-13, çıkar-ğay 31b-14, kal-ğay 78b-4, ol-ğay 45b-3, öltür-ğay 170a-13, sakla-ğay 76b-4, ayt-gey 162a-11, bër-gey 167a-11, bil-gey 83a-10, kël-gey 44b-15, kêt-gey 51a-13, oyna-gey 35b-3, tap-kay 155a-13.

3. tekil kişi olumsuz *-mağay/-megey*: al-mağay 61a-12, bol-mağay 48b-7, (endîşe-mend) kıl-mağay 33b-1, sal-mağay 33b-2, tap-mağay 163a-6, uzat-mağay 61b-3, kël-megey 33a-10, körün-megey 61b-1, yöri-megey 16b-15.

1. çoğul kişi *-ğā(y)/-ge(y)*, *-ka(y)/-ke(y)* *biz*: Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

2. çoğul kişi *-ğā(y)/-ge(y)*, *-ka(y)/-ke(y)* *siz*: Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

3. çoğul kişi *-ğā(y)lar/-ge(y)ler*, *-ka(y)lar/-ke(y)ler*: al-ğaylar 35b-15, bar-ğaylar 34b-14, bol-ğaylar 8b-11, iç-ğaylar 46a-8, kal-ğaylar 126a-9, kıl-ğaylar 67b-10, bër-geyler 14a-4, êk-geyler 46a-12, êlet-geyler 42a-13, kël-geyler 155b-7, tapıl-geyler 14b-14.

3. çoğul kişi olumsuz *-mağaylar/-megeyler*: kılal-mağaylar 1b-11, unut-mağaylar 2b-12.

3.3.8.7. Kesin Gelecek Zaman

1. tekil kişi *-ğum/-güm+dur*: (hîle) kıl-ğumdur 160a-14, kıl-ğumdur 157a-13, kutul-ğumdur 163b-14, tur-ğumdur 37b-10.

3. tekil kişi *-ğusi/-güsi+dur/dür*: bol-ğusıdur 149b-11, bul-ğusıdur 91a-11, ol-ğusıdur 149b-12, bër-güsidür 163b-13, kël-güsidür 140a-6, keltür-güsidür 162a-6, kör-güsidür 75a-7.

3.3.8.8. Şart

1. tekil kişi *-sam/-sem*: al-sam 56b-12, bağışla-sam 118a-14, baķ-sam 69b-6, çıkar-sam 136b-14, kork-sam 97b-4, koy-sam 82a-9, kutul-sam 99a-3, oyğān-sam 122b-8, tart-sam 33a-5, bër-sem 2a-15, öltür-sem 160b-6, öt-sem 66a-3, sürt-sem 33a-4, tile-sem 94a-12, yè-sem 46b-2, yetkür-sem 82a-10..vd.

1. **tekil kişi olumsuz -masam/-mesem:** (āwāz) kıl-masam 97a-1, ayt-masam 159a-3, bar-masam 45b-2, çık-masam 35b-12, tap-masam 43a-13, ur-masam 100a-9, bër-mesem 31a-2, körset-mesem 115b-13, tepret-mesem 100a-9.

2. **tekil kişi -sañ/-señ:** ayt-sañ 34b-7, bağışla-sañ 11b-5, bar-sañ 17a-2, çık-sañ 126a-13, qop-sañ 160a-1, oqu-sañ 68a-5, sat-sañ 44a-4, tapla-sañ 158a-13, bitü-señ 95a-1, eşit-señ 132a-9, iç-señ 45b-13, iste-señ 87a-13, kël-señ 29b-6, öltür-señ 161b-1, tile-señ 30a-2, tüket-señ 5a-2, yè-señ 74a-12, yètkür-señ 85b-8.

2. **tekil kişi olumsuz -masañ/-mesañ:** ayt-masañ 135a-3, (bāver) kıl-masañ 100a-6, bër-mesañ 49a-11, eşit-mesañ 73b-13, kir-mesañ 148b-13, kör-mesañ 50b-10, körgüz-mesañ 6a-8, körset-mesañ 9a-13, sözle-mesañ 48b-3, yètkür-mesañ 9a-14.

3. **tekil kişi -sa/-se:** aç-sa 64b-11, bağla-sa 120a-3, baq-sa 148a-10, buyur-sa 30b-2, çık-sa 31b-12, oltur-sa 87b-1, sakla-sa 9b-11, bër-se 30b-1, kël-se 123a-10, kör-se 111b-11, öl-se 46b-9, tile-se 55a-8, tırgüz-se 131b-7, tüş-se 147b-9, yèse.

3. **tekil kişi olumsuz -masa/-mese:** baq-masa 91b-7, (hāşıl) bol-masa 58a-7, koy-masa 105b-10, sakla-masa 102b-4, yığla-masa 43b-10, bër-mese 93b-14, eşit-mese 149a-1, kël-mese 98a-8, kir-mese 22b-10, köter-mese 92b-12, öl-mese 46b-10, sözle-mese 49a-10, yèt-mese 22b-9.

1. **çoğul kişi -saq/-sek:** al-saq 15a-13, fermānla-saq 29b-4, (hîle) kıl-saq 13b-15, tap-saq 147b-12, yaşur-saq 13b-15, çıkar-sek 90a-5, kèt-sek 127a-5, kèydür-sek 102a-12, kir-sek 85b-5, köter-sek 90a-4, ötker-sek 14a-5.

2. **çoğul kişi -sañız/-señiz:** h^vāhla-sañız 129b-15, tur-sañız 104b-2, iç-señiz 46a-1.

3. **çoğul kişi eki -salar/-seler:** baq-salar 89a-9, buyur-salar 72a-9, (haber-dār) bol-salar 59a-13, koy-salar 77b-7, oqu-salar 172a-8, bër-seler 10b-11, bil-seler 154a-8, èlet-seler 34b-15, eşit-seler 172a-8, izle-seler 127b-1, kël-seler 127b-2, kör-seler 81b-3, öltür-seler 164b-4.

3. **çoğul kişi olumsuz -masalar/-meseler:** carla-masalar 114b-7, (meyl) kıl-masalar 55b-4, tanu-masalar 16a-13.

3.3.8.9. Gereklilik

Gereklilik çekimi *kerek* sözcüğü ile sağlanır.

-mak/-mek kerek: almak kerek 53b-9, bağlamak kerek 164b-4, bërmaq kerek 99a-4, bilmak kerek 5a-13, kütulmak kerek 91a-12, salmak kerek 40a-12, soqmaq kerek 76b-13, tapşurmak kerek 33b-15, tilemak kerek 153a-11, yibermaq kerek 34b-13, bilmek kerek 65b-1, eşitmek kerek 147a-15, keltürmek kerek 42a-14.

-sa/-se kerek: bol-sa kerek 100b-6, (mu‘ teriz) bol-sa kerek 2a-3, bol-sam kerek 92a-13.

3.3.8.10. Yeterlilik Eylemi

Çağataycada yeterlilik çatısı *al-* yardımcı eylemiyle kurulmaktadır. Yeterlilik çatısının olumsuz şekli ise *al-* eyleminin yanı sıra *bi/-* yardımcı eylemi de kullanılarak oluşturulmaktadır.⁶³ Metnimizde yeterlilik çatısı ve olumsuz şekline ait bütün örnekler *al-* yardımcı eylemi ile kurulmuştur: tap-a almaydur-men 111b-15, al-almas 63a-10, bar-almaydurlar 169b-6, bër-almadı 110b-7, 83a-8, bil-almaslar 55a-12, çık-almasam 53a-10, kël-almadım 53b-1, köter-almaslar 70a-15, kütul-almay 136a-5, otur-almas 96a-10, tan-almağay 41a-5, tur-almas-miz 15a-3, yandur-almas-men 81b-12, yëtkür-almaydur-men 28b-9, 32b-9.

3.3.9. Birleşik Çekim

Geniş Zamanın Hikâyesi: -r (olumsuz: -mas) é(r)di+şahıs eki

aç-ar érdi 55b-12, tut-ar érdi 63a-11, kêt-er érdi 168a-3, kül-er érdi 86a-12, öt-er érdi 169b-1, söy-er érdi 124a-4, sürt-er érdi 9b-7, tüş-er érdi 42b-9, bar-ur érdim 18b-9, tapşur-ur érdi 28a-6, yıkıl-ur érdi 118b-9, bër-ür érdiñ 96b-15, bil-ür érdiñ 146a-12, eşit-ür érdim 164a-10, kël-ür érdiñ 146a-13, öltür-ür érdiler 88b-13, tökül-ür érdi 80a-3, koy-mas érdi 67b-3, otur-mas érdi 92a-7, tanu-mas érdi 80a-11, bër-mes érdi 72a-13, bil-mes érdi 7a-11, sözle-mes érdiler 121a-14, yè-mes érdiñ 133a-5, yiber-mes érdi 57a-4.

Geçmiş Zamanın Hikâyesi: -p é(r)di+şahıs eki

⁶³ Eckmann, *Chagatay Manual*, 143.

bağla-p érđi 85a-15, bit-ip érđi 39a-10, sağla-p érđim 161b-2, sora-p érđiler 121a-15, tēpre-p érđi 121a-5, yōrū-p érđi 131b-1, bēr-ip érđi 155b-4, çıkar-ıp érđi 25b-15, eşit-ıp érđi 158b-12, kēt-ip érđi 55b-13, yat-ıp érđi 65b-9, yığıl-ıp érđi 121b-10, bēr-ip érđim 13a-10, kēl-ip érđiñ 66a-12, sat-ıp érđiñ 154b-15, kēltür-üp érđi 43b-13, kör-üp érđim 54b-5, öltür-üp érđi 51b-8, yör-üp érđiler 66a-2.

Gelecek Zamanın Hikâyesi: *-ğay/-gey é(r)di+şahıs eki*

bağla-mağay érđim 48b-7, bar-ğay érđi 89a-14, (fedā) kıl-ğay érđi 158b-12, revān bol-ğay érđi 12b-10, yiber-gey érđiñ 36b-5.

Şart Kipinin Hikâyesi: *-sa é(r)di+şahıs eki*

bol-masa érđi 153a-11.

Geniş Zamanın Rivayeti: *-r é(r)miş+şahıs eki*

dē-r ermişler 142b-7.

Görülen Geçmiş Zamanın Şartı: *-dı é(r)se*

al-dı érse 113b-10, dē-di érse 112a-15, iste-di érse 109b-6, kēl-di érse 91a-1, yōri-di érse 93b-7, bağ-tı érse 101a-13, dē-diler érse 134a-13, kēt-ti érse 64a-14.

Dolaylı/Belirsiz Geçmiş Zaman: *-ğan é(r)miş+şahıs zamirleri*

Metnimizde yalnızca 3. tekil kişi çekimine ait örnek bulunmaktadır: al-ğan ermiş 170a-3, (müzāhim) bol-ğan ermiş 170a/3, (va' deler) kılğan ermiş.

Eylemlerde Soru

Metnimizde eylemlere soru anlamı vermek için soru edatı ve soru zarflarından yararlanılmıştır:

Soru Edatı: aldı mu 48b-8, alur mu sen 167b-8, aytmadı mu 97b-14, bolğay mu 67b-9, tanur mu 122a-15, taptıñ mu 165a-13, tapılmas mu 88b-1, tohtar mu 102b-3, turar mu 20b-4..vd.

Soru Zarfları: nege (olturduñ) 42a-8, neçük (bilür-men) 25b-9, neçük (aydı) 40a-14, neçük (yētkürür-men) 43b-12, neçük (bolsa) 52b-11, neçük (kılur-miz) 70a-13, neçük

(içer-men) 104a-2, kaçan (baradur-men) 9a-14, kaçan (bolsa) 122a-8, kaçan (keldiniz) 123a-5, neçe (buldı) 3b-1.

3.3.10. Ad-Eylemler

-mak/-mek: Metnimizde *-mak/-mek* ad-eyleminin çeşitli kullanımları belirlenmiştir:

Eylem adı şeklinde kullanılmıştır: kişi özini uluğ belāğa *taşlamak*^ç aklıdın yırağ 5a-12; pūlnı ğamıda ğamge *kalmak* iş emes 5a-13; neme rencdin *kutulmak* 10a-11; kenizek pādīşāh tapuğıga *kirmek* maḥall-i dād-ḥ^vāhge keldi 37a-13; ey civān köñülñi mazlūm kişige *bérmek* ḥaṭādur 130a-8; murādımga *yétkürmek* saña āsān dēdi 142b-5; maña mürğ-i heft-rengni *yemek* müyesserdür 168b-10; ey ra^ç nā yılan *öltürmek* nē miqdār işdür 169b-9.

Ad-eylem eki, iyelik ve çekim ekleri alabilmekte ve ada gelen yapım ekleri ile genişletilebilmektedir: anıñ *barmağı* tañlage tevaqquf taptı 2b-4; özini ḥ^vārılığa *yétkürmağdın* yamanraq yok 5a-12; ādem ḥırs *bolmağıga* köñlüm qabūl kılmaydur 16a-9; özümni tenhā *içmağga* emr bolupdur 45b-15, çirā ki yükünüp *yormağğa* ve *olturmağğa* kādirdür-men 52b-8; oğlını *öltürmekge* rāzī boldı 169a-9.

Metnimizde *-mak/-mek* ad-eylemleri edat grubu da kurmuştur: emīr-zāde leşkerni köçini imtiḥān *kılmağ* üçün 20b-1; leşkerni köçi özi şalāḥīyetini *saqlamağ* üçün 20b-15; ol mazlūm sendin *kutulmağ* üçün mekr kılıpdur 99b-15; tülki külbe-ḥānesidin balalarıga tu^ç me *kéltürmek* üçün kētip ērdi 23b-11; meni *öltürmek* üçün kılıpdurlar 51b-2.

Metnimizde *-mak/-mek* eki almış sözcükler kerek sözcüğü ile birleşerek *-mak/-mek kerek* kalıbı olarak gereklilik çekiminde kullanılmıştır: aḥvālñi andağ *bilmağ kerek* 5a-15; günāhlarını özleridin *sormağ kerek* dēdi 21b-7; şeh-zādeni ḥızmetleriğa barça ḥuzūrıda *kéltürmek kerek* ve barça muşāfaḥatlardın tefahḥuş *kılmağ kerek* dēdi 42a-14, 15.

-ş: Metnimizde *-ş* ad-eyleminin kullanımı belirlenmiştir: *yörüş* (sefer, yürüyüş) 60b-10; *kêşeş* (danışma, görüşme) 112a-8; 150a-6; *kopuş* (kopuş) 138a-8; *körüş* (görüş, düşünce) 115b-15; *körünüş* (görünüş) 145a-5; *ötüş* (geçme, geçiş) 4a-7; *barış* (varış, gidiş) 23b-7; *uruş kıl-* (savaş yapmak) 109b-11.

3.3.11. Sıfat-Eylemler

-ğan/-gen, -kan/-ken: açılğan 126b-2, alğan 143a-5, bağlağan 69a-13, bargan 85b-2, carlağan 120b-13, kaynağan 47a-13, aytgen 104a-12, bitilgen 39b-6, buyurgen 30b-1, degen 25a-5, eylegen 32b-2, eşitgen 99b-13, çapқан 5b-15, satқан 105a-7, ötken 103b-2, tüşken 72a-7.

Bu eklerle yapılan sıfat-eylemler edat grubu kurmuştur: aç arslan āhūğa *naẓar kılğan dēk* kenīzekge қарап 35a-9; hikāyeti *yētmegen dēk* pādīshāh sordı 40a-14; vezīrni oğlu kördi kim *aytқан dēk* tūṭi ēken 48a-10; eger men *aytқан dēk* bolmasa 48a-14; müşük öltürgeniğa peşimān *bolğan dēk* 62b-4; nigār-ı āfītābnı ğılāfığa *salğan dēk* 66b-14; kişi cānıdın *toyğan dēk* yā in ki ‘ömrudin bīzār *bolğan dēk* 78b-2.

-ğan/-gen, -kan/-ken sıfat-eylemleri iyelik ve durum ekleri alabilirler: açğanlarğa 32b-3, alğanı 106b-3, aldurğanını 112a-14, aytğanığa 81b-3, barganıñ 53a-4, bolğanımğa 96a-2, çıkarğanınıñ 33a-1, eşitgenimiz 124a-9, ibergenimge 100a-10, kēlgeniñni 98a-1, kirgeni 3a-13, körgeniniz 124a-12, kaçқанı 108b-11, aytқанım 48a-13, ötkenlerge 106a-9, yētkeniğa 128a-14.

-(a/e/u/ü) r: Metnimizde bu sıfat-eylemin farklı kullanımları şunlardır:

Yardımcı eylemlerle birlikte birleşik eylemler kurmuştur: tapar bolma- 23b-2, yanar bol- 47b-9, çıkar bol- 76a-4, tapar kıl- 5a-11, bērūr bol- 15b-12, bilūr bol- 81a-9, alur bol- 4b-5.

Ad durum eklerini de alarak çekimlenmişlerdir: barurnı 12b-9, kılurnı 29b-8, bolurnı 30a-8, kūtulurnı 139a-5, ayturğa 6a-7, bolurğa 58b-3, kılurğa 64a-7, ayturğa 117a-13, (def) kılurğa 120b-1, (āşinā) bolurı 8a-4, tilerğa 157b-14.

-mas/-mes: Metnimizde *-mas/-mes* sıfat-eylemi *bol-* yardımcı eylemiyle birleşik eylem kurmuştur: körmes ve bilmes bol- 7a-2, bilmes bol- 7a-3, içmes bol- 46a-4.

Birkaç örnekte ise iyelik ve durum eki almıştır: tuğması 83a-9, kılmasdın 35a-15, bolmasdın 91a-12.

Metnimizde *+lık/+lik* ekiyle genişletilmiş ve üzerine ad durum eki almış beş örnek mevcuttur:

saña *aytmashlıkka* çārem yok 85b-1; men seniñ bilen *acıramashlıkka* ‘ahd ü peymān kılıp
ērdim 91a-8; kēçeğa *çıkmashlıkni* ‘ilācı yok dēdi 138b1; maḥbūb tarafiga *barmashlıkni*
‘ilācı yok dēdi 138b-1; rāstını *aytmashlıkka* yol tapmas 171b-15; *sözlemeslikimni* bā’ış
bu ki rāst aytķu dēk bolsam 121b-1.

-ğuçı/-güçi, -ķuçı/-küçi: *-ğu/-gü* sıfat-eylem ekinin addan ad yapan *+çı/+çi* eki ile
genişlemiş şekli olan *-ğuçı/-güçi* eki metnimizde sıfat ve özne adı yapmıştır: (kitābnı)
oķuğuçı ve eşitgüçi 3a-11, (söz) taşuğuçı 8b-2, (nażar) kılğuçı 33a-1, (mekr) kılğuçı
ve (firīb) bērguçı 46b-5, (dāmād) bolğuçı 108b-11, (satķun) alğuçı 154b-13, örkülgüçi
43a-15, (ķan) içgüçi 43b-4, köydürgüçi 43b-5, kēlgüçi 124b-14, (i‘ timād) ētgüçi 149a-
3, (ḥaber) bērgüçiler 157a-15, satķuçı 48b-7, kēsküçi 43b-6, ötküçi ve kētküçi 74a-
8..vd.

Bu ekin iyelik ve durum ekleri aldığı örnekler de metnimizde mevcuttur: eşitgüçiniñ
1b-7, eşitgüçiğa 1b-9, (perveriş) kılğuçığa 46a-12, (satķun) alğuçınıñ 155a-11, (bed-
nām) kılğuçını 165b-11, bilgüçiğa 11b-8, öltürgüçini 157a-8, (ḥavlı) satķuçığa 154b-
14.

-ğu/gü, -ķu/-kü: Metnimizde bu sıfat-eylemin kullanımları şu şekilde görülmektedir:

Ad yapmış, ad çekim ve iyelik eklerini almıştır. külgü 81b-6, açķu 62a-6, açķusını
14a-13, külgünü 87a-8, külgüniñ 135a2, külgüsidin 142a-4, külgüsini 81a-4..vd.

“dēk” edatıyla birlikte kullanılarak edat grubu oluşturmıştır: ğubār *bolğu dēk* sözlerini
ayta başladı 20a-14; eger faķirni nöker *alğu dēk* bolsalar 71a-4; bölek kişige *bērgü dēk*
bolsa 143b-15; ķolumnı tamurları *tutgü dēk* imkāni ķalmadı 25b-8; eger pādişāḥ meni
öltürgü dēk bolsa 51b-6; bu ṭāyifege yol *bērgü dēk* bolsalar 79a-8; her zirā‘ atge *ķirgü*
dēk bolsañ 102b-10, bā’ış bu ki rāst *aytķu dēk* bolsam 121b-2; re’yniñ şu bu kıznı
ķolumğa *tüşķü dēk* bolsa 110a-7.

Eylem çekimlerinde *eylem+-GU+iyelik ekleri + (-dUr ~ turur)* kalıbıyla kullanılmıştır:
bērgüsüdür 16b-11, körgüsüdür 75a-7, kēlgüsüdür 140a-6, kēltürgüsüdür 162a-6,
tüşķüsüdür 2a-15, yētküsüdür 14a-12, yangusudur 8a-14, bolğusudur 53a-2, olğusudur
149b-12..vd.

-ğuluk/-gülük: Metnimizde *-ğu/-gü, -ķu/-kü* sıfat-eyleminin addan ad yapan
+luk/+lük genişlemiş biçimi olan sıfat-eylem mevcuttur ve ad yapma şekliyle

görülmektedir: tavişkannı koyup bularnı *alguluḡ* dēp anı arḡasıdın üzülmes 93b-12; muvāfiḡ dostlar bilen turş-rüy bolup *olturḡuluḡ* ėmes 153b-8.

3.3.12. Ulaçlar

-p/-ıp/-ip/-up/-üp: bağlap 147a-4, istep 121a-4, taşlap 55b-8, oyḡanıp 63a-4, ötkerip 66a-3, sarḡarıp 62a-13, sözleşip 72b-15, yanıp 103b-11, yētip 2b-6, soyup 161a-5, tapşurup 92b-13, tuḡup 63a-9, uçup 129b-14, yētkürüp 87a-5, yükünüp 52b-8, bişürüp 168b-15, çevrülüp 128b-2, kēltürüp 55b-10, kēydürüp 86b-11, köçüp 85a-14, kömüp 15a-12, körüşüp 105a-13, ölüp 77a-7, sürtüp 73a-7..vd.

Metnimizde üç örnekte *-p* ulaç eki sözcüğün kökü ünlü ile bitmesine rağmen *-ıp/-ip* şeklinde eklenmiş ve iki ünlü arasına ünsüz girmiştir: yēyip 141a-8, yēyipdür 169a-1, yıḡlayıp 23a-1.

-ḡunça/-ḡünçe: *-ḡu/-ḡü* sıfat-eylemin ad durum eki *+ça/-çe* ile kalıplaşarak oluşan ulaç eki metnimizde bulunmaktadır ve eylemin zamanını ve amacını belirtmektedir:

şayyād tūṭini ser-encām *kılmaḡunça* 24a-8; pādişāḡa ‘arḡ *kılḡunça* yaşursam 55b-8; pādişāḡ bir balıḡnı sançıp *alḡunça* 72a-1; bu kün taṅla toy *kılḡunça* 107a-5; bu seferdin *kēlḡünçe* 6b-14; bāverçi çendān soyunup *kirḡünçe* ḡuduknı içḡe yıkıldı 21a-2; ey birāder men hēçdin yanıp *kēlḡünçe* 103b-12; ḡam ḡuşsa birle *yōrigünçe* 108a-15.

Ötümsüz ünsüzlerden sonra *-ḡunça/-künçe* biçimi de bulunmaktadır: bu şart birle kim āfitāb *çıḡḡunça* mālārıḡnı bērmesem 31a-2; vaḡt *tapḡunça* dost bulḡusıdur 91a-11; maḡa hem *yētkünçe* ḡalur dēdi 147b-13.

-ḡalı/-ḡeli: Eylemin yapılma amacını belirten ulaçlar metnimizde bulunmaktadır: evvel sūdñı körmey ötüḡ *salḡalı* turdı. Fi’l-ḡāl deryā ṡarafıḡa sefer *kılḡalı* turdı. Ve sermāye ḡolḡa *alḡalı* turdı 5a-1,2; ey yasavul sen āvāznı ḡaber *alḡalı* bardıḡ 12a-14; şeh-zādeniḡ hem-rāḡları yurtlarıḡa *yanḡalı* ruḡşat tilediler 72b-12; vezirni oḡlını *kōrgeli* kēldi 48a-1; saḡa *bērgeli* münāsib hēç nēme tapmadım 68a-4.

Ötümsüz ünsüzlerden sonra *-ḡalı/-keli* biçimi de bulunmaktadır: *açḡalı* hēç açḡu tapılır mu? 62a-6; Şāpūr her çend *ḡaçḡalı* arada ḡıldı fırsat tapmadı 90a-14; anıḡ birle *yatḡalı* buyurdı 108b-12; bī-çāre *ḡaçḡalı* cāy tapmadı 167b-12.

-ğanda/-gende: *-ğan/-gen* sıfat-eylemin bulunma durumu eki *+da/+de* ile kalıplaşarak oluşan ulaç eki metnimizde mevcuttur ve zaman bildirmektedir: özün keç *bolğanda* kèlgil 20b-11; ol nāzeninni dıraht āgūş-ı cānığa *alganda* 28a-12; maḥbbnıñ qaşığa *barganda* 61b-1; kim şır balasını tuğup anasıdın *acıraganda* 63a-9; luṭf u keremi birlen memleket taḥtığa *olturganda* 72b-14; maḥbūbğa mülākāt *bolğanda* 96a-5; mağrib deryāsığa ğavṭ *urganda* 98b-5; āfitāb cāriye-yi Rūmī dèk mağribge *bargende* 149a-14; ḥandesini varlıg kılıp zindānga *salgende* 81a-9; nessāc-ı felek zerrīn mağrib vilāyetığa *kirgende* 91b-13.

Ötümsüz ünsüzlerden sonra *-kanda/-kende* biçimi de bulunmaktadır: bu sırrnı ol *aytkanda* nè ḥatā kılıp 74b-15; tūṭını āşiyānesığa *yètkende* za‘if butuṇnıñ tüzüp 24a-8; olar ḥālına *yètkende* mūhresi başıdın tüşti 148a-9.

-ğandın/-gendin: *-ğan/-gen* sıfat-eylemin ayrılma durumu eki *+dın/+din* ile kalıplaşarak oluşan ulaç eki metnimizde altı örnekte son, sonra ve keyin sözcükleriyle birlikte kullanılmış ve zaman bildirmiştir: vaḥtlardın bir vaḥtda bu ḥikāyeleriñ *oḡuğandın* sonra 2b-11; bu dāstānlarnı Türkī *kılğandın* sonra 3a-10; edeb saḡlasa mülākāt *bolğandın* keyin 9b-11; ‘ışk köñül memleketni musaḥḥar *kılğandın* keyin 84b-3; devletge mūşerref *bolğandın* son 102b-3.

Ötümsüz ünsüzlerden sonra *-kandın/-kendin* biçimi de bulunmaktadır: bir kèçe èl *yatkandın* son 164a-6; eyyām-ı yigitliki *ötkendin* sonra 33b-5; bir nèçe vaḥt *ötkendin* keyin 103b-13; yine sâ‘ati *ötkendin* son ḥuşımğa kèldim 122b-3.

-masdın/-mesdin: *-mas/-mes* sıfat-eylemin ayrılma durumu eki *+dın/+din* ile kalıplaşarak oluşan ulaç eki metnimizde iki örnekte bulunmaktadır ve eylemin gerçekleşme zamanını *burun* sözcüğü ile beraber göstermiştir: sırrımın ol fāş *kılmasdın* burun öz tedbirimni özüm kılay 35a-15; yılannı zehrige giriftār *bolmasdın* burun 91a-12.

-may/-mey: bu kèçe *barmay* taḡlağa mevḡūf ḡaldı 17a-4; ayağıñdın yıraḡ *barmay* dèp 48b-15, şükr *kılmay* kişini köçiğa köz açtı 50a-7; seni istep *tapmay* yörür èrdim 90a-15; uluḡ vezīrni kızığa bâverçi *koymay* temennā kılıp 107a-6; èmdi seni *yémey* veyā zehr *salmay* çıkmas-men 139a-1; vezīrlerdin *soramay* ġayrıge sözlemes èrdiler 121a-14, ṭāvusnı neri cūftige *baḡmay* perdāz kılıp otdın ḡutuldı 124b-5; köçi ḥırşığa bes *kèlelmey* fildin yerge tüşti 80b-11.

4. METİN

4.1. Metnin Oluşturulmasında Dikkat Edilen Hususlar

1. Metindeki Arapça alıntılar (ayet, hadis, kelâm-ı kibarlar) metin oluşturulurken Arap harfleri ile yazılmış, dipnotta ise okunuşları ve anlamları verilmiştir. Yanlış alıntıların doğrusu metinde yazılmış, dipnotta bu durum izah edilmiştir.
2. Arpça ve Farsça birleşik sözcükler ile ön ve son eklerin yazımında sözcükler ile ekler arasına “-” konulmuştur. Örneğin **sūḥan-dān, ṣehin-ṣāh, bī-tebdīl, ḥoṣ-ḥurām..**
3. Metindeki şiirlerin aruz vezinleri tarafımızca tespit edilerek bold [] ile şiirlerin baş tarafına eklenmiştir. [**fā’ ilātūn fā’ ilātūn fā’ ilūn**]..
4. Metinde silik, yazımı bozuk ya da okunamayan sözcükler (...) ile gösterilmiştir. Metinde bağlamı kuvvetlendirmek için eklenen sözcükler ya da sözcüklerin eksik harfleri [] ile gösterilmiştir.
5. Metinde sayfa numaraları köşeli parantez içinde bold olarak gösterilmiştir. [18a], [140b], [155a]..vd.
6. Metinde satır numaraları ise parantez içinde gösterilmiştir. (8), (13), (14)..vd.
7. Yazma metinde kırmızı mürekkeple gösterilen sözcük, ibare ve başlıklar metinde siyah olarak gösterilmiştir. **Ḳıṣṣa, Üçünçi Kéçesi , Zergar ü ḥarrātīniḡ vāḳı’ asını takrīr kılr., Ḳıṭ’ a..**
8. Metinde yanlış yazıldığı için anlamı bozan sözcüklerin ya da ifadelerin doğrusu metne alınmış, dipnotlarda sözcüğün yazmadaki yanlış şekline işaret edilmiştir.
9. Metinde gereksiz sözcük veya ek tekrarlarında bu öğeler “< >” işaretleri arasına konularak belirtilmiştir. pīrlıḡ<lıḡ>ını, bend kılp <kılp>, Ferhād<ın>ıḡdur-men, ṭūṭīdin<din>, pend urḡan <urḡan> kīṣi...
10. Metinde bazı Türkçe sözcükler yazmadaki imlasını yansıtabak biçimde verilmiş, Eski Türkçe ya da diğerk Türk dillerindeki kullanımlarına dipnotta işaret edilmiş ayrıca *Dizin-Sözlük* bölümünde her iki şekil de gösterilmiştir: **çörü** hademe kız, hizmetçi kız krş. YUyg. *çöri*, Özb. *cho’ri*; **öge** (<ET (MK) *ögey*) üvey krş. Çağ. *ögey*; **üçek** bağırsak krş. YUyg. *içek*; Özb. *içak*; **börke** (<ET (Uyg.) *börk*) başa giyilen külah, kalpak gibi şeyler krş. YUyg. *börk*; **ḳabuz** (<ET (Uyg.) *ḳopuz*) eski bir Türk sazı.

4.2. Metin

[1a]

بسم الله الرحمن الرحيم, الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة والسلام على رسوله محمد و آله
واصحابه اجمعين, غفر الله ولو اليه و احسن اليهما و اليه⁶⁴

Rāviyān-ı aḥbār ve nāqılān-ı āsār andağ (3) aytıpdurlar kim eyyām-ı hoş ve hengām-ı
dil-keş ve vakt-ı ḥurremî ve ‘ahd-i bî-ğamî devr-i mu‘azzam ü muğtenem ü ni‘meti
(4) devr-i mükerrem ü muḥterem-i eyyām eger kişige muvāfaḳat körsetse ve evḳāt
muvāfaḳat kılsa anı belki bî-(5)-tebdîl bilmek kerek ve saltanatnı ‘ivaż-ı ḥayāl kılmak
kerek. Vaḳtî ki yâdıdın çıksa zevkî kim elgidin (6) barsa anı ḳābiliyyet-i ‘avdi ve
şalāḥiyyet-i reddi yoktur. Ḳāle’n-nebî ‘aleyhi’s-selām⁶⁵ اغتنموا الفرص فان فوقها غصص
şadaḳa Resûlullâh. Ḳāle’n-nebî ‘aleyhi’s-selām⁶⁶ اشد الغصص فوت الفرص

Ḳıṭ‘a;

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

(8) Muğtenem bil cihānda fırsatnı

Vaḳt eger ötse bes yanıp kêlmes

Gevher-i vaḳtını mekânını

(9) Oşbu ‘âlemde hêç kim bilmes

Vaḳt-ı hoş kim elgidin barsa

Yanmaḳı hêç anıḡ mümkin êmes

⁶⁴ Bismillâhirrahmânirrahîm, elhamdulillâhi rabbi’l-âlemîn ve’l-âkıbetü lil-müttakîn ve’s-salavâtu ve’s-selâmu alâ resûlihi Muhammedin ve âlihi ve ashâbihi ecmaîn. Gaferallâhu veli vâlideyhimâ ve ahsene ileyhimâ ve ileyhi: Esirgeyen ve bağışlayan Allâh’ın adıyla; hamd âlemlerin rabbi olan Allâh’a aittir ve hayırlı son da O’ndan korkanlardır. Salât ve selam da O’nun peygamberi olan Hz. Muhammed’e ve peygamberin ailesi ve dostlarına olsun. Allâh (bu kitabın yazarını) ve anne babasını bağışlasın, ona ve onlara güzellikle muamele etsin.

⁶⁵ Bu hadis metinde “اعتها القرب فان فوقها غصص” şeklinde yanlış yazılmış olup, tarafımızca doğrusu yazılmıştır. İğtenemu’l-furas fe-innehâ gasasun: Fırsatı ganimet bilin, fırsat elden kaçtığında sıkıntı verir.

⁶⁶ Bu hadis metinde “اشد الغصص فوت الفرص” şeklinde yanlış yazılmış olup, tarafımızca doğrusu yazılmıştır. Eşeddu’l-gusasi fevte’l-furasi: Sıkıntılarının en şiddetlisi, fırsatın elden kaçmasıdır.

(10) Faḫaṭ vaḫtlardın bir vaḫtda kim ol yigitlik zamānı ėrdi ḫikāyet ḫıldı ve eyyām-ı ḫoş [1b] (1) ve hengām-ı ‘ ahd-i şebāb ėrdi, rivāyet ḫıldı. Bir ‘ azīzi ve bir büzürgi bu bendege aydılar kim bir kitābı bitıḫ kim (2) ėkki müştēmil bir ‘ azīzi bir ‘ ibāretdin yana bir ‘ ibāretke ta‘ bīr ḫılıpdurlar ve elfāz-ı Hindūnı Fārsi tili birle terceme (3) ḫılıpdurlar. Şibhet-i maḫālne taḫrīrātıda sözni köp uzaytıpdurlar sözni uzay-(4)-tsa hem ma‘ ādıḡa yētkürüptürler ve ḫā‘ ide tertīb zevḫi ve terkīb şevḫini aşlā ri‘ āyet ḫılḡan (5) ėmesdür. Ve ḫüsn-i ibtidā ve berā‘ at-i istiḫlāl ‘ ibāret-i vāzıḫ ve işāre[t]-i lāyiḫ ve (...) (6) vaż‘ - ı müreşşahḡa (...) kitābını Türkī eylepdürler. Andaḡ kim oḡuḡuḡı ve ėşit-(7)-ḡüçiniḡ maḫşūdı rāḫatdur ḫāşıl bolmaydur ve bularnıḡ maṭlūbı fevt boladur. Ve eger sen (8) bu aşl Hindūy lāyık (...) kitāblarınıḡ uşullarındın muḫtaşar ‘ ibāretler ve müselsel isti‘ āretler (9) tertīb-i lāyık ve terkīb-i fāyık (...) tapsaḡ oḡuḡuḡı ve ėşitḡüçigā minnet-i bī-nihāyet ḫāşıl bolur ėrdi. (10) **Ḳıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

‘ Ālemi ‘ ilmini kötermeklik

‘ İlm tuḫmını yahşı ėkmeklik

Özgelerini ėligidin kēlmes

(11) Bir ḫişi oşbu ‘ ilmni bilmes

Oşbu işler seniḡ işiḡdür ḫıl

Özgeler hem ḫılalmaḡaylar bil

Ol (12) büzürg-vār ḫakīm kim köḡül anı hicrānıdadur ve bende-yi fermānıdadur ve anı buyruḡı kim cān anıḡ (13) me‘ mūr-ı mezūmıdur imtişāl körüp tiledi egerçi belāḡat sözde oldur kim ṭavilü’l-kēlām maḫāl (14) muḫtezāsı birle uzun sözni ḫısḫa ḫılsalar veli bend ü sözni aşlā ḫısḫartmay bil kim (15) **Ḳıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Barça işlerde cān u ten birle

Cān birle mutāba‘ at ḫılḡıl

⁶⁷ Emr-i emīr ḫayru’l-umūr: Yöneticinin istediḡi iş en ḫayırlı iştir.

Éllig [2a] (1) êkki dāstān-ı efsāneniñ biri oldur kim bir sūdā-gerniñ oğlını öyde bir tūṭisi bar érdi kim (2) anı şārek dēr érdiler. Qazārā ol sūdā-ger beççege sefer vāḳı‘ boldı. Kēter vaḳtıda ked-bānūsıǵa (3) dēdi kim ey maḥbūbem elbette meniñ yoǵluǵumda her işi ki saña utru kēlse ve her mühimmi kim mu‘ teriz bolsa (4) kerek kim bu êkki cān-verge meşveret kılǵay-sen, bī-meşveret bular hēç iş kılmaǵay-sen (5) dēp yolǵa revān boldı. Be-nā-gāh ol sūdā-ger beççeniñ ḥātūnı érneñ ğaybetide bir civāniǵe (6) köñül bērip anıñ ‘ışkıda mübtelā boldı ve cānı ol civānı iştıyāqıda qayd boldı. Meşveret (7) tarıqasında şārek ya‘nī māde tūṭini qaşıǵa kēlip aydı kim ey tūṭi maña mundağ iş (8) utru kēlipdür teşne bolǵan nefsimni anıñ zülālī birle sīrāb kılsam. Bu işde maña (9) nē maşlaḥat körsetür-sen ve bu mühimde nē ruḥşat bērür-sen dēdi. Tūṭi kim Hucestediñ bu sözni (10) eşitti naşihat ve mev‘ izeler eşikni açtı ve aña devlet-ḥvāhlar tarıqasında naşihatler (11) kıla başladı. Ve ḥātūn kim ‘ışkı ğālib bolup hevesi ḥaddin aşıp érdi tūṭini (12) naşihat aña nā-ḥoş köründi. Fi’l-ḥāl tūṭini kafesdin alıp andağ urdı kim rīze rīze (13) boldı. Andağ ğaḥab-ālūd ner tūṭi qaşıǵa bardı ve ḥālını aytıp beyān kıldı. Tūṭi (14) özige endişe kılıp dēdi kim eger naşihat kılsam şārekge bolǵan cezānı körer-men, meger (15) ruḥşat bērsem ol batṭāl ḍalāletke tüşküsidür. Muña baqıp bir nēçe kılay kerek kim men hem [2b] (1) bir mühlikdin qutulǵay-men ve anıñ nefsinı fışk u fücürıdın muḥāfazat eylesem dēp fi’l-ḥāl özini (2) devlet-ḥvāhlardıñ körsetti ve ḥikāyetleri kim anıñ ṭab‘ ıǵa lāyık ve sözleri kim anı mizācıǵa (3) muvāfiḳ érdi anı bünyād kıldı. Ve bu ḥikāyeleriñ eşitgeni meşğül kılıp bargalı qoymadı (4) ve anıñ barmaḳı tañlage tevaḳḳuf taptı. Éllig êkki kēçe Huceste kim ruḥşat tilegeni tūṭini qaşıǵa (5) bardı. Tūṭi her kēçe bir efsāne-yi rengin bünyād kılıp ve bu efsāne birle meşğül kılıp anı barmaḳı tañlaǵa (6) tevaḳḳuf taptı. Éllig êkki kēçe bu reng birle ötti. Andın soñra sūdā-ger beççe deryā seferdin yētip kēldi (7) ve şüret-i ḥālını tūṭidin soradı. Tūṭi her nē kim Hvāce Meymūneni ğaybıda bolǵan vāḳı‘ alarnı (8) bir bir taḳrır kıldı. Hvāce Meymūne tūṭi zīrek ü dānālıǵıǵa aḥsen ü āferin oḳudı. Ve ol ḥātūn-(9)-nı öltürdi. **Qıta; a;**

[fe‘ ilātūn mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Bir ḥātūnı ki bes yaman bolsa

Yaḥşı bolǵay cihānda (...) olsa

Aşḥāb-ı (10) şevḳidin iltimās ve erbāb-ı zevḳidin teferrüc oldur kim vaḳtlardıñ bir (11) vaḳtıda bu ḥikāyeleriñ oḳuǵandın soñra vaḳt-ı ḥoş müyesser bolsa bu bendeni du‘ā

birle (12) yād kılsalar ve unutmağaylar ve ⁶⁸ولا رضى من كاس الكرام نصيب⁶⁸ ya‘nī yēr tofrağnı kerimler cāmıdın (13) ve yemm hem cūş u ħurūşke këlür. **Qıf‘a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Sözler aytma andın mundın

Her nê maqşūddur anı algıl

(14) Özge efsānelerni terk eylep

Dāstān-ı Hucesteni algıl

Erbāb-ı dāniş ü binişge ma‘lūm ve ehl-i (15) taḥkīk u teftişge mefhūm bolsun kim eṣṣahu’l-fuṣāḥā ve emlaḥu’ş-şu‘arā Hızmet Mevlānā ḳuddise sırıruhu [3a] (1) kemāl-i belāğat ü feṣāḥatdın ‘ibāretlerni ve müstecmi‘ u muraşşa‘ ḥikāyetlerni müsecca‘ (...) rivāyet-(2)-lerni müzevvaḳ u ma‘ḳıl keltürüp hēç daḳīḳā vü daḳāyık-ı ‘ilm-i me‘ānīdin ve nükte-senc-i ḥaḳāyık-(3)-dın fenn-i beyān u bedī‘din keltürmey firū-güzāşt ḳılmağandır. Ve bu faḳīr [u] ḥaḳīr-i (4) bī-bizā‘at ve bu du‘ā-gū-yı bī-istiṭā‘at⁶⁹ ما لا یترک کله muḳtezāsı birle öz (5) işige yaraşur Türkī tilde taşnīf ḳıldı. Ve elfāz-ı ‘Arabiyye ve kelimāt-ı müşkiliyye ve ebyāt-ı ‘Arab kim (6) semā‘ğa mevḳūf érdi bir kāmīl [ü] mükemmel dāniş-menddin sorap ve bilip andın sonra beyān ḳılındı. (7) Ve yana ma‘lūm bolsun kim Süleymān-ı zamān ve süḥan-dān-ı cihān ve dāniş-ver şāḥlar şoḥbetleride (8) ve dānā şehin-şāḥlar meclisinde yol tapğan Hızmet Mevlānā Ra‘dī *zāde faẓīletehu* kim tertīb (9) ü şerīf ü te’līf yegāne-yi dehr ü manẓūr-ı ‘aşr érdi, anıñ ḥuzūrıda bu dāstānlarnı Türkī (10) ḳılğandın sonra bir bir okup anıñ işāreti ve beşāreti birle beyānge keltürüldi. Ve bu (11) kitābnı oḳuğuçı ve eşitgüçi kim ‘aceb efsāneler ve ‘aceb dāstān zāḥir bolur érdi ol (12) sebebdin bu kitābğa *Maẓharu’l-‘Acāyib* at ḳoyuldı.

Tūtī Birle Hucesteniñ Dāstānı ve Tūtī-(13)-niñ Söziğe Kirgeni

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Tūtī kirdi söziğe ol şīrīn-zebān

Zevḳ birle başladı (14) bir dāstān

⁶⁸ Arap şāiri Emīr Dübeys’in bir beytine ait olan bu mısranın baş tarafı metinde “ولا عرض” şeklinde yanlış yazılmış olup tarafımızca doğrusu yazılmıştır. Ve li’l-arzi min ke’si’l-kirāmi naşibun: Büyüklerin kadehinden toprağın da nasibi vardır.

⁶⁹ Metinde “لا يترك ولا يترك كله” şeklinde yanlış yazılmış olup tarafımızca doğrusu yazılmıştır. Mā lā yudreku kulluhu ve lā yutreku kulluhu: Bir şey tamamen elde edilmese de tamamen terk edilmez.

Başladı bir dāstān-ı bü'l-^ʿ acīb

Ol kēçe kıldı hikāyetni ġarīb

(15) Kışsa-yi ārām-ı cān bü'l-^ʿ aceb

Burnağılardan rivāyātı ^ʿ aceb

Meclis içre tamdı şeker sözdin

[3b] (1) Nēçe buldı sırr-ı ma^ʿ nī özdin

Zāhiride ħazir yaḡlıġ sebz-pūş

Bāṭnıda zevk-i ma^ʿ nī ura (2) cūş

Sözde bir dāniş-ver-i ħaḡḡāne

Mülhem olġan ^ʿ ālem-i rabbāne

Muşt bir u^ʿ cūbe-yi esrār-(3)-dur

Bāṭnıda ma^ʿ nī bisyārdur

Taptı gūyā Ḥaḡ Te^ʿ ālādın naẓar

Vāḡıf-ı esrār oldı muşt-ı per

(4) Ḳudretini zāhir etti ħüsn-i pāk

Maḡrem-i esrār oldı muşt-ı ħāk

Ey Laṭīfī tapmadıḡ Ḥaḡdın (5) naẓar

Pîr-i ma' nîdin êrür sen bî-ḥaber

Kıssa

Burnaḳı êlde bu dâstânı andaḡ ḥikâyet (6) kılıpdurlar: Ötken zamânda Hind şehrleridin bir şehrde sūdâ-gerî bar êrdi; Mübârek (7) athḡ, şāḥib-i māl u nî' met-i bî-şümâr ve ḥudāvend-i cāḥ u ḥaṣmet. Anıḡ ferzendi yoḡ êrdi. (8) Kêçe kündüz ferzend tilemekni tilige tesbîḡ kılıp êrdi. Nā-gāḥ sa' âdet-i şubḥdın Ḥudā (9) Te' ālā bir ferzend bêrdi kim ḥüsni âfitābge berāberlik kıılır êrdi. ' Ālemdeki müneccimlerni yıḡıp (10) ol beççeni ṭālî' ini körüp atını Meymüne koydılar. **Kıṭ' a;**

[mef' ūlū mefā' ilün fe' ūlün]

Gūyā ki sitāre yerge tüşti

(11) Yūsuf güzer-i şehirge tüşti

' Aceb zîrek ü dānā şabābet menzilidin belāḡat meydānıda (12) çābük-süvārılık temāşāge meyl kıldı. Atası Meymūneni közüm açuḡlıḡıda ked-ḥudā kılgay-men (13) ve cihānnı lezzeti ve ḡāyetdin közümni nūrı ve köḡlümni sürürını ḡoş-vaḡt kılgay-men (14) dēp her ṭarafge ve her şehrge kişiler iberip bir Ḥuceste nām māḥ-peyker-i vālā ḡüherni Meymūnege ' aḡd-i nikāḡ (15) kılıp bêrdiler. Meymüne Ḥuceste birbirlerige andaḡ muḡabbet peydā kıldılar kim ' aşıklık [4a] (1) ve ma' şūḡlık ḥikāyeside Leylî vü Mecnūn, ' Azrā [vü] Vāmıḡ gūyā ' ıṣṡ dersini oḡutupdurlar. (2) Ḳazārā bir küni Meymüne bāzārını temāşā eylep her nev' şan' atlarını teferrüc kılıp yörüp (3) êrdi. Kördi kim bir kişi bir ṭūṭını kafeske salıp alıp kēlipdür ve ḡüftārını ḡüyālını körüp (4) ḡarīdārılık kıldı. Ṭūṭını şāḥibi bahāsını miḡ tenge dēdi. Meymüne dēdi kim bir muşt-ı per cān-vernı (5) ḡandaḡ aḡmaḡdur ki miḡ tengege alur dēdi. Şāḥib-i ṭūṭı dēdi kim ey ḡvāce-yi merd dūnyānı (6) ḡāşılını bilmegen ēken-sen, nā-merdnıḡ nazarıda bir fîl miḡ pūlca körünür ammā Ḥudā bērgen (7) devlet-mendlerge miḡ tenge dēgen bir (...) ēmes bir sâ' at ' ömrini ḡoşlık bilen ötüşini (8) ḡayāt-ı cāvidānî dēpdürler. Ṭūṭı dēdi kim ey ḡvāce-yi merd sen meniḡ ḡadr ü kıymetimni bilmediḡ (9) eger çendî ki bir muşt-ı per men Ḥudā Te' ālānı ' ināyeti bilen Ḳur'ānnı yētti kırā'at bilen oḡur-men (10) ' ilm-i nūcūmda ' ālimdür-men on vaḡt yēgirmi tōrt sâ' atni bilür-men ' ālemde vāḡı' (11) bolmaḡan ' ilm-i ḡaybı bilür-men dēdi. **Kıṭ' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî ‘ilm [ü] dāniş êrdi ‘azîz

Hêç nême ‘ilmdin ‘azîz (12) êmes

Âdemî barçadın ḥaķîr olsa

‘İlmi bolsa anı faķîr dêmes

Nêçe kısm ‘ilmler bilür-men kim (13) hêç ferzend-i âdem bilmes dèdi. Şol zamān H̱vāce-yi sūdā-ger miñ tenge bahā bèrip aldı. H̱oş-vaķt u ḥurrem (14) ve ḥandān ü şādān bolup öyge alıp kèldi. H̱uceste bilen temāşā kılıp olturup êrdiler. (15) Ṯūṯi aydı kim ey H̱vāce üç kündin kèyin deryā ṭarafıdın sū[dā]gerler kèledür sünböldin bölek nêmerse [4b] (1) eylepdürler, eger fāyidege ṭalib bolsañ her ḳança ḳudretiñ yêtse sünböldin algay-sen dèdi. (2) H̱vāce Meymüne der-ḥāl şehir içindeki sünbüllerni ve şaḥrādaki sünbüllerni yığıp aldı. Ve hêç kimde sünbül ḳalmadı. (3) Ve hemesini cem‘ kılıp turup êrdi. Tañlası deryā ṭarafıdın bir nêçe kārṽān kèlip (4) şehрге tüştiler ve bāzārlardın ve şaḥrālardın sünbülñi soradılar, tapmadılar ve ḥayrān (5) boldılar. Bir bahānı on bahāğa alur boldılar. Aña hem müyesser bolmadı. Anda bir kişi dèdi kim H̱vāce (6) Meymūneni sünbül bar dèp bu türkān kārṽān başlap H̱vāce Meymūneni öyige başlap bardı. (7) H̱vāce Meymüne bir bahānı on bahāğa sūdā kıldılar. Dünyā bī-ḥadd u bī-ḥisāb tola boldı. Bu sūdñı (8) körüp ḥoş-ḥāl u ḥurrem boldılar. Yana bir kün bāzārga çıķıp temāşā kılıp yörüp êrdi. (9) Bir kişini kördi kim bir māde ṯūṯiñi alıp bèrüpür. Fi’l-ḥāl bahā bèrip anı hem aldı. Bol hem gūyā (10) vü dānā êrdi. H̱vāce Meymüne köñlide dèdi kim eger bu êkki ṯūṯi bir yèrde bolsa bularnıñ nağme nevāları (11) kündin künge ziyāde bolup vaḥşeti zāyil bolur dèp ḥüb perveriş kıldı. **Ḳıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî (12) her nè bar ‘ālemde

H̱vāh yaḥşı ḥvāh yaman bolsun

Her kişi ṭab‘ ḡa muvāfiķ êmes

Barça nā-cinsdin (13) yıraķ olsun

Ner ṯūṯiñi māde ṯūṯi birle hem-ḳafes kıldılar. Ṯūṯi şārek birle cüft boldı. (14) H̱vāce kördi kim bularnı ‘ilm u ferāseti ṭab‘ u leṭāfeti kemāliḡa kèldi. Kündin künge bular

(15) bir nev^ç hikâyeler kıladurlar. H^vâce Meymünege mundağ iştiyāk tüşti kim evvel sū[d]nı [5a] (1) körmey ötüğ salğalı turdı. Fi'l-hāl deryā tarafığa sefer kılğalı turdı. Ve sermāye qolğa (2) alğalı turdı. Ayttı kim ey Huceste êkki dünyānı sermāyesi pūldur, qolumdaki sermāyeni tüket-(3)-señ ve harc kılsañ yana pūl tapar-men dēgünçe ^çömr yārī bērmes. Êşitipdür-men kim deryā (4) seferi müşkil ve-līkin sūd-mend ammā hañar-nāķ huşkī seferi bī-dām u āsāndur. Kişi (5) oldur kim müşkil iş fikride bolğay, bir nēme qolığa kēltürgey ve yana birevge hem nef^ç yētkürgey (6) ve özi hem yēgey. Ol kişi kim qolıda pūlı yoķ öyide nānı yoķ ve hem ıparğa oħsar (7) ammā (...) yoķ. Eger miñ miñ hūner kılsa ve şan^ç atlar körgüzse i^ç tibārı yoķ. Eger çendī ki (8) kör [ü] ker bolsa ve anı qolıda pūlı bolsa bu kişidin hoş-gūy ve yaħşıraq tapılmas. **Qıı^ç a;**

[fe^ç ilātün mefā^ç ilün fe^ç ilün]

(9) Naħşebī pūl kişini şāh kılrur

Nēçe müflis pūlı bile kişidür

Kişini qadrini pūl bile bil

(10) Ger pūlı bolmas kim biledür

El-kışşa ticāret-i deryā sūd-mend bolupdur dēp zād-ı (11) rāhileni tapar kıldı. Huceste aydı kim ey H^vâce pūl tapar-men dēp kişi özini uluğ (12) belāğa taşlamak ^çaқldın yıraq ve özini h[^ç]ārılıqğa yētkürmaқdın yamanraq yoķ. (13) Pūlnı ğamıda ğamge qalmaқ iş ēmes. Yana çıkıp aħvālını andağ bılmaq kerek kim (14) dünyā kişige vefā kılmas. Baħīllerniñ üze qabāħat kılgan dēk bilmek kerek. (15) Ferzend-i ādemni helāketge salğan ve dost yārdın acıratgen kerek. Yārānlarnı [5b] (1) dīdārını ğanīmet bilmeklikdür. Bes ħariş u cāris u Daqyanusdur vü Şeddāddur. Mundağ ħırşnı (2) ber-taraf kılgıl dēdi. **Qıı^ç a;**

[fe^ç ilātün mefā^ç ilün fe^ç ilün]

Naħşebī dünyānı ğamın yēmegil

Dünyā bir gürg şāh aña fülān

Pire hergiz (3) böcek bilen teñ ēmes

Ĥırşnı āħiriğa yoķ pāyān

Bu hırş [u] tama' dın köñül üzgil. Bularnı (4) hem-rāh alıp bargıl çirā ki mazlūm kişini pāy-ı cāmeğa oḡşa timsāl kılıpdurlar, kişi pāy-ı cāme-(5)-siz ' ilacı yok dedi. Meymūne dedi kim mazlūm kişini eşikini bosaḡasığa timsāl kılıpdur-(6)-lar. Eşik bosaḡası heme vaḡt her yerde ber-ḡarār bolur. Men seferdin kélünçe her türlük iş (7) vāḡı' bolsa bu êkki tūḡidin bī-meşveret iş ḡılmaḡay-sen bī-izn eşikge ḡadem ḡoymaḡay-(8)-sen. Bularnı sözi ' ayn-ı şevābdur dēp seferge ḡıḡtı ve tīz kélūr-men dēp êrdi kēç (9) kētti. Bir kūni Ḥuceste dil-ḡīr bolup ve bir lisān-ı ḡāl Ḥ'āce Meymūneni yādlanıp bālā-yı bāmḡa ḡıḡıp êrdi. (10) İttifāken nazarı bir sūdā-ger beççege tūḡtı. Bu sūdā-ger beççeni nazarı Ḥucestege tūḡtı. Fi'l-ḡāl tīr-i (11) ' ışḡ kēlip Ḥucesteni şandūḡ-ı sīnesige cā boldı. Bu sūdā-ger hem ' āşıḡ-ı bī-ḡarār boldı. Êkkelesi (12) hem yıḡılıp bī-ḡod boldı. Sūdā-ger beççeni ḡulları öyge alıp kētti. Ḥucesteni hem bervār bervār ḡılıp (13) ' izzet ikrām birle öyge alıp kirdiler. Ammā bu vāḡı' adın ḡēç kim ḡaber-dār bolḡānı yok êrdi. (14) Hemānā ki öyge alıp kēldiler ḡuḡıḡa kēldi. Der-ḡāl Ḥucesteni sultān-ı ' ışḡnı leşkeri şabr u ḡarārını laçın (15) cān-verḡa ḡapḡan dēk bir yerge yıḡdı. Ḥucesteni ' aḡlı vū tedbīrini be-menzile-yi cāsūs her ḡarafge girīzān ḡıldı. [6a] (1) Ḥavāss-ı pencḡāne her ḡaysı bir bulunḡe yaşundılar. Bī-çāre Ḥuceste dil büryān ve çeşm giryān ḡulḡule vū ḡarāb birle (2) tūḡını ḡaşıḡa kēldi. ⁷⁰ El-cinsu ma' a'l-cins dēp ḡālını şārek tūḡıḡa izḡār ḡıldı. Vaḡt-ı (3) namāz turup êrdi. Āfitāb maşrıḡ vilāyetidin ḡulūmāt menzilige sefer raḡtını baḡladı. (4) Māh ḡarem-i sarāydın peyk seyri bilen maşrıḡ taḡtıge ber-ḡarār boldı. Ḥuceste-i çār-deh-i māh-(5)-ruḡsārdın ḡayā çeşm-bendini taşladı ve pencere-nişin közlerdin ḡabaḡ ḡabaḡ dürr (6) cevāhirler nişār ḡılıp ' arz-ı ḡālını bir bir beyān ḡıldı. Ve ayttı kim ey nādire-yi devrān ve ey (7) yegāne-yi zamān maḡa bir vāḡı' a pīş kēlipdür ayturḡa ḡāḡatim yok ve yaşururḡa imkānım. (8) Eger bu dūşvārlıḡımda dest-ḡırlıḡ ḡılmasaḡ ve maşlaḡatī körgüzmesaḡ işim dūşvārlıḡḡa ḡaldı (9) dēp şūret-i ḡālını bir bir beyān ḡıldı. Tūḡı dedi kim ey Ḥuceste Ḥ'ācenı ḡaḡḡı nı' meti saḡlaḡıl ve rāh-ı (10) fışḡ [u] fücūrḡa ḡadem ḡoymaḡıl. Bolmasa dūnyā vū āḡiretde şermende vū şerm-sār bolur-sen ve āḡir peşimānıḡa (11) ḡalur-sen dedi. Ḥuceste dedi kim nē iş ḡılsa bolur ki peşimānı bolmaḡay. Tūḡı dedi kim şabr ḡāḡat (12) ḡılmaḡ ve öznı bu endīşe-yi nā-muvāfıḡ yırak ḡılmaḡ dedi. Ḥuceste der-ḡaḡab bolup āteş-i (13) ' ışḡnı dāmıḡa aylanḡanlarḡa naşīḡat kār ḡılmas dēp tūḡını ḡafesdin alıp ḡalebe-yi (14) ' ışḡnı şevḡ ḡarāreti ḡareketge kēlişi hemān yerge urdı ki murḡ-ı rūḡı ten ḡafesid[in] uçup (15) kētti. Ḥuceste der-ḡāl ḡahr u ḡaḡabı birlen ner tūḡı ḡaşıḡa kēldi. Ve ḡışsa-yi pūr-

⁷⁰ El-cinsu ma' a'l-cins: Her cins kendi cinsiyle beraberdir.

ğuşşadın eyvânını [6b] (1) bağındın ayağ bir bir hikāye kıldı. Tūtī zîrek ü dānā érdi te'emmül kılip köñlide dèdi kim eger şārek dèk (2) naşîhatler kılsam meni hem öltürür. Hikāye birle ötkerey şāyed ki tañla aḥşam H^vāce (3) kèlse bu mühlikdin kutulğay-men dèdi. **Qıı' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî iş kılip zamānge baq

El kıayan baqsa sen (4) hem şu yan baq

Yaḥşılarnı kılış işi şubudur

Bolmasa öz cānığa qaşd kılgıl

Tūtī Hucesteğa (5) aydı kim [ne]den bu endişeni kılip-sen ve bu fikrni köñlünge tégürüp-sen elbette mazlüm (6) t̄âyifesi nāqısu'l-^ı aql bolur i' timādğa yaramas. Dil-cem^ı bolğıl ve hēç endişeni ḥatırınge yol (7) bėrmegil. Her ança qolumdın kèlse nēce murādınğa tégürür-men. Ammā bu işni kişige izhār kıılmağıl (8) ve ihtiyāt birlen ḥayāl kılmay barıp maḥbūbuñnı vişālīga müşerref bolup yangıl. Eger ḥiyel (9) kılsañ Hindüstān vilāyetdeki sūdā-gerñi köçiğa bolğan vāqı' a saña hem bolmasun (10) dèdi. Huceste aydı aña nēme vāqı' a bolupdur dèdi. Tūtī andağ rivāyet kıldı kim Hindistān (11) şehride bir sūdā-gerñi bar érdi. Māl u menāldin müstağñi érdi. Bir ḥoş-ğüftār tūtisi (12) bar érdi. Nēce tēmey ḥimāyetini tūtığa tapşurgen érdi. Öyde her nēme ḥādişe bolur bolsa (13) mu'āyene kılip köñliğa berāber alur érdi. Bir küni sūdā-ger sūdāge kètti, sūdñı ümīdide (14) misāfirçilik ihtiyār kıldı. Bu seferdin kēlgünçe köçi bir kāsib beççege āşınā boldı. Ve bir kēçe (15) bu kāsib beççeni alıp kēlip hem-bister boldılar. Ve birbirleridin kām-ı dil ḥāşıl kılır érdiler. Bir nēce [7a] (1) vaqt 'ömrlerini bu tarıqada ötkerür érdiler. Ammā tūtī her vāqı' a ki kördi ve bildi (2) körmes ve bilmes boldı. Şu tedbīr birlen ölumdin kıurtuldı. **Qıı' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî bilgeniñni (3) bilmes bol

Çünki rāḥat tapay dēseñ yeksān

Közni körmes kıulaq eşitmes (4) kııl

Miñ ferāğat bu işdedür āsān

Nêçe kündin këyin H^vâce seferdin keldi. (5) sūd-mend bolup tūtī ança vāqı[‘]aları ki H^vācenı ğaybetide bolup êrdi H^vācege (6) bir bir beyān kıldı. Ammā Hucesteni vāqı[‘]ātını gūyā bedenideki cān dēk saqladı. Mebādā (7) H^vāce qadīmü’l-hızmet rüzgārıdın müfāraķat kılgay. ‘ Ālem-i civānīde bolġan işge (8) tevbe kılsa ümīd bar ki Hudā Te‘ālā Kerīm u Raĥīmdur şāyed tevbesi qabūl bolsa. Ammā piyāznı (9) her çend yaşursa ve ‘ışķnı yaşursa āĥirī āşkārā bolur. ‘ Āķıbetü’l-emr H^vāce bu vāqı[‘]anı (10) bölek kişidin eşitti köñlide saqladı. Huceste H^vācenı eşitgenini bildi. Kö-(11)-ñlide dēdi kim bu sırlarını tūtīdin bölek kişi bilmes êrdi. Bu işler tūtī āşkārā (12) bolġandur dēp köñlini zirā[‘] at-gāhıda ve ot oraġını çaçıp ve intikām (13) suyu birle suġarġay fırsat yārlik kılmaz êrdi. Nā-gāh vaķtnı hālī (14) tapıp tūtīni kafesdin alıp kanat kıyruġını yulup taşladı. Bir pārçe (15) gūşt kıldı. Ve bāz özi feryād fiġān nāleler kılıp dēdi kim hey dirīġ şad dirīġ [7b] (1) tūtīni müşük alıp kaçıpdur. Heme ħalkġa ma[‘]lūm boldı ki tūtīni müşük alıpdur. Şol (2) zamān cemī[‘] cān-verler perende ve çerendeler vuĥūş [u] tıyūr heme muşībet u ta[‘]ziyet tūtīler bülbül (3) qara libās keyip turdı. Kebüter naġme nevāsını ber-taraf kıldı. Fāĥtek gu gūyān bendelik tavķını (4) gerdeniġa saldı. Huros feryād u fiġān u nāleler bünyād kıldı. Hüdhüd tācını başıdın (5) alıp yerge urdı. Qumrı derd-i be-hezār iştıyāk hay hay bilen nevĥa-ger boldı. (6) Qarġa ħalk arasıdın çıkıp bā-deşt [ü] beyābānlarnı ihtiyār kıldı. Sīmurġ kūh-ı Qāfda (7) mütevattın boldı. Bu ħaber gülīstānlarġa yētti êrse hemān sākinān-ı gülzār ve mütevattınān-ı (8) şāhsār ħayrān boldılar. Peyrev-i āzādñın ayaġı gülde qaldı, şāĥ-ı enār qurudı, gül (9) perīşān boldı, ġonçe qabāsını çāk kıldı, çemen libāsını taşladı, yāsemen çirayı za[‘]ferān (10) boldı, nesrīnniñ çirayı ba[‘]zısı pīrlıġ ve ba[‘]zısı sebz boldı. **Qıı[‘]a;**

[fe[‘]ilātūn mefā[‘]ilūn fe[‘]ilūn]

Naĥşebī yıġla (11) yaĥşı ölgenige

Līk öz ħālınġe ħaber-dār ol

Egerçi tūtīni öldi dēp taşavvur kıldı. (12) Ammā ramaķ-ı cānı bar êrdi. Ol sulţān-ı ezelnıñ emr-i fermānı bolmay peşşege āzār her gāhī (13) ‘ādildür ki der-gāhıda ħaķ nā-ħaķ bolmaġay. H^vācenıñ yaķın pūşte-yi şühedā bar êrdi (14) ve heme ħalk cānını ervāĥ-ı şühedādın tiler êrdiler. Tūtī be-hezār meşakķat özini pūşte-yi (15) şühedāġa yētkürdi. Ba[‘]zı ħavādişāt-ı ‘ālemdin ve eyyāmdın bir şem[‘] közge yētkürdi. Kēçelerde [8a] (1) çıkıp kemter loķmalar tapıp yēp qanā[‘] at kıldı. Ve nêçe dānege rızā boldı andın (2) këyin H^vāce köçini kılgan işlerini köñlige alıp tūtīni müşük yeġenini bahāne (3)

kılıp urup çıkardı. Ve dost yârı vâsıta bolğan bilen bolmaydur. Kördiler (4) kim H^vâcenî hergiz âşinâ bolurı yok. Me`yûs bolup püşte-yi şühedâğa barıp eşitti bolurnı (5) niyyetide cārüb-keş bolup yörیدی. Tūtî gürdın âvâz kıldı ki ey ‘avret bir maḥbûbnıñ (6) ser-küyдын ümîz üzme, köñül maṭlûbığa yêtip bolmas. Eger meni vaşıyyetimni qabûl (7) qılmasañ murâdıñğa yêtmes-sen dèdi. Huceste o yan bu yanga qaradı hêç nème (8) zâhir bolmadı. Yana âvâz kıldı kim ey Huceste başındağı saçını bir telden mûyını (9) yulup taşlağıl dèdi. Ve yana kırk kün şıdķ [u] iḥlâş bilen püşte-yi şühedâğa mücâvir bolğıl, (10) ol vaḳtda saña dest-gırılıķ qılğay-men ve seni murâd [u] maḳşûdıñğa yêtkürgey-men dèp âvâz kèldi. (11) Fi’l-hâl Huceste bedenideki her târe mûyını bölüp taşladı. Andın kèyin tūtî özini gürdın (12) zâhir kıldı. Aydı ey Huceste kördün mü her kim qılğanını körer yaḥşılıķķa yaḥşılıķ yamanlıķķa (13) yamanlıķ cezâsını tapar. Maña her türlüķ ‘azâbıñ maña qıldın, özünge yandı. Men (14) bî-günâh êrdim. **Qıttı a;**

[fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî sen kişige yaman bolma

Her nê kılsañ özünge yangusıdur

(15) Yokdur hêç iş cihânda bî-taḳrîb

Qılmış işni velî revâ bilme

Ey Huceste men ġammâzlıķnı ve töhmetni [8b] (1) süḥan-çinliķnı bilmes-men. Ve seni tuz ta‘âmını ḥaḳnı saḳladım, sırıñnı H^vâceğa qılmadım. Ve yana aydı körgil ki (2) seni H^vâceğa nê tarıķa birle âşinâ qılur-men. Söz taşuġuçı behiştge kirmes dèpdürler. ‘Ale’s-şabâḥ (3) tūtî H^vâcesini öyige bardı. Zebân be-du‘â-yı H^vâce açıp sitâyişler kıldı. H^vâce aydı kim sen nê türlüķ (4) tūtî sen nê yêrdin kèldin nê yerge barur-sen. Tūtî aydı ey H^vâce müşük alğan tūtî men. (5) H^vâce ḥayrân boldı. Aydı kim henüz ölüġ tirilgen êmes, vaḳt-ı kıyâmet bolgeni yok, yokluķ (6) memleketidin barlıķ vilâyetige du-bâre zinde-ġanlıķnı qandın ḥâsıl kıldın dèdi. Tūtî aydı ki (7) Hucesteni bî-günâh ġaraż-ġûlarını sözi bilen öyündin çıkarıp-sen. Huceste nê çend vaḳt boldı kim (8) ervâḥ-ı şühedâğa taşlap ‘arz-ı ḥâl kıldı. Ervâḥ-ı şühedâlar ‘âciz aḥvâlige dest-gırılıķ kılıp (9) meni du‘âları birle tırgüzdiler. Saña yiberdiler kim Hucesteni pāk-dâmenliķige ġüvâḥlıķ bèrgil. Her türlüķ (10) fısqķa isnâd bèrgenler yalġandın aytur. Fi’l-hâl qofup Hucesteni ayaġige baş qoyğıl ki ervâḥ-ı (11) şühedâlar sendin rāzî

bolğaylar. Merd endiše kıldı kim men nè yaman iş kılıp-men dep püşte-yi (12) şühedāğa bardı. Hucesteni ayağığa yıkıldı ve her nè kılğanığa ‘özrler kılıp şad-hezār (13) i‘ zāzlar birlen öyge alıp keldi. Murād [u] maqşūdılığğa yetti. **Qıı‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebī vaşl-ı yār müşkil-(14)-dür

Qalmasun bī-ḥaber otıda her kişi

Bilgey-sen vaşl-ı dost-ı mülk-i ebed

Yétse maqşū-(15)-dığa bu demde kişi

Avvalğı tūṭi sözini bu yerge yetkürdi. Hucesteğa dedi kim ey ked-bānū **[9a]** (1) eger könlün maḥbūbnı şöḥbetni taleb kılsa hēç endiše kılmagıl. Maṭlūbın birle ‘ıyş [u] ‘işret kıla sen (2) kılğıl ammā bu sūdā-gerni köçiğa ve tūṭiğa bolğan vāqı‘ alarnı ḥātırındın çıkarmağıl. Bu sā‘at-(3)-dür bargıl maḥbūbınnı cemālınğa müşerref bolğıl dedi. Huceste bargalı irāde kılıp érdi. Şubḥ (4) yüzidin niḳābını köterdi ğavğā-yı rüz boldı. ‘Ālemge zerre-yi āfitāb münteşir boldı. (5) Hucesteni barmağı māni‘ boldı.

Ėkkinçi Kêçesi

Āfitāb gūyā pādişāh İskender dēk (6) kara libās keyip kündüzni leşkerini alıp cihān-gerdlik bilen zulmet şehrige (7) ber-qarār boldı. Şāh-ı seyyārāt māh maşrıḳ vilāyetidin çıkıp özini āşkäre kıldı. (8) Huceste ‘iffet libāsı salıp ve ‘işmet otıdın çıkıp tūṭiniñ kaşığa keldi ve aydı kim (9) ey perendelerni pādişāhı ve ey āzādelerni āğāhı, gūlistān gūlzārını nev-şükūfte (10) gūliniñ būyı meni dimāğımnı perişān kılıpdur. Ve āteş-i ‘ışḳ könlüm öyide ber-qarār bolupdur (11) ve hicrānnı otı tennūr dēk kıızıpdur ve bī-ārāmlıḳ cefā veli könlüm raḥtnı metā‘-(12)-larnı talan u tārāc kıldı. Şabr [u] ihtiyārımnı perişān etdi ve her tarafge perākende kıldı. (13) Eger bu kısım düşvārlıḳdur māndeligimde dest-girlik kılmasañ ve tedbır körsetmesañ (14) ve maqşudumnıñ vişālīga yetkürmesañ bu uzun kêçeni kaçan baradur-men dedi. (15) **Qıı‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebī yār-ı vasl müşkildür

Aldı könlümni ṭurfe mekkārı

‘İyd-ı nevrüz bolsa faşl-ı bahār

Her kim öz barınça [9b] (1) taleb-kārı

Ṭūṭī aydı kim ey māye-yi ḥamiyyet ve ey dilber-i ni‘met senin ğamında köñlüm ḥafahāndur. Bu endişeni (2) fikride ğam-güsārdur-men. Eger sen maḥbūbıñnı vişālige yétmesen tiriglik maña ḥarāmdur. Eger maḥbūbıñnı vişālīga (3) yétmesen meniñ kār [u] bārım nā-tamāmdur. Ammā ‘āşık maḥşūdığa ve taleb maṭlūbığa yétmekni şartı toludur, (4) edebni uşūli bī-şümārdur ve bu yolnı gerd [ü] ğubārı közni rüşen kılur ammā maḥbūbıñnı ānını ḳadr [u] ḳıymeti (5) ança bardur ki ‘izzet ü ḥürmet ḳılğan kişi murādığa bir kün yeter bir küni leylini ayttı öyidin (6) çıkıp şahrā tarafiga barur erdi. İltikāka bī-çāre Mecnūnnıñ nazarı ol itke tüşti. Āh-ı serd (7) ez-dil-i pür-derd tarttı it ayağını her yerge ḳoysa ‘izzet [ü] ikrām birle yüz közini sürter erdi. Anı (8) körgeñ ḥalk ḳədiler kim ey Mecnūn bu ne ḳılğanıñ ḳədiler. Mecnūn cevāb bērdi kim bī-ḥaberler sizler (9) ne bilürsizler. Bu it Leylini maḥallesidin ḳelgen it. Leylini dīdārığa müşerref bolğandur dēdi. (10) Ṭūṭī dēdi kim ey Ḥuceste bu kēçe bargıl eger maṭlūbıñ müyesser bolsa ve āġūş-ı cāngā alsa ḳā‘ide-yi iḥlāşnı kemā ḥaḳḳihi (11) saḳlağıl dēdi Çirā ki ġāyib-āne edeb saḳlasa mülākāt bolğandın kēyin mihr [ü] muḥabbet ziyāde bolur (12) dēdi. Ḥuceste soradı kim munıñ vāḳı‘ası ḳandağ? Ṭūṭī dēdi kim çünānçı pādīşāhlar şāhib-i edebni (13) mertebesini bülend ḳılırlar. Meşelā Ḥocend pādīşāhıñnıñ yasavulı ġāyib-āne edeb saḳladı beglerbegi (14) boldı. Ḥuceste sordı kim anı vāḳı‘ası ḳandağ ēken? Ṭūṭī andağ dēdi kim bir küni Ṭaberistān (15) pādīşāhi cemī‘ulusını yıġıp ekābir [ü] eşrāfını cem‘ ḳılıp dīvān-ı ‘ālī ārāste ḳılıp olturdu. [10a] (1) Ve heme datlı ġūyālar ḥül-ger yulduz dēk birbirige cem‘ bolup ḥalka-i bendelikni boyunlarığa salıp (2) ēliglerini lām elif ḳılıp sīneleride ḳavuşturup turdılar. Pādīşāh şarāb-dārğa (3) buyurdu kim ve kāse-dārğa ḥavāle ḳıldı kim piyāle kēltür nüş ēteli dēdi. Ammā şarāb şerī‘at (4) ḥḳmi bilen ḥarāmdur ve-līkin ḥükemā aytıpdurlar kim şarābda fevāyid bisyār ve menāfi‘ bī-şümār-(5)-dur. Beşereni pīrlıġ<lıġ>ını la‘l-i Bedaḥşān dēk pür-cilā ḳılur ma‘cūnīdür kim za‘ferān-(6)-nıñ reng erguvānığa kēltürür. Köñülñ āyinesidin ğamnı şayḳal ḳılur ve künk tilni (7) ġūyā ḳılur, fesād bolğan mi‘dege iştihā bērür. Āteş-i ṭabī‘atni cilālīḳ ḳılur, mizāc-ı (8) muḥālifni mu‘tedil ḳılur. Tīre bolğan beşereni muşaffā ḳılur reng-i ruḥsārını pür-nūr ḳılur. Reg (9) (...) ‘illetlerini kēser. Safranı ḳandın balğamnı sevdādın acıratur. Aruḳ kişini (10) ferbiḥ ḳılur, ölgeñ köñlini

hareketge keltürür. Şehvetni ziyāde kıılır, cū' u'l-bağarnı ber-(11)-taraf kıılır, kıluncnı güşāde kıılır. **Qıı' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî bâde bü'l-^c aceb nemedür

Heme rencdin kıutu-(12)-lmaqlık

Şer^c -i İslām ile ḥarām ermiş

Sebeb-i şoḥbet bile mestlik

Ammā ehl-i tasavvuf (13) ayturlar kim şarāb degen keyfiyyet-i ilāhīdür. Şarāb-dār bir kāmildür ki kāse-dār (14) Hudāğa yétgen ḥalkdurlar. Ve her kimi ki keyf-i ilāhī ḥāşıl bolsa bu devlet kişige müyesser bolsa ança (15) derd ü renc ü şiddet kim nefsnin cehāletidür. Heme derddin kişi kıutulur. Dünyā vü mā fī'd-dünyā-[10b] (1)-dın köñül köterür. Dünyānı mihr ü muḥabbeti kişinin köñlide zerreçe qalması. Ādem-zād ölgen-(2)-dın keyin şerī^c at sākıı bolur ammā ḥaḳıḳatdeki kişini ḥaḳıḳati ber-taraf bolması. Belki (3) kemālīga yéter. Tūṭī andağ rivāyet kııldı kim ظهرت الحقائق بطلت الشرايع⁷¹ munın (4) şerḥidür. El-kıışsa bu meclisge bir kimse kirip keldi ^c aceb şalābetlik. Pādişāh-ı Taberistān (5) sordı kim nē kişidür-sen nē yerdin kélür-sen? Nēme kesb [ü] kār bilür-sen? Ol kişi ādāb (6) u üslūb bilen ta^c zīm be-cā keltürüp aydı kim Hocend pādişāhını yasavulı erdim. Ammā pādi-(7)-şāh meni qadr [u] kıymetimni bilmedi ve ğam-ḥārlikimni kılmadı ve hünerimni i^c tibārlamadı. Ve men (8) sipāhidür-men kim şir-i şerze şalābetimdin qorqar erdi. Nize-verlikimni Mirriḥ kör-(9)-se tiğ-i zehr-ālūd qolıdın tüşer erdi. Tır-endāzlığımdın āfītāb başını pest (10) kıılır erdi. Eger pādişāh-ı Taberistān qadr [ü] kıymetimni saqlap iltifāt kılsalar ve yasavul-(11)-lar arasında cāy bērseler körsünler kim yasavullıq tarıḳını nē yerge yētkürür-men (12) ve yasavul ṭāyifesini zirā^c atını nē yosunda (...) men dedi. Pādişāh ^c arzını (13) qabūl kıılıp çub-dār arasında orun bērdi. Ammā bu yasavul ^c aceb bülend-āvāz (14) erdi, pādişāhge ḥoş kélmedi, iltifātını dirīğ tuttı. **Qıı' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî şükr kılgay-(15)-sen heme vaqt

Şükr kılsaḡ girih işiḡ açılır

⁷¹ Zāharete'l-ḥakāyık baṭālete's-şerāyī^c : Hakikatler ortaya çıktı, şeriatin hükümleri batıl oldu.

Saḡa ger iltifāt kılmasa şāh

[11a] (1) Şıdķ [u] iḡlāşdın işiḡ açılur

Ba‘ de ez-müddet-i medīd u ‘ ahd-i ba‘ īd bir kēçe pādīşāh ṭamīḡa çıkıp (2) her ṭarafge nezzāre kılıp oturup ērdi. Kōrdi kim revāķnı tüpide bir kiři yek-pāy turadur. (3) Feryād kılıp dēdi kim ḡandaḡ kiři sen? Yasavul dēdi kim men oşal yasavuldur-men kim tōrt (4) yıldın beri her kēçe şubu ṭarīķada pādīşāhnı ordasını saķlar-men. Tā ki oḡrı ve firāķçı ve (5) yamanlarını nazarı tüşmesün dēp dēdi. Şükr Ḥudāḡa kim bol kēçe manzūr-ı nazar-ı pādīşāh boldum, (6) dostdın arasında pādīşāhım bilen mülākāt boldum dēp şükr-güzārlık kılıp (7) turup ērdi. Şahrā ṭarafıdın ‘ aceb şalābetlik āvāz peydā boldı. Aytadur kim baradur-men (8) hē ķim bolḡay mu meni turḡuzsa turadur-men. Yok ērse kētedür dēp üç tōrt mertebe āvāz (9) kēldi. Pādīşāh soradı kim bu nē āvāzdur? Yasavul dēdi kim o ķible-yi cihān şu bu āvāz her kēçe (10) peydā boladur. Bilmeydür-men kim nē yērdin kēledür barıp ḡaber alay dēsem bu ḡızmetni (11) cānımdın hem artuķ körer-men. Eger ruḡşat bērseler barıp ḡaber alıp kēlür-men ve bu ḡızmetni (12) yümn [ü] bereketidin maḡrūm ḡalmas-men dēdi. Pādīşāh ruḡşat bērdi. Arḡasıdın pādīşāhnı (13) özi hem bardı. Körer kim bir mazlūm-ı ra‘ nāy aytadur kim baradur-men kimerse bolḡay mu kim meni tanuḡay. (14) Yasavul soradı kim sen nē kiři sen nē yērdin kēldiḡ ve nē yēрге barur-sen dēdi ve bu sözni (15) nēmege aytur-sen. Şol sā‘ at ol mazlūm bir ḡoş şüret yigit boldı. Ayttı kim <pādīşāh> [11b] (1) pādīşāh-ı Ṭaberistān şüret[i]dür-men. Pādīşāhnı ‘ ömri āḡırlıḡḡa yētti. Rūḡı be[de]ndin müfāraķat kılr. Vaķtı (2) boldı her kim meni turḡuzsa turar-men ve pādīşāhge sebeb-i ḡayāt bolur ve yurt ḡalkıḡa bā‘ iş (3) bolur. Yasavul dēdi kim ey şüret aytur-sen kim baradur-men aytsa turadur men ḡandaḡ kılsa (4) turadur-sen. Nē iş kılsa barmaḡdın māni‘ boladur-sen dēdi. Şüret ayttı kim eger (5) sen oḡluḡnı pādīşāhnı ḡaķķıda ḡurbānlık kılsaḡ ve pādīşāhnıḡ amānlıki üçün baḡışlasaḡ (6) turadur-men dēdi. Yasavul dēdi kim bir sā‘ at tevaķķuf kılgıl barıp oḡlumnı alıp kēley (7) ve pādīşāhnı bāķi ‘ ömriḡa fedā kılay dēp der-ḡāl öyge barıp der-ḡāl oḡlını alıp kēldi. (8) **Қıт‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḡşebī şāhge ḡurbān bol

Şāhsız bolmasun heme ‘ ālem

Bilgüçığa bu iş mühim yétse

Cümle ‘âlemğa (9) ol bolur hâtem

Yasavul oğlğa dèdi kim ey ferzend seni tiriglikñ pādişāhge fedā bolsun. (10) Çirā ki pādişāhñ ‘ömri uzun bolur dünyāñ bih-büdlığı pādişāhñ esengi bilendür. Eger (11) rızā bēsenñ seni pādişāhım üçün qurbānlık kılsam ve sen hem İsmā‘il peygāmberni şevābını tapar-sen (12) dèdi. Oğlı ayttı kim ey peder-i büzürg-vāрім bu devlet kişige müyesser bolsa öldüm dēmes. Bat (13) bolğıl hıyel kıлмаğıl, meni ölgenim pādişāh hayātığa sebep bolsa te’hır kıлмаğıl. Hālā bir cān ēken (14) eger miñ cān bolsa rāzīdur-men. Mundağ pādişāhñ tahtı hālī bolğandın meni ölgenim (15) hūbdur dēp tığni üstide kol bağlap turdı. **Қıт‘a;**

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Her kişi kim yārığa öz cānını qurbān kılor

[12a] (1) Şüm raķībler oşbu devletni körüp ārmān kılor

Yasavul oğlını boğuzığa bıçaқnı қoyup ērdi. (2) Ol şūret āvāz kıldı kim ey şīr-merd қuluғnı saқla bu iş ez-berāy-ı āzmāyış ērdi. Oğluғnı (3) qurbānlık kıлмағлық üçün ēmes ērdi. Sebeb-i pādişāhñ ‘ömrini uzunluқı üçün ērdi. (4) ‘Azīz ferzendñni cānını fedā kıldıñ, bu ihlāşnı be-cā kēltürdūñ. Ėmdi pādişāhñ ‘ömri uzun (5) bolup ölūmdin қutuldı. Ve nāme-yi ‘ömri yañı başdın tāze vū hurrem boldı ve men bu işge (6) muntazır turup ērdim. Ėmdi sefernı raht [u] bārını pādişāhñ menzilige tūşurdūm dēp (7) ġayb boldı. Yasavul şūkr secde kēltürdi ve oğlını öyge yiberip özi bayaқı ornıda (8) kēlip olturdı. Pādişāh evveldin āhır bolğan vāқı‘ alardın hāber-dār ērdi. Kōrer kim (9) bayaқı yasavul kēlip ornıda turupdur. Pādişāh soradı kim nēçük āvāz ēken dēp yasavul (10) fikr [ü] endişe kıldı kim eger rāst aytsam pādişāh bāver kılmas. Eger bāver kılsa hem minnet bolur dēp (11) aydı kim ey pādişāhım bir mazlūm küyevisi birlen ġavğā kılip ēken şu küyevi bilen muvāfaқat (12) kılip yandurup kēldim dèdi. Pādişāh yasavulnı ihsānını kōrüp şermende vū şerm-sār boldı (13) ve yasavulnı ērenlikige ahsen ü āferīn kıldı ve ‘aқl u kifāyetigā ta‘ accūbler kıldı. Ve aydı kim ey (14) yasavul sen āvāznı hāber alğalı bardıñ ve men hem ol sırlarnı (...) hāber-dār bolup turup (15) ērdim dēp her nē kōrgenini bir bir taқrīr kıldı. Ve yana dèdi kim ey yasavul eger ölgen vaқtda [12b] (1) ġam-h‘ārлық kıлмаған bolsam ėmdi anı ‘özrini kılay ve seni uluğ mertebege yētkürey dèdi. Yana (2) ve yana aydı kim seniñ қābilliğñğa tāc u taht bērgey-men dēp ‘özrlер aydı. ‘Ale’s-şabāh āfitāb (3) aқter vilāyetidin hāver zemīn-i

mülkiğa seferge çıkıp êrdi. Pâdişâh hem özini nümâyân kıldı, (4) vezîrğa fermân kıldı kim şehрге çıkıp fermân yetkür kim a‘yân-ı memleket ve erkân-ı devlet cem‘ (5) bolsunlar. Vaż‘-ı şerîfni cem‘ide yasavulnı vezîr-i cümletü’l-mülk kıldı ve taht [u] tâcge sezâ-vâr (6) kıldı. **Ƙıtt‘a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî renciñiz êmes zāyi‘

İ‘ tîkād istegen murād tapar

Bî-‘ aḳîde murādığa yetmes

(7) Yaḥşılık kılğanıñ özünge yanar

Ey Ḥuceste hēç genc bî-meşakḳat u bî-renc müyesser bolmas. (8) Bu kısım ihlâşdın nêçe müşkilâtlar ḥall bolur. Ol yasavul ihlâşdın velâyet taptı. (9) Êmdi te‘ḥîr kılmağıl. Muntazır bolğan ma‘ şūḳıñ bilen neşât meclisige barurnı maşlaḥatını kılğıl (10) ammā bu vaşiyyetlerni unutmağıl dēdi. Ḥuceste be-şad-hezār tereddüd bilen qoyup revān bo-(11)-lgay êrdi. Ğavğā-yı rüz zāhir boldı, şubḥ çehresidin niḳābını tarttı. Ḥucesteni barmaḳı (12) tañlage tevaḳḳuf taptı.

Üçünçi Kêçesi

Zerger [ü] ḥarrātiniñ vāḳı‘ asını taḳrîr kılur.

Āfitāb (13) zerrîn libāsını kēyip çün ruḥsāre-yi ‘ aşıḳān za‘ ferānga mübeddel bolup ḥücre-(14)-nişin bolğanı pūte-yi mağribde gūzār boldı. Şebî şeb-gerd-vār tîre-gün Ehremen dîdār-ı (15) zengî-veş çehresini (...) kıldı. Nuḳre-yi māh ez-kār-gāh-ı maşrıḳ tūlū‘ kıldı. [13a] (1) Ḥuceste libās-ı zerrîn çün ṭāvus-ı mest dēk özini ārāste kılıp envā‘-ı cevāhirāt bilen serv-i (2) āzād dēk ḳaddığa zînetler bērip tūṭini ḳaşığa kēldi ve ruḥşat tiledi kim ey ṭabîb-i (3) ḥāzıḳ ve ey yār-ı muvāfıḳ ‘ ıḣnıñ yereḳanı yüzümni ṭarāvetini vaḳt-ı ḥazān dēk sarğarttı (4) ve şu‘ lesi ḳara tütünsiz derdge taşladı. Eger bu düşvârlıḳda bu müşkil işler sendin (5) ḥall bolmasa ve seniñ aldında nā-būd bolmasa seniñ dēk ḡam-güsār nè yêrde kār-ger bolur ve bu (6) cerāḥat sendin merhem-peḫîr bolmasa kimdin müyesser bolur ve dest-i yārını fāyidesi ḳaysı (7) bolur dēdi. **Ƙıtt‘a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî dost dēme ol kişini

‘ Iyş [u] ‘ işretde hem-nişin bolğay

Vaqt-ı (8) dermāndelikde ol kişige

Ġam ulaşıp aña refîk olgey

Ey tûṭî bu kêçe maña bir destûrî (9) bêrgil ki şeb-i hicrānım kündüzge mübeddel bolğay ve tedbîri körsetgil kim maḥbûbnı vişālî (10) bilen bu neşvelikge ārām bêrey dèdi. Tûṭî ayttı kim men saña avvalğî kêçesi ruḥşat bêrip êrdim (11) ve sen özünge özün kıldın ve nè vechdin ‘ışkñı bāṭınıñda saklar-sen ve ma‘ şûkñnı nè (12) bā‘ işdin intizār qoyarsen ve men heme hıẓmetkārlarıñdın yaqındur-men kaçangaça ḥikāyemge (13) mağrūr bolur-sen inşā’ a’llāh bu kêçe anı vişālîğa yêter-sen şām-ı hicrān tamām bolur. Ammā her nè ki ḥāhlar-(14)-sen özünññ ihtiyārınca bolğıl. Lîkin bol heme zer u zîver bilen ve la‘l ü cevāhir bilen (15) barur-sen mebādā maṭlûbñ seni zer u zîveriñdin ṭama‘ kılsa munça mihr [ü] muḥabbetdin lâf [13b] (1) urğanı beyhûde bolup şeyṭān yoldın çıkarıp azğursa saña ziyān zahmet bolmasun (2) çünāñçi ḥıyānetni ferzend-i Ādemdin yırak körüp bolmas. Çirā ki zerger ü ḥarrād (...) ṭama‘ kılgan (3) sebebdin nêçe yılğî mihr [ü] muḥabbetleri ferāmûş boldı dèdi. Huceste soradı zerger ü ḥarrādñı (4) vāqı‘ ası kandağ bolup êrdi dèdi. Tûṭî dèdi ki andağ rivāyet kıldı kim ḳadīm zamānda (5) bir zerger bilen bir ḥarrāt dost boldılar. Kündin künge bularnı muḥabbeti ziyāde boldı. (6) Bir zamān yā bir sâ‘at birbirleridin acıramas êrdi. Güyā ki āsumāndağı Ülker dèk (7) kêçe ve kündüz bir yêrde boldılar. Ve bir orunda yattılar. Bir kişi kim bularnı körse bir tuḳḳan (8) dèr êrdiler. Belki êkkizek mü kèyin dèr êrdiler. Bir kün zerger sefer ihtiyār kıldı. Ḥarrād zergerdin (9) acırap turalmadı hem-rāh boldılar. Seferni renc [ü] meşakḳatlarıñdın tenglikge ḳaldılar. Nā-çār bir şehrde (10) muḳīm boldılar. Bularnı kesb [ü] kārlarığa hēç kim ḥarīdārлық kılmadı ve şan‘atlarıge iltifāt eylemedi (11) kim ḥarçlıḳdın be-ğāyet teng boldılar ve nā-murādlıḳdın bî-i‘tibār boldılar. İlāhî Kerīm-i kār-sāz (12) ve Raḥīm-i bende-nüvāz barça imān êṭḳan bendesini misāfirlikni ve kemdestlikni düşvārlıḳdın penāh (13) bêrgey-sen. **Ḳıṭ‘a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî nā-murādlik êrür müşkil

Bî-nevālîk besî êrür düşvār

Saklasun barçanı (14) Hudā andın

Bolğay-sen barçage özün ğam-h^vār

Ammā her êkkelesi dāniş-mend êrdiler. İttifāk kıldılar (15) kim bir hîle kılsağ ve özümüzni keşîşdin yaşırsak sebeb-i evkāt bolur. ‘Îlâcı bu ki fülân maħalle-[14a] (1)-de bir büt-ħāne bar. Ol büt-ħānede nê çend bütler bar hemeleri altun kümüşdin. Ve aḡa la‘l [ü] cevāhirāt (2) birle zīb u zīnet bēripdürler. Kızıl yāķūtdın köz koyupdurlar ve altun kürsī üstide (3) oturugluk. Ve bizler özümüzni ruhbānī şūretide kılsağ şāyed ki bizlerni hem özleri (4) dēk körüp orun bergeyler ve bizler bir nêçe zamān ötken soḡ vaķtni ħālī tapıp (5) şundın birer nēme alıp ħarc kılsağ ve ḡalğan ‘ömrümüzni feraḡ yaḡşılık bile ötkersek (6) dēp maşlaḡatnı bir yerge koydılar. Özlerini şol ma‘nide büt-ħānege aldılar, özlerini (7) cenān-ı mu‘tekid kıldılar kim bütge secde kılmak gūyā ki şular bilen tamām boldı. Cemī‘ büt-(8)-perestler aytur êrdiler ki ṯarīka-yı büt-perestlik bu nev‘ êken bizler hergiz büt-perest-(9)-likni üslūbını kıлмаğan êken biz dēp büt-perestlikdin ḡaldı ve özlerini (10) bir bahāne birle büt-ħānedin çıkardılar ve gūşe-nişīnlıķnı ihtiyār kıldılar. Büt-ħānede zerger (11) ve ħarrātın bölek kişı ḡalmadı. **Ḳıṯ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḡşebī ṯā‘ atında şādık bol

Beyhūde kılganıḡ (12) bolur zāyi‘

Bī-‘ aķide nê yerge yetküsidür

Heme işge riyā turur māni‘

Nêçe kündin (13) kēyin büt-ħāneni açķusını zerger ü ħarrātıḡa bērdiler ve tamām bütlerni tapşurdılar. Bularge (14) heme büt-perestler bī-nihāyet muḡliş boldılar. Ḥaķ Sübhānehu ve Te‘ālā kişini fużülī birlen bütḡa (15) secde kılıp cārūb-keş kılgan bilen bu mertebege yetkürdi. Ḥaķ Sübhānehu ve Te‘ālā-[14b] (1)-ḡa şıdķ dili bilen ve cüdā niyyetiḡa iķrār kılgan kişilerge dünyā vü mā fi‘d-dünyāyiçün ve hēç gūne??? (2) dīdār bērse nê ‘aceb. **Ḳıṯ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḡşebī ṯā‘ ati riyā kıлма

Şıdķ [u] iḡlāş birle bolğay-sen

Her kişini işi (3) êrür şālîh

Qılğanıñnı qolunğa alğay-sen

Büt-hâne neçe kün hālî boldı. Bir küni zerger ü harrāt (4) tüş kördük dep barıp büt-hānedeki büt-perestlerge tüşlerini ayttılar (5) dēdiler kim bizge tüş[şü]mizde heme bütler haber bērdiler kim avvalkı bizge baş uradurgen halk (6) avvalkı dēk ēmes dūrüst tapınmaydurlar. Yana bir şehrge barur bolduk bizni munda qadr-(7)-imiz yok boldı. Heme hālāyıqğa haber saldılar. Heme büt-perestler bir yerge yığılıp ayttılar kim bular (8) dēk bütge secde qılmaduk. Ol sebebdin bütler bu söz aytkandur dēdiler. Bir neçe (9) kündin keyin zerger ü harrād heme bütlerini alıp barıp bir dırahtnı tēgide nişāne qılıp (10) kömdiler. ‘Ale’s-şabāh kēlip hālāyıqğa haber bērdiler ki bütler çıqıp kētipdürler ve büt-hâne (11) hālî qalıpdur dēdiler. Büt-perestler yığılıp kēlip kördiler kim uluğ bütler çıqıp (12) kētipdürler. Yaqalarını yırtıp yüz közlerini tatılap aydılar kim bir neçe kün āb [u] aş (13) yēmey yaqşı qulluq qılıp tile[k]li bolğay kim kēlgeyler ve her tarafdin haber alalı şāyed ki (14) tapılgeyler ol zamān sizlerge haber salalı dep büt-perestlerge ruḥşat bērdiler. (15) Bu aḥmaḳ kāfirler bilmeydürler özlerini qılğan şūretleri ḥudālıqğa bolur mu [15a] (1) ve bir yerge çıqıp kēter mü. **El-qışsa** zerger ü harrād neçe kündin keyin a’ yān-ı büt-perestler bilen (2) maşlahat qıldılar ve aydılar kim ḥudālarımız kēlmedi. Bizler yana bir bölük yerge barıp büt-hâne tapıp (3) şunda tapınalı. Munda ma’ būsız turalmas-miz dēdi. Heme büt-perestlerge bularnı sözi (4) ma’ kūl bolup icāzet bērdiler. Kōr bātıl kāfirler bir şūretni öz qavli birle ya[sap] (5) aḡa baş qoyarlar. Subḥānallāh Ḥudā Te’ālā bendesige rāh-ı rāstnı kōrsetgey (6) Ḥudā Tebāreke ve Te’ālānı kişi ‘ilm bilen tanur. Bī-‘ilm kişini şeyṭān yoldın çıkarıp rūsvā (7) qılmağı āsāndur. Āḥirü’l-emr zerger ü harrād ança ki altun ve kümüş bütlerdin alıp (8) barıp kömüp ērdi. Alıp özlerini şehrlerige yaqın kēldiler. Ḥarcı qılğuşa līk (9) altundın alıp özlerige hem-rāh qılıp özgesini yerge yaşurup qoydılar. Öylerige (10) kēldiler. Ança lāzımlıqnı ḥarc qılur ērdiler. Bir küni zerger ḥayāl qılıp dēdi kim qalğan (11) altunlarını alıp kēlsem ve özüm şarf kılsam ança mālın harrādge bērgeni ma’ nīsi nēme (12) dep kömüp qoyğan altunlarını alıp kēldi. Ērtesi harrād qaşığa bardı (13) dēdi kim ey birāder barıp qalğan altunlarını alıp kēlip qadr [u] ḥişşe qılıp alsaḳ (14) dēdi. Harrād hem yaqşı bolur dēdi. Her ēkkelesi ittifaḳ bolup altunnı yaşurğan yerge (15) kēldiler. Kōrerler kim altun ornıda yok. Fi’l-hāl zerger harrātıge tōhmet qıldı [15b] (1) ve aydı ey harrād-ı bī-diyānet altunnı sen alup-sen meni qadr [u] ḥişšemni bērgil neçe

vaqtlar-(2)-dın beri dost yârlık ve cihet-mendlik kılıp yörür êrdük ve bu dost (3) yârlıkni i‘ tibârını saklamadıñ ve meniñ haqqımni kaçangaça yêr-sen dèdi. Harrât (4) bildi kim bu altunlarnı zerger alıpdur yana töhmet kıladur. **Qıı‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Nağşebî kişige (5) kılma töhmet

Kılıp özün yana berüğe dème

Özini ‘aybnı körer ‘âkıl

Yoksa (6) her kişini kıldı dème

Harrād aydı kim ey zerger men sendin oşbu altundın ümîd üzdim, (7) bu töhmetni maña kılmağıl ve bu isnādın maña taqmağıl dèdi. Zerger kördi kim harrātın (8) altun taqrîbidin cedel kıılır hâli yok âşinâliki üzer hayâli yok. Harrāddın muhabbetni (9) üzmedi ammā harrād muhabbetni üzmegen dek bolup intikāmın fikride boldı. Bir nêçe fikr-(10)-ler kılıp maşlahatnı tapmadı ammā özini bilgeni kâr-ger boldı. Bir küni zergerni şüreti dek (11) bir şüret yığaçdın yasadı, zergerni libası dek ser-pây kèydürdi. Êkki hırs (12) beççeni tapıp kèldi. Her vaqtā ki hırs beççelerge ta‘ām bérür bolsa zergerni şüretini (13) êlgide yā êtekide yā yanıda bérür êrdi. Bu hırs beççeler aña andağ firifte (14) vü âğāşte boldılar kim bu şüret bolmasa her çend ta‘āmları zengārıñ børseler yemes (15) boldılar. Bu şüretni qolıda yā êtekide yā yanıda yêr êrdiler. Bu şüretge be-cân [u] dil [16a] (1) ‘âşık boldılar. Bir küni harrād zergerni ehl [ü] ‘ıyâli birlen mihmân kılğalı teklif kıldı, öyige alıp (2) kèldi. Mihr [ü] muhabbetni cüşğa kèltürüp mihmân-dârlık kıldı. Şol eşnāda zergerni êkki (3) nāzenin oğlu bar êrdi, harrād ol oğlanlarnı bir mağfi yerge yaşurdi. Êkki hırs beççelerini (4) qoya bèrdi, bu hırs beççeler kèlip zergerni yanıda turdılar, zergerni alıdaki ta‘āmdın (5) yêr êrdiler. Zerger harrāddın soradı kim bu nê vâkı‘ adur? Harrād aydı kim sen hıyānet kılğan-sen (6) sebebiñdin oğlanlarıñnı Hudā Te‘ālā mesîh-şüret kılğandır dèdi. Zerger der-hāl harrādın (7) yaqasından muhkem tuttı aydı ki bol nê sözdür ki sen aytur-sen, ma‘lüm boldı ki nā-büd kılıp-sen? (8) Ferzend-i âdem neçükdür ki hırs bolsa dep gavğālaşıp hâkimni aldığa bardılar. Hâkim sordı (9) ey harrād bu söznı vâkı‘ ası kandağdur, âdem hırs bolmağığa köñlüm qabül kılmaydur, (10) ma‘kûl söz aytğıl tā in ki köñlüm qabül kılsun ve söziñni rāst degey-men dèdi. (11) Harrād aydı kim ey hâkim Hâzret-i ‘İsā peygāmberni qavmi mesîh boldılar ve-likin ‘aqları bar êrdi, (12) hemeni bir yerge

cem[‘] kılsunlar. Şunça halknı arasında hırs beççeler atasını tanusalar (13) meniñ sözüñ rāst ve eger tanumasalar zergerni sözi rāst dēdi. Hākimğa bu söz (14) ma[‘] kŭl boldı. Buyurdı kim münādī kılıñlar tā ki heme halk bir yerge cem[‘] bolsun. Münādī (15) kıldılar, heme ehl-i vilāyet şıgar u kiber bir yerge cem[‘] boldılar ve ol mecma[‘] da hırs beççelerini [16b] (1) [yığa] bērdiler. Hırs beççeler halk arasındın zergerni taptılar ve anı yanındın cüdā bolmadılar. Zerger her kaçça (2) özidin yırak kılsa hem hırs beççeler yırak bolmaydur. Hākimge ma[‘] lŭm boldı kim zergerni yaman fi[‘] l (3) [ü] hŭy[ı]dın oğlanları mesih bolupdur. Hākim dēdi kim ey zerger yaman iş kılğan bolsañ (4) tevbe vŭ istiğfār kıl şāyed ki oğlanların ħālī aşığa kēlgey dēdi. Zerger mahkemedin nā-ümīd (5) bolup nē çend şerm-sārılık birle yandı ve ħarrādın öyige kēlip başını ħarrādın ayağığa koyup (6) aydı kim ey yār-ı muvāfık ve ey güftār-ı şādık eger altun takrībdin mundağ işler kılğan (7) bolsañ ėkki ħışşeni sen al bir ħışşeni maña bēr dēdi ve oğlanlarımın şihhat [u] selāmet maña (8) tapşurgıl dēdi. Ĥarrād aydı kim ey zerger ħıyānet kılmağ uluğ günāhdur, günāhınge peşimān (9) Ĥağ dārığa tapşursañ şāyed ki Ĥudām günāhlarınnı ‘afv ētse dēdi. Zerger şol zamān öyige (10) barıp ança bār-ı ħanīmetlerni ħarrādge kēltürüp bērdi. **Qıta[‘] a;**

[fe[‘] ilātŭn mefā[‘] ilŭn fe[‘] ilŭn]

Dŭn işi mekr ŭ ħurŭr [bolur]

(11) Ėgri tıġnı ħılāfı hem ėgri

Yağşılığğa kişi <eger> yamanlık kılsa

Bērgŭsidŭr cezāsın Teġri

(12) Tŭti sözini bu yerge yētkŭrdi dēdi kim ey Ĥuceste zerger bilen ħarrādın ħikāyesini ēşittin. (13) Birbirlerige munça muħabbet bar ērdi, ‘āķıbet altunnıñ ŭmīdide birbirleridin dost-(14)-lıknı ber-ťaraf kıldılar. Ve sen bir merātib kŭrgen bilen nā-āzmŭde barsañ bu zer ŭ zīverŭn (15) nazarı tŭşse muħabbet ŭslŭbı munda ħalıp ħıyānet bāzārı yŭrimegey ve seni Ĥ‘acege [17a] (1) şermende kılmağay ve bu ħaber ‘ālemge fāş bolmağay. Bu işin ‘aklıdın yırakdur, meniñ vaşıyyetimge (2) ħulağ salğıl ve bu naşihātlerimni ħulağınğa alğıl. Eger maħbŭbınnı aldığa barsañ tola ħıyel (3) kılmağıl, tızrak barıp kēlgil dēp ruħşat bērdi. Ĥuceste zer ŭ zīveriniñ ziyādetini koyup bargalı (4) ērdi. Ĥŭrşīd-i cihān-tāb ‘atebe urdı, şubhın ħehresidin niķābı yerge tŭşti, bu kēçe barmay (5) tañlağ mevķŭf ħaldı. **Qıta[‘] a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî ḥ^vāhladı barıp bu kēçe

Ḥüblük cānığa urğay kōs

(6) Barmaķığa sebeb bolup māni'

Düşmen-i 'āşık oldı şubḥ ḥuros

Törtünçi Kēçe

Āfitāb zerrīn (7) libāsını kēyip çün gülābī ser-pāyını kēyip mağrib vilāyetidin bostānga kirdi. Gül-i şad-berg (8) mäh-ı gülistān sāyesidin şahnığa meyl kılıp ḥurūc kılıp çıktı. Ḥuceste hem-çün (9) gül-i nev-şükūfte ruḥşat tilegeni tūṭını kaşığa kēldi, aydı kim ey bülbul-i yegāne ve ey şulşul-ı (10) zamāne, meni aḥvālimdin ḥaber almay-sen, mendin ḥēç ḥaberiñ bar mu ve bu cerāḥatimge ḥēç merhem (11) tapılır mu? 'Işknı leşkeri şabrımnı talan u tārāc kıldı, menzil ü mekânımnı baḥr-i seyelānnı ḥarāb kıldı, (12) firāknıñ kēçesige nihāyet yok ve iştıyāknıñ kenāresige bidāyet yok. **Kıt'a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hecr (13) kēcesidür uzun

'Işknı bilmegen munı bilmes

Bu kēçeni çirāğı hergiz yok

Bü'l-heves-(14)-ler ḥayāl eyleyemes

Bu kēçe maña bir destūrī bērgil şāyed ki maṭlūbımnı tapğay-sen dēdi. Tūṭı aydı kim (15) ey Ḥuceste seni men' kılmağdın maña fāyide yok, bu ṭarīka āteş-i hecrde kıysı kâ' ide? [17b] (1) Çünki meni sözümğa farīza bulasın ve ḥikāyetimğa kulağ tutasın ve aña meşğül bolasın ve miskīn (2) 'āşıkıñnı tā ki intizārılıkğa salasın ammā kōrka-men kim yakın fırsatda Ḥ^vāce kēlgay ol 'āşık-ı (3) bī-çāre münāzır turup kalgay. Bu aña oḥşaydur ki emīr-zāde leşkerini kōçige işenip şermende (4) bolğan dēk bolmağay-sen dēdi. Ḥuceste sordı kim nē kısm bolğan ēken? Tūṭı dēdi kim bir şehride (5) bir sipāh kışı bar ērdi. Kōçi şāḥib-cemāl vü şāḥib-kemāl küyevi cihān gayretlik ērdi. (6) Şimāl

köçiniñ qaşığa nā-maḥremlik toğrısın kēlemes, ‘aybını hem yüzüğe qondurmaq (7) érdi, ammā bilmedi kim mazlūm ṭāyifesini Ḥudā Te‘ālānı ‘işmetdin bölük saqlağucı bolmas, (8) Ḥudā inşāf bērgen mazlūme tapılmas. Zamāneni tenglığdın kim ḥarc boldı ve nökerçilik (9) taşladı. Köçi dēdi kim sen nēme üçün nökerçilikni taşladın ve ber-
 taraf kıldın? Kesb [ü] kārın (10) sipāh-gerlik érdi, anı terk eyledin. Ḥükemālar aytıpdurlar kim eger kişi kesbini kāmıl-(11)-lığdın taşlasa nā-çār gedālıqqa qalır. Eger hūner-kārlıq üçün taşlasa nā-çār kişidin ṭama‘ (12) kıılır. Eger kesbini ‘ār üçün taşlasa nā-çār oğurluq kıılır. Sipāhī dēdi kim ey mazlūme (13) men nihāyet ğayretlikdür-men seni yalgūz qoyup sipāh-gerlikğa meşğūl bolsam, mebādā seni öydin (14) taşqarı qadem qoysaṅ nā-maḥremni közi saṅa tüşse, ner-i deyyūs dēyeler. Deyyūs (15) behiştge kirmes ve behiştni būyını yıdlayalmas dēdi. **Qıṭ‘a;**

[fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn]

Naḥşebī ğayret ér kişide bolur

Uluğ **[18a]** (1) işdür ḥimāyet ér kişige

Köçni eyyāmıdur ol deyyūs

Yaman işdür bu nev‘ ér kişige

(2) Köçi aydı kim ey şevher bu nē ḥayāldur kim sen kıılıp-sen, bu nē işdür kim köñlünge yétkürip-(3)-sen? Fāsıqqa mazlūmnı zīr-dest rüzgār saqlamayasın, her tür ḥimāyet ér kişide bolur, (4) fısq u fücürnı fikri mazlūmlar tola bolur. Meger ol cūğini vāqı‘ asını eşitmedün mü dēdi. (5) Leşker soradı nēçük vāqı‘ a bolup érdi? Köçi aytı kim evvelgān zamānda bir cūğī özini (6) fil şüretide kıılıp köçini şandūqnı içge salıp ve ol şandūqnı arqasığa köterip (7) ferzend-i ādemni ayağı yétmes yerlerde ve deşt [ü] beyābān bışelerde boldı. Ammā cūğini (8) köçi bā-vücūd şunça muḥāfazat kılgān bilen yüz kişi bilen fesād kıldı, dēdi. (9) Leşker sordı kim nē ṭarīqa kıılıp fesād kıılıp éken? Köçi dēdi kim fülān şehrde bir kişi (10) bar éken, şecā‘ at ü dil-āverlikde nihāyeti yoq éken, bir köçi bar éken şāḥib-(11)-cemāl zībā-rūy. Ammā bahādur bā-vücūd munça ğayret ü şecā‘ at bilen köçini künilemes (12) érdi ve reşkin bolmas érdi. Köçi bir kün küyevini imtiḥān üçün bir kıız ḥāle-(13)-zādesini merdāne libāslar bilen ārāste kıılıp ayağığa ötük başığa telfek kēydürüp (14) bir orunda yattılar. Vaqt-ı şubḥ érdi ki merd-i şecā‘ at kēldi kördi kim köçi bir bīgāne (15) kişi bilen yatadur. Munı körüp açığı kēlmedi, aydı kim turuṅlar taṅ atıpdur **[18b]** (1) dēdi. Fi‘l-ḥāl her ékkisi külüşüp turdılar, bu vāqı‘ adın

haber-dār bolğan kişiler dil-āverge (2) hayrān qaldılar. Aydılar kim ey birāder bu nē fi‘lī ki sendin vücūdge kēldi, bizler seni şecā‘at (3) ve ğayret bilen bol ma‘nāda hēç nēme dēmediñ. Bahādır dēdi kim ey birāderler bir kūni pādi-(4)-şāhım hıżmetge buyurup ērdiler ve men şahrā vū beyābānlarda kētip barur ērdim. (5) Qazārā ol beyābānda bir vāqı‘a-yı ‘acībīge közüm tüşti. Şundın beri reşk ğayretni ber-ţaraf (6) kılğan ve köñlümni beyhūde işğa bağlapdur. Andın beri köñlümni Hudā Te‘ālānı (7) hāfızlıǵıǵa i‘timād kılıp-men dēdi. Sordılar ey birāder-i dil-āver, ol qandağ vā-(8)-kı‘adur ki saña māni‘-i ğayret boldı, bizlerni hem bu işdin āgāh kılǵıl, dēdiler. Merd-i dil-āver (9) dēdi kim bir kūni beyābānda kētip barur ērdim, kördüm kim beyābānda taǵlarınñ aralıqıda (10) fil kēledür. Yağşı mülāhaza kıldım ērse uçasıǵa bir şandūknı muhkem bağlap qoyup ēken (11) durur. Men fildin qorqup fi‘l-hāl özümni bir dıraht-ı ‘azım bar ērdi, ol dırahtnıñ (12) üzesige aldım. Fıl yētip kēldi ve meni körmedi, arqasından şandūknı yerge alıp qoydı (13) ve özi bışege otlağge kirip kēter sā‘atidin soñra şandūknı açıp içindin (14) bir ārām-ı cānī ve serv-i revānī, lebhā-yı çü-qandī, mürçe-miyānī, ‘aķıķ-lebī, jāle-dendānī, püste-dehenī, (15) mestāne-çeşmī, zībā-tenī ērdi. Hemān çıkıp kēldi ki hergiz ferzend-i ādemni közi mundağ [19a] (1) nāzeninni körmegen bolğay. Be-şad-hezār nāz [u] kirişme bilen kēlip olturdı. Anı körüp be-şad-(2)-hezār cānım bilen ‘āşık-ı nigerān boldum. Nā-çar muţāyebe kıldım, maña qaradı mendin ol ziyāde-(3)-raķ ‘āşık boldı. Her türlüķ sözleştim, be-cān [u] dil qabūl kıldı. Der-hāl kām-ı dil (4) hāşıl kıldım, nefsi hayvānīǵa ārām bērip fāriğ boldum. Melike der-hāl yançukıdın ēkki (5) yip alıp der-hāl tūğünç tūğdı, ançası bī-kār qaldı. Soradım kim ey māh-liķā (6) bu qaydağ tūğünçidür, munı vāqı‘ası nēdür maña aytǵıl, tā ki hātırım cem‘ bolsun. Melike (7) aydı, küyevim Ferābağīdur kimyā vū sīmyānı biledür, tılsımāt bābıda bī-naẓīrdur. Meni el (8) hāķdın künilep hēç ādem ferzendini nazarı tüşmesün dēp kentdin çıkıp (9) şahrā vū beyābānlarda alıp yörüpdür. Şunça ihtiyāt kılğan bilen toķsan (10) toķkuz kişi bilen bu kār u bārın kıldım, siz birlen yüz kişi boldı. Yana amān bolsam (11) qanča kişi bilen oynap töker-men dēdi. Küyevim meni arqasıǵa köterip özini (12) fil şūretide kılıp tılsım bilen alıp yörüpdürler, her kişi kim filni köredür heybetidin (13) qaçadur ve hēç cān-ver filni körgen yerde turmaydur. Meni şu bu reng bilen muhāfazat (14) kıladur. Men hem toķsan toķkuz kişi bilen şehvet nerdini oynadım, yana qanča (15) kişini giriftār kılır ēken men dēdi. Ve bu vāqı‘anı müşāhede kıldım ve közüm bilen kördüm [19b] (1) ve qolum bilen tuttum. Andın beri mazlūm toğrısındaki reşk [ü] ğayretni ber-ţaraf kıldım, (2) tevbe vū istigfār bilen boldum ve köçimni Hudānı hıfızlıǵıǵa tapşurdum, dēdi. **Qıı‘a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

(3) Naḥṣebī barçanı Ḥudā saḫlar

Her nê kêlse Ḥudādın bilgil

Ādemīni ḥimāyeti nê bolur

Barçanı ḥāfızı (4) Ḥudā bilgil

Sipāhīni köçi sözini bu yerge yêtkürdi. Sipāhī dēdi kim ey yaḥṣı rūz-(5)-gārım nê maşlaḫat körüp-tur-sen ve nê ṭarīḫa iş kılsam buyur êken, dēdi. Köçi dēdi kim (6) mendin dil-cem' bolğıl ve sen barıp bir uluğ kişige noker bolğıl ve men saña bir gül-i nev-şüküfte (7) bērey kim meni tazelıgımge güvāḥ bolsun. Her küni bu gülni alıp körgil, eger ter ü taze bolsa (8) dil-cem' bolğıl ve men şıḫḫat selāmet ve pākizedür-men ve eger pejmürde bolsa bilgil kim çirkīn (9) ü nā-pāk bolupdur-men dēp bir deste gülni küyevge bērdi. Küyevi bu gülni alıp (10) yana bir şehrige barıp emīr-zādege noker boldı. Her küni bu gülni alıp körer kim ter ü taze (11) turadur ammā her kim emīr-zādeni aldıga kelse resm andağ êrdi ki bir deste gül alıp (12) kélür êrdi. Bir sâ' at yā êkki sâ' atdın soñra pejmürde bolur êrdi ammā leşkeri (13) nökerniñ gülü hergiz pejmürde bolmas êrdi. Bir nêçe vaḫt ötti, zemistān yētti, hengām-ı zemherīr (14) gülistān bağlarını ḥāristān kıldı, dıraḫtlarını yafrağı tōküldi, hevānıñ (15) savuğı düşmene yaman sözi kēlip kişini ḫulağıga tüşken dēk (...) başladı ve cihān şiddeti [20a] (1) ve bürüdetidin gülni ḡonçelerini yerge kömdiler. Bir küni emīr-zāde ehl-i meclisge dēdi kim bu zemherīrde (2) ḥēḫ bağda gül ḫalmadı, bu ḡarīb noker her küni gül-i taze alıp kēledür, ḫaysı bağdın alıp (3) kélür êken? Ehl-i meclis dēdiler kim yā emīr-zāde bizler hem ḫayrān êrdük bu gülni sırrıdın, (4) āḡāḫ bolḡay êrdük dēdiler. Der-ḫāl emīr-zāde nokerleriḡa buyurdı ki leşkerni munda (5) kēltürgil, bu vāḫı' adın āḡāḫ bolalı dēdi. Maḫremle leşkerni emīr-zādeni ḫızmetkārılıḡa (6) ḫāzır kıldı, emīr-zāde soradı kim bu vaḫtda ḥēḫ bağda gül ḫalğan êmes ve sen (7) bu gülni ḫaysı bağdın alıp kélür-sen? Leşker dēdi kim yā pādīşāḫım kemīne bu gülni şalāḫiyyet bostānıdın (8) ve 'ıffet gülistānıdın alıp kēlip-men. Bu gülni köçüm bu şart birle maña bērip êrdi kim (9) bu gül her vaḫt ter ü taze bolsa mendin dil-cem' bolğıl, eger pejmürde bolsa bilgil kim pāk êtekim (10) nā-pāk bolupdur, saña işāret şu budur dēp bērip êrdi. Ol vaḫtdın tā bu (11) demḡaça ter ü tazelıḡı şundın dēdi. Emīr-zāde dēdi kim eger şart bilen bu gülni saña (12) bērgen bolsa ol mazlūme sāḫir êken siḫriniñ zūrı bilen saña bu tedbīrni (13)

kılıp özi ‘ıyş u ‘ışretge ve ferāgatge meşğul bolğandır dēdi. Bolmasa gūlni nihāyeti (14) ‘ömri bir kün yā ēkki kündür dēp leşkerni köñliğa ğubār bolğu dēk sözlerni ayta başladı. (15) Ammā leşker köçidin bir zerre ‘aķidesini fāsīd kılmağı. Emīr-zāde her kūni bu güldin ğüft [u] [20b] (1) gū kılur ērdi, leşkerni bargança muħabbeti ziyāde bolur ērdi. Emīr-zāde leşkerni köçini imtiħān kılmaķ (2) üçün ve bir şāhib-cemāl bāverçisi bar ērdi zīrek ü dānā. Aña māl-ı bisyār bērip (3) dēdi kim leşkerni şehrige bargil ve anı köçini tapıp şunça pūl mālını aña pīş-keş kılıp (4) bir orunda yatıp kēlgil, körey kim bu gül ter ü tāze turar mu yok mu dēdi. Bāverçi pūl (5) mālını şandūķğa salıp leşkerni şehrige kēldi ve bir sarāyge tūştı. Bir kem-pīr de[llā]le taptı, pūl māl-(6)-lar bērip leşkerni köçığa iberdi. Kem-pīr de[llā]le kēlip leşkerni köçığa dēdi kim⁷². Ey vālide (7) ħūb bulur, ērte kēçesi munda alıp kēliñ anıñ birle hem-bister bolalı dēdi. Kem-pīr de[llā]le kēlip (8) bu ħaberlerni bāverçige dēdi, bāverçi köp va‘deler birle uzattı. Fi’l-ħāl leşkerni köçi (9) bāverçini kēltürüp dēdi kim ey bay beççe ārzū-yı vişālimni kılsañ, maña mūlākāt (10) bolğanıñnı kem-pīrğa bildürme, özün kēç bolğanda kēlgil dēdi. Kem-pīr mundın ħaber-dār bolma-(11)-sun ve ümīdini üzsün, bu t̄āyifedin pinħān işler āşkār bolur. Meniñ (12) şiddetim ālūde bolmağay, andın soñ sen meniñ ve men seniñ dēdi. Bāverçi fi-(13)-’l-ħāl kem-pīr dellāleğa dēdi kim ey vālide bu mazlūme meni mūnāsebetimde ēmes ēken (14) mundın biħrakını tapğıl dēp dellāleni uzattı. Ōzi kēçe bolğanda ança alıp kēlgen (15) pīş-keşlerni özi alıp kēldi. Leşkerni köçi özi şalāħiyyetini saklamak [21a] (1) üçün ħavlıda bir ħuduğ kazıp ērdi. Fi’l-ħāl ħuduğnı ser-pūş kılıp bāverçini (2) içkeri teklīf kıldı. Bāverçi çendān soyunup kirgünçe ħuduğnı içge yıķıldı, (3) feryād u ğulğule çıkardı. Mazlūme dēdi kim ey aħmaķ [u] nā-dān né üçün ğavğā kılur-sen, bol (4) cāy ceza‘ u feza‘ını cāyı ēmes. Bu andağ cāydur kim rāstlık bilen ħalās tapar-sen, (5) yok ērse öler sen ve eger amānlık tapay dēseñ rāstnı ayğıl. Né kişi sen (6) né yērdin kēldiñ dēdi. Bī-çāre bāverçi rāstnı ētmağdın özge ‘ilāc tapmadı, (7) nā-‘ilāc bolup ötken vāķı‘alarını bir bir beyān kıldı. Mazlūme kim bu ħikāyedin muṭṭalı‘ (8) bolup sen maña ğüvāħlıķğa lāzımlıķ ēken sen munda yata turgil dēp cāda (9) sakladı. Emīr-zāde bāverçini kēlür vaķti boldı kēlmedi dēp yolğa nigerān ērdi. (10) Yana bir bāverçini pūl [u] māl bisyār bērip iberdi, bu bāverçi hem giriftār-ı zindān boldı. Vaķt-ı (11) me‘ādīdin ötti, emīr-zāde dil-teng boldı. Köñlide dēdi kim bularge né vāķı‘a bu (12) vāķı‘a boldı ēken özüm barıp alarnıñ aħvālının ħaber alay dēp şikārını (13) bahāne kılıp leşkerni şehrige kēldi. Leşker hem

⁷² Metinde bundan sonra gelmesi gereken birkaç satırlık ifade eksiktir. Zira yaşlı dellalenin leşkerin karısına ne söylediği yazılmamış, hikaye leşkerin karısının cevabından devam etmiştir.

özini öyge kélip tüşti kördi kim öyde (14) yana bir taze gül açılıp turupdur, öyni içi pül [u] mālğa tolupdur. Leşker köçidin gülüni (15) pül [u] mālını vāqı‘ asını soradı, köçi ötken vāqı‘ alarnı bir bir beyān kıldı. Tañlası [21b] (1) emīr-zādeni öyge carlap mihmān kıldı. Leşkerni köçi dēdi kim ey misāfir bī-çāreler, bu kün (2) sizlerge ‘avret-āne libāslar bērey kēyip mihmānlarge aş [u] nān taşıp hıżmet kılıñlar. (3) Bu kün sizlerni āzād kıılır-men dēdi. Şol zamān bularge ser-pāy kēydürüp aş (4) muhāzır çıkardı, bularnı saçı saķalı akarıpdur zindān te’sīr kıılıp. Emīr-zāde soradı (5) bu bendelerni saçnı nēme üçün almadıñ (...) ēmes mü dēdi. Leşkerni köçi perde (6) içide turup dēdi kim bular uluğ günāh kılgandurlar, günāhlarını özleridin (7) sormaq kerek dēdi. Emīr-zāde yaḥşısı muṭṭalı‘ boldı ērse öziniñ özini (8) ibergen bāverçisi ēkendür, reng-i ruḥsāreleri cāhnıñ ‘uḳūbetdin müteḡayyir bolup-(9)-dur. Şol zamān emīr-zādeniñ ayağığa yıkıldılar, leşkerni köçini ma’sūmlıǵığa güvāhlıq (10) bērdiler. Mazlūme dēdi kim ey emīr-zāde men şol mazlūmedür kim Hudā Te’ālānı yolıda rā- (11)-stdur-men, beyhūde Müsülmānnıñ yaman işiğe nisbet bērgen hūb mu ve pūşış-i (12) ḡalknı bed-nām kıılmaḡnı Hudā Te’ālā revā körer mü? Hudāmğa yıǵlasam ve yalbarsam saña (13) ḡaber ērmes mü dēp ērdi. Emīr-zādeni cemī‘ a’ zāsı ḡazān yafrağı dēk lerze (14) kıla başladı ve kılganıdın şermende vü şerm-sār boldı ve pāy-gāhge tüşüp ‘özrler (15) aytkalı turdı. **Qıı‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḡşebī yaḥşısı vü yaman dēme sen

İ‘tibār ol kişidür Ḥaḡ ḡaşıda

[22a] (1) Rāstlıqқа zevāllıq yoḡdur

Her kişi rāst bolsa Ḥaḡ yolıda

Tūṭı dēdi kim ey ked-bānū (2) sen hem öz işiñe rāst bolǵıl, tizraḡ bargıl, fırsatge maḡall bērmēǵıl. Maṭlūbıñnı (3) mundın tola intizār kıılmaǵıl, mebadā küyevniñ kēlse emīr-zāde dēk şermende bolur-sen. (4) Huceste ‘āşıḡnı ḡaşığa bargalı tepredi ērse şubḡnıñ elçisi zāhir boldı, barmaḡı tañlağa (5) tevaḡḡuf taptı **Qıı‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḡşebī ḡāhladı barıp bu kēçe

Hūbluḡ cānibide urgey kōs

Barmağığa (6) sebeb bolup māni‘

Düşmen-i ‘āşık oldu şubh huros

Dāstān-ı re’-y-i Kāmrū ve ‘ilāc-(7)-kerden tūṭī ve nīm-kāre mānden zahmet-i re’y

Bêşinçî⁷³ Kêçesi

Āfitāb kanatlarını yığıp (8) mağrib kafesiğa kirdi ve ay be-şad tūmturāk maşırık zindānıdın çıktı. Huceste derdlik köñli bilen (9) közlerini hoşkasıdın dürr-i cevāhirlerni tūṭiğa nişār kılıp ‘arz-ı hālını ayttı. Tūṭī başını (10) töben salıp hayāl bilen oturupdur. Huceste dedi kim ey hoş-hālîknı sermāyesi ve ey (11) perendelerini ‘allāmesi, te’emmül ü te’vîlni bā‘ işi nemedür ve endişege kalgeniñni mûcibi neme? Her türlü (12) hayāl kılğan bolsañ yaşurma, dedi. Tūṭī ayttı kim seniñ ğamıñda endişege kaldım ve bu fikr-(13)-de özümni elemge saldım. Bilgil kim hoş-rūyları vefāsıda i‘tibār bolma-sen, her kim kim (14) saña muḥabbetim bar dese bilmeydür-men kim heme vaqt mü keyin yā emes mü keyin. Nā-resīde balalarını (15) dostlığı dek bir kün yā yarım kün mü keyin bu muḥabbetler kemālîğa yeter mü keyin yétmes mü keyin. [22b] (1) (...) nücüm şu budur kim re’y-i Kāmrūnıñ kār u bārı dek (...) kalur mu keyin dedi. Huceste (2) soradı kim ne vāḳı‘a bolup êken, dedi. Tūṭī dedi kim andağ rivāyet kılupdur kim Kām-(3)-rū vilāyetide bir tūṭī bar êrdi ‘aceb zîrek ü dānā, ‘āḳil ü ḥūş-tedbîr. Bir dıraḡtda (4) āşiyāne yasadı ve tuḡm koydı ve bala çıkardı. Bu dıraḡtnıñ tūpide tülkini obası bar (5) êrdi. Bir küni tūṭī ṭa‘ām⁷⁴ üçün barıp aydı, ṭu‘me alıp kelse balaları tülkini balaları (6) birle oynap yörüpdür, ‘aceb dost u cihet-mend bolupdurlar, tülkini balaları (7) tōşükdin çıkıpdurlar, ‘aceb hengāmeleri barur. Tūṭī balalarığa dedi kim ey (8) ferzendlerim dost bulmağlık vechi her kim öz cinsi bilen dost bolsa ḥūb bolur, (9) ‘āḳıbet bu işdin bir zararı yétmese yaḡşı êrdi, dedi. Balası ata ve anasını sözige kirmede ve kulağ (10) hem salmadı. Her kim ata ve ananı sözige kirmese maymūn dek kanı tōkülür, dedi. Tūṭīni balaları (11) sordı kim ne vāḳı‘a bolup kanı tōküldi, dedi. Tūṭī aydı kim bir bîşede neçe maymūnlar bar (12) êrdi. Bir kün bir maymūn yana bir maymūn birle (...) başığa çıkıp satranç oynap oturup (13) êrdiler.

⁷³ Metinde “yétinçî” yazmaktadır. Ancak metinde gecelerin sırasına göre burası “bêşinçî” olmalıdır. Nitekim metin “altınçî” ve “yétinçî” gece olarak devam etmektedir.

⁷⁴ Metinde “ṭama‘” şeklinde yazılan bu sözcük metnin bağlamına göre “ṭa‘ām” olmalıdır.

Kötavulnıñ oğlu bu êkki bî-ḥaberni qaşığa keldi, kördi kim bu êkkisi satrançge kıızıqıp-(14)-durlar, bol hem oturup temāşā kıldı ve bir bisāt birle oynadı ve birbirlerige ‘aceb (15) muḥabbet peydā kıldılar. **Qıtt’ a;**

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḥşebî ğayr-ı cinsdin ḥazer kılğıl

Bir küni ol bolğusu başıña belā

[23a] (1) Yaḥşılar pendini istemedi ol

Ol belānı başıge yetti bala

Maymūnla[r] yığlayıp naşihat kıldılar bu kim (2) ādemī-zād bilen hem şoḥbet bolmaḡnı mizācı yoḡ ve alar bilen dostluḡ kılmaḡnı münāsebeti (3) yoḡ. Bu işdin kélgen āfetni müşāhede kılur-sen ve bu āşınalıḡdın külfet-mend (4) bolur-sen, dédiler. Bu maymūnlarge bāver bolmadı. Bir küni kötavulnı oğlu dost [u] yārlarını (5) carlap (...) ārāste kılıp olturdılar ve birbirleri birlen oyun külki ve muṭāyebege (6) meşğül boldılar. Kötavulnı oğlu bilen maymūn satranç-bāzlıḡ bisātını yaydılar. Nā-gāḥ (7) kötavulnıñ oḡlığa maymūn yaman hezl kıldı, kötavulnı oğlu yār [u] dostlarını qaşıda (8) barıp satrançnıñ mühresi bilen maymūnnıñ başığa urup é[r]di. Maymūnnı başı (9) yarılıp qanı satranç taḡtasını boyadı. Maymūn hem der-ğazab bolup kötavulnı oḡlını yüzige kāc (10) urdı ve özi fi‘l-hāl (...) üzesiğa qaçıp çıktı. **Qıtt’ a;**

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḥşebî bî-vefā durur bedrek

(11) Bî-vefādın vefānı körgeni yoḡ

Ger faẓilet tapıp eger kişi bolsa

Aşl-ı bedni ḡaṭāsıda (12) ḡaṭā yoḡ

Kişige pend ü naşihatni kulağığa almasa ve yaḥşılarını sözige kulaḡ salmasa ‘āḡıbet (13) başı yarılır ve qanı tókülür. Kötavulnıñ oḡlını renci kündin küne ziyāde boldı, hēç (14) dārū kārğa kélmedi ve hēç merhem devā bolmadı. Ve bir ṭabīb-i ḡazıḡnı alıp kélip cerāḡatını (15) körsettiler. Ṭabībni tecrübesini ança bar érdi kim teb-lerzeni su bilen ve ḡafaḡānnı [23b] (1) (...) bilen def kılur érdi. Dédi kim bu derdni devāsı ve bu

rencni şifâsı şol kâc urgan (2) maymūnnı alıp kēlip (...) şifâ tapar, bolmasa mundın bölük ‘ilâcı yok, dedi. Çirâ ki (3) şarâbnı ħumârını şarâb def⁷⁵ kılur, yılan çağan kişige yılannı öltürüp bağlasa (4) dārū bolur, ⁷⁵الجنس مع الجنس dedi. Kötavulnı oğlu maymūnnı kanı tōkülürige hergiz rızâ (5) bēmedi ve heme ħalknı bu maşlahatdın men⁷ kıldı. Ammā [‘] inde’z-zarūret cān-ı ādem (...) ‘ākıbetü’l-(6) emr rızâ bērdi. Maymūnnı kēltürüp tīmār kıldılar, kötavulnı oğlu bu mūhlikdin ħalâş (7) taptı. Tūtī dedi kim ey ferzendlerim ol maymūn eger ādem-zād bilen barış kēliş kılmasa, bu (8) belâlar aña yētmes ērdi. Sizler hem tūlkini balaları bilen āşinālıknı ber-țaraf kılıñlar, (9) bolmasa sizlerge hem elbette bir belâ vāqı⁷ boladur, dedi. Ammā tūtīni balaları zamānını ħavādışāt-(10)-dın bī- ħaber ērdi, tūlkini balaları bilen oyun kūlkiğa meşğūl boldılar, tūtīni naşīhatını (11) eşitmediler. Bir kün tūlki kūlbe-ħānesidin balalarığa tū⁷ me kēltürmek üçün kētip ērdi. Tū⁷ me (12) alıp kēlse öyde bala[la]rı yok, o yan bu yan istedi tapmadı. Ĥaber-dār bolsa kişi kēlip alıp (13) kētipdür. Ĥayāl kıldı kim hem-sāyeni otağığa kēlgen kişi alıp kētipdür, bu yaman ġayr-ı cins hem-sāyege (14) koşnı bolmasam ērdim, balalarımnnı kişi almas ērdi. Nā-cinsge hem-sāye bolğan sebebidin balalarım-(15)-dın ayrıldım ve bu kūlfetge qaldım dēp intikām almaknı ümīdide qara kulaqnıñ kaşığığa [24a] (1) kēldi. Ötken vāqı⁷ alarnı bir bir ħikāye kıldı ve ayttı kim ey derendelerin ħādışāhı ve ey derd-(2)-mendlerin āġāhı, ħalk meni mekkār u ħile-ger dēpdür ammā ferz[er]lerim firākıda mekkārılık u ħileger-(3)-lıknı ferāmūş kıldım. Maña bir tedbīr ü ħile körsetgil tā ki anı ħaşıyyeti bilen ol nā-cinsdin (4) qutulup ve öz vağanımda ārām alsam, dedi. Qara kulaq dedi ey tūlki butuñnı za⁷ if (5) kılıp şayyādnnı ħızmetiğe bargıl ve ħālıñnı ‘arz kılğıl ve tūtīni āşiyānesidin ve tūtīni (6) balalarıdın ħikāye kılğıl. Şayyād kim bu ħaberni sendin istimā⁷ kılur, başlap bargıl ve anı āşiyāne-(7)-sini maña körsetgil dēr ve sen anı arqāğa salıp barıp tūtīni āşiyānesiğe (8) yētkende za⁷ if butuñnıñ tüzüp şayyādnnı salıp kaçğıl. Şayyād tūtīni ser-encām kılma-(9)-ğunça seni fikriñge kirmes, yaman hem-sāyedin qutulur-sen, dedi. Tūlki qara kulaqnı aytgençe (10) barıp şayyādğa aħvālını ‘arz kıldı, şayyādnnı alıp kēldi. Şayyād tūtīni āşiyānesiğe (11) yētip ērdi, tūlki za⁷ if ayağını dūrūst kılıp yöre bērdi. Şayyād kördi kim dırahtnı (12) başığa tūtī āşiyāne salıpdur ve balalarını (...) kılıpdur. Fi’l-ħāl dırahtnı başığa (13) dām taşladı, heme tūtīler dāmğa bend boldı. Tūtī kördi kim bayaqı tūlki kaçıp baradur, (14) balalarığa dedi kim atasını sözige kulaq salmağanğa munça cefālarım az, ēmdi fāyide-(15)-si yok. Ey balalarım ēmdi maşlahat budur kim şayyād

⁷⁵ El-cinsu ma⁷ a’l-cins: Her cins kendi cinsiyle beraberdir.

sizlerni qolğa algendin soñ [24b] (1) özleriñni ölüğ kılıñlar, şayyād ölüptür dep taşlap kèter. Men öz fikrimni özüm kılur-(2)-men <kılur-men> dedi. Yana sizlerge koşular-men dedi. Şayyād dırahtdın tüşüp tütïlerni (3) haltadın aldı. Körer kim tütï beççeler ölüptür, şayyād bu hālını kördi, der-ğazab bolup (4) aytıp taşladı. Tütï beççeler der-hāl pervāz urup dıraht başığa çıktılar. Şayyād (5) bularnı hīlelerini der-ğazab boldı. Hāhladı kim bu tütïni hem yerge urgey üstüh^vānları (6) gerd gerd bolğay. Tütï dedi kim ey şayyād munça telāffuz kılmağıl, eger maqşūdñıñ perler tutup salmağdın (7) ğaraž pül [u] mālda bolsa saña pül [u] māl yètkürey ki ‘ömrün içinde hēç nēmerseğa muhtāc bolmağıl. (8) Dil-cem^c bolğıl, köñlüge hayāl-i fāsıdnı yol bērmegil. Men cān-veridür-men ki Yūnān memleketni (9) hikmeti maña qalğan ādem-zādñıñ şıhhat selāmetlikni yaḥşı bilür-men ve her kısım durur naḥsını (10) bir nażar qarağanım birle bilür-men. Kişini mizācı şiddetidin ötken bolsa i^c tidālğa kēltürür-men, (11) savuğan mi^c deni kız[ı]tur-men, ‘anāşır-ı erba^c anı vü havāss-ı pencegāneni mizācını on altı kısım (12) bolğanını bir nażarda körüp def^c kılur-men ve ādem cesedideki nefsi hayvānīni ve (...) (13) müfredeni ve cevāhir (...) ve ṭabī^c at-i ‘aşereni ol mertebede bilgendür-men ve ādem-zādñı (14) şüretideki her a^c zānıñ teprep durğan tamurını ve nihāyetini mu^c āyene sökür-men ve ança (15) ma^c rifet-i kuvvet-i ğāziye vü cāzibe vü nāmiye vü mevlūd maqşūre hāzime vü dāfi^c a bu eşyānı [25a] (1) ūlā vü āhirini tōrt şüret bilen bilür-men kim harāret bürüdet ruṭubet ve havāss-ı pencegāne (2) kim āhiṣe sāmi^c a zāyika (...) şāmme güyā meni şe ‘nūmdedür, dedi. Şayyād bu sözni tütï-(3)-dın eşitti, hoş-vaḳt bolup dedi kim bol tütï ēmes ēken belki ḥakīm Buḳraṭ ēken durur ki (4) Ḥudā Te^c ālānı luṭf [u] keremi birlen meni qolumge tüşken ekendur dep tütïge (5) dedi kim ey tütï re’y-i Kāmrū dēgen bu memleketni uluğı bar ērdi, pīs bolupdur (6) ve cüzām rencige giriftār bolupdur, ‘ilāc kılur mu sen ve şıhhat bolurığa sebeḥ bolur-mu-sen, (7) dedi. Tütï dedi kim pīs bolgen kişini ve cüzām bolgen kişini maña aytur-sen, meniñ (8) aldımda endek rencdür ve ‘ilācī sehdür. Bu qança düşvār ēken bu işini maña qoya (9) bērgil, nē kısım dārūlar bilen kemālīga yètkürür ēken men. Meniñ be-tamām ḥalk^c ‘ilm [ü] (10) dāniş bilen ārāste ve ‘ilm-i ferāset bilen pīrāste biledürler. Kişini yüzige (11) dağ tüşken bolsa bir qarağan bilen ber-ṭaraf bolur ve ‘ilm-i meḥārim ü ferāsetim āfitāb (12) yüzidin yereḳān sarıġlıķını def^c kılur-men. Meni re’y-i Kāmrūğa alıp barğıl, (13) bahā kılurdın qorqmağıl. Bir nażar qarağanım bilen çendān kişini aġrıķını şıhhat ü maḳbūl (14) boladur, dedi. Şayyād bu ḥaberni tütïdin eşitti, der-hāl ḥorsend bolup tütïni kafesğa (15) salıp re’y-i Kāmrūñıñ qaşığa alıp keldi. Aydı kim ey ḥakim, bu tütïdur kim ‘ilm-i [25b] (1) ṭabābetde Buḳraṭ Soḳrat Eflāṭındın ‘ālimrak ü

bihraḳdur, dèdi. Re'y ayttı kim bu maḡa (2) lâzım èken bahāsını ḳılıḡıl dèdi. Şayyād miḡ tenge bahā ḳoydı, re'y-i Kāmrū der-ḡāl miḡ (3) tengeni şayyādḡa bèrip aldı. **Ḳıṭ' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḡşebī kesb [ü] kār lâzımdur

Bī-hünerni revācıdur ma' lüm

‘İlm-i dā-(4)-nişde bolḡay-sen māhir

Hüneri bolsa bolmas ol mazlüm

Ṭūṭī re'yniḡ derdiḡa (5) devā ḳılıḡalı muḡayyed boldı ve pesendide ḡızmetler ḳıldı. Re'y-i Kāmrū ṭūṭiḡa i' tiḡād baḡladı, (6) munḡa dārū-yı şerbet ḳılıp bèrgeni bilen re'yniḡ derdi endek şıḡḡatge bedel boldı. (7) Bir kün ṭūṭī dèdi kim ey re'y-i Kāmrū özüḡ şıḡḡat taptıḡ ve meni ḡafes rencige giriftār (8) ḳıldıḡ, ḡafes içide ḡanat ḡuyruḡım sındı ve ḡolumnı tamurları tutḡü dèk imkānı ḡa-(9)-lmadı. Eger bu reng ḡafesni içide bolsam mizācıḡ tamurını nèḡük bilür-men, ḡolum bilen tutup bèrgen (10) dārū kār-ger bolur. Nè ' ilāc ḳılay ki ḡafes içre maḡbūsdur-men. Ve ötken ḡükemālar aytıpdurlar kim (11) ṭabīblerni ḡolıdın dārū kārḡa kèlür dèpdürler ve meni ḡafes zindānıdın ḡıḡarıp ve öz ḡaşıḡda (12) saḡlaḡıl, andın kèyin körgil ki men ṭarīḡada seniḡ üḡün dārūḡa muḡayyed boladur-men, (13) dèdi. İnşā'a'llāh bat fursatda aşıḡa kèlgey-sen ve bu mübtelālıḡdın ḡutulḡay-sen, (14) dèdi. Kāmrū ṭūṭini söziḡe maḡrūr bolup aytmadı kim ṭūṭini maḡşadı ḡafesdin ḡutulmaḡ-(15)-lıḡdur, ḡafesdin ḡıḡarıp èrdi, soyunup raḡş urup ètekini ḡaḡıp uçup kètti. Re'yni [26a] (1) kār u bārı nīm-kāre ḡaldı. **Ḳıṭ' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḡşebī ḡ'āḡladı barıp bu kèḡe

Ḥübluḡ cānıḡa urdı kös

(2) Barmaḡıḡa sebeb bolup māni'

Düşmen-i ' aşık oldu şubḡ ḡuros

Dāstān-ı zerger ü harrād (3) u cāme-düz u zāhid

Altıncı Kêçesi

Āfitāb-ı ‘ālem-tāb rub‘-ı meskūnnı seyāhat kılğalı (4) qalender dēk mağribni zāviyeside mutavaṭṭın boldı ve māh misāfir bolğan sūdā-ger (5) dēk raht metā‘nı maşrıknı sarāydın çıkardı. Huceste ruḥşat tilegeni tūtini qaşığa (6) kēldi. Dēdi kim ey mihr-bān-ı şef[ī]k ve ey hem-zebān-ı refiḳ, meniñ bu şiddetimdin ḥaber-dār bolmadıñ (7) ve bu firāk otıda köygenimdin ğam-gūsār bolmadıñ. Bu kün ruḥşat bērgil farigü’l-bāl barıp (8) ma‘ şūkımnıñ vişālīga yētgey-men ve murādımnı ḥāşıl kılğay-men dēdi. Tūtī ayttı kim (9) işni mendin sormağıl ve özüñni ḥ‘āhişince bolğıl. Ey Huceste sen maḥbūbdur-sen (10) saña anı derd-i muḥabbeti ma‘lūm emes be-nā-gāh küyevin seferdin kēlse ol dıraht yarılıp (11) yētti ‘āşıknı tartқан renc [ü] meşakḳatları zāyi‘ bolğan dēk bolur-men. Kēyin seniñ munça-(12)-dın beri kılğan kılmağanıñ hēç bolur mu kēyin ammā bir iş kılğıl emgek zāyi‘ (13) bolmağay dēdi. Huceste sordı kim ol dırahtnı ve yētti ‘āşıknı vāqı‘ ası kandağ ve alarnı işi (14) nē yerge yētti dēdi. Tūtī dēdi kim burunqı zamānda bir harrād ya‘nı bir (...), bir zerger, bir cāme-(15)-düz, bir zāhid dostlık ṭarīqıda iḥtiyār-ı sefer kıldılar. Şimāl yañlığ her kêçede bir menzilde [26b] (1) ve her kündüz bir iqlimde boldılar. Bular birbirlerige çendān iḥlāş u i‘tikād-mend ērdiler kim şimāl (2) şunça şiddetliki bilen bularğa hem-rāh bolalmas ērdi, menzil ü merāhilni ṭayy kılalmas ērdi, (3) şahrā vü beyābānlarda yörür ērdiler. Bir kün mülāḥaza kılsalar bir şahrāyda bolurlar kim ğül-i beyābān-(4)-nıñ ayağı ol yerge yētken emes. Hemelerini vehmi ğālib boldı, birbirlerige dēdiler kim (5) hememiz mundağ ḥaṭarlık yerde yek-pāre uykuğa meyl kılıp ‘ālem-i ḥādiş bu kêçe nēme boladur? (6) Maşlaḥat budur kim biz tört kişidür-miz tünni hem tört ḥişşe kılalı, her ḥişşede birimiz bīdār bolalı. (7) Yok ērse mundağ ḥaṭarlık yerde selāmet bolmağımız müşkildür dēp ittifāk kıldılar. Evvelki (8) ḥişşeni harrādın ‘u[h]de aldı, üçü uykuğa meyl kıldılar. Harrādğa uyku ğalebe kıldı, dēdi kim bī-kār (9) bolsam uykudın ḥalāş tapmas-men. Bī-kār olturgünçe yığaçdın bir şan‘atı yasay, tā ki hem-rāhlarımğa (10) izḥār-ı fazl bolğay ve alarnıñ aldılarıda mükerrrem ü muḥterem bolğay-men dēp bir pārçe yığaçdın (11) bir nāzenin büt yasadı. Andın kēyin nevbet zergerge kēldi. Zerger o yan bu yan nazar salıp (12) kördi kim harrād bir pārçe yığaçdın büt yasapdur, izḥār-ı hüner kılıpdur kim i‘tibārım ma‘lūm bolsun (13) dēp dükkān u dest-gāhını qolğa alıp fi‘l-ḥāl altundın bir tāc ve bir ğülü-bend ve ısırga ve bir ḥalḥāl (14) yasadı, ol bütge zīb [u] zīnet bērdi. Andın kēyin cāme-düzniñ nevbetini körer kim (15) bir şüret-i nāzenin-i bürehne

turupdur. Hâtırığa dèdi kim bu êkki hem-râhım maña hünər körsetipdür. Men hem aña [27a] (1) baqıp bir hünər körsetey, münāsib bu hünər bolğay dèp fi'l-hāl ol şüretge ser-pāylar kèydü-(2)-rüp koydı. Andın kèyin nevbet zāhidğa kèldi. Körer harrād, zerger, cāme-düz hünərlerini kör-(3)-setipdür ve 'aceb şüret-i zībā yasapdurlar. Bu şüretni cānı yok, dest be-münācāt be-der-(4)-gāh-ı kādīyyü'l-hācāt açıp dèdi kim ey Bārī Hudāyā barça bendelerini murādını bérdir ve meni hem (5) murādımni bérgil. Alar hünər körsetipdürler ve hünərleridin şan' atlar körgüzüptür-(6)-ler. Bu bütge cān bérürge kādirdur-sen ve meni hem der-gāhındın nā-ümīd yandurma, bu şüretge (7) cān 'atā kılğay-sen. Münācātdın fāriğ bolup körer kim ol nāzenīn be-şad 'acz [ü] nāz (8) olturupdur, Hudāğa şükr-i bisyār kıldı. **Qıta**;

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebī nā-ümīd bolma sen Hāqdın

Hāq kerāmet (9) kılıp murād bérür

Sen Hudānı buyruğın tutsaḡ

Her nē Hāqdın tileseḡ anı bérür

Tün (10) kèçe āhiriğa yètti, āfitāb tūlū' kılıp zulmet rūşenāyığa mübeddel boldı. Törtlesesi birbirige (11) da'vā-ger boldılar. Harrād dèdi kim men bā' iş boldum öz kolum birle yasağan bu kız maña bolur (12) dèdi. Zerger ayttı kim bu şüretni zer ü zīveri bolmasa aña kim harīdārлық kılur, maña bolur dèdi. (13) Cāme-düz dèdi kim şüret bilen zer ü zīver bilen yalaḡaç bolsa anı i' tibārı bolmas (14) çirā ki ferzend-i ādem toğrısıda ⁷⁶ En-nāsu ma' a'l-libās dèpdürler, bu mażmūnda maña bolur (15) dèdi. Hāşıl-ı kēlām her törtlesesi birbirige münākaşa boldı, ortada nizā' tola boldı. [27b] (1) Āḥir dèdiler kim bu mazlūmede tört tile[k]imizni ḥaḡḡımız bar, bī-kār kişige baralı bu vāḡı' anı beyān kılalı, (2) ḡaysımızge ḡükm kılsa baḡtımızdın körel dèp ittifaḡ kıldılar. Uluḡ yol yaḡasığa bardılar. Bir kişi (3) yètip kèldi, bu vāḡı' anı ol başdın ḡikāye kıldılar. Der-hāl dèdi kim bu meniḡ köçüm èdi, süler (4) mendin alıp ḡaçıp èrdiḡizler. Elḡamdülillah Hāq cāyğa ḡarār taptı dèp münākaşa kılıp dar[u]ḡanı (5) aldığa bardılar. Dar[u]ḡa körer kim 'aceb şāḡib-cemāl èken fi'l-hāl dèdi kim bu mazlūme inimni köçi (6) èrdi, kentdin yana bir kentge barur èrdiler, yolda inimni ḡaraḡçı öltürüp pūl mālını

⁷⁶ En-nāsu ma' a'l-libās: İnsanlar elbiseleriyledir.

alıp (7) kêtken êrdi ve men bu demğaça istep yörür êrdim. Bu kün istegenimni taptım, haq dar[u]ğa tégdi (8) êmdi inimni ve pül mālını ve hūnını bergey-sizler, köçi maña bolur dèdi. El-ğaraž münākaşa kılıp hākimni (9) qaşığa bardı. Hākim erkān-ı devleti birlen olturup êrdi, kèlip da‘ vā kıldılar, beyān-ı vāqı‘ anı (10) ayttılar. Hākim körer kim havāşş-ı ordage lāyık êken mundağ şāhib-cemāl ādem ferzendini körgeni (11) yok êrdi. Hayrān bolup nème dèrin bilmey dèdi. Kim bu ümm-i veledim êrdi, bağı munı belāsı êrdi, (12) mendin bir oğul hem bolup êrdi (...) hātūnum künilep êken bir şandūk cevāhirni alıp çıkıp (13) kêtken êrdi. Bi-hamdillāh hātūnumnu bu kün taptım, êmdi bir şandūk cevāhirātımni tapıp bəriñler (14) dèp tuttı ve bu huşūmetdin şehr gāvğā boldı. Hākimniñ eşikige haq teferrüc üçün yığıldı ve hayrān (15) boldılar. El-ğaraž ‘ālem mundağ güft u gūnı körgen êmes ve eşitgen êmes. Her kimni müdde‘āsı bolsa [28a] (1) hākim tūzetir êrdi, êmdi hākim özi da‘ vā-ger bolsa iş fesādılgā tartar. Bu işni neçük acıratmak kerek (2) dèp hayrān bolup turup êrdiler. Bu cemā‘anıñ içinde bir şāhib-i tecrūbe ādem bar êrdi, aydı kim bu (3) işni āsān kılmāq ādem ferzendini işi êmes. Çirā ki ol nāzenīnni her kim körer özige cān (4) cān tartar, şehrdin bir mīl yırāq yèrde bir dıraht bar, anı şeceretü’l-hākīm dèrler, her mühimmī kim dar[u]ğada (5) ve hākimde bolmasa şol dıraht haqnı bātıldın gālahtnı rāstdın acıratır êrdi ve haqnı (6) haq dar[u]ğa tapşurur êrdi dèdi. Şol zamān bu yètti kişi ittifāq bolup şeceretü’l-hākīm qaşığa (7) ve her qaşıları müdde‘ālarını ‘arz kıldılar. Be-nā-gāh dırahtnı tenesi yarıldı ve ol nāzenīn (8) dıraht arasığe kirip êrdi. Der-hāl şikāf berkidi ⁷⁷كل شئ يرجع الى اصله bu yètti ‘āşık hemesi (9) ziyān-zede bolup dil büryān ve çeşm giryān hasret ü nedāmet birle bāķi ‘ōmrlerini ötker-(10)-diler. Tūṭi sözini bu yerge yètkürdiler, dèdi kim ey ked-bānū kıyāmet meniñ başımğa kèldi, be-nā-gāh küye-(11)-viñ seferdin kèlse ve seniñ maṭlūbıñdın èrse gūyā ki ol nāzenīnni dıraht āğūş-ı cānığa (12) alğanda bu yètti kişi peşimānlıkda qaldılar, fi’l-hāl qopğıl ve ḥiyel kılmāğıl dèdi. Huceste şu bu naşīhat (13) bilen bargay èdi, nā-gāh māh (...) der-tene-yi dıraht mağribde cā boldı, kündüzniñ (14) nūri ‘ālemğa pertev saldı. Hucesteniñ barmaķı tañlağa māni‘ boldı. **Qıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātūn mefā‘ ilūn fe‘ ilūn]

Naḥşebī ḥ‘āhladı (15) barıp bu kèçe

Hūbluq manzarıda urğay kös

⁷⁷ Küllü şey’in yerci‘u ilā aşlıhi Her şey aslına döner. Metinde ifade “küllü şey’ü illā aşlı” şeklinde eksik yazılmıştır.

Barmağığa sebep bolup mānī‘

Düşmen-i ‘āşık oldı şubh ħuros

[28b] (1) Dāstān-ı re‘y-i reyyān tiriglikdin ümīd üzüp (...) mürdini murādığa
yètkürgeni ve dervīş (2) pādīşāhnı kıızığa ‘āşık bolup maqşūdığa yètgeni ve
brehmen köçini kıymār-bāzlardın acıratıp alğanı

(3) Yèttinçi Kêçesi

Āfitāb-ı Yūsuf-reng mağrib cāhığa tüşti, māh Yūnis dēk balıĝ ħarnıdın çıqtı (4) ve be-
şad ‘acz [ü] nāz maşrıĝ tahtıĝe olturdı. Ĥuceste Zelīhā dēk ‘ışık-pīşe ve mihr-endīşe
kılıp tūṭıdın (5) ruḥşat tilegeni ve aydı kim ey tūṭı seniĝ bilen ferḥunde ve luṭf
muḥabbetiñde şermendedür-men ve her (6) zamān derd nīş tēgedür-men. Nē ‘ilāc kılay
kim iş ħoldın kètti, derd-māndelik ‘aql u hūşnı (7) nā-bud etti. Bu kār u bārımğa ‘amel
kılmay-sen ve bu mühimdin ħaber-dār bolmay-sen. Bilmeydür-men kim bu kêçe (8)
ħaysı tilim birlen ‘özr kılay dèdi. Tūṭı dèdi kim men bu der-gāhnı bendesi ve bu ħayr-
gāhnı şermende-(9)-sidür-men ammā ħolumdın kēlgü dēk ħızmet kılalmaydur, seniĝ
ve maqşūdıñğa yètkürälmaydur-(10)-men. **Ħıṭ‘a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Yahşılık kıılır işdür

Barçanı köñliĝa yavuk bolĝıl

Hemeni ħızmetini kııl ammā

Öz ħ‘āceñge (11) velī du çendān kııl

Ve ol vāḳı‘ anı eşitken bolĝay-sen kim re‘yni re‘y beççege ‘āşık bolgen-(12)-de re‘y-
i ‘āşıkñı nē miḳdār civān-merdlik bilen murādığa yètkürdi ve nē ṭarīḳa bilen özi (13)
selāmet ħaldı. Ĥuceste soradı kim ħandaĝ bolup èken? Tūṭı andaĝ rivāyet kıldı kim
(14) Hindistān vilāyetide Behlistān şehrıde re‘y atlıĝ bir pādīşāh bar érdi. Anıĝ kıızı
(15) bar érdi ħüsn-i cemāl bābıda bī-naẓır érdi, hemedin ħoş-rūy ṭab‘-ı leṭāfetde ṭāḳ.
Nā-gāh dervīşī [29a] (1) kördi ve ‘aql [u] hūşnı bay bèrdi, zülfini her tāre müyĝa bu
āşüfteni fehm [u] ħıredi asıldı. Pāre nānnı (2) ĝamıda érdi, andın ħalāş bolup cānnıĝ

ğamıge giriftār boldı. Her çend şāhib-i ‘aqlar naşihat (3) kıldılar, kārğa kélmedi. Aydılar kim ey dervīş-i miskīn, bu nè sevdādur ki sen kıılır-sen ve nè ʔama‘-ı (4) beyhūdedür kim sen aytur-sen? Pādişāh bilen hem-nişīnlıknı pīşe vü mücālesetnı endīşe kıılmağ (5) ‘aqlđın yırak ve bu işde hayāl-i fāsīd kıılmağanıñ bihrağdur dēdi. Dervīş alarğa dēdi kim ey (6) yārānlar nè üçün bu beyhūde söznı aytur-sizler? ‘Işknı bābıda anı sermāyesini bilmep-sizler, (7) ‘ışknı mezhebide hem-cins bolmağ şart ēmes, cinsiyyetnı ‘aşıklığğa isnād bērip bolmas. (8) ⁷⁸ رابعهم كلبهم maẓmūnı bilen aşhāb-ı Kehfni itleri ayttı kim meni nēme sebebdin men‘ kıılır-siz-(9)-ler ve özleriñe hem-rāh kıılmağ-sizler? Alar dēdiler kim sen bizlerge cins ēmes-sen. İt (10) ayttı kim ey yağşılar ‘ışknıñ bābıda hem-cins bolmağlık şart ēmes ve mağşūd birdür dēdi. (11) Alar hayrān boldılar ve özleriğā hem-rāh kıldılar **Kıı‘a;**

[fe‘ ilātūn mefā‘ ilūn fe‘ ilūn]

Nağşebī ‘ışk barçadındur hūb

Miñ (12) leʔāfet ānıñdadur pinhān

Haddi yokdur nihāyetide anıñ

Azuğıdur gedā vü şeh yeksān

(13) Der-hāl dervīş pādişāhge elçi iberdi kim dāmād bolğay-men ve meni oğullığğa kabūl kılgāy-(14)-lar ve meni gedālıgımnı özlerini pādişāhlığlarığā manzūr kılgaylar. ‘Işk mezhebide berāber (15) bolmağ şart ēmes ve ehl-i ‘aql u fehmi anı yırak taşlamas dēpdürler. Pādişāh re‘y [29b] (1) bu elçini sözidin mütehayyir boldı, h‘āhladı kim aña pādişāh nè siyāsetler kılgay? Vezīr (2) ayttı kim ey pādişāhım ol dervīş érür ve sen pādişāh érür-sen. Pādişāh (3) hancernı dervīş xanı bilen ālūde kıılmağ revā ēmes. Dervīşge bir düşvār işni (4) fermānlasağ, şunıñ bilen başını alıp kēter. Dervīşni tapqanı nè yerge yēter dēp (5) dervīşge dēdi kim ey dervīş bu işni şartı bar. Şartı budur kim pādişāhıñ kıızını (6) toyğā bir fıl bilen fılñ üstide altun kerek. Eger bir fılde altun alıp kēlseñ (7) pādişāh kıız[ı]nı saña bēredür, bolmasa mundağ beyhūde sözdin yağıl dēdi. Dervīşni (8) bir pārçe nān tapğuçā kudreti yok érdi ammā dervīş bu habernı eşitti, toy kıılurnı cabdu-(9)-ğığā muğayyed boldı. Toynı vü rekbni eşitip bōrke⁷⁹ dēk (...)

⁷⁸ Rābi‘ uhum kēlbuhum: Dördüncüleri köpekleriydi. (Kehf-22)

⁷⁹ Yazmada “bōrke” şeklinde yazılmıştır. Ancak sözcüğün aslı “bōrk” tir. Bk. **bōrk** (dizin-sözlük).

tüştü. Pişe, surnāyçı, (...) (10) naqqāreci, (...) nāyıcı cümeli rübāb çaldı. Pārçe nānnı be-hezār meşakḳat tapıp (11) yêdûrgan dervîş-i bî-çāre filni ğamıge qaldı. Her kişi kim bu dervîşni kördi dēdi kim ey (12) dervîş bu ṭama‘-ı ḥāmnı köñlünge alıp-sen, anı nuḥūd-ı siyāh dērler bu kısım qalın bir Bermek (13) taġının töfesidin yumalangān uluġ taşnı tutup alur-men dēgen bolur. (14) Eger kişide zerre ‘aql u hūş bolsa bu da‘vānı kılmas ve eger bu işdin özinı yığmasa ölüm-(15)-din özge nēmersege yētmes. Eger maḳşūdumnı tapay dēse ve murādımğa yētey dēse Hindistān [30a] (1) pādīşāhnı re‘y dērler, uluġ pādīşāhnı reyyān dērler. Re‘y tilegen şandūḳ qalinnı (2) reyyāndın tileseñ murādınğa yēter-sen ve maṭlūbnıñnı ḥāşıl kılur-sen dēdiler. Halknı (3) sözi dervîşğa ma‘kūl boldı, fi‘l-hāl qoyup reyyānnı bār-gāhıġa bardı, tilekini (4) ‘arz kıldı. Reyyān-ı ber-ḥurdār altunnı filğa yüklep bērdi. Dervîş re‘yniñ (5) qaşıġa alıp bardı. Re‘y ḥayrān bolup vezirni carlap dēdi kim ey vezir sen tapḳan (6) pūl [u] mālın alıp kēlipdür, ēmdi ‘ilācı nēme boladur dēdi. Vezir dēdi kim ey dervîş (7) pādīşāhlarnıñ qızı özge ḥalknı qızı dēk bir muşt zer birlen müyesser bolmas. (8) Eger sen pādīşāhğa dāmād bolurnı ihtiyār kılsañ küyevlik tācını başımğa koyar-men dēseñ (9) reyyānnı başını kēsip kēgil, andın kēyin bu devletge müyesser bolur-sen dēdi. Bî-çāre der-(10)-vîş-i dil-rîş reyyānnı qaşıġa bardı, özinı ḥāl [u] aḥvālını ve bularnı araġa salġan (11) şartlarını ‘arz kıldı. Reyyān dēdi kim ey dervîş dil-cem‘ bolġıl, bu sehl işdür. Nēce yıldın (12) beri bu başımnı boynumğa köterip yörür ērdim, hēç kim bu başnı maña bērgil dēmep ērdi. (13) Elḥamdülillāh bu yaman başım bu kün şundaġ künde saña der-kār bolsa bu başnı saña kēsip bērsem, (14) yana ērtelikde saña bir iş buyursa, ḥālñ teng bolup murādınğa yētalmaġay-sen ve maḳsū-(15)-dın fevt boladur. Ey dervîş-i dil-rîş bir ip bilen başımnı baġlaġıl tilep re‘y qaşıġa [30b] (1) alıp barġıl. Aytgil ki kim sen buyurgen başnı teni bilen alıp kēldim dēgil, eger rızā bērse başımnı (2) kēsip bērgil dēdi ve eger qabūl kılmay her nē işge buyursa anı hem ‘ilācını kılur-men dēp boynıdın (3) [i]lpe baġlap bērdi. Dervîş reyyānnı re‘yniñ qaşıġa şol tarīḳada alıp bardı. Bu (4) vāḳı‘ anı reyyāndın müşāhede kıldı, fi‘l-hāl özinı reyyānnıñ ayaġıġa taşladı, dēdi kim (5) bu ērenlikni sen kılıp-sen, bu dervîşni ḥātırını saġlap bu murādneligni kıldın, bu kenīzekni (6) sendin dirīġ tutmas-men ve her kimge bērseñ bu quluġnı ḥaddi bolmas dēdi. Tūṭı (7) sözini bu yerge yētkürdi berehmenni köçini pāy-ı müzdini ḥalās kılġanını ifāde kıldı. (8) Huceste sordı kim ma‘lūm bolġay bularnı vāḳı‘ ası qandaġ bolup re‘y ēken dēdi. Tūṭı aydı kim (9) qadīm vaḳtda re‘y-i re‘yyānlıġı pādīşāhlarnıñ pādīşāhı bar ērdi atını reyyān (10) dēr ērdiler berehmen dēp büt-ḥāneside bir cārūb-keş bar ērdi, bir bişede ḳimār oynar (11) ērdi. Her-āyine yutḳursa qarızlarını reyyāndın alıp bērür

 rdi. Bi'l- h re bu k r [ ] (12) b rd n ifl sl   a çaldı. H    u a rab s  hem an  közdin
 saldılar ve mel met (13)   la ba lad lar ve berehmen-i b -  re n -  r h    u a rab s n 
 mel metdin k  li p r- am ve s nesi (14) p r-elem bolup yana bir   hrge sefer   ld .
 N  e zam n kim bu   hrdin bardı, t yife k rd  kim (15)   m r birle me      rler ve
 ol t yifen  aras  a kird  ve   m r oynadı. Birlik direm [31a] (1)   r z-d r boldı,   r fler
 Ötken m ln  t leb   ld . N -  r berehmen   t n n  k r  b rd , bu   rt (2) birle kim
  fit b      n  m llar n  b rmesem   t num sizlerge d p   zi yandı, t  reyy n (3)
  a   a bargay ve iltim s an   keremidin   lgay. Yolda bir   du  bar  rd  a a y tti (4)
 ve ol   du  a n zar saldı, bir   t n  k rd  kim kem l-i cem lde   r ste ve bir ta tn  
  ze-(5)-side oturupdur. Bir (...)  azan a ya n  toldurupdur, fert t   azan ba ıda
 oturup-(6)-dur, uluğ ot ol  azan t pige  oyupdur. Berehmen du'      ld , ol per -z d
 der-(7)-  l bilerz k n   ol d n çıkarıp berehme e b rd . H   kim r zg r eylegide
 mundağ (8) bilerz k n  k r en  mes ve h   şunda mundağ bilerz k n     t en  mes. (9)
 Berehmen an  almağa te'emmül   ld , ol per -z d   y l   ld  kim an   te'emmül
 endek  ayb sebeb n-(10)d r d p fi'l-  l   k n  bilerz k n  b rd . Andın son  ol
 menzild n rev n (11) boldı ve bilerz k n  bir cev hir-  n s  a   a alıp bardı. Cev hir-
   n s k rd  kim berehmen (12) ya as d n tuttı, aydı kim sa a mundağ güher  ayd n
 tüşti ve kimn    nd  n  a  p sen (13) ve kimn    z nesini tapıp-sen. Ve bu berehmenn 
 tutup p di  h  a   a alıp bardı, p di  h (14) bu g hern  k rd  ındın aldı d di.
 Berehmen d di kim ma a birlik direm b rgil men,   t num-(15)-n    m r   r flerid n
 acıratıp k lt rey, andın son  keyfiyyet-i bilerz k n  bey n [31b] (1)   lay d di. Re'y
 birlik direm ' n yet   ld , berehmen birlik diremn  alıp   m r-b zlar a b r p (2)
 acıratıp aldı. Ba' de ez-  n   du n      as n  reyy n a bey n   ld , reyy n bu v   ' adın
 (3) v   f bolup   du n  ba   a bardı. Her n me ki    it p  rd , mu' yene k rd  ve ol
   du  a (4) tüşti. Bir   zn  k rd  ta t   ze oturupdur, ayttı kim-sen ve bu   du n 
 t  ide (5) ta tn  n  b '     n  oyup-sen ve bu  azan ve bu   te -gede n med r ve bol
 p r-pertevet (6) sa a n me boladur? Ol   z cev b b rd  kim men per ler p di  h n 
   z dur-men, seksen yıl (7) bolupdur bu   dem k  lin  ma a bay b r en ve yigitlikini
 men      de   rf   lg ndur. (8) Bu müddetde bir la  a vi  limn  k r en  mes ve
 la  en itt   lim tapkan  mes. An   (9)     nd r kim keşf z lm n d r ve menü
 ' n  s r m la  f n r n d r. Keşf birle n    k (10) itt   ad u iz[d]iv c   lur? Ve ehl-i
 cinn   mez heb leride oldur kim '   -i muv l t (11) u ezv c ki ba lad , yana bir k yer
 otğa kirgey ve eger ol otda k ymese ve sel met (12)     a bizler a a mu  ' u ferm n
 ber-d r   m n   d bolur-miz. Egerçi '    otğa b  n da k yer (13) amm  kerek kim

zāhir otğa kirgey ve hestlik metā' nı köydürgey ve ihlāş-i hayvānīdin (14) çıkargay ve bizlerge oğşar, cānī bolup nā-çār müstahakk-ı vişālimiz ve ittişālimiz bolgay. (15) Müddetīdür kim bu yağ kaynaydur ne miskīnge tākāt oldur kim bu işni terk kılğay [32a] (1) ve sevdā-yı beyhūdeni kılma ⁸⁰هَوَاءَ وَلَا إِلَى هَوَاءَ men hem anıñ (2) kuduğıda qalğan Yūsufidur-men, özümniñ meşālih ü mühimmātındın yırağ tüştüm, (3) ne köñlümdin ruḥṣatı tapadur-men kim munı terk kılğay-men ya' nī nā-çiz kılğay-men. **Qıṭ'a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

(4) Naḥşebī kılma ehlni rencni zāyī'

İş köñül def' iğa sitem bolgay

Zāyī' etse kişi kişi rencin

(5) Hēç fırsatda renc kim bolma-sen

Reyyān bu kışşa-yi pür-ğuşşanı eşitti erse ḥayāt suydın (...) (6) özi birle hem-rāh alıp barıp erdi. Fi'l-hāl ol suy bilen barça tenini ter kıldı (7) ve ol kaynağ kazanga kirip bir neçe comdı, andın şihhat selāmet çıktı. Cın ki anı kördi (8) tahtıdın tüşti, reyyānnı ayağığa başını koyup dedi kim ey civān yıllardur kim bu pīr meniñ (9) hevā [vü] hevesini bişürdi ammā şerbet-i vişāl seniñ rüzıñ ēken ve bir kaṭre munıñ (10) ḥalkığa tamuzgıl dedi. Ėmdi her nēmerse ki dēseñ muṭī' [u] fermān ber-dārdur-men dedi. (11) Reyyān dedi kim ey kız mundağ endişeni kılmağıl meniñ kızım-sen ve seniñ küyevin şudur (12) ve men bol pīrni rāḥatı üçün özümni bu tehlikege saldım ve anı istirāḥatı üçün pādīşāh-(13)-likni terk etipdür-men. Eger aytsañ kim bu pīrdür pīr birle nerd (...) mūhre-yi muşāhebet o-(14)-ynap bolmas ve bu endişeni hem köñlüñdin çıkaray dep ḥayāt suydın pīrniñ (15) başıdın ayağığa sürtti ve kazan içre kirdi ve bir neçe yağқа comdı ve çıktı. On sekkiz [32b] (1) yaşlıg civān boldı. Reyyān ol 'āşık [u] ma' şūknıñ arasında 'aḳd-i izdivāc bağladı ve olarnı (2) vedā' kılıp yandı. Ārī pādīşāhlık şu budur kim ḥalknı yükni kötergey ve ra' iyyetlerni ġamnı yegey. Eylegen (3) barganlarğa dest-ğırılık kılğay ve açğanlarğa pāy-ı müzdlık kılğan Fuṣayl [bin] 'Iyāz ḳuddise şırruhu aytıpdurlar kim (4) ve meniñ du' ām Ḥaḳ Te' ālā der-ğāhıda müstecāb bolsa, ol du' ānı

⁸⁰ Muzezbzebīne beyne zālike, lā ilā hā'ulā'ı ve lā ilā hā'ulā'ı: Onlar küfür ile iman arasında bocalayıp dururlar. Ne bunlara (mü'minlere) ne de şunlara (kâfirlere) bağlanırlar. (Nisa-143)

pādişāhnı haqqıda şarf kılsam, çirā ki o-(5)-larnı menfa‘atleri barça ‘ālemğa vāşıl u mütevāşıldur. **Qıf‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebī şāhlarnı du‘āsıda bolğıl

(6) Barça işlerdin ol érür pırlık

Zinde-gānī-i şāh-ı ‘ādil-i vaqt

Sebeb-i zindegī-i cümle halk

Ṭūṭī (7) sözini bu yerge yétkürdi. Hucestege dēdi kim ey ked-bānū erbāb-ı ‘ışk ve aşhāb-ı der-gāh-ı pādişāhlar mundağ (8) hıızmetler kılıpdurlar. Men bu öyniñ bendesidür-men ve bu āsitāneniñ çākeridür-men. Saḡa (9) şāyeste hıızmet kılalmaydur-men ve seniñ maqşūdınğa yétküralmaydur-men. Henüz kündüz ğavğāsı yırağdur, meniñ (10) tesellī-i ḡatırım ve teskīn-i bāṭnım üçün qopğıl ve dostnuñ cānığa bargay-sen dēdi. Huceste qaşd kıldı kim andağ (11) kılğay, kündüz ğavğāsı çıktı ve şubḡ çehre-yi muşaffāsını açtı. Hucesteni barmaqı tañlağa tevaqquf taptı. **Qıf‘ a;**

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

(12) Bir mehī kim da‘vā-yı ḡübī kılıp

ḡüblar ḡaylide her dem urdı kös

Bu kēçe bargay-men dēdi qaşığa

(13) Ol Huceste atlığ ol zībā ‘arūs

Şubḡ mānī‘ boldı barmaqđın aḡa

Düşmen-i ‘uşşāk érür (14) şubḡ huros

Sekkizinçi Kēçesi

Şeh-zādeğa anasını sebebiddin nē çend külfetler yétgeni ve yétti vezīr-i zīrek (15) [u] dānā ol āfeti kim yétip érđi ḡikāyeler rengin birle atasını ğazabnı sebeb kılıp ve yétti kün [33a] (1) nēçü[k] sebebđin şıḡḡat u selāmet çıkarganınıñ dāstānı

Āfitābī kim naḡar kılğuçı (...) (2) mağrib zemīni arqasığa tüştı. Aynıñ dāyiresi seyride sür‘at kılıp maşrıq öydin (3) çıktı. Huceste be-ten-i za‘īf [ü] nā-tüvān dīde-yi zār ḡayrān birle ṭūṭini qaşığa kēldi. Aydı kim ey (4) ebrār-ı nigū-kār ve ey manzūr-ı naḡar-

ı ahyār ıaşd kılur-men kim érkekimni ıademini közümgé sürtsem (5) ve dıdemni cân-vernî rüdesi yanlığ tartsam ve men andağ belānı kördüm közüm-(6)-din köredür-men, ıaysı kevkeb-i hūynı nazarı maıa tüşüptür, belāsını körüptür-men kim nê kö-(7)-ıñıl ‘ışk otıda bir dem köyerdin (...) ve nê köz yığlanmak ve yaş tökmağdın turar. Tūtı (8) dedı kim ey Huceste her belā ki ‘āşık mu‘āyene kılurlar, közleridin (9) ve köz salmağdın ıalurlar. Hākīmler aytıpdurlar kim her kışı közini yığsa yetti dūzahı (10) körmes, belki özge nêmelerni hem körmegey. Ey Huceste sen hem közüñni özüñ birle (11) tutsaı erti, bu miñnet [ü] meşakkatlarını körmes ertıñ. **Qıt‘a;**

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Her kışı kim saıa emes mañrem

(12) Mücrimāne aıa nazar ıılma

Āteşin ‘arızığa köz salıp

Köyer ot deme cevır hem ıılma

(13) Huceste aydı kim Sokrat-ı vaıt ve ey Buıraı-ı zamāne men dostumrı vaşığa ulaşsam (14) ve anıı birle hem-meclis bolsam nazarımrı ıaysı cânıbđa ıılay dedi. Tūtı dedi kim (15) nazarımrı öz libāsıñge salđıl kim tā tarrārî tonuñrı kèygey-sen hem dostnıı [33b] (1) huzūrıda nazarıı ğayır-ı dostge ıılsaı tārını özge ğayāl endiše-mend ıılmağay. Özini (2) özge fıkr [ü] vehmge salmağay ve anıı hūb oğlı bolsa ve mergūb inisi bolsa alarđa yaman köz (3) birle baımağıl. Eger alarđa yaman köz birle baısaı ve körseı oşal nêmeni mu‘āyene körer-sen kim (4) pādışāhnıı kenîzeki kördi dedi. Huceste sordı kim ol nêçük erti? Tūtı ħikāye ııldı kim Hindistān (5) şehirleridin bir şehirde pādışāhî bar erti, eyyām-ı yigitliki ötkendin sonra Hudā Te‘ālā (6) bir ferzend ‘atā ııldı. Müneccimler ol oğulrı tālî‘ni kördiler érse on yaşda ğatar-ı ‘azîm ihāta (7) ıılur ve vākı‘a elem aıa mülĥak bolur ammā bat fırsatda necāt tapar. Atası ıaşd ııldı kim ol ođul (8) envā‘-ı ‘ulūm ve ecnās-ı fūnūn birle ārāste bolđay ammā ol güzer bî-fehm ü bî-idrāk ü künd-ıab‘ (9) erti. Müddeti on yıl on êkki ‘ulemā cidd [ü] cehd ııldılar, hêç ‘ilmdin irşād ü küşāyış ħāşıl (10) bolmadı. **Qıt‘a;**

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

‘İlm eger yār bolsa ‘ālimđa

Bolđay ‘ālemde ğoş-dil [ü] ħandān

Tapğay êkki cihānda (11) ‘ izz [ü] şeref

Körgey iqbāl [ü] baht-ı cāvidān

Bir kün pādīşāh cemī‘ ‘ ulemā vü hükemālarını carladı ve (12) oğlını aḥvālının su’āl kıldı. ‘ Ulemālar pādīşāh-zādeni bī-fehm ü bī-idrāk ü bī-rüşdliğini (13) zıkr kıldılar. Hākīmlerdin bir hākīm dēdi kim tokkuz felek terbiyet atalarıdır ve tört ‘ unşur anaları- (14)-dur mu’ aḥḥardur. Bu şeh-zādeni kim kevkeb-i felek saltanatıdır tā bu künğaça nāzır ērdi, muktezisi ḥayr (15) u şerr ērdi. Bu on kevākib ṭālī‘ idin çıkar tā altı ay nēce bu şeh-zādeni maña tapşurmak kerek [34a] (1) tā her nēme ki bu on yılda aña ḥāşıl bolmağanı bu altı ayda ḥāşıl bolğay ve fūnūn [u] ‘ ilmide zū-fūnūn (2) bolğay. Pādīşāh andağ kıldı kim hākīm alıp bardı, fi’l-ḥāl mekteb-ḥāne kıldı. Saḳf u eyvān u (...) (3) bām tört tamını rūşen ü dil-keş kıldı ve her tarafıda bir ‘ ilmni taşvīr kıldı. Andağ kim bir tarafıda (4) tokkuz felek şūreti on êkki burc seb‘ a-yi seyyāre ve cemī‘ şevābitni muşavver kıldı ve bir tarafıda (5) aḥkām-ı şer‘ ve niyyet-i şalāt ü vuzū’ ve mesāyil-i zarūriyyeni bitidi ve bir tarafıda ecnās-ı derd ü ‘ illetni (6) ve aña lāzımlık vāridini ve delīl-i şıḥḥat u fesādını bitidi ve bir tarafıda ‘ ilm-i riyāznı ve müşkil-i müselselni (7) ve murabba‘ nı ve muḳavvesni ve müstaḳimni taḥrīr kıldı ve ḥeḳ ‘ ilm ḳalmadı kim anıñ şūreti vü ma‘ nīsi bitilmegen. (8) Andağ kim şeh-zādeni ḳulaḳı şināver közi bīnā boldı ve ma‘ nī kim beyān ḳılındı muvāfiḳ ol (9) ma‘ nī şūretini kördi ve ‘ ayān eyledi. Rüşd eşikleri açıldı ve ḥikmet esrārı keşf (10) boldı, ‘ ilm-i ḥāl ü ‘ ilm-i ḳāldın behre-mend boldı. **Ḳıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātūn mefā‘ ilūn fe‘ ilūn]

Ferd boldı ol şeh-i cāmi‘ -i ‘ ulūm

(11) Zū-fūnūn u (...) nūcūm

Müddeti altı ay kim ötti hākīm ayttı kim ey şeh-zāde bu kün yā erte (12) seni ḥazret-i ḥān ḳaşığa èletseler ḥāşıl-ı taḥşīlindin imtiḥān maḳāmıda bolsalar ve her ‘ ilmidin (13) su’āl ḳılsalar cevābnı muşahḥaş u rūşen bergey-sen ve her nēmedin imtiḥān ḳılsalar ol imtiḥān (14) ‘ uhdesidin yaḥşılıḳ ve ḥūbluḳ birle ḳıksaḅ-sen, hem müstaḥaḳḳ-ı naḥs bolmağay-sen ve men hem (15) müstevcib-i sitāyiş ü āferīn bolğay-men dēdi. Ammā kēlgil ṭālī‘ -i vaḳtıña nazar ḳılay kim tā seni [34b] (1) sā‘ at-i sa‘ dde pādīşāh tapuğığa alıp baray ve bir sā‘ at-i fursatda meclis-i şehen-şāḥğa müşerref ḳılay kim (2) saña ḥalel vāḳi‘ bolmağay dēp hākīm anıñ ṭālī‘ ni kördi. Der-ḥāl èligni başığa urup ve yaḳasını

(3) çāk kılıp feryād kıldı kim hey dirîğ ey şeh-zāde seni yüz çile birle bir miḥnetdin ḥalāş kılsam yana yüz (4) miḥnet saña yüzlenipdür. **Nazm;**

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Yüzlendi yüz hezār miñ belā saña

Rūzī belānı kıldı (5) meger kim Ḥudā saña

Yètti kün saña andağ ağırdur kim vehm-i cān ve qorqunç revān ammā ḥalāş tapmağın (6) seni bir nemedindür ve ol kim bu yètti kün hergiz ağzınrı açmağıl ve mühr-i ḥāmūşluğ ağzınğa (7) urğıl, eger söz aytsaṅ cānıñğa ziyāndur ve tiliñni nā-tüvān kılgay-sen dèdi. **Qıta;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

(8) Dehrdür ğam öyi saña ṭama'

Ḥādim anda ğamum keltürgey

Ger kişi def kılsa bir ğamnı

Yüz ğam anda (9) hücüm keltürgey

Èkkinçi kün şāh ki süvār-ı çarḥ-ı 'ālemni taḥtını (...) keltürgey şeh-zādeni (10) pādişāh tapuğığa alıp bardılar, her çend kaşd kıldılar sözlegey şeh-zāde hergiz sözlemedi. (11) Pādişāh dèdi kim meni maqşūdum 'ilm-i edeb örgengey ve şāhib-i nuṭṭa bolğay èrdi. (12) Evvelgi aytadurğan sözini hem unutupdur dèdi. Vezīrlar dèdiler kim ey (13) pādişāh-ı 'ālem-penāh oğluñız bu cem' iyyetdin şerm tutup ḥarem-i sarāyığa yibermağ (14) kerek öziğe kélgey dèdi. Pādişāh fermānladı kim anı ḥarem-i sarāyığa alıp bargaylar (15) ve ḥarem-i sarāyığa şeh-zādeni èletseler èrse pādişāhnı ḥaremide bir kenīzeki bar èrdi [35a] (1) kim şeh-zādeni şiftesi èrdi. Ol kenīzek vaqtıñı ğanīmet tapıp 'arz kılıp dèdi kim (2) ey pādişāhım men aña analik bisyār kılıp èrdim ve anıñ hem ülfeti bar èrdi. Eger sendin (3) fermān bolsa anı öz menzilimge alıp baray şāyed ki şunda sözge kélgey dèdi. (4) Pādişāh yaḥşı bolur dèdi. Kenīzek şeh-zādeni öz menzilige alıp bardı ve kışsa-i 'ışkıñı (5) bünyād kıla başladı ve aydı kim ey şeh-zāde müddetidür köñlüm közüñe şifte vü ḥastedür, (6) cānım zülfünge firifte [vü] vā-bestedür. Vaqt fırsat bèrmeydür kim kışsa-yi 'ışkımnı beyān (7) kılsam 'ināyet kılıp aḥvālimga bağğıl ve raḥm kılgıl ve murādımğa yètkürgil ve teşne bolğan (8) nefsimni

zülâl-i vişâliñ birle sırâb kılğıl dèdi. Şeh-zâde kim ol kenîzekdin bu (9) sözlerni eşitti aç arslan âhûğa nazar kılğan dèk kenîzekge qarap ğazab-âlûd (10) nazar kıldı. Andağ kim ğazab-âlûd anıñ menzilidin çıkıp kètti, kenîzek bu hâlnı körüp (11) ‘aceb mużtarib-hâl bolup özige dèdi kim bu nè ğalaṭī ēdi kim men kıldım ve bu nè ḥaṭā (12) ēdi kim mendin kèçti. Evvelen anı mizâcığa muṭṭali‘ bolmay özümni esrârımğa (13) muṭṭali‘ kıldım ve sırrı kim anıñdın bûy-ı ḥûn-rîzlık kélür. Anıñ arada qoydum (14) ḥâlım meni nèçûk bolğay ve meniñ işim nè yerge ser-encâm tapğay? Maşlahat eger andın burun-(15)-rağ men sözge kéley ve sırrımın ol fâş kılmasdın burun öz tedbîrimni özüm [35b] (1) kılay dèp ve öz günâhını aña yükledi. Fi’l-hâl tonını yırttı, feryâd kıla kıla pâdişâh tapuğığa (2) bardı. Dèdi kim ey pâdişâhım yahşı oğuldur ki sendin vücûdğa kèlipdür ve hoş (3) neticedür kim seniñdin bolupdur. Qaşdı kim anası birle ‘ışk-bâzlık kılğay ve oynagey (4) ve hem-bister bolğay ve men kim pâdişâhnı işâreti birle ö[z] menzilimğa alıp barıp analarığa oḥşa (5) aytım kim ey gevher-i kân-ı mâhî ve ey dürr-i şadef-i şehen-şâhî sebeb-i sükût nemedür dèdim ve mûcib-i (6) ḥâmûşlık nédür. Ol bünyâd kıldı kim men seni Mecnûniñdur-men, sen meni Leylimdür-sen, (7) men seniñ Ferhâd<ın>ıñdur-men, sen maña Şirîndür-sen. ‘İşk u iştiyâk ḥâliñ (8) ve sükût kuflını ağızımğa salıpdur ve mihr-i rûz-efzûniñdın mühr-i ḥâmûşlık ağızımğa (9) salıpdur-men. **Kıṭ‘a;**

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Urdı mihriñ mühr-i ḥâmûşıñ meniñ

Ağızıma sözler sözüm boldı (10) (...)

Āh saldı ‘ışk hēc yokdur ‘ilâc

Açma ağızına dègen kuflı sükût

Mundağ (11) sözlerni aytı ve maña qaşdı kıldı kim meniñ birle hem-bister bolğıl ve eger men mazlûm-ı bî-çâre ceza‘ (12) ü feza‘ kılıp (...) ol câyдын kaçıp çıkımasam hēc qalğanı yok érdi ki meniñ dâmen-i (13) ‘işmetimni nâ-pâklik çirki birle mülevves kılğay érdi ve âstîn-i ‘iffetimni ma‘şiyet-i bî-pâk-(14)-lik birle âlûde kıılır érdi. Ḥazret-i pâdişâh şâhib-i inşâfdurlar, men mazlûmnı ve öyni (15) bergeyler ve meniñ inşâfımın ol şiftedin alğaylar. Pâdişâh kim ol kenîzekdin bu sözlerni [36a] (1) eşitti, mütereddid ve mütefekkir bolup aydı kim eger çendî ki ferzendimdür ammâ selâṭin netîce-yi ḥulq-ı ‘adlidin bihrağ (2) érmes. Bu kün maña lâzımdur kim ‘adl-i ‘Ömerî

kılsam, bu mazlûmnı ve öyni ol Ebû Şahmedin alıp (3) barsam. Fermānladı kim siyāseti kılğaylar ve yèrniñ (...) anıñ qanı birle rengin eylegeyler (4) dèdi. Ve bu pādişāhnı yètti vezīri bar èrdi ve ol vezīrlerdin biri cellādge dèdi kim (5) ey cellād nāmümkindür men kélünçe hūn-rīzlıqda tevaqquf kılsañ bes pādişāh qaşığa (6) baray ve pend [ü] naşihat kılay, köñülni yaqşı sözler birle yumşatay, şāyed ki şeh-zāde bu varṭay (7) helāketdin qalsa. Vezīr-i şāhib-re'y ü pür-tedbīr pādişāh-ı 'arş-sāye vü kürsī-pāye qaşığa (8) bardı ve edeb ü tevāzu' lar birle dèdi kim ey pādişāhım re'y-i a' lāğa rüşen ü zāhir (9) èrdi 'āqıbet ü şitāb ü ıztırāb peşimānlıq u perişānlıqdur. Bir nāqısu'l-'aql (10) hātūnnıñ sözi birle qahr u gāzabda bolmaq yaqşı emes ve bir 'ayyār hīleside ve bir mekkār (11) işāretide iblīs kıızı bolmağay meger pādişāhnıñ sem' iğa ol reng-rīz hātūnnı (12) hikāyeti yètmegen bolğay. Pādişāh dèdi kim nè vākı' a bolup èrdi? Vezīr aydı kim bir vaqtda (13) bir hātūn birle reng-rīznıñ arasıda muḥabbet dostluq bar èrdi, gāh gāh (14) birbirini öyige barur èrdiler. Ve bu reng-rīzni bir şākirdi bar èrdi gāyet hūsn-i cemāl (15) ve nihāyet-i kemāl birle mevşūf. Bir kün reng-rīz şākirdini ol hātūn carlağalı [36b] (1) yiberdi. Hātūnı ki şākirdni kördi anıñ birle hem-bister ve hem-h'āb boldı. Reng-rīz kördi kim (2) şākirdi kélmedi, qolığa bıçaq alıp ol hātūnnı öyige bardı. Hātūn ayağ tavuşıdın bildi (3) reng-rīz kéledür, der-hāl şākirdni pinhān kıldı, özi eşikge çıktı. Reng-rīz dèdi kim (4) şākirdimni érte bilen carlağanı yiberip èrdim, sen henüz étek keygeniñ yok éken (5) meger barmas éken sen. Hātūn dèdi kim meni carlağanı hātūn kişi yibergey érdir, bir kişi (6) eşikge kélip ve seni selāmıñnı aydı, yana yanıp kètti. Her çend içkeri kirin dèdim unamadı. (7) Mundağ kişini sözi bilen neçük barmaq kerek dèdi. Reng-rīz birle bol güft-gū èrdi, (8) öy égesi h'āce kèldi. Reng-rīzni beşeresi müteğayyir boldı, êkki qolını başığa urdı, (9) közidin yaş tóküp yā Allāh meniñ hālīm neçük bolur éken dep turup èrdi. Hātūn (10) aydı kim ey reng-rīz oşbu bıçaq kim elgindedür, anı bir bürehne kıl, bu öydin qahr-ı (11) gāzab birle çıkıp revān bolğıl dèdi. Reng-rīz kim oşbu söz birle selāmet-(12)-lik bilen öyge bardı. Ol hātūnnıñ eri söz birle bunı dèdi kim bu kişi kim èrdi? Hātūn (13) dèdi kim maña vācibdür ki özümni (...) ürkülüp qurbānıñ (14) bolsam sen mundağ (...) ey h'āce men bī-ihtiyār olturup èrdim, bir kúdek (15) taşqar[ı]dın yığlap kirdi ve aydı ki meni pinhān kılınlar bir içkerlik kişi meni qavlap [37a] (1) kéledür dèdi. Kúdekni öyde pinhān kılıp qoydum dèdi, ol kişi bıçaq alıp kirdi, (2) ol kúdekni soradı, ol anı körmedi men münkir boldum ve qahr [u] gāzab birle çıktı. H'āce aydı kim (3) ol kúdek qaydadur, hātūn aydı kim fülān yerge kirdi. H'āce ol cāyge kirdi ve ol kúdekni (4) kördi. Der-hāl yüz közidin buse kıldı, aydı ey oğlum belādın ḡalāş bolduñ sen, (5) meni ferzendimdür-sen,

mundın sonra kélip kêtîp yörigey-sen dèdi. Ol beççe bir kün (6) kélip h^vâceni za‘îf birle nerd satranç oynar êrdi. Kûdek bu işde üstâd êrdi (7) ve ‘ışk sebaķnı tekrâr kılğan êrdi, ol hem selâmet öyge bardı. Vezîr aydı ki bu hikâyeti (8) ol sebebdin depdürler ki tâ re’y oğlğa ma‘lûm u mefhûm bolğay kim hâtûnları (9) her ‘ibâretide ve her işâretide firîbî bardur ve olarnı sözlerini eşitmegen hûbdur (10) ve olarnı sözi bilen iş kılmağan bihdür. Ve bu hikâyetni pâdişâh eşitti, gâzabnı pest (11) boldı, şeh-zâdeni zindānga fermānladı. **Qıta;**

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Dehr dirînedür havâdişdin

Ne ‘aceblerni kör-(12)-megen bolğay

(...) pür-köhne (...)

Ne kişilerni yémegen bolğay

(...) âfitâb (13) (...) hâverni (...) germ kıldı. Kenîzek pâdişâh tapuğğa kirmek maħall-i dâd-h^vâhge kèldi ve iltimâs-ı (14) inşâf kıldı. Pâdişâh fermānladı kim şeh-zâdeni siyâset câyge èletsünler. Êkkinçi vezîr (15) pâdişâh tapuğğa barıp Ferqadân-pâye tahtnı qaşıda turup nêçe inşâ kılıp dèdi kim [37b] (1) re’y (...) muqarrer bolğay kim (...) barçadın zişt ü nâ-hoşdur ve ol işi kim ‘âkıbet (2) harâblikdür, anı kılmağan bihdür. Ve re’y kim âhîri tirelik ü gam-ginlikdür, terk kılmaķ (3) evlâdur. Hâtûn hulknı her işide ve her maķşûdıda nêçe mekr ü hîle bolğay, olarnı mütâ-(4)-ba‘atlarını kılmağan bihdür. Meger sem‘-i a‘lâğa ol sūdâ-ger kışşası yêtken emesdür. (5) Pâdişâh aydı kim ol nêçük êrdi? Vezîr dèdi kim vaķtlardın bir vaķtda sūdâ-geri bar (6) êrdi māl [u] menāl birle ârâste ve anıñ hâtûnı bisyâr fâsık u fâcir êrdi. Sūdâ-ger bir şehрге (7) sūdālķ üçün bardı. Hâtûn êrini gaybını gânimet bilip cemā‘atlarge yol (8) başladı (...) mecâlis ve reste-gül muħâllık bildi. Müddetdin soñ sūdâ-ger sūdâ-(9)-dın kèldi ve şehрге yaķın bir câyge kélip tüşti ve bir kem-pîr dellâlnı carladı, pâre naķdîne (10) bèrdi. Aydı kim men öter kişidin bolur-men, bir nêçe kün munda turğumdur. Maņa (11) bir hâtûn hâşıl kılğıl tâ nêçe kün meniñ birle hem-h^vâbe bolğay. Ve ol kem-pîr naķdînesini (12) aldı ve ol sūdâ-gerni hâtûnığa èletti. Dèdi kim şayd-ı ferbiħ elig kèldi ve sūdâ-ger māl [u] menāl bilen (13) yètti. Qaşd kılâdur kim nêçe kün munda turğay ve yaķşı harîf tileydür, qopğıl ve anıñ birle (14) ‘ıyş [u] ‘işret kılğıl dèdi. Hâtûn kim ol meclisge bardı, êrini kôrdi şâhib-i meclisdür. (15) Fi’l-hâl çâderini başıdın saldı,

èligni èrini saķalıĝa urdı ve feryād kıldı kim [38a] (1) ey Mūsūlmānlar bu nā-inşāfını èligidin meniĝ dādımĝa yètiĝler, müddeti altı aydur kim (2) sūdā-gerlik üçün barıpdur ve meniĝ ittişālim ve vişālimdin kèçipdür ve bu kün seferdin (3) kèlipdür ve şehrinĝ kaşıĝa tüşüptür ve ehl-i beytni ferāmūş eylepdür. Aña eger (4) men kerek bolmasam maña hem ol kerek èmes ve men kādīni kaşıĝa baradur-men ve anı (5) izdivāc u ittiḥādını terk kılur-men dèp cedel kıldı. Cem^ç turĝan Mūsūlmānlar anı (6) maşlahatge tarttılar ve bir kün fırsat tilediler ve ol ḥātūn tilini kuvveti birle ol yèrdin (7) selāmet öz menzilige bardı. **Ƙıṭ^ç a;**

[fe^ç ilātūn mefā^ç ilūn fe^ç ilūn]

Ḥātūn işi tamām fitne èrür

Ƙılmaĝıl sözleriĝa (8) sen bāver

Èl ḥātūnnı mekr ü ḥīlesidin

Kördiler köp belā vü renc ü zarar

Vezīr kim (9) sözini bu yerge yètkürdi, pādīşāhnı ḳahr u ĝazabı pest boldı. Şeh-zādeni zindānĝa fermān-(10)-ladı. Üçünçi küni közgü-yi zerrīn-i āfītāb kim köz güzārıdın çıktı, kenīzek pādīşāh tapuĝıĝa bardı (11) ve közgü yanlıĝı yüzünü körsetip dād vaḳtide kèldi ve iltimās-ı inşāf kıldı. (12) Pādīşāh fermānladı kim şeh-zādeni siyāset cāyge èletiĝler. Üçünçi vezīri kim pādīşāhĝa (13) aydı ki ey pādīşāh-ı ‘ālem-penāh re’y-i a^ç lāĝa ma^ç lūm bolĝay ki te’emmūl ü te’ennī barça işlerde (14) merdüddur ve anı köpreki pest ü bülend tīz u tünd ḳadem ḳoymaḳ kerek. Ḥātūnlarnı nūşı bī-nīş (15) èmes meger sem^ç-i a^ç lāĝa ol cüft revānnı ḥātūnını ḥikāyeti yètmegen oḥşaydur [38b] (1) dèdi. Pādīşāh sordı kim anıĝ ḥikāyesi nèçük èrdi? Vezīr dèdi kim vaḳtlardın bir vaḳtda (2) bir cüft (...) bir cüftī bar èrdi. Mekkāre bir kün unı ḥamīr kılıp ve kömeç ètip (3) ve bir sebedge salıp èrini kaşıĝa alıp barur èrdi. Yolda bir yigit uçradı (4) ve anıĝ èligige naḳdīne bèrdi ve bir gūşege alıp bardı, tā ol kıladurĝan işni (5) kılgunça ol yigitni hem-rāhını aldıda sebed ḳalıp èrdi. Der-ḥāl ol sebedni (6) açtı kördi kim ḥamīrdin kömeç kılıpdur. Anı aldı ve fīl şūretide kılıp yana sebedge salıp (7) urup ḳoydı. Ḥātūnī ki maşlahatdın fāriĝ boldı, ol sebedni èrini kaşıĝa (8) alıp bardı. Èri kim ḥamīrdin fīl şūretni kördi, ḥayrān boldı ve aydı ey ḥātūn (9) bu nè sırrdur maña kılıp-sen ve nè işdür ki aña meşĝūl bolup-sen. Ḥātūnī ki bu ḥālını müşāhede (10) kıldı fī’l-ḥāl āĝāz kıldı kim tūn kün tüş körüp èrdim, bir fīl-i mest sizni ḳavlar èrdi. (11) Bu kün ol tüşni bir^ç azīzīĝa

‘arz kıldım, olar dēdiler kim kabāhat tūş körüp-sen fi’-(12)-l-hāl hamīrdin bir şūret
kılğıl ki filğa oḡsa bolsun ve ēriṅge bērgil yēsün tā ağırlığığa (13) bedel bolur ve ēriṅ
belādın ḡalāş bolur dēdi. Bu filni ol sebebdin kılıp ērdim yēgil (14) tā ki Ḥudā Te‘ ālā
def‘ kılğay. Dihkān der-ḡāl ḡātūnını yüz közidin buse kılıp dēdi kim (15) ey ḡātūn
ēmdi saḡa i‘ tiḡādım ziyāde boldı dēp ‘izzet [ü] ikrāmlar birle öyığa yandurdı. [39a]
(1) **Nazm;**

[fe‘ ilātūn mefā‘ ilūn fe‘ ilūn]

Ḥātūn işi tamām mekr [ü] gurūr

Bolma ḡāfil anıḡ ki mekridin

Vezīr kim sözini bu yerge yētkürdi (2) pādīşāhnıḡ köḡli yumşadı, fermānladı kim şeh-
zādeni zindāḡa ēletinler. Törtünçi küni (3) āfitāb-ı cihān-tāb yüzidin niḡābını aldı ve
maşrıḡ derīcesidin baş çıkardı (4) ve kenīzek pādīşāhnı tapuğığa bardı, dād-h^vāhlık
ornıda ve iltimās-ı inşāf kıldı. Pādīşāh (5) fermānladı kim şeh-zādeni siyāset-gāḡḡa
ēletsünler. Törtünçi vezīr der-gāh-ı şehen-şāḡḡa (6) bardı ve aydı kim re’y-i a‘ lāḡa
muḡarrer bolsun kim ḡātūnlar söziḡa ḡulaḡ salmaḡ ‘ayn-ı (7) ḡaṡādur ve olarnı
sözlerini ēşitmaḡ ‘ayn-ı cefādur. Eger yüz kitāb ḡātūnların mekridin (8) bitiseler ḡüyā
ki bir ḡurūfını bitimeḡen bolğay ve eger miḡ defter olarnı firībleride şıfat (9) kılsalar
henüz kāḡad üzre ḡalem ḡoymaḡan bolğaylar. Meger ol yigiti ki ḡātūnnı mekrini ve ol
(10) za‘ if mekkārlarnı ḡışşasını bitip ērdi. Mübārek ḡulaḡlarıḡa yētmegen oḡşaydur.
(11) Pādīşāh sordı kim ol nēḡük ērdi? Vezīr aydı kim andaḡ rivāyet kılıpdurlar kim
(12) vaḡtlardın bir vaḡtda bir yigitni başıḡa andaḡ hevesi tūştı kim ḡātūnların (13)
mekrini bitigey ve olar mekr [ü] firīblerini cem‘ kılğay ve mekr u ḡileleri kim ḡātūnlar
kılıp-(14)-durlar ve barçası ma‘ lūm bolğay ve firībleri ki olar kılıpdurlar barçası
mefhūm (15) bolğay. İstifsār sebebidin hēḡ ḡātūnlar aḡa mekr kılalmaḡay müddeti ol
yigit bol [39b] (1) bü’l-heves zaḡmetide renc [ü] meşāḡḡatlar tarttı ve ḡātūnlar
mekridin defter açtı ve cem‘ kıldı ve bir vaḡt-(2)-da bir şehrige yētti. Ol yigitni bir kişi
öyge teklif kıldı ve miḡmān kılmāḡ üçün. Ve ḡātū-(3)-nıḡa dēdi kim bol misāfir şālih
ü fāzıl kişi ēken anı yaḡşı miḡmān-dārılıḡlar kılğıl dēp özi (4) bir maşlaḡatı üçün çıkıp
kētti. Ol ḡātūnı ki öyni ḡālī taptı, sordı kim ey civān-ı bernā bu şandūḡ-(5)-larda nēme
bar? Civān dēdi kim bu şandūḡlarda defterler bardur. Ḥātūn dēdi kim bol defterlerḡa
(6) nēme bitilgen? Civān-ı miḡmān cevāb bērdi kim ḡātūn ṡāyifesini mekri bitilgen
dēdi. Ḥātūn (7) dēdi kim her mekrı ki ḡātūnlarda bardur, şol defterdin tapsa bolğay

mu? Civān dēdi kim tapsa bolğay (8) dēdi. Andın soñra hātūn ol yigitni bir gūşege èletip ve mülā‘abe vü mülānese maķāmıda boldı. (9) Lezzet-i cismānī ve hıfz-ı nefsanīdin fāriğ bolğandın soñ hātūn feryād kıldı kim ey hem-sāye-(10)-ler ve ey maħalle halkı dēp fi’l-hāl merdūm-i maħalle cem‘ boldılar. Ol civān-ı miħmān bu hālñi körüp (11) bī-hūş ü medhūş boldı ve maħalle halkı dēdiler kim ey hem-sāye gāvğānı vechi nēdür? Hātūn dēdi kim (12) meni ērimni resmīdür kim her kün bir dervīşni miħmān kıladur ve her hıżmetige münāsib miħmān (13) bolsa men kıılır ērdim. Öyde ērim yok ērdi ve men anı kaşığa ta‘ām kēltürdüm ve bol miħmān (14) ta‘āmdın ağızğa saldı ve ta‘ām halkıda kaldı ve közlerini alay tēp ve köpük (15) ağızдын kēldi ve men bu hālñi körüp kōrktum. Be-nā-gāh ölgey ve men şermende bolğay-men [40a] (1) dēp sizlerni carladım. Anı halkığa suķulğay-sizler dēp men nēçük ēr kişini gerdeniğa kolumnı (2) yētkürey? Ėmdi yanınızlar şevābnı aldınızlar dēdi. Cemā‘at kim yandı ol civān dēdi kim ey (3) ‘avret bu nē hareketdür kim sen kıldıñ ve meni mundağ tehlikege saldıñ dēdi. Hātūn ayd-(4)-ı kim ey yigit bu mekrni men kıldım, defteriñde bar mu yā yok? Ol yigit bu hālñi müşāhede kıldı, (5) fi’l-hāl defterni otke salıp köydürdi. **Beyt;**

[fe‘ilātūn mefā‘ilün fe‘ilün]

Bes bitisedür hātūnlarnı mekri

Sehl bilme (6) hātūnlarnı ‘özrin

Yüz şafha bolur ger bitise kişi

Siħr-i cādū hīle vü mekrin

Bēşinçi künü hāver-i gülriz (7) çü Ferķadāndın aldı. Kenīzek bī-cā der-i dād muħāsebesige kēldi. Pādişāh fermān kıldı kim şeh-zāde-(8)-ni siyāset cāyge èletinler dēdi. Bēşinçi vezīr der-gāh-ı şehin-şāhge bardı, aydı kim re‘y-i (9) a‘lāğa muķarrer bolsun kim her laħza mazlūmlardın bir nēme mu‘āyene bolur kim hergiz ol nēme bölek-(10)-din mu‘āyene bolmas ve bir lemħada ‘avretlerdin bir nēme müşāhede bolur kim iblisdin tamāmī ‘ōmride (11) anı müşāhede kıılıp bolmas. Hātūnlarnı söziğe kulaķ salıp bolmas ve özini (12) bölek hār-gūşge salmaķ gerek. Hātūnlar başdın ayağ hīle vü mekrdürler, tōpeleridin (13) ķademleriğaça firīb [ü] ğadrurlar. Meger mübārek sem‘-i a‘lālarığa ħasūd sīneniñ ħikāyeti (14) yētmegen dēk. Pādişāh sordı kim ol nēçük ēdi? Vezīr aydı kim andağ aytıpdurlar kim (15) bir vaķtda bir diħkānī bar ērdi şālih ve anıñ bir oğlı bar ērdi ve ol oğulñı hātūnı [40b] (1) bar ērdi kim mekr [ü] hīle birle ma‘rūf

êrdi. Bir küni tam üstide oturup êrdi, bir yigitke (2) nazarı tüşti, fi'l-hâl şabrı fark-ı
 ahvâlidin uçtı ve şāhbāz-ı sūkūti bāzū-yı vaktidin rem (3) kıldı. Hātūn ferāset birle
 bildi kim bu yigit hem yüz közige şifte vü hātū [ü] hālige ālūfte vü āvīhte (4) boldı.
 Hātūn yokkarıdın tüşti eligi birle kulağ ve gerdinini siledi ve yana yokkarı çıktı. (5)
 Yigit henüz 'ışk-bāzlık bābıda nā-dān êrdi ve aña ma'lūm bolmadı ki hātūnı bu
 misāsıdın (6) ğaraızı neme êken ve bu müşkilni bir pīre-zāldın soradı. Zāl kim bu işde
 zīrek ü dānā êrdi, (7) aydı kim kulağ ve gerdinini silese maqşūd oldur ki dellāle
 yibergıl kim anıñdın maña peygām yiberey (8) dēgeni bolur dēdi. Andın soñ ol yigit
 'avret-i dellāleni ol hātūnga yiberdi, bu 'avret-i (9) dellāle kēlip ança keyfiyyet hālını
 aña i' lām kıldı. Ol hātūn 'avret-i dellāleni sözige açığlangan (10) bolup lezzet-i cevāb
 maqāmıda boldı ve êkki yüzünü kara kıldı ve ān yüzidin çıkardı. Ol (11) 'avretī kim
 kēldi, ve ahvālını beyān kıldı ol yigit mūte' accib boldı. Eger ğaraız misāsıde miyāncı
 (12) bolsa êrdi mundağ kılmas êrdi bu ğazab kılmağ nē sebebdin boldı dēp bu 'avretge
 (13) bolğan vāqı' alarnı yana bir pīre-zālga beyān kıldı. Ve bol pīre-zāl dēdi kim ey
 civān yüzini (14) kara kılmağda işāretdür ki kēçege ya' nī kēçe bolsa cihān çehresi kara
 bolur ve ān yüzidin (15) çıkarmağda işāret şu budur ki karāngu kēçede şol enbūrdın
 kirgil kim ol 'avretni [41a] (1) çıkardım dēgeni bolur dēdi. Kēçe boldı yigit enbūrdın
 bāğka kirdi. Ol hātūn (2) hem yigitni enbūrdın kirgenini bildi. Fi'l-hâl aldıga kēldi,
 çehār bāğnı gūşeside (3) hem-bister boldılar. Hātūnnı qayın atası ol kēçe érterak qaşd
 kıldı kim zirā' at-gāhga (4) bargay kēlinini kōrdi kim bir bīgāne birle yatadur. Der-hāl
 bilezükni ayağıdın tartıp (5) aldı. Êmdi hēç vech birle tanalmağay dēp zirā' at-gāh
 cānibiğa revān boldı. Hātūnı ki bu (6) sırlardın vākıf êrdi, der-hāl koptı ve ma' şūqını
 ma' zeret kıldı ve êrniñ qaşığa (7) bardı ve aydı kim ey yār-ı kābilim bu ısığ yēde nē
 ğalağ uray kōpgıl bir şahn-ı cāyge baralı (8) ve serun cāyda istirāhat kılalı ve 'ıyş u
 ferāğat 'ōmr ötkereli dēp ol yēde kim (9) ma' şūqı birle ğalağ urup êrdi. Anda barıp öz
 ēri birle ğalağ urdı, ēriñ (10) közi uykuğa bardı, ērini bīdār kıldı ve aydı kim bu kandağ
 şerī' atdur kim seni (11) atañ bir tarafdın kēldi ve bilerzükimni ayağımdın tartıp aldı,
 vebālimizden kōrkma-(12)-dı dēdi. Oğlını atasını kılğan işige qahrı kēldi ve bilerzükni
 alıp bērgeni-(13)-ni (...) nemege haml kıldı. Érte atası kēldi kēçeki kışşanı ve bir
 bīgāne kişi bilen yatgenini (14) ve bilerzükini alğanını ayta başladı. Oğlı āşūfte boldı,
 aydı kim ey ata sen kim yarım kēçede (15) kēldiñ ve men bir gūşede hātūnum birle
 yatıp êrdim. Sen kēldiñ anı bilerzükni alıp ēdiñ [41b] (1) miskīn hātūnum oşal sā' at
 maña ayttı ammā sen öyde yok êrdiñ. Men kimge aytğay (2) dēdi. Atası bilerzükni

alğanıdın şermende vü şerm-sār boldı ve bol hātūn mekr [ü] hîle bile (3) halāş taptı.

Qıf a;

[fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Mekr tuğdı yaman hātūnlardın

Kim hātūnlar érür nihāl-i mekr

Mekrdin boldılar (4) meger maḥlūk

Olardın tuğar yana yüz mekr

Altınçı küni āfitāb ḥāver meş' alesi birle öydin çıktı. (5) Pādişāhnı kenīzeki meş' ale-şifat köñül birle dād tilegeni pādişāhnı der-gāhığa keldi ve iltimās-ı (6) inşāf [u] 'adl kıldı. Pādişāh fermānladı kim şeh-zādeni siyāset-gāhğa alıp barsunlar. (7) Altınçı vezīr taht-ı Süleymānī ve serīr-i cihān-bānī qaşığa bardı ve aydı kim re'y-i a' lāğa ma' lūm bolsun (8) kim hēc ṭabaḳa-yı bī-vefāraḳ hātūnlardın ziyāde bolmas ve hēc fırḳa-yı bī-şafāraḳ 'avretlerdin (9) artuḳ érmes. Bu fırḳanın sözleri lāyıḳ-ı is[tı]mā' érmes ve bu ṭabaḳanı ḳavlini (10) ḳabūl ḳılıp bolmas. Hātūnlarını köpraḳı ḥayyāledür tolarāḳı muḥtāledürler. Meger sem'-i (11) a' lāğa ol şeker-fürüş birle hātūnını ḥikāyesi yétmegen oḥşa dēdi. Pādişāh sordı kim (12) ol nēcük érdi? Vezīr aydı kim bir vaḳtda bir kişi hātūnığa nēcē direm bērdi kim şeker alıp kēlgil (13) dēp hātūnī baḳḳālını dükkānığa bardı. Baḳḳāl andaḡ kişi érdi kim hevesnāk (...) şekerni (14) hātūnnıḡ çāderiğa mażbūt kıldı ve ol hātūnnı dükkānığa alıp kirdi. Baḳḳālını şākir-(15)-di bu işlerdin vāḳıf érdi. Der-ḥāl ol şekerni hātūnnı çāderidin yeşip aldı ve anı ornığa [42a] (1) pāre-yi tofraḳnı tōküp koydı. Hātūnī kim ḥıfz-ı nefsanī ve heves-i cismānīdin fāriḡ bolup tiz u tiz (2) çāderini başığa tarttı ve öyge bardı. Ėri çāderini gūşesini yeşip kördi kim pāre tofraḳnıḡ (3) çāder gūşesige tōküptürler. Hātūnığa dēdi kim bu nē ḥāldür ki sendin kördüm? Hātūn anıḡ (4) cevābığa ḥāzır érdi, fi'l-ḥāl dēdi kim men öydin çıkıp barur érdim bir (...) (5) keldi ḥalḳ birbirini üzesiğa yıḳıldılar. Ol iz[di]ḥāmda meni ayaḡım tayıldı ve diremlerim saçıldı (6) ve men şerm tuttum ki kūçede olturḡay-men nā'- ilāc tofraḳ birle naḳdīne lāzımnı hem-rāḥ bargay dēp (7) ol yıḳılğan yerimdin bu miḳdār tofraḳnı alıp çāderimğa tōküp koydum dēdi. Ėri aydı (8) sen el arasında nēge olturduḡ ve kūçeni tofraḳnı nē üçün aldın dēdi. Hātūn şirīn-(9)-lık bilen aḡzını açtı ve özini bu mekr ü hîle bilen ḥalāş kıldı. Yétinçi küni āfitābī kim (...) (10) şehridin çıktı. Pādişāhnıḡ kenīzeki neft yaḡıdın bir şışe özi birle kēltürdi ve (11) dād tiler yerde turdı.

Aydı kim bu kün dādımge yemesiñler ve men özümni bu otda köydürür-men (12) dēdi. Qanımgē zāmin bolur-sizler dēdi. Pādişāh h^vāhladı kim anı inşāfını bergey, şeh-zādeni (13) siyāset cāyge ēletgeyler. Yēttingi vezir pādişāhni Ferqadān (...) tahtı qaşığa bardı. ‘Arz (14) kıldı kim ey pādişāhım bu kün şeh-zādeni hızm^tleriğa barça huzūrida kēltürmek kerek ve barça muşāfaḥat-(15)-lardın tefahḥuş kılmak kerek dēdi. Pādişāh fermānladı kim şeh-zādeni ḥāzır kılsunlar. Fi’l-ḥāl şeh-zādeni [42b] (1) <şeh-zādeni> pādişāh hızm^tetiğa ḥāzır kıldılar kim eyyām-ı naḥs ve hengām-ı nuḥūset ber-ṭaraf bolup ērdi. Şeh-zāde (2) der-ḥāl tilini du‘ā vü şenāğa gūyā kıldı ve kenīzekni barça mācerāsını ‘arz kıldı. Pādişāh aydı kim (3) avvalğı küni bu vāqı‘ alarnı nē vechdin sözlemediñ kim bu yētti kün zaḥmet-i zindānnı (4) kördüñ? Şeh-zāde dēdi kim ḥakīm men‘ kılıp ērdi bu yētti kün söz ayتماğay-sen dēp. Pādişāh (5) ḥakīmni carladı ve anıñ sükūtını ve ḥāmūşlıqını istifsār kıldı. Ḥakīm aydı kim müddeti altı ay kim ötti (6) bu oğul envā‘-ı ‘ulūm birle ārāste boldı. Men aydım bu kün yā erte pādişāh tapuğığa alıp barmaq kerek (7) ve seniñ ança taḥşiliñdin ‘arz kılmak kerek. Seniñ ṭālī‘ ne baqay kim pādişāh meclisige bir sā‘at-i sa‘āde (8) alıp baray dēp ṭālī‘ cānibığa nazar kıldım. Yētti kün andağ ağır taptım kim bu yētti kün içinde söz (9) aytsa helāket varṭasığa tüşer ērdi. Meger ḥāmūşlıq birle bā-vücūd-ı ḥāl kevkeb-i naḥs eşer kıldı anı bir hefte (10) tehlike-yi ma‘rifetge saldım ammā vaqt-ı şükrdür kim nuḥūseti sa‘ādetğa bedel boldı ve bat fırsatda (11) āḥırlıqğa yētti dēdi. Pādişāh oğlını andağ kördi kim envā‘-ı ‘ulūm birle ārāste ve ecnās-ı fūnūn birle (12) pīrāste tāc-ı salṭanatnı oğlını başığa koydı ve devāc-ı memleketni ya‘nī ḥil‘at-i pādişāhāne (13) kēydürdi ve özi peşmīne ton kēydi. Bir şavma‘ada ‘ibādetğa meşğul boldı ve ol kenīzek kim (14) şeh-zādege iktidār ü töhmet kılıp ērdi, anı ‘azāb [u] ‘uḳūbet birle öltürdi. **Qıṭ‘a;**

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Ger ḥātūn (15) ēkse yamanlıq tuḥmını

Tuḥm uḳsun bolmasun ‘ālemde hēç

Baksa nā-maḥrem sırrığa tiz tiz

Kör tilepdür cāyge yētgey [43a] (1) kılıç

Ṭūṭi kim sözini bu yerge yētkürdi. Ḥucestege dēdi kim ey ked-bānū dostnıñ meclisige ki kem barsañ (2) teveccüh ḥātırnıñnı aña salğıl. Pādişāhni kenīzeki şedāyid-i mekr ü mekāyid-i bisyār mu‘āyene kıldı ve özini helā-(3)-ket varṭasıge saldı. Ol sebebdin kim

könlünü özi birle tutmadı, özünü özi bile (4) saklamadı. Nā-çār kördi kim ol nēmeni kördi. Ėmdi bol vaqtı devr-i meymūn sâ at-i devr-i hümâyūn, (5) qopgıl dostnı cānığa bargıl. Vaşıyyetleri ki kıldım anı mūrâ at kılgıl dēdi. Huceste baray dēp (6) qaşd kılıp ērdi kim kündüz gavğası her tarafdın zāhir ü hüveydā boldı ve şubh çehre-yi cihān-ārāsını (7) niqāb-ı müşgīndin açtı ve anıñ barmağı tañlağa tevaqquf taptı. **Qıta a;**

[fâ ilâtün fâ ilâtün fâ ilün]

Bir mehî kim da vâ-yı hûbî kılıp

(8) Hûblar haylıda her dem urdı kôs

Bu kēçe baray men dēdi qaşığa

Kim Huceste atlıg ol zibâ arūs

(9) Şubh mâni boldı barmağdın aña

Düşmen-i uşşāk ērür şubh huros

Tokkuzunçı Kêçesi

Şām pâdişāhı (10) tūşisini āzād kılganı, anıñ berāberide tūti hayāt mīvesini zulümât çeşmesidin keltürgeni

[fâ ilâtün fâ ilâtün fâ ilün]

(11) Bu sa id ol şāh-ı sa d-ahter üçün

Şehryār-ı mülk-i İskender üçün

Terk etip alemni zulmetge (12) kirey

Cehd eylep āb-ı hayvān keltürey

Hızr yanlıg içsün ol āb-ı hayāt

Ömri bolsun (13) ber-devām birle şebāt

Zulmet içre āb-ı hayvān tapmasam

Keltürey men söz āb-ı hayvāndın

..... (14) lafif

Tuhfe eyley kışsa-i cānge şerif

Sultān-ı künden cihānı seyr kılguçı āfitāb-ı ‘ālem-(15)-gır kim mağrib seyriğa bardı ve nevāl gerdün hışārını örgülgüçi ay kim maşrıķ küngüresidin [43b] (1) çıktı. Huceste zāhir bāṭın cūş u hurūş birle icāzet tiledi. Ve aydı kim ey ṭabīb-i ‘uşşāķ ğalebāt-ı ‘ışķ (2) bāṭınımını ḥarāb kılıp [c]ūş [u] hurūşğa keltürdi ve cezebāt-ı şevķ ḥāṭırımını cezb kılıp esīr-i bī-şabr u bī-(3)-ķarār kıldı ve hümā-yı şabrım fark-ı aḥvālimdin uçtı. Ve bār-ı sükün sâ id-i vaķtimdin rem kıldı. (4) Ve rüzgārımını ķan içgüçi firāķ ğamıda mübtelā kıldı kim fırķat-i aḥbāb otıdur kim köydür-(5)-güçi ve cüdā-yı dostlar kılıçdur kēsķüçi. Hem-demlerdin cüdālık u yırağlık mevtīdür bī-(6)-fevt ve maḥremelerdin ayrılmāklık mergīdür bī-melekū’l-mevt. **Nazm;**

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Yok turur ‘āşık bile ‘ālem-(7)-de ‘Azrā’ il işi

Kim firāķ dostlarğa zulm-ı ‘Azrā’ il erür

Ey ṭūṭi bu kēce ruḥşat bērgil tā muṣṭarib (8) köñlümni maḥbūb vişālidin sükün bērey. Ṭūṭi dēdi kim ey ked-bānū bu zevķ <u> ḥarāb bolsun (9) ol köñül kim yār-ı muṭābık ğamıda ḥarāb bolmasa ve ḥarāb [u] serāb bolsun ol közi kim yār-ı muvāfıķğa (10) yığlamasa. Meniñ himmetim hem oldur kim sen öz maḥşūdunğa ulaşsañ ammā iḥlāşımını ķadrini (11) nē bilgey-sen? Seni kim yār-ı dermānde birle imtizāc ve (...) bolsa ol zamānda bilgey-sen kim (12) iştihād atını ‘āşıklar meydānıda nē reng çapadur-men ve seni maḥşūdunğa nēçük yētkürür-men. (13) Andağ kim Şām pādīşāhi ḥulūş [u] i‘tikād-ı ṭūṭini bilmedi ve mīve kim keltürüp erdi anıñ-(14)-dın bed-ğümān boldı ve anıñda taḥammül ü mülāḥaza kim kıldı ve ma‘lūm boldı kim vefāsı rüzgār (15) cefāsıge oḥşar bī-ḥadd, ve şafāsı kündenñ beķāsığa bī-‘ad. Ve Huceste sordı kim ol nēçük erdi? Ṭūṭi [44a] (1) dēdi kim andağ rivāyet kılıpdurlar kim Şām sevādıda bir şayyād dām koyup erdi kim ol dāmda (2) ṭūṭini nişāneleri bar erdi. Anı taķıp alğalı bir munça muntazırılık birle oturup erdi. (3) Nā-ğāh ṭūṭi anı torığa tüşti. Der-ḥāl ṭūṭi şayyādge ķarap sözge kēldi ve aydı kim ey şayyād men (4) cān-verīdür-men ve dānā [vü] ṭāyirīdür-men zīrek. Eger meni satsañ kerīmge sat ve nē le’imge (5) şoḥbet-i şerīfge müşerref kıl ve nē şoḥbet-i ḥasīsge. **Kıt’a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Sen yıraķ bol yamandın ey hem-dem

Yaḥşı ehl-i şoḥbetini (6) devlet bil

Kim ki zişt olsa sen anıñdın kaç

Ziştñi körmekni miñnet bil

Şayyād ol tūṭıñı (7) Şām pādişāhnı qaşığa alıp bardı ve her nê kim şayyād bahā ayttı, pādişāh bêrip aldı ve anı gedālık (8) tınābını üzdi. Êkkinçi küni qaşd kıldı kim tūṭıñı imtiḥān kılğay, bir nêçe sözlerdin su’āl kıldı (9) êrse tūṭı pādişāhğa cevābları bêrdi kim pādişāh aḥsen [ü] āferinler oqıdı. Pādişāh dēdi kim (10) bol tūṭı ēmes ēken belki Buḡraṭ-ı şānı ve Buḡraṭ-ı ‘ālem-i rabbānı ēkendür dēdi. Şerm tuttı kim (11) kafes [ü] ḥabs kılğay ve andağ cān-ver-i zırekni maḥbūs saḡlağay ve tūṭıñı kafesdin çıkarıp āzād (12) kıldı. Aydı ki ḥoş kēlse munda turğıl ve ger nê ‘azizlerin qaşığa barğıl dēdi. Tūṭı nêçe kün (13) pādişāhğa ḥızmet kıldı. Andın soñra ‘azizlerini qaşığa bardı. Her luṭf-ı ‘ināyet kim şāh-ı (14) Şām anıñ ḥaḡḡıda kılıp êrdi tūṭılerge taḡrır kıldı. Pādişāh-ı tūṭıler aydı kim mende (15) bu gümān yok êrdi kim ādemīniñ cinside ādem-gerlik ve merdümlik bolğay. Anı merdümlik birle [44b] (1) yād kıldılar. Fe-emmā insānda şefḡatı bolğay kim aña insāniyet at qoyğaylar. Ādemīni nê işi bar (2) vefā birle ve insānı nê mühimmi bar şafā birle? **Qıṭ‘ a;** ⁸¹ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Ādemī dāimā cefā-cūdur

Yokdur (3) anı işi vefā birle

Ekşerī baḡldın ḡālī ēmes

Kim kişi bolğay ol seḡā birle

Ey tūṭı ol kişi kim seni ḥaḡḡında (4) yaḡsılığ ve luṭf u seḡā kıldı sen hem anıñ pāreside aña baḡıp şāyeste ḥızmet kılğıl (5) tā ānı ki tūṭıler ḡulḡığa vefā-dārılık vü nıḡū-nāmılık bolğay dēdi. Tūṭı pādişāhığa dēdi kim ey (6) pādişāhım nê iş kılğay kim anı mükāfātı bolğay dēdi. Pādişāh-ı tūṭıler dēdi kim zulumāt ḡa‘ rıge (7) tüşgil ve her dıraḡtı kim anda bardur ḡāşıyyeti, bar ol dıraḡtlardın mīve kēltürgil. Ve ol şāh-ı Şām (8) kim seniñ in‘ām u iḡsān ve luṭf u keremler kılıpdur aña tuḡfe eylegil. Bu reng birle Ḥaḡ keremini be-cā kēltür-(9)-gil dēdi. Tūṭı andağ kıldı kim miñnet ü meşaqḡatlar birle zulumāt

⁸¹ İnne’l-insāne li-rabbihı le-kenūd Adiyat/6: İnsan gerçekten Rabb’ine karşı pek nankördür.

ka' rıge kirip bir neçe mīve-yi (10) hayātdın keltürdi ve şah-ı Şamge tuhfe eyledi, ve aydı kim mecnūn-ı kerem-i şahī ve mersūm-ı ni' am-ı (11) şehin-şahī murğ-ı za' if pādīşāhlarnıñ (...) mu' āraza kıla algay ve cān-ver-i naḥīf (12) sulṭānlarnıñ ni' metige nè mükāfāt körsetgey bā-vücūd ḥālī hızm̄meti kılıpdur-men (13) ve mīve ki keltürüptür-men, anıñ şemeresi hayāt-ı ebedī ve ḥāşiyeti beḳā-yı sermedīdür. Ve bu mīveni (14) yegil tā kıyāmetğaça kös-i hayāt urğıl ve ḥaşr [ü] neşrgaça tabl-ı tiriglik kaḳğıl. **Kıṭ'a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Barçadın yahşırak (15) tiriglikdür

Şüm elge ğam-ı ölüm kélgey

Tapsa her kim hayāt mīvesini

Cān ten birle şükrini kılğay

[45a] (1) Pādīşāh mīveni tūṭīdin<din> aldı ve anı yemekde te'emmül kıldı. Tūṭī dedi kim vech-i taḥammül nemedür (2) ve mūcib-i te'ennī nédür? Kişi hayāt-ı ebedīdin ihtirāz kılur mu dedi? Pādīşāh aydı kim eşitgeniñ (3) yok mudur kim bir vaḳtda Ḥāzret-i Süleymān 'aleyhi's-selāmğa leb-ā-leb hayāt suyu iberdi ve aydı (4) kim sen bu ḳadeḥni nūş kılğıl tā kıyāmetğaça 'ömr [ü] hayāt tapar-sen ve eger nūş kılmasañ (5) vebāl bize bolğay-sen dedi. Süleymān 'aleyhi's-selām bir neçe kişiler birle meşveret kılıp érdiler. (6) Alar içmekge maşlaḥat körsettiler, fi'l-ḥāl içmek lāzım dediler. Ḥāzret-i Süleymān 'aleyhi's-selām (7) ança vezīr vūzerāları bilen oturup kılğan çağda ḥār-püşť yok érdi. Anı hem yoklap (8) carlağanı atnı iberdi. Ḥār-püşť kélmedi. Süleymān 'aleyhi's-selām aydılar kim andın soñ (9) itni iberdiler. Anıñ carlağanığa keldi. Süleymān 'aleyhi's-selām dediler kim ey ḥār-püşť (10) seniñ bilen meşveretlik işim bardur, çirā ki meşveretni dānā vü 'āḳiller birle kılmaḳ lāzım-(11)-dur dediler. Ve hem sen özgelerdin zīrek [u] dānā sen. Anda ḥār-püşť dedi kim yā peygāmb̄er-i Ḥudā meniñ (12) dānālığım ḳandın ma' lūm boldı? Ḥāzret-i Süleymān 'aleyhi's-selām aydılar kim seniñ carlağalı (13) atnı yiberdim kélmediñ. Andın kēyin itni iberdim keldiñ, barçadın naḥs u pelīddür (14) anı ayṭḳanı birle keldiñ. Ve mundın bildi kim sen dānādur-sen. Ḥār-püşť dedi kim yā peygāmb̄er-i Ḥudā (15) at ayṭḳanığa kélmedim. Bu vechdindür ki anıñ birle meni aramızda 'adāveti yokdur. Eger men [45b] (1) anı ayṭḳanını kılmasam ol mendin renciş kılmas ve maḳām-ı düşmenlikde hem bolmas.

Ammā it (2) arasında ‘adāvetī bardur kim anı aytқанıǵa barmasam ol güft-gū tapar ve meni düşmen tutar (3) ve meni bīmǵa koşar. **Қıт‘a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Қıl mürā‘ at-ı düşmen ey ‘ āķil

Tā işiñ barçası nızām olǵay

(4) Қılmasañ Һaşmnı mürā[‘]at eger

Қaşd-ı heveste intikām olǵay

Ey Süleymān nebiyyullāh siz atnı (5) zāhirlıǵǵa baķar-siz ve itni bātınıǵa baķıñ. Anıñdın vefā-dār[r]aķ maħlūk Һayvān-ı çār-pālar (6) içinde yoķdur. Ammā at öz maħdūmnı tanumas katiǵ yerge ve tofraķǵa bī-ibā’ taşlap kaçар. (7) Ammā it kişidin bir barça nān yese künde miñ merātib körse boylanıp başını ayaǵıǵa (8) koyar. Ma‘ lūmdur kim aşhāb-ı Kehfni itlerini zikri kēlām-ı rabbānide mezkūrdur. Qavluhu (9) Te‘ ālā رَابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ ⁸² āri itni zāhiri ke[n]if ammā bātını laṭifdür. **Қıт‘a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Bir nēçe nēme vefā (10) bile Naḥşebī

Kim vefā yaḥşıdur beridin bil

Bir nēçe at kim cefā kılǵay

Līk itdür vefālıķ (11) ey ‘ āķil

Ey peygāmbere-i Һudā meniñ bilen nēçük meşveretlik işleri bar? Süleymān ‘aleyhi’s-selām (12) aydılar kim ey Һār-püşt Һudāvend-i kerīm maña bir қadeҳde leb-ā-leb āb-ı Һayāt suynı iberip-(13)-dür ve aytupdur kim içseñ kıyāmetǵaça tapar-sen dēpdür. Һār-püşt dēdi kim yā nebiy-(14)-yallāh özleri içerler mü yā qavm [u] qarındaşları bilen içerler mü? Һazret-i Süleymān ‘aleyhi’-(15)-s-selām aydılar kim özümni tenhā içmaķǵa emr bolupdur. Һār-püşt dēdi kim eger siz tenhā [46a] (1) içseñiz tā kıyāmetǵaça tenhā қалur-siz ve barça ‘azizleriñiz ölürler. Kitāblarda şundaǵ aytıp-(2)-durlar kim eger erkān-ı devletleri hemesi bir hemm yese bularnı firāķıda tāķat kılmaķ

⁸² Rābi‘ uhūm kēlbuhum Kehf/22: Dördüncüleri köpekleridir.

(3) besî muhâldür. Eger tenhâlıkni ihtiyâr kılsalar içmeklik hûbdur dèdi. Mihter Süleymân (4) ‘aleyhi’s-selâm aşhâb [u] ahhâblarını ğamıdın ve firâkını vehmidin içmes boldılar ve bu (5) dünyâ-yı fânîdin bî-beğâlıkni qarâr bêrdiler. Kadehni kaytarıp yiberdiler dèdi. (6) Ey tûtî men hem bu mîve yemekdin endîşe kıladur-men. **Қағ**;

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Dost vaşlını tile bu ‘ âlemde

(7) Şoĥbet-i dost bil ki dil-keşdür

Yaĥşî nême êrür tiriglik kim

Bolmas yâr vaşl-ı dil hû-(8)-şdur

Tûtî aydı kim Süleymân ‘aleyhi’s-selâmğa mümkün êrdi kim ol kadehni içğaylar (9) yalguz içmekge emr bolğan üçün içmediler ammâ saña mümkündür kim bu mîveni êkgey-sen (10) ve perveriş kılğay-sen. Bolğay kim avvalkı küni yêrdin ötgey, êkkinçi küni be-tamâm mîveleri (11) kemâliğa yêtgey, üçünçi küni bişgey. Her kişini kim h’âhlasan anı birle yêgey-sen dèdi. (12) Pâdişâh fermânladı kim ol mîveni êkgeyler ve perveriş kılğuçığa tapşurdılar ve aydılar (13) kim her mîveleri kim bu dırahtlardın bişip yerge tüşse anı maña keltürgey-sen (14) dèp fermânladı. Ammâ ol mîve kim bişip tüşti, qarangu kêçe êrdi. Paylağçı⁸³ uyğuda (15) êrdi. Bir qara yılan ol mîveni ağığa alıp sordı. Andağ kim ol mîveni tamâmısı **[46b]** (1) zehr boldı. Şabâh pâsbân mîveni pâdişâh kaşığa alıp bardı. Pâdişâh kaşd kıldı kim (2) anı yêgey yana endîşe kıldı kim nâ-âzmûde nêmerseni yêsem hûb bolmas. Ol birige bêrey andın (3) sonra özüm tenâvül kılay dèp bir qarî kişige bêrdi. Be-mücerred yegen zamân cân (4) be-Hâk teslim kıldı. Pâdişâh müteğayyirü’l-aĥvâl boldı ve ayttı kim tûtî maña düşmen êken. Fermânladı kim (5) tûtîni pâre pâre kılımlar kim mekr kılğuçı ve firîb bêrguçı êken. Ğaddâr u mekkâr ‘âkıbetü’l-(6)-emr öz başını yêr dèpdürler. Tûtî miskîn müte‘accib ü mütefekkir boldı ve ‘arz kıldı kim ey (7) şehr-i yâr-ı ‘âlem meni ĥabs kılmağğa fermânlağıl ve meni öltürürge ta‘cîl kılmağıl ve meni bir nêçe imtiĥân ü âz-(8)-mâyîş kılmağ üçün saqlağıl. İmtiĥân oldur kim ‘ale’s-şabâh koptıl ve ol dırahtnı tü-(9)-pige bargil ve öz kuluñ birle bir mîveni alğıl ve bir kişige bêrgil. Eger ol hem ölse eger her ‘uĥûbeti ki (10) h’âhlasan kılğıl ve eger ölmese men müstevcib-i sitâyîş ve müstaĥaqq-

⁸³ Yazma nüshada “paylağuçı” olarak yanlış yazılmıştır.

ı yaşıllık bolğay-men dèdi. (11) Şabāh kim pādīšāh ol dıraht tüpige bardı ve öz kolu birle bir mīve aldı ve bir pīr-i zālğa (12) bèrdi. Ol mīveni yèdi, der-ḥāl ter ü tāze boldı, kıyās bilen on sekkiz yaşıllık civān boldı. (13) Tūṭi kim bu bühtāndın tāze boldı, ārāy kişini yaşıllık nā-çiz ü zāyi‘ bolmas. **Qıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Hēç (14) mü ’minge kim ziyān kılma

Yaşıllıkñı cezāsı yaşı érür

Tā küçün yètse yaşıllık kılğıl

Yaşı-(15)-lık kılğıl yamanlık kılma

Tūṭi sözini bu yerge yètkürdi. Hucesteğa dèdi kim ey ked-bānū ol ḥalde [47a] (1) şāh-ı Şām tūṭisiğa yaman i‘ tiḳād kıldı ve ḳaşd kıldı kim şubḥ-ı ḥayātnı şām-ı mergiğe mübeddel kılğay. (2) Kördi kim tūṭini iḥlāşı zāhir boldı, ol yamanlık yaşıllıkğa (...) boldı ve barça ‘ adāvet muḥabbetge (3) bedel boldı. Ey Huceste turğıl men hem saña Ḥaḳ ḥızmetini şābit kılay ve iḥlāşımñı zāhir eyley. (4) Andın sonra bilgey-sen kim men kimdür men ve meniñ kolumdın nē işler kélür ve ḳandağ (5) keş-ā-keşler bolur. Ve iḥlāşımñı biri oldur kim men bu kēçe öyüñni pāsbānı bolay tā kündüz-(6)-ğaça barça māl [u] esbāb u emvālignı saklay. Sen fāriğü’l-bāl dostuññı ṭarafığa bargıl ve ‘ āşıḳ-ı (7) muntazırıññı deryāb kılğıl dèdi. Huceste ḳaşd kıldı kim andağ kılğay kündüz ğavğāsı her ṭarafdın hüveydā (8) boldı. Şubḥ çehresi rüşen bolup müşkındin açtı. Anıñ bar[ma]ḳı tañlağa tevaḳḳuf taptı. **Qıṭ‘ a;**

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

(9) Bir mehī kim da‘ vā-yı ḥübī kılıp

Hüblar ḥaylide her-dem urdı <urdu> kös

Bu kēçe bargay-men dèdi (10) ḳaşığa

Kim Huceste atlığ ol zībā ‘ arūs

Şubḥ māni‘ boldı barmaḳdın aña

Düşmen-i ‘ uşşāḳ (11) érür şubḥ ḥuros

Onunçı Kêçesideki Dâstân

Vezîrni oğlu sūdâ-gerni köçiğa ‘aşîk (12) bolğanı, sūdâ-ger seferdin yığaç tûtı alıp kélip naqdînesini bay bêrgeni ve rāhib vezîrni (13) kêlinige āşinā bolğanı ve sūdâ-gerni ğamdın kûtkarganı.

Āfītāb kaynağan şarāb yangan (14) yağ dēk ħum-ĥānesige olturdı. Cām-ı ciĥān-nümā dēk māh maşırık meclisidin çıkıp zāhir boldı. (15) Ĥuceste sermest ü ser-ĥoş kûlkûleyi şarāb bilen ruĥşat tilegeni tûtıni kaşığa keldi. Ayttı kim [47b] (1) ey vezîr-i mu‘temedî ve ey müşîr-i sermedî ‘ışķnı şarşar[1] şabrımnı uşattı ve ğalebe-yi şevķî cemî‘ hevesim ĥareketge (2) keltürdi. Maña ruĥşat bêrgil beytû’l-vişālîğa baray ve dostumnı vişālîğa müşerref bolay, (3) közümni rûşen ü pür-nür kılay dēdi. Tûtı ayttı kim ey ğaddār-ı ‘ahd ve ey Zeliĥā-yı vaķt (4) eger bu vaķtda (...) çıkarmasam ve ruĥşat bêrmesem şart-ı ĥızmetni edā kıлмаған (5) ve bî-vefālîk resmini edā kıлмаған bolğaymen. Kıpıl beytû’l-vişālîğa memnûn bolğıl. Ammā zînhār sırrıñnı (6) kişige izĥār kıлмаğıl. Mebādā tācirîñ ve emîr-zādeniñ vāķı‘ası dēk helāketge yéter-sen dēdi. (7) Ĥuceste soradı kim kandağ bolup êken? Tûtı ayttı kim burunķı zamānda bir tācirî bar êrdi. (8) Vezîrni oğlığa dost u cihet-mend bolup yörür êrdi. Tācir ticāret üçün sūdāge bar-(9)-dı. Sūdāsı ĥûb yarar kıldı. Öz menziliğa yanar boldı. Vezîrni oğlığa münāsib savğatnı (10) tapaalmadı. Her kısm kıymet bahā metā‘ larnı körsettiler manzûr bolmadı ve aytur êrdi kim andağ (11) savğatnı alıp barıp bolmas êrdi. Dünyā yüzide munıñ dēk metā‘ bolmağay êrdi (12) dēp ĥēç nēmerseni lāyık-ı birāderî körmes êrdi ve ĥayrānlıķda turup êrdi. (13) Bir kimerse dēdi kim fülān ĥükemā ĥikmet bilen yığaçdın bir tûtı kılıpdur. Tûtılerdin ĥûb-(14)-raķ ü bihraķ sözleydür ‘acāyib u ğarāyiblerdin ĥaber aytadur dēdi. Tācir be-şad-hezār (15) cān [u] dil birle müştāk bolup ol tûtıni satıp aldı ve öz vilāyetge keldi ve ö-[48a] (1)-yge tüşti ve bala barķasığa hem karamadı. Vezîrni oğlını körgeli keldi. Dostı meclis-i ‘ālî ārāste (2) kılıp mübārek bādliğ kıldı. Mest müstağraķ boldılar. Vezîrni oğlu soradı kim ey dostum (3) maña nēme savğat alıp keldiñ dēdi. Tācir ayttı kim ey birāder saña yığaçdın bir tûtı alıp (4) keldim. Ĥükemālar ĥikmet bilen rāst kılıpdurlar ve ‘ālemde her tûrlük vāķı‘a bolur bolsa (5) bir (...) ilgeri ĥaber aytadur dēdi. Vezîrni oğlu ayttı kim kişi ibergil alıp kelsün (6) dēdi. Tācirni köçi bilen vezîrniñ oğlını reft-āmedî bar êrdi. Kişi iberdı kim (7) tācir alıp kélgen yığaç tûtıni munda ibersün. Tācir munda lehv [ü] tarabge meşğöldür. (8) Fi’l-ĥāl tûtıni körüp (...) ĥızmetleriğa yandurur-men dēdi. Ol kişi bu ĥaberni tācirni (9) köçiğa yetkürdi. Tācirni köçi tûtıni körüp tîz [ü] tünd yibersünler dēp kélgen kişige

bêrdi. (10) Vezîrni oğlı kördi kim aytқан дёк тұтї ёкен fi'l-hāl harrād alıp kélip şol тұтїни (11) tâcirni öyige yiberdi. Ayttı kim ey tâcir alıp kélgen тұтїни munça ta' rîf kıldıñ ğayr vâқи' dur-(12)-men bu sözünge bâver kılmaydur-men dèdi. Tâcir ayttı kim men seniñ bilen қavl bağlaydur-men. (13) Eger alıp kélgen тұтїм aytқанım dil hoş-ġüftâr bolsa ħûb bolmasa ança seni pûl mālın bala bar-(14)-ққа маña bolsun. Eger men aytқан дёк болmasa meni bala barқam ve pûl mālım saña bolsun dèdi. (15) Қasemlerni ber-қarār kıldı meclisdin fâriğ bolup tâcir öyge kélip тұтїни aldıға alıp [48b] (1) sözge saldı. Hergiz sözlemedi her çend melâmetlik bilen söz kıldı тұтї sözlemedi. (2) Dèdi kim ey тұтї seni nè miқdâr pûlge aldım ve i' zâz [ü] ikrâmlar bilen alıp kèldim seni sözleydür (3) dèp bala barққа ve pûl mālımdın gerü bağladım. Eger sözlemesen maña cefâ kılr-sen ve yarım-(4)-dın ve pûl mālımdın acıratur-sen dèp her çend teveccüh kıldı sözlemedi. Tâcir vehm kılıp ıztırâbğa (5) қaldı. Yaқasını yırtıp saқalını yulup başıға tofraқlar saçıp vâ-ĥasretâ vâ-nedâmetâ dèp (6) nâle vü zârî kılıp yıġlay başladı. Ve aytur êrdi kim nè ĥaţâ kılıpdur-men қavl baġışladım ve nâ-ma' қûl (7) sözlepdür-men keşke tilim bolmaġay êrdi ve kèrû baġlamaġay êrdim. Yâ anı satқuçı sâĥir (8) êrür mü bir pârçe yıġaқnı тұтї dèp 'aқlımın aldı mu dèp çendân zâriler kılıp cûş ĥurûş-(9)-lar kıldı. Тұтї hergiz sözlemedi tâcirni ümîdini münқаtı' kıldı. **Қıт' a;**

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Naĥşebî tecrübe ' azîz turur

(10) Tecrübe kılmayın hēc iş kılma

İ' tikâd ĥulâşa her işde

İmtihân kılmayın anı kılma

Tâcir тұтїdin (11) me'yûs boldı. Bu şehrde râhib dègen bir kişi bar êrdi. Be-tamâm bed-mezhebler bu dîv-sîretge (12) mürîd ü mu' tekîd êrdi. Heme ĥalknı müşkilâtını âsân kılr êrdi. Тұтїни қаşıға alıp bardı. (13) Ança zuhûru'l-vâқи' ni beyân kıldı. Ayttı kim ey râhib du' â kılsañ şâyed ki тұтї sözge (14) kélgey ve meniñ murâdım ĥâşıl bolġay saña tâc-ı devletni kèltürey ve ol (...) ayaġın-(15)-dın yıraқ barмай dèp aĥvâlini beyân kıldı. Ammâ bu râhib тұтїни vezîrni oğlı mekr [49a] (1) bilen alġandın ĥaber-dâr êrdi. Aydı kim ey tâcir тұтїни bu kèce munda қoyġıl ' ale'ş-şabâĥ meni (2) қаşımğa kèlgil. Şâyed seherde du' â kılsam köñliñdin ĥalâş bolup ġüyâ bolġay dèp (3) тұтїни alıp қaldı. Ve bu dîv-sîret vezîrniñ oġlını köçiға ' âşıқ êrdi ve birbirlerini (4) ĥürmetlerini saқlar

erdi ve bu rāhib aña kişi yiberdi. Maña tūtini ibersün (5) küyevi pādişāhnı selāmıdın
 yanguçā körüp yiberür-men dēdi. Vezirni oğlını köçi (6) bile tācir hıyel kılmay tūtini
 çıkarıp bērdi. Rāhibni yibergen kişisi tūtini alıp (7) rāhibni qaşığa kēldi. Rāhib kōrdi
 kim aytkança bar ēken. Şol zamān tācirğa (8) kişi iberip kēltürdi. Aydı kim ey tācir
 tūtī sözlegü dēk boldı ammā bir ilhākı bar. (9) Tācir dēdi kim nēme ilhākı bar dēdi?
 Rāhib dēdi kim eger tūtī sözlegü dēk bolsa vezirni o-(10)-ğlını pūl [u] mālī saña köçi
 bilen aladur-sen ammā sözlemese seni pūl [u] māl köçini ol aladur. (11) Ve eger
 vezirni oğlını köçini maña bērsen sözleydür ve eger bērmesen sözlemeydür dēdi. (12)
 Tācir ayttı kim yār ğamıdın köçümni ğamı zebūn boldı. Pūl [u] māl tapılır ammā bed-
 nāmıkdın qorqadur-(13)-men. Kişini hātūnını ayağalı ahmaq mu men dēdi. Her nē
 dēsen şundağ kılay dēp qasem (14) yād kıldı. Ol rāhib içkeri kirip çendīn hile bilen
 tūtini alıp çıktı. (15) Tācir kōrdi kim tūtini könlige ber-taraf bolupdur. Hoş-vaqt bolup
 öyge alıp kēldi. **[49b]** (1) Ol sözlemes tūtini rāhib vezirni oğlını köçiğe yiberdi. Her
 kim kılsa öziğe kılar pend urğan (2) <urğan> kişi sūd körmes. Vezirni oğlu tācirdin
 tūtini soradı ve qul bağışlağanını (3) ayta başladı. Tācir ayttı kim men hēç kişi bilen
 qavl bağışlamadım ve kērü qalğanım yok dēp tandı. (4) Ammā vezirni oğlu dil-cem^ç
 paylatmay dīger pāre köp halknı aldıda kērü bağladılar ve yanı (5) başdın qasem
 kıılıştılar. Tācir tūtini koynıdın çıkarıp elni ortasığa qoya bērdi. Heme (6) halk kōrdiler
 kim yıgaç tūtī^ç aceb sözleydür. Vezirni oğlu hayāl kılıp könlide dēdi kim barça hāşiyet
 (7) tācirni öyde bar dēk men yibergen tūtī sözlepdür dēdi. Hayrān bolup öyge kirdi.
 Tūtini (8) aldığa alıp söz soradı. Tūtī hergiz sözlemedi. Hūş başdın kētti ve acabā nē
 iş kıldım (9) nedāmet ü peşimānlar kıldı sūd kılmadı. Be-tamāmī aḥālīni vū mevālīni
 aldıda bolğan işka (10) çāre tapmadı. Nā^ç ilāc pūl [u] mālını ve köçini tācirğa tapşurdi.
 Tācir ol pūl [u] mālını alıp öziğe bērmey (11) rāhibni qaşığa bardı. Ança ötüp alğan
 mālarnı vezirni oğlını köçini rāhibğa (12) bērdi. Tācir hoş-hāl öyge kēldi. Tūtisidin
 soradı kim ey tūtī nē bā^ç işdin hāmū-(13)-ş bolduñ nēme üçün sözlemediñ meni munça
 ğamge koyduñ dēdi. Yā saña bir yaman (14) iş kıldı mu yā qadıñnı bilmedi mü? Tūtī
 dēdi kim ey h^vāce sen vezirni oğlu bilen meclis (15) kıldıñ. Vezirniñ oğlu ağaçımdın
 meni tilep alıp bardı. Fi'l-hāl harrātını kēltürüp maña **[50a]** (1) oḥşa tūtī (...) ağaçımgā
 iberdi. Sen ol tūtini rāhib qaşığa alıp bardıñ. (2) Rāhib birle vezirni oğlını köçi^ç āşıq
 ma^ç şūq ēkenler vaqtige vezirni oğlu meni (3) alıp kēldi. Yıgaçdın tūtī kıldurup seni
 köçiğe yiberdi ve meni öyge pinhān kılıp (4) özi se[ni]ñ birle meclis kılgalı çıkıp
 kētti. Şol zamān rāhibdin kişi kēlip meni (5) alıp kētti ve yıgaç tūtini vezirni köçiğe
 yiberip meni saña tapşurdi. Seferdin alıp (6) kēlgen tūtī mendür-men dēdi. Meni saña

körsetmedi dèdi. Tâcir bu ğayr-ı mükerrer vâkı‘ anı (7) körüp ta‘ accübge kaldı. Vezîrni oğlu özige köçiġa şûkr kılmay kişini köçiġa köz açtı. Öz (8) qolı bilen bir âdemge basturup bèrdi. Bu vâkı‘ anı vezîr eşitip pâdişâhğa ‘ arz (9) kıldı. Pâdişâh mütehayyir bolup tâcirġa kişi yiberdi ve anı kèltürüp bolġan vâkı‘ alarnı (10) soradı. Tâcir der-ġâl tûṭîni arada qoydı. Tûṭî her ġâdişe körüp èrdi anı bir bir pâdi-(11)-şâhğa ġikâye kıldı. Pâdişâh kim bu esrârġa muṭṭali‘ boldı. Şol zamân bu êkki bed-girdâr-(12)-nı ve râhibni çâr-sû vü bâzârda seng-sâr kıldı. Ĥaḡ Sübhânehu ve Te‘ âlâ barçanı nefis şeridin (13) penâh bergey. Tûṭî ayttı kim ey ked-bânû tâcir vezîrni oğlu bilen nè miḡdâr muḡabbetleri bar (14) èrdi köñüldeki sırrını âşkârâ kılgan üçün ġam ġuşsa câġıge tûṭtiler. Bu sırrını âşkârâ (15) kıılma. Barıp bu kêçe yârniġ birle meclis tüzüp ve bu endîşedin qutulup ârâm algay-[50b] (1)-sen dèdi. Ĥuceste bargalı arada kıılıp èrdi ‘uşşâġnı ġammâzı. Şubġ yüzdin niġâbını köterüp (2) barmaq taṅla kêçeġa kaldı. **Qıt‘ a;**

[fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün]

Naḡşebî ġ‘âhladı barıp bu kêçe

Ĥübluḡ cânıġa urġay kös

(3) Şubġ mâni‘ boldı barmaqđın aṅa

Düşmen-i ‘uşşâġ èrür şubġ ġuros

On Birinçi Kêçesi

Re‘yni (4) Kârġayr nâm oğlu vezîrni maşlaġatı bilen deryânı mihmân kılganı ve berehmen bu ġızmetge mutaşaddî (5) bolup ġızmetni be-câ kèltürgeni.

Ĥüyâ ki deryâ-yı âfitâb maġribni ġânesige bardı ve ma‘ şûġ-ı (6) encüm ya‘ nî mâh cilve birlen maşrıġđın ġurüc kıldı. Ĥuceste deryâ-şıfat közleridin yaş aḡuzup (7) tûṭîni qaşıġa kèldi ve ruḡşat tiledi. Ayttı kim ey maḡrem-i râz ve ey mâye-yi niyâz bu kün ‘ışġnı (8) iştiġâli meni hemedin mâni‘ kıldı ve ‘ışġnı emri ayaġımni bend-i bendiġa zincîr saldı. Sen ri‘ âye[t] (9) <ri‘ âye[t]> kılganıġ mâni‘ boladur ve ‘itâb kılganıġ bî-hûş bolurumdın saḡlaydur. (10) Eger maşlaġat körgüzseṅ ruḡşat bergeil baray, eger ittifaḡ körmeseṅ ayaġımġa şabrını zincîrini (11) salay dèdi. Tûṭî ayttı kim mendin kêneş tilegeniġ ziyân kıılmas ve her kim maşlaġat bilen (12) iş kılsa berehmen dèk bolur dèdi. Ĥuceste sordı kim berehmeṅe nè vâkı‘ a bolupdur dèdi. Tûṭî (13) dèdi kim fülân

vaqtda re'ý dep bir pâdişâh bar êrdi. Be-tamâm mühimmâtını oğlı birle keneşip (14) kılur êrdi. Oğulnı atı Kârhayr êrdi. Bir kün h^vâhladı kim bir h^un-h^vârni halkını mihmân kılğay. (15) Erkân-ı devletni yığdı ve oğlanlarını cem' kıldı. Alarnı huzûrıda dâdi kim oğlumnı [51a] (1) mihmân-dârlıkını bat fırsatda andağ ser-encâm bêrey ki hêç kişi mundağ mihmân-dârlık (2) kılmağan bolğay. Çirâ ki pâdişâhğa oğsar Hudâ Te'âlânı bergeñ ni' meti. Eger kişi tüşide (3) deryâ körse pâdişâhğa ta' bîr kılurlar, cemî' erkân-ı devleti yağşı bolur dâdiler. Bu vaqtda (4) sen andağ pâdişâhdur-sen kim seniñ heybetiñdin zühre atlık yulduz solupdur (5) ve cemî' yulduzlar large lerze tüşüptür ve cemî' deryâlarğa qorğunçı tüşüptür. Çirâ ki ayağın (6) astığa gâltân urup yamğur bolup kâledür. **Qıta;**

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Nağşebî pâdişâh saltanatı

Qorqadur şîr-i ner (7) kılıcıdın

Heybetidin felek sücüd êter

Belki deryâ quruğ qalır sudın

Pâdişâhnı bir râhibi (8) bar êrdi 'aceb zîrek ü dâñâ. Umûr-ı memleketni aña tefvîz kılıp êrdi. Ayttı kim ey berehmen (9) deryâğa barıp aytğıl ve meni selâmımnı yêtkürgil. Kârhayrnı ittifâkıñı maşlahat kördüm. (10) Eger bu külbemğa mübârek qademinı qoysa ve meni uluğluğumğa özini kiçiklikige inkıyâd kılsa a'yân-ı (11) devleti ve erkân-ı memleketni serâ-perdeleri ve nüvvâb-ı asâkirlerini ser-i tınâb ve selâhif (...) (12) (...) hemeleri bilen Kârhayr neşâtını müşâhede kılğay. Ammâ ey berehmen (13) üç kündin kêç qalsañ deryâ bilen başıñnı alıp kêtgey-sen özünñi cânıñnı (14) helâketge salgey-sen dâdi. Berehmen bu yarlığnı eşitti hûş başıdın ketti. Ayttı kim meni (15) deryânı carlağanı buyurdılar, munı hayâl-ı bâtıl dâder belki sevdâ-yı fâsid dâder. Bu uluğ [51b] (1) deryânı kim mihmân kılıpdur ve deryâğa kim mihmân bolupdur dünyânı gark kılğan deryâ nê yerge sığar (2) ve qaysı 'âlemğa yatar? Bu ta' bîrni meni öltürmek üçün kılıpdurlar ve bu bahâne birlen meni yok bolsun (3) depdürler. Bolmasa mundın deryâğa bir aylık yol u mesâfetdür munça yerge üç künde (4) barıp alıp kâlmek mümkînât-ı 'âql êmes ve mundağ uluğ deryânı alıp kâlmek vech (5) birlen müyesser bolmas. Meniñ <ve> za'îf ü nağıflığım bilen uluğ deryâğa nêçük mülâkât (6) bolur-men ve bu emânetni nê tarîqa birle tapşurur-men? Eger pâdişâh meni öltürgü dâk bolsa

(7) bir bî-günāhnı öltürgeçe oğşar ve meniñ dēk <ve meniñ dēk> mazlūmnı dādı nē yerge yēter dēp (8) yıǵladı. Özini ölüglerni қаатарıда көрди ve endişege ğarķ bolup öltürüp ērdi. (9) Nā-gāh cenūb tarafıdın kēlgen şimālını <ve> buyurdılar der-hāl berehmen boranġa ‘arz-ı hālını (10) beyān kıldı. Ve boran deryā tarafıġa barıp balıġķa aydı. Balıġ berehmenni hālıġa raħm kılıp (11) deryānı ġulaġıġa tēgürdi. Deryā berehmenni bu hālġa ġalġanıġa raħm kılıp yētti yüz ‘azīm (12) iķāmetlik kiři peydā boldı. Tinnīn nām ġayvāndur ki ġayr-ez-deryā tamām-ı ehl-i deryā aña (13) muṭī‘ u fermān ber-dārdurlar ve aña deryā dēdi kim ey tinnīn, pādīşāh berehmege yarlıġ kılıp- (14)-dur, üç künde barıp deryānı carlap alıp kēlgil yoķ ērse özün ġem deryā birle (15) yoķ bolġıl dēpdür. Berehmen bî-çāre ‘āciz bolup boranġa ‘arz-ı hālını aytıp yiberipdür.

[52a] (1) Pādīşāh bilen meniñ aralıġım bir aylık yoldur. Mebādā kim kēç ġalsam ve meniñ üçün pādīşāh (2) berehmege ġażab kılса ve men anı vebālīġa ġalur-men ve men anı miħmān-dārlıķıġa barmaķnı sa‘ādet (3) bildim. Ey boran sen barıp berehmege ma‘lūm kılıp yangıl dēdi. Tinnīn ayttı kim yā deryā (4) men uluġdur-men, barur-men ammā ġayvānīdur-men, uluġ üstühvānlıķ, ‘acāyib şūret-(5)-lıġ, uzun boyluġ, yoġan körkemlik. Her kim meni körse ‘aqlıdın kēter belki bî-hūş bo-(6)-lur. Deryādaġı cemī‘ cān-verlerdin nēçe miñ ġayvānnıñ (...) ve nēçe miñni tüşluķġa (7) ve nēçe miñ aķşamlıķġa ġurāk kılur. Her yıl zemistānda başını āsumānġa ġıķarıp tenesini āfitābġa (8) kılur bolsa āfitābdın endek kıızıp yana deryāġa çomar. Bu ġāletde be-tamām deryānı suyı (9) kün tuġuşdın kün batuşıġķa ġareketge kēlür. Eger ölgü dēk bolsa cemī‘ deryā ġalkıġa bir nēçe ay-(10)-lık ġurāk bolur ērdi. Deryā ayttı kim bu ġızmet ġūtġa münāsiblik ġızmetdur. Çirā ki (11) ġūt ġem uluġ üstühvānlıķ cesed ġareketliġ dēdi. Ĥūt ayttı kim ey pādīşāh ve-līkin (12) yaġşı aytur-siz barġalı putum yoķ, sözlerge tilim yoķ ve sudın bir sâ‘ at acıramaġlıķġa (13) ġem imkānım yoķ. Ammā selāħif bu ġızmetge münāsib, çirā ki selāħif ġem suda ve ġem ġuruķluķda zinde-(14)-ġānlıķ kıludur dēdi. Selāħif ayttı kim pādīşāh rāst aytıpdurlar ve-līkin bu kısm (15) uluġ ġızmetge şalāħatim yoķ. Tilimge cāsūs söz yolını körmedim, kiři bilen sözleşmedim, [52b] (1) münāzara kılmadım. Bu mühimġa sereṭān barur, çirā ki yörigeli ayaġı tola ve özi ġoş ġasenāt. (2) Sereṭān ayttı kim ey pādīşāħım selāħif ġūb aytıpdur ve-līkin men ġorķunçaķdur-men, (3) başım yoķ közlerim üstümdedür. Bu ġızmetge sezā-vār balıġdur. Çirā ki sekkiz ayaġı bar ‘aceb (4) şūretliġ tiz pāy-zed ve şümār ġursaķı çoñ ġolları uzun tişleri tola dēdi. (5) Nehe[n]g ayttı kim ey şāh-ı cihān ġūb aytıpdurlar ve-līkin bu emr-i şerīfge hēç vech birle (6) münāsebetim yoķ. Çirā ki közlerim yanımda aġzım başımda bu ġızmetge kiři bolġay kim ġalīm u ‘āķil bu şıfat-

(7)-lar mende yok bu hizmetge (...) lāyık dēdi. Baқа ayttı kim ey pādīšāh yaḥşı aytıpdurlar (8) çirā ki yükünüp yörimaḳḳa ve olturmaḳḳa ḳādirdür-men, sözni köp bilür-men ve süḥan-ver-(9)-dür-men ve hem ḥuṣḳīde ma‘īšet ḳılur-men. Başım müdevver, közlerim münevver, eliglerim rāst, (10) ayaḡlarım dürüst, ferzend-i ādemḡa hem-ḡāne vü hem-niṣīn. Olar mendin ḳorḳmaydurlar ve men olar-(11)-dın ibā‘ ḳılmaydur-men. Her neḳük bolsa hem deryānı hizmetini sa‘ādet bilür-men, bēlimni baḡladım (12) ān-heme ‘aḡametler turup meni ādem ornıda kördiler. Hemedin bülend-mertebege ḳıḳtım dēdi. Deryā (13) ayttı kim rāst aytadur ve-līkin baḡanı ḡaḳīr körüp meni ibergenimni anlamay. Berehmenge bir noḳṣānī (14) yētse ṣermende bolur-men. Kiṣini tili birlen sözlep bolmas ve özge kiṣini ayaḡı bilen yörüp (15) bolmas dēp fi‘l-ḡāl ādem ṣūretide bolup deryā berehmenni öyige kēldi ve ayttı kim ey berehmen [53a] (1) seni carlap kēlgil dēgen deryā mendür men dēdi. Berehmen der-ḡāl deryānı ayaḡıḡa (2) yıḳıldı. Bu mürüvvetni zerreni āfitābıḡa ḳılḡan hizmetni nē bolḡusıdur dēdi. Ėkkevlen pād-(3)-iṣāḡnı ya‘nī re‘yniḡ ḳaṣıḡa kēldiler. Pādīšāh re‘y soradı kim ey berehmen men (4) seni üç kün mūhlet bilen hizmetge yiberip ērdim sen henüz barḡanı yok ēken (5) dēdi. Berehmen dēdi kim pādīšāh eḡerçi üç kün mūhlet bilen buyurdılar ammā faḳīr kemīne ḳul-(6)-ları üç kündin ilgeriraḳ alıp kēldim dēdi. Re‘y ayttı kim ḳanı? Berehmen cevāb (7) bērdi kim taṣḳarıda dēdi. Re‘y ḳıḳıp körüşti ve dēdi kim meni ṣermende ḳıldın (8) bat fırsatda kēldin dēdi ve āheste kēlseḡ hem bolur ērdi dēp ‘özrler (9) ḳoydı. Deryā dēdi kim sen berehmenge üç kün mūhlet bērip ēken sen bu ḡaberni maḡa (10) (...) alıp bardı ve men ḳorḳtum ki mebādā berehmenni ‘uhdesidin ḳıḳılmasam sen (11) aḡa ḡaḡab ḳılsaḡ anı ḡünāḡı maḡa bolur dēdi. Re‘y dēdi kim men berehmenge mundaḡ (12) ḳatıḡ mūhletni bērdim tā ki ḡamı tola bolḡay ve sen aḡa bā‘iṣ bolup ḡamdın ḡalāṣ ḳılmaḳ üçün (13) meni külbemḡa ḳadem ḳoysunlar dēp ērdim. Bi-ḡamdillāḡ ki murādımḡa yēttim ve bu işni ki sen ḳıldın ḡēḳ (14) maḡlūḡdın ferzend-i ādemḡe mundaḡ mürüvvet ve mihr-bānlıḡlar bolḡan ēmesdür dēdi. (15) Deryā dēdi kim ḡālā iṣtırāb birlen der-ḡāḡıḡe ḡuṣḳī ḡālī kēldim ve saḡa lāyık tuḡfe vü pīṣ-keṣlerni [53b] (1) alıp kēlalmadım. Rūy-ı dünyāda her nē metā‘ senüḡdür ve mende bar. Metā‘ budur ki ḳızıl kükürd (2) vü zümürüd vü sebz tofaz vü cevāhir-i būsēt⁸⁴ vü ḡüṣāde mercān ḳendī vü ‘aḳīḳ ü ṭab‘ ve (...) ve yāḳūt-ı (3) Rummānī vü erḡivānī zümürüd-i ṣābūnī vü reyḡānī vü (...) lū‘lū‘ vü mervārīd (...) vü ebher (4) mūṣḳ ü (...) ṭūṭī vü ṣandal-ı ḡoṣ-būy. Bu ḳısm cevāhirātdın bisyār ‘arṣ ḳıldı.

⁸⁴ Sözcük yazmada “büste” şeklinde yanlış yazılmıştır.

Nè çend ‘ā-(5)-killer hayrān qaldı. Re’y hemeni yandurdı ve aydı kim maña hēç tuhfē senin bilen mülākāt bolğaydın (6) obdān tuhfē bolmas. Deryā bu sözlerdin külfet-mend boldı, nā-çār deryā meniñ hātırımdın tōrt (7) nēmerseni algıl dēdi. Pādişāh berehmenge in‘ām kıldı. Berehmen ayttı kim tōrt oğlum bar. Alar bilen kēneş-(8)-leşip andın kēyin kēlip alay dēdi. Berehmen öyge kēlip oğlanlarığa maşlaḥat kıldı. Uluğ (9) oğlı dēdi kim altunı almak kerek çirā ki altun bolsa her nēmerse tapılır dēdi. Yana biri cevāhırnı (10) algıl eger cevāhır bolsa altun be-hem yēter dēdi. Yana biri cāmeni algıl dēdi. Çirā ki ⁸⁵ الناس مع اللباس dēpdürler çirā ki yalangāç kişi kişi ēmes dēdi. Yana (11) biri dēdi kim atnı algıl çirā ki at dēgen (12) ādem zātnı qanatı bolur. Eger qanat bolsa her yerge barsa bolur her yerge qadem qoysa bolur dēdi. Berehmen kim bu söz-(13)-lerni oğlanlarıdın eşitti ērse re’yğa kēlip ‘arz kıldı kim ey pādişāhım men bu kēçe oğlanlarım (14) bilen maşlaḥat kıldım. Her qaysı birni aytadur dēdi. Ėmdi pādişāh siz özün bilür-sen (15) dēdi ve her qaysını ‘ināyet kılsañ ḥūb bolur dēdi. Pādişāh küldi ve aydı kim ey berehmen [54a] (1) bu ḥızmetni pesendide kıldıñ, kēneş bilen aytqanıñ üçün ol tōrt (2) eşyānı saña bērdim dēdi. Tūtī sözini bu yerge yētkürdi dēdi kim ey Ḥuceste berehmen (3) munça devletni kēneş bilen kılgandıñ taptı ve sen hem meşveret bilen iş kılsañ (4) elbette fāyide körer-sen. Yakın fırsatda maḥbūbnı vişālīga müşerref bolur-sen. Kōpğıl münferihü’-(5)-l-ḥāl ve fāriğü’l-bāl beytū’l-vişālīga vāşıl bolğıl dēdi. Ḥuceste bargalı irāde kılıp (6) ērdi. Kōrer kim tañ atıpdur, barmaķı tañlağa qaldı. **Qıṭ‘a;**

[fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn]

Naḥşebī ḥ‘āhladı barıp (7) bu kēçe

Ḥūbluḡ cāmığa urğay kōs

Şubḥ barmaķğa bolup māni‘

Düşmen-i ‘āşık oldı (8) şubḥ ḥuros

⁸⁵ En-nāsu ma‘a’l-libās: İnsan elbisesiyle (belli olur).

On Êkkinçi Kêçe

Nā-murād-ı hāk pür-kıymet bahā tapkanları ve aña tōrt kişi (9) hem-rāh bolup dūrni
oğurlap alğanı bu nā-murād-ı bî-çāre pādīshāhğa ‘arz bolup pādīshāh-(10)-nı kıızı
ferāset bilen tapıp bērgeni

Güyā ki āfitāb dürrü’l-me‘ ānī dēk mağrib deriçesidin (11) nihān boldı ve güher-i şeb-
çirāğ dēk māh maşrıq kânıdın çıktı. Huceste āfitābdın rüşen-(12)-rağ köñli açılıp tūtini
kaşığa kēldi ve ruḥşat tiledi. Ve ayttı kim ey bülbül-i çemen-i (13) şafā ve ey şalāşıl-ı
encümen-i zekā seni maşlaḥat-ı ‘ışk bābıda bî-pāyān köredür-men ve her küni (14)
kaşığa tedbîr tilegeni kēledür-men, nē bolğay kim bu şeb-i hicrān kündüzige bedel
bolğay (15) maḥbūbnı vişāli bilen kündüz dēk rüşen ü münevver bolğay. Nēçe vaqtdur
kim anı yolığa [54b] (1) közüm yulduz dēk nigerāndur ammā seniñ ruḥşatıñ birle bu
kēçe bargay-men ve ārām alğay-men dēdi. (2) Tūtī dēdi kim ey Zeliḥā-yı Yūsuf-ı vefā
ve ey Vāmıq-ı ‘Azrā-yı şafā ḥüb-rūylar ‘āşıkını (3) tarafiga barmaq ḥüsnni zekevātıdur
ve ḥoş-būylar müştākını ḡam-ḥ‘ārılığını kılmak ma‘ şūknı şadaqātı-(4)-dur. ‘Āşık nēme
vaqt ma‘ şūknı ḡamıdadur ma‘ şūq ki hem ‘āşıkıñ ḡamını yemek lāzımdur. Ammā seniñ
(5) iştirābıñnı mundın ilgeri körüp ērdim. Anı körmeydür-men ve ol şiftelikni (6) ilgeri
müşāhede kılıp ērdim. Anı sende körmeydür-men meger andın köñlün savup-(7)-dur
mu yā in ki anı ḥaseb [ü] nesebi saña ma‘ lūm bolupdur mu dēdi. Huceste dēdi kim
men seni şāhib-i (8) kifāyet ēmesdür dēp ērdim. Belki şāhib-i kerāmet ēken sen meniñ
aḥvālīm bu nev‘ (9) ēkendür ve köñlümni endişesi seniñ köñlün endişe-mend kılıpdur.
Anı nāmūsıñnı yādlanıp-(10)-dur-men ve men özümge naşīḥat bēre-dur-men kim (...)
dem-i muḥabbet urar-men. Özüm dēk uluğ (11) neseblik ve uluğ ḥaseblik mü kēyin
yā in ki ez-cümle bî-ḥaseb ü bî-neseb mü kēyin dēdi. (12) Tūtī ayttı kim ey Huceste
‘āşık ve şādıqқа neng [ü] nāmūs lāzım ēmes ve tālibge mülğa tekellüf (13) ü taş‘ib
münāsib ēmes. ‘İşk salṭanatı sūzdur. Huceste ayttı kim ey tūtī ḥaḳıḳat şu bu ma‘ lūm
zerre (14) āfitāb bilen ve kaṭre seḥāb bilen mücādele kılmak ‘ayn-ı ḥaṭā vü fāḥişdür.
Korkunçum bu ki (15) meniñ güherim müflisniñ kılığa kalsa yā meniñ dēk cevheri
ḥar-mühre alışıp kalsa ferişte dīv bilen [55a] (1) ādemī-zād ‘ifrīt bilen cüft bolğanıga
oḥşar. Kıt‘a;

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî ḳadrdın kişi kemdür

Az bulut ay (2) <ay> kün yüzini tutar

Sağır ağunun kulağına nağme

Bāng-i har yahşı dep kulağ tutar

Ey tūṭī (3) hile kılmak lâzım, hile bu ki sen ve men anı ḥaseb [ü] nesebdin vāḳıf ü āgāh bolalı dek fenni (4) anlaylı dedi. Tūṭī Hucestege dedi kim âdem-zâdnı ḥaseb [ü] nesebni anlamaklık âsândur. (5) Bargıl dostuṇnı vişâliğa hem-vişâk bolğıl envâ'-ı tecrübeler birlen âzmûde kılgıl. Çünânçı (6) re'yniñ kıızı şol tört kişini birini sırrını âzmûde kıldı. Huceste soradı kim kandağ bolup (7) anladı? Tūṭī andağ hikâye kıldı kim fülân şehrde ḥāk-bîz bar erdi kim kumdn yağ (8) ve tofrağdn altun alur erdi. Halk rızkını âsumândın tilese ve bu yerdin tiler erdi. Tilegen (9) tapar ve tirigen urar dep her küni ğıl yerde tofrağ tapkar erdi. Bir küni tofrağdn (10) bir güher-i girân-bahâ kolığa tüşti. Dürrü'l-me'ânî erdi. Âfitâbğa berâberlik kıılır erdi. Bu güherni (11) cevâhir-şinâsge alıp bardı. Cevâhir-şinâslar bahâ koymakğa hayrân boldılar. Dédiler kim (12) her çend şâhib başâret bolsa bu güherni ḥaḳîkatni bilalmaslar ve bahâsını nihâyetiğa yana-(13)-lmaslar. Bu güherni Behvecğa alıp bargıl nihâyetiğa yetip bahâsını bérür dédiler. Ya' nî Raca (14) degen Hind tayıfesini pâdişâhdur anı Behvec hem dërler. Saṇa ança miqdâr altun (15) bérür kim gedâlık tınâbı üzülür dédiler. Ḥāk-bîz der-hâl güherni alıp kèlkünçe tört kişi [55b] (1) aṇa hem-râh boldılar. Hevâ ısığ boldı. Bir dıraḥtnı sâyede istirâḥât kıldılar. Yolını (2) şiddetidin ḥāk-bîzni közi uykuğa bardı. Bu hem-râhları güherni oğurlap aldılar. (3) Ḥāk-bîz bîdâr bolup baksa güher yok. Her-âyîne nâ-âzmûde kişi bilen bolsa cezâsını körer. Ḥazret-i (4) İsmâ'il 'aleyhi's-selâm atalarığa ayttılar ey peder-i büzürg-vâr uykuğa meyl kılmassalar erdi oğul-(5)-sız bolmas érdiler dédiler. **Qıṭ'a;**

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Naḥşebî kaçça uyku kılgay-sen

Közini yumma karağçı vehmi-(6)-din

Uḥlasa koruğ kalur keyse

Düzd-i ḥâ'in kaçıp oyğakdn

Ḥāk-bîzge ma' lüm (7) bolmadı kim kaçsı alıpdur ve kaçsı bed-güher alıpdur? Endişe kıldı kim eger âşkâr kılsam heç (8) fâyide bërmes ve pâdişâhğa ' arz kılgunça yaşursam

bolur hem qaysı meni taşlap kete almas dep (9) ahvālını hēç qaysığa ma' lūm kılmadı. Behvecni şehrige keldiler. Hāk-bīz pādīshāgha ' arz kıldı. (10) Pādīshāh tōrt hem-rāhını kēltürüp güherni soradı ērse hēç qaysıdın ma' lūm bolmadı. (11) Pādīshāh mütehayyir boldı nē tarīka bilen güherni tapıp bērūr-men dep. Ammā pādīshāhnı bir kıızı (12) bar ērdi ' ākile-yi rūzgār heme halknı eşkālını açar ērdi ve bu kıızını hūsn-i cemālīdın ve fehm [ü] ferā-(13)-setdın şöhreti Qāf-tā-Qāf kētip ērdi. Ayttı kim atam bu tōrt kişini maña bērsünler (14) ferāset bilen şāyed ki güherni tapsam dep Behvecğa ' arz kıldı. Behvecge ma' kıl boldı. (15) Āhır bu tōrt kişini kıızığa tapşurdı. Pādīshāh-zāde alarğa iltifāt-ı pādīshāhane kılıp [56a] (1) ve mahrem-hānesige kirgüzdi. Bular pādīshāhnıñ ğazabıdın dil-cem' boldılar ve qorqunçıdın ārām taptı-(2)-lar. Pādīshāhnı kıızı bu tōrt kişidın su'āl kıldı kim her qaysıñlar Buqra-ı zamāne ve Sokra-ı (3) yegāne ēken sizler beşerelerīñdın dāniş-mendlik zāhir boladur ve zīreklik ma' lūm (4) boladur ve meni bir müşkil mes'elem bar ērdi. Anı hēç kişiğe izhār kılmay ērdim ve āşkäre (5) eylemey ērdim. Anı sizlerge h'āhlaydur-men kim izhār kılsam. Alar soradılar kim qaydağ (6) mes'ele bolğay? Pādīshāhnı kıızı dēdi kim burnağı zamānda bir sūdā-gerni kıızı bar ērdi. (7) Hūsn-i cemālde yegāne-yi devrān ērdi. Bir künü bir nēçe kıızlar bilen seyr-i bāğ kılıp yörür (8) ērdi. Nazarı bir gülge tüşti. Körer kim özi dek gül-i bī-hār u şarāb-ı bī-şümār [ü] bī-hūmār. Bāğ-bānğa (9) ayttı kim bu gül üzüp bērgil. Bāğ-bān ayttı kim bu gülni bahāsız üzüp bolmas dēdi (10) ve bu gönçedür kim kıymetsiz hāşıl kılıp bolmas dēdi. Kıızıl gülni bahāsını sordı. Bāğ-bān (11) dēdi kim saña bu gülni kıymeti senīñ būyıñ bolğan kēçe ol munda kēlgil ve özünñi vişālīñ (12) birlen meni mecnūn kılıp murād gönçesidin üzgil. Andın soñra bu gönçedin üzüp (13) bērsem hergiz pejmürde vü füsürde bolmas dep ol kēçe kēlmek ve andın kēyin gülni üz-(14)-mağğa ' ahd [ü] peymān kıldılar. (...) ' ahd [u] peymānlıgğa turup ērdi. Bu kıznı ' arūs ' ahd bağla-(15)-dılar. Avvalkı kēçe ērdi ki kıız bu ' ahd [u] peymānligge bāğ-bānğa kılıp ērdi. ' Arūsığa izhār kıldı. [56b] (1) ' Arūsı hem şu bu ma' nāğa rızā bērdi. Kıız küyevsini rızālıqı birle ruşşat alıp öydin çıkıp bāğ-bānnı (2) aldığa kēlkünçe yolda bir bōri uçradı. Qaşd kıldı kim yegey. Kıız ayttı kim ey derendelerni pādīshāhı (3) ve dil-āverlerni āgāhı bu kēçe bāğ-bān birle ' ahd [ü] peymān kılıp ērdim. Bu kēçe va' dege vefā kılır vaqtim ēdi. (4) Eger sen meni yēseñ ol bī-çäre muntazır turar. Her nē bolsa maña yol bērgil. Bāğ-bān birle ' ahd [ü] peymān (5) şartını be-cā kēltürüp murādımızğa yētelük. Şāyed ki Hudā Te'ālā saña hem rızq bērip murādınge (6) yētkürgey dēdi. Bōri raħm kılıp yol bērdi. Mundın halāş bolup kēlkünçe bir nēçe qarağçı (7) uçradı. H'āhladı kim olturup ser-pāynı alğay. Kıız küyevini bahādırluqını ve bōrini şır-(8)-merdlikini arağa saldı.

Kırakçı hem yol bérdi. Selāmet [birilen] bāğ-bānnı hıızmetiğa keldi ve ‘ahd [ü] peymānı (9) yād bérdi ve aydı kim va‘dege vefā kılmısam ‘ākıbet şermende bolur-men dēdi. Bāğ-bān aydı kim (10) ey gönçe-yi nev-reside men avvalkı küni nefsi-serkeşni melāmet kılıp pīrān-ı tarikatnı emri bilen (11) tevbeni özümge hem-rāh kıldım ve eger va‘dege kılmısam ve āhıretdin ümīd tutmasam ve kişini dırahtıdın (12) bir şāh alsam her-āyine kişi meni bāğımın vīrān kıılır. Maqşūdum va‘de érdi dēp gülni (13) üzüp bérdi. Her kēçeni arqasıdın kündüzi her düşvārın arqasıdın āsānı bardur. Behvecni (14) kıızı bu tōrt kişidin soradı kim kıaysı işni taḥsīn kıılıp bolur ve men munı tefriķa kıılalmadım. (15) Avvalkıyı ayttı kim küyevi deryā-dil ēken ammā (...) ḥūb ēmes. Kişi maḥbūbını ğayrige revā kör-[57a] (1)-maq ‘aqlıdın yıraq. Kişini işi Ḥudā bilen bolsa ‘ākıbet selāmetlikdür dēdi. Yana biri (2) dēdi kim bu bōri derendelerini pādīşāhıdır. Pādīşāhlarnı şānıda in‘ām ü iḥsān bar (3) dēdi. Yana biri dēdi kim düz[d] aḥmak ēken ve ‘aqlıdın yıraq ēken. Eger bu kişini ‘aql [ü] ḥūşı (4) bolsa ēdi anı rāygān yiberme érdi dēdi. Yana biri aydı kim bāğ-bān zāhid-i ḥuşk ēken (5) bolmasa teşne bolğan nefsi āb-ı ḥayāt suy birle sīrāb kıılır érdi dēdi. Fi’l-ḥāl Behvec-(6)-ni kıaşığa barıp kıızı bu tōrt kişini sözini beyān kııldı. Behvec ayttı kim avvalkı kişi (7) bār-gāhda bolğu dēk ēken dēp bār-gāhda orun bérdi. Bōriniñ yol bērgeniñ (8) pādīşāhğa nisbet kıılğanığa in‘ām [ü] iḥsān bérdi. Öğırını zebūn iş kıılıpdur dēgeni (9) ḥāk-bizğa tapşurdı gevherni şundın algıl dēdi. Bāğ-bānnı şalb kıılğan kişini qabūl (10) kıılmadı. Behvecni kıızı bir tedbīr bilen gevherni tapıp bérdi. Bu işni yaḥşı endīşe (11) kıılıp her kişini ḥaseb [ü] nasebni āzmūde kıılıp āşinā bolmak kerek dēp ruḥşa[t] bérdi (12) ve [tūtī] ayttı kim maṭlūbnı aṭālet ü leṭāfetini āzmūde kıılmay. Peşimān kıılmağıl. Ḥuceste barur (13) bolup ēdi tavıķ çarladı barmaķı tañla kēçege qaldı. **Qıt‘a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebī ḥvāhladı barıp (14) bu kēçe

Ḥūbluķ cānığa urğay kōs

Barmaķığa sebeb bolup māni‘

Düşmen-i ‘āşık oldı (15) şubḥ ḥuros

On Üçünçü Kêçesi

**Pādişāhnı şîr-h'vāre oğlını cibilletini ferāset bilen [57b] (1) 'ākıl ü aḥmaklîğını bilip
pādişāh kötergenleri ve anı itā' atini özlerige lāzım kılgaylar**

(2) Gūyā ki rübāb-ı zerrīn-veş āfitābnı mağribni ğılāfıga saldılar. Aḳ kŭmŭş dēk ay dŭnyānı (3) maşrıḳdın çalıp çıktı. Huceste Nāhid dēk 'ışḳnı rübābını mızrāb kılıp ruḥşa[t] alğanı tŭtīni ḳaşıga (4) kēldi. Ayttı kim ey bŭlbŭl-i sŭḥān-serāy ve ey şalāşıl-ı ḥoş-nevāy, kŭn kētip baradur, 'ömr ötüp baradur. (5) Çeşm-i intizār ber-reh-gŭzer-i yār tutupdur-men. 'İşḳnı yüki ḳaddımnı gūyā ki çeng dēk ḥam kıldı. Ve rübābnı (6) ḳulağı dēk gŭş-māl bērdi, ḳaçanğaça te'emmŭl kıla-sen dēdi. Tŭtī dēdi kim ey Huceste 'ışḳnı ğamı cānı (7) örtepdür ammā 'ışḳdın kēlse kılıp bolmas ve rübāb dēk heme a'zānı sözge kēltürür. Gūyā öz (8) vŭcŭdını gevherini müft tapıp ēken sen kim kıymetni bilmey-sen. Özüñni ḳadriñni özüñ (9) āb-ı rŭy birle tutmay-sen dēdi. Huceste dēdi kim ey tŭtī sözni ayta-sen, rāst ayta-sen. Ammā (10) meni ḥ'vāhişim bu ki 'ayn-ı 'ışḳ dēk baş kötergey-men ve 'ışḳnı (...) kılay dēk selimni muḥkem bağla-(11)-ğay-men ve Ḳāf dēk 'ışḳnı ayağını mażbŭt tutğay-men. Ammā köñlŭm anı ḥaseb ü nesebdin (12) endişelik 'ālem-i cehilidin tereddŭd kıladur-men. Eger maña ruḥşat bērsen bu rābıta bilen ḥaseb (13) ü nesebni ḥaberini alsam dēdi. Tŭtī dēdi kim ādemī-zādnı tanumağlîḳnı ŭslŭbı bisyār ve tarîḳı (14) bī-şŭmārdur. Ol cümledin birisi 'ilm-i mŭsîḳîdŭr ve nağme-yi erġanŭndur. Dil-keş ve laḥn-ı rŭḥ-efzāy (15) köñŭldin bölŭk a'zāde ḳarār tapmas. Ve ṭab'-ı selim ve zihñ-i müstaḳîmdin bölŭk kişi bu 'ilmni idrāk [58a] (1) kılalmas. **Ḳıṭ' a;**

[fe' ilātŭn mefā' ilŭn fe' ilŭn]

Naḥşebī zevḳ nağme-yi ḳuvvetdŭr

Lezzetidin köziñni kıd deryā

Kim kıldur bar ayağıga pā-bend

(2) Mŭsîḳîdin bolup turur peydā

Ādem-zād bilgey kim aşl-ı perde nēçe turur ve fer' nēçe turur her tārıdn (3) nēçe perde ve nēçe şu' bede vŭcŭd tapar. Mŭzekker ḳaysı ve mü'enneş ḳaysı turur? Vaḳt-ı nağme 'ilm-i mŭsîḳîdin (4) her ḳaysı perde aşlıdn cŭdā bolmasa muğannîga ve eşitgüçîga ḥeç zevḳ ḥāşıl bolmas ve rŭḥ (5) ḳuvvet tapmas. Ve bu perdedin ba'zı rencŭrğa ve

ba‘zı dīvāneğa bā‘ış-i şifā bolur ve munı arasıdın (6) nêçe raṭb nêçesi ısığ nêçesi savuğ ve ba‘zı ṭāyife bu ‘ilmdin bî-ḥaber ve bu zevḳdın bî-zevḳ ve bî-(7)-eşer. Bu ṭāyife nağmedin bî-behre-mend tururlar. Eger nağme āvāzıdın köñülge rıḳḳat ḥāşıl bolmasa, bu (8) ṭāyifedin ḥāzer kılmak lāzım ve perhîz kılmak kerek. Ey Ḥuceste bu kêçe bargıl. Eger nağmedin behre-ver (9) bolsa yaḳın bilgil kim gevher-şināsdur çünānçi İsfehān pādişāhını oğlığa oḥşar dēdi. (10) Ḥuceste soradı kim ḳaydağ bolup ēken? Ṭūṭi dēdi kim İsfehān vilāyetide bir pādişāhî bar (11) ērdi ‘ādil ü ‘āḳıl. Ḳazārā ‘ālem-i zāhirdin lāhūt memleketiğa raḥt baḡladı. Taḥtdın (12) tābūtğa süvār boldı. Anı bir şîr-ḥvāre oğlu bar ērdi. Ḥācāt-ı der-gāh ve eyvān-ı bār-gāh (13) ve zemzeme-yi ḥaşem ve fırḳa-yı ḥüddām ve salṭanat cāy-gāh cem‘ boldılar. Aytılar kim cihān bî-cihān-dār nizām (14) tapmas. Yana bölük yērdin pādişāh alıp kēlip bolmas ve bu şeh-zādeni cibilleti atanı (15) cānibidin şerîf-mekîn yā ana ṭarafıdın ḥasîs-mekîn. Eger ḥasîs bolsa ra‘ıyyetnîḡ ḡamın yēmes. [58b] (1) Eger şerîf bolsa ḥalḳdın merḥameti dirîḡ tutmas. Nē ṭarîḳa birle munı imtiyāz ḳılalı ve bu işge (...) maşlahat (2) ḳılalı dēdiler, andın soḡra fermānını turalı dēdiler. **Ḳıṭ‘a;**

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḥşebî yurt şāhsız bolmas

(3) Bolḡu dēk bolsa tîz bolur vîrān

Pādişāhlar mişl-i çobāndur

Ḳoyçısız koy bolurğa nē imkân

(4) Şol zamān yētmîş ḥükemā-yı ḥikmet-endîşe ve istikāmet-pîşe cem‘ boldılar. A‘yān-ı memleket (5) ve erkān-ı devletni yıḡdılar. Heme ḥükemā müttefiḳu’l-lafz ve’l-ma‘nā bolup pādişāh-zādeni böşükdin (6) alıp kēldiler. Ve bu ‘ıyāl bilen hem mā-bi hi balalarını alıp kēldiler. Her nev‘ nağme ve nağamātdın rübāb u (7) ḳānūn bisyār ve ‘aceb zevḳ ü dil bilen muḡannîler sürüdgā muḳayyed boldılar. Ḥükemālar aytılar kim (8) eger nağmeni āvāzığa ḳulaḳ salsā muşahḥaşdur kim cibilleti bülend ve eger nağme āvāzı bilen ḥareketge kēlmese kerek (9) kim pest-ṭab‘ ü küteh-ḥāṭır ü ḥayvān-şifatdur. Heme müttefiḳ boldılar. Şol zamān heme nağamātnı nevā-(10)-zîşğa kirgüzdiler, sürüdlar āḡāz ḳıldılar. Ol şeh-zāde def dēk yumlanıp muḡannîlerni (11) aldığa kēldi ve cūşğa kirdi. Nē çend fırsatdın kēyin yana yētti bala ḥareketge kēldiler. Ḥükemālar (12) bu şîr-ḥvāre-yi nā-resideniḡ ṭab‘ı kiyāsetiğa aḥsen ü āferin oḳudılar.

Ayttılar kim bu şeh-zāde (13) cihān-gİR bolur. Andın këyin bu yëtti bala aña vezİR bolurlar. Özgesi hayvān-şifat yëmek içmek-(14)-din bölük nēmerseni bilmesler dēp şol zamān huṭbe vü sikke şeh-zādeni atığa oқudılar. Heme (15) a‘yān-ı devlet şeh-zādeni perveriş kılmakğa muқayyed boldılar. Nizām-ı memleket қарāraptı, şeh-zāde [59a] (1) endek furşatda hūkemālar aytқан hūkmi dēk cihān-gİR boldı ve ol balalar aña vezİR boldı-(2)-lar. Tūṭi sözini bu yerge yetkürdi. Andın Huceste dēdi kim ey sebz-pūşnı oğıl qā‘idedin taşqarı (3) çıққuluk ēmes. El-hāl vaқt-ı semā‘ ērür hareketni raқş dērler. Ādemī-zādnı vücdı (4) gūyā ki uluğ tağdur ammā nağmeni sūzişi cānge te’sīr kılsa nā-çār hareketge kēlür. Tūṭi ayttı kim ey Huceste (5) özünni münāsebetiñde su’āl kılmadıñ ve özünni idrākiñğa münāsib sözlemediñ. (6) Hırқа-pūşān-ı felek bulutdın bī-ḥaber ehl-i ma‘nini ḥurākı hūn-ı ciger rūḥını gāzesi zemzeme (7) turur. Vaқtı ki zemzemedin naşibesini alsa ḥum-hāne şevқ bolur ve nefis-i emmāredin қutulur. (8) Rūḥnı kafes-i beden turur, anı uşatur. Nefs-i muṭma’inne hareketge kēlip bātınnı bī-қarār kılur. (9) Hareket muṭma’inndin kēlse bu kişide ḥaber bolmas ve müştāknı ḥāl vü ḥāleti vü ıztırarı bolmas. Andāğ (10) rivāyet kılıpdurlar kim bir küni H‘āce Cüneyd-i Bağdādī quddise sırrıḥunıñ meclisleride semā‘ kıldılar. (11) Bir dervīşi na‘re tarttı. Ḥazret-i H‘āce gāzaḥ birlen қaradılar. Dervīş başını hırқаğa çulğadı (12) ve āteş-i ‘ışqnı öziğe aldı. Heme ḥalқ semā‘dın fāriğ bolup hırқанı köterdiler ērse hēç nēmerse (13) zāhir bolmadı. Ḥaber-dār bolsalar bir muşt-ı ḥākisterdin bölük hēç nēmerse yoқ.

Қıṭ‘a;

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḥşebī ‘ışқ otı (14) yaman otdur

Raḥt [u] bārımnı köydürdi

Ança bardur heme bu ‘ālemde

Barlıқ hırmenini köydür-(15)-di

Tūṭi sözini bu yerge yetkürdi. Huceste raқş-künān ve pāy-kūbān maḥbūbnıñ meclisige bar-[59b] (1)-ğay ērdi. Kündüzni gāvğası kōş ṭablnı nevāzişiğa kēltürüp çıқtı. Barmaқı tañla kēçeğa (2) қaldı. **Қıṭ‘a;**

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḥşebī ḥ‘āhladı barıp bu kēçe

Hūbluқ cānığa urğay kōş

Şubh mānī‘ boldı (3) barmağdın aña

Düşmen-i ‘uşşāk érür şubh huros

‘İlm-i mūsīkīni beyānı ve Mirzā emīrni keyfiyyeti (4) ve rakşnı ihtarā‘ ı

On Dörtünçü Kêçesi

Güyā hümā-yı hümāyūn āfītāb mağribniñ şāmyānesiğa (5) olturdı ve t̄ayir-i meymūn [māh] maşrık tarafıdın nümāyān boldı. Huceste güyā ki t̄āvus-ı mest d̄ek (6) dāmen köterip ruḡṣat tilegeni t̄ūt̄ini ḡaşığa k̄eldi. Aydı kim ey mu‘teḡid-i cumhūr ve ey (7) sulṭān-ı t̄uyūr, ḡükemālar aytıpdurlar kim êkki n̄emerse bā‘ iş-i ‘ışḡdur. Biri şarāb êkkinçi (8) sūrūd-ı ḡoş. Huceste d̄edi kim ey t̄ūt̄i sūrūd rakşnı munça ta‘ rīf kıldıñ, eşitip bī-hūş ve içmey (9) medhūş boldum. Beyān kılğıl kim zebān-ı faşīḡ ve beyān-ı meliḡ bilen ‘ilm-i mūsīkī n̄e kişi istiḡrāc (10) kılıpdur ve nihāyeti n̄e yerge ȳetipd̄ür d̄edi. T̄ūt̄i ayttı kim ‘ilm-i mūsīkī deryāydur kim anı (11) nihāyetiğa ȳetip bolmas. Ança üstādān-ı mā-teḡaddemlerdin eşitipd̄ür-men. İnşāllāḡ (12) saña ‘arz kılur-men d̄edi. Huceste ayttı kim ey t̄ūt̄i sendin ve şāreklerdin bölük kişi hem (13) bilür mü d̄edi? T̄ūt̄i ayttı kim ey Huceste seni hem cān-verlerniñ zemzemesige muṭṭali‘ bolsañ (14) hemesi Allāḡ u Te‘ālānı zikri birlen meşḡöldürler ve diğ̄er heme cān-verler ve cān-dārlarnı ḡulḡulesi (15) ḡudā Te‘ālānı yādıdın taşḡarı êmesd̄ür d̄edi. Êşitmediñ mü ḡazret-i Süleymān ‘aleyhi’s-selām cümeli bilen [60a] (1) sözleşt̄iler. Aşḡāb-ı ke[h]fni itleri zākir üçün til bilip sözleşt̄iler. (...) Mısrığa (2) yılan ḡoşulup tesbīḡ êtti. Taḡ<a>lar ḡazret-i Dāvud ‘aleyhi’[s-selām] ḡoşulup nāle kıldılar. H̄eḡ ḡayvānī yoḡtur ki (3) anıñ (...) n̄emerse bolmaḡay. Evvelā heme ḡayvānāt-ı perende vū ç̄erende ḡudā Te‘ālānı yek ü yegāneligige (4) iḡrār kılıp zikr u ş̄enā ayturlar. Êkkinçi özini tanur, üçünçi birbirige ta‘ne kılur, dörtünçi ḡvāb-(5)-ḡāḡını bilür, b̄eşinçi düşmeni bilür. K̄elgil kim ‘ilm-i mūsīkī nihāyetide<de>d̄ür. Her kimni ṭab‘ anı iḡāṭa (6) kılıp alalmas eger ṭab‘ - ı selīm ve zih̄n-i müstaḡīm bolsa, naḡamātnı lezz̄etidin bā-ḡaber bolur. Ba‘zılar (7) andaḡ rivāyet kılıpdurlar kim ḡükemā-yı Hind ‘ilm-i mūsīkīni istiḡrāc kılıpdurlar. ḡazārā (8) bir k̄üni hevānı ḡarāretidin b̄işede bir dıraḡtnı sāyesige k̄eldi. K̄örer kim bir maymūn t̄öpeside (9) êken ḡükemānı k̄örüp dıraḡtdın t̄üşküçe şāḡdın şāḡka urunup

üçeki⁸⁶ töküldi. (10) Anı bir uçı bir şāhıdın yana bir şāhka bend boldı. Hükemā endek istirāhat kılıp haber-dār bolsa (11) āvāzī kēledür. Her tarafge muṭṭali⁸⁷ boldı érse hēç tarafdın zāhir bolmadı. Şimāl endek şiddet-(12)-lik bolup érdi, muṭṭali⁸⁷ bolsa bu şadā dıraḥtdın zāhir boldı. Haber-dār bolsa maymūnnı i-(13)-çeki turupdur, bu şadā şundın kēledür. Fi'l-hāl hükemā dıraḥtgā çıkıp ol üçeki dıraḥt (14) başıdın alıp tüşti ve aña endek keşiş bērip érdi. (...) boldı ve anı tırnaķı bilen hareketge (15) kēltürüp aydı, obdān boldı, şadā çıktı. Hayāl bilen bir eğri yıgaçge bend kılıp [60b] (1) < kılıp > hareket bērip érdi. Taķı obdānraķ şadā bērdi, andın kēyin ēkki üç tārını (2) ziyāderak kılıp érdi. Her reng āvāz peydā boldı. Her kısm kıldılar, ‘ākıbetü’l-emr rübāb (3) boldı. Ammā nağamātnı tolası şeytāndın bolur. Şeytān bir küni kabuz⁸⁷ nām sāz kıldı (4) ve anı tırnaķ birle urup érdi. ‘Aceb heybetlik āvāz kıldı ve anı şadāsını eşitip özidin (5) özi küldi. Ve andın soradılar kim nēmege küldün? Şeytān ayttı kim bu sebebdin küler men ki (6) ba‘zı tayıfe şu bu āvāznı eşitip hoş-hāl bolurlar dēdi. Ve ba‘zılar istihrāc-ı mūsikīni (7) kaķnusdın alğan dēpdürler. Hükemā-yı Hind aytıpdurlar kim kaķnus nām cān-veri bardu, (8) tumşuķı ördekni tumşuķıga oḥşar ve anı tumşıķıda yētmış tōşuķi bar. Eger āvāz kılıgu dēk (9) bolsa, her tōşükdin yētmış reng āvāz peydā bolur. Tola hükemā ‘ilm-i mūsikīni andın alğan dēpdürler. (10) Ve ba‘zı hükemā ‘ilm-i mūsikīni felekni girdābıdın ve yulduzlarnı yörüşidin istihrāc kılıpdur-(11)-lar. Çirā ki hareket-i eflāk (...) kevākibdin heme nağamāt-ı tayyibe ḥāşıl bolur. Andağ aytıpdurlar (12) kim Nişāgürüt cemī‘ hükemānı üstādı érdi. Şafā-yı bāṭın ve ṭab‘-ı pāk ve dānişde aña (13) berāber yok érdi. Felekni hareketidin ve yulduznı tōrt faşldaki intikālātıdın ‘ilm-i (14) mūsikīni istihrāc kıldı. Ve ba‘zı hükemālar ‘ilm-i mūsikīni behiştini eşikidin köter-(15)-diler. Her vaķtā ki behiştini eşikleri açılsa ve yayılsa heme nağamāt turur. Ol sebebdin [61a] (1) rübāb dēp at koyuldu. Ve heme hükemā ittifāķı bu ki on ēkki vaķt yēgirmi tōrt sā‘at (2) bir kēçe kündüzde tertīb kılıpdurlar. Ya‘nī her vaķt ve her sā‘atdın bir nağmeni alıpdur-(3)-lar ya‘nī istihrāc kıldılar. Èkkinçi sā‘at ṭulū‘-ı āfitābda hüseyinini būnyād kıldılar. Nīm-çā-(4)-şt vaķtda rāstniñ āğāz kıldılar. Nīm-rūzda būselikni ibtidā kıldılar. (5) Vaķt-ı nişinde ‘uşşāķnı ibtidā kıldılar. Èkki namāznı arasında ḥicāznı ibtidā kıldılar. (6) Namāz-ı diğerde ‘ırāķnı encām bērdiler. Namāz-ı şāmda nevāga nevā bērdiler. Ol şebde beyādını (7) beyān kıldılar. Nīm-şebde zīr-efken[d]ni nağme kıldılar. Āḥir-i şebde nihāvendni kēltürdiler. (8) Bu on ēkki yerde

⁸⁶ Yazmada “üçek” şeklinde yazılmıştır. Ancak sözcüğün aslı “içek”tir. Bk. **içek** (dizin-sözlük).

⁸⁷ Yazmada “kabuz” şeklinde yazılmıştır. Ancak sözcüğün aslı “kopuz”dur. Bk. **kopuz** (dizin-sözlük).

aşlıdır, on êkkisi şu bu on êkki perdedin hâşıl bolur muhâtib ibrişim-(9)-dür. Ey Huceste su 'âl kıldıñ cevâbları bā-şavāb aytım. Êmdi qopğıl dostuñğa vâşıl bolğıl ve 'ilm-i (10) mūsikī bilen haseb ü nesebni saña ma' lūm bolur dēdi. Tūtī aytı kim eger ol kişide on haşlet bolsa bu on (11) haşletlik kişini kāmīl dēse bolur dēdi. Huceste sordı kim bu on haşlet qaysı turur? Tūtī aytı kim evvelki (12) bu ki hoş-ñūy bolğay tā in-ki ma' şūq köñliğa āhir almağay. Êkkinçi haşleti bu ki hoş haṭṭ ve hoş süvāre bolğay, (13) tā in-ki arada vāqı' a pīş kēlse ğayrıge ihtiyāc bolmağay. Üçünçi qolı cüst hamlik bolğay, tā in-ki maḥbūb (14) qaşığa kēlgende dest elif-lām kılıp turğay. Törtünçi bu ki şināver bolğay, tā in-ki mebādā (15) maḥbūbnı arasında deryā vāqı' bolsa kēmige muhtāc bolmağay. Bēşinçi pestlik bolğay tā in-ki heme vaqt [61b] (1) düşmeni közige haḫīr körünmegey. Altınçı inşāflik bolğay, mebādā maḥbūbnıñ qaşığa barganda (2) yaman işni kılmağay ve eger ta' arruz kılsa fi'l-hāl sözini kısqā kılğay, ħorsendlik bilen sözni (3) uzatmağay. Yēttinçi her t̄ayifeni sözünçe sözleşgey belki yētmīş êkki tilni bilgey belki heme tilni bilmek (4) hemege sūnnetdür. Sekkizinçi şarāb meclisni üslūbıdın bā-ñaber bolğay, mebādā mestlik bī-pervā-(5)-lik bu kişidin şādır bolmağay. Tokkuzunçı 'ilm-i mūsikīdin ħaber-dār bolğay, tā in-ki maḥbūbnıñ nazarıda (6) mertebesi būlend bolğay. Onunçı 'ālim bolğay. Êmdi ey Huceste ol hem sendin su 'āl kılsa ki (7) yētti nēmerse hālā bolğay dēse sen aña nēme dēr-sen dēdi. Huceste dēdi kim munı hem fāyidesini sen bilür-sen (8) dēdi. Tūtī aytı kim ey Huceste mazlūm kişi heme vaqt külgünü heme vaqt özige lāzım kılmağay. (9) Êkkinçi heme vaqt çiray cırtuq bolmağay. Üçünçi heme vaqt (...) bolmağay. Törtünçi baḫīl (10) bolmağay. Bēşinçi tola yasançaq bolmağay. Altınçı (...) hem ber-ṭaraf kılmağay kim sūnnet-(11)-dür. Yēttinçi heme vaqt özini pāk tutğay ve pākīze bolğay dēdi. **Қıт' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḫşebī pāk bolğay sen ki (12) pākīze

Pāklikde fesād hem bolmas

Dünyānı ni' meti ziyāde turur

Pāklik ni' metide kem bolmas

(13) Tūtī sözini bu yerge yētkü yētkürdi. Huceste hoş-ñāl ü ħurrem ü beşāretlīğ bolup fi'l-hāl qopup (14) bargay ve maḥbū[b]nı vişālīga yētip aḫvālını 'arz kılıp 'āşıkını imtiḥān kılğay ammā ezelde (15) munı 'ışq lezzeti tamām bolmap ērdi. Kündüzni

ğavğası çıktı, şubh yüzidin niķābını köterdi. [62a] (1) Bu kēçe barmaķı taŋlağa kaldı.

Қıт' a;

[fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Naḥşebī ḥ^vāhladı barıp bu kēçe

Ḥūbluķ cāmığa urğay (2) kōs

Şubh barmaķığa bolup māni'

Düşmen-i ' uşşāk èrür şubh ḥuros

On Bēşinçi Kēçesi

Gūyā āhū-yı (3) zerrīn dēk āfitāb tağķa olturdı ve ğazālı sarıĝ esīr-i māh maşrık deştidin ḥurūc kıldı. (4) Ḥuceste tābān cemālını ' ālemğa zāhir kılıp ruḥşat alğanı tūtī қаşığa kēldi. Dēdi kim ey dermānde-(5)-lerni dest-gīri ve ey müştāķlarge dermān-peżīr iştiyāķnı şiddeti nihāyetiğa yētti, қol ve putım-(6)-nı қuvveti kētti ve bu şeb-i hicrānnı şubh bolurığa hēç nişāne bar mu ve bu қuflnı açķalı hēç açķu tapılır (7) mu? Büzürgler aytıpdurlar kim ḥalk ēkki қısm bolurlar bir қısmı Ḥudā Te' ālānı zıkrığa meşĝūl (8) bolup kār u bārıdın қalurlar yana bir қısmı kesb [ü] kārığa meşĝūl bolup Ḥudā Te' ālānı қullu-(9)-ĝıdın қalurlar dēdi. Tūtī özümni bilmeydür-men dēp özini renc ' ārz bolğan dēk (10) mütēḥayyir bolup başını tekyege қoydı mütēfekkir-vār. Te' ḥīr bilen başını tezvīr tekyesidin köterdi ve şurūt-ı (11) ḥızmet ve ḥuzū' ını be-cā kēltürdi ve aĝırлық zāhir bolup rencige āvāzı bilen āheste āheste yıĝlap (12) yumşaklık bilen sözge kirdi. Ḥuceste dēdi kim ey tūtī bu rencūḡ nēmedin bister-i marīze yatıp (13) aḥvāliḡni ṭabībğa ' arz kılmay sarĝarıp yatmaĝıḡ nēme üçün dēdi. Tūtī dēdi kim ey (14) Ḥuceste meni bu derdim ḥalknı derdiḡ ēmes ve meni rencim ḥalknı renci dēk ēmes ve bu rencni devāsını (15) ṭabībler hem bilmes ammā meni bu ḥālğa қalğanım seniḡ ĝamıḡdındur. Sen her küni meni ḥikāyetimğa қulaķ [62b] (1) sala-sen ve aḡa meşĝūl bola-sen ve efsāneleri ki men dēr-men, sen aḡa maĝrūr bola-sen (2) vaķt kētip baradur, ' ömr ötüp baradur. Bī-çāre ' āşıkıḡnı tā keyĝaça intizār kıla-sen ve meni bu (3) ḥālğa қalğanımnı sorar-sen nēme boldı dēp sorar-sen şabr kılgıl. Saḡa hem şundaĝ күnler (4) kēlür āḥir çünān peşimān bolĝay-sen kim reh-i sıçķannı müşūk öltürgeniğa peşimān bolğan dēk (5) dēdi. Ḥuceste ḥayrān bolup dēdi kim ey tūtī seni bu sözūḡ қızıl күкürddin hem

ğaribraḳ (6) ve tiryāk yār (...) ‘acebraḳ kim sıçḳan her-āyīne müşükni tu‘ me bolurlar sıçḳanı müşük (7) öltürgeniḡa hēç peşimān kılur mu dēdi. Tūṭi ayttı kim Çin vilāyetide bīşe bar ērdi. Bu bīşe (8) behişt-i ‘anber siriştin bād barur ērdi. Bu bīşede bir şīri bar ērdi ‘aceb hestlik (9) ve salṭanatlik. Bu şīrni şāh-ı derendegān dēr ērdiler. Bu bīşeni özini taht-gāhı kılıp (10) ērdi, hēç derende bu bīşege yakın kēlalmas ērdi. Bir nēçe yıllar şu devlet birlen ‘ömr (11) ötkerdi, bu bīşedeki heme cān-verler çerende ve perendeler bu şīrge inḳıyād kılıp hıżmetide bold-(12)-ılar. El-kışsa bir nēçe vaḳtdın soḡ şīrni devletige felāket çıрмаştı, yaşıḡı ḳarılıḡe (13) nev-bahārı ḡazānılıḡe bedel boldı. Barḡunça köçi ve ḳuvvetidin acıradı. Ve bu bīşedeki cān-ver-(14)-lerge şīr müşükçe hem zāhir bolmadı āri pīrlıḡ egerçi ḡürmetliḡdür ammā lezzeti yoktur yaşıḡ (15) egerçi ḡārılıḡdur ammā ni‘ metdür. **Ḳıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḡşebī pīrlıḡ kiçik belādur

Za‘ iflīḳdın ḳolı titrer

[63a] (1) Şīr-i ner pīr boldı za‘ if

Maşḡara tuttı anı maşḡaralar

Bi‘l-āḡhire şīrḡa pīrlıḡ eşer ḳıldı. Tışleri (2) aruḡlıḳdın raḡneleri açuḡ ḳaldı yēgen tu‘ meleridin tolası tışlerini arasıḡa (3) kirip ḳalur ērdi. Bu bīşedeki sıçḳanlar şīr uḡlaḡanıda aḡzıḡa kirip tışini arasıda (4) ḳalḡan ḡüştlerini yēr ērdiler. Vaḳti ki şīr oyḡanıp baḡsa sıçḳanlar ḳaçıp bir buluḡ-(5)-ge kirip şīrni maşḡara tutup bu reng ‘azīmetlik ve uluḡluḡ salan şīr sıçḳannı (6) ḳolıda ‘āciz boldı, burunḡı küç ḳuvveti kārḡa kēlmedi. Nē düşvārılıḡdur ki zeber-dest zīr-(7)-destni ḳolıda esīr bolḡay, Ḥudā Te‘ ālā barça bendesige penāh bergey, bī-raḡmnı ḳolıḡa giriftār ḳılma-(8)-ḡay. Ve bar şunça ‘azametlik bilen (...) ḳolıda esīrdür uluḡ taḡlar pelengni ayaḡı (9) astıdadur. Andaḡ aytıpdurlar kim şīr balasını tuḡup anasıdın acıraḡanda (10) cümeli helāk ḳılır. Şīrni cümeliḡe zūri yētmes, cümelini ḳolıdın acıratıp alalması bolmasa (11) ‘ālemni şīr tutar ērdi. Bu aḡa işāretdür kim küçi ḳuvvet devletḡa maḡrūr bolḡu yok ēmes (12) āḡir-i kār ‘ācizlıḡdur özini tutmaḡ kerek. Bir küni Ḥazret-i İmām Şāfi‘ raḡmetullāhi ‘aleyhe pād-(13)-işāh mecliside oturup ērdiler. Bir cin pādişāḡa teşvīş bērdi, Ḥazret-i İmāmdın sora-(14)-dı kim yā İmām Ḥudā Te‘ ālā cinni ḡalḡ ḳılmaḡdın ḡikmet nē ēken dēdi. Ḥazret-i İmām ayttılar kim (15) Ḥaḡ Sübhānehu [ve] Te‘ ālā cebbārılıḡ şīfatını

cebbârlarğa körsetgeni dëdiler. El-kışşa şâh-ı sibâ[‘] sıçğannı [63b] (1) qolıǵa giriftâr boldı. Hec̣ nev[‘] i bilen hâlâş tapmadı. Nâ-[‘] ilâc ehl-i bîşedaǵı cân-verlerini yaǵdurup (2) alarğa dëdi kim sıçğannı def[‘] iǵa maşlahat kılınlar dëdi. Alar dëdiler kim ey şâh-ı sibâ[‘] (3) her derdni devâsı ve her zehrni [‘] ilâcı bar ol işige hîle birle bolmas ve her vaqt salţanat tedbîr kılrsa (4) bolur şükr bilen def[‘] kılıp bolmas. Müşük qadîmdin bu der-gâhnı hızmekârlarındındur andaǵ (5) bolsa bu der-gâhğa müşükni kötavul kılmaq kerek. Bu mühimni müşük ser-encâm bërür dëdiler. Şirge bu kengeş (6) ma[‘] kûl boldı, kişi buyurup müşükni aldurup kældiler ve bu mühimlerni aña tapşurdılar. (7) Müşük bu şart-ı hızmekârlıkni be-câ keltürüp sıçğanlarını mâcerâsını ser-tâ-ser pest (8) kıldı. Ba[‘] de ez-ân [‘] arz kıldı kim ey sultân-ı sibâ[‘] sen meni qadîmü’l-hızmet ornıda kör-(9)-mey hızmekte buyurǵalı [‘] ar kıldın ve hızmekârlar ornıda körmedin. Anıñ bu yüzide (10) bolǵanğa ya[‘] nî kişige qavî tîresini peyvend kıladurlar fûlâdnı tēmürga rû-pest kıladurlar (11) ve hâl [u] qâl bolǵan bilen münâsib-i der-gâh emes. Sem[‘] -i a[‘] lâğa ma[‘] lûm bolsun kim Hâzret-i Nûh (12) [‘] aleyhi’s-selâmğa kêmide sıçğan köp cefâ kıldılar. Hâzret-i Nûh [‘] aleyhi’s-selâm alarnı cefâlarıǵa (13) bakıp du[‘] â kıldılar erse Hâzret-i Haq Sübhânehu ve Te[‘] âlâdın nidâ keldi kim yâ Nûh sen du[‘] â kıl qudre-(14)-timni temâşâ kıl. Hâzret-i Nûh [‘] aleyhi’s-selâm du[‘] â kıldılar, der-hâl müşük şirni burnıdın tüşti, (15) sıçğanlarını ser-tâ-ser encâm kıldı. Hâzret-i Nûh [‘] aleyhi’s-selâm sıçğanlarını zahmetidin [64a] (1) qutuldılar. Eger şâh-ı sibâ[‘] bu der-gâhnı kötavullıqni bendege bërsele ata babamız bu hızmekârlıkni (2) kılıp kèlgendürler, inşâ’a’llâh bu hızmekârlık bendeni qolıdın güşâd tapar dëdiler. Şir (3) şubu söz bilen kötavullıqni müşükge in[‘] âm kıldı. Müşük be-ferâğ-ı dil sıçğanlarını mühimmâtıǵa (4) meşğûl boldı. Sıçğanlar kündüz şaydğa çıkmakni men[‘] kılıp keçelerde tu[‘] me tapıp yep (5) qanâ[‘] at kıldılar. Şir sıçğanlarını zahmetidin qutuldı, müşükge ança in[‘] âm [u] ihsânlar kıldı, mü-(6)-şük bu hızmekârlıkni sebebidin memnûn boldı ve anı hâş hâneside orun bërdi. (7) Ammâ müşük hem âhirini mülâhaza kılıp sıçğanlarını nâ-bûd kılurğa çendân ihtimâm kılmadı ammâ (8) köñlidin ğamını ber-ţaraf kılıp be-ferâğ-ı dil bir neçe kün şirni qaşıda boldı. Bir küni (9) müşük balasını şirni qaşıǵa alıp kirip dëdi kim ey şâh-ı derende-gân neçe kündür ki (10) bala barqamını saǵındım, h[‘] vâhlaydur-men kim barıp qavm [u] qarındaşlarımını ve uruğ aymaǵımını (11) körüp kèlsem. Aña çi bu ferzendim özümدين qâbil ü hûbraq bolǵandur. Şecâ[‘] atide hergiz mendin (12) kemlikı yoǵtur men barıp kèlkünçe hızmekârlıkni bolsa şâyed bu der-gâhnı gerd ü ğubârıdın (13) fażilet tapıp ez-cümle a[‘] yân bolǵay dëdi. Şir dëdi kim yaǵşı bolur ve-lîkin tîz kèlgil dep (14) ruşşat bërdi. Müşük qavm [u] qarındaşlarını körgeni ketti erse müşükni balasını tamâm sıçқа-

(15)-nları ki bu bîşede vatan tutup êrdiler, hemesini şikâr kıldı. Üç künden sonra müşük kavm [u] karındaş uruğ tuğkanlarını [64b] (1) körüp keldi êrse oğlu be-tamām sıçkan uruğını kurutupdur. Ammā müşük oğlğa aytmayp êrdi kim sıçkanlarını (2) be-tamām yok kıılmağıl dēp bu işdin bisyār peşimān boldı. Ayttı ki ey oğlum hergiz ‘ aklı bar kişi mundeک beyhūde (3) iş kıılur mu, sen kıılıp-sen dēdi. Oğlu dēdi kim ey ata müşükni şaydı sıçkan êrūr munça ceza‘ (4) u feza‘ kıılğanıñ nēme üçündür dēdi. Atası dēdi kim ey ferzend ma‘ kŭl aytur-sen veli sen (5) hem cevābını eşitgil dēdi. Oğlu ayttı aytgil. Atası dēdi kim ey oğlum şir kādīmü’l-eyyāmdın bizlerge (6) ammā ez-berāy-ı maşlahat rŭzgār bizlerge yol bērdi ve ān-heme in‘ ām [u] ihsānge kııldı, sıçkanın (7) kŭlfetidin boldı. Eger şir sıçkanını yok bolğanını bilse andın kēyin bizlerge in‘ ām kŭcā (8) ihsān kŭcā belkim cānımızğa kaşd kıılur dēdi. Hudā Te‘ ālā ‘ ilm-i kādīmīsīde bilip mevcūdātın arasında (9) birini yana birige düşmen kıılıpdur. Mundağ uluğnı kiçikke iltifātı ve kiçikni uluğğa hızmēt kıılmağıl bu sebebdindur. Bolmasa (10) uluğlarğa kiçikler i‘ tikkādı bilen hızmēt kıılmağnı bā‘ iş tama‘ ve qorqunçındındur dēdi. **Qıı‘ a;**

[fe‘ ilātŭn mefā‘ ilŭn fe‘ ilŭn]

Naḥşebī çarḥ işdür (11) zehr-ālūd

Gāhī kand u gāhī ḥumār bērūr

Akşam açsa ger kişi şarāb

Êrtesi zehr birle ḥār bērūr

Tŭṭi sözini (12) bu yerge yētkürdi. Ayttı kim ey Huceste seni bu işde kāhil körer-men maḥbŭbını taleb vişālını sende süst biledür-(13)-men. Fi’l-ḥāl qopğıl süstlignı ber-ṭaraf kıılğıl ki yakın fırsatda küyevin kēlūr tola ḥiyel kıılsañ (14) peşimān bolur-sen dēdi. Huceste qopup tepregey dostı körmey ötüknı salgay şubḥ demide kııldı, (15) barmaq tañlağa tevaqquf taptı. **Qıı‘ a;**

[fe‘ ilātŭn mefā‘ ilŭn fe‘ ilŭn]

Naḥşebī ḥ‘āhladı barıp bu kēçe

Ḥŭbluḡ cānığa urğay kōs

Bar-[65a] (1)-maqığa sebeb bolup māni‘

Düşmen-i ‘ aşık oldı şubḥ ḥuros

On Altıncı Kêçesi

Güyâ ki pâdişâh-(2)-zâde-i zerrîn-libâs dëk âfîtab mağribini kûçesinde zâviye-nişîn boldı. Ay güyâ ki pâdişâh (3) hâzîne-hânesideki meş‘ al dëk nûrânî bolup maşırık öydin nümâyân boldı. Huceste pâdişâh-(4)-zâde dëk bolup ruḥṣat tilegeni kaşığa keldi. Dedi kim ey maḥrem-i şafâ ve (5) ey muḥterem-i bâ-vefâ tarîkni leşkerini könlüm mülkini vîrân kıldı ve iştiyâkını hem-dem-(6)-leri esîr kıldı. Eger sen bu düşvârlıknı âsânlıqқа yetkürmesen kaçan kârğa këlür-(7)-sen dedi. **Qıtt‘ a;**

[fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî bâr-ı ğam tapılğay mu

Ğam küni kêtkenide zâhir olur

Meclis-i ‘ıyş eterde (8) her kişi dost

Lîk muḥabbet çağıda kem tapılır

Ṭûṭî ayttı kim ey Huceste bu derd seni cânıñğa yetip-(9)-dür ve meniñ könlümge saçılıpdur, bu ğamdın bî-ğam bolmağım muḥâldur. Ammâ meniñ ihtiyâtim bu ki (10) mebādâ bu maḥfi iş âşkârâ bolsa, ol vaqt def‘ ini kılmak düşvârdur. Ṭûṭî ayttı kim ey (11) Huceste sen meni naşîhatim bilen iş kılsañ be-nâ-gâh vâkı‘ a pîş kelse re‘yni kıızı şegâlni (12) kênşesi bilen ḥalâş bolğan dëk ḥalâş tapğay-sen dedi. Huceste sordı kim ne tarîka (13) vâkı‘ a bolup ḥalâş taptı dedi. Ṭûṭî rivâyet kıldı kim fülân vaqtda Benares (14) pâdişâhnı bir oğlı bar êrdi ‘aceb kubḥ şûret, pelîd-ṭab‘, köñli kara. Pâye-yi cehâlet ve mâye-yi ḍalâlet-(15)-dın ‘aqlı şunça bar êrdi kim ‘aselni şerbetini ve ḥanzal açığığını bir kısım hayâl kıılır êrdi, ḥamâkat nihâyetide nağamât nağmesini [65b] (1) sendânı avâzını fark kıılmas êrdi. Bilmek kerek kim aḥmaqlıkdın yamanrak iş bolmas, (2) aña hēç ḥabîb-i şâdık ve ṭabîb-i ḥâzık dârû kıılalmas. Ḥazret-i ‘îsâ ‘aleyhi’s-selâm oladurğan ağırlıknı (3) ṭabîbî êrdiler. Ayttılar kim Ḥudâ Te‘âlânı irâdeti bilen yüz yılğı ölüglerga du‘â kııldım, tirildi. (4) Ḥudâ Te‘âlânı ḥ‘âhişi bilen nâ-bînâ közlerni bînâ kııldım ammâ şunça fazîlet ü ḥ‘âstlar bilen (5) bir nâ-dânı dâna bir aḥmaqnı ‘âqıl kıılalmadım dediler. **Qıtt‘ a;**

[fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî ṭab‘ -ı cehl nâ-dânlık

Uluğ (6) āfet turur bu ādemğa

Heme rencdin bu müşkildür

Bolmağay mundın artuğ bu ādemğa

El-kışşa (7) pādişāh oğlını ked-ğudā kıldı, ‘arūsın alıp keldiler. Güyā ki dīvni feriştege ‘ifrītni (...) (8) hem-ğāne kıldılar. Pādişāhnı oğlı bu nāzenīnni ṭab‘-ı leṭāfeti nihāyetide yok nādire-yi zamān ērdi (9) ve ‘ilm-i mūsikīde yegāne-yi devrān ērdi. Bir kēçe eyvānda yatıp ērdi. Bir kimerse taşkarıda on (10) ēkki maḡām yēgirmi tōrt şu‘bede <nē> ṭayy kılıp nağamāt kıldı. Her kim ki bu nağamātın eşitti medhūş (11) boldı ve bu zemzemeni istimā‘ kıldı mest boldı. Bu nāzenīn bu nağamātın eş [itti] (12) yētti a‘zāsı bilen ‘āşık boldı. Bir bahāne birle anı ḡaşığa keldi. Körer kim bir civān-ı [şāhib]-maḡām-ı fenn ve çirkīn (13) ten, ammā aḡmaḡnı şoḡbetide bolğandın icrā‘ātını ḡanīmet körüp dēdi kim ey civān-ı muğannī saḡa (14) men mūnāsib ve maḡa sen mūnāsib. Nā-dānnı ḡaydıda giriftārdur-men. Meni bu nā-dānnı ḡolıdın acıratıp alıp kēter (15) mū sen? Nā-dānğa hem-şoḡbet bolğunça itke hem-şoḡbet bolğan yaḡşı dēpdürler dēdi. Muğannī bu söznı cān [u] [66a] (1) ten birle ḡabūl kıldı. Bir nēçe lāzımlıḡnı özleri birle hem-rāh alıp şehrdin çıktılar. Bir munça (2) yol yörüp ērdiler, bir uluğ deryā pīş keldi. Muğannī dēdi kim ey nāzenīn sunıḡ ol (3) yaḡığa evvel ol naḡdīnelerni ötkerip andın soḡra sizni alıp ötsem dēdi. (4) Nāzenīn yaḡşı bolur dēdi. Muğannī ança alıp barḡan naḡdīnelerni yığıp bērdi. Muğannī bu naḡdīne-(5)-lerni sudın alıp ötkençe ḡayāl kılıp dēdi kim ‘ālem-i cihān pūlnı ve mālını ḡolumdın rāygān (6) yibergenim ḡūb mu? Bu nāzenīn küyevge vefā kılmay yana berūge nēme vefā kılır dēp ança pūl mālını (7) alıp yōre bērdi. Nāzenīn ḡayrān bolup leb-i deryāda oturup ērdi. Bir şēḡāl (8) bir pārçe murdārın tışlep keldi. Körer kim deryāda bir uluğ balıḡ yörüpdür. Der-ḡāl murdārın (9) taşlap balıḡnı fikriḡa kirdi. Balıḡ şēḡālını körüp deryānı tēḡige çomdı. Şēḡāl balıḡd-(10)-ın nā-ümīd bolup murdārğa baksa ol hem deryāğa tüşüp aḡıp kētipdür. Nāzenīn bu ḡālını körüp (11) şēḡālğa melāmet kıldı. Dēdi kim ey şēḡāl naḡdīneni ḡolıdın bērip naşībge ümīd kılıp ḡoruk (12) ḡaldıḡ dēdi. Şēḡāl ayttı kim ey nāzenīn nē kişi sen ve bu yērgē nēme üçün kēlip ērdiḡ dēdi. (13) Nāzenīn dēdi kim zamāne-yi ḡaddār [u] mekkār-ı nā-pāydār ḡolumdın ‘aselnı tōküp şarāb-ı zehr içürdi ve taḡtdın (14) pāye-yi ḡalāletke kēltürdi. Bir nā-dān küyevim bar ērdi şunı ḡaydını ḡalāş bolup bir dānāğa ḡoşulur mu men (15) dēp andın hem ayrıldım ve bu

tarîķ-i hayrânlıkda qaldım dēp yıǵladı. Şegāl ayttı kim ey nāzenin senin vāķı‘anın [66b] (1) ve menin hikāyetim birbirige oħşaydur dēdi ve sen küyevinni ğanīmet bilsen ve men murdārga qanā‘at (2) kılsam bu hayrânlıkqa qalmas ērdük dēdi. Özünge bu vāķı‘a kēlip turup maña nēme ʔa‘n kıla-sen (3) dēdi. Nāzenin ayttı kim ey şegāl men seni ‘aceb zīrek ü dānā kördüm, maña bir tedbīr körsetsen ve bu ğamdın (4) ğalāş kılsañ dost ve düşmenni arasında hacīl ü şerm-sār bolmasam dēdi. Şegāl ayttı kim ey nāzenin ‘ilācı (5) bu ki özünni dīvāne kılgıl bī-hūşlık bilen yalangaç feryād [u] figān köterip be-tamāmī a‘zālarınge lāynı (6) sūrtup mecnūn-vār kirip bargıl. Halk seni dīvāne bolupdur dērler. Andın kēyin āheste āheste qadīmġı ħālınġa (7) kēlgil. Andın sonra rūsvālıqdın ğalāş bolur-sen dēdi. Tūṭı sözini bu yerge yētkürdi. Ayttı kim ey sermest-i (8) ‘ışķ [u] şevķī ve ey bülbül-i ver[d]-i zevķ, vaķt bu vaķtīdür ħoş ve sāl atīdür dil-keş. Bir ħaber bitip vişāl-i maħbūbġa vāşıl bolġıl, mebadā (9) vāķı‘a pīş kēlse yā ki dermāndelik bilen helāk bolsañ şegāl dēk dest-gīrlık kılur-men dēdi. Huceste qopup bargay (10) ma‘ şūķıġa mülākāt bolġay eşer-i şubḥ zāhir boldı, barmaķı tañla kēcege qaldı. **Qıt‘a;**

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḥşebī ḥ‘āhladı barıp bu kēce

(11) Hūbluķ cānıġa urġay kōs

Barmaķıġa sebeb bolup māni‘

Düşmen-i ‘āşık oldı şubḥ ħuros

H‘āce Mañşūr sūdāġa (12) barganda bir kişi özini H‘āce Mañşūrın şūretide kılıp kēlgeni H‘āce Mañşūrın köçi ferāset bilen H‘āce-yi (13) aşlī ēmes ēkenini müşāhede kılıp H‘āce Mañşūr fer‘ī şermende bolġanı

On Yēttinçi Kēcesi

Gūyā tiġ-i zer (14) nigār-ı āfitābnı ġılāfıġa salġan dēk maġribde nihān boldı ve aynıñ āyīnesi maşrıqdın nümāyān boldı. Huceste rūy-ı zerd (15) veyā dil pūr-derd tūṭını qaşıġa kēldi. Dēdi kim ey maħbūb-ı yegāne ve ey maħrem-i zamāne yaķındur ki maħbūbnı firāķı vücūdumnı [67a] (1) köydürgey ve iştıyāk şūretimni nā-būd ētgey. Meni ‘ışķım kişini ‘ışķı dēk ēmes ve yana kişini (2) ‘ışķıġa kıyās kıлмаġıl. Egerçi ‘ışķ

bir nemedür ammā ‘uşşāk mütenevvi’ dūr. Her kimni ‘ışkı öziğe yaraşadur (3) ve zevkı özini münasebetdedür çünānçi āfitāb deryāğa vü zerre āfitābğa ‘aşıkdur ve heme ‘aşıklar (4) özi üçün devām ser-gerdāndur ol sebebdin āfitāb bar ve zerre bar āfitāb yok zerre (5) yok. Çünānçi balıg suğa ‘aşıkdur pervāne otğa ammā tefāvūt bisyārdur. Çirā ki su balıgğa (6) sebep-i hayātdur ot sebep-i memātdur dēdi. Tūtī ayttı kim ey Huceste egerçi sende (...) (7) ve ıztırāb köredür-men ‘aceb ėmes hūkemālar aytıpdurlar kim mazlūm kişi ‘ışkı ėr kişi (8) ‘ışkıdın ziyāde turur. Çirā ki mazlūm dēgen nākışu’l-‘aqlıdur ‘ışkıni ekşerī hevā vü heves-(9)-din vücūd tapar. Meniñ maķşūdum budur ki sen murādıñğa yētgey-sen maṭlūbğa nişin bolğay-(10)-sen dēdi. Huceste ayttı kim ey tūtī meni i’ tıķād [u] ihlāşım saña rüşendür, eger çendī bu ma’ nā nè kısım bilen (...) (11) bilen muḥkem kılur-men dēseñ hūb bolur dēdi. Tūtī dēdi kim neçe nēmersege mağrūr bolmaķ beyhūde-kārlıķ (12) dēdi. Çünānçi kebūterni hengām-ı tutķanığa, kēklikni refṭarığa, ķarçıgaynı şecā’ atlıklığığa, hūrosnı seḥāvetiğa, (13) ṭāvusnı raķķāşlığığa ve hezār dāstānī nevāsığa, būmnı şeb-gerdliğığa, huffāşnı gūşe-nişinliğığa bir neçe kısım cān-verlerini (14) ef’ ālığa ve mazlūmlarnı aḥvālīga mağrūr bolmaķlıķ H’āce Fer’ini aḥvālīga oḥşaydur dēdi. Huceste soradı kim (15) H’āce Fer’ini vāķı’ asını ķaydın bolup ėken dēdi. Tūtī dēdi kim Hindistān vilāyetide sūdā-gerī [67b] (1) bar ėrdi. Baḥtı yār boldı, bāverçi ḥānesidin cemī’ miskīnler ve faķirler be-ferāğ-ı dil evķāt keçürür (2) ėrdi. Każārā H’āce sūdāğa barmaķ hevesi boldı, māl-ı bisyār bilen H’āce sūdāğa kētti. Köçi bar ėrdi, (3) besī şāḥib-cemāl ü ḥoş-rüy ammā aşlā bī-ṭahāret ḳadem ḳoymas ėrdi ve hēç farz [u] sūnnet terk (4) ḳılmas ėrdi. Munı şalāḥiyyeti Ḳāf-tā-Ḳāf bargān ėrdi. Yana bir sūdā-gerī bar ėrdi munı şıfatını (5) ėşitip ārzū ḳıldı, bir kem-pīr dellāleni köpdin köp va’ deler ḳılıp ṭaleb-kārlıķğa iberdi. Dēdi kim (6) ey yegāne-yi zamān ve nādire-yi devrān seniñ ‘ışkıñ vücūdumñı ḥafaķān ve ruḥsārımñı yereķān rencige (7) salıpdur. Şabr-ı ārāmımñı mancınıķdın taş tēgip pārçe pārçe ḳılıpdur. Her çend debdebe vü hundūse bilen (8) ḳal’ a-dārlıķ ḳılıp şabrımge zūr ḳılsam hicrānnı kötavulı sulṭān-ı muḥabbetni belālıķ bilen eṭrāfımda (9) müjgān-ı tırkeşleri bilen (...). Hēç bolğay mu kim ‘işmet dīvārīga raḥne salıp hevā vü heves yolu bilen (10) kēlip buzuk köñlümñi mağrūr ve manzar-ı közümñi pūr-nūr ḳılğaylar dēdi. H’āce Manşūrñı köçi dellāle-yi muḥṭālege (11) dēdi kim ey vālide bu nè sözdür ki sen ayta-sen ve nè ḥikāyedür ki sen ḳıla-sen? Ol köñülde ki Hudā (12) Te’ ālānı zıķri ḳarār tapğān bolsa ol kişide hevā vü hevesni nè işi bar ve ‘ibādet neberdānnı bilen ḥūy (13) ḳılğān vesvese-yi (...) gubār hēç dānā mesciddin meyhāneğa bargān ėmes ve hēç bīnā ḳarağudın yol (14) sorgalı yok ve hēç kim özini bilendin taşlağānı yok dēp dellāle-yi

muhtâleni uzattı. (15) Ol kişi dellâledin bu haberni eşitti bildi ki müyesser bolmağı mümkin emes. Me'yūs boldı bu mühimge [68a] (1) zer kerek yā şabr yā sefer. Nā-çār hicrân leşker haydap gül-berg hānesidin misāfir kıldı. Ve kıta^c ta^c alluqat kılıp (2) menzil ü merāhil tayy kılıp müddet-i medid ve 'ahd-i ba'id nāhun-ı selāmet seng-i melāmet urup bir rāhibni qaşığa bardı (3) ve aña çünān hıżmet-i şāyesteler kıldı kim nihāyeti qalmadı. Rāhib munı kılğan hıżmetiğe şermende bolup (4) bir küni ayttı kim ey civān munça hıżmetler kıldıñ. Saña bērgeli münāsib hēç neme tapmadım ammā İsm-i A'zamnı (5) ta'lim bērey, her vaqt hācet-mend bolsañ İsm-i A'zamnı okusañ murādıñğa yēter-sen ve şef^c kēltürseñ (6) mühimmātıñ güşāde bolur dep İsm-i A'zamnı yād bērdi. Bol H^vāce İsm-i A'zamnı örgenip hoş-vaqt (7) bolup öz şehrigе kēldi. H^vāce Manşūr sūdāğa barıpdur-men bu İsm-i A'zamnı okup şef^c kēltürsem (8) H^vāce Manşūrnu şūretide bolsam ve anı öyge bī-ibā kirip barsam, köçini şalāhiyyetini vīrān (9) kılsam, bī-minnet hātūn kılsam dep İsm-i A'zamnı okup şef^c kēltürdi erse H^vāce Manşūrnu (10) beşereside boldı. Der-hāl H^vāce Manşūrnu öyige kēldi. Heme hıżmetkārları bala barqası yügürüp (11) pīş-bāz çıktı. H^vācenı köçi körüp mütereddid boldı erse közleri H^vācenı közige oşamaydur (12) hēç kimge zāhir kılmadı. Soradı kim ança alıp bargan mālarnı neme kıldıñız dēdi. H^vāce Fer'ī dēdi kim (13) fülān yērde qarağçığa aldurdım özümni be-meşakkat tamām bir yağağa alıp şıhhat [u] selāmet (14) qaldım dēdi. El-ğaraż kün kēç boldı bister ü bālinni tapar kıldılar. Fi'l-hāl bī-tereddüd H^vāce Fer'ī (15) bu şālihni dāmenini fısk [u] çirk bilen mülevves kılgay şālih mazlūmlarnı 'özrini arağa saldı [68b] (1) ve amān tiledi. H^vāce Fer'ī hem amān bērdi, mazlūm her çend fikr kıldı. H^vāce aşığa oşamaydur, (2) H^vāce emes dēsem beşeresi oşaydur. Köñlide dēdi kim bu sırnı (...)din haber alğunça özümni (3) ağırlıq kılsam şāyed ki haqıqat-i hāl ma'lūm bolsa dep bister-i marızde bī-tāb bolup yattı. Bir nēçe kündin soñra (4) H^vāce-yi aşı sūdādın kēldi. Körer kim rüzgārı bister-i marızde yatıpdur, kēlip yanıda olturdı. (5) H^vāce Fer'ī bāzārdın kēlip körse h^vāce-yi aşı hātūnını başıda olturupdur. Dēdi kim nē kişi (6) sen, meni köçümni aldıda olturup-sen dēdi. H^vāce-yi aşı hayrān bolup köñlide aytur ērdi kim (7) tüşüm mü kēyin yā (...) mu kēyin estağfirullāhi'l-'azīm dep köñlide fikr kılıp olturdı. (8) El-hāl güft-gū uzadı ve hākimğa bardılar. Her kim ki körer h^vāce-yi aşı bilen h^vāce-i Fer'ini fark kıla-(9)-lmas ērdiler. Hākim ayttı kim mazlūme keyfiyyet-i hālını hūb bilür şunu sözige bakıp hūkm kılmak kerek (10) dēdi. 'Ākıbetü'l-emr hātūnnı sözi bilen h^vāce-yi aşığa hūkm boldı h^vāce-i Fer'ini şehrdin (11) qollap çıkardılar. H^vāce Manşūr bāki 'ömrlerini köçi bilen ötkerdi pāklık (...) elbette fāyide turur. (12) **Kıta a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî pîşe kıl arıglıǵını

Kim ki çirkındür körgüsü düşvār

Dünyānı hoşluğu arıqlıkdın

Pāklik (13) ni' meti turur bisyār

Sözni bu yerge yêtkürdi. Dêdi kim ey ked-bānū eger meni maşlaḥatımca iş kılmasaḥ
‘ākıbet (14) peşīmān bolur-sen ve men hem naşīhatge ḡalur-men dēp īmānıdın kısım
yād kılıp ayttı kim fi'l-ḡāl ḡiyel kılmaǵıl, (15) barıp beytū'l-vişālge müşerref bolǵıl
dêdi. Huceste ḡopup beytū'l-vişāl meclisige bargay, şubḡ yüzidin liḡāsını [69a] (1)
taşladı, barmaǵı taḡla kēcege ḡaldı. **Ḳıtt'a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî ḡ'āhladı barıp bu kēce

Ḥūbluḡ cāmıǵa urǵay kōs (2)

Barmaǵıǵa sebeb bolup māni'

Düşmen-i 'āşık oldı şubḡ ḡuros

**Zāyil pādīşāhını uluḡ oǵlı taḡt-ı saltanat-(3)-ge olturgenide kiçik oǵlı misāfirçilikni
ihtiyār kılıp sefer ḡılǵanıda yolda baḡa bilen hem-rāḡ bolup (4) yetti iḡlīmǵa pādīşāḡ
bolǵanı**

On Sekkizinçi Kēcesi

Ḥüsrev-i (...) külāḡ āfītāb maǵribni şāmyānesige (5) olturdı ve şāḡ-ı semā bī-libās māḡ
maşrıḡ taḡtıge olturdı. Huceste ruḡşat tilegeni tūtīni ḡaşıǵa keldi (6) ve ayttı kim ey
Buḡraḡ-ı baḡt ve ey Sokrāḡ-ı vaḡt ḡükemālar aytıpdurlar kim 'ışḡ be-menzile-yi
şimāldür, 'aḡl be-menzile-yi çirāḡ-(7)-dur, bilmek kerek kim çirāḡ şimāl ḡaşıda bī-
imkāndur. Mazlūm ḡāyifesini 'aḡlını nā-tamāmdur. Anı 'ışḡı meni (8) köḡlümni öyni
ḡāret ḡıldı ve pūr-ḡāzabları ḡuş [u] fikrimni tārāc ḡıldı. Bilmeydür-men kim (9) bu
nihāyet ḡamnı pāyānnı yok. Egerçi dünyānı heme işleri ḡorḡunçdur ve āḡiretni heme

işleri rāhat-(10)-dur, avvalğı dēk bī-ğam bolur-men mü yā in ki başım şubu işde kēter mü dēdi. Tūṭī ayttı kim ey Huceste yakın (11) fırsatda maḥbūbnı ferāğatığa vāşıl bolup ve bu ğamların hoş-ḥāllıqқа bedel bolup maḥbūbnı vişālīga yēter-(12)-sen ve ‘ışķ-bāzlık resmni be-cā kēltürür-sen ve hēç vaqtda bī-ḥaber bolmağay-sen ve bu mühimde müsta‘id bo-(13)-lğay-sen kim Fāl ve Ḥālīş ü Muḥliş dēk hıżmetkārлық şartını pādişāh-zādeğa bağlağan dēk (14) bağlağay-sen dēdi. Huceste soradı kim kaydağ bolup ēken? Tūṭī rivāyet kıldı kim fūlān vaqtda Zāyil vilāyetide (15) pādişāhī bar ērdi zūḥal-mertebelik, Müşterī-ḥürmetlik, Mirrīḥ-heybetlik. Anı ēkki oğlı bar ērdi. Vaqtā ki [69b] (1) ‘ömri tamām boldı, taḥt-ı salṭanatdın taḥt-ı tābūtğa süvār boldı. Taḥt-ı pādişāhī serir-i şehen-şāhī (2) uluğ oğlığa ber-қarār boldı. Kіçik oğlı қаşd kıldı kim uzun sefer kılgay ve munda turarnı (3) maşlahatı yok dēp be-ṭarīḥ қalender bolup bu memleketdin қıqtı, revān boldı. Bir күni beyābānīde (4) kētip barur ērdi. Bir dervīşni kōrdi kim orğuş urup baradur. Aydı kim ey dervīş ‘aceb ki (5) ṭabl u naḳḳāresiz orğuş urup barur-sen. Dervīş dēdi kim el-ḥāl bir fāl kōrdüm ma‘nā-(6)-sığa baқsam bir қıymet [ü] bahā güher қolumğa tēgedür. Şungaça sevünüp⁸⁸ hoş-ḥāllıq қıladur-men dēdi. (7) Şeh-zāde, Ḥātem dēk der-ḥāl ḥātem dervīşğa ‘ināyet kıldı. Dēdi kim bu fālını yaḥşılıq ta‘birini (8) maña satğıl dēdi. Dervīş be-cān u dil қabūl kıldı, fātiḥa oқudı. Andın ötüp barıp ērdi. (9) Bir nāzenīn-ṭal‘at ve Müşterī-sa‘ādetğa uçradı. Özini şeh-zādeğa ‘arż kıldı, dēdi kim yā şeh-zāde (10) meni atım Fāl turur ‘ömrīm büzürglerni hıżmetide bu yerge yētipdür. Eger ruḥşa[t] bērsen hem-rāh bolsam (11) ve sen nē yerge barsaḥ hem-rāh bolup barsam dēdi. Şeh-zāde ḥüb bolur dēp hem-rāh bolup (12) yōridiler ve bir aralığnı yaқasıda ārām aldılar ērse kōrerler kim yılan bir baқanı alıpdur. Baқа (13) ḥāl tili birlen dād kıldı. Şeh-zāde yılanğa ğaḏab kıldı, baқanı yılan қoya bērdi. Baқа fi‘l-ḥāl (14) kēlip şeh-zādeni aldıda turdı. Şeh-zāde dēdi kim ança ḥüb iş қılmadım. Dād dēgen yılan (15) ḥimāyet bolup baқanı ḥalāş kıldım. Ammā Ḥudā Te‘ālā yılanğa baқanı (...) buyurğan ērdi. [70a] (1) Ḥazret-i Nūḥ peygāmber ‘aleyhi’s-selām yılanğa baқanı yēgil dēp ḥükm қılıp ērdiler. Cān-verlerni aç қoymağım (2) mürüvvetdin ērmes dēp a‘zāsıdın bir pārçe gūştını kēsip taşladı. Yılan bu gūştını (3) cüfti қаşığa alıp bardı, cüfti bilen yēdiler. Yılanı cüfti dēdi kim hēç vaqtda mundağ lezīz (4) gūşt şikār қılmap ērdi dēdi. Yılan ayttı kim ey cüftim cihānnı ḥālī kōrüp bolmas (5) dēp yılan cüftiğa bolğan vāqı‘alarnı beyān kıldı. Yılanı cüfti hemānā ki bu vāqı‘anı eşitti (6) ve mütēḥayyir ü mütēfekkir boldı ve ayttı kim ādem-zādeni ‘aceb resmi ve mürüvveti bar

⁸⁸ Yazım yanlış sebebiyle sözcük “sebünüp” şeklinde yazılmıştır. Ancak sözcük “sevünüp” şeklinde düzeltilmiştir.

éken dèdi. Yılan ayttı kim (7) cihānnı hālî körüp bolmas ve heme halk bir tab‘ ve bir mizācda emes dèdi. **Qıf‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî halk (8) emes durur bir kısım

Bolmadı êkkidin cihān halkı

Yaḥşılıkdın kutuldılar köp halk

Hūblar (9) rütbesi êrür ‘ālî

Yılan cüftiğa dèdi kim Hudā Te‘ālā Ḥazret-i Ādem ‘aleyhi’s-selāmnı dünyāğa ḥalīfe kılip (10) āvāze saldı, ferişterler Ḥazret-i Ādem ‘aleyhi’s-selāmge zebān-ı melāmet açtılar. Ḥiṭāb kèldi kim ey (11) melāyikeler ārî ādem-ferzendi ḥün-rîz bolurlar ammā ferişterler hem ba‘zı közleri bilen ḥün-rîz-(12)-lıklarını körerler. Anı sizler bilmes-sizler dèdi. Ol kèçe ki rûz-ı bāzār Ḥazret-i Muḥammed Muṣṭafā (13) boldı, şallallahu ‘aleyhi’s-selāmğa ferişterler kèlip ‘arz kıldılar ve aydılar kim yā Resūlullāh bizlerge pend ü naṣīhat kıliñ. (14) Ḥazret-i Resūl-i Hudā şallallāhu ‘aleyhi’s-selām dèdiler kim bî-edebāne söz kılmañlar dèdiler. Ferişterler cehālet-(15)-din başlarını töben saldılar, belki kıyāmetğaça başlarını köteralmaslar depdürler. Anıñ **[70b]** (1) üçün ḥazret-i sultān-ı enbiyā bu halk arasında zebān-ı melāmet açmañı ḥaṭā depdürler. **Qıf‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

(2) Naḥşebî dünyānı zebūnlıkda

Kim ki ḥūbdur sözün bilip sözler

Yüz tümen miñ ta‘ab başığa kèlür

(3) Söznı bilmey kişige köp sözler

Yılan cüftiğa dèdi kim bu kişi civān-merdlik kılip özini gūştıdın (4) meni miḥmān kıldı. Mundın ilgeri hemşire merdler êrenlik kılip êkenler. ‘Uḳāb birle kebūternı (5) vāqı‘ asını eşitmediñ mü kim Ḥazret-i Mūşā şalavātü’r-raḥmān bir küni aşḥābları bilen olturup (6) êrdiler. Kebūterî kèlip penāh tiledi. Dèdi kim yā Resūlullāh zālīmî cānımğa kaşd kılip kèldi ve meni (7) feryādımğa yétgil dèdi. Ḥazret-i Mūşā ‘aleyhi’s-selām koyunlarığa aldılar. Şol ḥāletide ‘uḳābî peydā boldı, (8) kèlip ayttı kim ey Mūşā

peygamber ‘aleyhi’s-selām men bir nêçe kündür ki bî-tu‘ me êrdim, be-gāyet gürisnedür-men. Bir şaydnı (9) tapıp çoğlap kelip êrdim, sizge penāh tartıp keldi. Maña bérin ve meni açlıgga zāyi‘ kılmañ dèdi. (10) Hāzret-i Mūsā şalavātü’r-raḥmān ayttılar kim yā ‘uqāb maqşūdın kebüterde mü yā tu‘ mede mü dèdiler. (11) ‘Uqāb dèdi kim maqşūdum tu‘ mede dèdi. Hāzret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selām der-hāl kebüterni keltürüp (12) vezn kılıp kebüterni veznide a‘ zālarıdın bir munça gūşt acıratıp bèrey dèp bıçaqnı (13) qollarıga alıp êrdiler êrse şol vaqtda ‘uqāb Hāzret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāmı qollarını (14) tuttılar. Yā Resūlullāh maqşūd kebüter yā tu‘ mede êrmeş êrdi, men Mikā’ildür-men, kebüter (15) Cebrā‘il turur. Maqşūd seniñ mürüvvetiñdür ve fütüvvetiñni bilmekde êrdi. Hālā civān-merdliğıñı [71a] (1) āzmüde kılduq dèp gayb boldılar. El-kışsa yılannı mādesi dèdi kim saña munça (2) mürüvvet kılğan kişige ḥaqnı edā kılmak vācib dèdi ve i‘ tikkād u ihlāşnı (3) [i]zhār kılmak lāzım dèdi. Fi’l-hāl yılan ādem şüretide bolup şeh-zādeni ḥızmetiğe keldi (4) ve ‘arz kıldı kim yā şeh-zāde közümnı nūrı ve köñlümnı sürürıdur-sen, atım Hāliş-(5)-dur. Ārzüm şoldur ki bir nêçe kün ḥızmetiñde bolsam ve ḥızmetkārlar қаатарıda yōri-(6)-sem dèp keldim dèdi. Şeh-zāde yaḥşı bolur dèp dil-āsālıq kıldı. El-kışsa (7) baқа öyge bardı, cüfti körer kim êrini reng-i ruḥsāresi za‘ ferān dèk lebleri nıl (8) dèk bolupdur. Soradı kim nême vāqı‘a boldı? Baқа dèdi kim ey ḥātūn leb-i cūyda oturup (9) êrdim. Be-nā-gāh bir yılan kèlip meni aldı. Dād kılay dèsem başım lāygā battı be-āvāz-ı ḥazīn (10) dādga muḳayyed boldum. Yılan başımnı balçıkka basıp turdı êrse şol vaqtda āzāde (11) merdī yètip keldi ve meni dādımgā yètip yılandın acıratıp aldı ve qoya bèrdi. (12) Ve meni ḥün-ālūde bolmağım şol sebebdin dèdi. Mādesi dèdi kim bu kısım cān tüşқан (13) kişige cānı fedā kılsa taqı azdur. Hālā hem bolsa barıp ḥızmetide bolğıl dèdi. Şol (14) zamān baқа ādem-zād şüretide bolup şeh-zādeni ḥızmetiğe keldi. Dèdi kim yā şeh-zāde (15) atım Muḥlişdur, ārzüm şoldur ki nêçe kün ḥızmetleride bolsam. Şeh-zāde ḥūb bolur [71b] (1) dèdi. El-kışsa Fāl ve Hāliş [u] Muḥliş hem-rāh bolup bir şehrige keldiler. Êrte bilen pādişāh-ı memleket (2) şikārgā çıkıp barur êrdi. Güzārı şeh-zādega tüşti, körüşı hemān ⁸⁹ الجنس مع الجنس (3) pādişāh bu civānnı şeh-zāde êkenini bildi. Dèdi kim ey yigit maña nōker bolur mu sen? (4) Şeh-zāde dèdi kim ey pādişāhım eger faḳırnı nōker alğı dèk bolsalar nōker bolur-men dèdi. Pādi-(5)-şāhgā munı cevābı ‘aceb eşitildi. Dèdi kim ey yigit nè sebebdin bu sözlernı aytur-(6)-sen? Pādişāhlarğa sözlerğan kişi re‘ āyā bilen sözlemes mü dèdi. Şeh-zāde dèdi kim (7) pādişāh-ı ‘ālem

⁸⁹ El-cinsu ma‘ a’l-cins: Her cins kendi cinsiyle beraberdir.

eger çendî ki bî-edebâne sözni dëdim, murādım ol êrdi kim pādîşāhım lutf (8) birle hem keff bolmasa hem şāyed ki qahr birle hem keff bolsalar, men hem bu eşnāda hūnerimni izhār kılsam (9) dëp êrdim dëdi. Pādîşāh soradı kim nême hūneriñ bar dëdi. Şeh-zāde dëdi kim eger her küni (10) miñ tenge bērseler hūnerim ma‘lūm bolur dëdi. Pādîşāh qabūl kıldı, şeh-zāde dëdi kim maşāff küni (11) yalguz özüm miñ êkki miñ düşmenge rū-be-rū bolup feth kılur-men dëdi ve her qanqa müşkil iş (12) bolsa güşād kılur-men. Pādîşāh aydı kim mundağ kişi elbette pādîşāhlıqqa lāzımdur dëp (13) her küni miñ tenge vazīfe buyurdı. Şeh-zāde her küni miñ tenge vazīfe alıp yüz tengeni öziğe (14) harc kılıp üç yüz tengedin olarğa bērip yōridi. Bir küni pādîşāh erkān-ı devleti bilen (15) şikārga çıkıp leb-i deryāğa kēldiler, ‘acāyib balıqlarnı kōrdiler. Pādîşāh erkān-ı devleti bilen [72a] (1) heme piyāde bolup balıq avığa muqayyed boldılar. Pādîşāh bir balıqñı sançıp alğunça engüşteri deryāğa tū-(2)-şüp çökti. Pādîşāh erkān-ı devletiğe hūkm kıldı kim engüşterni alıp çıkıñlar. Erkān-ı devleti heme (3) ‘āciz boldılar. Uluğ vezīr ayttı kim ey pādîşāhım deryāñı tehī kōrünmeydür, deryā suynı taşılap (4) bolmas. Ol yañı nōkerni miñ tenge alur, şāyed bu hızmēt anı qolıdın kēlse. Pādîşāhğa (5) bu söz ma‘kūl boldı, der-ḥāl pādîşāh [şeh]zādeni carlap buyurdı kim ey nōker meni engüşterimni deryādın (6) alıp çıkıñ dëdi. Şeh-zāde pādîşāhdın mühlet alıp öyge kēldi. Hem-rāhlarığa dëdi kim (7) ey birāderler pādîşāh deryāğa tüşken engüşterini alıp çıkın dëp emr kıldı. Munı fikri (8) ve ‘ilācı kaydağ bolur ēken dëdi. Muḥliş der-ḥāl pāy-gāhğa tüşüp ‘arz kıldı kim bu hızmēt (9) maña buyursalar men be-cā kēltürsem dëdi. Şeh-zāde yaḥşı bolur dëp icāzet bērdi. (10) Muḥliş bir gālaṭ urup öz aşığa kēlip baqa bolup deryāğa çomup engüşterni tişlep alıp çıktı. (11) Şeh-zāde engüşterni pādîşāhğa alıp bardı, şeh-zādeğa in‘ām [u] iḥsānlar kılıp mertebesini bülend kıldı. (12) Bir nēçe kün ötüp êrdi ki pādîşāhñı bir qadd-resīde kıızı bar êrdi. Yētti iqlimni pādîşāhlarıdın (13) elçi kēlip êrdi, hemelerige bērmes êrdi. Qazārā bu kıznı yılan çaqtı. Ān-heme hūkemālar ve ṭabībler (14) cem‘ bolup dārū kıldılar bolmadı, hemeleri ‘āciz bolup turdılar. Ammā pādîşāhñı vehm ü qorqu-(15)-nçısı ziyāde boldı. ‘Āqıbetü’l-emr şeh-zādeğa ‘ilāc kılgıl dëp fermānladı ve diğēr va‘de [72b] (1) kıldı kim eger baḥtnıñ yārī bērip tüzelse bu kızımñı saña bērey dëdi. Şeh-zāde pādîşāhdın (2) mühlet alıp öyge kēldi. Ḥālîş [u] Muḥliş ü Fālnı carlap bu mühimni arağa saldı. Ḥālîş ayttı kim (3) ey şeh-zāde bir vaqtī pādîşāh sizni ṭabīblik kıldurğanı alıp barsa meni özün birle (4) alıp bargay-sen, sebeb-kārlıq kılay şāyed ki kızğa şöḥbetlik bolup seniñ sebeb-i refāhiyet (5) ü devlet bolğay dëdi. Şeh-zāde hoş-vaqt bolup Ḥālîşni özi birle hem-rāh alıp bardı. (6) Ḥālîş ayttı kim öyni ḥalqñdın ḥālī

kılsunlar dèdi. Fi'l-hāl öyni hālî kıldılar. Hâliş (7) ağzını yılan çağan yerge koyup dem tarttı erse be-tamām a' zāsığa yügürüp kār kılgan (8) zehrni bir demde tartıp aldı. Fi'l-hāl kız çün nev-reside şöhet tapıp hālet-i aşlıge kèldi. (9) Şeh-zāde kızını pādīşāh kaşığa alıp kèldi. Pādīşāh kızını şöhet tapıp hoş-hāl hurrem boldı. (10) Şeh-zādege nikāh kılıp bèrdi. Bir nêçe kün ötüp èrdi, pādīşāhlıgını hem şeh-zādeğa (11) bèrdi. Āhirü'l-emr şeh-zāde yetti iklīmğa pādīşāh boldı. Rūz-be-rūz şeh-zādeni tālī' bülend (12) boldı. Şeh-zādeniñ hem-rāhları yurtlarığa yangalı ruḥşat tilediler. Şeh-zāde dèdi kim (13) ey birāderler meni nā-murādlığında hem-rāh bolduñlar, èmdi Hāḫ Te' ālānı luḫ [u] keremi birlen (14) memleket taḫtığa olturganda ruḥşat tilegenlerniñ yaḫşı èmes. Bir munça kün meniñ bilen (15) hem-meclis bolup misāfirlikni gerd [u] gubārıdın sözleşip belki hūblaşıp rūzgā[r]nı ğamını unutalı [73a] (1) dèdi. Fāl ayttı kim ey şeh-zāde oşal sözügni bèrip dervīşdin yetip alğan (2) yaḫşı fāl men èrdim. Seniñ tālī' iñğa refiḫ bolup mürüvve[t]kārlik kıldım ve sen murādıñge (3) yettiñ ve maña hēç nème lāzım èmes dèdi. Hāliş dèdi kim yā şeh-zāde bağanı acıratıp qoya bèrip (4) bir barça gūşt bedenigdin kèsip bèrgen yılan men èrdim dèdi. Ve meni murādım seniñ (5) murādıñğa yetmak èrdi. Hēç nèmeyse maña der-kār èmes dèdi. Ve Muḫliş dèdi kim yā şeh-zāde (6) şol yılan alğan bağa men èrdim, meni zālīmni qolıdın acıratıp alıp koyup yiberen-(7)-leri üçün pāy-ı qademiñni közümgə sūrtup hızmət çağlap yörüp èrdim. (8) Elḫamdülillah ki sen devletge yettiñ ve men murādge yettim dèdi. Şeh-zāde bu esrārdın vāqıf (9) bolup Hudā Te' ālāğa şükr ü şenā aytıp alarğa in' ām [u] iḫsānlar kılıp taḫtdın pāy-gāhğa (10) tūşüp 'özrlər bilen cevāb bèrdi. Fāl ve Hāliş ü Muḫliş her üçelesi hem-rāh bolup yolğa (11) tūştılar ve anda şeh-zādeni nazarıdın ğayb bolup kèttiler. Tūḫi sözini bu yerge yetkürdi. (12) Hucestege dèdi kim ey Huceste bu ḫikāyeni inşā ve bu rivāyetni imlā kılmakda ğaraḫ bu èrdi kim (13) fāriğü'l-bāl ve 'irfetü'l-hāl barıp neşāt bostānıda Fāl ve Hāliş [ü] Muḫliş dek maḫbūb bilen (14) kā' ide-yi iḫlāşnı be-cā kèltürgey-sen dèdi. Èmdi te' ḫīr kıлмаğıl dep ruḥşat bèrdi. Huceste (15) bargalı irāde kılıp èrdi. Ol taraıdın ğavġā-yı rūz zāhir boldı, barmağı tañla kēçeġa [73b] (1) tevaḫḫuf taptı. **Qıṭ'a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḫşebī ḫ'āhladı bèrip bu kēçe

Hūbluḫ cānıġa urġay kös

Barmağığa sebep (2) bolup māni‘

Düşmen-i ‘āşık oldı şubh ħuros

**Berehmenni köçi ferzend tilep pādişāhnı tāvusnı (3) oğurlap öltürgeni ve ħ^vāher-
zādesi ġammāzlık kılıp pādişāhğa ma‘ lūm kılğanı ve berehmenni (4) köçi ħile bilen
pādişāhnı ġazabıdın kütulğanı**

On Tokkuzunçı Kêçesi

Güyā tāvus-ı (5) cilve-ger dēk āfitāb maġribni taġıġa bardı ve boġa-yı ħoş-ħırām dēk māh maşrık gerdānıdın (6) çıktı. Ĥuceste leġāfet bostānını tāvusı érdi, ruġşat tilegeni tūtī ħaşıġa kēldi. (7) Dēdi kim ey hem-nişin, hem-rāz ve ey celīs-i dem-sāz, her kêçe ħaşıġa kēlip derd-i ser yētküredür-men, (8) ħ^vāb-ı ferāġatdın bīdār kılatur-men ve saña köplerdin taşaddī baradur-men ve ehl-(9)-i kêneşni dūnyādın ötken ve köñlünı dūnyā cānıdın köterge[n] bilen kılmaġ kerek dēp-(10)-dürler dēdi. Tūtī ayttı kim ey Ĥuceste eger seni ġam-ı ‘ışk giriftār kılğan bolsa miġnet şevķını (11) köñlünġa taşlağan bolsa bilmek kerek kim ferzend-i ādemni ‘ışkıda miġnet tartķan beyhūde-(12)-dür. Saña êkki vaşıyyetim bar kılav evvel bu ki bu işde sırıġnı ħēç kimge izġār kılmaġıl ve āzmūde (13) kılmağan dostunġa kêneş kılmaġıl ve eger vaşıyyetimni eşitmesen ‘ākıbet cezāsını körer-(14)-sen. Êkkinçi bu ki eger maġbūbıñ bilen mülākāt bolsañ düşmennı mekrıdın ġaber-dār bolġıl. Be-nā-gāh (15) düşmen düşmenlikni zāhir kılva berehmenni köçi dēk özünġi ġalāş kılġay-sen dēdi. Ĥuceste dēdi kim [74a] (1) berehmenni köçiġa nēme bolup ēken dēp soradı. Tūtī ġikāye kıldı kim Hind vilāyetide bir berehmen bar (2) érdi, ferzendi yok érdi. Bir cidd [ü] ħile kıldı ferzend tapmadı. Ĥükemālar aytıpdurlar kim (3) ferzend Ĥudā Te‘ālānı sa‘ādetidür maġlūk ħile birlen sa‘ādetġa yētmes dēpdürler. (4) Bir küni bir rāhibni ħaşıġa kēldi. Dēdi kim her ġarafda miñ miñ balalarını körer-men, oynap (5) yörürler. Şol balalarını birisi meniñ balam bolġay érdi dēdi. Rāhib ayttı kim eşitmediñ mü (6) bir küni bir derviş beyābānide kētip barur érdi. ‘Aceb teşne boldı dēdi kim Ĥudā Ĥudāvendā (7) deryālarını ‘aceb serāb kılıp-sen anda ança suynı der-kārlıġı yok, şu bu beyābānda hem bir (...) (8) arıġ bolsa érdi ötküçi ve kētküçi munçalık teşnelikge ġalmas érdi dēdi. Ĥātif-(9)-dın āvāz kēldi kim ey derviş Ĥudā Te‘ālānı ġükmi bölek ve seni nēme işiñ bölek dēdi. (10) El-ķışsa nēce kündin kēyin ol za‘ife bir ġabībni ħaşıġa kēldi. Dēdi kim ey ġakīm-i ġāzık ferzendge (11) ārzulūkdur-men, bir sebep kılvañ şāyed ki ferzend tapķay-men dēdi.

Tabīb ayttı kim fülān (12) fülān dārūnı tāvusnı öti bilen ma‘cūn kılıp yeseñ elbette ferzendiñ bolur dèdi. Berehmenni (13)-ni köçi tāvus haberini sorap şehr-be-şehr yörیدی. Lākin pādişāhnıñ tāvusıdın bölek (14) yana yèrde yoq èrdi. Berehmenni köçi pādişāhnı tāvusnı fikriğa tüştı. Bir küni be-hezār hıle (15) bilen pādişāhnı tāvusnı oğurlap alıp kèldi ve bir pinhān yèrde öltürüp ötinı ma‘cūn [74b] (1) kılıp yèdi. Ammā bu sırnı hēç vech bilen saqlayalmadı, nā-çār bu sırnı h^vāher-zādesiğa ayttı. Ārī (2) ferzend-i ādemğa hēç nēmerse sırnı saqlamaqdın düşvārrağ bolmas. Pādişāhğa tāvusnı (3) oğrı alıpdur dēp haber yètkürdiler. Pādişāh tamām-ı eṭrāf-ı ‘ālemğa sorag salıp (4) <haber-dār> haber-dār söyünçi va‘de kıldı. Berehmenni köçini h^vāher-zādesi söyünçi tama‘ıda pādişāhğa (5) haber bèrdi. Ammā pādişāh inşāflıq èrdi dèdi kim bu mazlūmeni sözi bilen bī-işbāt kişini ö-(6)-ltürmak ‘adāletdin èmes dēp ayttı kim yalguz kişini güvāhlıq mesma‘ èmes yana mundın. (7) Ėkki kişini alıp barıp berehmenni köçini sözini işbātğa dürüst kılıp kèlgıl dèdi. Andın soñra (8) saña söyünçi bèrey dèdi. Berehmenni köçiğa h^vāher-zādesi endişe kılıp dèdi kim bu sırnı (9) neçük ‘ālem-i hāricge kèltürür-men dēp fi’l-hāl köñlige şol tedbīr kèldi kim èkki kişini bir şandūqğa (10) salıp berehmenni köçini qaşığa alıp bardı. Dèdi kim ey ègeçi fülān yerge barur èrdim, bu mālumnı (11) öyümge qoyup barsam köñlüm tanmaydur ve dil-cem‘ bolmaydur-men. Men kèlkünçe emānet şunda (12) tursun dèdi. Berehmenni köçi ayttı kim bu h^vāher-zādem fesād uruğını töredi dēp emānet (13) bolsa tursun dèdi. H^vāher-zādesi dèdi kim ey hāle pādişāhnı tāvusnı kandağ (14) kılıp aldın dēp söz arağa saldı. Berehmenni köçi şandūqda bir hıle kılıp meni kevlep (15) söz soraydur dēp sırr hesāb barıp dèdi kim bu sırnı ol aytkanda nē ḥaṭā kılıp özümni [75a] (1) sırrımdın āgāh kılğan èken men. Ėmdi peşimānlıq sūd kılmas hālā hem bolsa öz işimni tedārikğa meşgūl (2) bolay dēp dèdi kim tüş körsem tāvusnı öltürüp ötide ma‘cūn yasap oyğandım (3) dèdi. Pādişāhdın bargan èkki maḥrem kim şandūq içinde turup mazlūmdın bu sözni (4) eşitti. Dèdiler kim berehmenni köçi h^vāher-zādesiğa tüşni aytkan èken bu pādişāhğa (5) ġayr vāqı‘a yètkürgen èken dēp kèlip pādişāhğa bu vāqı‘anı beyān kıldı. Berehmenni köçi (6) ma‘rağ-ı helāketdin amān taptı. **Qıta;**

[fe‘ilātūn mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḥşebī her işiñge bardur cezā

Bolmağay-sen velī yamañğa (7) delil

Kim yaman kılsa körgüsüdü[r] yaman

Ekki dünyāda bolğusıdu[r] zelil

Ṭūṭi sözini bu yerge (8) yêtkürdi. Dêdi kim ey Huceste berehmenni köçi özini varṭa-yı helâketdin nê ṭarîka bilen (9) kûṭkardı. H^vāher-zādesi sırrıḡa vāqıf bolup rüsvā kıldı dēdi. Bu sâ^ʿ at (10) sâ^ʿ at-i ḡūb vaḡtidür ki barḡıl. Ammā sırrınıḡı kişige izhār kıılmaḡıl ve eger vāqı^ʿ a pîş kelse ḡalāş (11) bolurnı fikride bolḡıl dēdi. Huceste ḡopup bargay şubḡ çehresidin niḡābnı tarttı. Barmaḡı taṅlaḡa (12) tevaḡḡuf taptı. **Ḳıṭ^ʿ a;**

[fe^ʿ ilātün mefā^ʿ ilün fe^ʿ ilün]

Naḡşebî ḡ^vāhladı barıp bu kēçe

Hūbluḡ cāmıḡa urḡay kōs

Barmaḡıḡa (13) sebeb bolup mānı^ʿ

Düşmen-i ^ʿāşık oldı şubḡ ḡuros

**Zāhid bir kızını bir küyevge bērgeni, (14) zāhidni köçi yana bir küye[v]ḡa bērgeni,
zāhidni oḡlı yana bir küyevḡa bērgeni, zāhidni kıızı terk-i (15) dünyā kıılḡanını
dāstānı**

Yêgirminçi Kēçesi

Zāhid-i rüşen-zamīr dēk āfitāb maḡrib <dēk> [75b] (1) ḡānesige kirdi. Māh rāhib-i şikeste-dil dēk maşrıḡ büt-ḡānesidin çıktı. Huceste ruḡşat tilegeni ṭūṭini (2) ḡaşıḡa kēldi. Dēdi kim ey endūh-ı ^ʿışḡdın (...) ve firāk [u] iştıyāḡdın bī-ḡaber, eşitip-men kim (3) Hind vilāyetide bir kişini kördüm. Bir közini yumup yana bir közini açıpdur. Soradım kim ey birā-(4)-der nēme üçün bir közini açıp yana bir közini yumup-sen dēdim. Aydı kim bu ḡaberni nişānesidür, (5) yana aydım kim ḡaberni bā^ʿ iş nēmedür? Dēdi kim bir küni seferde bir kişi bilen muḡabbetim bar ērdi. Maḡbūbım bir memleketge (6) sefer kıılır boldı. Vedā^ʿ kıılır vaḡṭda bir közümdin yaş revān boldı, yana bir közüm-(7)-din yaş revān bolmadı. Şol sebebdin altmış yıldur ki yaş revān kıılıp muvāfaḡat-(8)-çılıḡ kıılmaḡanıḡa men hem baḡlap Ḥudā Te^ʿālānı şan^ʿatıdın maḡrūm kıılıpdur-men. Sen hem (9) bu dermāndelikimde dest-ḡırlık kıılmaşḡ ve aḡvālimge yētmeseḡ sendin hem hem-şoḡbet bolurnı (10) ḡaṭ^ʿ kıılır-men ve mundın

kéyin yüzüñni körmes-men dèdi. Tûṭī ayttı kim ey Huceste bu sözni (11) sen vaḳtde deḡey-sen kim men seni aḥvālindin bî-ḡaber bolsam egerçi yok, yok ıztırābıge tartar- (12)-sen, yüz ḡışse ḡuşşanı men tartar-men. İn-heme da‘vā-yı ‘ışḡ kılḡanıñ ḡalaṭ u yalḡan nème üçün kim (13) men seni her kèçe bargıl ve hicrān teşnelikni vişāl suyu bilen sîrāb kılḡıl dèydür-men (14) ve barmaḡ kélmaḡnı ta‘allümni kıladur-men. Ammā bilmeydür-men kim te‘emmül kılmaḡnı bā‘işi nemedür. Meger ol zāhidni (15) kıızı üç küyevsidin külfet-mend bolup ḡüşe-nişinlikni ihtiyār kıldı. Şunıñ dèk [76a] (1) ḡüşe-nişin bolaydur-sen mü? Huceste zāhid-i ḡuşknı vāḡı‘asını soradı. Tûṭī ayttı kim burunḡı (2) zamānda bir zāhidī bar érdi. Şibli-şi‘ār Cüneyd-aşār zühd ü riyāzet ü ‘ibādetde bolup tāc-ı (3) devletni bir ḡüşede koydı. Bir oḡlı bir kıızı bar érdi. Aña ārzū-yı ḡēḡ kılmaḡ hevesi bolup (4) köçi bilen ve oḡlı bilen vedā‘ kılıp ḡēḡe çıkar boldı. Köçi oḡlıḡa dèdi kim yol yıraḡ, (5) ‘ömrni vefāsı az, mebādā yanıp kélkünçe ‘ālem-i ḡādiş kıızım ḡaddıḡa yètipdür. Kimerse çıkısa bî-tevaḡḡuf (6) aña nikāḡlap bérinler ve öyde giriftār kılmaḡlar dèdi. **Ḳıṭ‘a;**

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḡşebī kıız ‘ıyāl başıdın (7) ayak

Ḡuşşa ḡam érür besī meşhūr

Bu meşel ḡalk içindedür şāyi‘

Ornu bolḡunçadur köñül rencūr

(8) El-kışşa zāhidni köçi oḡlıdın bî-ḡaber kıızını birüḡe bèrdi. Bir nèce müddetlerdin soḡra oḡlı atasını (9) emrini fāş tutup hemşiresini küyevge bèrdi. Ve-līkin toynı atası kélkende kılmaḡ boldılar. (10) Bir nèce zamān ötti zāhid ḡēḡ kılıp yandı. Ḳazārā yolda bir civān-ı şāḡib-cemāl ü şāḡib-kemāl hem-rāh (11) bolup kélür érdi. Zāhid kıızını aña nām-zed kıldı. Ėkkevlen öyge kèldiler, kördiler kim ékki (12) küyev birle oḡlı münāza‘at kılıp oturupdurlar. Bu üç küyev müteḡayyir bolup münāza‘atge tüşti. (13) Münāḡaşa uzadı ve mükāleme tūlā boldı. Her ḡaysıları özini nikāḡıḡa ḡüvāḡ bilen işbāt kıldılar. (14) Āḡir bu ḡüft-ḡü uzadı ve heme ḡalkḡa meşhūr boldı. Zāhidni kıızı ḡalknı şermendelikidin rencūr boldı. (15) Şikeste aḡırlıḡdın mühr-i sükūt a‘zāsıḡa yıḡıldı. Ḥ‘āher olturḡan heme ḡalk tiriglikidin ümīd üzdiler. [76b] (1) ‘Āḡıbet murḡ-ı rūḡ beden ḡafesdin pervāz kıldı. Tekfīn techīzni ṭapar kıldılar. İşkāt-ı (2) şalātını edā kılıp

püşte-yi güristānda defn kıldılar. Zāhid ceza[‘] ü feza[‘] bünyād kıldı. (3) Ammā köñlide hoş-hāl boldı kim kat[‘] -ı nizā[‘] boldı dēp. **Qıf[‘] a;**

[fe[‘] ilātün mefā[‘] ilün fe[‘] ilün]

Naḥşebī gāfil olma düşmendin

(4) Bolğusıdur nişānesi bisyār

Qolıdın kēlgenini sehl dēdim

Tilidin saqlağay satar cebbār

(5) Heme ḥalk güristāndın fāriğ boldılar. Pādişāh-ı zengiyān kēçe resm-i [‘] ādetini kılıp [‘] ālemni gūyā (6) eşkıyā dēk qarangū kıldı. Her üçe küyev gür başığa kēldiler, ceza[‘] ü feza[‘] başladılar. Evvel (7) nikāḥ kılgan kişi ayttı kim gürnı men açar-men. Êkkinçi ayttı kim men açar-men. Üçünçi men açar-(8)-men dēdi. Āḥirü’l-emr ücelesi telāş bilen gürdın alıp çıktılar. Êkkinçisi ṭabīb-pişe érdi. (9) Ol ayttı kim tiriglikni [‘] alāmeti zāhir boladur. Rūḥ kafesdin cüdā bolğanı yok, belki şikeste ağırlıķı (10) ğazā-yı nā-muvāfiķ bilen be-tamām a[‘] zāsını ve bend-i (...) heme cevāriḥ yolını bağlapdur ve mizāc şādıķ (11) bolup mi[‘] deni fesād kılıp [‘] urūķ u (...) ḥareketdin māni[‘] kılıpdur ve ḥavāss-ı pencegāneni mizāc-ı (12) [‘] azizi meslūb kılıpdur. Eger muḥa [‘] ilāc kılsa şıḥḥat tapıp nev-nihāl bedeni ser-be-ser bolup rekāket (13) ü saķāmet ber-ṭaraf bolur. [‘] İlācı bu ki (...) bilen çendān soķmaķ kerek kim ḥarāret-i bāṭın (14) peydā bolup bend ü peyvend yolu açılıp tiriglikni zāhir boladur. Üçünçisi ayttı kim men tüşüm-(15)-de kördüm ki bir kişi maḥa dārū kılıp bérdi. Şol dārūdın bérsem şāyed ki tirilgey dēdi. [77a] (1) Āḥir şundağ kıldılar bir sā[‘] atdın soḡra ḥareket zāhir boldı ve lerze zāhir kılıp turdı (2) ve ḥūş u biğāne yıgıldılar ve ötken ādemni tirilgenige ḥayrān qaldılar. Burunğı köhne bolğan ğavğā (3) yaḡı başdın tāze boldı. Her ücelesi da[‘] vā kılıp istiḥķāķ kēltürdiler. Evvelğı dēdi kim gür-(4)-dın men açıp aldım maḥa bolur. Êkkinçisi dēdi kim tiriglikni nişānesini men bildim maḥa bolur dēdi. (5) Üçünçi ayttı kim sebep bolup ḥayāt libāsını men kēydürdüm maḥa bolur dēdi. Ḥāşıl her qaysıları (6) da[‘] vā-ger bolup nizā[‘] a başladılar. Zāhidni kıızı dēdi kim sübhānallah men bu ḥalkdın tirig qutu-(7)-lalmadım. Êmdi ölüp hem qutulalmadım dēp terk-i dünyā bolup dünyāni ṭalāk kılıp saçını (8) tüşürüp gūşe-nişinlikni iḥtiyār kılıp ve bu ḥalknı telāşdın qutuldı. Ṭūṭi sözini (9) bu yerge yētkürdi. Dēdi kim ey ked-bānū seniḡ hem şu bu zāhidni kıızı dēk lezzet-i ḥumār-ı dünyāni terk (10) eylep gūşe-nişinlikni iḥtiyār kılgan dēk bolmasaḡ. Her kēçe

naşihatler ve yahşı söz-(11)-ler birlen re'ý tedbîr körsetür-men. Hālā hem bolsa hîyel kılmagıl, barıp mahbûbın bilen mihr ü muhabbetni (12) қатар kıılıp oynap lezzet-i nefsnî körüp yangıl dēdi. Huceste te'hîr kılmay bargalı tepredi ērse her taraf-(13)-dın ğavġā-yı rûz nümāyān boldı. Barmaķı tañla kēcege māni' boldı. **Қıт'а**;

[fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Naḥşebî ḥ'āhladı barıp (14) bu kēce

Hūbluķ cānıġa urġay kōs

Şubḥ māni' bolup barmaķıġa

Düşmen-i 'āşık oldı şubḥ huros

(15) Dāstān-ı berehmen devlet ve sa' ādetdin felek-i ġaddār-ı nā-pāydārın bî-vefālıġdın şeş-der [77b] (1) nā-murādlıkқа bende bolġanıda āhū kōz-i müdevve[r]i bilen iflāşık dın çıkarıp devletge yētkürgeni (2) ve taleb-i gedālık bu benddin özige bende kerek şeġāl (...) silsilesini hareketge kēlip şırni ġazabı-(3)-dın қutulġanı

Yègirmi Birinçi Kēcesi

Şîr-i āfitāb maġribnî deştide ġayb bolġanda (4) āhū-yı müşġîn māḥ maşırık nı şubḥıge çıkķanda Huceste tūṭını kaşıġa kēldi. Dēdi kim ey tūṭı meger kim meni (5) 'ışķın deryāsı telātum-ı emvāc bilen ġarķ kılgandın bî-ḥaber-sen. Bu deryā-yı bî-kerānda zevrakçe (6) ḥayrān bolġanımda dest-ġırlık kılgay-sen. Maña kēlgen firāk dın bî-ḥaber-sen kim tāc-ı devletni (7) başıġe kıoydum ēşitmediġ mü kim kerkes tēvege dēdi kim ey tēve uçaġa yük kıoysalar tutup (8) bērür-sen ve ḥük m [ü] fermānıġa boyun suna-sen ve kıçık balalar haydasa yörür-sen, nā-resīde balalar (9) boynugge minip tınāb ötkerse rızā bērür-sen ve her tarafge sürseler yörür-sen. Bu nē bî-ḥimāyet-(10)-likde aḥmaķlıkdır dēdi. Tēve ayttı kim ey kerkes ma' zūr tutķay-sen. Çirā ki seniġ işiġ (11) murdārlar bilen vāķi' bolupdur ve meni kār u bārım tirigler birlen tüşüptür. Ėgemni emr-i (12) fermānını tutmasam bolmas ve bendelik<lik>ge boyun sunmamaslıkge çārem yok. Seniġ (13) işiġ selāmetlik ve meni ser-nüviştım helāklıkdır dēdi. Tūṭı ayttı kim ey Huceste bu nē şemşîr-(14)-dür kim başıġa ḥavāle kıla-sen ve melāmet ḥadengige nişāne ayta-sen. Hemīşe seniġ ġamıġ bilen (15) mübtelādur-men. Eger maṭlūb cānıġa irāde kılsañ hîyel kılmagıl ve mülākāt bolġanda hırşġa yol [78a] (1)

bêrmegil. Hırş heme mezemmetde şena^ç dur eger özününi saklayalmay hırşğa yol bêrsen berehmenğa (2) kêlgen hileni müşâhede kılr-sen dèdi. Huceste soradı kim berehmen nême vâkı^ç a bolup êken dèdi. (3) Tûti ayttı kim Gücerât şahrâsıda bir berehmen bar êrdi, māl u menâli taşkarı êrdi. (4) Qazâğa felek-i gaddâr-ı nâ-pâydarınıñ bî-vefâlıkından pûlı tükedi. Her çend teveccüh kıldı, felekni bir tahtasından (5) behre-ver bolmadı ve gamnı şeş-deridin çıkalmadı, bargança bahtı ber-geştelikge qadem koydı. **Qıt^ç a;**

[fe^ç ilâtün mefâ^ç ilün fe^ç ilün]

(6) Naşsebî māl mülk bâkî êmes

Kim kişige vefâ kılrıp eyyâm

Her nê bêrse zamâne-yi gaddâr

Bêrgenini alur bu nâ-(7) fercâm

Berehmen rûzgârından şekve kılrıp ayttı kim lâynı ol kişi içer kim şâfnı körmegen (8) bolğay köhneni ol kişi këyer kim yêyni kimge bolğay hêç gül bî-hâr êmes ve hêç şarâb (9) bî-humâr êmes. Bir munça müddet otı bâverçi hânesidin tütün çıkmadı ve hamîr-i penddin (10) tennûrı hâmile bolmadı. Fıkr kıldı kim bereketni hareketde depdürler. Bir tarafge sefer kılsam (11) şâyed ki uzagen helâket küteh bolğay dep sefer ihtiyâr kıldı. Müddetî küh u deştni (12) âşiyâne kılrıp yörür êrdi. Qazârâ güzeri bir bîşege tüşti ‘ aceb murğ-zârî yetip kelse bir şîri (13) kördi ‘ aceb şalâbetlik ve heybetlik, çeşmeniñ başıda ağnap yumlap yatadur. Bir (14) âhû ve bir gevzen hızmıde turadurlar. Berehmen endişege qaldı ve aydı kim eger yangı dek bolsam (15) şîr arqamğa kirer ve eger ilgeri barsam tirig kişi gürge kirgen dek ve yâ nehngni ağzığa [78b] (1) yörigen dek bolur dep hayretde tutup êrdi. Âhû bilen <gevzen> gevzenni berehmege közi tüşti. (2) Bular ayttılar kim bu kişi cânından toyğan dek yâ in ki ‘ ömrinin bîzâr bolğan dek kim bu yerge kélipdür. (3) Ve dirîğ hezâr dirîğ ki bu yerde bî-günâh xanı tøkölgey ve âbâdlıg vîrânlıqğa qalgay, bu bed-nâm-(4)-lıg bala barqamızğa qalgay, tañlalıg künde şermende bolğay-miz. Bu kün bir tedbîr kolaylık (5) özimizge ve hem ol kişige menfa^ç at bolğay dep şîrge du^ç â ve şenâ âğâz kıldı. Dèdi kim ey (6) pâdişâh-ı sibâ^ç seniñ in^ç âm ihsânınıñ eşitip kılrıpdur. Ğarağ ol kim yetti iqlimğa pâdişâh-ı (7) sibâ^ç nı ‘ adl [ü] ihsânını keremini yetkürey dep zemîn ‘ ubüdiyyet bolsa kılrıp keş mağall-(8)-ide olturupdur. Bu bâr-gâhnı heybet ve ‘ azametliğidin yakın kèlelmeydür, eger ruşşat bolsa (9) kélip der-gâhğa dâhil bolup ihlâş [u] i^ç tîkâdını kö[r]güzüp âstân-büşlikğa

maşrık bolsa dēdi-(10)-ler. Ve şîr hûb bolur dēp ruḥşat bērdi, berehmen kēlip olturdı. Şîr ayttı kim ḥalk arasındaki (11) metā‘ u kumāşlardin zümürüd yāḳūt u la‘l u firūzedin nīm kadar köteredür. Küçi yētkeyinçe (12) alsun hēç kim men‘ kılmasun dēp yarlıg kıldı. Berehmen ança bāyed alıp yētmiş bir cevāhirni (...)-(13)-sidin be-zūr çıktı. Özi hem gedālık ve ḥ[‘]ārılıkdin ku[tu]ldı. Haḳ Sübhānehu ve Te‘ālā gedāga ança (14) miḳdār ni‘ met bērdi ammā pādişāhlarge hēç yaḥşî nēmerse vezîrdin obdānraḳ bolmas. Hażret-i (15) Mūşā peygāmberge Hārūnnı vezîr kıldı. Hażret-i Süleymān ‘aleyhi’s-selāmga Āşafnı vezîr kıldı. Hażret-i sultān-ı [79a] (1) enbiyā şallallāhu ‘aleyhis-selāmga Hażret-i Cebrā’il ‘aleyhis-selām ve Mikā’il ‘aleyhi’s-selām ve Ebübekr Şiddik ve ‘Ömer rady-(2)-allāhu ‘anhunı vezîr kıldı. **Kıt‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî mülk imānıga bā‘ iş

Bolḡusıdur vezîr yētkürey

Rûz-ı şemşîr munda (3) lâzım ēmes

‘ Aḳl tedbîr fikr ‘ uḳde-küşāy

El-kışşa berehmen māl-ı bisyār ü ni‘ met-i bî-şümārnı körüp (4) dendān-ı ṭama‘ nı tîz kılıp kēldi. Ança bākî ḳalḡanını yek-pāre alıp bargay şîrni bîşesige (5) kēldi. Ol küni nevbet vezîrlik gürg [u] şegālga yētip ērdi. Bular şîrni ḳaşıga kēlip (6) silsile-yi ḥıyānetni teprettiler ve ayttılar kim bu nē bî-ḥürmetlikdür kim ferzend-i ādem bu der-gāhge (7) kēlip şāh-ı sibā‘ dın ḥicāb ḳılmay, bî-edeblik bilen yörüptürler ve eger bu ṭāyifege (8) yol bērgü dēk bolsalar ‘ āḳıbet fesād ḳılurlar, reng-be-reng ḥile ḳılurlar dēp şîrni ḥareketge (9) kēltürdiler. Berehmen kim şîrni ḡāzab birlen kördi ammā āhū bilen gevzen yok ērdi. Nā-çār ḳor-(10)-ḳup özini dıraḥtnı başıga aldı. Her-āyîne yaman vezîrni kēneşi bilen iş ḳılsa mülk-i vîrān (11) bolur. Şol ḥâlde āhū bilen gevzen yētip kēldi. Berehmenni kördiler, ayttılar kim sübhānallah (12) bu nēçük ḥırşdur kim ādem-zādga bēripdür avvalḳı mertebede ḥile birlen şîrniḡ pencesidin bî-meşāḳḳat tamām ḥalāş (13) ḳılduḳ, bu vāḳı‘ ada nēçük ḳılur-miz dēp şîrniḡ ḳaşıga kēldiler ve ayttılar kim ey pādişāh-ı sibā‘ senin bu himmet (14) (...) yeryüzideki çerendelerge yētkürüptürler. Ėmdi bu iḥsāniḡnı āsumāndaki perendelerge yētkürey (15) dēp dıraḥtnı şāhiḡa ḳıḳıpdur, ḥuṭbe vü sikke senin atıḡa oḳupdurlar dēdi. Şîrni ḡāzabı endek sebeb boldı, [79b] (1) berehmen be-hezār ḥile ḳutuldu. Ṭūṭî sözini bu yerge yētkürdi. Ayttı

kim ey ked-bānū eger maḥbūbıǵa mülākāt bolsañ (2) hırşǵa yol bėrmegil gencine vişālıǵa qādir bolsañ azǵa qanā‘ at kılǵıl dēdi. Huceste bu vaşıyyetni barça (3) keltürey dēp bargalı irāde kılışı hemān ğavǵā-yı rüz nümāyān boldı. Barmaǵı tañlaǵa māni‘ (4) boldı. **Qıt‘a**;

[fe‘ ilātūn mefā‘ ilūn fe‘ ilūn]

Naḥşebī ḥ‘āhladı barıp bu kēce

Hūbluq cānıǵa urǵay kōs

Barmaǵıǵa sebeb bolup māni‘

(5) Düşmen-i ‘āşık oldı şubḥ ḥuros

Dāstān-ı emīr ve nedīm gül-i nergis birle ve murǵ-ı büryānnı külgeni

(6) Yėgirmi Ėkkinçi Kēcesi

Sultān-ı cihāngīr dēk āfitāb maǵribniñ kişverige kirdi ve pādişāh-ı seyyārāt (7) māh maşrıknıñ derecesidin ḥurūc kıldı. Huceste gūyā ki gül-i sürḥ dēk ḥandān u şükūfte bolup ruḥşat (8) tilegeni tūṭi qaşıǵa kēlip dēdi kim ey enīs-i māh şafā ve ey celīs-i bā-vefā bir dervīşdin soradılar kim (9) ey dervīş ḥalkқа nē sebebdin qoşulmaydur-sen. Dervīş cevāb bērdi kim evvel yoq ēdim āḥirim yoq (10) bolur-men. Bir nēce kūn tirig bolsam Ḥudā Te‘ālānı yādıda bolsam ḥayāt-ı ebedī mertebesige yēter-men. (11) Kişi dostı bilen bolsa ‘āqıbet murādıǵa yēter eger düşmen bilen bolsa nē i‘tibār dēdi. Tūṭi aytı kim ma‘kūl (12) ayta-sen. Ol tiriglik kim yārsız bolsa ölümdür ‘azīm ve ‘azābīdür elīm. Egerçi mezheb-i ‘ışqda teklif bolmasa (13) ammā edeb üslūbını nihāyeti bolmas. Maḥbūbnı vişālıǵa müşerref bolsañ ḥüsnüge maǵrūr bolmaǵıl ve silsile-yi muḥabbetni (14) ilgeri ifāde kılmaǵıl kim çün zen-i emīr-i Kirmān müstaḥaqq-ı ḥacālet ü peşimān bolmaǵay-sen dēdi. Huceste (15) soradı kim neçük vāqı‘a bolǵan ēken dēdi. Tūṭi aytı kim rāviyān-ı aḥbār ve nāqılān-ı āşār rivā-[80a] (1)-yet kılıpdurlar kim Kirmān vilāyetide emīri bar ērdi kim felek-cāḥ ve melek sipāḥ bir kōçi bar ērdi (2) ğāyet ḥüsn-i cemālde bī-naẓir. Bu emīrni bir muḥarreb nedimi bar ērdi. Heme vaqt ḥoş-ḥāl u ḥandān her-bārı ki külgü (3) dēk bolsa aǵzıdın ṭabaq ṭabaq gül açılur ērdi ve tōkülür ērdi. Bir kūni Rūm pādişāhıdın bu emirǵa (4) elçi kēldi. Pādişāh kōrdi kim bu elçi envā‘-ı ‘ulūm birle ārāste ērdi. Aña şān [u] şevket kör-(5)-kūzmek üçün nedimǵa kişi

iberdim ki kelsün bu kēçe elçiler birle harf [ü] hikāye kılıp meniñ saltanatımge (6) ārāyiş bērsün ve uluğluk haşmetimni tüzetsün dēdi. Çüb-dār barıp nedimni alıp kēlkünçe nedimğa (7) yolda bir zeng[i]-i siyāh (...) dīv-siret üstün lebi mañlayığa tēgip turadur ve astın lebi töşekige (8) yatıp turadur. Yalguzdın yalguzrak ve rübābsız naqqāre ve (...) orğuş baradur kim (9) ‘aceb hoş-ğallığı bar. Nedim soradı kim ey zengī nē bā‘ işdin orğuş baradur-sen ve nē sebebdin (10) raqqāşlık kıladur-sen dēdi. Nedimğa sebep-i orğuş mūcib-i raqqāşlıknı soradı. Zengī nedimni (11) tanumas ērdi. Dēdi kim ey birāder ‘aceb haber-i hoş eşitip-men şol haberge soyunup orğuş (12) urup baradur-men dēdi. Söyünçig raqqāşlık kıladur-men dēdi. Nedimğa hoş eşitilip dēdi kim (13) maña vāqı‘anı aytıl. Men hem saña muvāfaqatçılık kılıp-men hem orğuş baray dēdi. Zengī dēdi kim (14) bir nēçe yıllardın beri nedimni köçiğa ‘aşıq ērdim ve nedimni köçi maña ‘aşıq ērdi. Hēç vaqt (15) ħālī tapmas ērdük. El-ħāl maħbūbımdın haberçi kēlip haberini yetkürdi kim nedimni pādişāh carlağalı [80b] (1) ādem yiberipdür. Bu kēçe Rūmdın kēlgen elçi bilen meclis-i ‘ālī kıladur ‘acāyib ve ġarībni körsedür. (2) Bu kēçe maħbūbımnı der-ğāhı ħālī ērmiş barıp ferāğatge meşğūl boladur-miz dēdi. Nedim bu sözni (3) zengīdin eşitip hūş başıdın uçtı. ‘Aqlığa kēlip öyğa yangalı irāde kılıp ērdi. Pādişāh-(4)-dın kēlgen yasavul qoymadı. Nedim bī-çāre nā-çār pādişāhnı ħızmetiğa kēldi. Pādişāhnı nazarı (5) nedimğa tüşti beşeresi gūyā ki otğa tüşken pire dēk (...). Ammā nedim pādişāhnı (6) meclisiğa barganını bilmep ērdi, ġamge ġarq bolup ērdi. Pādişāh her nēçe iltifātlar kıldı. (7) Hoş-ħāl bolsun dēp aslā dem urmadı ve sözge kirmedi. Pādişāh ġazab kılıp nedimni zindānga fermā-(8)-nladı. Nedimğa bu cihān zengī dēk qarāngu boldı. Ammā pādişāhnı köçi fil-bānga ‘aşıq ērdi. (9) Vaqtı ġanīmet bilip fil-bān fil-süvār bolup ordanı arқа yanıda turup ērdi. Pādişāhnı (10) köçi haber tapıp qorğannı tamı bilen filni uçasığa kēlip tüşti. Zindān şubu yērde ērdi. Pādişāh-(11)-nıñ köçi hırşığa bes kēlelmey fildin yerge tüşti. Özini tohtanalmay tabağ-bāzlık kılıp işini (12) bütkezip yana kēlgen yolı bilip ordağa çıkıp kētti. Nedim hemānā ki bu işlerni kördi. Bī-ihtiyār (13) küldi. Tabağ tabağ gül ħandesidin töküldi. Fi’l-ħāl zindān-bānlar gülni pādişāhğa alıp bardılar. (14) Körer kim pādişāh meclisdin fāriğ bolup ħalvet-ħānesige kiripdür. Zindān-bān gülni bökevülğa (15) bērdi, bökevül bir murğnı büryān kılıp pādişāhnı nazarıge alıp kēldi. Pādişāh bu gül-i nergisdin bir gülni [81a] (1) köçiğa tutup bērdi. Köçi rüy-mālnı yüziğa ħāyil kılıp yüzini yaşurdı. Pādişāh ayttı kim nēme üçün gülni alma-(2)-y-siz ve qaralamay-siz? Köçi dēdi kim gül-i nergisni közi bar. Ādem-zādeni közige oħşar. Pādişāhnı (3) közidin bölek köz maña nā-maħremdür dēdi. Der-ħāl sözge murğ-ı

büryān küldi. Pādişāhnı köçini (4) beşeresi müteğayyir boldı. Pādişāhnı tuttu kim murğ-ı büryānnı külgüsini bā‘ iş nème ve munı vākı‘ ası kaydağ, (5) maña beyān kılğıl bolmasa özümni helāk kılur-men dep şiddet kıldı. Pādişāh hayrān boldı, (6) hēc cevāb tapmadı. Ammā bu şiddetdin hātūn özini rüsvā bolurını bilmedi. Pādişāh ta-(7)-şkarı çıkıp ‘ulemā vü hükemā vü fuzalānı yıgdı ve bu sırrnı arağa saldı. Hemesi anı ‘āciz ü kâ-(8)-şır keldiler. Bu arada vezīr pādişāhğa ‘arz kıldı kim ey pādişāh-ı ‘ālem-penāh şāyed munı haqīkatnı (9) şol bilür bolsa kim meclisde handesini dirīğ kılıp zindānga salgende külgenini sebebinı aytur (10) dēdi. Pādişāh kişi yiberdi. Nedīmni zindāndın keltürdiler. Pādişāh özini handesini (11) murğ-ı büryānnı vākı‘ asını soradı. Nedīm ayttı kim ey pādişāh-ı ‘ālem-penāh eger yarlığ bolsa körkenimni (12) aytur-men bilgenimni rüy-ı kārğa keltürür-men. Ol meclisde kim sözlemedim, bā‘ iş bu ki (13) yolda kélkünçe bir vākı‘ a pīş keldi. Hergiz sözlekünçe imkānım qalmadı dep vākı‘ anı hikāye kıldı. (14) Ammā murğ-ı büryānnı vākı‘ ası bu ki köçin fil-bānga ‘āşık ēken tün kēcede vaqtı gānīmet bilip (15) şunça halk halāyıkı arasında çıkıp zindānnı arkasında kılur işini kılıp yandı. Menin köçüm yalguzluk [81b] (1) ve halvetde fāhiş işni kılmağ revā ērme mü? Pādişāhnı cürmi bolğay bir ‘ilā[c] mundağ işini (2) kılatur dep küldüm. Çendān fışk fücürni kılıp özini nihāyet ‘iffet ü şalāhiyyetge üstād bērip yalğan (3) aytğanıga murğ-ı büryān külgendür dēdi. Taḥkīk kılıp kōrseler rāst ēken şol zamān nedīmni (4) köçini zengī bilen pādişāhnı köçini fil-bān bilen filni ayağıga taşladılar ve fışk [u] fücürni tuḥmını ku-(5)-ruttılar. Tūṭi sözini bu yerge yetkürdi. Ayttı kim ey Huceste bir işni kılmağ kerek kim kişini ta‘nesiğe (6) maḥall bolmağay. Elbette maḥbūbıga mülākāt bolsañ külgü vü hande nişān bolmağay-sen, ḥiyel kılmağıl kār u bārınga (7) muḳayyed bolğıl dēdi. Huceste bargalı irāde kılıp ērdi. Şubḥnıñ handesi zāhir boldı. Barmağı taḡla (8) kēcege māni‘ boldı.

Dāstān Kāmcū balığı külgeni ve küdekni zīreklilikini şābit bolğanı ve seksen (9) kişini katl-i ‘āmm bolğanı

Yègirmi Üçünçi Kēçesi

Neheng-i dürd-‘āşām āfītāb çeşmesige bardı ve māh [u] (10) seyyārāt maşırık girdābıdın çıktı. Huceste sudın acırağan balıg dek ıztırāb tamām bilen (11) ruḡşa[t] alğanı tūṭini kaşığa bardı. Dēdi kim ey sermāye-yi sa‘ādet seniñ kār u bārın ‘ibādet- (12)-dür küll-i mühimmātımnı saña tapşurupdur-men. Eger aḥvālimga raḥm kılsañ

mükāfātını yanduralmas-men. Her (13) maşlahatı ki ayta-sen qabul kıladur-men.
Kıf'a;

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî her kişige kıl hıżmet

Merd bolğay ki merd merdâne

(14) Kélmege[y] bñy-ı hoş velî ḥasdın

Ërge ér bolğusıdur pervâne

Tūtî ayttı kim ey Ḥuceste seniñ hikā-(15)-yetiñdin vākı' atım birge oḥşaydur. Elbette sırrıñnı kişige izhār kıлмаğıl. Ḥ'āhî ḥayvān-ı nātık ve ḥ'āhî [82a] (1) ğayr-ı nātıkđın yaşurup saqlağıl, dost düşmen rūynıñ niyāzığa mağrūr bolmağıl kemge (...) (2) murğ māhığa ḥacıl boldı dēdi. Ḥuceste soradı kim qandağ bolup ēken? Tūtî dēdi kim Tebriz vilāyetide (3) bir sūdā-geri bar ērdi. Māl [u] menāl bisyār ve ol sūdā-gerni perde-yi 'işmetde bir kıızı bar ērdi (4) 'aceb şāḥib-cemāl ve şāḥib-kemāl. Bir kün sūdā-ger sūdādın kélür ērdi. Yolda bir ādemni kellesige (5) mülākāt boldı. Muṭṭalı' bolsa pīşāneside (...) oqup körse dēpdür kim tirig ēkenim-(6)-de seksen kişini öltürdüm ve qorup qalğan başım hem seksen kişini ölümüğa bā' iş bolur (7) dēpdür. Sūdā-ger dēdi kim bu kişi tirig ēkenide bahādırlık sebebdin yağmazlıqđın seksen (8) kişini öltürgen bolsa ihtimāli bar ērdi. Kāse-yi sırrı seksen kişini ölümüğa bolsa 'aceb-(9)-dür dēdi. Her nē bolsa bu kelleni alıp barıp bir (...) salıp qoysam. Şāyed ki seksen kişige nef' (10) yētkürsem dēp kelleni alıp barıp bir (...) salıp koydı. Ammā bilmedi kim Ḥudā Te'ālā qalem-i (11) qudretde tır-i qaddıñ dil-dūza taqđirini te'ḥir kılıp ve hēç ḥile bilen maḥv kılıp bolmas. Ba' de ez-(12)-müddet-i medid u 'ahd-i ba'id sūdā-ger ticāret üçün sūdāğa kētti ve anı bir qadd-reside kıızı bar (13) ērdi. Bir küni vaqtıñı ğanīmet tapıp emti' a vü (...) temāşā kılıp oturup ērdi. Naẓarıge (14) bir qūtı zāhir boldı. Alıp ağızını açtı körer kim bir ma'cün reng nēmerse zāhir boldı. Nēme ēkenini (15) bilmedi. Noḥūdça alıp ağızığa saldı, lezzetini kördi kim Ḥazret-i Meryem dēk bī-vāsiṭa şevhersiz [82b] (1) ḥāmile qaldı ve bī-rābiṭa-yı merd bār-dār boldı. Kündin küñge ḥāmilesi ziyāde boldı. Tokkuz ay (2) tokkuz künde tolu kıldı, körerler kim oğul tuğupdur. Atını İbnü'l-Ġayṣ atadılar. Ammā (3) qullarnı ferzendi dēk saqladılar ve hēç kişige ma' lüm kılmadılar. Bir nēçe künden kēyin sūdā-ger (4) sūdādın kēldi. Körer kim bir nā-reside 'ıyāl oturupdur. ' Aceb tevāzu' luğ ve ādāblik (5) ü dānā. Bu kimni ferzendi dēp soradı.

Köçi vâkı‘a-yı hâlni hikāye kıldı. Sūdā-ger könlide dēdi (6) kim taḳdīrge te’ḥīr ü tebeddül yoḳ ēken dēp perveriṣ kıldı. Bir nēçe künden kēyin bu şehрге deryā (7) tarafıdın kārṽān kēldi, cevāhirāt bisyār alıp kēldi. Sūdā-ger alardın bir nēçe cevāhir (8) aldı. Bu eṣnāda İbnü’l-Ġayṣnı naḳarı cevāhirlarğa tüṣti. Bu cümledin ēkki cevāhirni kılıp kördi. (9) Aydı ey Ḥ’āce bu ēkki cevāhir bir yılannı başıġa erzimes dēdi. Cevāhir-fürüşlar İbnü’l-Ġayṣ-(10)-nı ‘aḳl [u] kıyāsıġa taḥsīn ü āferīnler kıldı. Dēdiler kim ey birāder bu oġulnı satġıl dēdi-(11)-ler. Sūdā-ger satġalı nāmūs ḳabül kılmadı. İbnü’l-Ġayṣ ayttı kim ey Ḥ’āce meni bu ḥalḳıġa (12) satġıl, dünyānı ‘acāyib ve ġarāyīblerini temāṣā kılıp hüner alur-men, ‘aḳl ziyāde bolur ve hem (13) balalarnı arasında atasızlıḳ ta‘ nesidin ḳutulur-men. Cevāhir-şināsılıḳğa bir kemāl bolur-(14)-men dēdi. Āḥirü’l-emr İbnü’l-Ġayṣnı sūdā-gerlerġa sattılar. Cevāhir-fürüşlar İbnü’l-Ġayṣnı (15) alıp özlerini yurtlarıġa yandılar. Bu şehرده mu‘azzam nām pādīṣāḥī bar ērdi ve anı kırḳ [83a] (1) köçi bar ērdi. Bu cümleñ arasında uluġ köçi Kāmcū dēr ērdiler. Bir küni şayyādı bir munça (2) tiriġ balıġ pādīṣāḥnı naḳarıġe alıp kēldi. Pādīṣāḥ ‘aceb balıġ ēken dēp ḥarem-i sarāyıġa (3) alıp kirip Kāmcūġa körsetti. Kāmcū balıġğa baḳıp rüy-mālnı yüziġe ḥāyil kılıp yüzini yaşurdı. (4) Pādīṣāḥ soradı kim nē üçün balıġdın yüzini yaşurdın dēdi. Köçi dēdi kim balıġnı (5) közi bardur, seniġ közüñdin özge köz maḡa nā-maḥrem üçün yaşundım dēdi. Bu söznı (6) eşitip balıġlar küldiler, Kāmcū balıġlarnı külgenidin müteġayyir boldı. Pādīṣāḥ hem müteḥayyir (7) boldı. Taşḳarı çıḳıp cemī‘ ‘ulemā vü fuḳalānı yıġıp balıġnı külgenini su’āl kıldı. Hēç (8) ḳaysı cevāb bēralmadı. Bir kimerse pādīṣāḥġa dēdi kim ey pādīṣāḥ-ı ‘ālem-penāḥ devletiñ devām (9) bolsun. Fülān sūdā-gerñi bir tuġması bar. Yētmış ēkki tilni biledür şāyed ki balıġlarnı külgüsini (10) bā‘ işni şol bilgey dēdi. Pādīṣāḥ İbnü’l-Ġayṣġe ḳişi iberdi ve İbnü’l-Ġayṣnı (11) pādīṣāḥnı meclisġe ḥāzır kıldılar. Pādīṣāḥ balıġlarnı külgenini soradı. İbnü’l-Ġayṣ (12) dēdi kim ey pādīṣāḥım balıġlarnı munda ḥāzır ḳılsunlar dēdi. Pādīṣāḥ fermānladı, balıġ-(13)-larnı ḥāzır kıldılar. İbnü’l-Ġayṣ balıġlardın külgenini soradı. Balıġlar ayttılar kim Bād-(14)-bur dēgen bar cemī‘ deryālarını ḥaberçisidür. Ol Bādbur ‘ālemde bir nēçede nēme ki vâkı‘a (15) boladur. Ol Bād[bur] ehl-i deryāġe ḥaber yētküredür. Bādbur aytadur ki pādīṣāḥ-ı mu‘azzamnı kırḳ köçi bar. [83b] (1) Uluġnı atını Kāmcū dērler. Pādīṣāḥ bir iş ḳılsa Kāmcūdın bī-meşveret ḳılmas. Kāmcūnı aldıda bir nev-res (2) nev-nihāl yigit ‘avret-āne ser-pāy kēyip özini mazlūmlar dēk ārāste kılıp osma ve ġāze bilen (3) yasanıp ḥızmetde turadur. Ol nev-res yigitni ēr ēkenini hēç kim bilmeydür. Kāmcū her (4) vaḳtā ki pādīṣāḥdın fāriġ bolġanda miḥmānını şol yigit bilen ḳıladur. Kāmcūdın örge-(5)-nıp özge ḥātūnlar hem

şubu nā-şāyeste ef'āl bilen pādīşāhğa pend ü firīb urup rüzgār-(6)-larını şubu tarīkada ötkeredürler. Balıġnı közi ferzend-i ādemge nā-maḥrem demeklikni neme (7) münāsebeti bar dēp küldüm dēdi. İbnü'l-Ġayṣ balıġlardın bu sözni eşitti pādīşāhğa (8) balıġlardın her sözi ki eşitip ērdi pādīşāh 'arz kıldı. El-ḥāl pādīşāh köçini (9) ḥızmetkārları birle ḥāzır kılıp taḥkīk kıldı. Müteḥakkıḳ İbnü'l-Ġayṣnı sözi (10) rāst ēken kırk zevce ve yigitni katl-i 'āmm kıldı. Taleb-i ḥayātını ecel mikrāzı bilen üzdiler (11) ve maḥlūkını tedbiri ḥēḫ kārġa kēlmedi. **Qıṭ'a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebī 'aybnı hüner bilme

Ėmes ol fi'l lāyık-ı bende

(12) Her kim öz 'aybnı hüner bilse

Murġ [ü] māhī aṇa kıılır ḥande

Qoruk kelle seksen kişige bā' iş-i memāt bolup (13) ḥayātını ecel mikrāzı bilen üzdi ve maḥlūkını tedbiri ḥēḫ kārġa kēlmedi her nē kııldı ḥēḫ yerge (14) yētmēdi. **Qıṭ'a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebī kıılmaġıl qazāġa cedel

Kim qazā tıġnı kıılır māni'

O qazā işde qazā yoktur

(15) Kıılġuḫı bolsa her nēḫe cāmi'

Ṭūṭi sözini bu yerge yētkürdi. Dēdi kim ey Ḥuceste çün dostnı hünerlīġġa [84a] (1) yētseṇ elbette yalġan sözni ayتماġay-sen ve her nēmerse ki özünḡe bolmasa özünḡe isnād (2) bērmēġay-sen ve eger yalġan sözge maġrūr bolsaṇ Kāmcū dēk şermende vü şerm-sār bolur-sen. (3) Qopġıl tevaqquf barġıl, ḥiyel kıılmaġıl dēdi. Ḥuceste barġalı arada qalıp ērdi, tün kēçeni 'atebesidin (4) şubḥ nümāyān boldı. Ḥucesteni barmaķı taṇlaġa tevaqquf taptı. **Qıṭ'a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebī ḥ'āhladı barıp (5) bu kēḫe

Ḥübluk cānıġa urġay kōs

Barmaķıġa sebeb bolup māni'

[Düşmen-i] 'āşık ērür şubḥ ḥuros

(6) Beşir atlıg cündege ‘aşık bolgānıda bir A‘ rābī Beşirge hem-rāh bolup cündeni
hemşiresi (...) (7) kām-ı dil hāşıl kılğanı

Yëgirmi Törtünçi Kêçesi

(...) nāzenin āfitāb mağribni ğılāfıga kirdi, (8) āyine-yi sīmīn māh maşırıkni āyine
hānesidin çıktı. Huceste rūy-ı zerd ü bā-dil pūr-derd bilen tūtīni (9) kaşıga keldi. ‘Arz
kılıp dēdi kim ey yār-ı mihr-bān-ı ‘azīz ve ey ğam-gūsār-ı (...) andağ aytıpdurlar kim
(10) Behrām-ı Gūrni hızmıetide bir vezīrni leşkeridin bir pehlevān nām-dār bar ērdi ve
heme vakt Behrām-ı (11) Gūr ol pehlevānga hürmet nazarı bilen bakıp iltifāt kılur ērdi.
Bir kün şāhib-i dīvān (12) Behrām-ı Gūrğa dēdi kim ol pehlevān-ı nām-dārdın hıyānet
zāhir boldı dēdi. Behrām-ı Gūr yëgirmi (13) kamçı uruñlar dēdi. Ammā köñlige ağır
aldı. Buyurdi kim ēkki şemşir keltürünler maħrem-(14)-ler ēkki şemşir keltürdiler
şāhib-i dīvānıga. Dēdi kim ēkki şemşir bir ğılāfıga rāst kılğıl şāhib-i (15) dīvān dēdi
kim ey pādīşāhım ēkki tīg bir ğılāfge rāst kélur mü dēdi. Behrām ayttı kim memleketde
[84b] (1) ēkki yarlıg dürüst bolur mu dē[di]. **Ƙıı‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naħşebī bir ulusқа ēkki emīr

Bolsa ol mülk bolğusı vīrān

(2) Bir kişiniñ ki hūkmı birle dürüst

Boldı ābād bāğ ile bostān

Tūtī ayttı kim sulṭān-ı ‘ışk (3) körsetmegen bolsa vaqtı ki sulṭān-ı ‘ışk köñül
memleketni musaħħar kılğandın kēyin her-āyine ‘aqlnı (4) fermānı fāsıd bolur. Ey
Huceste ol ēkki fermān kaysı turur? Huceste dēdi kim biri fermān-ı ‘aql biri fermān-ı
(5) ‘ışk. Tūtī ayttı kim ey Huceste ‘aqlnıñ fermānı şol vaqṭda fermān ber-dār bolur.
Ƙıı‘ a;

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

(6) Naħşebī ‘ışk ‘aql aldıda

‘Işk sīmurğ ‘aqldur cümeli

‘Aqlnı zūrıdur veli ğālib

‘Işknı (7) kaşıda nêdür hüneri

Ey Huceste ‘aqlnı sözige kirmegil. Çirā ki ‘aql aytadur kim maḥbūbnıñ dīdārını (8) hergiz körmes-sen dēydür. Ammā ümīd birle bolğıl kim ümīd ‘ākıbet murādğa yêtkürür. Ehl-i ticāret (9) aytıpdurlar kim zamāneni bir kıızı bar êrdi. Aña söz salğalı ‘aqldın devletdin ümīddin (10) elçi keldi. Rūzgār atası êrdi. Kıızdın soradı kim bu üç kişini kıaysını ihtiyār kıılır-sen dēdi. (11) Kıız ayttı kim ‘aql hemedin ḥūbraḳdur ādemni şerāfeti ‘aql birle turur ve ‘ilm [ü] dāniş ‘aqlğa ta‘alluḳ turur. (12) Ammā ‘aqlnı bir ‘ayb bar. ‘Aybı bu ki ğam ve endūh bilen bir tuḳḳan ‘aql ve ğamdın acıramaydur.

Beyt;

[mef’ ūlū fā’ ilātū mefā’ ilū fā’ ilün]

Dīvār (13) bāş tā ki gamet dīgerān horend

Her çend ‘aql pīş ğam rūzgār pīş

Atası yana soradı kim ey kıızım (14) devletni ihtiyār kıılır mu sen? Kıızı dēdi kim devlet hemedin artuḳ ve bihraḳ çirā ki dūnyānı (15) maşlaḥatı devletge münāsebetdür. Eger kişiğe devlet yār bolsa heme murādğa tapar ve maḳşūdını ota kıılır [85a] (1) ve maḳlūb maḳşūdğa devletni sebebdin tapadur. Ammā devletni hem uluḡ ‘aybı bar. Anı ‘aybı bu ki (2) her yêrdin her yerge barmaḳdın ibā kıılmaydur. Kes nā-kesge hem ziyān boladur. Bir yêrde ber-ḳarār (3) bolmaydur. Pīşānesidin veġā-bāzlık zāhir boladur. Mundağ kişidin bī-vefālīḳ ma’lūm boladur (4) dēdi. Ve bāhir atası kördi kim hēç kıaysını ḳabūl kıılmaydur. ‘Aqlğa heves ve devletge raġbet eylemey-(5)-dür. Dēdi kim ümīdni ḳabūl kıılır mu sen dēdi. Kıız ayttı kim arı ümīdni ḥ’āhlaydur-men dēdi. (6) Zīrā ki ümīd hem-vaḳt ‘ālimler birle hem-şoḥbet ü ğam-dīdelerge rehber. Kim ümīdni tınābını ḳolğa (7) alsa ‘ākıbet murādğa tapar. Tūṭī ayttı kim ḥāṭırını cem’ tutğıl nā-ümīdlikge yol bērmegil. Rūzgārını (8) ‘ādeti budur ki ertelikde zehr bērse aḳşamlıkde şehd bērür. Bu aña oḡşaydur kim A’rābī (9) erte bilen zahmet kördi aḳşamı rāḥat kördi. Huceste soradı kim A’rābīğa nê vāḳı’a bolup éken? (10) Tūṭī dēdi kim Baḥḥā ḳabīleside Beşir atlıġ civānī şāhib-cemāl bar êrdi. Leṭāfetde bī-naḫīr êrdi. (11) Yana şol ḳabīlede bir kıız ra’ nā bar êrdi. Ol kıızın atını Çende Bānū dēr êrdiler. Beşir bile Çende (12) Bānū muḥabbet peydā kııldılar. Sa’id [ü] Sa’ide Vāmıḳ [ü] ‘Azrā üslūb-ı ‘ışknı bulardın örğenür êrdi. (13) Bularnı ‘āşık ve ma’şuḳ bolğanları ḥalkḳa şāyi’ boldı ve ḥāş [u] ‘āmını aġzıġa tūştı. (14) Nā-çār elni ṭa’nesidin turalmay. Yana bir

şehrğa köçüp bardılar. Beşîr-i miskîn dost yârını dîdâ-(15)-rîdın maḥrem boldı. Beşîr kim A‘râbî bilen ‘aḳd-i uḥuvvet bağlap êrdi. Ayttı kim ey birâder bir müşkil işim bar. [85b] (1) Saḡa aytnaslıkḡa çârem yok dēp Çende Bânûnı vâḳı‘asını taḡrîr kıldı. Dēdi kim ey A‘râbî (2) men êmdi Çende Bânûnıñ ümîdide anı barḡan yêrige baradur-men. Maḡşûdım bu ki sen hem (3) meniñ bilen hem-râh bolup barsaḡ. Şâyed seniñ şerâfetiñdin maṭlûbımnı şûretini mu‘âyene ḡılḡay-(4)-men dēdi. A‘râbî yaḡşı bolur dēp hem-dem boldı. Yolda bir dıraḡtnı sâyeside azraḡ istirâḡat (5) ḡılıp andın kēyin şehrge kirsek yaḡşı bolur dēdiler. Yattılar Beşîr A‘râbîḡa dēdi kim ey yâr-ı muvâfiḡ (6) bu himmetni ḡılıp maḡa refâḡat kıldıḡ, Çendeni men istep barsam küyevi mendin ḡaçurup (7) bu yêrge kēledür. Küyevi meni körse ‘âlem-i ḡadîş neme bolur êken her neme bolsa sen barıp Çendeni (8) şıḡḡat selâmetlik ḡaberini alıp du‘â ve selâm yêtkürseḡ neçük bolur êken dēdi. A‘râbî be-cân [u] (9) dil ḡabûl ḡılıp Çendeni istep şehrge kēldi. Çendeni tapıp Beşîrni du‘â-yı selâmını yêtkürdi. (10) Çende hem bu ḡam ḡuşşa bilen ḡayrânlıkda êrdi. A‘râbî bilen Beşîrni ḡaşıḡa kēldiler. Çende Bânû (11) Beşîrḡa ‘arz-ı ḡâlnı aytıp yaḡalı irâde kıldı. Beşîr dēdi kim bu kēçe munda turup şeb-i hicrânımnı (12) şem‘-i vişâliḡ birlen rûşen ḡıladur-men dēdi. Çende ayttı kim ârî A‘râbî bir iş (13) ḡılsa key. Beşîr dēdi kim ḡaysı işdür? Çende Bânû ayttı kim meni ser-pâyımnı kēysün yüzini çulḡap eşikimni (14) yanıda tursun. Küyevim kēlür ve aytur kim süst bolḡıl ve Beşîrni unutḡıl ve bu sûtني içgil (15) özünḡi beyḡude teşne ve ḡürisne ḡılmaḡıl. Seni üçün köḡlüm ḡamlıkdür dēp aytur, sen herḡiz [86a] (1) yüzünḡi körsetmeḡıl ve sûtني almaḡıl. ‘Âdet-i ḡadîm bilen saḡa vaḡşet ḡılur andın kēyin (2) sûtني aldıḡe ḡoyup kēter dēdi. A‘râbî ḡabûl ḡılıp Çendeni ser-pâyını kēyip Çende Bânû-(3)-nıñ ayṭḡan sözi bilen şol ta‘ayyûn ḡılḡan yêrge kēlip oturup êrdi. Çendeni (4) küyevi bir (...) sût alıp kēldi. Çende dēp ân-heme mülâyemetçilik kıldı ve aydı kim (5) sizni bilmey bî-edeblik kıldım, her nè bolsa ḡünâḡımdın ötün ve bu sûtني içiḡ, Beşîrdin (6) ümîdni üzün, teşne ve ḡürisne bolmaḡ dēp bisyâr muḡabbetler kıldı. A‘râbî herḡiz sözlemedi (7) yana açılḡanıp bir neçe ḡamçı urdı, sûtني aldıda ḡoyup yandı. Ayttı kim müddetidür kim seni (8) bu ḡabîlege alıp kēldim. Ammâ sen bir bîḡâneni ‘ışḡıda mendin terk-i mihr eylep maḡa sâz-vâr bolmay-(9)-sen dēp Çendeni andaḡ lete köp kıldı kim A‘râbî bî-hûş boldı tamâm a‘zâsı nîl dēk kögerdi. (10) **Ḳıṭ‘a;**

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Naḡşebî rûzgâr fitnesidin

Saḡlasun barḡanı Ḥudâ andın

Qahr aytıp zehr bërse ger kişige

(11) Mihrdin nüş bergey arqasıdın

Miskîn A' rābī bī-günāh tayaq sövkanıdın yıǵlar êrdi (12) ve gāhī felekni kār u bārığa küler êrdi. Şol hāletide Çendeni anası tayaq sövkan haberini (13) eşitti keldi. Ayttı kim ey közümnî nūrı ve köñlümni serveri saña tā ki munça naşihat kılur-(14)-men. Bu nê rüsvālıkdur ki siz āvārelıqqa rızā bərmey-sen. Beşir üçün munça (...) bolğa-(15)-nıñ bī-fāyidedür mundın keyin Beşirni körmes-sen dep naşihatler kıldı. A' rābī dem urmadı. [86b] (1) Çendeni anası öyge kəlip ser-püşide kız bar êrdi. Ayttı kim ey kızım egeçin bisyār külfet-(2)-mend bolupdur. Bu kəçe barıp anda bolğıl dep yiberdi. Çendeni hemşiresi kəlip körer kim (3) egeçisi bisyār perişān bolupdur. A' rābī (...) içidin qarap munı kördi. Be-şad-hezār cān [u] (4) dil birle 'āşık-ı nigerān boldı. Kamçını derdini rencini unuttı ve ayttı kim men Çende üçün (5) in-heme renc meşakkatlar kördüm. Çende bu kəçe Beşir bilen 'ışk 'işretge muqayyed boldılar. Çendeni (6) ser-pāyını keyip kəlip ornıda oturupdur-men. Bu vāqı'anı müşāhede kıldım dep aydı kim ey (7) ra' nā-yı zībā bu kəçe ekelemiz 'ıyş u ferāgatge meşğul bolalı. Eger qabul kılmay ceza' u feza' kılsañ (8) rüsvā bolur-sen, seni qoya bərmes-men. Hem Çendeni sırrı fāş bolur dēdi. Çendeni hemşiresi (9) nā-çār rızā bērdi ve bī-ihtiyār küldi. Dēdi kim estağfirullāh sen kim sen ve bu qandağ vāqı'adur (10) dep soradı. A' rābī başdın ayağ ötken vāqı'alarnı bir bir beyān kıldı. Çendeni maşlahat (11) körsetgenini ve ser-pāyını keydürüp ibergenini A' rābī aytıp êrdi. Kız hayrān qaldı. Bu kəçe (12) A' rābini bilen şöhet kıldılar. A' rābini hem murādı hāşıl boldı. Şubh-ı sa'ādet yaqın keldi. Çende (13) kəlip ornıda olturdı. A' rābī hem öz menziliğa yandı. Tūfī sözini bu yerge yētkürdi. Dēdi kim (14) ey Huceste kördün mü A' rābī bir dostı üçün ān-heme cidd [u] cehd kılıp ve miñnet [u] meşakkatlar kördi. Ammā (15) arqasıdın rencige merhem taptı. Eger bātının firāk elgide mecruh bolsa bargıl mañbubnı vişāli bilen [87a] (1) renciğa merhem qoygıl dēdi. Huceste bargalı irāde kılıp êrdi. Şubh nümāyān boldı. Bu kəçe barmağı (2) tañlağa māni' boldı. **Kıt'a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naşebī h'āhladı barıp bu kəçe

Hüblük cānığa urğay kös

Barmağığa (3) sebeb bolup māni'

Düşmen-i 'āşık oldı şubh huros

Yëgirmi Bëşinçi Kêçesi

**Cāmās köçi bilen (4) meclis tutup olturğanıda tūṭi bilen şārek birbirige da‘vā-ger
bolup her qaysı da‘vāsını öz (5) müdde‘āsığa yetkürüp işbāt kılganları**

‘Arūs-ı hūcre-nişin dëk āfitāb mağribni ḥ^vāb-gāhığa (6) nüzül kılganda pādişāh-ı kişver-i re‘y dëk māh maşrıqnı tahtıda zāhir boldı. Huceste sīne-yi pūr-gam ve dīde-yi (7) pūr-nem bilen tūṭini qaşığa keldi. Körer kim tūṭi hoş-hāl u hurrem olturupdur gāhı tebessüm zāhir (8) boladur ve gāhı külgü ma‘lüm boladur. Huceste soradı kim ey tūṭi tebessüm birle külgünü bā‘iş neme dëdi. (9) Tūṭi dëdi kim Çin vilāyetide Cāmās nām pādişāhı bar êrdi. Memleketni nihāyeti yok êrdi (10) ve anı êkki tūṭisi bar êrdi gūyā vü ‘āqıl u zīrek. Pādişāh bir kün soradı kim ey tūṭi sen bir baħrını (11) bisyār tayerān kılgan ve pādişāh ve selātinlerni qaşr u eyvānıda bolgan-sen ve meniñ münā-(12)-sebetimde hēc yërde kız körgen mü sen dëdi ve eşitgen mü sen dëdi. Tūṭi ayttı kim Şām vilāyetide (13) bir pādişāhı bar ve anı bir kıızı bar. Tamāmı ‘ālemni isteseñ anıñ dëk kız tapmas ve ol sizge (14) münāsebetdür dëdi. Ve yana bir tūṭisi bar şārek ya‘nī māde êkelemiz bir kāşānede êrdük (15) ve bir āşiyānedin perdāz kılıp êdük ammā felek-i ğaddār-ı nā-pāydār her qaysıyıznı bir tarafge taşladı, [87b] (1) rızq-ı rūzıyıznı bu memleketge saldı. Eger seniñ tahtıñ<ı>ge şol kız kēlip oltursa şārek tūṭi hem (2) kēlür, ben de qadīm’ül-hızmet hem seniñ devletiñdin murādığa yeter dëdi. Pādişāh bir nēçe dāniş-mendlerni (3) kıznı ḥ^vāst-gārlıqığa yiberdi. Alar barıp kıznı alıp kēlip şu bu yërde ‘aqd-i nikāḥ kıldılar. Cā-(4)-mās bu kızdın bisyār ḥorsendlikler körüp tūṭini mertebesini bülend kıldı. İltifāt-ı şāhāne-(5)-ler ve merḥamet-i ḥusrevāneler bilen barçadın mümtāz kıldı. Bir küni tūṭi ‘arz kıldı kim ey vāsıta-i (6) ‘aql-ı şehriyārī ve nişāne-yi baḥtiyārī müşevveş köñlün ber-qarār ve şifte ḥātırıñ ber-qarār ve maqşūdığa (7) yetip iḥtişār taptı. Eger bu kemīne devletiñdin murādığa yetse ve maṭlūb dīrīnesiniñ vişālīga mecnūn bolsa (8) ve öz maḥbūbı bilen hem-qafes bolsa neçük bolur dëdi. Pādişāh fermānladı şārekni tūṭiğe cüft kıldı. (9) Bu êkki ğam-dīde birbirlerini vişālīga vaqt bolup yōridiler. Qazārā bir küni muṭāyebe kılıp olturdı (10) êrdiler, alarnı muṭāyebeleri Cāmāsıñ kulağığa yetti. Tefahḥuş kılsa şārek êrenlerni bī-vefā-(11)-lığ u qabāḥatini ḥikāye kıladur, tūṭi mazlūmlarnı mekr ü ḥilesidin ta‘ne kıladur. Şārek dëdi kim men (12) Meymūne bilen Muḥtārıñ ḥikāyesiğe ḥayrān qaldım ve Muḥtārıñ veğā-bāzlıqıdın bī-çāre Meymūne nē meşakḳat-(13)-larnı kördi, ‘ākıbetü’l-emr Muḥtārıñ qolıda oldı. Tūṭi ayttı kim Muḥtār Meymūnege neme kılıp

éken? Şārek (14) ayttı kim bir şehirde sūdā-gerī bar érđi kim ve anı māl [u] menāliniñ
 nihāyeti yok érđi. Muhtār nām oğlu bar (15) érđi mekābir-pīşe vü iblis-endişe. Bu
 oğulnı yana bir şehrdin bir sūdā-gerni kızığa dāmād kıldı. Meymūneniñ atası [88a] (1)
 kızını Muhtārga nikāh kılgan sonra ança bāyed şāyed esbāb-ı hāneni tapar kılip
 Muhtārga kızını şunça (2) māl [u] menāl birle қоşup bérđi. Muhtār kélkünçe yolda bir
 kuduknıñ başığa kélip tüşti. Hayāl kıldı kim (3) ādemlerga pül [u] mālı köçümnigi
 dégünçe özümni key bolsa hūb émes mü dep māl [u] menālını alıp Meymūneni (4)
 kudukka taşıladı. Ammā taqdīr-i ilāhī Meymūneğa yārī bérıp kudukdın selāmet çıkardı.
 Meymūne müddet-i (5) medīd be-hezār miñnet [ü] meşakkat bilen atasını öyige kélđi.
 Atasığa dēdi kim ol fakīr [u] miskīn Muhtār (6) öyge bargunça yolda қарақçı uçradı
 māl [u] menālımızni aldı ve Muhtār-ı bī-çāreni alıp kētti. Āyā ki hālī (7) nēçük boldı
 éken dep atasığa taqrīr kıldı. Sübhānallāh ér kişi cefā-kārlıq kılır éken. (8) Bu tarīka
 Muhtār bed-hareket her nēmerse ki alıp érđi. Bir nēçe kün yēp içip kımārga bay bérđi.
 Özini (9) şehrige barmay yana bir şehрге barıp bir mezārga cārūb-keşlik kıldı. Bir künü
 Meymūne pāy-ı (10) mezārga ziyāret kılgalı kélđi. Körer kim Muhtār be-aḥvāl-i ḥarāb
 ḥāş [u] ‘āmga ḥızmetkār bolup (11) ve anı körüp rahmet kélđi. Muhtār hem
 Meymūneni tanudı kélip ayağığa yıkıldı. Muhtār-ı ğaddār (12) mekkārlıq birlen ‘öwr
 koydı. Meymūne kemāl-i Müsülmānlıqda vü pārsālıqda bī-naẓīr érđi. Muhtār-ı (13)
 mekkārınıñ ‘öwrini atasığa dēdi. Atası düyüm pāre toy cabduğnı tapar kılip Muhtārga
 (14) kızını қоşup revāne kıldı. Yana şol cāhnı başığa kēldiler, Muhtārın ḥarām-zāde
 (15) tamurını tarttı. Fıkr kıldı kim birbiride kılip cāhga taşlasam nē kadar meblağ özüm
 nīkī [88b] (1) bolup ḥ‘āhişimce iş kılır-men, pül [u] māl bolsa ḥātūn tapılmas mu dep
 Meymūneni (2) başını kēsip cāhga taşıladı. Bī-vefā dünyālıg üçün dağ-ı la‘netni
 pīşānesığa koydı. (3) Ma‘lūm boldı kim ḥarām-zāde i‘timādga yaramas. Şārek kim
 erkeklerni veğā-bāzlıgını bu yerge (4) yētkürđi, tūṭī ayttı kim bir yaman pīrni meniñ
 yaḥşını bī-i‘tibār kılır ammā mazlūmlarnı kārı (5) zāhir ü hüveydā turur dēdi. Şārek
 kandağ dep soradı. Tūṭī rivāyet kıldı kim (6) Serendib vilāyetide bir sūdā-gerī bar érđi
 Behzād nām. İttifākka ol arada sefer kıldı (7) ve anı Mehnāz nām köçi bar érđi. Ērini
 ğaybetide civānığa ‘āşık boldı. Bir kēçe ma‘şūknı sarāyığa (8) barıp ‘ıyş [u] ‘işretge
 meşğūl bolur érđi. Nēçe müddetlerdin soñ sūdā-ger sūdādın kélđi. (9) Ammā Behzādın
 kélgenini Mehnāz ağır kördi. Āfitāb seferdin fāriğ bolup ḥalvet-ḥānesige (10) kirip
 érđi. Behzādga orun saldılar. Mehnāz ma‘cūn-ı bī-hūş bérıp Behzādın (...) (11) taşılap
 özi dostı bilen hem-ḥ‘āb bolup her kēçe kıladurğan işni kıldı. Qazārā (12) bir ‘ayyār-
 pīşe bu işdin vākıf bolup ‘asesga barıp ḥaber bérđi. ‘Ases kim bu vākı‘anı eşitti (13)

kêlip bu êkki fâsıknı tuttı, mazlûmnı qoya bêrdi. Êr kişini öltürür êrdiler. Bu nâ-be-kârni (14) boynığa urkan salıp (...) êrdiler. Ol nâ-be-kâr aytur êrdi kim Mehnâz bilen bir (...) kuçağla-(15)-şıp so[ru]şalı andın kêyin qazâğa rızâ bêrür-men dêr êrdi. Âhır Mehnâznı alıp keldiler, söygüçi [89a] (1) lebi taşlap aldı. Mehnâznı lebi ol nâ-be-kârni ağızda qaldı. Mehnâz fi'l-hâl Behzâdnı qoynığa kirip (2) ve anı töşekini ğarq-ı kan kılıp feryâd figân kılıp dêr êrdi kim ey nâ-inşâf men nême günâh kıldım, (3) lehimni taşlap za'îf kıldıñ. Mehnâznı h^viş u aqrabâsı yığılıp kêlip Behzâdnı tutup pâdişâhğa (4) alıp bardılar. Behzâd-ı nâ-murâd bu işdin hayrân qaldı ve hêç nême dêrin bilmedi. Pâdişâh her çend (5) söz soradı, Behzâdnı cevâb bêrgü dek imkânı qalmadı. Bu hâletde heme hayrân qaldılar. (6) Hêç qaysığa hüküm kılalmadı, mütêhayyir-vâr turup êrdiler. 'Ayyârî kirip keldi bu vâkı' adın (7) haber-dâr êrdi. Dêdi kim ey pâdişâh-ı 'âlem mazlûmnı kêçeki ornığa barmaq kerek eger mazlûmnı (8) sözi râst bolğu dek bolsa lebi yatqan ornıdadur ve eger aşkan oğrını (9) ağızda bolsa êrni sözi râst dêdi. Pâdişâh fermânladı istep bakşalar hâtûn-(10)-nıñ lebi aşkan oğrını ağızda turupdur. Mehnâznı h^viş [u] aqrabâsı şermende boldı. (11) **Qıı' a;**

[fe' ilâtûn mefâ' ilün fe' ilün]

Nağşebî dīv yahşî mazlûmdın

Bolmağay hêç kişige hem-nişin bed-hûy

Her zamân muña yetküsi la' net

(12) Âferinler aña kim hoş-hûy

Tûti sözini bu yerge yetkürdi, dêdi kim insân bir tab' da ve bir rengde (13) êmes, tarîka-yı mürüvvetni ri' âyet kılamak kerek. Ey Huceste mahbûbnı mundın ziyâde intizâr (14) kıлмаğıl dêdi. Huceste koyup bargay êrdi, maşrıq vilâyetidin şubh zâhir boldı. Barmaqı (15) tañla kêçege mâni' boldı. **Qıı' a;**

[fe' ilâtûn mefâ' ilün fe' ilün]

Nağşebî h^vâhladı barıp bu kêçe

Hûbluq cânığa urğay kôs

[89b] (1) Barmaqığa sebeb bolup mâni'

Düşmen-i 'uşşâk êrür şubh huros

Yëgirmi Altıncı Kêçesi

Şāpūr nām (2) gūklarnı pādīšāhıga ra‘iyyetler hücūm kılıp ‘azl kılganı ve Şāpūr şāhmārānga dād-(3)-h^vāhlıkka kēlip düşmenlerdin intikām yandurğanı ve h^viş [u] akırbāsıdın acırap hasret (4) nedāmet birle dünyādın ötkeni.

Çün (...) āfītāb mağrib-gāhıga kirdi ve māh (5) maşrıq arasıdın çıktı. Huceste andağ ser-pāy bilen pīrāste bolup tūṭi kaşıga kēldi. (6) Dēdi kim ey muḥib peygāmber ‘aleyhi’s-selām bir Ken‘ān tarikatde ērdiler. Dēdiler kim her kim pūr-hūrdur, (7) heme vaqt gürisnedür, her kişi hırş bilen zer-dārdur, hırş heme vaqt nā-murāddur. Her kişi (8) maḥlūkka ihtiyāc kēltürse ol kişi ‘alā hāze’l-kıyās maḥrūmdur. Tūṭi dēdi kim ey Huceste (9) hükemālar aytıpdurlar kim heme vaqt kişige hıżmet kılay dēse elbette aşıge hıżmet kılmak (10) kerek ve eger hıżmet buyurmak lāzım bolsa ‘āklğa buyurmak lāzım. İhtiyācı (...) vāşıl (11) bolur ve zātı yamaḡa yüz kēltürse ‘ākıbet Şāpūr dek bolup peşimān kārğa kēlmes. Evvelā (12) ihtiyāt bilen iş buyursa ya‘nī iş kılsa āḥiri zarar tartmas. ‘Ākil kişi peşimān boladur-(13)-ğan işni kılmak dēdi. Huceste Şāpūrni vākı‘asını soradı. Tūṭi ayttı kim ġarāyībler aḥbārda (14) andağ rivāyet kılıpdurlar kim ‘Arab vilāyetide bir cāh bar ērdi ve bu cāhnı hūblukı maḥbūb cāh-ı zeneḥdānı (15) dek merğūb çeşmesini suyu āb-ı ḥayātın ḥaber bērür ērdi ve bu cāhnı cāh-ı gūkān der ērdiler. Bu gūklar-[90a] (1)-nı Şāpūr nām pādīšāhı bar ērdi. Şāpūr evvel vaqt ra‘iyyet-perver ērdi. Āḥir çağıda (2) devletige mağrūr bolup ra‘iyyetlerge zulm kıla başladı. Munı zulmı nihāyetige yētti ve ‘ömri (3) uzun boldı. Ança munı taḥt-ı fermānıdağı ḥalk tenglikge kaldılar ve hēç ‘ilācı tapmadı-(4)-lar. Nā-çār velī-ni‘ metleri dēdiler kim كَلِّ جَدِيدٍ لِنَبِيٍّ⁹⁰ yana birüni pādīšāh kötersek (5) dēdiler. Munı yurtdın çıkarsek dēdiler, ‘ākıbetü’l-emr ittifāk kıldılar. Şāpūrni (6) taḥtdın tüşürdiler. Zulmnı āḥiri felāketge encām taptı. **Kıt‘a;**

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḥşebī zulm kılmagıl hergiz

(7) Zulmdın sīneler kebāb bolur

Kişi ger zulmğa delillig etse

‘Ākıbet ol kişi ḥarāb bolur

⁹⁰ küllü cedīdun lezīzun: Her yeni şey lezzetlidir.

(8) Şāpūr tahtdın acıradı. Bala barkasdın cūdā bolup bir yolu zebūnçılıkka qaldı. (9) Muẓtar bī-çāre bolup intikāmnnı fikriğa kirdi. Hayāl kıldı kim özümni yurtumda hār bolup (10) yōriğunça düşmennin ayağıda olğanım yahşıdur dep bir hükemānı qaşığa barıp ‘arz-ı (11) ahvālını beyān kıldı. Hükemā dedi kim hūb hayāl kılıp-sen bu işni ekki tarafı bar, biri bu ki (12) her kişi düşmenge tarh-ı āşinālık salsa ‘adāvet ber-taraf bolur. Ekinçi bu ki düşmen ceng kılsa bu kişini (13) düşmeni nā-būd bolur dedi. Şāpūr bu maşlahat birlen kētip barur ērdi. Yolda bir yılan uçradı. (14) Der-hāl Şāpūrnnı ser-rāhını tüşti. Şāpūr her çend kaççalı arada kıldı fırsat tapmadı. (15) Fi’l-hāl könlige kēldi kim yā šāh-ı mārān zulm-resīdedür-men. Seni istep tapmay yörür ērdim. [90b]

(1) Elhamdülillāh ki taptım ölkünçe başım ayağında bolsun ve meni dādımnı alıp bēsenj dedi. Yılan (2) dedi kim nēme ‘arznı bar aytıl ve mendin vahşet almağıl ve men murādınğa yetkürey dedi. Şāpūr (3) dedi kim fūlān cāhğa pādīšāh ēdim. Sipāh-ı fuqaralar maña hücüm kılıp çıkardılar, yana birüni pādī-(4)-šāh kıldılar. Sendin ümidim bu ki yurtumnnı alıp bergey-sen dedi. Yılan ayttı kim (5) ey gūk her-āyine zulm kılsa kişi ‘ākıbet mülkidin acırar. Her kim hızmetkārını qadrini bilmes (6) āhirī yalguz qalur. Likin hācet-mendni çıkarmaklık uluğ işdür dep ‘aqd-i uhūvved bağla-(7)-dılar. Yılan dedi kim ey birāder ēmdi cāhnı maña körsetgil kim neler kıılır-men düşmenni (8) tuhmını nē tarıka nist nā-būd kıılır-men ve seni cāhğa pādīšāh kıılır-men dedi. Şāpūr kim (9) bu sözni yılandın eşitti endişege qaldı. Nā-çār cāhnı başığa kēldiler. Yılan cāhğa gūyā ki (10) urқан salğan dēk asılıp tüşti. Cāhnın içindeki baqalar gıriv saldılar. Şāpūrnnı (11) öltürmegeniğa peşimān boldılar, efsūs [d]ēdiler, fāyide bērmedi. Bir nēçe kündin soñra (12) Şāpūrnnı evlāddın bölük bu cāda baqa qalmadı. Şāpūr hem bu işqa peşimānlar kıldı, fāyide (13) ērmedi. Şāpūrnnı evlādıdın az qaldı ol hem tükedi Şāpūr tenhā qaldı. Körer kim (14) cān hancere-yi halkığa yetipdür. Belki ‘Azra ‘ilni lāzımı qalmapdur, hūş başıdın uçtı. (15) Serāsime-vār turup ērdi ol tarafdın yılan kıçkırdı. Şāpūr cānını vehmide (...) dep [91a] (1) yılanı qaşığa kēldi ērse yılan ayttı kim ey Şāpūr mihmānnı carlap kēldin mihmānnı (2) nehārisini fikrini kıılmas mu sen? Cāh düşmendin hālī boldı. Emdi cāhğa yalguz pādīšāh (3) boldun. Ey yār (...) maña nēme tu‘ me bērür-sen? Vaqtlıg kēltür ki gürisnelikni çirāğı şu‘le u-(4)-radur cüst bolıl, bāverçilerni tabah-hānege cem‘ kıılıl, reng-ā-reng ta‘āmlarğa (5) muqayyed bolsunlar dedi. Şāpūr müşahhaş bildi kim maña günāh qoymakka qaşd kıılıpdur dedi kim (6) ey yılan maqşūdumğa yēttim, düşmendin hālāş kıldın, şevāb bisyār hāşıl boldı, ēmdi (7) öz yurtunğa yangıl dedi. Yılan ayttı kim hey nā-dān zebūn sözledin, müfāraḳat sözini (8) demegil, men seniñ bilen acıramaslıkka ‘ahd ü peymān kıılıp

êrdim. Êmdi seni qoymas-men (9) kim tenhâ munda qalsan bâkî ‘ömrümni seniñ bilen ötkerür-men dèdi. Şâpûr hayrân (10) bolup qaçqalı cây tapmadı. **Qıı‘ a;**

[fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün]

Nağşebî ilticâ kıılma düşmendin

Bolma mağrûr anı muhabbetige

Vaqt (11) tapqunça dost bulğusıdur

‘Ākıbet kıılmağay haıa işige

Şâpûr dèdi kim yılannı (12) zehrige giriftâr bolmasdın burun hîle kıılıp qutulmaq kerek dep dèdi kim ey yâr-ı muvâfıq-ı (13) şecâ‘at-pîşe el-hâl bu câhda saña lâyıq tapar ta‘âm yok. Bu câhğa yakın bir köl bar anda (14) balıg (...) köp eger qadem rencide kılsalar tabağ-hâneniñ çirâğı rûşen bolur dèdi. (15) Yılan yağış bolur yol başlağıl dèdi, bağanıñ arqasığa kirdi. Baqa köl yaqasığa kèldi. **[91b]** (1) Yılan kördi kim kölde balıg bilen bağanı nihâyeti yok. Der-hâl yılan şikârğa muqayyed boldı. (2) Şâpûr vaqtıñ ganîmet tapıp özini kenârğa aldı. Andın keyin yâr [u] birâder ve h‘îş [u] aqrabâlar-(3)-ıdın acırağanığa peşimânlar yèdi fâyide bërmedi. Bir nefis hoş-hâllıq körmedi bâkî (4) ‘ömrini yırağ birle ötkerdi. Yılan ol kölni baqa balıgıñı hem ota kıldı, yanıp (5) Şâpûrñı öyiğa kèldi erse Şâpûrñı tapmadı, efsûs kıılıp yandı. Tûtı sözini (6) bu yerge yetkürdi. Dèdi kim ey Huceste bu hikâyedın garağ bu ki her kim kıladurğan işini (7) âhiriğa baqmasa ‘ākıbet Şâpûr dek ‘ömrini yalguzlık bilen ötkerür. Her işiñge (8) kıla sen yırağñı endişe kılgıl. Êmdi vaqt boldı mağbûbğa vâşıl bolğıl dèdi. Huceste (9) qopup bargalı arada kıılıp êrdi. Şubhñı elçisi nümâyân boldı. Barmaqı tañla kèçeğa (10) mâni‘ boldı. **Qıı‘ a;**

[fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün]

Nağşebî h‘âhladı barıp bu kèçe

Hübluğ cânığa urğay kös

Barmaqığa (11) sebeb bolup mâni‘

Düşmen-i ‘uşşâğ êrür şubh huros

Yëgirmi Yëttiñçi Kêçesi

Zerîr-i şa‘r-bâfnıñ (12) hikâyesi, Zerîr-i şa‘r-bâf tahşîl-i mâl üçün Şâm vilâyetige barıp şermende bolup yanganı

(13) Gūyā ki nessāc-ı felek zerrîn mağrib vilâyetige kirgende mäh kār-gāh-ı maşrıkdın tūlū^c kıldı. Huceste (14) hūsn belāsını özige tertīb bērip ra‘ nālîk raḥşığa sūvār bolup tūṭını qaşığa kēldi. Dēdi kim (15) ey yār-ı cānī ve muḥabbet-i dü-cihānī dest-gīrlîk kılganıñ ma‘ lūm boldı. (...) saña meni maşlaḥatımnı [92a] (1) kılmak ve kār u bārımı bir kenāreğa çıkarmak lâzım u lâ-büdd turur. Ammā seniñ maşlaḥatıñnı hılāf (2) körer-men dēdi. Anda tūṭı dēdi kim ey Huceste tā keyğaça ‘ itāb şemşirini maña ḥavāle kılasen. Eger bu şemşir (3) bilen başımnı alsañ rızā bērūr-men. Ve-likin ādemī-zādnı cidd u cehdi hēç yerge yētmes bī-takāzā (4) Hudāvendi kūşış bilen müyesser bolmas. Seni mundağ takāzā kılganıñ Zerîr-i şa‘r-bâfge (5) oḥşaydur dēdi. Huceste soradı kim Zerîr-i şa‘r-bâfnı vāqı‘ ası kaydağ dēp tūṭı hikâyet (6) kıldı kim ‘ Irāk zemīnde Zerîr nām şa‘r-bâf bar ērdi. Şa‘r-bâflıqda yed-i beyzā körsetür (7) ērdi. Bir laḥza bī-kesb [ü] kār olturmas ērdi ve bir sâ‘ at ārām almas ērdi. Ve anı bir (8) dostı bar ērdi ve ol dost toḥur ērdi, yana mundın bölek hūneri yoḥ ērdi. Bir küni (9) dostnı körgeni bardı. Körer kim dostnı öyni bala barḳasını ve mülk [u] emvālını temāşā kılsa kāse-(10)-hā-yı zerrîn ve (...) Kirmānī bilen ārāste dostı ta‘ āmhā-yı gūnāgūn ve ni‘ methā-yı reng-ā-(11)-reng kēltürdi. Zerîr köñlide dēdi kim men pādīşāh u emūrlerğa ser-pāynı men toḥur-men. (12) Dostum fuḳarānı sebedni toḥur, bu ēkki hūnerni ḳaydası ber-‘ akis vāqı‘ a bolupdur. Hūner bābıda bolsa (13) men zer-dārraḳ bolsam kerek ērdi, dostum nāmurādraḳ bolḡay ērdi dēdi. Ta‘ accüb (14) kılıp ḥarf-ı hikâyege tūştiler, dostı dünyāsını bisyār kılıp ve ḡayr mükerrer nēmerselerni teferrüc kılıp (15) taḳrīr kıldı. Zerîr ḥayāl kıldı kim ān-heme zer-dārlıḳ sefernı ḥāşıyyetidür dēp öyge kēldi. Köçige [92b] (1) dēdi kim ey rūzgār-ı muvāfıḳ ve ey ḡam-gūsār-ı lāyık men bir nēçe vaḳt sefer ihtiyār kılır-men. Bu şehrde kesb [ü] kārımnı (2) sūdını körmedim. Şāyed ki sefer kılsam hūnerni fāyidesini körgey-men. Çirā ki ḳaşıdaki kesbni (3) ḳadri yoḥ, şedefdin acıramaḡan dürrni i‘ tibārı yoḥ bereketni ḥareketde dēpdür-(4)-ler dēdi. Köçi ayttı kim ey Zerîr bu ḥayāl-i fāsıdnı taşla. Hudā Te‘ ālā bērgen rızḳ-ı rūz-(5)-sığa ḳanā‘ at kıлмаḡan ḡalāletdür. Ezelde Hudā Te‘ ālā rūzı kılgan bolsa elbette (6) naşīb bolur. Eger Hudā Te‘ ālā naşīb kıлмаḡan bolsa cidd [ü] cehd bī-fāyide turur. Beyhūde sefernı (7) ihtiyār kıılma kim bir kün Sultān İbrāhīm Edhem ta‘ ām yēp olturup ērdiler. Bir zenbūr kēlip (8) bir munça ta‘ āmdın köterip kētti. Sultān zenbūrnu arḳasığa kirip bardılar.

Körerler kim (9) bir kuçkaçı gür yerge (...) yatıpdur. Zenbūr şol alıp bargan ta'āmnı kuçkaçını (10) ağızğa salıp yandı. Ya' nī Ĥudā Te'ālā hēç bendesini bī-rūzī yaratқан emesdür dēdi. (11) Zerīr-i şa' r-bāf ayttı kim ārī rāst ayta-sen ammā bir gūştı hareketde dēpdürler. Çirā ki (12) loğmanı ornıdın kötermese ağızğa özi kirmes, taşır özidin turmasa şikārğa (13) yétmes dēp zen ferzendini Ĥudā Te'ālāğa tapşurup Nişābūr vilāyetige bardı. Nēçe müddet (14) Nişābūr vilāyetde kesb [ü] kār kılip bir munça pül taptı. Dēdi kim bu pūlumnu öz şehrimde yār-i (15) (...) bilen ferāğatge şarf kılsam yaḥşı bolur dēp 'Irāk zemīnga yandı. Bir ēkki menzil yörüp [93a] (1) bir köhne ribātge yētti. Tündin bir ḥişşe ötüp ērdi közi uykuğa bardı. Körer kim hevādın (2) ēkki kuş şüretlik nēmerse zāhir boldı. Birbiridin soradı kim sen nē kişi sen? Şüret (3) cevāb bērdi kim men bu kişini kesb [ü] kārıdur-men, yana biri dēdi kim men bu kişini baḥtıdur-men (4) dēdi. Baḥtnı şüreti kesbni şüretige dēdi kim Zerīr-i şa' r-bāf ya' nī ḥālī bāfnı hēç ḥazīne ve defīne-(5)-si yok, sen munça mālını qandın aldın dēdi. Kesbni şüret dēdi kim meni resmim bu ki (6) eger kimerse bir nēçe vaḳt maḥa iş buyurğu dēk bolsa ol kişi zāyi' kılmaz-men. Elbette ol (7) kişige bir nēmerse baradur-men. Eger seniñ 'ināyetin bolsa sūd kılr ve eger seniñ 'ināyetin bolmasa (8) ve meniñ mürüvve[t] kılganım sūd kılmaz ve ri'āyet kılganım nef' kılmaz dēdi. Zerīr bu tüşni (9) körüp uykuğın oyğandı. Baḥsa ança tapқан naḳdīnesini oğrı alıp kētipdür baḳıp (10) ḥayrān boldı. Zerīr-i bī-çāre yana Nişābūrğa yandı. Bir nēçe müddetler yana kesb [ü] kārğa meşğūl boldı. (11) Bir munça naḳdīne qolığa kēltürüp yana öz şehrige 'āzim boldı. Yana şol menzilige tüşti, tün-(12)-din bir ḥişşe ötüp ērdi. Bāz közi uykuğa meyl kıldı. Hemānā ki yana şol tüşni (13) qorqup oyğan naḳdīnelerini oğrı alıpdur. Ḥaber-dār bolsa uykuğın hem nā-murād-(14)-raḳ bolupdur qazāğa rızā bolup dost [u] düşmengā külgü bolurğa boyun sunup öyge (15) kēldi. Peşimān u nedāmet hēç fāyide bērmedi. Köçi bu aḥvālını körüp ayttı kim seniñ bu kılganın şegālğa [93b] (1) oḥşaydur dēdi. Zerīr şegālını vāḳı' asını soradı. Köçi şegālını vāḳı' asını kıldı dēdi kim (2) burnaḳı zamānda bir kişini atı qotur bolup ērdi. Yāl [ü] kuyruğın acıradı. Ėgesi (3) bu atını evḳāt kılsun dēp qoyup iberdi. Bu at her gūşede ve her bīşede yörür ērdi. (4) Nā-gāh bir şegāl bir sıçkanı paylap olturup ērdi. Közi bu atını bordaḳığa tüşti, kör-(5)-di kim kemāl-i uluğlığın öz alıp yerge yētey dēp turupdur. Şegāl ḥayāl kıldı kim (6) bir sā' atdın kēyin üzülüp qalır dēp sıçkanı taşılap arḳasın yörirdi. Nē çend zamān (7) ērgeşip yörirdi ērse üzülüp qalmadı. Ḥaber-dār bolsa üzülmes ēken anın üçün (8) tama' - gīr-i ḥalḳını ḥayālını aḥa oḥşatıpdurlar. Şegālın mādese 'itāb kıldı kim ey aḥmaḳ (9) tolanı tama' ıda bolup azdın qoruk qaldın dēdi. Şegāl ayttı kim azğa qanā' at kılmāḳ

(10) kim himmetlikdin érür āsān işka qol qoymaq bes tabī' atlikdin turur. Eger kişi şikār (11) kıladurğan vaqtda qotas yā kılan yā keyik uqrasa elbette tavışkannı qoyup bularnı (12) alguluk dep anı arqasıdın üzölmes. Anıñ tama' ıda taşaksız qalur köçiğa (13) şermende bolur dep tūṭi sözini bu yerge yetkürdi. Dedi kim ey Huceste ādem-zād cidd [ü] (14) cehddin murādığa yetmes yaḥşı yārī bērmese maqşūd ḥāşıl bolmas. Ėmdi vaqtdür kim (15) barıp maḥbūbnı vişālīga yetgey-sen ve her işige kıla-sen āhiriğa baqğay-sen dedi. Huceste [94a] (1) maḥbūb vişālīga yetip bargay ve murādını ḥāşıl kılgay. Kēceni siyāh-pūş leşkerini aq 'alemi nümāyān (2) boldı. Barmaqı tañla kèceğa tevaqquf taptı. **Kıṭ' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebī ḥ'āhladı barıp bu kèce

Hūbluq cānığa (3) urğay kös

Barmaqığa sebeb bolup māni'

Düşmen-i 'uşşāq érür şubḥ ḥuros

Yegirmi Sekkiz-(4)-inçi Kècesi

Külāl ḥaseb u nesebni pādişāhnı aldıda ma' lūm boldı, pādişāh ol mertebede mertebesini (5) bülend kılıp āḥir mertebede bērgen in' āmını alğanı

Güyā ki külālni kūze-yi zerrini dek āfitāb mağrib-(6)-niñ deryāsığa çomdı. Ābdār-ı sīmīn māh maşrıq yaqasıdın baş çıkardı. Huceste taşvīr (7) u teşviş bilen ruḥşat alğanı tūṭini qaşığa keldi. Dedi kim ey menba' -ı ma' ānet bir kün mü 'min (8) ḥalīfeni qaşığa bir kişi kēlip dedi kim yā ḥalīfe men 'Arab ferzendī bolur-men, nēme tiley-sen dedi-(9)-ler. A' rābī ayttı kim ḥacge barur-men dedi, ḥalīfe ayttılar yol bolsun. 'Arab yana dedi kim yā ḥalīfe (10) zād-ı rāḥilim yok dedi. Ḥalīfe ayttılar kim andağ bolsa saña ḥac vācib ēmes dediler. (11) A' rābī yana dedi kim yā ḥalīfe sendin bir nēme tilep alğanı keldim ammā kunūṭğa kēlmedim dedi. Ey tūṭi (12) her nē sendin tilesem kēlām-ı şirīn ve ḥikāyet-i rengin bilen maqşūdımdın keyin sala-sen (13) dedi. Tūṭi ayttı kim ey Huceste ol maḥbūbnı ḥaseb ü nesebni bilmaq tā ki qā' ide-yi muḥabbetge muvāfiq (14) ēken mü nā-muvāfiq ēmes mü, çünān çi pādişāh külālni ḥaseb [ü] nesebni ma' lūm kıldı ammā qā' idege (15) lāzım ērdi anı buzmadı dedi. Huceste soradı kim külālni

vākı‘ ası kandağ dēdi. Tūṭi ayttı kim [94b] (1) fülān vaqtda bir külālī bar ērdi kim heme külāllerdin üstād ērdi. Çarḥ-ı felekni gerdişidin (2) nā-ḥoş bolup bir (...) urdı. Dükkānıǵa kirdi kārıǵa meşǵul boldı ve mestlik (3) bilen yasağan kūzeleri pesendiǵa kēlmedi ve bu kılğan kūzeleridin köñli (4) ḥorsend bolmay, ğaḏab birlen yerge urup ērdi. Sınuqları birbirige tēgip kūzeni (5) sınuķı kēlip külālni yüz közige tēgip cerāḥat kıldı. Bir nēçe kūnler merhemler qoyup cerāḥatı (6) şıḥḥat taptı. Bu cerāḥatlarını eşeri gūyā ki nize ve şemşirniñ cerāḥatı dēk dağ bolup qaldı. (7) El-kışşa bir nēçe müddetdin kēyin bu şehrde қаһтчилік boldı. Bir pārçe nānnı her nēmedin қадrlіk (8) taptılar, nā-çār istey külāl hūnerini taşlap sipāhāne ser-pālar kēyip yana özge şehrge barıp (9) ol şehrni pādīşāhıǵa barıp nōker boldı. Pādīşāh külālni yüzide bu nişā[ne]lerni körüp ḥayāl (10) kıldı kim elbette bu kişi bahādırlıķ cihetidin cerāḥatlık bolǵandur, çirā ki yüz közide şemşirni (11) nişāneleri bar dēp bahādırlar қатарıda орун бērdi. Bir nēçe zamāndın soñra pādīşāhnı (12) memleketiǵa bir tarafdın uluğ yaǵı kēldi. Pādīşāh külālni leşkeriǵa menşūbını izāfe kıldı. Bir kūni (13) pādīşāh soradı kim қайсы bahādırnı evlādıdın болur-sız? Külāl rāstnı aytmaslıķқа чāre (14) tapmadı, aḥvālni ma‘ lūm kıldı. Pādīşāhnıñ ğaraḏı fevt bolgaç küldi yana kişini leşker başı (15) kılıp ser-efrāz kılıp ērdi. Külāl ‘arż kıldı, ey pādīşāh-ı ‘ālem ol mertebede ḥadem ü ḥaşemni қатарıda [95a] (1) орун бērdiler. Uluğlar birle hem-nişān ve hem-ṭabaķ kıldıñ. Eger bu ḥızmetni bendeni atıǵa bitü-(2)-sen ‘ayn-ı şevāb ve maḥż-ı kemāl bolur dēdi. Pādīşāh dēdi kim ey külāl seniñ aşl nesebiñ (3) ma‘ lūm boldı, her işni münāsebetide lāyık kişi kerek, kişi bolğan bilen ādem-zād berāber ērme. (4) Bu iş seniñ bilen gūşād tapmas, çünānçi şegālni beççelerdin şirni beççeleri mümtāz boldı (5) dēdi. Külāl kandağ bolup mümtāz bolgen ēken dēdi. Pādīşāh dēdi kim fülān vaqtda (6) bir bişe bar ērdi lāle-zār-ı dil-keş ve mergūb-ı bī-ġış. Bir kūni şir şikārga çıktı, çendān yōridi (7) hēç şaydı uçramadı, ḥuşk ḥālī kēlip bişeni yaķasıda ḥayrān-vār turup ērdi. (8) Şegālni balalardın ēkki nēçesi uçradı. Gūyā ki bir pārçe gūşt dēk der-ḥāl şir müşk dēk (9) taşlap öyge alıp kēldi. Mādesini aldıǵa qoydı kim ey cūftüm oşbu mużǵanı taptım. (10) Yēmege meni köñlüm qabūl kılmadı, raḥm kılıp saña alıp kēldim. Men bu kūn açlıǵқа тәқат (11) kılur-men ēmes taḥammül kılmas-sen. Bu ta‘ āmnı tenāvül kılǵıl dēdi. Mādesi dēdi kim sen (12) bilgil bī-raḥmlık seniñ şıfatıñdur ve meni ēkki kiçik ‘ıyālım bar. Mazlūmlar ‘ıyāllarıǵa merḥūm (13) bolurlar. Eger ḥvāḥlasan bu yetimlerni anası dēk perveriş kılısam dēdi, şir yaḥşı bolur dēdi. (14) **Қıı‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî raḥm kıl kiçiklerğa

‘ Ākil ersen bu sözni yād algıl

Raḥm kılğannı kim körüp şirdin

(15) Şir dek raḥm özünge lāzım kıl

Şirniñ mādese şegālñi balalarını özini balası dek [95b] (1) perveriş kıldı. Şirni balaları bularnı uluğ ağalarımız dep gümān kılıp yörür (2) érdiler. Şegālñi balaları şirni balalarını kiçik ögemiz⁹¹ dep yörür érdiler. Şu bu tarıka bilen (3) birbirleri birlen hem-ḥāl ve hem-maḳāl bolup çoñ boldılar, muḥabbetleri ber-kemāl boldı. (4) Bir küni şirni bala[la]rı bilen şegālñi balaları şikārğa çıktılar. Yolda bir fıl-i mest uçradı, (5) bularğa kaşd kıldı. Şecā‘ at himmetlik ve dil-āverlikde şirni balaları öz zātıdın (6) érdi. Qahr u ğaḏab bilen fılğa rû-be-rû boldılar. Tiş çengelleri bilen fılğa raḥm saldılar (7) ve fılñi kaçurdılar. Vaqtı haber-dār bolsalar şegālñi balaları bir pinhān yerde yaşunup yatıpdur-(8)-lar. Çirā ki şegāl zātıda himmet ve şecā‘ at yok aşlı nā-cinş érdi. Ammā şir beççeler bilen (9) perveriş tapğan üçün özini şir beççelerge oḥşatıp yörür érdi. Ey külāl sendin bu (10) mühim kifāyet tapmas. Seni ol vaqtda uluğ kılıp āḥir mertebede ‘azl kılmaḳ ḳā‘ idedin (11) taşkarıdur dep çüb-dārılar ornıda cāy bérdi dep tūṭı sözini bu yerge yétkürdi. (12) Dedi kim ey Huceste maḥbûbğa evvel vefā körsetip āḥir vaqt acıraşkuluḳ émes dep naşihatler (13) kıldı ve yana dedi kim ey Huceste bu sâ‘ at yahşı sâ‘ atdur, barğıl maṭlûbnı kolıdın bérnegil (14) dedi. Huceste kopup şundağ kılğay bir tarafdın şir-i ğurrān dek āfitābnıñ eşeri zāhir boldı. (15) Barmaḳı tañlağa tevaḳḳuf taptı.

Yègirmi Tokkuzunçı Kèçesi

Şir-i siyah-ğuş māh maşrıḳ vilāyetidin [96a] (1) ḥurûc kıldı. Huceste çehresini āfitāb cebhesini māh dek kılıp ruḥşat alğanı tūṭını (2) kaşığa keldi. Dedi kim ey sermāye-yi sürür ve ey gūyā-yı Tūr, meger sen meni dil-gİR bolğanımğa hoş (3) bolur éken sen ve ḥorsend bolğanımğa dil-gİR bolur éken sen. Çirā ki ğamımnı üleşmey-sen (4) ve hēç

⁹¹ Yazmada “öge” şeklinde yazılmıştır. Ancak sözcüğün aslı “ögey” dir. Bk. **ögey** (dizin-sözlük).

maşlahat körsetmey-sen dedi. Tūṭī-yi murğ-ı mekkārī ḳasem būnyād ḳılıp dedi ki (5) ‘an-ḳarīb murādınğa yetküredür-men. Vaşıyyetim bu kim maḥbūbğa mülākāt bolğanda ḥādise rūy bërse (6) tedbīr birlen özünge siyah-güş dēk ḥalāşlik bergey-sen dedi. Huceste ḳandağ ḥalāş (7) taptı [dedi]. Tūṭī ḥikāye ḳıldı kim fülān vaḳtda bir merğ-zār-ı ḥoş ve lāle-zār-ı dil-keş bar êrdi. (8) [Bir şīr] bu bīşede maḳām tutup êrdi. Bir vaḳt bu şīrğa sefer ḳılmaḳ lāzım boldı ve anı ḥızmetide bir (9) şāḥib-i ‘aḳl maymūn bar êrdi. Ornını maymūnğa emānet bërıp özi seferge ketti. Ammā şīr bilmedi ki (10) büm-ı şüm ornığa olturalmas, tülki şīrni ornığa bolmas. Bir küni siyah-güş temāşā ḳılıp (11) yörise bu bīşe ‘aceb nezāketliğ vāḳı‘a bolupdur ve bu bīşede ber-ḳarār bolup vaṭan tuttı. Maymūn (12) dedi kim nē ‘aceb dil-gīr ḳişi êken sen, bu bīşe şīrni menzil-gāhıdur ḥaddiñ bolur mu şīrniñ (13) ornıda kēlip olturğay-sen dedi. Siyāh-güş ayttı kim ḳadimū’l-eyyāmdın bu yurt memleketni meni ata (14) babam sorap kēlgen maḳa mīrāşdur, maḳa tēger dedi ve eger bāver ḳılmasaḅ veşīḳa nişānım hem bar êrdi. (15) Maymūn bu sözlerdin mülzem bolup şīrni taḥtnı siyāh-güşge salıp çıktı. Siyāh-güşni mādesi dedi kim [96b] (1) ey cüftüm bu işni zebūn ḳıldıñ, mebādā şīr kēlse bizni bī-ser-encām ḳılır, vaḳtlik bu yêrdin (2) bir cāyge baralı dedi. Siyāh-güş ayttı kim ey ḥātūn sen bilmes-sen ‘aḳlını aldıda rūz-(3)-nı ḳıymeti bolmas, şīrni zūrı bolsa ‘aḳl toğrısıda yurt bizni bolur dēp dil-cem‘lik (4) birle olturdı. Köçi hergiz ḳabūl ḳılmadı ve ayttı kim mekr [ü] ḥīle bilen ḳutulaman dēgeniñ ḥayāl-i (5) fāsıd turur, mekr [ü] ḥīleni ‘āḳıbeti bī-‘ilāclik turur, mekr [ü] ḥīle bilen zinde-gānlıḳ ḳılğan āḥiri (6) gürg ü şegālğa oḥşaydur dedi. Siyāh-güş gürg ü şegālını vāḳı‘asını soradı. Mādesi (7) ayttı kim fülān vaḳtda gürg, şegālını bir külbe-ḥānesige yaşunup kirip olturdı kim şegāl (8) kēlse tutğay, bir vaḳtdın soñra şegāl otağığa kēldi. Körer kim ḡayr ḳişini izi bardur, (9) kirip yanıp çıḳḳanı ma‘lūm êmes. Köñlide dedi kim bilip bolmaydur mebādā düşmen-i ḳavī-heykelī (10) kemīn ḳılıp cānımını ḳaşdıda bolsa bī-endīşe kirgenim zebūndur āzmāyīş üçün külbe-ḥānemge üç (11) mertebe ḳıçḳıray. Eger ḳişi ḳara bolsa ünümni eşitip çıkar, dil-cem‘ bolğanım yaḥşıdur dedi. Ḳıçḳırdı kim (12) ey külbe-ḥānem şıḥḥat selāmet bar mu sen dedi. Gürg bu āvāznı eşitip ḥayrān boldı. Dedi kim (13) ḥēç ḳişini külbe-ḥānesidin şāḥib-i ḥānesiğa āvāz kēlgeni yok. ‘Aceb ihtimāli bar ki şegālını külbe-ḥāne-(14)-sidin āvāz çıkar êken dedi. Şegāl yana ḳıçḳırdı kim ey külbe-ḥāne her bar ki kēlsem āvāz (15) āvāz ḳılsam nişān bërür êrdiñ, ḥālā ḥēç nişāne zāḥir bolmaydur dedi. Gürg ayttı kim şegāl [97a] (1) rāst aytadur egerçi āvāz ḳılmasam hem nişāne belğürey dēp turdı. Yana şegāl āvāz (2) ḳıldı kim ey külbe-ḥānem eger sen āvāz bërseñ kirey bolmasa kēlgen yolumge kētey dedi. (3) Gürg endīşe ḳılıp dedi kim eger bu def‘a

āvāz bërmesem şegāl yanıp kèter ve meni ğažabım fevt (4) bolur dèp āvāz bildürdi. Şegālğa ma' lūm boldı kim külbe-ĥānesiğa gürg kiripdür. (5) Yaqın yèrde bir çofān koy otlatıp yörür èrdi. Şegāl barıp çofānnı kışkırdı. (6) Çofān şegālñi ğarażı nème èken bilen dèp kèldi. Soradı kim ey şegāl nè vechdin (7) meni kışkırdın sen dèdi. Şegāl çofānğa külbe-ĥānesige kirgen gürgni beyān kıldı. Çofān bu (8) ĥaberni eşitti, vaqtñı ğanīmet tapıp cemā' asığa ĥaber salıp yığılıp kèlip gürgni tutup terisige saman (9) tıktılar. Şegāllar bu belādın ĥutuldılar dèdi. Siyāh-güş ayttı kim ey cüftüm gürgni ĥikāyesi (10) ādem-zādñı 'aqlı elbette mekr [ü] ĥiledin yırağdur, şu bu mükālemede turup èrdiler. Şirni şerefesi (11) zāhir boldı. Fi'l-ĥāl maymūn şirni aldığa bardı, siyāh-güş yurtñı alğanını beyān (12) kıldı. Bu vāqı' anı eşitip şirni ğažabı kèldi. Siyāh-güşğa başlağıl dèdi ve ĥademini ilgeri (13) koydı. Yana endişe kıldı kim ey büzine siyāh-güş dègen heme derendelerni pādişāhı oĥşar, (14) şecā' atde ve himmetde mendin ziyāde oĥşar, qorqmay yurtumñı basıp olturupdur dèdi. (15) Maymūn dèdi kim ey şir sendin hem ğālib kişi bar mu dèdi. Şir dèdi kim ey büzine Ĥudā Tebāreke ve Te' ālā [97b] (1) zürdin zür dādluğdın uluğ yaratğan èmes mü? Eger çendī ki peşşe ĥaķirdür Ĥudā Te' ālā (2) taķdiri aña yār bolsa her-āyine fil dèk zeber-destğa ğālib kèlür dèp (...) bolup (3) öy tarafiga yörirdi ve her tarafdın ĥaber-dār boldı. Siyāh-güşñı mādesi dèdi kim her nèmersedin (4) qorqsam başımğa yètedür dèdi. Siyāh-güş körer kim şir kèlipdür, Ĥudā Te' ālāğa tevekkül kılıp (5) mādesiğa ayttı kim ey ĥātūn vaqtā ki şir yaqın kèlse sen balañı yığlat kèl. Men balaların (6) nème üçün yığlaydur dèsem şirniñ güştidin bölek güştnı yemeydür-men ve yèdür dègil (7) dèdi. (...) şir külbe-ĥānesini eşikige kèldi. Şir ĥulak tutup baķtı erse siyāh-güş-(8)-nı balaları yığlaydur. Siyāh-güş mādesidin soradı balaların nèmge yığlaydur. Mādesi (9) cevāb bèrdi kim şirni güştidin bölek güştnı yemey-men (...) dèdi. Siyāh-güş mādesiğa (10) dèdi kim ey balalarım si[z]lerni şirni güşti bilen mihmān kılatur-men dèp şol niyetde (11) şirni külbe-ĥānesige kèlgendür-men. Bir nèce kün bolupdur şir sefer kılıpdur bu kün yā tañla (12) kèlür kèlgen zamān sizlerğa tutup bèrür-men. Şu bu şirni güşti bilen sizlerni mihmān (13) kılur-men dèdi. Bu sözni şir eşitip bī-ťāķat bolup yandı. Dèdi kim ey büzine men (14) aytnadı mu ĥarīf-i ĥavī-heykelidür kim meni közige eylemey kişi ornıda körmey kèlgendür. (15) Eger ĥaşm-ı za' īf bolsa èrdi hergiz şirni ornığa kèlmes èrdi dèdi. Maymūn ayttı kim ey [98a] (1) şir sen anı aldığa kirmağda qorqsan sen barıp eşikte turğıl. Men seni kèlgeniñni (2) siyāh-güşge aytay dèdi. Yurtuñı salıp kèter siyāh-güş civānīdür za' īf munça-(3)-lik bilen qorqup yanmağ lāzım èmes, bu kılğan işiñ zebūn dèdi. Maşlaĥat-(4)-dın şir endek ĥuvvet aldı, eşikge kèldiler. Siyāh-güş mādesiğa dèdi kim yana

balasını (5) yığlatgıl dèdi. Mādesi yana balasını yığlattı, siyāh-güş dèdi kim ey şāh-ı sibā' nı (6) balaları bir sâ' at şabr kılıñlar. Şir seferdin kèlgen èmiş, büzine nām dostum bar èrdi, (7) anıñ bilen ant şart kılıp èrdim. Şirni alıp kèlmek bolup kètip eger yalğan (8) aytıp alıp kèlmese büzinelerni zürriyatını qurudur-men, hemîn sâ' at alıp kèlür (9) şirni sizlerge tirig tutup toyğarur-men, pādişāhlarnı balası tākātlik bolurlar (10) dèdi. Şir bu sözni eşitip köñlide ayttı kim her-āyine maymūn hīle kılıp meni ölümge başlap (11) alıp kèlgen èken men munı bilip èrdim bolmasa qayıp kèlgen kişini munça mülāyemet-(12)-lik kılıp alıp kèlür mü dèdi. Meni ölümge alıp kèlgen èken sen dep maymūnnı (13) pārçe pārçe kılıp yırtıp saldı, özi yanıp kètti. Mundın kèyin bu yurtı atını atamadı. (14) Siyāh-güşge bākī pāyende qaldı. Tūṭı sözini bu yerge yètkürdi, dèdi kim ey Huceste eger maḥbūbge (15) mülākāt bolsañ şecā' at bilen vāqı' adın ḥalāş bolurnı fikride bolğay-sen dèdi. [98b] (1) Mundın ziyāde maṭlūbnı muntazır kılmagıl dèdi. Huceste şundağ kılğay-men dep irāde (2) kıldı. Ol taraftın kündüzni elçisi nümāyān bolup barmağı tañlağa māni' boldı.

(3) Otuzunçı Kèçesi

Zīnet èkki balası bilen pelengğa mülākāt bolğanı ve Zīnet mekr ü hīle bilen (4) pelengdin selāmet qutulğanı

Āfitāb peleng dèk germ mizāc bolup sipihr-i devvārdın (5) mağrib deryāsığa ğavṭ urğanda ay mu' tedil-mizāc bolup bedrlik derecesidin ötüp (6) maşrık taḥtığa çıktı. Huceste bāṭın cūşān ve zāhir ḥurūşān tūṭını qaşığa kèldi. Aydı kim ey (7) eşref-i eşrāf ü fuṣalā müşāḥḥaşdur kim tört nēmerse hergiz yanmas. Atken oq, aytken söz, (8) qazā, ötken 'ömr. Bu tört cevher mendin zāyıl boldı, aḥvālimğa raḥm kılğıl, cūnān selāsıl kim (9) 'ilācnı kılğıl dèdi. Tūṭı ayttı kim ey ked-bānū her kim tört nēmersedin perhīz kılsa hergiz yamanlıqnı (10) körmes. Biri ğaflet, èkkinçi mizāc, üçünçi ıztırāb hem ḥūb èrmes. Eger bu bābdın vāqı' (11) bolsa özünñ Zīnet dèk tedbīr bilen ḥalāş kılğay-sen dèdi. Huceste soradı kim Zīnet (12) nēçük ḥalāş boldı. Tūṭı ayttı kim fülān vaqṭda Hindū vilāyetide bir kişi bar èrdi. Ammā (13) köçi nihāyet bed-ḥūy, ceng-cūy, yāve-gū, qabīḥ-şūret. Bir küni küyevsi ğālib kèlip (14) edeb-kārлық kıldı. Köçi èkki balası alıp şahrānı āheng kıldı. Bu dīv-çehreniñ şekli şemā'ilidin (15) gül-i beyābān bāng kılmadı ve hēc perende zāhir bolmadı. Be-nā-gāh bu dīv-çehreniñ ser-i rāhını [99a] (1) şir tuttı. Qaşdı bu èrdi kim bu dīv-çehreni èkki balası bilen tu' me kılsa. Mazlūm

mütehayyir boldı (2) ve özni kılğanıdın peşimān bolup tevbe ve istiğfārga meşgūl boldı. ‘Ahd kıldı kim eger (3) bu varṭa-yı helāketdin ḡutulsam küyevimni emr-i fermānıdın tecāvūz kılmağay dēdi ve yana (4) fikr kıldı kim şīrga mekr [ü] ḡile kılmaḡ kerek ve eger mekr [ü] ḡile kār kılmasa ḡazāga rızā bēрмаḡ kerek dēp (5) pelengge bāng bā-heybet urdı. Dēdi kim ey peleng beri kēlgil, mendin bir söz eşitgil dēdi. (6) Peleng bu sözni eşitip mütehayyir boldı. Ayttı kim ey Zīnet ne sözdür kim bī-endīşe vū bī-ībā aytur-sen (7) dēdi. Mazlūme dēdi kim bu memleketde bir şīr-i şerze bar, ‘ālemni çengeliğa alıp ḡarāb kıldı ve (8) küni çendān ḡalāyıḡnı şikār kıladur. Şol sebebdin heme ḡalāyıḡ bu şīrga her küni üç kişini (9) vazīfe kılıpdurlar. Bu kün şīrni ṭu‘mesiğa ḡur‘a salıp ēkenler, ḡur‘a ēkki balam birle meniḡ (10) atımğa çıḡıpdur. Çāvūş kēlip şīrni yarlıḡını maḡa yētkür[d]i. El-ḡāl şīrni ṭu‘mesige baradur-men, (11) yaḡşı ḡalḡnı evlādıdın bolur-men. Hēç kim meni eşikimdin ḡorūḡ yanḡan ēmes. Eger sen hem meniḡ (12) ḡaşdımda kēlgen bolsaḡ maḡrūm yanmaḡıl. Bir balam bilen meni nışfımnı yēgil ve yana bir balam bilen (13) nışfımnı şīrga ḡoyḡıl, şīr hem aç ḡalmasun dēdi. Peleng ayttı kim ey ‘avret bu ḡısm seḡāvet-(14)-ni hēç kimdin eşitmedim. Kişi dūşmenge mundaḡ luṭf [u] kerem kıılır mu dēdi. Zīnet ayttı kim (15) bu ḡısm seḡāvetler ehl-i keremdin ‘aceb ērmes. ‘Ömer ‘Abdü’l-‘azīznı vāḡı‘asını eşitmediḡ mü [99b] (1) dēdi. Bir kün satḡun alḡan ḡulları ‘Ömer ‘Abdü’l-‘azīzga zehr bērdi. Şol zamān carlap dēdi kim (2) ey ḡulām maḡa nēme üçün zehr bērdiḡ dēdi. Ḳul ayttı kim vezīr maḡa ‘ālem-i cihān altun va‘de kıldı, (3) andın vūcūdga kēlgendür dēdi, tevbe kııldım dēdi. ‘Ömer ‘Abdü’l-‘azīz dēdiler kim ey ḡulām bu on miḡ (4) tengeni alıp ḡarcı kılgıl, men bu zehrdin amān tapmas-men. Ve-līkin munda turmaḡıl kim seni bu (5) işdin selāmet ḡoymaslar dēp yıraḡ ḡaçurdı. Ey şīr bu kün meni başımğa ölüm kēlipdür, (6) meni yēḡü dēk sen el-ḡāl şīrdin sen ilgeri uçradıḡ, saḡa lāzım boldum, bir balam birle nışfımnı (7) sen yēgil, bir balam birle nışfımnı şīrge ḡoyḡıl. Ammā zīnhār bu memleketde turmaḡay-sen, nēme üçün (8) kim şīr murdārını herḡiz yēmes. Munı nışfını kim yēdi dēp sorasa balam nā-çār aytar. Ol ḡālde şīrni (9) arḡanğa kirip her yērge barsaḡ barıp öltürmey yanmas, bala barḡaḡnı esīr kıılır dēdi. (10) Peleng kim bu sözni Zīnetdin eşitti vehmge ḡaldı, ḡayāl kıldı. Mebādā şīr şu bu ḡālde kēlse meni (11) bī-ḡuzūr kıılır, bir her ṭarīḡa munda turmaḡnı maşlaḡat yoḡ dēp çünān ḡaçtı kim ēkki ferseng yērge (12) barıp toḡtadı, şu bu ızṭırāb bilen kētip barur ērdi. Yolda bir tülki uçradı, şīrdin (13) ızṭırābnı sebebnı soradı. Peleng mazlūmedin eşitgen sözni tülkiğa ḡikāye kıldı. (14) Şol zamān tülki pelengni maşhara tutup dēdi kim ey aḡmaḡ seni seḡā‘at dēpdürler, (15) ol mazlūm sendin ḡutulmaḡ üçün mekr kılıpdur. Elbette

mazlûm kiři başdın ayağ [100a] (1) mekr ü hiledür. Mazlûm kişini mundağ sözige girifte bolup şundağ loğmanı (...) iberür mü? (2) Hālā hem bolsa qolunđın kelse anı müft ibermegil ve eger hātırınğa hālel vāķi‘ bolup qor-(3)-qsañ meni özün birle hem-rāh alıp bargıl, devletinđin kebābğa iřtihā-menddür-men (4) dēdi. Peleng ayttı kim ey rūbāh mazlûmeni aytkanı rāst bolsa sen bir tōřükge qaçıp (5) kirsēñ meni şirğa ēletip bērsēñ nē ‘ilāc kıılır-men dēdi. Tülki ayttı kim dil-cem‘ bolğıl, (6) Zīnetni her nē aytkanı ğalať bilgil. Eger bāver kıılmasañ bir tınāb birle butumdın bağlağıl, bir ucnı (7) özünni butunğa bağlağıl, hem-rāh bolup bar ölüg ve meni qaçqalı qoymağıl dēdi. řir ve tülki (8) şundağ kıılıp Zīnetni qaşığa kēldiler Zīnet kim yırakdın tülki ve pelengni kōrdi. Dēdi (9) kim yana bir ‘illeti peydā boldı, muña bir bāng bā-heybet urmasam ve mekr [ü] hileni tepretmesem her-āyine meni (10) helāk kıılır dēp feryād kııldı kim ey peleng seni qoyup ibergenimge peřimānda ērdim-men, mazlûm (11) ēmesdür-men. Belki beyābānīdür-men her yerde bolsañ yanıp yağşı kēlip-sen ve diğeri bu ki (12) meni hayālimni bilip peşkeşge tülkini alıp kēlip-sen ve men tülkini ğuştı bilen rāzi bolmas-men (13) özünni cānga bedel şirni yā filni yā kıulan yā toñuznı alıp kēlseñ ğarañınge yiber-sen (14) dēp iřtimālim bar ērdi, ğalať kıılıp ēken sen dēp izhār-ı ğažab kııldı. Tülki bu sözni (15) ēřitip ayttı kim ey peleng bu mazlûm ēmes ēken belā-yı bed ēken eger kudretin bolsa ğiyel [100b] (1) kıılma qaçalı dēdi. Der-hāl peleng bilen tülki kēlgen yolığa kıırāb revān boldılar. (2) Tülkini bağlağan tınābları derd-i ser boldı. Peleng hem teng boldı řu bu hāletide tülki (3) küldi. Peleng tülkige ğažab kııldı kim ey ğarām-zāde şundağ vaqtda meni maşhara tutar-(4)-sen mü dēdi. Tülki ayttı kim ey peleng seni aħmaklığınge kōñlüm küledür dēdi. Čirā ki (5) hemīn sā‘ at arqamızdın yetip kelse nē ‘ilāc kıılır-miz. Fi’l-hāl ayağımın yazıp qoya bēr-(6)-gil ki sen bir şarafge ve men bir şarafge qaçalı bizni tutalmas bolsa kerek, bolmasa helāk buyur-miz (7) dēdi. Bu sözge peleng rāzi bolup tülkini ayağın yazıp qoya bērdi, tülki qaçıp bir tōřükge (8) kirdi, peleng mundın kēyin hergiz bu memleketni atını tutmadı. Zīnet bu řarīka mekr ü hile bilen (9) pelengni çengelidin kıutuldı. Tūťi sözini bu yerge yetkürdi, dēdi kim ey Ğuceste zamāne tülkisini (10) öyünğa salsalar peleng-i hādiře ve nā-dān tu‘ meni yeter kılsa özünni řu bu řarīkada kıutqarğay-sen. (11) Ėmdi hēç māni‘ yok yol bolsun dēp ruşsa[t] bērdi. Ğuceste qopup bargay bir şarafdın (12) kündüzni ğavğası zāhir bolup barmaqı tañlağa māni‘ boldı. **Қıт‘a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî ḥ'āhladı (13) barıp bu kēçe

Ḥüblük cānıǵa urǵay kōs

Barmaǵıǵa sebeb bolup māni'

Düşmen-i ' uşşāk érür (14) şubḥ ḥuros

Otuz Birinçi Kêçesi

Şegāl boyaqçını nīlǵa çomup çıqtı, cemī' derendelerǵa (15) pādişāh bolǵanı

Güyā ki Fir'avn āfitāb deryā-yı nīlǵa ğavṭa urǵanda Mūsā şalavāt[ü'r]-rahmān dēk [101a] (1) māh maşrık taǵıdın nümāyān boldı. Ḥuceste müştāk bolup ruḥşat tilegeni tūṭını qaşıǵa kēldi. (2) Körer kim tūṭı Qāf-ı tefekkür dēk deryā-yı fikrǵa çomup olaturıdır, dēdi kim ey vāsıtı-ı ' aql u dāniş (3) ve ey ğurre-yı te'emmül [ü] biniş, seni qaysı tefekkür bu ğamge saldı ve qaysı elem endişege giriftār kıldı dēdi. (4) Tūṭı dēdi kim ey Ḥuceste meni seni maşlahatın bu ğamge qoydı ve ' ilācın bu fikrǵa saldı dēdi. (5) Eger senin maḥbūbın ḥaseb-i ' ālī bolsa فهو المراد⁹² neseb-i ' ālī bolmasa edna'l-ḥaseb ve'l-neseb bolsa qorqu-(6)-nçum şundındur ki güher-i şeb-çirāğ eşk-i munçaq birle teñ bolǵanıǵa oḥşaydur. Eger zātı (7) nesebi zebūn bolsa şegāl-i nīl dēk rüsvā bolur dēdi. Ḥuceste şegāl-i nīlinin vākı'asını soradı. (8) Tūṭı ayttı kim burnaǵı zamānda şır ve pelengni bādiyeside bir şegāl bar érdi. Bu şegāl heme vaqt (9) şeħrge kirip ṭabaq ve qaşuqnı yalap örgenip érdi. Qazārā bir küni boyaqçını öyige (10) kiripdür, fi'l-ḥāl arqasından kirip kēldi, şegāl bildi kim kāfiye teng kēldi. Özini (11) ḥumge urdı, istey boyaqçı o yan bu yan qaradı tapmay qayıp çıqtı. Boyaqçı endek (12) (...) kılıp çıqqunça şegāl ḥumdeki nīlde turup ḥüb reng aldı. Taşqarı çıqıp öziǵe (13) qaradı, ' aceb zībā renglik bolupdur. Şaḥrāǵa çıqıp baqtı érse özini heybetlik ve selāmet-(14)-lik kördi ve yana böleklerǵa hem özini uluğ körsetti, çirā ki felek nīl-ğün ḥareketdin (15) ḥēç cān-verni bu rengde körgüzgeni yoq érdi. Ḥēç cān-verni ḥayvān ṭāyifesidin kebūd-[101b] (1)-pūş bolǵanını ḥēç ferzend-i ādem hem eşitgeni yoq érdi. Heme cān-verler ve derendeler munı (2) kördiler, libās-ı salṭanatından qorqup hemeleri

⁹² Fe-huve'l-murād: Murad budur.

itā' at kılıp fermān ber-dār boldılar. Şîr ve (3) peleng ornıda bî' at kıldılar. Gürg ve fîl bî' at kılıp muţî' u fermān ber-dār boldılar. ' Aceb (4) hâleti ki cāme-yi nîlî sebeb-i mâtem êrdi, şegālğa mûcib-i şādî boldı. Kök ser-pây ' alâmet-i (5) ğam [u] endûh êrdi ve muña vāsıt-ı hoş-hâllık boldı. **Qıı' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî çarḥ işidür şa' beze-bāz

(6) Mekridin bolmağay-sen emîn

Evlā bêrgüsi saña tırnaḳ

' Āqıbet yerge bolğusı ğam kèyin

(7) Şegāl teveccüh kıldı kim sırrıdın kişi muţtalî' bolmağay ve aḥvâlidin vukûf tapmağay. Heme va-(8)-kt za' if cān-verlerni qaşıda saqladı. Uluğ ve pür-dil ḥayvānlarnı qaşığa (9) kèlgeni qoymadı. Evvelğı şafda tülkiler ve şegāllarğa orun bêrdi. Êkkinçi şafda (10) gevzenlerğa orun bêrdi. Üçünçi şafda gürg ve bûzinelerğa orun bêrdi. Tör-(11)-tünçi şafda bebr ve pelengge cāy bêrdi. Bêşinçi şafda şîr ve fîlğa orun bêrdi. El-qışsa (12) şegālni devleti kündin künge ziyāde boldı. Hēç kem ḥālıdın ḥaber tapmadı ammā şegāl-i bed-(13)-aşl felekni ḥareketdin bu devletğa mağrūr boldı. Melik-i memleket yalğuz pâdişāh boldı. (14) Tülki ve şegāldin nāmūs kıldı ve özini cinsığa nefer ve bünyād kıldı ve özidin (15) yıraḳ kıldı ve derendelerni özige yaḳın kıldı. Ammā bu işni arqasığa qaramadı **[102a]** (1) ve āḥir-i kārni endişe kılmadı ve yaḥşılarnı kıılur işni kılmadı. ' Āqıl ol kişidür kim (2) āḥir-i kārğa endişe-mend bolğay taḅla nème vāḳi' boladur bolmaydur te'emmül bilen bolğay. (3) El-qışsa şegāllar ve tülkiler āvāz kılsalar, nağme nevāğa meşğül bolsalar bu şegāl hem şular (4) bilen hem āvāz bolur êrdi ve āvāzı özige belā boldı. **Qıı' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî yaḥşı iş yıraḳ (5) qaramaḳ

Bu közüñ birle körgeniñ iş emes

Köp kişi aldını körüp ziyān tarttı

(6) ' Aql közni rüşen eyler pes

Bir kêçe şegāl nağmesiğa meşgûl bolup êrdi. Tülkiler hem (7) şegālğa koşulup nağme kıldılar. Heme sibā^ˆlar şegāl bilen tülkini nağmesini eşitip (8) hayrān boldılar ve endişege qaldılar. Bildiler kim bu aşı-ı neseb emes êken ez-cümle-yi evlād-ı (9) şegāl êken. Birbirleriğa dèdiler kim kıaysı pâdişāh ve pâdişāh-zāde kemterin hızmetskār-(10)-ları bilen koşulup nağme vü nevā kılıpdur ve āvāzığa mağrūr bolupdur ve bu nê ihānetdür ki (11) şegālñi hüküm fermānını tutup inkıyād kılganımız mekr bilen bizlerge pâdişāh bolupdur. (12) Maşlahat şoldur ki nıl-gün libāsını alıp özini qanı bilen kıızıl ser-pāy keydürsek (13) nêçük bolur dèp maşlahat kıldılar. Andın sonra yek-pāre şegālğa hüruc kıldılar. Şegāl kaçıp (14) özini cemā^ˆasığa koşulup yaşındı. Şegāller dèdiler kim seniñ uluğ bolğanıñnı (15) ve cemī^ˆ derendelerge pâdişāh bolğanıñnı eşitip aydük rāst mu yā gālaṭ mu dèdiler. [102b] (1) Şegālğarğa be-tamām hālñı evvel ü āhir beyān kıldı. Heme şegāl aña ṭa^ˆ ne kıldılar. Dèdiler kim (2) ey nā-inşāf tamām hoş sibā^ˆ saña bī^ˆ at kılsalar özünge lāyık emes. Devletge (3) müşerref bolğandın son evvelgi hūyuñnı kılsañ her-āyīne devlet sende toḡtar mu? Her kim devletni (4) qadrini ve saltanat hürmetini saqlamasa sūdā-gerni eşekige oḡsar dèdi. Şegāl sora-(5)-dı kim sūdā-gerni eşekige neme vāḡı^ˆ a bolup êken dèdi. Ne^ˆ am aña hikāye kıldı kim fülān vaḡtda (6) sūdā-geri bar êrdi. Devleti nihāyetiğa yètip yandı, sa^ˆ ādeti nuḡūsetge bedel boldı. Bu eşekni (7) āhir hergiz saman yüzini körmey, sarğarıp yörür êrdi. Evḡatı yoqluḡdın kıyāmet (8) bāzārığa ayağ qoyğalı çağlap êrdi. H^vāce kördi kim eşekni reng-i ruḡsarı zebūn (9) bolupdur, h^vācenı öyde şirni terisi bar êrdi. Fi'l-hāl h^vāce eşekge keydürüp (10) dèdi kim ey eşek emdi her zirā^ˆ atge kirgü dèk bolsañ seni şir hayāl kılıp qaşınğa (11) hēç āferide kēlmes ve ādem ferzendi be-ṭarīḡ-i evlā kēlelmesler dèp qoya bérdi. Ve yana (12) naşihat kıldı kim ey eşek zīnhār bed-hareketlik kılıp kişi qara nazar kılgan çağda ot (13) yemegil. Çirā ki şir ot yemeydür ve hem bāng bī-maḡal urmağıl dèp ḡalkñı zirā^ˆ atge (14) koyup iberdi. Her kim eşekni körse şir dèp kaçur êrdi. Şu bu ṭarīḡa bilen bir nêçe (15) kündin keyin eşekni bed-hareketlik tamurı tarttı, nağmeğa meşgûl bolmaḡnı hoş kıldı. [103a] (1) Bir küni bir gülñi zirā^ˆ atge kirip êrdi. Zirā^ˆ atñı egesi şirni körüp qorḡup dıraḡtnı (2) başığa çıkıp yaşunup turup êrdi. Eşek diḡkānnı dıraḡt eḡenini bilmey bī-ḡaber (3) (...) êrdi. Zirā^ˆ at egesi eşek êkenini bilip tutup şol dıraḡtge (4) bağlap an-miḡdār urdı hēç cānı qalmadı.

Qıṭ^ˆ a;

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî bir hünere tiliñde bolur

Her belâ kelse hem (5) tiliñdin bil

Bî-maḥal sözni ihtiyâṭ eyle

Her yaman yaḥşını özüñ bil

Ṭūṭî sözini (6) bu yerge yetkürdi. Dedi kim ey Ḥuceste her müşkilât tildin açılır ve her belâ kelse hem her (...) öz tilidin (7) ve fi' l [ü] ḥūy[ı]dın bolur. Êmdi vaḳt boldı, barıp maḥbūbnıñ vişāliğa müşerref (8) bolğıl, tola söz kıлмаğıl ve aḥmaqlıǵınıñ zāhir etmeğıl ve naşihatimni kulağıñge alıp unut-(9)-mağıl dep cevāb berdi. Ḥuceste gül dek açılıp bargalı kıoptı. Bu taraftın şubḥnıñ ğavġası (10) çıktı, barmağı tañlağa māni' boldı. **Qıṭ'a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî ḥ'āhladı barıp bu kēce

Ḥūbluḳ (11) cānığa urġay kös

Barmağığa sebep bolup māni'

Düşmen-i 'uşşāḳ érür şubḥ (12) ḥuros

Otuz Êkkinçi Kēçesi

'Utārid nām sūdā-germi köçi Ḥūrşidniñ ḥüsn-i (13) cemāli öziğa belā-yı cān bolup
Keyvān nām bir ādemī helāketğa salġanı (14) 'ākıbet Ḥūrşidni 'iffet 'işmeti sebep
bolup varṭa helāketidin kıtulġanı

Gūyā ki (15) āfitāb 'arūs-ı Rūmī dek Zengbār vilāyetige bardı, māḥ ḥaṭṭnı maşrıḳ diyāridın [103b] (1) ṭulū' kıldı. Ḥuceste ṭūṭini ḳaşığa ruḥşat tilegeni keldi. Dedi kim ey sultān-ı ḥūbān-ı Ḥoten soramay-(2)-sen kim neçük ḥālde-sen, ötken vaḳtnı kıolumdın yibergenimge peşimānda turur-men (3) ve kēledürġan vaḳtnı isti' dādını neçük kıılır-men dedi. Ṭūṭi ayttı kim ey Ḥuceste her aḥvālī ki (4) sende bardur, yüz ança mende bardur. Ṭāvusdın bî-zarar cān-ver bolmas ammā öziniñ (5) bāl [ü] peri

özige düşmen üçün heme vaqt özige bakıp yıǵlar. Ān-heme ğam ü endîşe saña özün (6) vâkı‘ boldı. Saña bolgen vâkı‘ a Hürşîdni vâkı‘ asıǵa oǵsaydur dèdi. Huceste soradı kim Hürşîdni (7) vâkı‘ ası ǵandaǵ bolup êken dèdi. Tūtî ayttı kim bir vaqtda ‘Utârid nām sūdâ-gerî bar êrdi (8) ve anı ‘ômri âhirîǵa yètti. Bir küni endîşe kılıp dèdi kim ‘ômrum âhir bolǵanda hêç kılmaǵ lâzım dèp hêçge barur (9) boldı ve anı Hürşîd nām köçi bar êrdi. ‘İffet [ü] şalâhiyyetde yegâne-yi zamân güyâ ki Hâzret-i Râbi‘ a (10) dèk êrdi. Aña dèdi kim ey rûzgâr-ı muvâfık ve ey ğam-güsâr-ı şâdık seni Hudâ Te‘âlâǵa tapşurdum emânete (11) dèp vedâ‘ kıldı ve anı inisi bar êrdi Keyvân nām. Birâderiǵa dèdi kim ey birâder men hêçdin yanıp (12) kèlgünçe köçümni aǵvâlidin bā-haber bolǵıl ve anı hızmetskârlıǵıdın bî-haber bolmaǵıl dèp revân boldı. Birâderi (13) bir nêçe vaqt ötkendin kèyin vaqtı ǵanîmet tapıp Hürşîdǵa kişi iberdi kim nêçe vaqtdın beri Hür- (14)-şîdǵa ‘âşık-ı nigerân êrdim ve-likin aǵamı hâzırılıǵı mâni‘ èdi. Bu kün perde-yi muhabbetni tüzetti ve silsile-yi (15) ‘âşıklıǵı barça kèltürelî dèdi. Hürşîd bu sözlerni eşitip dèdi kim Keyvânǵa aytıqlar kim bu nê bî-diyânet-[104a] (1)-likdür kim hêç vaqtda şalâhiyyet şarâbını şâfını taşlamadım. Bu kün fışkı hümâr lâynı (2) nêçük içermen? Ol kişi kim pâklıǵ cā-yı namâzlıǵa ǵadem ǵoyǵan bolsa pâksiz çirkîn (3) besâtda olturur-men. Sen bu ǵayâlni ol kişidin iltimâs ǵılǵay-sen kim nefsnı (4) ǵolıda esîr bolǵan bolsa. **Qıf‘ a;**

[fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî kıl şalâhiyyet pîşe

Fâsık el tapmadı murâdıǵa

Zevk (5) birle Hudâǵa kıl hızmanet

Barça iş yètküsi kemâliǵa

Keyvân bu cevâbnı eşitip ǵama‘ riştesini (6) üzdi. Hürşîdnin vişâlidin nâ-ümîd boldı. Ārî âfîtabnı çirâǵı şimâldin uçmasmış. (7) Keyvân dèdi kim aǵam kèlse bu sırrım fâş bolur, şermende bolur-men dèp êkki nâ-be-kârı yalǵan güvâh (8) kılıp Hürşîdǵa tōhmet kıldı. Pâdişâhǵa ma‘lûm kıldı. Pâdişâh zâlim-pîşe êrdi. Bî-işbât (9) Hürşîdnin seng-i bārânǵa buyurdı. Tündin bir hisşe ötüp êrdi. Hürşîdni ramaǵ-ı cānı bar (10) êrdi seng kulûḥ arasındın be-hezâr meşâḳḳat turup. Ata tutǵan bir dostı bar êrdi, (11) şunı ǵaşıǵa bardı. Bu kişi hem tâ-be-cidd hızmetskârlıǵ kıldı kim kemi ǵalmadı. Bu kişini Laṭîf nām (12) bî-diyânet bir oǵlı bar êrdi. Bol hem Keyvân dèk söz iberdi Hürşîd

Keyvānga aytgen (13) d k cev bn  ayt tı. La  f hac l u münfaş il bolup H r   d ga töhmet kılurnı fikride boldı. La  f ni (14) bir kiçik inisi bar  rdi, H r   d ni  oyn da yatıp h y kılıp  rdi.   un  bir köşede (15)   t r p bıçağını H r   d ni tekyesini ast da yaşurup  oyd  ve özini yağağa aldı. [104b] (1)   rtesi h ber-d r bolsalar H r   d  h n-  n -h   kılıpdur d p H r   d -i b -  rege isn d b rdiler. (2) Amm  bu i  h   ce a ma  l m  rdi. H r   d ge d di kim ey ferzend-i dil-bend  mdi munda tursan z (3) sizni h yf kılurlar d p  kki yüz tenge b rip yolğa saldı. H r   d  yana bir memleket barg lı (4)  ıkt . H lk -  m -h le all h y   l pdurlar.  er f n m bir kişini p di  hn n  h r c n  tapıp b rmegen (5)    n ba lap   az b kılur  rdiler. H r   d ni a a rah m k lip  kki yüz tengeni b rip an  h l   kıldı. (6) H r   d  mundın ötüp k tti bir munça yol barıp  rdi.  er f ar as d n y tip kıldı. (7) D di kim men sizni o  un z boldum meni  l md n  ut ar p aldınız d p h zmetk r-(8)-l   i tiy r kıldı. Bir k n   eyt n vesvese kılıp  er f h y l-i f sid bilen m dde   boldı. (9) H r   d  mu a hem evvel i cev bn  b rdi.  er f-i n -in  f n  t ma    boldı, bu b -diy net (10) h y netni fikride boldı.  az r  bu e n da k r-d n a y ttiler.  er f H r   d ni k r-d n  ba   a (11)   r m⁹³ d p sattı. B -  re H r   d  diy net ve  al hiyyet sebebd n bendelikni i tiy r kıldı. Amm  (12) fi   a hergiz r z  b rmedi. S d[ ]-ger H r   d ni vi     a tart t   rse H r   d   h-  serd tart t . (13) D di kim men cev   l-a l turur-men d p  ol g  t [u] gıda turup  rdiler.   Aceb    i a-i   az m peyd  (14) boldı ve k mi  ar  bolğanı turdı. S d[ ]-ger m l  h za kılıp d di kim bu    i a  u bu   li n  (15)  h d n boldı d p d di kim ey mazl me du    kılğıl, eger bu    i a sen  du     birle n st [105a] (1) bolsa seni a a o up h zmeti n  k lay d di. H r   d  du    kıldı,    i a n st sebab boldı, bu h l y   (2) hemeleri k mid n     at sel met  ttiler. H r   d  d di kim eger mazl m e lib s birle bolsam a l  (3) bu bel d n  utulur   il c m yok  ken d p sa  n  tüşürüp merd ne lib s k yip  avma  a-ni  n (4) boldı. K r a p   a  ell a n zar kılsa     at tapar  rdi. H r   d ni kesb-i kem l t  r y-     lem a (5) f   boldı.  r  her kim  rte bilen ya      kılsa a  am  a ya      taptı ve her kim a  am   da (6) yaman i  kılsa  rte bilen cez s n  kördi. Keyv nn n   kki közi k r boldı. La  f (7) h n-  n -h   kılıp töhmet k l  a  kki k l  k rud .  er f bendem d p sat an    n (8) tili tutulup g n g boldı,  kki yüzi k ra boldı. El-    a bu    kişi bu kısm bel lar a m btel  (9) boldı.  ey n n  ker metini   itip du    a barurnı i tiy r kıldılar.   Ut rid h cc d n yanıp (10) kıldı  y  bala bar as n  tapmadı, n m [u] ni  n  yok. Her çend sora  salsalar h   kim bilmeydür. (11)   Ut rid per    n-h l bolup bir v r ne a

⁹³ Yazmada “  r ” şeklinde yazılmıştır. Ancak sözcüğün asl  “  r ” dir. Bk.   r  (dizin-sözlük).

kêlse bir kiři yêtmîř êkki ‘illetge giriftâr bolup yatadur. (12) Yâqîn kêlgeni nefret kılıp yırâqdın nê kiři sen dêp soradı. Keyvân hasb-ı hâlnı hıkâye kıldı. (13) ‘Utârid bildi kim Keyvân řu budur, birbirleri bilen kôrüşüp yığlaştılar. Kôçi Hürřîd (14) Bânûnı soradı. Keyvân dêdi kim Hürřîd bir yaman iş kılıp êken pâdişâh seng-i bârânğa (15) fermânladı, êletip çâr-sûda seng-i bârân kıldılar dêdi. ‘Utârid bî-çâre perîşân-hâl [105b] (1) bolup inisini tirig tapķanığa şûkrler kılıp dêdi kim fülân yêrde bir şeyh bar êmiř, müstecâbü’ d-da‘ vet (2) êrmiř, inimni řol şeyhķa alıp barsam şâyed řıhķat tapsa dêp inisini alıp yolğa tüşti. (3) Hürřîdni ata tutķan maķallesidin ôtüp barur êrdi. Laťîfni hem řu bu şeyhķa alıp barur (4) boldı, alar hem hem-râh boldılar. Hürřîdni çörüm dêp satķan şerîf pîs bolup (5) êrdi. Munı hem vâlidesi êřekge (...) kılıp bu hem yolğa tüşti, hemeleri tapışıp hem-râh (6) bolup şeyhni hân-kâhlarığa kêldiler. Hürřîd bu hâķnı kêlürini bilip haymeni tüşekidin (7) kôrüp ‘Utâridni tanudı. Hudâ Te‘âlâğa řûkr-i bisyâr kıldı, der-hâl yüzige burka‘ tarttı. (8) Bu hâcet-mendler kirip niyâz-mendliklerini izhâr kıldılar. Hürřîd dêdi kim du‘ânı müsteķâb (9) bolurını şartı bar. şartı bu ki her kim kılgan yaman işleriğa iķrâr bolup tevbe kılsa men (10) du‘â kılsam inřâ‘a‘llâh müsteķâb bolur ve eger bu şartğa boyun kıoymasa řıhķat tapmas dêdi. Ol (11) Keyvândın söz soradılar yüz töhmetni ôzige isnâd kılıp olturdu. Hürřîd kabûl (12) kılmadı. Ayttı kim her kıysınlarnı kılgan işleriğ maņa ma‘lûmdur ammâ ôzleriğ (13) izhâr kılsañlar, du‘â bilen řıhķat tapar-sizler bolmasa beyhûde renc tartmañlar (14) dêdi. Nâ-çâr hemesi râstdın bölekni aytalmadı, Hürřîd du‘â kıldı. Her üçelesı (15) anadın yañı tuķķan dêk selîmü’l-a‘zâ boldı. Andın kêyin Hürřîd yüzidin niķâbnı [106a] (1) kôterdi. Dêdi kim Hudâ Te‘âlânı ķařıda râstdur, men seniğ mübârek hâťırıñğa gümân bolma-(2)-sun dêp râstlığımızğa Hudâ Te‘âlâ güvâhğa ôzlerini ķořup iberipdür. Hürřîd (3) atlığ kôçiğ mendür-men dêp âvâz kıldı. ‘Utâridni hergiz ‘aķlığa kêlmep êrdi kim (4) bu kôçiğa oķřağalı elbette râstğa zevâl yokdur. Bu üç kiři fi‘lleridin rencür boldılar. (5) Hürřîd dêdi kim men râzîdur-men bu mertebege yêtmaķğa bâ‘ iş sizler bolduğ dêp teselli hâťır (6) bêrdi. Tört kişiğe ef‘âl-i nâ-şâyestedin yanıñlar dêp tevbe bêrdi ve ‘afvnı lezzeti intikâmda (7) yok dêp naşîhat kıldı. **Қıт‘a;**

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Naķşebî bolmağıl yaman kişiğe

Kim tapıpdur devâsını mundın

(8) Her nê kılsañ yanıp kélür saña ol

Démegil ketti kılğanım mendin

Ṭūṭi sözini bu yerge yètkürdi. (9) Dèdi kim ey Huceste rûzgâr sendin ilgeri ötkenlerge nê işler kılmadı kim saña (10) vâkı‘ bolmağay. Hûrşîd dèk aḥvālñi mülāḥaza kılğıl ve an<ıñ>dın ‘ibret algıl, èmdi bar (11) vaqt boldı dèdi. Huceste hoş-ḥāllıg birlen bargalı irāde kıldı. Bu tarafdın kündüzni (12) ğavğāsı nümāyān boldı. Barmaķı tañla kèçeğā māni‘ boldı. **Qıta;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî ḥ‘āhladı bar-(13)-ıp bu kèçe

Hüblük cānığa urğay kös

Barmaķığa sebep bolup māni‘

Düşmen-i ‘uşşāk (14) érdi şubḥ ḥuros

Otuz Üçünçi Kèçesi

Üç vezîrni vâkı‘ asıda kim uluğ vezîrni (15) oğlı bilen ortançı vezîrni kıızı bu èkkisini muḥabbetleri birbirleriğa enis [u] celis bolup [106b] (1) kemāliğa yètkeni üçünçi vezîr arada muḥabbetleriğa vāsıṭ bolup ṭālib maṭlûbğa vāsıl bolğanı

(2) Güyā ki İbrāhîm Ḥalîl dèk āfitāb mağribniñ āteş-gedesige revān bolğanda Nemrûd çarḥığa çıqqan dèk (3) māḥ maşrıķ mināresidin nümāyān boldı. Huceste ruḥşat alğanı ṭūṭini qaşığa kèldi. Köñli (4) ot dèk kıızıp dèdi kim ey münāfıķ-ı mekkār ve ey muḥādî‘ -i ṭarrār nêçe vaqtdur kim sendin ruḥşat (5) tileydür-men, mekr ü ḥîle bilen žāyi‘ kılatur-sen. Maḥşūdumnı yıraķ taşlay-sen, mekr-i şā-(6)-rekni vâkı‘ asını ferāmüş kılğan oḥşar-sen. Bu kün andağ müşāḥḥaş bilgey-sen kim (7) şirni şikār kılğay-men ve perendelerni mest kolumğa kèltürür-men dèdi. Ṭūṭi kördi kim (8) Huceste kündeki aḥvālidin ıztırāblıķ ‘itāb eşikini açıp ğaḏab şemşirini koluğa yalañlap alıp-(9)-dur. Dèdi kim ey Huceste dehşet şamşāmını ğulaķığa salgıl ve kāmķām ğaḏab iş buyurmağıl kim ‘āķibet (10) tört nèmorse dört nèmorse kèltürür beyhûde söz kişini rüsvā kıılır ve eger kibr kılsa düşmen peydā bolur (11) ve eger ıztırāb kılsa ḥ[‘] jārlıķ kèltürür ve eger kişi

ğazab birlen bolsa peşimānlık ve hayrānlıkğa (12) alur. Ey Huceste muna siyāsetni vaqtıda ılğay-sen kim sendin orunum bolsa ammā meni or-(13)-unum alem-i udretdin yā meni bu vechim bu ki seni batraq murādığa yētkürsem gūyā ki Mamūde (14) Ayazğa yētti, Sālim Selimeni taptı dēdi. Huceste soradı kim andağ bolup murādlarıa yētti dēdi. (15) Tūṭı ayttı kim andağ rivāyet ılıpdurlar kim bir pādīshāhı bar ērdi, atını Mu‘ azzam Şāh dēr [107a] (1) ērdiler. Anı üç vezīri bar ērdi. Uluğ vezīrni oğlı, ortanı vezīrni ızı bar ērdi. (2) Atı Mamūde Bānū oğulnı atı Ayaz ērdi. Bu ēkkisini bir mekteba tapşurdılar. Mamūde Bānū (3) birle Ayaz birbirleria cenān muabbet peydā ıldılar kim Leylā [vü] Mecnūn, Şirīn [ü] Ferhād dēk bir tatada (4) ‘ıkını sebını tekrār ılır ērdiler. Ayaz Mamūde Bānū hadd-i belāgatge yētiler. Ata anaları toy (5) cabduını rāst ıldılar. Bu kün tala toy ılğuna ıık vezīrni hem-hānesi āhıretge (6) sefer ıldı. Kıık vezīr uluğ vezīrni ızıa bāverı oymay temennā ılıp dāmād bolurnı (7) itiyār ıldı. Ammā bilmedi kim bat-ı yār bolur bolmasını pādīshāha ‘arz ıldı kim kōum öldi (8) öyüm bī-ser-encāmlıka aldı. Pādīshāhimdin ‘ināyet bolsa uluğ vezīrni ızını maa (9) bērseler öyüm ser-encām tapıp yetim pūserim tefria bolmasalar dēp ‘arz ıldı. Şol (10) zamān pādīshāh bir yasavulnı buyurđı kim uluğ vezīr ıık vezīra ızını bērse bolur mu kēyin (11) dēp maşlaat kōrdüm, münāsebeti bar mu dēdi. Uluğ vezīr bu sözni ēşitip kōlıa (12) ağır aldı, ‘ilāc tapmay dēdi kim zihı sa‘ ādet bende-zādelerini her türlü kışige bērse- (13)-ler kemāl-i devlet fermān ber-dārdur-men dēdi. Ayazdın māni‘ ılıp vezīra ber-arār (14) boldı. Bu vāı‘ adın Ayaz rencūr boldı. Bularnı sözleridin macūb bolup yaasını (15) āk ılıp nāle vü zārı āğāz ıldı ve anı Sālim nām bir dostı bar ērdi. Bu ıık vezīrni [107b] (1) ızı Sālimge ‘āşık ērdi. Dēdi kim ey Sālim bu né vāı‘ a boldı kim ağıza kēlgen nağme nā-būd (2) boldı, sāl-i Mamūde Bānū birle ‘ōmr bu yēрге yētip ērdi. Özümni dıratnı (3) başıdın taşlar-men yā bıa birle urar-men dēdi. Sālim ayttı kim ey muib-i cānı (4) ve dost-ı du-cihānı her né ki ayta-sen ve her né ki iş ıla-sen itiyār oludadur ammā (5) şabr ılğıl, ıztırāba yol bērmegil, kēeni hāmile dēpdürler ērtelikge nēme vāı‘ a bolur ēken. (6) El-ışşa vezīra toy ıldılar. Mamūd[e] Bānūnı alıp kēldiler. Sālim Ayazға dēdi kim bu şehrnı resmı (7) bu ki toynı ılıp ızını alıp kēlgen kēe pūşte-yi şühedāa alıp barıp münācāt be-der-gāh-ı (8) ādiyyū‘l-hācāt kēltürüp kēlür ērdiler. Sālim Ayazға ayttı kim ey Ayaz pūşte-yi şühedāa (9) barıp yıradın hāber alalı Mamūde Bānūnı saa muabbeti bar mu yā yok mu dēp ilgeri (10) kēlip pūşte-yi şühedānı bir gūşeside pinhān bolup olturđı. Bir sā‘ atdın (11) kēyin Mamūde Bānū peydā boldı. Münācāt cāyge kēlip münācāta

meşgû[l] boldı. Dêdi kim ilāhî (12) şühedānı hürmetidin meni mazlûm ğarîbni aġyārını koldın selāmet saklap Ayaznı (13) dîdārıġa müşerref kılġay-sen dēp ref̄ elidin kılıp be-der-gāh-ı kâdiyyü'l-hācāt (14) kılıp turdı. Bildiler kim Maḥmûde Bānū muḥabbet-i kādîmi buzġanı yok. Ayaz soyunup (15) Ḥaḳ Te'ālāġa ḥamd u şenā aytıp özini Maḥmûdeġa ma' lûm kıldı. Maḥmûde kēlip Ayaznı [108a] (1) ayaġıġa yıķıldı. Dêdi kim bu 'ahd ü peymānım bilen dünyādın öter-men, nē 'ilāc kıla kim mazlûm-ı nātüvāndur-(2)-men. Sen ér kişi sen 'ilācı kılıp meni kütķarıp alsañ bolmasa ölümge rızā bērdim dēdi. (3) Sālim ayttı kim meni köñlümge bir ḥayāl kēledür, bu ṭarīķa kılıp bolur mu kēyin sen ey Maḥmûde Bānū (4) ser-pāyınrı maña salıp bērgil ve sen şu bu yērde tevaḳḳuf kılġıl. Şāyed mekr birle seni acıratıp (5) alġay-men dēp Maḥmûde Bānū ser-pāynı kēyip vezîrni öyige bardı. Sālim hem on tört (6) yaşıda çün rûyınça āfitāb ērdi, kēlip bister üstide olturdı. Bir vaķt bolup (7) ērdi kim vezîr mülāyemetlik āġāz kıldı. Bilmedi kim Maḥmûde Bānū nē yērde qaldı ve bu nē kişidür (8) her türlü bol bolsa bisyār cedel kıldı. Sālim ayttı kim bu kēçe amān bērgil, 'āķıbet men seniġ (9) ēmes mü dēp ērdi. Vezîrni vahşeti endek pest boldı. Dêdi kim ey Maḥmûde Bānū bu kēçe (10) meniġ birle hem ḥ'āb bolġıl ve hem sendin ber-ṭaraf bolur ve yana āheste maña rām bolur-sen (11) dēdi. Sālim bu sözge qabûl kılmadı. Vezîr nā-'ilāc Selîme Bānū nām kıızı bar ērdi. Anıġ birle (12) yatķalı buyurdı. Sālim bu kēçeni şeb-i qādrdin hem ziyāderāķ bilip şükr güzārılık kıldı. (13) Vezîrni közi uyķıġa meyl kıldı. Sālim Selîme Bānū ġüyā ki Leylā vü Mecnûn mülākāt bolġan (14) dēk vaķtni ġanîmet bilip gerd-i beyābānġa oynap kēterni irādesini ihtiyār kılıp (15) dēdiler kim qaçanġaça nā-be-kārın kılıda ġam ġuşşa birle yörigünçe bir munça pûl yol ḥarcı alalı, bu [108b] (1) şehrdin yana bir şehрге baralı kim kim bilip turadur dēp ança bāyed şāyed yol ḥarcı alıp (2) tünni bir ḥişşesini ötkerip kēleler. Meşhedde Ayaz Maḥmûde Bānū muntazır olturupdur. Alar (3) hem hem-rāh bolup Meşheddin çıkıp bir yērde bēş on kün yaşunup soraġdın dil-cem' (4) bolup yana bir şehрге be-ṭarīķa-yı ticāret çıkıp revān boldılar. Hēç kim bularnı sırrıdın (5) ḥaber-dār bolmadı. Qalġan 'ömrlerini be-ferāġ-ı dil ötkerdiler dēdi. Ṭūṭî sözini bu yērge (6) yētkürdi. Dêdi kim ey Ḥuceste nā-ümîd bolmaġıl. Maḳşûdġa tēgmeklik āsān ēmesdür, sen (7) hem şu bu ṭarīķa birle barıp maḥbûbġa mülākāt bolġıl dēp ruḥşa[t] bērdi. Ḥuceste bargalı arada qalıp (8) ērdi. Bu ṭarafdın ġavġā-yı rûz nümāyān boldı. Barmaķı tañlaġa tevaḳḳuf taptı. **Qıṭ'a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

(9) Naḥşebî ḥ‘āhladı barıp bu kēçe

Ḥüblük cānıǵa urǵay kōs

Barmaǵıǵa sebeb bolup (10) māni‘

Düşmen-i ‘ uşşāk érür şubḥ ḥuros

Otuz Dörtünçü Kêçesi

**Kābil şehrıdeki sūdā-geri (11) kızıǵa üç kişidin elçi kēlip kızını biri alıp kaçkanı ve
bu üç dāmād bolǵuçı (12) hūnerleri bilen peridin kızını acıratıp alǵanı**

Güyā ki ḥüsrev-i zerrin-ḳabā āfitāb maǵrib (13) vilāyetıǵa ḳaşd ḳılǵanda şāh-ı ‘ ālem-
ārā(y) māh maşrıḳ şehridin nümāyān boldı. Ḥuceste (14) tefekkür ḳılḳı dēk te‘emmül
bilen tūtī ḳaşıǵa kēldi érse tūtī Ḥucestege ḳarap dēdi kim ey (15) ked-bānū heme cihān
ḥalkı seniñ ğamıñge mübtelādurlar, sen kimni ğamıǵe āǵaştēdür-sen dēdi. [109a] (1)
Ḥuceste ayttı kim ey feylesof-ı zamāne civānıǵa köñülni aldurup-men salmaydur-men
kim nā-dān mu kim (2) yā ‘ ālim mü kēyin? Tūtī dēdi kim munı bilmaḳ besī āsāndur,
köñüldeki zamīrni bilse bolmas mekr bilse bolur (3) imtiḥān birle. Her vaḳtā ki
maḥbūbıñge mülākāt bolsañ bu üç kişini vāḳı‘ asını soraǵıl ölüp (4) tirilgen kızını
ḳaysıǵa buyurdı. Ḥuceste soradı ḳandaǵ bolup ēken? Tūtī ölüp tirilgen (5) kızını andaǵ
rivāyet ḳıldı kim Kābil vilāyetide bir sūdā-geri bar érdi, māl ü menālını nihāyeti yok
(6) érdi ve anı bir kızını bar érdi Zühre nām. Ḥüsn-i cemālde meşhūr ṭab‘ -ı laṭif ve zihn-
i müstaḳim bilen (7) yegāne-yi devrān érdi. Şöhreti Ḳāf-tā-Ḳāf münteşir boldı. Her
memleketdin aña söz kēldi, cemī‘ (8) ekābir ü eşrāflardın elçiler cem‘ boldılar.
‘ Āḳıbetü’l-emr söz bu yerge ber-ḳarār boldı kim dānişde (9) mümtāz bolsa hūnerde
müsteşnā bolsa ḳabül ḳılur-men dēdi. Heme ḥalk ḥūnerlerini ‘ arz ḳıldılar, heç kimni
(10) ḳabül ḳılmadı. Yana bir şehrde üç civān bar érdi. Her ḳaysı öz hūneride māhir ve
muḥtār érdi. (11) İttifāḳ bilen bu kızını şehrige kēlip kişi iberdiler. Biri ayttı kim men
‘ ilm-i ledünni ḥüb bilür-men (12) ve eger ‘ ālemde her türlüḳ ḥayr u şerr bolsa ‘ ilm-i
ledün birle tapar-men dēdi. Yana biri dēdi kim men yıǵaḳ-(13)-dın at ḳılıp tılsım bilen
āsumāñǵa uçar-men dēdi. Belki Ḥazret-i Süleymān ḥikmetide olturǵan dēk (14)
hevāda yörür-men dēdi. Yana biri dēdi kim tır-endāzlıḳda bī-naḳırdür-men ve atḳan

oğum hergiz haṭā (15) yanmas dēdi. Sūdā-ger bu üç kişini kızını qaşığa alıp kirdi ve her qaysını hünerini nümāyān kıldı. [109b] (1) Kızğa ma‘lūm boldı kim her qaysı bī-naṣr ēken dēdi kim erte cevāb aytay, maṇa értegeçe mūhlet bēriṅler (2) dēp bularge ruḥṣat bērdi. Qazārā bu kēçe kızını biri alıp qaçtı, ornıdın ğayb boldı. (3) Her çend istediler tapmadılar. Bu ğavġā şehрге meṣhūr boldı ve hēç cānıdın ḥaber tapa almadılar. (4) Sūdā-ger ‘ilm-i ledūnni biledurġan civānnı qaşığa bardı. Vāqı‘ anı beyān kıldı, dēdi kim ey (5) civān-ı ‘ālim ‘ilm-i ledūn birle kızımını tapıp bērgil dēdi. Civān bir sā‘atde ‘ilm-i ledūn birlen (6) rū-yı ‘ālemni istedi érse ma‘lūm boldı kim perīler kızını alıp qaçıpdur, qal‘a-yı taġda vaṭan (7) tutupdur. Ol yerge ferzend-i ādemni barur ‘ilācı dēdi. Sūdā-ger civān-ı remmāldin bu ḥaberni (8) eşitip yana birini qaşığa kēldi ve aṇa iltimās kıldı kim maṇa yıġaçdın bir aṭ etip ṭılsım bilen (9) reftārğa kēltürüp bērgil. Civān-ı tīr-endāz minip barıp perīni ḥadeng-i direng birle alıp öltürüp (10) kızımını alıp kēlsün dēdi. Bu ēkki civān-ı qābil fi‘l-hāl bu işğa muqayyed bolup taġқа bardılar. (11) Bāng-i bā-heybet urdılar, der-hāl taġınıñ başıdın biri nümāyān boldı, kēlip alar birle u-(12)-ruş kıldı. Civān-ı tīr-endāz perīni öltürüp kızını selāmet alıp kēldi. Bu üç (13) civān-ı āzāde merdni ‘izzeti ḥalq içinde şāyi‘ boldı. **Qıṭ‘a;**

[fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn]

Naḥṣebī pūl hüner kerāmet

Hüner ehlisi (14) ‘azīz turur

Bī-hünerni kişi dēmes ‘āqıl

Bī-hüner qayda barsa ḥār turur

El-kıṣṣa civānān-ı hüner-mendler (15) cedelge tüştiler. Zühre ḥayrān bolup müteḥayyir-vār dēdi kim bulardın qaysını alıp qalsam bolur [110a] (1) ve qaysıge ruḥṣa[t] bērsem bolur? Hemesi perīdın qutarıp alur ve berāberdür dēdi. Ṭūṭi sözini (2) bu yerge yētkürdi. Dēdi kim ey Ḥuceste dostnı qābillıġnı ma‘lūm kılay dēseñ bu ḥikāyeni araġa (3) salġıl. Qaysığa ḥükm kıladur, Zühreni qaysığa buyuradur ve eger munı bilen saṇa ma‘kūl bolġu dēk (4) cevāb etmese bu ḥikāyedin cevāb alġıl. Bu ḥikāye nēme dēydür? Qadīm zamānda re‘yniñ oġlı (5) büt-ḥāneğa kirip érdi. Yana bir re‘yni kızını hem büt-ḥāneni temāṣā kılgalı kēlip érdi. Re‘yniñ (6) oġlı ol kızını körüp ‘āşıq-ı nigerān boldı. Bir laḥza ve bir sā‘at ārām tapmadı. Niyyet (7) kıldı kim eger re‘yniñ şu bu kızını qolumğa tüşkü dēk bolsa şu bu büt-ḥāneğa başımını öz qolum (8)

kèsip fedâ kılay dèp ‘ahd ü peymân bağladı. Atasığa aḥvālını ma‘lûm kılıp êrdi. Re’ygâ (9) elçi iberdi kim oğlumnı âsitân-bûsluḡқа қабул kılır mu kèyinler dèp re’y kim kıznı (10) atası êrdi, be-cân u dil қабул kıldı. Vaḡt [ü] sâ‘atnı qarâr kıldılar. Êkki ṭarafdın ṭoy esbâbını (11) müheyyâ kıldılar ve a‘yân-ı memleketni yıḡıp iş tarttılar. Fî’l-ḡâl ḡoş-ḡâllıḡ şâd-mânlıḡ (12) bilen kıznı tüşürüp alıp kèldiler. Re’yniḡ oḡlı büt-ḡâneḡa kirip dèdi kim eger bu kız (13) maḡa müyesser bolsa başımnı öz ḡolum birle kèsip fedâ kılsam dèp êrdim, bî-vefâlik nâ-merdlikdür (14) dèp ḡvâḡladı kim öz başını özi kèsigen berehmen der-ḡâl elgidin tutḡay êrdi. Re’y neḡe (15) ez-rûy-ı ḡaḡab şemşîr birle başını tenidin cüdâ kılıp öz başını hem kèsip taşladı. Re’yni kızı [110b] (1) büt-ḡâneḡa kirip kèlse bu êkki kişini başı kèsiglik turadur. ḡayrân bolup dèdi kim bu büt-ḡâneḡa ot (2) ḡoyḡanım yaḡşırax bu nè vâḡı‘a dèp müteḡayyir-vâr turup êrdi. Bir âvâzî ḡulaḡıḡa yètti kim (3) ey melike başlarını tenleriḡa ḡoyḡıl neme vâḡı‘a körer-sen dèdi. Re’yni kızı (4) bu ḡoş ḡaberni eşitip ızṭırâblıḡ bilen baş bilen teni farḡ kılalmay küyevini başını (5) berehmenni oḡlını teniḡa ḡoydı. Bu êkki ölgen fî’l-ḡâl tirilip ḡoyup ḡol bağlap (6) turdılar. Bu êkkisini nizâ‘ kılmâḡa tüştiler baş aytadur maḡa lâyıḡ, ten aytadur (7) maḡa münâsebetdedür, ḡeḡ kim bu mes’eleḡe cevâb beralmadı. Ey ḡuceste sen ḡaysıḡa ḡükm kıla-sen (8) ve eger maḡbû[b]ḡa mülâḡât bolsaḡ mundaḡ müşkil mes’elelerdin sorap anı imtiḡân kılgıl, (9) dānā vü nā-dānlıḡnı ma‘lûm kılır-sen dèdi. ḡuceste dèdi kim ey ṭūṭı bu mes’elelerni cevâbını hem (10) sen aytḡıl dèdi. ṭūṭı ayttı kim ‘ilm birlen ‘ilm-i ḡaybnı tapmak ve cādū bilen yıḡaç at (11) aytıp hevâḡa çıḡmak sehl turur. Ammâ cānıdın kèḡip dèyü pīrni menzil ü meḡānıḡa barıp u-(12)-ruş kılıp maḡbûbnı ḡutarıp almak merd merdānnı işdür. Êkkinḡi mes’ele budur ki (13) teni başı bolmasa i‘tibārı bolmas, baş i‘tibār turur, re’y kızı başḡa lâyıḡ turur. (14) Çirâ ki baş rakīb ten merkebdür dèdi. **Ḳıṭ‘a;**

[fe‘ilātün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Naḡşebî elḡe baş bolmaḡlıḡ

Farḡ bardur ara-(15)-sıda bisyār

Baş ayaḡ zīnetini pūl munḡa

Kefş ayaḡdadur ve başda destār

ṭūṭı [111a] (1) ḡucesteḡe bu telḡīnni kılıp turup êrdi. Kèḡeni başını kèsip kündüzni rüşenlıḡı nü-māyān boldı. (2) Barmaḡı taḡla kèḡeḡe māni‘ boldı.

Otuz Bêşinçi Kêçesi

Berehmen pâdişāhnı kızığa ‘aşık (3) bolğanı ve cādūçını cādūsı bilen murādığa yêtgeni.

Güyâ ki âfîtab Hārût Mārût Bâbil (4) çāhığa tüşgen dēk mağrib çāhığa tüşti ve sehere-yi Fir‘avun dēk māh maşrıkdın tūlū‘ (5) kıldı. Huceste ruḥşat tilegeni tūṭini kaşığa keldi. Dedi kim ey şāhib-i devlet-i bā-şafā ve ey yār-ı (6) du-cihān-ı bā-vefā tōrt nēmerse āzāde merdlikni nişānesidūr cūd-ı bī-medḥ ‘aṭā-yı bī-sūāl (7) şefkati bī-ḥicāb vefā-yı bī-ḥılāf bar. Yā ayta-sen kim va‘dege vefā kılur-men ve seni murādığa yêtkürür-men (8) dersen kılmay-sen dedi. Tūṭi dedi kim tōrt nēmerse tōrt nēmersege yêtkürür, zühddārlıg-(9)-lıgka ḳanā‘at zer-dārlıgka şabr maḥbūbığa cedel maṭlūbga. Ey Huceste sen ammā cidd [ü] cehd kılğay-sen. (10) Ammā andağ kılğay-sen kim hem dostuğa yêtgey-sen ve hem dostuḡ kaşığa kélgey ve hem (11) küyevini eliginidin kêtmegey. Aṅa oḡşar kim Bâbil pâdişāhnı kızığa pūl dēmey ḳolığa keldi ve hem (12) ma‘şūḳnı ḳolğa aldı. Huceste soradı kim nē ṭarīḳa bolup êrdi. Tūṭi ayttı kim rāviler andağ aytıpdurlar kim (13) Keşmir vilāyetide şāhib-cemāl ve şāhib-kemālne güzeri ḳazārā Bâbil vilāyetığa tüşti. Eyyām-ı bahār ve hengām-ı merğ-zār (14) vaḳt-i gül ü lāle-zār seyr kılıp yörür êrdi. Kōrer kim zühd taḳvā kılmak üçün re’yni kızı çār-bāğı (15) ṭapar kılıp çār-bāğnı temāşā kılmak üçün yörür êrdi. Berehmen nazarı re’yni kızığa tüşti. Der-ḥāl [111b] (1) ‘aşık-ı nigerān bolup kıznı cemālığa ‘aḳl [u] hūşnı bay bērdi. Kız hem berehmenni kōrüp şifte şeydā (2) boldı. Reng-i rūy za‘ferānga mübeddel boldı. Hızmetkārları bī-ḥaber ağırlıḳ tēgdi dēp çār-bāğdın (3) öyge alıp kēldiler. Berehmen hūşığa keldi êrse re’yni kızıdın fāriğ bolupdur. ‘Aceb vāḳı‘ a kim (4) bu sırrnı kişige aytur nēmerse êmes. Berehmen (...) mehcūr kızıl gül bāğıda rencūr berehmen dedi kim bu işni ‘ilācı (5) şabr bilen müyesser bolur dēp sāḫirni kaşığa barıp aḥvālını beyān kıldı. Bir nēçe künler ol cādū-gerge (6) bāyed şāyed hızmetkārılığlar tiledim. Cādū-ger şermende-yi hızmet bolup ḫayrānlıḳda ḳaldı. (7) Bir küni cādū-ger ḫalvet-ḫānesige kirip berehmendin soradı kim ey bernā nēme maḳşūdın bar, bilgil (8) ve nēme ṭalebin bar tilegil dedi. Berehmen dedi kim maḳşūdumnı ‘arż kılsam ve ‘arżımnı edā eylesem şol (9) re’yni kızığa vāşıl bolsam dedi. Eger mendin mürüvvet tilesen müyesser bolur êrdi. Ve-līkin (10) ādem-zādı ādem-zādga mülākāt kılmak ‘aceb müşkil işdür dēp bir nēmerse mūhre ṭarḫ salıp (11) êr kişi ağızda yaşurup tursa mazlūm kişige oḡşar, her kim anı kōrse mazlūm dēdür dēp bērdi. (12) Êrtesi kēlip ayttı kim meniḡ bilen re’yni kaşığa yōrigil, seni murādığa yêtkürey dēp re’y ni (13)

kaşığa alıp bardı. Dêdi kim men berehmen êrdim. Bût-hāneni cārūb-keşî ya‘nî hızmekârî êrdim. Şāhib-(14)-cemāl ve şāhib-kemāl oğlum bar êrdi. ‘Aql-ı mestül bolup ya‘nî dīvāne bolup êrdi. Bir nêçe kün (15) bolğandur ki bî-derkdür. Men anı tapa almaydur-men bilmeydür-men ki kıysı şahrāğa tüşüp kêtkendür [112a] (1) ve bu (...) bu mazlūm oğlumni köçi êrdi ve men oğlumni istep (2) baray dësem bu maña māni‘ bolup ayağımğa bend bolupdur ve her kıandağ cāyğa kıoyup barmağğa (3) hātırım cem‘ bolmaydur. Cenābların ümîd tutar men ki tā men barıp oğlumni tapıp kêlgünçe (4) kêlinim şunda tursa ve men fāriğü’l-bāl bolup tapıp kêlsem. Re’y hūb yağşı bolur dëp (5) bir munça pül zād-ı rāhile bërîp anı uzattı ve bu mazlūmnı kızğa tapşurdı. Güyā ki rencūr dārū-hāneğa (6) maħmūr şarāb-hāneğa tüşti. Ammā bilmedi kim aytıpdurlar kim müşükni kıaşıdağı güştın ve (7) itni yanındaki üstühvāndın dil-cem‘ bolup bolmas. **Qıta**;

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Nağşebî işni kııl te‘emmül eyle

(8) Dost düşmenğa bolma şermende

Her nê kılsañ kēneş eyle kılgıl

Qalmağay sen besî özün ğamda

(9) Re’yni kıızı atasını emri bilen yağşı pîş kêldi ve öziğa muşāhib kııldı. Bir nêçe künler (10) otı hūb sırr-dāşt boldılar. Bir küni dëdi kim ey şeh-zāde mundağ za‘ıflıĝnı sebeb nême (11) dëdi. Re’yni kıızı her çend kıaşd kııldı kim sırrını yaşurgay bolmadı. Çirā ki kıandağ sırrını ya-(12)-şursa bolur ammā ‘ışk sırrını yaşurup bolmas. Nā-çar dëdi kim bu mazlūm ‘ışk tarafıdın (13) söz kıladur ve dermāndeler murādığa yêtgendin hikāye kıladur dëp çār-bāğda berehmenni (14) körüp köñül aldurğanını ve hicrānnı deştide hayrān bolğanını bir bir beyān kııldı. Berehmen (15) dëdi kim men hālā berehmenni hāzır kılsam tanur mu sen dëdi êrse re’yni kıızı tanur-men [112b] (1) dëdi. Berehmen ağızıdın mühre tılsımnı aldı êrse kördi kim köñli söygen ma‘şūkı hayrān kıaldı. (2) Dëdi kim bu kıandağ vākı‘ adur? Berehmen evvelidin ötken vākı‘ alarnı beyān kııldı. Re’yni (3) kıızı bu ğayr mekr rāyişka hayrān u āferin kııldı. Dëdi kim hēc hūkemā bu hikmetni bilmes ve hēc feylesof (4) bu mekrni bilmes. Êmdi dil-cem‘ bolğıl be-ferāğ-ı dil raķībni teşvîşidin bî-teşvîş bolalı (5) ve bir nêçe kün ağıyārnı zahmetidin ārām alalı

bāğ-bānsız sırr bāğ ğanīmetdür dep̄ (6) bir yēde boldılar. Hēç kim alarnı hāllarından haber-dār bolmadılar. **Ḳıṭʿ a;**

[feʿ ilātūn mefāʿ ilūn feʿ ilūn]

Naḥṣebī rūzgār çarḥ-ı felek

(7) Her kūni reng reng tarḥ salıp

Baʿ zını taḥt [u] tāc ile memnūn

Baʿ zını baʿ zıdın esīr kılıp

(8) Berehmen mūhre ṭılsımnı ağızıġa salıp öziġe Sīne at kıoyup mazlūm kişini şūretide bolup (9) saçını yuyup tarap oturup ērdi. Reʿyni oġlı taşķarından kirip kēldi. (10) Kōrer kim bir nāzenin oturupdur. Der-hāl ʿāşık-ı nigerān boldı. Hūcresige çıkıp (...) (11) kişi iberdi kim munda kēlsūn dep̄ Sīne bu sözge ḳabūl ḳılmadı. Mundın ziyāderak ʿāşık (12) boldı, rencūrlik ziyāde boldı ve öz öyde şāhib-firāş boldı. Bu ḥaberni reʿyġa (13) yetkürdiler. Reʿy ayttı kim bu ʿaceb mūşkil işdür, eger Sīneni oġlumġa tergib kılsam bī-(14)-diyānetlik şābit bolur. Eger teġāfūl kılsam oġlum helāketge yatar ihtimāli bar şabr kılsam (15) dep̄ ērdi. Oġlı künden künge rencūrī ziyāde boldı. Nā-çār mihr-i ferzend ġālib kēlip **[113a]** (1) Sīnege kişi iberdi kim vāķıʿ a şu budur munı ʿilācī ḳaysı dep̄ Sīne dēdi kim revā bolġay bir neçe (2) kūn şabr kılsunlar, küyevimni āb [u] aşını kılıp ötkerip vaʿ dege vefā kılay dēdi. Reʿy (3) hem sözge ḳabūl kıldı. Bir kēçe Sīne birle reʿyni kıızı vaktını tapıp cādūcını ḳaşıġa (4) bardılar vāķıʿ anı dēdiler. Cādūcı yana bir mūhreni reʿy kıızıġa bērdi dēdi kim bu mūhreni (5) ağızıġa salgıl, rūz-ı rūsende çıkıp bargıl ve fūlān müddetde bir aʿ lā çıkıp kēlgil. (6) Bir neçe kūn saña fırsat bērey andın kēyin özünni murādiḡa bolġıl dēdi. Reʿyni (7) kıızı tūn kēçede öz menziliġa kēlip ança lāzımlıġını öziġe hem-rāh kılıp atam meni muġa bēr-(8)-mese aġa çi özümni ḥʿāhişim çi bolsam ḥūb bolur dep̄ öydin çıkıp kēlip (9) cādūcını öyde ʿıyş [u] ʿişretge meşġūl boldı. Akşamanı ḥaber-dār bolsalar emānet mazlūm birlen (10) reʿyni kıızı yok. Pādişāhġa ḥaber yetkürdiler. Eṭrāf [u] eknāfġa ḥaber saldılar. Hēç yērdin (11) nām [u] nişānesi yok. Reʿy endişe kılıp dēdi kim her kim bī-diyānetni öziġe maḥrem kılsa her (12) āyine andaġ ādemni sezāsı şu budur oġlumni sebebdin emānetge ḥıyānet sözni (13) dēdim āḥir özümni başımġa kēldi dep̄ ḳazāġa rızā bērip şabr kıldı. Bir neçe müddet-(14)-din kēyin cādūcı be-tarīḳ daʿ vā-ger bolup kēldi kim oġlumni ḥaberini taptım, kēlinimni bērgil (15) dep̄ cedel kıldı. Reʿy kıızı bilen ġayb bolġanını taḳrīr kıldı.

Cādūcī bühtān [113b] (1) ve ‘Arabda āgāz kılıp vā-veylā ve muşibetā vā-ḥasretā vā-nedāmetā bu nè vāqı‘ adur? Meniñ emānetimni (2) bër dësem ḥıyānetlik kıladur. Ḥancer bëriñler özümni öltürür-men dëp yaqasını (3) çāk étip ekābir eşrāflarğa teşvişler yëtkürdi. Nā-çār re’y müstmend boldı (4) érse cādūcığa yüz miñ tenge bërip çendān ḥileler birle be-zür kıtuldu. Alğan pūlnı (5) re’yni kızı bilen berehmenğa bërdi. Dëdi kim ey berehmen munça ḥızmetni maña kıldıñ. (6) Bu pūlnı alıp be-ferāğ-ı dil ḥarcı kılıñlar. Her vaqt kim ḥarcı bolsañlar meniñ qaşığa kēliñ-(7)-ler. Pūldın ğam yemeñler dëp va‘de bërdi. Tūṭi sözini bu yerge yëtkürdi. Dëdi kim ey Ḥuceste (8) re’yni kızı hem pūlnı qolğa aldı ve hem maḥbūbnı taptı. Ėmdi bargıl maḥbūbnı unutmağıl (9) ve küyeviñni hem unutmağıl dëdi. Ḥuceste qopup bargıl turdı şu nerīmān kēçeni ağızdın mūhreni (10) aldı érse şubḥ nümāyān boldı. **Qıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātūn mefā‘ ilūn fe‘ ilūn]

Naḥşebī ḥ‘āhladı barıp bu kēçe

Ḥūbluq cānığa urğay kös

(11) Barmağığa sebeb bolup māni‘

Düşmen-i ‘uşşāk oldı şubḥ ḥuros

Otuz Altıncı Kēçesi

Maḥrūseniñ (12) ḥüsn-i cemāliğa pādişāh-ı Zābil ğāyib-āne ‘āşık-ı bī-ḳarār bolğanı ve Maḥrūse kōtavulğa tūşüp (13) pādişāh ‘ışık verziş kılıp ‘ömri tamām bolğanı, andın kēyin Maḥrūse bilen kōtavul cānlarını (14) pādişāhğa nişār kılganları.

Güyā ki āfitāb bāzar-ğān dëk metā‘ ını mağribge alıp bardı. (15) Kōtavul-ı sīmīn māh maşrıq zirā‘ at-ğāhıdın tūlū‘ kıldı. Ḥuceste şermende-veş ve peşimān-dār [114a] (1) tūṭini qaşığa kēldi. Dëdi kim ey maḥrem-i rāz ḥükemā aytıp durlar tōrt nēmerse yaman nēmersedür (2) tōrt kişidin. Yamanraq pādişāhlar ve ḥükemālardın yalğan söz aytmak, ‘ulemā vü fużalā-(3)-dın ıztırāb kılmak, mazlūmlardın bī-şerm bolmak. Ėmdi ḥ‘āhişim bu ki āstīn ‘iffetni (4) başımğa qoyup bī-şermlikni terk kıılır-men ve endişe fāsiddin yanar-men dëdi. **Qıṭ‘ a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî (5) kılmağıl yaman işni

Êkki dünyāda pādişāhdur ol

Büy-ı ' anber nè yerde büy-ı fiyāz

Töpesi (6) pîş-keş (...)

Ṭūṭî-yi ṭarrār ṭaṇṭana-yı mekkārılık bünyād kılıp kemer-tārını (...) kılıp (7) ḥile rübābnı tüzüp nağme-yi Dāvudîni kâ' ide [vü] kânün bilen sürürga keltürüp dēdi kim veh veh (8) bu nè sözdür ki aytur-sen, hey hey bu nè ḥaberdür ki yetküre-sen. ' İffet ü şalāḥ her kişidin ḥüb-(9)-dur ammā yaḥşılardın yaḥşıraḳ. Ammā Zābîl pādişāhı ' işmet [ü] ' iffet verziş kıldı, ' ākıbet (10) helāk boldı. Sen hem şuna oḥşamağay-sen dēdi. Ḥuceste ṭūṭîdin Zābîl pādişāhnı (11) vāḳı' asını soradı kim ḳandağ bolup ēken. Ṭūṭî ḥikāye kıldı kim Zābîl vilāyetide (12) bāzar-gānî bar ērdi, māl u menāli nihāyetdin ziyāde, Maḥrüse nām kıızı bar ērdi perde-yi (13) ' işmetdin taşḳarı ḳadem ḳoymağan, cemāl bābıda yegāne-yi devrān, nev-bāde-yi zamān ērdi. (14) Vaḳt yaḳın kēldi, Maḥrūseniñ ḥ'āste-gārılıkğa aşḥāb-ı destār dūnbālesini şıḳḳa kıldılar (15) ve erbāb-ı külāḥ tāt-ı ḥusrevānî başığa ḳoydılar. Ammā bāzar-gānî ḥēç kimni ḳabūl ḳılmadı. Dēdi kim [114b] (1) bu kıızımni āfitābğa peyvend ḳılur-men dēdi, endişede ērdi. Pādişāh-ı vaḳt diyānetni eşitti, (2) dēdi kim mundağ māl pāreni āfitāb-ı nūrānīga tapşurmaḳlık kemāl-i sa' ādetdür dēp (3) şol zamān bir muşavvirni keltürüp kıznı şūretini bir pārçe kāğıdğa tartıp pādişāhğa (4) ' arz kıldı kim eger pādişāh bu kemīneni kıznı be-şeref-i nikāḥ müşerref ḳılsalar, hem kıızımni cemāli (5) ziyāde bolup ve hem maña kemāl-i mertebe ḥāşıl bolur dēdi. Pādişāh kim bu şūretni kördi (6) ruḳ' anı alıp mütālā' a kıldı. Dēdi kim aşḥāb-ı devlet egerçi tilemeseler hem özi kēlür (7) ve bendeler dēk āsitāneside yatadur ve erbāb-ı sa' ādet anı carlamasalar hem öz ayağı (8) bilen kēlip kişini ayta (...) asılurlar dēdi. Ve anı tört vezîri bar ērdi. Bularniñ (9) her ḳaysı Eflātūn-ı zamān ērdi ' āḳıl ü zîrek. Alar bāzar-gānnı öyige bardı. Dēdi kim fülānî (10) maña vekîl fülānî maña güvāḥ bolsun. Eger bāzar-gānnı kıznı cemāli ber-kemāl bolsa ve lāyık-ı bār-gāḥ (11) bolsa nikāḥ kılıp alıp kēliñler dēp yiberdi. Bu tört vezîr pādişāhnı ḥükmi birlen (12) bāzar-gānnı öyige kēldiler. Maḥrūseni körüp ḥüsn-i cemāliğa ḥayrān boldılar, belki bu tört (13) vezîr özlerini nikāḥığa iḥtiyār kıldılar. Bu tört vezîr ittifaḳ kılıp dēdiler kim (14) eger bu Şirîn şemā'ilini pādişāh ḥızmetiğa alıp bargu dēk bolsa pādişāh Ferḥād

dék şifte (15) bolur ve memleketni saltanatni ferāmūş kıılır, halknı maşlaḥatnı unudur. Nā-çār memleketge ḥalel [115a] (1) vāḳi^ʿ bolur dēp tōrt vezīr müttefik bolup pādīşāhnı ḥızmetiḡa kēlip Maḥrūseni ḥūsn-(2)-i cemālne sehl dēp lāyık-ı bār-gāḥ ēmes dēp sindurdılar. Belki bu der-gāhnı kemīne ḥızmetkārı (3) çendān pūr-ḥūsndūr, her-āyīne çirāḡnı tüpi ḡarāḡu dēpdürler dēdiler. Bu söz pādī-(4)-şāḡa ma^ʿ kıl boldı. Dēdi kim eger çendī ki şāḡib-i ḥūsn hem bolsa pādīşāḡa lāyık ēmes, (5) Ḥudā bērgen devletni nā-dānlıḡḡa şarf kılsa bolmas dēdi. Bir künı bir cūḡı pādīşāhnı (6) ḡaşıḡa kēlip dēdi kim ey pādīşāḡ-ı ḡoş-liḡā seni dēp bir metā^ʿ alıp kēldim, bahāsı birlik (7) tenge dēdi. Pādīşāḡ soradı kim metā^ʿ ıḡ ḡaysı dēp cūḡı ayttı kim ^ʿaşā-yı āhenin kāse-yi (8) (...) alıp kēldim dēdi. Der-ḡāl anı alıp pādīşāhnı naḡarıḡe ḡoydı. Pādīşāḡ (9) bahāsını tamām aytıp birlik tenge cūḡıḡe bērdi. Kēçe boldı ērse pādīşāḡ tüş kördi kim (10) bir ḡoş-rūy mazlūm kēlip aldıda turdı. Pādīşāḡ nē kişi sen dēp soradı. Mazlūm (11) ayttı kim men seniḡ mālın ēdim. Bu demḡaça meniḡ ^ʿizzetimni saḡla dēben turup ēdim. (12) Bu kün meni zebūn kılıp yaman nēmerseḡe şarf kıldın. Şunın üçün seniḡ bilen (13) ḡūblaşḡanı kēldim dēdi, pādīşāḡ barsaḡ bar dēdi. Pādīşāḡ uḡlap yana tü-(14)-ş kördi. Tüşidin bir ḡoş şūret nēmerse kēldi dēdi kim men seniḡ rızḡ-ı rūzın ērdim. (15) Meni bu kün be-cā yēḡe ḡarc kıldın. Ėmdi saḡa ḡūblaşḡalı kēldim dēdi. Pādīşāḡ munı hem [115b] (1) bargıl dēdi. Pādīşāḡ yana uḡlap ērdi. Tüşide bir aḡsaḡal kişini kördi kim yanıda (2) turadur, aydı kim sen? Aḡsaḡal dēdi kim men seni ^ʿaḡlın ērdim. Mendin sormay nā-şāyeste (3) iş kıldın. Ėmdi seniḡ bilen ḡūblaşḡalı kēldim dēdi. Pādīşāḡ munı hem bargıl (4) dēdi. Yana kēçe tüşide bir ferişteni kördi. Soradı kim sen nē kişi sen? Ferişte cevāb (5) bērdi kim men seniḡ himmetin ērdim, ḡūblaşḡalı kēldim dēdi. Pādīşāḡ der-ḡāl ḡopup (6) ētekini muḡkem tuttı ve aydı kim men seniḡ devletinidin hemeni pūşt-i pā urdım. Eger mendin kētseḡ (7) ve-likin men sendin acıramas-men dēdi ve eger sen mendin yüz ḡürseḡ men kimni (8) der-gāḡıḡa barur-men dēdi. Himmet bu sözni pādīşāḡdın ēşitip küldi dēdi kim (9) eger sen mendin ümīd üzmesen ve men herḡiz sendin ümīd üzmes-men ve acıramas-men (10) dēdi. Pādīşāḡ oyḡansa heme esbāb-ı saltanatı turupdur. El-ḡışsa bāzar-gān pādīşāḡdın (11) nā-ümīd bolup ḡızını kōtavulḡa bērdi. Kōtavulnı öyi pādīşāhnı revāḡını tēḡide ērdi. Bir künı (12) Maḥrūseni ḡatırıḡa yētti kim āyā pādīşāḡ nēme üçün meni ḡabūl kılmadı, ān-heme ḡūsn-i cemāl mende bar (13) yana özḡe kişide ḡoḡ, özümni ḡalaḡ urup kōrsetmesem bolmas dēp özini çün (14) ḡāvus-ı mest dēk ārāste kılıp ^ʿaynı pādīşāhnı revāḡıdın nezzāre kılıp turḡan vaḡtı (15) ērdi, naḡar-ı pādīşāḡa rū-be-rū bolup özini kōrsetti. Pādīşāḡ be-mücerred Maḥrūseni kōrüşı hemān özini [116a] (1) Maḥrūseni kemīne

hızmetkârı dēk ‘aql [u] hūşını aldurup şifte vü şeydā boldı. Heme cevāriḥ (2) ü pencegānını Maḥrūsege pīş-keş kıldı. Pādişāh-ı nā-murādın hēç nēmersesi qalmadı. Çirā ki ‘ışkı (3) leşkerini evvelā her çend uluḡ taḡḡa tēgse taḡnı vūcūdın zerre qalması. Nā-çār bende-vār (4) taḡt-ı salṭanatnı könlidin çıkardı. Dēdi kim vezīrlerni özüme maḥrem körüp (5) bu işge müteşaddī kılıp buyursam mundaḡ bī-diyānetlikni kılıpdur dēdi ve yana yaḡşı (6) te’emmül kılıp dēdi kim ihtimālī bar ki pādişāhnı bu işge terḡīb kılsaḡ memleketge ḡalel vāḡı‘ (7) bolḡay dēp sebebdin māni‘ kılgan bolḡay dēp öziḡe tesellī ḡāṭır bērip şabr kıldı. (8) Ammā ‘ışkı zūrı pādişāhnıḡ yēr birle yeksān kıldı. Kündin küne renci ziyāde boldı. (9) Sırrı heme ḡalkḡa ma‘lūm boldı. Vezīr hem ḡacīl bolup dēdiler kim kötavulnı öltürelī dēp (10) maşlaḡat kıldılar. Pādişāh bu ḡaberni eşitip vezīrlerḡa ḡazab kıldı ve aydı kim ḡaysı şerī‘ at-(11)-de ve ḡaysı Müsülmānlıḡda bu yol bar dēp şalāḡiyyet bilen boldı. ‘Āḡıbetü’l-emr pādişāh (12) şehīd-i ‘ışkı boldı. Bu vāḡı‘ adın Maḥrūse ḡaber tapıp pādişāhnı fırḡatıḡa barıp ḡūrını ḡucaḡlap (13) cān bērdi. Kötavul Maḥrūseni istep bardı. Kördi kim ‘āşıkı ḡūrını ḡucaḡlap (14) cān bēripdür. Bol hem ‘ışkı sırrıdın ḡaber alḡaç emānetni emānet-dārḡa tapşurdı. (15) Bu üç şehīdni bir yērde defn kıldılar. Bularnı tofraḡı ḡalknı kıble-ḡāh-ı du‘āsı boldı. [116b] (1) Tūṭī sözini bu yērge yētkürdi. Dēdi kim ey Ḥuceste ‘iffet ü ‘işmet ḡūbdur ve-likin bu ṭarīḡa belālarnı bar-(2)-dur. Eger kişi şabr kılgı dēk bolsa bu nev‘i ḡāşıyyetleri bar, sen hem ‘ışkı ṭarīḡıda bolsaḡ (3) ekşer bu kışşanı yādlangıl, mundın ziyāde ḡıyel kıлмаḡıl, maḡbūbıḡnı muntaḡır kıлмаḡıl dēdi. Ḥuceste ḡvāḡladı kim (4) ḡopup barḡay kötavul Maḥrūseni yanıdın ḡāḡir bolḡan dēk şubḡnı kötavulı nümāyān boldı. (5) Barmaḡı taḡla kēçeḡe māni‘ boldı. **Ḳıṭ‘a;**

[fe‘ilātūn mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḡşebī ḡvāḡladı barıp bu kēçe

Ḥūbluḡ cānıḡa ur-(6)-ḡay kös

Barmaḡıḡa sebeb bolup māni‘

Düşmen-i ‘uşşāḡ érür şubḡ ḡuros

Otuz Yétinçi Kêçesi

(7) Sebistân pâdişâhını oğlu yurtını inisini takrîbdin taşlap çıkıp kêtîp boldı şâh-(8)-mārānga mülākāt bolgannı şâhmārân takrîbi bilen şeh-zāde murādığa yetkeni

Güyâ ki ej-(9)-derhâ-yı zerrîn kefçe-yi âfitâb mağribniñ ġārığa kirdi ve fil-i Maḥmūd dēk aq bulut maşrîq tarafıdın (10) çıktı. Huceste derdlık köñli bilen derd-i ‘ışkqa giriftâr bolup yılan çağan kişi dēk tolğanıp (11) yâ in ki filni ayağıda qalğan kişi dēk derdimge devâ bērgil dēp tūtîni qaşığa keldi. Dēdi kim (12) ey tūtî heme vaqt muḥabbet debdebisini urar-sen hēç eşer zâhir bolmaydur. Hükemâlar aytıpdur-(13)-lar tört nēmerse tört nēmersedin peydâ bolur, ‘adâvet ḥaseddin peydâ bolur, ḥ[‘]ârılık beyhûde-(14)-güylikdın peydâ bolur, ḥuşûmet hünêrlidin tuğar, müfâraḳat kişini ḥâr körgendin bolur. (15) Nēçe vaqtdın beri ümîd birle qaşınge kēledür-men. Nâ-ümîdlik birle yandurur-sen, bâ’ iş nēme [117a] (1) dēdi. Tūtî dēdi kim her sözni sözleydür-men senin için sözleydür-men. Her endîşe kılsam (2) senin için kıladur-men. Hükemâlar aytıpdurlar kim naşîhatni dirahtı açığıdur ammâ mîvesi ta-(3)-tlığıdur. Her nēmerse boldı ötüp ketti ammâ maḥbûb her tür nēmerse buyursa taqşîr kıлмаğıл çünânçı Sebistân (4) pâdişâhını oğlu yılanğa hızmet kıldı, hızmetni zâyî’ kılmadı dēdi. Huceste soradı kim (5) qandağ bolup ēken dēdi. Tūtî hikâyeye muḳayyed boldı andağ rivâyet kılıp-(6)-durlar kim Sebistân vilâyetide pâdişâhî bar ērdi kim âḥir ‘ömrude Hudâ Te’âlâdın ferzend (7) tiledi. Haq Sübhānehu ve Te’âlâdın ‘inâyet bolup üç oğul taptı. Uluğ oğlını özini (8) ornığa dēp vaşîyyet kıldı. Munı zamānıda yurt âbâd boldı, birâderleri reşkin (9) boldılar, nizâ’ peydâ boldı. Naqqârı ḥaddın aşdı dēdi kim bu nâ-be-kârlar bilen yurt tile-(10)-şip memleketge ziyân yetkürgenimdin yok bolgenim yaḥşîdur dēp bî-nevâlıkni ihtiyâr (11) taht [u] bahtını taşlap etrâf-ı ‘âlemni seyr kılıp menzil ü merâhilni tayy kılıp ısıq ve savuqqâ (12) ḥûy kılıp açlık ve tokluqqâ kanâ’ at kılıp bir şehrige bardı. Haber-dâr bolsa hēç kimni (13) hēç kim bilen işi yok ve âşinâ hem yok ve aḥvâlidin haber almaydurlar, derdini ayturğa (14) maḥremi yok. Nâ-çar bu şehirde muḳîm boldı, bî-nevâlıkdın işi teng boldı, za’ if naḥîflıqqâ (15) qaldı. Dēdi kim érte bilen bu öydin çıkay ve her türlüḳ maḥlûqdın maña rû-be-rû kelse [117b] (1) maşlahat yüzdin anı hızmetni kılay dēdi. ‘Ale’s-şabâḥ otağıdın ḥurûc kıldı, (2) teveccüh bilen kélür ērdi. Qazârâ tōşükdin bir yılan çıkıp kēledür, öz köñlide (3) dēdi kim va’ de kılıp aydım ol nazarda her kim uçrasa aña hızmet kılay dēp (4) aydım, ḥâlâ yılan uçradı. Meni bahtım mundağ yârî bērdi. Hudâ Te’âlânı ḥ’âhişim (5) şol ēken birni yaḥşî birni yaman dēmeklik şeytân işidür. Her yerde bērgüçi (6) Hudâ dēp yılanı

töşekige kèlip kıçkırdı. Yılan hacāletge qaldı dèdi kim meger düşmen-i qadīm (7) bu eşikge kèlipdür yā in ki cānıdın toyğandur ve ölümni ārzū kılgandur dèp (8) ğazab-ālūd çıkıp kèldi. Şeh-zāde evvel selām kıldı ba‘ de ez-ān dèdi kim ey şāhib-i (9) (...) ve ey sultān-ı haşerāt andağ aytıp durlar kim bir küni bir evliyā yılan-(10)-dın soradı kim ey yılan efsūn-ger seni eşikiñe kèledür āheste āheste seni carlaydur (11) sen nème dèp özüñni özüñ tutup bérür-sen. Yılan ayttı kim ey velī ber-hağ (12) men ol kişini mahrūm yandurmağı ‘ār körüp himmetim bilen özümni ölümge tutup (13) baradur-men, hacet-mend t̄ayifesini haceti revā kılmak nā-ümīd yandurmağnı ‘aceb (...) dèpdürler. (14) Çirā ki genc-i ğayb meni qolumdur kişini mahrūm yandurğanım ölümni mübāh biledür-men (15) dèdi. Şeh-zāde ayttı kim ey yılan men efsūn-ger emes men ve-likin hacet men érdim. [118a] (1) Hācetim bar üçün der-ğāhıñge kèlip-men dèdi. Yılan ayttı kim rāst aytur-sen eger ferzend-i ādem (2) efsūn kılsa yèrde bar yılanlarnı ve āsumāndaqı yulduzlarnı qolğa alur dèp töşek-(3)-din çıkıp kèldi. Şu nerīmān pādīşāh-zāde hızmetskār dèk qulını qoşturup turdı. (4) Yılan soradı kim sen nè yèrdin kèldiñ, nème hacetiñ bar dèp soradı. Şeh-zāde ayttı kim (5) men Sebistān vilāyetidin kèldim. Sebistān pādīşāhını oğlı bolur-men zamāneniñ bī-vefālıqı (6) kāse-yi zehr (...) keltürdi. Hūmārıdın seyr-i beyābān urup bu yèrge kèldim. İnhā-yı (7) cinsimğa hızmetskār kılurğa ‘ār kılip seniñ hızmetiñge kèldim. Kemer-i inqıyādnı bèlimge bağladım. Çirā ki (8) nèce nèmorse sende bar yana kişide yok cemī‘ hāzīnelerini pāsbanı sendür sen ve dīger heme (9) qalqıdın kenāre alıp ve dīger seniñ evlādıñ kişige āzār yètse def‘ kıla-sen ve eger qabūl kılmasa (10) öltürür-sen dèdi. Yılan pādīşāh-zādeni ‘arznı eşitip hem şöhbet kılmurğa rāzī (11) boldı. Bir küni yılan ayttı kim ey şeh-zāde nèce vaqtdur kim bu der-ğāhge kèlip sen (12) ve men bu tofrağğa qanā‘at kılip terk-i hāzīne-bānlıq kılip ‘uzlet ihtiyār kılip érdim. (13) El-ğāl meni besātım naqdīne yok ki saña in‘ām kılsam ve hāzīnelerim yaqında yok-(14)-dur ki saña bağışlasam seniñ munça kılgan hızmetskārleriñge şermendedür men (15) ve seniñ tevāzu‘ kılganıñdın ‘aceb hacīl boldum. Bī-kār yandursam zād-ı rāhile bèrmey [118b] (1) uzatsam hēc kim meni èrenlerni qatarıda körmesler. Fülān şehrga (2) barğıl ve men hem seniñ arqanıñdın barur-men ve ol şehrnı pādīşāhı (3) zincīrlar bilen bağlağan miñ bir fil-i Maḥmūdı bar biri hemesidin maḥcūbrağ. Pādīşāh bir sā‘at (4) ol filni yanıñdın cūdā bolmas ve ol ārām almas. Heme fillerni fil-bānlar suğa (5) alıp barur. Şol aq filni ḥorṭumığa kirer-men sen kèlmegünçe çıkmas-men ol hinde sen bisyār (6) in‘āmlar alur-sen. Andın kèyin yılan şeh-zāde şol ma‘nini muqarrer kılip yolğa revān boldılar. (7) Furşatda yètip kèldiler èrse fil-bānlar suğa (...) tuttılar. Şol vaqtda yılan özini (8) aq filni ḥorṭumığa

aldı. Her zamān nîş ura başladı fil ıztırābğa tüşti o yandın bu yanga (9) yıkılır êrdi. Nā-çar fil-bānlar pādîşāhğa ‘arz kıldılar. Be-tamām efsūn-gerlerini yığıp keldiler. Her çend (10) devāğa muqayyed boldılar filni renci ziyāde boldı. Fîl za‘îf bolğança pādîşāh bî-tākat boldı. (11) Buyurdi kim münādî kıılıqlar her kim filni şihhatige devā kılsa hazine berey ve murādığa yetkürey dep (12) aña çi yetti. Kün ötti filni ramaq-ı cānı kaldı. Pādîşāh-zāde sebeb kılurnı pādîşāhğa (13) ‘arz kıldı pādîşāh hoş-vaqt bolup yahşı bolur dedi. Şeh-zāde dedi kim ey pādîşāhım (14) qaşımnda kişi turmasun Hudā Te‘ālānın taleb kıılıp körey şāyed ki maña murād ve filğa hayāt (15) bolğay dedi. Pādîşāhğa bu söz obdānraq köründi, keçedin bir hışse ötüp êrdi. [119a] (1) Pādîşāh-zāde kélip dest-i fil koyup dedi kim ey yār bir kezide va‘dege vefā kılgıl (2) dep êrdi. Der-hāl yılan filni hortumıdın yerge tüşti fil ārām alıp közi uyquğa (3) barıp endek ārām aldı, ança tartқан ‘azābları ber-taraf boldı. ‘Ale’s-şabāh (4) filni pādîşāhnı nazarıge alıp bardılar. Pādîşāh körer kim fil hālet-i aşığa kélipdür. (5) Pādîşāh munı ‘aql u ferāsetiğe ahsen ü āferinler okup ‘izzet ü hürmetni çendān bülend kıılıp (6) ve birāderi ‘aynı okup umūr memleketni şeh-zādeğa ta‘vîz kıılıp şeh-zādeni nê çend yıldın (7) beri tartқан ğam ğuşşası-hāllıqқа bedel boldı ve her kaçça kılgan hızmetsi zāyi‘ bo- (8)-lmadı. **Qıta;**

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḥşebî hızmanet kıl uluğlarğa

Kılganın zāyi‘ olmağan hergiz

(9) Büzürg elni qaşıda bolğanlar

Her işidedür cāmi‘ māni‘

Tūtî sözini bu yerge yetkürdi. (10) Dedi kim ey Huceste yılanğa hızmanet kılgan kişi munça mertebege yetti. Elbette hızmanetdın bolmağay-sen, (11) emdi vaqtdur hümâyün bargıl dedi. Huceste qopup bargay êrdi. Yılan töşükdin (12) çıkқан dek āfitābnı eşeri zāhir bolup barmaqı tañlağa māni‘ boldı.

Otuz Sekkizinci (13) Kêçesi

Şa‘ ve (...) soķuçak ve zenbūr ittifāk bilen zūr-āverni ‘aqlnı tedbiri (14) bilen koyun dēk bendğa tartķanları ve ol kayd [u] bendde turguzup post-(15)-ge (...) hāne-yi seyridin tartķanları

Güyā ki murğ-ı zerrīn dēk āfitāb mağribni külbe-hānesiğa [119b] (1) bardı ve şu naķķār māh maşrıķnı tamıdın perdāz kıldı. Huceste şad-hezār (...) u ıztırāb bilen (2) tūṭīni kaşığa bardı. Dēdi kim ey şāh-ı sebz-pūş ve ey sultān-ı şāf-nūş küngüre vü (3) dünyānı özümge teng tutupdur-men. Bu dünyā kafes dēk bolupdur maņa şef bolsañ (4) perīşān bolğan könlüm cem‘ bolur ve teferruķdın hālāş bolğay-men dēdi. Tūṭī dēdi kim (5) hēç kişi yok ki meni bismil kılgay yā ki kafes bilen otke salgey yā ki bu cāme-yi sebzim bilen (6) ğark-ı hūn kılgay. Nēçe vaķtlardın beri seniñ bilen bir ten ve bir beden ēdim, hēç işim (7) ilgeri kēlmeydür. Meger ittifākımızda hılāf bar mu kēyin ve eger hılāf bolmasa her-āyīne murādımız hāşıl (8) bolur ērdi dēdi. Huceste soradı kim kandağ bolup ēken? Tūṭī hikāye kıldı kim soķuçak ve şa‘ ve (9) ve zenbūr ve ğūk bular za‘ īf cān-verlerdür yek-dil ve yek-cihet bolup ittifāk kılıp fıl-i Maḥmūdın zūr-(10)-āverni bendge tarttılar. Nēme üçün kim sen ve men hēç işni kılalmaydur-men dēdi.

Kıṭ‘ a;

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

(11) Yaḥşı ittifāk uluğ işdür

‘Aqlnı zūrı barçadındur uluğ

Fi‘l-meşel gerçi kūh-ı Kāf (12) olsa

Hīle ‘aqldın bolğusıdur ve buzuk

Rāviyān-ı rāyiķ ve nāķılān-ı fāyiķ andağ rivāyet (13) kılurlar kim bir bīşede bir dıraḥt bar ērdi kim çün ḥargāh-ı şāhān eṭrāf-ı ‘ālemğa sāye bērür (14) ērdi. Bir şa‘ ve ol dıraḥtda āşiyāne tüzüp bir cüft tuḥm koyup ērdi. Bir fıl-i kūh-manzar (15) kēlip dıraḥtnı tenesige söykenip ēdi. Şa‘ veni tuḥmı āşiyānesidin tüşüp sındı ve nā-kār [120a] [boldı]. (1) Şa‘ ve bī-çāre ıztırāb bilen bir ṭarafdın yana bir ṭarafge uçup perīşānlıķķa kaldı, (2) bī-‘ ilāc bolup dēdi kim bīşe ḥalkığa kaçan muķāvemet kılıp bolur. Könlide (3) dēdi kim ğālib düşmennı hīleni ṭnābı birle bağlasa bolur dēdi kim peşşe nām dostı bar. Anı kaşığa bardı ve bu kışşa-yi pūr-ğuşşayı taķrīr kıldı (4) ve fılını ta‘ addīsığa bir

hîle bilen intikām alıp bêrgil dēp ‘özrlər qoyup bağladı ve aña dēdi (5) kim kişi dostnı anıñ üçün ârzū kılurlar kim mundağ yaman künde dost-gırılıq kılur dēp (6) aydı. Peşşe ayttı kim bu uluğ işdür, bu mühimni âsân tutup bolmas, yalğuz kişini qolıdın (7) hem këlmes, bir êligidin (...) hem çıqmas. Meniñ hem bir dostum bar zenbūr nām, özi kiçik (8) kēneşlik ve tedbîrlik, anıñ bilen kēneş kılalı ol nēme dēydür dēdi. Zenbūr bu hikāyeni (9) eşitti, mużtarib bolup efsūnlar kıldı. Dēdi kim men nēçe yıldın beri dost yārını (10) hızmetiğa yılımnı muhkem bağlapdur-men, bu hızmetni dirîğ tutmas-men. Ammā meni hem bir dostum (11) bar ğūk nām, ‘inān-ı harçeng ve hem rıķāb-ı neheng dēdi. Peşşe, zenbūr, şa‘ ve ittifāķ (12) kılıp maşlaḫat üçün ğūknı hızmetiğa kēldiler. Ança vāķı‘ anı ‘ayān beyān kıldılar, (13) nēçük kim şa‘ veni tuḫmını sınganığa efsūnlar kılıp dēdi kim dil-cem‘ bolğıl, kūh-ı Hāmūnnı (14) derd-mendler tedbîr bilen köteripdürler, uluğ deryālarını hîle bilen bağlapdurlar. (15) **Qıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḫşebî bolsa iş kēneş birle

Merdüm-i hūş-mend-i şūr-engîz

Mekr [u] hîle birle felekge ağıp

Taḫt [120b] (1) fermānıda boldı kūh temîz

Ġūk ayttı kim filni def‘ kılurğa köñlümge bir hîle kēledür. Hîle budur kim zenbūr (2) filni qulağığa yaqın barıp nağme vū nevāğa terennüm ve zemzemğa meşğül bolsun, nağmeni lezzetidin (3) fil mest bolur. Şol ḫāletide peşşe tumşuķı bilen filni êkki közige nîş ursun közini <gü> (4) güheri tökülür. Yaruķ cihān anı nazarıge qarañgu bolur. Bir nēçe kündin kēyin teşneliki ğālib (5) bolur. Andın soñra men filğa yaqın barıp nağme kılay şol yērde su bar dēp fil kēlür. Ol (6) ḫālde fülān quduķğa başlap barur-men sunı būynı alıp özini quduķğa taşlar, andın (7) kēyin ol yērdin ḫalāşlik tapmay, tiriglik tınābını ecel mikrāzı bilen münķaṭı‘ kılsa bolur dēdi. (8) **Qıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḫşebî nağme cānığa āfetdür

Ba‘ zılarğa belā-yı cān oldı

Nağme oldur ki kılsa cānga eşer

Şu' le-(9)-sidin anı cihān toldı

Çün fil zenbūr nağmesidin mest bolup özidin bî-çāre turup (10) érdi. Peşşe kèlip közini èkki güheriğa nîş urdı. Fîl gūyā ki tağ dèk turğan özide (11) turup qaldı. Her çend fikr kıldı, bargança közidür kıldı ve menfa' atdın hem qaldı, qazārā (12) teşnelik galebe kıılıp hayrānlıqda turup érdi. Bir cānibde baqa carlaydur. Fîl köñlide dèdi kim (13) baqa carlağan cāyda elbette su bardur dèp āheste āheste revān boldı. Baqanı āvāzı bilen (14) kudukğa yattı. Qazā vü qadrni işi andağ èken fîl kuduk içke yıqılıp helāk boldı. **Qıtt'a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

(15) Naḥşebî dost yār himmetidin

Yètküsidür kişi murādığa

Ol kişini ki yok turur yārı

Yıglağay seni (...) ḥālığa

[121a] (1) Tūṭî sözini bu yerge yètkürdi. Ey Huceste bu üç za' if bî-çāre cān-verler yek-dil ve yek-cihet (2) bolup ittifaqlarını rāst kıılıp fîl dèk küh-peyker nîst kıldılar. Müddetidür (3) èkkimiz cān-dān cidd [ü] cehd bilen maqşūdımız ḥāşıl bolmadı. Eyyām-ı nā-fercāmdın sitize kıılmağıl, (4) qopğıl maḥbūbnı vişālını istep bargıl. Eger vāqı' a vuḫū' tapsa elbette kèneş birle kıılğay-(5)-sen dèdi. Huceste şundağ kıılğay-men dèp teprep érdi. Yana bir tarafdın gavğā-yı rüz (6) zāhir boldı. Barmaqı tañlağa mevḫūf qaldı. **Qıtt'a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî ḥ'āhladı barıp bu kèçe

(7) Hūbluḫ cānığa urğay kös

Barmaqığa sebeb bolup māni'

Düşmen-i ' uşşāk érür şubḥ ḥuros

(8) Otuz Tokkuzunçı Kêçesi

**Bāzar-gān hamākatıdın ya‘ nī aḥmaqlığıdın köçi Şehr-ārāy (9) merd-i bīgāne bilen
meclis kılğanı ve bāzar-gān āzmāyış kılıp közi bilen körge-(10)-din soḡra
hamākatıdın bīgāneni hem-hāne kılğandın**

Güyā ki āfitāb muḥib-i rūşen-żamīr (11) dēk maḡrib zindānıḡa kirdi ve ḡaṭīb-i ra‘ nā-
şī‘ ār māh maşrık minberige çıqtı. Huceste ḡam-(12)-lik köñli bilen tūṭīni kaşıḡa kēldi.
Tūṭī dēdi kim ey ked-bānū bu kūn seni (13) kündeکیدin maḡmūm köredür-men bā‘ iş
nēme dēdi. Huceste ayttı kim ey ‘ālim-i vaḡt Ḥazret-i (14) Mu‘ āviyye her kimge sözler
bolsalar vezīrlerdin soramay ḡayrıḡe sözlemes ērdiler. (15) Bir kūni vezīrleridin söz
sorap ērdiler vezīrleri herḡiz sözlemedi. Ḥazret-i [121b] (1) Mu‘ āviyye raḡıyallāhu
‘anhu dēdiler kim nēme üçün söz kılmay-sen? Vezīr ayttı kim sözlemes-(2)-likimni
bā‘ iş bu ki rāst aytkū dēk bolsam sizniḡ köñlūnizge aḡır kēlūr mü kēyin (3) dēp söz
kılmaydur-men dēdi. Ey tūṭī men hem ḡorḡadur-men. Çirā ki eger dostumni (4)
rızālıḡnı tilesem ihtimāli bar küyevim intikām saḡlaḡay ve eger küyevimni rızālıḡnı
(5) istesem maḡbūbım ḡolumdın kēter. Munı ‘ilāci ḡaysı dēdi. Tūṭī ayttı kim maḡbūbnı
rızālıḡnı (6) fikride bolḡıl. Eger küyevniḡ ḡaber-dār bolsa anı ḡile bilen def‘ i kılur-men.
Çünānçi sūdā-gerni (7) köçi ḡile birle ḡalāş taptı ve mekr bilen ḡutuldı dēdi. Huceste
soradı kim ḡandaḡ bolup (8) ḡutuldı dēdi. Tūṭī ḡikāye kılıp dēdi kim Nişābūr vilāyetide
bir sūdā-geri bar ērdi māl (9) emvālī bī-şūmār ērdi. Ammā bī-nihāyet aḡmaḡ ve nā-
dān ērdi. Çirā ki tamām köñlini dūnyāḡa (10) bērip ērdi. Bu sebebdin dūnyā ol kişige
yıḡılıp ērdi. Bir ḡükemādın soradılar kim (11) dūnyā ‘āḡılḡa meyl kılur mu yā
aḡmaḡḡa ḡükemā ayttı kim aḡmaḡḡa meyl kılur dēdi. Nēme üçün aḡmaḡḡa (12) meyl
kılur dēdiler. Ḥükemā dēdi kim her kim aḡmaḡ ve nā-dāndur āḡiret işidin bī-ḡaberdür
āḡiret (13) işni ḡoyup dūnyāḡa meyl kılur. Ol sebebdin ⁹⁴الجنس مع الجنس dūnyālıḡ ol
kişige cem‘ boladur. (14) El-ḡışşa sūdā-gerni Şehr-ārāy nām köçi bar ērdi. ‘Aceb
cemīle cihān-ārā cemāl ü melāḡatde (15) bī-naḡzīr, melāḡati küyevsiniḡ aḡmaḡlıḡı dēk
bī-nihāyet. Küye[v]si her çend Şehr-ārāyḡa muḡabbet peydā [122a] (1) kılsa bu ‘aksini
kılādur. Hergiz ittifāḡ kılmadı. Bu taḡrībden sūdā-ger bed-ḡümān boldı. (2) Ḥaber-dār
bolsa bir civān-ı şāḡib-cemālıḡa ve şāḡib-kemālıḡa āşinā bolup her kêçe nerd ü
mu‘ āşaḡa (3) oynar ērdiler. Fışḡ [u] fücūrda muḡarrer boldılar. Bu aḡvālne yaḡşı taḡḡıḡ
ḡılay dēp sefer (4) ihtiyār kıldı. Zād-ı rāḡile alıp seferge kētti. Kêçesi maḡfī yol bilen
kēlip taḡtnı astıḡa (5) kēlip olturdı. Bir vaḡt bolup ērdi şol civān-ı şāḡib-cemāl kēldi

⁹⁴ El-cinsu ma‘ a‘l-cins: Her cins kendi cinsiyle beraberdir.

meş‘ ale keltür-(6)-diler, taht üzesiğa çıkıp olturdılar. ‘ Aynı hengām tabağ-bâzlık érdi kim Şehr-ārāy (7) haber-dār boldı érse tahtnıñ astıdın sūdā-gerni ser-pāy zāhir boladur. Ammā (8) ahmağ her kaçan bolsa ahmağdur. Têve yek zeng āvāzıdın eşek sencni darıbdın reh-rev (9) bolur kim sūdā-ger kélip tahtnı astıda olturupdur. Her çend ahmağ bolsa hem ér kişidür (10) her vech bilen meniñ küyevimdür. Hile kılsam meni rüsvā kılmaz mu dep endişege (11) kaldı. Yana dedi kim her neme hem bolsa hem selimü’l-kalbdür her neme desem kabül kıılır dep ma‘ şükığa (12) küyevini yārını ‘ işret kıldı ve yana be-āvāz-ı bülend feryād āgāz kıılıp dedi kim ey taht olturğan (13) ağan ve ey qarıntaşım maña be-naazar-ı şehvet qaramağıl ve bī-diyānetlik köz bilen bakmağıl. (14) Seni tahtge çıkarıp küyevimni ornıda olturğunmağımni sebebi bu ki bu kün tüş vaqtıda (15) uhlap érdim. Tüşümde körsem şeyh Nūrānī keldiler kim ey za‘ if meni tanur mu sen [122b] (1) men dedi kim tanurmaydur-men. Aydılar kim bilgil ve āgāh bolğıl kim küyeviniñi ‘ ömri āhırlıgğa yetti. (2) Şunı ma‘ lüm kılganı keldim dediler ve men bu haberni eşitip bī-hüş bolup men (3) yana sâ‘ ati ötkendin soñ hüşımğa keldim. Bā-kısm turadurlar, men soradım kim yā şeyh (4) kibār munıñ def‘ ü ‘ ilacı kıysı ve tedbiri nê tarıka dep şeyh dediler kim eger ‘ ilacı kılgı (5) dek bolsañ bir bigāne kişini keltürüp küyeviniñi tahtıda olturguzup özün be-tarıka kenizek (6) edeb saqlap turğıl. Ammā takvā zāhir kılgay-sen, bu perhizni kılsañ bu takviyetni ber-cā keltürseñ (7) naazar-ı hıyānetni ber-taraf kılsañ Hudā Te‘ ālā bu takviyetni bereketidin küyevinge du-bāre hayāt-(8)-lik bérür ve bu perhizni berketidin yañı başdın tiriglik tapar dediler. Oygansam (9) tüşüm éken ve men tüşümni te‘ şirlıgğa seni munda keltürdüm bu işimge sen (10) güvāh bolğıl seniñdin ve diyānetinge küyevim kèlgende takrır kıılıp öyümde orun (11) berāy. Seni ata ve qarıntaşım tutundum bolmasa kıysı diyānetde ékki nā-mahrem bir bisātda (12) olturmaqlık revā mudur? Küyevim hem seni ata ve ağa okunur birāder qadem renc kıldıñ, (13) bisyār zahmetler tarttıñ köplerdin köp şevāb aldıñ. Êmdi öyünge yangıl (14) dedi. Ol kişi çıkıp ketti. Şehr-ārāy tahtıda meyl kıldı. Sūdā-ger taht astıdın bu vākı‘ anı (15) eşitip olturup érdi. Köçini pārsalıqığa şād-mān boldı. Könlide dedi kim [123a] (1) miskīn Şehr-ārāy meniñ tiriglikim üçün nê hileler kıladur meni köñli kara mu (2) mundağ Sālihniñ barasıda nê tarıka bühtānlar kıldım. Mundın kèyin hızmanı (3) ziyāde kıılıp ‘ izzet ü hürmetni be-cā keltürey dedi. Bir vaqtdın kèyin sūdā-ger tahtnı (4) astıdın çıkıp nümāyān boldı. Şehr-ārāy el-hāl h‘ācenı yüz közini gerd [u] (5) ğubārını értip kaçan keldiñiz, bat fırsatda keldiñiz vākı‘ a neme dedi. H‘āce (6) dedi kim seni haqqında bed-gümān érdim. Êmdi ma‘ lüm boldı kim saña bühtān kılgan (7) éken men meni munda kélip olturup édim. ‘ İffet ü şalāhatıñnı

āzmūde kıldım. (8) Tahtda olturğan h^vāce-i merdni birāderi kaçdım bildim. Ėmdi bu öyüm şunıñ (9) bolsun her kaçan kelse ve barsa anı māni[‘] kılmasunlar dēp maḥrem-ḥāne kıldı. Çünki (10) tūtī sözini bu yerge yétkürdi. Dēdi kim tañla h^vāce kelse sen hem şermende bolmağay-sen (11) ve hem maḥbūb qolıdın kêtmegey. Ėmdi vaqt boldı yaḥşı sā[‘] atdur bargıl maḥbūbnı (12) vişāli bilen memnūn bolğıl dēdi. Huceste der-ḥāl qopup bargay tün kēçe çehresidin (13) niḳābını köterdi. Şubḥ nümāyān boldı. Barmaḳı tañlağa tevaḳḳuf taptı. **Qıta** a;

[fe[‘] ilātūn mefā[‘] ilūn fe[‘] ilūn]

Naḥşebi h^vāhladı (14) barıp bu kēçe

Hūbluḳ cānığa urğay kōs

Barmaḳığa sebep bolup māni[‘]

Düşmen-i [‘] uşşāḳ ėrdi şubḥ ḥuros

(15) Kırkıncı Kēçesi

Fağfür-ı Çin tüş körüp vezīriğa gāzaḅ kılganı vezīr ḥikmet bilen fağfürnı [123b] (1) murādığa yétkürgeni.

Güyā ki melike-yi Rūmī zīveriğa āfitābnıñ eyvānıda ber-qarār bolğanda şāh-ı (2) Zengbār şeb māh maşrıḳ bostānığa çıktı. Huceste yüz miñ fikr te’emmül bilen tūtīni kaşığa kēldi. (3) Dēdi kim ey refiḳ-i ḡam-h^vār ve ey şefiḳ-i vefā-dārī ki ez bende-yi tarīḳatdın soradılar kim uyḳu (4) nēme ölüm nēme. Pīr-i tarīḳat cevāb bērdiler kim uyḳu ölümdür sebük ve ölüm uyḳu-(5)-dur ağır. Yana soradılar kim [‘] ışḳ nēmedür, cevāb bērdiler kim rencīdür bī-dirīg. Huceste dēdi kim (6) ey tūtī bıçaḳ süñek yētti ve bend-i bendimdin cüdā kıldı. H^vāhlaydur-men kim mundın (7) kēyin bu hevesni ber-taraf kıldım nē küyevimni atını tilimğa kēltürür-men ve nē dostnı (8) nişānıdın ḥaber tileydür-men. Tūtī dēdi kim ey Huceste [‘] ışḳnıñ şabr bilen dostluḳı yoḳ (9) ve şevḳnı ārām bilen āşinālıḳı yoḳ ve ot saman bilen hergiz cihet-mend bolğanı (10) yoḳ. Tālib bī-maṭlūb, [‘] āşıḳ bī-ma[‘] şūḳ şūret tapḳanı yoḳ. Eger mazlūm kişi ėrseniz (11) zinde-gānlıḳ kılor bolsa melike-yi Rūmī sālḥā-yı sāl ėr kişidin özini saḳladı, (12) [‘] āḳıbet küyev iḥtiyār kıldı, fağfür-ı Çinğa cüft boldı dēdi. Tūtī dēdi kim fağfür-ı Çin-(13)-niñ bir vezīri bar ėrdi [‘] aceb zīrek u dānā. Pādişāh bir kün taht-ı devletde uyḳulap (14) ėdi.

Vezîr yurt maşlahatdın kèlip bîdâr kıldı. Şol zamân pâdişâh vezîrga ğažab kılıp (15) yaqasını yırtıp saqalını yulup ğavġâ bünyâd kıldı. Be-tamâm erkân-ı devlet anı aldıġa kèldiler ve anı ğavġâsıdın [124a] (1) soradılar. Pâdişâh dèdi kim men şol vaqtda hoş-ğâllıqda èdim bir nèmerseni tüşümde (2) kördüm. Ol nev^ç şâhib-cemâl ve şâhib-kemâlne körmep èdim. Ferzend-i âdem bu nev^ç hoş liqânı körken (3) èmes ve atını hem eşitmegendür, şundaġ yahşı tüşdin murâdımni ġâsıl kılġuqa qoymay meni (...) kıldı. (4) Mundaġ ‘ömrden bîzârdur-men dèp taqrîr kıldı ve yana dèdi kim men anı ayaġda bolsam ol meni yüzüm söyler (5) èrdi. ‘Alâ-hâza’l-kıyâs tüşide her nème körüp aydı hemesi yâdındın çıkmadı ve bir zamân ârâm almadı. (6) Vezîr ‘ilm-i şüretde bî-nazîr èrdi, pâdişâh taqrîr kılġan dèk şüret râst kıldı. Şehrni aldıda (7) şavma^ç a râst kılıp olturdu. Etrâf-ı ‘âlemdin kèlgen cihân dîdelerge bu şüretni (8) körsetti kim bu şüretlik mazlûm kişini körgerleriñ bar mu dèp soradı. Hêç kim mundaġ (9) şüretlik kişini körgerimiz yok dèdi ve eşitgenimiz hem yok dèp seyyâhlar ‘âciz kèldiler. Ol (10) vaqtġaça faġfûr-ı Çîn körger tüşini unutup köñli endek savup èrdi ve ârâm alıp èrdi. (11) Bir küni qalenderî yètip kèldi. Vezîr şüretni körsetip soradı kim ey şâh-ı qalenderân (12) bu şüretliġ kişini körgeriniz bar mu dèdi. Qalender dèdi ki bu şüretliġ kişini men ġûb bilür-men (13) ve anı ġaġîqat-i ġâlîdın ġaber-dârdur-men. Bu şüretliġ kişi Rûm pâdişâhnı kızıdur, nêçe (14) yıllardın beri küyevsidin köñli savup mücerredlikni ihtiyâr kılıp ġüşe-nişin bolġandur (15) dèdi. Vezîr soradı kim mücerredlikni ihtiyâr kılıp ġüşe-nişin bolmaġnı bâ^ç iş nemedür, munı [124b] (1) bilür mü sen dèdi. Qalender dèdi kim ġûb bilür-men dèdi. Vezîr dèdi kim beyân kılġıl. Qalender (2) ġikâye kılıp dèdi kim bu mücerredlikni ihtiyâr kılġanını bâ^ç iş budur ki bir küni çâr-bâġıda (3) meclis tüzüp neşât kılıp oturup èrdi. Nâ-gâh çâr-bâġka ot tutaştı, bir (4) dıraġtda bir cüft tāvus âşiyâne kılıp èrdi, bala çıkardı, ot kèlip şu bu (5) dıraġtge tutaştı. Tāvusnı neri cüftige baġmay perdâz kılıp otdın qutuldu. Mâdesi (6) balalarıġa mihr-bân bolup otdın ġalâş kılur-men dèp qanatlarını çün ġayme-i (7) pâdişâhlar dèk balalarını üstige tutup olturdu. Ot her çend şu^ç le urup (8) kèlgen bilen tepremedi, himmet ü şefkatdin köyüp qaldı. Şol sebebdin melike-yi Rûmî (9) èr kişini bî-vefâlıġdın mücerredlikni ihtiyâr kılıpdur dèdi. Vezîr şol zamân melike-yi Rûmîni (10) taġt bâr-gâhnı şüretini naġġaşlıq kıldı. Bu şüretlerniñ faġfûrga alıp bardı. (11) Faġfûr bu şüretlerni körüşî hemân ‘aql u ġüşıdın kètti. Ba^ç de ez-zamânî ‘aqlıġa kèlip (12) soradı kim bu nê şüretdür dèdi, beyân kılġıl dèdi. Vezîr der-ğâl zemîn-i ‘ubûdiyyet (13) bolsa kılıp dèdi kim ey kıble-yi ‘âlemîn ve ey penâh-ı cihân-bân, şol zamândın beri şu bu şüretni (14) tartıp yol üzeside kèlġüçi ve ötküçilerdin sorap

muntazır oturup aydım. (15) Müddet-i medīd ve ‘ahd-i ba‘iddin sonra bir alenderī
 keldi. Soradım kim ey āh-ı alender bu üretge [125a] (1) mānend kişini yahşı bilür-
 men dēp hikāye kıldı. Melike-yi Rūmī ēken bir künü ār-bāğa (2) ot tutaşıp ēken anda
 bir cüft āvus āşiyāne kılıp balalarını çoğ kılgan (3) ağda ot köydürüptür, neri bī-
 efatlık kılıp uçup ketti, devrānnı māde-(4)-si efat yüzidin bala[la]rını anatını
 astıa alıp köyüp alıpdur. Melike āvus (5) nerini bī-efatlıkni körüp mücerredlikni
 ihtiyār kılıpdur dēdi. Fağfūr-ı Çin (6) dēdi kim ey vezir-i ‘āıl munı maşlahatı andağ
 bolur ve aysı arīa birle melikenı oluma (7) alur-men dēdi. Vezir dēdi kim
 bendege fermān bolsa melikenı ehria barıp seni (8) üretini körsetip ve yahşı
 sıfatlarını kılsam, inşā’a’llāh saa ‘āşık bolur, (9) melike özini saa ‘arz kılır dēdi.
 Fağfūr ol zamān vezira rusa[t] bērdi. (10) Vezir nēe künler yol yörüp Rūm
 vilāyetiqe bardı. Özini naāşlık bilen (11) meşhūr kıldı. Vezirni naāşlıı Rūm
 ehride meşhūr boldı. Bu haberni melikea (12) yetkürdiler. Melike ol vaqt ‘imāret-i
 ‘ālī kıldurup ērdi. Vezirni ıçırıp (13) dēdi kim ey naāş nē avr-ı üret-gerlikni
 bilür bolsa bu ‘imāretlera arc (14) kılgıl ve ‘acāyib u arāyiblerni naş kılgıl. Vezir
 melikenı eyvānıa uluğ (15) (...) kıldı ve bol (...) fağfūr-ı Çinni üretini tarttı. Anı
 aldıda bir cüft [125b] (1) kēyikni ve balalarını üretini rāst kıldı. Tılsım birlen bu
 kēyiklerni seyl kēlip mādesi (2) açıp kēlgenini üretni kıldı. Tılsım birlen kılganını
 hē kim bilmedi. Güyā ki (3) hemin sā‘at ar bolupdur, fağfūr kēyikni mādesini bī-
 efatlıkni körüp (4) dūnyādın mücerred öterni ihtiyār kılganını ve mazlūmları bī-
 vefālıdın kitāblar (5) tayık kılganını üretini tarttı. Melike bu üretni güyā özini
 vāı‘ası dēk kördi. (6) Ey naāş biz ēkki derd-mend bir yerde bolsa münākehet ü
 müsāheret vāı‘a bolsa nēük (7) bolur dēdi. Vezir hūb bolur, be-arı ki fağfūr-ı Çin
 abūl kılsa dēdi. Der-hāl melike fağfūr-ı (8) Çinqa ‘arz kılıp ēli iberdi. Yahşı ‘āıl ü
 zirek vezirni kēneşidin pādīşāh (9) āsānlı birlen güher-i maşūdnu ola aldı. Tūı
 sözini bu yerge yetkürdi. Dēdi kim (10) ey Huceste men küyevni terk kılıp abr-ı sūkūt
 öyge kirer-men dēr-sen bī-tarīb ayta-sen (11) melike-yi Rūmī hem terk kılıp ‘āıbet-
 i fağfūr-ı Çinqa özini özi ‘arz kılıp nikāıa kirdi. (12) opıl vaqt anīmetdür,
 mabūbnı olıdın ıbermegil dēdi. Huceste opup bargay der-hāl (13) melike-yi Rūmī
 dēk hūrşid maşrı arafıdın (...) urup ub zāhir boldı. Barmaı tala-(14)-a māni‘
 boldı. **ı‘a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî ḥ‘āhladı barıp bu kêçe

Ḥüblük cânığa urğay kös

Bar-(15)-[ma]kığa sebeb bolup māni‘

Düşmen-i ‘ uşşāk érür şubḥ ḥuros

Ḳırk Birinçi Kêçesi

Derāz-güş [126a] (1) ya‘ nî eşek bilen qotas bir bîşede hem-refîḳ bolğanları ve tokkuz karakçını temsili bilen (2) heyzüm-keşni vāḳı‘ ası dēk bolup qotas derāz-güşniñ giriftār bolğanı

Güyā ki (3) bende-yi şavma‘ a āfitāb āsumān-ı çehārumnı ḥalvet-ḥānesige bardı ve şūfi-yi şufūf-pūş ḥān-ḳāh-(4)-nişin māh maşrıḳnıñ genc-ḥānesidin çıktı. Ḥuceste ruḥşat tilegeni tūṭini qaşığa keldi. (5) Dēdi kim ey maḥrem-i rāz ve ey māye-yi niyāz andağ rivāyet kılıpdurlar kim ‘Ömer ‘Abdü’l-‘aziz raḳıyallahu (6) ‘anhu taḥt-ı pādīşāhlıḳқа olturdılar ve nē kêçe uḳladılar ve nē kündüz istirāḥat kıldılar. (7) Aşḥābları soradılar kim yā ḥalīfe nēme üçün uyḳunı ber-ṭaraf kıldılar dēdiler. (8) Ḥalīfe dēdiler kim eger kêçe men uḳlasam özümni zāyi‘ kılgan bolğay-men ve eger kündüz (9) uḳlasam fuḳarā vü ra‘ iyyet zāyi‘ lıḳқа ḳalğaylar dēdiler. Ey tūṭi eger men hem kündüz (10) uḳlasam küyevimdin maḥrūm ḳalur-men ve eger kêçe uḳlasam dostum ḳolumdin kēter. Ḥ‘āhişim (11) bu ki ėmdi ėkkelesini ber-ṭaraf kılur-men ve ‘işmetni yaḳasını ve ‘iffetni ėtekini tutar-men dēdi. (12) Tūṭi dēdi kim ey Ḥuceste ‘iffet ü ‘işmet ḥūb nēmersedür ammā her nēmerseniñ vaḳti ve hengāmı bardur, hemīn (13) sâ‘ at saña ḥēç ḳaysı lāzım ėmes. Eger özünni ‘iffet ü ‘işmet yaḳasığa alıp çıḳsañ derāz-(14)-güş ve qotasnıñ vāḳı‘ asıge oḷşar dēdi. Ḥuceste ḳandağ bolupdur dēp soradı. Tūṭi (15) andağ rivāyet kıldı kim fülān vaḳtda bir derāz-güş bir qotas bilen cihet-mend boldılar. Kêçe [126b] (1) kündüz acıramadılar ve bir bîşe otlap ve sulap yörیدiler ve bir küni ėrte yaz maḥalli ve nev-bahār (2) hengām-ı gül gül-destelerini açılğan maḥalde oynap yörür ėrdi. Derāz-güş ḥareket-i (3) bī-cā kıldı ve himmeti der-cüş kēlip dēdi kim ey yār-ı muvāfiḳ ve ey ḡam-güsār-ı şādıḳ, bu bāğ-ı dil-(4)-cüy ve merg-zār-ı ḥoş-büy ve lāleni dağı ‘anberin bolupdur. Nēme üçün nağme-yi dil-(5)-

küşâ semâ^ç -ı rûh-efzây kılmâs-men ve nağme-yi Dāvudî kılsam (6) heme perendeler bu nağmedin behre alurlar ve cemî^ç çerendeler lezzet taparlar. Mundağ (7) gülistân-ı cennet-fezâda bî-nağme vü bî-sürûd ‘ömrni ötkergen ‘ayn-ı ahmaqlık ve (8) mundağ tiriglik ‘ayn-ı beyhüdelikdür dèdi. Gevzen dèdi kim ey hâr sen fülân (9) (...) hikâye kılğıl ve (...) çuvâl-düzdın rivâyet kılğıl sen kücâ, nağme kücâ. Hêç âvâz (10) seniñ âvâzındın yamanrak êmes seniñ (...) bedrak âvâz (11) tapılmas, seni âvâzındın mahlûkât mekrde âvâznı bilmesler dèp aydı. Bu hayâl-i (12) hasedni kılmagıl, bu bâğka oğurlukğa kèlip turb turresini yèydür-miz bu bârid<e>din. (13) Dâniş-mendler aytıpdurlar, eger hûros bî-vaqt kışkırsa başını kèsmek lâzım (14) dèpdürler. Eger bu vaqt bâng-i bî-maḥal urğu dèk bolsañ, şâhib-i bâğ ḥaber-dâr (15) bolup cemâ^ç asını yığıp kèlip bizlerni ‘azâb [u] ‘uqûbetge giriftâr kıılır. Bu aña [127a] (1) oḥşar. Bir nêçe oğrı bir kişini öyige oğurlukğa kirdiler ve mālını yağağa alıp çıkıp (2) koydılar. Yana hem ḳalğan nêmerse bolsa be-tamāmı alalı dèp öyni aḳtarıp yörür (3) êrdiler. Kôrseler ḥumçede çağır ḳaynap turupdur. Bir êkki piyâle nûş ḳılalı (4) dèp aydı. Birisi aydı kim bu nê bî-diyânetlikdür ve bî-inşâflikdür? (5) Her nê bar nêmerselerni alduḳ yana hem çağırılarını içip kêtsek eger oğrı bolsañ (6) inşâf birle bolğıl dèdi. Bu kişî çağır içir kişî êken öyide saḳlapdur. (7) Çağırnıñ kesâfetdin öyideki bar yoḳını alduḳ. Hattâ ki sınıḳ kûze hem ḳalmadı. (8) Êmdi şûkr kıılıp her mezârğa cüft çirâğ dèp kèlgen yolımız birle kètelik dèdi. (9) Yana biri ayttı kim birer piyâledin içelik andın yolğa revân bolalı dèdi. Ulu-(10)-ğı aydı kim eger sizler mundağ işni kıılır bolsañlar ve men bu işige rızâ bêrmes-men (11) dèdi. Hêç nêmerse almay çıkıp kètti. Bular piyâledin içeli dèp olturdılar. (12) Birdür êkkidür ötüp êrdi, êmdi kèteli dèp ḳoptılar. Birisi aydı kim piyâle (13) berâberide köterip içeli dèdi, âḥir şundağ kıldılar, aña çi ḥûb keyf taptılar. (14) Pûlı mālını köterip çıktılar. Havlıdın çıkar çıḳmas balala tilele cân terele dèp (15) naḳş-güylıkğa muḳayyed boldılar êrse şâhib-i ḥâne ḥaber-dâr bolup kôrer kim [127b] (1) öyde hêç nêmerse ḳalğanı yoḳ oğrı alıpdur. Fi’l-hâl neri beri o yan bu yannı izlese- (2)-ler bir nêçe (...) mestni ḡavḡası kèledür, arḳasıdın kèlseler māllarını köterip kètip (3) baradur. Bularnı kôrüp mālarnı arḳasıdın taşlap özlerini birer çuḳurğa kirip (4) yattılar. ‘Aḳlığa işâretdür kim fışḳnıñ âḥiri naşîhatdür dèdi. Derâz-guş dèdi kim ey (5) ḳotas sen rüstây turur-sen ve men ehli turur-men ve sen beyâbânî turur-sen ve men şehri (6) turur-men ve beyâbânî semâ^ç nı ḳadrini nê bilür ve sürûd nê turur imtiyâz kıılıp sözlemaḳlık (7) yaḥşî turur ve sürûd eşitmeklik cānga rāḥatdur dèdi. Gevzen ayttı kim nağme egerçi ḥoş (8) (...) ammâ kişini ahmaḳ kıılır ve ‘aḳlını pûşide kıılıp ḥ[‘]jârlık mertebesige yètkürür. Eger (9) sen bu işidin māni^ç bolmasañ heyzüm-keş bolğan

vākı‘ ağa giriftār bolur-sen dēdi. (10) Derāz-gūş soradı kim heyzüm-fürüşğa nē vākı‘ a bolup ēken? Qotas hikāye kıldı kim bir heyzüm-fürū-(11)-ş bir küni şahrāğa barıp ērdi. Qazārā güzeri perīlerni menzilige tüşti. Körer kim bir nēçe (12) perīler sāğarnı aldılarığa koyup oturupdurlar. Her nēmerse hācet bolsa h^vāh direm h^vāh (13) dīnār h^vāh ta‘ ām h^vāh şarāb h^vāh kebāb şol sudın alıp harc kılur ērdiler. Heyzüm-(14)-fürüş perīler bilen hem şihhat bolup bala barqasını unuttı. Āhır bir küni balalarını yādlanıp (15) dēdi kim men merd-i nā-murād heyzüm-fürüş ērdim, otun alıp barıp satıp edā-yı farz-ı nafaqa <kılur> [128a] (1) kılur ērdim. Bu demğaça barmadım bilmeydür-men ki alarnı aḥvālī nēçük boldı ēken. Eger ruḥşat (2) bērseler barıp bala barqamnı körüp ve fikr-i ma‘ āşnı kılsam dēdi. Perīler yaḥşı bolur dēdiler. (3) Ba‘ de ez-ān dēdiler kim eger hācetiñ bolsa tilegil revā kılalı dēdiler. Heyzüm-fürüş bunı bēriñ-(4)-ler dēdi. Perīler ayttılar kim sebūnı bērūr-miz ēmes, anı qadrini bilmes-sen. Heyzüm-fürüş (5) dēdi kim bar imkānım barça yaḥşı muḥāfazat kılıp saḡlar-men dēdi. Perīler sebūnı heyzüm-fürüşğa (6) bērdiler. Bī-nevā heyzüm-fürüş devlet-i sebūğa ğurre ḥoş-ḥālلیk bilen öyge kēldi. Bu sebūnı (7) devletidin be-tamām esbāb-ı ḥāne rāst kıldı. ‘Iyş u ṭarabnı lāzımlıknı müheyyā kıldı. (8) Bu sebūnıñ devletidin ança mīqdār dūnyālīk cem‘ boldı kim pūl koyğalı ḥālī yēr tapmadı (9) ve bu devletge maḡrūr boldı. Bir küni cemī‘ ḥ^viş [u] aḡrabāsını ve dost yārlarını carladı. (10) Hemeleri heyzüm-fürüşnı devletini körüp ḥayrān qaldılar ve birbirlerige dēdiler kim (11) bu sebū ēmes ēken belki genc-i ḡayb deryā ēken şol zamān kebāb şarāb ve esbāb-ı (12) fışk u fesād ve rübāb ve (...) kıldılar. Birileri şāḥib-i keyf bolup (13) orğuşğa kirdiler ve bol bī-çāre heyzüm-fürüş ḥoş-ḥālلیk birle bī-devletlikıdın munça (14) devletge yētkeniğe soyunup raḡşlık kılıp keyfiyyetğa alıp orğuşğa kirdi. (15) Sürūd kēltürüp sebūğa qaḡıp naḡş kēltürüp aytur ērdi kim ey sebū ni‘ metimni māyesi [128b] (1) ḥaşmetim sermāyesi seniñ faẓiletiñ bilen gedālīqdın qutuldum ve barça ḡamlarım ber-ṭaraf (2) bolup şād-mānlıqğa qadem koydum dēp nevāğa kirip evrölüp çevrölüp (3) yörür ērdi. Hemānā ki mestlikni kesāfetidin ayağı savrulışı hemān sebū başdın (4) tüşüp pārçe pārçe boldı. Ḥaber-dār bolsa sebūnı devletidin tapqan hēç nēmerse (5) qalmaydur, avvalkı dēk faḡīr müflis turadur ve nē meḥāzır bar ve nē şarāb bar ve nē (6) kebāb bar hēç nēmerse yok. Bī-çāre heyzüm-fürüşnı ḥoş-ḥālلیk mātemğa mübeddel boldı. (7) Fışknı mertebege yētkürgeni şu bu ēken dēp yañı başdın tevbe vü istiḡfār aytıp (8) çeng urdı. Her kim dostını söziḡe kirmese rüsvā bolur dēp ērdi. Derāz-gūş (9) başını köterdi. Qotas bildi kim derāz-gūş kabāḥat kılgalı irāde kıldı. Özige (10) dēdi kim ēmdi munda turarnı maşlaḡatı qalmadı dēp özini dīvārdın taşlap (11) bāḡnı derāz-gūşge tenhā bērip çıkıp

turup êrdi kim derâz-güş nağme âgâz kılışı hemân (12) bâğ-bân kèlip tutup terekge tanğıp ança edeb bêrdi kim hêç bütûn cânı qalmadı. (13) **Qıf' a;**

[fe' ilâtûn mefâ' ilûn fe' ilûn]

Nağşebî dos[t]nı naşîhatini

Cân dil birle köñlünge algıl

Almasağ sarğarur yüziñ (14) her dem

Kirme düşmen sözige ey 'âqıl

Ṭūṭî sözini bu yerge yetkürdi. Dêdi kim mebādā nağme vü (15) sürûd raqşlık vâqî' bolsa bu hengâmelerni ferāmûş kıılma. Bu vaqtıñı ğanîmet bilip **[129a]** (1) dostnıñ vişâli bilen memnûn bolurnı fikride bolğıl dèdi. Huceste qopup bargay (2) ğavġā-yı rûz zâhir bolup barmaqı tañlağa mânî' boldı. **Qıf' a;**

[fe' ilâtûn mefâ' ilûn fe' ilûn]

Nağşebî ħ'âhladı barıp (3) bu kèçe

Hûbluq cânığa urğay kôs

Barmaqığa sebeb bolup mânî'

Düşmen-i 'âşık oldı (4) şubḥ ħuros

Qırq Êkkinçi Kêçesi

'Ubeyd atlıġ sūdā-gerniñ oġlı köçge 'âşık bolup (5) ata anasını ħızmetidin maḥrûm qalğanını ṭūṭî ve şārekni maşlahatları birlen (6) murādığa yetkeni

Güyā ki tiġ-i zerrîn dèk âfitāb maġribni ġılāfığa kirdi ve kemān-ı māh sefid (7) maşırık qurbānıdın çıktı. Huceste tilini tiġ dèk ve qaşını kemān dèk qurup ṭūṭîni (8) qaşığa kèldi. Dèdi kim ey ṭūṭî bā' iş nème ki meni munça meşakqatge qoya-sen ve mundaġ (9) miḥnet-kārda körer-sen ve meni aḥvālimdin ḥaber almay-sen dèdi. Ṭūṭî dèdi kim ey Huceste nêçe (10) vaqtlardın beri saña lâzımlıq nèmerselerni ta' lîm bère-dür-men. Eger meni sözümni (11) eşitseñ dünyā ve âḥiretiñ cem' bolur. Bāzar-ġanı oġlı seferdin zer-dār bolup kèlgen (12) dèk zer-dār bolur-sen dèdi. Huceste qandaġ boldı dèdi. Ṭūṭî

andağ rivāyet (13) kıldı kim Tirmīz vilāyetide sūdā-gerī bar érdi, dünyālıkdın bī-ḥadd ğınā ve anıñ bir (14) oğlu bar érdi ‘Ubeyd nām. Bir küni oğlını sūnnet-i peygāmberr şallallāhu ‘aleyhi’s-selāmnı ber-cā (15) keltürdi. Kéyin güyā āfītāb-rū āfītāb leṭāfetde bī-naẓīr érdi. Zamān [129b] (1) sūdā-ger beççe rūzgārıǵa cinān şifte vü şeydā boldı kim bir zamān acırarǵa ‘ilācı yok köçge ‘ışķ-(2)-bāzlık kılıp ata anasını hızmıetidin maḥrūm qaldı. Her çend ata ve anası hızmıet bolursalar müyesser bolma-(3)-dı. Bu bāzar-gānnı bir dostı bar érdi ‘aceb zīrek ü dānā. Bir küni dostıǵa oğlını taqrībıdin (4) köñlini qalǵanıdın araǵa söz saldı. Dedi kim ey birāder-i cānī ve dost her du-cihānī (5) oğlumnı ked-ḥudā kıldım. Güyā ki özümge cefā kılıp men. Hergiz hızmıetimǵa bolmaydur ve naşihatni (6) kulaǵıǵa almaydur dedi. Dostı dedi kim meniñ bir cūft tūtīm bar ‘aceb zīrek ü dānā. Eger ḥvāh-(7)-lasañ şol tūtīlerni seni öyüne yiberey ve sen anı Şāliḥni öyige yibergil. Şāyed kim (8) tūtīlerni sözi bilen bu işdin mānī‘ bolǵay dedi. Sūdā-ger yaḥşı bolur dep ḥoş-vaqt (9) boldı. Dedi kim ey birāder tūtīler saña qaydın be-hem yetti dedi. Dostı ayttı kim bir küni mes’ele-yi (10) mütāla‘a kılıp oturup érdim. Hevādın ekki tūtī peydā boldılar, qaydın kélür-sizler dedim. (11) Tūtīler aydılar kim bizler ‘ilm-i mūsīķini yaḥşı bilür érdim. Bir nêçe zamāndın beri rāhibiñ hızmıetide (12) érdük. Qazārā her kün ki vaqtimızdin ötüptür nême üçün dersleriñge kêç keldiñler dep (13) ğazab birlen bizlerge qaraladı. Şol zamān ādem şūretidin meşḥ bolup tūtī boldük. (14) Şol zamān bu zamānǵaça kuşlar bilen hevāda uçup turupdur-miz. Kitāb mütāla‘a kılǵanıǵıznı (15) körüp keldük dedi. Eger ḥvāhlasañız hızmıetiñizde bolalı dediler. Ammā tūtīlerdin çendān [130a] (1) kesbler fāyide kıldım dep tūtīni birāderini öyige yiberdi. Birāderi oğlu Şāliḥni (2) öyige yiberdi. Kêçedin bir ḥişse ötüp érdi. Tūtī kıçkırdı kim ey Şāliḥ kişi munça ğaflet (3) yeter mü ḥvāb-ı ğafletdin bīdār bol ve bizlerdin söz eşit ve bizni cevāhirāt ve leṭā-(4)-yīfimiz fāyide alǵıl dedi. Bu sözni ‘Ubeyd eşitip ḥayrān boldı. Der-ḥāl tūtīni qaşıǵa (5) keldi. Tūtī ayttı kim ey ‘Ubeyd bu sā‘at çi kār-ger sen ve qaysı işge meşġul-sen dedi. (6) ‘Ubeyd ayttı kim sūdā-ger beççe bolur-men. Kesb [ü] kārım sūdā-gerçilik érdi. Nêçe vaqtdın beri köçüm-(7)-ni tır-i müjgānı dil-düz bolup ḥusn ü cemāliǵa şifte kılıpdur, meni ata ve anamnı hızmıetidin maḥrūm (8) kılıpdur dedi. Tūtī ayttı kim ey civān köñülni mazlūm kişiǵa bérmeķ ḥaṭādur, cānnıñ (9) cevherini şarf kılmaķ ‘ayn-ı cefādur, bī-vefālıķnı dağı pīşāneside zāhirdür. Ḥazret-i ‘Alī (10) raḍıyallāhu ‘anhu aytıpdurlar kim bêş za‘ife kişidin bêş nêmerseni köz tutmaķlıǵ (11) muḥāldür, düşmendin dostluķ ḥāsıd-i ḥordın naşihat faķırdın baḥşış fāsıkdın emīn-(12)-lik mazlūmdın vefa. Ey ‘Ubeyd bu nême bulutdur ki belā dek yıǵadur mekr. Ol mekrni ḥikāyesini (13)

eşitmediñ mü dēdi. ‘Ubeyd nē vāqı‘a bolup ēken dēdi. Tūtī andağ rivāyet kıldı kim
 (14) Hindū vilāyetide pādīšāhī bar ērdi kim köçi bir ‘ıyāl tuğdı üç emçeklik. Pādīšāh
 (15) müneccimlerni yığıp bu kıznı t̄ālī‘ini körset [dēp] müneccimler fer‘a taşlap
 dēdiler kim bu kız hadd-i belāğatge [130b] (1) yētkenide eger atasını öyde bolsa
 atasığa belā-yı cān bolur. Eger öydin çıkıp küyevniñ (2) qolıda bolsa küyeviğa ziyān-
 ı küllī boladur dēdi. Bu kışşa şehrde şāyi‘ boldı ve eṭrāf (3) eknāf-ı ‘ālemğa şehrni
 kētti. El-kışşa bu kız hadd-i belāğatge yētti. Müneccimler aytkanı dēk nişāneler (4)
 körgüzdi. Bu kızge hēç h̄vāste-gārī zāhir bolmadı ve hēç kişidin söz kēlmedi. Bir küni
 <pād> (5) pādīšāh münādī kıldurdı her kim bu kıznı qabūl kılıp alsa bu şehrdin yana
 bir şehrge alıp (6) barsa bir tokkuz hazine bērey dēp va‘de kıldı. Qazārā bu şehrde bir
 kör bar ērdi ve anı bir ‘aşā-(7)-keşī bar ērdi. Ezelden bir uluğ künbedni köterip yörür
 ērdi. Pādīšāh bu kıznı aña bērdi (8) ve māl (...) qoşup bērdi. Şehrdin iḥrāc kıldılar.
 ‘Aşā-keşni hem aña qoşup (9) bērdiler. Nēçe müddetdin kēyin bu kız dēdi kim ḥayf
 cemālimni bilür mü? Munı tiriglikdin ölgenni (10) yaḥşı dēp bir qara yılannı toğrap
 qazanğa saldı. Qara yılannı yēsün ölsün dēdiler. (11) Qarağulıgı körğa dēdiler kim ey
 kör nēçe müddetdin beri balıg dēr ērdiñ. (...) balıgnı qazanğa saldım, (12) bī-şurūb
 yēgil dēdi. Körni balıg gūştığa ārzūsı bar ērdi. Balıg gūştını eşitmeklik bilen (13)
 ocağnı başığa kēlip olturdı. Nīm-baḥt kılıp dēdi kim bir nēçük bolsa bir ağız yē dēp
 qazannıñ (14) ser-pūşını köterip gūşt tapıp alğunça yılan gūştını buḥārātı körniñ köziğe
 tēgişi hemān (15) bīnā boldı. Hudā Te‘ālāğa şükr kılıp āsumānğa qaradı, yulduzlarını
 kördi. Bu yan qarap ērdi. [131a] (1) Köçi birle ‘aşā-keşni kördi. Leb-be-leb sīne-be-
 sīne gūyā ki bıçaqnı hem ğılāfığa salğan dēk (2) müstaḥkem kılıp uḥlapdur. Bu ḥāletni
 körüp çaçrap kēlip ‘aşā-keşni künbediğe tepti. (3) Köçini hem tüzetti düşmenni bērgen
 zehri devā boldı. Bu ēkki ‘ayb-nāk hem ‘aybıdn ḥalāş (4) boldılar. Kör her çend bed-
 aḡrāzlıqnı süst kılay dēdi bolmadı (...) arağa (5) salıp pādīšāhğa barıp ‘arz kıldı.
 Yılannı balıg dēp bērgenini köçi bilen (6) ‘aşā-keşni kılgan ḥareketini bir bir beyān
 eyledi. Pādīšāh bu ēkki fāsıqnı çār-sūda seng-sār (7) kıldurdı. ‘Ubeyd bu ḥikāyeni
 tūtīdin eşitip köçidin könli savdı. Şārek tūtī (8) dēdi kim mendin hem bir ḥikāye eşitgil
 dēdi. Andağ rivāyet kıldı kim Belḥ vilāyetide bir zāhid (9) bar ērdi Şālīḥ nām. Heme
 vaḳt t̄ā‘atdn baş kötermes ērdi. Bir küni dēdi kim ‘ilm-i (10) bī-‘amel fāyide bērmes
 dēpdürler dēp yana bir şehrde misāfir bolup taḥşil kılay dēp (11) ata anasını aldığa
 kēlip ruḥşat tiledi. Alar ruḥşat bērmediler. Dēdi kim ata ve anadın (12) bī-ruḥşat hēç
 iş kılıp bolmas ammā taḥşil-i ‘ilm kılıp bolur dēpdürler dēdi. Bir küni (13) şehrdin
 misāfıretçilik iḥtiyār kıldı ve öz şehridin çıkıp hevānıñ ḥarāretidin bir dıraḥt-(14)-nıñ

sāyeside kēlip olturdı. Bir zūr cān-ver dıraht başıdın bu bī-çāreni başığa (15) (...). Haber-dār bolsa tamām ser-pāy ḥabṭ bolupdur. Bu vāqı‘ adın ‘aceb izā tarttı. Bir ok ğaḏab [131b] (1) birlen ol cān-verge baķıp attı yerge yıķılıp öldi. Şāliḥ bir munça yol yörüp êrdi (2) namāz-ı şām boldı. Bir (...) maḏlūmnı öyige kēlip gedālık kıldı. Maḏlūm dēdi kim (3) ey Teḡrini mihmānı ṭapar muḥāzırım yok ēdi. Sā‘ati tevaḫḫuf kılğıl, ḳazanğa balıĝ (4) salay bişirüp çıķay dēp içkeri kirdi. Maḏlūm ḥayl bilen muḥāzırını (5) alıp çıktı. Şāliḥ aḡa ğaḏab-ālūd ḳaradı. Maḏlūm ayttı kim ey Şāliḥ maḡa nēme üçün (6) ğaḏab-ālūd ḳaray-sen? Men hem şol cān-ver dēk iḥtiyār kıldın mevādım birlen (7) cā[n]vernıñ farķı yok mu? Kişi nefis bilen ölüĝni tirgüzse ḳaçan tirigni öltürse (8) bolur dēdi. Şāliḥ der-ta‘accüb bolup dēdi kim ey maḏlūm ḥātūn kişi nāķışu‘l-‘aql bo-(9)-lur-sen. Munça ‘aql kāmilni ḳaydın peydā kıldın dēdi. Maḏlūm dēdi kim ey Şāliḥ (10) men seniñ bilen ğüft [u] ğū kılğalı uyatur-men. İlgeriraḳ barıp birāderim bar (11) şunındın sorağıl dēdi. Şāliḥ ilgeri kelse bir şayyādığa mülākāt boldı. (12) Kōrdi kim miñ cān-verni bismil kılıp miñ cān-verni yulup ḳazanğa biledür. Şayyād (13) Şāliḥni kōrüp dēdi kim yā Şāliḥ merḥabā yaḥşı kēldin. Mübārek ḳademiñ bilen (14) külbemni pūr-nūr kıldın. Bir sā‘at munda turğıl sendin rāḥat ve āsāyiş (15) kōrgenim dēdi. Şāliḥni ḥayreti ziyāde bolup dēdi kim ey şayyād her küni şunça cān-ver [132a] (1) bī-cān kıla-sen. Munça ḳālimlık bilen saḡa mertebe-yi enbiyālıkni ḳaydın bērdiler? Kōr-(2)-megen kişi fi‘l [ü] ef‘ālini bilmeklik mertebe-yi evliyāullāhdur ḳaysı işiñni bērgenid-(3)-in bu mertebege yēttiñ dēdi. Şayyād dēdi kim yā Şāliḥ munça ḥūn-rızlık ve dil-āzārlik (4) bilen bu mertebeni ata anamnı rızālıķdın taptım ata anamnı hēç vaḳtda nā-rızā kıлма-(5)-dım. Ata anam rızā bērmeseler ḥattā ki ḳazā-yı ḥācetge barmadım. Ey Şāliḥ sen ki Şāliḥ (6) men dēp ṭaleb (...) kılıp taḥşıl-i ‘ilm üçün çıķıp-sen. Ammā hēç ḥayrāt ata ananı (7) rızā kıлмаḳdın uluĝraḳ ēmesdür. Ata ananı rızālıķı heme mertebedin bülend-(8)-dür dēdi. Şāliḥ bu sözdin ‘ibret alıp ata anasını ḥızmetige yandı. Ṭūṭi sözini (9) bu yerge yētkürdi. Dēdi kim ey Ḥuceste eger sen meni sözümni eşitseñ (10) bāķi ‘ömrün ‘Ubeyd dēk refāhiyyetde ötkerür-sen. Ḳopğıl cemālınğa muntazır bolğan (11) maḥbūbnıñ vişālīga vāşıl bolğıl dēdi. Ḥuceste ḳopup bargay kündüzniñ ğavĝası (12) eşitildi. Barmaķı taḡlağa māni‘ boldı. **Ḳıṭ‘a;**

[fe‘ilātūn mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḥşebī ḥ‘āhladı barıp bu kēçe

Ḥūb-(13)-lık cānıĝa urĝay kōs

Barmakığa sebep bolup māni‘

Düşmen-i ‘āşık érdi şubh huros

Kırk Üçünçi Kêçesi

Sultān Maḥmūd Ġaznevī rahmetullahi ‘aleyh şāhmārānnıñ köçini (15) nīm-kāre zaḥm-dār kılğanı ve şāhmārāndın hayvānātınñ tilini örgenip köçini [132b] (1) anı olturğanı alıp barganda koydın ‘ibret alıp ölümün kütulğanı

Güyā ki (2) ejderhā-yı zerrīn-çengel dēk āfitāb mağribnıñ ġarīga kirdi. ‘Akrēb dēk (3) māh maşrıknıñ sürāḥīdin çıktı. Huceste tūṭınıñ kaşığa keldi. Zāhirini ġazab (4) birlen ve bāṭınıñ ta‘ab bilen tertīb berġen érdi. Dēdi kim ey yār-ı muvāfık (5) ve ey muḥib-i nā-mutābık bu nēdür bī-rahmlıkdür ki sendin köredür-men ve nē tavır-ı (6) bī-şefkatlıkdür ki sendin müşāhede kıladur-men. Seniñ bu nā-dānlıġıñ kaçan (7) kārğa kélür? Āḥir bir tedbiri körsetgil kim bu derdimğa devā bolup ġamım ber-ṭaraf bolğay ve bu (8) şu‘le urğan ‘ışık otı endek sükün tapğay dēdi. Tūṭı-yi zīrek fehm kıldı kim her (9) söz kim aytadur şıdık-ı dil birle zāhir kıladur. Aytı kim ey Huceste her kim kılğanığa her iş (10) cezā körer esselāmu ‘aleykümğa bakıp ve ‘aleyküm selām cevāb bolur, bu renci maña ifāde (11) kıla sen aña bakıp dārū kılmakım lāzımdur. Munı bilgil kim māh-ı Ramaẓānda bir Müsülmānnı (12) rūzesini yēgeni kaşd kıldı, bāzārdın satkun alıp şahrāğa çıktı. Dēdi kim bir ḥalvet-(13)-ge barıp iftār kılay sırrımdın hēç kişi ḥaber-dār bolmağay dēp bir zirā‘at-ġāhnı (14) içide bir dıraḥt köründi. Dēdi kim şol dıraḥtnı tüpi ḥālīdür dēp kēlip nān (15) ġüştnı rīze kılıp olturup érdi. Zirā‘atnı (...) bir Yahūdī dıraḥtnıñ [133a] (1) başıda olturup érdi. Kördi kim Müsülmānī rūzda ta‘ām yēydür. Müsülmān yokkarı (2) bakıp Yahūdini kördi ve anı ta‘āmğa teklif kıldı. Yahūdī dıraḥtdın tüşüp (3) anıñ birle ta‘ām yēdiler. Müsülmān dēdi kim ey Yahūdī zūnnār boynuñda şandal pīşānıñ-(4)-da sürtüp-sen ve Yahūdī şūretide bolup-sen. Eger Yahūdī bolsañ Müsülmānnıñ (5) ta‘āmını yēmes érđiñ dēdi. Yahūdī dēdi kim ey Müsülmān seni hem libāsların (6) ve şūretiñ Müsülmānığa oḥşaydur. Ve-likin Müsülmānlar rūzda ta‘ām yēmesler. Sen meni (7) kılğanımnı kıldıñ ve men hem seni kılğanıñnı kıldım dēdi. Ey Huceste āfitābnı nūrını (8) ve ‘ışkını ġavġāsını yaşurup bolmas. Söziñni feḥvāsıdın andağ fehm kıladur-(9)-men kim içiñdeki kılķule avvalķı dēk ēmes ve ıztırābıñ hem andağ. Eger meni sözümge (10) kirsēñ ve kulaġıñge assañ

‘ömrüñni andağ hūbluğ bilen ötkergey-sen kim (11) Sultān Maḥmūd Ġaznevī qoynıñ sözini qulağığa aldı, ‘ömrini hūbluğ ve hoşlu-(12)-k birle ötkerdi dēdi. Huceste soradı kim qandağ bolup ēken dēdi. Tūṭı (13) dēdi kim fūlān vaqtda Sultān Maḥmūd atlığ pādīshāh bar ērdi. Bir kün şikārğa (14) çıkıp tülkini ornıda şırnıñ, gürbeniñ ornıda gürgni şikār kılıp yörür ērdi. (15) Be-nā-gāh kördi kim bir māde yılan köp yılanların arasında ḥasīs u ḥabīs u kem-aşl yılan-[133b] (1)-lar <yılanlar> bilen lu‘b u bāzığa meşğülluğ kıladur ammā māde yılanıñ ḥaseb (2) u nesebi uluğ zāhir boladur. Ġazab kılıp kılınç birlen çaptılar. Kuyruğıdın az-(3)-rağ kēsiliپ qaldı ve azı qaçıp bir tōşükge kirdi. Neri bu ḥālñı körüp (4) qaysı ‘ömrinidin toyğan bār-gāhımığa bu ta‘addinı kıladur ve qaysı ‘ömrinidin bīzār bolğan (5) mundağ derāz-destlikni maña körsetedür dēdi. Mādesi dēdi kim āfitābda (6) ferāğatge meşğül bolup yatıp ērdim. Sultān Maḥmūd yetip kēldi, meni körüp (7) mizāc ayttı ve men qabūl kılmadım, maña kılınç ḥavāle kıldı. Eger meni qabūl kılmasañ (8) kām-ı dilğa boyun sunmasañ öltürür-men dēdi ve men qabūl kılmay qaçtım arqam-(9)-dın kılınç saldı. Bilmeydür-men kim nē ḥālğa qaldım ēken dēdi. Şāhmārān köçni (10) bu ḥālğa qalğanını körüp intikām yandurur-men dēp kēldi. Dēdi kim bu kün (11) dendān sendān şikāfım bilen qanını nē kısım tōker-men ve (...) intikāmım bilen nē tarīka (12) şeb-ḥūn keltüredür-men, körgil kim dēp sultānnıñ arqasıdın kēldi. (13) Körer kim Sultān Maḥmūdñıñ ḥ‘āb-gāhı bostānda bir sebedge gül töpelerni sançıp (14) tertīb birle zīnet bēripdürler. Dēdi kim şu bu sebedge kirip öltürey, vaqtı ki (15) gülge qoynı uzatsa zehr salur-men dēp zehrige kuvvet bērip öltürdi kim sezā-yı derāz-[134a] (1)-dāstān ve cezā-yı nā-kāmān mundağ tenebbüh bolsun dēp. **Qıt‘a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebī vaqt qoluñ-(2)-nı sen kısqa

Kēsmegey kim sipihr bāzūdın

Zulm ile kim qolını kılsa derāz

Tiğ-i devrān (3) kēser qolını bāzūdın

Bir vaqt kēçedin ötüp ērdi. Sultān Maḥmūdñıñ (4) köçi kēlip sultānnı ayağlarını ḥādīmīlik kılganı olturdı. Sultān (5) dēdiler kim (...) barğıl, mundın kēyin mazlūm kişidin ümīdimni münqaṭı‘ kıldım (6) ve köñülñi bu ṭāyifeni ‘işret kūçesidin köterdim dēdi. Köçi ḥayrān bolup dēdi kim (7) ey sultān-ı ‘ālem ve ey pādīshāh-ı bā-kerem, nēme

vākı‘ a boldı kim mundağ dediniz ve nè bî-edeb-(8)-lik biz t̄ayifedin ötti êken d̄ep p̄ay-
gāhğa t̄üşti? Sultān d̄ediler kim f̄ülān (9) ȳerde şikār kıldım, m̄āde yılan beşeresidin
aşllık z̄āhir boladur. Bir n̄eçe bed-aşl (10) n̄ā-cinsler birlen h̄ıyānet n̄erdini oynap
yörüptür. Bildim kim bu iş yahşî emes, (11) her n̄eçük hem bolsa n̄ā-cins bilen f̄āhişelik
kılmağay d̄ep kılınç birlen çapıp (12) êrdim. Bir munça kuyruğın çapıp aldı ve özi bir
t̄öşükge kirip k̄etti. Eger mazlūm kişi (13) mundağ bolsa öltürmak l̄āzım d̄ediler.
Ammā dir̄iğ ki kolumdın tirig k̄etti d̄ediler (14) êrse bu sözni k̄öçge n̄ā-ḥoş k̄elip taşkarı
çıktı. Şāhmārān d̄edi kim (15) la‘ net mazlūmge kılğan işi biri n̄erih maña aytkanı bu
reng kılğan işi [134b] (1) iş bu reng d̄ep sebeddin çıkıp sultānnı nazarıda turdı.
Sultānğa ‘aceb vehmī (2) t̄üşti d̄ediler kim ey şāhmārān meger meni kaşdımḡe k̄elgen
oḥşaydur-sen (3) ḥiyel kılmağıl, meni ȳegil ölümğa rızā b̄erdim d̄ediler. Yılan d̄edi
kim yā Sultān Maḥmūd (4) k̄öçüm kaşımğa k̄elip aḥvālını yana tarzıda ma‘ lūm kıldı.
Senih sözün̄ni bāver kılıp (5) barıp k̄öçümni başını k̄eser-men d̄edi ve heme ḥalkқа
pendiyāt bolğay kim n̄ā-şāyeste (6) işni kılmağay d̄edi. Sultānğa d̄edi kim mendin bir
n̄eme tilegil bilgenimçe saña ta‘ līm (7) b̄erey d̄edi ve imkānım barça ḥızmet kılay d̄edi.
Sultān d̄ediler kim ḥayvānāt̄nı (8) tilini bilmegeni ārzū kılur-men d̄edi. Şāhmārān d̄edi
kim saña örgetür-men ve sen (9) bu sırrnı kişige izhār kılur-sen ol vaḫtda saña ziyān
kılur. Munih bir tarīķı (10) bar, eger şol tarīķnı k̄önlünge alsañ āsān d̄ep tarīķnı beyān
kıldı. Bu tarīķ-(11)-dın sultān heme ḥayvānāt̄nı tilini örgendiler. Ammā z̄inhārladı kim
sırrnı kişige (12) izhār kılsañ öler-sen d̄edi. Yılan be-şad tevāzu‘ öz cāyge yandı.
Sultānnı (13) k̄öçi bir taş şandal alıp k̄elip sultānnı keff-i p̄ayğa sürtüp ḥademīlik kılıp
olturup (14) êrdi. Sarāynı tamıda bir cüft (...) bar êken m̄ādesi ayttı kim men sultānnı
(15) ayağığa sürtgen şandaldın alıp senih hem ayağığa sürtüp ḥademī kılay d̄edi. Bu
sözni sultān [135a] (1) feh̄m kılıp küldi. K̄öçi ḥayāl kıldı kim maña küldi d̄edi. Soradı
kim n̄eme üçün küldün̄ (2) ve bu külgün̄ni bā‘ iş n̄eme d̄edi ve maña aytğıl d̄ep teveccūh
kıldı. Sultān q̄abūl kılmadılar, (3) ‘ākıbet iş bu ȳerge ȳetti kim külgün̄ni sebebi
aytmasañ özümni öltürür-men d̄edi (4) veyā otğa taşlağay-men d̄edi. **Qıı‘ a;**

[fe‘ ilātūn mefā‘ ilūn fe‘ ilūn]

Naḥşebī t̄iz t̄iz sen külme

Ger kılalsañ işih q̄avī (5) bolsun

Külmekih kim emesdür ornıda

Yığlamağınge yahşırak olsun

Sultān (6) dēdi kim külgüniñ bā' işide bir sırrı bardur. Saña hēç fāyide vü zarīri yok. Ammā bu sırrnı (7) men zāhir kılsam öledür-men ve 'Azrā' ilni qolığa giriftār boladur-men dēdi. Köçi ayttı yalğan (8) ayta-sen eger bu külgüni sırrnı aytnıñ özümni öltürür-men dēp sultān bī-ḥuzūr kıldı. (9) Sultān ḥatırda dēdiler kim eger bu sırrnı aytnıñ nē vaqtdağı rüzgārım fāriğ boladur dēp (10) ayttılar kim ey za' if bu sırrnı āşkārā kılgı dēk bolsam şol zamān öledür-men dēp taşqarı çıqıp (11) begler bilen ḥublaşıp içkeri kirdiler. Köçini hem-rāh alıp cāhnı başığa bardılar kim ey (12) ḥātūn saña sırrımnı aytnıñ zamān öledür-men. Meni cesedimni bu quduğğa taşlağıl dēdiler. Köçi hem (13) bu ittifāğğa rızā bērip sırrnı aytur ḥalde bāğnıñ arqasında bir koçqar bir sağıkğa 'ışk-bāzlık (14) kıldı. Sağık dēdi kim ey koçqar fülān quduğnıñ tüpide 'anber dēp bir ḥoş-būy giyāh bar. Şol giyāh-(15)-dın maña kēltürüp bērgil andın soñra 'ışk-bāzlık kılgıl dēdi. Koçqar dēdi kim [135b] (1) dünyāda sendin bölek sağık yok mu ve men Sultān Maḥmūd dēk kem-endişe emes men kim (2) özini ölümge bēripdür ve sağıkdın köñül üzmezdür ve köçini zāllığın fehm kılnı-(3)-dur. Cāndın 'azīzraq nēmerse bar mu seni dēp özümni ölümge tutup bērür-men mü (4) dēp sağıkdın yüz öğürdi. Sultān kim bu sözlerni qoydın eşitti ḥuşığa (5) kēldi. Şükrānesiğa bisyār māl taşadduğ kıldı. Andın soñra dünyādın mücerred (6) bilen ötti ve 'ömrini yaḥşılar bilen ötkerdi. **Kıt'a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebī 'ibret al ḥalāyıkdın

(7) Saña oḥşar kişige pend alsa

Özige ādemī kişidür ol körse

Ḥayvānnı behre-ver (8) bolsa

Tūtī sözini bu yerge yētkürse dēdi kim ey Ḥuceste Sultān Maḥmūd [d]ēk pādīşāh qoynı (9) naḥīhatini qulağığa alıp bāqī 'ömrini yaḥşılar birle ötkerdiler. Ey Ḥuceste vaqt ḡanīmetdür, (10) kopğıl maḥbūb tarafiga revān bolğıl. Mundın ziyāde intizārılıkğa yol bērmegil dēdi. (11) Ḥuceste kopup bargay şubḥ çehresidin niqābını taşlap barmaqı tañlağa tevaqquf taptı.

Kırk (12) Törtünçi Kêçesi

Hindû pâdişâhını kızı oğlu atasını öltürgeni kaçd kılğan-(13)-ları ve muṭribni nağme-yi dil-küşâsıdın ma' nâ alıp bu işlerdin mâni' bolup atasını (14) memleketlerini taşarruf kılğanları

Güyâ ki âfitâb kanat-ı zerrîn yığıp Şedîd atığa minip (15) mağrib zulmetiğe kirdi. Çün mâh nîze-sitânını maşrıkdın tartıp çıktı. Huceste yüzini ṭama' [136a] (1) ve ḥüsnini muraşsa' kılıp ṭuṭîni kaşığa keldi. Dêdi kim ey çirâğ-ı dil-sûz ve ey şem' -i bâṭın-efrûz (2) yüzümni sarıglığığa karağıl ve çeşm-i ḥûn-bârım nâ-bûd bolğanığa bağıl (...) baradur-men. Şâyed kim (3) köñlüm açılğay ve her küni sendin ruḥşat tileydür-men. Bu ğamdın necât ve bu giriftârlığdın ḥalâş (4) kılur dep. **Kıt' a;**

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Naḥşebî dünyânı ğamıdın öt sen

Nêçe dünyâdın dem urğay-sen

Dil-şikeste-(5)-likiñ érür ğamdın

Ḳutulalmay belâğa ḳalğay-sen

Eger ğamıñ ma' şüḳnı ğamı bolsa endişege ḳalğanıñ (6) maḥbûbdındur. Bu intizârlıḳnı tolası ketti azı ḳaldı ümîd tutadur-men maḳşûdıñ (7) ḥâşıl bolğay çünânçı pâdişâh-ı İstanbul dèk dèdi. Huceste soradı kim ḳandağ bolup êken dèdi. (8) Ṭuṭî rivâyet ḳıldı kim İstanbul vilâyetide pâdişâhî êrdi, ' ömri âḥiriğa yüz yègirmige yètip (9) êrdi. Bir oğlu ve bir kızı bar êrdi. Bir küni oğlu endişe ḳıldı kim atamnı yaşı yüz yègirmige (10) yètip henüz ḳutı bizdin ziyâdedür. İḥtimâli bar ki yüz êllig yıl ' ömr körgey. Ol vaḳtğaça (11) ḳarıdın ḳarığandağı pâdişâhlıḳnı maḥz-ı nân-ı ḥorluḳ depdürler ve yaşlıḳda (12) pâdişâhlıḳ ḳılmasa oynap külüp yörimese ḳarığanda nème körer nème ḥayf ki civânlıḳım-(13)-da dünyânı temâşâ ḳılalmadım. Ve yètkürgen bâḡım mîve körsetmedi ve ḥazân bolurğa yüz-(14)-lendi dèdi. **Kıt' a;**

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Naḥşebî ki kırk (...) ' ömr ötti

Andın ötse yörür yoluñ birle

(15) ‘Ömrniñ hūbluķı  r r kırk yaŗ

Kıla k r  ayr nı  olon  irle

Tedb r k neŗ bu ki atam-[136b] (1)-n  tiriglikdin ança  a  ı  almad . Teklif bilen özini tirigliklerini  atarıda tutadur. (2) Bir ti -i b -dir  n  bilen d ny d n k tereli ve bir Őemŗ r bilen   iret sar yıda menzil k [r]setey (3) d di. Men hem p diŗ hl  d n b ŗ altı k n naŗ b alay d di. Atam hem fert t bolupdurlar (4) fert tlu  d n  al ŗ bolğaylar d p oğlı bu endiŗe-yi f sidni  ay l  ıldı. Amm  (5) bir  ızı hem bar  rdi uluğ boldı ve mazl mlar a  oŗuldu ve ol d di kim ança hem te -(6)-lerim r zg r  ıldılar ferzend (...) kördiler. Atam meni h    iŗige rev  körmeydür. Her  iŗi-(7)-din s z k lse ber berim  emes d p  ab l  ılmaydur nefsimge lezzet b r r va tim ötti, bedenimni (8) nev-resligi z yi‘ boldı.  ayf ki  ızıl g lni   on esi kem li a k lip  ab s n    yil (9)  ter. Va t-  seçer nes md n ma r m bolup  az n a mübeddel boldı ve bu g lni  nes mid n dim   n  (10) t ze  ılmadı ve b yd n hez r d st n n lege k lmedi. Mundın k yin g lni  Ő  n  (11) t r veti k tip  add n   am  ılır. Ol va tda men hem n  mi d r behre alur-men. Maŗlah t bu ki atam (12) yana miş yıl ‘ mr körer-men d p niŗ n alğan d k niŗ n  bar. M d mi ki atam tirigd r yalğuz-(13)-dur-men bihra ı bu ki atam mend n bölek  iŗini  ol d n t ‘ m y meyd r ve zehr-i hel hil bilen t ‘ m (14) t par  ılay ve atam n  pırlık mecliside Şerbet-i Ő adet bilen  um r d n    arsam ve (15) men hem be-fer  -  dil k m-  dil    ıl  ılsam d p fikrge t ŗti va t ge muntazır boldı. Oğul [137a] (1) Őemŗ rni   amıda bolsa  ız zehrni  maŗlah tıda bolsa s b  anall   ferzend ez-ber y-  lezzet nef  n  (2) d p  ıl ay. ** ıta;**

[fe‘il t n mef ‘ilün fe‘ilün]

Na  eb  sen  iŗidin vef  tileme

Kim ki  all ŗd n tiler güher

Ol t lebd n (3) a a mu  al ol ay

  mid n  iŗi vef n  tiler

Amm  p diŗ   b -nağme ve b -muğrib olturmas (4)  rdi. Bu k  e mu ann ler nev larını nih yet a y tk rdiler. P diŗ  n n  oğlı k  l de (5) d di kim bu k  e m himmat m n   ılsam bolur. Mundın k yin müyesser bolmas d p t par bolup olturdu. (6)  a an kim bular uy  a meyl  ılsalar iŗim n   ılır-men d p  ızı hem bu endiŗe-yi

fāsîd bilen (7) müteraşşîd boldı. Muṭrib ü raḳḳāş pāy-kūbluḳ kılıp barıp olturdılar ve bu meclisdaḳı (8) ḥalkḳa bularnı bî-kār olturḡanı ağır keldi. Muḡannî fehm kıldı kim bî-kār olturur vaḳt (9) êmes. Şol zamān yana naḡme ibtidā kılıp dēdi kim ey şeh-zādeler bu kēçe raḥmetni (10) firāvān kördün ve uyḳusız kēçeniḡ āḫiriḡa yētkürdünler. Bu vaḳtda nēme (11) üçün kāhillik kılur-sizler ve nēme üçün in‘ām iḥsān kılmay-sizler. Yaḳındur ki (12) kēçe kētip kündüz kēlgey kēçeni çirāḡı uçup kündüzni āfitābı yētgey tolası kētip azı (13) ḳaldı. Bu bezmni buzma uyḳuḡa meyl kıılma özünḡe ziyānnı ḥ‘āhiş kıılma dēdi. Pādişāh-(14)-zādeler bu sözlerni muḡannîdin eşitip rāst aytadur dēp bu sözniḡ (15) zımnıda meniḡ ḥayālimdaki iş zāhir boladur. Tolası kētip azı ḳaldı dēgeni atamnıḡ [137b] (1) aytadur az ‘ömri ḳalḡanıda nēme üçün atamnı ḳanıḡa zāmin bolḡay-men ve yana nēme üçün yaman (2) şöhretni özümḡe revā körgey-men öterdin yā üçün yaman bed-nāmlıḳḳa ḳalḡay-men (3) muṭribni her nē dēgenini öziḡe aldı. Ḳızı hem şu bu ma‘nini aldı tamām kēlgen ser-pāylarını (4) muṭribge bērdiler. Yana on miḡ tengedin in‘ām kıldılar. Pādişāh dēdi kim ey ferzendlerim fülān (5) ‘ādet iş kıldıḡlar ḳatre ḳatre yaḡadurḡan bārānnı deryā-vār cūşḳa kēltürdiler. (6) Mundaḡ kerem kıılmaḳ ḳā‘idedin taşḳarı dēdi. Ḳızı dēdi kim yaḡşı naşīḥat kıldı. Pādişāh (7) soradı kim bu nēme dēgeni bolur? Ḳızı dēdi kim sizni öltürüp ism-i êr kişi bolsa tenimni yıḡlasam. (8) OḒlı dēdi kim meni ḳaşdım ol êrdi kim sizni öltürüp ornuḡızḡa pādişāh bolup (9) taḥt ber-ḳarār bolsam dēp êrdim. Muḡannî könlümüzdeki fāsîd ḥayāllarnı işāret kıldı. (10) Şeyṭān meni yoldın çıkarıp êken uluḡ günāhdın meni ḳutḳardı. Anıḡ şükrāne-(11)-siḡa munça pūl mālını taşadduḳ kıldım dēdi. Pādişāh dēdi kim kişi iḡvā-yı nefsanî ve telḳin-i (12) şeyṭānî bā‘iş-i cehālet ve dā‘iye ḡalāletdin yanıp kıladurḡan yaman işni (13) kıılmasa zihî sa‘ādetdür kim tevḑīḳ hidāyet kılıp tevbe ve inābet kıılḡay fışḳḳa tola (14) rücu‘ kıılmaḡay yamandur. Ammā fücürḡa dāyım köñülni bērmek yamanraḡdur dēdi. **Ḳıṭ‘a;**

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḡşebî (15) sen tola güneḡ kıılma

Tola kılsa körer kişi tolar renc

Her kişi kim güneḡḡa baḡş êter

Aḡa yoḡtur ki [138a] (1) maḡfiretdin genc

Taḡlası pādişāh tūfānlardın bir qābilğa a‘ yān-ı devlet ve erkān-ı (2) memleketni cem‘ i kılıp alarnı ḥuzūrda kızını nikāḥ kılıp bērdi ve oğlınıñ memleketge (3) müteşaddī kıldı ve özi salṭanatnı taşlap ‘uzlet ihtiyār kıldı. **Qıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebī sen tola (4) güneh kılma

Ger érür sen ki hūş-mendlerdin

Terk-i dünyā sırrı ‘ ibādetdür

Din işidin kör ki (5) ercümendlerdin

Tūṭi sözini bu yerge yētkürdi. Dēdi kim ey Ḥuceste eger seniñ endişen ma‘ şūkdın (6) bolsa qopğıl ve anı qaşığa bargıl ve eger endişen küyevinidin bolsa gam yeme kélür vaḳti boldı. (7) Pāy-bend bolmasıdın burun özünñi ṭālib körsetgil mundın ziyāde intizār kılma (8) dēdi. Ḥuceste şundağ kılray dep qopuşı hemān körer kim taḡ atıpdur. Barmaḳı taḡlağa (9) māni‘ boldı. **Qıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebī ḥ‘āhladı barıp bu kēçe

Ḥūbluḳ cānığa urğay kös

Barmaḳığa (10) sebeb bolup māni‘

Düşmen-i ‘ uşşāk érür şubḥ ḥuros

Qırk Bēşinçi Kēçesi

Emīr-i Kābil (11) yılanğa cāy bērip şad-hezār mekr [ü] ḥileler birle qutulğanı ve ‘ Abdü’l-melik rāhibni başığa (12) ṭabaḳ urgenini körüp ḥaccām hem rāhibni kēltürüp başığa ṭabaḳ urğanı belāğa (13) giriftār bolğanı.

Güyā ki ḥaccām dēk sipihr āyine-yi zerrīn āfitābnı mağrib micmeresinde yaşırdı. (14) Māh neşter (...) ḥaccām ḡılāfıdın çıkarğan dēk nümāyān kıldı. Ḥuceste ruḥşat tilegeni ṭūṭini (15) qaşığa kēldi. Dēdi kim ey ṭūṭi cigerim kebāb boldı, qaṭre qaṭre ḥūn-çekide bolup [138b] (1) dāmenim toldı. Kēçeğa çıkmalıqnı ‘ ilācı yok dēdi. Be-her ḥile hem

bolsa maḥbūb ʔaraʔıǵa bar-(2)-maslıǵnı ‘ilācı yoǵ dèdi. ʔūʔı kōrdi kim bu kèçe ızʔırāb ğālibdūr. Bu vāqı‘anı (3) kōrūp ʔopup dèdi kim ey ʔuceste bu sözni vaǵtıda ayʔkay sen kim seniñ işiñǵa (4) meniñ nizā‘ım bolsa seniñ işiñni māni‘ ʔıladurǵan bolsam ve (...) ʔılalmaydur-(5)-men. Ėmdi bu sā‘at yaǵşı sā‘atdur, barǵıl ammā èkki vaşıyyetim bar, ber-cā kèltūr-(6)-gil. Evvelā bu ki kişini söziǵa maǵrūr bolma ve eger bu èkki işni ʔılǵu dèk bolsañ (7) Emīr-i Kābilǵa oǵşar-sen dèdi. ʔuceste soradı kim Emīr-i Kābilǵa nème vāqı‘a bolup èken dèdi. (8) ʔūʔı dèdi kim bir küni Emīr-i Kābil şikārga ʔıķıp èrdi, bir yılan emrni nīzesige ʔırmaştı. Emīr yılanǵa (9) dèdi kim nème üçün nīzege ʔırmaştıñ dèdi. Yılan dèdi kim bir kişi cānıǵa ʔaşd ʔılıp kèledūr, (10) penāh bèrgil dèdi. Emīr dāmenini açıp işāret ʔıldı, yılan kèlip emīrni dāmenini içge kirdi. (11) Ba‘de ez-sā‘atı bir kimerse ızʔırāb bilen kèlip soradı kim aldımđın bir ʔara yılan ʔaķtı, munda (12) kèldi mü dèdi. Emīr kèlmedi dep cevāb bèrdi. Ol kişi ötüp kètti. Ėmdi selāmet ʔopup (13) öz menziliñǵa barǵıl dèdi. **ʔıʔ‘a;**

[fe‘ ilātūn mefā‘ ilūn fe‘ ilūn]

Naḥşebi el yaman ʔāyifedūr

Birini ziyānını ḥ‘āhlar

Kimni (14) kōrseñ ki yèrdin kōkke

Kişiniñ ki a‘yānını ḥ‘āhlar

Yılan ayttı kim ey emīr bu yèrdin rāygān (15) yanmas-men. Ėşitmediñ mü kim düşmenniñ sözige maǵrūr bolma ve men nè ḥileler birle ʔoynuñǵa kirip **[139a]** (1) men. Ėmdi seni yemey veyā zehr salmay ʔıķmas-men dèdi. Emīr ayttı kim ey yılan yaǵşılıǵnı (2) cezāsı şol mu? Bu söziñ ḥūb èmes, yaǵşılıǵnı cezāsı yamanlıķ èmes ve yaǵşılıķ-(3)-nıñ mükāfātı mundağ bolmas. Men seniñ barıñda yaǵşılıķ ʔıldım dèdi. Yılan ayttı kim (4) rāst aytıñ ammā bī-maḥal yaǵşılıķ ʔıldıñ ammā munı bilmediñ kim yılan ādem ferzendıǵa ez-(5)-eldin düşmen turur dèdi. Emīr kōrdi kim yılandın mekr ü ḥile birle ʔutulurnı ‘ilācı yoǵ. (6) ʔudā Tebarek ve Te‘ālānı yekke vū yegānelıǵıǵa sıǵınıp münācāt be-der-gāh-ı ʔaḫıyyū‘l-ḥacāt kèltürüp (7) dèdi kim ey Ḥālıķ-ı mūr u mār ve ey zūrī-dihende-yi zūr u za‘ıf saña ma‘lūm seni maḥlūķātıñǵa (8) seni dep yārī bèrdim, ʔādir sen ve düşmenni ʔolıǵa giriftār ʔılmaǵıl dèdi. Fi‘l-ḥāl münā-(9)-cāt oķı icābet nişānesige tēgdi, özini andağ kōrdi kim rūy-ı dūnyānı ser-pence-(10)-leri bilen

kötergey ve bu yılan hem demini rāst kılıp dıraht-ı sāl-ħorde dēk (11) körüngey bilen anı yerge andağ urdı kim her pāresi miñ pāre boldı. **Қıт‘a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥṣebī (12) düşmenige söz dēme

Bar düşmende yüz tümen ḥīle

Kişi düşmenge sözün aqlattı

Cān cefāsıǵa (13) özin eyledi vaşla

Ḥuceste dēdi kim ey tūṭī vaşıyyetlerige kılıp (14) aydıñ eşittim. Yana bir vaşıyyetñ kaysıdur dēdi. Tūṭī dēdi kim eger dostuǵa iḥtilāt müyesser bolsa (15) özüñge ḥāzır bolǵıl, muḳallid bolmaǵıl ve kişini kılǵanı dēk işni ḥaḳıḳati bilmey ibtidā kılmaǵıl. [139b] (1) Çirā ki ḥaccām dēk ḥaclet-zede bolmaǵay-sen dēdi. Ḥuceste soradı kim ḳandağ bolup ērdi. (2) Tūṭī rivāyet kıldı kim Ḥ‘ārezm vilāyetide bir sūdā-gerī bar ērdi, be-tamām mülk ü memleket (3) ḥaḳıǵa fāyide yētkürür ērdi. Cemī‘ ‘ulemā vü fuḳalānı ‘ale‘d-devām miḥmān-ḥānesidin kem (4) kılmas ērdi. Rūy-ı ‘ālemni be-ṭarīḳ-i ticāret seyr kılıp ērdi. Bir küni dēdi kim her yerge (5) barsam Rezzāḳu‘l-‘ibād bendesini rızḳ-ı rūzī kem kılmas dēp ança ḥazīne vü defīnedaḳı (6) naḳdīnelerni fī-sebīlillāḥ şadaḳa kıldı. Ḥattā ki iḥṭār kılǵu dēk nēmersesi hem ḳalmadı. Şol (7) kēçe tüş kördüm rāhib şūretide bir kişi kēlip ḥızmetimde kördi. Soradım sen kim sen (8) ve nē şūret sen dēp. Şūret cevāb bērdi kim men seniñ baḥtını şūretidür-men. Ança bar māl (9) emvālını Ḥudā yolıda şadaḳa bērdiñ. Ḥudā Te‘ālā seniñ bu ḳalğan şadaḳanıñdın seni (10) zāyī‘lıkḳa ḳoymadı. ‘Ale‘ş-şabāḥ der-gāḥıñǵa kēlür-men ve sen bir ṭabaḳ birle başıǵa urǵıl (11) yıkılur-men. Heme a‘zām altun bolur nē miḳdār lāzım bolsa be-endāzī ḥācet alǵıl. Yana (12) şol a‘zāmdın altun alup çıkar yana selīmü‘l-a‘zā bolur-men. Hergiz kem ḥarcī (13) ve zāyī‘likni körmes-sen dēp ḡayb boldı. ‘Abdü‘l-melik sūdā-ger oyǵanıp (14) tursa tüşī ēken der-ḥāl ‘Abdü‘l-melik sūdā-ger körgen tüşümni ḥoş-ḥālлықı (15) dēp ser-tırāşını kēltürüp saḳnı tüşürüp oturup ērdi. Tüşide [140a] (1) körgen rāhib kirip kēldi. ‘Abdü‘l-melik körgen tüşüm dēp ḳopup ruhḃān-(2)-nı başıǵa bir ēkki ṭabaḳ urup ērdi, yıkıldı, ḥaccām ḥuş bolup ḥayrān-(3)-vār turup ērdi. Ḳaralasa heme a‘zāsı altun bolupdur. Bir munça ḥaccāmǵa u-(4)-şatıp bērdi. Dēdi kim bu sırrnı kişige iḫḥār kılma ve eger kişige iḫḥār kılsañ (5) saña ziyān-ı küllī boladur dēp ḥaccāmıñı çıkarıp yiberdi. **Қıт‘a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî her nê bar (6) andın ḥüb

Yaḥşî işdin yüzüñni kaytarma

Ḥaḳ yolıda şevābnı biri on

Kêlgüsidür (7) yüziğa miñ barma

Taḅlası şeb-gerd mäh şavma' a-ı mağribde pinhān boldı ve zāhid āfītāb-ı (8) cihān-gerd maşrıḳdın ṭulū' kıldı. Ḥaccām taşavvur kılıp dēdi kim her kim rāhibni ṭabaḳ ursa (9) altun bolur oḥşa dēp mihmānlıḳ esbābını rāst kılıp bir nêçe rāhibni (10) carlap kēlip mihmān-dārıḳ kıldı. Ḳopar ḥāletde rāhiblerni an-miḳdār ur-(11)-dı kim hēḫ kimse ḳalmadı. Bu rāhiblerni baş közleridin la' l reng ḳanlar revān (12) boldı. Hēḫ ḳaysısı yıḳılıp altun bolmadı. Rāhibler feryād kıldılar ve fiğān (13) köterdiler. Bir nêçe ḥaḳ cem' bolup kēlip ḥaccāmı tutup bağlap pādişāḥ ḳaşığa bar-(14)-dılar. Pādişāḥ ḥaḳıḳat-i ḥālını soradı. <Ḥaccām soradı kim> Ḥaccām dēdi kim ey pādişāḥım (15) fülān küni ' Abdü'l-melik sūdā-gerni saçını tüşürüp oturup êrdim. Bir rāhib [140b] (1) taşḳarındın kirip kēldi. ' Abdü'l-melik rāhibni başığa ṭabaḳ birle urup êrdi, (2) yıḳılıp altun boldı. Men hem urdum rāhibni ursa altun bolur êken (3) dēp nêçe ṭabaḳ urup êrdim, altun bolmadı. Bî-taḳrîb urgenim zāyi' boldı. (4) Yā pādişāḥım sen urgil altun bolur mu kēyin? Fi'l-ḥāl pādişāḥ fermānladı, (5) ' Abdü'l-melikni keltürdiler ve andın bu vāḳı' anı soradılar. ' Abdü'l-melik dēdi kim yā pādişāḥım (6) bu bî-çāre ḥaccām bir nêçe vaḳtdur kim pür-ziyān aytadur. Muḅa dīvniḅ (...) tēgipdür (7) ' azā'im-h'ān oḳusa şāyed ki tüzelse, bu ' aceb mekkārıḳda ḥüner-mend êrdi. Muḅa ta' addi (8) yêtse (...) tartar belki bu ḥacāletdin (...) dēp êrdi. Pādişāḥı bu söz ma' ḳül (9) boldı ve anı ḳoya bērdiler. Ṭūṭi sözini bu yerge yētkürdi. Dēdi kim ḥaccām dēk muḳalled (10) bolma, emīr dēk düşmenge i' tiḳād kıılma. El-ḥāl ḳopḡıl maḥbūbıḅa vāşıl bolḡıl dēdi. (11) Ḥuceste ḳopup bargay ḡavḡā-yı rüz nūmayān boldı. Barmaḳı taḅlağa māni' (12) boldı.

Ḳıṭ' a;

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî ḥ'āhladı barıp bu kēçe

Ḥübluḳ cānıḅa urḡay kös

(13) Barmağığa sebep bolup māni‘

Düşmen-i ‘uşşāk êrür şubh huros

Kırk Altıncı Kêçesi

(14) Çin pādīshāhı şikārğa çıkkanıda semurdın mülāyimrağ cān-verlerni şikār (15) kılğanda vezīrni oğlı Medīnetü’l-Ḳa‘riyeniñ kızını şekl ü şemālini eşitip [141a] (1) ‘āşık bolup sihr bilen Medīnetü’l-Ḳa‘riyege barganı ve pādīshāhı köçi öz hūsnige özi (2) mağrūr bolğanıda tūtīdin bu kızını şıfatını eşitip pādīshāh-ı ‘ilm-i sīmyā bilen (3) Medīnetü’l-Ḳa‘riyege barıp maṭlūbını qolğa alğanı ve ‘ilm-i naql-i rūh bilen özini (4) memleketiğa barganı

Güyā ki nān-ı za‘ferān dek āfitāb mağribniñ tūziğa kirdi. (5) Nān-ı kāfūr dek māh maşrıkdın çıktı. Huceste (...) ta‘ām bisyār alıp (6) yek-dest kūzege şerbet (...) tūtīni kaşığa keldi ve be-dü-dest-i (7) edeb aldığa koydı. Dedi kim bu ta‘āmdın yegil andın keyin sözimni eşitgil (8) dedi. Tūtī ta‘āmdın yeyip fāriğ bolup dedi kim sözniñ bolsa degil (9) dedi. Huceste dedi kim bir civān-ı hūb-şūretni tüşümde kördüm. Bir qolıda (10) sīb-i Ḥorāsānī yana bir qolıda ‘ineb-i Hindistānī. Ekkelesini maña bérdi ve özi (11) yana bir tarafge ketti. Oyğangu dek bolsam heç qaysı qolumda yok dedi. Tūtī dedi kim (12) ol civān seniñ bahtıñ turur. Bu ekki mīve biri küyeviñ biri maḥbūbıñ (13) turur, bat fırsat küyeviñ hem kélür ve hem maḥbūbıñ qolunğa tüşer. (14) Çünānçı Çin pādīshāhı hem köçini taptı ve hem maḥbūbığa hem qarīn boldı dedi. Huceste (15) kandağ boldı dep soradı. Tūtī dedi kim Çin vilāyetide pādīshāhı [141b] (1) bar érdi Serāyān dēr érdiler. Ol vaqtda heme tāc-dārlar anıñ taht-ı fermā-(2)-nıda érdiler anıñ menākıbbı meşhūrdur. Bir küni şikār kılıp yörür érdi. (3) Tır-i dil-düz-ı ciger-süzü bir cān-verge tégdi kim bu cān-verni bedenini yumşaklıg ādem-(4)-zādnıñ neslide hem yok érdi. Vezīr dedi kim bu cān-verniñ bedenini mülāyımlıg ādem-(5)-zād ferzendide hem bolsa érdi dedi. Meclisdeki olturğanlar ‘itābnı rāst kıld-(6)-ılar her nēcük hūblarnı hūbān-ı Ḥotenge teşbīh kıladurlar ve töben Çinni bularğa mānend (7) kêtüredürler. Munda bir cihān-dīde bar érdi. Dedi kim hūb-rüy ve hoş-hūylar āb-ı zemīn (8) hevāsıdın bedenleri i‘tidālıda bolur. Eger sen aytkan dek kişini tapay d-(9)-eşen Medīnetü’l-Ḳa‘riyeni kızını bardur ve anı Emīr-i Sānī dērler dep çendān ta‘rīf (10) ve tavşīfler kıldılar kim nihāyetiğa yétmey nā-tamām qaldı ve hūsn-i cemālini mergūblıgını (11) taqrīr kıldı kim bī-nihāyet. Ol meclisde vezīrni oğlı hāzır érdi. Bu

hikāyeni eşitmes (12) birlen gāyib-āne ‘āşık boldı. Ammā ‘ilm-i sihrde Hārūt Mārūt dek kāmil erdi. (13) Pādişāh şikārdın kélünçe ‘ilm-i sihr bilen Medīnetü’l-Ḳa‘riyeniñ vilāyetiğa barıp olturdı. (14) Pādişāh şikārdın yanıp keldi. Bir küni pādişāhnıñ köçi gülistānda gülzārını (15) temāşā kılıp olturup erdi. Meşşāt (...) ya‘nī hācetiğa yaraydurğan hızmetkārığa [142a] (1) buyurdı kim āyineni keltürgil, hızmetkārı āyineni keltürdi, Ḳolığa alıp āyinede hüsni (2) körüp gurūr birle dēdi kim Ḥudā Te‘ālā mundağ hüsni cemālını maña bērip mundağ (3) uluğ yurtlarını küyevimğa bēripdür yana hēç kişige mundağ hüsni cemāl bērgeni (4) yok dēdi. Bu sözdin tūṭı hāzır bar erdi qahqaha birle küldi. Tūṭını külgüsidiñ (5) pādişāhnı köçi müteḥayyir boldı. Pādişāhğa dēdi kim tūṭıdın soragıl neme üçün (6) küledür yā meni maşhara tutup külüptür mü dēdi. Pādişāh tūṭıdın külgünü bā‘ışını (7) soradı. Tūṭı dēdi kim ey pādişāhım melikni ḥod-pesendlığığa küldüm. Ḥudā (8) ḥoş-rüydin ḥoş-rüyraḳ uluğdın uluğ zürdın zūr ḥalḳ kılıpdur. (9) **Ḳıṭ‘a**;

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḥşebī barur her uluğdın uluğ

Ne körer-sen ki peşşe sımurğ

Körünür (10) kuvveti anıñ ki zūrığa

Peşşedin fil ve fildin sımurğ

Şol zamān pādişāhnı köñli (11) Ḳa‘riyeniñ kızığı yügürdi, heves-i vişālī anı köñlige cā-gir boldı. Umūr-ı memleketni (12) bir uluğ vezirığa tefvīz kılıp özi be-şüret-i ḳalender cūgiler dek (...) (13) kēyip leb-i deryāğa keldi. Leb-i deryāda bir kēçe kündüz edeb saḳlap turdı. Şimālī kim (14) deryānı yasavulıdur deryāğa barıp ḥaber bērdi kim pādişāh-ı Ḳin kēlipdür be-ḥuzūr tamām tevā-(15)-zu‘ saḳlap işinde turadur dēdi. Derḥāl deryā ādem-zād şüretide bolup Ḳin pādişāhığa [142b] (1) pīş-bāz çıktı. Yüzini leṭāfetiniñ nūrıdın āb-ı ḥayāt tamadur ve ağızını kēlāmıdın (2) la‘l [ü] cevāhir töküledür. Dēdi kim ḳaydın kēledür-sen ve ḳayda baradur-sen ve nē maḳşūdın bar (3) ve ḳaysı maşlaḥatdın bu yerge ḳadem rencide ḳıldın? Eger ḥācetiñ bolsa dēğil dēdi. Pādişāh-ı Ḳin (4) dēdi kim meniñ bir uluğ ḥācetim bar anıñ üçün hızmetiñge kēldim. Ḳirā ki sen (...) (5) pādişāhı sen murādımğa yētkürmek saña āsān dēdi. Deryā soradı kim neme ḥācetiñ bar? (6) Pādişāh-ı Ḳin dēdi kim mağrib-zemāinde bir şehri bar ermiş ve anı pādişāhını atı (7) Medīnetü’l-Ḳa‘riye dēr ermişler. Ḳızlarını şıfatını eşitip ‘aḳl u

hūşım ğāyib-āne aldu-(8)-rup-men. Eger seni ‘ināyetin bolsa murādımğa yéter-men dèdi. Deryā dèdi kim seni ol yerge (9) nēçük yetkürür-men dèdi. Pādişāh-ı Çin dèdi kim sen maña anı yüzini serhadini körset-(10)-gil anı ol yüzideki işni Hūdā Tebāreke ve Te‘ālā özi āsān kılur dèdi. Pādi-(11)-şāh-ı Çinni kolidin tutup deryāğa çomup baş çıkardı érse deryānı ol yüzige (12) çıkıpdur. Şol yerdin deryā pādişāh-ı Çin birle vedā‘ kıldı. Pādişāh bir munça yörüp (13) érdi, bir bāğ nazarıge köründi. Ol bāğ huld-ı berindin baradur. Bāğka kirip çeşme-(14)-niñ başıda olturdı érse êkki kişi bir tarafdin peydā boldılar. Alar pādişāhnı (15) körüp bisyār şād-mān boldılar dèdiler kim biz êkkimiz bir tutқан bolur-miz. Atamızdın [143a] (1) tórt nēmerse mīrāş qalıp érdi. Özimiz kısmet kılğange rızā bērmedük yaḥşı keleniñ. (2) Şol mīrāşlarımıznı bizlerge takşım kılıp bērgil tā ki aramızdın nizā‘ ber-ṭaraf (3) bolğay dèdi. Pādişāh ol tórt nēmerse qaydağ nēmersedür dèdi. Aydılar kim biri (4) dalaқdur ki anıñ ḥāceti budur ki eger kişige nē miқdār direm lāzım bolsa ol dalaқ-(5)-dın alğan bilen kem bolmas eger bu diremdin yüz miñ ḥazīne kılray dēse müyesser bolur. (6) Yana birisi bir (...) ya‘nī külber anıñ ḥāceti bu ki eger kişige nē miқdār ṭa‘ām ve şarāb (7) lāzım bolsa ol külberdin her qançā alğan bilen kem bolmas. Yana üçünçisi na‘leyn-i (8) çübindür anıñ ḥāceti budur ki eger kişi ayağığa kēyip bir yerge ve her ṭarafge niyyet (9) kılıp bir qadem qoysa özini şol yerde körer ol kişige barmaq kēlmaq yok. (10) Yana tórtünçi tiğ-i üstüḥ‘ān anıñ ḥāceti budur ki eger kişi namāz-ı şām qatıda (11) ḥ‘āh şehrde ḥ‘āh şahrāda her yerde bolsa ğılāfıdın çıkargu dēk bolsa ol (12) yer gūyā ki behişt ‘anber-sirişt dēk bolur her nē miқdār ārzū kılsa müyesser bolur yana (13) ğılāfiğe salsa nēmerse körünmes her vaқt ḥāceti şu budur dèdiler. Pādişāh (14) dèdi kim emdi murādım ḥāşıl boldı dèdi, kēltürünler dèdi vārişler (15) mīrāşlarını kēltürdiler. Pādişāh dalaқ birlen külberni bir ṭarafge qoydı. [143b] (1) Na‘leyn-i çübīn bilen şemşirni bir ṭarafge qoydı. Ba‘de ez-ān dèdi kim biriñ öñ ṭarafımğa (2) fülān yerge bargıl ve yana biriñ ceb ṭarafımge fülān yerge bargıl dèdi ve bu kūylar-(3)-dın her qaysınlar ilgeri kēlsenler ol ḥ‘āhlap şol alsun. Andın kēyin (4) yana biri dēp sözni şol ma‘nide qarār bērdiler. Şu bu ‘aқide birlen her biri (5) bir kūyğa bardılar. Alar kēlkünçe pādişāh dalaқ külberni şemşirni na‘leynni alıp (6) ayağığa kēyip közini yumup açtı érse özini Medīnetü’l-Ḳa‘riyede kördi ve bu (7) mīrāş-ḥorlar nizā‘nı şümlıqıdın ḥūşk ḥāli bī-kār qaldılar. El-kıssa pādişāh (8) Medīnetü’l-Ḳa‘riyege kēlse vezirniñ oğlu Medīnetü’l-Ḳa‘riyeniñ dervāzesiğa (9) yastanıp yatıpdur. **Қıт‘a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî bu cedelni sen kılma

Cedel êrmes du yaḥşî (10) êlni işi

Ehl-i dāniş bilen cedel kılmaḵ

Şûrluḵ bilen êrür kılışî

Pādi-(11)-şāh nê ḥālîḡ bar dēp soradı. Vezîrniḡ oḡlı Ḳa' riyeniḡ kızını 'ışkıḡa (12) giriftār bolup kēlgenini ve aḡa herḡiz iltifāt kılmaḡanını ḡikāye kıldı ve yana (13) dēdi kim ey pādişāḡım meḡer iltifāt kılsa saḡa kılır. Çirā ki sen pādişāḡ ve (...) (14) sen dēdi. Ḳa' riye pādişāḡ-ı Çîn kēlipdür dēp eşitti anasıḡa dēdi kim (15) eḡer atam meni pādişāḡ-ı Çîndin bōlek kişige bērgü dēk bolsa dūnyādın mücerredlik [144a] (1) bilen öter-men dēdi. Şol zamān Medînetü'l-Ḳa' riyeye pādişāḡ-ı Çînniḡ ḡızmetiḡa (2) pîş-bāz çıkıp ordasıḡa alıp kirdi ve taḡtıḡa çıkardı. Mübārek bādliḡ (3) kıldı ser-pāy pādişāḡhāneler kēydürüp ve şerāyiḡ pādişāḡ ve resm-i 'arūsı (4) be-cā kēltürüp özini resmi çi nikāḡlap bērip taḡtda orun bērip (5) Ḳa' riyeni kızını bilen cüft olturdı. Meşāḡḡat tartıp ḡālib maḡlûbıḡa (6) fāsîd maḡşûdıḡa yētti. **Ḳıṭ' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî renc tartsa genc tapar

Oşbu sözdür cihānda köp (7) meşhūr

Genc pür-renc bolsa hem ecir

Barur bisyār zāyi' êrmesdür

Pādişāḡ Medînetü'l-Ḳa' riye-(8)-niḡ yūziḡa ḡaraladı bu kızını ḡüsni köçidin yūz ḡişşe ziyāde ve ra' nā körüp (9) tūṭîni fehm [ü] idrākiḡa taḡsîn [ü] āferînler oḡudı. Bir nēçe künler hem rûzgār boldı-(10)-lar. Ḳa' riyeni ēḡeçisi bar êrdi ve ol ṭa' ne kıldı kim seni küyevin pādişāḡ (11) êmes êken eḡer pādişāḡ bolḡu dēk bolsa dalaḡ köhne kēyip ve üstüḡvānı şemşîr dēp (12) yıḡaçdın kefş kēyip ve külberni köterip kēlür mü bu gedālarını libāsı ve esbābı-(13)-dur, pādişāḡlar bu kısım nēmerselerini ḡaçan ḡolıḡa tutar dēdiler. Ḳa' riye bu sözlerni (14) pādişāḡḡa dēdi. Pādişāḡ ayttı kim ey Ḳa' riye bu nēmerselerdin zînhār bed-i' ṭiḡād (15) bolmaḡıl bu nēmerseler eḡer çendēḡe körer

közge haķır kör nūr ammā her kısım tamām dünyānı mālīga berāber kılsa artuķ dēdi [144b] (1) ve her nēmerse şol mālını cidd [ü] ceħd birle tapsa bolur ammā bularnı tapıp bolmas dēdi. Bir künü (2) Ka'riye bilen Medīnetü'l-Ka'riyedin ruħşat tilediler. Atası hem nē çend kıymet bahā mällarnı (3) қоşup bērip cevāb bērdi. Şol zamān pādişāh-ı Çin Ka'riyeni kenārığa alıp (4) kēlgen yolu birlen tebā'larını hem-rāh alıp na'leyn-i çübīngā ayağ qoydı. Bu (5) eşyālarını tapıp alğan yerge kēldi. Vezīrniñ oğlı hem özini cebin şüretide (6) kılıp pādişāhniñ dalusığa қonup kēldi. Ammā pādişāh vezīrniñ oğlını tılsım (7) bilen dalusığa қonup kēlgenini bilmedi. Ol hem özini zāhir kılmadı ēkki müdde'ī (8) hem peydā boldılar. Pādişāh emānetlerni emānet-dārgā tapşurdı ve alargā 'öwr-i (9) bisyār aydı. Dēdi kim ey birāder men sizlerni māl menāliñizlergā hıyānet kıлмақ (10) aşlā hātırımda yoқ ērdi. Ammā ārzū-yı ihtiyāc alıp barıp ērdim. Elḥamdülillāh (11) ḥācetim revā boldı. Ėmdi emānetleriñni selāmet alıp kēldim alıñlar dēdi. (12) Ammā bu tāyifede bu cinslik metā'lardın köp ērdi. Alar aydılar ey birāder (13) bu metā'nı siz alıp bargān bilen bī-dimāğ bolmadük belki aramızdın nizā' (14) ber-taraf boldı. Bu mühimler sizge bolsun dēp pādişāhgā bērdiler. Yana dēdiler kim eger ḥ'ā-(15)-hişin bolsa 'ilm-i naql-i rūḥnı ta'lim baralı dēdiler. Pādişāh yaḥşı bolur dēdi, alar her kısım 'ilmierdin [145a] (1) ve 'ilm-i naql-i rūḥdın ta'lim bērdiler. Vezīrniñ oğlı özini cebin şüretide kılıp (2) 'ilm-i naql-i rūḥnı ol hem kesb kıldı. Mundın ḥēç kimni ḥaberi yoқ ērdi. Pādişāh bu müdde'ilerdin (3) bu 'ilmierni örgenip alar bilen rızālaşıp yandı. Pādişāh na'leyn-i tılsım ayağıgā kēyip (4) ērdi. Şol zamān özini vilāyetni serḥadıda kördi. Vezīrni oğlı özini ḥālet-i (5) aşlıgā kēltürüp pādişāhı nazarığa körünüş bērdi selām kıldı. Pādişāh kaçān kēldiñ dēp (6) soradı. Vezīrni oğlı ayttı kim ey pādişāhım sizdin ilgeriraқ kēlip ērdim dēdi. El-kışşa (7) cū' ya'nī açlıқ galebe kıldı. Pādişāh dēdi kim şikārgā çıkıp āḥū şikār kılıp teskīn-i cū' kılsaқ (8) dēp şikārgā çıktılar. Bir āḥūnı şikār kıldılar. Pādişāh ḥ'āḥladı kim otağıgā yangay ve Ka'riyeni dīdārığa (9) müşerref bolğay vezīrni oğlını ḥarām-zāde tamur tepredi. Dēdi kim ey pādişāhım men bir 'ilmni örgenipdür-men. (10) Anı şekl (...) dērler özümni cebin şüretide kılıp yana ādem şüretide boladur-men dēdi. Pādişāh (11) dēdi kim bu sehl 'ilmdür. Men bir 'ilmni örgenipdür-men kim anı 'ilm-i naql-i rūḥ dērler cānımnı ölügni tenige (12) kirgüzür-men ve ölügni tırgüzür-men andın çıkıp yana öz tenimğā kiredür-men dēdi. Vezīrni (13) oğlı dēdi kim evvel men bilgenimni sizge körsetey andın soñra siz bilgeniñizni maña kör-(14)-setiñ dēdi. Ol özi cebin şüretide bolup dēdi kim ança bilgenimni körsettım siz hem bilgeniñizni (15) körsetiñ dēdi. Pādişāh bilmedi kim bu bī-diyānetni gārazi ēken. Fi'l-ḥāl 'ilm-i naql-i rūḥ [145b] (1) bilen ölüg kēyikni

tenige kirdi. Özini teni bî-kār qaldı vezîrni oğlu der-hâl ‘ilm-i (2) naql-i rûh bilen pādîşāhni tenige cā-gîr boldı. Özini teni bî-kār qaldı. Fi’-(3)-l-hâl pādîşāh otağığa kèlip Qa’riyeni kenārığa alıp na’lîn-i tılsımnı ayağığa kèyip (4) şehрге kèldi. Halk pādîşāh nè zemîndin kèlip Qa’riyeni qolğa alıp ve maqşûdığa (5) yetip kèlipdür ve ümmü’s-şânîni kızını qolığa kèltürüptür dep erkân-ı devlet (6) u a’yân-ı saltanat cem’ bolup kèldiler, mübârek bādlig kıldılar. Aşşamge bolup (7) erdi. Vezîrni oğlını qaşdı bu erdi kim Qa’riye bilen hem-bister bolğay ve neçe kuvvet-(8)-dın beri tartқан ‘azâblarını ber-ţaraf kılgay. Qa’riye ‘aceb zîrek ü dānā (9) erdi. Vezîrni oğlını hareketdin ma’lûm kıldı kim bu pādîşāh emes özini yağağa (10) tarttı ve yırak olturdı ve yana dèdi kim ey Rûmiyân, pādîşāhni hareketini hûb (11) bilür erdim. Ammā maña andağ gümân bolupdur kim bir neçe kün mühlet berge men aytқан (12) kişi sen emes sen. Eger h’âhişimdağı kişi kélür dek bolsa saña ruşsat berse men seni-(13)-dür. Eger bu mühletge unamasan ve bularge buyurur-men, seni kûh-ı Qāf[ğa] èletip salur-(14)-lar dep ğazab kıldı. Vezîrni oğlu qorqtı ve hûsıdın kètti. Nā-çar mühletni (15) ihtiyâr kıldı ammā her küni Qa’riyeni qaşığa kèlip özini qābiliyyetlîğini taqrîr kılr [146a] (1) erdi. Ammā Qa’riye anıñ sözige bāver kılmas erdi. **Qıf’ a;**

[fe’ ilātün mefā’ ilün fe’ ilün]

Naşsebî halk bir mizâc ermes

Bolmas (2) cüft h’âh erür tenhâ

Merd bu hâlıdın erür hâtün

Şıdk bahtını ol aytur zibâ

Bir küni (3) dèdi kim nè haţâ kılıp kèyik şüretide boldım. Ol bî-diyānet bu hıyānetni kılıpdur. Êmdi (4) kèyik şüretide bolup barıp bolmas ve bu vâkı’ adın haber alğay-men dep tûfî şüretide (5) öyge kèldi. Kördi kim Qa’riye öyde yalguz olturupdur. Pādîşāh özini ‘ayân kılıp (6) ve ötken vâkı’ alarını Qa’riyeye beyân kıldı. Qa’riye hoş-hâl ve handân boldı, hâtırıda dèdi kim (7) elhamdülillâh yitürgen metâ’ ımını taptım. Ammā sen tûfîdür-sen ve men âdemdür-men. Êkkimizni (8) zevciyyetimiz berāber kèlmes, hîle kılmak lâzım. Hîle bu ki ol habîş qaşımğa kèlgende ‘özrler (9) aytay ve qābillîğini arağa salay ve aytay kim saña köñlüm bar erdi, lîkin endek (10) gümân kılıp aydım. Gümânımnı ber-ţaraf kıldım her nè kim bed-gümānlık kılmāğanıñ ğalaţ-ı ğayr-ı vâkı’ êken (11) men ilgeri bilip erdim kim sen oşal pādîşāhdur-sen. Ammā meni gümānım

saña andın bu ki (12) ‘ilm-i naql-i rûhı bilür érđın (...) meniñ bilen naql-i rûh kılup tamām müte‘ allikāt (13) aḥvālidin ḥaber-dār bolup kélür érđın, bedenig qaşımda qalır érđi. Eger ‘ilm-i naql-i rûh (14) kılmasañ ḥālā hem köñlümdağı gümān ber-ṭaraf bolmaydur dësem ol vaqtda murādımız (15) ḥāşıl bolur dëdi. Alar bu maşlahatda turup érdiler kim vezirniñ oğlu taşkarıdın [146b] (1) kirip keldi. Qa‘riye mülāyemetlikler bilen bu sözlerni araga saldı. Vezirni (2) dëdi kim (...) be-şarṭi ki kām-ı dilğa qabul kılsañ ‘ilm-i naql-i rûhı ilgeri kılur (3) érdim, ḥālā hem taşdıq dilün üçün be-cā keltürür-men dep Qa‘riye bilen kılğan (4) ‘ahdide ber-pā turur aḥte ḥānede bir māde eşek olup yatur érđi şuna (5) naql-i rûh kıldı bedeni munda qaldı. Fi‘l-ḥāl tūṭi naql-i rûh kıldı öz (6) bedeniga cānını cā kıldı. Vezirniñ oğlu māde eşekni şüretide bolup (7) keldi. Der-ḥāl anı tutup işkence kıldılar, ‘azāblar gün-ā-gün bilen öltür-(8)-diler. Ol tört nēmersedin köp menfa‘atler aldılar. Bāḳi ‘ömrlerini Qa‘riye bilen (9) ve qadīmī köçi bilen ḥoş u ḥurrem ötkerdiler. ‘Āḳıbetü’l-emr ṭalib maṭlūbıga ‘āşık (10) ma‘ şūḳqa ḳāşid maḳşūdga yetti. **Ḳıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebī ér kişi öy ğamını yegey

Qalmağay kim ‘adem-(11)-din aşl-ı vüçüd

Yok dü ni‘ met anıñdın özge nēme

Bardın özgeni kılur nā-būd

Tūṭi (12) dëdi kim ey Ḥuceste çünānçı pādīşāh-ı Çin bu miqdār miḥnet [ü] meşakḳatnı tartıp maḳşūdıga (13) yetti ve meni ümidim bar ki tüş körüptür-men ve anı ta‘biriğa baqıp hem küyevin kélür (14) hem maḥbūbıñge mülākāt bolur-sen. Tündin vaqt bāḳidür, ḳopğıl muntazır bolğan (15) ma‘ şūḳıñnı dest-girlik kılğıl dëdi. Ḥuceste ḥoş-ḥāl bolup bargay tavıq çarladı. [147a] (1) Qa‘riye dek āfītāb Medīnetü’l-[K]ariyeğa battı, māh maşrıqdın nümāyān boldı. Barmağı tañlağa (2) tevaḳḳuf taptı. **Ḳıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebī ḥ‘āhladı barıp bu kēçe

Ḥüblük cānıga urğay kös

(3) Barmağığa sebep bolup māni‘

Düşmen-i ‘uşşāk érür şubh ħuros

Kırk Yétтинчи Kêçesi

(4) Tört birāder ‘aḳd-i uḥuvvet ba<la>ḡlap müttefiḳ bolup cihān-gerdlik arasında (5) misāfir bolğanları ve ḥakīm feylesofğa uçrap tört mühre-yi tılsım bilen her ḳaysısı

(6) öziniñ ṭāli‘ iğa yaraşa genc-i ḡayb tapḳanları

Güyā ki mühre-yi çarḡ-ı zerrīn (7) mühre-yi āfitābnı maḡribni şadaḳasıda yaşırdı ve cevher-i sipihr-i gevher-leme‘ānı māh maşrıḳ (8) derīçesidin baş çıkardı. Ḥuceste közleridin eşk-i mühresini töküp mühre tesbīḥni (9) boynığa salıp tūṭını ḳaşığa keldi. Dedi kim ey dest-gīr-i der[d]-māndeler seniñ (10) ḳaşıñğa niyyet bilen keledür-men kim derdimge dermān ḳılḡay-sen dep dil-düz (11) naşīḥatni cānımğa ura sen ve āteş-i cān-süz naşīḥatni va‘z bilen ayta-sen. Ḳaçan (12) mühimmātım kifāyet bolur, naşīḥatni ‘āḳıl kişi ḳulaḡığa alur, yarım ‘aḳlım bar erdi, bol hem (13) ketti, dīvāne bolup ḡayrāndur-men kim hēç dermān tapmaydur-men dedi. Tūṭı dedi kim (14) ey Ḥuceste naşīḥat ü ‘ıṣḳ egerçi birbirige düşmendür ammā naşīḥat [u] va‘z dın ḳaçḳu[n]luḳ emes. (15) Eşitmek kerek kim eger eşitmese tört mühre-yi tılsım tapḳan birāderler dek peşimān bolğanı [147b] (1) fāyide bērmes dedi. Ḥuceste ḳandaḡ boldı dep soradı. Tūṭı ḡikāye ḳıldı kim Belḡ vilāyetide (2) tört kişi bir tuḡḳan dek birāder bolup ‘aḳd-i uḥuvvet baḡlap dost-ı āḡireti boldılar. (3) Kêçe kündüz bir yerde boldılar, şiddet ü miḡnet ‘ıyş u ferāḡatni berāber kördiler. Rūzgār (4) baḡtlarıge nuḡūset ḳıldı, māl ü menāllarının acıradılar. **Ḳıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḡsebī çarḡ kişini (5) cevr (...)

Ḡam [u] şādī anıḡdadur birle

Rāḡatı anıḡ ki kem körgey

Muḡabbeti hem anıḡ bilen birle

(6) Şol memleketde bir ḡakīm bar erdi dānā vü feylesof. Her törtleri anı ḳaşığa bard-
(7)-ılar ve aḡvāl ü tengliklerini ‘arz ḳıldılar. Ḥakīm ḡikmet bilen her törtlerige (8)

mühre-yi tılsım bérđi. Dèdi kim bu mühreni başlarıñge koyup şahrāğa barıñlar. Nè yèrde (9) başlarıñdın tüşse ol yèrde genc bardur dèdi. Şu bu vaşıyyetler bilen yöri-(10)-diler, bir yèrge kèlip èrdiler. Biriniñ mühresi başdın tüşti, mühre ğayb boldı, (11) kevlep baķsa mis kānı çıktı. Mühre ègesi Hudā Te‘ālāğa şükr-i bisyār etti. Dèdi kim (12) ey birāderler her nème tapsaķ arada nè miķdār ki lāzımdur her ķaysıñlar alıñlar (13) maña hem yètkünçe ķalur dèdi. Bular her ķaysımıznı mühremiz başımızda bardur, bizlerge (14) hem Hudā bérür dèdiler. Bu ķişi tapķan gencni ser-encām ķıldı. Bu üç ķişi taķı (15) ilgeriraķ bardılar. Yana birini başdın mühresi yèrge tüşti, mühreni alğunça ğayb [148a] (1) boldı, yèrni kevlep baķsalar kümüş kānı çıktı. Bularģa teklif ķıldı. Bular (2) evvalķı cevābını bèrdiler, hēc iltifāt ķılmadılar ve yana ilgeriraķ yöridiler. Yana biriniñ (3) başdın mühresi tüşti, kevlep baķtılar altun kānı çıktı, birāderleriģa teklif (4) ķıldı. Birāderleri dèdi kim evvalķı mis taptı, èkkinçi kümüş taptı ve sen altun taptıñ. (5) Sizlerdin men ‘āķıl ü dāniş-mend turur-men, maña şad çendān mundın ziyāderāķ (6) tapılur dèp hēc ķaysıģa baķmay yöridi. Çendān yöridi kim helāk boldı, mühresi (7) başdın tüşmeydür. Hem-rāhlarıñ yıraķ tüşti. Èkki kün üç kün yöri-(8)-di hēc yok ki mühresi başdın tüşmeydür. Bī-dimāğ bolup hūvāhladı kim mühreni (9) başdın taşlap olar hālıña yètkende mühresi başdın tüşti. Fi’l-hāl (10) yèrni kevlep baķsa tèmür çıktı. Dost yārını naşīhatini almaģanģa peşimān bolup (11) dèdi kim altun tapķan hem-rāhımını ķaşıģa barıp şerik bolay dèp cān (12) hālıda meşāķķat tartıp kèlse ol hem-rāhı yok dèdi kim <dèdi kim> tèmür bolsa (13) altun tapılur ve kümüş hem tapılur dèp yanıp kèlse ol yèrde hēc nèmerse-(14)-din nām [u] nişān yok. Bī-hadd peşimānlıkđın başını der [ü] dīvārga urup (15) hūkemānı ķaşıģa barsa hūkemā köçüp kètipdür. Bu bī-çāre āh-ı serd <ez-dil> [148b] (1) ez-dil bérür ve tartıp (...) èrte bilen bir mekānge aķşamģaça yok èken (2) dèp ‘ömrini peşimānlıkda ötkerdi. Bir künü bir dostı uçradı, aķvālīģa (3) rahm kèlip hālını soradı. Her nè ötken vāķı‘anı bir bir beyān ķıldı. Dostı (4) ayttı kim seniñ bu hikāyeñ ol tórt ķişini hikāyesīģa oķşar dèdi. Bu ķişi (5) soradı kim ķandağ bolup èken? Dostı andağ rivāyet ķıldı kim bir künü bir yèrde (6) tórt misāfir oturup èrdiler. Bir tūde üstühvān körünedür yaķın bar-(7)-ıp körseler ‘aceb üstühvānlar. Birisi dèdi kim ol ejderhānı üstühvānı-(8)-dur dèdi. Yana biri dèdi kim men efsūn-ger ya‘nī du‘ā-hvāndur-men efsūn o-(9)-ķup ejderhānı tircüzüp köredür-men dèdi. Bu üç ķişi dèdiler kim (10) hēc kim bu işni ķılur mu ejderhānı körģeni kimni tākati bar dèp men‘ ķıldılar, (11) māni‘ bolmadı. Bu efsūn oķup üstühvānģa dem saldılar. Avvalģı (12) demde gūşt üñdi, munı körüp hemeleri yana māni‘ ķıldılar. Hūner körsetür-(13)-men dèp ķabül ķılmadı. Ayttılar kim eger

sözimizge kirmeseñ bizler saña hem-rāh (14) bolmas-miz dēp kaçtılar. Bu nā-be-kār yana efsūn okup dem salıp ērdi. (15) Bular taqqā kaçıp qaralap turdılar ērse ejderhā tirilip qopup yēdi. [149a] (1) Her kim dostnı naşihatini eşitmese her-āyine ol kişi ziyān körer, āhir helāk boldı. (2) **Qıttı a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebī her nēme hemīşe ēmes

Ėgesi düşmen özige bolğay

Pīşe kılsa kişi eşitmaq-(3)-nı

İ' timād etgüçi yaman bolğay

Ejderhā bir zamānda 'ālemni dem tarttı, bu bī-çāreler (4) be-hezār meşakḳat [ü] miḥnetler tartıp kaçıp qutuldılar ve Hüdā Te' ālāğa şükr-i (5) bisyār ettiler, yamandın (...) ni' met bildiler. **Qıttı a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebī dēdi kim naşihat (6) eşit

Mūm dēk nermī bolmaya qatıg

Öz ayağığa özi urğay

Ol köñülge (7) ēmes durur ısıg

Tūtī sözini bu yerge yetkürdi, dēdi kim bu nē terānedür ve (8) efsāneni taşlama, maḥbūbnı qaşığa bargıl dēdi. Huceste qopup bargay bir taraf-(9)-dın rūznı gavgāşı zāhir boldı, barmaḳı tañlağa tevaḳḳuf taptı. **Qıttı a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebī (10) ḥ'āhladı barıp bu kēçe

Hūbluḳ cānığa urğay kös

Barmaḳığa sebeb (11) bolup māni'

Düşmen-i 'uşşāḳ ērür şubḥ ḥuros

Kırk Sekkizinçi Kêçesi

H'âce Bağdādî (12) bir kenîzek muṭribge 'aşık bolup bar pûlça satıp alıp ve fışk [u] fücürinin ḥaşıyyetidin (13) iflâslığa qalıp iflâsraḳ bolğanı 'âkıbetü'l-emr teveccühi birlen murādığa (14) yêtkeni

Güyâ ki âfitâb cāriye-yi Rûmî dēk mağribge bargende ve gulāmî ḥıtānnı dēk māh (15) maşrıḳ taqıdın ṭulū' kıldı. Hucesteniñ bedeni bî-tāb, közi serāb ṭūṭiniñ [149b] (1) qaşığa kēldi. Dēdi kim ey ma' den-i ' aql ü dāniş ve ey menba' -ı biniş ' ıışḳ vüçüdümnı (2) nā-būd kıldı. Mundın ziyāde ārām qarār-mānde qalmadı ve bilmeydür-men kim bu ' ıışḳ (3) maḥbūbda bar mu yā yok mu kēyin fikr kılsañ yā maşlahat körsetsen dēdi. Ṭūṭi aytı (4) kim ol şiddet ki sendedür maḥbūbıñda yok yalğuz nās bilen yêtkür-men yōri- (5)-mes yalğuz ēligdin qarḫ çıḳmas. Eger bu ' ıışḳ ēkki ṭarafdın bolsa ērdi civān (6) Bağdāddaki kenîzek dēk maḳşūdı ḥāşıl bolur ērdi dēdi. Huceste qandağ (7) bolup ēken dēp soradı. Ṭūṭi andağ rivāyet kıldı kim Bağdād vilāyeti-(8)-de bir civānı bar ērdi māl-gāh menāli bî-şümār ērdi. Muṭrib ' ilm-i mūsikide bî-naḫır (9) ērdi. H'âce Bağdādî bu kenîzek ' aşık boldı. Tamāmı mālını bērip ol kenîzekni satıp (10) aldı. Andın qalğanını bu kenîzekge ḥarc kıldı ve anı kār u bārı faḫr u fāḳağa qaldı. **Kıṭ' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

(11) Naḥşebî maḥḫ bolmağıl şehvet

Şehd-i şirîn zehr bolğusıdur

Her kişi kim çomuptur

(12) İşi anı felāket olğusıdur

Bir küni kenîzek dēdi kim ān-heme māl ü menālnı (13) yok kılıp bolduñ ve faḫırlıḳ kününü endişe kılmadıñ, ' aşıklar hem aş u āb (14) yēmesge çāresi bolmas. Bu kün bir fikri kılgıl kim vech-i ma' aş bolğay ve men hem (15) bu gürisneliğdın ḥalāş bolup nānnı dīdārığa müşerref bolğay-men dēdi. Civān-ı [150a] (1) Bağdādini bir dostı bar ērdi aḫvālını aña ma' lüm kıldı. Dostı dēdi kim (2) ēmdi iş ḳoldın kētipdür seniñ münāsebetiñ ol ki özünü (3) muṭriblikde meşhūr kılgıl, kenîzek bilen uluğlarını meclisge ḥāzır bolğıl, (4) evḳātlarıñ kēçer ve hem merd ḥāşıl bolur dēdi. Civān-ı Bağdādî āşınāsıdın (5) bu sözni eşitti. Köñlide dēdi kim erī siz ey ol kişi budur ki nā-dān (6) bilen meşveret kılsa ve aḫmaḳdın kēneş tilese nā-sezānı eşitür dēdi. (7) **Kıṭ' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî ārzū vü yaḥşî nême

Andın özge heme érür bâtı

Ölüm obdān ki (8) kayḡu bu işdin

Suyı yok nān zehr érür kâtil

Bir nêçe kün düşvârlık bilen (9) rûzgār ötker dēdiler. Kenîzek dēdi kim ey ḥ'āce maşlaḥat bu ki meni satḡıl, (10) pūlumḡa esbāb ḥācet algıl ve kem ḥarcılıkdin ḥalāş bolḡıl ve men hem nānnı d-(11)-idārıḡa müşerref bolay dēdi. Ḥ'āce Bağdādî nā-çār kenîzekni bāzārḡa çıkardı. (12) Başradın Ḥāşim nām sūdā-ger yētip kēldi. Miñ beş yüz tengege satıp altunnı (13) kabz kıldı. Şol zamān yana peşimān bolup alḡan altun Ḥ'āce Ḥāşimḡa yandu-(14)-rup bardı. Dēdi kim ey birāder bey' ni şerī' at ḥükmi bilen dürüst kılıp alḡan-(15)-dur-men dēp kabūl iḡāle kılmadı. Civān-ı Bağdādî dēdi kim eger öyümge barsam anda [150b] (1) hēç kim yok. Belki ḡamım artar dēp yıḡlap yıḡlap mescidge kēldi. Bir faşl tefekkür kılıp (2) oturup érdi. Uyku ḡalebe kıldı. Uyku felāketdür dēp bīdār bolsa (3) altunnı oḡrı alıpdur. Hēç nēmerseni koyḡanı yok faḡr felāketi yañı başdın (4) tāze boldı. **Kıṭ' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî çarḡ işidin vehm ét

Kaṭresidin ziyāde üstün-(5)-din

Rişte-yi ḡam felekcin ayrılmas

Derdi çıkmas anıḡ ki seniḡdin

Civān-ı (6) Bağdādî yaḡasını yırtıp başıḡa tofraḡlar saçıp vā-veylā bilen köziniḡ (7) yaşıda ḡarḡ bolup turup érdi. Eşikcin bir merd-i şāhib-ḡāl kirip (8) kēldi, ḡaber-dār bolsa civān yıḡlap turadur. Dēdi kim ey civān māl ḡolıdın kētti, (9) yār ḡoynıḡdın kētti naḡdīneni ḡarakçı aldı. Özüḡniḡ öltürgeḡniḡ hēç (10) sūd kılmas himmet bilen bolḡıl kim bu kēçeni arḡasıdın kündüzi bolur uyku-(11)-nıḡ arḡasıdın bīdārī bolur teskīn-i ḡāṭır bērdi. Bī-çāre mundın yana misāfir (12) bolup öz şehrdin çıkıp leb-i deryāḡa kēldi érse kēmiçiler ança kēmiḡe nefis metā' lar-(13)-nı salıpdur. Dēdi kim ey mellāḡlar

kémide maña orun bəriñler. Kemiçiler dèdiler (14) kim ey civān ān-heme mālī ki kémige salıpdur-miz, H^vāce Hāşim Başranıñ mālıdur, H^vāce u-(15)-luğ kişidür mebdā bilip kémige nemege bīgāne kişige orun bèrdiñ dèse nèçük cevāb bèrür-miz [151a] (1) dèdiler. H^vāce Bağdādī köp yalbardı bardı. Kemiçilerni aña rahma kèlip dèdi kim ey (2) civān meni ser-pāyımni kèlgil. Şāyed ki seni hem kemiçi dèse dèp kémide orun bèrd-(3)-iler H^vāce Hāşimni atını H^vāce Bağdādī eşitip ança soyundu kim gūyā ki ağırık (4) şifā taptı yā in ki ölüg tirildi. Bir sâ‘ atdın kèyin kenîzek bir nèçe hıızmetkār-(5)-lar birlen kèledür dèdi kim her nèçük hem bolsa özümni tanınmay dèp ma‘ şūkığa (6) özini körsetmedi. **Қыт‘ a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebī ‘ aşıkı (...)

‘ Işk boldı bu kün (7) aña kādī

Çünkü boldı felek anı yarı

Dostdın boldı kılıça ol rāzī

Bir sâ‘ at (8) ötüp érdi ki kémide girye vü zārī āvāzı çıktı kördi kim kenîzek yıǵlaydur. H^vāce (9) Hāşim Başra dèdi kim ey kenîzek bu nāle-zārī vü kulkul-i bī-ķarār kaçanğaça kılur-sen, dost (10) koluñdın kètti, yārıñdın cüdā bolduñ. Kişi bu guşşanı yutup arķasıdın (11) cām-ı humār içtiler ve libās-ı şabrni kèydiler dèp naşihatler kıldılar. Kenîzekni endek (12) hātırı teskīn taptı. H^vāce Hāşim dèdi kim ey kenîzek hēc tāķatıñ bar mu kim ḥorsend-(13)-lik bilen bir nağme-yi dil-küşā kılsañ mundağı ādemlerni nağme vü sürüdnıñ bilen (14) mihmān kılsañ girye vü nāle birle münfaş kılmasañ dèp érdi. Şol ḥāletde (15) kenîzek rübābnı koluğa alıp nağmeleri kıldı kim māhiyān-ı deryā nālesidin cüşķa kirip [151b] (1) ģarķ bolģanı turdı. Halknı ‘ ıyşı münfaş boldı ḥoşları nā-ḥoş boldılar. Āḥir (2) kenîzek nağmeni pest kıldı, rübābnı kolidın koydı. Civān-ı Bağdādī hātırıda (3) dèdi kim vaķt şol vaķtdur kim özümni ma‘ lüm kılay dèp deryānı ol yüzide (4) turup rübābnı tilep koluğa aldı. Nağme kıldı kim tamāmı halknıñ cān [u] cigeri (5) kebāb boldı. Kenîzek tanudı dèdi kim bu civān oşal civān-ı Bağdādīdür dèp (6) fiğān köterip sıçrap turdı. Mellāḥdın soradı kim ey mellāḥ bu kémide ģayrı (7) ādem bar mu dèdi. Mellāḥlar ķorķup yok dèdi çün su’āl münķatı‘ bolup (8) érdi. Civān-ı Bağdādī özini nümāyān kıldı. H^vāce Hāşim bir ķulunı buyurdı (9) oşal civān alıp kèlgil dèp H^vāce Hāşim kemāl-i menfa‘ at ü merḥamet bilen (10) ḥāl [ü] aḥvāllerini

soradı. Bî-çāre civān-ı Bağdādî ança körgen ve ötken dev-(11)-letidin ve āhîri bu düşvârlıǵnı ‘ arz kıldı. H^vāce Hāşîm ve heme olturğanlar (12) munıñ hālîğa raḥm kılıp yıǵlaştılar. **Qıtt a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî derdni nihān tutǵıl

Yaşurun (13) müşk kalmaǵay hēç vaqt

Ot ziyāde bolur şimāl bilen

‘ Işk otı aldıda (14) nè tāt u taḥt

H^vāce Hāşîm Başra ḳasem bilen civān-ı Bağdādîǵa teskîn-i ḥātır bērdi kim (15) ey birāder ol kün ki bu kenîzekni sendin satıp aldım her künî nāle vü fiğāndın [152a] (1) ḥālî bolmadı. Henüz taşarruf ḳılmadım ve anıñ sürürıdın behre almadım. Ammā kenîzekni (2) saña muḥabbeti bar ēkenini bildim seni hem muḥabbetiñ bar ēkenni maña ma‘ lūm boldı. Dil-cem‘ (3) bolǵıl meniñ niyetim dermāndelerǵa dest-gırılıḳ ḳılsam saña ḳasem ḳıldım ki eger Hudā-(4)-y Te‘ ālā meni Başrage şıḥḥat [u] selāmet yētkürse bu kenîzekni āzād ḳılay dēdi. Civān-ı Bağdādî (5) bu ḥoş ḥaberni eşitti ölüǵ tirilgen dēk boldı. Ba‘ de ez-sā‘ ati şarāb kēltür-(6)-diler ve semā‘ ḳıldılar. Bu tarīḳa bilen nēçe kün bu yerde boldılar. Bir künî bir (7) cezîrege yētiler ve anda endek istirāḥat ḳıldılar. Her kim bir mühim üçün her tarafge (8) barıp ērdi men hem ḳazā-yı ḥācetge meşǵūl bolupdur-men ve heme ḥalḳ kimge (9) kirip kētipdürler, maña ḥaber bērmepdürler. Yana firāk başdın tāze boldı (10) dēdi. **Qıtt a;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Naḥşebî vaqtıñı ḡanîmet bil

Rübāb özi ḳoñraǵudın ēmes

(11) Ötken işni ‘ ilācıdur müşkil

Baḥt bir ḡūşt çün yanıp kēlmes

Bî-çāre (12) civān-ı Bağdādî müddet-i medîd ve ‘ ahd-i ba‘ id miḥnet [ü] meşāḳḳatlarını tartıp yüz (13) miñ düşvârlıḳ birle Başra şehriǵa yētti. Körer kim ‘ aceb maǵmūnlıḳ bilen (14) bir dükkānını aldıda oturup ērdi. Baḳḳāl kördi kim dükkānıñ (15) aldıda

olturupdur misâfir körünedür. Dêdi kim ey civân-ı misâfir bu dükkânda [152b] (1) mällarımni qarap olturgil, anı müzdige saña künde bir direm bêrey dêdi. H^vâce (2) Bağdādî hoş-hâllık birlen qabûl kıldı. Bir küni baqqâl H^vâce Bağdādîni diyânetni (3) bilip qadd-resîde kızını bêrdi. Civân-ı Bağdādî bâ-vücûd andağ bolsa hem maḥbûb- (4)-nın ğamıda şikeste vü ğam-ġin yörür êrdi. Bir laḥza ve bir sâ‘at ıztırâblikdin (5) ḥālî êrmes êrdi. Bir küni H^vâce Hâşimni bir kulı H^vâce Bağdādîni körüp (6) tanudı, ḥâl [ü] aḥvâlîni soradı. H^vâce Hâşimka ḥaber bêrdi. H^vâce Hâşim körüp elḥamdülillâh (7) seni şîḥḥat selâmet kördüm ve men ol küniġe Başrage dâḥil boldum kenîzekni H^vâce (8) Bağdādîġa bêrey dēp va‘de kılip êrdim, va‘dege vefâ kılay dēp êrdim. (9) Köñlümde seni ölgen dēp kenîzekni âzâd kıldım. Êmdi öz ḥvâşiñçe (10) bolur mu sen dēdim. Maña cevâb bêrgil bir yêrni H^vâce Bağdādîni ġurı farz kılip (11) şol ġurġa cārûb-keşlik kılor-men dēp fülân maḥallede saña ġur kılip (12) cārûb-keşlik kıladur dêdi. H^vâce Bağdādî şol zamân nişânesini sorap (13) kēlip kenîzekni taptı. Kenîzek hem H^vâce Bağdādîni tanudı. Bu êkki müştâk birbir-(14)-lerini kuçuşup an-miḡdâr yıġlaştılar kim bî-hûş boldılar. Bâz hûşlarıġa (15) kēldiler. H^vâce Hâşim yana bu êkkisini öyge alıp kēlip pâdişâhâne sermâyeler bêrip [153a] (1) mihmân-dârlıklar kılip bēş tenge aldılar qoydı. Bu êkki ‘âşık u ma‘şûknı iḥlâş (2) u i‘tikâdlarıġa iḥsân u âferîn okudı ve yana dêdi kim her ayda bes yüz tenge (3) vazîfe kıldım alıp barıp ḥarcı kılınlar tâ ki rûzgârlarıñ ḥübluḡ (4) birle ötgey dēp alarnı barasıda bî-nihâyet şefkat ve merḥametler (5) körgüzdi. H^vâce Bağdādî kim öz maḥbûbını qolıġa kēltürdi. ‘Ale‘ş-şabâḥ (6) baqqâlnı öyiġa barıp kızını cevâbını bêrdi ve talâk kıldı ve bâķî ‘ömrini (7) öz ma‘şûkı bilen ötkerdi. **Qıṭ‘a;**

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Naḥşebî yêtküsi mü dostlarıġa

Zıkr-i yârî (8) anıñ ki fikride

Mundın özge bilür mü sen devlet

Êkki müştâkdur ḥuzûrıda

(9) Tûṭî sözini yêtkürdi dêdi kim ey Ḥuceste ol tâlib ü maṭlûb vefânı fikride (10) êrdiler ‘âķıbet birbirlerini tapıştılar. Eger seniñ hem maḥbûbıñ vefâ-dârlıḡ birle (11) bolsa êrdi bu mühim ġüşâdlıḡ tapar êrdi dêdi. Vefânı maḥbûbdın tilemaḡ (12) kerek bargıl

yañı başdın vefā birle bolğıl dèdi. Huceste kopup bargay tün kèçeni (13) bî-vefālîğîdın şubh demide kıldı. Barmağı tañlağa tevaqquf taptı. **Qıı' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî (14) ḥ'āhladı barıp bu kèçe

Hüblük cānığa urğay kös

Barmağığa sebeb bolup (15) mānî'

Düşmen-i 'uşşāk èrür şubh huros

Qırk Tokkuzunçı Kèçesi

Dihkānnı <zirā' at> [153b] (1) zirā' atgāhıdın genc-i ğayb tapkanı bu genc-i ğaybnı hēç kaysı almağığa kabül kılmay pādi-(2)-şāhğa 'arz kılğanları pādişāh 'adālet bilen bāyi' ü müşterîniñ (3) oğlı ve kızını cabduğığa kılınlar dēp buyurğanı

Güyā ki pīre-zāl dēk āfitāb (4) künbed-i mağribge kirdi ve civān-ı nev-bāde dēk māh maşrık yolıdın çıktı. Hucesteniñ yūzi (5) 'abūs, köñli me'yūs, zāhiri ḥasretlîğ, bātıniğ ḥayretlîğ tūtîni kaşığığa keldi. (6) Tūtî dèdi kim ey ked-bānū mundağ turş-rüy bolmağnı bā' iş nème dèdi. Bu kèçe (7) <bu kèçe> dostnı menziliğa bargıl ammā dost [u] yārnı aldığa çiray cırtup barmağ-(8)-lik hüb èmes, muvāfiğ dostlar bilen turş-rüy bolup olturguluk èmes. (9) **Qıı' a;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naḥşebî turş-rüy hüb èrmes

Bolsa hüb-rüy perdesi yırtuğ

Kim ki bed-rüy (10) mihri hem kemdür

Yaman èlni çiray hem cırtuğ

Kişige hēç nèmersedin güşāde-rüy bolmağ (11) obdānrağ nèmerse bolmasdur ve hēç pirāye-yi vālā turş-rüyluğdın bülendrağ bo-(12)-lmasdur ve ḥātün kişige hēç pirāye-yi yokkarırağ güşāde-rü[y]luğdın obdān tapılma-(13)-sdur. Ḥātūnlarnıñ bed-ḥüyuluğdın èrdi kim ol èkki birāder yigittılıkıda bir bolup (14) èrdiler. Ḥātūnnı ḥoş-ḥüyılıkıdın uluğ

birāderi pīrlık vāktide yigit (15) ēken dēk bolupdur dēdi. Huceste soradı kim ol nēçük vākı‘ adur dēdi. Tūṭi rivāyet [154a] (1) kıldı kim bir ṭarıkçı cūft-revānlık kıldı ve uluğ mezra‘ ada ēker ērdi. Nā-gāh (2) kuçmaç tēmüriniñ sebebdin gūrī çukurı peydā boldı. Ol yēni kim kevlediler (3) ērse kuduğı peydā boldı anda buğdaynı hūşesi birle (...) ammā her hūşe-(4)-si atnı kuyruğıça ve her dānesi ūftālūniñ dānesiçe. Anı pādīşāhğa ēlettiler. (5) Pādīşāh anı kōrüp mūte‘ accib boldı. Dēdi kim ey vezīrlar maña muşavver ve muḳarrer bolsa kim (6) mundağ ṭarıkçılık ‘ālemde ḳaysı vākt ve ḳaysı zamānda bolğan ēken (7) dēdi. Vezīrlar dēdiler kim bizler munı ḥaḳīḳatnı bilmeydūr-miz. Fūlān (8) ūhrde mūzārī‘ ī bardur kōhne-sāl meger bilseler dēdiler. Pādīşāh der-ḥāl (9) bir hūşeni ol mūzārī‘ ge yiberdi tā ol ḥāldın istifsār ḳılğay ḥācib kim (10) bu hūşeni alıp barur ērdi. Yolda bir dostı uçradı dēdi kim ey birāder (11) ḳayan barur-sen? Ḥācib dēdi kim pādīşāhnı emr-i ‘ālīleri birlen mūzārī‘ ni (12) ḳaşığa bu mūşkilni ḥall ḳılmaḳ üçün. Anda dostı dēdi kim ey birāder eger seni (13) küçün ḥall bolğu dēk bolsa meniñ hem bir mūşkil mes‘elem bar anı hem sorağıl dēdi. Dostı (14) dēdi kim nē mūşkilniñ bar? Dostı cevāb bērdi kim ādem-zādın ḳara saḳalı ve saçı nē (15) sebebdin aḳ boladur? Dostı hūb dēp yolğa tūştı. Ḥācib kim ol mūzārī‘ [154b] (1) ḳaşığa bardı ve anı kōrdi kim bir pīr-i fertūt ḳāmeti yay dēk ēgilgen ve gāyet pīr-(2)-lğıdın pīşānesi tizlğığa yētken. Ḥācib anı kōrdi ol hūşeni anıñdın (3) istifsār ḳıldı. Mūzārī‘ dēdi kim bu sır maña ma‘lūm ēmes ammā meniñ birāderim (4) bardur mendin uluğ gālīb oldur kim ol bilgey. Ḥācib anı aldıñdın (5) çıkıp birāderni ḳaşığa bardı ve bu sözlerni arağa saldı. Ol hem dēdi kim (6) bu sır maña muḳarrer ēmes ammā meniñ ögem bar mendin nēçe yaş uluğ ēken muḳarrer (7) ve ma‘lūm bolğay dēdi. Ḥācib andın yörüp anı ḳaşığa kēldi kōrdi kim (8) bir ḳara saḳal yigit kim pīrlıkniñ ‘ālāmetidin mūberrā ve ḳarılıḳ emāretidin mu‘arrā (9) andın bu mūşkilni istifsār ḳıldı. Ve aytı kim bu sır maña yaḥşı ma‘lūm bolğandur (10) ve bu ḳışşa yaḥşı mefhūm bolğandur. Fūlān yılda her ḳişi kim zirā‘ at ḳıldı, zirā‘ atı (11) şundağ boldı. Bu bereketni sebebi ol ērdi kim ol pādīşāh ‘ahdiniñ zamānında (12) bir ḳişi ḥavlısını sattı. Bir ḳişi anıñ ḥavlısını aldı. Satḳun alğıuçı ol (13) ḥavlıdın naḳdīne taptı, medfūn u genc taptı. Meşḥūn bolsa satḳun alğıuçı ol ḥavlıdın (14) tapḳan naḳdīnelerni ḥavlı satḳuçığa alıp bardı. Dēdi kim ey ḥvāce sen maña (15) öy satıp ērdiñ. Ol öydin munça naḳdīne çıktı ve bu naḳdīne seniñ bolur. [155a] (1) Ḥavlı satḳan ḳişi dēdi kim ey ḥvāce eger bu naḳdīne meniñ bolsa ērdi ol küni ki (2) ḥavlı meni ḳabzımda ērdi, zāhir bolur ērdi. Bu kün ki ḥavlı saña ötti, ēmdi naḳdīne (3) çıkıpdur seniñdūr dēdi. Alarnı arasında güft-gū bisyār boldı. Bu aytur (4) ērdi kim bu naḳdīne seniñdūr ol aytur seniñdūr her ēkkelesi ḥuşūmet ḳıla ḳıla (5)

pādişāhnıñ qaşığa bardılar ve ‘arz kıldı kim ey şehen-şāh-ı ‘ādil bu nizā‘nı (6) êkkimizni aramızdın kötergil ve bu huşūmetni bizdin qaṭ‘ kılğıl. Sübhānallāh (7) bu nē eyyāmdur ve bu vaḳt bilen ol zamānnı arasında nē miḳdār fark bardur. (8) **Qıṭ‘ a;**

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Naḥşebī ötken eyyāmda ḥalāyık ārā

Yok ēken munça köp hevā vü heves

Gūyiyā İslām (9) ēl arasında

Burnaḳı ‘uzūbetde ēken (...)

Pādişāh satḳunçıdın soradı kim (10) nēçe ferzendiñ bar? Biri ayttı kim meniñ bir kızım bar, ol aydı kim meni bir oğlum bar. Pādişāh (11) dēdi kim andağ bolsa kızını satḳun alğuçınıñ oğlığa bērgil. Ol naḳdīnelerni (12) êkkelesini toyğa şarf kılıñlar ve bākī ḳalğanını alarge mīrāş koyunlar dēdi. (13) Tā kim şevāb tapḳay-sizler dēdi ve bu oturğan ādemlerğa pādişāhnı sözi (14) hoş kēldi. Heme anı ḥaḳḳıda eşnā-yı dil du‘ā kıldılar ve ol meclisdin hoş-ḥāl (15) bilen çıḳtılar ve ol ḥükmi bereketdin barça yeryüzide mundağ zirā‘atlar [155b] (1) boldı ve ‘adlnıñ ḥācetidin barça eṭrāf bu bereketni taptı. Şāhlarnıñ (2) ‘adl ü inşāfı Ḥaḳ Te‘ālānı uluğ raḥmetidür belki uluğ ni‘metidür, ‘ādil sultān (3) Ḥudā raḥmetidür. Ḥācib dēdi kim ey ḥu‘āce pādişāhnı ḥāceti ḥall boldı ammā maña bir (4) dostum peygām bērip ērdi, müşkilini ḥallini iltimās kılıp ērdi. Müzārī‘ dēdi kim (5) nē müşkildür aytğıl. Ḥācib dēdi kim ādem-zādnıñ saç saḳalı nē vechdin aḳ (6) boladur dēdi. Müzārī‘ dēdi kim Ḥālīḳ Te‘ālānı işleri bu ḥaḳnıñ işleriğa (7) oḥşamas. Bu rengdin tamāmı ‘ālemni reng-rīzleri ‘āciz kēlgeyler, anıñ (8) reng-rīzlik mundağ. Ḥācib dēdi kim yana hem bir müşkil su‘ālīm bardur dēdi. (9) Müzārī‘ i dēdi kim aytğıl. Ḥācib dēdi kim viḳā‘ ḥāletide ve mücāma‘at vaḳtide (10) ēr birle ḥātūnnı lezzeti berāberdür, mihrni ēr kişi zimmeside nē vechdin ḳoyup (11) edāsını vācib atadılar dēdi. Müzārī‘ cevāb ayttı kim egerçi lezzetde ēr ve ḥātūn (12) berāberdürler ammā evlā kim bekāret zevālī körerler ve ḥāmilni miḥnetini ve sūt (13) bērmekni meşāḳḳatnı tartar ve tuḥmaḳ derdige taḥammül kılur ve bu miḥnet ü meşāḳḳat-(14)-larnı berāberide mihrni ērni zimmeside ḳoydılar ve Ḥaḳ zincir ērenlerni gerdeniğa (15) saldılar. Ḥācib dēdi kim yana bir su‘ālīm bardur dēdi. Müzārī‘ dēdi kim aytğıl [156a] (1) dēdi. Ḥācib aydı kim ēr kişi pīrlıkda nē vechdin nūrānī körünedür? Müzārī‘ (2) dēdi kim ēr kişi kildin binā bolğandur. Kil mürür-ı eyyāmda

bâtil bolmas müteğayyir tapmas. (3) Ammā hātūn kişi gūştdın bīnā bolğan, mürūr-ı
eyyāmda teğayyūr tapar (4) كل شيء يرجع الى اصله⁹⁵ **Qıf'a;**

[fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Oşbu 'ālemde bardur meyli

Her kişini ārzū aşı u neslige

Bu (...) (5) bu meşelni ayturlar

Her nē kim bolsa yangay aşlığa

Hācib dēdi kim ey h'vāce pādi-(6)-şāhnıñ müşkil hāl boldı. Dostnıñ şübheti cevāb
ammā meni müşkilim (7) ekkelesidin müşkilraqdur. Müşkil oldur ki sizler üç birāder
ēken (8) sizler ol ki hemedin kiçikdür, meyāne ortançıdur, sen barçadın uluğ-(9)-dur-
sen ve ten-dürüstdür-sen. Bu nē hikmetdür dēdi. Müzārī' ayttı kim ey (10) h'vāce bizler
her üçülen birāderimiz ol ki barçadın kiçikdür anı ēkki endūh (11) bardur hem öyni
endūhı ve hem taşkarını endūhı ve anı bir hātūnī bardur uruş-(12)-kaş dēdi ve yeri
taşlaş zirā' atı bolmaydur. Bu ēkki endūhnı sebebidin pīr bolupdur. (13) Ve (...) kim
meyānedür, anı bir endūhı bardur ammā zirā' atı yaşı boladur ammā anı (14) hātūnı
bed-hūydur. Ve-līkin mende nē öyni gamı bar nē taşkarını ve meni hātūnum (15) (...)
ber-dārdur ve zirā' atım yaşı boladur. Ol ba'ışdın bu 'alāmetlerdin [156b] (1)
müberrağur-men dēdi. **Qıf'a;**

[fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Mücib-i za' f-ı pīrlıkdur gam

Ġam kılrur tenğa köp te'sir

Ādemī (2) her nēce yigit bolsa

Mihnet-i rüzgār kılgay pīr

Tūtī sözini bu yerge yētkürdi. Hucestege (3) dēdi kim ey ked-bānū hātūnlarnı hoş-
hūylıķı mundağ hūnerdür. Ėmdi kōpgıl, (4) dostnı tarafiga ērgıl, kaşlarını girihini
açgıl ve pīşindin çinni yıraş (5) kılgıl ve çiraynı cırtmaķnı ve turş-rüy bolmaķnı ber-

⁹⁵ Küllü şey'in yerci' u ilā aslihi: Her şey kendi aslına geri döner.

taraf kılğıl. Êmdi tur-(6)-gil, barıp dost birle mülākāt bolğıl dēdi. Huceste ƣaşd ƣıldı kim bargay (7) kōrer kim şubḥ ƣehresini açıpdur. Barmaƣı taḅlağa tevaƣƣuf taptı. **Ƙıı' a;**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir (8) mehī kim da' vā-yı ḥūbī ƣılıp

Ḥūblar ḥaylide her dem urdı kōs

Bu kēce bargay (9) dēdi ƣaşığa

Kem Huceste atlığ ol zībā 'arūs

Êlliginçi Kēcesi

**Ƙayşer-i Rūmīni (10) ƣızığa ol oğlı sebebdin āfet yētkeni ve pīre-zālnı ta' vīz bērgeni
(11) dāstānı**

Ḥamā' il-i zerrīn āfitābnı kim ḥātūn mağribni tenide ƣoydılar. Huceste (12) ḥamā' il-i zerrīn birle tūtīni ƣaşığa bardı ve aydı kim ey tūtī sen tā key meniḅ (13) ƣanım birle ta' rīz yētkündür ve āḥir tuz ḥaƣƣını saƣlağıl munça tuznı meni cerāḥatimge seper-(14)-sen dēdi. Tūtī dēdi kim ey ked-bānū ol kēcedür kim dostnı menzili seyri bar-(15)-ğıl ve anı zāviye vū (...) özüḅni nūruḅ birle mūnevver ƣılğıl. Mendin özge [157a] (1) kişi muṭṭali' bolsa ve aḥvāliḅge vāƣıf kerek andağ kūşış ƣılsaḅ kim ƣayşer-i Rūm-(2)-nıḅ ƣızı tedbīr birle öz pāklığığa işbāt ƣıldı. Ḥile birle öz enfāsını (3) zāhir eyledi. Huceste soradı kim ol nēçük vāƣı' a érdi. Tūtī andağ rivāyet (4) ƣıldı kim bir vaƣtda pādīşāḥī bar érdi kim ƣahrı eṭrāf-ı dūnyānı ƣahrı birle (5) öz taşarrufida ƣılıp érdi. Eṭrāf [u] eknāfnı öz zabṭığa alıp érdi. Bes anı (6) mūhimmātı kifāyet bolup anı ḥēç işi ƣalmadı kim ƣıldı. Ehl-i ḥaşmet ve erkān-ı (7) devletge iltifāt eylemedi ve ḥayl ḥızmetni yād ƣılmadı. Pādīşāḥī ki fuƣarānı (8) ġamını yēmese öltürgüçini ƣanını mu' āf ƣılmasa ve alarğa ḥaƣīƣat kōzi birle (9) baƣmasa mülkide perīşānlıƣ bolğay. Pādīşāḥlar kōḅli cem' kerekmes ve alarnı (10) bāṭını perīşānlıƣdur. **Beyt;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Şāḥnıḅ ḥātırige cem' olsa

Bolğay él içre kōp (11) perīşānlıƣ

Her nê hâtırlarığa yêtse kélip

Ki kılur ehl-i zulm sulţānlık

Sipāh (12) ehli vezîr qaşığa bardılar, bî-nevālîklarını ‘ arz kıldılar. Vezîr ayttı kim men şabāh (13) (...) kılğumdur kim sizlerğa sebeb-i ma‘ aş ve mücib-i ferāğat bolğay (...) (14) şabāh ki qayşer-i Rûm âfîtāb-ı Rûm maşırığığa müstevli boldı. Vezîr pâdişāhı (15) tapuğığa bardı ve aydı kim ey pâdişāh-ı ‘ âlem haber bērgüçiler haber bērdiler kim qayşer-i Rûmnı [157b] (1) kıızı bardur ki andağ âfîtāb şāhnı eyvānıda bolmağ kerek, andağ ay şāh-(2)-en-şāhnı qasırıda bolğay êrdi. Eger bu melikni arasıda küyevlik muşāhereni (3) bolsa yaman bolğay êrdi. Pâdişāhıge re‘y-i muvāfık keldi. Fi‘l-hāl êlçi bilen (4) tuhfе ve pîş-keşler qayşer-i Rûmğa yiberdi ve qayşer-i Rûmdın kıızı iltimās kıldı. Vaqtā ki (5) êlçi qayşer-i Rûmnı vişālîğa müşerref boldı ve bu pîş-keşlerni nazarıdın ötkerdi (6) ve pâdişāhı peygāmını sundı. Qayşer mütāla‘ a kılıp müteğayyir boldı ve aydı kim meni kıızımın bir (7) nev-h‘āsteğa bērmes-men dēdi. Êlçi qayşerni hızmıdın bî-ğarağ yandı ve her nê mu‘ āmelege (8) qayşer êlçige kılıp êrdi, pâdişāhğa bir bir beyān kıldı ve ayttı kim sizni memleketimiz qayşerni (9) nazarıge kēlmepdür, salţanatımız anı qasırıda muhtaşar kōrūnmepdür dēdi. Pâdişāh der-hāl (10) hazinelerni eşikni açtırdı ve māl-ı bisyār çerig ehliğa bērdürdi. (...) bisyār ve sipāh-ı (11) bî-şümār birle Rûmğa bardılar ve Rûmilerni gerdini çıkardılar ve külini kökke savurdi-(12)-lar.

Beyt;

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Pâdişāhlarnı ki qahrı zehrdür

Kim olar qahrı hānmānnı buzar

Zehr-(13)-dür qahr-ı şāh bir demde

Olturup barçanı cihānnı buzar

Qayşer-i Rûmı ki ‘ āciz boldı (14) quzāt u vūzerānı günāhını tilerğa iberdi. Kıızını şerī‘ at harfı haqıqat kānūnı (15) birle aña bērdi. Ol kıızını evvelğı eridin bir oğlu bar êrdi. Qayşer kıızığa dēdi kim zīnhār [158a] (1) bu oğulnı zikrini kılmağıl kim (...) anıñ şekl ü şemā‘ili birle bolğusıdur ve meniñ köñlüm (2) anı cemālî birle bî-ğam bolğusıdur. Qız atası birle vedā‘ kıldı, oğlını ğamıda hāste köñli (3) birle revān boldı. Ammā peyveste anıñ peyvendide boldı, oğlını zikrini pâdişāhğa kılalmay (4) yörür

êrdi. Bir küni pâdişâh nèçe silk-i mervârîd-i Rûmî-dîde aña bêrdi ve nèçe dürr-i (5) cevâhir aña bağışladı. Ve hâtûn dèdi kim atamnı bir kûlı bardur kim ‘ilm-i cevâhîrni ma‘rifetini yahşî (6) tanur ve mühreni cevdet ü vezâretini yahşî bilür. Eger lahız ol munda bolsa êrdi aytur (7) êrdi kim bu cevâhirâtlarnı arasında yâkût-ı Rummânî ve erguvânî zümürürd-i şâbûnî vü zübâbî (8) vü reyhânî kıysıdur ve la‘lni kurbı ve beyâzı ve gûşt reng nè vechdin ayturlar, (9) mervârîdni (...) ve her nè nesebdin okurlar mercân-ı cenûbî ve mertebeni kândın (10) çıkar ve ‘aķîķi zimmî ve kèydi taşlarnı arasında nèmege (...) ve harâretni aytur (11) ve râstge kèçe bülbül ve kâra ve aķ kôrünür kıysı (...) kim firûze vü (12) kıızıl ve kôk bağışlar ve güher (...) kıysı kût ve şevket birle tirigge nè aytur, mıknaţis kıysı (13) hâşiyet birle tèmürni özige tartar. Pâdişâh aytı kim atañdın ol kûlını tileseñ (14) yâ men tilesem bêrür yâ yok. Melike dèdi kim bêrmes anıñ üçün kim anı ferzend or-(15)-nıda ferzend okupdur ammâ eger pâdişâhge lâyıķ hıızmet bolsa men bir kişı iberey [158b] (1) ve özümni nişânımnı aña iberey ve anı hûbiyyet va‘deler bile bu tarafge kèltüreñ (2) dèdi. Pâdişâh yahşî bolur dèdi ança lâzımlıķnı aña bêrdi. Pâdişâhnıñ kôķi (3) bir sūdâ-gerî ‘Arabî lafzını ve Rûm tilini biledürġanı hâzır kıldurup aña nè çend (4) ticâret mālídın bêrip bu niyyet ve emniyetler bile Rûmġa buyurdı. Ve yana (5) kıayşerni kıızı sūdâ-gerni ayaġıġa yıķılıp dèdi kim ey aġam ol kûl êrmes ferzendimdür, (6) maşlahat üçün anı pâdişâhġa kûlum dèdim. Kerek kim siz anı kûllarġa oġşa alıp kèlmeñ (7) ve anı yolda asrap alıp kèliñ dep hûb te’kîdleñ sūdâ-gerni Rûmġa uzattı. (8) Sūdâ-ger nè çend vaķtlardın soñra ol kûlnı pâdişâh tapuġıġa alıp kèldi. (9) Pâdişâh kim anı hûsn-i cemâlini kôrdi uluġ hûner ve âdâbnı anıñda müşâhede (10) kıldı. Anıñ barasıda i‘zâz ikrâmnı erzân eyledi. Sūdâ-gerge in‘âm (11) ihsânlar firâvân kıldı. Anası kim oġlını cemâlini kôrüp ve anı selâm u peyâmını yıra-(12)-kđın eşitip êrdi. Hoş-hâllıġı andaġ êrdi kim cânını aña fedâ kılgay (13) êrdi. **Kıı‘a;**

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Şevķ zevķ ile cân bêrür tâlib

Yêtse maţlûbnı peyâmı aña

Şükr (14) kılgay habîb-i bî-çâre

Kelse maħbûbnı selâmı aña

Bir kün pādīšāh avda êrdi (15) ve öyde yok ve öy ağıyārnı zaḥmetidin ḥālī êrdi. Anası ferzendini öy içige èletti [159a] (1) ve anı yüz közidin būseler kıldı ve ötken ḡamlarını araḡa salıp oturup (2) êrdiler. Nā-gāḥ alarḡa der-bānnı közi tüşti ve ol özge ḡumān kıldı ve ayttı kim pādi-(3)-şāhnı ḡaremi maḡa emānetdür, nè maḡal ḡıyānet eger pādīšāh sorasa aytnasam ḡıyānet-(4)-dür ve bī-diyānetlik mendin vāḡı‘a bolḡay. Pādīšāh kim avdın yandı êrse ve der-bāndın (5) soradı kim nè kördün? Her nè kim körüp êrdi pādīšāḡa bir bir beyān kıldı. Pādi-(6)-şāh kim bu sözni der-bāndın eşitti müteḡayyir boldı ve könlīḡa andaḡ ḡutūr kēlip (7) dēdi kim bu ḡātūn mekr-i ḡaddar bile meni yoldın urup belki maḡbūbnı munda kēltürgen (8) éken ve bu söz rāst bolḡusıdur, dīḡer nè mundaḡ nè vechdin kıldı (9) ve bu sūdā-gerni nè vechdin iberdi. Pādīšāh müteḡayyir-vār ḡaremiḡa kirdi, ḡātūn ki pādīšāh (10) müteḡayyir-ḡāl kördi, ferāset birle bildi kim êrteḡi mācerā aḡa ma‘ lūm bolupdur. Dēdi kim (11) ey pādīšāḡım sizni müteḡayyir köredür-men dēdi. Pādīšāh dēdi kim nè üçün müteḡayyir (12) bolmaḡay-men? Ḥīle tedbīr birle maḡlūbıḡnı Rūm şehridin kēltürüp ve anıḡ birle hem- (13)-bister bolduḡ. Bu nè şūḡluḡdur ki sendin vücūdḡa kēldi dēp ḡvāḡhladı kim (14) anı öltürgey ammā mihr [ü] muḡabbeti fetvā bērmedi kim anı öltürgey ve andaḡ servni ḡülzār-(15)-dın köçürgey. Ayttı kim ma‘ şūḡḡa lāyık temāşā-yı çeşmdür nè münāsib imzā-yı ḡışmdür [159b] (1) anıḡ ḡünehsini hem ol kūdekdin almaḡ kerek ve anı ḡuşşasını hem aḡa almaḡ kerek (2) dēp der-bānḡa fermānladı, ol kūdekni başını tenidin cūdā kılgıl dēdi. Miskīn (3) anası kim bu ḡükmini eşitti, ḡarīb êrdi kim bī-ḡod bolsa cānı tenidin çıḡsa ammā bildi kim ıztırāb (4) birle bolmas illā ‘ilāc-ı şabr bilen özini tuttı ve żarūretdin aḡa rāzī boldı. (5) **Ḳıṭ‘ a;**

[fe‘ ilātūn mefā‘ ilūn fe‘ ilūn]

Baş koyup sen rızānı éligide

Her nè kim kılsa sen rızā bērgil

Ger ḡazā kılsa (6) ḡaşd ḡan tökmek

Cān ten birle ḡūn bahā bērmek

Der-bānıḡe ol kūdekni èletti. (7) Dēdi kim ey kūdek saḡa ma‘ lūm émes mü kim pādīšāḡlarını ḡaremi ḡarīm-i emānetdür. (8) Nè maḡal ḡıyānet êrdi kim sen kıldıḡ ve bu nè ḡareket êrdi kim sendin vücūdḡa (9) <vücūdḡa> kēldi dēdi. Kūdek dēdi kim men ḡülidür-men bostān-ı salṡanat-ı Rūm-(10)-dın ve ḡār érmes-men şehristān-ı ḡıyānet-ı

Rûm[dın]. Bu melike meniñ anam bolur, men (11) ferzend ve bülend bolur-men ve ol ‘avret tab‘dın pādişāh sırrım tutup aytmadı kim (12) bu meniñ oğlumdur, burnaķı ėrimdin ķalğandır dēp ve meniñ iştıyāķım aña (13) ġālib kēldi ve meni Rûmdın munda kēltürdi. Pādişāh avda ėrdi, öy (14) hālī ve analıķ şefķati der-cüş kēlip meni içkeri carladı. Meniñ şaķīfe-yi aķvālīmni evvel-(15)-dın āķırlıġça okudı ve yüz közüm ālūde-yi hāk-i ġurbet ėdi ķaķtı ve silkdi ve bu [160a] (1) meniñ hālım ėrdi ki saña dēdim eger öltürseñ ⁹⁶ فلك الحكم ve eger ķopsañ ⁹⁷ فلك الحمد dēdi. (2) Der-bān kūdek<dek>dın bu cevābnı eşitti, köñlide dēdi kim bu kūdekni bir nēçe künler (3) saķlay, bu gülidür mundaġ gülni bī-te’emmül üzmeñ ve bu bī-günāhıdur, bī-günāhnı (4) öltürmeñ. Bir küni pādişāhğa anı hālī keşf bolġay ve berā’at-i hālī zāhir bolġay (5) nedāmet peşimānlıķ sūd ķılmaġay dēp bī-nihān saķladı. Yana bir kün pādişāh ķaşıġa (6) bardı dēdi kim ey pādişāhım ol ġızmetige fermānladılar be-cā kēltürdüm. Pādişāhnıñ (7) köñlide anı ġuşşasıdın bar ėrdi, endek zāyıl boldı. Ammā i’ tıķadı ķayşer-i Rûmğa (8) ķalmadı. Miskīn melike ġayrān bolup dēdi kim bu nē vāķı‘ adur kim oġlum ėligimdin kētti (9) ve emīr ķoynumdın kētti dēp bī-nihān yıġlar ėrdi. Ammā ġarem-i sarāyda bir mazlūm bar ėrdi, (10) uzun ‘ömr körġen ėrdi. ķayşer-i Rûmnı kızıġa dēdi kim ey şāhzāde nēdür kim (11) ekşer evķāt seni mütefeķkir köredür-men ve aġleb hāl mütereddid ü müte’emmil biledür-men dēdi. (12) Melike kim ġamlık ėrdi bu dil-cüylikni zāldın müşāhede ķıldı. Tamāmī sırr-ı aķvālını (13) bir bir beyān ķıldı. Zālī kim kān-ı hīle vü mekr ėrdi, dēdi kim ey melike ġātırıñnı cem‘ (14) tutġıl, hīle ķılġumdur kim pādişāhnı köñli ġoş bolġay. ķız dēdi kim ey ana sen (15) bu derdge dermān ķılsañ ėtekünñi dürr cevāhir birle (...) ve seni tüvān-ger ķılay dēdi. [160b] (1) Bir kün oşbu zāl pādişāh tenhā taptı. Ayttı kim ey pādişāh-ı bā-kerem ekşer evķāt köredür-(2)-men ki melāmet te’emmül ve cebīn şāhid lāyiķ ve emāre-yi tereddüd ve ķavrı şehen-şāhī (3) vāzı‘ dur. Pādişāh dēdi kim ey ana mende derdī bardur hēç kimge aytıp bolmas, (4) ġamīdür kim hēç te’emmül ķılıp bolmas-men. Bir ķulnı Rûm şehridin kēltürüp aydım, (5) bu ġātūn aña ‘ aşıķ ėken ķulnı öltürdüm. Ve-likin köñlüm bolmaydur kim ġātū-(6)-numnı hem öltürsem ve ġātırımñı tereddüddin hālī ķılsam dēdi. Zāl kim pādişāh-(7)-dın bu söznı eşitti dēdi kim ey pādişāhım mende ta‘ vīzī bardur kim mihter Süleymān (8) ‘aleyhi’s-selāmdın ķalġan, alarnı ġırzeleridin (...) ve ehl-i ġüsn ġaylı birle bitük-(9)-likdür. Ol ta‘ vīznı anı köġside ķoyġıl ve sen özünñi uyķuġa salgıl. (10) Barça köñlideki ķışşanı rāst birle cevāb bērgüsidür ammā sen

⁹⁶ Fe-leke’l-hüküm: Hüküm sana aittir.

⁹⁷ Fe-leke’l-ħamd: Övgü sanadır.

zīnhār uqla-(11)-mağıl ve her nè kim étse ve sen öz kulağın birle eşitgil nème dèdür dèdi. Pādi-(12)-şāh bu tılsımdın müte‘accib boldı. Maẓmūn bu vākı‘a ma‘lūm ve mektūb bu hādişe mefhūm (13) bolğay érdi dèp zāl kim bu ta‘vīẓni pādişāhğa bèrdi. Ba‘de ez-ān hātūn (14) <hātūn> қаşığa барıp аңа өткен vākı‘alarını bir bir beyān kıldı ve yana (15) dèdi kim ey melike her nè bolğan ve өткен қышşalarını rāstlığ birle aytğıl dèdi. [161a] (1) Kèçeni bir hışşesi ötüp érdi. Pādişāh ta‘vīẓni melikenı sīnesige qoydı. (2) Melike dèdi kim burunķı erimdın bir oğlum bar érdi. Atam meni bu pādişāhğa bèrdi. (3) Men şerm tuttum meniñ oğlum bar dèp anıñ iştıyāķı maña ġālib boldı. Anı bir hīle (4) birle Rūm şehridin munda kèltürdüm. Bir küni pādişāh avda érdi kim anı içkeri (5) carladım. Andağ kim analarnı resmī qā‘idesiçe pişānesidin söyüp turup (6) érdim. <érdim> Bu hikāye pādişāhnı kulağığa ġayrı vākı‘a bolup yetipdür. Bu vākı‘adın (7) bī-ğünāh oğlum öltürdiler dèdi ve mendin köñülleri savdı dèdi. (8) Pādişāh munı eşitip melikenı oyğatıp yüz közidin būseler kılıp aydı kim (9) ey māye-yi hayāt bu nè haṭāy ki sen kıldın, bu nè ġalaṭidür kim sendin vücūdğa (10) kèldi? Töhmetini meniñ vücūdımda qoydın ve andağ oğluñnı ber-bād bèrdin ve meniñ (11) kıyāmetde şermende kıldın dèp fi‘l-hāl der-bānnı carladı. Dèdi kim ey der-bān (12) ol küdekni öltürdün mü yā bar mu dèdi. Der-bān zemīn-i ‘ubūdiyyet bolsa kılıp (13) dèdi kim ey pādişāhım henüz ol gül-i hāndāndur ve men anı öltürgenim yok andağ (14) kim tirigdür siz öltürgeni fermān kıldınız. Ol küdek dèdi kim ol melike meni (15) anam bolur, bu pādişāhdın şerm tutup oğlum bolur dèp aytқанı yok. Eger [161b] (1) meni öltürseñ bolğay kim bir kün meni bir berā‘at-i hālīm ma‘lūm bolğay anda sūd kılmas ve (2) nedāmet nef‘bèrmes dèdi. Anıñ üçün saķlap érdim dèdi. Pādişāh (3) fermānladı, anı kèltürdiler ve anasını ayağığa saldılar. Anası kim ferzendini yüzini (4) körüp Haķ Sübhānehu ve Te‘ālāğa şükr kılıp yanı başdın Müsülmān bolup tersālık-(5)-dın bīzār bolup İslāmıñı qabūl kıldı. **Қıт‘a;**

[fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn]

Çarğ eger yüz belānı körsetse

Bolma (6) ġam-ğīn cihānda ey ‘āķil

Ger ki eyyām fitne köp kılsa

Bolmağay hēc vaqtda ey ġāfil

(7) Tūṭī sözini bu yerge yètkürdi. Hucestege dèdi kim ey ked-bānū eger saña müşkil iş utru (8) kèlse ve emr-i sa‘b u düşvārlik mu‘teriz bolsa kerek kim andağ hîle birle öz pāklığını (9) işbāt kılsañ ve tedbîr birle berā‘at-i hālîñni izhār eyleseñ, kopğıl dostnıñ (10) menzili sarı bargıl. Bu sözlerni kim ayttım anıñ birle ‘amel kılğıl. Huceste kaçd kıldı kim andağ (11) kılğay kèçeni kögside ta‘vîzni koyup ve kündüzni sırrı anıñdın zāhir boldı. (12) Şubh çehre-yi leme‘ânını zāhir kıldı. Barmağı tañlağa tevaqquf taptı. **Kıt‘a;**

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Bir mehî kim da‘vā-yı hūbî (13) kılıp

Hūblar haylide bir dem urdı kös

Bu kèçe bargay-men dèdi kaçığa

Kim (14) Huceste atlığ ol zībā ‘arūs

Şubh māni‘ boldı barmağdın aña

Düşmen-i ‘uşşāk érür (15) şubh huros

Ëllig Birinçi Kèçesi

Haşşe atlığ vezîrni kızığa Hülāşe atlığ vezîrniñ [162a] (1) sebebdin envā‘ ü ecnās-ı beliiye hücum kılğanı ve ol kız (...) pāk-dāmenliğige (2) rāst turup pāklığını hareketdin ve bu belālardın amān tapğanı.

Āfitāb-ı (3) pāk-dāmen hātūn-ı pāk-dāmen dek çāder-i mağribini başığa tarttı ve tirig pāk-çeşm ay kim (4) maşrıq dükkānıdın çıktı. Huceste zāhir mütereddid ve bātınını mütefekkirliğ birle tūṭîni kaçığa bardı. (5) Dèdi kim ey sebz-püş-ı pāk-dāmen ve ey zāviye-nişin-i nā-pāk andağ bilür-men kim pāk nevniñni (6) bereketi meniñ hem pāk kılur, meniñ bātınımını nā-pāklikge keltürgüsidür. Bu sıfatı kim seniñde-(7)-dür barça Müsülmānlarda bardur ammā ëllig bir kèçedür kim ‘ışk cāmıdın kan içedür-(8)-men, hēc maşşūdum hāşıl bolmaydur, hēc ğarażım encām tapmaydur. Ve kaçd kılatur-men (9) kim inābet étekini tutsam ve bu sevdā-yı fāsıdnı terk kılsam (...) pāklik barça (10) hengāmede muṭṭariddur dèdi. **Beyt;**

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Ey Laṭīfî hemîşe pāk olğıl

Bolma nā-pākge qarîn (11) bir dem

Kim ki pāk olsa (...) aytgey

Bergey iqbāl [ü] bahtlığım

Ṭūṭî dèdi kim ey Huceste niyyet-i (12) nā-‘amel kılmakça iş bisyârdur aytmağdın tā kılmak (...). Ārî pāklığdın (13) kişi ziyân körgeñ emes, dirîğlığdın kişi peşimân bolğan emesdür. (14) Netîce-yi ârlıgıñ ve şemere-yi pāklıgı kim kıldı kördi Haşşe atlıg vezîrni kıızı kıldı, (15) kördi andağ şiddet ü meşakḳatlardın ḥalâş taptı dèdi. Huceste soradı kim ol [162b] (1) neçük êrdi? Ṭūṭî andağ rivâyet kıldı kim bir vaḳtda pâdişâhî bar êrdi (2) Behrâm atlıg. Anıñ ḥancer-i ḥûn-âşâmı kaşıda Mirrîḥni tîğ-i peleng uçı sığanlık (3) pîş emes êrdi. Anıñ êkki vezîri bar êrdi. Biriniñ atı Haşşe biri-(4)-niñ atı Hülâşe. Ammâ Haşşeniñ bir kıızı bar êrdi, ġâyet ḥüsn-i cemâlde bî-naẓîr (5) êrdi, mevşûf u ‘iffet ve zühd-i taḳvâda ma‘rûf êrdi. Kündüz rûze (6) tutup keçelerde ‘ibâdet kıılır êrdi. Bir küni Haşşe vezîr Hülâşeni miḥmân (7) kıldı ve ol meclisde kim neçe devr-i câm-ı ṭarabdın içgeç ser-ḥoş bolup bâğî (8) kim Haşşeniñ öyiğâ yadağ êrdi. Anda kirip gül-geşt kıılıp yörür êrdi. (9) Nā-gâḥ Haşşeni kıızını kördi namâzda turadur. Andağ şûret müşâhede kıldı kim (10) rûzgârını közi andağ şûretni körgeñ emes. Yüz cân birle aña (11) ‘âşîk boldı. Bildi kim aña küyev bolmağnı arzğa kılsa elbette atası (12) aña bérmezdür. Lâ-‘ilâc bolup pâdişâhğa dèdi kim Haşşeni (13) bir kıızı bar êken ta‘rîfge şâdîk kèlmes. Pâdişâh körmey aña ‘âşîk (14) boldı ve Hülâşeni iberdi kim kıızını maña bérşün dèp. Hülâşe bu ḥaberni Haşşege (15) dèdi. Haşşe kim bu ḥaberni eşitti dèdi kim ⁹⁸العبد بي يده و كان لو لاه ya‘nî bendeni [163a] (1) her nème kim elgide bardur ḥ‘âcesiniñdür. Ammâ men bu ḥikâyenı kıızğa aytay eger rızâ bérse (2) endîşe pâdişâhnıñ köñlidin zâyil bolğay dèp içkeri kirdi. (3) Bu ḥaberni kıızığa yètkürdi. Kıızı dèdi kim ey ata, kişi ki Hudâ Te‘âlânı ṭâ‘atını lezzetini (4) tapsa anı lezzet-i nefsanî birle nè işi bar? Kişi kim Haḳ Sübhânehu ve Te‘âlânı ‘ibâdetidin (5) zevḳ tapsa anıñ obdânı birle nè mühimmi bardur dèdi. **Beyt;**

⁹⁸ Metinde “el-âbdu bî yedihi ve kâne lev-lâhu” şeklinde yazılan ifade “Kulun elinde ne varsa sahibine aittir.” Olarak tercüme edilmiştir. kaynağını bulamadığımız bu ifadenin yazımında eksiklik olduğu görülmektedir.

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Kılğıl tã' atni (6) cãn [u] ten birle

Her kişi tapsa zevk-i tã' atni

Tapsa her kim lezzet-i tã' at

Tapmağay (7) zevk özge lezzetni

Ey ata men za' ifğa raħm kılğıl ve mundağ sözni demegil (8) dèdi. Haşşe kim bu cevābnı kızıldın eşitti, pādişāhnı tapuğıga bardı ve kızını pāk-(9)-lıgını ve tükelerini tolasını bir bir 'arz kıldı. Pādişāhnı bir i' tıķadı ün boldı (10) ve bir meyl rağbeti ün boldı. Ādemni her nemedin men' kılsalar anı köpraķ (11) dost tutar. Pādişāh ayttı kim kızınğa aytğıl selāmetlik bilen rāzı bolsun (12) ve melāmetdin ihtiyāt eylesün ve illā nā-cār torğa tüşer ve el arasında (13) bed-nāmlıķķa ķalur dèdi. Haşşe bu sözdin titredi ve bu iş tedbiri üçün (14) māl u mülkni taşıladı ve bu memleketdin çıkıp keçelep bir tarafge revān boldı. (15) Pādişāh kim bu haberni eşitti erse arķasından revān boldı. İkkinçi küni alarnı [163b] (1) <alarnı> taptı. Haşşeni başıga gürzi birle urdı ve anı mağz-ı serini perişān kıldı. (2) Kızını ķahrı birle alıp kèldi, anıñdın rızālıķ tiledi ve özini nikāhıga (3) aldı ve neçe vaķt ötüp erdi. Pādişāhğa bir mühimmī 'arız boldı ve memleketni (4) Hülāşeğe tapşurup özi mühimmīga bardı. Bir keçe Hülāşe ögze başıga çıktı (5) ve andın barıp pādişāhnı harem-i sarāyıga baķtı erse nazarı Haşşeniñ kızıga (6) tüştı. Anıñ köhne 'ışķı yanı başdın tāze boldı ve ötken iştıyāķı bölekden (7) 'avd kıldı. Der-hāl dellāle peydā kıldı ve aņa dèdi kim ey ana 'ömrīdür kim meniñ (8) köñlüm Haşşeni kızıdadur ve anı muhabbeti sīnemge cā-gır bolğandur. Kārī kılsañ (9) anı maņa dost kılsañ ve men saña bir siyeh zer berey dèdi. Kem-pir dellāle kim zerni atını (10) eşitti özini rāst kıldı. Pādişāhnıñ harem-i sarāyga bardı. Haşşeni kızını (11) kördi yalguz oturupdur, bī-hadd tevāzu' lar birle melikenı aldıga bardı ve selām (12) kıldı. Melike şāhib-i hulk u kerem birle mevşuf erdi. Cevāb-ı selām berip nevāziş (13) kıldı. Kem-pir köñlide dèdi kim bu mazlüm elbette meniñ sözüm birle Hülāşege boyun bergüsüdür. (14) Eli vişāķıga vāşıl bolğusıdur ve men hem faķr u fāķadın ķutulğumdur dep dèdi kim (15) ey melike müddetīdür kim Hülāşe seniñ cemālını hevesidedür ve anı başıda vişālını [164a] (1) sevdāsıdur. Eşitgil ve aņa raħm kılğıl. Melike aydı ey ana harem-i sarāynı hikāyetini (2) kılıp bolmas ve bol fışķ [u] fücürni sevdāsıda maņa yol tapmas dèdi. Kem-pir dellāle (3) bu haberni Hülāşege yetkürdi. Hülāşe nā-ümīd

bolup şerm-sārlik birle turup êrdi. (4) Nā-gāh bu eşnāda pādişāh kēldi. Hülāşedin ser-güzeşte yurtdın istifsār kıldı. (5) Hülāşe dēdi kim ey sultān-ı ‘ālem eger fermān bolsa her nē körkenimini rūy-ı kārğa kēltür-(6)-semdi. Pādişāh aygıl dēdi. Anda Hülāşe dēdi kim bir kēçe el yatqandın soñ (7) haremni üzesige bardım tecessüs ve tefahhüş kılay dēp. Anda melikenı kördüm (...) (8) birle olturupdur, (...) melikege ‘itāb kıılır êrdi kim seniñ dostluğın til (9) uçıdadur ve meniñ ‘ışkıım cān-ı dilniñ içidedür. Mundağ sözlerni alardın (10) eşitür êrdim, tā ol vaqt êkkilesi hem-bister ve hem-h’āb boldılar dēdi. Pādişāh (11) barıp bu sözlerdin güft [u] gū tapıp harem-i sarāyığa bardı ve (...) (12) öltürdi. Ve melikege dēdi kim ey eşiklerni hāksārı meni taht [u] tācımge ğayrını (13) ihtiyār kıldın ve meni bālīnimğa miñnet-keşidege yol bērdin ve ol (...) da‘ vāñ (14) kıayan bardı ve ‘ıffet ü ‘işmet şalāhatin kıayan kētti? Melike dēdi kim ey pādişāhım (15) ğaraż külerni sözige bāver kıılmañ yañsı tefahhüş kıılın. Tā men öz pāk-dāmenliğimni ma‘lūm [164b] (1) eyley vezīrni nā-pāklığı müberhen eyley. Pādişāh dēdi kim bu pelīdni tutuñlar (2) ve başını tenidin cūdā kıılıñlar kim hile birle meni yoldın (...). Anda (3) der-bān ‘arz kıldı kim ey pādişāhım büzürgler hātūnı öltürgeni şūm tutar-(4)-lar. Eger anı öltürseler bir tēvege mażbūt bağlamak kerek tā ki aç ve susızlık (5) birle ölgey dēdi. Pādişāhğa bu söz ma‘kūl boldı. Fermānladı tēve kēltürü-(6)-ñler dēp tēve kēltürdiler, tēvege mażbūt bağladılar, tēveni beyābānğa (7) haydadılar. Nēçe zamān tēve beyābānda yōridi. Nā-gāh tēve bir kuduğnıñ (8) başığa yētti. Kız münācāt be-der-gāh-ı kādīyyū’l-hācāt kıldı, yığlap du‘ā kıldı. (9) Anı du‘āsı be-hedef-i icābet maqrūn bolup bendleri açıldı ve ol (10) kuduğnı başıda bir delv bar êrdi. Anı kuduğğa salıp su alıp tahāret (11) kıılıp ve namāzğa şürū‘ kıldı. Ārī kim barçanı ‘avnidin maħrūm boldı ve yār-(12)-nıñ ‘ināyetidin maħrūm kııldılar érse Hāq Sübhānehu ve Te‘ālānı keremi i‘ānet (13) kıılır ve pūr-derd kārını fażlı ‘ināyet eyler. Bir küni sultān-ı selāṭinni (14) sār-bānı tēve yitürüp êrdi ve ol tēvesini istep ol kuduğnı başığa (15) yētti. Körer kim bir māh-ı tal‘at kuduğ başıda namāzda turadur. Anıñ cemālini [165a] (1) nūrı barça beyābānnı münevver kıldı. Namāzdın fāriğ boldı. Sār-bān selām kıldı (2) dēdi ki sen kim sen mundağ beyābān-ı pūr-dehşet cāylarda sākin bolup (3) sen? Melike dēdi kim men ‘avretidür-men kim meni hāsıdler bī-çāre kııldılar, şāhib (4) ğarażlar āvāre eylediler. Sār-bān dēdi kim ey Rābi‘a-i vaqt ve ey münāsib-i (5) tāc [u] taht eger meni birāderlikge qabūl kıılmañ men seni pādişāhğa eletey. (6) Mebādā kim bu cāy-ı pūr-miñnetde yalğuzlukda āfetī saña yētgey ve bu tenhālıkda (7)

külfetî muhîf olğay. Hâtûn dèdi kim ey birâder kişi kim Hudâ Te‘ âlânı yâdıda bolsa
(8) anı yalğuzluk birle pervâsı bolmas *ve هُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ*⁹⁹. **Qıf‘ a;**

[fe‘ ilâtûn mefâ‘ ilûn fe‘ ilûn]

Bolsa her kim zikiriğa (9) meşğul

Zıkr bolğay aña enīs u celīs

Bolmağay hēc kim bī-kes ü tenhā

Zıkr kim bolsa her kişige üns

(10) Sār-bān andın bu sözni eşitti érse der-ğāl anı etekini uşlap kıldı (11) ve andın du‘ ā ve müddet tilep ilgerirağ bardı. Vağtdın biri yitürgen (12) tēvesini taptı. Hoş-ğāl bolup selāṭinnı qaşığa bardı érse Hüsrev soradı kim (13) tēvelerni taptıñ mu? Sār-bān dèdi kim ey pādişāhım taptım bir zāhidni du‘ āsını bereket-(14)-dın dèdi. Pādişāh soradı kim ol nēcük zāhid ēken dèdi. Sār-bān bir bir taqrır (15) kıldı. Pādişāh anı körmekni hevesi tüşti. Şabāḥ kim boldı Hüsrev bir nēçe maḥremlerni **[165b]** (1) alıp avnı bahāne kılıp beyābānga bardı. Maḥremlerdin cüdā boldı ve ol kudukğa (2) yètti. Kördi kim bir nāzenin māh-peyker başını secdedin köterdi. Hüsrev atdın tüşti (3) ve anı cā-yı namāzı birle (...) bolsa kıldı ve andın qayıp öz cāyığa kèldi. (4) Der-bānnı tuḥfeler birle anıñ aldığa yiberdi ve aydı kim ārzūm oldur kim (5) şerī‘ at ṭarīkası birle meniñ aldımğa kèlseñ ve seniñ muşāḥabetiñdin meni (6) hem fellāḥ çehresini körey ve seniñ mevķūf aḥvālñ bulay mü ‘eşşirdür özümge (7) ulaşsam. **Qıf‘ a;**

[fe‘ ilâtûn mefâ‘ ilûn fe‘ ilûn]

Hüblarñ ki şöḥbeti ey dost

Yaḥşılığdın nēme aña bergey

(8) Kerīmā yaḥşığa yaqın bolsa

Ehl-i meclisge köp şafā bergey

Zāhid dèdi kim men ‘avretidür-(9)-men. Düşmenler maña tōhmet raqamını tartıpdurlar. Men bī-günāhnı faşīḥat ve rüsvā (10) kılıpdurlar ve men Behrām-ı felekni

⁹⁹ Hüve me‘ akum eynemā kuntum: Nerede olursanız olun, O, sizinle beraberdir. (Hadid, 4)

hātūnı  rdim ve Ha    atlığ vez rni kızı  rdim. (11) Z lm ki Behr m meni  atam a kıldı sem  -i a  l  a y tkend r. Ve h km [ ] ferm n birle men   hrge (12) küley amm  bu şart birle kim Behr m-ı z lim Ha   ni kızını bed-n m kıl u ını h z r kılsunlar. (13) T  men özümni p kl  ımni z hir k lay ve olarnı n -p kl  ını b hir eyley. Andın (14) sonra  avma  ada oturay ve seni du   -yı devleti e me   l bolay d di. Hüsrev (15) ayttı kim h b bolur t  z hidni   hrge  lettiler ve anı ha mlarını h z r kıldılar. Behr mnı [166a] (1) H l   ni kızını h z r eyledi. P di  h-ı    lem tak  isni ma la atlarını sel   nni (2)  lgige b ripd r. Mazl mlarını i   neti ve mer  mlarını ri   yeti    n bu k n (3) Ha   ni kızına z lm y tipd r. Sizler kerek kim anı da  v s  a cev b b rsi ler (4) d di. Melike perde i ide turup d di kim ol H l   din sorasunlar kim mendin (5) k ysı ma   iyyetni k r p bed-n m kıldı ve n  sebebdin düşmenlik eyledi. Hüsrev (6) d di kim ey H l    bu mazl m n me d yd r, a a r stlı  birle cev b b rgil d di. Anda (7) H l    d di kim ey sult n-ı cih n men andın hergiz fi   [u] f c r k rkenim yok ve ma   iyyeti (8) mu   yene k l anım yok, her n  kim ayttım barçası ta  lim-i nef  n  ve tel  n-i  eyt  n  birle  rdi. (9) Melike d di kim el amd lill h ha  n -ha dın c d  boldı. Hüsrev d di kim anı tilini k si ler (10) mundın k yin h   ferzend-i  dem a ziy n mel met a masun. Der-h l H l   ni tilini (11) ar as dın tarttılar. Ve yana d di kim ey z hid sözün bolsa d gil. Anda z hid d di (12) kim Behr m-ı z lim atamnı bi-g n h ba  a g rzi birle urup  lt rdi. A a k     (13) v cib ve l z mdur anı kılğıl t   n ki hem ba n  g rzi birle urup  lt r en-(14)-ler. Hüsrev buyurdı Behr m-ı z limni anda  kıldılar. Hüsrev d di kim yana n me tiler-sen? Z hid (15) ayttı kim ol s r-b n M s lm nlı dın meni  h l  lı ımı a k     kıldı. Kerek kim [166b] (1) a a hil  at-ı p di  h ne ferm nlasa . Hüsrev ferm nladı anda  kıldılar.  r  kim (2) kıldı kim tapmadı    lemd  barça fi l bi-m c z t  rmes. ¹⁰⁰ (3) eger Behr m bi-d d [u] z lm kim kıldı n -  r anı cez sını kördi *kavluhu te  l * خيرا وان  ¹⁰¹ H l   -yi bi-ra m kim bir g n hn  müttehem kıldı ve anı  şerbetini tattı ve ol der-b n kim (5)  ef atdin M s lm n  a ra m eyledi, anı  ecrini kördi. **Kı  a;**

[fe  il t n me    ilün fe  ilün]

T  k   n y tse (6) ya  ılı  kılğıl

Ya  ılı dın kişi ziy n körmes

¹⁰⁰ Metinde “ve m  ente bi-g  fil n   amm  te  lem n”şeklinde yazılan bu ayetin doğrusu ve m  rabbuke bi-g  fil n   amm  te  lem n şeklinde dir. “Senin Rabb’in, yaptıklarından habersiz değildir.” Neml-93.

¹⁰¹ Bu ibarelerle  u ayete göndermede bulunmaktadır: Kim zerre miktarı hayır yapmı  a onu görür. Kim de zerre miktarı  er i lemi  e onu görür. Zilzal/7-8

Her kişi kim yamanlık kılsa

Bergey anı (7) cezāsını Allāh

Ṭūṭi sözini bu yerge yetkürdi. Dedi kim ey Huceste barça netice nā-pāklıgda (8) ve semere-yi ṭahāret erdi kim melike ol miqdār şiddet ü beliyetdin ḥalāş taptı ve öz (9) düşmenleriğa kām-yāb boldı. Eger saña hem bu niyyet emniyet bolsa sen hem bu işdin (10) ziyān kılmağay-sen. Ammā her nēmeni bir vaḳti bardur nefsgе yigitlikde ḥaṭā bergülik-(11)-dür yigitke naşibi bağışlagülikdür fenādur. والى الله قبل موتها ففيها ما تراه 102 Bu kēçe ḳopğıl dostnıñ revāḳı ṭaraḳığa bargıl ki vaḳtdur. Bu vaḳtnı (13) zāyi¹⁰² Bu kıılmağıl. Huceste ḳaşd kıldı kim andağ kılgay, Rābi¹⁰² a-i şavma¹⁰² a āfītāb hevāda muşallā (14) nūrını körsetti, şubḥ çehre-yi leme¹⁰² ānını açtı. Barmaḳı taṅlağa tevaḳḳuf taptı. **Ḳıṭ¹⁰² a;**

[fā¹⁰² ilātün fā¹⁰² ilātün fā¹⁰² ilün]

Bir mehī kim (15) da¹⁰² vā-yı ḥübī kılıp

Ḥüblar ḥaylıda her dem urdı kös

Bu kēçe bargay-men dedi ḳaşığa

Kim Huceste atlıg [167a] (1) ol zībā¹⁰² arūs

Şubḥ māni¹⁰² boldı barmaḳdın aña

Düşmen-i¹⁰² uşşāḳ érür şubḥ ḥuros

(2) Éllig Ékkinçi Kēçesi

Bir zāhid murğ-ı heft-reng satḳun alğanını dāstānı

(3) Murğ-ı āsumān-gerd āfītāb kim āşiyān-ı mağribge bardı ve bāz-ı sīmīn-nāḥun ay kim hevā-yı (4) maşrıḳda pervāz kıldı. Huceste icāzet tilegeni ṭūṭini aldığa keldi. Ṭūṭini (5) kördi kim başını te¹⁰²emmül ḳanatığa kılıpdur ve mütefekkir-vār oturupdur. Dedi kim ey (6) murğ-ı āzād sen meger efrāḥ şevḳıdın bī-¹⁰² alem/¹⁰² ilm sen telāṭum-ı emvācdın bī-ḥaber sen, (7) mütefekkir nè vechdin bolup sen? Ṭūṭi dedi kim ey Huceste sen

¹⁰² Ve ilallāhi ḳable mevtiḥā fe-fihā mā terāhu fenāhu: bu ifade “ölümünden sonra her şey Allah’a döner, onda gördüğün her şey yok olur.” anlamına gelmekte olup kaynağı bulunamamıştır.

dostnıñ qaşığa (8) barmaqda süstlük (...) kıldıñ ve āhestelikni bī-pāyān körsettiñ. (9) Men bu kün tüş körüptür-men. Küyevin seferdin yanıpdur. Öyniñ (10) h^vācesi öyge kèlipdür, te'emmül ü tefekkür anıñ üçündür. Ėriñ seferdin bu kün (11) kèlse bu tüşümdin şermendelik yārī bergey zāhidni köçi dek dedi. Huceste soradı kim (12) ol nêçük vāķı' a ėrdi? Tūṭī dedi kim aḥbārda andağ kèltürüptürler kim (13) Benī-İsrāil kabīleside zāhid bar ėrdi ve anıñ bir oğlu ve bir kıızı ve bir (14) ḥātūnı bar ėrdi. Ve bu zāhid nafaķanıñ (...) üçün öydin çıktı. Bir kişige (15) ḥālını ayttı. Ol kişini bir direm ḥelāli bar ėrdi ve on direm ḥarāmı bar ėrdi. [167b] (1) Dedi kim ey faķīr bu èligimde bir direm ḥelāl bar ve bu èligimde on direm ḥarāmdın bar. Qaysını iḥtiyār (2) kılsañ şunı alğıl dedi. Zāhid bir direm ḥelālını kabz kılıpdur ėrdi. Yolda şayyādını (3) kördi kim nêçe künlerdin beri dām koyup be-meşakḳat-ı tamām murğ-ı heft-reng tutup ėrdi. (4) Ve anı kimge satar ėrdi, satkun alğuçı öyge alıp barıp èligidin koysa murğ (5) saçrap bu kişini közni tartar ėrdi. Satkun alğuçı yandurup bërür ėrdi ve yana yüz (6) èkki yüz ḥaķāretlerni kılar ėrdi. Şayyād kim ḥalkdın bu külfetlerni körgeç gāhī ḥ^vāhlar (7) ėrdi kim bu murğnı ḥalāş kılıp qoya bergey köñli èken yibergen bolmas ėrdi. Zāhidge dedi kim (8) ey birāder bu murğnı alur mu sen? Zāhid dedi kim bir direm ḥelālim bar. Eger şunı bërseñ alur-men (9) dedi. Şayyād kim ol murğdın be-teng kèlip ėrdi, bir diremni gūyā ki miñ direm ornıda körüp (10) aldı ve murğ-ı heft-rengni zāhidge bërdi. Zāhid kim murğnı öyge alıp kèldi ve anıñ ḥātūnı (11) bir zāḡi ėrdi. Murğnı kim kördi ağızını açtı ve şenī' sözler bünyād kıldı kim zāhid-i bī-çāre (12) kaçkalı cāy tapmadı. Dedi kim bü'l-ı aceb murğ kim sen kèltürüp sen öyde meniñ üçün bir dāne (13) yoktur, men açlığımdın nīm-bismil murğga oḥşaydur-men ve āsumānda aynı körüp (...) (14) (...) Muṇa evḳātını kaydın alur-sen? Zāhid dedi kim ey ḥātūn bizlerge rızq (15) sebebidin kim bolğusıdur. Bu murğ kanat kıyruḡını silkdi, èkki güher-i kıymet [168a] (1) bahā anıñ kanatıdın tüşti. Zāhid ol cevāhirni bāzārğa alıp bardı yaḥşı kıymetğa sattı. (2) Murğ uçtı şahrā tarafiga bardı bir samurı minḳārıda alıp kèldi ve zāhidni aldığa koydı ve andın (3) soñra her kün alıp kèldi ve zāhidni aldığa koydı ve andın kèter ėrdi. Andağ kim zāhid samur-(4)-fürüşlıķda meşhūr boldı ve aṇa bu vechi birle māl cem' boldı ve barça esbāb-ı ḥāneni (5) müheyyā kıldı. **Qıṭ'a;**

[fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Rızqnıñ ki sebepleri köpdür

Deme kim bī-sebeb maña yétgey

Vaqt-ı zūrī (6) rızķ eger yêtse

Rızķsız (...) yêtgey

Zāhid kôrđi kim öyni esbābı müheyyā boldı, zād-ı (7) rāhile eligige keldi. Özige endîşe-mend bolup dēdi kim ėmdi hēç vaķt ve hēç furşat mundın bihraķ (8) ėmes kim ziyāret-i hāne-yi Ka‘ be kılsam ve taķrîr-i sa‘ ādet-i ebedî hac bolsam dēp hātūnıġa vaşıyyet kıldı kim (9) ey hātūn meniġ ġaybetimde andaġ bolsaġ kim yaķşı hātūnlar dēk bî-maşlahat öydin çıkıp yörimegil (10) ve toygā barmaġıl ve oġulnı ve murġnı ġamın yēgil ve olarnı zāyi‘ koymaġıl dēp bu naşihatlerni kılıp seferge (11) çıktı. Bilmedi kim ādemî sirişt bolsa ya‘ nî halknı nazarı yaman bolsa nāşihniġ naşihatı te’sîr kılmas. **Kıt‘ a;**

[fe‘ ilātūn mefā‘ ilūn fe‘ ilūn]

(12) Kılsa hātūn fücūr [u] fısk-ı nihād

Ėr anıġ hālını ‘ıyān nē bilür

Bolsa hātūn yaman bed-girdār

Ka‘ be içre her işin kılsa kıılır

(13) Bir küni zāhidni hātūnı bāzārda yörer ėrdi. Bir hūb şūret şarrāf beççeni kôrđi. Anıġ sikke vū şūretni (14) şiftesi boldı. Mihrez her ġayādın köterdi ve şarrāfge kişi iberdi ve özini ‘ışkını ve şifte-yi cemālını beyān (15) kıldı ve anı barmaķ ve kēlmaķķa icāzet bērdi. Ve şarrāf kim ġalbni pîre kıldı her kün anı ġaşıġa kēlür ėrdi. Anıġ naķdīdin [168b] (1) menfa‘ at alur ėrdi. Bir kün şarrāf soradı kim sizler dervîş ve faķîr ėrdiñizler nēçük tüvān-ger bolduñuzlar? Hātūn (2) dēdi kim bizler bu barça devlet ü ni‘ met ü ġanîmet ü ‘ıyş ü ‘işret hemesi anıġ üçündür kim murġ-ı heft-rengniġ hāşıyyeti-(3)-dür. Şarrāf kim bu sözni hātūndın eşitti anıġ hem bir dostı bar ėrdi ġakîm-pîşe vū dūr-endîşe. Bir kün bu şarrāf aña murġ-ı (4) heft-rengni zıkrını kıldı ve zāhidni devleti ve ni‘ metiniġ kışşasını ayttı. Ĥakîm dēdi kim murġ-ı heft-rengde leţāfet ü ġitābet (5) bisyārdur. Hāşıyyeti anıġ oldur kim her kişi anıġ başını yēse ‘āķıbet pādîşāh bolur ve şāhib-i tâc u taķt bolur ve şāhib-i memleket (6) bolur. Şarrāf endîşe kıldı kim maña bu kün murġ-ı heft-rengni ġūştını yēmek mümkindür. Eger başını sebebdin serdārlik üçün yēsem (7) nē bolġay ve eger murġnıġ vāsıtasıdın ‘ālî-ķadr ü bülend-mertebe bolsam

nê ziyân kılğay? Nêçe kün özini ol hâtûndın (8) yırak tuttı ve aldığa barmadı ve hâtûn bî-ṭākat u bî-ārām boldı ve dünyā anıñ közige heft-reng körüne başladı. Bir kişini (9) yana ol şarrāf beççege yiberdi sebab-i i‘rāz nêmedür ve sebab-i tegāfûl ü tebā‘üd nêmedür? Şarrāf beççe dèdi kim maña murğ-ı heft-rengni (10) yemek müyesserdür. Eger ol murğnı bismil kılıp ve anı güştidın mihmān eyleseñ barur-men. Hâtûn ayttı kim meniñ öyümniñ (11) rüşenligi ‘izzet ü devlet bu cān-verni sebebdindür. Kişi öz rızqnı nêçük öltürgey ve anıñ güştidın seni nêçük (12) mihmān kılay ve yana men barça mahrūmda bu işni kılmaydur-men ve bu işni irtikāb eylemes-men. Nêçe kün kim mundağ ötti. Hâtûnnı (13) ‘ışkı gālib boldı. Nā-çār bî-iḥtiyār aña rāzī boldı, şarrāf kèldi. Hâtûn murğnı bismil kıldı oğulnı ènegesi (14) kim bişirüp oturup èrdi. Oğlı yığlay başladı kim bu murğnı güştidın maña bir neme alıp bērgil dēp. Dāye murğnı (15) başını oğlanga üzüp bērdi. Vaḳtī ki murğnı bişürüp şarrāf beççeniñ aldığa alıp kèldi. Şarrāf beççe nazar kılıp murğnı başını körmeydi. [169a] (1) Èştitti kim murğnı başını zāhidni oğlı yēyipdür. Ot ol şarrāf beççeni cānıga tüşti. Der-hāl ornıdın turup ḳahr u ḡazab birle (2) ḳazan ve ṭabaḳnı birbiriḡa urup uşatıp (...) birle ol yērdin çıkıp kètti ve bu ḡālnı barıp ḡakīmga ‘arz kıldı. (3) Ḥakīm ayttı kim devletni ḡile birle kèltürüp bolmas ve-likin yana bir ‘ilāc kılsa bolur. ‘İlāc budur kim ol kişi kim murğnı (4) başını yēyipdür eger yana kişi anı başını yēse ol hem pādīşāh bolur ve ‘āḳıbet şehen-şāh bolur. Yana hātûn ḡaber yiberdi kim ḡışm-(5)-ḡīn bolmaḳnıñ sebebi nêmedindür ḡazabnıñ mūcibi nê bā‘ışdindür? Seniñ rızāñ üçün mundağ murğnı (6) öltürdüm ve öyümni ḡaraḡu kıldım ve eger mendin <ve eger mendin> bî-vuḳūf anıñ başını bir kişi yēse bu kişide nê ḡünāh bolğay? (7) Şarrāf dèdi kim maña murğnı başı maṭlūb èrdi. Kişi kim anı yēyipdür eger anı öltürüp başnı kèsip bişirüp bēseñ seni öyünge (8) barur-men ve eger nê başımnı alıp kēter-men dèdi. Hâtûnnı ilāhī başı kēsülsün ol müdde‘ānı (...) üçün oğlını (9) öltürmekge rāzī boldı. Sübhānallāh şehvet-i ebdānī ‘ālemge nê işler kılıpdur ve hevā-yı nefsanī köñülne nê yerge (10) yètkürüptür.

Ḳıṭ‘a;

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Şehvet otı tutaşsa teni kıılır ḡarāb

Ol köydürüp teni cigerni kıılır kebāb

Ol oğulnı (11) ènegesi kördi kim oğlanı başını kèsir boldı. Aydı kim murğ-ı heft-reng kim anıñ èmes èrdi vaḳtī ki aña (12) şehvet gālib kèlgeç murğ-ı heft-rengni

öltürürge efsūs eylemese ēnege oğlannı aldı. Her kim kēçe ērdi kim (13) yolğa tüşti be-meşakḳat-ı tamām endek furşatda özni bir şehrge aldı. Ol şehrde bir şāh-ı ‘ādil ḡālīb bar ērdi. (14) Anıñ eşikide ḡızmetkārılıḳ kıldı. Oğul endek furşatda zūr dil-āver boldı. Ėnegesi anıñ üçün bir at (15) satḳun aldı, her kün avge barur ērdi ve şayd-ı bisyār kēltürür ērdi. Bir kün avdın kēlüride [169b] (1) pādişāhnı köşkini astıdın öter ērdi. Anda bir bāḡ-ı laṭīf içre pādişāhnı kızığa mülākāt (2) boldı, ēkkilesi birbirige ‘āşık boldılar. Bir kün ol kız yigitni ḳaşığa carlap dēdi kim (3) civān-ı dil-āver bu mülkde nēçe künlük merḡ-zārī ba[r]dur. Meniñ atamnı tamām manzūr naḡarları bolḡay (4) atları anda otlaydur ve ol merḡ-zārge bir ejde[r]-i sehm-nāk peydā bolupdur kim bir dem birle be-çend (5) ādemni tirig dem tartar. Ol merḡ-zārda ḳarār tapıpdur. Anıñ ḳorḳunçıdın hēç ferzend-i ādem (6) ol yerge baralmaydurlar. Atam nē miḳdār zūr dil-āverlerni ol ejderni def’ iḡa buyurdılar, barça-(7)-sını ol ejder yuttı ve öltürdi. Atam aña baḳıp va’de ḳılıpdurlar kim her kişi bu ejder öltürse (8) kızımın aña bērür-men. Eger atam bu şart araḡa salmasa bir (...) birle atamnı rāzī ḳılur ērdim ve meni saña (9) bērür ērdiler dēdi. Zāhidni oḡlı ayttı kim ey ra’ nā yılan öltürmek nē miḳdār işdür dep yörür (10) bērdi. Kız soradı kim ḳayda barur-sen? Civān-ı zāhid-zāde inşā’a’llāh u Te’ālā ‘ale’ş-şabāḥ barıp ejderni (11) öltürüp anıñ başını atan ḳaşığa ḡāzır ḳılur-men dēdi. Kız ayttı kim ey civān zīnhār bu ziyān (12) işniñ ḳılmaḡıl ve bu iftiḡarnı körsetmegil kim ölümge barur-sen ve men hem seniñ müşāhedeñdin (13) maḡrūm ḳalur-men dēdi. Civān sözge ḳabūl ḳılmađı ertelikde ejder-i āfitāb maḡribniñ neḡārıdın (14) ejderhā dēk başı ḳıḳardı. Zāhidniñ oḡlı ol miḳdār merḡ-zārige ejderhā anda vaṭan (15) tutup ērdi, anıñ cānığa revān boldı, yolnı yarımıda vezīr-i memleket anı kördi, dēdi kim ey [170a] (1) <ey> civān sen kim-sen ve ḳayan barur-sen ve bu yolnı ejderhā mesdūd ḳılḡandur. Her kim bu yol (2) birle yörüptür ve anı ejderhā nā-būd ḳılḡandur dēdi. Anda civān cevāb bērdi kim men bu şehrde (3) merd-i ḡarībīdür-men ammā eşittim pādişāḡa ejderhā müzāḡim bolḡan ērmiş ve anıñ merḡ-zārını alḡan (4) ērmiş. Pādişāh anı nā-būdḡa nē çend va’de ler ḳılḡan ērmiş. Men kim baradur-men tā anı öltür-(5)-sem ve anıñ başını pādişāḡa kēltürsem anı ḳılḡan va’desidin behre-ver bolsam dēdi. Vezīr dēdi kim meger (6) sen murḡ-ı heft-rengni başını yeḡen sen kim mundaḡ dilīrlık ḳılur-sen özünge bu reng ziyānkārılıḡ (7) körsetür-sen, yanıl kim bu belānı def’ ḳılmaḡ seniñ ḳolunđın kēlmes ve bu belānı def’ ḳılmaḡ seniñ (8) işiñ ērmes dēdi. Bu sözlerge civān ḳabūl ḳılmađ yörüy bērdi murḡ-zārğa bardı. İttifāḳḡa (9) ejder ol sā’at nēçe atlarını yeḡ toyup ve uḡlap yatur ērdi. Civān der-zamān kemānı šest (10) bērip zehr-ālūd tiḡ birle ejderni farḡ-ı seriḡa andaḡ urdı kim ejder dü ḡişşe berāber

boldı. Civān (11) ilgeri bardı ve ejderni başını kèsti ve bir yerge kömdi ve pinhān kıldı. Öz atını anda koyup (12) ve andın bir atını minip şehрге kèldi. Erī belānı def i yakın kèlse ve vaqt (...) fılını peşşe urar (13) ve ger nè andağ mārını mūrı nêçük öltürgay. **Qıta;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Peşşege vaqt hoş yakın kèlse

Fılını peşşe eyler istihlāk

(14) Ger qazā kim kılay dèse işni

Mūr eligde mār bolğay helāk

Yine bir kün zāhidni oğlu pādişāhın qasığa bardı (15) ve ayttı kim ey pādişāhım men mundağ hıızmetni kılıpdur-men ve andağ ejderni öltürüptür-men ve te'kīd-i [170b] (1) <ve te'kīd> istihkām üçün atımnı anda koyup ve bir atını andın keltürüptür-men dèdi. Vezīr hem mundın (2) ilgeri pādişāhğa anıñ barğanıdın haber bèrip èrdi. Pādişāh vezīrğa dèdi kim bu yigit oşal (3) yigitdür mü? Vezīr cevāb bèrdi kim ārī. Pes pādişāh merğ-zārığa bardı, ejderni kördi kim ölüp (4) yatadur ammā başı yoktur. Soradı kim ey civān munı başı nè boldı? Civān ayttı kim başını kèstim ve bir yerde (5) pinhān kıldım dèdi. Mebādā bir kışi kèlip özüm öltürdüm dep sizge alıp barsa men kılgan hıızmetim zāyī bolur dep. (6) Pes pādişāh anıñ şehāmetğa ahsen ü āferin dep okudı. Ve ol merğ-zārdın pādişāh fāriğü'l-bāl ü hoş-ğāl (7) ve ferğunde-ağvāl yandı. Zāhidniñ oğlu cenāb-ı pādişāhğa 'arz kıldı kim ey pādişāh-ı 'ālem hılāf-ı va' de her nēmerse-(8)-din yamandur, huşuşan pādişāhlardıñ şādır bolsa yamanraq dèdi. Pādişāh dèdi kim ey civān men saña nè va' de (9) kılıp aydım? Civān dèdi kim özleri dep èkenler kim her kim bu ejderni müzāhametni def kılsa ve anı öltürse (10) kızımını aña bèrür-men dep èkenler men de ol hıızmetini be-cā keltürüptür-men. Pādişāh öz va' de-(11)-leriğa vefā kılmak lāzım dèdi. **Qıta;**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Va' değa kıl vefā sözüñ buzma

Yağşılarnı tarīkasıdur bil

(12) Luṭf  tip va  dege vef  kılmaq

Ya şılardın kılır sözünü  zme

P di     kim ol civ nd n (13) bu sözlerni   itti,  z h zmetideki bendeleri a meşveret kıldı.  r  mundağ va  delerni kılıp  rd . (14) Bu civ n hem bu işlerni l y k  ve m n sebet  (...). Barça aydılar kim ey p di    m ol n  eni z hiri (15)  r sted r, n  e va tlardur kim an  köredür-miz n  e va tdur ya n  b   va t nam z a h z rdur. D meni nd n [171a] (1) be-çend n k lik hem m    hede bolğandur.  mes kim anın h s setige   hid bolğay ve anın diy netige (2) g v hdur. Ol aynı M    r ge c  t kılmaq kerek ve an  k yev oğul kılmaq kerek d diler. Fi l-h l p di     (3) kim alardın bu cev bn    itti, şehrni  y ne-bend lik kılıp k zn  a a b rd  ve an  n yib-i mu lak  kıldı. Bir n  e (4) zam n kim  tti. P di       lemd n ve h k-i p kni menzil tuttu. P di    h k  hem ol civ n  z hid a t gd . Murğ-  heft-(5)-rengni h         z hir   h veyd  boldı.  r  perverdig r    lemler her n mede bir h          oyupdur ve barça n mge h v     u h         (6) ba   lapdur. **     a;**

[fe  il t n me    ilün fe  ilün]

H kmeti birle ol hüküm [ ]   alım

Barça n mge h         b rd 

H kem n  kılıp cih nda h   

Barça ilgeri m         b rd 

(7) Andın sonra n  e kim müddet  tti. Ol civ nn  ata anası bar  rdiler alarnı carladı. Ve aydı kim men   it pd r-men (8) kim sizlerde murğ-  heft-reng bar  r mi , munda k lt r n ler t  an  men hem bir s  at tem     k lay d di. Z hid (9) ayt  kim ey p di    m bir va t ma a ittifa   a ziy ret-i h ne-yi Ka be  r z  bolup  rd  ve meni n g ybetimde ol murğ-  heft-reng (10)     p k tipd r. Yana bir oğlum bar  rd , a a h y kılıp  rd . Ol oğlum murğ-  heft-rengni fir atide  l  t r. (11) O lum n   negesi bar  rd , ol o lum n  i tiy   da  l  t r d di. P di     d di kim eger sizler o al (12)  negeni k rse    ler tanur mu sizler? Alar d diler kim g lib oldur kim tanur-miz d dile[r]. P di     kim ferm nladı, (13)  negeni h z r kıldılar. Z hid h t n  a d di kim ey h t n sen (...) kim  lgen d p y   l p tirildi m ? (14) Mundın ma  l m boldı kim murğ-  heft-reng birle oğlum hem bar  ken d p    r-g z rl k kılıp y  lar  rd . P di     (15)  zini ta td n taşlap ba n  aya n   u t  ve ayt  kim ey ata o al  lgen o lu n z men bolur-men, bol za   fe [171b] (1) o al  neged r d p anasını yaman kıldı

ve yaman işlarnı kılğanını murğ-ı heft-rengniñ öltürgeniniñ (2) ve özniñ başığa kaçd kılğanınıñ atasığa bir bir beyân kıldı. Şarrâf beççeni atasını nazarıda keltürüp (3) çār-suy [ü] bāzārıda seng-sār kıldurdı ve zāhidni hātūnı zāhiddin andağ şermende vü şerm-sār boldı kim (4) aña ğarīblık ve h̡vārılık tüşti. Şu bu rüsvālıklar birle ‘ālem-i fānīdin ḥasret ü nedāmet birle ketti. Tūtī-yi dānā vü zīrek (5) sözni bu yerge yètkürdi. Hucestege dèdi kim ey ked-bānū qorqadur-men kim be-nā-gāh H̡vāce seferdin yètse sen dostdın (6) andağ şermende bolğay-sen kim çünānçi zāhidniñ hātūnı eridin şermende vü şerm-sār boldı. Ey Huceste şubḥ-(7)-dın ilgerirağ henüz çehre-yi āfītāb körüngeñi yok ve erin hem seferdin yètkeni yok. Qopğıl (8) dostniñ menzil sarı bargıl ve şikestelikleriñni aña ‘arz kılğıl dèdi. Huceste barmaqnıñ (9) isti‘dādığa erdi. Be-nā-gāh H̡vāce Meymūne deryā seferidin yètip keldi. Kündüz gavğāsı (10) nümāyān boldı. Kul ve çörüler kördiler kim H̡vāce deryā seferidin keldi. Fi’l-hāl Hucestege ḥaber yètkür-(11)-diler. Huceste zarūret ḥükmi birle ilgeri barıp ḥoş nā-ḥoş H̡vācenin ayağığa özni taşlap izhār-ı muḥabbet (12) kıldı. H̡vāce bir zamān istirāḥat kılğan soñ tūtīniñ kaçığa bardı. Dèdi kim ey tūtī-yi şāḥib-tedbīr (13) Hucesteni ḥālī meniñ yokluğumda nēcük erdi? Her tūzi ki saña bēripdūr men anıñ ḥürmetidedür. Rāstlık (14) birlen cevāb bērgil ve ger nè sendin rāzī ēmesdūr-men dèdi. Tūtī H̡vācedin munça taḥkīk [u] tefīş (15) kördi. Lā-‘ilāc bolup rāstını aytmalıqqa yol tapmas her vāqı‘ ātı ki Hucestedin H̡vācenin [172a] (1) ğaybetide ötüp erdi, anı beyân kıldı. H̡vāce Meymūne tūtīniñ zīrek ü dānālığığa aḥsen ü āferīn (2) okudı. Fi’l-hāl Hucesteni başını teniden cūdā kılıp Hudā Te‘ālāğa bendelik kılmağğa meşğul boldı. Ve (3) barça mü’mīnlarnı hem Allāh u Te‘ālā inşāf bērip öz ‘ibādetiğā āşinā kılğay. Āmīn ve rabbe’l-‘ālemīn (4) āmīn ve rabbe’l-‘ālemīn bi-raḥmetike yā erḥame’r-raḥimīn.

Temmeti’l-kitāb bi-‘avni Meliki’l-Vehhāb yā Vehhāb yā Vehhāb

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

(5) Şüd be-tevfīki Hudā-yı lā-yenām

İn kitābet yevm-i yekşenbe temām

Her ki ḥāned du‘ā ṭama‘-dārem

Z’ān ki men bende-yi günehkârem

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

(6) Nedārem hēç kūteh tūşe lillāh

Be-cüz lā taḵnaṭū min raḥmetillāh

Erbāb-ı dāniş ü bīnişge ma' lūm ve ehl-i (7) taḥḳiḳ u teftişge mefhūm bolsun kim bu kitāb-ı Mazharu'l-^ç Acāyib sene 1299 yek-hezār du şad u nū vü nühğa bitildi. Her bende-yi (8) mü' min ki oḳusalar yā oḳutup eşitseler oḳuğuçı vü eşitgüçığa zevḳi ḥāşıl bolsa kātibni du' āda (9) yād ḳılğaylar. İlāhī Ḥazret-i Vāhibu'l-^ç aṭāyā alarğa cennet-i Firdevsde orun bergey. Āmīn yā rabbe'l-^ç ālemīn āmīn bi-raḥmetike yā erḥame'r-raḥimīn. 1299.

5. DİZİN-SÖZLÜK

A /Ā /ʿ A /ʿ Ā

- āb** (< Far. *āb*) su
 ā. 149b/13, 14b/12, 113a/2
āb-ı hayāt: hayat suyu, ebedilik suyu
 ā.-ı h. 142b/1, 43a/12, 45b/12, 57a/5
 ā.-ı h.+dın 89b/15
āb-ı hayvān: hayat suyu, canlılık suyu
 ā.-ı h. 43a/12, 43a/13
 ā.-ı h.+dın 43a/13
āb-ı zemīn: yeryüzü suyu
 ā.-ı z. 141b/7
āb-ı rüy: yüz suyu, şeref
 ā.-ı r. 57b/9
ābād (< Far. *ābād*) bayındır, mamur, âbâdan
 ā. 117a/8, 84b/2
ābādīg (< Far. *ābād* +Tü.+*līg*) bayındır ve mamur olma hali
 ā. 78b/3
āb-dār (< Far. *ābdār*) parlak, revnaklı, renkli (mücevher)
ābdār-ı sīmīn: gümüş renkli parlaklık
 ā.-ı s. 94a/6
ʿAbdü’l-melik özel ad
 ʿA. 138a/11, 139b/13, 139b/14, 140a/1, 140a/15
ʿabūs (< Ar. *ʿabūs*) çatık, asık (çehre)
 ʿa. 153b/5
ʿacāyib (< Ar. *ʿacāʾib*) acayip, tuhaf, anlaşılmaz
 ʿa. 125a/14, 47b/14, 52a/4, 71b/15, 80b/1, 82b/12
ʿaceb (< Ar. *ʿacab*) tuhaf, olağanüstü, şaşılası
 ʿa. 101a/13, 101b/3, 104b/13, 10b/13,

10b/4, 111b/10, 111b/3, 112b/13, 117b/13, 118a/15, 11a/7, 121b/14, 123b/13, 129b/3, 129b/6, 131a/15, 134b/1, 145b/8, 148b/7, 14b/2, 152a/13, 22b/14, 22b/3, 22b/6, 22b/7, 27a/3, 27b/5, 35a/11, 3a/11, 3a/15, 3b/11, 49b/6, 51a/8, 52b/3, 58b/7, 60b/4, 62b/8, 65a/14, 66b/3, 67a/7, 69b/4, 70a/6, 71b/5, 74a/6, 74a/7, 78a/12, 78a/13, 80a/11, 80a/9, 82a/4, 82b/4, 83a/2, 96a/11, 96a/12, 96b/13, 99a/15

ʿa.+dür 82a/8

ʿa.+lerni 37a/11

ʿa.+rağ 62b/6

ʿacebā (< Ar. *ʿacabā*) merak, şüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı

ʿa. 49b/8

acıra- (< Mo. *acira-* < Tü. *adira-*) ayrılmak, ayrı düşmek, dağılmak, elden çıkarmak, kaybetmek, yitirmek; boşanmak krş. YUyg. *acri-* (YUyg.TS, 2a); (VEWT, 4b; Lessing 1960:7b)

a.-dı 62b/13, 90a/8, 93b/2

a.-dılar 147b/4

a.-mağlıkğa 52a/12

a.-ğan 81b/10

a.-ğanda 63a/9

a.-ğanığa 91b/3

a.-madılar 126b/1

a.-mağan 92b/3

a.-mas érdi 13b/6

a.-maslıkğa 91a/8

a.-mas-men 115b/7, 115b/9

a.-maydur 84b/12

a.-p 13b/9, 89b/3

a.-r 90b/5

a.-rga 129b/1

acıraş- (<acıra-ş-) ayrılmak, ayrı düşmek
a.-kuluğ 95b/12

acırat- (<acıra-t-) ayırmak, ayrı düşürmek
a.-gen kerek 5a/15
a.-ıp 108a/4, 108b/12, 31a/15, 31b/2, 65b/14, 28b/2, 63a/10, 70b/12, 71a/11, 73a/3, 73a/6
a.-mağ kerek 28a/1
a.-ur 10a/9
a.-ur érđi 28a/5
a.-ur-sen 48b/4

‘āciz (< Ar. ‘āciz) güçsüz, kudretsiz, zayıf (kimse)
‘ā. 155b/7, 51b/15, 63a/6, 72a/14, 72a/3, 81a/7, 8b/8
‘āciz bol-: çaresiz kalmak, gücü yetmemek
‘āciz b.-dı 157b/13

‘ācizlik (< Ar. ‘āciz +Tü.+lık) aciz olma durumu, güçsüzlük, beceriksizlik, zavallılık
‘ā.+dur 63a/12

‘acz (< Ar. ‘acz) gücü yetmeme durumu, güçsüzlük, acizlik
‘a. 27a/7, 28b/4

aç- (< ET aç-) açmak, çözmek
a.-ar érđi 55b/12
a.-ar-men 76b/7
a.-ğanlarğa 32b/3
a.-ğıl 156b/4
a.-ıp 106b/8, 138b/10, 18b/13, 27a/4, 75b/4, 77a/4, 8b/3
a.-ıp-sen 31a/12
a.-ıpdur 156b/7, 75b/3
a.-kalı 62a/6
a.-ma 35b/10
a.-mağıl 34b/6
a.-mağın 70b/1
a.-masun 166a/10
a.-sa 64b/11
a.-tı 143b/6, 166b/14, 167b/11, 2a/10, 32b/11, 38b/6, 39b/1, 42a/9, 43a/7, 47a/8, 50a/7, 82a/14
a.-tılar 70a/10

aç (< ET aç < AT *āç) aç, tok olmayan, yeme isteğı ve ihtiyacı duyan
a. 164b/4, 35a/9, 70a/1, 99a/13

açığ (< ET açığ) acı, öfke, gazap, teessüf
a.+dur 117a/2
açığı kélme-: öfkelenmemek
a. k.-di 18a/15

açığlan- (< ET açığ+lan-) öfkelenmek, kızmak, üzölmek
a.-ğan 40b/9
a.-ıp 86a/7

açığlığ (< ET açığ+lığ) acılık
a.+ını 65a/15

açıl- (< ET aç-(ı)l-) 1. açılmak, açık duruma gelmek
a.-dı 164b/9, 34a/9
a.-ğan 126b/2
a.-ıp 103a/9, 21a/14, 76b/14
a.-sa 60b/15
a.-ur 103a/6, 10b/15, 11a/1
a.-ur ér-di 80a/3
2. ferahlamak
a.-ğay 136a/3
a.-ıp 54a/12

açku anahtar krş. YUyg. açku, açki, açkuç (YUyg.TS, 2b); EAT açkı < aç-kı/gı (TETTL, I, s. 242); YUyg. açkuç (UTİL, 12a)
a. 62a/6
a.+sını 14a/13

açlığ (< ET aç-lık) açlık, tok olmama hali krş. açlık
a.+ğa 70b/9
a.+ımdın 167b/13
a.+ka 95a/10

açlık (< ET aç-lık) açlık, tok olmama hali krş. açlığ
a. 117a/12, 145a/7

açtur- (< aç-tur-) açtırmak
a.-dı 157b/10

açuk (< ET aç-uk) açık
a. 63a/2

açuklığ (< ET açuk+lığ) açıklık

a.+ıda 3b/12

ādāb (< Ar. *ādāb*) edebler, âdetler, yerleşmiş usuller

ā. 10b/5

ā.+nı 158b/9

ādāblik (< Ar. *ādāb* +Tü.+lik) âdâb bilme, edepli olma hali

ā. 82b/4

‘adālet (< Ar. ‘*adāla’*) adalet

‘a. 153b/2

‘a.+din 74b/6

‘adāvet (< Ar. ‘*adāva’*) düşmanlık, hasımlık, husumet

‘a. 116b/13, 47a/2, 90a/12

‘adāvetī (< Ar. ‘*adāva’* +Far. *ī*) bir düşmanlık, bir husumet

‘a. 45a/15, 45b/2

‘adem (< Ar. ‘*adam*) yokluk, bulunmama

‘a.+din 146b/10

ādem (< Ar. *ādam*) insan, insanoğlu

ā. 102b/11, 129b/13, 139a/4, 145a/10, 151b/7, 16a/9, 19a/8, 24b/12, 27b/10, 28a/2, 28a/3, 31b/7, 52b/12, 52b/15, 53b/12, 71a/3, 80b/1

ā.+dür-men 146a/7

ā.+ge 50a/8

ā.+ğa 155a/13, 65b/6

ā.+lerğa 88a/3, 155a/13

ā.+lerni 151a/13

ā.+ni 113a/12, 163a/10, 169b/5, 77a/2, 82a/4, 84b/11

ādem-ferzendi (< Ar. *ādam* +Far. *ferzend*) insanoğlu

ā. 70a/11

ādem-gerlik (< Ar. *ādam* +Far. *gar* +Tü.+lik) adamlık, yiğitlik

ā. 44a/15

ādemī (< Ar. *ādamī*) insan, insanoğlu

ā. 135b/7, 156b/1, 168a/11, 44b/2, 4a/12, 92a/3, 103a/13

ā.+ni 19b/3, 44b/1

ā.+niņ 44a/15

ādemī-zād (< Ar. *ādamī* +Far. *zād*) insanoğlu, insandan doğma

ā. 23a/2, 55a/1

ā.+nı 57b/13, 59a/3, 92a/3

ādem-zād (< Ar. *ādam* + Far. *zād*) insanoğlu, insandan doğma

ā. 10b/1, 141b/4, 142a/15, 23b/7, 58a/2, 71a/14, 93b/13, 95a/3

ā.+ğa 111b/10, 79a/12

ā.+nı 111b/10, 154a/14, 24b/13, 55a/4, 97a/10

ā.+niņ 141b/3, 155b/5, 24b/9

ādem-zāde (< Ar. *ādam* + Far. *zāda*) insanoğlu, insandan doğma

ā.+ni 70a/6, 81a/2

‘ādet (< Ar. ‘*āda’*) adet, alışkanlık

‘ā. 137b/5

‘ā.+i 85a/8

‘ādet-i kādīm: çok eski âdet, gelenek

‘a.-i k. 86a/1

‘ādil (< Ar. ‘*ādil*) haktan, adaletten ayrılmayan, adaletli

‘ā. 155b/2, 58a/11

‘ā.+dür 7b/13

‘adl (< Ar. ‘*adl*) doğruluk, adalet

‘a. 155b/2, 78b/7

‘a.+niņ 155b/1

‘adl kıl-: adaletle hükmetmek, adaletli davranmak

‘a. k.-dı 41b/6

‘adl-i ‘Ömerī: Hz. Ömer’in adaleti

‘a.-i ‘Ö. 36a/2

āferīde (< Far. *āfirīda*) yaratılmış, halkedilmiş

ā. 102b/11

āferīn (< Far. *āfirīn*, *āfirīn*) beğenme, takdir, teşvik duygularını anlatmak için kullanılır

ā. 34a/15

ā.+ler 89a/12

āferīn kıl-: teşekkür etmek, beğenmek

ā. k.-dı 112b/3, 12a/13

ā.+ler k.-dı 82b/10

āferīn oku-: beğenmek, takdir etmek

ā. o.-dı 2b/8, 153a/2, 172a/1

ā. o.-dılar 58b/12

ā.+ler o.-dı 44a/9, 144a/9
 ā.+ler o.-p 119a/5
 ā. dēp o.-dı 170b/6
āfet (< Ar. *āfa'*) önlenmesi elde olmayan büyük felaket, belâ, musibet
 ā. 156b/10, 65b/6
 ā.+dür 120b/8
 ā.+i 32b/15
 ā.+ni 23a/3
āfetī (< Ar. *āfa'*+Far. *ī*) bir afet, bir bela
 ā. 165a/6
āfitāb (< Far. *āftāb*) güneş
 ā. 100b/15, 103a/15, 106b/2, 108a/6, 108b/12, 10b/9, 111a/3, 113b/14, 119a/15, 121a/10, 126a/3, 129a/15, 129a/6, 12b/12, 12b/2, 132b/2, 135b/14, 141a/4, 147a/1, 149a/14, 153b/3, 157b/1, 166b/13, 17a/6, 22a/7, 25a/11, 27a/10, 31a/2, 37a/12, 41b/4, 47a/13, 54a/10, 54b/14, 62a/3, 65a/2, 67a/3, 67a/4, 6a/3, 73b/5, 75a/15, 79b/6, 81b/9, 84a/7, 87a/5, 88b/9, 89b/4, 94a/5, 96a/1, 98b/4, 9a/5, 167a/3, 69a/4, 59b/4
 ā.+da 133b/5
 ā.+dın 52a/8, 54a/11
 ā.+ge 3b/9
 ā.+ğa 114b/1, 52a/7, 55a/10, 67a/3
 ā.+ı 137a/12
 ā.+ığa 53a/2
 ā.+nı 104a/6, 119a/12, 133a/7, 138a/13, 156b/11, 57b/2
 ā.+nı 123b/1, 95b/14
āfitāb-ı 'ālem-gır: âlemi tutan, kaplayan güneş
 ā.-ı 'ā. 43a/14
āfitāb-ı 'ālem-tāb: âlemi aydınlatan güneş
 ā.-ı 'ā. 26a/3
āfitāb-ı cihān-gerd: cihânı tutan, kaplayan güneş
 ā.-ı c. 140a/7
āfitāb-ı cihān-tāb: cihânı aydınlatan güneş
 ā.-ı c. 39a/3
āfitāb-ı nūrānī: parlak, nurlu güneş
 ā.-ı n.+ğa 114b/2

āfitāb-ı pāk-dāmen: tertemiz güneş
 ā.-ı p. 162a/2
āfitāb-ı Rūm: Anadolu güneşi
 ā.-ı R. 157a/14
āfitāb-ı Yūsuf-reng: Hz. Yūsūf gibi parlak güneş
 ā.-ı Y. 28b/3
āfitābī (< Far. *āftāb*+Far. *ī*) bir güneş
 ā. 33a/1, 42a/9
āfitāb-rū (< Far. *āftāb-rū*) güneş yüzlü (güzel)
 ā. 129a/15
'afv (< Ar. *'afv*) affetmek, bağışlamak
 'a. 16b/9
 'a.+nı 106a/6
ag- (< ET (Uyg.) *ag-*) yükselmek, yukarı çıkmak
 a.-ıp 120a/15
aga (< Mo. *āka*) büyük erkek kardeş, ağabey (Lessing 1960: 59b)
 a. 122b/12
 a.+larımız 95b/1
 a.+m 104a/7, 122a/13, 158b/5
 a.+mnı 103b/14
agaç (< ET *ığaç*) ağaç krş. **yığaç**
 a.+ımdın 49b/15
 a.+ımğa 50a/1
āgāh (< Far. *āgāh*) haberi olan, haberli, haberdar
 ā. 122b/1, 20a/4, 20a/5, 55a/3, 75a/1
 ā.+ı 24a/2, 56b/3, 9a/9
āgāh kıl-: bilgilendirmek
 ā. k.-gıl 18b/8
āgašte (< Far. *āgāšta*) bulaşmış, bulanmış
 ā. 15b/14
 ā.+dür-sen 108b/15
āgāz (< Far. *āgāz*) başlangıç, başlama, giriş, iptida
āgāz kıl-: göstermek, yapmak, başlamak
 ā. k.-dı 107a/15, 38b/10, 78b/5, 108a/7
 ā. k.-dılar 58b/10, 61a/4

ā. k.-ip 113b/1, 122a/12
 ā. k.-ış 128b/11
ağır (< ET *ağır*) ağır, çok
 a. 107a/12, 121b/2, 123b/5, 137a/8, 42b/8, 84a/13, 88b/9
 a.+dur 34b/5
ağırlık (< *ağır+lık*) ağırlık
 a. 111b/2, 62a/11, 68b/3
 a.+dın 76a/15
 a.+ı 76b/9
 a.+ığa 38b/12
 a.+nı 65b/2
ağ(ı)z (< ET *ağız*) ağız
 a. 130b/13
 a.+ğa 107b/1
 a.+ıda 111b/11, 89a/1, 89a/9
 a.+ıdın 112b/1, 113b/9, 80a/3, 39b/15
 a.+ığa 46a/15, 112b/8, 39b/14, 78a/15, 82a/15, 85a/13, 92b/10, 92b/12
 a.+ım 52b/6
 a.+ıma 35b/9
 a.+ımğa 35b/8
 a.+ında 89a/10
 a.+ığa 63a/3
 a.+ını 72b/7, 82a/14, 142b/1, 42a/9
 a.+ıña 35b/10
 a.+ıngā 113a/5, 34b/6
 a.+ıgnı 34b/6
 a.+nı 167b/11
ağleb (< Ar. *ağlab*) çok (daha, en, pek) üstün, çok kuvvetli
 a. 160a/11
ağna- (< ET (Uyg.) *ağna-*) ağnamak, toza toprağa yatıp yuvarlanmak, yerde debelenmek (EDPT, 87b-88a) krş. Çağ. *ağna-* (Seng. 43r.22); YUyg. *ağnimak* (YUyg.TS, 4b); Özb. *ağna-/ağana-* (ÖTİL I, 68b); YUyg. *égnimak* (UTİL, 1237a)
 a.-p 78a/13
ağrık (< ET *ağrık* < AT **hāgrık*) ağrı, hastalık
 a. 151a/3

a.+ını 25a/13
ağu (< ET (Uyg., MK) *ağu*) ağı, zehir
 a.+nın 55a/2
āgūš (< Far. *āgoš*) kucak
āgūš-ı cān: can kucağı
 ā.-ı c.+ğa 9b/10
 ā.-ı c.+ığa 28a/11
āgyār (< Ar. *āgyār*) yabancılar
 a.+ını 107b/12
 a.+nı 112b/5, 158b/15
āh (< Ar., Far. *āh*) feryat, inilti
 ā. 35b/10
 ā.+ıdın 104b/15
āh-ı serd : şiddetli ah
 ā.-ı s. 9b/6, 104b/12, 148a/15
aḥālī (< Ar. *aḥālī*) bir memleket, şehir veya semtte oturanların, yaşayanların hepsi
 a.+ni 49b/9
aḥbāb (< Ar. *aḥbāb*) sevilen kimseler, dostlar
 a.+larını 46a/4
aḥbār (< Ar. *aḥbār*) haberler
 a.+da 167a/12, 89b/13
‘ahd (< Ar. *‘ahd*) 1. yemin, söz verme, anlaşma
 ‘a. 56a/14, 56a/15, 56b/3, 56b/4, 56b/8, 91a/8, 108a/1, 110a/8
 ‘a.+ide 146b/4
‘ahd kıl-: yemin etmek, söz vermek
 ‘a. k.-dı 99a/2
 2. zaman, çağ
‘ahd-i ba‘īd: uzun süre, zaman
 ‘a.-i b. 11a/1, 152a/12, 68a/2, 82a/12, 124b/15
‘ahd-i bi-gamī: gamsızlık çağı
 ‘a.-i b. 1a/3
 3. bir hükümdarın saltanat devri
 ‘a.+ının 154b/11
āheng (< Far. *āhang*) bir bütünü teşkil eden parçalar arasındaki uygunluk, uyum
āheng kıl-: yerinde ve zamanında davranmak

ā. k.-d1 98b/14

āheste (< Far. *āhista*) yavaş, ağır, sakin
 ā. 108a/10, 117b/10, 120b/13, 53a/8, 62a/11, 66b/6

āhestelik (< Far. *āhista* +Tü.+lik) yavaşlık, sakinlik
 ā.+ni 167a/8

āhir (< Ar. *āhīr*) son, sonunda, nihayet
 ā. 102b/1, 102b/7, 113a/13, 117a/6, 127a/13, 127b/14, 12a/8, 132b/7, 149a/1, 151b/1, 156b/13, 27b/1, 55b/15, 62b/4, 6a/10, 77a/1, 88b/15, 90a/1, 95b/10, 61a/12, 95b/12, 103b/8, 76a/14, 94a/5
 ā.+ıga 103b/8
 ā.+i 127b/4, 151b/11, 37b/2, 90a/6, 96b/5, 89b/12
 ā.+ıga 136a/8, 137a/10, 27a/10, 5b/3, 91b/7, 93b/15
 ā.+im 79b/9
 ā.+ini 25a/1, 64a/7
āhīr-i kār: işin sonu
 ā.-i k. 63a/12
 ā.-i k.+ga 102a/2
 ā.-i k.+nı 102a/1
āhīr-i şeb: gecenin sonu
 ā.-i ş.+de 61a/7

āhīret (< Ar. *āhira'*) ölümden sonra gidilecek olan alem, öbür dünya
 ā. 121b/12, 136b/2
 ā.+de 6a/10
 ā.+din 56b/11
 ā.+ge 107a/5
 ā.+iñ 129a/11
 ā.+ni 69a/9

āhīrī (< Ar. *āhīrī*) sonunda, nihayetinde
 ā. 7a/9, 90b/6

āhīrlıg (< Ar. *āhīr* +Tü.+lıg) en sonunda, nihayetinde olma hali
 ā.+ça 159b/15
 ā.+ga 122b/1, 42b/11, 11b/1

āhīrū'l-emr (< Ar. *āhīr*, harf-i tarif *el* +Ar. *amr*) işin sonu, en sonunda
 ā. 15a/7, 72b/11, 76b/8, 82b/14

āhīze (< Ar. *āhīza'*) alan, kabul eden, alıcı
 ā. 25a/2

ahkām (< Ar. *ahkām*) hükümler, emirler
ahkām-ı şer': şariat hükümleri
 a.-1 ş. 34a/5

ahmak (< Ar. *ahmak*) akli kıt, anlayışsız, budala
 a. 121b/12, 121b/9, 122a/8, 122a/9, 14b/15, 21a/3, 49a/13, 57a/3, 93b/8, 99b/14, 127b/8
 a.+dın 150a/6
 a.+dur 122a/8, 4a/5
 a.+ka 121b/11
 a.+nı 65b/13, 65b/5

ahmaklıg (< Ar. *ahmak* +Tü.+lıg) kıt zekalı olma durumu, budalalık, akılsızlık krş.
ahmaklık, ahmaklık
 a.+1 121b/15
 a.+ıdın 121a/8
 a.+ını 57b/1
 a.+ıñge 100b/4
 a.+ıñnı 103a/8

ahmaklık (< Ar. *ahmak* +Tü.+lık) kıt zekalı olma durumu, budalalık, akılsızlık krş.
ahmaklıg, ahmaklık
 a.+dın 65b/1

ahmaklık (< Ar. *ahmak* +Tü.+lik) kıt zekalı olma durumu, budalalık, akılsızlık krş.
ahmaklıg, ahmaklık
 a.+dür 77b/10

ahsen (< Ar. *ahsan*) en güzel
 a. 119a/5, 12a/13, 170b/6, 172a/1, 2b/8, 44a/9, 58b/12

ahşam (< Soğd. *'gš'm* (*ahşam*)) akşam krş.
akşam
 a. 6b/2
 a.+ge 145b/6
 a.+gaça 105a/5

ahşamlık (< Soğd. *'gš'm* (*ahşam*) +Tü.+lık) akşamlık, akşam vakti krş. **akşamlık, akşamlık**
 a.+da 105a/5

ahter (< Far. *ahṭar*) yıldız
 a. 12b/3

ahvāl (< Ar. *ahvāl*) durum, durumlar

a. 147b/7
a.+i 128a/1
a.+idin 101b/7, 103b/12, 106b/8, 117a/13, 146a/13, 21a/12, 33b/12
a.+iğa 148b/2, 67a/14, 8b/8
a.+im 54b/8
a.+imdin 129a/9, 17a/10
a.+imğa 35a/7, 81b/12, 98b/8
a.+imge 75b/9
a.+iñ 165b/6
a.+iñdin 75b/11
a.+iñge 157a/1
a.+ini 110a/8, 111b/5, 134b/4, 150a/1, 40b/11, 152b/6, 24a/10, 30a/10, 48b/15, 55b/9, 61b/14
a.+iñni 62a/13
a.+lerini 151b/10
a.+ni 106a/10, 122a/3, 93a/15, 94b/14, 5a/13
ahvālī (< Ar. *ahvāl* +Far. *ī*) bir durum, bir hal
a. 103b/3
ak (< ET *ak* < AT **āk*) beyaz, ak
a. 116b/9, 118b/5, 118b/8, 154a/15, 155b/5, 158a/11, 57b/2, 94a/1
ak- (< ET *ak-*) akmak
a.-ip 66a/10
akar- (< *ak+ar-*) ağarmak, beyazlamak
a.-ipdur 21b/4
‘akd (< Ar. *‘akd*) bağ, sözleşme
‘akd-i muvālāt: dostluk bağı, dostluk anlaşması
‘a.-i e. 31b/10
‘akd-i izdivāc: evlilik anlaşması, sözleşmesi
‘a.-i i. 32b/1
‘akd-i nikāh kıl-: evlilik sözleşmesi, anlaşması yapmak
‘a.-i n. k.-dılar 87b/3
‘a.-i n. k.-ip 3b/14
‘akd-i uhuvvet: kardeşlik yemini
‘a.-i u. 90b/6, 147a/4, 85a/15, 147b/2
‘ākıbet (< Ar. *‘ākıbaʿ*) nihayet, son, sonunda
‘ā. 101b/6, 103a/14, 106b/9, 108a/8,

114a/9, 123b/12, 135a/3, 153a/10, 168b/5, 169a/4, 16b/13, 22b/9, 23a/12, 36a/9, 37b/1, 56b/9, 57a/1, 68b/13, 73b/13, 76b/1, 79a/8, 79b/11, 84b/8, 85a/7, 89b/11, 90a/7, 90b/5, 91b/7
‘ā.+i 96b/5
‘ākıbet kıl-: son vermek, bitirmek
‘ā. k.-mağay 91a/11
‘ākıbet-i Fağfūr-ı Çin: Çin Fağfuru’nun sonu
‘ā.-i F.-ı Ç.+ğa 125b/11
‘ākıbetü’l-emr (< Ar. *‘ākıbaʿ*, harf-i tarif *el* +Ar. *amr*) işin sonu, nihayeti
‘ā. 109a/8, 116a/11, 146b/9, 149a/13, 23b/5, 46b/5, 60b/2, 68b/10, 72a/15, 7a/9, 87b/13, 90a/5
‘ākide (< Ar. *‘ākidaʿ*) kuvvetle benimsenen görüş tarzı, inanç
‘a. 143b/4
‘a.+sini 20a/15
‘ākik (< Ar. *‘ākik*) üzerine mühür kazılan, yüzük taşı ve tespih yapılan, çok sert, oldukça şeffaf, süs taşı
‘a. 53b/2
‘a.+i 158a/10
‘ākik-lebi (< Ar. *‘ākik* +Far. *lab*, nispet eki *ī*) akik dudak
‘a. 18b/14
‘ākıl (< Ar. *‘ākıl*) akıllı, akıl eden kişi
‘ā. 102a/1, 109b/14, 114b/9, 125b/8, 128b/14, 147a/12, 148a/5, 15b/5, 161b/6, 22b/3, 45b/11, 45b/3, 52b/6, 57b/1, 58a/11, 87a/10, 89b/12, 95a/14
‘ā.+ğa 121b/11, 89b/10
‘ā.+ler 45a/10, 53b/4
‘ākıl kıla alma-: akıllı hale getirememek
‘ā. k.-dım 65b/5
‘ākile (< Ar. *‘ākilaʿ*) saygıdeğer, akıllı
‘ākile-yi rüzgār: yaşadığı zamanın akıllısı
‘ā.-yi r. 55b/12
‘akl (< Ar. *‘akl*) akıl, us
‘a. 102a/6, 111b/1, 116a/1, 124b/11, 12a/13, 131b/9, 142b/7, 28b/6, 29a/1, 29b/14, 57a/3, 69a/6, 79a/3, 82b/10,

82b/12, 84b/11, 84b/12, 84b/6, 84b/7, 96b/3, 119a/5

‘a.+dın 119b/12, 29a/5, 57a/1, 57a/3, 5a/12, 84b/9

‘a.+dur 84b/6

‘a.+ğa 84b/11, 85a/4

‘a.+ı 5b/15, 64b/2, 65a/15, 97a/10, 111b/14

‘a.+ıdın 52a/5, 17a/1

‘a.+ığa 106a/3, 124b/11, 127b/4, 80b/3

‘a.+ım 147a/12

‘a.+ımnı 48b/8

‘a.+ıñ 115b/2

‘a.+ları 16a/11

‘a.+nı 119a/13, 119b/11, 127b/8, 69a/7, 84b/12, 84b/6, 84b/7, 96b/2, 84b/3

‘a.+nıñ 84b/5

‘akreb (< Ar. ‘*aḵrab*) akrep

‘a. 132b/2

‘aks (< Ar. ‘*aḵs*) çarpıp geri dönme

‘a.+ini 122a/1

akşakal yaşından ve tecrübesinden dolayı muteber olan kimse

a. 115b/1, 115b/2

akşam (< Soğd. ‘*gš’m* (*aḥşam*)) akşam krş.

aḥşam

a. 64b/11

a.+ğaça 148b/1

a.+ı 113a/9, 85a/9

akşamlık (< Soğd. ‘*gš’m* (*aḥşam*) +Tü. *lık*) akşamlık, akşam vakti krş. **aḥşamlık, akşamlik**

a.+ğa 52a/7

akşamlik (< Soğd. ‘*gš’m* (*aḥşam*) +Tü. *lik*) akşamlık, akşam vakti krş. **aḥşamlık, akşamlık**

a.+de 85a/8

aktar- (< ET (Uyg.) *aḥtar-*; Çağ. *aḥtar-*) araştırmak, aramak (EDPT, 81b) krş. YUyg. *aḥtar-* (YUyg.TS, 6a); (Seng. 32v.8)

a.-ıp 127a/2

akuz- (< *aḵ-uz-*) akıtmak

a.-up 50b/6

al- (< ET *al-*) almak

a. 135b/6, 16b/7

a.-ğaç 116a/14

a.-adur 49a/10

a.-adur-sen 49a/10

a.-alı 107b/9, 108a/15, 112b/5, 127a/2, 14b/13

a.-ay 11a/10, 136b/3, 21a/12, 39b/14, 53b/8

a.-dı 101a/12, 104a/15, 107a/12, 111a/12, 113b/8, 118b/8, 119a/3, 125b/9, 133a/11, 134a/12, 137b/3, 149b/10, 150b/9, 151b/4, 154b/12, 163b/3, 167b/10, 169a/12, 169a/13, 169a/15, 24b/3, 25b/3, 26b/8, 31b/2, 37b/12, 38b/6, 39a/3, 40a/7, 41a/11, 41a/5, 41b/15, 44a/7, 45a/1, 6b/11, 47b/15, 4a/13, 4b/2, 4b/9, 59a/12, 71a/11, 71a/9, 72b/8, 79a/10, 82b/8, 84a/13, 88a/6, 89a/1, 91b/2, 98a/4, 9a/15

a.-dı erte 112b/1, 113b/10

a.-dı mu 48b/8

a.-dılar 146b/8, 14a/6, 153a/1, 55b/2, 69b/12, 70b/7

a.-dım 151b/15, 18b/12, 48b/2, 77a/4

a.-dın 122b/13, 31a/14, 42a/8, 74b/14, 93a/5

a.-dınız 104b/7

a.-dınızlar 40a/2

a.-duḵ 127a/5, 127a/7

a.-gandin 24a/15

a.-ğalı 12a/14, 44a/2

a.-ğalı tur-dı 5a/2

a.-ğan 113b/4, 136b/12, 143a/5, 143a/7, 144b/5, 150a/13, 49b/11, 60b/7, 60b/9, 73a/1, 73a/6, 8b/4, 99b/1

a.-ğan erte-miş 170a/3

a.-ğanda 28a/12

a.-ğandin 49a/1

a.-ğandur-men 150a/14

a.-ğanı 106b/3, 108b/12, 141a/3, 28b/2, 54a/9, 57b/3, 62a/4, 81b/11, 94a/11, 94a/5, 94a/7, 96a/1

a.-ğanıdın 41b/2

a.-ğanını 167a/2, 41a/14, 97a/11

a.-ğay 56b/7
a.-ğay-men 108a/5, 146a/4, 54b/1
a.-ğay-sen 14b/3, 4b/1, 50a/15
a.-ğaylar 35b/15
a.-ğıl 106a/10, 110a/4, 128b/13, 130a/4, 139b/11, 150a/10, 167b/2, 17a/2, 2b/13, 2b/14, 46b/9, 53b/10, 53b/11, 53b/7, 57a/9, 95a/14
a.-ğu 71b/4
a.-ğuçı 154b/12, 154b/13, 167b/4,
167b/5
a.-ğuçını 155a/11
a.-ğuluk 93b/12
a.-ğunça 130b/14, 147b/15, 68b/2, 72a/1
a.-ırlar 144b/11, 147b/12
a.-ıp 100a/12, 100a/13, 100a/3, 102a/12, 103a/8, 105b/2, 105b/3, 107b/6, 107b/7, 108b/1, 108b/11, 109a/15, 109b/10, 109b/12, 109b/15, 109b/2, 109b/6, 109b/9, 110a/12, 111b/13, 111b/3, 113b/14, 113b/6, 114b/11, 114b/14, 114b/6, 115a/6, 115a/8, 118a/9, 118b/5, 119a/2, 119a/4, 11a/11, 11b/6, 11b/7, 120a/4, 120b/6, 122a/4, 124b/10, 125a/4, 126a/13, 127a/1, 127b/13, 127b/15, 128a/14, 130b/5, 131b/5, 132a/8, 132b/1, 132b/12, 134b/13, 134b/15, 135a/11, 135b/13, 135b/9, 141a/5, 142a/1, 143b/5, 144a/2, 144b/10, 144b/11, 144b/13, 144b/3, 144b/4, 145b/3, 145b/4, 149a/12, 14a/5, 14b/9, 151a/15, 151b/9, 152b/15, 153a/3, 154a/10, 154b/14, 158b/6, 158b/7, 158b/8, 15a/11, 15a/12, 15a/13, 15a/7, 15a/8, 15a/9, 163b/2, 164b/10, 165b/1, 167b/10, 167b/4, 168a/1, 168a/2, 168a/3, 168b/14, 168b/15, 169a/8, 16a/1, 170b/5, 18b/12, 19a/12, 19a/5, 19a/9, 19b/10, 19b/11, 19b/7, 19b/9, 20a/2, 20a/7, 20a/8, 20b/14, 20b/15, 20b/7, 22b/5, 23a/14, 23b/12, 23b/13, 23b/2, 24a/10, 25a/12, 25a/15, 26b/13, 27b/12, 27b/4, 27b/6, 29b/4, 29b/6, 2a/12, 30a/5, 30a/6, 30b/1, 30b/11, 30b/3, 31a/11, 31a/13, 31b/1, 32a/6, 34a/2, 34b/1, 34b/10, 34b/14, 35a/3, 35a/4, 35b/4, 36a/2, 36b/2, 37a/1, 38b/3, 38b/4, 38b/8, 41a/12, 41a/15, 41b/12, 41b/14, 41b/6, 42a/7, 42b/6, 42b/8, 44a/7, 46a/15, 46b/1, 47a/12, 47b/11, 48a/10, 48a/11, 48a/13, 48a/15, 48a/3, 48a/5, 48a/7, 48b/12,

48b/2, 49a/14, 49a/15, 49a/3, 49a/6, 49b/10, 49b/15, 49b/8, 4a/14, 4a/3, 4b/9, 50a/1, 50a/3, 50a/5, 51a/13, 51b/14, 51b/4, 53a/10, 53a/6, 53b/1, 55a/11, 55a/13, 55a/15, 56b/1, 58a/14, 58b/6, 5b/12, 5b/13, 5b/14, 5b/4, 60a/14, 64a/9, 65b/14, 65b/7, 66a/1, 66a/3, 66a/4, 66a/5, 66a/7, 68a/12, 68a/13, 6a/13, 6b/15, 70a/3, 71b/13, 72a/10, 72a/11, 72a/2, 72a/6, 72a/7, 72b/2, 72b/3, 72b/4, 72b/5, 72b/9, 73a/6, 74a/15, 74b/10, 74b/7, 76b/8, 78b/12, 79a/4, 7a/14, 7b/1, 7b/5, 80a/6, 80b/13, 80b/15, 82a/10, 82a/14, 82a/15, 82a/9, 82b/15, 82b/7, 83a/2, 83a/3, 85b/8, 86a/4, 86a/8, 87b/3, 88a/3, 88a/6, 88b/15, 89a/4, 8a/2, 8b/13, 90b/1, 90b/4, 92b/9, 93a/9, 93b/5, 95a/10, 95a/9, 98a/11, 98a/12, 98a/7, 98a/8, 98b/14, 99a/7, 99b/4, 9a/6

a.-ıp èr-di 124a/10, 157a/5, 88a/8

a.-ıp èr-diler 70b/13

a.-ıp-sen 29b/12

a.-ıpdur 127b/1, 150b/3, 15b/4, 55b/7, 69b/12, 74b/3, 7b/1, 93a/13, 106b/8

a.-ıpdurlar 61a/2

a.-madı 124a/5

a.-madım 152a/1

a.-madın 21b/5

a.-mağanga 148a/10

a.-mağay 61a/12

a.-mağıl 86a/1, 90b/2

a.-mağ 110b/12

a.-mağ kerek 159b/1, 53b/9

a.-mağğa 31a/9

a.-mağığa 153b/1

a.-mağnı 23b/15

a.-mas 118b/4

a.-mas èr-di 23b/14, 92a/7

a.-masa 23a/12

a.-masağ 128b/13

a.-may 127a/11

a.-may-sen 129a/9, 17a/10

a.-may-siz 81a/1

a.-maydur 129b/6

a.-maydurlar 117a/13

9b/10 a.-sa 130b/5, 135b/7, 59a/7, 85a/7,
a.-sağ 15a/13
a.-sam 24a/4, 56b/12, 57b/13
a.-sağ 108a/2, 134b/10, 92a/3
a.-sun 143b/3, 78b/12
a.-up 139b/12
a.-up-sen 15b/1
a.-ur 110a/1, 118a/2, 147a/12, 4a/5,
4b/5, 72a/4, 78a/6
a.-ur  r-di 168b/1, 55a/8, 6b/13
a.-ur-men 125a/7, 136b/11, 167b/8,
29b/13, 82b/12
a.-ur mu sen 167b/8
a.-ur-sen 118b/6, 167b/14
a.-urlar 126b/6
ala al- > **alal-**: alabilmek
a.-mas 63a/10
a' l  (< Ar. * 'l *) y ksek, en y ce, pek,
daha
a. 113a/5
a.+ a 40a/9
 al met (< Ar. * al ma'*) iz, ni ane, i aret
 a.+i 76b/9
 a.+idin 154b/8
 a.-i  am 101b/4
 a.+lerdin 156a/15
alar (<< *ol+lar*) onlar
a. 105b/4, 108b/2, 109b/11, 114b/9,
131a/11, 142b/14, 143b/5, 144b/12,
144b/15, 145a/3, 146a/15, 171a/12,
23a/2, 27a/5, 29a/11, 29a/9, 45a/6,
53b/7, 56a/5, 63b/2, 87b/3
a.+dın 164a/9, 171a/3, 82b/7
a.+ge 155a/12
a.+ a 144b/8, 157a/8, 159a/2, 172a/9,
29a/5, 33b/2, 33b/3, 55b/15, 63b/2,
73a/9
a.+nı 112b/6, 128a/1, 138a/2, 153a/4,
155a/3, 157a/9, 160b/8, 163a/15,
171a/7, 26a/13, 63b/12, 87b/10,
163b/1, 50b/15
a.+nı  21a/12, 26b/10
aldıda (< *allıda* < AT ** lida*)  n nde

a. 115a/10, 151b/13, 152a/14,
152a/15, 38b/5, 49b/4, 49b/9, 68b/6,
69b/14, 83b/1, 84b/6, 86a/7, 96b/2,
124a/6, 125a/15, 94a/4
aldıdaki (< *allıdaki* < AT ** lıdaki*)  n ndeki
a. 16a/4
aldıdın (< *allıdın* < AT ** lıdın*)  n nden
a. 154b/4
aldı a (< *allı a* < AT ** lı a*)  n ne
a. 141a/7, 153b/7, 163b/11, 165b/4,
167a/4, 168a/2, 168a/3, 168b/15,
168b/8, 16a/8, 17a/2, 19b/11, 27b/5,
41a/2, 48a/15, 49b/8, 56b/2, 58b/11,
95a/9, 97a/11, 98a/1, 123b/15,
131a/11
aldılarıda (< *allılarıda* < AT ** lılarıda*)
 nlerinde kr . **h l* (TDBU , 172)
a. 26b/10
aldıları a (< *allıları a* < AT ** lıları a*)  nlerine
kr . **h l* (TDBU , 172)
a. 127b/12
aldımda (< *allımda* < AT ** lımda*)  n mde kr .
**h l* (TDBU , 172)
a. 25a/8
aldımdın (< *allımdın* < AT ** lımdın*)  n mden
kr . **h l* (TDBU , 172)
a. 138b/11
aldım a (< *allım a* < AT ** lım a*)  n me kr .
**h l* (TDBU , 172)
a. 165b/5
aldı da (< *allı da* < AT ** lı da*) (senin)  n nde
kr . **h l* (TDBU , 172)
a. 13a/5
aldı ge (< *allı ge* < AT ** lı ge*) (senin)  n ne
kr . **h l* (TDBU , 172)
a. 86a/2
aldını (< *allını* < AT ** lını*)  n n  kr . **h l*
(TDBU , 172)
a. 102a/5
aldur- (< ET (Uyg.) *al-tur-*) aldirmek,
kaptırmak, esir almak (UWb.1, 94)
a.-dım 68a/13
a.- anını 112a/14
a.-up 116a/1, 63b/6
a.-up-men 109a/1, 142b/7
 alem (< Ar. * alam*) ni an, sancak, bayrak,

alamet

‘a.+i 94a/1

‘**âlem** (< Ar. ‘*âlam*) cihan, dünya

‘â. 11b/8, 27b/15

‘â.+de 109a/12, 154a/6, 156a/4, 166b/2, 1a/9, 33b/10, 42b/15, 43b/6, 46a/6, 48a/4, 4a/10, 4b/12, 59a/14, 83a/14

‘â.+deki 3b/9

‘â.+din 124a/7, 171a/4

‘â.+ge 169a/9, 17a/1, 9a/4

‘â.+ğa 11b/8, 28a/14, 32b/5, 51b/2, 62a/4

‘â.+i 1b/10, 3b/2

‘â.+ni 149a/3, 155b/7, 43a/11, 63a/11, 76b/5, 87a/13

‘**âlem-i cehil**: bilinmezlik âlemi, bilinmeyen hususlar

‘a.-i c.+idin 57b/12

‘**âlem-i cihân**: cihan âlemi, dünya

‘â.-i c. 66a/5, 99b/2

‘**âlem-i civânî**: gençlik çağı

‘â.-i c.+de 7a/7

‘**âlem-i fânî**: fânî âlem, dünya

‘â.-i f.+din 171b/4

‘**âlem-i hâdiş**: sonradan yaratılan âlem, dünya

‘â.-i h. 26b/5, 76a/5, 85b/7

‘**âlem-i hâric**: başkaları, dış dünya

‘â.-i h.+ge 74b/9

‘**âlem-i rabbâne**: rabbani, ilahi âlem

‘a.-i r. 3b/2

‘**âlem-i zâhir**: görünen, açık âlem

‘â.-i z.+din 58a/11

‘**ale’s-şabâh** (< Ar. ‘*alā* +Ar. ‘*şabāh*) sabahleyin, sabah vakti

‘a. 119a/3, 12b/2, 139b/10, 14b/10, 153a/5, 169b/10, 46b/8, 49a/1, 8b/2, 117b/1

‘**aleyhi’s-selām** (< Ar. ‘*alā* +Ar. 3. Tekil erkek şahıs eki ‘*hi* +Ar. ‘*selām*) selam onun üzerine olsun

‘a. 1a/6, 1a/7, 45a/12, 45a/5, 45a/6, 45a/8, 45a/9, 45b/11, 45b/14, 46a/4, 55b/4, 59b/15, 60a/2, 63b/12, 63b/14,

63b/15, 65b/2, 70a/1, 70b/11, 70b/7, 70b/8, 79a/1, 89b/6

‘a.+dın 160b/8

‘a.+ge 70a/10

‘a.+ğa 45a/3, 46a/8, 63b/12, 78b/15

‘a.+nı 70a/9, 70b/13

alış- (< ET ‘*alış*) birbirinden almak

a.-ip 54b/15

‘**ālī** (< Ar. ‘*ālī*) yüksek olan, yüce, ulu

‘â. 70a/9

‘**ālī-kadr** (< Ar. ‘*ālī* -*kadr*) değeri yüce olan kişi

‘â. 168b/7

‘**âlim** (< Ar. ‘*âlim*) ilim sâhibi olan (kimse), bilici, bilen

‘â. 61b/6

‘â.+dür-men 4a/10

‘â.+ğa 33b/10

‘â.+ler 85a/6

‘â. mü 109a/2

‘â.+rak 25b/1

‘**âlim-i vakt**: zamanın âlimi

‘â.-i v. 121a/13

‘**âlim** (< Ar. ‘*âlim*) her şeyi bilen

‘a. 171a/6

Allāh (< Ar. ‘*Allāh*) her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı, Huda

A. 166b/7, 36b/9, 172a/3, 59b/14

‘**allāme** (< Ar. ‘*allāma*) çok alim, çok bilgili, her şeyi bilen, her ilimde üstat olan

kimse

‘a.+si 22a/11

altı (< ET ‘*altı*) altı, sayı adı

a. 136b/3, 33b/15, 34a/1, 34a/11, 38a/1, 42b/5

altınçı (< ET ‘*altınçı*) altıncı, sayı adı

a. 26a/3, 41b/4, 41b/7, 61b/1, 61b/10

altmış (< ET ‘*altmış*) altmış

a. 75b/7

altun (< ET ‘*altun*) altın

a. 139b/11, 139b/12, 140a/12, 140a/3, 140a/9, 148a/11, 148a/13, 148a/3, 148a/4, 14a/1, 14a/2, 150a/13, 15a/15,

15a/7, 15b/8, 16b/6, 29b/6, 53b/10, 53b/9, 55a/14, 55a/8, 99b/2

a.+dın 15a/9, 15b/6, 26b/13

a.+larını 15a/11, 15a/12, 15a/13, 15b/4

a.+nı 15a/14, 15b/1, 30a/4, 53b/9, 150a/12, 150b/3

a.+nın 16b/13

ālūde (< Far. *ālūda*) bulaşmış, bulaşan

ā. 20b/12

ālūde kıl-: bulaştırmak

ā. k.-mak 29b/3

ā. k.-ur ér-di 35b/14

ālūde-yi hāk-i gurbet: gurbet toprağına bulaşmış

ā.-yi h.-i ğ. 159b/15

ālūfte (< Far. *ālūfta*) alışık, müptela, düşkün (kimse)

ā. 40b/3

‘ām (< Ar. *‘āmm*) seçkin olmayan, umuma hitap edecek seviyede olan, sıradan

‘ā.+ğa 88a/10

‘ā.+nı 85a/13

amān (< Ar. *amān*) 1. eminlik, korkusuzluk

amān bol-: emin olmak, korkusuz olmak

a. b.-sam 19a/10

amān tap-: güven bulmak

a. t.-tı 75a/6

a. t.-mas-men 99b/4

a. t.-kanı 162a/2

2. fırsat, müsaade

amān bér-: müsaade etmek, fırsat vermek

a. b.-di 68b/1

a. b.-gil 108a/8

3. bağış, af

amān tile-: af dilemek

a. t.-di 68b/1

amānlık (< Ar. *amān* +Tü.+*lık*) korkusuzluk, emniyette olma krş. **amānlık**

amānlık tap-: emniyette olmak, emniyet bulmak

a. t.-ay 21a/5

amānlık (< Ar. *amān* +Tü.+*lık*) korkusuzluk krş. **amānlık**

a.+i 11b/5

‘amel (< Ar. *‘amal*) iş, niyet, eylem

‘amel kıl-: (gereğince) iş görmek, hareket etmek

‘a. k.-ğıl 161b/10

‘a. k.-may-sen 28b/7

ammā (< Ar. *ammā*) ama, fakat, öte yandan, lâkin

a. 101b/12, 101b/15, 103b/4, 104b/11, 104b/2, 105b/12, 106b/12, 107a/7, 107b/4, 10a/12, 10a/3, 10b/13, 10b/2, 10b/6, 110b/11, 111a/10, 111a/9, 112a/12, 112a/6, 114a/15, 114a/9, 116a/8, 117a/2, 117a/3, 120a/10, 121b/9, 122a/7, 122b/6, 126a/12, 127b/8, 129b/15, 12b/10, 131a/12, 132a/6, 133b/1, 134a/13, 134b/11, 135a/6, 136b/4, 137a/3, 137b/14, 138b/5, 139a/4, 13a/13, 13b/14, 141b/12, 144a/15, 144b/1, 144b/10, 144b/12, 144b/6, 145b/11, 145b/15, 146a/1, 146a/11, 146a/7, 147a/14, 152a/1, 153b/7, 154a/3, 154b/3, 154b/6, 155b/12, 155b/3, 156a/13, 156a/3, 156a/6, 158a/15, 158a/3, 159a/14, 159b/3, 15b/10, 15b/9, 160a/7, 160a/9, 160b/10, 162a/7, 162b/4, 163a/1, 165b/12, 166b/10, 170a/3, 170b/4, 17b/2, 17b/7, 18a/11, 18a/7, 19b/11, 19b/12, 20a/15, 23b/5, 23b/9, 24a/2, 26a/12, 28b/10, 28b/9, 29b/8, 31b/13, 32a/9, 33b/7, 33b/8, 34a/15, 34b/5, 36a/1, 41b/1, 42b/10, 43b/10, 45b/1, 45b/6, 45b/7, 45b/9, 46a/14, 46a/9, 47b/5, 48b/15, 49a/10, 49a/12, 49a/8, 49b/4, 4a/6, 51a/12, 52a/13, 52a/4, 53a/5, 54b/1, 54b/4, 55b/11, 56b/15, 57b/11, 57b/7, 57b/9, 59a/4, 5a/4, 5a/7, 5b/13, 60b/3, 61b/14, 62a/15, 62b/14, 62b/15, 64a/7, 64b/1, 64b/6, 65a/9, 65b/13, 65b/4, 67a/2, 67a/5, 67b/3, 68a/4, 69b/15, 6b/7, 70a/11, 72a/14, 74b/1, 74b/5, 75a/10, 75b/14, 76b/3, 78b/14, 79a/9, 79b/13, 7a/1, 7a/6, 7a/8, 7b/12, 80b/5, 80b/8, 81a/14, 81a/6, 82a/10, 82b/2, 84a/13, 84b/12, 84b/8, 85a/1, 86a/8, 86b/14, 87a/15, 88a/4, 88b/4, 88b/9, 92a/1, 92b/11, 94a/11, 94a/14, 95b/8, 96a/9, 98b/12, 99b/7, 9a/2, 9b/3, 9b/4

ān (< Far. *ān*) güzellik, alım, cazibe

ā. 40b/10, 40b/14

ā.+ını 9b/4
ā.+ııdadur 29a/12
ana (< ET *ana*) anne
a. 160a/14, 160b/3, 163b/7, 164a/1, 58a/15
a.+dın 105b/15, 131a/11
a.+ları 107a/4
a.+larıdur 33b/13
a.+larığa 35b/4
a.+larını 161a/5
a.+m 132a/5, 159b/10, 161a/15
a.+mnı 130a/7, 132a/4
a.+nı 132a/6, 132a/7, 22b/10
a.+sı 129b/2, 158b/11, 158b/15, 159b/3, 161b/3, 171a/7, 35b/3, 86a/12, 86b/1, 95a/13
a.+sıdın 63a/9
a.+sığa 143b/14
a.+sını 129a/5, 129b/2, 131a/11, 132a/8, 161b/3, 171b/1, 22b/9, 32b/14
aņa (< **an+ga*) ona
a. 102b/1, 102b/5, 103b/10, 104b/5, 105a/1, 109a/7, 109b/8, 111a/11, 113a/8, 117b/3, 118b/12, 120a/4, 126b/15, 127a/13, 130b/7, 130b/8, 131b/5, 132b/11, 137a/3, 137b/15, 13a/8, 143b/12, 14a/1, 150a/1, 151a/1, 151a/7, 157b/15, 158a/4, 158a/5, 158b/1, 158b/12, 158b/13, 158b/14, 158b/2, 158b/3, 159a/10, 159b/1, 159b/12, 159b/4, 15a/5, 15b/13, 160b/5, 161b/14, 162b/10, 162b/11, 162b/12, 162b/13, 163b/7, 164a/1, 165a/9, 165b/7, 166a/12, 166a/6, 166b/1, 167a/1, 168a/4, 168b/13, 168b/3, 169a/11, 169b/7, 169b/8, 170b/10, 171a/10, 171a/3, 171b/4, 171b/8, 17b/1, 17b/3, 20b/2, 20b/3, 23b/8, 26b/15, 27a/12, 29b/1, 2a/10, 2a/12, 31a/3, 31b/12, 32b/13, 33a/12, 33b/7, 34a/1, 34a/6, 35a/2, 35b/1, 38a/3, 38b/9, 39a/15, 40b/5, 40b/9, 43a/2, 43a/9, 44b/1, 44b/4, 44b/8, 47a/10, 49a/4, 4b/5, 50b/3, 51a/8, 51b/12, 51b/13, 53a/11, 53a/12, 54a/8, 55b/1, 58b/13, 59a/1, 59b/3, 5b/2, 60a/14, 60b/12, 61b/7, 62b/1, 63a/11, 63b/6, 64a/11, 65b/2, 68a/3, 6b/10, 76a/11, 76a/3, 76a/6, 80a/4, 83b/12, 84b/9, 85a/8, 89a/12, 93b/8, 97b/2

analık (< *ana+lık*) annelik krş. **analik**

a. 159b/14

analik (< *ana+lik*) annelik krş. **analık**

a. 35a/2

‘**anāşır** (< Ar. ‘*anāşir*) unsurlar, bir bütünü meydana getiren parçalar

‘a.+ım 31b/9

‘**anāşır-ı erba‘a**: madde âleminin özünü oluşturduğuna inanılan dört unsur (su, hava, ateş, toprak)

‘a.-ı e.+nı 24b/11

‘**anber** (< Ar. ‘*anbar*) amber, güzel koku, balıktan elde edilen yumuşak, kokulu siyah bir madde

‘a. 135a/14

‘a.+in 126b/4

‘**anber-sirışt** (< Ar. ‘*anbar* +Far. *sirişt*) anberle, güzel kokuyla yoğurulmuş

‘a. 143a/12

ança (< **an+ça*) o kadar, onca, öylece

a. 103b/4, 108b/1, 10a/14, 113a/7, 119a/3, 120a/12, 128a/8, 128b/12, 136b/1, 136b/5, 139b/5, 139b/8, 145a/14, 150b/12, 151a/3, 151b/10, 158b/2, 15a/10, 15a/11, 15a/7, 160b/14, 16b/10, 20b/14, 23a/15, 24b/14, 40b/9, 42b/7, 45a/7, 48a/13, 48b/13, 49b/11, 55a/14, 59a/14, 59b/11, 64a/5, 66a/4, 66a/6, 68a/12, 69b/14, 6b/7, 74a/7, 78b/12, 78b/13, 79a/4, 7a/5, 88a/1, 90a/3, 93a/9, 9b/5

a.+sı 19a/5

anda (< **an+da*) onda, orada

a. 125a/2, 150a/15, 152a/7, 154a/12, 154a/3, 161b/1, 162b/8, 164a/6, 164a/7,

164b/2, 166a/11, 166a/6, 169b/1, 169b/14, 169b/4, 170a/11, 170a/2, 170b/1, 34b/8, 41a/9, 44b/7, 45a/11, 4b/5, 73a/11, 74a/7, 86b/2, 91a/13, 92a/2

andag (< ET *anteg* < **an+ı teg*) o kadar, onca, öyle, bu tarzda

a. 106b/15, 106b/6, 109a/5, 10b/3, 111a/10, 111a/12, 113a/12, 117a/5, 117b/9, 119b/12, 120b/14, 126a/15, 126a/5, 129a/12, 130a/13, 131a/8, 133a/10, 133a/8, 133a/9, 139a/11, 139a/9, 13b/4, 145b/11, 148b/5, 149b/7, 152b/3, 155a/11, 157a/1,

157a/3, 157b/1, 158b/12, 159a/14, 159a/6, 15b/13, 161a/10, 161a/13, 161a/5, 161b/10, 161b/8, 162a/15, 162a/5, 162b/1, 162b/10, 162b/9, 166a/14, 166b/1, 166b/13, 167a/12, 168a/3, 168a/9, 170a/10, 170a/13, 170a/15, 171b/3, 171b/6, 19b/11, 1a/2, 1b/6, 21a/4, 22b/2, 28b/13, 2a/12, 2a/13, 32b/10, 33a/5, 34a/2, 34a/3, 34a/8, 34b/5, 86a/9, 35a/10, 39a/11, 39a/12, 3b/15, 3b/5, 40a/14, 41b/13, 42b/11, 42b/8, 43b/13, 44a/1, 44a/11, 44b/9, 46a/15, 47a/7, 47b/10, 51a/1, 51a/4, 55a/7, 59a/9, 5a/13, 60a/7, 60b/11, 63a/9, 63b/4, 6b/10, 84a/9, 89b/14, 89b/5, 94a/10, 9b/14

andın (< **an+dın*) ondan, oradan

a. 102a/13, 105b/15, 106a/10, 113a/6, 113b/13, 118b/6, 120b/5, 127a/9, 135a/15, 135b/5, 136a/14, 13b/14, 140a/6, 141a/7, 143b/3, 145a/12, 145a/13, 146a/11, 149b/10, 150a/7, 154b/7, 154b/9, 163b/5, 165a/10, 165a/11, 165b/13, 165b/3, 166a/7, 168a/2, 168a/3, 170a/12, 170b/1, 171a/7, 18b/6, 19b/1, 20b/12, 25b/12, 26b/11, 26b/14, 27a/2, 29a/2, 2b/13, 2b/6, 30a/9, 31a/10, 31a/15, 32a/7, 35a/14, 39b/8, 3a/6, 40b/8, 44a/13, 45a/13, 45a/8, 46b/2, 47a/4, 53b/8, 54b/6, 56a/12, 56a/13, 58b/13, 58b/2, 59a/2, 60b/1, 60b/5, 60b/9, 64b/7, 66a/3, 66b/6, 66b/7, 69b/8, 74b/7, 85b/5, 86a/1, 86a/10, 88b/15, 8a/1, 8a/11, 91b/2, 99b/3, 120b/6, 66a/15

ān-heme (< Ar. *ān* +Far. *hama*) cümlesinden, hepsinden

ā. 150b/14, 103b/5, 115b/12, 149b/12, 52b/12, 64b/6, 72a/13, 86a/4, 86b/14, 92a/15

anı (< **an+ı*) onu

a. 100a/2, 103b/11, 103b/12, 103b/8, 103b/9, 104b/5, 107a/15, 109a/6, 110b/8, 111b/11, 111b/15, 112a/5, 114b/7, 114b/8, 115a/8, 117b/1, 120a/3, 120b/4, 120b/9, 121b/6, 123a/9, 123b/15, 124a/13, 124a/4, 128a/4, 129b/7, 12b/1, 130b/6, 132b/1, 133a/2, 138a/6, 139a/11, 13a/13, 141b/9, 142a/11, 142b/10, 142b/6, 142b/9, 145a/10, 145a/11, 146b/13, 146b/7, 147b/6, 149b/10, 149b/12, 151a/7, 152b/1, 154a/13, 154a/4, 154a/5, 154b/1, 154b/2, 154b/4, 154b/7, 155a/14, 156a/10, 156a/11, 156a/13, 156b/15, 157a/5, 157a/6, 157b/9, 158a/14, 158a/2,

158b/1, 158b/11, 158b/6, 158b/7, 158b/9, 159a/1, 159a/14, 159b/1, 160a/4, 160a/7, 160b/9, 161a/13, 161a/3, 161a/4, 161b/3, 163a/10, 163a/4, 163b/1, 163b/15, 163b/8, 163b/9, 164b/10, 164b/4, 164b/9, 165a/10, 165a/15, 165a/8, 165b/15, 165b/3, 166a/13, 166a/3, 166a/9, 166b/3, 166b/6, 167b/4, 168a/15, 168b/10, 169a/4, 169a/7, 169b/15, 16b/1, 170a/2, 170a/4, 170a/5, 170b/15, 170b/9, 171a/2, 171a/3, 171a/8, 172a/1, 17b/10, 19a/1, 1a/4, 1a/6, 1b/12, 20b/3, 24a/3, 24a/6, 24a/7, 26a/10, 27a/13, 27a/9, 28a/4, 29a/15, 29a/6, 29b/12, 2a/2, 2b/13, 2b/2, 2b/3, 2b/5, 30b/12, 30b/2, 31a/9, 32a/12, 32a/7, 34b/14, 35a/12, 35a/3, 36b/10, 37a/2, 37b/2, 38a/14, 38a/4, 38a/5, 38b/6, 39b/13, 39b/3, 40a/1, 40a/11, 41a/15, 41b/15, 42a/12, 42b/14, 42b/9, 43a/5, 44a/15, 44a/2, 44a/3, 44a/7, 44b/3, 44b/6, 45a/1, 45a/14, 45a/7, 45b/1, 45b/2, 46a/13, 46b/2, 48b/10, 48b/7, 4a/12, 4b/9, 50a/10, 50a/9, 52a/2, 53a/11, 54a/15, 54b/5, 54b/6, 54b/7, 54b/9, 55a/14, 55a/3, 56a/4, 56a/5, 57a/4, 57b/1, 57b/11, 58a/12, 59a/8, 59b/10, 5a/8, 60a/10, 60a/14, 60a/5, 60b/4, 60b/8, 63a/1, 64a/6, 65b/12, 68a/8, 69a/15, 69a/7, 70a/12, 72a/4, 81a/7, 82a/12, 82b/15, 85a/1, 85b/2, 87a/10, 87a/13, 87b/14, 88a/11, 88b/7, 89a/2, 91a/10, 92a/7, 93b/12, 94a/15, 96a/8, 98a/1, 9b/14, 9b/7

anıḡ (< **an+ıḡ*) onun

a. 107a/1, 108a/11, 120a/5, 120a/8, 125a/15, 129a/13, 133a/3, 137b/10, 141b/1, 141b/2, 142a/10, 142b/4, 143a/10, 143a/4, 143a/6, 143a/8, 146a/1, 147b/5, 150b/5, 152a/1, 153a/8, 154b/12, 155b/7, 158a/1, 158a/14, 158a/3, 158b/10, 159a/12, 159b/1, 161a/3, 161b/10, 161b/2, 162b/2, 162b/3, 163a/5, 163b/6, 164b/15, 165b/4, 166b/4, 166b/5, 167a/10, 167a/13, 167b/10, 168a/1, 168a/12, 168a/13, 168a/15, 168b/11, 168b/2, 168b/3, 168b/5, 168b/8, 169a/11, 169a/14, 169a/6, 169b/11, 169b/15, 169b/5, 170a/3, 170a/5, 170b/2, 170b/6, 171a/1, 171b/13, 1a/9, 1b/12, 20b/7, 28b/14, 29a/12, 2a/6, 2a/8, 2b/1, 2b/2, 2b/4, 31a/3, 31a/9, 31b/8, 32a/1, 33a/14, 33b/2, 34a/7, 34b/2, 35a/10, 35a/13, 35a/2, 36a/3, 36b/1, 37b/13, 37b/6, 38b/1, 38b/4, 39a/1, 3a/10, 3a/9, 3b/7,

40a/15, 42a/3, 42b/5, 43a/10, 43a/7, 44a/14, 44b/13, 44b/4, 45a/15, 45a/9, 46a/11, 47a/8, 60a/3, 63b/9, 70a/15, 87a/13, 93b/12, 93b/7, 98a/7

a.+da 43b/14, 158b/9

a.+dadur 147b/5

a.+dın 146b/11, 161b/11, 163b/2, 43b/13, 44a/6, 45b/5, 154b/2, 35a/13, 40b/7, 170b/15

ānī (< Ar. *ān* +nispet eki *-ī*) bir anda, hemen, o anda

ā. 44b/5

aṅla- (< ET *aṅla-*) anlamak, idrak etmek

a.-dı 55a/7

a.-maḳlık 55a/4

a.-may 52b/13

a.-ylı 55a/4

aṅlat- (< *aṅla-t-*) anlatmak

a.-tı 139a/12

ant (< ET *ant*) ant, yemin

a. 98a/7

‘ār (< Ar. *‘ār*) utanma, haya, utanılacak şey, ayıp

‘ā. 117b/12, 17b/12, 63b/9

‘ār kııl-: utanmak, hicap duymak

‘ā. kı.-ıp 118a/7

ara (< ET *ara*) ara, arasında

a.+da 106b/1, 108b/7, 147b/12, 35a/13, 50a/10, 50b/1, 61a/13, 81a/8, 84a/3, 88b/6, 90a/14, 91b/9

a.+ğa 110a/2, 129b/4, 131a/4, 146a/9, 146b/1, 154b/5, 159a/1, 169b/8, 30a/10, 56b/8, 68a/15, 72b/2, 74b/14, 81a/7

a.+mızda 45a/15

a.+mızdın 143a/2, 144b/13, 155a/6

a.+sıda 10b/11, 10b/13, 110b/14, 11a/6, 133a/15, 147a/4, 155a/3, 155a/7, 155a/9, 157b/2, 158a/10, 158a/7, 163a/12, 16a/12, 32b/1, 36a/13, 42a/8, 45b/2, 61a/15, 61a/5, 63a/3, 64b/8, 66b/4, 70b/1, 82b/13, 83a/1

a.+sıdaki 78b/10

a.+sıdın 104a/10, 16b/1, 58a/5, 7b/6, 81a/15, 89b/5

a.+sıge 28a/8

a.+sığa 30b/15, 63a/2

ārā (< Far. *ārā*) süs **krş. ārāy**

ā. 155a/8

‘Arab (< Ar. *‘Arab*) Arap yarımadasında ortaya çıkan Sâmi bir kavmin adı

‘a. 89b/14, 94a/8, 94a/9

‘a.+da 113b/1

‘Arabī (< Ar. *‘Arab* +nispet eki *-ī*) Araplara ait olan, Arapça

‘a. 158b/3

A‘rābī (< Ar. *a‘rābī*) çölde yaşayan göçebe Arap (Ar.Eng.Dic., 55a.)

A. 84a/6, 85a/15, 85a/8, 85b/1, 85b/10, 85b/12, 85b/4, 85b/8, 86a/11, 86a/6, 94a/11, 86a/15, 86a/2, 86a/9, 86b/10, 86b/11, 86b/12, 86b/13, 86b/14, 86b/3, 94a/9

A.+ğa 85a/9, 85b/5

A.+ni 86b/12

aralıḡ (< *ara+lıḡ*) 1. uzaklık

a.+ım 52a/1

2. dar yol

a.+nı 69b/12

aralık (< *ara+lık*) aralık

a.+ıda 18b/9

ārām (< Far. *ārām*) durma, dinlenme, rahat, huzur

ā. 110a/6, 112b/5, 118b/4, 119a/2, 119a/3, 123b/9, 124a/10, 124a/5, 13a/10, 149b/2, 19a/4, 24a/4, 50a/15, 54b/1, 56a/1, 69b/12, 92a/7

ārām-ı cānī: gönül rahatlığı, can eğlencesi

ā.-ı c. 18b/14

ārāste (< Far. *ārāsta*) süslü, süslenmiş, bezenmiş

ā. 25a/10, 31a/4, 33b/8, 37b/6, 42b/11, 42b/6, 80a/4, 92a/10

ā.+dür 170b/15

ārāste kııl-: süslemek, hazırlamak, düzenlemek

ā. kı.-ıp 115b/14, 13a/1, 18a/13, 23a/5, 48a/1, 83b/2, 9b/15

ārāy (< Far. *ārāy*) donatılmış, süs **krş. ārā**

ā. 46b/13

ārāyiş (< Far. *ārāyiş*) süs, zinet, bezek
ā. 80a/6

arığ (< ET (Uyg.) *arığ*) temiz, saf
a. 74a/8

arığlığ (< *arığ+lığ*) temizlik, saflık krş.
arığlık
a.+nı 68b/12

arığlık (< *arığ+lık*) temizlik, saflık krş.
arığlûğ
a.+dın 68b/12

‘ārız (< Ar. *‘ārīḍ*) sonradan ortaya çıkan
‘ārız bol-: sonradan ortaya çıkmak
‘ā. b.-dı 163b/3

‘ārız (< Ar. *‘ārīḍ*) yanak
‘ā.+ığa 33a/12

ārī (< Ar. *ārī*) evet, çok iyi, gerçekten
ā. 32b/2, 45b/9, 74b/1, 85b/12, 92b/11, 104a/6, 105a/5, 162a/12, 164b/11, 166b/1, 170b/3, 170b/13, 171a/5, 62b/14, 70a/11

arğa (< ET (Uyg.) *arğa*) 1. sırt
a.+mğa 78a/15
a.+nğa 24a/7
a.+sıdın 18b/12
a.+sığa 18a/6, 19a/11
2. arka (yön)
a. 80b/9
a.+mdın 133b/8
a.+nğa 99b/9
a.+sıda 81a/15, 135a/13
a.+sıdın 11a/12, 33a/2, 166a/11
3. takip eden, peşi sıra gelen, peşinden
a.+mızdın 100b/5
a.+ḡdın 118b/2
a.+sıdın 56b/13, 86a/11, 86b/15, 93b/12, 101a/10, 104b/6, 127b/2, 127b/3, 133b/12, 150b/10, 150b/11, 151a/10, 163a/15
a.+sığa 91a/15, 92b/8, 93b/6, 101b/15

ārmān (< Far. *ārmān*) talep etme, isteme
ārmān kıl-: talep etmek, istemek
ā. k.-ur 12a/1

arslan (< ET *arslan*) aslan
a. 35a/9

art- (< ET (Uyg.) *art-*) artmak, çoğalmak
a.-ar 150b/1

artuğ (< ET *artuğ*) artık, fazla, ziyade
a. 11a/11, 144a/15, 41b/9, 65b/6, 84b/14

aruğ (< ET (Uyg.) *aruğ*) yorgun, zayıf düşmüş
a. 10a/9

aruğlık (< *aruğ+lık*) yorgunluk
a.+ıdın 63a/2

‘arūs (< Ar. *‘arūs*) gelin
‘a. 156b/9, 161b/14, 167a/1, 32b/13, 43a/8, 47a/10, 56a/14, 87a/5
‘a.+ı 56b/1
‘a.+ığa 56a/15
‘a.+nı 144a/3, 65b/7
‘arus-ı Rūmī: Anadolu gelin
‘a.-ı R. 103a/15
‘arūs-ı hücre-nişin: odada oturan gelin
‘a.-ı ḡ. 87a/5

‘arz (< Ar. *‘arḍ*) bir büyüğe sunma, bildirme
‘a. 62a/9
‘a.+ımnı 111b/8
‘a.+ını 10b/12
‘a.+ıḡ 90b/2
‘a.+nı 118a/10
‘arz bol-: sunulmak
‘a. b.-up 54a/9
‘arz kıl-: arz kılmak, sunmak
‘a. k.-dı 24a/10, 107a/7, 107a/9, 114b/4, 118b/13, 131a/5, 151b/11, 155a/5, 163a/9, 164b/3, 169a/2, 170b/7, 30a/11, 30a/4, 42a/13, 42b/2, 46b/6, 50a/8, 53b/13, 53b/4, 55b/14, 55b/9, 63b/8, 69b/9, 71a/4, 72a/8, 81a/8, 83b/8, 87b/5, 94b/15
‘a. k.-dılar 109a/9, 118b/9, 147b/7, 157a/12, 28a/7, 70a/13
‘a. k.-dım 38b/11
‘a. k.-ğanları 153b/2
‘a. k.-ḡıl 171b/8, 24a/5

‘a. k.-ğünça 55b/8
‘a. k.-ıp 125b/11, 125b/8, 35a/1, 61b/14, 84a/9
‘a. k.-mağ kerek 42b/7
‘a. k.-may 62a/13
‘a. k.-sam 111b/8
‘a. k.-ur 125a/9
‘a. k.-ur-men 59b/12
‘arz-ı hāl: halini anlatmak, ne durumda olduğunu izah etmek krş.
‘arz-ı ahvāl
‘a.-ı h.+ni 51b/9, 85b/11
‘a.-ı h.+ini 22a/9, 51b/15, 6a/6
‘arz-ı hāl kıl-: halini anlatmak
‘a.-ı h. k.-dı 8b/8
‘arz-ı ahvāl: halini anlatmak, ne durumda olduğunu izah etmek krş.
‘arz-ı hāl
‘a.-ı a.+ini 90a/10
arz (< Ar. *arz*) dünya, yeryüzü
a.+ka 162b/11
arzū (< Far. *arzū*) istek, dilek
ā. 150a/7, 156a/4, 171a/9
ā.+m 165b/4, 71a/15, 71a/5
ā.+sı 130b/12
arzū kıl-: istemek, arzu etmek
ā. k.-dı 67b/5
ā. k.-ğandur 117b/7
ā. k.-sa 143a/12
ā. k.-ur-men 134b/8
ā. k.-urlar 120a/5
arzū-yı hēç: hiçlik arzusu, hiç olma arzusu
ā.-y1 h. 76a/3
arzū-yı ihtiyāc: ihtiyacını karşılama arzusu
ā.-y1 i. 144b/10
arzū-yı vişāl: kavuşma arzusu
ā.-y1 v.+imni 20b/9
arzūluk (< Far. *arzū* +Tü.+*luk*) arzulu, istekli
ā.+dur-men 74a/11
as- (< ET *as-*) asmak, bağlamak

a.-kan 89a/10, 89a/8
a.-saṇ 133a/10
‘aṣā (< Ar. ‘aṣā) uzun sopa, değnek, baston
‘aṣā-yı āhenīn: demir çubuk, demir asā
‘a.y1 ā. 115a/7
Āsaf özel ad, Süleyman peygamber’in ünlü vezirinin (Asaf bin Berhiya) ismi
Ā.+nı 78b/15
‘aṣā-keṣ (< Ar. ‘aṣā +Far. *kaṣ*) kör yedekçisi, körün yardımcısı
‘a.+ni 130b/8, 131a/1, 131a/2, 131a/6
‘aṣā-keṣī (< Ar. ‘aṣā +Far. *kaṣ*, Far. *ī*) bir kör yardımcısı
‘a. 130b/6
āsān (< Far. *āsān*) kolay
ā. 108b/6, 120a/6, 134b/10, 142b/5, 7a/4, 93b/10
ā.+dur 109a/2, 15a/7, 55a/4, 5a/4
āsān kıl-: kolaylaştırmak
ā. k.-mağ 28a/3
ā. k.-ur 142b/10
ā. k.-ur ér-di 48b/12
āsānī (< Far. *āsān* +nispet eki *-ī*) kolayca, kolaylıkla
ā. 56b/13
āsānlık (< Far. *āsān* +Tü.+*lık*) kolaylık
ā. 125b/9
ā.+ka 65a/6
āsāyiṣ (< Far. *āsāyiṣ*) emniyet, güvenlik
ā. 131b/14
‘asel (< Ar. ‘asal) bal
‘a.+ni 65a/15, 66a/13
‘ases (< Ar. ‘asas) asayışı korumak için kol gezen gece devriyesi
‘a. 88b/12
‘a.+ğa 88b/12
aṣḥāb (< Ar. *aṣḥāb*) sahipler, bir şeyle ilgili olanlar, bir şeye veya bir kimseye mensup bulunanlar
a. 46a/4
a.+ları 126a/7, 70b/5

aşhâb-ı dergâh-ı pâdişâh: padişah kapısında bulunanlar

a.-d.-ı p.+lar 32b/7

aşhâb-ı destâr: sarıklılar

a.-ı d. 14a/14

aşhâb-ı devlet: devlet adamları

a.-ı d. 114b/6

aşhâb-ı Kehf: Yedi Uyurlar; Kıtmir adındaki köpekleriyle birlikte, Hristiyanlara baskı yapan hükümdardan kaçarak sığındıkları mağarada üç yüz küsur sene uyuduktan sonra tekrar uyanan yedi kişi

a.-ı K.+ni 29a/8, 45b/8, 60a/1

aşhâb-ı şevk: şevkli insanlar

a.-ı ş.+idin 2b/9

asıl- (< *as-ıl-*) asılmak, asılı vaziyete getirilmek

a.-dı 29a/1

a.-ıp 90b/10

a.-urlar 114b/8

âsitân-büşlük (< Far. *âstân* +Far. *būs* +Tü.+*lık*) eşik öpme krş. **âsitân-büşlük**

â.+ka 78b/9

âsitân-büşlük (< Far. *âstân* +Far. *būs* +Tü.+*luk*) eşik öpme krş. **âsitân-büşlük**

â.+ka 110a/9

âsitâne (< Far. *âstāna*) eşik

â.+niş 32b/8

â.+side 114b/7

aşl (< Ar. *aşl*) esas, asıl, öz, soy

a. 95a/2, 156a/4, 1b/8

a.+ı 95b/8

a.+ıdın 58a/4

a.+ıdur 61a/8

a.+ıge 68b/1, 89b/9

a.+ığa 156a/5, 16b/4, 72a/10

a.+ıña 25b/13

aşl-ı bed: kötü yaratılış

a.-ı b.ni 23a/11

aşl-ı neseb: şerefli soy

a.-ı n. 102a/8

aşl-ı perde: perdenin iç yüzü, perdenin arkasındakilerin hakikati

a.-ı p. 58a/2

aşl-ı vücūd: varlığın aslı, varlık

a.-ı v. 146b/11

aşlā (< Ar. *aşlā*) hiçbir vakit, hiçbir zaman, hiçbir şekilde, kesinlikle, kat'iyen

a. 105a/2, 144b/10, 1b/14, 1b/4, 66b/13, 67b/3, 80b/7

aşllik (< Ar. *aşl* +Tü.+*lik*) bir şeyin aslı, özü

a. 134a/9

asra- (< Mo. *asara-*) saklamak, korumak (TMEN I, § 20, s.130; Lessing 1960: 56b)

a.-p 158b/7

ast (< ET *ast*) alt, aşağı

a.+ıda 104a/15, 122a/9

a.+ıdadur 63a/9

a.+ıdın 122a/7, 122b/14, 123a/4, 169b/1

a.+ığa 122a/4, 125a/4, 51a/6

a.+ın 80a/7

âsumân (< Far. *âsmân*) gök, gökyüzü, sema, felek

â.+da 167b/13

â.+dağı 13b/6

â.+daki 79a/14

â.+dağı 118a/2

â.+dın 55a/8

â.+ğa 109a/13, 130b/15, 52a/7

âsumân-ı çehâr: dördüncü felek, göğün dördüncü katı

â.-ı ç.+umnı 126a/3

aş (< ET *aş* <AT **aş*) yenilmek üzere pişirilmiş yiyecek, yemek, taam

a. 14b/12, 21b/2, 21b/3, 149b/13

a.+nı 113a/2

aş- (< ET *aş-*) aşmak

a.-ıp ér-di 2a/11

a.-tı 117a/9

‘âşık (< Ar. *‘âşık*) sevgi ve muhabbetle bağlı olan, âşık

‘â. 103b/14, 107b/1, 123b/10, 146b/9, 153a/1, 160b/5, 19a/2, 28a/8, 32b/1, 33a/8, 43b/6, 49a/3, 50a/2, 54b/12,

54b/4, 80a/14, 80b/8, 81a/14, 85a/13, 9b/3, 123b/10

‘ā.+dur 67a/3, 67a/5

‘ā.+ı 151a/6

‘ā.+ını 54b/2, 61b/14

‘ā.+ınnı 17b/2, 62b/2

‘ā.+lar 149b/13, 43b/12, 67a/3

‘ā.+nı 116a/13, 22a/4, 26a/11, 26a/13, 54b/4b/

‘āşık bol-: âşık olmak

‘ā. b.-dı 112b/11, 141b/12, 149b/9, 162b/11, 162b/13, 19a/3, 65b/12, 88b/7

‘ā. b.-dılar 169b/2, 16a/1

‘ā. b.-gende 28b/11

‘ā. b.-ğanı 111a/2, 47a/11

‘ā. b.-ğânıda 84a/6

‘ā. b.-up 129a/4, 141a/1, 149a/12, 28b/2

‘ā. b.-ur 125a/8

‘āşık-ı bî-çäre: çaresiz âşık

‘ā.-ı b. 17b/2

‘āşık-ı bî-karār: kararsız âşık

‘ā.-ı b. 113b/12, 5b/11

‘āşık-ı muntazır: intizâr eden, gözleyen âşık

‘ā. m.+ınnı 47a/6

‘āşık-ı nigerân: bakan, baka kalan âşık

‘ā.-ı n 110a/6, 111b/1, 112b/10, 86b/4, 103b/14, 19a/2

‘āşıklık (< Ar. ‘āşık+Tü.+lık) aşıklık, sevgi ve muhabbetle bağlı olma durumu

‘ā. 3b/15

‘ā.+ğa 29a/7

āşinā (< Far. āšnā) bildik, tanıdık

ā. 117a/13, 172a/3

ā.+sıdın 150a/4

āşinā bol-: tanınmak, bilinmek

ā. b.-dı 6b/14

ā. b.-ğanı 47a/13

ā. b.-mağ kerek 57a/11

ā. b.-up 122a/2

ā. b.-urı 8a/4

āşinā kıl-: tanıtmak, bildirmek

ā. k.-ur-men 8b/2

āşinālik (< Far. āšnā+Tü.+lık) tanışıklık krş. āşinālik

ā.+dın 23a/3

ā.+ı 123b/9

ā.+nı 23b/8

āşinālik (< Far. āšnā+Tü.+lık) tanışıklık krş. āşinālik

ā.+ı 15b/8

āşiyān (< Far. āşyān) kuş yuvası, mesken krş. āşiyāne

āşiyān-ı mağrib: güneşin batma esnasındaki yuvası, battığı yer

ā.-ı m.+ge 167a/3

āşiyāne (< Far. āşyāna) kuş yuvası, mesken krş. āşiyān

ā. 119b/14, 22b/4, 24a/12, 78a/12

ā.+dın 87a/15

ā.+sıdın 119b/15, 24a/5

ā.+siğa 24a/10, 24a/7

ā.+sini 24a/6

āşiyāne kıl-: ev kurmak, yerleşmek

ā. k.-ıp 125a/2

ā. k.-ıp ér-di 124b/4

āşkār (< Far. āşkār) açık, meydanda, gözle görülebilen, belli krş. āşkārā, āşkäre

āşkār kıl-: açığa vurmak, belirtmek

ā. k.-sam 55b/7

āşkār bol-: belli olmak

ā. b.-ur 20b/11

āşkārā (< Far. āşkārā) açık, meydanda, gözle görülebilen, belli krş. āşkār, āşkäre

āşkārā bol-: belli olmak

ā. b.-ğandur 7a/11

ā. b.-sa 65a/10

ā. b.-ur 7a/9

āşkārā kıl-: açığa vurmak, belirtmek

ā. k.-ğan 50a/14

ā. k.-ğu 135a/10

āşkäre (< Far. āşkāra) açık, meydanda, gözle görülebilen, belli krş. āşkār, āşkārā

ā. 56a/4

	āškāre kıl- : açığa vurmak, belirtmek ā. k.-dı 9a/7		131a/11, 132a/4, 132a/5, 132a/6, 132a/7, 132a/8, 163a/3, 163a/7, 171a/15, 171a/7, 22b/10, 22b/9, 41a/14, 64a/1, 64b/3, 96a/13
āşüfte	(< Far. <i>āşufta</i>) iffetsiz kadın, aşifte ā. 41a/14 ā.+ni 29a/1		a.+larıdur 33b/13 a.+larığa 55b/4
at	1. (< ET <AT *āt) ad krş. aṭ (1) a. 44b/1 a.+ı 50b/14, 107a/2, 142b/6, 162b/3, 162b/4 a.+ığa 58b/14, 95a/1 a.+ım 71a/15, 71a/4, 69b/10 a.+ımğa 99a/10 a.+ını 100b/8, 106b/15, 123b/7, 124a/3, 151a/3, 30b/9, 3b/10, 82b/2, 85a/11, 98a/13, 163b/9 a.+ıña 79a/15 2. (< ET <i>at</i>) at, bir hayvan krş. aṭ (2) a. 45a/15, 45b/6 a.+ığa 135b/14 a.+nı 45a/8		a.+m 113a/7, 136b/11, 136b/12, 136b/13, 136b/3, 136b/6, 143b/15, 161a/2, 169b/6, 169b/7, 169b/8, 55b/13 a.+mğa 165b/11 a.+mızdın 142b/15 a.+mnı 136a/15, 136a/9, 136b/14, 137b/1, 158a/5, 166a/12, 169b/3, 169b/8 a.+mnın 137a/15 a.+nı 58a/14 a.+ṭ 169b/11, 41a/11 a.+ṭdın 158a/13 a.+sı 110a/10, 144b/2, 158a/2, 162b/11, 33b/7, 3b/12, 41a/13, 41a/3, 41b/2, 64b/4, 64b/5, 76a/9, 84b/10, 84b/13, 85a/4, 87b/15, 88a/13 a.+sığa 110a/8, 130b/1, 171b/2, 88a/13, 88a/5, 88a/7 a.+sını 112a/9, 130b/1, 135b/12, 135b/13, 16a/12, 171b/2, 24a/14, 32b/15, 41a/12, 76a/8, 88a/5
aṭ	1. (< ET <i>at</i> <AT *āt) ad krş. at (1) a. 3a/12, 61a/1 a.+ını 83b/1 a.+nı 45a/13, 45b/4 2. (< ET <i>at</i>) at, bir hayvan krş. at (2) a. 45b/10, 53b/11, 93b/3, 109a/13, 109b/8, 110b/10, 112b/8, 169a/14 a.+dın 165b/2 a.+ı 93b/2 a.+ımnı 170b/1 a.+ını 43b/12, 170a/11 a.+ları 169b/4 a.+larını 170a/9 a.+nı 53b/11, 93b/3, 93b/4, 154a/4, 170a/12, 170b/1		ata- (< ET <i>ata-</i> <AT *āta-) 1. adını anmak, zikretmek a.-madı 98a/13 2. isim vermek a.-dılar 155b/11, 82b/2
at-	(< ET (Uyg.) <i>at-</i>) atmak, fırlatmak a.-қан 109a/14 a.-ken 98b/7 a.-tı 131b/1	‘atā bağış	(< Ar. ‘atā) cömertçe verme, ihsan, bağış ‘atā kıl- : iyilik yapmak, bağış yapmak ‘a. k.-dı 33b/6 ‘a. k.-gay-sen 27a/7 ‘atā-yı bī-sūāl : sebepsiz, karşılıksız iyilik ‘a.-yı b. 111a/6
ata	(< ET (Uyg.) <i>ata</i>) baba, ata, ced a. 104a/10, 105b/3, 107a/4, 122b/11, 122b/12, 129a/5, 129b/2, 130a/7,	aṭālet durma, tembellik a. 57a/12 atasızlık (< <i>ata+sızlık</i>) babasızlık a. 82b/13	(< Ar. ‘atālet) hareketsizlik, boş

‘atebe (< Ar. ‘ataba’) eşik
 ‘a. 17a/4
 ‘a.+sidin 84a/3

āteş (< Far. ātiş) ateş
 āteş-i hecr: ayrılık ateşi
 ā.-i h.+de 17a/15
 āteş-i cān-sūz: can yakan ateş
 ā.-i c.147a/11
 āteş-i ‘ışk: aşk ateşi
 ā.-i ‘1. 9a/10
 ā.-i ‘1.+nı 59a/12, 6a/12
 āteş-i ṭabī‘at: huy, yaratılış ateşi
 ā-i ṭ.+ni 10a/7

āteş-gede (< Far. ātiş-kada) ateşe tapanların mabedi
 ā. 31b/5
 ā.+sige 106b/2

āteşin (< Far. ātiş +īn) ateşten olan, ateş renkli
 ā. 33a/12

atlıġ (< at+lıġ) adlı, isimli krş. atlık
 a. 106a/3, 129a/4, 133a/13, 156b/9, 162a/14, 162b/2, 165b/10, 166b/15, 28b/14, 32b/13, 3b/7, 43a/8, 47a/10, 161b/14, 161b/15, 84a/6, 85a/10

atlık (< at+lık) adlı, isimli krş. atlıġ
 a. 51a/4

av (< ET (Uyg.) av<AT *āb) av
 a.+da 158b/14, 159b/13, 161a/4
 a.+dın 159a/4, 169a/15
 a.+ge 169a/15
 a.+ıġa 72a/1
 a.+nı 162a/1, 165b/1

āvāre (< Far. āvāra) kararsız, şaşkın, perişan
 ā. 165a/4

āvārelik (< Far. āvāra +Tü.+lık) avare olma durumu, başıboşluk, kararsızlık
 ā.+ka 86a/14

āvāz (< Far. āvāz) ses, seda krş. āvāze
 ā. 102a/4, 11a/7, 11a/8, 11a/9, 126b/10, 126b/9, 12a/9, 60b/2, 60b/9, 74a/9, 8a/10, 96b/13, 96b/14, 97a/2, 97a/3, 97a/4

ā.+dur 11a/9
 ā.+ı 102a/4, 120b/13, 151a/8, 58b/8, 62a/11
 ā.+ıdın 122a/8, 58a/7
 ā.+ıġa 102a/10, 58b/8
 ā.+nı 65b/1
 ā.+ıdın 126b/10, 126b/11
 ā.+nı 126b/11, 12a/14, 60b/6, 96b/12

āvāz kıl-: bağırmak, haykırmak
 ā. k.-dı 106a/3, 12a/2, 60b/4, 8a/5, 8a/8, 97a/1
 ā. k.-ġu 60b/8
 ā. k.-masam 97a/1
 ā. k.-salar 102a/3
 ā. k.-sam 96b/15

āvāze (< Far. āvāza) ses, seda krş. āvāz
 ā. 70a/10

āvāzī (< Far. āvāz +Far. ī) bir ses
 ā. 110b/2, 60a/11

‘avd (< Ar. ‘avd) geri dönme, rücu
 ‘avd kıl-: geri dönmek
 ‘a. k.-dı 163b/7

āvīhte (< Far. āvīhta) asılmış, asılı, sarkıtılmış
 ā. 40b/3

‘avn (< Ar. ‘avn) yardım etme, yardım
 ‘a.+idin 164b/11

‘avret (< Ar. ‘avra’) kadın, avrat
 ‘a. 159b/11, 40a/3, 8a/5, 99a/13
 ‘a.+ge 40b/12
 ‘a.+lerdin 40a/10, 41b/8
 ‘a.+ni 40b/15
 ‘avret-i dellāle: muhabbet tellālî kadın
 ‘a.-i d. 40b/8
 ‘a.-i d.+ni 40b/8, 40b/9

‘avret-āne (< Ar. ‘avra’ +Far. āne) kadınlara yakışır şekilde
 ‘a. 21b/2, 83b/2

‘avretī (< Ar. ‘avra’ + Far. ī) bir kadın, bir avrat
 ‘a. 40b/11
 ‘a.+dür-men 165b/8, 165a/3

avvalğ (< Ar. *evvel+ğ*) evvelki, önceki krş.
avvalkı

a. 13a/10, 148b/11, 42b/3, 8b/15,
69a/10

avvalkı (< Ar. *evvel+kı*) evvelki, önceki krş.
avvalğı

a. 128b/5, 133a/9, 14b/5, 14b/6,
46a/10, 56a/15, 56b/10, 57a/6, 79a/12

a.+sı 56b/15

ay- (< ET *ay-*) söylemek, demek

a.-dı 10b/6, 115b/2, 115b/6, 116a/10,
120a/6, 124a/5, 126b/11, 127a/10,
127a/12, 127a/4, 12a/11, 12a/13,
12b/2, 144b/9, 155a/10, 156a/1,
156b/12, 157a/15, 157b/6, 15b/1,
15b/6, 161a/8, 164a/1, 165b/4,
169a/11, 16a/11, 16a/5, 16a/7, 16b/6,
16b/8, 171a/7, 17a/14, 17a/9, 18a/15,
18a/2, 19a/7, 22b/11, 22b/5, 25a/15,
28a/2, 28b/5, 2a/7, 30b/8, 31a/12,
33a/13, 33a/3, 35a/5, 36a/1, 36a/12,
36b/10, 36b/15, 36b/6, 37a/2, 37a/3,
37a/4, 37a/7, 37b/10, 37b/5, 38a/13,
38b/8, 39a/11, 39a/6, 40a/3, 40a/8,
40b/7, 41a/10, 41a/14, 41a/7, 41b/12,
41b/7, 42a/11, 42a/7, 42b/2, 42b/5,
43b/1, 44a/12, 44a/14, 44a/3, 44b/10,
45a/2, 45a/3, 46a/8, 49a/1, 49a/8,
4a/15, 51b/10, 53b/15, 53b/5, 56b/9,
57a/4, 59b/6, 5a/11, 60a/15, 69b/4,
6b/10, 6b/5, 71b/12, 75b/4, 78a/14,
82b/9, 86a/4, 86b/6, 8a/12, 8b/1, 8b/3,
8b/4, 8b/5, 8b/6, 98b/6, 9a/8, 9b/1

a.-dılar 122b/1, 129b/11, 143a/3,
144b/12, 14b/12, 15a/2, 170b/14,
18b/2, 1b/1, 29a/3, 45a/12, 45a/8,
45b/12, 45b/15, 46a/12, 70a/13

a.-dım 117b/3, 117b/4, 124b/14,
146a/10, 160b/4, 170b/9, 42b/6, 75b/5

a.-dın 139a/14

a.-dük 102a/15

a.-ğıl 164a/6, 21a/5

ay (< ET *ay* <AT **hāy*) 1. ay, kamer,
gök cismi

a. 22a/8, 43a/15, 162a/3, 55a/1, 57b/2,
65a/2, 98b/5, 167a/3, 157b/1

a.+nın 33a/2, 66b/14

a.+nı 167b/13, 171a/2

2. ay, yılın on iki bölümünden her biri

a. 33b/15, 34a/11, 42b/5, 82b/1, 55a/2

a.+da 34a/1, 153a/2

a.+dur 38a/1

aya- (< ET (Uyg.) *aya-*, Çağ. *aya-*)
esirgemek, alıkoymak (EDPT, 267b-
268a; Seng., 53v.13)

a.-ğalı 49a/13

āyā (< Far. *āyā*) şaşırtma, sorma, ümit ve
istek ifade eder, acaba

ā. 115b/12, 88a/6

ayağ (< ET *adağ*) ayak, kadem krş. **ayağ**

a. 102b/8, 110b/15, 144b/4, 36b/2,
40a/12, 6b/1, 86b/10, 99b/15

a.+dadur 110b/15

a.+ı 114b/7, 128b/3, 18a/7, 26b/4,
52b/1, 52b/14, 52b/3, 63a/8, 7b/8

a.+ıda 116b/11, 124a/4, 90a/10

a.+ıdın 41a/4

a.+ığa 108a/1, 134b/15, 143a/8,
143b/6, 145a/3, 145b/3, 149a/6,
158b/5, 161b/3, 16b/5, 171b/11,
18a/13, 21b/9, 30b/4, 32a/15, 32a/8,
45b/7, 53a/1, 58a/1, 81b/4, 88a/11,
8b/10, 8b/12

a.+ım 42a/5

a.+ımdın 41a/11

a.+ımğa 112a/2, 50b/10

a.+ımnı 100b/5, 50b/8

a.+ını 100b/7, 24a/11, 57b/11, 9b/7

a.+ın 51a/5

a.+ında 90b/1

a.+ındın 48b/14

a.+ınğa 134b/15

a.+larım 52b/10

a.+larını 134a/4

a.+nı 171a/15

ayağ (< ET *adağ*) ayak krş. **ayağ**

a. 76a/7

‘ayān (< Ar. *‘iyān*) açık, aşikar, gözle
görülür, belli

‘a. 120a/12, 34a/9

‘ayān kıl-: açık etmek, ortaya
çıkarmak

‘a. k.-ıp 146a/5

a‘yān (< Ar. *a‘yān*) ileri gelenler, eşraf

a. 64a/13

a.+ını 138b/14

a'yân-ı büt-perest: puta tapanların ileri gelenleri

a.-ı b.+ler 15a/1

a'yân-ı devlet: devletin ileri gelenleri

a.-ı d. 138a/1, 58b/15

a.-ı d.+i 51a/10

a'yân-ı memleket: memleketin ileri gelenleri

a.-ı m. 12b/4, 58b/4

a.-ı m.+ni 110a/11

a'yân-ı saltanat: saltanatın ileri gelenleri

a.-ı s. 145b/6

Ayaz özel ad

A. 107a/14, 107a/2, 107a/3, 107a/4, 107b/14, 107b/8, 108b/2

A.+dın 107a/13

A.+ğa 106b/13, 107b/6, 107b/8

A.+nı 107b/12, 107b/15

‘ayb (< Ar. ‘ayb) utanılacak hal ve davranış

‘a. 84b/12

‘a.+ı 84b/12, 85a/1

‘a.+ıdın 131a/3

‘a.+ınnı 17b/6

‘a.+nı 15b/5, 83b/11, 83b/12

‘ayb-nāk (< Ar. ‘ayb +Far. nāk) ayıplı, kusurlu

‘a. 131a/3

āyīn (< Far. āyīn) yol, usul, tarz

ā. 100a/9

āyīne (< Far. āyīna) ayna

ā.+de 142a/1

ā.+ni 142a/1

ā.+si 66b/14

ā.+sidin 10a/6

āyīne-yi sīmīn: gümüşten olan ayna

ā.-yi s. 84a/8

āyīne-yi zerrīn: altından olan ayna

ā.-yi z. 138a/13

aylan- dönmek, dolanmak krş. YUyg. *aylan-* (YUyg.TS, 24b)

a.-ğanlarga 6a/13

aylık (< ay+lık) aylık, ...ay kadar, ...aydan beri var olan krş. **aylık**

a. 52a/9

aylık (< ay+lık) aylık, ...ay kadar, ...aydan beri var olan krş. **aylık**

a. 51b/3, 52a/1

‘ayn (< Ar. ‘ayn) aynı, benzer, bütün, tamamıyla

‘ayn-ı şevāb: bütünüyü, tamamen sevap

‘a-ı ş. 95a/2

‘a.-ı ş.+dur 5b/8

‘ayn-ı haṭā: tamamıyla hata

‘a.-ı ḥ. 54b/14

‘a.-ı ḥ.+dur 39a/6

‘ayn-ı cefā: tamamıyla cefa

‘a.-ı c.+dur 39a/7, 130a/9

‘ayn-ı ‘ışk: tümüyle aşk

‘a-ı ‘ı. 57b/10

‘ayn-ı ahmaklık: tamamıyla ahmaklık

‘a-ı a.+dür 126b/8

‘aynı (< Ar. ‘ayn +Fars. izâfet kesresi -i) bir şeyin benzeri, aynısı, kendisi

‘a. 115b/14, 119a/6, 122a/6

ayrıl- (< ET *adri-*) ayrılmak

a.-dım 23b/15, 66a/15

a.-maklık 43b/6

a.-mas 150b/5

ayt- (< ET *ayt-*) söylemek

a.-a 114b/8, 20a/14, 41a/14, 49b/3

a.-a-sen 107b/4, 111a/7, 125b/10, 135a/8, 147a/11, 57b/9, 67b/11, 79b/12, 81b/13, 92b/11, 77b/14

a.-adur 110b/6, 11a/13, 11a/7, 132b/9, 137a/14, 137b/1, 47b/14, 48a/5, 52b/13, 53b/14, 83a/15, 84b/7, 97a/1

a.-adurğan 34b/12

a.-ay 109b/1, 146a/9, 163a/1, 98a/2

a.-gen 104a/12

a.-gençe 24a/9

a.-gey 162a/11

a.-gil 30b/1

a.-ğanığa 81b/3
a.-ğay 41b/1
a.-gül 110b/10, 135a/2, 155b/15, 155b/5, 155b/9, 160b/15, 163a/11, 16a/10, 19a/6, 51a/9, 64b/5, 80a/13, 90b/2
a.-ıñ 139a/4
a.-ıñlar 103b/15
a.-ıp 24b/4, 107b/15, 110b/11, 115a/9, 128b/7, 160b/3, 2a/13, 51b/15, 73a/9, 85b/11, 86a/10, 98a/8
a.-ıp êrdi 86b/11
a.-ıpdur 52b/2
a.-ıpdurlar 10a/4, 111a/12, 112a/6, 114a/1, 116b/12, 117a/2, 117b/9, 126b/13, 130a/10, 17b/10, 1a/3, 25b/10, 32b/3, 33a/9, 40a/14, 46a/1, 52a/14, 52b/5, 52b/7, 59b/7, 60b/11, 60b/7, 62a/7, 63a/9, 67a/7, 69a/6, 74a/2, 84a/9, 84b/9, 89b/9
a.-qalı 21b/15
a.-qan 135a/12, 141b/8, 145b/11, 48a/10, 48a/14, 59a/1, 86a/3
a.-qan êken 75a/4
a.-qanqa 49a/7
a.-qanda 74b/15
a.-qandur 14b/8
a.-qanı 100a/4, 100a/6, 130b/3, 134a/15, 161a/15, 45a/14
a.-qanığa 45a/15, 45b/2
a.-qanım 48a/13
a.-qanımı 45b/1
a.-qanıñ 54a/1
a.-qay-sen 138b/3
a.-ken 98b/7
a.-ku 121b/2
a.-ma! 2b/13
a.-madı 159b/11, 25b/14
a.-madı mu 97b/14
a.-mağay-sen 42b/4, 84a/1
a.-mağ 114a/2
a.-mağdın 162a/12
a.-map êrdi 64b/1
a.-masam 135a/9, 159a/3

a.-masağ 135a/3, 135a/8
a.-maslıqqa 171b/15, 85b/1, 94b/13
a.-sa 11b/3, 42b/9
a.-sam 12a/10
a.-sang 32a/13
a.-sağ 34b/7
a.-tı 100a/15, 100a/4, 100a/5, 100b/4, 101a/8, 103b/3, 103b/7, 104a/13, 105b/12, 106b/15, 107b/3, 107b/8, 108a/3, 108a/8, 109a/1, 109a/11, 110b/10, 111a/12, 111b/12, 112b/13, 115a/11, 115a/7, 117b/11, 117b/15, 118a/1, 118a/11, 118a/4, 11b/12, 11b/4, 120a/6, 120b/1, 121a/13, 121b/1, 121b/11, 121b/5, 127a/9, 127b/7, 129b/9, 130a/5, 130a/6, 130a/8, 131b/5, 132b/9, 133b/7, 134b/14, 135a/7, 138b/14, 139a/1, 139a/3, 13a/10, 144a/14, 145a/6, 148b/4, 149b/3, 154b/9, 155a/10, 155b/11, 156a/9, 157a/12, 157b/8, 158a/13, 159a/15, 159a/2, 160b/1, 163a/11, 165b/15, 166a/15, 167a/15, 168b/10, 168b/4, 169a/3, 169b/11, 169b/9, 170a/15, 170b/4, 171a/15, 171a/9, 18a/5, 22a/12, 22a/9, 24a/1, 25b/1, 26a/8, 27a/12, 29a/10, 29a/8, 29b/2, 31b/4, 34a/11, 35b/11, 41b/1, 44a/7, 46b/4, 47a/15, 47b/3, 47b/7, 48a/11, 48a/12, 48a/3, 48a/5, 48b/13, 49a/12, 49b/3, 50a/13, 50b/11, 50b/7, 51a/14, 51a/8, 52a/10, 52a/11, 52a/14, 52a/3, 52b/13, 52b/15, 52b/2, 52b/5, 52b/7, 53a/6, 53b/7, 54a/12, 54b/12, 54b/13, 55b/13, 56a/9, 56b/15, 56b/2, 57a/12, 57a/6, 57b/4, 59a/4, 59b/10, 59b/12, 59b/13, 5a/2, 60b/5, 61a/10, 61a/11, 61b/8, 62b/7, 64b/12, 64b/2, 64b/5, 65a/10, 65a/8, 66a/12, 66a/15, 66b/3, 66b/4, 66b/7, 67a/10, 67a/6, 68a/4, 68b/14, 68b/9, 69a/10, 69a/6, 6a/6, 70a/4, 70a/6, 70b/8, 72a/3, 72b/2, 72b/6, 73a/1, 73b/10, 74a/11, 74a/5, 74b/1, 74b/12, 74b/6, 75b/10, 76a/1, 76b/14, 76b/7, 76b/9, 77a/5, 77b/10, 77b/13, 78a/3, 78a/7, 78b/10, 9b/1, 79b/11, 79b/15, 81a/1, 81a/11, 81b/14, 81b/5, 82b/11, 84a/15, 84b/11, 84b/2, 84b/5, 85a/15, 5a/5, 85a/7, 85b/12, 85b/13, 86a/13, 86a/7, 86b/1, 86b/4, 87a/12, 87b/13, 87b/14, 88b/4, 89b/13, 90b/4, 91a/1, 91a/7, 92b/11, 92b/4, 93a/15, 93b/9, 94a/13, 94a/15, 94a/9, 96a/13, 96b/15, 96b/2, 96b/4, 96b/7, 97a/9, 97b/15, 97b/5, 98a/10, 98b/12, 98b/9, 99a/13, 99a/14, 99a/6, 99b/2, 9b/5, 11a/15
a.-tılar 128a/4, 135a/10, 148b/13,

14b/4, 14b/7, 27b/10, 55b/4, 58a/13, 58b/12, 58b/7, 63a/14, 70b/10, 78b/2, 79a/11, 79a/13, 79a/6, 83a/13, 94a/10, 94a/9, 65b/3
a.-tım 161b/10, 166a/8, 35b/5, 61a/9
a.-u-sizler 29a/6
a.-updur 45b/13
a.-ur 111b/4, 135a/13, 146a/2, 155a/4, 158a/10, 158a/12, 81a/9, 85b/14, 85b/15, 8b/10, 99b-8
a.-ur érdi 128a/15, 155a/3, 158a/6, 47b/10, 48b/6, 68b/6, 88b/14
a.-ur érdiler 14a/8
a.-ur-men 81a/12
a.-ur-sen 114a/8, 118a/1, 11a/15, 11b/3, 16a/7, 25a/7, 29a/4, 64b/4, 71b/5, 99a/6
a.-urğa 117a/13, 6a/7
a.-urlar 156a/5, 158a/8, 60a/4
a.-ur-siz 52a/12
ayta al-: söyleyebilmek
a.- a.-madı 105b/14
aytur- (< ET (MK) *aytur-*) söylemek, söyletmek
a.-lar 10a/13
‘ayyār (< Ar. *‘ayyār*) hilekâr, hileci, düzenbaz (kimse)
‘a. 36a/10
‘ayyārī (< Ar. *‘ayyār* +Far. *ī*) bir hilekâr, bir düzenbaz
‘a. 89a/6
‘ayyār-pīše (< Ar. *‘ayyār* +Far. *pēša*) düzenbaz, hilekâr
‘a. 88b/12
az (< ET *az* <AT **hāz*) az, yetersiz
a. 137b/1, 24a/14, 55a/1, 76a/5, 90b/13
a.+dın 93b/9
a.+dur 71a/13
a.+ğa 79b/2, 93b/9
a.+ı 133b/3, 136a/6, 137a/12, 137a/15
a.+rak 133b/2, 85b/4
a‘zā (< Ar. *a‘zā*) organlar
a.+da 57b/15
a.+larıdın 70b/12
a.+larınge 66b/5

a.+m 139b/11
a.+mdın 139b/12
a.+nı 57b/7
a.+nıñ 24b/14
a.+sı 65b/12, 86a/9, 140a/3, 21b/13
a.+sıdın 70a/2
a.+sığa 72b/7, 76a/15
a.+sını 76b/10
‘azāb (< Ar. *‘azāb*) keder, işkence, pişmanlık, çaresizlik
‘a. 42b/14, 126b/15
‘a.+ıñ 8a/13
‘a.+lar 146b/7
‘a.+ları 119a/3
‘a.+larını 145b/8
‘azāb kıl-: acı vermek, eziyet etmek
‘a. k.-ur ér-diler 104b/5
‘azābī (< Ar. *‘azāb* +Far. *ī*) bir keder, bir azap
‘a.+dür 79b/12
āzād (< Far. *āzād*) serbest bırakma, serbestlik
āzād kıl-: serbest bırakmak
ā. k.-ay 152a/4
ā. k.-dı 44a/11
ā. k.-dım 152b/9
ā. k.-ğanı 43a/10
ā. k.-ur-men 21b/3
āzāde (< Far. *āzāda*) hür, serbest
ā. 111a/6, 71a/10
ā.+lerni 9a/9
‘azā’im-h‘ān (< Ar. *‘azā’im* +Far. *h‘ān*) tılsım yapan, üfürükçü
‘a. 140b/7
‘azametliġ (< Ar. *‘azama’*) büyük, yüce
‘a.+ler 52b/12
‘azametliġ (< Ar. *‘azama’* +Tü. +*liġ*) büyüklük, yücelik krş. **‘azametlik**, **‘azimetlik**
‘a.+ıdın 78b/8
‘azametlik (< Ar. *‘azama’* +Tü. +*lik*) büyüklük, yücelik krş. **‘azametliġ**, **‘azimetlik**
‘a. 63a/8
āzār (< Far. *āzār*) incitme

ā. 118a/9, 7b/12

azğur- (< ET *azğur-*) azdırmak, yoldan çıkarmak, ayartmak

a.-sa 13b/1

‘āzim (< Ar. *‘āzim*) yola koyulan, giden

‘ā. 93a/11

‘aẓīm (< Ar. *‘aẓīm*) büyük, ulu, haşmetli

‘a. 51b/11, 79b/12

‘aẓīmetlik (< Ar. *‘aẓīmet*+Tü.+*lik*) büyüklük, yücelik krş. **‘aẓametlik**, **‘aẓamethğ**

‘a. 63a/5

‘azīz (< Ar. *‘azīz*) muhterem kişi, aziz

‘a. 109b/14, 48b/9, 4a/11, 12a/4

‘a.+i 1b/2

‘a.+lerini 44a/13

‘a.+leriñ 44a/12

‘a.+leriñiz 46a/1

‘a.+rak 135b/3

‘azīzī (< Ar. *‘azīz* +Far. *ī*) bir aziz, bir muhterem kişi

‘a. 1b/1

‘a.+ğa 38b/11

‘azl (< Ar. *‘azl*) görevine son verme, işinden çıkarma

‘azl kıl-: işten çıkarmak, görevine son vermek

‘a. k.-ğanı 89b/2

‘a. k.-mağ 95b/10

āzmāyīş (< Far. *āzmāyīş*) deneme, sinama, tecrübe

āzmāyīş kıl-: denemek, tecrübe etmek

ā. k.-ıp 121a/9

ā. k.-mağ 46b/7

āzmāyīş (< Far. *āzmāyīş*) tecrübe, sinama

a. 96b/10

āzmūde (< Far. *āzmūda*) denenmiş, sinanmış, tecrübe edilmiş

āzmūde kıl-: tecrübe etmek, denemek

ā. k.-dı 55a/6

ā. k.-dım 123a/7

ā. k.-duğ 71a/1

ā. k.-ğıl 55a/5

ā. k.-ıp 57a/11

ā. k.-mağan 73b/12

ā. k.-may 57a/12

‘Azrā özel ad

‘A. 85a/12, 4a/1

‘Azrā’īl (< Ar. *‘azrā’īl*) dört büyük melekten biri, ölüm meleği

‘A. 43b/7

‘A.+ni 90b/14, 135a/7

azuğ (< ET *azuk*) azık, yiyecek, yol yiyeceği, erzak

a.+ıdur 29a/12

B

bāb (< Ar. *bāb*) iş, mesele, mevzu

b.+dın 98b/10

b.+ıda 114a/13, 19a/7, 28b/15, 29a/10, 29a/6, 40b/5, 54a/13, 92a/12

baba (< Far. *bābā*) baba, ata

b.+m 96a/14

b.+mız 64a/1

Bābil özel ad, Babil ya da Babylon, Irak'ın başkenti Bağdat'ın güneyinde yer alan antik şehirdir. Babil'in Asma Bahçeleri antik dünyanın yedi harikasından biri olmuştur.

B. 111a/11, 111a/13, 111a/3

bād (< Far. *bād*) yel, rüzgar

b. 62b/8

Bādbur özel ad

B. 83a/13, 83a/14, 83a/15

bāde (< Far. *bāda*) içki, şarap

b. 10a/11

bā-dešt (< Far. *bā-dašt*) çöl, bozkır ile ilgili

b. 7b/6

ba‘de ez-ān (< Ar. *ba‘de* +Far. *az* +Far. *ān*) bundan sonra

b. 117b/8, 128a/3, 143b/1, 31b/2, 63b/8, 160b/13

ba‘de ez-müddet-i medīd (< Ar. *ba‘de* +Far. *az* +Ar. *muddat-i madīd*) uzun müddet sonra

b. 11a/1, 82a/11

ba‘de ez-sā‘at (< Ar. *ba‘de* +Far. *az* +Ar. *sā‘at*) bir saat sonra

b.+i 138b/11, 152a/5

ba‘de ez-zamān (< Ar. *ba‘de* +Far. *az* +Ar.

zamān) bir zaman/müddet sonra b.+ı
124b/11

bā-dil (< Far. *bā-dil*) gönül ile
b. 84a/8

bādiye (< Ar. *bādiya*) çöl, kır
b.+side 101a/8

bāf (< Far. *bāf*) dokuma
b.+nı 93a/4

bāğ (< Far. *bāğ*) büyük bahçe, bağ, bostan
b. 112b/5, 142b/13, 84b/2

b.+da 20a/2, 20a/6

b.+dın 20a/2, 20a/7

b.+ıda 111b/4

b.+ım 136a/13

b.+ımnı 56b/12

b.+ındın 6b/1

b.+ka 126b/12, 142b/13, 41a/1

b.+larını 19b/14

b.+nı 128b/11, 41a/2

b.+nın 135a/13

bāğ-ı dil-cūy: gönlün kendisine meyl
ettiği bağ

b.-ı d. 126b/3

bāğ-ı laṭīf: güzel, latif bağ

b.-ı l. 169b/1

bāğ-bān (< Far. *bāğ* +Far. *bān*) bahçıvan,
bağcı, bağın bakımıyla ilgilenen

b. 128b/12, 56a/10, 56a/9, 56b/3,
56b/4, 56b/9, 57a/4

b.+ga 56a/15, 56a/8

b.+nı 56b/1, 56b/8, 57a/9

bāğ-bānsız (< Far. *bāğ* +Far. *bān* +Tü.+sız)
bahçıvansız

b. 112b/5

Bağdād özel ad, Bağdat

B. 149b/7

B.+daki 149b/6

Bağdādī özel ad

B. 149a/11, 149b/9, 150a/11

bağışla- (< ET (MK) *bağışla* < Far. *baḥṣ*) 1.
bağışlamak, affetmek (TETTL, I, s. 551)

b.-dım 48b/6

b.-ğanını 49b/2

b.-madım 49b/3

2. hibe etmek, hediye etmek

b.-dı 158a/5

b.-gülikdür 166b/11

b.-pdur 171a/6

b.-r 158a/12

b.-sam 118a/14

b.-sağ 11b/5

bağī (< Ar. *bağī*, *bağy*) azgın, eşkıya,
haksızlık eden serkeş

b. 27b/11, 162b/7

bağla- (< ET (Uyg.) *bağla-* < *ba-ğ+la-*
<AT **bā-*) bağlamak

b.-dı 110a/8, 120a/4, 25b/5, 31b/11,
32b/1, 58a/11, 6a/3

b.-dılar 164b/6, 49b/4, 56a/14, 90b/6

b.-dım 118a/7, 48b/3

b.-ğan 100b/2, 118b/3, 69a/13

b.-ğay-men 57b/10

b.-ğay-sen 69a/14

b.-ğıl 100a/6, 100a/7, 30a/15

b.-mağay 48b/7

b.-mağ kerek 164b/4

b.-p 103a/4, 104b/5, 110b/5, 140a/13,
147b/2, 18b/10, 30b/3, 75b/8, 147a/4

b.-p 85a/15

b.-p tur-dı 11b/15

b.-pdur 18b/6, 76b/10

b.-pdur-men 120a/10

b.-pdurlar 120a/14

b.-sa 120a/3, 23b/3

b.-ydur-men 48a/12

bahā (< Far. *bahā*) kıymet, değer

b. 144b/2, 159b/6, 168a/1, 25b/2,
44a/7, 47b/10, 4a/13, 4b/9, 54a/8,
69b/6, 55a/11

b.+dur 18a/11

b.+ga 4b/5, 4b/7

b.+nı 4b/5, 4b/7

b.+sı 115a/6

b.+sını 115a/9, 25b/2, 4a/4, 55a/12,

55a/13, 56a/10

bahā kıl-: kıymetlendirmek,
değerlendirmek

b. k.-urdın 25a/13

bā-ḥaber (< Far. *bā*+Ar. *ḥabar*) haberli, bilgili

b. 103b/12

bā-ḥaber bol-: bilgili olmak

b. b.-ğay 61b/4

b. b.-ur 60a/6

bahādır (< Far. *bahādur* < Tü. *bagatur* < Mo. *bagatur*) kahraman, bahadır, yiğit

(TMEN II, § 817, s.366)

b. 18b/3

b.+lar 94b/11 817

b.+nı 94b/13

bahādırlıḳ (< Far. *bahādur* +Tü.+*lıḳ*)
kahramanlık, yiğitlik krş. **bahādırlıḳ**

b. 82a/7, 94b/10

bahādırlıḳ (< Far. *bahādur* +Tü.+*luḳ*)
kahramanlık, yiğitlik krş. **bahādırlıḳ**

b.+ını 56b/7

bahāne (< Far. *bahāna*) vesile, sebep, bahane

b. 14a/10, 51b/2, 65b/12

bahāne kıl-: vesile olmak, sebep
bulmak

b. k.-ıp 165b/1, 21a/13, 8a/2

bahāsız (< Far. *bahā* +Tü. +*sız*) kıymetsiz,
değersiz

b. 56a/9

bā-heybet (< Far. *bā* +Ar. *hayba'*) heybetli

b. 100a/9, 99a/5

baḥīl (< Ar. *baḥīl*) cimri, pinti, hasis

b. 61b/9

b.+lerniḡ 5a/14

bāhir (< Ar. *bāhir*) açık, güzel, mükemmel,
belli (Ar.Eng.Dic., 104a)

b. 85a/4, 165b/13

baḥl (< Ar. *baḥl*, *baḥal*) cimrilik

b.+dın 44b/3

baḥr (< Ar. *baḥr*) deniz, büyük göl veya
nehir

b.+nı 87a/10

baḥr-i seyelān: akıntı denizi

b.-i s.+nı 17a/11

baḥş (< Far. *baḥş*) bağış, ihsan

baḥş ét-: bağış yapmak, ihsanda
bulunmak

b. è.-er 137b/15

baḥşış (< Far. *baḥşış*) bahşış, hediye

b. 130a/11

baḥt (< Far. *baḥt*) talih, kader, kısmet

b. 152a/11

b.+ı 67b/1, 78a/5

b.+ıdur-men 93a/3

b.+ım 117b/4

b.+ımızdın 27b/2

b.+ını 146a/2

b.+ıḡ 141a/12

b.+ıḡnı 139b/8

b.+larıḡe 147b/4

b.+nı 93a/4, 117a/11

b.+nıḡ 72b/1

baḥt-ı cāvidān: sonsuz, ebedi baht

b.-ı c. 33b/11

baḥt-ı yār: sevgilinin bahtı

b.-ı y. 107a/7

baḥtlıḡ (< Far. *baḥt*+Tü.+*lıḡ*) talihlilik,
kısmetlilik

b.+ım 162a/11

ba'īd (< Ar. *ba'īd*) uzak

b.+din 124b/15

bā'is (< Ar. *bā'is*) sebep, sebep olan

b. 106a/5, 116b/15, 11b/2, 121a/13,
121b/2, 124a/15, 124b/2, 129a/8,
135a/2, 137b/12, 153b/6, 27a/11,
53a/12, 64b/10, 75b/5, 79a/2, 81a/12,
81a/4, 82a/6, 87a/8

b.+din 13a/12, 31b/5, 49b/12, 80a/9,
156a/15

b.+dindür 169a/5

b.+ı 22a/11, 75b/14

b.+ide 135a/6

b.+ini 142a/6

b.+ni 83a/10

bā'is-i 'ışḳ: aşk sebebi

b.-i 1.+dur 59b/7

bā' iṣ-i memāt: ölüm sebebi

b.-i m. 83b/12

bā' iṣ-i şifā: şifa sebebi

b.-i ş. 58a/5

baḳ- (< ET (Uyg.) *bak-*) bakmak, görmek

b. 6b/3, 6b/4

b.-ar-siz 45b/5

b.-ay 42b/7

b.-ğay-sen 93b/15

b.-ğıl 136a/2, 35a/7

b.-ıḡ 45b/5

b.-ıp 103b/5, 131b/1, 132b/10, 132b/11, 133a/2, 146b/13, 169b/7, 27a/1, 2a/15, 44b/4, 63b/13, 68b/9, 83a/3, 84a/11

b.-mağıl 122a/13, 33b/3

b.-masa 157a/9, 91b/7

b.-may 124b/5, 148a/6

b.-sa 147b/11, 148a/10, 42b/15, 55b/3, 63a/4, 66a/10, 93a/9

b.-sa-sen 6b/3

b.-salar 148a/1, 89a/9

b.-sam 69b/6

b.-saḡ 33b/3

b.-tı 163b/5

b.-tı erte 101a/13, 97b/7

b.-tılar 148a/3

baḳa (< ET (Uyg.) *baḳa*) kurbağa, kaplumbağa

b. 120b/12, 120b/13, 52b/7, 69a/3, 69b/12, 69b/13, 71a/14, 71a/7, 71a/8, 72a/10, 73a/6, 90b/12, 91a/15, 91b/4

b.+lar 90b/10

b.+nı 120b/13, 52b/13, 69b/12, 69b/13, 69b/15, 70a/1, 73a/3, 91b/1

b.+nın 91a/15

bā-ḳısm (< Far. *bā* +Ar. *ḳısm*) kısımla ilgili

b. 122b/3

bāḳī (< Ar. *bāḳī*) daimi, kalıcı, sonsuz

b. 11b/7, 132a/10, 135b/9, 146b/8, 153a/6, 155a/12, 28a/9, 68b/11, 78a/6, 79a/4, 91a/9, 91b/3, 98a/14

b.+dür 146b/14

baḳḳāl (< Ar. *baḳḳāl*) zerzevatçı, gıda satıcısı

b. 152a/14, 152b/2, 41b/13

b.+nı 153a/6, 41b/13, 41b/14

bala (< ET (MK) *bala*) çocuk, yavru, kuş veya başka hayvanların yavrusu

b. 105a/10, 124b/4, 127b/14, 128a/2, 22b/4, 23a/1, 58b/11, 58b/13, 90a/8, 92a/9, 99b/9

b.+lar 59a/1, 77b/8

b.+lardın 95a/8

b.+ları 22b/10, 22b/5, 22b/6, 23b/10, 23b/12, 23b/8, 23b/9, 95b/1, 95b/2, 95b/4, 95b/5, 95b/7, 97b/8, 98a/6

b.+larıdın 24a/6

b.+larığa 124b/6, 23b/11, 24a/14

b.+larım 24a/15, 97b/10

b.+larımdın 23b/14

b.+larımın 23b/14

b.+larığa 22b/7

b.+larını 124b/7, 125a/2, 125a/4, 125b/1, 127b/14, 24a/12, 95a/15, 95b/2

b.+larıḡ 97b/5, 97b/8

b.+larını 22a/14, 74a/4, 74a/5, 82b/13, 58b/6

b.+m 74a/5, 99a/12, 99a/9, 99b/6, 99b/7, 99b/8

b.+nın 97b/5, 98a/4

b.+sı 22b/9, 95a/15, 98a/9, 98b/14, 98b/3, 99a/1

b.+sını 63a/9, 64a/14, 64a/9, 98a/5

bālā (< Far. *bālā*) yüksek, yukarı, üst

bālā-yı bām: yukarı, çatı, dam

b.-yı b.+ğa 5b/9

bala barkā aile (EDPT, 359b) krş. YUyg. *bala ḳaḳa/ baliḳaḳa* “çoluk çocuk, aile” (YUyg.TS, 28b); *bala vaḳa/balivaḳa* (UTİL, 123b)

b. 48a/13, 48b/3

b.+m 48a/14

b.+mnı 128a/2, 64a/10

b.+mızğa 78b/4

b.+nın 99b/9

b.+sı 68a/10
b.+sıdın 90a/8
b.+sığa 48a/1
b.+sını 105a/10, 127b/14, 92a/9

balçık (< ET (MK) *balçık*) balçık, sıvı çamur
b.+ka 71a/10

balğam (< Ar. *balğam*) eskiden beden yapısının esâsını teşkil ettiği kabul edilen dört unsurdan biri
b.+nı 10a/9

balığ (< ET (Uyg.) *balık*) balık
b. 130b/11, 130b/12, 131a/5, 131b/3, 28b/3, 51b/10, 66a/8, 66a/9, 67a/5, 72a/1, 81b/10, 83a/2, 91a/14, 91b/1
b.+dın 66a/9, 83a/4
b.+dur 52b/3
b.+ı 81b/8
b.+ka 51b/10, 67a/5, 83a/3
b.+lar 83a/13, 83a/6
b.+lardın 83a/13, 83b/7, 83b/8
b.+larnı 71b/15, 83a/11, 83a/12, 83a/6, 83a/9
b.+nı 130b/11, 66a/9, 72a/1, 83a/4, 83a/7, 83b/6, 91b/4

bālīn (< Far. *bālīn*) yastık, koltuk
b.+imğa 164a/13
b.+ni 68a/14

bāl ü per (< Far. *bāl* +Far. *per*) kanat ve kol
b. ü p.+i 103b/5

bām (< Far. *bām*) çatı, dam, kubbe
b. 34a/3

bāng (< Far. *bāng*) ses, seda, haykırma
b. 100a/9, 102b/13, 99a/5

bāng kıl-: seslenmek
b. k.-madı 98b/15

bāng-i bā-heybet: heybetli/gür ses
b.-i b. 109b/11

bāng-i bī-maḥall: nereden geldiği belli olmayan ses
b.-i b. 126b/14

bāng-i ḥar: eşek sesi
b.-i ḥ. 55a/2

Bānū (< Far. *bānū*) kadın, hanım
B. 85a/11, 85b/10, 85b/13, 107a/2, 107a/4, 107b/11, 107b/14, 108a/3, 108a/5, 108a/7, 108a/9, 108b/2, 108a/11, 108a/13
B.+nı 105a/14, 85b/1, 107b/6, 107b/9, 107b/2
B.+nı 86a/2, 85b/2

bar (< ET (Orh.T.) *bar* <AT **bār*) var
b. 104a/9, 105b/1, 105b/9, 111a/7, 111b/7, 111b/8, 112b/14, 115b/12, 116a/11, 116a/6, 116b/2, 118a/1, 118a/2, 118a/4, 118a/8, 118b/3, 120a/11, 120a/3, 120a/7, 120b/5, 121b/4, 127a/5, 127a/7, 128a/5, 128b/5, 128b/6, 129a/13, 129a/14, 129b/3, 129b/6, 130a/14, 130b/6, 130b/7, 131a/9, 131b/10, 133a/13, 134b/10, 134b/14, 135a/14, 136a/10, 136a/9, 136b/12, 136b/5, 138b/5, 139b/2, 139b/8, 140a/5, 142b/2, 142b/4, 142b/5, 143b/11, 146a/12, 146b/13, 148b/10, 149a/12, 14a/1, 152a/2, 154a/13, 154a/14, 154b/6, 155a/10, 156a/14, 161a/3, 162b/13, 163a/4, 167b/1, 167b/8, 16a/11, 16a/3, 16b/13, 171a/14, 17b/5, 18a/10, 18b/11, 20b/2, 22a/14, 22b/11, 22b/3, 22b/4, 23a/15, 25a/5, 27b/1, 28a/2, 28a/4, 28b/14, 28b/15, 29b/5, 30b/10, 31a/3, 33b/5, 34b/15, 35a/2, 36a/13, 36a/14, 36a/4, 37b/5, 38b/2, 39b/5, 40a/15, 44a/2, 44b/1, 44b/2, 44b/7, 45b/11, 47b/7, 48a/6, 48b/11, 49a/7, 49a/8, 49a/9, 49b/7, 4b/12, 4b/6, 50a/13, 50b/13, 51a/8, 52b/3, 53b/1, 53b/7, 55a/7, 55b/12, 56a/4, 56a/6, 57a/2, 58a/10, 58a/12, 60b/8, 62b/7, 62b/8, 63a/8, 63b/3, 64b/2, 65a/14, 65a/15, 66a/14, 67a/4, 67b/12, 6b/11, 6b/12, 70a/6, 71b/9, 73b/12, 7a/8, 80a/9, 81a/2, 83a/14, 83a/15, 83a/9, 83b/7, 84b/12, 85a/1, 85a/15, 87a/13, 87a/14, 90a/11, 90b/2, 91a/13, 94b/11, 95a/12, 96b/13, 96b/14, 139a/12
b.+dın 146b/11
b.+dur 103b/4, 110b/14, 116b/1, 120b/13, 126a/12, 135a/6, 141b/9, 147b/13, 147b/9, 154a/8, 155a/7, 155b/15, 155b/8, 156a/11, 156a/13, 156a/4, 157b/1, 158a/5, 160b/3, 160b/7, 162a/7, 163a/1, 163a/5, 166b/10, 169b/3, 37a/9, 39b/5, 39b/7, 44b/7, 45a/10, 45b/2, 56b/13, 59a/14, 60b/7, 83a/5, 96b/8, 9b/5
b. irdi 100a/14, 101a/8, 102b/6,

102b/9, 103b/11, 103b/7, 103b/9,
104a/10, 104a/12, 104a/14, 106b/15,
107a/1, 107a/15, 108a/11, 109a/10,
109a/5, 109a/6, 111b/14, 114a/12,
114b/8, 117a/6, 119b/13, 121b/14,
121b/8, 123b/13, 130b/12, 141b/1,
141b/7, 142a/4, 144a/10, 146a/9,
147a/12, 147b/6, 149b/8, 150a/1,
157a/4, 157b/15, 160a/7, 160a/9,
161a/2, 162b/1, 162b/3, 162b/4,
164b/10, 167a/13, 167a/14, 167a/15,
168b/3, 169a/13, 171a/10, 171a/11,
2a/1, 30b/9, 3b/6, 40b/1, 67b/1, 67b/2,
67b/4, 69a/15, 72a/12, 74a/1, 75b/5,
76a/2, 76a/3, 78a/3, 7b/12, 7b/13,
80a/1, 80a/2, 82a/12, 82a/3, 82a/8,
82b/15, 83a/1, 84a/10, 84b/9, 85a/10,
85a/11, 86b/1, 87a/10, 87a/9, 7b/14,
88b/6, 88b/7, 89b/14, 90a/1, 92a/6,
92a/8, 94b/1, 95a/6, 96a/14, 96a/7,
96a/9, 98a/6, 8b/12

b. êrdiler 171a/7

b. êmiş 105b/1

b. êrmiş 142b/6, 171a/8

b.+ğança 20b/1

b.+ım 9b/3

b.+ımnı 59a/14

b.+ıñda 139a/3

b. mu 96b/12, 107a/11, 107b/9,
119b/7, 124a/12, 124a/8, 135b/3,
149b/3, 151a/12, 51b/7, 161a/12,
17a/10, 40a/4, 62a/6, 97a/15

bār (< Far. *bār*) yük

b.+ımnı 59a/14

b.+ını 12a/6

bār-ı ġanīmet: ganimet yükü

b. ġ.+lerni 16b/10

bār-ı ġam: gam yükü

b.-ı ġ. 65a/7

bār-ı sūkūn: sessizlik yükü

b.-ı s. 43b/3

bar- (< ET (Orh.T.) *bar-*) gitmek

b. 100a/7, 106a/10, 115a/13, 58a/1

b.-adur 127b/3, 142b/13, 24a/13,
57b/4, 62b/2, 69b/4, 80a/8

b.-adur-men 117b/13, 11a/13, 11a/7,
11b/3, 136a/2, 170a/4, 38a/4, 73b/8,
80a/12, 85b/2, 93a/7, 99a/10, 9a/14

b.-adur-sen 142b/2, 80a/9

b.-alı 108b/1, 144b/15, 27b/1, 41a/7,
96b/2

b.-ay 112a/2, 34b/1, 35a/3, 36a/6,
42b/8, 43a/5, 47b/2, 50b/10, 80a/13

b.-ay-men 43a/8

b.-dı 103a/15, 104a/11, 108a/5,
109b/4, 111b/13, 113b/14, 114b/9,
116a/13, 117a/12, 119b/1, 119b/2,
11a/13, 120a/3, 124b/10, 125a/10,
126a/3, 150a/14, 154b/1, 154b/14,
154b/5, 156b/12, 157a/15, 15a/12,
160a/6, 162a/4, 163a/8, 163b/10,
163b/11, 163b/4, 164a/11, 164a/14,
165a/11, 165a/12, 165b/1, 167a/3,
168a/1, 170a/11, 170a/14, 170a/8,
170b/3, 171b/12, 27b/9, 2a/13, 2b/5,
30a/10, 30a/3, 30a/5, 30b/14, 30b/3,
31a/11, 31a/13, 31b/3, 34a/2, 35a/4,
35b/2, 36a/8, 36b/12, 36b/2, 37a/7,
37b/14, 37b/7, 38a/10, 38a/7, 38b/4,
38b/8, 39a/4, 39a/6, 40a/8, 41a/10,
41a/7, 41b/13, 41b/7, 42a/13, 42a/2,
43a/15, 44a/13, 44a/7, 46b/1, 46b/11,
47b/8, 48b/12, 49b/11, 49b/15, 49b/5,
4b/6, 50b/5, 53a/10, 55a/11, 55b/2,
68a/2, 70a/3, 71a/7, 72a/11, 72b/5,
73b/5, 74b/10, 81b/11, 81b/9, 8b/12,
8b/3, 92a/9, 92b/13, 93a/1, 97a/11,
168a/2

b.-dılar 109b/10, 113a/4, 119a/4,
135a/11, 140a/13, 143b/5, 147b/15,
147b/6, 155a/5, 157a/12, 157b/11,
16a/8, 27b/2, 27b/5, 34b/10, 68b/8,
80b/13, 85a/14, 89a/4, 92b/8

b.-dım 164a/7

b.-dın 12a/14, 50a/1

b.-dur 154b/4, 75a/6

b.-gende 149a/14

b.-gil 20b/3, 46b/9

b.-ğalı 103a/9, 104b/3, 106a/11,
108b/7, 17a/3, 22a/4, 2b/3, 50b/1,
52a/12, 54a/5, 73a/15, 77a/12, 79b/3,
81b/7, 84a/3, 87a/1, 91b/9, 9a/3

b.-ğan 144b/13, 66a/4, 68a/12, 75a/3,
85b/2, 92b/9

b.-ğan è-mes 67b/13

b.-ğan êrdi 67b/4

b.-ğança 120b/11, 78a/5

b.-ğanda 132b/1, 61b/1, 66b/12

b.-ğanı 141a/1, 141a/4

b.-ğanıdın 170b/1

b.-ğanını 80b/6

b.-ğanıñ 53a/4

b.-ğanlargä 32b/3

b.-ğay 100b/11, 116b/4, 123a/12, 125b/12, 129a/1, 132a/11, 135b/11, 146b/15, 149a/8, 153a/12, 156b/6, 156b/8, 28a/13, 31a/3, 41a/4, 42a/6, 59a/15, 61b/14, 66b/9, 68b/15, 75a/11, 79a/4, 94a/1

b.-ğay èrdi 119a/11, 89a/14

b.-ğay-men 161b/13, 166b/15, 32b/12, 47a/9, 54b/1

b.-ğay-sen 32b/10, 72b/4

b.-ğaylar 34b/14

b.-ğıl 100a/3, 113a/5, 113b/8, 113b/9, 115b/1, 115b/3, 118b/2, 119a/11, 121a/4, 123a/11, 134a/5, 138a/6, 138b/13, 138b/5, 143b/2, 149a/8, 153a/12, 153b/7, 156b/14, 161b/10, 166b/12, 171b/8, 22a/2, 24a/5, 24a/6, 25a/12, 30b/1, 43a/5, 44a/12, 47a/6, 55a/13, 55a/5, 58a/8, 5b/4, 66b/6, 75a/10, 75b/13, 84a/3, 86b/15, 95b/13, 9a/3, 9b/10

b.-ğu 114b/14

b.-ğünça 62b/13, 88a/6

b.-ınça 9a/15

b.-ıñlar 147b/8

b.-ıp 100b/13, 103a/10, 103a/7, 106a/12, 107b/7, 107b/9, 108b/7, 108b/9, 109b/9, 110b/11, 111b/5, 112a/3, 113b/10, 116a/12, 116b/5, 119a/3, 11a/10, 11a/11, 11b/6, 11b/7, 120b/2, 120b/5, 121a/6, 123a/14, 125a/7, 125b/14, 127b/15, 128a/2, 129a/2, 131a/5, 131b/10, 132a/12, 132b/13, 134b/5, 137a/7, 138a/9, 141a/3, 141b/13, 142a/14, 146a/4, 147a/2, 148a/11, 148b/6, 149a/10, 14b/4, 14b/9, 153a/14, 153a/3, 153a/6, 156b/6, 15a/13, 15a/2, 15a/8, 160b/14, 163b/5, 164a/11, 167b/4, 169a/2, 169b/10, 16b/10, 171b/11, 17a/3, 17a/5, 19b/10, 19b/6, 21a/12, 22a/5, 22b/5, 23a/8, 24a/10, 24a/7, 26a/1, 26a/7, 28a/15, 35b/4, 37a/15, 41a/9, 47b/11, 50a/15, 50b/2, 51a/9, 51b/10, 51b/14, 51b/4, 52a/3, 54a/6, 57a/13, 57a/6, 59b/2, 62a/1, 64a/10, 64a/12, 64b/15, 66b/10, 68b/15, 69a/1, 6b/8, 71a/13, 73a/13, 74b/15, 74b/7, 75a/12, 77a/11, 77a/13, 79b/4, 80a/6, 80b/2, 82a/10, 82a/9, 84a/4, 85b/7, 86b/2, 87a/2, 87b/3, 88a/9,

88b/12, 88b/8, 89a/15, 8a/4, 90a/10, 91b/10, 91b/12, 93b/15, 94a/2, 94b/8, 94b/9, 97a/5, 98a/1, 99b/12, 99b/9

b.-ıp èrdi 104b/6, 127b/11, 152a/8, 32a/6, 69b/8

b.-ıp èrdim 144b/10

b.-ıpdur 38a/2

b.-ıpdur-men 68a/7

b.-ma 140a/7

b.-madı 168b/8

b.-madım 128a/1, 132a/5

b.-mağıl 168a/10

b.-mağ 143a/9, 168a/15, 50b/2, 54b/3, 64b/15, 67b/2, 75b/14

b.-mağ kerek 36b/7, 42b/6, 89a/7

b.-mağda 167a/8

b.-mağdın 11b/4, 161b/14, 167a/1, 32b/13, 43a/9, 47a/10, 50b/3, 59b/3, 85a/2

b.-mağğa 112a/2, 54a/7

b.-mağı 100b/12, 103a/10, 106a/12, 108b/8, 111a/2, 116b/5, 119a/12, 121a/6, 123a/13, 125b/13, 129a/2, 12b/11, 132a/12, 135b/11, 138a/8, 147a/1, 149a/9, 153a/13, 156b/7, 161b/12, 166b/14, 22a/4, 28a/14, 2b/4, 2b/5, 32b/11, 43a/7, 47a/8, 54a/6, 57a/13, 59b/1, 62a/1, 66b/10, 69a/1, 73a/15, 75a/11, 77a/13, 79b/3, 81b/7, 84a/4, 87a/1, 89a/14, 91b/9, 94a/2, 95b/15, 98b/2, 9a/5

b.-mağığa 100b/13, 103a/11, 106a/13, 108b/9, 113b/11, 116b/6, 121a/7, 123a/14, 125b/14, 129a/3, 132a/13, 138a/9, 147a/3, 149a/10, 153a/14, 17a/6, 22a/5, 26a/2, 28a/15, 57a/14, 62a/2, 64b/15, 66b/11, 69a/2, 73b/1, 75a/12, 77a/14, 79b/4, 84a/5, 87a/2, 89b/1, 91b/10, 94a/3

b.-mağlık 153b/7

b.-mağnı 52a/2

b.-mağnıñ 171b/8

b.-mas èken 36b/5

b.-masam 45b/2

b.-maslıknı 138b/1

b.-may 17a/4, 48b/15, 88a/9

b.-sa 109b/14, 123a/9, 130b/6, 148a/15, 170b/5, 1a/6, 1a/9, 53b/12,

72b/3

b.-sam 105b/2, 139b/5, 150a/15, 36a/3, 68a/8, 69b/11, 74b/11, 78a/15, 85b/6

b.-sañ 16b/14, 17a/2, 43a/1, 69b/11, 99b/9, 115a/13, 85b/3

b.-sunlar 41b/6

b.-updur 171b/13

b.-ur 103b/8, 105b/3, 109b/7, 118b/5, 142a/9, 144a/7, 14b/6, 22b/7, 52b/1, 57a/12, 74b/10

b.-ur érdi 105b/3, 154a/10, 169a/15, 38b/3, 62b/8, 69b/4, 71b/2, 74a/6, 90a/13, 99b/12, 9b/6

b.-ur érdiler 27b/6, 36a/14

b.-ur érdim 18b/4, 18b/9, 42a/4

b.-ur-men 115b/8, 118b/2, 120b/6, 168b/10, 169a/8, 52a/4, 94a/9

b.-ur-sen 11a/14, 13a/15, 154a/11, 169b/10, 169b/12, 170a/1, 69b/5, 8b/4

b.-urnı 105a/9, 12b/9

bara al- > baral-: varabilmek

b.-maydurlar 169b/6

barasıda hakkında, üzerinde, konusunda

b. 123a/2, 153a/4, 158b/10

bārān (< Far. *bārān*) yağmur

b.+nı 137b/5

barça (< ET *barça*) bütün, hep

b. 103b/15, 104a/5, 128a/5, 128b/1, 134b/7, 13b/12, 155a/15, 155b/1, 160b/10, 162a/7, 162a/9, 165a/1, 166b/2, 166b/7, 168a/4, 168b/12, 168b/2, 170b/14, 171a/5, 171a/6, 172a/3, 1b/15, 27a/4, 32a/6, 32b/5, 32b/6, 38a/13, 42a/14, 42b/2, 45b/7, 46a/1, 47a/2, 47a/6, 49b/6, 4b/12, 63a/7, 73a/4, 79b/2

b.+dın 156a/10, 156a/8, 37b/1, 44b/14, 45a/13, 4a/12, 87b/5

b.+dındur 119b/11, 29a/11

b.+ge 13b/14

b.+nı 13b/13, 157b/13, 164b/11, 19b/3, 28b/10, 50a/12, 86a/10

b.+sı 166a/8, 39a/14, 45b/3

b.+sını 169b/6

bār-dār (< Far. *bār-dār*) yüklü, gebe

b. 82b/1

bār-gāh (< Far. *bār-gāh*) girmek için izin almak
lâzım gelen yer, çadır, yüksek divan

b.+da 57a/7

b.+ığa 30a/3

b.+ımığa 133b/4

b.+ını 124b/10

b.+nı 78b/8

bārid (< Ar. *bārid*) soğuk

b.+din 126b/12

barış (< *bar-ış*) varış, gidiş, gitmek

b. 23b/7

Bārī (< Ar. *bārī* ') Tanrı, Allah

B. 27a/4

barlık (< ET *bar+lık*) varlık krş. **barlık**

b. 59a/14

barlik (< ET *bar+lik*) varlık krş. **barlık**

b. 8b/6

bas- (< ET *bas-*) 1. basmak

b.-ıp 71a/10

2. baskın yapmak

b.-ıp 97a/14

başāret (< Ar. *başāra'*) göz açıklığı, inceden inceye etrafli görüş

b. 55a/12

bā-şavāb (< Far. *bā* +Ar. *şavāb*) doğrusu ile

b. 61a/9

Başra özel ad, Irak'ın güneyinde bir kent

B. 152a/13

B.+dın 150a/12

B.+ge 152a/4, 152b/7

B.+nı 150b/14

bastur- (< ET (MK) *bastur-*) bastırmak, saldırmak

b.-up 50a/8

baş (< ET *baş*) baş, baş kısım

b. 110b/13, 110b/14, 110b/15, 110b/4, 110b/6, 131a/9, 140a/11, 142b/11, 147a/8, 14b/5, 159b/5, 15a/5, 39a/3, 57b/10, 8b/10, 94a/6

b.+da 110b/15

b.+dın 122b/8, 128b/7, 12a/5, 152a/9,

27b/3, 40a/12, 49b/5, 77a/3, 86b/10, 99b/15, 150b/3, 153a/12, 161b/4, 163b/6

b.+ğa 110b/13

b.+ı 110b/1, 110b/13, 169a/7, 169a/8, 169b/14, 23a/13, 23a/8, 94b/14, 170b/4

b.+ıda 133a/1, 142b/14, 163b/15, 164b/10, 164b/15, 31a/5, 68b/5, 78a/13

b.+ıdın 107b/3, 109b/11, 128b/3, 131a/14, 147b/10, 147b/15, 148a/3, 148a/7, 148a/8, 148a/9, 32a/15, 37b/15, 49b/8, 51a/14, 60a/14, 76a/6, 7b/4, 80b/3, 90b/14

b.+ıge 23a/1

b.+ığa 103a/2, 104b/10, 114a/15, 130b/13, 131a/14, 135a/11, 138a/11, 138a/12, 140a/2, 150b/6, 162a/3, 163b/1, 163b/4, 164b/14, 164b/8, 166a/12, 171b/2, 18a/13, 22b/12, 23a/8, 24a/12, 24b/4, 31b/3, 34b/2, 36b/8, 39a/12, 42a/2, 42b/12, 48b/5, 70b/2, 76b/6, 79a/10, 82b/9, 88a/14, 88a/2, 90b/9

b.+ım 30a/13, 52b/3, 52b/9, 69a/10, 71a/9, 82a/6, 90b/1

b.+ımda 52b/6

b.+ımğa 113a/13, 114a/4, 139b/10, 28a/10, 30a/8, 77b/14, 97b/4, 99b/5

b.+ımızda 147b/13

b.+ımnı 110a/13, 110a/7, 169a/8, 30a/12, 30a/15, 30b/1, 71a/10, 92a/3

b.+ını 10b/9, 126b/13, 128b/9, 148a/14, 159b/2, 164b/2, 165b/2, 167a/5, 168b/15, 168b/5, 168b/6, 169a/1, 169a/4, 169b/11, 16b/5, 170b/4, 172a/2, 22a/9, 29b/4, 30a/9, 32a/8, 45b/7, 46b/6, 52a/7, 88b/2, 170a/5, 170a/6, 59a/11, 62a/10, 110a/14, 110a/15, 111a/1, 134b/5, 169a/6, 170a/11

b.+ıña 22b/15

b.+ındağı 8a/8

b.+ınge 77b/7

b.+ıgnı 51a/13

b.+larını 70a/15

b.+larındın 147b/9

b.+larınge 147b/8

b.+larını 110b/3

b.+nı 110b/4, 166a/13, 169a/11, 169a/7, 171a/15, 30a/12, 30a/13, 30b/1

başla- (< ET *başla-*) başlamak

b.-dı 118b/8, 168b/14, 168b/8, 19b/15, 20a/14, 37b/8, 3a/13, 3a/14, 41a/14, 48b/6, 49b/3, 90a/2

b.-dılar 76b/6, 77a/6

b.-ğıl 91a/15, 97a/12

b.-p 120b/6, 24a/6, 4b/6, 98a/10

baş töben (< ET *baş töpü+n*) baş aşağı (EDPT, 375b)

baş töben sal-: baş aşağı durmak, başını eğmek

b.+larını t. s.-dılar 70a/15

b.+ını t. s.-ıp 22a/10

bat (< ET *bat*) tez, çabuk

b. 123a/5, 25b/13, 33b/7, 42b/10, 51a/1, 53a/8, 141a/13, 11b/12

batrak (< *bat+rağ*) daha çabuk, daha tez

b. 106b/13

bat- (< ET *bat-*) batmak, görünmez olmak, gömülmek, saplanmak

b.-tı 147a/1, 71a/9

b.-uşığça 52a/9

baṭṭāl (< Ar. *baṭṭāl*) pek büyük

b. 2a/15

Baṭḥā özel ad, Mekke

B. 85a/10

bāṭıl (< Ar. *bāṭıl*) gerçek ve doğru olmayan, boş, yalan

b. 150a/7, 156a/2, 15a/4

b.+dın 28a/5

bāṭın (< Ar. *bāṭın*) bir şeyin içi, özü

b. 43b/1, 98b/6

b.+ı 45b/9, 157a/10,

b.+ıda 31b/12, 3b/1, 3b/3

b.+ıg 153b/5

b.+ıga 45b/5

b.+ımnı 162a/6, 43b/2

b.+ını 132b/4

b.+ıñ 86b/15

b.+ıñda 13a/11

b.+nı 162a/4, 59a/8

bāver (< Far. *bāvar*) inanma, güvenme, sağlam,

bāver bol-: inanmak, güvenmek

b. b.-madı 23a/4

bāver kıl-: inanmak, ikna olmak

b. k.-ıp 134b/4

b. k.-mağıl 38a/8

b. k.-mañ 164a/15

b. k.-mas 12a/10

b. k.-mas êrdi 146a/1

b. k.-masañ 100a/6, 96a/14

b. k.-maydur-men 48a/12

b. k.-sa 12a/10

bāverçi (< Far. *bāvarçi*) büyük bir adamın masasına katılan ve görevi onun yemeğini tatmak olan bir memur, çeşnicibaşı (Steingass, 153a)

b. 107a/6, 20b/12, 20b/4, 20b/8, 21a/10, 21a/2, 21a/6, 67b/1, 78a/9

b.+ge 20b/8

b.+lerni 91a/4

b.+ni 20b/9, 21a/1, 21a/10, 21a/9

b.+si 20b/2, 21b/8

bā-vücūd (< Far. *bā* +Ar. *vucūd*) özellikle, yine de, rağmen, -den başka

b. 152b/3, 18a/11, 18a/8, 44b/12

bā-vücūd-ı hāl: hal, durumdan başka

b.-ı h. 42b/9

bay (< ET *bay*) zengin, varlıklı

b. 20b/9

bay bér-: sermayesiz kalmak, yutulmak (TMEN IV, § 1985 s. 269) krş. Özb. *bay bér-* (Uzb.RS, 78b)

b. b.-di 29a/1, 88a/8, 111b/1

b. b.-gen 31b/7

b. b.-geni 47a/12

bayakı (< ET (Uyg.) *bayağı*) önceki, eski, bayağı

b. 12a/7, 12a/9, 24a/13

bāyed (< Far. *bāyad*) gerekli, zorunlu

b. 78b/12

bāyed şāyed (< Far. *bāyad şāyad*) olması

gerektiği gibi, uygun (Steingass, 153b)

b. 88a/1, 108b/1, 111b/6

bāyi (< Ar. *bā'ī*) satan, satıcı

b. 153b/2

bāz (< Far. *bāz*) doğan kuşu, şahin

b. 101b/5, 152b/14, 7a/15, 93a/12

bāz-ı sīmīn-nāḥūn:

b.-ı s. 167a/3

bāzār (< Far. *bāzār*) çarşı, pazar

b.+da 168a/13, 50a/12

b.+dın 132b/12, 68b/5

b.+ğa 150a/11, 168a/1, 4b/8

b.+ı 16b/15

b.+ıda 171b/3

b.+ığa 102b/8

b.+lardın 4b/4

b.+nı 4a/2

bāzar-gān (< Far. *bāzārgān*) tacir

b. 113b/14, 115b/10, 121a/8, 121a/9

b.+ı 129a/11

b.+nı 114b/10, 114b/12, 129b/3, 114b/9

bāzar-gānī (< Far. *bāzārgān* +Far. *ī*) bir tacir

b. 114a/12, 114a/15

bāzī (< Far. *bāzī*) oyun, eğlence

b.+ğa 133b/1

bāzū (< Far. *bāzū*) kolun omuz ile dirsek arasındaki kısmı, pazu

b.+dın 134a/2, 134a/3

bāzū-yı vaqt: vaktin gücü

b.-yı v.+idın 40b/2

be-aḥvāl (< Far. *ba* +Ar. *aḥvāl*) durumlarla

be-aḥvāl-i ḥarāb: harab halde

b.-i h. 88a/10

be-āvāz (< Far. *ba-āvāz*) sesle

be-āvāz-ı bülend: yüksek sesle

b.-ı b. 122a/12

be-āvāz-ı ḥazīn: hazine sesle, hazine haykırıyla

b.-ı h. 71a/9

bebr (< Far. *babr*) Hindistanda ve Afrikada bulunan, kediye benzeyen bir hayvan, kaplan
b. 101b/11

be-cā (< Far. *ba-cā*) uygun, münasip, yerinde
b. 10b/6, 115a/15, 123a/3, 12a/4, 144a/4, 146b/3, 160a/6, 170b/10, 44b/8, 50b/5, 56b/5, 62a/11, 63b/7, 69a/12, 72a/9, 73a/14

be-cān (< Far. *ba-cān*) canla
b. 110a/10, 15b/15, 19a/3, 69b/8, 85b/8

be-cidd (< Far. *ba* + Ar. *cidd*) ciddiyetle
b. 104a/11

beççe (< Far. *baça, bağça*) İnsan ya da hayvan yavrusu
b. 129b/1, 130a/6, 168b/15, 168b/9, 2b/6, 37a/5, 20b/9
b.+ge 168b/9, 2a/2, 5b/10, 6b/14, 28b/11
b.+ler 15b/13, 16a/12, 16a/4, 16b/1, 16b/2, 24b/3, 24b/4, 95b/8
b.+lerdin 95a/4
b.+lerge 15b/12, 95b/9
b.+leri 95a/4
b.+lerni 16a/15, 16a/3
b.+ni 15b/12, 168a/13, 169a/1, 171b/2, 3b/10, 5b/10, 5b/12, 6b/15
b.+nin 168b/15, 2a/5

be-çend (< Far. *ba-çand*) defalarca, birçok kez
b. 169b/4, 171a/1

bed (< Far. *bad*) fena, yaramaz, kötü, çirkin
b.+rağ 126b/10

bed-ağrāzlık (< Far. *bad* + Ar. *ağrāz* + Tü.+*lık*) kötü niyetlilik
b.+nı 131a/4

bed-aşl (< Far. *bad* + Ar. *aşl*) soyu kötü, aslı fena
b. 134a/9

bedel (< Ar. *badal*) bir şeyin yerine verilen ve yerini tutan şey, karşılık
b. 100a/13, 102b/6, 119a/7, 25b/6, 38b/13, 42b/10, 47a/3, 54a/14, 62b/13, 69a/11

beden (< Ar. *badan*) gövde, vücut, cisim
b. 119b/6, 76b/1
b.+din 11b/1
b.+i 146b/5, 149a/15, 76b/12
b.+ideki 7a/6, 8a/11
b.+ig 146a/13
b.+igdin 73a/4
b.+iğa 146b/6
b.+imni 136b/7
b.+ini 141b/3, 141b/4
b.+leri 141b/8

be-der-gāh (< Far. *ba-dar-gāh*) kapıya, dergaha
b. 139a/6

be-der-gāh-ı **kādiyyū'l-ḥacāt:** ihtiyaçları gideren Allah'ın dergahına
b.-ı k.-h. 107b/13, 107b/7, 27a/3, 164b/8

bed-girdār (< Far. *bad-girdār*) kötü davranan, kötü gidişli
b. 168a/12
b.+nı 50a/11

bed-güher (< Far. *bad-gohar, guhar*) kötü asıllı, soysuz
b. 55b/7

bed-gümān (< Far. *bad-gumān*) kötü şüphede bulunan, şüpheli
b. 122a/1, 123a/6, 43b/14

bed-gümānlık (< Far. *bad-gumān* + Tü.+*lık*) şüphencilik
b. 146a/10

bed-ḥareket (< Far. *bad* + Ar. *ḥaraka'*) kötü hareket
b. 88a/8

bed-ḥareketlik (< Far. *bad* + Ar. *ḥaraka'* + Tü.+*lik*) kötü hareket sahibi
b. 102b/12, 102b/15

bed-ḥūy (< Far. *bad-ḥoy*) kötü huylu, huysuz
b. 89a/11, 98b/13
b.+dur 156a/14

bed-ḥūyluk (< Far. *bad-ḥoy* + Tü.+*luk*) kötü huyluluk
b.+dın 153b/13

bed-i'tikād (< Far. *bad* + Ar. *i'tikād*) kötü

inançlı

b. 144a/14

bedî' (< Ar. *badî'*) eşi ve benzeri olmayan, mükemmel bir şeyi icat eden

b.+din 3a/3

bed-meẓheb (< Far. *bad* +Ar. *mazhab*) kötü mezhepli, yanlış yolda giden

b.+ler 48b/11

bed-nām (< Far. *bad-nām*) kötü namlı, kötü şöhretli

b. 165b/12, 166a/5

bed-nām kıl-: suçlamak, kötü anmak

b. k.-mağnı 21b/12

bed-nāmlıg (< Far. *bad-nām* +Tü.+*līg*) adı kötüye çıkmışlık krş. **bed-nāmlıg**

b. 78b/3

bed-nāmlıg (< Far. *bad-nām* +Tü.+*līg*) adı kötüye çıkmışlık krş. **bed-nāmlıg**

b.+dın 49a/12

b.+ka 137b/2, 163a/13

bedrek (< Far. *bad* +Tü.+*rek*) daha kötü, daha fena

b. 23a/10

bedrlık (< Ar. *badr* +Tü.+*lık*) dolunaylık, dolunay olma hali

b. 98b/5

bed-rüy (< Far. *bad-rüy*) çirkin yüzlü

b. 153b/9

be-du'ā (< Far. *ba* +Ar. *du'ā*) dua ile

be-du'ā-yı H'āce: H'āce'nin duasıyla

b.-yı H. 8b/3

be-dü-dest (< Far. *ba-dū, du, do-dast*) iki elle

be-dü-dest-i edeb: iki edep eliyle

b.-i e. 141a/6

be-ferāg (< Far. *ba* +Ar. *farağ*) rızayla, isteyerek, huzurla

be-ferāg-ı dil: gönül rahatlığıyla, huzuruyla

b.-ı d. 64a/3, 64a/8, 67b/1, 108b/5, 112b/4, 113b/6, 136b/15

beg (< ET *beg* < AT **bēg*) bey

b.+ler 135a/11

beglerbegi (< *beglerbegi*) beylerbeyi, yüksek

bir idareci (TETTL, I, s. 633)

b. 9b/13

be-gāyet (< Far. *ba* +Ar. *gāya'*) çok aşırı, son derece

b. 13b/11, 70b/8

be-Ḥak (< Far. *ba* +Ar. *ḥaqq*) Cenab-ı Hakk'a

b. 46b/4

be-hedef (< Far. *ba* +Ar. *hadaf*) hedefle, amaçla

be-hedef-i icābet: kabul görme amacıyla

b.-i i. 164b/9

be-hem (< Far. *ba-ham*) toplu, birarada, beraber

b. 53b/10, 129b/9

be-her (< Far. *ba-har*) her, her bir, her biri

b. 138b/1

be-hezār meşakḳat (< Far. *ba-hazār* +Ar. *meşakḳa'*) bin sıkıntıyla

b. 7b/14, 29b/10, 104a/10, 149a/4

be-hezār iştīyāk (< Far. *ba-hazār* +Ar. *iştīyāk*) bin arzuyla

b. 7b/5

be-hezār ḥile (< Far. *ba-hazār* +Ar. *ḥila'*) bin hileyle

b. 74a/14, 79b/1

be-hezār mihnet ü meşakḳat (< Far. *ba-hazār* +Ar. *mihna'* ü Ar. *meşakḳa'*) bin sıkıntı ve eziyetle

b. 88a/5

Behlistān özel ad

B. 28b/14

Behrām özel ad

B. 162b/2, 165b/11, 166b/3, 84a/15

B.+nı 165b/15

Behrām-ı felek: feleğin Behram'ı

B.-ı f.+nı 165b/10

Behrām-ı gür: özel ad, yaban öküzü avlamakla meşhur İran padişahı

B.-ı g. 84a/10, 84a/12

B.-ı g.+ga 84a/12

B.-ı g.+nı 84a/10

Behrām-ı zālīm: zalim Behram

B.-ı z. 165b/12, 166a/12
 B.-ı z.+nı 166a/14
behre (< Far. *bahra*) hisse, pay, kısımet
 b. 126b/6, 136b/11, 152a/1
behre-mend (< Far. *bahra-mand*) nasipli, kısımeti olan, nasiplenen
 b. 34a/10
behre-ver (< Far. *bahra-var*) nasipli, kısımeti olan, nasiplenen
 b. 135b/7, 170a/5, 58a/8, 78a/5
behişt (< Far. *bihîst*) cennet
 b. 143a/12
 b.+ge 8b/2, 17b/15
 b.+ni 17b/15
 b.+niş 60b/14, 60b/15
behişt-i ‘anber: cennet anberi, kokusu
 b.-i ‘a. 62b/8
be-ḥuzūr (< Far. *ba*+Ar. *ḥuḍūr*) huzurla
 b. 142a/14
Behvec özel ad
 B. 55a/14, 57a/6
 B.+ge 55b/14
 B.+ğa 55a/13, 55b/14
 B.+ni 55b/9, 56b/13, 57a/10, 57a/5
Behzād özel ad
 B. 88b/6
 B.+ğa 88b/10
 B.+nı 88b/10, 88b/9, 89a/1, 89a/3, 89a/5
Behzād-ı nā-murād: muratsız Behzād
 B.-ı n. 89a/4
beḳā (< Ar. *baḳā’*) devam, sebat, bâkilik
 b.+sığa 43b/15
beḳā-yı sermedî: sonsuz ebediyet
 b.-yı s.+dür 44b/13
bekâret (< Ar. *bakāra’*) erkek görmemiş kızın halî, kızlık
 b. 155b/12
bêl (< ET (Uyg.) *bêl*) bel
 b.+imge 118a/7
bêl bağla-: güvenmek

b.+imni b.-dım 52b/11
belā ceza (< Ar. *balā’*) gam, keder, musibet,
 b. 102a/4, 103a/4, 103a/6, 130a/12, 22b/15, 23b/9, 33a/8, 34b/4, 38a/8
 b.+dın 105a/3, 37a/4, 38b/13, 97a/9
 b.+dur 62b/15
 b.+ğa 136a/5, 138a/12, 5a/12
 b.+lar 23b/8
 b.+lardın 162a/2
 b.+largā 105a/8
 b.+ları 116b/1
 b.+nı 161b/5, 170a/12, 170a/7, 23a/1, 33a/5, 34b/4
 b.+sı 27b/11
 b.+sını 33a/6, 91b/14
belā kıl-: sıkıntı vermek, kederlendirmek
 b. ḳ.-dı 34b/4
belā-yı bed: kötü, fena belâ, ceza
 b.-yı b. 100a/15
belā-yı cān: canın belâsı, cezası
 b.-yı c. 103a/13, 120b/8, 130b/1
belāgat (< Ar. *balāga’t*) etkili ve güzel söz söyleme
 b. 1b/13, 3b/11
belâlîḳ (< Ar. *balā’* +Tü.+*lîḳ*) belâlık, gamlık
 b. 67b/8
bêlgür- (< ET *bêlgür-*) belirlemek, görünmek
 b.-ey 97a/1
Belḥ özel ad, Belh, Afganistan’ın kuzeyinde bir şehir
 B. 131a/8, 147b/1
beliyyet (< Ar. *balīyya’t*) felaket, keder, bela
 b.+din 166b/8
belki (< Ar. *bal* "ancak" +Far. *ki*) belki, umulur, ihtimal
 b. 100a/11, 109a/13, 10b/2, 114b/12, 115a/2, 128a/11, 13b/8, 144b/13, 150b/1, 155b/2, 159a/7, 1a/4, 25a/3, 33a/10, 44a/10, 51a/15, 51a/7, 52a/5, 54b/8, 61b/3, 70a/15, 72b/15, 76b/9, 90b/14
belkim (< Ar. *bal* "ancak" +Far. *kim*) belki,

hatta

b. 64b/8

be-menzile (< Far. *ba* +Ar. *manzila'*) yerinde, başka bir şeyin yerini tutan, gibi

be-menzile-yi cāsūs: casus gibi

b.-yi c. 5b/15

be-menzile-yi çirāğ: kandil, mum yerinde, kandil gibi

b.-yi ç.+dur 69a/6

be-menzile-yi şimāl: rüzgar yerinde, rüzgar gibi

b.-yi ş.+dür 69a/6

be-meşakkat (< Far. *ba* +Ar. *maşakka'*) sıkıntıyla

b. 68a/13

be-meşakkat-ı tamām: tam bir sıkıntıyla

b.-i t. 167b/3, 169a/13

be-mücerred (< Far. *ba* +Ar. *mucarrad*) yalnız şekilde, yalnız olarak

b. 115b/15, 46b/3

be-münacāt (< Far. *ba* +Ar. *munācāt*) dua ile, yalvarma ile

b. 27a/3

be-nā-gāh (< Far. *ba-nāgāh*) ansızın, aniden

b. 133a/15, 171b/5, 171b/9, 26a/10, 28a/10, 28a/7, 2a/5, 39b/15, 65a/11, 71a/9, 73b/14, 98b/15

Benares özel ad, Hindistan'da bir şehir

B. 65a/13

be-naẓar (< Far. *ba-naẓar*) nazarla, bakışla

be-naẓār-ı şehvet: şehvet nazarıyla

b.-ı ş. 122a/13

bend (< Far. *band*) bend, bağ

b. 112a/2, 1b/14, 24a/13, 60a/10, 76b/14, 76b/10

b.+de 119a/14

b.+din 77b/2

b.+ge 119b/10

b.+ğa 119a/14

b.+leri 164b/9

bend kıl-: bağlamak, tutmak

b. k.-ip 60a/15

bend-i bend: bağlama bağı, ipi

b.+ığa 50b/8

b.+imdin 123b/6

bende (< Far. *banda*) kul, köle

b. 123b/3, 77b/1, 77b/2

b.+ge 125a/7, 1b/1, 64a/1

b.+ler 114b/7

b.+leriga 170b/13

b.+leriğini 27a/4

b.+lerni 21b/5

b.+m 105a/7

b.+ni 162b/15, 2b/11, 64a/2, 95a/1

b.+si 28b/8

b.+sidür-men 32b/8

b.+sige 15a/5, 63a/7

b.+sini 139b/5, 13b/12, 92b/10

bende-yi şavma'a: tapınağın kölesi

b.+a 126a/3

bende-yi fermān: padişahın fermanının kölesi

b.-i f.+ıdadur 1b/12

bende-yi mü'min: mümin köle

b.-i m. 172a/7

bendelik (< Far. *banda* +Tü.+*lik*) bağlılık

b. 172a/2, 7b/3

b.+ge 77b/12

b.+ni 104b/11

bende-nüvāz (< Far. *banda-nuvāz*) kulunu, kölesini hoş tutan, adamlarına iyi davranan

b. 13b/12

bende-vār (< Far. *banda-vār*) köle gibi

b. 116a/3

bende-zāde (< Far. *banda-zāda*) köle çocuğu

b.+lerini 107a/12

Beni-İsrāil özel ad, İsrailoğulları, Yahudiler

B. 167a/13

bér- (< ET *bér-* <AT **bēr*) vermek

b. 113b/2, 16b/7

b.-di 100b/11, 101b/10, 101b/11, 101b/9, 103a/9, 104b/9, 106a/6, 108b/7, 109b/2, 10b/13, 111b/1, 111b/11, 113a/4, 113b/5, 113b/7,

115a/9, 115b/11, 115b/5, 116a/13, 117b/4, 11a/12, 125a/9, 128b/12, 130b/7, 130b/8, 138a/2, 138b/12, 139b/8, 140a/4, 141a/10, 142a/14, 144b/3, 145a/5, 147b/8, 150b/11, 151b/14, 152b/3, 152b/6, 153a/6, 154a/14, 157b/15, 158a/4, 158b/2, 160b/13, 161a/2, 167b/10, 168a/15, 168b/15, 169b/10, 16b/10, 170a/2, 170b/3, 171a/3, 171a/6, 17a/3, 19b/9, 23b/6, 24a/11, 26b/14, 29a/1, 30a/4, 30b/3, 31a/1, 31a/10, 31a/7, 31b/6, 37b/10, 38b/4, 39b/6, 3b/9, 41b/12, 44a/9, 46b/12, 46b/3, 48a/9, 49a/6, 49b/12, 50a/8, 53a/7, 56b/1, 56b/13, 56b/6, 56b/8, 56b/9, 57a/10, 57a/11, 57a/7, 57a/8, 57b/6, 60b/1, 63a/13, 64a/14, 64a/6, 64b/6, 66a/4, 68a/6, 68b/1, 72a/9, 72b/10, 72b/11, 73a/10, 73a/14, 74b/5, 76a/8, 76a/9, 76b/15, 78b/10, 78b/14, 79b/9, 80b/15, 81a/1, 86b/9, 88a/2, 88a/8, 88b/12, 93a/3, 94b/11, 95b/11, 97b/9, 99b/1, 9b/8

b.-diler 104b/1, 123b/4, 123b/5, 128a/6, 130b/9, 132a/1, 137b/4, 143b/4, 144b/14, 145a/1, 148a/2, 14a/13, 14b/10, 14b/14, 14b/5, 151a/2, 157a/15, 15a/4, 16b/1, 21b/10, 3b/15, 46a/5, 61a/6, 95a/1

b.-dim 108a/2, 134b/3, 139a/8, 53a/12, 54a/2

b.-diñ 139b/9, 150b/15, 161a/10, 164a/13, 27a/4, 99b/2

b.-e-dür 29b/7

b.-e-dür-men 129a/10, 54b/10

b.-ey 13a/10, 19b/7, 21b/2, 43b/8, 46b/2, 51a/1, 113a/6, 118b/11, 130b/6, 134b/7, 152b/1, 152b/8, 163b/9, 68a/5, 70b/12, 72b/1, 74b/8

b.-geli 68a/4

b.-gen 115a/5, 131a/3, 132b/4, 17b/8, 20a/12, 21b/11, 25b/9, 31b/7, 4a/6, 51a/2, 73a/4, 92b/4, 94a/5

b.-geni 142a/3, 156b/10, 15a/11, 25b/6, 47a/12, 54a/10, 75a/13, 75a/14

b.-genidin 132a/2

b.-genini 131a/5, 78a/6, 41a/12

b.-geniñ 57a/7

b.-genler 8b/10

b.-gey 162a/11, 165b/7, 165b/8, 166b/6, 167a/11, 172a/9, 27b/8, 42a/12, 50a/13, 63a/7, 86a/11

b.-gey-men 12b/2

b.-gey-sen 13b/13, 34a/13, 90b/4, 96a/6

b.-geyler 14a/4, 35b/15

b.-gil 108a/4, 108a/8, 109b/5, 109b/9, 113a/14, 116b/11, 120a/4, 135a/15, 138b/10, 13a/9, 143a/2, 145b/11, 152b/10, 155a/11, 159b/5, 15b/1, 166a/6, 168b/14, 171b/14, 17a/14, 25a/9, 26a/7, 27a/5, 30b/2, 31a/14, 38b/12, 43b/7, 46b/9, 47b/2, 50b/10, 56a/9, 56b/4, 8b/9, 30a/12

b.-gü 143b/15, 79a/8, 89a/5

b.-güçi 117b/5

b.-güçiler 157a/15

b.-gülikdür 166b/10

b.-güsi 101b/6

b.-güsidür 160b/10, 163b/13

b.-ğuçı 46b/5

b.-iñ 70b/9

b.-iñler 109b/1, 113b/2, 128a/3, 150b/13, 27b/13, 76a/6

b.-ip 104b/3, 104b/5, 112a/5, 113a/13, 113b/4, 116a/7, 128b/11, 133b/15, 135a/13, 138a/11, 13a/2, 142a/2, 144a/4, 144b/3, 149b/9, 152b/15, 158b/4, 163b/12, 170a/10, 172a/3, 19a/4, 20b/2, 20b/6, 21a/10, 25b/3, 29a/7, 2a/6, 31b/1, 44a/7, 4a/13, 4b/9, 56b/5, 66a/11, 71b/14, 72b/1, 73a/1, 73b/1, 81b/2, 88a/4, 88b/10, 91b/14, 96a/9

b.-ipdür 171b/13

b.-ip êken 53a/9

b.-ip êrdi 121b/10, 155b/4, 170b/2, 20a/10, 20a/8, 60a/14, 60b/1

b.-ip êrdim 13a/10

b.-ipdür 116a/14, 135b/2, 142a/3, 166a/2, 79a/12

b.-ipdürler 133b/14, 14a/2

b.-mağ kerek 99a/4

b.-medi 104b/12, 159a/14, 23b/5, 90b/11, 91b/3, 93a/15

b.-mediler 131a/11

b.-medük 143a/1

b.-megen 104b/4

b.-megil 107b/5, 135b/10, 24b/8, 6b/7, 78a/1, 79b/2, 85a/7, 95b/13

b.-meğay-sen 84a/2
 b.-meğıl 22a/2
 b.-mek 130a/8, 137b/14, 159b/6
 b.-mekni 155b/13
 b.-mepdürler 152a/9
 b.-mes 131a/10, 147b/1, 158a/14, 161b/2, 55b/8, 5a/3
 b.-mes érđi 72a/13
 b.-mes-men 127a/10, 157b/7
 b.-mese 113a/7, 93b/14
 b.-meseler 132a/5
 b.-mesem 31a/2, 47b/4, 97a/3
 b.-meseñ 49a/11
 b.-mey 118a/15, 49b/10
 b.-mey-sen 86a/14
 b.-meydür 162b/12, 35a/6
 b.-se 107a/10, 145b/12, 14b/2, 163a/1, 30b/1, 78a/6, 85a/8, 86a/10, 96a/5
 b.-seler 107a/12, 107a/9, 10b/11, 11a/11, 128a/2, 15b/14, 64a/1, 71b/10
 b.-sem 110a/1, 2a/15, 30a/13, 56a/13, 76b/15
 b.-señ 100a/5, 11b/11, 167b/8, 169a/7, 30b/6, 49a/11, 57b/12, 69b/10, 78a/1, 90b/1, 97a/2
 b.-siñler 166a/3
 b.-sün 162b/14, 80a/6
 b.-sünler 55b/13
 b.-üptür 4b/9
 b.-ür 10a/7, 122b/8, 136b/7, 147b/14, 148b/1, 158a/14, 158b/13, 15b/12, 27a/9, 55a/13, 55a/15, 63b/5, 64b/11, 85a/8
 b.-ür érđi 119b/13, 15b/13, 167b/5, 30b/11, 89b/15
 b.-ür érdiler 169b/9
 b.-ür érđiñ 96b/15
 b.-ür-men 169b/8, 170b/10, 55b/11, 88b/15, 92a/3, 97b/12
 b.-ür-men mü 135b/3
 b.-ür-miz 150b/15
 b.-ür-miz emes 128a/4
 b.-ür-sen 117b/11, 2a/9, 77b/8, 77b/9, 91a/3

b.-ürge 27a/6

bère al- > beral-: verebilmek

b.-madı 110b/7, 83a/8

beräber (< Far. *bar-ā-bar*) birlikte, beraber

b. 144a/15, 146a/8, 147b/3, 170a/10, 29a/14, 60b/13, 6b/13, 95a/3

b.+dür 110a/1, 155b/10

b.+dürler 155b/12

b.+ide 127a/13, 155b/14, 43a/10

b.+im 136b/7

beräberlik (< Far. *bar-ā-bar* +Tü.+lık) beraberlik, birliktelik

b. 55a/10

beräberlik kıl-: eşlik etmek

b. k.-ur érđi 3b/9

ber-‘akis (< Far. *bar*+Ar. ‘*aks*) aksiyile, zıttıyla

b. 92a/12

berā‘at (< Ar. *barā‘a*) güzellik ve olgunluk bakımından benzerlerinden üstün olma

berā‘at-i istiḥlāl: anlatılan konuya uygun kelimelerle söze başlama sanatı

b.-i i. 1b/5

berā‘at (< Ar. *barā‘a*) bir işle ilgisi bulunmama, temiz ve arı olma

berā‘at -i ḥāl: durumun, halin temizliği ve masumluluğu

b.-i ḥ.+i 160a/4

b.-i ḥ.+im 161b/1

b.-i ḥ.+iñni 161b/9

berāy (< Far. *barāy*) için, maksadıyla

b. 122b/11

ber-bād (< Far. *bar-bād*) perişan, harap, pis, fena

b. 161a/10

ber-cā (< Far. *bar-cā*) yerinde, tam, doğru ve münasip

b. 122b/6, 129a/14, 138b/5

ber-dār (< Far. *bar-dār*) asılmış (insan)

b. 101b/2, 101b/3, 31b/12, 84b/5

b.+dur 156a/15

b.+dur-men 32a/10, 107a/13

b.+durlar 51b/13

ber-devām (< Far. *bar* +Ar. *davām*) daima,

devamlı

b. 43a/13

bêrdür- (< *bêr-dür-*) verdirmek, ulaştırmak, dağıtmak

b.-di 157b/10

ber-geştelik (< Far. *bar* +Tü.+*lik*) tersine dönme, bozulma hali

b.+ge 78a/5

bêrgü (< ET (Uyg.) *bêrgü*) olması gereken ya da verilen bir şey, vergi

b.+sidür 16b/11

ber-ḥaḳ (< Far. *bar* +Ar. *ḥaḳḳ*) hak üzere, hakikatte

b. 117b/11

ber-kemāl (< Far. *bar* +Ar. *kamāl*) mükemmel

b. 114b/10, 95b/3

ber-ḳarār (< Far. *bar* +Ar. *ḳarār*) kararlı, daimi, devamlı

b. 87b/6

ber-ḳarār bol-: kararlı olmak, sabit olmak, devamlı olmak

b. b.-dı 6a/4, 9a/7, 107a/13, 109a/8, 69b/2

b. b.-ḡanda 123b/1

b. b.-maydur 85a/2

b. b.-sam 137b/9

b. b.-up 96a/11

b. b.-updur 9a/10

b. b.-ur 5b/6

ber-ḳarār ḳıl-: kararlı kılmak, daimi hale getirmek

b. ḳ.-dı 48a/15

Bermek özel ad, Harûnü'r-Reşîd zamanında vezirlik eden bir ailenin Halit, Yahya, Fazıl, Cafer adında dört oğlunun soyadı

B. 29b/12

ber-pā (< Far. *bar-pā*) ayakta, yıkılmamış

b. 146b/4

ber-reh-güzer (< Far. *bar-rah-guẓar*) yol üzerinde

ber-reh-güzer-i yār: sevgilinin yolu üzerinde

b. 57b/5

berehmen (< Far. *barahman*) Hind inancına

göre kutsal sayılan kimse, puta tapan

b. 110a/14, 111a/15, 111b/13, 111b/3, 111b/4, 112b/1, 112b/2, 112b/8, 113b/5, 28b/2, 30b/10, 31a/1, 31a/11, 31a/14, 31a/6, 31a/9, 31b/1, 50b/12, 50b/4, 51a/12, 51a/14, 51a/8, 51b/15, 51b/9, 52b/15, 53a/1, 53a/3, 53a/5, 53a/6, 53b/12, 53b/15, 53b/7, 53b/8, 54a/2, 74a/1, 78a/14, 78a/2, 78a/3, 78a/7, 78b/10, 79a/3, 79a/9, 79b/1, 111a/2, 111b/8, 112a/14, 78b/12

b.+din 111b/7

b.+ge 31a/7, 50b/12, 51b/13, 52a/2, 52b/13, 53a/9, 53b/7, 78b/1, 52a/3, 53a/11

b.+ḡa 113b/5, 78a/1

b.+ni 110b/5, 111b/1, 112a/13, 112a/15, 30b/7, 31a/13, 51b/10, 51b/11, 52b/15, 53a/10, 73b/15, 73b/2, 73b/3, 74a/1, 74a/12, 74a/14, 74b/10, 74b/12, 74b/14, 74b/4, 74b/7, 74b/8, 75a/4, 75a/5, 75a/8, 79a/11

berehmen-i bî-ḡare: çaresiz berehmen

b.-i b. 30b/13

bereket (< Ar. *baraka*^t) bereket, bolluk

b.+din 155a/15, 165a/13

b.+i 162a/6

b.+idin 122b/7, 122b/8, 11a/12

b.+ni 154b/11, 155b/1, 78a/10, 92b/3

beri (< ET *berü* < AT **bērü*) beri, itibaren, öte, öte taraf krş. **berü**

b. 103b/13, 116b/15, 119a/7, 119b/6, 11a/4, 120a/9, 124a/14, 124b/13, 129a/10, 129b/11, 130a/6, 130b/11, 145b/8, 15b/2, 167b/3, 18b/5, 18b/6, 19b/1, 26a/12, 30a/12, 80a/14, 99a/5

b.+din 45b/10

berki- (< *berk+ü-* < ET(Uyg.) *berk*) berk olmak, güçlendirmek

b.-di 28a/8

bernā (< Far. *barnā*) genç, delikanlı, yiğit

b. 111b/7, 1b/9

ber-ṭaraf (< Far. *bar* +Ar. *ṭaraf*) bir tarafa atılan

b. 119a/3, 128b/1, 132b/7, 143a/2

ber-ṭaraf bol-: saf dışı edilmek, giderilmek

b. b.-dı 144b/14

b. b.-mas 10b/2
b. b.-maydur 146a/14
b. b.-up érđi 42b/1
b. b.-updur 49a/15
b. b.-ur 108a/10, 25a/11, 76b/13, 90a/12
ber-ťaraf kıl-: saf dıřı etmek, gidermek
b. k.-dı 7b/3
b. k.-dılar 126a/7, 16b/14
b. k.-dım 123b/7, 146a/10, 19b/1
b. k.-dınđ 17b/9
b. k.-đan 18b/5
b. k.-đay 145b/8
b. k.-đıl 156b/5, 5b/2, 64b/13
b. k.-ınlar 23b/8
b. k.-ıp 64a/8
b. k.-mağay 61b/10
b. k.-sağ 122b/7
b. k.-ur 10a/10
b. k.-ur-men 126a/11
berü (< ET *berü* < AT **bērü*) beri, itibaren; öte, öte taraf krş. **beri**
b.+ge 15b/5, 66a/6
bervār (< Far. *barvār*) havadar mesken, sayfiye
bervār bervār kıl-: açık havada gezmek, gezdirmek
b. k.-ıp 5b/12
bes (< Far. *bas*) çok fazla, yeter
b. 170b/3, 80b/11
be-şad ‘acz ü nāz (< Far. *ba-şad* + Ar. ‘*acz ü* Far. *nāz*) yüz zayıflık ve naz ile
b. 27a/7, 28b/4
be-şad tevāzu‘ (< Far. *ba* + Ar. *tavādu‘*) yüz tevazu ile
b. 134b/12
be-şad ıumťurāk (< Far. *ba-ıumťurāk*) yüz gösteriřle
b. 22a/8
be-şad-hezār cān (< Far. *ba-şad-hazār-cān*) yüz bin can ile
b.+ım 19a/1
be-şad-hezār cān u dil (< Far. *ba-şad-hazār-cān*

u dil) yüz bin can ve gönül ile
b. 47b/14, 86b/3
be-şad-hezār nāz (< Far. *ba-şad-hazār, nāz*) yüz bin naz ile
b. 19a/1
be-şad-hezār tereddüd (< Far. *ba-şad-hazār* + Ar. *taraddud*) yüz bin tereddüd ile
b. 12b/10
besāt (< Ar. *basāt*) düz yer
b.+da 104a/3
b.+ım 118a/13
besi (< Far. *basī*) pek, çok, çok fazla
b. 109a/2, 112a/8, 13b/13, 46a/3, 67b/3, 76a/7
be-şüret (< Far. *ba* + Ar. *şūra‘*) suretiyle, görünüşüyle
be-şüret-i kalendar: kalender suretiyle, görünüşüyle
b.-i k.-c.+ler 142a/12
bêş (< ET *bêş* < AT **bēš*) beş
b. 108b/3, 130a/10, 136b/3, 153a/1, 170b/15
beşāret (< Ar. *başāra‘*) müjde
b.+i 3a/10
beşāretliđ (< Ar. *başāra‘* + Tü.+*lığ*) müjde verme hali, sevinçlilik
b. 61b/13
be-şarťi (< Far. *ba* + Ar. *şarť* + Far. *ī*) bir şartla
b. 146b/2, 125b/7
beşere (< Ar. *başara‘*) derinin dış tabakası, cilt, ten, görünüş
b.+leriğdin 56a/3
b.+ni 10a/5, 10a/8
b.+si 36b/8, 68b/2, 80b/5, 81a/4
b.+side 68a/10
b.+sidin 134a/9
be-şeref (< Far. *ba* + Ar. *şaraf*) şerefle
be-şeref-i nikāh: nikah şerefiyle
b.-i n. 114b/4
bêşinçi (< ET *bêşinç*) beşinci
b. 101b/11, 40a/6, 40a/8, 60a/5, 61a/15, 61b/10, 62a/2
Beşir özel ad

B. 86a/14, 84a/6, 85a/10, 85a/11, 85a/15, 85b/11, 85b/13, 85b/5, 86b/5
 B.+din 86a/5
 B.+ğa 85b/11
 B.+ni 85b/10, 85b/14, 85b/9, 86a/15
Beşir-i miskîn: miskin Beşir
 B.-i m. 85a/14
be-tamām (< Far. *ba* +Ar. *tamām*) tamamıyla, bütün
 b. 102b/1, 118b/9, 123b/15, 128a/7, 139b/2, 25a/9, 46a/10, 48b/11, 50b/13, 52a/8, 64b/1, 64b/2, 72b/7, 76b/10
 b.+ı 127a/2
be-tamāmî (< Far. *ba* +Ar. *tamāmî*) tamamıyla, bütünüyle
 b. 49b/9, 66b/5
be-ṭarīḳ (< Far. *ba* +Ar. *ṭarīḳ*) yoluyla, usûlüyle
 b. 113a/14, 69b/3
be-ṭarīḳ-i ticāret: ticaret yoluyla
 b.-i t. 139b/4
be-ṭarīḳ-i evlā: en uygun yol
 b.-i e. 102b/11
be-ṭarīḳa (< Far. *ba* +Ar. *ṭarīḳa*) yoluyla, usûlüyle
 b. 122b/5
be-ṭarīḳa-yı ticāret: ticaret yoluyla
 b.-yı t. 108b/4
be-teng (< Far. *ba-tang*) sıkıntılı, sıkıntılı olan
 b. 167b/9
bey' (< Ar. *bay'*) satma, satılma
 b.+ni 150a/14
beyābān (< Far. *bayābān*) çöl, sahra
 b. 18a/7
 b.+da 164b/7, 18b/5, 18b/9, 74a/7
 b.+ğa 164b/6, 165b/1
 b.+larda 18b/4, 19a/9, 26b/3
 b.+larını 7b/6
 b.+nı 165a/1
beyābān-ı pür-dehşet: dehşetli şeylerle dolu çöl
 b.-ı p. 165a/2

beyābānī (< Far. *bayābānī*) çölde yaşayan
 b. 127b/5, 127b/6
 b.+de 69b/3, 74a/6
 b.+dür-men 100a/11
beyād musikinin en eski, en işlek basit makamlarından biri krş. **Beyâtî, Bayâtî**
 b.+nı 61a/6
beyān (< Ar. *bayān*) açıklama, anlatma, söyleme
 b. 131a/6
 b.+ge 3a/10
 b.+ı 59b/3
beyān kıı: bildirmek, anlatmak, söylemek
 b. kı.-alı 27b/1
 b. kı.-ay 31a/15
 b. kı.-dı 102b/1, 109b/4, 111b/5, 112a/14, 112b/2, 134b/10, 146a/6, 148b/3, 157b/8, 159a/5, 160a/13, 160b/14, 168a/14, 171b/2, 172a/1, 21a/15, 21a/7, 2a/13, 31b/2, 40b/11, 40b/13, 48b/13, 48b/15, 51b/10, 57a/6, 6a/6, 6a/9, 70a/5, 75a/5, 86b/10, 90a/11, 97a/11, 97a/7, 7a/6
 b. kı.-dılar 120a/12, 61a/7
 b. kı.-ğıl 124b/1, 124b/12, 59b/9, 81a/5
 b. kı.-ındı 34a/8, 3a/6
 b. kı.-madı 7a/6
 b. kı.-sam 35a/6
beyān-ı melih: tatlı ve güzel söyleyiş
 b.-ı m. 59b/9
beyān-ı vākı'a: olayı, vakayı anlatma
 b.-ı v.+nı 27b/9
beyāz (< Ar. *bayāz*) beyaz, ak, aydınlık
 b.+ı 158a/8
beyhūde (< Far. *bī-hoda, bī-hūda*) boş, gereksiz, faydasız
 b. 105b/13, 106b/10, 13b/1, 18b/6, 21b/11, 29a/6, 29b/7, 64b/2, 85b/15, 92b/6, 14a/11
 b.+dür 73b/11
beyhūde-gūylık (< Far. *bī-hoda, bī-hūda-goy, gūy* +Tü.+*lık*) boş konuşma, boş yere konuşma
 b.+dın 116b/13

beyhüde-kârlık (< Far. *bî-hoda*, *bî-hûda-kâr* +Tü.+*lık*) boş, faydasız iş yapmak

b. 67a/11

beyhüdelik (< Far. *bî-hoda*, *bî-hûda* +Tü.+*lik*) gereksizlik, boş, faydasızlık

b.+dür 126b/8

beyt (< Ar. *bayt*) beyit, bir şiire ilişkin parça

b. 157a/10, 157b/12, 162a/10, 40a/5, 163a/5

beytü'l-viṣāl (< Ar. *bayt*, harf-i tarif *el* + Ar. *viṣāl*) kavuşma evi

b. 68b/15

b.+ge 68b/15

b.+iğa 47b/2, 47b/5, 54a/5

bezm (< Far. *bazm*) yiyip içme ve sohbet meclisi

b.+ni 137a/13

be-zür (< Far. *ba-zür*, *zor*) zorlukla, güçlükle

b. 113b/4, 78b/13

bıçak (< ET (Uyg.) *bıçak/biçek*) bıçak

b. 107b/3, 123b/6, 36b/10, 36b/2, 37a/1

b.+nı 104a/15, 12a/1, 131a/1, 70b/12

bî-‘ad (< Far. *bî*+Ar. ‘*ad*) sayısız

b. 43b/15

bî-‘akīde (< Far. *bî* +Ar. ‘*akīde*) imansız, dinsiz

b. 12b/6, 14a/12

bî-ārām (< Far. *bî-ārām*) durup dinlenmeyen, rahatsız

b. 168b/8

bî-ārāmlık (< Far. *bî-ārām* +Tü.+*lık*) rahatsızlık

b. 9a/11

bî‘at (< Ar. *bay‘at*) kabul ve tasdik muamelesi

bî‘at kııl-: kabul ve tasdik etmek

b. k.-dılar 101b/3

b. k.-ip 101b/3

b. k.-salar 102b/2

bî-behre-mend (< Far. *bî-bahra-mand*) nasipsiz, kısmetsiz

b. 58a/7

bî-bekālık (< Far. *bî* +Ar. *bakā‘* +Tü.+*lık*) bekasızlık

b.+nı 46a/5

bî-cā (< Far. *bî-cā*) yersiz

b. 40a/7, 126b/3

bî-cān (< Far. *bî-cān*) cansız

b. 132a/1

bî-cihān-dār (< Far. *bî-cahān*, *cihān-dār*) cihanı elinde tutan padişah olmadan

b. 58a/13

bî-çāre (< Far. *bî-çārā*) çaresiz, ümitsiz, zavallı

b. 104b/11, 105a/15, 120a/1, 120b/9, 121a/1, 128a/13, 128b/6, 148a/15, 150b/11, 151b/10, 152a/11, 21a/6, 30a/9, 51b/15, 56b/4, 62b/2, 6a/1, 80b/4, 87b/12, 90a/9, 9b/6

b.+ler 149a/3, 21b/1

b.+ni 131a/14

bî-çāre kııl-: çaresiz, ümitsiz hale gelmek

b. k.-dılar 165a/3

bî-dād (< Far. *bî-dād*) zulüm

b. 166b/3

bî-dām (< Far. *bî-dām*) tuzaksız, tehlikesiz

b. 5a/4

bîdār (< Far. *bîdār*) uyanık

b. 123b/14, 130a/3, 150b/2, 26b/6, 41a/10, 55b/3

bîdār kııl-: uyandırmak

b. k.-adur-men 73b/8

bîdārī (< Far. *bîdār*+nispet eki *ī*) uyanıklık

b. 150b/11

bîdāyet (< Ar. *badāya‘*) başlangıç, bir işin başı

b. 17a/12

bî-derk (< Far. *bî* +Ar. *dark*) anlayışsız, idraksız

b.+dür 111b/15

bî-devletlik (< Far. *bî* +Ar. *davlat* +Tü. +*lık*) bahtsızlık

b.+ıdın 128a/13

bî-dimāğ (< Far. *bî* +Ar. *dimāğ*) akılsız, şursuz

b. 144b/13, 148a/8

bî-dirīg (< Far. *bî* +Far. *dirēg*) esirgenmeyen, elinden geleni yapan

b. 123b/5

bī-diyānet (< Far. *bī* +Ar. *diyānat*) dinsiz, inançsız

b. 104a/12, 104b/9, 146a/3

b.+ni 113a/11, 145a/15

bī-diyānetlik (< Far. *bī*+Ar. *diyānat*+Tü.+*lik*) dinsizlik, inançsızlık

b. 112b/13, 122a/13, 159a/4

b.+dür 103b/15, 127a/4

b.+ni 116a/5

bī-edebāne (< Far. *bī* +Ar. *adabāna*) edepsizcesine

b. 70a/14, 71b/7

bī-edeblik (< Far. *bī* +Ar. *adab* +Tü.+*līg*) edepsizlik

b. 134a/7, 79a/7

bī-edeblik kıl-: edepsizlik yapmak

b. k.-dım 86a/5

bī-endīše (< Far. *bī-andēša*) endişesiz, tasasız

b. 96b/10, 99a/6

bī-eşer (< Far. *bī*+Ar. *aşar*) izsiz, etkisiz

b. 58a/6

bī-fāyide (< Far. *bī*+Ar. *fā'idat*) faydasız

b. 92b/6

b.+dür 86a/15

bī-fehm (< Far. *bī* +Ar. *fahm*, *faham*) anlayışsız

b. 33b/12, 33b/8

bī-fevt (< Far. *bī* +Ar. *fāvt*) ölmeksizin, ayrılmaksızın

b. 43b/5

bīgāne (< Far. *bēgāna*) kayıtsız, ilgisiz

b. 122b/5, 150b/15, 18a/14, 41a/13, 41a/4, 77a/2

b.+ni 121a/10, 86a/8

bī-günāh (< Far. *bī-gunāh*) günahsız, masum

b. 161a/7, 166a/12, 78b/3, 86a/11, 8a/14, 8b/7

b.+ıdur 160a/3

b.+nı 160a/3, 165b/9, 51b/7

bī-gām (< Far. *bī*+Ar. *gamm*) gamsız, tasasız

b. 158a/2, 65a/9, 69a/10

bī-ğaraż (< Far. *bī* +Ar. *ğarağ*) amacına ulaşmaksızın

b. 157b/7

bih (< Far. *bih*) iyi, yeğ, mükemmel

b.+dür 37a/10, 37b/2, 37b/4

bī-ḥadd (< Far. *bī* +Ar. *ḥadd*) sınırsız, sonsuz

b. 129a/13, 148a/14, 163b/11, 43b/15, 4b/7

bī-ḥamdillāh (< A. *bi-“ile”*, *ḥamdillāh*) elhamdüllillah, Allah’a şükür

b. 27b/13, 53a/13

bī-ḥaseb (< Far. *bī*+Ar. *ḥasb*; aslı *ḥaseb*) -ce, bakımından

b. 54b/11

bih-būdlīg (< Far. *bih-būd*+Tü.+*līg*) iyilik, sağ salimlik, sağlamlık

b.+ı 11b/10

bī-ḥaber (< Far. *bī* +Ar. *ḥabar*) habersiz, bilgisiz

b. 103a/2, 103b/12, 111b/2, 167a/6, 23b/10, 3b/5, 58a/6, 59a/6, 75b/2, 76a/8, 8b/14

b.+dür 121b/12

b.+ler 9b/8

b.+ni 22b/13

b.-sen 77b/5, 77b/6

bī-ḥaber bol-: habersiz, bilgisiz olmak

b. b.-mağay-sen 69a/12

b. b.-sam 75b/11

bī-ḥār (< Far. *bī-ḥār*) dikensiz

b. 78a/8

bī-ḥicāb (< Far. *bī*+Ar. *ḥicāb*) sıkılma, utanma olmaksızın

b. 111a/7

bī-ḥimāyetlik (< Far. *bī* +Ar. *ḥimāyat*) korumasız, korunmasız

b.+de 77b/9

bī-ḥisāb (< Far. *bī*+Ar.) sayısız, hesapsız

b. 4b/7

bī-ḥod (< Far. *bī-ḥōd*) kendinden geçmiş olan, çılgın

b. 159b/3, 5b/12

bihraḳ (< Far. *bih* +Tü.+*raḳ*) daha iyi

b. 168a/7, 36a/1, 47b/14, 84b/14
b.+dur 25b/1, 29a/5
b.+ı 136b/13
b.+ını 20b/14
bī-hūş (< Far. *bī-ḥoş*) şaşkın, sersem
b. 122b/2, 152b/14, 39b/11, 50b/9, 52a/5, 59b/8, 86a/9
bī-hūşlık (< Far. *bī-ḥoş* +Tü.+*lık*) şaşkınlık, sersemlik
b. 66b/5
bī-huzūr (< Far. *bī* +Ar. *ḥudūr*) huzursuz, rahatsız
b. 99b/11
bī-huzūr kıl-: huzursuz etmek
b. 135a/8
bī-hüner (< Far. *bī-hunar*) hünersiz, beceriksiz
b. 109b/14
b.+ni 109b/14, 25b/3
bī-ḥürmetlik (< Far. *bī*, Ar. *ḥurma'* +Tü.+*lık*) saygısızlık
b.+dür 79a/6
bī-ibā' (<Far. *bī* +Ar. *ibā'*) çekinmesiz, iğrenmesiz
b. 45b/6
bī-idrāk (< Far. *bī* +Ar. *idrāk*) idraksız, anlayışsız
b. 33b/12, 33b/8
bī-iḥtiyār (< Far. *bī* +Ar. *iḥtiyār*) kendiliğinden, elde olmayarak
b. 168b/13, 36b/14, 80b/12, 86b/9
bī-‘ilāc (< Far. *bī*+Ar. *‘ilāc*) çaresiz
bī-‘ilāc bol-: çaresiz olmak
b. b.-up 120a/2
bī-‘ilāclik (<Far. *bī* +Ar. *‘ilāc*+Tü.+*lik*) çaresizlik
b. 96b/5
bī-‘ilm (< Far. *bī*+Ar. *‘ilm*) ilimsiz
b. 15a/6, 167a/6
bī-imkān (< Far. *bī* +Ar. *imkān*) imkansız, olanaksız
b.+dur 69a/7
bī-inşāflik (< Far. *bī* +Ar. *inşāf* +Tü.+*lik*) insafsızlık, acımasızlık

b.+dür 127a/4
bī-i‘tibār (< Far. *bī* +Ar. *i‘tibār*) itibarsız, haysiyetsiz
b. 13b/11
bī-i‘tibār kıl-: itibarını kaybetmek
b. 88b/4
bī-izn (< Far. *bī*+Ar. *izn*) izinsiz
b. 5b/7
bī-işbāt (< Far. *bī*+Ar. *işbāt*) ispatsız, delilsiz
b. 104a/8, 74b/5
bī-ibā (< Far. *bī* +Ar. *ibā'*) çekinmesiz, iğrenmesiz
b. 68a/8, 99a/6
bīm (< Far. *bīm*) korku
b.+ğa 45b/3
bī-kār (< Far. *bī-kār*) işsiz
b. 118a/15, 137a/8, 143b/7, 145b/1, 145b/2, 19a/5, 26b/8, 26b/9, 27b/1
bī-ḥarār (< Far. *bī*+Ar. *ḥarār*) kararsız
bī-ḥarār kıl-: kararsız hale getirmek
b. 43b/2
b. 59a/8
bī-kes (< Far. *bī-kas*) kimsesiz
b. 165a/9
bī-kesb ü kār (< Far. *bī-kasb u kār*) işsiz, kazançsız
b. 92a/7
bil- (< ET *bil-*) bilmek
b. 103a/5, 152a/10, 170b/11, 1a/8, 1b/11, 1b/14, 44a/6, 45b/10, 46a/7, 5a/9
b.-di 101a/10, 105a/13, 128b/9, 159a/10, 159b/3, 15b/4, 162b/11, 36b/2, 37b/8, 40b/3, 41a/2, 45a/14, 67b/15, 71b/3, 7a/1, 7a/10, 91a/5
b.-diler 102a/8, 107b/14, 149a/5
b.-dim 123a/8, 134a/10, 152a/2, 52a/3, 77a/4
b.-edurgan 109b/4
b.-edür 19a/7, 5a/10, 83a/9
b.-edür-men 117b/14, 160a/11, 64b/12

b.-edürğanı 158b/3
 b.-edürler 25a/10
 b.-endin 67b/14
 b.-gendür-men 24b/13
 b.-geni 15b/10
 b.-genimçe 134b/6
 b.-genimni 145a/13, 145a/14, 81a/12
 b.-geniñizni 145a/13, 145a/14
 b.-geniñni 7a/2
 b.-gey 154b/4, 58a/2, 61b/3, 83a/10
 b.-gey-sen 106b/6, 43b/11, 47a/4, 8b/14
 b.-gil 100a/6, 111b/7, 122b/1, 132b/11, 19b/3, 19b/4, 19b/8, 20a/9, 22a/13, 58a/9, 95a/12
 b.-güçığa 11b/8
 b.-ip 100a/12, 103a/3, 105b/6, 108a/12, 108a/14, 108b/1, 128b/15, 150b/15, 152b/3, 37b/7, 3a/6, 57b/1, 60a/1, 64b/8, 70b/2, 80b/12, 80b/9, 81a/14, 96b/9
 b.-ip erdim 146a/11, 98a/11
 b.-mağ 109a/2, 94a/13
 b.-mağ kerek 5a/13
 b.-me 40a/5, 83b/11, 8a/15
 b.-medi 107a/7, 108a/7, 10b/7, 112a/6, 125b/2, 144b/7, 145a/15, 168a/11, 17b/7, 43b/13, 81a/6, 82a/10, 82a/15, 89a/4, 96a/9
 b.-medi mü 49b/14
 b.-mediñ 139a/4, 4a/8
 b.-megen 17a/13
 b.-megen eken 4a/6
 b.-megeni 134b/8
 b.-mek 61b/3
 b.-mek kerek 1a/5, 5a/14, 65b/1, 69a/7, 73b/11
 b.-mekde 70b/15
 b.-meklik 132a/2
 b.-meklikdür 5b/1
 b.-mep erdi 80b/6
 b.-mep-sizler 29a/6
 b.-mes 112b/3, 112b/4, 17a/13, 1a/9, 1b/11, 4a/13, 62a/15, 7a/2, 7a/3, 90b/5

b.-mes erdi 7a/11
 b.-mes-men 8b/1
 b.-mes-sen 128a/4, 96b/2
 b.-mes-sizler 70a/12
 b.-mesler 126b/11, 58b/14
 b.-mey 103a/2, 139a/15, 27b/11, 70b/3, 86a/5
 b.-mey-sen 57b/8
 b.-meydür 105a/10, 83b/3
 b.-meydür-men 111b/15, 11a/10, 128a/1, 133b/9, 149b/2, 22a/14, 28b/7, 62a/9, 69a/8, 75b/14
 b.-meydür-miz 154a/7
 b.-meydürler 14b/15
 b.-se 109a/2, 64b/7, 83b/12
 b.-seler 154a/8
 b.-señ 66b/1
 b.-ür 125a/13, 127b/6, 158a/6, 168a/12, 60a/5, 68b/9, 81a/9
 b.-ür erdim 129b/11, 145b/11
 b.-ür erdiñ 146a/12
 b.-ür-men 109a/11, 124b/1, 125a/1, 162a/5, 24b/10, 24b/9, 25a/1, 25b/9, 4a/10, 4a/11, 4a/12, 52b/11, 52b/8, 124a/12
 b.-ür mü 130b/9, 59b/13
 b.-ür mü-sen 124b/1, 153a/8
 b.-ür-sen 10b/5, 53b/14, 61b/7
 b.-ür-sizler 9b/9
bile al- > bilal-: bilebilmek
 b.-maslar 55a/12
bi'l-âhire (< Ar. harf-i cer *bi-*, harf-i tarif *e/-ve âhire*) sonra, sonradan, sonunda
 b. 63a/1
 b. 30b/11
bildür- (< ET *biltür-*) bildirmek
 b.-di 97a/4
 b.-me 20b/10
bile (< ET *birle*) ile, birlikte krş. **bilen**
 b. 10a/12, 14a/5, 158b/1, 158b/4, 159a/7, 41b/2, 43a/3, 43b/6, 45b/10, 49a/6, 5a/9, 85a/11
 b.+dür 131b/12

bilen
bile

(< ET (Uyg.) *bilen*) ile, birlikte krş.

b. 100a/12, 100b/1, 100b/8, 102a/10, 102a/11, 102a/12, 102a/2, 102a/4, 102a/7, 102b/14, 104b/8, 105a/13, 105a/5, 105a/6, 105b/13, 106a/15, 106b/5, 108a/1, 108b/12, 108b/14, 109a/11, 109a/13, 109a/6, 109b/8, 10a/4, 10b/6, 110a/12, 110a/3, 110b/10, 110b/4, 111a/3, 111b/12, 111b/5, 112a/9, 113a/15, 113b/13, 113b/5, 114a/7, 114b/8, 115a/12, 115b/3, 116a/11, 116b/10, 116b/8, 117a/13, 117a/15, 117a/9, 117b/12, 117b/2, 118b/3, 119a/13, 119a/14, 119b/1, 119b/5, 119b/6, 11a/6, 120a/1, 120a/14, 120a/4, 120a/8, 120b/13, 120b/3, 120b/7, 121a/12, 121a/3, 121a/9, 121b/6, 121b/7, 122a/10, 122a/13, 7b/5, 122a/4, 123a/12, 123a/15, 123b/2, 123b/8, 123b/9, 124b/8, 125a/10, 126a/1, 126a/15, 127b/14, 128a/6, 128b/1, 129a/1, 129b/14, 129b/8, 12a/11, 12b/10, 12b/9, 130b/12, 131a/5, 131b/10, 131b/13, 131b/4, 131b/7, 132a/1, 132a/4, 132b/4, 133a/10, 133b/1, 133b/11, 134a/11, 135a/11, 135b/6, 136b/1, 136b/13, 136b/14, 136b/2, 137a/6, 138b/11, 139a/10, 139a/11, 13a/1, 13a/10, 13a/14, 13b/5, 141a/1, 141a/2, 141a/3, 141b/13, 43a/5, 143a/7, 143b/1, 143b/10, 144a/1, 144a/5, 144b/13, 144b/2, 144b/7, 145a/3, 145b/1, 145b/2, 145b/7, 146a/12, 146b/1, 146b/3, 146b/7, 146b/8, 146b/9, 147a/10, 147a/11, 147a/5, 147b/5, 147b/7, 147b/9, 148b/1, 149b/4, 14a/15, 14a/7, 4b/1, 150a/14, 150a/3, 150a/6, 150a/8, 150b/10, 150b/6, 151a/13, 151b/13, 151b/14, 151b/9, 152a/13, 152a/6, 153a/7, 153b/2, 153b/8, 155a/15, 155a/7, 157b/3, 159b/4, 15a/1, 15a/6, 163a/11, 16b/12, 16b/14, 18a/11, 18a/13, 18a/15, 18a/8, 18b/3, 19a/1, 19a/10, 19a/11, 19a/12, 19a/13, 19a/14, 19a/15, 19a/2, 19a/9, 19b/1, 19b/2, 20a/11, 20a/12, 21a/4, 22a/10, 22a/8, 22b/8, 23a/15, 23a/2, 23a/6, 23a/8, 23b/1, 23b/10, 23b/7, 23b/8, 24a/3, 25a/1, 25a/10, 25a/11, 25a/13, 25a/9, 25b/6, 25b/9, 26b/2, 27a/13, 28a/13, 28b/12, 28b/5, 29a/4, 29a/8, 29b/3, 29b/4, 29b/6, 30a/15, 30b/1, 32a/6, 36b/12, 36b/4, 36b/7, 37a/10, 37b/12, 41a/13, 42a/9, 45a/10, 45a/7, 45b/11, 45b/14, 46b/12, 47a/15, 47b/13, 48a/12, 48a/4, 48a/6, 48b/1, 48b/2, 49a/1, 49a/10, 49a/14,

49b/14, 49b/3, 4a/14, 4a/7, 4a/9, 50a/13, 50a/8, 50b/11, 50b/4, 51a/12, 51a/13, 51b/5, 52a/1, 52a/15, 52b/14, 53a/4, 53a/5, 53b/14, 53b/5, 53b/7, 54a/1, 54a/10, 54a/15, 54a/3, 54b/14, 54b/15, 55a/1, 55b/11, 55b/14, 55b/3, 56a/7, 56b/10, 57a/1, 57a/10, 57a/15, 57b/12, 58b/6, 58b/7, 58b/8, 59b/15, 59b/9, 5b/3, 60a/14, 60a/15, 61a/10, 61b/2, 62a/10, 62a/11, 62a/12, 63a/8, 63b/1, 63b/11, 63b/4, 64a/3, 64b/10, 65a/11, 65a/12, 65b/12, 65b/3, 65b/4, 66b/12, 66b/5, 66b/9, 67a/10, 67a/11, 67b/12, 67b/2, 67b/7, 67b/8, 67b/9, 68a/15, 68b/10, 68b/11, 68b/8, 69a/3, 6a/4, 70a/11, 70a/3, 70b/5, 71b/1, 71b/14, 71b/15, 71b/6, 72b/14, 73a/10, 73a/13, 73b/14, 73b/4, 73b/9, 74a/12, 74a/15, 74b/1, 74b/5, 75a/8, 75b/13, 75b/5, 76a/13, 76a/4, 76b/10, 76b/13, 76b/8, 77a/11, 77b/1, 77b/11, 77b/14, 77b/5, 78b/1, 79a/10, 79a/11, 79a/7, 79a/9, 79b/11, 80b/1, 80b/10, 81b/10, 81b/4, 82a/11, 83b/10, 83b/13, 83b/2, 83b/4, 83b/5, 84a/11, 84a/8, 84b/12, 85a/15, 85a/9, 85b/10, 85b/3, 86a/1, 86a/3, 86b/12, 86b/15, 86b/5, 87a/3, 87a/4, 87a/7, 87b/12, 87b/5, 87b/8, 88a/5, 88b/11, 88b/14, 89b/12, 89b/5, 89b/7, 8a/3, 8a/9, 8b/7, 91a/8, 91a/9, 91b/1, 91b/7, 92a/10, 92a/3, 92a/4, 92b/15, 94a/12, 94a/7, 94b/3, 95a/3, 95a/4, 95b/2, 95b/4, 95b/6, 95b/8, 96b/4, 96b/5, 97a/6, 97b/10, 97b/12, 98a/15, 98a/3, 98a/7, 98b/11, 98b/3, 99a/1, 99a/12, 99b/12, 9a/6

b.+dür 11b/10

bilerzük (< ET (Uyg.) *bilerzük*) bilezik krş.
bilezük (EDPT, 345b; Radloff IV, 1763)

b.+imni 41a/11

b.+ini 31a/10, 31a/7, 41a/14

b.+ni 31a/11, 31a/8, 41a/12, 41a/15, 41b/2

bilezük (< ET (MK) *bilezük*) bilezik krş.
bilerzük

b.+ni 41a/4

bī-libās (< Far. *bī*+Ar. *libās*) elbisesiz

b. 69a/5

bī-maḥall (< Far. *bī*+Ar. *maḥall*) yersiz

b. 102b/13, 103a/5, 139a/4

bī-maṣlaḥat (< Far. *bī*+Ar. *maṣlaḥat*) işsiz-güçsüz

b. 168a/9

bī-ma'sūḳ (< Far. *bī*+ Ar. *ma'sūḳ*) sevgilisine kavuşamayan âşık

b. 123b/10

bī-maṭlūb (< Far. *bī*+Ar. *maṭlūb*) isteksiz

b. 123b/10

bī-meşakkat (< Far. *bī* +Ar. *maşakkat*) zahmetsiz, sıkıntısız

b. 12b/7, 79a/12

bī-meşveret (< Far. *bī* +Ar. *maşvarat*) danışmasız, danışmadan

b. 2a/4, 5b/7

bī-meşveret kıl-: danışmadan yapmak

b. k.-mas 83b/1

bī-minnet (< Far. *bī*+Ar. *minna'*) minnetsiz

b. 68a/9

bī-muṭrib (< Far. *bī*+Ar. *muṭrib*) çalgıcısız, çalgıcı olmadan

b. 137a/3

bī-mucāzāt (< Far. *bī*+ Ar. *mucāzāt*) cezasız

b. 166b/2

bīnā (< Far. *bīnā*) gören, görücü

b. 67b/13

bīnā bol-: gözü görmek

b. b.-dı 34a/8, 130b/15

b. b.-ğan 156a/3

b. b.-ğandur 156a/2

bīnā kıl-: gözü görür hale getirmek

b. k.-dım 65b/4

bī-nağme (< Far. *bī* +Ar. *nağma*, *nağma'*) nağmesiz, ahenksiz, ezgisiz

b. 126b/7, 137a/3

bī-naşb (< Far. *bī*+Ar. *naşb*) nasipsiz, talihsiz

b. 54b/11

bī-naẓīr (< Far. *bī*+Ar. *naẓīr*) eşsiz, benzersiz

b. 109b/1, 121b/15, 129a/15, 149b/8, 162b/4, 28b/15, 80a/2, 85a/10, 88a/12, 124a/6

b.+dur 19a/7

b.+dür-men 109a/14

bī-nevā (< Far. *bī-navā*) zavallı, fakir, çaresiz

b. 128a/6

bī-nevālīk (< Far. *bī-navā* +Tü.+*lık*) fakirlik, çaresizlik

b. 13b/13

b.+dın 117a/14

b.+larını 157a/12

b.+nı 117a/10

bī-nihān (< Far. *bī-nihān*) görünen, belli olan

b. 160a/5, 160a/9

bī-nihāyet (< Far. *bī*+Ar. *nihāya'*) sonsuz, pek, çok

b. 121b/15, 121b/9, 141b/11, 14a/14, 153a/4

bī-nīş (< Far. *bī-nēş*) zehirsiz

b. 38a/14

bīniş (< Far. *bīniş*) görüş, görme kabiliyeti

b.+ge 2b/14, 172a/6

bī-pāklīk (< Far. *bī-pāk* +Tü.+*lık*) temiz olmama, günahkârlık

b. 35b/13

bī-pāyān (< Far. *bī-pāyān*) sonsuz

b. 167a/8, 54a/13

bī-pervālīk (< Far. *bī-parvā* +Tü.+*lık*) korkusuzluk

b. 61b/4

bir (< ET (Orh.T.) *bir* <AT **bīr*) bir, tek, aynı

b. 100a/4, 100a/6, 100a/9, 100b/11, 100b/6, 100b/7, 101a/8, 101a/9, 102a/6, 102b/14, 103a/1, 103a/13, 103a/4, 103b/13, 103b/7, 103b/8, 104a/10, 104a/12, 104a/14, 104a/9, 104b/3, 104b/4, 104b/6, 104b/8, 105a/11, 105a/14, 105b/1, 106b/15, 107a/10, 107a/15, 107a/2, 107a/3, 107b/10, 108a/15, 108a/3, 108a/6, 108b/1, 108b/2, 108b/3, 108b/4, 109a/10, 109a/5, 109a/6, 109b/5, 109b/8, 10a/13, 10b/4, 110a/5, 110a/6, 110b/2, 111b/10, 111b/14, 111b/5, 111b/7, 112a/10, 112a/14, 112a/5, 112a/9, 112b/10, 112b/5, 112b/6, 113a/1, 113a/13, 113a/3, 113a/4, 113a/5, 113a/6, 114b/3, 115a/10, 115a/14, 115a/3, 115a/5, 115a/6, 115b/1, 115b/11, 115b/4, 116a/15, 117a/12, 117b/2, 117b/9, 118a/11, 118b/15, 118b/3, 119a/1, 119b/13, 119b/14, 119b/6, 11a/1,

11a/13, 11a/15, 11a/2, 11b/13, 11b/6,
 120a/1, 120a/10, 120a/4, 120a/7,
 120b/1, 120b/12, 120b/4, 121a/15,
 121a/5, 121b/10, 121b/8, 122a/2,
 122a/5, 122b/11, 122b/5, 123a/3,
 123b/13, 124a/1, 124a/11, 124a/5,
 124b/15, 124b/2, 124b/3, 124b/4,
 125a/1, 125a/15, 125a/2, 126a/1,
 126a/15, 126b/1, 127a/1, 127a/3,
 127b/10, 127b/11, 127b/14, 127b/2,
 128a/9, 129a/13, 129a/14, 129b/1,
 129b/11, 129b/3, 129b/6, 129b/9,
 12a/11, 12a/15, 130a/14, 130a/2,
 130b/10, 130b/13, 130b/4, 130b/5,
 130b/6, 130b/7, 131a/10, 131a/12,
 131a/13, 131a/14, 131a/15, 131a/6,
 131a/8, 131a/9, 131b/1, 131b/11,
 131b/14, 131b/2, 132b/11, 132b/12,
 132b/13, 132b/14, 132b/15, 132b/7,
 133a/13, 133a/15, 133b/13, 133b/3,
 134a/12, 134a/3, 134a/9, 134b/13,
 134b/14, 134b/6, 134b/9, 135a/13,
 135a/14, 135a/6, 136a/9, 136b/2,
 136b/5, 138a/1, 138b/11, 138b/8,
 138b/9, 139a/14, 139b/10, 139b/2,
 139b/4, 139b/7, 13a/8, 13b/15, 13b/5,
 13b/6, 13b/7, 13b/8, 13b/9, 140a/13,
 140a/15, 140a/2, 140a/3, 140a/9,
 141a/10, 141a/11, 141a/9, 141b/14,
 141b/2, 141b/3, 141b/7, 142a/12,
 142a/13, 142b/12, 142b/13, 142b/14,
 142b/15, 142b/4, 142b/6, 143a/15,
 143a/6, 143a/8, 143a/9, 143b/1,
 143b/5, 144a/9, 144b/1, 145a/11,
 145a/8, 145b/11, 146a/1, 146a/2,
 146b/4, 147b/10, 147b/2, 147b/3,
 147b/6, 148b/1, 148b/2, 148b/3,
 148b/5, 148b/6, 149a/12, 149a/3,
 149a/8, 149b/12, 149b/14, 149b/8,
 14a/1, 14a/10, 14a/4, 14a/6, 14b/12,
 14b/3, 14b/6, 14b/7, 14b/8, 14b/9,
 150a/1, 150a/8, 150b/1, 150b/7,
 151a/13, 151a/4, 151a/7, 151b/8,
 152a/11, 152a/14, 152a/6, 152a/7,
 152b/1, 152b/10, 152b/2, 152b/4,
 152b/5, 153b/13, 154a/1, 154a/10,
 154a/13, 154a/9, 154b/1, 154b/12,
 154b/8, 155a/10, 155b/15, 155b/3,
 155b/8, 156a/11, 156a/13, 156b/7,
 157a/4, 157b/13, 157b/15, 157b/6,
 157b/8, 158a/15, 158a/4, 158a/5,
 158b/14, 158b/3, 159a/5, 15a/1,
 15a/10, 15a/2, 15a/4, 15b/10, 15b/11,
 15b/9, 160a/13, 160a/2, 160a/4,
 160a/5, 160a/9, 160b/1, 160b/14,
 160b/4, 161a/1, 161a/2, 161a/3,
 161a/4, 161b/1, 161b/12, 161b/13,
 162a/11, 162b/1, 162b/13, 162b/4,
 162b/6, 163a/10, 163a/14, 163a/9,
 163b/3, 163b/4, 163b/9, 164a/6,

164b/10, 164b/13, 164b/15, 164b/4,
 164b/7, 165a/13, 165a/14, 165a/15,
 165b/2, 166b/10, 166b/14, 166b/4,
 167a/13, 167a/14, 167a/15, 167a/2,
 167b/1, 167b/11, 167b/12, 167b/2,
 167b/8, 167b/9, 168a/13, 168a/2,
 168b/1, 168b/14, 168b/3, 168b/8,
 169a/13, 169a/14, 169a/15, 169a/3,
 169a/6, 169b/1, 169b/2, 169b/4,
 169b/8, 16a/1, 16a/12, 16a/14, 16a/15,
 16a/3, 16b/14, 16b/7, 170a/11,
 170a/12, 170a/14, 170b/1, 170b/4,
 170b/5, 171a/10, 171a/3, 171a/5,
 171a/8, 171a/9, 171b/12, 171b/2,
 17a/14, 17b/4, 17b/5, 18a/10, 18a/12,
 18a/14, 18a/5, 18a/9, 18b/10, 18b/11,
 18b/14, 18b/3, 18b/5, 18b/9, 19b/10,
 19b/11, 19b/12, 19b/13, 19b/6, 19b/9,
 1a/10, 1b/1, 1b/11, 1b/2, 20a/1,
 20a/14, 20a/15, 20b/2, 20b/4, 20b/5,
 21a/1, 21a/10, 21a/14, 21a/15, 21a/7,
 22a/15, 22b/11, 22b/12, 22b/14,
 22b/15, 22b/3, 22b/5, 22b/9, 23a/14,
 23a/4, 23b/11, 23b/9, 24a/1, 24a/3,
 24b/10, 24b/12, 25a/11, 25a/13,
 25b/7, 26a/12, 26a/14, 26a/15, 26b/1,
 26b/10, 26b/11, 26b/12, 26b/13,
 26b/15, 26b/3, 26b/9, 27a/1, 27b/12,
 27b/13, 27b/2, 27b/6, 28a/2, 28a/4,
 28b/14, 29b/12, 29b/3, 29b/6, 29b/8,
 2a/1, 2a/15, 2a/5, 2b/1, 2b/10, 2b/5,
 2b/8, 2b/9, 30a/14, 30a/15, 30a/7,
 30b/10, 30b/14, 31a/11, 31a/3, 31a/4,
 31a/5, 31b/11, 31b/4, 31b/8, 32a/15,
 32a/7, 32a/9, 32b/12, 33a/7, 33b/11,
 33b/13, 33b/5, 33b/6, 34a/3, 34a/4,
 34a/5, 34a/6, 34b/1, 34b/15, 34b/3,
 34b/6, 34b/8, 36a/10, 36a/12, 36a/13,
 36a/14, 36a/15, 36a/9, 36b/10,
 36b/14, 36b/15, 36b/5, 37a/5, 37b/10,
 37b/11, 37b/5, 37b/6, 37b/9, 38a/6,
 38b/1, 38b/10, 38b/11, 38b/12, 38b/2,
 38b/3, 38b/4, 39a/12, 39a/8, 39b/1,
 39b/12, 39b/2, 39b/4, 39b/8, 3a/10,
 3a/14, 3a/6, 3b/14, 3b/2, 3b/6, 3b/9,
 40a/10, 40a/15, 40a/9, 40b/1, 40b/13,
 40b/6, 41a/11, 41a/13, 41a/15, 41a/4,
 41a/7, 41b/12, 42a/10, 42a/4, 42b/13,
 42b/7, 42b/9, 43a/7, 44a/1, 44a/2,
 44a/8, 44b/9, 45a/3, 45a/5, 45b/10,
 45b/12, 45b/7, 45b/9, 46a/15, 46a/2,
 46b/11, 46b/3, 46b/7, 46b/9, 47a/9,
 47b/13, 47b/7, 48a/3, 48a/5, 48b/11,
 48b/8, 49a/8, 49b/13, 4a/2, 4a/3, 4a/4,
 4a/6, 4a/7, 4a/9, 4b/10, 4b/15, 4b/3,
 4b/5, 4b/7, 4b/8, 4b/9, 50a/10, 50a/8,
 50b/13, 50b/14, 51a/7, 51b/3, 51b/7,
 52a/1, 52a/12, 52a/9, 52b/13, 55a/10,
 55a/9, 55b/1, 55b/11, 56a/4, 56a/6,
 56a/7, 56a/8, 56b/12, 56b/2, 56b/6,

57a/10, 58a/10, 58a/12, 59a/10, 59a/11, 59a/13, 5a/5, 5b/10, 5b/15, 5b/2, 5b/9, 60a/10, 60a/15, 60a/8, 60b/15, 60b/3, 61a/2, 62a/7, 62a/8, 62b/10, 62b/12, 62b/8, 63a/12, 63a/13, 64a/8, 65a/14, 65a/15, 65b/12, 65b/5, 65b/9, 66a/1, 66a/14, 66a/2, 66a/7, 66a/8, 66b/8, 66b/12, 66b/3, 67a/13, 67a/2, 67b/4, 67b/5, 68a/13, 68a/2, 68a/4, 68b/3, 69b/12, 69b/3, 69b/4, 69b/5, 69b/6, 69b/9, 6a/1, 6a/6, 6a/7, 6a/9, 6b/1, 6b/11, 6b/13, 6b/14, 6b/15, 70a/2, 70a/7, 70a/8, 70b/12, 70b/5, 70b/8, 71a/5, 71a/9, 71b/1, 71b/14, 72a/1, 72a/12, 72b/10, 72b/14, 72b/3, 72b/8, 73a/4, 74a/1, 74a/10, 74a/11, 74a/14, 74a/15, 74a/2, 74a/4, 74a/6, 74a/7, 74b/14, 74b/9, 75a/13, 75a/14, 75b/3, 75b/4, 75b/5, 75b/6, 76a/10, 76a/2, 76a/3, 76a/8, 76b/15, 77a/1, 78a/10, 78a/12, 78a/13, 78a/14, 78a/3, 78a/4, 78a/9, 78b/12, 78b/4, 79b/10, 79b/8, 7a/14, 7a/6, 7b/15, 80a/1, 80a/14, 80a/2, 80a/3, 80a/7, 80b/15, 81a/13, 81b/1, 81b/5, 82a/10, 82a/12, 82a/13, 82a/14, 82a/3, 82a/4, 82a/9, 82b/13, 82b/3, 82b/4, 82b/6, 82b/7, 82b/9, 83a/1, 83a/14, 83a/8, 83a/9, 83b/1, 84a/10, 84a/11, 84a/14, 84a/15, 84a/6, 84b/1, 84b/12, 84b/2, 84b/9, 85a/11, 85a/14, 85a/15, 85a/2, 85b/12, 85b/4, 86a/4, 86a/7, 86a/8, 86b/10, 86b/14, 87a/10, 87a/13, 87a/14, 87a/15, 87b/14, 87b/15, 87b/2, 87b/5, 87b/9, 88a/2, 88a/8, 88a/9, 88b/12, 88b/14, 88b/4, 88b/6, 88b/7, 89a/12, 89b/14, 89b/6, 8a/5, 8a/8, 90a/10, 90a/13, 90a/8, 90b/11, 91a/13, 91b/3, 92a/1, 92a/7, 92a/8, 92b/1, 92b/11, 92b/14, 92b/15, 92b/7, 92b/8, 92b/9, 93a/1, 93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/6, 93a/7, 93b/2, 93b/4, 93b/6, 94a/11, 94a/7, 94a/8, 94b/1, 94b/11, 94b/12, 94b/2, 94b/5, 94b/7, 95a/6, 95a/8, 95b/14, 95b/4, 95b/7, 96a/10, 96a/7, 96a/8, 96b/2, 96b/7, 96b/8, 97a/5, 97b/11, 98a/10, 98a/6, 98b/12, 98b/13, 99a/12, 99a/5, 99a/7, 99b/1, 99b/11, 99b/12, 99b/6, 99b/7, 9b/14, 9b/5

b.+dür 127a/12, 29a/10

b.+ge 81b/15

b.+i 109b/2, 118b/3, 140a/6, 47a/5, 53b/9, 57a/3, 90a/11

b.+iğ 143b/1, 143b/2

b.+ni 117b/5, 53b/14

bî-rābîṭa (< Far. *bî* +Ar. *rābîṭa*^t) bağlantısız,

ilişkisiz

bî-rābîṭa-yı merd: bir erkekle ilişkiye girmeden

b.-yı m. 82b/1

birāder (< Far. *birādar*) erkek kardeş, dost, arkadaş

b. 103b/11, 122b/12, 129b/9, 144b/12, 144b/9, 147a/4, 147b/2, 150a/14, 151b/15, 153b/13, 154a/10, 154a/12, 156a/7, 15a/13, 165a/7, 167b/8, 18b/2, 48a/3, 75b/3, 80a/11, 82b/10, 85a/15, 90b/7, 91b/2

b.+i 103b/12, 119a/6, 123a/8, 130a/1, 153b/14

b.+iğ 103b/11

b.+im 131b/10, 154b/3

b.+imiz 156a/10

b.+ini 130a/1

b.+ler 147a/15, 147b/12, 18b/3, 72a/7, 72b/13

b.+leri 117a/8, 148a/4

b.+leriğ 148a/3

b.+ni 154b/5

birāder-i cānî: candan yapılan dostluk, kardeşlik

b.-i c. 129b/4

birāder-i dilāver: yiğit dost, cesur arkadaş

b.-i d. 18b/7

birāderlik (< Far. *birādar* +Tü.+*lik*) dostluk, kardeşlik

b.+ge 165a/5

bî-raḥm (< Far. *bî* +Ar. *raḥm*) merhametsiz, kalpsiz

b.+nı 63a/7

bî-raḥmlik (<Far. *bî* +Ar. *raḥm* +Tü.+*lik*) merhametsizlik, kalpsizlik

b. 95a/12

b.+dür 132b/5

birbiri (< *bir biri*) birbiri

b.+de 125b/6, 88a/15

b.+din 93a/2

b.+ge 147a/14, 27a/10, 27a/15, 60a/4, 66b/1, 87a/4, 94b/4

b.+ğa 169a/2, 169b/2

b.+ni 36a/14, 42a/5

birbirleri (< *bir birileri*) birbirleri

b. 105a/13, 23a/5, 95b/3

b.+din 13b/6, 16b/13, 6b/15

b.+ge 128a/10, 16b/13, 22b/14, 26b/1, 26b/4, 3b/15

b.+ğa 102a/9, 106a/15, 107a/3

b.+ni 152b/13, 153a/10, 49a/3, 87b/9

bî-renc (<Far. *bî-ranc*) ağrısız, sıkıntısız

b. 12b/7

birer (< ET (Uyg.) *bîrer*) birer, tek tek, ayrı ayrı

b. 127a/9, 127b/3, 14a/5

birev (< *bir+egü*) her biri, her birisi, bir kimse

b.+ge 5a/5

biri (< *bir+i*) biri, birisi, herhangi biri

b. 108b/11, 109a/11, 109a/12, 109a/14, 109b/11, 127a/9, 134a/15, 141a/12, 143a/3, 143b/4, 148b/8, 155a/10, 165a/11, 2a/1, 36a/4, 53b/10, 53b/11, 57a/1, 57a/4, 59b/7, 84b/4, 93a/3, 98b/10

b.+ge 46b/2, 64b/9

b.+leri 128a/12

b.+miz 26b/6

b.+ni 109b/8, 138b/13, 147b/15, 55a/6, 64b/9

b.+niñ 147b/10, 148a/2, 162b/3

b.+si 127a/12, 127a/4, 143a/6, 148b/7, 57b/14, 74a/5

birle (< ET (Uyg.) *birle*) ile, birlikte krş.

birlen

b. 100a/3, 100a/6, 101a/6, 102a/5, 104a/5, 104b/15, 105a/2, 107a/3, 107b/2, 107b/3, 108a/10, 108a/11, 108a/15, 108a/4, 108b/7, 109a/12, 109a/3, 109b/11, 109b/5, 109b/9, 110a/13, 110a/15, 113a/3, 113b/4, 116a/8, 116b/15, 120a/15, 120a/3, 121a/4, 121b/7, 125a/6, 127a/6, 127a/8, 128a/13, 128b/13, 131a/1, 132b/9, 133a/12, 133a/3, 133b/14, 135b/9, 136a/14, 136a/15, 138a/11, 138b/15, 139a/5, 139b/10, 142a/2, 142a/4, 142b/12, 144b/1, 147b/5, 14a/10, 14a/2, 14b/2, 151a/14, 152a/13, 153a/10, 153a/12, 153a/4, 154a/3, 155b/10, 156b/12, 156b/13,

156b/15, 156b/6, 157a/2, 157a/4, 157a/8, 157b/11, 157b/15, 158a/1, 158a/12, 158a/13, 158a/2, 158a/3, 159a/10, 159a/12, 159b/4, 159b/6, 15a/4, 160a/15, 160b/10, 160b/11, 160b/15, 160b/8, 161a/4, 161b/10, 161b/8, 161b/9, 162a/4, 162b/10, 163a/4, 163a/5, 163a/6, 163b/1, 163b/11, 163b/12, 163b/13, 163b/2, 164a/3, 164a/8, 164b/2, 164b/5, 165a/8, 165b/11, 165b/12, 165b/3, 165b/4, 165b/5, 166a/12, 166a/13, 166a/6, 166a/8, 168a/4, 169a/1, 169a/2, 169a/3, 169b/4, 169b/8, 16b/5, 170a/10, 170a/2, 171a/14, 171a/6, 171b/11, 171b/4, 1b/14, 1b/15, 1b/2, 20a/8, 20b/7, 20b/8, 22b/12, 22b/14, 22b/6, 24b/10, 27a/11, 28a/9, 2a/8, 2b/11, 2b/5, 2b/6, 30b/15, 31a/2, 31b/9, 32a/13, 32a/6, 32b/15, 33a/10, 33a/14, 33a/3, 33b/3, 33b/8, 34a/14, 34b/3, 35a/8, 35b/11, 35b/13, 35b/14, 35b/3, 35b/4, 36a/10, 36a/13, 36a/15, 36a/3, 36a/6, 36a/8, 36b/1, 36b/11, 36b/12, 36b/7, 37a/2, 37a/6, 37b/11, 37b/13, 37b/6, 38a/6, 38b/15, 3a/10, 3a/12, 3a/13, 3a/4, 40b/1, 40b/3, 40b/4, 41a/15, 41a/4, 41a/5, 41a/9, 41b/11, 41b/4, 41b/5, 42a/10, 42a/6, 42b/11, 42b/14, 42b/6, 42b/9, 43a/13, 43a/3, 43b/1, 43b/11, 44a/15, 44a/2, 44b/15, 44b/2, 44b/3, 44b/8, 44b/9, 45a/10, 45a/14, 45a/15, 45a/5, 46a/11, 46b/11, 46b/9, 47b/15, 4b/13, 50a/15, 50a/2, 50a/4, 50b/13, 51b/14, 51b/6, 52b/5, 54b/1, 56b/1, 56b/3, 56b/4, 57a/5, 57b/9, 58b/1, 5b/13, 60b/4, 63b/3, 64b/11, 65b/12, 66a/1, 6a/1, 6b/2, 70b/4, 71b/8, 72b/3, 72b/5, 76a/12, 79b/5, 7a/13, 80a/4, 80a/5, 83b/9, 84b/11, 84b/2, 84b/8, 85a/6, 86b/4, 87a/8, 88a/2, 89b/4, 8b/2, 8b/9, 91b/4, 95a/1, 96b/4, 99a/9, 99b/6, 99b/7, 9a/1, 9b/7

birlen (< ET (Uyg.) *birlen*) ile, birlikte krş.

birle

b. 106a/11, 106b/11, 109b/5, 110b/10, 113a/9, 114b/11, 125b/1, 125b/2, 125b/9, 129a/5, 129b/13, 12a/11, 131b/1, 131b/6, 132b/4, 133b/2, 134a/10, 134a/11, 141b/12, 143a/15, 143b/4, 144b/4, 149a/13, 14a/14, 151a/5, 152b/2, 154a/11, 16a/1, 171b/14, 19a/10, 23a/5, 25a/4, 27b/9, 28b/8, 30a/7, 50b/6, 51b/2, 51b/5, 52b/14, 53a/15, 55a/5, 56a/12, 56b/8, 59a/11, 59b/14, 62b/10, 69b/13, 6a/15, 6b/8, 72b/13, 74a/3, 77a/11, 77b/11, 79a/12, 79a/9, 7a/2, 85b/12,

88a/12, 8b/13, 90a/13, 94b/4, 95b/3, 96a/6

birlik (< *bir+lik*) birlik, teklik

b. 115a/6, 115a/9, 30b/15, 31a/14, 31b/1

bī-ruḥṣat (< Far. *bī* +Ar. *ruḥṣat*) ruhsatsız, izinsiz

b. 131a/12

bī-rūzī (< Far. *bī-rozī*) rızıksız, nasipsiz

b. 92b/10

birü biri (< *bir+i*) biri, birisi, herhangi biri krş.

b.+ge 76a/8

b.+ni 90a/4, 90b/3

bī-rüşdliġ (< Far. *bī*+Ar. *ruṣd*+Tü.+*liġ*) olgun olmamak, hamlık

b.+ını 33b/12

bisāt (< Ar. *bisāt*) minder, döşek, yaygı

b. 22b/14

b.+da 122b/11

b.+ını 23a/6

bī-sebeb (< Far. *bī*+Ar. *sabab*) sebepsiz

b. 168a/5

bī-ser-encām (< Far. *bī-sar*+Ar. *ancām*) sonu, akıbeti olmama

bī-ser-encām kıl-: sonu, akıbeti olmamak

b. k.-ur 96b/1

bī-ser-encāmliġ (< Far. *bī-sar* +Ar. *ancām* +Tü.+*liġ*) sonu olmama durumu

b.+ça 107a/8

bismil (<Ar.*besmele*'den Fars. *bismil*) kesilmiş, boğazlanmış hayvan

bismil kıl-: besmele çekmek

b. k.-dı 168b/13

b. k.-ğay 119b/5

b. k.-ıp 131b/12, 168b/10

bister (< Far. *bistar*) yatak, döşek

b. 108a/6, 68a/14

bister-i mariz: yasta yatağı

b.-i m.+de 62a/12, 68b/3, 68b/4

bī-sürüd (< Far. *bī-surod*) şarkısız, nağmesiz

b. 126b/7

bisyār (< Far. *bisyār*) çok, fazla

b. 108a/8, 10a/4, 110b/15, 118b/5, 122b/13, 135b/5, 141a/5, 142b/15, 144a/7, 155a/3, 157b/10, 21a/10, 37b/6, 53b/4, 57b/13, 58b/7, 64b/2, 68b/13, 76b/4, 82a/3, 82b/7, 86a/6, 86b/1, 86b/3, 87a/11, 87b/4, 91a/6

b.+dur 162a/12, 168b/5, 3b/3, 67a/5

bisyār kıl-: çoğaltmak, arttırmak

b. k.-ıp 92a/14

b. k.-ıp erdim 35a/2

biş- (< ET (Uyg.) *biş-*) olgunlaşmak (meyve)

b.-gey 46a/11

b.-ip 46a/13, 46a/14

bişe (< Far. *bişā*, *bēša*) orman, meşelik, sazlık

b. 126b/1, 62b/7, 95a/6, 96a/11, 96a/12, 120a/2

b.+de 119b/13, 126a/1, 22b/11, 30b/10, 60a/8, 62b/8, 64a/15, 93b/3, 96a/11, 96a/8

b.+deki 62b/11, 62b/13, 63a/3

b.+ge 18b/13, 62b/10, 78a/12

b.+lerde 18a/7

b.+ni 62b/9, 95a/7

b.+sige 79a/4

bī-şefkatlik (< Far. *bī* +Ar. *şafkat* +Tü.+*lik*) şefkatsizlik, acımasızlık

b.+ni 125a/5, 125b/3

bī-şefkatlik kıl-: şefkatsizlik, acımasızlık etmek

b. k.-ıp 125a/3

bī-şerm (< Far. *bī-şarm*) utanmaz

b. 114a/3

bī-şermlik (< Far. *bī-şarm* +Tü.+*lik*) utanmazlık

b.+ni 114a/4

bī-şurüb (< Far. *bī* +Ar.) şurupsuz, içeceksiz

b. 130b/12

bī-şümār (< Far. *bī-şumār*) hesapsız, sayısız

b. 121b/9, 149b/8, 3b/7

b.+dur 10a/4, 57b/14, 9b/4

bişür- (< ET (Uyg.) *bış-ur-*)

1. olgunlaştırmak

b.-di 32a/9

2. pişirmek (yemek) krş. **bişir-**

b.-üp 168b/15

bişir- (< ET (Uyg.) *bış-ur-*) pişirmek krş. **bişür-** (2)

b.-üp 131b/4, 168b/14, 169a/7

bit- (< ET (Uyg.) *büt-*) bitmek, tükenmek, sonlanmak

b.-ip 66b/8

bī-tāb (< Far. *bī-*) yorgun, güçsüz, kuvvetsiz

b. 149a/15, 68b/3

bī-tahāret (< Far. *bī* +Ar. *ṭahāraʿ*) kirli, abdestsiz

b. 67b/3

bī-tākat (< Far. *bī* +Ar. Ar. *ṭākaʿ*) güçsüz, kuvvetsiz

b. 118b/10, 168b/8, 97b/13

bī-takāzā (< Far. *bī* +Ar. *taḳāḏā*) serzenişsiz, şikayetsiz, istekte bulunmaksızın

b. 92a/3

bī-takrīb (< Far. *bī* +Ar. *taḳrīb*) bahanesiz, vesilesiz

b. 125b/10, 8a/15

bī-tebdīl (< Far. *bī* +Ar. *tabdīl*) değiştirmeden

b. 1a/4

bī-te'emmūl (< Far. *bī* +Ar. *ta'ammul*) düşünmeksizin

b. 160a/3

bī-tereddūd (<Far. *bī* +Ar. *taraddud*) düşünmeksizin, hemen karar vererek

b. 68a/14

bī-teşvīş (<Far. *bī* +Ar. *taşvīş*) karıştırmadan

b. 112b/4

bī-tevaḳḳuf (< Far. *bī* +Ar. *tavaḳḳuf*) durmadan

b. 76a/5

biti- (< ET *biti-* < Çin. **piet* (firça) +Tü.+i-) yazmak

b.-di 34a/5, 34a/6

b.-gey 39a/13

b.-megen 39a/8

b.-ṇ 1b/1

b.-p ərđi 39a/10

b.-se 40a/6

b.-sedur 40a/5

b.-seler 39a/8

bitil- (< *biti-l-*) yazılmak

b.-di 172a/7

b.-gen 39b/6

b.-megen 34a/7

bī-tuʿme (< Far. *bī* +Ar. *tuʿmaʿ*) azıksız

b. 70b/8

bitü- (< ET *biti-*) yazmak krş. **biti-**

b.-seṇ 95a/1

bitüklik (< *bitü-k+lik*) yazılmış

b.+dür 160b/8

bī-vakt (< Far. *bī* +Ar. *vaḳt*) vakitsiz, zamansız

b. 126b/13

bī-vāsīta (< Far. *bī* +Ar. *vāsītaʿ*) vasıtasız, aracısız

b. 82a/15

bī-vefā (< Far. *bī* +Ar. *vafā*) vefasız, hakikatsiz

b. 23a/10, 88b/2

b.+dın 23a/11

bī-vefālīg (< Far. *bī* +Ar. *vafā* +Tü.+līg) vefasızlık, hakikatsizlik krş. **bī-vefālīḳ**, **bī-vefālīk**

b. 87b/10

b.+dın 124b/9

b.+ıdın 125b/4, 153a/13, 77a/15

bī-vefālīḳ (< Far. *bī* +Ar. *vafā* +Tü.+līḳ) vefasızlık, hakikatsizlik krş. **bī-vefālīg**, **bī-vefālīk**

b. 47b/5, 85a/3

b.+ı 118a/5

b.+ıdın 78a/4

b.+nı 130a/9

bī-vefālīk (< Far. *bī* +Ar. *vafā* +Tü.+līk) vefasızlık, hakikatsizlik krş. **bī-vefālīg**, **bī-vefālīḳ**

b. 110a/13

bī-vuḳūf (< Far. *bī* +Ar. *vuḳūf*) durmadan, ilerlemeden

b. 169a/6

biz (< ET *biz*) biz

b. 125b/6, 134a/8, 142b/15, 14a/9, 26b/6

b.+din 136a/10, 155/6

b.+e 45/5

b.+ge 14b/5

b.+ler 129b/11, 14a/3, 14a/4, 14a/8, 154a/7, 15a/2, 168b/2, 18b/2, 20a/3, 31b/12, 148b/13, 156a/10

b.+lerdin 130a/3

b.+large 102a/11, 129b/13, 143a/2, 147b/13, 167b/14, 29a/9, 31b/14, 64b/5, 64b/6, 64b/7, 70a/13

b.+lerni 126b/15, 14a/3, 18b/8

b.+ni 100b/6, 130a/3, 14b/6, 96b/1, 96b/3

bī-zār (< Far. *bīzār*) bıkılmış, usanmış

b. 133b/4, 161b/5, 78b/2

bī-zarar (< Far. *bī* +Ar. *ḡarar*) zararsız, kayıpsız

b. 103b/4

bī-zevḳ (< Far. *bī* +Ar. *zavḳ*) zevksiz, tatsız

b. 58a/6

boğuz (< ET (Uyg.) *boğuz*) boğaz, gırtlak

b.+ığa 12a/1

bol (< ET (MK) *bol*) 1. o (işaret sıfatı)

b. 11a/5, 125a/15, 14a/11, 164a/2, 171a/15, 18b/3, 21a/3, 25a/3, 31b/5, 32a/12, 36b/7, 39a/15, 39b/13, 39b/3, 39b/5, 40b/13, 41b/2, 43a/4, 44a/10, 68a/6

2. o (işaret zamiri)

b. 4b/9, 7a/3, 13a/14, 16a/7, 22b/14, 104a/12, 116a/14, 128a/13, 130a/3, 147a/12

bol- (< ET (Orh.T.) *bol-*) olmak

b. 130a/3, 44a/5, 7a/3

b.-adur 102a/2, 130b/2, 135a/9, 140a/5, 154a/15, 155b/6, 156a/13, 156a/15, 23b/9, 25a/14, 26b/5, 30a/6, 31b/6, 83a/15, 85a/2, 85a/3, 87a/8

b.-adur-men 135a/7, 145a/10

b.-alı 112b/4, 129b/15, 20a/5, 26b/6, 55a/3

b.-ay 148a/11, 47a/5, 47b/2

b.-aydur-sen mü 76a/1

b.-dı 100b/2, 101b/13, 101b/4, 101b/5, 102a/4, 102b/6, 103a/7, 103b/6, 103b/9, 104a/13, 104a/6, 104b/10, 104b/15, 104b/8, 104b/9, 105a/4, 105a/5, 105a/6, 105a/8, 105b/15, 105b/4, 106a/11, 107a/14, 107b/1, 107b/2, 108a/9, 109a/7, 109a/8, 109b/13, 109b/2, 110a/6, 111b/2, 112b/10, 112b/12, 114a/10, 115a/4, 116a/11, 116a/12, 116a/15, 117a/14, 117a/3, 117a/8, 118a/11, 118b/10, 119a/3, 119a/7, 11a/15, 11b/2, 120a/1, 120b/1, 122a/1, 122b/15, 123a/11, 123b/12, 128b/4, 128b/6, 129a/12, 129b/1, 129b/9, 12a/12, 12a/5, 12b/14, 130b/15, 130b/2, 131a/3, 131b/2, 134a/7, 136b/15, 136b/5, 136b/8, 136b/9, 137a/7, 138a/15, 138a/6, 139a/11, 139b/13, 13b/3, 141a/14, 141a/15, 142a/11, 142a/5, 143a/14, 144b/11, 145b/2, 146a/6, 147b/1, 147b/10, 148a/1, 14a/7, 14b/3, 14b/7, 150b/4, 151a/7, 151b/1, 151b/5, 152a/5, 152a/9, 154a/5, 154b/11, 155a/3, 155b/1, 155b/3, 156a/6, 157a/14, 158a/3, 159a/6, 15b/10, 15b/9, 160a/7, 160b/12, 163a/10, 163a/9, 163b/3, 163b/6, 164b/5, 165a/1, 165a/15, 165b/1, 166a/9, 166b/9, 168a/14, 168a/6, 168b/8, 169a/11, 169a/14, 16a/14, 170a/10, 170b/4, 171a/5, 171b/3, 171b/6, 17b/8, 18a/7, 18b/8, 19a/10, 19b/10, 21a/10, 21a/11, 21a/9, 21b/14, 24a/13, 24b/5, 25b/6, 26a/4, 27a/10, 27a/15, 27b/14, 28a/13, 29a/2, 2a/13, 30a/3, 31a/1, 32b/1, 34a/10, 34a/8, 35b/9, 36b/1, 36b/8, 37a/11, 38a/9, 38b/7, 39b/11, 39b/8, 40b/10, 40b/11, 40b/12, 40b/4, 41a/1, 41a/14, 41b/2, 42b/10, 42b/6, 43a/6, 43b/14, 46b/1, 46b/12, 46b/13, 46b/4, 46b/6, 47a/2, 47a/3, 47a/8, 47b/9, 48b/11, 49a/12, 49a/8, 4b/7, 50a/11, 53b/6, 54a/11, 55b/1, 55b/14, 58a/12, 59a/1, 5b/11, 5b/12, 60a/10, 60a/14, 60a/15, 60b/3, 62b/13, 62b/3, 63a/1, 63a/6, 63b/1, 63b/6, 64a/8, 64b/7, 65a/2, 65b/11, 66b/14, 67b/1, 67b/15, 67b/2, 68a/10, 68a/11, 68a/14, 68b/10, 69b/1, 69b/2, 70a/13, 70a/6, 71a/8, 72a/5, 72b/11, 72b/12, 72b/9, 74a/6, 75b/6, 76a/14,

76a/4, 76b/3, 77a/3, 7a/2, 7b/10, 7b/5, 7b/7, 80b/8, 81a/4, 82a/2, 82b/1, 84b/2, 85a/13, 85a/15, 85b/4, 86a/9, 86b/4, 89a/10, 8a/1, 8b/7, 90a/3, 91a/2, 91b/8, 93a/11, 94a/2, 94b/7, 94b/9, 95a/4, 95b/3, 98b/8, 99a/1, 9a/4, 9b/14

b.-dı èken 128a/1, 21a/12, 88a/7

b.-dı èrse 113b/3, 115a/9, 21b/7, 60a/11

b.-dılar 101b/2, 101b/3, 105b/4, 106a/4, 112a/10, 112b/6, 117a/9, 122a/3, 126a/15, 131a/4, 13b/10, 13b/11, 13b/5, 13b/7, 13b/9, 142b/15, 144a/9, 147b/2, 147b/3, 151b/1, 152a/6, 152b/14, 15b/14, 15b/15, 164a/10, 16a/11, 26b/1, 27a/11, 41b/3, 46a/4, 48a/2, 4b/5, 4b/8, 55b/1, 59a/1, 62b/11, 71a/1, 72a/3, 76a/9, 76b/5, 95b/3, 95b/6, 151a/6

b.-dım 146a/3

b.-dum 104b/7, 118a/15, 11a/5, 152b/7, 19a/2, 19a/4, 19b/2, 27a/11, 37a/2,

59b/9, 99b/6

b.-duñ 106a/5, 149b/13, 151a/10, 49b/13, 91a/3

b.-duñlar 72b/13

b.-duñuzlar 168b/1

b.-dük 14b/6, 129b/13

b.-gen 103b/6, 25a/7

b.-gen èken 95a/5

b.-geni 8b/5

b.-genim 117a/10

b.-ğan 10a/7, 10a/8, 127b/9, 12a/8, 12b/9, 132a/10, 133b/4, 156a/3, 160b/15, 17b/4, 23b/14, 26a/11, 26a/4, 2a/14, 2a/8, 2b/7, 35a/7, 40b/13, 46a/9, 49b/9, 50a/9, 56a/11, 57a/5, 62a/9, 63b/11, 65b/15, 6b/9, 70a/5, 77a/2, 78b/2, 7a/7, 8a/3, 95a/3, 9a/2

b.-ğan èmesdür 53a/14

b.-ğan èken 154a/6, 17b/4, 79b/15

b.-ğan èrmiş 170a/3

b.-ğan-sen 87a/11

b.-ğança 118b/10

b.-ğanda 103b/8, 123b/1, 20b/10, 20b/14, 77b/3, 83b/4

b.-ğandin 11b/14, 39b/9, 65b/13

b.-ğandur 111b/15, 124a/14, 156a/2, 163b/8, 171a/1, 64a/11, 94b/10

b.-ğanga 63b/10

b.-ğanı 100b/15, 104b/14, 106b/1, 113b/12, 113b/13, 123b/9, 126a/2, 12b/14, 138a/13, 149a/13, 151b/1, 66b/13, 69a/4, 76b/9, 81b/8, 81b/9

b.-ğanıda 77b/1

b.-ğanığa 101a/6, 136a/2

b.-ğanımğa 96a/2

b.-ğanını 101b/1, 113a/15, 24b/12, 64b/7

b.-ğanıñ 86a/14

b.-ğanıñnı 102a/14, 102a/15

b.-ğanlar 119a/9

b.-ğanları 126a/1, 85a/13

b.-ğay 102a/2, 113a/1, 116a/7, 118b/15, 132b/7, 134b/5, 13a/9, 143a/3, 149a/2, 149a/3, 149b/14, 14b/13, 157a/10, 157a/13, 159a/4, 160a/14, 160a/4, 161b/1, 163a/2, 165a/9, 168b/7, 169a/6, 169b/3, 170a/14, 171a/1, 19a/1, 24b/6, 26b/10, 27a/1, 2b/9, 31b/14, 32a/4, 33b/10, 33b/8, 34a/2, 35a/14, 36a/12, 37a/12, 37a/8, 37b/1, 37b/11, 37b/3, 39a/15, 39a/8, 39b/7, 44a/15, 44b/1, 44b/3, 44b/5, 44b/6, 46a/10, 49a/2, 51a/2, 52b/6, 53a/12, 54a/14, 54a/15, 56a/6, 5a/5, 61a/12, 61a/13, 61a/14, 61a/15, 61b/1, 61b/11, 61b/6, 61b/7, 63a/7, 64a/13, 72b/5, 78a/11, 78a/8, 78b/5, 81b/1, 81b/13, 13a/7, 61b/6

b.-ğay èrdi 157b/2, 157b/3, 160b/13, 34b/11, 74a/5, 92a/13

b.-ğay èrdük 20a/4

b.-ğay-men 126a/8, 137b/1, 26b/10, 29a/13, 34a/15, 46b/10, 47b/5, 39b/15

b.-ğay-miz 78b/4

b.-ğay mu 11a/13, 11a/8, 39b/7, 67b/9

b.-ğay-sen 13b/14, 14b/2, 171b/6, 25b/4, 28b/11, 45a/5, 67a/9, 69a/12, 98a/15

b.-ğaylar 39a/9, 8b/11

b.-ğıl 103b/12, 108a/10, 113a/6, 11b/13, 121b/6, 122b/1, 122b/10, 123a/12, 127a/6, 129a/1, 132a/11, 139a/15, 13a/14, 150b/10, 153a/12, 19b/6, 26a/9, 28b/10, 32b/5, 51b/15,

54a/5, 55a/5, 61a/9, 66b/8, 68b/15,
71a/13, 75a/11, 84b/8, 85b/14, 86b/2,
8a/9, 91a/4, 91b/8

b.-ğu 110a/3, 144a/11, 154a/13, 57a/7,
58b/3

b.-ğu dök 20a/14

b.-ğuçı 108b/11

b.-ğunça 65b/15

b.-ğunçadur 76a/7

b. 101b/6, 22b/15, 84b/1

b.-ğusıdur 149b/11, 158a/1, 158a/2,
163b/14, 167b/15, 53a/2, 75a/7,
76b/4, 79a/2, 81b/14, 119b/12

b.-ma 112a/8, 161b/5, 162a/10, 27a/8,
39a/1, 8a/14, 91a/10

b.-ma-sen 22a/13, 32a/5

b.-madı 112a/11, 131a/4, 140a/12,
152a/1, 23a/4, 47b/10, 55b/7, 70a/8,
72a/14, 78a/5, 119a/7

b.-madılar 16b/1

b.-madıñ 26a/7

b.-madük 144b/13

b.-mağay 101b/7, 106a/10, 161b/6,
165a/9, 17a/1, 20b/12, 26a/13, 34b/2,
36a/11, 60a/3, 61a/13, 61b/10, 61b/5,
61b/9, 65b/6, 7b/13, 81b/6, 89a/11

b.-mağay êrdi 47b/11, 48b/7

b.-mağay-men 159a/12

b.-mağay-sen 101b/6, 119a/10,
123a/10, 139b/1, 17b/4, 34a/14, 75a/6,
81b/6

b.-mağıl 103b/12, 106a/7, 108b/6,
139a/15, 144a/15, 149b/11

b.-mağım 65a/9, 71a/12

b.-mağımız 26b/7

b.-mağlıg 110b/14

b.-mağ 114a/3, 153b/10, 29a/15,
29a/7, 36a/10

b.-mağ kerek 157b/1

b.-mağığa 16a/9

b.-mağlık 29a/10

b.-mağnı 124a/15, 153b/6, 156b/5,
162b/11, 23a/2

b.-mağnıñ 169a/5

b.-mağ 86a/6

b.-map êrdi 61b/15

b.-mas 103b/4, 109a/2, 110b/13,
112a/12, 112a/7, 115a/5, 115b/13,
118b/4, 120a/6, 131a/12, 133a/8,
139a/3, 13b/2, 143a/5, 143a/7,
144b/1, 146a/1, 146a/4, 149b/14,
156a/2, 159b/4, 160b/3, 164a/2,
165a/8, 169a/3, 17b/7, 18a/12, 25b/4,
27a/13, 29a/7, 32a/14, 40a/10, 40a/11,
41b/10, 45b/1, 46a/7, 46b/13, 46b/2,
52b/14, 52b/15, 53b/6, 56a/10,
56a/13, 56a/9, 57b/7, 58a/14, 58b/2,
59a/9, 59b/11, 5a/10, 61b/12, 63b/3,
63b/4, 65b/1, 70a/4, 70a/7, 72a/4,
74b/2, 77b/12, 78b/14, 79b/13,
82a/11, 8a/6, 96a/10, 96b/3

b.-mas êrdi 167b/7, 47b/11, 19b/13

b.-mas êrdiler 55b/5

b.-mas-men 160b/4

b.-mas-miz 148b/14

b.-masa 100b/6, 101a/5, 105b/13,
108a/2, 110b/13, 119b/7, 122b/11,
13a/5, 13a/6, 15b/14, 20a/13, 23b/2,
23b/9, 27a/12, 28a/5, 29b/7, 48a/13,
48a/14, 51b/3, 57a/5, 58a/4, 63a/10,
64b/9, 6a/10, 6b/4, 71b/8, 79b/12,
81a/5, 84a/1, 93a/7, 97a/2, 98a/11

b.-masam 38a/4, 66b/4

b.-masam êrdim 23b/14

b.-masañ 77a/10

b.-masdın 91a/12

b.-masdur 153b/11

b.-masıdın 138a/7

b.-masını 107a/7

b.-masun 106a/1, 11b/8, 13b/1,
42b/15, 6b/9

b.-may 35a/12, 7b/12

b.-may-sen 86a/8

b.-maya 149a/6

b.-maydur 102a/2, 129b/5, 156a/12,
160b/5, 16b/2, 85a/3, 8a/3, 96b/9

b.-sa 100a/15, 100a/2, 100a/4, 101a/5,
101a/7, 104a/2, 104a/4, 105a/1,
106b/11, 106b/12, 107a/8, 108a/8,
109a/12, 109a/9, 110a/7, 114b/10,
114b/11, 114b/14, 115a/4, 116b/2,
11b/14, 120a/15, 122a/11, 122a/8,
122a/9, 123b/11, 124b/13, 125a/7,
125b/6, 127a/2, 127b/12, 128a/3,
128b/15, 130b/1, 130b/13, 130b/2,

134a/11, 134a/13, 135b/8, 137a/1, 137b/7, 138a/6, 138b/1, 138b/4, 139b/11, 141a/8, 142b/3, 142b/8, 143a/11, 143a/4, 143a/7, 143b/15, 144a/11, 144a/7, 144b/15, 145b/12, 148a/12, 150b/2, 151a/5, 152b/3, 153b/9, 154a/13, 154b/13, 155a/11, 156a/5, 156b/2, 157a/1, 157b/3, 158a/15, 159b/3, 15b/12, 161a/12, 161b/8, 164a/5, 165a/7, 165a/8, 165a/9, 165b/3, 165b/8, 166a/11, 166b/9, 168a/11, 168a/12, 16a/8, 170b/8, 172a/8, 19b/7, 19b/8, 20a/12, 20a/9, 22b/8, 23a/11, 24b/10, 24b/7, 25a/11, 25b/4, 27a/13, 27b/15, 28a/1, 29b/14, 2b/9, 30a/13, 32b/4, 33b/10, 33b/2, 35a/3, 39b/13, 40b/14, 43b/11, 48a/13, 48a/4, 49a/9, 4a/12, 4b/10, 51b/6, 52a/8, 52a/9, 52b/11, 53b/10, 53b/12, 53b/9, 55a/12, 55b/3, 56b/4, 57a/1, 57a/4, 58a/15, 58a/9, 58b/1, 58b/3, 5a/8, 60a/12, 60a/6, 60b/9, 61a/10, 61a/15, 63b/5, 64a/12, 65a/10, 67b/12, 6b/12, 71a/13, 71b/12, 73b/10, 73b/11, 74b/13, 75a/1, 78b/7, 78b/8, 78b/9, 79b/11, 79b/12, 80a/3, 81a/11, 81a/9, 82a/5, 82a/8, 82a/9, 83b/15, 84b/1, 84b/15, 84b/3, 85b/7, 86a/5, 86b/15, 87b/7, 87b/8, 88a/3, 88b/1, 89a/8, 89a/9, 89b/10, 92a/12, 92b/5, 92b/6, 93a/6, 93a/7, 94a/10, 96b/10, 96b/11, 96b/3, 97b/2, 98b/11, 9a/15, 77a/11

b.-sa  rdi 141b/5, 149b/5, 153a/11, 155a/1, 158a/6, 40b/12, 74a/8, 97b/15

b.-sa kerek 100b/6

b.-sak 125b/6

b.-salar 121a/14, 34a/12, 71b/4, 71b/8, 79a/8

b.-sam 105a/2, 111b/9, 113a/8, 121b/2, 124a/4, 12b/1, 135a/10, 137b/9, 138b/4, 141a/11, 168a/8, 168b/7, 170a/5, 25b/9, 26b/9, 33a/14, 36b/14, 68a/8, 69b/10, 71a/15, 71a/5, 78a/14, 79b/10, 92a/13

b.-sa  100a/11, 102b/10, 116b/2, 119b/3, 122b/5, 125a/13, 126b/14, 127a/5, 133a/4, 138b/6, 168a/9, 16b/3, 16b/7, 22a/12, 59b/13, 68a/5, 79b/13, 79b/2, 99a/12

b.-sa lar 113b/6, 127a/10

b.-sun 100b/11, 114b/10, 123a/9, 134a/1, 135a/5, 144b/14, 172a/7, 19b/7, 38b/12, 39a/6, 40a/9, 43a/12, 43b/9, 48a/14, 4b/12, 51b/2, 80b/7, 83a/9, 90b/1, 94a/9

b.-up 100a/1, 100a/2, 100a/7, 101a/1, 103a/13, 104a/13, 105a/11, 105b/1, 105b/6, 105b/9, 106b/1, 106b/14, 108b/3, 111b/1, 111b/14, 111b/6, 112a/4, 112b/8, 113a/14, 115a/1, 115b/11, 115b/15, 116a/9, 116b/10, 117a/7, 118b/13, 119b/9, 120a/2, 120a/9, 120b/9, 121a/2, 121b/7, 122b/2, 124b/6, 126a/2, 127b/14, 128a/12, 128b/2, 129a/11, 129b/13, 12a/5, 12b/13, 130a/7, 131a/10, 131b/8, 132b/7, 137a/5, 137b/8, 138a/15, 13b/1, 140a/2, 141a/8, 142a/15, 143b/12, 145a/14, 146a/4, 146b/6, 147b/2, 148a/8, 150b/7, 153b/13, 153b/8, 157a/6, 15a/14, 15a/4, 15b/9, 161a/6, 161b/5, 162b/12, 164a/3, 164b/9, 165a/12, 165a/2, 167a/7, 16b/5, 171a/9, 171b/15, 21a/7, 21a/8, 22b/11, 23a/9, 24b/3, 25a/3, 27a/7, 28a/6, 28a/9, 29a/2, 30a/14, 30b/14, 30b/8, 31b/14, 31b/3, 35a/11, 36a/1, 40b/10, 42a/1, 47a/8, 47b/15, 47b/8, 48a/15, 49a/15, 4a/14, 50b/5, 51a/6, 51b/15, 51b/8, 52b/15, 53a/12, 54a/7, 54a/9, 55a/6, 55b/3, 57a/13, 58a/2, 58b/5, 59a/12, 5b/9, 61b/13, 62a/2, 65a/13, 65a/3, 65a/4, 66a/10, 68a/3, 68a/7, 68b/3, 69a/11, 69a/3, 69b/11, 69b/15, 69b/3, 6a/12, 71a/14, 71a/3, 71b/1, 71b/11, 72a/1, 72a/10, 72a/14, 72b/15, 72b/4, 72b/5, 73a/10, 73a/11, 73a/2, 73a/9, 75a/9, 75b/15, 76a/11, 76a/2, 76a/3, 76b/11, 76b/12, 77a/6, 77a/7, 78b/9, 79b/7, 7a/5, 80b/14, 80b/9, 83b/12, 87a/4, 87b/9, 88a/10, 88b/1, 88b/11, 88b/12, 88b/9, 89b/11, 89b/5, 8a/4, 8a/5, 90a/8, 90a/9, 91b/12, 91b/14, 93a/14, 93b/9, 94b/2, 94b/6, 95a/5, 95b/3, 96a/11, 96a/15, 97b/13, 97b/2, 98a/7, 98b/4, 98b/5

b.-up  ken 102b/5, 103b/7, 109a/4, 114a/11, 117a/5, 119b/8, 127b/10, 130a/13, 133a/12, 136a/7, 138b/7, 148b/5, 149b/7, 22b/2, 28b/13, 47b/7, 58a/10, 67a/15, 69a/14, 74a/1, 78a/2, 82a/2, 85a/9

b.-up  rdi 105b/4, 108a/6, 111a/12, 111b/14, 122a/5, 139b/1, 13b/4, 145b/6, 151b/7, 18a/5, 27b/12, 36a/12, 60a/12, 7a/5, 80b/6, 93b/2

b.-up-sen 133a/4

b.-updur 101a/13, 102a/11, 102b/9, 111b/3, 112a/2, 119b/3, 125b/3, 126a/14, 126b/4, 131a/15, 140a/3, 145b/11, 153b/15, 156a/12, 16b/3, 20a/10, 25a/5, 25a/6, 31b/7, 35b/3,

45b/15, 50b/12, 51b/1, 5a/10, 66b/6, 6b/10, 71a/8, 77b/11, 86b/2, 92a/12, 93a/14, 96a/11, 97b/11

b.-updur-men 19b/9

b.-updurlar 136b/3, 22b/6

b.-ur 101a/7, 102a/13, 103a/4, 103a/7, 104a/7, 105b/10, 107a/7, 109a/2, 109b/15, 10b/2, 110a/1, 112a/12, 112a/4, 112b/14, 113a/8, 114b/15, 115a/1, 116b/14, 118b/13, 11b/10, 11b/2, 11b/3, 11b/9, 120a/2, 120a/3, 120b/3, 120b/4, 120b/7, 122a/9, 125a/6, 125b/7, 128a/2, 128b/8, 129b/8, 12a/10, 12b/8, 130b/1, 131a/12, 131b/8, 132b/10, 137a/5, 137b/7, 139b/11, 13a/13, 13a/5, 13a/7, 13b/15, 140a/9, 141b/8, 143a/12, 144b/1, 144b/15, 147a/12, 14a/12, 150b/10, 150b/11, 154b/15, 158b/2, 15a/14, 161a/15, 165b/15, 168b/5, 168b/6, 169a/3, 169a/4, 170b/5, 17b/15, 18a/3, 18a/4, 19b/3, 22b/8, 23b/4, 25b/10, 26a/12, 27a/11, 27a/12, 27a/14, 27b/8, 29b/13, 33b/7, 35a/4, 38b/13, 40a/10, 40a/6, 40a/9, 40b/14, 40b/8, 41a/1, 47a/5, 48a/4, 50b/12, 51a/3, 52a/5, 53a/11, 53b/12, 53b/15, 55b/8, 56b/14, 58a/5, 58b/13, 58b/3, 59a/7, 60b/3, 61a/11, 63b/4, 64a/13, 66a/4, 67a/11, 68a/6, 69b/11, 6a/11, 6b/12, 6b/6, 71a/15, 71a/6, 72a/9, 74a/12, 77a/4, 77a/5, 78b/1, 78b/10, 79a/11, 82a/6, 84b/4, 84b/5, 85b/4, 85b/5, 86b/8, 87b/8, 89b/11, 90a/13, 90a/7, 91a/14, 91a/15, 92b/15, 93b/13, 95a/13, 95a/2, 96b/3, 53b/12

b.-ur êken 107b/5, 19b/5, 36b/9, 72a/8, 85b/7, 85b/8, 96a/3

b.-ur êrdi 102a/4, 119b/8, 19b/12, 52a/10, 53a/8

b.-ur-men 104a/7, 118a/5, 130a/6, 139b/12, 159b/10, 159b/11, 171a/15, 26a/11, 37b/10, 52b/14, 56b/9, 71b/4, 79b/10, 82b/13, 94a/8, 99a/11

b.-ur-men mü 69a/10

b.-ur-miz 142b/15, 31b/12

b.-ur mu 107a/10, 108a/3, 14b/15, 84b/1, 96a/12

b.-ur mu sen 152b/10, 71b/3

b.-ur-sen 127b/9, 131b/8, 22a/3, 23a/4, 6a/10, 84a/2, 86b/8, 129a/12

b.-ur-siz 94b/13

b.-ur-sizler 42a/12

b.-urğa 136a/13, 58b/3, 93a/14

b.-urğa 25a/6, 62a/6

b.-urını 105b/9, 81a/6

b.-urlar 26b/3, 58b/13, 60b/6, 62a/7, 62b/6, 70a/11, 98a/9

b.-urnı 107a/6, 30a/8, 75b/9, 8a/4

b.-ursalar 129b/2

b.-urumdın 50b/9

bola al- > bolal-: olabilmek

b.-mas êrdi 26b/2

boran (< Mo. *boruğ-a(n)*) kasırga, rüzgar, fırtına (Lessing 1960: 121b)

b. 51b/10, 52a/3

b.+ğa 51b/15, 51b/9

bordak (< Mo. *borda-ğu* < *borda-* (*bordu-*)) semiz, şişman (Lessing 1960: 120a)

b.+ığa 93b/4aa

borsağa (< Mo. *bosu-ğa*) otağ kapısının alt ökçesi, eşik, kapı (Lessing 1960: 122b)

b.+sı 5b/6

b.+sığa 5b/5

bostān (< Far. *bostān*) bostan, sebze bahçesi

b. 84b/2

b.+da 133b/13

b.+ğa 17a/7

b.+ıda 73a/13

b.+ıdın 20a/7

b.+ığa 123b/2

b.+ını 73b/6

bostān-ı saltanat-ı Rūm: Rum saltanatının bostanı

b.+dın 159b/9

boğa (< ET (MK) *boto* < AT **bōto*) deve yavrusu (EDPT, 299a; Seng., 130r.25)

boğa-yı hoş-hırām: güzel yürüyen, salınan deve yavrusu

b.-yı ħ. 73b/5

boya- (< ET *boğu-* ~ *boğo-*) boyamak

b.-dı 23a/9

boyakçı (< ET (Uyg., MK) *boğuğ+çı*) boyacı, reng verici, levvan

b. 101a/11

b.+nı 100b/14, 101a/9

boyılan- (< *boy+la-n-*) uzanmak

b.-ıp 45b/7

boyluğu (< ET *bod+luğ*) boylu

b. 52a/5

boy(u)n (< ET *boyın* < AT **bōyin*) boyun

b. 105b/10, 133b/8, 163b/13, 77b/12, 77b/8, 93a/14

b.+ıdın 30b/2

b.+ığa 147a/9, 88b/14

b.+larığa

b.+ugge 77b/9

b.+umğa 30a/12

b.+uğda 133a/3

böcek (< ET *bögçek*, Çağ. *möçek*) böcek, haşerat (VEWT, 83a; TETTL, I, s. 778)

b. 5b/3

bökevül (< Mo. *böke-gül*) çeşnigir, hükümdara çıkan yemeği kontrol etme görevini yapana verilen rütbe (*böküi* ~ *bökei* Lessing 123a; *bökülze*- Lessing 1960: 127a)

b. 80b/15

b.+ğa 80b/14

böl- (< ET (Uyg.) *böl-* < AT **bōl-*) bölmek

b.-üp 8a/11

bölek (< ET (Uyg.) *bölük*) nasip, pay, bölüm bk. **bölük**

b. 135b/1, 136b/13, 143b/15, 14a/11, 40a/12, 4a/15, 74a/13, 74a/9, 7a/10, 7a/11, 81a/3, 92a/8, 97b/6, 97b/9

b.+din 163b/6, 40a/9

b.+lerğa 101a/14

b.+ni 105b/14

bölük (< ET (Uyg.) *bölük*) bölüm, parça, kısım bk. **bölek**

b. 15a/2, 17b/7, 23b/2, 57b/15, 58a/14, 58b/14, 59a/13, 59b/12, 90b/12

böri (< ET *böri*) kurt

b. 56b/2, 56b/6, 57a/2

b.+ni 56b/7

b.+niğ 57a/7

börke (< ET (Uyg.) *börk*) başa giyilen külah, kalpak gibi şeyler (EDPT, 362a) krş. YUyg. *börk* (YUyg.TS, 51a); *bök* (UTİL, 157b)

b. 29b/9

böşük (< ET *bēşik*) beşik krş. YUyg. *böşük* (YUyg.TS, 51a)

b.+din 58b/5

bu (< ET (Orh.T.) *bo*, *boo*, *po* (Brahmi) < AT **bō*) 1. bu (işaret sıfatı)

b. 100a/14, 100a/15, 100b/10, 100b/13, 100b/2, 100b/7, 100b/8, 100b/9, 101a/11, 101a/15, 101a/3, 101a/4, 101a/8, 101b/13, 101b/15, 102a/3, 102a/5, 102a/8, 102b/14, 102b/6, 103a/10, 103a/6, 103a/9, 103b/14, 104a/1, 104a/11, 104a/3, 104a/5, 104a/7, 104b/10, 104b/14, 104b/15, 104b/2, 104b/9, 105a/1, 105a/3, 105a/8, 105b/10, 105b/3, 105b/6, 105b/8, 106a/11, 106a/13, 106a/15, 106a/4, 106a/5, 106a/8, 106b/6, 107a/11, 107a/14, 107a/15, 107a/2, 107a/5, 107b/2, 107b/6, 108a/1, 108a/11, 108a/12, 108a/15, 108a/3, 108a/4, 108a/8, 108a/9, 108b/11, 108b/5, 108b/7, 108b/8, 108b/9, 109a/11, 109a/15, 109a/3, 109a/8, 109b/10, 109b/12, 109b/2, 109b/3, 109b/7, 10a/14, 10b/13, 10b/4, 110a/12, 110a/2, 110a/4, 110a/7, 110b/1, 110b/4, 110b/5, 110b/6, 110b/7, 110b/9, 111a/1, 111b/4, 112a/1, 112a/12, 112a/5, 112b/11, 112b/12, 112b/13, 112b/3, 112b/4, 113a/4, 113b/10, 113b/6, 113b/7, 114b/1, 114b/11, 114b/12, 114b/13, 114b/14, 114b/4, 114b/5, 115a/12, 115a/15, 115a/2, 115a/3, 115b/8, 115a/11, 116a/10, 116a/11, 116a/12, 116a/15, 116a/5, 116a/6, 116b/1, 116b/3, 116b/5, 117a/14, 117a/15, 117a/9, 117b/7, 118a/11, 118a/12, 118a/6, 118b/15, 118b/8, 119a/9, 119b/3, 119b/5, 11a/10, 11a/11, 11a/14, 11b/12, 11b/8, 116b/2, 120a/10, 120a/3, 120a/6, 120a/8, 121a/1, 121a/12, 121a/6, 121b/10, 121b/2, 122a/1, 122a/3, 122b/14, 122b/2, 122b/6, 122b/7, 122b/8, 122b/9, 123a/10, 123a/14, 123a/8, 123b/7, 124a/12, 124a/13, 124a/2, 124a/7, 124a/8, 124b/10, 124b/11, 124b/13, 124b/15, 124b/2, 124b/4, 125a/11, 125a/13, 125b/1, 125b/14, 125b/5, 125b/9, 126b/11, 126b/12, 126b/14, 126b/15, 126b/3, 126b/6, 127a/10, 127a/4, 127a/6, 127b/1, 127b/9, 128a/1, 128a/11, 128a/6, 128a/8, 128a/9, 128b/14, 128b/15, 129a/3, 129b/14, 129b/3, 129b/8, 12a/2, 12a/4, 12a/5, 12b/10,

12b/8, 130a/15, 130a/4, 130a/5,
130b/15, 130b/2, 130b/3, 130b/4,
130b/5, 130b/6, 130b/7, 130b/9,
131a/14, 131a/15, 131a/2, 131a/3,
131a/6, 131a/7, 132a/12, 132a/3,
132a/4, 132a/8, 132a/9, 132b/10,
132b/6, 132b/7, 133b/10, 133b/14,
133b/3, 133b/4, 134a/10, 134a/14,
134a/15, 134a/6, 134b/1, 134b/10,
134b/15, 134b/9, 135a/10, 135a/12,
135a/13, 135a/2, 135a/3, 135a/6,
135a/8, 135a/9, 135b/13, 135b/4,
135b/8, 136a/3, 136a/6, 136b/13,
136b/4, 136b/9, 137a/10, 137a/13,
137a/14, 137a/4, 137a/5, 137a/6,
137a/7, 137a/9, 137b/3, 138a/5,
138a/9, 138b/14, 138b/2, 138b/3,
138b/5, 139a/10, 139a/2, 139b/9,
13a/10, 13a/13, 13a/4, 13a/5, 13a/8,
140a/11, 140a/4, 141a/12, 141a/2,
141a/7, 141b/11, 141b/3, 141b/4,
142a/4, 142b/3, 143a/5, 143b/2,
143b/4, 143b/6, 143b/9, 144a/12,
144a/13, 144a/14, 144a/15, 144a/8,
144b/12, 144b/13, 144b/14, 144b/4,
145a/11, 145a/15, 145a/2, 145a/3,
145b/13, 145b/9, 146a/11, 146a/15,
146a/2, 146a/3, 146a/4, 146b/1,
146b/12, 147a/2, 147b/14, 147b/8,
147b/9, 148a/15, 148b/10, 148b/11,
148b/14, 148b/4, 148b/9, 149a/10,
149a/3, 149a/7, 149b/10, 149b/14,
149b/15, 149b/2, 149b/5, 149b/9,
14a/15, 14a/8, 14b/15, 14b/8, 150a/5,
150a/8, 150b/10, 151a/10, 151a/6,
151a/9, 151b/11, 151b/15, 151b/5,
151b/6, 152a/15, 152a/4, 152a/5,
152a/6, 152b/13, 152b/15, 153a/1,
153a/11, 153a/14, 153b/1, 153b/6,
153b/7, 154a/10, 154a/12, 154b/10,
154b/11, 154b/15, 154b/3, 154b/5,
154b/6, 154b/9, 155a/1, 155a/13,
155a/2, 155a/3, 155a/4, 155a/5,
155a/6, 155a/7, 155b/1, 155b/13,
155b/6, 155b/7, 156a/12, 156a/15,
156a/4, 156a/5, 156b/2, 156b/8,
157b/2, 157b/5, 158a/1, 158a/7,
158b/1, 158b/4, 159a/6, 159a/7,
159a/8, 159a/9, 159b/10, 159b/3,
15b/13, 15b/14, 15b/15, 15b/2, 15b/4,
15b/7, 160a/12, 160a/15, 160a/2,
160a/3, 160b/12, 160b/13, 160b/5,
160b/7, 161a/15, 161a/2, 161a/6,
161b/10, 161b/13, 161b/7, 162a/2,
162a/6, 162a/9, 162b/14, 162b/15,
163a/1, 163a/13, 163a/14, 163a/15,
163a/3, 163a/8, 163b/13, 164a/11,
164a/3, 164a/4, 164b/1, 164b/5,
165a/10, 165a/6, 165b/12, 166a/2,
166a/6, 166b/12, 166b/15, 166b/7,

166b/9, 167a/10, 167a/11, 167a/14,
167a/9, 167b/1, 167b/15, 167b/5,
167b/6, 167b/7, 167b/8, 168a/10,
168a/4, 168b/11, 168b/12, 168b/14,
168b/2, 168b/3, 168b/6, 169a/2,
169a/6, 169b/11, 169b/12, 169b/3,
169b/7, 169b/8, 16a/13, 16a/4, 16a/9,
16b/12, 16b/14, 170a/1, 170a/2,
170a/6, 170a/7, 170a/8, 170b/13,
170b/14, 170b/2, 170b/9, 171a/3,
171b/4, 171b/5, 172a/7, 17a/1,
17a/10, 17a/13, 17a/14, 17a/15, 17a/2,
17a/4, 17a/5, 18a/1, 18b/1, 18b/8,
19a/10, 19a/13, 19a/5, 19b/10,
19b/4, 19b/7, 19b/9, 1b/1, 1b/8, 20a/1,
20a/10, 20a/11, 20a/12, 20a/15, 20a/2,
20a/3, 20a/5, 20a/6, 20a/7, 20a/8,
20a/9, 20b/11, 20b/13, 20b/4, 20b/8,
21a/10, 21a/11, 21a/7, 21b/1, 21b/3,
21b/5, 22a/12, 22a/15, 22a/5, 22b/4,
22b/9, 23a/3, 23a/4, 23b/1, 23b/12,
23b/13, 23b/15, 23b/5, 23b/6, 23b/7,
24a/6, 24b/15, 24b/3, 24b/5, 25a/14,
25a/15, 25a/2, 25a/5, 25b/13, 25b/9,
26a/1, 26a/6, 26a/7, 26b/11, 26b/15,
26b/5, 27a/1, 27a/11, 27a/12, 27a/14,
27a/3, 27a/6, 27b/1, 27b/11, 27b/13,
27b/14, 27b/5, 27b/7, 28a/1, 28a/10,
28a/12, 28a/15, 28a/2, 28a/6, 28a/8,
28b/7, 28b/8, 29a/1, 29a/5, 29a/6,
29b/1, 29b/11, 29b/12, 29b/14, 29b/5,
29b/8, 2a/4, 2a/8, 2a/9, 2b/11, 2b/3,
2b/5, 2b/6, 30a/11, 30a/12, 30a/13,
30a/9, 30b/11, 30b/14, 30b/3, 30b/5,
30b/6, 30b/7, 31a/1, 31a/13, 31a/14,
31b/15, 31b/2, 31b/4, 31b/5, 31b/7,
31b/8, 32a/12, 32a/13, 32a/14, 32a/5,
32a/8, 32b/12, 32b/7, 32b/8, 33a/11,
33b/14, 33b/15, 34a/1, 34a/11,
34b/13, 34b/6, 35a/10, 35a/8, 35b/15,
36a/14, 36a/2, 36a/4, 36a/6, 36b/10,
36b/12, 37a/10, 37a/6, 37a/7, 38a/1,
38a/2, 38a/9, 38b/11, 38b/13, 39a/1,
39b/10, 39b/15, 39b/4, 39b/5, 3a/10,
3a/12, 3a/3, 3a/4, 3a/9, 3b/5, 40a/4,
40b/12, 40b/3, 40b/5, 40b/6, 40b/8,
41a/5, 41a/7, 41b/15, 41b/9, 42a/11,
42a/14, 42a/7, 42a/9, 42b/3, 42b/4,
42b/6, 42b/8, 43a/1, 43a/11, 43a/8,
43b/7, 43b/8, 44a/15, 44b/13, 44b/8,
45a/15, 45a/4, 46a/13, 46a/4, 46a/6,
46a/9, 46b/13, 46b/15, 47a/5, 47a/9,
47b/4, 48a/12, 48a/8, 48b/11, 48b/15,
49a/1, 49a/3, 49a/4, 4b/10, 4b/6, 4b/7,
50a/11, 50a/14, 50a/15, 50a/6, 50a/8,
50b/2, 50b/4, 50b/7, 51a/10, 51a/14,
51a/15, 51a/3, 51b/11, 51b/2, 51b/6,
52a/10, 52a/13, 52a/14, 52a/8, 52b/1,
52b/3, 52b/5, 52b/6, 52b/7, 53a/13,
53a/2, 53a/9, 53b/12, 53b/13, 53b/4,

53b/6, 54a/1, 54a/14, 54a/2, 54a/7, 54a/9, 54b/1, 54b/13, 54b/8, 55a/10, 55a/12, 55a/13, 55a/8, 55b/12, 55b/13, 55b/15, 55b/2, 56a/10, 56a/11, 56a/12, 56a/14, 56a/15, 56a/2, 56a/9, 56b/1, 56b/14, 56b/3, 57a/10, 57a/14, 57a/2, 57a/3, 57a/6, 57b/12, 57b/15, 58a/14, 58a/5, 58a/6, 58a/7, 58a/8, 58b/1, 58b/12, 58b/13, 58b/6, 59a/14, 59a/15, 59a/2, 59a/9, 59b/2, 5a/8, 5b/10, 5b/11, 5b/13, 5b/3, 5b/7, 60a/12, 60a/13, 60b/5, 60b/6, 61a/10, 61a/11, 61a/8, 61b/13, 61b/5, 62a/1, 62a/12, 62a/14, 62a/15, 62a/6, 62b/10, 62b/11, 62b/13, 62b/2, 62b/5, 62b/7, 62b/8, 62b/9, 63a/3, 63a/5, 63b/4, 63b/5, 63b/6, 63b/7, 63b/9, 64a/1, 64a/11, 64a/12, 64a/15, 64a/2, 64a/6, 64b/12, 64b/15, 64b/2, 64b/9, 65a/10, 65a/6, 65a/8, 65b/10, 65b/11, 65b/14, 65b/15, 65b/6, 65b/8, 66a/10, 66a/12, 66a/15, 66a/4, 66a/6, 66b/10, 66b/2, 66b/3, 66b/7, 66b/8, 67a/10, 67b/15, 68a/15, 68a/7, 68b/13, 68b/2, 69a/1, 69a/11, 69a/12, 69a/9, 69b/10, 69b/3, 69b/7, 6a/12, 6a/8, 6b/14, 6b/15, 6b/3, 6b/5, 6b/7, 70a/2, 70a/5, 70b/1, 70b/3, 71a/12, 71b/3, 71b/5, 71b/8, 72a/13, 72a/4, 72a/5, 72a/8, 72b/1, 72b/2, 73a/11, 73a/8, 73b/1, 74a/7, 74b/1, 74b/10, 74b/12, 74b/15, 74b/5, 74b/8, 75a/12, 75a/3, 75a/4, 75a/5, 75a/7, 75a/9, 75b/10, 75b/4, 75b/9, 76a/12, 76a/14, 76a/7, 77a/14, 77a/6, 77a/8, 77a/9, 77b/2, 77b/5, 78a/6, 78b/2, 78b/3, 78b/4, 78b/8, 79a/12, 79a/13, 79a/14, 79a/7, 79b/1, 79b/2, 79b/4, 7a/1, 7a/11, 7a/4, 7a/9, 7b/7, 80a/2, 80a/3, 80a/4, 80a/5, 80b/1, 80b/12, 80b/15, 80b/2, 80b/8, 81a/14, 81a/6, 81a/7, 81a/8, 81b/5, 82a/7, 82a/9, 82b/10, 82b/11, 82b/15, 82b/6, 82b/8, 82b/9, 83a/1, 83a/5, 83b/15, 83b/7, 84a/5, 84b/10, 85a/1, 85b/10, 85b/11, 85b/14, 85b/6, 85b/7, 86a/5, 86a/8, 86b/11, 86b/13, 86b/2, 86b/5, 86b/6, 86b/7, 87a/1, 87a/2, 87b/1, 87b/15, 87b/3, 87b/4, 87b/7, 87b/9, 88a/8, 88b/12, 88b/13, 88b/3, 89a/12, 89a/15, 89a/4, 89a/5, 89a/6, 89b/14, 89b/15, 8a/7, 8b/15, 90a/13, 90b/12, 90b/9, 91a/13, 91b/10, 92a/12, 92a/2, 92b/1, 92b/14, 92b/4, 93a/3, 93a/8, 93b/13, 93b/3, 93b/4, 94a/2, 94b/10, 94b/3, 94b/6, 94b/7, 95a/1, 95a/10, 95a/11, 95a/13, 95a/14, 95a/4, 95b/11, 95b/13, 95b/2, 95b/9, 96a/11, 96a/12, 96a/13, 96a/15, 96a/8, 96b/1, 96b/12, 97a/10, 97a/12, 97a/3, 97a/7, 97a/9, 97b/11, 97b/12, 97b/13, 98a/10,

98a/13, 98a/14, 98a/3, 98b/10, 98b/14, 98b/15, 98b/8, 99a/1, 99a/13, 99a/15, 99a/3, 99a/6, 99a/7, 99a/8, 99a/9, 99b/10, 99b/12, 99b/3, 99b/4, 99b/5, 99b/7, 9a/13, 9a/14, 9a/2, 9b/1, 9b/10, 9b/4, 9b/9

2. bu (işaret adlı)

b. 9b/8, 11a/9, 13b/15, 16a/5, 17b/3, 18a/2, 18b/2, 19a/6, 21a/4, 22b/13, 23a/1, 25a/8, 25b/1, 27b/3, 29a/3, 35a/11, 38b/9, 40a/3, 41a/10, 42a/3, 54b/14, 55a/3, 57b/10, 61a/1, 61a/12, 61a/14, 63a/11, 65a/9, 66b/5, 67b/11, 73a/12, 73b/12, 73b/14, 76b/13, 77b/9, 77b/13, 79a/6, 81a/12, 82b/5, 84b/12, 85a/8, 85b/2, 86a/14, 86b/9, 90a/11, 90a/12, 90b/4, 91b/6, 93a/5, 96a/5, 100a/11, 102a/10, 103b/15, 105b/15, 105b/9, 106b/13, 107b/1, 107b/7, 108a/7, 110b/2, 112a/2, 112b/2, 113b/1, 114a/3, 114a/8, 122a/14, 124b/12, 126a/11, 128b/7, 130a/12, 132b/5, 136a/15, 136b/11, 137b/7, 138b/6, 143a/6, 145b/7, 146a/8, 146a/11, 150a/9, 156a/9, 159a/13, 159b/8, 159b/12, 159b/15, 160a/8, 161a/9

b.+dur 105a/13, 110b/12, 113a/1, 113a/12, 120b/1, 124b/2, 143a/10, 143a/13, 143a/4, 143a/8, 150a/5, 169a/3, 20a/10, 22b/1, 24a/15, 26b/6, 29b/5, 32b/2, 40b/15, 53b/1, 67a/9, 85a/8

b.+lar 119b/9, 127a/11, 137a/6, 147b/13, 148a/1, 148b/15, 14b/7, 21b/6, 26b/1, 2a/4, 4b/14, 56a/1, 78b/2, 79a/5

b.+lardın 109b/15, 85a/12

b.+large 109b/2, 14a/13, 21a/11, 21b/3, 145b/13

b.+larga 141b/6, 148a/1, 26b/2, 95b/5

b.+larnı 107a/14, 108b/4, 116a/15, 127b/3, 137a/8, 13b/10, 13b/5, 13b/7, 144b/1, 15a/3, 21b/4, 24b/5, 30a/10, 30b/8, 46a/2, 4b/14, 5b/3, 5b/8, 85a/13, 93b/11, 95b/1

b.+larnıñ 114b/8, 1b/7, 4b/10

b.+nı 128a/3, 36b/12

buğday (< ET (Uyg.) *buğday*) buğday

b.+nı 154a/3

buğārāt (< Ar. *buğārāt*) dumanlar, buharlar, sisler

b.+ı 130b/14

Bukrat özel ad, eski Yunan hekimi meşhur Hipokratıs

B. 25a/3, 25b/1

Bukrat-ı ‘âlem-i rabbânî: ilahi âlemin Bukrat’ı

B.-ı ‘â.-i r. 44a/10

Bukrat-ı baht: talihin Bukrat’ı

B.-ı b. 69a/6

Bukrat-ı zamâne: zamanın Bukrat’ı

B.-ı z. 33a/13, 56a/2

Bukrat-ı şânî: ikinci Bukrat

B.-ı ş. 44a/10

bul- (< ET *bul-*) bulmak

b.-alı 20b/7

b.-asın 17b/1

b.-ay 165b/6

b.-dı 3b/1

b.-ğusıdur 91a/11

b.-mağlık 22b/8

b.-ur 20b/7

buluğ köşe krş. YUyg. *buluğ* (YUyg.TS, 52b)

b.+ge 6a/1, 63a/4

bulut (< ET *bulut*) bulut

b. 116b/9, 55a/1

b.+dın 59a/6

b.+dur 130a/12

büm (< Ar. *büm*) baykuş

b.+nı 67a/13

büm-ı şüm: uğursuz baykuş

b.-ı ş. 96a/10

burc (< Ar. *burc*) güneşin ayrıldığı on iki kısımdan her biri

b. 34a/4

burka’ (<Ar.*burka’*, *burku’*) kadınların yüzlerini gizlemek için kullandıkları örtü, peçe, nikap

b. 105b/7

burnakı (< *bur(u)n+a+kı*) evvelki, önceki

b. 101a/8, 155a/9, 159b/12, 3b/5, 56a/6, 93b/2

b.+lardın 3a/15

bur(u)n 1. (< ET (Uyg.) *burun*) burun, beş duyu organından biri

b.+ıdın 63b/14

2. önce, evvel

b. 138a/7, 35a/15, 91a/12

burunğı (< ET *burunğı* < *burun+ğı*) önceki krş. **burunkı**

b. 63a/6, 77a/2

burunkı (< ET *burunkı* < *burun+kı*) önceki krş. **burunğı**

b. 161a/2, 26a/14, 47b/7, 76a/1

burunrak (< ET *burun+rak*) daha önce, en önce

b. 35a/14

büse (< Far. *bosa*) öpme, öpücük

büse kıl-: öpmek, öpücük vermek

b. k.-dı 37a/4

b. k.-ıp 38b/14

b.+ler k.-dı 159a/1

b.+ler k.-ıp 161a/8

büselik (< Far. *bosa* +Tü.+*lik*) Türk musikisinde bir makam

b.+ni 61a/4

but (< ET *but*) but, bacak

b.+umdın 100a/6

b.+uğğa 100a/7

b.+uğnı 24a/4

b.+uğnın 24a/8

büy (< Far. *boy*, *būy*) koku

b. 114a/5

b.+dın 136b/10

b.+ı 9a/10

b.+ıı 56a/11

b.+ını 17b/15

b.+nı 120b/6

büy-ı ‘anber: anber kokusu

b.-ı ‘a. 114a/5

büy-ı fiyâz: soğan kokusu

b.-ı f. 114a/5

büy-ı hoş: hoş, güzel koku

b.-ı h. 81b/14

büy-ı hün-rizlik: kan

b.-ı 35a/13

buyruğ (< ET (MK) *buyur-(u)ğ*) buyruk, emir, ferman

b.+ı 1b/12

b.+ın 27a/9

buyur- (< ET (MK) *buyur-*) buyurmak, emretmek

b.-adur 110a/3

b.-dı 104a/9, 107a/10, 108a/12, 109a/4, 10a/3, 118b/11, 142a/1, 151b/8, 158b/4, 166a/14, 16a/14, 20a/4, 71b/13, 72a/5, 84a/13

b.-dılar 169b/6, 51a/15, 51b/9, 53a/5

b.-gen 30b/1

b.-ğalı 63b/9

b.-ğan erdi 69b/15

b.-ğanı 153b/3

b.-ğu 93a/6

b.-mağıl 106b/9

b.-mağ 89b/10

b.-miz 100b/6

b.-sa 117a/3, 30a/14, 30b/2, 89b/12

b.-salar 72a/9

b.-sam 116a/5

b.-up 63b/6

b.-up erdiler 18b/4

b.-ur-men 145b/13

buz- (< ET *buz-*) bozmak, yıkmak, tahrip etmek

b.-ar 157b/12, 157b/13

b.-ğanı 107b/14

b.-ma 137a/13, 170b/11

b.-madı 94a/15

büzine (< Far. *būzina*) maymun

b. 97a/13, 97a/15, 97b/13, 98a/6

b.+lerğa 101b/10

b.+lerni 98a/8

buzuğ (< ET (MK) *buzuğ*) bozuk, viran, zarar görmüş

b. 119b/12, 67b/10

bühtân (< Ar. *buhtân*) iftirâ

b. 113a/15

b.+dın 46b/13

bühtânlar kıl-: iftirâ etmek

b.+lar kı.-dın 123a/2

b. kı.-ğan eken 123a/6

bü'l-‘aceb/acîb (< Ar. *ebū* “baba”, harf-i târif *e/-* + ‘*aceb* “gariplik, hayret”ten *ebu'l-‘aceb*) çok acayip, çok tuhaf, çok şaşılacak şey

b. 10a/11, 167b/12, 3a/15

bülbül (< Far. *bulbul*) bülbül, güzel öten mâruf kuş

b. 158a/11, 7b/2

bülbül-i yegâne: yegane, biricik bülbül

b-i y. 17a/9

bülbül-i çemen-i şafâ: huzur, neşe bahçesinin bülbülü

b.-i ç.-i ş 54a/12

bülbül-i verd-i zevk: zevk gülünün bülbülü

b.-i d.-i z. 66b/8

bülbül-i sühân-serây: söz söyleyen bülbül

b.-i s. 57b/4

bülend (< Far. *baland, buland*) yüksek, yüce

b. 159b/11, 38a/14, 58b/8, 61b/6, 72b/11, 52b/12

b.+dür 132a/7

bülend kıl-: yükseltmek, yüceltmek

b. kı.-dı 72a/11, 87b/4

b. kı.-ıp 119a/5, 94a/5

b. kı.-ırlar 9b/13

bülend-âvâz (< Far. *baland, buland-âvâz*) yüksek ses

b. 10b/13

bülend-mertebe (< Far. *baland, buland* + Ar. *martaba*) yüksek mertebe

b. 168b/7

bülendrağ (< Far. *baland, buland* +Tü.+*rağ*) daha yüce, daha yüksek

b. 153b/11

bü'l-heves (Ar. *ebū* “baba”, harf-i târif *e/-* , *heves*’ten *ebu'l-heves*)hevesli, istekli, maymun iştahlı, aklına her geleni yapmak isteyen

b. 39b/1

b.+ler 17a/13

bünyād (< Far. *bunyād*) temel, esas, bina

bünyād kıl-: esas, temel olmak, etmek

b. k.-a başladı 35a/5

b. k.-dı 101b/14, 123b/15, 167b/11, 2b/3, 35b/6, 76b/2, 7b/4

b. k.-dılar 61a/3

b. k.-ıp 114a/6, 2b/5, 96a/4

bürehne (< Far. *barahna*) açık, çıplak, yalın

b. 36b/10

bürüdet (< Ar. *burūda'*) soğuk, soğukluk

b. 25a/1

b.+idin 20a/1

büryān (< Far. *biryān*) kebab olmuş, yanmış

b. 80b/15, 28a/9, 6a/1

büt (< Far. *but*) put

b. 26b/11, 26b/12

b.+ge 14a/7, 14b/8, 26b/14, 27a/6

b.+ğa 14a/14

b.+ler 14a/1, 14b/10, 14b/11, 14b/5, 14b/8

b.+lerdin 15a/7

b.+lerni 14a/13, 14b/9

b.+üm 52a/12

büt-hāne (< Far. *but-hāna*) putların olduğu yer, putperestlerin ibadet yeri

b. 14a/1, 14b/10, 14b/3, 15a/2

b.+de 14a/1, 14a/10

b.+deki 14b/4

b.+din 14a/10

b.+ge 110a/7, 14a/6

b.+ğa 110a/12, 110a/5, 110b/1

b.+ni 110a/5, 111b/13, 14a/13

b.+side 30b/10

b.+sidin 75b/1

bütkez- (< ET (Uyg.) *bütger-*) bitirmek, tamamlamak

b.-ip 80b/12

büt-perest (< Far. *but-parast*) puta tapan, putperest

b.+ler 14a/14, 14a/7, 14b/11, 14b/7

b.+lerge 14b/14, 14b/4, 15a/3

büt-perestlik (< Far. *but-parast*+Tü.+*lik*) puta tapma, putperest olma

b.+din 14a/9

b.+ni 14a/8

bütün (< ET *bütün*) bütün, hep

b. 128b/12

büzürg (< Far. *buzurg*) büyük, ulu

b. 119a/9

b.+ler 164b/3, 62a/7

b.+lerni 69b/10

büzürgi (< Far. *buzurg*+nispet eki *ī*) büyüklük, ululuk

b. 1b/1

büzürg-vār (< Far. *buzurgvār*) saygıdeğer, saygıya layık yüce kişi

b. 1b/12

C

cā (< Far. *cā*) yer, mekan, mevki krş. **cāy**

c.+da 21a/8, 90b/12

cā bol-: yer etmek

c. b.-dı 5b/11, 28a/13

cā kıl-: yer edinmek, yerleşmek

c. k.-dı 146b/6

cā-yı namāz: namaz yeri

c.-yı n. 165b/3

cā-yı namāzlıg: namazlık mekânı, namaz kılma yeri

c.-yı n.+a 104a/2

cabduğ demirbaş, alet, mutfak takımı, çeyiz krş. YUyg. *cabduğ* (YUyg.TS, 56a)

c.+ı 88a/13

c.+ığa 29b/9, 153b/3

c.+ını 107a/5

cādū (< Far. *cādū*) cadı, büyücü

c. 110b/10

c.+sı 111a/3

cādūçı (< Far. *cādū* + Tü.+*çı*) büyücü, sihirbaz krş. YUyg. *cādūçı* (YUyg.TS, 56a)

c. 113a/14, 113a/15, 113a/4

c.+ğa 113b/4

c.+nı 111a/3, 113a/3, 113a/9

cādū-ger (<Far. *cādūgar*) sihirbaz, hokkabaz
 c. 111b/6, 111b/7
 c.+ge 111b/5

cā-gīr (<Far. *cā-gīr*) yer tutan, yerleşen
 c. 142a/11, 145b/2, 163b/8

cāh (<Ar. *cāh*) itibar, makam, mevki
 c. 89b/14, 91a/2
 c.+da 91a/13
 c.+ğa 88a/15, 88b/2, 90b/3, 90b/8, 90b/9, 91a/13, 91a/2
 c.+ıge 50a/14
 c.+ığa 28b/3

c.+nı 135a/11, 88a/14, 89b/14, 90b/7, 90b/9
 c.+nı 21b/8, 89b/15, 90b/10

cāh-ı gūkān: kurbağaların makamı
 c.-ı ğ. 89b/15

cām (<Far. *cām*) cam, şarap kadehi
 c.+ıdın 162a/7, 2b/12

cām-ı ciḥān-nümā: cihanı gösteren kadeh
 c.-ı c. 47a/14

cām-ı ḥumār: şarap kadehi
 c.-ı ḥ. 151a/11

Cāmās özel ad
 C. 87a/3, 87a/9, 87b/3
 C.+nı 87b/10

cāme (<Far. *cāma*) elbise, çamaşır
 c.+ni 53b/10

cāme-yi nīlī: çivid mavisi renkli elbise
 c.-yi n. 101b/4

cāme-yi sebz: yeşil renkli elbise
 c.-yi s.+im 119b/5

cāme-dūz (<Far. *cāma-dūz*) elbise diken, terzi
 c. 26a/14, 26a/3, 27a/13, 27a/2
 c.+nı 26b/14

cāmi' (<Ar. *cāmī'*) birleştiren, toplayan
 c. 83b/15

cāmi'-i 'ulūm: bütün ilimleri kendinde toplayan, âlim
 c.-i 'u. 34a/10

cān (<Far. *cān*) can, ruh
 c. 116a/13, 116a/14, 11b/13, 11b/14, 127a/14, 128b/13, 139a/12, 148a/11, 151b/4, 158b/13, 159b/6, 162b/10, 163a/6, 1b/12, 1b/15, 27a/6, 27a/7, 28a/3, 28a/4, 44b/15, 46b/3, 65b/15, 7a/6, 90b/14, 71a/12
 c.+dın 135b/3
 c.+ge 59a/4
 c.+ğa 100a/13, 120b/8, 127b/7
 c.+ı 103a/4, 104a/9, 118b/12, 128b/12, 27a/3, 2a/6, 57b/6, 159b/3, 71a/13
 c.+ıdın 109b/3, 110b/11, 117b/7, 78b/2
 c.+ığa 100b/13, 103a/11, 106a/13, 108b/9, 113b/10, 116b/5, 120b/8, 121a/7, 123a/14, 125b/14, 129a/3, 132a/13, 138a/9, 147a/2, 149a/10, 153a/14, 169a/1, 169b/15, 17a/5, 26a/1, 32b/10, 43a/5, 50b/2, 54a/7, 57a/14, 59b/2, 62a/1, 64b/15, 66b/11, 69a/1, 6b/4, 73b/1, 75a/12, 77a/14, 77b/15, 79b/4, 84a/5, 87a/2, 89a/15, 91b/10, 94a/2
 c.+ım 19a/2, 35a/6
 c.+ımdın 11a/11
 c.+ımğa 138b/9, 147a/11, 70b/6
 c.+ımızğa 64b/8
 c.+ımnı 145a/11, 96b/10
 c.+ını 11b/15, 12a/4, 146b/6, 158b/12, 7b/14, 90b/15
 c.+ınge 7b/11
 c.+ınga 34b/7, 65a/8
 c.+ıngı 51a/13
 c.+larını 113b/13
 c.+nı 130a/8, 29a/2

cān-ı ādem: insanın canı
 c.-ı ā. 23b/5

cān-ı dil: gönül canı
 c.-ı d.+nı 164a/9

cān-dār (<Far. *cān-dār*) muhafız, koruyucu
 c.+larını 59b/14

cānī (<Ar. *cānī*) çok gaddar, kan dökücü
 c. 31b/14

cānib (<Ar. *cānib*) taraf, yan, cihet

c.+de 120b/12
c.+ğa 33a/14
c.+ığa 42b/8
c.+ide 22a/5
c.+idin 58a/15, 73b/9
c.+ığa 41a/5
cān-ver (< Far. *cānvar*) canavar, hayvan
c. 103b/4, 131a/14, 131b/15, 131b/6, 19a/13
c.+ge 131b/1, 141b/3, 2a/4
c.+ğa 5b/15
c.+i 60b/7
c.+ler 101b/1, 121a/1, 59b/14, 62b/11, 7b/2
c.+lerdin 52a/6
c.+lerdür 119b/9
c.+lerge 62b/13
c.+lerini 63b/1, 67a/13
c.+lerni 101b/8, 70a/1
c.+lerniğ 59b/13
c.+ni 101a/15, 131b/12, 141b/3, 168b/11, 33a/5, 4a/4
c.+niğ 131b/7, 141b/4
cān-ver-i naḥif: zayıf canavar
c.-i n. 44b/11
cān-ver-i zirek: akıllı, uyanık canavar
c.-i z.+ni 44a/11
cān-verī (< Far. *cānvar* +Far. *ī*) bir canavar
c.+dür-men 44a/4, 24b/8
cāris (< Ar. *cāris*) hırçın ve gürültücü kimse, şirret
c. 5b/1
cāriye (< Ar. *cāriya'*) carıye, halayık
cāriye-yi Rūmī: Anadolu carıye
c.-yi R. 149a/14
carla- (*carla-* < Mo. *car* < AT **yar*) çağırarak, davet etmek (Nagy, 121)
c.-dı 128a/9, 159b/14, 161a/11, 171a/7, 33b/11, 37b/9, 42b/5
c.-dim 161a/5, 40a/1
c.-ğalı 36a/15, 45a/12, 80a/15
c.-ğan 120b/13

c.-ğanı 36b/4, 36b/5, 45a/8, 51a/15
c.-ğanığa 45a/9
c.-masalar 114b/7
c.-p 140a/10, 169b/2, 21b/1, 23a/5, 30a/5, 51b/14, 53a/1, 72a/5, 72b/2, 91a/1, 99b/1
c.-ydu 117b/10, 120b/12
cārüb-keş (< Far. *cārob-kaş*) süpüren, süpürgeci
c. 30b/10, 8a/5
cārüb-keş kıl-: süpürgeci yapmak
c. k.-ğan 14a/15
cārüb-keşī (< Far. *cārob-kaş* +Far. *ī*) bir süpürgeci
c. 111b/13
cārüb-keşlik (< Far. *cārob-kaş* +Tü.+*lık*) süpürgecilik krş. **cārüb-keşlik**
cārüb-keşlik kıl-: süpürgecilik yapmak, süpürme işi yapmak
c. k.-ur-men 152b/11
c. k.-adur 152b/12
cārüb-keşlik (< Far. *cārob-kaş* +Tü.+*lik*) süpürgecilik krş. **cārüb-keşlik**
c. 88a/9
cāsūs (< Ar. *cāsūs*) casus
c. 52a/15
cāy (< Far. *cāy*) yer, mekan, mevki krş.
cā
c. 101b/11, 10b/11, 138a/11, 167b/12, 21a/4, 91a/10, 95b/11
c.+da 120b/13, 41a/8
c.+dın 35b/12
c.+dur 21a/4
c.+ge 107b/11, 134b/12, 37a/14, 37a/3, 37b/9, 38a/12, 40a/8, 42a/13, 42b/15,
96b/2
c.+ğa 112a/2, 165b/3, 27b/4
c.+ı 21a/4
c.+larda 165a/2
cāy-ı pür-mihnet: çok sıkıntı ve dert veren yer
c.-ı p.+de 165a/6
cāy-gāh (< Far. *cāy-gāh*) mekan, mevki, yer

c. 58a/13

cāzibe (< Ar. *cāzība'*) çekicilik, sevimlilik
c. 24b/15

ceb (< Ar. *cab*) sol taraf
c. 143b/2

cebbār (< Ar. *cabbār*) cebreden, zor kullanan (kimse), zorba
c. 76b/4
c.+largā 63a/15

cebbārlik (< Ar. *cabbār* +Tü.+*lık*) kuvvet ve kudret sahibi, Allahın sıfatlarından biri
c. 63a/15

cebhe (< Ar. *cabha'*) yüz, ön taraf, alın
c.+sini 96a/1

cebin (< Mo. *cibin* < *çipin*) sinek (TMEN III, § 1066, s. 52)
c. 144b/5, 145a/1, 145a/10, 145a/14

cebīn (< Ar. *cabīn*) korkak, yüreksiz
c. 160b/2

Cebra'īl özel ad, peygamberlere emir ve vahye memur olan dört büyük melekten biri
C. 70b/15

cedel (< Ar. *cadal*) sert münakaşa, tartışma
c. 111a/9, 143b/9, 83b/14
c.+ge 109b/15
c.+ni 143b/9

cedel kıl-: sert münakaşa etmek, kavga etmek
c. k.-dı 108a/8, 113a/15, 38a/5
c. k.-mağ 143b/10
c. k.-ur 15b/8

cefa (< Ar. *cafā'*) eziyet, incitme
c. 9a/11
c.+larığa 63b/12
c.+larım 24a/14
c.+sığe 43b/15
c.+sığa 139a/12

cefa kıl-: eziyet etmek, incitmek
c. k.-dılar 63b/12
c. k.-ğay 45b/10
c. k.-ıp-men 129b/5
c. k.-ur-sen 48b/3

cefa-cū (< Ar. *cafā'* +Far. *co*) cefa arayan, cefa eden
c.+dur 44b/2

cefa-kārlik (< Ar. *cafā'* +Far. *kār* +Tü.+*lık*) eziyet eden
c. 88a/7

cehālet (< Ar. *cahālat*) cahillik, bilmezlik
c. 137b/12
c.+din 70a/14
c.+idür 10a/15

cehd (< Ar. *cahd*) çalışma, çabalama
c. 121a/3, 144b/1, 43a/12, 92b/6
c.+din 93b/13
c.+i 92a/3

cehd kıl-: çalışmak, çabalamak
c. k.-dılar 33b/9
c. k.-ğay-sen 111a/9
c. k.-ıp 86b/14

celis (< Ar. *calīs*) birlikte oturan, yol arkadaşı, arkadaş
c. 165a/9, 106a/15

celis-i bā-vefā: vefalı arkadaş
c.-i b. 79b/8

celis-i dem-sāz: oturma arkadaşı, birlikte muhabbet edilen kişi
c.-i d. 73b/7

cellād (< Ar. *callād*) cellat
c. 36a/5
c.+ge 36a/4

cem' (< Ar. *cam'*) toplama, biraraya getirme, topluluk
c. 157a/10, 160a/13, 38a/5, 85a/7
c.+ide 12b/5

cem' bol-: toplanmak, biraraya gelmek
c. b.-adur 121b/13
c. b.-dı 128a/8, 168a/4
c. b.-dılar 109a/8, 16a/15, 39b/10, 58a/13, 58b/4
c. b.-maydur 112a/3
c. b.-sun 16a/14, 19a/6
c. b.-sunlar 12b/4

c.b.-up 140a/13, 145b/6, 72a/14
c. b.-ur 119b/4, 129a/11
cem^ʿ kıl-: toplamak, biraraya getirmek
c.-dı 39b/1, 50b/15
c.-ğay 39a/13
c.-ğıl 91a/4
c.-ıp 4b/3, 9b/15, 138a/2
c.-sunlar 16a/12
cemā^ʿ a (< Ar. *camā^ʿ a*) insan topluluğu, topluluk, cemaat krş. **cemā^ʿ at**
c.+nı 28a/2
c.+sığa 102a/14, 97a/8
c.+sını 126b/15
cemā^ʿ at (< Ar. *camā^ʿ a^t*) insan topluluğu, topluluk, cemaat krş. **cemā^ʿ a**
c. 40a/2
c.+large 37b/7
cemāl (< Ar. *camāl*) yüz güzelliği
c. 114a/13, 121b/14
c.+ıngā 9a/3
c.+ıngā 132a/10
c.+i 114b/10, 114b/4, 158a/2
c.+ığa 111b/1, 130a/7
c.+imni 130b/9
c.+ini 158b/11, 164b/15, 62a/4
c.+iğni 163b/15
cem^ʿ iyyet (< Ar. *cam^ʿ iyā^t*) topluluk
c.+din 34b/13
cemī^ʿ (< Ar. *camī^ʿ*) bütün, hep, herkes
c. 14a/7, 33b/11, 47b/1, 118a/8, 21b/13, 7b/2, 52a/6, 126b/6, 102a/15, 100b/14, 52a/9, 51a/5, 83a/14, 109a/7, 51a/3, 60b/12, 67b/1, 83a/7, 9b/15, 51a/5, 34a/4, 139b/3, 128a/9
cemīle (< Ar. *camīla^t*) hoşā giden, güzel kadın
c. 121b/14
cenāb (< Ar. *canāb*) şeref, onur ve büyüklük terimi olarak kullanılır, hazret, ulu
c.+larıdın 112a/3
cenāb-ı pādīshāh: padişah hazretleri

c.-ı p.+ğa 170b/7
cenān (< Ar. *canān*) kalp, yürek, gönül
c. 107a/3
cenān-ı mu^ʿ tekid: inanan kalp, inanmış gönül
c.-ı m. 14a/7
ceng (< Far. *cang*) vuruşma, savaş
ceng kıl-: savaş yapmak, vuruşmak
c. k.-sa 90a/12
ceng-cūy (< Far. *cang-coy*, *cūy*) cenk arayıcı, kavgacı
c. 98b/13
cennet (< Ar. *canna^t*) cennet, gölgeli ve ağaçlı bahçe
cennet-i firdevs: Firdevs cenneti
c.-i f.+de 172a/9
cenūb (< Ar. *canūb*) güney
c. 51b/9
cerāhat (< Ar. *carāha^t*) irin, yara
c. 13a/6
c.+ı 94b/6, 94b/5
c.+ını 23a/14
c.+imge 156b/13, 17a/10
c.+larnı 94b/6
cerāhat kıl-: yaralamak
c. k.-dı 94b/5
cerāhatlik (< Ar. *carāha^t* +Tü.+*lik*) yaralı, irinli
c. 94b/10
cesed (< Ar. *casad*) ceset
c. 52a/11
c.+ideki 24b/12
c.+imni 135a/12
cevāb (< Ar. *cavāb*) cevap, yanıt
c. 103a/9, 109b/1, 110a/4, 110b/7, 115b/4, 123b/4, 123b/5, 132b/10, 138b/12, 139b/8, 144b/3, 150b/15, 152b/10, 154a/14, 155b/11, 156a/6, 160b/10, 166a/3, 166a/6, 170a/2, 170b/3, 171b/14, 31b/6, 39b/6, 53a/6, 73a/10, 79b/9, 81a/6, 83a/8, 89a/5, 93a/3, 97b/9, 9b/8
c.+ı 71b/5
c.+ıga 42a/4

c.+ını 110b/9, 148a/2, 153a/6, 64b/5
c.+ları 44a/9, 61a/9
c.+nı 104a/13, 104a/5, 104b/9, 160a/2, 163a/8, 171a/3, 34a/13
cevāb-ı selām: cevaba karşılık vermek
c.-ı s. 163b/12
cevāhir (< Ar. *cavāhir*) cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar
c. 13a/14, 160a/15, 53b/10, 82b/7, 82b/9, 142b/2, 24b/13
c.+larğa 82b/8
c.+ler 6a/6
c.+ni 168a/1, 27b/12, 53b/9, 78b/12, 82b/8
cevāhir-i büset: mercan mücevheri
c.-i b. 53b/2
cevāhir-fürüş (< Ar. *cavāhir*+Far. *firoş*) cevher satan, mücevherci
c.+lar 82b/14, 82b/9
cevāhir-şinās (< Ar. *cavāhir* +Far. *şinās*) cevherden anlayan, mücevherci
c. 31a/11
c.+ge 55a/11
c.+lar 55a/11
cevāhir-şināslık (< Ar. *cavāhir* +Far. *şinās* +Tü.+*lık*) cevherden anlama
c.+ka 82b/13
cevāhirāt (< Ar. *cavāhirāt*) cevherler, mücevherler
c. 130a/3, 14a/1, 82b/7
c.+dın 53b/4
c.+ımmı 27b/13
c.+larını 158a/7
cevāriḥ (< Ar. *cavāriḥ*) el, ayak, pençe, gaga vb. tutucu, koparıcı organlar
c. 116a/1, 76b/10
cevdet (< Ar. *cavda'*) iyilik, güzellik
c. 158a/6
cevher (< Ar. *cavhar* < Far. *gavhar*) 1. değerli taş
c. 98b/8
2. öz, maya
c.+ini 130a/9

cevher-i sipihr-i gevher-leme'ā: inci gibi parlayan göğün mücevheri
c.-i s.-i g.+nı 147a/7
cevherī (< Ar. *cavharī*) cevherden anlayan, mücevherci
c. 54b/15
cevr (< Ar. *cavr*) haksızlık, cefa, eziyet, zulüm
c. 33a/12, 147b/5
cevrü'l-aşl (< cevr, harf-i tarif *el* + *aşl*) aslen cariye, köle gibi olan
c. 104b/13
ceza' (< Ar. *caza'*) ağlama, sızlamak, sabırsızlıkla sızlanma
c. 35b/11, 64b/3, 76b/2, 76b/6, 86b/7, 21a/4
cezā (< Ar. *cazā'*) ceza, suçun karşılığı, azap
c. 132b/10, 75a/6
c.+nı 2a/14
c.+sı 139a/2, 46b/14
c.+sını 105a/6, 166b/3, 166b/7, 16b/11, 55b/3, 73b/13, 8a/13
cezā-yı nā-kāmān: nasipsizlerin cezası
c. 134a/1
cezb (< Ar. *cazb*) kendine çekme, çekilme
cezb kıl-: kendine çekmek
c. kıp 43b/2
cezebāt (< Ar. *cazabāt*) cezbeler, heyecandan insanın kendinden geçme halleri
cezebāt-ı şevk: arzu ve istekle oluşan cezbeler
c.-ı ş. 43b/2
cezire (< Ar. *cazīra'*) ada (denizde)
c.+ge 152a/7
cirt- (< ET *yirt-*) yırtmak, parçalamak, çizmek (yüz) krş. YUyg. *yirt-* (UTİL, 2388b)
c.-mağını 156b/5
c.-up 153b/7
cirtuk (< *yirt-uk*) yırtık, çizik (yüz) krş. YUyg. *yirtuk* (UTİL, 2388b)
c. 153b/10, 61b/9
cibillet (< Ar. *cıbillat*) huy, yaratılış, cıbilliyet, fitrat

c.+i 58a/14, 58b/8
c.+ini 57a/15

cidd (< Ar. *cidd*) bir işi gerçekten çalışıp işleme, ciddilik
c. 111a/9, 121a/3, 33b/9, 74a/2, 86b/14, 92a/3, 92b/6, 93b/13, 144b/1

ciger (< Far. *cigar*) bağır, gönül
c.+i 151b/4
c.+ni 169a/10

cihān (< Far. *cahān*, *cihān*) dünya, âlem
c. 108b/15, 120b/4, 120b/9, 124a/7, 17b/5, 19b/15, 40b/14, 58a/13, 70a/8, 80b/8
c.+da 144a/6, 161b/6, 171a/6, 1a/8, 2b/9, 33b/10, 8a/15
c.+nı 157b/13, 3b/13, 43a/14, 70a/4, 70a/7

cihān-ārā (< Far. *cahān-ārā*) dünyayı süsleyen, bezeyen
c. 121b/14

cihān-dīde (< Far. *cahān-dīda*) dünyayı gezip görmüş, tecrübeli
c. 141b/7

cihān-gerdlik (< Far. *cahān-kard*+Tü.+*lik*) dünyayı dolaşan
c. 147a/4, 9a/6

cihān-gīr (< Far. *cahān-gīr*) dünyayı zapteden
c. 58b/13, 59a/1

cihān-tāb (< Far. *cahān-tāb*) cihanı aydınlatan
c. 17a/4

cihet (< Ar. *cihaʿ*) yan, taraf, sebep, bahane, vazife
c.+idin 94b/10

cihet-mend (< Ar. *cihaʿ* +Far. *mand*) taraflı, ilgili
cihet-mend bol-: taraflı olmak
c. b.-dılar 126a/15
c. b.-ğanı 123b/9
c. b.-up 47b/8
c. b.-updurlar 22b/6

cihet-mendlik (< Ar. *cihaʿ* +Far. *mand*+Tü.+*lik*) taraflılık
cihet-mendlik kıl-: taraflı olma
c. k.-ip 15b/2

cilālīk (< Ar. *cilāl* + Tü.+*lık*) parlaklık
c. 10a/7

cilve (< Ar. *cilvaʿ*) tecelli, görünme
c. 50b/6

cin (< Ar. *cinn*) cin, gözle görünmez lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık (mahluk)
c. 32a/7, 63a/13
c.+ni 63a/14

cinān (< Ar. *cinnān*) cennetler
c. 129b/1

cins (< Ar. *cins*) çeşit, tür
c. 29a/9
c.+i 22b/8
c.+ide 44a/15
c.+ığa 101b/14

cinsiyet (< Ar. *cinsıyyaʿ*) bir cinsle ilgili olma
c.+ni 29a/7

cinslik (< Ar. *cins* +Tü.+*lik*) çeşitlilik
c. 144b/12

civān (< Far. *cavān*) genç
c. 109b/14, 109b/5, 130a/8, 141a/12, 149b/5, 150b/14, 150b/8, 151a/2, 151b/5, 151b/9, 169b/11, 169b/13, 170a/1, 170a/10, 170a/2, 170a/8, 170a/9, 170b/14, 170b/4, 170b/8, 170b/9, 32a/8, 32b/1, 39b/5, 39b/7, 40a/2, 40b/13, 46b/12, 68a/4, 65b/12, 109a/10
c.+dın 170b/12
c.+ığa 109a/1, 88b/7
c.+nı 109b/4, 122a/2, 171a/7, 71b/3

civān-ı ʿālim: âlim, bilgili genç
c. 109b/5

civān-ı āzāde: hür, serbest genç
c. 109b/13

civān-ı bernā: delikanlı, yiğit genç
c. 39b/4

civān-ı dil-āver: yürekli, cesur delikanlı
c. 169b/3

civān-ı Bağdādī Bağdatlı genç
c.-ı B. 150a/15, 150a/4, 150b/5, 151b/10, 151b/2, 151b/8, 152a/12, 152a/4, 152b/3

c.-1 B.+dür 151b/5
c.-1 B.+ğa 151b/14
c.-1 B.+ni 149b/15
civān-ı hūb-şūret: güzel yüzlü genç
c.-1 h.+ni 141a/9
civān-ı kâbil: yetenekli genç
c.-1 K. 109b/10
civān-ı mihmān: misafir genç
c.-1 m. 39b/10, 39b/6
civān-ı misāfir: misafir genç
c.-1 m. 152a/15
civān-ı muğannî: şarkıcı genç
c.-1 m. 65b/13
civān-ı nev-bāde: genç, taze delikanlı

c.-1 n. 153b/4
civān-ı remmāl: remilci, falcı genç
c.-1 r.+din 109b/7
civān-ı şāhib-cemāl: güzel yüzlü genç
c.-1 ş. 122a/2, 112a/5, 76a/10
civān-ı şāhib-makām-ı fenn: ilim makamı sahibi genç
c.-1 ş.-1 f. 65b/12
civān-ı tîr-endāz: ok atan genç
c.-1 t. 109b/9, 109b/12
civān-ı zāhid: zahid, dindar genç
c.-1 z.+ğa 171a/4
civān-ı zāhid-zāde: dindar, zahid çocuğu genç
c.-1 z. 169b/10
civānān (< Far. *cavānān*) gençler
civānān-ı hūner-mendler: yetenekli gençler
c.-1 h. 109b/14
civān-merdlîg (< Far. *cavān-mard* +Tü.+*lîg*) asillik, cömertlik krş. **civān-merdlîk**
c.+ınnı 70b/15
civān-merdlîk (< Far. *cavān-mard* +Tü.+*lik*) asillik, cömertlik krş. **civān-merdlîg**
c. 28b/12, 70b/3
civānî (< Far. *cavān* +nispet eki -î) gençlik
c. 149b/8, 2a/6, 85a/10

c.+dür 98a/2
c.+ge 2a/5
civānlîg (< Far. *cavān* +Tü.+*lîg*) gençlik
c.+ımda 136a/12
cūʿ (< Ar. *cūʿ*) açlık, aç kalma
c. 145a/7
cūʿuʿl-baḳar (< Ar. *cūʿuʿl-baḳar*) oburluk
c.+nı 10a/10
cūd (< Ar. *cūd*) el açıklığı, cömertlik
cūd-ı bî-medḥ: övgü beklemeden yapılan cömertlik
c.-1 b. 111a/6
cūgî (< Far. *cogî*) Hint dilencisi, Hintli dindar adam (Steingass, 378b)
c. 18a/5, 115a/5, 115a/7
c.+ge 115a/9
c.+ler 142a/12
c.+ni 18a/4, 18a/7
cūş (< Far. *coş*, (*cūş*)) coşma, kaynama
c. 2b/13, 3b/2, 43b/1, 43b/2, 48b/8
c.+ğa 16a/2, 58b/11
c.+ka 137b/5, 151a/15
cūşān (< Far. *coşān*) coşan, heyecanlanan
c. 98b/6
cūdā (< Far. *cudā*) ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış
c. 118b/4, 14b/1, 151a/10, 165b/1, 166a/9, 16b/1, 58a/4, 76b/9, 90a/8
cūdā kıl-: ayırmak, uzaklaşmak, uzaklaştırmak
c. k.-dı 123b/6
c. k.-gıl 159b/2
c. k.-ınlr 164b/2
c. k.-ıp 110a/15, 172a/2
cūdā-yı dost: dosttan ayrılma, dost ayrılığı
c.-yı d.+lar 43b/5
cūdālîk (< Far. *cudā* +Tü.+*lîk*) ayrılık, ayrılma
c. 43b/5
cūft (< Far. *cuft*) çift, eş, benzer
c. 119b/14, 123b/12, 124b/4, 125a/15,

125a/2, 127a/8, 129b/6, 134b/14, 144a/5, 146a/2, 38a/15, 38b/2
c.+i 70a/3, 70a/5, 71a/7
c.+ige 124b/5
c.+iğa 70a/5, 70a/9, 70b/3
c.+im 70a/4
c.+üm 95a/9, 96b/1, 97a/9
cüft bol-: çift, benzer olmak
c. b.-dı 4b/13
c. b.-ğanığa 55a/1
cüft kıl-: eş, benzer yapmak
c. k.-dı 87b/8
c. k.-mağ gerek 171a/2
cüfti (< Far. *cuft* +Far. *ī*) bir çift
c. 38b/2
cüft-revānlık (< Far. *cuft-ravān* +Tü.+*lık*) çift sürmek, çiftçilik yapmak
c. 154a/1
cümel (< Ar. *cumel*) tam, bütün, hepsi
c.+i 29b/10, 59b/15, 84b/6, 63a/10
c.+ige 63a/10
c.+ini 63a/10
cümle (< Ar. *cumla'*) bütün, hep
c. 11b/8, 32b/6
c.+din 57b/14, 82b/8
c.+niğ 83a/1
cünd (< Ar. *cund*) asker, sipahi, binici
c.+ge 84a/6
c.+ni 84a/6
Cüneyd-aşār özel ad
C. 76a/2
Cüneyd-i Bağdādī özel ad
C. 59a/10
cürm (< Ar. *curm*) suç, kabahat
c.+i 81b/1, 105b/4
cüst (< Far. *cast*) arama, araştırma
c. 61a/13, 91a/4
cüzām (< Ar. *cuzām*) insan vücudunda onulmayan çibanlar ve yaralar meydana getiren hastalık
c. 25a/6, 25a/7

Ç

çābük-süvārılık (< Far. *çābuk-suvār* +Tü.+*lık*) iyi at sürmeklik
ç. 3b/12
çaç- (< ET (Uyg.) *saç-*) saçmak, serpmek krş. YUyg. *çaç-* (YUyg.TS, 67a)
ç.-ıp 7a/12
çaçra- (< ET (MK) *saçra-*) sıçramak krş. YUyg. *çaçri-* (YUyg.TS, 67a); *çaçra-* (UTİL, 397b)
c.-p 131a/2
çāder (< Far. *çādar*) baş örtüsü, eşarp
ç. 42a/3, 162a/3
ç.+idin 41b/15
ç.+iğa 41b/14
ç.+imğa 42a/7
ç.+ini 42a/2, 37b/15
çağ (< ET (MK) *çağ* ~ Mo. *çag*) çağ, zaman (EDPT, 403a-404b; TMEN III, § 1045, s. 25; VEWT, 95a)
ç.+da 102b/12, 125a/3, 45a/7
ç.+ıda 65a/8, 90a/1
çağan (< ET (MK) *çağan*) çıyan, akrep krş. **çaқан** (EDPT, 403a; TETTL, II, s. 222)
ç. 72b/7, 116b/10
çağır (< ET (MK) *çağır*) şarap, içki
ç. 127a/3, 127a/6
ç.+larını 127a/5
ç.+nıñ 127a/7
çağla- (< *çağ-la-* < ET *çağ-la-(?)*) düşünmek, hayal etmek, dikkat etmek (Seng., 206r.17)
ç.-p 73a/7
ç.-p 102b/8
çāh (< Far. *çāh*) çukur, kuyu
ç.+iğa 111a/4
çāh-ı zenehdān: çene çukuru
ç.-ı z.+ı 89b/14
çāk (< Far. *çāk*) yarık, yırtık, parça
ç. 113b/3
çāk kıl-: yarmak, yırtmak, parçalamak

ç.-dı 7b/9
ç.-ıp 107a/15, 34b/3
çaķ- (< ET *çaķ-*) ısırmak
ç.-tı 72a/13
çaķan (< ET (MK) *çaķan*) çıyan, akrep krş.
çaķan
ç. 23b/3
çāker (< Far. *çākar*) kul, köle, cariye
ç.+idür-men 32b/8
çal- (< ET *çal-*) 1. (müzik aleti) çalmak (EDPT, 417b)
ç.-ıp 57b/3
2. çalmak
ç.-dı 29b/10
çap- (< ET (Uyg.) *çap-*)
1. dört nala koşmak, koşturmak
ç.-adur-men 43b/12
2. yağmalamak, vurmak
ç.-ıp 134a/12
ç.-ıp erdim 134a/11
ç.-ķan 5b/15
ç.-tılar 133b/2
çār-bāg (< Far. *çār-bāg*) bir kraliyet bahçesi veya parkı
ç.+da 112a/13
ç.+dın 111b/2
ç.+tı 111a/14
ç.+ıda 124b/2
ç.+ķa 124b/3, 125a/1
ç.+nı 111a/15
çār-deh (< Far. *çārdah*) on dört
çār-deh-i māh: ayın on dördü **mec.** parlak ve güzel yüzlü kadın
ç.-i m. 6a/4
çāre (< Far. *çāra*) ilaç, deva, tedbir
ç. 49b/10, 94b/13
ç.+m 77b/12, 85b/1
ç.+si 149b/14
çarķ (< Far. *çarķ*) felek, gökyüzü, dönen, devreden
ç. 101b/5, 147b/4, 150b/4, 161b/5, 64b/10

ç.+ıķa 106b/2
çarķ-ı felek: feleğin çarkı, gök kubbe
ç.-ı f. 112b/6
ç.-ı f.+ni 94b/1
çarla- (< ET (MK) *çarla-*) yüksek tonla bağırmak
ç.-dı 57a/13, 146b/15
çār-sū (< Far. *çār-sū*) çarşı
ç. 50a/12, 171b/3
ç.+da 105a/15, 131a/6
çāřt (< Far. *çāřt*) kuşluk vakti
ç. 61a/3
çāvūř (< Far. *çāvūř*) çavuş
ç. 99a/10
çehār (< Far. *çahār*) dört
ç. 41a/2
çehre (< Far. *çihra*, *çahra*) yüz, surat
ç.+si 40b/14, 47a/8
ç.+sidin 123a/12, 12b/11, 135b/11, 75a/11, 17a/4
ç.+sini 12b/15, 156b/7, 165b/6, 96a/1
çehre-yi cihān-ārā: cihanı süsleyen çehre
ç.-yi c.+sını 43a/6
çehre-yi muřaffā: tertemiz yüz
ç.-yi m.+sını 32b/11
çehre-yi āfitāb: güneş gibi parlak yüz
ç.-yi a. 171b/7
çehre-yi leme' ā: parlayan yüz
ç.-yi l.+nını 161b/12, 166b/14
çemen (< Far. *çaman*) çimen, yeşillik
ç. 7b/9
çend (< Far. *çand*) ne kadar, ne zamandır
ç. 105a/10, 109b/3, 112a/11, 116a/3, 118b/9, 120b/11, 121b/15, 122a/9, 124b/7, 129b/2, 131a/4, 144b/2, 158b/3, 158b/8, 15b/14, 16b/5, 170a/4, 29a/2, 32b/14, 34b/10, 36b/6, 48b/1, 48b/4, 53b/4, 55a/12, 58b/11, 67b/7, 68b/1, 78a/4, 7a/9, 89a/4, 8b/7, 90a/14, 93b/6, 14a/1, 119a/6
çendān (< Far. *çandān*) o kadar, gerçi, çok
ç. 113b/4, 115a/3, 129b/15, 141b/9, 148a/6, 21a/2, 25a/13, 28b/11, 48b/8,

64a/7, 76b/13, 81b/2, 95a/6, 99a/8, 119a/5, 121a/3, 26b/1, 148a/5

Çende özel ad
 ç. 142a/12, 85b/10, 85b/12, 85b/13, 86a/2, 86a/4, 86b/12, 86b/4, 86b/5
 ç.+ni 85b/6, 85b/7, 85b/9, 86a/12, 86a/2, 86a/3, 86a/9, 86b/1, 86b/10, 86b/2, 86b/5, 86b/8

Çende Bānū özel ad
 Ç. 85a/11
 Ç.+nı 85b/1
 Ç.+nıñ 85b/2

çendī (< Far. *çandē*) biraz, bir müddet
 ç. 115a/4, 36a/1, 4a/9, 53b/2, 5a/7, 67a/10, 71b/7, 97b/1
 ç.+ge 144a/15

çendīn (< Far. *çandīn*) bu kadar, çok, fazla
 ç. 49a/14

çeng (< Far. *çang*) kanuna benzeyen bir saz
 ç. 128b/8, 57b/5

çengel (< Far. *cangal*) 1. çengel, kanca
 ç. 132b/2
 2. pençe
 ç.+idin 100b/9
 ç.+ığa 99a/7
 ç.+leri 95b/6

çerende (< Far. *çaranda*) otlayan, otla beslenen
 ç. 60a/3, 62b/11
 ç.+ler 7b/2, 126b/6
 ç.+lerge 79a/14

çerig (< ET *çerig*) asker, ordu
 ç. 157b/10

çeşm (< Far. *çaşm*) göz
 ç. 28a/9, 6a/1
çeşm-i hūn-bār: kan saçan göz
 ç.-i h.+ım 136a/2
çeşm-i intizār: intizar gözü
 ç.-i i. 57b/5

çeşm-bend (< Far. *çaşm-band*) göz bağı
 ç. +ini 6a/5

çeşme (< Far. *çaşma*) pınar, su kaynağı, çeşme

ç.+niñ 142b/13, 78a/13
 ç.+sidiñ 43a/10
 ç.+sige 81b/9
 ç.+sini 89b/15

çevrül- (< *çevür-ül-*) çevrilmek, döndürülmek
 ç.-üp 128b/2

çık- (< MK *çık-* < ET (Or.T) *taşık-*) çıkmak
 ç.-ar 127a/14, 158a/10, 33b/15, 76a/4, 96b/11
 ç.-ar eken 96b/14
 ç.-argu 143a/11
 ç.-armağda 40b/15
 ç.-ay 117a/15, 131b/4
 ç.-ğıl 72a/6
 ç.-ın 72a/7
 ç.-ıñlar 72a/2
 ç.-ıp 101a/12, 101a/13, 103a/2, 108b/3, 108b/4, 112b/10, 113a/5, 113a/8, 116b/7, 117b/2, 117b/8, 118a/3, 11a/1, 122a/6, 122b/14, 123a/4, 127a/1, 127a/11, 128b/11, 12b/4, 130b/1, 131a/13, 133a/14, 134b/1, 135a/10, 144a/2, 145a/12, 145a/7, 14b/10, 14b/11, 150b/12, 154b/5, 15a/1, 163a/14, 168a/9, 169a/2, 171a/10, 18b/15, 19a/8, 22b/12, 27b/12, 35a/10, 36b/11, 39b/4, 42a/4, 47a/14, 4b/8, 50a/4, 53a/7, 56b/1, 5a/13, 60a/13, 71b/15, 71b/2, 7b/6, 80b/12, 81a/15, 81a/7, 83a/7, 8a/1, 9a/7, 9a/8, 9b/6
 ç.-ıp erdi 12b/3, 138b/8, 5b/9
 ç.-ıp-sen 132a/6
 ç.-ıpdur 142b/12, 155a/3, 79a/15, 99a/10
 ç.-ıpdurlar 22b/7
 ç.-kan 106b/2, 119a/12
 ç.-kanda 77b/4
 ç.-kanı 96b/9
 ç.-kanıda 140b/14
 ç.-kuluğ emes 59a/3
 ç.-kunça 31a/2, 101a/12
 ç.-madı 124a/5, 78a/9
 ç.-mağ 110b/11
 ç.-mağnı 64a/4

ç.-mas 120a/7, 127a/14, 149b/5, 150b/5

ç.-mas-men 118b/5, 139a/1

ç.-masam 35b/12

ç.-maslıkını 138b/1

ç.-sa 159b/3, 1a/5, 31b/12, 76a/5

ç.-sañ 126a/13

ç.-sañ-sen 34a/14

ç.-tı 100b/14, 101a/11, 103a/10, 104b/4, 116b/10, 121a/11, 123b/2, 126a/4, 129a/7, 131b/5, 132b/12, 132b/3, 134a/14, 135b/15, 141a/5, 142b/1, 147b/11, 148a/1, 148a/10, 148a/3, 151a/8, 153b/4, 154b/15, 162a/4, 163b/4, 167a/14, 168a/11, 17a/8, 22a/8, 23a/10, 28b/3, 32a/15, 32a/7, 32b/11, 33a/3, 36b/3, 37a/2, 38a/10, 40b/4, 41b/4, 42a/10, 43b/1, 49a/14, 54a/11, 57b/3, 59b/1, 5b/8, 60a/15, 61b/15, 68a/11, 69b/3, 72a/10, 73b/6, 75b/1, 78b/13, 81b/10, 84a/8, 89b/5, 95a/6, 96a/15, 98b/6

ç.-tılar 127a/14, 145a/8, 155a/15, 24b/4, 66a/1, 76b/8, 95b/4

ç.-tım 52b/12

çıka al- > **çikal-**: çıkabilmek

ç.-madı 78a/5

ç.-masam 53a/10

çıkar- (< ET (MK) *çikar-*) çıkarmak

ç. 139b/12

ç.-ay 32a/14

ç.-dı 116a/4, 124b/4, 142b/11, 144a/2, 147a/8, 150a/11, 169b/14, 21a/3, 21b/4, 22b/4, 26a/5, 39a/3, 40b/10, 88a/4, 8a/3, 94a/6

ç.-dılar 14a/10, 157b/11, 68b/11, 90b/3

ç.-dim 41a/1

ç.-ğan 138a/14

ç.-ğanının 33a/1

ç.-ğay 31b/14

ç.-ıp 122a/14, 13b/1, 140a/5, 15a/6, 25b/11, 31a/7, 44a/11, 49a/6, 49b/5, 52a/7, 77b/1

ç.-ıp èken 137b/10

ç.-ıp èrdi 25b/15

ç.-ıp sen 8b/7

ç.-mağıl 9a/2

ç.-mağ 92a/1

ç.-mağlık 90b/6

ç.-masam 47b/4

ç.-sam 136b/14

ç.-sek 90a/5

çirmaş- (< ET (MK) *çermeş-*) dolaşmak, sarılmak (EDPT, 430b; Seng., 217r.27) krş. YUyg. *çirmaş-* (YUyg.TS, 83a)

ç.-tı 138b/8, 62b/12

ç.-tıñ 138b/9

çi (< Far. *çi*) ne?

ç. 113a/8, 118b/12, 127a/13, 130a/5, 144a/4, 64a/11, 94a/14

çile (< Far. *çilla*, *çila*) eziyet, sıkıntı

ç. 34b/3

çin (< Far. *çin*) kıvrım, büküm

ç.+ni 156b/4

Çin özel ad; Çin, bir ülke

Ç. 141a/14, 141a/15, 142a/15, 62b/7, 87a/9

Ç.+ni 141b/6

çirā (< Far. *çirā*) niçin

ç. 100b/4, 101a/14, 102b/13, 110b/14, 112a/11, 116a/2, 117b/14, 118a/7, 11b/10, 121b/3, 121b/9, 139b/1, 13b/2, 142b/4, 143b/13, 23b/2, 27a/14, 28a/3, 32b/4, 45a/10, 51a/2, 51a/5, 52a/10, 52a/13, 52b/1, 52b/3, 52b/6, 52b/8, 53b/10, 53b/11, 53b/9, 5b/4, 60b/11, 67a/5, 67a/8, 77b/10, 84b/14, 84b/7, 92b/11, 92b/2, 94b/10, 95b/8, 96a/3, 9b/11

çirāğ (< Far. *çirāğ*) fitil, mum, ışık, parlak

ç. 69a/7, 127a/8

ç.+ı 104a/6, 137a/12, 17a/13, 91a/14, 91a/3

ç.+nı 115a/3

çirāğ-ı dil-süz: gönül yakıcı mum

ç.-ı d. 136a/1

çiray (< Mo. *çiray*) yüz, çehre (Lessing 1960: 191a)

ç. 153b/7, 153b/10, 61b/9

ç.+ı 7b/9, 7b/10

ç.+nı 156b/5

çirk (< Far. *çirk*) kir, pislik
 ç. 68a/15
 ç.+i 35b/13

çirkîn (< Far. *çirkîn*) kötü, çirkin, kılık kıyafeti bozuk
 ç. 19b/8, 65b/12, 104a/2
 ç.+dür 68b/12

çofân (< Far. *çūbān*) çoban, koyun bakıcısı
 ç. 97a/5, 97a/6, 97a/7
 ç.+ğa 97a/7
 ç.+nı 97a/5

çom- (< ET (Uyg.) *çom-*) dalmak, batmak
 ç.-dı 32a/15, 32a/7, 66a/9, 94a/6
 ç.-ar 52a/8
 ç.-up 142b/11, 72a/10, 100b/14, 101a/2
 ç.-uptur 149b/11

çoŋ (< Çin. *chung*) büyük, ulu (Seng. 215v.1; TMEN III, § 1148, s. 123)
 ç. 52b/4
çoŋ bol-: büyümek
 ç. b.-dılar 95b/3
çoŋ kıl-: büyütme
 ç. k.-ğan 125a/2

çök- (< ET *çök-*) çökmek, diz çökmek, oturmak, eğilmek
 ç.-ti 72a/2

çörü hademe kız, hizmetçi kız krş. YUyg. *çöri* “kadın köle” (YUyg.TS, 87a); *çöre* (UTİL, 421a); krş. Özb. *cho’ri* (Özb.TS, 551b)
 ç.+m 104b/11, 105b/4
 ç.+lar 171b/10

çüb-dār (< Far. *çūb-dār*) yer gösteren, kapıcı, değnekçi
 ç. 10b/13, 80a/6
 ç.+lar 95b/11

çulğa- (< ET (MK) *çuğ-la-*) örtmek, kapamak (EDPT, 407b; OTWF, 435)
 ç.-dı 59a/11
 ç.-p 85b/13

çukur çukur, hendek (TMEN III, § 1099, s. 81)

ç.+ğa 127b/3

ç.+ı 154a/2

çuvāl-düz (< Far. *çuvāl-düz*) çuvaldız

ç.+dın 126b/9

çü (< Far. *çu, çü*) gibi, mademki, çünkü, nasıl krş. **çün**

ç. 40a/7

çün (< Far. *çün, çon*) gibi, mademki, çünkü, nasıl krş. **çü**

ç. 108a/6, 115b/13, 120b/9, 124b/6, 12b/13, 135b/15, 13a/1, 151b/7, 152a/11, 119b/13, 17a/7, 72b/8, 79b/14, 83b/15, 89b/4

çünān (< Far. *çunān*) bunun gibi, bu şekilde

ç. 94a/14, 62b/4, 68a/3, 98b/8, 99b/11

çünānçi (< Far. *çunānçi*) öyle, onun gibi

ç. 117a/3, 121b/6, 136a/7, 141a/14, 146b/12, 171b/6, 55a/5, 67a/12, 67a/3, 67a/5, 95a/4, 9b/12, 58a/9

çünki (< Far. *çün-ki*) şundan dolayı ki, şu sebepten ki

ç. 123a/9, 151a/7, 17b/1, 7a/3, 13b/2

D

dād (< Far. *dād*) adalet, doğruluk

d. 38a/11, 40a/7, 41b/5, 42a/11, 69b/14, 71a/9, 89b/2

d.+ğa 71a/10

d.+ı 51b/7

d.+ımge 42a/11

d.+ımğa 38a/1, 71a/11

d.+ımnı 90b/1

dād kıl-: adaleti yerine getirmek, adil olmak

d. k.-dı 69b/13

dād-h’vāhlik (< Far. *dād-h’vāh* +Tü.+*lik*) hak, adalet isteme

d. 39a/4

dād-h’vāhlik (< Far. *h’vāh* +Tü.+*lik*) hak, adalet isteme

d.+ka 89b/3

dādluğ (< Far. *dād*+Tü.+*luğ*) adaletli
d.+dın 97b/1

dāfi'a (< Ar. *dāfi'a*) defeden, savuşturan, iten
d. 24b/15

dağ tak, tağ (< ET (Orh.T.) *tag*<AT **tāg*) dağ krş.
d. 25a/11, 94b/6
d.+ı 126b/4, 130a/9
dağ-ı la'net: lanet dağı
d.-ı l.+ni 88b/2

dāhil (< Ar. *dāhil*) dahil, içinde
d. 152b/7, 78b/9

dāimā (< Ar. *dāiman*) sürekli, her zaman
d. 44b/2

dā'ıye (< Ar. *dā'ıya*) içten gelen bir duyguyu teşvik edici hal
d. 137b/12

dağāyık (< Ar. *dağā'ik*) ince ve anlaşılması güç ve dikkate muhtaç olan şey
dağāyık-ı 'ilm-i me'ānī: belagatın bir alt dalı olan Meânî ilminin incelikleri
d.-ı 'i.-i m.+din 3a/2

dağikā (< Ar. *dağikā*) ince düşünce
d. 3a/2

Dakyanus özel ad, Yedi Uyurlar rivayetinde Hristiyan olanlara zulmü sebebiyle Yedi Uyurların yüzyıllarca mağarada saklanmalarına sebep olan Diyâr-ı Rum hükümdarı
D.+dur 5b/1

dalak (< Ar. *dalak*) dervişlerin giydiği pelerin, kıyafet (Lexicon 370/b)
d. 143a/15, 143b/5, 144a/11
d.+dın 143a/4
d.+dur 143a/4

dalālet (< Ar. *dalālat*) doğru yoldan sapma
d.+din 137b/12
d.+dür 92b/5
d.+ke 2a/15

dalu (< Mo. *dalu*) omuz (Lessing 1960: 226b-227a)
d.+sığa 144b/6, 144b/7

dām (< Far. *dām*) tuzak, ağ
d. 167b/3, 24a/13, 44a/1
d.+da 44a/1
d.+ğa 24a/13
d.+ığa 6a/13

dāmād (< Far. *dāmād*) damat, güveyi
d. 107a/6, 108b/11, 29a/13, 30a/8
dāmād kıl-: damat yapmak
d. k.-dı 87b/15

dāmen (< Far. *dāman*) etek
d. 59b/6
d.+im 138b/1
d.+ini 138b/10, 68a/15
d.+iğdin 170b/15
dāmen-i 'işmet: temizlik eteği **mec.** namuslu olma hali
d.-i 'i.+imni 35b/12

dāmenlūğ (< Far. *dāman* +Tü.+*lūğ*) eteklik
d.+ığa 162a/1

dānā (< Far. *dānā*) bilen, bilici, bilgiç
d. 110b/9, 123b/13, 129b/3, 129b/6, 145b/8, 147b/6, 20b/2, 22b/3, 32b/15, 3a/8, 3b/11, 40b/6, 44a/4, 45a/10, 45a/11, 4b/10, 51a/8, 65b/5, 66b/3, 67b/13, 6b/1, 82b/5
d.+dur-sen 45a/14
d.+ğa 66a/14
d.+lığım 45a/12

dānālūğ (< Far. *dānā* +Tü.+*lūğ*) bilgilik, bilginlik krş. **dānālīk**
d.+ığa 172a/1

dānālīk (< Far. *dānā* +Tü.+*lūk*) bilgilik, bilginlik krş. **dānālūğ**
d.+ığa 2b/8

dāne (< Far. *dāna*) tane, tohum, çekirdek
d. 167b/12
d.+ge 8a/1
d.+si 154a/4
d.+siçe 154a/4

dāniş (< Far. *dāniş*) biliş, bilgi
d. 101a/2, 149b/1, 25a/10, 4a/11, 84b/11
d.+de 109a/8, 60b/12

dāniş-mend (< Far. *dānişmand*) bilgili, âlim
 d. 148a/5, 13b/14
 d.+din 3a/6
 d.+ler 126b/13
 d.+lerni 87b/2

dāniş-mendlik (< Far. *dānişmand* +Tü.+lik) bilgili olma
 d. 56a/3

dāniş-ver (< Far. *dānişvar*) bilgin, bilgili
 d. 3a/7

dāniş-ver-i hakkāne: hakikat sahibi, gerçek danışman
 d.-i h. 3b/2

dār (< Ar. *dār*) ev, yer, yurt
 d.+ığa 16b/9

darb (< Ar. *darb*) darbe, vurma, vuruş
 d.+ıdın

dārū (< Far. *dārū*) ilaç
 d. 23a/14, 23b/4, 25b/10, 25b/11
 d.+dın 76b/15
 d.+ğa 25b/12
 d.+lar 25a/9
 d.+nı 74a/12

dārū kıl-: ilaç yapmak, çare bulmak
 d. k.-dılar 72a/14
 d. k.-ıp 76b/15
 d. k.-mağım 132b/11

dārū kıla al- > dārū kılal- : ilaç yapabilmek
 d. k.-mas 65b/2

dārū-hāne (< Far. *dārū-hāna*) eczahane
 d.+ğa 112a/5

dārū-yı şerbet: şerbet ilacı
 d.-yı ş. 25b/6

darūga (< Mo. *darūga*) bekçibaşı, sübaşı (Lessing 1960: 234a)
 d. 27b/5, 27b/7, 28a/6
 d.+da 28a/4
 d.+nı 27b/4

dāstān (< Far. *dāstān*) destan, hikâye
 d. 134a/1, 136b/10, 3a/11, 3a/14, 47a/11, 81b/8

d.+ı 33a/1, 3b/5, 75a/15, 156b/11, 167a/2, 3a/12
 d.+larnı 3a/9

dāstān-ı berehmen: berehmenin hikâyesi
 d.-ı b. 77a/15

dāstān-ı bü'l-‘aceb: çok acayip hikâye
 d.-ı b. 3a/14

dāstān-ı efsāne: efsane hikâye
 d.-ı e.+niğ 2a/1

dāstān-ı emîr: emir hikâyesi
 d.-ı e. 79b/5

dāstān-ı Huceste: Huceste'nin hikâyesi
 d.-ı H.+ni 2b/14

dāstān-ı re'y-i Kāmru: Kamru padişahının hikâyesi
 d.-ı r.-i K. 22a/6

dāstān-ı re'y-i Reyyān: re'y-i Reyyān'ın hikâyesi
 d.-ı r.-i r. 28b/1

dāstān-ı zerger: kuyumcunun hikâyesi
 d.-ı z. 26a/2

dāstānī (< Far. *dāstān* +Far. *ī*) destabcılık, destan söyleme
 d. 67a/13

datlı (< *tat-ig+lig* > ET *tat-* < AT **tāt-*) tatlı krş. **tatlıg**
 d. 10a/1

da'vā (< Ar. *da'vā*) dava, iddia
 d.+ğ 164a/13
 d.+sığa 166a/3
 d.+sını 87a/4

da'vā kıl-: şikayet etmek, iddiada bulunmak
 d. k.-dılar 27b/9
 d. k.-ıp 77a/3
 d.+nı k.-mas 29b/14

da'vā-ger (< Ar. *da'vā* +Far. *gar*) davalı, şikayetçi
 d. 113a/14, 27a/11, 28a/1, 77a/6, 87a/4

da'vā-yı hūbī: güzellik davası

d.-y1 ħ. 161b/12, 166b/15, 32b/12, 43a/7, 47a/9, 156b/8

da'vā-y1 'ıřķ: aşk davası

d.-y1 'ı. 75b/12

Dāvud özel ad, Davut peygamber

D. 60a/2

dāye (< Far. *dāya*) dadı, süt annesi

d. 168b/14

dāyim (< Ar. *dā'im*) dâim, sürekli

d. 137b/14

dāyire (< Ar. *dā'ira'*) daire, çember

d.+si 33a/2

dē- (< ET *té-*) demek, söylemek

d.-ben 115a/11

d. -di 100a/4, 100a/5, 100a/7, 100a/8, 100b/1, 100b/4, 100b/7, 100b/9, 101a/2, 101a/3, 101a/4, 101a/7, 102b/10, 102b/4, 102b/5, 103a/6, 103b/1, 103b/10, 103b/11, 103b/15, 103b/3, 103b/6, 103b/7, 103b/8, 104a/7, 104b/13, 104b/14, 104b/15, 104b/2, 104b/7, 105a/1, 105a/14, 105a/15, 105a/2, 105b/1, 105b/10, 105b/14, 105b/8, 106a/1, 106a/11, 106a/5, 106a/9, 106b/14, 106b/4, 106b/7, 106b/9, 107a/11, 107a/12, 107a/13, 107b/1, 107b/11, 107b/3, 107b/6, 108a/1, 108a/11, 108a/2, 108a/9, 108b/14, 108b/15, 108b/5, 108b/6, 109a/12, 109a/13, 109a/14, 109a/15, 109a/2, 109a/9, 109b/1, 109b/10, 109b/15, 109b/4, 109b/5, 109b/7, 10a/3, 10b/12, 110a/1, 110a/12, 110a/2, 110b/1, 110b/10, 110b/14, 110b/3, 110b/9, 111a/5, 111a/8, 111b/13, 111b/4, 111b/8, 111b/9, 112a/10, 112a/11, 112a/12, 112a/15, 112b/1, 112b/2, 112b/3, 113a/1, 113a/11, 113a/2, 113a/4, 113a/6, 113b/5, 113b/7, 113b/9, 114a/1, 114a/10, 114a/15, 114a/4, 114a/7, 114b/1, 114b/2, 114b/5, 114b/6, 114b/8, 114b/9, 115a/13, 115a/14, 115a/15, 115a/4, 115a/5, 115a/6, 115a/7, 115a/8, 115b/1, 115b/10, 115b/2, 115b/3, 115b/4, 115b/5, 115b/7, 115b/8, 116a/4, 116a/5, 116a/6, 116b/1, 116b/11, 116b/3, 117a/1, 117a/15, 117a/4, 117a/5, 117a/9, 117b/1, 117b/15, 117b/3, 117b/6, 117b/8, 118a/1, 118a/10, 118b/13, 118b/15, 119a/1, 119a/10, 119a/11, 119b/10, 119b/2, 119b/4, 119b/8, 11a/12, 11a/14,

11a/3, 11a/5, 11a/9, 11b/12, 11b/3, 11b/4, 11b/6, 11b/9, 120a/11, 120a/13, 120a/2, 120a/3, 120a/4, 120a/8, 120a/9, 120b/12, 120b/7, 121a/12, 121a/13, 121a/5, 121b/11, 121b/12, 121b/3, 121b/5, 121b/7, 121b/8, 122a/11, 122a/12, 122b/1, 122b/14, 122b/15, 123a/10, 123a/12, 123a/3, 123a/5, 123a/6, 123b/12, 123b/3, 123b/5, 123b/8, 124a/1, 124a/12, 124a/15, 124a/4, 124a/9, 124b/1, 124b/12, 124b/13, 124b/2, 124b/9, 125a/13, 125a/5, 125a/6, 125a/7, 125a/9, 125b/12, 125b/7, 125b/9, 126a/11, 126a/12, 126a/14, 126a/5, 126b/3, 126b/8, 127a/11, 127a/13, 127a/6, 127a/8, 127a/9, 127b/15, 127b/4, 127b/7, 127b/9, 128a/2, 128a/4, 128a/5, 128b/10, 128b/14, 129a/1, 129a/12, 129a/8, 129a/9, 129b/15, 129b/4, 129b/6, 129b/8, 129b/9, 12a/12, 12a/15, 12b/1, 12b/10, 130a/13, 130a/4, 130a/5, 130a/8, 130b/12, 130b/13, 130b/2, 130b/9, 131a/11, 131a/12, 131a/4, 131a/8, 131a/9, 131b/11, 131b/13, 131b/15, 131b/2, 131b/8, 131b/9, 132a/11, 132a/3, 132a/8, 132a/9, 132b/12, 132b/14, 132b/4, 132b/8, 133a/12, 133a/13, 133a/3, 133a/5, 133a/7, 133b/10, 133b/14, 133b/5, 133b/8, 133b/9, 134a/14, 134a/6, 134b/12, 134b/15, 134b/3, 134b/5, 134b/6, 134b/7, 134b/8, 135a/1, 135a/14, 135a/15, 135a/2, 135a/3, 135a/4, 135a/6, 135a/7, 135b/10, 135b/8, 136a/1, 136a/14, 136a/7, 136b/3, 136b/5, 137a/13, 137a/5, 137a/9, 137b/11, 137b/14, 137b/4, 137b/6, 137b/7, 137b/8, 138a/15, 138a/5, 138a/8, 138b/1, 138b/10, 138b/12, 138b/13, 138b/2, 138b/3, 138b/7, 138b/8, 138b/9, 139a/1, 139a/13, 139a/14, 139a/3, 139a/5, 139a/7, 139a/8, 139b/1, 139b/4, 13a/10, 13a/7, 13b/3, 13b/4, 140a/14, 140a/4, 140a/8, 141a/11, 141a/14, 141a/15, 141a/7, 141a/8, 141a/9, 141b/4, 141b/5, 141b/7, 142a/15, 142a/2, 142a/4, 142a/5, 142a/6, 142a/7, 142b/10, 142b/2, 142b/3, 142b/4, 142b/5, 142b/6, 142b/8, 142b/9, 143a/14, 143a/3, 143b/1, 143b/13, 143b/14, 143b/2, 144a/1, 144a/14, 144a/15, 144b/1, 144b/11, 144b/15, 144b/9, 145a/10, 145a/11, 145a/12, 145a/13, 145a/14, 145a/15, 145a/6, 145a/7, 145a/9, 145b/10, 146a/15, 146a/3, 146a/6, 146b/12, 146b/15, 146b/2, 147a/13,

147a/9, 147b/1, 147b/11, 147b/13,
147b/8, 147b/9, 148a/11, 148a/12,
148a/4, 148b/4, 148b/7, 148b/8,
148b/9, 149a/5, 149a/7, 149a/8,
149b/1, 149b/12, 149b/15, 149b/3,
149b/6, 150a/1, 150a/11, 150a/14,
150a/15, 150a/4, 150a/5, 150a/6,
150a/9, 150b/13, 150b/8, 151a/1,
151a/12, 151a/5, 151a/9, 151b/3,
151b/5, 151b/7, 152a/10, 152a/15,
152a/4, 152b/1, 152b/12, 153a/11,
153a/12, 153a/2, 153a/9, 153b/15,
153b/6, 154a/10, 154a/11, 154a/12,
154a/13, 154a/14, 154a/5, 154a/7,
154b/14, 154b/3, 154b/5, 154b/7,
155a/1, 155a/11, 155a/12, 155a/13,
155a/3, 155b/11, 155b/15, 155b/3,
155b/4, 155b/5, 155b/6, 155b/8,
155b/9, 156a/1, 156a/12, 156a/2,
156a/5, 156a/9, 156b/1, 156b/14,
156b/3, 156b/6, 156b/9, 157b/15,
157b/7, 157b/9, 158a/14, 158a/5,
158b/2, 158b/5, 159a/10, 159a/11,
159a/7, 159b/2, 159b/7, 159b/9,
15a/10, 15a/13, 15a/14, 15a/3, 15b/3,
15b/7, 160a/1, 160a/10, 160a/11,
160a/13, 160a/14, 160a/15, 160a/2,
160a/6, 160a/8, 160b/11, 160b/15,
160b/3, 160b/6, 160b/7, 161a/11,
161a/12, 161a/13, 161a/14, 161a/2,
161a/7, 161b/13, 161b/2, 161b/7,
162a/10, 162a/11, 162a/15, 162a/5,
162b/12, 162b/15, 163a/13, 163a/3,
163a/5, 163a/8, 163b/13, 163b/14,
163b/7, 163b/9, 164a/10, 164a/12,
164a/14, 164a/2, 164a/5, 164a/6,
164b/1, 164b/5, 165a/13, 165a/14,
165a/2, 165a/3, 165a/4, 165a/7,
165b/14, 165b/8, 166a/11, 166a/14,
166a/4, 166a/6, 166a/7, 166a/9,
166b/15, 166b/7, 167a/11, 167a/12,
167a/5, 167a/7, 167b/1, 167b/12,
167b/14, 167b/2, 167b/7, 167b/8,
167b/9, 168a/7, 168b/2, 168b/4,
168b/9, 169a/7, 169a/8, 169b/11,
169b/13, 169b/15, 169b/2, 169b/9,
16a/10, 16a/13, 16a/6, 16b/12, 16b/3,
16b/4, 16b/7, 16b/8, 16b/9, 170a/2,
170a/5, 170a/8, 170b/1, 170b/11,
170b/2, 170b/5, 170b/8, 170b/9,
171a/11, 171a/13, 171a/8, 171b/12,
171b/14, 171b/5, 171b/8, 17a/14,
17b/12, 17b/15, 17b/4, 17b/9, 18a/4,
18a/8, 18a/9, 18b/1, 18b/3, 18b/7,
18b/9, 19a/11, 19a/15, 19b/2, 19b/4,
19b/5, 20a/1, 20a/11, 20a/13, 20a/5,
20a/7, 20b/10, 20b/12, 20b/13, 20b/3,
20b/4, 20b/6, 20b/7, 20b/8, 20b/9,
21a/11, 21a/3, 21a/6, 21b/1, 21b/10,
21b/3, 21b/5, 21b/6, 21b/7, 22a/1,

22a/10, 22a/12, 22b/1, 22b/10,
22b/11, 22b/2, 22b/7, 22b/9, 23b/1,
23b/2, 23b/4, 23b/7, 23b/9, 24a/14,
24a/4, 24a/9, 24b/2, 24b/6, 25a/14,
25a/2, 25a/3, 25a/5, 25a/7, 25b/1,
25b/13, 25b/14, 25b/2, 25b/7, 26a/13,
26a/14, 26a/6, 26a/8, 26b/15, 26b/8,
27a/11, 27a/12, 27a/13, 27a/15, 27a/4,
27b/11, 27b/3, 27b/5, 27b/8, 28a/10,
28a/12, 28a/6, 28b/8, 29a/10, 29a/5,
29b/11, 29b/5, 29b/7, 2a/14, 2a/3,
2a/9, 30a/11, 30a/5, 30a/6, 30a/9,
30b/2, 30b/4, 30b/8, 31a/14, 31b/1,
32a/10, 32a/11, 32a/8, 32b/10,
32b/12, 32b/7, 33a/14, 33a/8, 33b/13,
33b/4, 34a/15, 34b/11, 34b/12,
34b/14, 34b/7, 35a/1, 35a/11, 35a/3,
35a/4, 35a/8, 35b/2, 36a/12, 36a/4,
36a/8, 36b/11, 36b/12, 36b/13, 36b/3,
36b/5, 36b/7, 37a/1, 37a/15, 37a/5,
37b/12, 37b/14, 37b/5, 38b/1, 38b/13,
38b/14, 39b/11, 39b/3, 39b/5, 39b/6,
39b/7, 39b/8, 40a/2, 40a/3, 40a/8,
40b/13, 40b/8, 41a/1, 41a/12, 41b/11,
41b/2, 42a/12, 42a/15, 42a/3, 42a/4,
42a/7, 42a/8, 42b/11, 42b/4, 43a/1,
43a/5, 43a/8, 43b/8, 44a/1, 44a/10,
44a/12, 44a/9, 44b/5, 44b/6, 44b/9,
45a/1, 45a/11, 45a/14, 45a/2, 45a/5,
45b/13, 45b/15, 46a/11, 46a/3, 46a/5,
46b/10, 46b/15, 47a/7, 47a/9, 47b/13,
47b/14, 47b/3, 47b/6, 48a/12, 48a/14,
48a/3, 48a/5, 48a/6, 48a/8, 48b/2,
49a/11, 49a/13, 49a/5, 49a/9, 49b/13,
49b/14, 49b/6, 49b/7, 4a/11, 4a/13,
4a/4, 4a/5, 4a/8, 4b/1, 4b/10, 4b/5,
50a/6, 50b/1, 50b/11, 50b/12, 50b/13,
50b/15, 51a/14, 51b/13, 52a/11,
52a/14, 52a/3, 52b/12, 52b/4, 52b/7,
53a/1, 53a/11, 53a/14, 53a/15, 53a/2,
53a/5, 53a/6, 53a/7, 53a/8, 53a/9,
53b/10, 53b/11, 53b/12, 53b/14,
53b/15, 53b/7, 53b/8, 53b/9, 54a/2,
54a/5, 54b/1, 54b/11, 54b/2, 54b/7,
55a/4, 56a/10, 56a/11, 56a/6, 56a/9,
56b/6, 56b/9, 57a/1, 57a/2, 57a/3,
57a/4, 57a/5, 57a/9, 57b/13, 57b/6,
57b/9, 58a/10, 58a/9, 59a/2, 59b/10,
59b/12, 59b/13, 59b/15, 59b/8, 5b/2,
5b/5, 60b/6, 61a/10, 61a/11, 61b/11,
61b/7, 61b/8, 62a/12, 62a/13, 62a/4,
62a/9, 62b/5, 62b/7, 63a/14, 63b/2,
64a/13, 64a/9, 64b/10, 64b/14, 64b/3,
64b/4, 64b/5, 64b/8, 65a/12, 65a/13,
65a/4, 65a/7, 65b/13, 65b/15, 66a/11,
66a/12, 66a/13, 66a/2, 66a/3, 66a/4,
66a/5, 66b/1, 66b/15, 66b/2, 66b/3,
66b/4, 66b/7, 66b/9, 67a/10, 67a/11,
67a/12, 67a/14, 67a/15, 67a/6, 67b/10,
67b/11, 67b/5, 68a/12, 68a/14,

68b/10, 68b/13, 68b/15, 68b/2, 68b/5, 68b/6, 69a/10, 69a/14, 69b/11, 69b/14, 69b/5, 69b/6, 69b/7, 69b/8, 69b/9, 6a/11, 6a/12, 6a/9, 6b/1, 6b/10, 6b/3, 70a/12, 70a/3, 70a/4, 70a/6, 70a/7, 70a/9, 70b/11, 70b/3, 70b/6, 70b/7, 70b/9, 71a/1, 71a/12, 71a/13, 71a/14, 71a/2, 71a/3, 71a/6, 71a/8, 71b/1, 71b/10, 71b/11, 71b/3, 71b/4, 71b/5, 71b/6, 71b/9, 72a/6, 72a/8, 72a/9, 72b/1, 72b/12, 72b/5, 72b/6, 73a/1, 73a/12, 73a/14, 73a/3, 73a/4, 73a/5, 73a/8, 73b/10, 73b/15, 73b/7, 74a/10, 74a/11, 74a/12, 74a/4, 74a/5, 74a/6, 74a/8, 74a/9, 74b/10, 74b/12, 74b/13, 74b/15, 74b/5, 74b/7, 74b/8, 75a/11, 75a/2, 75a/3, 75a/8, 75a/9, 75b/10, 75b/2, 75b/5, 76a/4, 76a/6, 76b/15, 76b/8, 77a/12, 77a/3, 77a/4, 77a/5, 77a/6, 77a/9, 77b/10, 77b/13, 77b/4, 77b/7, 78a/2, 78b/5, 79a/15, 79b/11, 79b/14, 79b/15, 79b/2, 79b/8, 7a/11, 7a/15, 80a/10, 80a/11, 80a/12, 80a/13, 80a/6, 80b/2, 81a/10, 81a/2, 81a/3, 81b/11, 81b/3, 81b/7, 82a/2, 82a/7, 82a/9, 82b/14, 82b/5, 82b/9, 83a/10, 83a/12, 83a/4, 83a/5, 83a/8, 83b/15, 83b/7, 84a/12, 84a/13, 84a/14, 84a/15, 84a/3, 84a/9, 84b/1, 84b/10, 84b/14, 84b/4, 85a/10, 85a/4, 85a/5, 85b/1, 85b/11, 85b/12, 85b/13, 85b/4, 85b/5, 85b/8, 86a/2, 86b/13, 86b/8, 86b/9, 87a/1, 87a/12, 87a/14, 87a/8, 87a/9, 87b/11, 87b/2, 87b/8, 88a/13, 88a/5, 88b/5, 89a/12, 89a/14, 89a/7, 89a/9, 89b/13), 89b/6, 89b/8, 8a/7, 8a/9, 8b/15, 8b/6, 90a/11, 90a/13, 90b/1, 90b/2, 90b/3, 90b/4, 90b/7, 90b/8, 91a/11, 91a/12, 91a/14, 91a/15, 91a/5, 91a/7, 91a/9, 91b/14, 91b/6, 91b/8, 92a/11, 92a/13, 92a/2, 92a/5, 92b/1, 92b/10, 92b/14, 92b/4, 93a/3, 93a/4, 93a/5, 93a/8, 93b/1, 93b/13, 93b/15, 93b/9, 94a/10, 94a/11, 94a/13, 94a/15, 94a/7, 94a/8, 94a/9, 95a/11, 95a/13, 95a/2, 95a/5, 95b/12, 95b/13, 95b/14, 96a/12, 96a/13, 96a/14, 96a/15, 96a/2, 96a/4, 96a/6, 96a/7, 96b/11, 96b/12, 96b/14, 96b/15, 96b/2, 96b/6, 96b/9, 97a/12, 97a/14, 97a/15, 97a/2, 97a/3, 97a/7, 97a/9, 97b/10, 97b/13, 97b/15, 97b/3, 97b/4, 97b/7, 97b/9, 98a/10, 98a/12, 98a/14, 98a/15, 98a/2, 98a/3, 98a/4, 98a/5, 98b/1, 98b/11, 98b/9, 99a/13, 99a/14, 99a/3, 99a/5, 99a/7, 99b/1, 99b/14, 99b/2, 99b/3, 99b/9, 9a/14, 9a/3, 9b/10, 9b/11, 9b/12, 9b/14, 9b/9

d.-di erte 112a/15

d.-diler 102a/14, 102a/15, 102a/9, 102b/1, 108a/15, 113a/4, 114b/13, 115a/3, 116a/9, 121b/1, 121b/12, 122b/2, 122b/4, 122b/8, 126a/7, 126a/8, 126a/9, 128a/10, 128a/2, 128a/3, 129b/15, 130a/15, 130b/10, 130b/11, 134a/13, 134a/5, 134a/8, 134b/2, 134b/3, 134b/7, 135a/12, 135a/9, 142b/15, 143a/13, 144a/13, 144b/14, 144b/15, 147b/14, 148b/9, 14b/11, 14b/5, 14b/8, 150a/9, 150b/13, 151a/1, 154a/7, 154a/8, 171a/12, 171a/2, 18b/8, 20a/3, 20a/4, 23a/4, 26b/4, 27b/1, 29a/9, 30a/2, 34b/12, 38b/11, 39b/11, 45a/11, 45a/6, 45a/9, 51a/3, 55a/11, 55a/13, 55a/15, 55b/5, 58b/2, 63a/15, 63b/2, 63b/5, 64a/2, 65b/5, 70a/14, 70b/10, 75a/4, 78b/9, 82b/10, 85b/5, 89b/6, 90a/4, 90a/5, 90b/11, 94a/10, 94a/8, 99b/3, 9b/8

d.-diler erte 134a/13

d.-dim 113a/13, 129b/10, 152b/10, 158b/6, 160a/1, 35b/5, 36b/6, 71b/7, 75b/4,

76b/4

d.-dişiz 134a/7

d.-dür 111b/11, 160b/11, 97b/6

d.-gen 10a/13, 25a/5, 29b/13, 35b/10, 48b/11, 4a/7, 53a/1, 53b/11, 55a/14, 67a/8, 69b/14, 83a/14, 97a/13

d.-geni 137a/15, 137b/7, 40b/8, 41a/1, 57a/8

d.-genini 137b/3

d.-geni 96b/4

d.-gey-men 16a/10

d.-gey-sen 75b/11

d.-gil 141a/8, 142b/3, 166a/11, 30b/1, 97b/6

d.-günçe 5a/3, 88a/3

d.-me 139a/12, 13a/7, 15b/5, 15b/6, 168a/5, 21b/15, 33a/12

d.-medi 18b/3

d.-megil 106a/8, 163a/7, 91a/8

d.-meklik 117b/5

d.-meklikni 83b/6

d.-mep erte 30a/12

d.-mes 109b/14, 11b/12, 4a/12

d.-mey 111a/11

d.-p 100a/10, 100a/14, 100b/11, 102a/13, 102b/11, 102b/13, 102b/14, 103a/9, 103b/11, 103b/12, 103b/8, 104a/7, 104b/1, 104b/11, 104b/13, 104b/15, 104b/3, 104b/7, 105a/12, 105a/3, 105a/7, 105b/2, 105b/4, 106a/2, 106a/3, 106a/5, 106a/6, 106a/7, 107a/11, 107a/9, 107b/13, 107b/9, 108a/5, 108b/1, 108b/7, 109b/2, 110a/14, 110a/8, 110a/9, 110b/2, 111b/10, 111b/11, 111b/12, 111b/2, 111b/5, 112a/13, 112a/4, 112b/11, 97b/2, 112b/5, 113a/1, 113a/13, 113a/15, 113a/8, 113b/2, 113b/7, 114b/11, 114b/2, 115a/1, 115a/10, 115a/2, 115a/6, 115a/7, 115b/13, 116a/11, 116a/7, 116a/9, 116b/11, 117a/10, 117a/8, 117b/11, 117b/3, 117b/6, 117b/7, 118a/2, 118a/4, 118b/11, 11a/5, 11a/6, 11a/8, 11b/15, 11b/7, 120a/4, 120a/5, 120b/13, 120b/5, 121a/5, 121b/3, 122a/10, 122a/11, 122a/3, 122b/4, 123a/9, 124a/4, 124a/8, 124a/9, 124b/6, 125a/1, 126a/14, 126b/11, 127a/11, 127a/12, 127a/14, 127a/2, 127a/4, 127a/8, 128b/10, 128b/2, 128b/7, 129b/12, 129b/8, 12a/10, 12a/15, 12a/6, 12a/9, 12b/2, 130a/1, 130b/10, 130b/13, 130b/6, 131a/10, 131a/5, 131b/4, 132a/6, 132b/13, 132b/14, 133b/10, 133b/12, 133b/15, 134a/1, 134a/11, 134a/8, 134b/1, 134b/10, 135a/10, 135a/14, 135a/2, 135a/8, 135a/9, 135b/3, 135b/4, 136a/4, 136b/12, 136b/15, 136b/4, 136b/7, 137a/14, 137a/2, 137a/5, 137a/6, 138a/8, 138b/12, 139a/8, 139b/13, 139b/15, 139b/5, 139b/8, 140a/1, 140a/5, 140a/9, 141a/15, 141b/9, 143b/11, 143b/14, 143b/4, 144a/11, 144b/14, 145a/5, 145a/8, 145b/14, 145b/5, 146a/4, 146b/3, 147a/10, 147b/1, 148a/11, 148a/13, 148a/6, 148b/10, 148b/13, 148b/14, 148b/2, 149b/7, 14a/6, 14a/9, 14b/14, 14b/4, 150a/15, 150b/1, 150b/2, 151a/11, 151a/2, 151a/5, 151b/3, 151b/5, 151b/9, 152b/11, 152b/8, 152b/9, 153a/4, 153b/3, 54a/15, 158b/7, 159a/13, 159b/12, 159b/2, 15a/12, 160a/5, 160a/9, 160b/13, 161a/11, 161a/15, 161a/3, 162b/14, 163a/2, 163b/14, 164a/7, 164b/6, 168a/10, 168a/8, 168b/14, 169b/9, 16a/8, 170b/10, 170b/5, 170b/6, 170b/9, 171a/13, 171a/14, 171b/1, 17a/3, 19a/8, 19b/9, 20a/10, 20a/14, 20b/14, 21a/12, 21a/8, 21a/9, 23b/15, 24b/1, 25a/4, 26b/10, 26b/13, 26b/7,

27a/1, 27b/14, 27b/2, 27b/4, 28a/2, 29b/4, 2a/5, 2b/1, 30b/10, 30b/2, 31a/10, 31a/2, 32a/14, 34b/2, 35b/1, 36b/9, 38a/5, 38b/15, 39b/10, 39b/3, 3b/14, 40a/1, 40b/12, 41a/5, 41a/8, 41b/13, 42a/6, 42b/4, 42b/8, 43a/5, 46a/14, 46b/3, 47b/12, 48a/9, 48b/15, 48b/3, 48b/4, 48b/5, 48b/8, 49a/13, 49a/2, 49b/3, 4b/11, 4b/6, 50b/13, 51b/7, 52b/15, 53a/8, 55a/2, 55a/9, 55b/11, 55b/14, 55b/8, 56a/13, 56b/12, 57a/11, 57a/7, 58b/14, 5a/10, 5a/11, 5b/8, 61a/1, 62a/9, 62b/3, 64a/13, 64b/2, 66a/15, 66a/6, 67b/14, 68a/6, 68a/9, 68b/14, 8b/3, 68b/7, 69b/11, 69b/3, 6a/13, 6a/2, 6a/9, 70a/1, 70a/2, 70a/5, 70b/12, 71a/1, 71a/6, 71b/12, 72a/15, 72a/7, 72a/9, 73a/14, 74a/1, 74b/12, 74b/14, 74b/15, 74b/3, 74b/6, 74b/9, 75a/2, 75a/5, 76b/3, 7a/7, 78a/11, 78b/1, 78b/10, 78b/12, 78b/5, 78b/7, 79a/13, 79a/15, 79a/8, 79b/3, 7a/12, 7b/11, 80b/7, 81a/13, 81a/5, 81b/2, 82a/10, 82b/5, 82b/6, 83a/2, 83b/7, 85b/1, 85b/15, 85b/4, 86a/15, 86a/4, 86a/6, 86a/9, 86b/10, 86b/2, 86b/6, 88a/3, 88a/7, 88b/1, 88b/5, 8a/10, 8b/11, 90a/10, 90b/6, 90b/15, 91a/12, 92a/15, 92a/5, 92b/13, 92b/15, 93b/12, 93b/13, 93b/3, 93b/5, 93b/6, 94b/11, 95b/1, 95b/11, 95b/12, 95b/2, 96b/3, 97a/1, 97a/4, 97a/6, 97b/10, 98a/12, 98b/1, 99a/4, 99b/11, 99b/5, 99b/8

d.-p  rdi 108a/9, 112b/15, 119a/2, 128b/8, 151a/14, 21b/13, 5b/8

d.-p  rdim 110a/13, 137b/9, 152b/8, 53a/13, 54b/8, 71b/9

d.-pd r 24a/2, 45b/13, 51b/15, 82a/5, 82a/7

d.-pd rler 107b/5, 115a/3, 117b/13, 126b/14, 136a/11, 25b/11, 27a/14, 29a/15, 4a/8, 65b/15, 70a/15, 70b/1, 73b/9, 74a/3, 78a/10, 92b/11, 92b/3, 99b/14, 131a/10, 131a/12, 37a/8, 46b/6, 51b/3, 53b/11, 60b/7, 60b/9, 8b/2

d.-r 24a/7

d.-r  rdi 88b/15, 89a/2

d.-r  rdiler 107a/1, 13b/8, 141b/1, 2a/2, 30b/10, 62b/9, 83a/1, 85a/11, 89b/15

d.-r  rdi  130b/11

d.-r  rmi ler 142b/7

d.-rin 27b/11, 89a/4
d.-r-men 62b/1
d.-r-sen 125b/10, 61b/7, 111a/8
d.-rlr 141b/9, 145a/10, 145a/11, 28a/4, 29b/12, 30a/1, 51a/15, 55a/14, 59a/3, 66b/6, 83b/1
d.-se 143a/5, 150b/15, 151a/2, 170a/14, 22a/14, 29b/15, 61a/11, 61b/7, 89b/9
d.-sem 112a/2, 113b/2, 11a/10, 122a/11, 146a/14, 68b/2, 71a/9, 97b/6
d.-señ 110a/2, 141b/8, 21a/5, 30a/8, 32a/10, 49a/13, 67a/11, 7a/3
d.-ydür 84b/8, 166a/6
d.-ydür-men 75b/13, 110a/4, 120a/8
d.-yeler 17b/14

debdebe (< Far. *dabdaba*) ululuk, büyük gösteriş, gürültü patırtı
d. 67b/7
d.+sini 116b/12

def (< Ar. *daff*, *duff*) tef, bir çalgı
d. 58b/10

def (< Ar. *daf*^r) giderme, savma, kovma
d. 122b/4
d.+i 170a/12
d.+iğa 169b/6, 32a/4, 63b/2
d.+ini 65a/10

def **kıl**:- uzaklaştırmak, kovmak
d. k.-a-sen 118a/9
d. k.-ğay 38b/14
d. k.-ıp 63b/4
d. k-mağ 170a/7
d. k-sa 170b/9, 34b/8
d. k-ur 23b/3
d. k-ur erdi 23b/1
d. k-ur-men 24b/12, 25a/12
d. k-urğa 120b/1

def^a (< Ar. *daf^a*) kez, defa, kere
d. 97a/3

defⁱ (< Ar. *dafⁱ*) giderme, savma, uzaklaştırma
defⁱ kıl:- def etmek, uzaklaştırmak

d.-ur-men 121b/6

define (< Ar. *dafina*) yere gömülmüş altın ve sâire gibi değerli eşya
d.+dağı 139b/5
d.+si 93a/4

defn (< Ar. *dafn*) gömme, gömülme
defn kıl:- defnetmek, gömmek
d. k.-dılar 116a/15, 76b/2

defter (< Ar. *daftar*) defter
d. 39a/8, 39b/1
d.+din 39b/7
d.+iğde 40a/4
d.+ler 39b/5
d.+lerğa 39b/5
d.+ni 40a/5

dehr (< Far. *dahr*) dünya, devir, zaman
d. 37a/11
d.+dür 34b/8

dehşet (< Ar. *dahşat*) dehşet, korku
d. 106b/9

dék (< ET *teg*) gibi, kadar
d. 100b/15, 101a/2, 101a/7, 102b/10, 103a/15, 103a/9, 103b/10, 104a/12, 104a/13, 105b/15, 106a/10, 106b/2, 106b/4, 107a/3, 108a/14, 108b/14, 109a/13, 10a/5, 110a/3, 110a/7, 111a/4, 113b/14, 114b/14, 114b/7, 115b/14, 116a/1, 116b/10, 116b/11, 116b/2, 116b/4, 116b/9, 118a/3, 119a/12, 119a/14, 119a/15, 119b/3, 120b/10, 121a/11, 121a/2, 121b/15, 121b/2, 122b/5, 124a/6, 124b/7, 125b/13, 125b/5, 126a/2, 126b/14, 128b/5, 129a/12, 129a/6, 129a/7, 130a/12, 130b/3, 131a/1, 131b/6, 132a/10, 132b/2, 133a/9, 135a/10, 135b/1, 135b/8, 136a/7, 136b/12, 138a/13, 138a/14, 138b/6, 139a/10, 139a/15, 139b/1, 139b/6, 13a/1, 13a/2, 13a/3, 13a/5, 13b/6, 141a/11, 141a/4, 141a/5, 141b/12, 141b/8, 142a/12, 143a/11, 143a/12, 143b/15, 144a/11, 145b/12, 147a/1, 147a/15, 147b/2, 149a/14, 149a/6, 149b/6, 14a/4, 14b/6, 14b/8, 152a/5, 153b/15, 153b/3, 153b/4, 154a/13, 154b/1, 15b/10, 15b/11, 15b/9, 162a/3, 167a/11, 168a/9, 69b/14, 17b/4, 21b/13, 22a/15, 22a/3, 22b/1, 22b/10, 25b/8, 26a/11, 26a/4, 26a/5, 28b/3,

28b/4, 28b/9, 9b/9, 30a/7, 35a/9, 40a/14, 47a/14, 47b/11, 47b/6, 48a/10, 48a/14, 49a/8, 49a/9, 49b/7, 50b/12, 51b/6, 51b/7, 52a/9, 54a/10, 54a/11, 54a/15, 54b/1, 54b/10, 54b/15, 55a/3, 56a/8, 57a/7, 57b/10, 57b/11, 57b/2, 57b/3, 57b/5, 57b/6, 57b/7, 58b/10, 58b/3, 59a/1, 59b/5, 5a/14, 5b/15, 60b/8, 62a/14, 62a/3, 62a/9, 62b/4, 65a/12, 65a/2, 65a/3, 65a/4, 66b/14, 66b/9, 67a/1, 69a/10, 69a/13, 69b/7, 6b/1, 71a/7, 71b/4, 73a/13, 73b/15, 73b/5, 75a/15, 75b/1, 75b/15, 76b/6, 77a/10, 77a/9, 78a/14, 78a/15, 78b/1, 78b/2, 79a/8, 79b/6, 79b/7, 7a/6, 80a/3, 80b/5, 80b/8, 81b/10, 82a/15, 82b/3, 83b/2, 84a/2, 86a/9, 87a/13, 87a/5, 87a/6, 89a/5, 89a/8, 89b/11, 89b/15, 90b/10, 91b/7, 93a/6, 94a/5, 94b/6, 95a/13, 95a/15, 95a/8, 95b/14, 96a/1, 96a/6, 97b/2, 98b/11, 98b/4, 99b/6, 9a/11, 9a/5

delīl (< Ar. *dalīl*) delil, yol gösteren, kılavuz
d. 75a/7

delīl-i şıḥḥat: sağlık delili
d.-i ş. 34a/6

delīlīg (< Ar. *dalīl* + Tü.+*līg*) delillik, kılavuzluk
d. 90a/7

dellāl (< Ar. *dallāl*) tellal, satılacak şeyi satan, alıcı ile satıcı arasında vasıta olan kimse
d.+nı 37b/9

dellāle (< Ar. *dallāla*) kadın erkek arasında aracılık eden kadın (Lexicon, 911/a)
d. 163b/7, 163b/9, 164a/2, 20b/5, 20b/6, 20b/7, 40b/7
d.+din 67b/15
d.+ğa 20b/13
d.+ni 20b/14, 67b/5

dellāle-yi muḥtāle: hileci dellāle, dalavereci kadın
d.-yi m.+ge 67b/10
d.-yi m.+ni 67b/14

delv (< Ar. *dalv*) su kovası
d. 169b/9

dem (< Far. *dam*) vakit, saat, zaman
d. 128b/14, 136a/4, 148b/11, 148b/14, 149a/3, 156b/8, 161b/13, 162a/11, 166b/15, 169b/4, 169b/5, 169b/8,

32b/12, 33a/7, 43a/8, 72b/7, 80b/7, 86a/15
d.+de 148b/12, 157b/13, 72b/8, 8b/15
d.+ğaça 115a/11, 128a/1, 20a/11, 27b/7
d.+ide 153a/13, 64b/14
d.+ini 139a/10

dem-i muḥabbet: muhabbet, sohbet zamanı
d.-i m. 54b/10

dendān (< Far. *dandān*) diş
d. 133b/11

dendān-ı ṭamaʿ: açgözlülük dişi
d.-i ṭ.+nı 79a/4

der (< Far. *dar*) kapı
d. 148a/14

der-i dād: adalet kapısı
d.-i d. 40a/7

derāz (< Far. *darāz*) uzun
d. 134a/2

derāz-destlik (< Far. *darāz*) baskı, zulüm gösterme
d.+ni 133b/5

derāz-gūş (< Far. *darāz-goş*) uzun kulak, eşek
d. 125b/15, 126a/13, 126a/15, 126b/2, 127b/10, 127b/4, 128b/11, 128b/8, 128b/9
d.+ge 128b/11
d.+nı 126a/2

der-bān (< Far. *darbān*) kapıcı, kapı bekçisi, gardiyan
d. 160a/2, 161a/11, 161a/12, 164b/3, 166b/4
d.+dın 159a/4, 159a/6
d.+ğa 159b/2
d.+ige 159b/6
d.+nı 159a/2, 161a/11, 165b/4

der-cūş (< Far. *dar-coş*) coşku içinde, coşkulu
d. 126b/3, 159b/14

derd (< Far. *dard*) dert, tasa, gam, keder
d. 10a/15, 28b/6, 65a/8

d.+din 10a/15
d.+ge 13a/4, 160a/15
d.+i 150b/5, 160b/3, 25b/6, 7b/5
d.+ige 155b/13
d.+iğa 25b/4
d.+im 62a/14
d.+imge 116b/11, 147a/10
d.+imğa 132b/7
d.+ini 117a/13, 86b/4
d.+iñ 62a/14
d.+ni 151b/12, 23b/1, 63b/3
derd-i 'ışk: aşk derdi
d.-i 'ı.+ğa 116b/10
derd-i muhabbet: muhabbet derdi
d.-i m. 26a/10
derd-i ser: başın derdi
d.-i s. 73b/7, 100b/2
derdlik (< Far. *dard* + Tü.+*lık*) derdli, gamlı, hasta
d. 116b/10, 22a/8
der-ğazab (< Far. *dar* + Ar. *ğazab*) gazab içinde, gazab dolu
d. 23a/9, 24b/3, 24b/5, 6a/12
der-kār (< Far. *dar-kār*) bilinen, belli
d. 30a/13, 73a/5
der-kārlıg (< Far. *dar-kār* + Tü.+*lıg*) belli olma, görünürlük
d.+ı 74a/7
der-ta'accüb (< Far. *dar* + Ar. *ta'accub*) şaşkınlık içinde, şaşkınlık dolu
d. 131b/8
der-zamān (< Far. *dar* + Ar. *zamān*) zaman içinde, zamanlı
d. 170a/9
derd-māndelik (< Far. *dard-mānda* + Tü.+*lik*) dert sahibi olmak
d. 28b/6
derd-mend (< Far. *dard-mand*) dert sahibi, tasalı, kaygılı
d. 125b/6
d.+ler 120a/14
d.+lerniñ 24a/1

derece (< Ar. *daraca'*) mertebe, rütbe, basamak

d.+sidin 79b/7, 98b/5

derende (< Far. *daranda*) yırtıcı, yırtan

d. 62b/10

d.+ler 101b/1

d.+large 102a/15

d.+lerğa 100b/14

d.+lerni 101b/15, 56b/2, 57a/2, 97a/13

d.+lerniñ 24a/1

der-gāh (< Far. *dar-gāh*) tekke, herkes için başvurma yeri olan kapısı

d.+ge 118a/11, 79a/6

d.+ğa 63b/5, 78b/9

d.+ı 80b/2

d.+ıda 32b/4, 7b/13

d.+iğa 115b/8, 41b/5

d.+ıñdın 27a/6

d.+ıñge 118a/1, 53a/15

d.+ıñğa 139b/10

d.+nı 115a/2, 28b/8, 63b/4, 64a/1, 64a/12

der-gāh-ı şehen-şāh: padişahlar padişahının tekkesi

d.-ı ş.+ge 40a/8

d.-ı ş.+ğa 39a/5

der-ḥāl (< Far. *dar* + Ar. *ḥāl*) hemen, o anda, şimdi

d. 100b/1, 105b/7, 109b/11, 110a/14, 111a/15, 112b/10, 115a/8, 115b/5, 119a/2, 11b/7, 123a/12, 124b/12, 125b/12, 125b/7, 130a/4, 139b/14, 142a/15, 145b/1, 146b/7, 154a/8, 157b/9, 163b/7, 165a/10, 166a/10, 169a/1, 16a/6, 19a/3, 19a/4, 19a/5, 20a/4, 24b/4, 25a/14, 25b/2, 27b/3, 28a/8, 29a/13, 31a/6, 34b/2, 36b/3, 37a/4, 38b/14, 38b/5, 41a/4, 41a/6, 41b/15, 42b/2, 44a/3, 46b/12, 4b/2, 50a/10, 51b/9, 53a/1, 55a/15, 5b/14, 63b/14, 66a/8, 68a/10, 69b/7, 6a/15, 70b/11, 72a/5, 72a/8, 81a/3, 90a/14, 91b/1, 95a/8

deriçe (< Far. *darīça*) pencere, küçük kapı

d.+sidin 147a/8, 39a/3, 54a/10

dermān (< Far. *darmān*) ilaç, çare, kuvvet

d. 147a/13

dermān kııl-: şifa vermek, iyileştirmek

d. k.-ğay-sen 147a/10

d. k.-sañ 160a/15

dermān-pežir (< Far. *dermān-pazir*) dermanı olan, derman veren

d. 62a/5

dermānde (< Far. *dar-mānda*) bıçare, aciz

d.+ler 112a/13

d.+lerğa 152a/3

d.+lerni 62a/4

dermāndelik (< Far. *dar-mānda* + Tü.+*lik*) çaresizlik, acizlik

d. 66b/9

d.+imde 75b/9

ders (< Ar. *dars*) ders, öğüt, akıl

d.+ini 4a/1

d.+leringe 129b/12

dervāze (< Far. *darvāza*) büyük kapı, kale kapısı

d.+siğa 143b/8

derviş (< Far. *darvēš*) Allah için alçak gönüllülüğü ve fukaralığı kabul eden veya bir tarikata bağlı bulunan kimse

d. 168b/1, 28b/1, 29a/13, 29a/5, 29b/12, 29b/2, 29b/3, 29b/5, 29b/8, 30a/11, 30a/4, 30a/6, 30b/3, 59a/11, 69b/4, 69b/5, 69b/8, 74a/6, 74a/9, 79b/9

d.+din 73a/1, 79b/8

d.+ge 29b/3, 29b/5

d.+ğa 30a/3, 69b/7

d.+i 59a/11

d.+ni 29b/11, 29b/4, 29b/7, 30b/5, 39b/12, 69b/4

derviş-i bî-çāre: çaresiz, zavallı derviş

d.-i b. 29b/11

derviş-i dil-rîş: gönlü yaralı derviş

d.-i d. 30a/15, 30a/9

derviş-i miskîn: miskin derviş

d.-i m. 29a/3

dervîşî (< Far. *darvēš* + Far. *î*) bir derviş

d. 28b/15

deryā (< Far. *daryā*) deniz

d. 128a/11, 142a/15, 142b/12, 142b/5, 142b/8, 171b/10, 171b/9, 2b/6, 4a/15, 4b/3, 51a/13, 51a/3, 51a/7, 51b/1, 51b/10, 51b/11, 51b/13, 51b/14, 52a/10, 52a/3, 52b/12, 52b/15, 53a/1, 53a/15, 53a/9, 53b/6, 58a/1, 5a/1, 5a/3, 61a/15, 66a/2, 72a/3, 82b/6, 52a/9

d.+da 66a/8

d.+dağı 52a/6

d.+dın 72a/5

d.+ğa 142a/14, 142b/11, 51a/9, 51b/1, 51b/3, 51b/5, 52a/8, 66a/10, 67a/3, 72a/1, 72a/10, 72a/7

d.+largā 51a/5

d.+larnı 120a/14, 74a/7, 83a/14

d.+nı 142a/14, 142b/11, 151b/3, 50b/4, 51a/15, 51b/1, 51b/11, 51b/14, 51b/4, 52a/8, 52b/11, 66a/9, 72a/3

d.+nıñ 53a/1

d.+sı 77b/5

d.+sığa 94a/6, 98b/5

d.+ydu 59b/10

deryā-dil (< Far. *daryā-dil*) kalbi deniz gibi geniş olan, gönlü büyük

d. 56b/15

deryā-şifat (< Far. *daryā* + Ar. *şifāt*) deniz gibi olan

d. 50b/6

deryā-vār (< Far. *daryā-vār*) deniz gibi olan

d. 137b/5

deryā-yı āfitāb: güneş denizi

d.-y1 ā. 50b/5

deryā-yı bî-kerān: uçsuz bucaksız deniz

d.-y1 b. da 77b/5

deryā-yı fikr: fikir denizi

d.-y1 f.+ğa 101a/2

deryā-yı nîl: çivit, mavi deniz

d.-y1 n.+ğa 100b/15

deryāb (< Far. *daryāb*) akıllı, anlayışlı

deryāb kııl-: akıllı, anlayışlı yapmak, olmak

d. k.-ğıl 47a/7

dest (< Far. *dast*) el, fayda, mevki
d. 27a/3, 61a/14, 63a/6
dest elif-lām kıl-: hizmete hazır
durmak, hizmeti hızlı görmek
d. e. k.-ıp 61a/14

destār (< Far. *dastār*) sarık, tül bent
d. 110b/15

deste (< Far. *dasta*) demet, tutam
d. 19b/11, 19b/9

dest-gāh (< Far. *dast-gāh*) tezgah, atölye
d.+ını 26b/13

dest-gīr (< Far. *dast-gīr*) elinden tutan,
yardımcı
d.+i 62a/5
dest-gīr-i derd-mānde: dertlilerin
elinden tutan
d.-i d.+ler 147a/9

dest-gīrlık (< Far. *dast-gīr* + Tü.+*lık*) elinden
tutmak, yardımcılık krş. **dest-gīrlık**
d. 32b/3, 77b/6, 152a/3, 91b/15
dest-gīrlık kıl-: elinden tutmak,
yardımcı olmak krş. **dest-gīrlık kıl-**
d. k.-ğay-men 8a/10
d. k.-ıp 8b/8

dest-gīrlık (< Far. *dast-gīr* + Tü.+*lık*)
yardımcılık krş. **dest-gīrlık**
d. 146b/15, 66b/9, 75b/9
dest-gīrlık kıl-: yardımcı olmak krş.
dest-gīrlık kıl-
d. k.-masağ 9a/13, 6a/8
dest-i fil: filin eli
d.-i f. 119a/1
dest-i yār: sevgilinin eli
d.-i y.+nı 13a/6

destūrī (< Far. *dastūrī*) bir destur, bir izin
d. 13a/8, 17a/14

deşt (< Far. *dašt*) bozkır, çöl, kır
d. 18a/7
d.+ide 112a/14, 77b/3
d.+idin 62a/3
d.+ni 78a/11

devā (< Ar. *davā* ') deva, ilaç, çare

d. 116b/11, 131a/3, 132b/7
d.+ğa 118b/10
d.+sı 23b/1, 63b/3
d.+sını 106a/7, 62a/14
devā bol-: çare olmak
d. b.-madı 23a/14
devā kıl-: iyileştirmek
d. k.-ğalı 25b/5
d. k.-sa 118b/11

devāc (< Far. *davāc*, *dūvāc*) üste örtünecek
şey, örtü, yorgan
devāc-ı memleket: memleket örtüsü
d.-ı m.+ni 42b/12

devām (< Ar. *davām*) dâim olma, bir halde
bulunma
d. 67a/4, 83a/8

devlet (< Ar. *davla'*) 1. devlet
d.+ge 30a/9, 128a/9,
d.+i 101b/12, 102b/6
d.+idin 128a/7, 128a/8, 128b/4,
151b/10
d.+ige 62b/12, 90a/2
d.+iğ 83a/8
d.+iğdin 100a/3, 115b/6, 87b/2, 87b/7
d.+ni 102b/3, 115a/5, 12a/1, 169a/3,
54a/3, 84b/14, 85a/1
2. zenginlik
d. 168b/2, 168b/11, 72b/5
d.+i 168b/4
d.+ini 128a/10
3. baht, talih, mutluluk
d. 10a/14, 11b/12, 44a/6, 77a/15,
84b/14, 84b/15, 153a/8
d.+ge 73a/8, 84b/15, 85a/4, 102b/2,
128a/14, 77b/1
4. büyük rütbe ve mevki
d. 62b/10, 102b/3
d.+din 84b/9
d.+ğa 101b/13, 63a/11

devlet-ḥ^vāh (< Ar. *davla'* + Far. *ḥ^vāh*) duacı, iyi
dilekte bulunan
d.+lar 2a/10

d.+lardın 2b/2

devlet-i sebū: kadehin, testinin uğurluluğu, bereketi

d.-i s.+ğa 128a/6

devlet-mend (< Ar. *davla'* + Far. *mand*) devletli

d.+lgerge 4a/7

devr (< Ar. *davr*) zaman, çağ, mevsim

devr-i cām-ı tarab: sevinç ve coşkunluk kadehi zamanı

d.-i c.-ı t+dın 162b/7

devr-i meymun: uğurlu, bereketli zaman

d.-i m. 43a/4

devr-i mu'azzam: mühim, ulu zaman

d. 1a/3

devr-i mükerrerem: aziz, saygıdeğer zaman

d. 1a/4

devrān (< Ar. *davarān* "dönmek" ten) dünya, felek, zaman, talih

d.+nı 125a/3

devvār (< Ar. *davvār*) sürekli dönen

d.+dın 98b/4

deyyūş (< Ar. *dayyūş*) karısının namussuzluğuna göz yuman ve katlanan kimse

d. 17b/14, 18a/1

dıraht (< Far. *dıraht*) ağaç

d. 103a/2, 119b/13, 131a/14, 132b/14, 139a/10, 24b/4, 26a/10, 28a/11, 28a/4, 28a/5, 28a/8, 46b/11, 60a/13

d.+da 119b/14, 124b/4, 22b/3

d.+dın 133a/2, 24b/2, 60a/12, 60a/9

d.+ge 103a/3, 124b/5

d.+ğa 60a/13

d.+ı 117a/2

d.+ıdın 56b/11

d.+lardın 44b/7, 46a/13

d.+larnı 19b/14

d.+nı 103a/1, 107b/2, 119b/15, 132b/14, 14b/9, 24a/11, 24a/12, 26a/13, 28a/7, 46b/8, 55b/1, 60a/8, 79a/10, 79a/15, 85b/4

d.+nın 131a/13, 132b/15, 18b/11,

22b/4

dıraht-ı 'azīm: büyük, ulu ağaç

d.-ı 'a. 18b/11

der-tene-yi dıraht: ağacın gövdesiyle, ağacın gövdesinde

d.-yi d. 28a/13

dırahtī (< Far. *dıraht* + Far. *ī*) bir ağaç

d. 44b/7

dīdār (< Far. *dīdār*) yüz, çehre, görme, görüşme

d. 14b/2

d.+ıdın 85a/14

d.+ığa 107b/13, 145a/8, 149b/15, 150a/10, 9b/9

d.+ını 5b/1, 84b/7

dīdār-ı zengī-veş: zenci gibi siyah yüz

d.-ı z. 12b/14

dīde (< Far. *dīdā*) göz

d. 158a/4

d.+lgerge 124a/7

d.+mni 33a/5

dīde-i pūr-nem: nem, yaş dolu göz

d.-i p. 87a/6

dīde-i zār: ağlayan göz

d.-i z. 33a/3

dīger (< Far. *dīgar*) diğer, başka

d. 100a/11, 118a/8, 118a/9, 159a/8, 49b/4, 59b/14, 72a/15

dihkān (< Far. *dihkān*, *duhkān*) köylü, çiftçi

d. 38b/14

d.+nı 103a/2, 153a/15

dihkānī (< Far. *dihkān*, *duhkān* + Far. *ī*) bir çiftçi, bir köylü

d. 40a/15

dil (< Far. *dil*) gönül

d. 108b/5, 110a/10, 128b/13, 15b/15, 19a/3, 46a/7, 47b/15, 48a/13, 66b/15, 69b/8, 85b/9, 86b/4, 28a/9, 6a/1, 58b/7

d.+i 14b/1

d.+üj 146b/3

dil-āsālīk (< Far. *dil-āsā* + Tü.+*līk*) gönlü

rahatlatma, avutmalık

d. 71a/6

dil-āver (< Far. *dil-āvar*) yiğit, yürekli

d. 169a/14

d.+ge 18b/1

d.+lerni 169b/6, 56b/3

dil-āverlik (< Far. *dil-āvar* + Tü.+*lik*) yiğitlik, yüreklilik

d.+de 18a/10, 95b/5

dil-āzārlık (< Far. *dil-āzār* + Tü.+*lık*) gönül incitmek, kalp kırmak

d. 132a/3

dilber (< Far. *dil-bar*) gönlü alıp götüren, güzel kadın

dilber-i ni'met: nimet vesilesi olan dilber

d.-i n. 9b/1

dil-cem' (< Far. *dil* + Ar. *cam'*) gönül toplama

d. 49b/4

dil-cem' bol-: gönlünü toparlamak, ruh halini düzeltmek

d. b.-dılar 56a/1

d. b.-ğanım 96b/11

d. b.-ğıl 100a/5, 112b/4, 120a/13, 152a/2, 19b/6, 19b/8, 20a/9, 24b/8, 30a/11, 6b/6

d. b.-maydur-men 74b/11

d. b.-up 108b/3, 112a/7

dil-cem'lik (< Far. *dil* + Ar. *cam'* + Tü.+*lik*) gönül toplamaklık

d. 96b/3

dil-cūylık (< Far. *dil-co* + Tü.+*lık*) gönül çekicilik

d.+nı 160a/12

dil-düz (< Far. *dil-düz*) gönül delen, kalbe batan

d. 130a/7, 147a/10

d.+a 82a/11

dil-gır (< Far. *dil-gır*) gönlü kırık

d. 5b/9, 96a/12, 96a/2, 96a/3

dilirlık (< Far. *dilir* + Tü.+*lık*) yüreklilik, cesurluk, yiğitlik

d. 170a/6

dil-kām (< Far. *dil-kām*) gönül isteği

d. 136b/15

dil-keş (< Far. *dil-kaş*) gönül çekici

d. 57b/14, 66b/8

d.+dür 46a/7

d. kıldı 34a/3

dil-küşā (< Far. *dil-kuşā*) gönül açıcı

d.+sıdın 135b/13

dil-şikestelik (< Far. *dil-şikasta* + Tü.+*lik*) gönlü kırıklılık, hüznülü

d.+iñ 136a/4

dil-teng (< Far. *dil-tang*) yüreği dar, kederli, sıkıntılı

d. 21a/11

dimāğ (< Ar. *dimāğ*) beyin, akıl, şuur

d.+ımnı 9a/10

d.+ını 136b/9

din (< Ar. *dīn*) din, Allaha inanma ve bağlanma

d. 138a/4

dīnār (< Ar. *dīnār*) eski zamanın çeyrek lirası değerinde bulunan bir nevi altın parası

d. 127b/13

direm (< Far. *dīram*) akçe, para, gümüş para

d. 127b/12, 143a/4, 152b/1, 167a/15, 167b/1, 167b/2, 167b/8, 167b/9, 30b/15, 31a/14, 31b/1, 41b/12

d.+dīn 143a/5

d.+lerim 42a/5

d.+ni 167b/9, 31b/1

dirīg (< Far. *dirēg*) 1.eyvah, yazık

d. 134a/13, 7a/15, 34b/3, 78b/3,

2. esirgemek

d. 10b/14, 30b/6, 120a/10, 58b/1

dirīg kıl-: esirgemek

d. k.-ıp 81a/9

3. men etmek

d.+lıgıdın 162a/13

dirīne (< Far. *derīna*) eski, kadim

d.+dür 37a/11

d.+siniñ 87b/7

dīv (< Far. *dēv*, *dīv*) dev, şeytan, cin

d. 54b/15, 89a/11

d.+ni 65b/7

dīvān (< Ar. *dīvān*) büyük meclis, divan

dīvān-ı ‘ālī: yüce divan

d.-ı ‘ā. 9b/15

dīvāne (< Far. *devāna*, *dīvāna*) deli, budala, çok âşık

d. 111b/14, 66b/6

d.+ğa 58a/5

dīvāne bol-: deli olmak, delirmek

d. b.-up 147a/13

dīvāne kıl-: delirtmek

d. k.-ğıl 66b/5

dīvār (< Far. *dīvār*) duvar

d.+dın 128b/10

d.+ğa 148a/14

d.+ığa 67b/9

dīv-çehre (< Far. *dēv*, *dīv-çihra*, *çahra*) dev, şeytan yüzlü

d.+ni 99a/1

d.+niğ 98b/14, 98b/15

dīv-sīret (< Far. *dēv*, *dīv* + Ar. *sīret*) dev, şeytan karakterli

d. 49a/3, 80a/7

d.+ge 48b/11

diyānet (< Ar. *diyāna*) din, inanç, dindarlık

d. 104b/11

d.+de 122b/11

d.+ige 171a/1

d.+iğe 122b/10

d.+ni 114b/1, 152b/2

diyār (< Ar. *diyār*) diyar, yurt, memleket

d.+ıdın 103a/15

dost (< Far. *dost*) dost, arkadaş

d. 112a/8, 120a/9, 120b/15, 128a/9, 129b/4, 13a/7, 13b/5, 148a/10, 151a/9, 153b/7, 56b/6, 15b/2, 163a/11, 22b/6, 22b/8, 23a/4, 46a/6, 47b/8, 5a/15, 66b/4, 82a/1, 85a/14, 8a/3, 91a/11, 92a/8, 93a/14, 165b/7

d.+dın 11a/6, 151a/7, 171b/5

d.+ı 104a/10, 107a/15, 120a/3, 129b/3, 129b/6, 129b/9, 148b/2, 148b/3, 148b/5, 150a/1, 154a/10, 154a/12, 154a/13, 154a/14, 154a/15,

168b/3, 48a/1, 79b/11, 86b/14, 88b/11, 92a/10, 92a/14, 92a/8, 64b/14

d.+ığa 129b/3

d.+ını 128b/8

d.+lar 153b/8

d.+largā 43b/7

d.+larığa 153a/7

d.+larını 23a/7

d.+nı 110a/2, 120a/5, 123b/7, 128b/13, 149a/1, 153b/7, 156b/14, 156b/4, 43a/5, 83b/15, 92a/9

d.+niğ 129a/1, 156a/6, 161b/9, 166b/12, 167a/7, 171b/8, 33a/15, 43a/1

d.+nuğ 32b/10

d.+um 120a/10, 120a/7, 126a/10, 155b/4, 48a/2, 92a/12, 92a/13, 98a/6

d.+umnı 121b/3, 33a/13, 47b/2

d.+uğ 111a/10

d.+uğga 111a/10, 139a/14, 61a/9, 73b/13

d.+uğnı 47a/6, 55a/5

dost kıl-: arkadaşlık etmek

d. k.-sağ 163b/9

dost-ı āhretī: ahiretlik arkadaş

d.-ı ā. 147b/2

dost-ı dü-cihānī: iki dünyalık arkadaş

d.-ı d. 107b/4

dost-gīrlık (< Far. *dost-gīr*) dost tutma

d. 120a/5

dostlık (< Far. *dost* + Tü.+*lık*) dostluk, arkadaşlık krş. **dostluğ, dostluk**

d. 26a/15

d.+ı 22a/15

d.+nı 16b/13

dostluğ (< Far. *dost* + Tü.+*luğ*) dostluk, arkadaşlık krş. **dostlık, dostluk**

d.+ı 164a/8

dostluk (< Far. *dost* + Tü.+*luk*) dostluk, arkadaşlık krş. **dostlık, dostluğ**

d. 130a/11, 36a/13

d.+ı 123b/8

dostluk kıl-: dostluk, arkadaşlık

yapmak
d. k.-mağnı 23a/2

du (< Far. *dū, du, do*) iki
d. 146b/11, 170a/10, 172a/7, 28b/11, 143b/9

du‘ā (< Ar. *du‘ā*) Allah’a yalvarma, niyaz
d. 105b/13, 165a/11, 2b/11, 42b/2, 78b/5, 85b/8
d.+da 172a/8
d.+ğa 105a/9
d.+ları 8b/9
d.+m 32b/4
d.+nı 105b/8, 32b/4
d.+ı 104b/15
d.+sı 164b/9
d.+sıda 32b/5
d.+sını 165a/13
du‘ā kııl-: dua etmek
d. 63b/13
d. k.-dı 105a/1, 105b/14, 164b/8, 31a/6
d. k.-dılar 155a/14, 63b/13, 63b/14
d. k.-dım 65b/3
d. k.-ğıl 104b/15
d. k.-sam 105b/10, 49a/2
d. k.-sağ 48b/13

du‘ā-gū (< Ar. *du‘ā* + Far. *gū*) dua eden
du‘ā-gū-yı bī-istiṭfā‘ at: gücü yetmeyen duacı, âciz duacı
d.+dur-3a/4

du‘ā-h‘ān (< Ar. *du‘ā* + Far. *h‘ān*) dua okuyan
d.+dur-men 148b/8
du‘ā-yı devlet: baht ve talih için edilen dua
d.+inge 165b/14
du‘ā-yı selām: selam duası
d.+ını 85b/9

du-bāre (< Far. *dū, du, do-bāra*) iki kat etme, katmerleme
d. 122b/7, 8b/6

du-cihānī (< Far. *dū, du, do-cahān, cihān*) iki cihanlık (dünya ile ahiret)
d. 129b/4

dūn (< Ar. *dūn*) aşağı, alçak, altta
d. 16b/10

dūr (< Far. *dūr*) ileri, uzak

dūr-endīše (< Far. *dūr* +Far. *andēša*) ileri görüşlü
d. 168b/3

dur- (< ET *tur-*) durmak, başlangıç belirtmeksizin var olma (yardımcı fiil) krş. **tur-**
d.-ğan 24b/14
d.-ur 149a/7, 23a/10, 24b/9, 25a/3, 70a/8
d.-ur 18b/11

dūzaḥ (< Far. *dozaḥ*) cehennem, tamu
d.+nı 33a/9

dūkkān (< Ar. *dukkān*) dükkân, içinde öte beri satılan yer
d. 26b/13
d.+da 152a/15
d.+dın 162a/4
d.+ığa 41b/13, 41b/14, 94b/2
d.+ını 152a/14
d.+nı 152a/14

dūnbāle (< Far. *dunbāla*) kuyruk
d.+sini 114a/14

dūnyā (< Ar. *dunyā*) dünya
d. 10a/15, 119b/3, 121b/10, 121b/11, 129a/11, 14b/1, 168b/8, 47b/11, 4b/7, 5a/14, 5b/2, 6a/10, 73b/9
d.+da 114a/5, 135b/1, 75a/7
d.+dın 108a/1, 125b/4, 135b/5, 136a/4, 136b/2, 143b/15, 73b/9, 89b/4
d.+ğa 121b/13, 121b/9, 70a/9
d.+nı 10b/1, 119b/3, 11b/10, 136a/13, 136a/4, 144a/15, 4a/5, 51b/1, 57b/2, 5a/2, 5b/2, 61b/12, 68b/12, 69a/9, 70b/2, 77a/7, 82b/12, 84b/14
d.+sını 92a/14
dūnyā-yı fānī: fani, geçici dünya
d.-yı f.+din 46a/5

dūnyālīg (< Ar. *dunyā* + Tü.+*līg*) dünyaya ait, para, zenginlik krş. **dūnyālīk**
d. 88b/2

dūnyālīk (< Ar. *dunyā* + Tü.+*līk*) dünyaya ait, para, zenginlik krş. **dūnyālīg**

d. 121b/13, 128a/8
d.+dın 129a/13
dürr (< Ar. *durr*) inci
d. 160a/15, 6a/5
d.+ni 54a/9, 92b/3
dürr-i cevâhir: cevherlerin incisi
d. 158a/4
d.+lerni 22a/9
dürr-i şadef-i şehin-şâhî: padişahlar padişahının sedefinin incisi
d.-i ş.-i ş. 35b/5
dürrü'l-me'ânî (< Ar. *durr*, Ar. harf-i tarif *el* + Ar. *ma'âniyy*) anlamlar incisi d. 54a/10, 55a/10
dürüst (< Far. *durust*) sağ, salim, doğru, dürüst
d. 14b/6, 52b/10, 84b/1, 84b/2
dürüst kıl-: doğru yapmak, dürüst etmek
d.-ip 150a/14, 24a/11, 74b/7
düşmen (< Far. *duşman*) düşman
d. 103b/5, 106b/10, 128b/14, 139a/5, 149a/2, 45b/2, 46b/4, 73b/15, 79b/11, 82a/1, 90a/12
d.+de 139a/12
d.+din 130a/11, 76b/3, 91a/10, 91a/2, 91a/6
d.+dür 147a/14
d.+e 19b/15
d.+ge 139a/12, 71b/11, 90a/12, 99a/14
d.+ğa 112a/8, 93a/14
d.+i 60a/5, 61b/1, 90a/13
d.+ige 139a/12
d.+ler 165b/9
d.+lerdin 89b/3
d.+leriğa 166b/9
d.+ni 120a/3, 131a/3, 139a/8, 66b/4, 73b/14, 90b/7
d.+niğ 138b/15, 90a/10
düşmen kıl-: düşmanlık yapmak
d. k.-ipdur 64b/9
düşmen-i 'âşık: âşığın düşmanı
d.-i 'â. 129a/3, 132a/13, 17a/6, 22a/6,

26a/2, 28a/15, 54a/7, 57a/14, 65a/1, 66b/11, 69a/2, 73b/2, 75a/13, 77a/14, 79b/5, 84a/5, 87a/3

düşmen-i kadîm: çok eski düşman

d.-i k. 117b/6

düşmen-i kavî-heykeli: güçlü vücutlu bir düşman

d.-i k. 96b/9

düşmen-i 'uşşâk: âşıkların düşmanı

d. 100b/13, 103a/11, 106a/13, 108b/10, 113b/11, 116b/6, 121a/7, 123a/14, 125b/15, 138a/10, 147a/3, 149a/11, 153a/15, 161b/14, 167a/1, 32b/13, 43a/9, 47a/10, 50b/3, 59b/3, 62a/2, 89b/1, 91b/11, 94a/3

düşmenlik (< Far. *duşman* + Tü.+*lik*) düşmanlık

d. 166a/5

d.+ni 73b/15

düşvâr (< Far. *duşvâr*) güç, zor

d. 13b/13, 25a/8, 29b/3, 68b/12

d.+dur 65a/10

d.+nı 56b/13

düşvârlık (< Far. *duşvâr* + Tü.+*lîğ*) zorluk, güçlük krş. **düşvârlık**

d.+ımda 6a/8

d.+nı 151b/11

düşvârlık (< Far. *duşvâr* + Tü.+*hîk*) zorluk, güçlük krş. **düşvârlık**

d. 150a/8, 152a/13, 161b/8

d.+da 13a/4

d.+dur 63a/6, 9a/13

d.+ğa 6a/8

d.+ıdın 13b/12

d.+nı 65a/6

düşvârrak (< Far. *duşvâr* + Tü.+*rağ*) daha güç, fazla zor

d. 74b/2

düyüm (< Far. *duyum*) ikinci

d. 88a/13

düzd (< Far. *duzd*) hırsız

d. 57a/3

düzd-i hâ'in: hain, kötü hırsız

E/Ė

ê- (< ET *êr-* < AT **ēr-*) imek, olmak, mevcut olmak

ê.-di 103b/14, 131b/3, 159b/15, 27b/3, 28a/13, 35a/11, 35a/12, 57a/13, 57a/4, 40a/14

ê.-dim 115a/11, 119b/6, 124a/1, 79b/9, 90b/3

ê.-diğ 41a/15

ê.-mes 102a/5, 102b/2, 111b/4, 115a/2, 115a/4, 124a/3, 126a/13, 126b/10, 12b/6, 133a/9, 134a/10, 135a/5, 136b/7, 137a/9, 139a/2, 145b/12, 145b/9, 147a/14, 149a/2, 149a/7, 14b/6, 152a/10, 153b/8, 154b/3, 154b/6, 168a/8, 171a/1, 1a/9, 21a/4, 26a/10, 28a/3, 29a/10, 29a/15, 29a/7, 29b/3, 33a/11, 36a/10, 38a/14, 38a/4, 44b/3, 4a/12, 4a/7, 4b/12, 51b/4, 54b/12, 54b/13, 56b/15, 5a/13, 5b/3, 62a/14, 63a/11, 63b/11, 66b/13, 67a/1, 67a/7, 67b/15, 68b/2, 70a/7, 70a/8, 72b/14, 73a/3, 73a/5, 74b/6, 78a/6, 78a/8, 78a/9, 79a/3, 83b/11, 89a/13, 94a/10, 95a/11, 95b/12, 96b/9, 98a/3, 99a/11

ê.-mes êken 100a/15, 102a/8, 128a/11, 144a/11, 20b/13, 25a/3, 44a/10

ê.-mes êrdi 12a/3, 162b/3, 169a/11

ê.-mes-men 117b/15, 135b/1

ê.-mes mü 108a/9, 159b/7, 21b/5, 22a/14, 88a/3, 94a/14, 97b/1

ê.-mes-sen 29a/9

ê.-mesdür 132a/7

ê.-mesdür-men 100a/11

ê.-mesdür 54b/7, 59b/15

ê.-mesdür-men 171b/14

ê.-mesdür-sen 108b/6

ebher (< Ar. *abhar*) daha parlak, en parlak
e. 53b/3

ebrār (< Ar. *abrār*) hayır sahipleri, iyiler, dindarlar

ebrār-ı nigū-kār: iyilik yapan hayır sahipleri

e.-ı n. 33a/4

Ebübekr özel ad, ilk halife Hz. Ebubekir

E. 79a/1

Ebū Şahme özel ad, Hz. Ömer 'in içki konusunda seksen kırbaç cezasını bizzat eliyle verdiği oğlu

E.+din 36a/2

ebyāt (< Ar. *abyāt*) iki mısradan meydana gelen manzum sözler, beyitler

ebyāt-ı ‘Arab: Arap beyitleri, manzum sözleri

e.-ı ‘A. 3a/5

ecel (< Ar. *acal*) ömrün son bulması

e. 120b/7, 83b/10, 83b/13

ecnās (< Ar. *acnās*) cinsler, çeşitler

ecnās-ı beliyyet: bela, musibet çeşitleri

e.-ı b. 162a/1

ecnās-ı derd: dert çeşitleri

e. 34a/5

ecnās-ı fūnūn: fenlerin, bilgilerin çeşitleri

e. 33b/8, 42b/11

ecr (< Ar. *acr*) ahirete ait mükâfat, sevap

e.+ı 144a/7

e.+ini 166b/5

edā (< Ar. *adā*) yapma, yerine getirme

e. 111b/8

e.+sını 155b/11

edā kıl-: yapmak, yerine getirmek

e. k.-ıp 76b/2

e. k.-mağan 47b/4, 47b/5

e. k.-mağ 71a/2

edā-yı farz-ı nafaqa: nafaka zorunluluğunu yerine getirmek

e.-yı f.-ı n. 127b/15

edeb (< Ar. *adab*) terbiye, edep

e. 122b/6, 128b/12, 142a/13, 36a/8, 79b/13, 9b/11, 9b/13

e.+ni 9b/4

edeb-kārlik (< Ar. *adab* + Far. *kār* + Tü.+*lık*) edeblilik

e. 98b/14

edna'l-ḥasb (Ar. *ednā*, harf-i tarif *el*, *ḥasb*)

soyca düşük ve daha aşağı tabakada olan

kişi

e. 101a/5

ef'āl (< Ar. *af'āl*) işler, ameller

e. 83b/5

e.+ığa 67a/14

e.+ini 132a/2

ef'āl-i nā-şāyeste: yakışmayan, uygun olmayan ameller

e.-i n.+din 106a/6

Eflātūn özel ad, Aristo'nun hocası, Sokrat'ın talebesi olan meşhur Yunan filozofu

E.+dın 25b/1

Eflātūn-ı zamān: zamanın Eflātun'u

e.-ı z. 114b/9

efrāh (< Ar. *efrāh*) genç kuşlar, yavru kuşlar

e. 167a/6

efrūz (< Far. *afroz*) şule, parıltı

e. 136a/1

efşahu'l-fuşahā (Ar. *afşah*, harf-i tarif *el fuşahā*) güzel söz söyleyenlerin en iyisi

e. 2b/15

efsāne (< Far. *afsāna*) masal, efsane

e. 2b/5

e.+ler 3a/11

e.+leri 62b/1

e.+lerni 2b/14

e.+ni 149a/8

efsāne-yi rengin: boyalı, renkli efsane

e.-yi r. 2b/5

efsūn (< Far. *afsūn*) büyü, sihir

e. 148b/11, 148b/14, 148b/8

efsūn kıl-: büyülemek

efsūn k.-sa 118a/2

e.+lar k.-dı 120a/9

e.+lar k.-ıp 120a/13

efsūn-ger (< Far. *afsūn-gar*) büyücü

e. 117b/10, 117b/15, 148b/8

e.+lerni 118b/9

efsūs (< Far. *afsos*) yazık, hayıflanma

e. 169a/12, 90b/11

efsūs kıl-: hayıflanmak

e. k.-ıp 91b/5

efzūn (< Far. *afzūn*) fazla, çok, bol, geniş

e.+ımdın 35b/8

ège (< ET *édi*) sahip

è.+mni 77b/11

è.+si 147b/11, 149a/2, 103a/1, 103a/3, 36b/8, 93b/2

ègeçi (< Mo. *egeçi*) büyük kız kardeş, abla (Lessing 1960: 297a)

è. 74b/10

è.+η 86b/1

è.+si 86b/3, 144a/10

eger (< Far. *agar*) eğer, şayet, ister... ister...

e. 100a/15, 100a/2, 100a/6, 101a/5, 101a/6, 104b/15, 105a/2, 105b/10, 106b/10, 106b/11, 109a/12, 10b/10, 110a/12, 110a/3, 110a/7, 110b/8, 111b/9, 112b/13, 112b/14, 114b/10, 114b/14, 114b/4, 115a/4, 115b/6, 115b/7, 115b/9, 116b/2, 118a/1, 118a/9, 119b/7, 11a/11, 11b/10, 11b/14, 11b/4, 121a/4, 121b/3, 121b/4, 121b/6, 122b/4, 123b/10, 126a/10, 126a/13, 126a/8, 126a/9, 126b/13, 126b/14, 127a/10, 127a/5, 127b/8, 128a/1, 128a/3, 129a/10, 129b/15, 129b/6, 12a/10, 12a/15, 130b/1, 132a/9, 133a/4, 133a/9, 133b/7, 134a/12, 134b/10, 135a/8, 135a/9, 136a/5, 138a/5, 138a/6, 138b/6, 139a/14, 13a/4, 140a/4, 141b/8, 142b/3, 142b/8, 143a/10, 143a/4, 143a/5, 143a/6, 143a/8, 143b/15, 144a/11, 144a/15, 144b/14, 145b/12, 145b/13, 146a/13, 147a/15, 148b/13, 149b/5, 150a/15, 152a/3, 153a/10, 154a/12, 155a/1, 157b/2, 158a/15, 158a/6, 159a/3, 160a/1, 161a/15, 161b/5, 161b/7, 163a/1, 164a/5, 164b/4, 165a/5, 166b/3, 166b/9, 167b/8, 168a/6, 168b/10, 168b/6, 168b/7, 169a/4, 169a/6, 169a/7, 169a/8, 169b/8, 16a/13, 16b/11, 16b/6, 171a/11, 17a/2, 17b/10, 17b/11, 17b/12, 19b/7, 19b/8, 1a/4, 1a/8, 1b/7, 20a/11, 20a/9, 21a/5, 23a/11, 23b/7, 24b/6, 25b/9, 29b/14, 29b/15, 29b/6, 2a/14, 30a/8, 30b/1, 30b/2, 31b/11, 32a/13, 33b/10, 33b/3, 34b/7, 35a/14, 35a/2, 35b/11, 36a/1, 38a/3, 39a/7, 39a/8, 40b/11, 44a/4,

45a/15, 45a/4, 45b/15, 45b/4, 46a/2, 46a/3, 46b/10, 46b/9, 47b/4, 48a/13, 48a/14, 48b/3, 49a/11, 49a/9, 4a/9, 4b/1, 4b/10, 50b/10, 51a/10, 51a/2, 51b/6, 52a/9, 53b/10, 53b/12, 55b/7, 56b/11, 56b/4, 57a/3, 57b/12, 58a/15, 58a/7, 58a/8, 58b/1, 58b/8, 5a/7, 60a/6, 60b/8, 61a/10, 61b/2, 64a/1, 64b/7, 65a/6, 67a/10, 68b/13, 69b/10, 6a/8, 6b/1, 6b/8, 71b/4, 71b/7, 71b/9, 72b/1, 73b/10, 73b/13, 73b/14, 75a/10, 76b/12, 77b/15, 78a/1, 78a/14, 78a/15, 78b/8, 79a/7, 79b/1, 79b/11, 81a/11, 81b/12, 84a/2, 84b/15, 86b/15, 86b/7, 87b/1, 87b/7, 89a/7, 89a/8, 89b/10, 8a/6, 91a/14, 92a/2, 92b/6, 93a/6, 93a/7, 93b/10, 95a/1, 95a/13, 96a/14, 96b/11, 97a/2, 97a/3, 97b/1, 97b/15, 98a/14, 98a/7, 98b/10, 99a/11, 99a/2, 99a/4, 9a/1, 9a/13, 9b/10, 9b/2

egerçi (< Far. *agar* + Tü.+ç*i*) gerçi, her ne kadar

e. 114b/6, 127b/7, 147a/14, 155b/11, 1b/13, 31b/12, 53a/5, 62b/15, 67a/2, 75b/11, 79b/12, 97a/1, 62b/14, 67a/6, 69a/9, 7b/11

ëgil- (< ET *egil-*) eğilmek

ë.-gen 154b/1

ëgri (< ET *egri* < *egir-*) eğri

e. 16b/11, 60a/15

ehl (< Ar. *ahl*) sahip, malik, maharetli

e. 16a/1

e.+i 157a/12

e.+iğa 157b/10

e.+isi 109b/13

e.+ni 32a/4

ehl-i ‘aql: akıl sahibi, akıllılar e.-i ‘a. 29a/15

ehl-i beyt: hane halkı, aile e.-i b.+ni 38a/3

ehl-i cin: cin ehli

e.-i c.+niğ 31b/10

ehl-i dāniş: bilginlerden olan, alim kişi

e.-i d. 143b/10

ehl-i deryā: denizde yaşayan canlılar

e.-i d.+ge 83a/15

ehl-i haşmet: büyüklerden, ileri

gelenlerden olan kişi

e.-i h. 157a/6

ehl-i hūsn: güzellik sahibi

e. 160b/8

ehl-i kēneş: danışma ehli

e.-i k.+ni 73b/8

ehl-i kerem: kerem sahibi, cömert, eli açık

e.-i k.+din 99a/15

ehl-i ma‘nī: manâ ehli, sözün gerçek manasından anlayan

e.-i m.+ni 59a/6

ehl-i meclis: meclis ehli

e.-i m. 20a/3

e.+ge 165b/8, 20a/1

ehl-i bişe: ormanda yaşayanlardan olan, orman ehli

e.-i b.+dağı 63b/1

ehl-i şöhet: sohbet ehli

e.-i ş.+ini 44a/5

ehl-i tahkik: iyice araştıran, sağlam şekilde inceleyen, dikkatli kişilerden olan

e.-i t. 172a/6, 2b/14

ehl-i tasavvuf: tasavvuf ehli

e.-i t. 10a/12

ehl-i ticāret: ticaret ehli

e.-i t. 84b/8

ehl-i vilāyet: vilayetin sahibi

e.-i v. 16a/15

ehl-i zulm: zulüm sahibi

e.-i z. 157a/11

ehli (Ar. *ahl* + nispet eki *-ī*) insana alışık, yabânî olmayan (hayvan), evcil

e. 127b/5

Ehremen (< Far. *āhraman*, *āharman*, *ahraman*, *ahriman*) Zerdüştlarin inandıkları kötülük ve karanlık tanrısı, şeytan, dev

e. 12b/14

ejder (< Far. *ajdar*) ejderha, büyük yılan krş. **ejderhā**

e. 169b/7, 170a/10, 170a/9

e.+ni 169b/10, 169b/6, 170a/10, 170a/11, 170a/15, 170b/3, 170b/9

ejder-i āfitāb: güneş ejderi

e.-i ā. 169b/13

ejder-i sehm-nāk: korkunç ejder

e.-i s. 169b/4

ejderhā (< Far. *ajdarhā*) ejderha, büyük yılan
krş. **ejder**

e. 148b/15, 149a/3, 169b/14, 170a/1,
170a/2, 170a/3

e.+nı 148b/10, 148b/7, 148b/9

ejderhā-yı zerrīn-çengel: altın çengelli
ejderha **mec.** altın tırnaklı ejderha

e.-yı z. 116b/8, 132b/2

ék- (< ET (MK) *ek-*) ekmek,
ekimle/ziraatle uğraşmak

è.-er érđi 154a/1

è.-gey-sen 46a/9

è.-geyler 46a/12

è.-meklik 1b/10

è.-se 42b/15

ekābir (< Ar. *akābir*) rütbece, görgü ve
faziletçe büyük olanlar, devlet ricali

e. 9b/15, 113b/3, 109a/7

éken (< ET *erken* < *eken/iken*) iken, idi

è. 100a/15, 102a/9, 105a/3, 109b/1,
117b/5, 11b/13, 120b/14, 122b/9,
125a/1, 127a/6, 128a/11, 128b/7,
12a/9, 134a/8, 134b/14, 139b/14,
145a/15, 146a/10, 148b/1, 14a/8,
153b/15, 154b/6, 155a/8, 155a/9,
156a/7, 160b/5, 162b/13, 165a/14,
167b/7, 171a/14, 18a/10, 20a/12,
21a/8, 25a/3, 25a/8, 25b/2, 27b/10,
27b/5, 30b/8, 32a/9, 36b/4, 39b/3,
40b/6, 46b/4, 46b/5, 48a/10, 49a/7,
53a/4, 54b/8, 56a/3, 56b/15, 57a/3,
57a/4, 57a/7, 60a/9, 63a/14, 70a/6,
81a/14, 81b/15, 81b/3, 82b/6, 83a/2,
83b/10, 96a/12, 97a/6, 98a/11, 98a/12,
98b/7, 9b/14

è.+dür 21b/8, 44a/10, 54b/9

è.+ide 82a/7

è.+imde 82a/5

è.+ini 66b/13, 103a/2, 103a/3, 152a/2,
83b/3, 82a/14, 71b/3

è.+ni 152a/2

è.+ler 50a/2, 170b/10, 170b/9

è. mü 94a/14

ékkele (< *éki+ele* < *éki+egü+le*) ikisi birlikte,

her ikisi

è.+miz 86b/7, 87a/14

è.+si 155a/4, 164a/10, 169b/2, 13b/14,
15a/14, 5b/11

è.+sidin 156a/7

è.+sini 155a/12, 126a/11, 141a/10

ékkevlen (< *éki+evle(n)*) her ikisi, ikisi birlikte

è. 53a/2, 76a/11

ékki (< ET *éki*) iki

è. 104a/7, 104b/5, 105a/11, 105a/6,
105a/7, 105a/8, 109b/10, 110a/10,
110b/1, 110b/5, 114a/5, 120b/10,
120b/3, 122b/11, 125b/6, 127a/3,
129b/10, 131a/3, 131a/6, 138b/5,
138b/6, 140a/2, 141a/12, 142b/14,
144b/7, 148a/7, 149b/5, 152b/13,
153a/1, 153a/8, 153b/13, 156a/10,
156a/12, 15b/11, 162b/3, 167b/15,
167b/6, 16a/2, 16a/3, 16b/7, 19a/4,
19b/12, 1b/2, 20a/14, 22b/13, 26b/15,
2a/4, 33b/10, 36b/8, 40b/10, 4b/10,
50a/11, 59b/7, 5a/2, 5b/7, 60b/1,
61a/5, 61b/3, 62a/7, 65b/10, 69a/15,
73b/12, 74b/7, 74b/9, 75a/3, 75a/7,
76a/11, 82b/8, 82b/9, 83a/9, 84a/13,
84a/14, 84a/15, 84b/1, 84b/4, 87a/10,
87b/9, 88b/13, 90a/11, 92a/12,
92b/15, 93a/2, 95a/12, 95a/8, 98b/14,
98b/3, 99a/1, 99a/9, 99b/11

è.+dür 127a/12

è.+idin 70a/8

è.+miz 121a/3, 142b/15

è.+mizni 146a/7, 155a/6

è.+si 18b/1, 22b/13

è.+sini 106a/15, 107a/2, 110b/6,
152b/15

ékki miñ iki bin

è. 71b/11

ékkinçi (< ET *éki+nç*) ikinci

è. 101b/9, 110b/12, 148a/4, 163a/15,
31a/10, 34b/9, 37a/14, 44a/8, 46a/10,
59b/7, 60a/4, 61a/12, 61a/3, 61b/9,
73b/14, 76b/7, 90a/12, 98b/10, 9a/5

è.+si 76b/8, 77a/4

ékki yüz iki yüz

è. 104b/3

ékkizek ikiz krş. YUyg. *ikkizek* “ikiz”

(YUyg.TS, 174a); *koşkézek* “ikiz” (UTİL, 774a)

è. mü 13b/8

eknāf (< Ar. *aknāf*) canipler, nahiyeler, taraf

e.+ğa 113a/10

e.+nı 157a/5

eknāf-ı ‘ālem: âlemin her tarafı

e.-ı ‘ā.+ğa 130b/3

ekşer (< Ar. *akşariya*’nın kısaltılmış şekli *akşari*) en çok, daha ziyade

e. 116b/3, 160a/11, 160b/1

ekşerî (< Ar. *akşarî*) çok defa, çoğu

e. 44b/3, 67a/8

él (I) (< ET *él* < AT * *ēl*) memleket, halk

è. 6b/3, 19a/7, 38a/8, 42a/8, 104a/4, 138b/13, 155a/9, 157a/10, 163a/12, 164a/6

è.+de 3b/5

è.+ge 110b/14, 44b/15

è.+ni 119a/9, 143b/10

él (II) (< ET *el*) el, organ adı

è.+i 163b/14

è.+idin 107b/13

è.+ni 49b/5, 85a/14, 153b/10

élçi (< ET (Uyg.) *élçi*) elçi

è. 108b/11, 110a/9, 125b/8, 157b/3, 157b/5, 157b/7, 29a/13, 72a/13, 80a/4, 80b/1, 84b/10

è.+ge 157b/8

è.+ler 109a/8, 80a/5

è.+ni 29b/1

è.+si 22a/4, 91b/9, 98b/2

elbette (< Ar. *al-battan/al-battatan*) mutlak, kesinlikle

e. 106a/4, 119a/10, 120b/13, 121a/4, 162b/11, 163b/13, 23b/9, 2a/3, 54a/4, 68b/11, 6b/5, 71b/12, 74a/12, 81b/15, 81b/6, 84a/1, 89b/9, 92b/5, 93a/6, 93b/11, 94b/10, 97a/10, 99b/15

elem (< Ar. *alam*) ağrı, acı, keder, dert

e. 101a/3, 33b/7

e.+ge 22a/13

élet- (< ET *élet* (*élt*?)) iletmek, getirmek, taşımak, ulaştırmak, göndermek

è.-ey 165a/5

è.-geyler 42a/13

è.-içler 40a/8, 38a/12, 39a/2

è.-ip 39b/8, 100a/5, 105a/15, 145b/13

è.-seler 34a/12, 34b/15

è.-sünler 37a/14, 39a/5

è.-ti 158b/15, 159b/6, 37b/12

è.-tiler 154a/4, 165b/15

elfāz (< Ar. *alfāz*) kelimeler, sözler

elfāz-ı ‘Arabiyye: Arapça sözler

e.-ı ‘A. 3a/5

elfāz-ı Hindü: Hintçe sözler

e.-ı H.+nı 1b/2

el-ğaraž (< Ar. harf-i tarif *el-* + Ar. *ğaraž*) maksadım şu ki, şunu demek isterim ki, sözün kısası

e. 27b/15, 27b/8, 68a/14

el-ḥāl (< Ar. harf-i tarif *el-* + Ar. *ḥāl*) şimdi, şimdiki halde, hâlâ, henüz

e. 118a/13, 123a/4, 59a/3, 68b/8, 69b/5, 80a/15, 83b/8, 91a/13, 99a/10, 99b/6

elḥamdülillāh (< Ar. *al-ḥamdü li’llāh*) Hamd Allah’a aittir, Allah’a hamd olsun

e. 144b/10, 146a/7, 152b/6, 166a/9, 27b/4, 30a/13, 73a/8, 90b/1

él(i)g (< ET (Uyg.) *elig/élig* (?)) el (EDPT, 140b)

è. 37b/12

è.+de 170a/14

è.+din 149b/5

è.+i 40b/4

è.+ide 15b/13, 163a/1, 86b/15, 159b/5

è.+idin 110a/14, 1a/5, 1a/9, 1b/10, 38a/1, 167b/4, 120a/7

è.+ige 166a/2, 38b/4, 168a/7

è.+imde 167b/1

è.+imdin 160a/8

è.+indedür 36b/10

è.+içdin 111a/11

è.+lerim 52b/9

è.+lerini 10a/2

è.+ni 34b/2, 37b/15

ellig (< ET *ellig*) elli sayısı

èllic bir elli bir

è. b. 162a/7

èllic birinçi (< *ellig bir+inçi*) elli birinci

è. b. 161b/15

èllic èkki elli iki

è. è. 1b/15, 2b/4, 2b/6

èllic èkkinçi (< *ellig èki+inçi*) elli ikinci

è. è. 167a/2

èllicinçi (< *ellig+inçi*) ellinci

è. 156b/9

elīm (< Ar. *alīm*) acıklı, elem verici

e. 79b/12

el-kıssa (< Ar. harf-i tarif *el*-ve Ar. *kıssa*^t) sözün kıyası, hasılı, özetle

e. 101b/11, 102a/3, 105a/8, 107b/6, 109b/14, 10b/4, 115b/10, 121b/14, 130b/3, 143b/7, 145a/6, 15a/1, 5a/10, 62b/12, 63a/15, 65b/6, 71a/1, 71a/6, 71b/1, 74a/10, 76a/8, 79a/3, 94b/7

emānet (< Ar. *amāna*^t) emanet, güvenilen kimseye bırakılan şey

e. 113a/9, 74b/11, 74b/12, 96a/9

e.+dür 159a/3

e.+e 103b/10

e.+ge 113a/12

e.+imni 113b/1

e.+leriṇni 144b/11

e.+lerni 144b/8

e.+ni 116a/14, 51b/6

emānet-dār (< Ar. *amāna*^t + Far. *dār*) kendisine emanet edilen, emanetçi

e.+ğa 116a/14, 144b/8

emāre (< Ar. *amāra*^t) âlâmet, nişan, eser, ipucu

emāre-i tereddüd: kararsızlık emaresi, âlâmeti

e.-i t. 160b/2

emāret (< Ar. *amāra*^t) belirti, ipucu, iz, alâmet

e.+idin 154b/8

êmçeklik (< ET (MK) *em-* < **em-ig+çek+lik*) memelik

è. 130a/14

èmdi (< ET *amtı* < AT **am+tı*) şimdi

è. 100b/11, 102b/10, 103a/7, 104b/2, 106a/10, 112b/4, 113b/8, 114a/3, 115a/15, 115b/3, 119a/11, 122b/13, 123a/11, 123a/6, 123a/8, 126a/11, 127a/12, 127a/8, 128b/10, 12a/4, 12a/6, 12b/1, 12b/9, 138b/12, 138b/5, 139a/1, 143a/14, 144b/11, 146a/3, 150a/2, 152b/9, 155a/2, 156b/3, 156b/5, 168a/7, 24a/14, 24a/15, 27b/13, 27b/8, 28a/1, 30a/6, 32a/10, 38b/15, 40a/2, 41a/5, 43a/4, 53b/14, 61a/9, 61b/6, 72b/13, 73a/14, 75a/1, 77a/7, 79a/14, 85b/2, 90b/7, 91a/2, 91a/6, 91a/8, 91b/8, 93b/14

emgek (< ET *emge-k*) zahmet, eziyet, emek

e. 26a/12

emîn (< Ar. *amîn*) emin, güvenilir

e. 101b/6

emînlik (< Ar. *amîn* + Tü.+*lik*) eminlik, güvenilirlik

e. 130a/11

emîr (< Ar. *amîr*) emir, bey, yönetici

e. 138b/10, 138b/12, 138b/14, 138b/8, 139a/1, 139a/5, 160a/9, 84b/1

e.+ğa 80a/3

e.+ni 138b/10, 138b/8, 59b/3, 80a/2

emîr-i Kâbil: Kâbil emiri

e.-i K. 138b/8, 138a/10

e.-i K.+ğa 138b/7

emîrî (< Ar. *amîr* + Far. *î*) bir emir

e. 80a/1

Emîr-i Şânî özel ad

E. 141b/9

emîr-zāde (< Ar. *amîr* + Far. *zāda*) bey oğlu, yönetici çocuğu

e. 17b/3, 20a/1, 20a/11, 20a/15, 20a/3, 20a/4, 20a/6, 20b/1, 21a/11, 21a/9, 21b/10, 21b/4, 21b/7, 22a/3

e.+ge 19b/10

e.+ni 19b/11, 20a/5, 21b/1, 21b/13

e.+niṇ 21b/9, 47b/6

emlaḥu'ş-şu'arā (Ar. *melāḥat* "güzel ve hoş olmak"tan *emlaḥ*, harfî tarif *el ve şâirin çoḡulu olan şuarā*) şâirlerin en güzeli, en iyisi

e. 2b/15

emniyet (< Ar. *amniyya*^t) eminlik, korkusuzluk

e. 166b/9

e.+ler 158b/4

emr (< Ar. *amr*) iş buyurma, buyruk, emir
e. 45b/15, 46a/9
e.+i 112a/9, 50b/8, 56b/10
e.+ini 76a/9
emr kıl-: buyurmak, emretmek
e. k.-dı 72a/7
emr-i ‘ālī: padişah tarafından verilen emir
e.-i ‘ā.+leri 154a/11
emr-i fermān: fermanın gereği, fermanda buyurulan emir
e.-i f.+ı 7b/12
e.-i f.+ıdın 99a/3
e.-i f.+ını 77b/11
emr-i sa‘b: zor, çetin emir
e.-i s. 161b/8
emr-i şerīf: şerefli emir
e.-i ş.+ge 52b/5
emti‘a (< Ar. *amti‘a*) satılacak şeyler, mallar
e. 82a/13
emūr
emīr (< Ar. *amīr*) emir, bey, yönetici krş.
e.+lerğa 92a/11
emvāl (< Ar. *amvāl*) mallar, mülkler, eşyalar
e.+ı 121b/9
e.+ıınnı 139b/9
e.+ini 92a/9
e.+ıınnı 47a/6
enbūr (< Far. *anbūr*) eşya ve erzak koymaya yarayan depo, binanın bir bölümü
e.+dın 40b/15, 41a/1, 41a/2
encām (< Far. *ancām*) son, nihayet
e. 162a/8, 61a/6, 90a/6
encām kıl-: son vermek, nihayete erdirmek
e. k.-dı 63b/15
endāzlık (< Far. *andāz* + Tü.+ *lık*) atmalık, atış
e.+da 109a/14
endek (< Far. *andak*) az, azıcık
e. 101a/11, 108a/9, 119a/3, 124a/10, 132b/8, 146a/9, 151a/11, 152a/7, 160a/7, 169a/13, 169a/14, 25a/8, 25b/6, 31a/9, 52a/8, 59a/1, 60a/10,

60a/11, 60a/14, 79a/15, 98a/4

endişe (< Far. *andēša*) endişe, merak, düşünce, fikir

e. 103b/5, 114a/4, 163a/2, 168b/3, 58b/4

e.+de 114b/1

e.+din 50a/15

e.+ge 101a/3, 102a/8, 122a/10, 136a/5, 22a/11, 22a/12, 51b/8, 78a/14, 90b/9

e.+ni 32a/11, 32a/14, 6b/6, 9b/1

e.+ı 138a/5, 138a/6

e.+si 54b/9

endişe kıl-: merak etmek, kaygılanmak

e. k.-adur-men 46a/6

e. k.-dı 136a/9, 168b/6, 46b/2, 55b/7, 8b/11, 97a/13, 12a/10

e. k.-ğıl 91b/8

e. k.-ıp 103b/8, 113a/11, 28b/4, 2a/14, 57a/10, 74b/8, 97a/3

e. k.-ıp-sen 6b/5

e. k.-madı 102a/1

e. k.-madı 149b/13

e. k.-mağıl 9a/1

e. k.-mağ 29a/4

e. k.-sam 117a/1

endişe-yi fāsīd: kötü endişe, merak

e.-yi f. 137a/6

e.-yi f.+ni 136b/4

endişe-yi nā-muvāfık: uygun olmayan endişe, merak

e.-yi n. 6a/12

endişe-mend (< Far. *andēša-mand*) endişeli

endişe-mend bol-: endişeli olmak

e. b.-ğay 102a/2

e. b.-up 168a/7

endişe-mend kıl-: endişelenmek

e. k.-ıpdur 54b/9

e. k.-mağay 33b/1

endişelik (< Far. *andēša* + Tü.+ *lik*) endişeli, kaygılı

e. 57b/12

endüh (< Far. *andūh*) gam, keder, sıkıntı
 e. 101b/4, 84b/12
 e.+ı 156a/10, 156a/11, 156a/13
 e.+nı 156a/12
endüh-ı 'ışk: aşk sıkıntısı
 e.-ı 'ı+dın 75b/2

enege (< ana-ke) süt ninesi, süt annesi, dâye
 (Seng., 51v.7; Abuşka, *enege* s. 935)
 è. 169a/12
 è.+dür 171b/1
 è.+ni 171a/12, 171a/13
 è.+si 169a/11, 169a/14, 171a/11, 168b/13

enfās (< Ar. *anfās*) nefesler
 e.+ını 157a/2

engüşter (< Far. *anguştar*) yük
 e.+i 72a/1
 e.+imni 72a/5
 e.+ini 72a/7
 e.+ni 72a/10, 72a/11, 72a/2

enīs (< Ar. *anis*) dost, sevgili, arkadaş
 e. 165a/9, 106a/15
enīs-i māh: ayın dostu, sevgilisi
 e.-i m. 79b/8

envā^c (< Ar. *anvā^c*) nevirler, türler, çeşitler
 e. 162a/1
envā^c-ı cevāhirāt: cevahirlerin türleri
 e.-ı c. 13a/1
envā^c-ı tecrübe: tecrübe çeşitleri
 e.-ı t.+ler 55a/5
envā^c-ı 'ulūm: ilim türleri
 e.-ı 'u. 33b/8, 80a/4, 42b/11, 42b/6

er (< ET *er*) er, erkek, insan
 è. 108a/2, 111b/11, 122a/9, 123b/11, 124b/9, 146b/10, 155b/10, 155b/11, 156a/1, 156a/2, 168a/12, 17b/15, 18a/1, 18a/3, 40a/1, 67a/7, 81b/14, 83b/3, 88a/7, 88b/13
 è.+ge 81b/14
 è.+i 36b/12, 38b/8, 41a/9, 42a/2, 42a/7
 è.+idin 157b/15, 171b/6

è.+im 39b/13
 è.+imdin 159b/12, 161a/2
 è.+imni 39b/12
 è.+ini 37b/14, 37b/15, 37b/7, 38b/3, 38b/7, 41a/10, 71a/7, 88b/7
 è.+iñ 167a/10, 171b/7, 38b/13, 41a/9
 è.+iñge 38b/12
 è.+ni 155b/14, 89a/9
 è.+niñ 2a/5, 41a/6

ér- (< ET *ér-*) imek, olmak, var olmak
 è.-di 101a/15, 101b/1, 101b/4, 101b/5, 103a/3, 103b/10, 104a/10, 104a/8, 104b/2, 106a/14, 107a/2, 107b/1, 108a/6, 109a/10, 109a/6, 109a/7, 10b/13, 110a/10, 112a/1, 114a/13, 114b/1, 114b/9, 115b/11, 115b/15, 121b/9, 122a/6, 123a/14, 124a/10, 124a/6, 129a/13, 129a/14, 129a/15, 129b/3, 12a/2, 12a/3, 12a/8, 130a/14, 130a/6, 130b/6, 130b/7, 131a/9, 132a/13, 132b/4, 133a/13, 136a/8, 136a/9, 136b/5, 137b/8, 139b/2, 141b/11, 141b/12, 144b/12, 145b/7, 145b/9, 148b/14, 149b/8, 149b/9, 153b/13, 154b/11, 155a/2, 157a/3, 158b/12, 158b/14, 158b/15, 159b/13, 159b/8, 160a/1, 160a/12, 160a/13, 161a/4, 162b/1, 162b/5, 162b/8, 163b/12, 166a/8, 166b/8, 167a/12, 167b/11, 167b/7, 169a/12, 169a/7, 16a/11, 16a/3, 16b/13, 171a/9, 171b/13, 171b/9, 17a/3, 17b/10, 17b/5, 18a/12, 18a/14, 18b/11, 18b/15, 19b/11, 1a/10, 1b/1, 20b/2, 21a/9, 22b/11, 22b/3, 22b/4, 22b/9, 23a/15, 23b/10, 25a/5, 27b/11, 27b/5, 28a/2, 28b/14, 28b/15, 29a/2, 29b/8, 2b/3, 30b/10, 31a/3, 33b/14, 33b/15, 33b/4, 33b/5, 33b/8, 34b/15, 35a/1, 35a/2, 35b/12, 36a/13, 36a/14, 36a/4, 36a/9, 36b/12, 36b/7, 37a/6, 37b/5, 37b/6, 38b/1, 38b/10, 38b/2, 38b/5, 39a/11, 39b/13, 3a/6, 3a/9, 40a/15, 40b/1, 40b/5, 40b/6, 41a/6, 41b/12, 41b/13, 41b/15, 42a/4, 43a/6, 43b/15, 44a/15, 44a/2, 45a/7, 46a/14, 46a/8, 47b/7, 48a/6, 48b/11, 48b/12, 49a/1, 49a/3, 4a/11, 4b/10, 50a/13, 50b/13, 50b/14, 51a/8, 55a/10, 55a/7, 55b/12, 56a/15, 56a/4, 56a/6, 56a/7, 56b/12, 58a/10, 58a/12, 59a/15, 5b/13, 60b/12, 60b/13, 62b/7, 62b/8, 65a/14, 65a/15, 65b/8, 65b/9, 66a/14, 67b/2, 6b/1, 6b/11, 6b/12, 70b/15, 71b/7, 73a/12, 73b/6, 74b/5, 76b/8, 78a/3, 80a/14, 80a/4, 80b/10, 80b/8, 84b/10,

85a/10, 85b/10, 88a/12, 89a/7, 90a/1, 92a/13, 92a/8, 94a/15, 94b/1, 95b/6, 95b/8, 95b/9, 97b/15, 99a/1

è.-diler 13b/14, 141b/2, 153a/10, 153b/14, 26b/1, 65b/3, 87b/10, 88b/14, 89b/6, 95b/2

è.-dim 100a/10, 103b/14, 10b/6, 111b/13, 115a/14, 115b/2, 115b/5, 117b/15, 123a/6, 127b/15, 161a/6, 165b/10, 169b/8, 70b/8, 73a/2, 73a/4, 73a/6, 74b/10, 80a/14, 8a/14

è.-diñ 41b/1

è.-diñizler 168b/1, 27b/4

è.-dük 129b/12, 15b/2, 87a/14, 20a/3

è.-gül 156b/4

è.-medi 90b/13

è.-mekdin 12a/14

è.-mes 143b/9, 146a/1, 153b/9, 158b/5, 159b/10, 166b/2, 170a/8, 36a/2, 70a/2, 95a/3, 8b/10, 99a/15, 41b/9

è.-mes êrdi 152b/5, 70b/14

è.-mes mü 21b/13, 81b/1

è.-mesdür 144a/7

è.-se 11a/8, 142b/11, 142b/14, 143b/6, 148b/15, 150b/12, 154a/3, 159a/4, 163a/15, 163b/5, 164b/12, 165a/10, 165a/12, 18b/10, 21a/5, 22a/4, 26b/7, 28a/11, 32a/5, 33b/6, 34b/15, 44a/9, 51b/14, 53b/13, 55b/10, 59a/12, 63b/13, 68a/11, 68a/9, 69b/12, 70b/13, 71a/10, 72b/7, 77a/12, 7b/7

è.-seniz 123b/10

è.-señ 95a/14

è.-ür 100b/13, 103a/11, 108b/10, 116b/6, 121a/7, 125b/15, 136a/15, 136a/5, 138a/10, 13b/13, 143b/10, 146a/2, 147a/3, 149a/11, 14b/3, 150a/7, 150a/8, 153a/15, 161b/14, 167a/1, 29b/2, 32b/13, 32b/6, 38a/7, 3b/5, 41b/3, 43a/9, 43b/7, 46a/7, 47a/11, 50b/3, 59b/3, 62a/2, 64b/3, 70a/9, 76a/7, 84a/5, 89b/1, 91b/11, 93b/10, 94a/3, 59a/3

è.-ür mü 48b/7

è.-ür-sen 138a/4, 29b/2

erbāb (< Ar. *arbāb*) 1. ehil, muktedir

erbāb-ı ʿışk: aşk ehli

e.-ı ʿ 1. 32b/7

erbāb-ı saʿādet: mutluluk ehli

e.-ı s. 114b/7

erbāb-ı zevk: zevk ehli

e.-ı z.+idin 2b/10

2. sahipler, beyler

erbāb-ı dāniş: bilgi sahipleri

e.-ı d. 172a/6, 2b/14

erbāb-ı külāh: külāh, başlık sahipleri

e.-ı k. 114a/15

ercümend (< Far. *arcmand*) saygıdeğer, saygın, değerli

e.+lerdin 138a/5

ëren (< ET *eren*) eren, yiğit, erkek, insan

è.+lerni 87b/10, 118b/1, 155b/14

ërenlik (< *er+en+lik*) erenlik, yiğitlik, erkeklik

è. 70b/4

è.+ige 12a/13

è.+ni 30b/5

ergānūn (< Far. *argānūn*) bir çalgı, org

e.+dur 57b/14

ërgeş- peşinden gitmek, takılmak krş. YUyg. *ergeş-* (YUyg.TS, 114b); *egüş-* (UTİL, 90a)

è.-ip 93b/7

ergīvānī (< Far. *argāvānī*) erguvan renginde olan krş. **ergīvānī**

e. 53b/3

ergīvānī (< Far. *argāvānī*) erguvan renginde olan krş. **ergīvānī**

e. 158a/7

e.+ğa 10a/6

erkān (< Ar. *arkān*) reisler, ileri gelenler

erkān-ı devlet: devletin ileri gelenleri

e.-ı d. 123b/15, 12b/4, 145b/5

e.-ı d.+ge 157a/6 e.-ı d.+i 27b/9, 71b/14, 71b/15, 72a/2, 51a/30

e.-ı d.+iğa 72a/2

e.-ı d.+leri 46a/2

e.-ı d.+ni 50b/15, 58b/5

erkān-ı memleket: memleketin ileri gelenleri

e.-ı m.+ni 138a/1, 51a/11

ërkek (< ET *erkek*) erkek

è.+imni 33a/4
 è.+lerni 88b/3
ért- (< ET *ert-*) geçmek (EDPT, 202a)
 è.-ip 123a/5
érte (< ET (Uyg.) *érte* “yarın, sabahın erken vakti”+ Tü. *+lik*) yarın, sabah
 è. 105a/5, 105a/6, 109b/1, 117a/15, 126b/1, 148b/1, 20b/7, 34a/11, 36b/4, 41a/13, 42b/6, 71b/1, 85a/9
 è.+geçe 109b/1
 è.+si 104b/1, 111b/12, 15a/12, 64b/11
értegi (< *érte+gi*) evvelki, önceki
 è. 159a/10
értelik (< *érte+lik*) sabah, yarın
 è.+de 169b/13, 85a/8, 30a/14
 è.+ge 107b/5
érteraķ (< *érte+raķ*) daha sonra, ertesi
 è. 41a/3
ervāḥ (< Ar. *arvāḥ*) ruhlar, canlar
ervāḥ-ı şühedā: şehitlerin canları, ruhları
 e.-ı ş.+dın 7b/14
 e.-ı ş.+ğa 8b/8
 e.-ı ş.+lar 8b/10, 8b/8
erzān (< Ar. *arzān*) lâıyk, uygun
 e. 158b/10
erzimes önemsiz, değersiz krş. YUyg. erzimes (YUyg.TS, 116a)
 e. 82b/9
esbāb (< Ar. *asbāb*) elbiseler
 e. 150a/10, 47a/6
 e.+ı 168a/6
 e.+ıdur 144a/12
 e.+ını 110a/10, 140a/9
esbāb-ı fışķ: fışķ, kötölük elbisesi
 e.-ı f. 128a/11
esbāb-ı ḥāne: ev eşyaları
 e.-ı ḥ. 128a/7
 e.-ı ḥ.+ni 88a/1, 168a/4
esbāb-ı saltanat: saltanat elbisesi
 e.-ı s.+ı 115b/10
ésengi (< ET (Uyg.) *esengü*) güvenlik,

selametlik
 è. 11b/10
eşer (< Ar. *aşar*) eser, iz, nişan
 e. 116b/12, 120b/8
 e.+ı 119a/12, 94b/6, 95b/14
eşer kııl-: duyurmak, etkilemek
 e. ķ.-dı 42b/9, 63a/1
eşer-i şubḥ: sabah eseri, sabah izi
 e.-ı ş. 66b/10
esîr (< Ar. *asîr*) esir, tutsak, köle
 e. 63a/7
 e.+dür 63a/8
esîr bol-: esir olmak
 e. b.-ğan 104a/4
esîr kııl-: esir etmek
 e. ķ.-dı 65a/6
 e. ķ.-ıp 112b/7
 e. ķ.-ur 99b/9
esîr-i bî-şabr: sabırsız köle
 e.-ı b. 43b/2
esîr-i māḥ: ayın kölesi
 e.-ı m. 62a/3
eşnā (< Ar. *aşnā*) ara, aralık, vakit
 e.+da 104b/10, 164a/4, 71b/8, 82b/8, 16a/2
eşnā-yı dil: gönül vakti
 e.-yı d. 155a/14
esrār (< Ar. *asrār*) sırlar, aklın eremeyeceği işler
 e.+dın 73a/8
 e.+ğa 50a/11
 e.+ı 34a/9
 e.+ımğa 35a/12
ేశek (< ET *eşgek*) eşek
 è. 102b/10, 102b/12, 103a/2, 103a/3, 122a/8, 126a/1, 146b/4
 è.+ge 102b/9, 105b/5
 è.+ige 102b/4, 102b/5
 è.+ni 102b/14, 102b/15, 102b/6, 102b/8, 146b/6
ేశik (< ET (MK) *ేశik*) eşik, kapı

è. 5b/6
 è.+de 98a/1
 è.+din 150b/7
 è.+ge 117b/7, 36b/3, 98a/4, 36b/6, 5b/7
 è.+ide 169a/14
 è.+idin 60b/14
 è.+ige 27b/14, 97b/7
 è.+imdin 99a/11
 è.+imni 85b/13
 è.+ini 106b/8, 5b/5
 è.+içe 117b/10
 è.+leri 34a/9, 60b/15
 è.+lerni 164a/12
 è.+ni 157b/10, 2a/10
èşit- (< ET *êşid-*) iştirmek
 è. 130a/3, 149a/6
 è.-gen 99b/13, 28b/11
 è.-gen è-mes 27b/15, 31a/8
 è.-gen mü-sen 87a/12
 è.-geni 101b/1, 2b/3
 è.-genimiz 124a/9
 è.-genini 7a/10
 è.-geniñ 45a/2
 è.-gil 131a/8, 141a/7, 160b/11, 164a/1, 64b/5, 99a/5
 è.-güçi 3a/11
 è.-güçiga 172a/8, 1b/9, 58a/4
 è.-güçiniñ 1b/6
 è.-ip 100a/15, 102a/15, 102a/7, 103b/15, 104a/5, 105a/9, 107a/11, 109b/8, 110b/4, 115b/8, 116a/10, 118a/10, 122b/15, 122b/2, 130a/4, 131a/7, 137a/14, 141a/2, 142b/7, 151a/3, 161a/8, 29b/9, 50a/8, 59b/8, 60b/4, 60b/6, 67b/5, 78b/6, 80b/3, 83a/6, 96b/11, 96b/12, 97a/12, 97b/13, 98a/10, 99a/6
 è.-ip êrdi 158b/12, 31b/3, 83b/8
 è.-ip-men 75b/2, 80a/11
 è.-ipdür-men 171a/7, 59b/11, 5a/3
 è.-mağ 39a/7
 è.-mağnı 149a/2

è.-mediler 23b/11
 è.-medim 99a/14
 è.-mediñ mü 130a/13, 138b/15, 59b/15, 70b/5, 74a/5, 77b/7, 99a/15
 è.-medüñ mü 18a/4
 è.-megen 37a/9
 è.-megendür 124a/3
 è.-mek kerek 147a/15
 è.-meklik 127b/7, 130b/12
 è.-mes 141b/11, 7a/3
 è.-mese 147a/15, 149a/1
 è.-meseñ 73b/13
 è.-seler 172a/8
 è.-señ 129a/11, 132a/9
 è.-ti 114b/1, 120a/9, 135b/4, 143b/14, 150a/5, 152a/5, 159a/6, 159b/3, 160a/2, 160b/7, 162b/15, 163a/15, 163a/8, 163b/10, 165a/10, 168b/3, 169a/1, 170b/13, 171a/3, 25a/14, 25a/3, 29b/8, 2a/10, 32a/5, 35a/9, 36a/1, 37a/10, 51a/14, 53b/13, 65b/10, 65b/11, 67b/15, 70a/5, 75a/4, 7a/10, 83b/7, 86a/13, 88b/12, 8a/4, 90b/9, 97a/8, 99b/10
 è.-tim 139a/14, 170a/3
 è.-tiñ 16b/12
 è.-ür 150a/6
 è.-ür êrdim 164a/10
êşitil- (< *êşid-il-*) iştirilmek
 è.-di 132a/12, 71b/5
 è.-ip 80a/12
êşkırâ (< Ar. *aşkırâ*) êşkırâ, dağ hırsızları, haydutlar
 e. 76b/6
êşk (< Far. *aşk*) göz yaşı
êşk-i munçağ: boncuk gibi gözyaşı
 e.-i m. 101a/6
êşk-i mühre: cam boncuk gibi göz yaşı
 e.-i m.+sini 147a/8
êşkāl (< Ar. *aşkāl*) biçimler, şekiller
 e.+ini 55b/12
êşrâf (< Ar. *aşrâf*) ileri gelenler
 e.+ını 9b/15
 e.+lardın 109a/7

e.+larğa 113b/3

eşref (< Ar. aşraf) en şerefli, çok şerefli
eşref-i eşrâf: çok şerefli ileri gelenler, büyükler
e.-ı e. 98b/7

eşyâ (< Ar. aşyâ') nesneler, mevcut olan şeyler
e.+larını 144b/5
e.+nı 24b/15, 54a/2

ét- (< ET *ét-* < AT **ēt-*) etmek, yapmak, düzenlemek, düzene sokmak
è.! 150b/4
è.-di 9a/12
è.-eli 10a/3
è.-er 136b/9, 137b/15, 51a/7
è.-erde 65a/7
è.-gey 67a/1
è.-güçi 149a/3
è.-ip 113b/3, 170b/12, 38b/2, 109b/8
è.-kan 13b/12
è.-mağdın 21a/6
è.-meğil 103a/8
è.-meklik 1b/10
è.-mese 110a/4
è.-se 160b/11, 16b/9, 32a/4, 90a/7
è.-ti 147b/11, 28b/7, 3b/4, 60a/2
è.-tiler 149a/5

etek (< ET (MK) *etek*) etek
è. 36b/4
è.+ide 15b/13, 15b/15
è.+im 20a/9
è.+ini 115b/6, 126a/11, 162a/9, 25b/15, 165a/10
è.+üñni 160a/15

eṭrâf (< Ar. aṭrâf) taraflar, yanlar
e. 124a/7, 130b/2, 155b/1, 113a/10, 157a/5
e.+ımda 67b/8
eṭrâf-ı 'âlem: âlemin etrafı, her tarafı
e.-ı 'â.+ğa 119b/13
e.+ni 117a/11
eṭrâf-ı dünyâ: dünyanın etrafı, her

tarafı
e.-ı d.+nı 157a/4

evkât (< Ar. avkât) vakitler, zamanlar
e. 160a/11, 160b/1, 1a/4, 67b/1
e.+ı 102b/7
e.+ların 150a/4
e.+nı 167b/14
evkât kıl-: vakit, zaman ayırmak
e. k.-sun 93b/3

evlâ (< Ar. avlâ) daha uygun, daha lâyük, daha iyi
e. 101b/6, 155b/12
e.+dur 37b/3

evlād (< Ar. avlād) çocuklar, evlat, nesil
e.+dın 90b/12
e.+ıdın 90b/13, 94b/13, 99a/11
e.+ıñ 118a/9
evlād-ı şegāl: çakal yavruları, çakal çocukları
e.-ı ş. 102a/8

evliyâ (< Ar. avliyâ') evliya, veliler
e. 117b/9

evrül- (< ET (Uyg.) *evril-* < *evir-il-*) çevrilmek, dönmek, yüz döndürmek
è.-üp 128b/2

evvalkı (< Ar. avval+*kı*) evvelki, önceki krş.
evvelgı, evvelki, evvelgân
e. 148a/2, 148a/4

evvel (< Ar. avval) önce, eski, evvel
e. 102b/1, 117b/8, 145a/13, 4b/15, 66a/3, 73b/12, 76b/6, 79b/9, 95b/12
e.+din 12a/8, 159b/14
e.+idin 112b/2

evvelâ (< Ar. avvalâ) ilk olarak, ilk önce, her şeyden önce
e. 116a/3, 60a/3, 89b/11, 138b/6

evvelen (< Ar. avvalan) her şeyden önce, ilk önce
e. 35a/12

evvelgân (< Ar. avvalgân) evvelki, önceki krş.
evvalkı, evvelgı, evvelki
e. 18a/5

evvelgı (< Ar. avval+*gı*) evvelki, önceki krş.

evvalkı, evvelki, evvelgān

e. 101b/9, 102b/3, 104b/9, 157b/15,
34b/12, 77a/3

evvelki (< Ar. *avval+ki*) evvelki, önceki krş.
evvalkı, evvelği, evvelgān

e. 26b/7, 61a/11

ey ey, hitap ünlemi

e. 100a/10, 100a/15, 100a/4, 100b/3,
100b/4, 100b/9, 101a/2, 101a/3,
101a/4, 102b/10, 102b/12, 102b/2,
103a/6, 103b/1, 103b/10, 103b/11,
103b/3, 104b/15, 104b/2, 106a/9,
106b/12, 106b/4, 106b/9, 107b/1,
107b/3, 107b/8, 108a/3, 108a/9,
108b/14, 108b/6, 109a/1, 109b/4,
110a/2, 110b/3, 110b/7, 110b/9,
111a/5, 111a/9, 111b/7, 112a/10,
165b/7, 113b/5, 113b/7, 114a/1,
115a/6, 116b/1, 116b/12, 117b/10,
117b/11, 117b/15, 117b/8, 117b/9,
118a/11, 118b/13, 119a/1, 119a/10,
119b/2, 11b/12, 11b/3, 11b/9, 121a/1,
121a/12, 121a/13, 121b/3, 122a/12,
122a/13, 122a/15, 123b/3, 123b/6,
123b/8, 124a/11, 124b/13, 124b/15,
125a/13, 125a/6, 125b/10, 125b/6,
126a/12, 126a/5, 126a/9, 126b/3,
126b/8, 127b/4, 128a/15, 128b/14,
129a/8, 129a/9, 129b/4, 129b/9,
12a/11, 12a/13, 12a/15, 12a/2, 12b/7,
130a/12, 130a/2, 130a/5, 130a/8,
130b/11, 131b/15, 131b/3, 131b/5,
131b/8, 131b/9, 132a/5, 132a/9,
132b/4, 132b/5, 132b/9, 133a/3,
133a/5, 133a/7, 134a/7, 134b/2,
135a/10, 135a/11, 135a/14, 135b/8,
135b/9, 136a/1, 137a/9, 137b/4,
138a/15, 138a/5, 138b/14, 138b/3,
139a/1, 139a/13, 139a/7, 13a/2, 13a/3,
13a/8, 140a/14, 142a/7, 143b/13,
144a/14, 144b/12, 144b/9, 145a/6,
145a/9, 145b/10, 146b/12, 147a/14,
147a/9, 147b/12, 149b/1, 150a/14,
150a/5, 150a/9, 150b/13, 150b/14,
150b/8, 151a/1, 151a/12, 151a/9,
151b/15, 151b/6, 152a/15, 153a/9,
153b/6, 154a/10, 154a/12, 154a/5,
154b/14, 155a/1, 155a/5, 155b/3,
156a/5, 156a/9, 156b/12, 156b/14,
156b/3, 157a/15, 157b/1, 158b/5,
159a/11, 159b/7, 15a/13, 15b/1,
15b/6, 160a/10, 160a/13, 160a/14,
160a/6, 160b/1, 160b/15, 160b/3,
160b/7, 161a/11, 161a/13, 161a/9,
161b/6, 161b/7, 162a/10, 162a/11,
162a/5, 163a/3, 163a/7, 163b/15,
163b/7, 164a/1, 164a/12, 164a/14,
164a/5, 164b/3, 165a/13, 165a/4,

165a/7, 166a/11, 166a/6, 166a/7,
166b/7, 167a/5, 167a/7, 167b/1,
167b/14, 167b/8, 168a/9, 169b/11,
169b/15, 169b/9, 16a/11, 16a/9,
16b/12, 16b/3, 16b/6, 16b/8, 170a/1,
170a/15, 170b/14, 170b/4, 170b/7,
170b/8, 171a/13, 171a/15, 171a/9,
171b/12, 171b/5, 171b/6, 17a/15,
17a/9, 17b/12, 18a/2, 18b/2, 18b/3,
18b/7, 19a/5, 19b/4, 20b/13, 20b/6,
20b/9, 21a/3, 21b/1, 21b/10, 22a/1,
22a/10, 22b/7, 23b/7, 24a/1, 24a/15,
24a/4, 24b/6, 25a/15, 25a/5, 25b/7,
26a/6, 26a/9, 27a/4, 28a/10, 28b/5,
29a/10, 29a/3, 29a/5, 29b/11, 29b/2,
29b/5, 2a/3, 2a/7, 30a/11, 30a/15,
30a/5, 30a/6, 32a/11, 32a/8, 32b/7,
33a/10, 33a/13, 33a/3, 33a/4, 33a/8,
34a/11, 34b/12, 34b/3, 35a/2, 35a/5,
35b/2, 35b/5, 36a/5, 36a/8, 36b/10,
36b/14, 37a/4, 38a/1, 38a/13, 38b/15,
38b/8, 39b/10, 39b/11, 39b/4, 39b/9,
3b/4, 40a/2, 40a/4, 40b/13, 41a/14,
41a/7, 42a/14, 43a/1, 43b/1, 43b/7,
43b/8, 44a/3, 44a/5, 44b/3, 44b/5,
45a/9, 45b/11, 45b/12, 45b/3, 45b/4,
46a/6, 46b/15, 46b/6, 47a/3, 47b/1,
47b/3, 48a/11, 48a/2, 48a/3, 48b/13,
48b/2, 49a/1, 49a/8, 49b/12, 49b/14,
4a/15, 4a/5, 4a/8, 50a/13, 50b/7,
51a/12, 51a/8, 51b/13, 52a/11, 52a/3,
52b/15, 52b/2, 52b/5, 52b/7, 53a/3,
53b/13, 53b/15, 54a/12, 54a/13,
54a/2, 54b/12, 54b/13, 54b/2, 55a/2,
55b/4, 56b/10, 56b/2, 57b/4, 57b/6,
57b/9, 58a/8, 59a/2, 59a/4, 59b/12,
59b/13, 59b/6, 59b/8, 5a/11, 5a/2,
61a/9, 61b/6, 61b/8, 62a/12, 62a/13,
62a/4, 62a/5, 62b/5, 63b/2, 63b/8,
64a/9, 64b/12, 64b/2, 64b/3, 64b/4,
64b/5, 65a/10, 65a/4, 65a/5, 65a/8,
65b/13, 66a/11, 66a/12, 66a/15, 66a/2,
66b/15, 66b/3, 66b/4, 66b/7, 66b/8,
67a/10, 67a/6, 67b/11, 67b/6, 68a/4,
68b/13, 69a/10, 69a/6, 69b/4, 6a/6,
6a/9, 70a/10, 70a/4, 70b/8, 71a/8,
71b/3, 71b/4, 71b/5, 72a/3, 72a/5,
72a/7, 72b/13, 72b/3, 73a/1, 73a/12,
73b/10, 73b/7, 74a/10, 74a/9, 74b/10,
74b/13, 75a/8, 75b/10, 75b/2, 75b/3,
77a/9, 77b/10, 77b/13, 77b/4, 77b/7,
78b/5, 79a/13, 79b/1, 79b/8, 79b/9,
80a/11, 80a/9, 81a/11, 81a/8, 81b/11,
81b/14, 81b/5, 82b/10, 82b/11, 82b/9,
83a/12, 83a/8, 83b/15, 84a/15, 84a/9,
84b/13, 84b/4, 84b/5, 84b/7, 85a/15,
85b/1, 85b/5, 86a/13, 86b/1, 86b/14,
86b/6, 87a/10, 87a/8, 87b/5, 89a/13,
89a/2, 89a/7, 89b/6, 89b/8, 8a/12,
8a/15, 8a/5, 8a/8, 8b/15, 8b/4, 90b/5,

90b/7, 91a/1, 91a/12, 91a/3, 91a/6, 91b/15, 91b/6, 92a/2, 92b/1, 92b/4, 93b/13, 93b/8, 94a/11, 94a/13, 94a/7, 94b/15, 95a/2, 95a/9, 95b/12, 95b/13, 95b/9, 96a/2, 96b/1, 96b/12, 96b/14, 96b/2, 97a/13, 97a/15, 97a/2, 97a/6, 97a/9, 97b/10, 97b/13, 97b/15, 97b/5, 98a/14, 98a/5, 98b/6, 98b/9, 99a/13, 99a/5, 99a/6, 99b/14, 99b/2, 99b/3, 99b/5, 9a/9, 9b/1, 9b/10, 9b/8

eyle- (< ET (Uyg.) *ed-le-*) eylemek, yapmak, etmek

e. 103a/5, 112a/7, 112a/8, 134a/2

e.-di 131a/6, 139a/13, 157a/3, 158b/10, 166a/1, 166a/5, 166b/5, 34a/9, 44b/10

e.-diler 165a/4

e.-gen 32b/2

e.-geyler 36a/3

e.-gide 31a/7

e.-gil 44b/8

e.-medi 13b/10, 157a/7

e.-mep  rdim 56a/5

e.-mes-men 168b/12

e.-mese 169a/12

e.-mey 97b/14

e.-meyd r 85a/4

e.-p 43a/12, 4a/2, 86a/8

e.-pd r 38a/3

e.-pd rler 1b/6, 4b/1

e.-r 102a/6, 164b/13, 170a/13

e.-sem 111b/8, 2b/1

e.-se  161b/9, 168b/10

e.-s n 163a/12

e.-y 164b/1, 165b/13, 43a/14, 47a/3

e.-yemes 17a/14

eyv n (< Ar. *ayv n*) k şk, b y k sofa

e. 34a/2

e.+da 65b/9

e.+ıda 157b/1, 87a/11

e.+ı a 125a/14

e.+ını 6a/15

eyv n-ı b rg h: devletin toplantı salonu, meclis

e.-ı b. 58a/12

eyy m (<Ar. *ayy m*) günler, gündüzler

e. 161b/6, 1a/4, 78a/6

e.+da 155a/8

e.+dın 7b/15

e.+dur 155a/7

e.+ıdur 18a/1

eyy m-ı bah r: bahar günleri

e.-ı b. 111a/13

eyy m-ı hoş: güzel günler

e.-ı  . 1a/10, 1a/3

eyy m-ı na s: uğursuz günler

e.-ı n. 42b/1

eyy m-ı n -ferc m: faydasız, yaramaz günler

e.-ı n.+dın 121a/3

eyy m-ı yigitlik: yigitlik günleri

e.-ı y.+i 33b/5

ez (<Fars. *az*) Türkçe +*dAn* ekinin karşılığı olan ve Farsça veya Arapça kelime ve terkiplerin başına gelerek birleşik zarflar teşkil eden  n ek

ez-ber y (< Fars. *az-ber y*) amacıyla, i in

ez-ber y-ı  zm y  : denemek amacıyla, tecrübe etmek için

e.-b-ı  . 12a/2

ez-ber y-ı lezzet: lezzet i in, lezzet amacıyla

e.-b.-ı l. 137a/1

ez-ber y-ı maşlahat: maşlahat için, fayda g z terek

e.-b.-ı m. 64b/6

ez-cümle (< Fars. *az* + Ar. *cumla*^t) tamamen, bütünüyle, hepsi

e.-c. 54b/11, 64a/13, 102a/8

ez-dil (< Fars. *az-dil*) gönülden

e.-d. 148a/15, 148b/1

ez-dil-i p r-derd: Çok dertli gönülden

e.-d.-i p. 9b/7

ez-k r-g h (< Fars. *az-k r-g h*) yerinden, yerden

ez-k r-g h-ı ma r  : doğu tarafındaki yerinden

e.-k.-ı m. 12b/15

ezel (< Ar. *azal*) öncesizlik, başlangıcı olmayan geçmiş zaman

e.+de 61b/14, 92b/5

e.+den 130b/7

e.+din 139a/4

ez-rüy (< Fars. *az-rüy*) yüzünden

ez-rüy-ı gâzab: gazap yüzünden

e. 110a/15

ezvâc (< Ar. *azvâc*) karı-kocalar, eşler

e. 31b/11

F

fâcir (< Ar. *fâcir*) fücür sahibi, fena huylu

f. 37b/6

fağfūr (< Far. *fağfūr*) eskiden Çin imparatorlarına verilen bir ad

f. 124b/11, 125a/9, 125b/3

f.+ğa 124b/10

f.+nı 123a/15

fağfūr-ı Çin: Çin fağfuru, Çin hükümdarı

f.-ı Ç. 123a/15, 124a/10, 125a/5, 125b/7

f.-ı Ç.+ğa 123b/12, 125b/7

f.-ı Ç.+ni 125a/15

f.-ı Ç.+niğ 123b/12

fâhiş (< Ar. *fâhiş*) ahlaka aykırı, çirkin, çok kötü

f. 81b/1

f.+dür 54b/14

fâhişelik (< Ar. *fâhişat* + Tü.+*lik*) fahişelik, ahlaksızlık

fâhişelik kıl-: fahişelik yapmak, ahlaksızlık yapmak

f. k.-mağay 134a/11

fâhtek (< Far. *fâhtak*) üveyik kuşu

f. 7b/3

fâka (< Ar. *fâka*) fakirlik, yoksulluk, ihtiyaç, zaruret

f.+dın 163b/14

f.+ğa 149b/10

fakât (< Ar. *fakât*) ancak, lâkin

f. 1a/10

fakîr (< Ar. *fakîr*) yoksul, zavallı, bîçare

f. 128b/5, 167b/1, 168b/1, 3a/3, 4a/12, 53a/5, 88a/5

f.+dın 130a/11

f.+ler 67b/1

f.+ni 71b/4

fakîrlük (< Ar. *fakîr* + Tü.+*lık*) yoksulluk, zavallılık

f. 149b/13

fakr (< Ar. *fakr*) yoksulluk, fakirlik

f. 149b/10, 150b/3, 163b/14

fâl (< Ar. *fâ'l*) fal, uğur, talih

f. 69b/5, 73a/2

f.+nı 69b/7

Fâl özel ad

F. 69a/13, 69b/10, 71b/1, 73a/1, 73a/10, 73a/13,

F.+nı 72b/2

fâriğ (< Ar. *fâriğ*) rahat, boş vermiş, vazgeçmiş

fâriğ bol-: boş vermek, vazgeçmek

f. b.-adur 135a/9

f. b.-dı 38b/7, 165a/1

f. b.-dılar 76b/5

f. b.-dum 19a/4

f. b.-ğanda 83b/4

f. b.-ğandın 39b/9

f. b.-up 27a/7, 42a/1, 48a/15, 59a/12, 80b/14, 88b/9, 141a/8

f. b.-updur 111b/3

fâriğü'l-bâl (< Ar. *fâriğ, harf-i tarif el* +Ar. *bâl* "gönül, kalp, yürek") başı dinç, gönlü rahat, serbestçe

f. 26a/7, 112a/4, 170b/6, 47a/6, 54a/5, 73a/13

farîza (< Ar. *farîza*) farz

f. 17b/1

farķ (< Ar. *farķ*) 1. fark

f. 110b/14, 155a/7

f.+ı 131b/7

farq kıl-: ayırmak, anlamak
f. k.-mas êrdi 65b/1

farq kıla al- > farq kılal- : ayırabilmek, anlayabilmek
f. k.-mas 65b/2
f. k.-mas êrdiler 68b/8
f. k.-may 110b/4

2. başın tepe kısmı

farq-ı ahvâl: hallerin zirvesi, hallerin tepe noktası
f.-ı a.+idin 40b/2 f.-ı
a.+imdin 43b/3

farq-ı ser: başın tepe noktası
f.-ı s.+ığa 170a/10

Fârsî (< Ar. *fursiyy*) İran dili, Farsça
F. 1b/2

farz (< Ar. *farḍ*) 1. zarûrî, lüzumlu, gerekli
f. 120a/7

2. Allah'ın her müslüman tarafından yerine getirilmesi gerekli olan emirleri
f. 67b/3

farz kıl-: kesin olarak emretmek
f. k.-ıp 152b/10

fâsık (< Ar. *fâsîk*) Allahın emirlerini tanımayan, sapkın, günah işleyen, kötülük eden
f. 104a/4, 37b/6
f.+dın 130a/11
f.+ka 18a/3
f.+nı 131a/6, 88b/13

fâsid (< Ar. *fâsid*) kötü, fena, münafık
f. 84b/4, 144a/6, 137b/9
f.+din 114a/4

fâsid kıl-: fesatlık yapmak, kötülük etmek
f. k.-madı 20a/15

faşîhat (< Ar. *faşîḥat*) şanssız, mutsuz, sefil
f. 165b/9

faşl (< Ar. *faşl*) 1. bölüm
f.+daki 60b/13

2. müddet, zaman
f. 150b/1

3. mevsim

faşl-ı bahâr: bahar mevsimi
f.-ı b. 9a/15

fâş (< Ar. *fâş*) meydana çıkma, duyulma, dile verme
f. 104a/7, 105a/5, 17a/1, 76a/9, 86b/8

fâş kıl-: açıklamak, ilan etmek
f. k.-masdın 35a/15

fâtiha (< Ar. *fâtiḥa'*) Fatiha suresi, Kuran'ın birinci suresi
f. 69b/8

fâzıl (< Ar. *fâzîl*) faziletli, fazilet sahibi, erdemli
f. 39b/3

fazilet (< Ar. *fazîla'*) erdem, değer, insanın yaratılışındaki iyilik, iyi huy
f. 23a/11, 64a/13, 65b/4
f.+iğ 128b/1

fazl (< Ar. *fazl*) iyilik, kerem, cömertlik
f.+ı 164b/13

fâyide (< Ar. *fâ'ida'*) fayda, menfaat, kazanç
f. 131a/10, 135a/6, 139b/3, 147b/1, 17a/15, 54a/4, 55b/8, 68b/11, 90b/11, 90b/12, 91b/3, 93a/15, 130a/4
f.+ge 4b/1
f.+si 13a/6, 24a/14, 92a/12
f.+sini 61b/7, 92b/2

fâyide kıl-: fayda sağlamak
f. k.-dım 130a/1

fedâ (< Ar. *fidâ'*) gözden çıkarma, uğruna verme

fedâ bol-: feda etmek, adamak
f.-sun 11b/9

fedâ kıl-: feda etmek, gözden çıkarmak
f. k.-ay 110a/8, 11b/7
f. k.-dın 12a/4
f. k.-ğay êrdi 158b/12
f. k.-sa 71a/13
f. k.-sam 110a/13

fehîm (< Ar. *fahm, faham*) anlama, anlayış
f. 29a/1, 29a/15, 55b/12, 144a/9

fehîm kıl-: anlamak
f. k.-adur-men 133a/8

f. .-d  132b/8, 137a/8
f. .- p 135a/1
f. .-madur 135b/2

feh v  (< Ar. *fahv *) anlam, mefhum, kavram
f.+s d n 133a/8

fel ket (< Ar. *fal ka*) musibet, bela
f. 149b/12, 62b/12
f.+dır 150b/2
f.+ge 90a/6
f.+i 150b/3

felek (< Ar. * alak*) 1. gökyüzü, sem 
f. 51a/7, 101a/14
f.+ge 120a/15
f.+ni 60b/10, 60b/13, 101b/13
2. kadere h kim olduğuna inanılan g  , t lih, baht
f. 151a/7
f.+din 150b/5
f.+ni 78a/4, 86a/12
felek-i ɡadd r-ı n -p yd r: ebedi kalmayacak olan gaddar felek
f.-i ɡ-ı n. 87a/15
f.-i ɡ-ı n.+nı 77a/15, 78a/4
3. eskiden her birinde bir gezegenin bulunduğu kabul edilen gök katlarından her biri
f. 33b/13, 34a/4

felek-c h (< Ar. * alak-c h*) felek mertebeli, rütbesi gök kadar yüksek olan
f. 80a/1

fell h (< Ar. *fall h*) köylü,  ift i
f. 165b/6

fenn (< Ar. *f nn*) hüner, marifet, sanat, ilim
f. 65b/12
f.+ni 55a/3
fenn-i bey n: beyan ilmi, ifade etme ilmi
f.-i b. 3a/3

fen  (< Ar. *f n *) kötü, uygunsuz
f.+dur 166b/11

fer  (< Ar. *f r *) musik mizde on altı zamanlı, on iki vuruşlu, donanımdan

sonra 16/4 şeklinde yazılıp gösterilen bir büyük usul
f. 58a/2

Fer bağ   zel ad
F.+dur 19a/7

fer h (< Ar. *far h*) gönül açıklığı, sevinç, sevinme, neşe
f. 14a/5

fer gat (< Ar. *far ga*) vazgeçme, el çekme
f. 41a/8, 7a/4
f.+ge 133b/6, 20a/13, 80b/2, 86b/7, 92b/15
f.+i a 69a/11
f.+ni 147b/3

fer m ş (< Far. *far moş*) unutma, hatırdan çıkma
f. 13b/3, 38a/3
fer m ş  ıl-: unutmak, hatırdan çıkarmak
f. .-d m 24a/3
f. .- an 106b/6
f. .-ma 128b/15
f. .-ur 114b/15

fer set (< Ar. *f r sa*) anlayışlılık, çabuk seziş
f. 159a/10, 40b/3, 54a/10, 55b/14, 57a/15, 66b/12
f.+din 55b/12
f.+i 4b/14
f.+i a 119a/5
f.+im 25a/11

ferb h (< Far. *farb h*) semiz, toplu, besili
ferb h  ıl-: semiz, toplu yapmak
f. .-ur 10a/10

ferd (< Ar. *f rd*) tek, yalnız olan şey, eşı olmayan
f. 34a/10

Ferh d  zel ad
F. 107a/3, 114b/14
F.+n ndur-men 35b/7

fer unde (< Far. *far unda*) mübarek, mesut, kutlu, uğurlu
f. 28b/5

fer unde-a v l (< Ar. *    r-a v l*) uğurlu,

mübarek haller

f. 170b/7

ferište (< Far. *firišta*) melek

f. 115b/4, 54b/15

f.+ge 65b/7

f.+ler 70a/10, 70a/11, 70a/13, 70a/14

f.+ni 115b/4

Ferḳadān özel ad; çok parlak iki yıldızın adı

F. 42a/13

F.+dın 40a/7

Ferḳadān-pāye (< Ar. *fārḳadān* + Far. *pāya*) yüksek ve parlak yıldızlar makamı

F. 37a/15

fermān (< Far. *fārmān*) emir, buyruk

f. 101b/2, 101b/3, 107a/13, 125a/7, 12b/4, 164a/5, 31b/12, 32a/10, 35a/3, 51b/13, 84b/4, 84b/5, 165b/11

f.+ı 84b/4, 84b/5

f.+ıda 120b/1

f.+ığa 77b/8

f.+ını 102a/11, 58b/2

fermān kıl-: emretmek, buyurmak

f. ḳ.-dı 12b/4, 40a/7

f. ḳ.-dınız 161a/14

fermān-ı ‘aql: akıl fermanı, emri

f.-ı ‘a. 84b/4

fermān-ı ‘ışk: aşk fermanı, emri

f.-ı ‘ı. 84b/4

fermānla- (< Far. *fārmān* + Tü.+la-) emretmek, buyurmak

f.-dı 105a/15, 159b/2, 161b/3, 164b/5, 166b/1, 171a/12, 34b/14, 36a/3, 37a/11, 37a/14, 38a/12, 38a/9, 39a/2, 39a/5, 41b/6, 42a/15, 46a/12, 46a/14, 46b/4, 72a/15, 80b/7, 83a/12, 87b/8, 89a/9

f.-dılar 160a/6

f.-ğıl 46b/7

f.-saḳ 29b/4

f.-saḡ 166b/1

ferseng (< Far. *fārsang*) fersah, yaklaşık 5 km’lik bir uzunluk ölçüsü

f. 99b/11

fertūtī (< Far. *fartūtī*) pirlık, bunaklık

f. 31a/5

feryād (< Far. *fāryād*, *fīryād*) yardım istemek için çıkarılan yüksek ses, bağırışma, gürültü

f. 122a/12, 21a/3, 66b/5, 7a/15, 7b/4, 89a/2

f.+ımğa 70b/7

feryād kıl-: bağırarak, feryad etmek

f. ḳ.-a 35b/1

f. ḳ.-dı 100a/10, 34b/3, 37b/15, 39b/9

f. ḳ.-dılar 140a/12

f. ḳ.-ıp 11a/3

ferzend (< Far. *fārzand*) çocuk, oğul

f. 104b/2, 117a/6, 11b/9, 136b/6, 137a/1, 158a/14, 158a/15, 159b/11, 33b/6,

3b/8, 3b/9, 64b/4, 73b/2, 74a/11, 74a/2, 74a/3

f.+ge 74a/10

f.+i 102b/11, 3b/7, 74a/2, 82b/3, 82b/5

f.+ide 141b/5

f.+ığa 139a/4

f.+im 64a/11

f.+imdür 158b/5, 36a/1

f.+imdür-sen 37a/5

f.+ini 158b/15, 161b/3, 19a/8, 27b/10, 28a/3, 92b/13

f.+iḡ 155a/10, 74a/12

f.+iḡni 12a/4

f.+lerim 137b/4, 22b/8, 23b/7, 24a/2

ferzend-i ādem: insanoğlu

f.-i ā. 101b/1, 118a/1, 124a/2, 169b/5, 16a/8, 27a/14, 4a/13, 79a/6

f.-i ā.+din 13b/2 f.-i ā.+ge 53a/14, 83b/6

f.-i ā.+ğa 52b/10, 74b/2, 166a/10

f.-i ā.+ni 109b/7, 18a/7, 18b/15, 5a/15, 73b/11

ferzend-i dil-bend: gönül bağlayan çocuk

f.-i d. 104b/2

ferzendī (< Far. *fārzand* + Far. *ī*) bir çocuk

f. 94a/8

fesād (< Ar. *fāsād*) bozukluk, karışıklık
 f. 10a/7, 61b/12, 74b/12, 128a/12
 f.+ını 34a/6
fesād kııl-: karışıklık çıkarmak, kötülük yapmak
 f. kı.-dı 18a/8
 f. kı.-ıp 76b/11
 f. kı.-ıp eken 18a/9
 f. kı.-urlar 79a/8
fesādılığ (< Ar. *fāsād* + Tü.+*līg*) fesatlık, karışıklık, bozukluk
 f.+ğa 28a/1
feşāhat (< Ar. *faṣāḥaʿ*) açıklık, güzel ve açık konuşma
 f.+dın 3a/1
feth (< Ar. *fāth*) açma, açılma, fetih
feth kııl-: zapt etmek, ele geçirmek
 f. kı.-ur men 71b/11
fetvā (< Ar. *fatvā*) fetva, şerʿî karar
 f. 159a/14
fevāyid (< Ar. *fāvāʿid*) faydalar, yararlar
 f. 10a/4
fevt (< Ar. *fāvt*) kaçma, geçme, bir daha ele geçmemek üzere kaybetme
fevt bol-: kaçırmak, vaktini geçirmek
 f. b.-adur 1b/7, 30a/15
 f. b.-gaç 94b/14
 f. b.-ur 97a/3
feylesof (< Ar. *faḥlasūf, fīlasūf*) felsefe ile uğraşan, filozof, âlim
 f. 112b/3, 147b/6
 f.+ğa 147a/5
feylesof-ı zamāne: zamanın, devrin filozofu
 f.-ı z. 109a/1
fezaʿ (< Ar. *fāzaʿ*) bağıırıp çağırma, inleyip, sızlanma
 f. 35b/12, 64b/4, 76b/2, 76b/6, 86b/7
 f.+ını 21a/4
fırka (< Ar. *fırkaʿ*) insan kalabalığı, grup
 f.+nın 41b/9
fırka-yı hüddām: hizmetçiler topluluğu

f.-yı h. 58a/13

fırka-yı bî-şafāraḥ: saf, temiz olmayan topluluk

f. yı b. 41b/8

fisk (< Ar. *fisk, fusūk*) hak yoldan çıkma, hainlik, ahlaksızlık

f. 122a/3, 149a/12, 164a/2, 166a/7, 18a/4, 2b/1, 68a/15, 81b/2, 81b/4

f.+ka 104b/12, 134a/2, 137b/13, 8b/10

f.+nı 104a/1, 128b/7

f.+nın 127b/4

fisk-ı nihād: karakterin bozukluğu

f.-ı n. 168a/12

fīʿl-hāl (< Ar. harf-i cer *fī*, harf-i tarif *e/-* + Ar. *hāl*) bu anda, hemen, şimdi

f. 100b/5, 101a/10, 102b/9, 109b/10, 110a/11, 110b/5, 127b/1, 139a/8, 145a/15, 145b/2, 146b/5, 148a/9, 157b/3, 15a/15, 161a/11, 171a/2, 171b/10, 172a/2, 18b/1, 18b/11, 20b/12, 20b/8, 21a/1, 23a/10, 24a/12, 26b/13, 27a/1, 27b/5, 28a/12, 2a/12, 2b/1, 30a/3, 30b/4, 31a/10, 32a/6, 34a/2, 35b/1, 37b/15, 38b/10, 38b/11, 39b/10, 40a/5, 40b/2, 41a/2, 42a/15, 42a/4, 45a/6, 48a/10, 48a/8, 49b/15, 4b/9, 52b/15, 57a/5, 5a/1, 5b/10, 60a/13, 61b/13, 61b/2, 64b/13, 68a/14, 68b/14, 69b/13, 71a/3, 72b/6, 72b/8, 74b/9, 80b/13, 89a/1, 8a/11, 8b/10, 90a/15, 97a/11

fīʿl-meşel (< Ar. harf-i cer *fī*, harf-i tarif *e/-* ve Ar. *maşal*) misaldeki gibi, mesela f. 119b/11

figān (< Far. *figān, fūgān*) inleme, feryat

f. 140a/12, 151b/6, 66b/5, 7a/15, 7b/4

f.+dın 151b/15

figān kııl-: inlemek, feryat etmek

f. kı.-ıp 89a/2

fikr (< Ar. *fikr, fākr*) düşünme, fikir, zihin, akıl

f. 123b/2, 79a/3, 12a/10, 33b/2

f.+de 22a/12

f.+ge 136b/15

f.+ğa 101a/4

f.+i 149b/14, 18a/4, 72a/7

f.+ide 104a/13, 104b/10, 121b/6, 129a/1, 153a/8, 153a/9, 15b/9, 5a/5, 75a/11, 98a/15, 9b/2

f.+ığa 66a/9, 74a/14, 90a/9
f.+imni 24b/1, 69a/8
f.+ini 91a/2
f.+iñge 24a/9
f.+ler kıl-ıp 15b/9
f.+ni 6b/5
fıkr kıl-: düşünmek, anlamak
f. k.-dı 120b/11, 68b/1, 78a/10, 88a/15, 99a/4
f. k.-ıp 68b/7
f. k.-sañ 149b/3
fıkr-i ma'âş: geçim düşüncesi
f.-i m.+nı 128a/2
fil (< Ar. *fil*) fil
f. 101b/3, 118b/10, 118b/8, 119a/2, 119a/4, 120b/10, 120b/12, 120b/14, 120b/3, 120b/5, 120b/9, 121a/2, 142a/10, 18a/6, 18b/10, 18b/12, 19a/12, 29b/6, 38b/6, 38b/8, 4a/6, 97b/2
f.+de 29b/6
f.+din 142a/10, 18b/11, 80b/11
f.+ğa 101b/11, 118b/14, 120b/5, 30a/4, 38b/12, 95b/6
f.+lerni 118b/4
f.+ni 100a/13, 116b/11, 118b/10, 118b/11, 118b/12, 118b/4, 118b/5, 118b/8, 119a/2, 119a/4, 120a/4, 120b/1, 120b/2, 120b/3, 170a/12, 170a/13, 19a/12, 19a/13, 29b/11, 38b/13, 80b/10, 81b/4, 95b/7
f.+niñ 29b/6
fil-i kūh-manzar: dağ görünüşlü fil
f.-i k. 119b/14
fil-i mest: sarhoş fil
f.-i m. 38b/10, 95b/4
fil-i Maḥmūd: Yemen Valisi Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkmak için geldiği zaman, ordusunda bulunan Mahmud adlı fil
f.-i M. 116b/9
f.-i M.+ı 118b/3 f.-i M.+ıñ 119b/9
fi'1 (< Ar. *fi'1*) kasıtlı, kasıtsız her türlü iş, eylem, amel
f. 16b/2, 103a/7, 83b/11, 16b/2,

132a/2, 166b/2
f.+leridin 106a/4
fi'li (< Ar. *fi'1* + nispet eki -i) fiille ilgili, gerçekten yapılan iş
f. 18b/2
fil-bān (< Ar. *fil* + Far. *bān*) file bakan kimse, fil çobanı
f. 80b/9, 81b/4
f.+ğa 80b/8, 81a/14
f.+lar 118b/4, 118b/7, 118b/9
fil-süvār (< Ar. *fil* + Far. *suvār*) file binen
f. 80b/9
fırāk (< Ar. *fırāk*) ayrılık, ayrılma
f. 152a/9, 26a/7, 43b/4, 43b/7, 86b/15, 75b/2
f.+dın 77b/6
f.+ı 66b/15
f.+ıda 24a/2, 46a/2
f.+ını 46a/4
f.+niñ 17a/12
fırākçı (< Ar. *fırāk* + Tü.+ç) nifak çıkarıcı, fesad
f. 11a/4
fırāvān (< Far. *farāvān*, *fırāvān*) çok, bol, fazla, aşırı
f. 137a/10
fırāvān kıl-: arttırmak, çoğaltmak
f. k.-dı 158b/11
Fir'av(u)n özel ad
F. 100b/15, 111a/4
fırīb (< Far. *fırīb*, *fırēb*, *fārēb* veya *farīb*) hile, aldatma, gönül alma
f. 40a/13, 46b/5, 83b/5
f.+leri 39a/14
f.+leride 39a/8
f.+lerini 39a/13
fırībī (< Far. *fırīb*, *fırēb*, *fārēb* veya *farīb* + Far. *ī*) bir hile, bir aldatma
f. 37a/9
fırifte (< Far. *fırifta*) aldatılmış, kandırılmış
f. 15b/13, 35a/6
fırkat (< Ar. *fırka't*) dostlardan ayrılık, ayrılış

f.+ğa 116a/12

f.+ide 171a/10

fırkat-i aḥbāb: dostlardan ayrılık

f.-i a. 43b/4

firūze (< Far. *fīroza*) Nişaburda çıkan açık mavi renkli ve değerli bir yüzük taşı

f. 158a/11

f.+din 78b/11

fī-sebīlillāh (< Ar. harf-i cer *fī*, *sebīl*, harf-i tarif *el-* + Ar. *Allāh*) Allah yolunda, karşılık beklemezsiz

f. 139b/6

fitne (< Ar. *fitna'*) belâ, sıkıntı, fesat, karışıklık

f. 161b/6, 38a/7

f.+sıdin 86a/10

fiyāz (< Far.< *piyāz*) soğan krş. **piyāz**

f. 114a/5

fuḳarā (< Ar. *fuḳarā'*) fakirler, yoksullar

f. 126a/9

f.+nı 157a/7, 92a/12

furşat (< Ar. *furşat'*) uygun zaman, fırsat

f. 113a/6, 168a/7, 35a/6, 38a/6, 7a/13, 90a/14, 141a/13

f.+da 118b/7, 123a/5, 169a/13, 169a/14, 17b/2, 25b/13, 32a/5, 33b/7, 42b/10, 51a/1, 53a/8, 54a/4, 59a/1, 64b/13, 69a/11

f.+dın 58b/11

f.+ge 22a/2

f.+nı 1a/8

fuḫalā (< Ar. *fuḫalā'*) erdemli insanlar, fazilet sahipleri

f. 98b/7

f.+dın 114a/2

f.+nı 139b/3, 81a/7, 83a/7

Fuḫayl bin 'Iyāz özel ad

F. 32b/3

fuḫūlī (< Ar. *fuḫūl* + nispet eki *-ī*) boşuna, yersiz, lüzumsuz işlerle uğraşan

f. 14a/14

fucūr (< Ar. *fucūr*) işret, günahkârlık, ahlâka aykırı durum -

f. 166a/7, 168a/12

f.+da 122a/3

f.+ğa 137b/14, 6a/10

f.+ıdın 2b/1

f.+mın 149a/12

f.+nı 164a/2, 18a/4, 81b/2, 81b/4

fulād (< Far. *fūlād*) çelik

f.+nı 63b/10

fulān (< Ar. *fulān*) herhangi bir şahıs, biri, belirsiz bir şey

f. 102b/5, 105b/1, 113a/5, 118b/1, 120b/6, 126a/15, 126b/8, 133a/13, 134a/8, 135a/14, 137b/4, 13b/15, 140a/15, 143b/2, 152b/11, 154a/7, 154b/10, 18a/9, 37a/3, 47b/13, 50b/13, 55a/7, 5b/2, 65a/13, 68a/13, 69a/14, 74a/11, 74a/12, 74b/10, 83a/9, 90b/3, 94b/1, 95a/5, 96a/7, 96b/7, 98b/12

fulānī (< Ar. *fulān* + Far. *ī*) bir filanca kişi, birisi

f. 114b/10, 114b/9

fūnūn (< Ar. *fūnūn*) fenler, bilgiler

f. 34a/1

firū-gūzāšt (< Far. *fīro-guzāšt*) ihmal, ihmalkârlık, dikkatsizlik

firū-gūzāšt kıl-: ihmal etmek

f. k.-mağandır 3a/3

füsürde (< Far. *fīsurda*, *fusurda*) donuk, donmuş

f. 56a/13

fütüvvet (< Ar. *futuvva'*) cömertlik, yiğitlik

f.+ıñni 70b/15

G / Ğ

ğaddār (< Ar. *ğaddār*) çok zulmeden, hain, merhametsiz

ğ. 46b/5

ğaddār-ı 'ahd: zamanın zalimi

ğ.-y1 'a. 47b/3

ğadr (< Ar. *ğadr*) hainlik, zulüm, haksızlık

ğ.+durlar 40a/13

ğāfil (< Ar. *ğāfil*) gaflette bulunan, ihmal eden

ğ. 161b/6, 39a/1, 76b/3

ġaflet (< Ar. *ġaflet*) boş bulunma, ihmal, dikkatsizlik

ġ. 130a/2, 98b/10

ġāh ġāh (< Far. *ġāh ġāh*) zaman zaman

g. 36a/13

ġāhī (< Far. *ġāhī*) bazen, arasıra

g. 167b/6, 64b/11, 7b/12, 86a/12, 87a/7, 87a/8

ġalaṭ (< Ar. *ġalat*) yanlış, yanlışma

ġ. 100a/14, 100a/6, 102a/15, 115b/13, 146a/10, 41a/7, 41a/9, 72a/10, 75b/12

ġ.+nı 28a/5

ġalaṭī (< Ar. *ġalat* + nispet eki *ī*) yanlışlık

ġ. 35a/11

ġ.+dür 161a/9

ġalebāt-ı ‘ışk: aşkın üstünlükleri

ġ.-ı ‘ı. 43b/1

ġalebe (< Ar. *ġalaba*) galibiyet, üstünlük

ġalebe kıl-: galip gelmek, üstünlük sağlamak

ġ. k.-dı 145a/7, 150b/2, 26b/8

ġ. k.-ıp 120b/12

ġalebe-yi ‘ışk: aşkın üstünlüğü

ġ.-yi ‘ı.+nı 6a/13

ġalebe-yi şevkī: arzusun üstün gelmesi, baskın olması

ġ.-yi ş. 47b/1

ġālib (< Ar. *ġālib*) üstün gelen, yenen

ġ. 112b/15, 120a/3, 154b/4, 159b/13, 169a/12, 169a/13, 171a/12, 84b/6, 97a/15, 97b/2, 98b/13

ġ.+dür 138b/2

ġālib bol-: yenmek, üstün gelmek

ġ. b.-dı 161a/3, 168b/13, 26b/4

ġ. b.-up 2a/11

ġ. b.-ur 120b/4

ġalṭān (< Far. *ġalṭān*) yuvarlanıcı, yuvarlanan

ġ. 51a/6

ġam (< Ar. *ġamm*) tasa, kaygı, keder, sıkıntı

ġ. 101b/6, 103b/5, 108a/15, 113b/7, 119a/7, 123b/3, 138a/6, 13a/8, 147b/5, 156b/1, 34b/8, 50a/14, 65a/7, 76a/7, 84b/12, 85b/10

ġ.+da 112a/8

ġ.+dın 136a/5, 47a/13, 53a/12, 65a/9, 66b/3, 84b/12

ġ.+ge 101a/3, 101a/4, 49b/13, 5a/13, 80b/6

ġ.+ı 156a/14, 49a/12, 53a/12, 57b/6, 136a/5

ġ.+ıda 137a/1, 152b/4, 158a/2, 29a/2, 43b/4, 43b/9, 5a/13

ġ.+ıdadur 54b/4

ġ.+ıdın 136a/4, 46a/4, 49a/12

ġ.+ıge 108b/15, 29a/2, 29b/11

ġ.+ım 132b/7, 150b/1

ġ.+ımnı 96a/3

ġ.+ın 168a/10, 58a/15, 5b/2

ġ.+ını 157a/8, 54b/4, 72b/15, 146b/10

ġ.+ıı 136a/5, 77b/14

ġ.+ııda 22a/12, 9b/1

ġ.+ııdındur 62a/15

ġ.+ııge 108b/15

ġ.+ııarım 128b/1

ġ.+ııarını 159a/1

ġ.+ııarın 69a/11

ġ.+nı 10a/6, 32b/2, 34b/8, 64a/8, 69a/9, 78a/5

ġ.+um 34b/8

ġam kıl-: tasalanmak, kederlenmek

ġ. k.-ur 156b/1

ġam-ı ‘ışk: aşk sıkıntısı

ġ.-ı ‘ı. 73b/10

ġam-ı ölüm: ölüm sıkıntısı

ġ.-ı ö. 44b/15

ġam-dīde (< Ar. *ġamm* + Far. *dīda*) gam görmüş, kederli, tasalı

ġ. 87b/9

ġ.+lerge 85a/6

ġam-ġīn (< Ar. *ġamm* + Far. *ġīn*) kederli, tasalı

ġ. 161b/6, 152b/4

ġam-ġīnlik (< Ar. *ġamm* + Far. *ġīn* + Tü.+*lik*) kederlilik, gamlılık

ġ.+dür 37b/2

ġam-ġār (< Ar. *ġamm* + Far. *ġār*) gam çeken, tasalanan

ğ. 13b/14

ğam-ğ̃ṽarlık (< Ar. *ğamm* + Far. *ğ̃ṽar* + Tü.+*lık*) keder, tasa krş. **ğam-ğ̃ṽarlık**

ğ.+ını 54b/3

ğam-ğ̃ṽarlık kıl-: tasalanmak, kederlenmek

ğ. k.-mağan 12b/1

ğam-ğ̃ṽarlık (< Ar. *ğamm* + Far. *ğ̃ṽar* + Tü.+*lik*) keder ,tasa krş. **ğam-ğ̃ṽarlık**

ğ.+imni 10b/7

ğam-güsār (< Ar. *ğamm* + Far. *gusār*) gam ve kederi def eden , teselli veren, gam ortağı

ğ. 13a/5, 26a/7, 84a/9

ğ.+dur-men 9b/2

ğam-güsār-ı lāyık: yaraşır gam ortağı

ğ.-ı l. 92b/1

ğam-güsār-ı şādık: sadık gam ortağı

ğ.-ı ş. 103b/10, 126b/3

ğamī (< Ar. *ğamm* + Far. *ī*) bir gam

ğ.+dür 160b/4

ğamlık (< Ar. *ğamm* + Tü.+*lik*) gamlı, tasalı

ğ. 121a/11, 160a/12

ğ.+dür 85b/15

ğammāz (< Ar. *ğammāz*) fitneci, münafık

ğ.+ı 50b/1

ğammāzlık (< Ar. *ğammāz* + Tü.+*lık*) fitnecilik, münafıklık

ğ. 73b/3

ğ.+nı 8a/15

ğanīmet (< Ar. *ğanīmaʿ*) savaş kazancı, beklenmeyen kazanç

ğ. 103b/13, 108a/14, 128b/15, 152a/10, 168b/2, 35a/1, 37b/7, 5b/1, 65b/13, 66b/1, 80b/9, 81a/14, 82a/13, 91b/2, 97a/8

ğ.+dür 112b/5, 125b/12, 135b/9

ğār (< Ar. *ğār*) mağara

ğ.+ığa 116b/9, 132b/2

ğarāz (< Ar. *ğarād*) gaye, meyil, istek

ğ. 145a/15, 164a/15, 24b/7, 40b/11, 73a/12, 78b/6, 91b/6

ğ.+ı 40b/6, 94b/14, 97a/6

ğ.+ım 162a/8

ğ.+ıngge 100a/13

ğ.+ler 165a/4

ğarāz-ğū (< Ar. *ğarād* + Far. *ğū*) kin ve nefretle konuşan

ğ.+larını 8b/7

ğarāyīb (< Ar. *ğarāʾīb*) tuhaf, şaşılacak şey

ğ.+ler 89b/13)

ğ.+lerdin 47b/14

ğ.+lerini 82b/12

ğ.+lerini 125a/14

ğāret (< Ar. *ğāraʿ*) yağma

ğāret kıl-: yağmalamak

ğ. k.-dı 69a/8

ğarīb (< Ar. *ğarīb*) garip, şaşılacak şey

ğ. 20a/2, 3a/14

ğ.+ni 107b/12, 80b/1

ğarīblik (< Ar. *ğarīb* + Tü.+*lık*) gariplik, tuhaflik

ğ. 171b/4

ğarībraḳ (< Ar. *ğarīb* + Tü.+*raḳ*) daha garip, daha tuhaf

ğ. 62b/5

ğarḳ (< Ar. *ğarḳ*) batma, boğma

ğ. 104b/14, 119b/6, 125b/3, 150b/7, 151b/1, 51b/1, 51b/8, 77b/5, 80b/6

ğarḳ-ı kan kıl-: kana batmak, kanda boğmak

ğ.-ı k. k.-ıp 89a/2

ğarḳ-ı hūn kıl-: kanda boğmak, öldürmek

ğ.-ı h. k.-ğay 119b/6

ğavgā (< Far. *ğavgā*) kavga, gürültü, savaş

ğ. 109b/3, 123b/15, 27b/14, 77a/2

ğ.+nı 39b/11

ğ.+sı 100b/12, 103a/9, 106a/12, 127b/2, 132a/11, 149a/9, 171b/9, 32b/11, 32b/9, 43a/6, 47a/7, 59b/1, 61b/15

ğ.+sıdın 123b/15

ğ.+sını 133a/8

ğavgā kıl-: kavga etmek, savaşmak

ğ. k.-ıp eken 12a/11

ğ. k.-ur-sen 21a/3

ğavğā-yı rûz: gün kavgası, gündüzün geceyi yok etme kavgası
ğ.-yı r. 108b/8, 121a/5, 129a/2, 73a/15, 77a/13, 79b/3, 9a/4, 12b/11

ğavğālaş- (< Far. *ğavğā* + Tü. *laş-*) kavgalaşmak, dövüşmek
ğ.-ıp 16a/8

ğavt (< Ar. *ğavt*) batma
ğ. 98b/5
ğ.+a 100b/15

ğayb (< Ar. *ğayb*) gizli olan, gözle görünmeyen, kayıp
ğ. 109b/2, 113a/15, 139b/13, 147b/10, 147b/15, 31a/9, 71a/1, 73a/11, 77b/3
ğ.+ıda 2b/7
ğ.+ını 37b/7

ğayb bol-: kaybolmak
ğ. b.-dı 12a/7

ğaybet (< Ar. *ğayba'*) meydana bulunmama, kaybolma, yokluk
ğ.+ide 172a/1, 2a/5, 7a/5, 88b/7
ğ.+imde 168a/9, 171a/9

ğāyet (< Ar. *ğāya'*) son, nihayet, son derece, çok fazla
ğ. 154b/1, 162b/4, 36a/14, 80a/2
ğ.+din 3b/13

ğāyib-āne (< Ar. *ğāyib* + Far. *āne*) şahsen tanımadığı halde, görmeyerek
ğ. 113b/12, 142b/7, 9b/11, 141b/12, 9b/13

ğayr (< Ar. *ğayr*) başka, ayrı, yabancı krş.
ğayrı
ğ. 112b/3, 146a/10, 48a/11, 51b/12, 75a/5, 92a/14, 96b/8
ğ.+ını 164a/12
ğ.+ige 56b/15

ğayr-ı mükerrer: tekrarlanmayan
ğ.-ı m. 50a/6

ğayr-ı cins: farklı cins, farklı tür
ğ.-ı c. 23b/13
ğ.-ı c.+din 22b/15

ğayr-ı dost: dost olmayan
ğ.-ı d.+ge 33b/1

ğayr-ı nāṭık: konuşamayan

ğ.-ı n.+dın 82a/1

ğayret (< Ar. *ğayra'*)
1. çalışma, çabalama
ğ. 17b/15, 18a/11, 18b/3, 18b/8

2. kıskançlık
ğ.+ni 18b/5, 19b/1

ğayretlik (< Ar. *ğayra'* + Tü.+lik) gayretli
ğ. 17b/5
ğ.+dür-men 17b/13

ğayr-ez-deryā (< Ar. *ğayr*+Far. *az-daryā*) deniz dışından, denizde yaşamayan
ğ. 51b/12

ğayrı (< Ar. *ğayr* + Tü.+ı) -den başka, başka, ayrı krş. **ğayr**
ğ. 151b/6, 161a/6
ğ.+ge 121a/14, 61a/13

ğazā (< Ar. *ğazā'*) din uğruna savaş
ğazā-yı nā-muvāfık: uygun olmayan savaş
ğ.-yı n. 76b/10

ğazāl (< Ar. *ğazāl*) ceylan, geyik yavrusu
ğ.+ı 62a/3

ğazab (< Ar. *ğazāb*) kızgınlık, hiddet
ğ. 106b/11, 106b/8, 106b/9, 129b/13, 131a/15, 131b/5, 131b/6, 132b/3, 169a/1, 36b/10, 37a/2, 59a/11, 79a/9, 80b/7, 94b/4, 95b/6, 36b/10
ğ.+da 36a/10
ğ.+ı 38a/9, 6a/15, 79a/15, 97a/12
ğ.+dın 56a/1, 73b/4, 77b/2
ğ.+ım 97a/3
ğ.+nı 32b/15, 37a/10
ğ.+nıñ 169a/5

ğazab kıl-: hiddetlenmek, öfkelenmek
ğ. k.-dı 100b/3, 116a/10, 145b/14, 69b/13
ğ. k.-ğanı 123a/15
ğ. k.-ıp 123b/14, 133b/2
ğ. k.-mağ 40b/12
ğ. k.-sa 52a/2
ğ. k.-sañ 53a/11

ğazab-ālūd (< Ar. *ğazāb* + Far. *ālūd*) gazaba, hiddete bulaşmış

ğ. 2a/13, 117b/8, 2a/13, 35a/10, 35a/9, 131b/5, 131b/6

ğāze (< Far. *ğāza*) kadınların yüzlerine sürdükleri allık

ğ. 83b/2

ğ.+si 59a/6

gedā (< Far. *gadā*) dilenci, yoksul

g. 29a/12

g.+ğa 78b/13

g.+larını 144a/12

gedālīg (< Far. *gadā* + Tü.+*līg*) yoksulluk, dilencilik krş. **gedālīk**

g.+ımını 29a/14

gedālīk (< Far. *gadā* + Tü.+*līk*) yoksulluk, dilencilik krş. **gedālīg**

g. 131b/2, 44a/7, 55a/15, 78b/13

g.+dın 128b/1

g.+қа 17b/11

genc (< Far. *ganc*) hazine, define

g. 12b/7, 138a/1, 144a/6, 144a/7, 147b/9, 154b/13

g.+ine 79b/2

g.+ni 147b/14

genc-i ğayb: kayıp, gizli hazine

g.-i ğ. 117b/14, 128a/11, 147a/6, 153b/1

g.-i ğ.+nı 153b/1

genc-ḥāne (< Far. *ganc-ḥāna*) hazine evi

g.+sidin 126a/4

ger (< Far. *gar*) eğer

g. 10b/15, 135a/4, 138a/4, 159b/5, 161b/6, 170a/14, 171b/14, 23a/11, 34b/8, 40a/6, 42b/14, 44a/12, 5a/10, 64b/11, 86a/10, 90a/7, 170a/13

gerçi (< Far. *garçi*) her ne kadar, ise de

g. 119b/11

gerd (< Far. *gard*) toz, toprak

g. 123a/4, 24b/6, 64a/12, 72b/15, 9b/4

g.+ini 157b/11

gerd-i beyābān: çöl tozu, toprağı

g.-i b.+ğa 108a/14

gerdān (< Far. *gardān*) boyun, gerdan krş.

gerden

g.+ıdın 73b/5

gerden (< Far. *gardan*) boyun, gerdan krş.

gerdān

g.+ığa 155b/14, 40a/1, 7b/4

g.+ini 40b/4, 40b/7

gerdiş (< Far. *gardiş*) dönme, dönüş, dolaşma

g.+idin 94b/1

gerdūn (< Far. *gardūn*) felek, dünya

g. 43a/15

germ (< Far. *garm*) sıcak, hararet

g. 98b/4

germ **kıl-:** kızıştırmak, hararetlendirmek

g. қ.-dı 37a/13

gevher (< Far. *gohar, gavhar*) değerli taş, cevher, inci krş. **güher**

g.+ini 57b/8

g.+ni 57a/10, 57a/9

gevher-i kân-ı mähî: güzellik kaynağının cevheri

g.-i k.-ı m. 35b/5

gevher-i vakt: zamanın cevheri

g.-i v.+ını 1a/8

gevher-şinās (< Far. *gohar, gavhar*) cevahirden anlayan, kuyumcu

g.+dur 58a/9

gevzen (< Far. *gavzan*) bir tür dağ geyiğı

g. 78a/14, 79a/9, 79a/11, 126b/8, 127b/7

g.+lerğa 101b/10

g.+ni 78b/1

ğıl (< Far. *gill*) balçık, çamur, kil

ğ. 55a/9

ğılāf (< Ar. *ğilāf*) kılıf, kın, mahfaza

ğ.+ge 84a/15

ğ.+ı 16b/11

ğ.+ıdın 138a/14, 143a/11

ğ.+ıge 143a/13

ğ.+ığa 129a/6, 131a/1, 57b/2, 66b/14, 84a/14, 84a/7

ğmā (< Ar. *ğmā*) zenginlik, bolluk

ğ. 129a/13

ğurīv (< Far. *ğirēv*) bağırma, bağırışma
ğ. 90b/10

girdāb (< Far. *gird-āb*) girdap, suların döndüğü ve çukurlaştığı yer
g.+ıdın 60b/10, 81b/10

giriftār (< Far. *giriftār*) tutulmuş, esir, düşkün
g. 116b/10, 126a/2, 127b/9, 135a/7, 138a/13, 143b/12, 25a/6, 29a/2, 63b/1, 91a/12
g.+dur-men 65b/14

giriftār bol-: derde yakalanmak
g. b.-up 105a/11

giriftār kıl-: uğratmak, duçar etmek
g. k.-dı 101a/3
g. k.-dın 25b/7
g. k.-ğan 73b/10
g. k.-mağay 63a/7
g. k.-mağıl 139a/8
g. k.-mañlar 76a/6
g. k.-ur 126b/15
g. k.-ur èken-men 19a/15

giriftār-ı zindān: zindan esiri
g.-ı z. 21a/10

giriftārlıg (< Far. *giriftār* + Tü.+ *līg*) tutkunluk, yakalanma
g.+dın 136a/3

giriḥ (< Far. *giriḥ*) düğüm, saç bağı
g. 10b/15, 156b/4

girifte (< Far. *girifta*) alınmış, kabul edilen
girifte bol-: kabul edilmiş olmak
g. b.-up 100a/1

girizān (< Far. *gurēzān*) kaçıcı, kaçan
girizān kıl-: kaçmak
g. k.-dı 5b/15

giryān (< Far. *giryān*) ağlayan, ağlayıcı
g. 6a/1, 28a/9

girye (< Far. *girye*) ağlama, ağlayış, gözyaşı
g. 151a/14, 151a/8

giyāh (< Far. *gīyāh*) nebat, bitki, taze ot
g. 135a/14
g.+dın 135a/14

gonçe (< Far. *gunça*) gonca, açılmamış gül
ğ. 7b/9
ğ.+din 56a/12
ğ.+dür 56a/10
ğ.+lerini 20a/1
ğ.+si 136b/8
ğ.+sidin 56a/12

gonçe-yi nev-reside: yeni yetişmiş, taze gonca
ğ.-yi n. 56b/10

gu üveyik kuşunun sesi

gu gūyān (< Far. *goyān*) gu sesi çıkaran, gu söyleyen
g. 7b/3

gubār (< Far. *gubār*) toz
ğ. 20a/14, 67b/13
ğ.+ı 9b/4
ğ.+ıdın 64a/12, 72b/15
ğ.+ını 123a/5

gūk (< Far. *gok*) kurbağa
ğ. 119b/9, 120a/11, 120b/1, 90b/5
ğ.+larını 89b/2
ğ.+larını 89b/15
ğ.+nı 120a/12

gül (< Ar. *gol*, *gūl*) hayalet, hortlak, kötü cin, şeytan
gül-i beyābān: gulyabani
ğ.-i b. 98b/15
ğ.-i b.+nın 26b/3

gulaḵ (< ET (Uyg.) *qulqaḵ*) kulak
ğ.+ığa 106b/9

gulām (< Ar. *gulām*) bıyığı çıkmamış delikanlı; köle, esir
ğ. 99b/2, 99b/3

gulāmī (< Ar. *gulām* + Far. *ī*) bir delikanlı, bir köle
ğ. 149a/14

gulgūle (< Ar. *gulgūla*) gürültü, şamata
ğ. 21a/3
ğ.+si 59b/14

gūn-ā-gūn (< Far. *gūn-ā-gūn*) renk renk, türlü türlü
g. 146b/7

güne (< Far. *gūna*) türlü, tarz, gidiş, yol
g. 14b/1

gūr (< Far. *gor*) mezar, kabir
g. 76b/6, 92b/9
g.+dın 76b/8, 8a/11, 8a/5, 77a/3
g.+ğa 152b/11
g.+ge 78a/15
g.+ı 152b/10
g.+ını 116a/12, 116a/13
g.+nı 76b/7
gūr kııl-: mezar, kabir yapmak
g. kı.-ip 152b/11

gūristān (< Far. *goristān*) kabristan, mezarlık
g.+dın 76b/5

gūrī (< Far. *gor* + Far. *ī*) bir mezar, bir kabir
g. 154a/2

gurrān (< Far. *gurrān*) haykıran, gürleyen, homurdanan
ğ. 95b/14

gurre (< Ar. *gurraʿ*) aklık, parlaklık, aydınlık
ğ. 128a/6
gurre-yi teʿemmül ü bñiş: görüş ve düşüncenin parlaklı
ğ.-yi t. ü b. 101a/3

gurūr (< Ar. *gurūr*) gurur, kibir
ğ. 142a/2, 16b/10, 39a/1

guşşā (< Ar. *guşşāʿ*) keder, kaygı, tasa
ğ. 108a/15, 50a/14, 76a/7, 85b/10
ğ.+nı 151a/10, 75b/12
ğ.+sı 119a/7
ğ.+sıdın 160a/7
ğ.+sını 159b/1

gūşe (< Far. *goşa*) köşe, bucak
g.+de 76a/3, 41a/15, 93b/3
g.+ge 38b/4, 39b/8
g.+side 107b/10, 41a/2
g.+sige 42a/3
g.+sini 42a/2

gūşe-nişīn (< Far. *goşa-nişīn*) köşeye çekilme, insanlardan uzaklaşma
g. 124a/14, 124a/15, 76a/1

gūşe-nişīnlığ (< Far. *goşa-nişīn* + Tü.+*līg*) köşeye çekilme, insanlardan uzaklaşma krş.
gūşe-nişīnlık

g.+ığa 67a/13

gūşe-nişīnlık (< Far. *goşa-nişīn* + Tü.+*lık*) köşeye çekilme, münzevilik krş. **gūşe-nişīnlığ**
g.+nı 75b/15, 77a/10, 77a/8, 14a/10

gūş-māl (< Far. *goş-māl*) kulak bükme, yola getirme
g. 57b/6

gūşt (< Far. *goşt*) et
g. 148b/12, 158a/8, 70a/4, 70b/12, 73a/4, 95a/8, 130b/14, 7a/15
g.+dın 112a/6, 156a/3
g.+ı 100a/12, 97b/12, 97b/10
g.+ıdın 168b/14, 70b/3, 97b/6, 97b/9, 168b/11, 168b/10
g.+ığa 130b/12
g.+ını 130b/12, 130b/14, 168b/6
g.+larını 63a/4
g.+nı 132b/15, 70a/2, 92b/11, 97b/6, 97b/9

gūyā (< Far. *goyā, gūyā*) 1. sanki, güya; 2. söyleyen, söyleyici
g. 100b/15, 103a/14, 103b/9, 106b/13, 106b/2, 108a/13, 108b/12, 10a/7, 111a/3, 112a/5, 113b/14, 116b/8, 119a/15, 120b/10, 121a/10, 123b/1, 125b/2, 125b/5, 126a/2, 129a/15, 129a/6, 129b/5, 131a/1, 132b/1, 135b/14, 138a/13, 13b/6, 141a/4, 143a/12, 147a/6, 149a/14, 14a/7, 151a/3, 153b/3, 167b/9, 25a/2, 28a/11, 39a/8, 3b/10, 3b/3, 42b/2, 49a/2, 4a/1, 4b/9, 50b/5, 54a/10, 57b/2, 57b/5, 57b/7, 59a/4, 59b/4, 59b/5, 62a/2, 65a/1, 65a/2, 65b/7, 66b/13, 73b/4, 76b/5, 79b/7, 7a/6, 80b/5, 87a/10, 90b/9, 91b/13, 94a/5, 94b/6, 95a/8, 9a/5
g.+lar 10a/1
gūyā-yı Tūr: Tūr dağındaki ağaç gibi mucizevi şekilde konuşan
g.-yı t. 96a/2

gūyālık (< Far. *goyā, gūyā* + Tü.+*lık*) söylemelik, konuşmalık
g.+ını 4a/3

gūyiyā (< Far. *gūyiyā*) sanki, güya
g. 155a/8

Gücerāt özel ad
G. 78a/3

guft ü gū (< Far. *guft-u-gū*) konuşma, sohbet

g. 155a/3, 36b/7, 45b/2, 68b/8, 76a/14, 131b/10, 164a/11, 20a/15, 20b/1

g.+da 104b/13

g.+nı 27b/15

güftār (< Far. *guftār*) söz

g.+ını 4a/3

güftār-ı şādık: güvenilir söz

g. -ı ş. 16b/6

güher (< Far. *gohar*, *guhār*) değerli taş, cevher, inci krş. **gevher**

g. 125b/9, 137a/2, 158a/12, 31a/12, 55b/3, 69b/6

g.+i 120b/4

g.+ığa 120b/10

g.+im 54b/15

g.+ni 31a/14, 3b/14, 55a/10, 55a/12, 55a/13, 55a/15, 55b/10, 55b/11, 55b/14, 55b/2

güher-i girān-bahā: çok pahalı inci, mücevher

g.-i g. 55a/10

güher-i kıymet: kıymetli cevher

g. 167b/15

güher-i şeb-çirāğ: geceyi aydınlatan mücevher, inci

g.-i ş. 101a/6, 54a/11

gül (< Far. *gul*) gül, çiçek

g. 103a/9, 111b/4, 133b/13, 19b/11, 20a/2, 20a/6, 20a/9, 20b/4, 21a/14, 56a/9, 78a/8, 7b/8, 80a/3, 80b/13

g.+de 7b/8

g.+din 20a/15

g.+ge 133b/15, 56a/8

g.+i 19b/13

g.+idür 160a/3

g.+idür-men 159b/9

g.+iniñ 9a/10

g.+ni 103a/1, 160a/3, 19b/10, 19b/7, 19b/9, 20a/1, 20a/11, 20a/13, 20a/3, 20a/7, 20a/8, 21a/14, 56a/10, 56a/11, 56a/13, 56a/9, 56b/12, 80b/13, 80b/14, 80b/15, 81a/1

g.+niñ 136b/10, 136b/8, 136b/9

gül-i bî-ḥār: dikensiz gül

g.-i ḥ. 56a/8

gül-i ḥandān: güleç gül

g.-i ḥ.+dur 161a/13

gül-i nergis: nergis çiçeği

g.-i n. 79b/5

g.-i n.+din 80b/15

g.-i n.+ni 81a/2

gül-i nev-şüküfte: yeni çiçeklenmiş gül

g.-i n. 17a/9, 19b/6

gül-i sürḥ: kırmızı gül

g.-i s. 79b/7

gül-i şad-berg: katmerli bir çeşit iri gül

g.-i s. 17a/7

gül-i tāze: taze gül

g.-i t. 20a/2

gülabī (< Far. *gulābī*) gül rengi

g. 17a/7

gül-berg (< Far. *gul-barg*) gül yaprağı

g. 68a/1

gül-deste (< Far. *gul-dasta*) gül demeti

g.+lerni 126b/2

gül-geşt (< Far. *gul*) gül seyri, gül gezintisi

g. 162b/8

gülistān (< Far. *gulistān*, *gul-sitān*) gül bahçesi

g. 19b/14, 9a/9

g.+da 141b/14

g.+dın 20a/8

g.+larğa 7b/7

gülistān-ı cennet-fezā: sonsuz cennetin gül bahçesi

g.-i c.+da 126b/7

gülü-bend (< Far. *gulū-band*) boğaz sargısı, boyuna sarılan bağ

g. 26b/13

gül-zār (< Far. *gulzār*) gül bahçesi

g.+dın 159a/14

g.+ını 9a/9

g.+nı 141b/14

gümān (< Far. *gumān*) şüphe
 g. 146a/14, 44a/15
 g.+ım 146a/11
 g.+ımnı 146a/10
gümān bol-: şüphelenmek
 g. b.-sun 106a-1
 g. b.-updur 145b-11
gümān kıl-: şüphelenmek
 g. k.-dı 159a/2
 g. k.-ıp 146a/10, 95b/1
günāh (< Far. *gunāh*) Allah'ın emirlerine aykırı olarak görülen iş, dini suç krş. **güneh**
 g. 169a/6, 91a/5
 g.+dın 137b/10
 g.+dur 16b/8
 g.+ı 53a/11
 g.+ımdın 86a/5
 g.+ını 157b/14, 35b/1
 g.+ınge 16b/8
 g.+larını 21b/6
 g.+larığını 16b/9
 g.+nı 166b/4
günāh kıl-: günah işlemek
 g. k.-dım 89a/2
 g. k.-ğandurlar 21b/6
güneh (< Far. *gunah*) Allah'ın emirlerine aykırı olarak görülen iş, dini suç krş. **günāh**
 g.+ğa 137b/15
 g.+sini 159b/1
güneh kıl-: günah işlemek
 g. k.-ma 137b/15, 138a/4
güng (< Far. *gung*) dilsiz
 g. 10a/6, 105a/8
gürbe (< Far. *gurba*) kedi
 g.+niğ 133a/14
gürisne (< Far. *gursna, gurusna, gurasna, gurisna, gursina*) aç, fakir
 g. 85b/15, 86a/6
 g.+dür 89b/7
 g.+dür-men 70b/8
gürisneliğ (< Far. *gursna, gurusna, gurasna,*

gursna, gursina + Tü.+*līg*) açlık, fakirlik krş. **gürisnelik**
 g.+dın 149b/15
gürisnelik (< Far. *gursna, gurusna, gurasna, gursna, gursina* + Tü.+*lik*) açlık, fakirlik krş. **gürisneliğ**
 g.+ni 91a/3
gürg (< Far. *gurg*) kurt, canavar
 g. 101b/3, 101b/10, 5b/2, 79a/5, 96b/12, 96b/15, 96b/6, 96b/7, 97a/3, 97a/4
 g.+ni 133a/14, 97a/7, 97a/8, 97a/9
gürz (< Far. *gurz*) eskiden silah olarak kullanılan uzun saplı, büyük demir topuz
 g.+i 166a/12, 166a/13, 163b/1
güşād (< Far. *guşād*) açma, açılma
 g. 64a/2, 95a/4
güşād kıl-: açmak, açılmak
 g. k.-ur-men 71b/12
güşāde (< Far. *guşāda*) açılmış, açık, ferah
 g. 153b/10, 53b/2, 68a/6
güşāde kıl-: açmak, açılmak
 g. k.-ur 10a/11
güşāde-rüylük (< Far. *guşāda*-Tü.+*luḡ*) açık yüzlülük
 g.+dın 153b/1
güşādlik (< Far. *guşād* + Tü.+*lık*) açmalık, açılmışlık
 g. 153a/11
güvāh (< Far. *guvāh*) şahit, delil, tanık
 g. 114b/10, 122b/10, 19b/7, 76a/13
 g.+dur 171a/2
 g.+ğa 106a/2
güvāh kıl-: tanıklık etmek
 g. k.-ıp 104a/7
güvāhlıḡ (< Far. *guvāh* + Tü.+*līg*) şahitlik, tanıklık krş. **güvāhlık**
 g. 74b/6
güvāhlık (< Far. *guvāh* + Tü.+*lık*) şahitlik, tanıklık krş. **güvāhlıḡ**
 g. 21b/9, 8b/9
 g.+ğa 21a/8
güzār (< Far. *guzār*) geçme, geçiş krş. **güzer**

g. 12b/14

g.+ı 71b/2

g.+ıdın 38a/10

güzârlık kıl-: geçmek, geçişmek

g. k.-dı 108a/12

güzer (< Far. *guzar*) geçme, geçiş krş. **güzâr**

g. 33b/8

g.+i 111a/13, 127b/11, 78a/12

güzer-i şehri: şehri geçme, dolaşma

g.-i ş.+ge 3b/11

H/Ĥ/Ḥ

ḥaber (< Ar. *ḥabar*) haber

ḥ. 101b/12, 107b/9, 109b/3, 113a/10, 116a/12, 116a/14, 117a/13, 11a/10, 11a/11, 123b/8, 129a/9, 12a/14, 142a/14, 146a/4, 14b/10, 14b/13, 14b/14, 14b/5, 14b/7, 152a/9, 152b/6, 157a/15, 169a/4, 170b/2, 171b/10, 17a/1, 17a/10, 21a/12, 21b/13, 47b/14, 48a/5, 68b/2, 74b/3, 74b/5, 7b/7, 80b/10, 83a/15, 88b/12, 89b/15, 97a/8, 66b/8, 59a/9

ḥ.+dür 114a/8

ḥ.+ge 80a/11

ḥ.+i 145a/2

ḥ.+ini 113a/14, 57b/13, 74a/13, 80a/15, 85b/8, 86a/12

ḥ.+iñ 17a/10

ḥ.+lerni 20b/8

ḥ.+ni 109b/7, 110b/4, 112b/12, 116a/10, 122b/2, 125a/11, 152a/5, 162b/14, 162b/15, 163a/15, 163a/3, 164a/3, 24a/6, 25a/14, 29b/8, 48a/8, 53a/9, 67b/15, 75b/4, 75b/5, 97a/8

ḥaber-dār (< Ar. *ḥabar* + Far. *dār*) haberli

ḥ. 12a/8, 49a/1, 74b/4, 7b/11, 89a/7

ḥ.+dur-men 124a/13

ḥaber-dār bol-: haberdar olmak

ḥ. b.-dı 97b/3

ḥ. b.-dı erte 122a/7

ḥ. b.-ğan 18b/1

ḥ. b.-ğanı 5b/13

ḥ. b.-ğāy 61b/5

ḥ. b.-ğıl 73b/14

ḥ. b.-madı 108b/5

ḥ. b.-madılar 112b/6

ḥ. b.-madıñ 26a/6

ḥ. b.-mağay 132b/13

ḥ. b.-masun 20b/10

ḥ. b.-may-sen 28b/7

ḥ. b.-sa 117a/12,

121b/6, 122a/2, 128b/4, 131a/15, 150b/8, 23b/12, 60a/10, 60a/12, 93a/13, 93b/7

ḥ. b.-salar 104b/1, 113a/9, 59a/13, 95b/7

ḥ. b.-up 126b/14, 127a/15, 12a/14, 146a/13

ḥaber-i hoş: güzel, hoş haber

ḥ.-i ḥ. 80a/11

ḥaberçi (< Ar. *ḥabar* + Tü.+çi) haberci

ḥ. 80a/15

ḥ.+sidür 83a/14

ḥabīb (< Ar. *ḥabīb*) sevilen kişi, sevgili, dost

ḥabīb-i bî-çāre: çaresiz sevgili, dost

ḥ.-i b. 158b/14

ḥabīb-i şādık: sadık dost

ḥ.-i ş. 65b/2

ḥabīs (< Ar. *ḥabīs*) kötü, alçak, pis

ḥ. 133a/15, 146a/8

ḥabs (< Ar. *ḥabs*) hapis, alıkoyma

ḥabs kıl-: hapsetmek, alıkoymak

ḥ. k.-ğay 44a/11

ḥ. k.-mağğa 46b/7

ḥabṭ (< Ar. *ḥabṭ*) bir tartışmada karşısındakini cevap veremeyecek duruma getirip susturma, donup kalma

ḥabṭ bol-: donup kalmak

ḥ. b.-updur 131a/15

ḥac (< Ar. *ḥacc*) hac, Kâbe'yi ziyaret etme farızası

ḥ. 168a/8, 94a/10

ḥ.+dın 105a/9

ḥ.+ge 94a/9

ḥacālet (< Ar. *ḥacāla'*) utanma, utanç
ḥ.+din 140b/8
ḥ.+ge 117b/6

ḥacāt (< Ar. *ḥacāt*) istekler, dilekler, ihtiyaçlar
ḥacāt-ı dergāh: dergahın ihtiyaçları
ḥ.-ı d. 58a/12

ḥaccām (< Ar. *ḥaccām*) hacamatçı
ḥ. 138a/12, 138a/13, 138a/14, 139b/1, 140a/14, 140a/2, 140a/8
ḥ.+ğa 140a/3
ḥ.+nı 140a/13, 140a/5

Ḥāce Fer'ī özel ad
Ḥ.+ni 67a/14

ḥacet (< Ar. *ḥaca'*) ihtiyaç, gereklilik
ḥ. 117b/15, 127b/12, 139b/11, 150a/10
ḥ.+i 117b/13, 155b/3, 143a/10, 143a/13, 143a/4, 143a/6, 143a/8
ḥ.+idin 155b/1
ḥ.+ığa 141b/15
ḥ.+im 118a/1, 142b/4, 144b/11
ḥ.+iḡ 118a/4, 128a/3, 142b/3, 142b/5

ḥacet-mend (< Ar. *ḥaca'* + Far. *mand*) ihtiyaç sahibi, muhtaç
ḥ. 117b/13, 68a/5
ḥ.+ler 105b/8
ḥ.+ni 90b/6

ḥacib (< Ar. *ḥacib*) kapıcı, kapıcı başı
ḥ. 154a/9, 154a/11, 154a/15, 154b/2, 154b/4, 154b/7, 155b/15, 155b/3, 155b/5, 155b/8, 155b/9, 156a/1, 156a/5

ḥacil (< Ar. *ḥacil*) utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma düşmüş olan, küçük düşüp utanmış, mahcup olmuş (kimse)
ḥ. 104a/13, 116a/9, 118a/15, 66b/4, 82a/2

ḥaclet-zede (< Ar. *ḥaclet* + Far. *zade*) utanmış
ḥ. 139b/1

ḥadd (< Ar. *hadd*) sınır, seviye
ḥ.+i 29a/12, 30b/6

ḥ.+in 117a/9, 2a/11
ḥ.+iḡ 96a/12

ḥadd-i belāgat: belagatın son seviyesi
ḥ.-i b.+ge 107a/4, 130a/15, 130b/3

ḥadem (< Ar. *ḥadam*) hizmetçiler, odacılar
ḥ. 94b/15

ḥademī (< Ar. *ḥadam* + nispet eki *ī*) hizmetçilik
ḥ. 134b/15

ḥademīlik (< Ar. *ḥadam* + Tü.+lik) hizmetçilik
ḥ. 134b/13

ḥādim (< Ar. *ḥādim*) hizmet eden, yardımcı olan kimse
ḥ. 34b/8

ḥādimīlik (< Ar. *ḥādim*, nispet eki *ī* + Tü.+lik) hizmetçilik
ḥ. 134a/4

ḥadeng (< Far. *ḥadang*) kayın ağacından yapılan ok
ḥ.+ige 77b/14

ḥadeng-i direng: gecikme, duraksama oku
ḥ.-i d. 109b/9

ḥādise (< Ar. *ḥādise'*) olay, ortaya çıkan
ḥ. 100b/10, 160b/12, 50a/10, 6b/12, 96a/5

ḥafaḥān (< Ar. *ḥafaḥān*, *ḥafḥān*) yürek oynaması, çarpıntı, sıkıntı krş. **ḥafaḥān**
ḥ.+dur 9b/1
ḥ.+nı 23a/15

ḥafaḥān (< Ar. *ḥafaḥān*, *ḥafḥān*) yürek oynaması, çarpıntı, sıkıntı krş. **ḥafaḥān**
(Lexicon, 857/a)
ḥ. 67b/6

ḥāfiz (< Ar. *ḥāfiz*) koruyan, muhafaza eden
ḥ.+ı 19b/3

ḥāfizlīḡ (< Ar. *ḥāfiz* + Tü.+līḡ) hafızlık, koruma, muhafaza etme
ḥ.+ığa 18b/7

ḥāhla- (< Far. *ḥāh* + Tü.+la-) istemek
ḥ.-dı 22a/5, 24b/5
ḥ.-r-sen 13a/13

ḥaḳ (< Ar. *ḥaḳḳ*) 1. bir insana ait olan şey, bir kişiyle, bir şeyle ilgili olarak

ḥ.+ı 6a/9

ḥ.+ıda 11b/5, 32b/4, 44a/14, 155a/14

ḥ.+ında 123a/6

ḥ.+ıḡda 44b/3

ḥ.+nı 8b/1, 71a/2

2. Allah

Ḥ. 27a/8, 32b/4, 16b/9, 21b/15, 22a/1, 27b/4, 44b/8, 47a/3, 140a/6, 155b/14

Ḥ.+dın 3b/3, 3b/4, 27a/8, 27a/9,

Ḥ.+ğa 107b/15

Ḥ.+nı 155b/2, 72b/13

3. hisse, pay

ḥ.+ı 136b/1

ḥ.+ımız 27b/1

ḥ.+ımnı 15b/3

ḥ.+ını 156b/13

4. hakikat, gerçeğe uygunluk

ḥ. 7b/13, 27b/7, 28a/6, 166a/9

ḥ.+nı 28a/5

ḥāk (< Far. *ḥāk*) toprak

ḥāk-i pāk: temiz toprak

ḥ.-i p.+ni 171a/4

ḥākāret (< Ar. *ḥākāraʿ*) küçük düşürme, horlama

ḥ.+lerni 167b/6

ḥāk-biz (< Far. *ḥāk-biz*) sokakları süpüren, temizleyen kimse

ḥ. 55a/7, 55a/15, 55b/3, 55b/7

ḥ.+ge 55b/6

ḥ.+ğa 57a/9

ḥ.+ni 55b/2

ḥaḳīkat (< Ar. *ḥaḳīkaʿ*) gerçek, asıl, doğru

ḥ. 140a/14, 157a/8, 157b/14, 54b/13

ḥ.+deki 10b/2

ḥ.+i 10b/2, 139a/15

ḥ.+nı 81a/8

ḥ.+ni 154a/7, 55a/12

ḥaḳīkat-i ḥāl: durumun aslı, gerçeği

ḥ.-i ḥ. 68b/3

ḥ.-i ḥ.+dın 124a/13

ḥakīm (< Ar. *ḥakīm*) hikmet sahibi, bilge, filozof

ḥ. 147a/5, 147b/6, 147b/7, 168b/4, 169a/3, 1b/12, 25a/3, 33b/13, 34a/11, 34a/2, 34b/2, 42b/4, 42b/5, 171a/6

ḥ.+ğa 169a/2

ḥ.+ler 33a/9

ḥ.+lerdin 33b/13

ḥ.+ni 42b/5

ḥakīm-i ḥāzık: usta, işinde uzman doktor

ḥ.-i ḥ. 74a/10

ḥakīm-pīše (< Ar. *ḥakīm* +Far. *pēša*) bilge, filozof kişi, işi sanatı bilgelik olan

ḥ. 168b/3

ḥākīm (< Ar. *ḥākīm*) hükümdar, vali, âmir

ḥ. 16a/11, 16a/8, 16b/3, 25a/15, 27b/10, 27b/9, 28a/1, 68b/9

ḥ.+de 28a/5

ḥ.+ge 16b/2

ḥ.+ğa 16a/13, 68b/8

ḥ.+ni 16a/8, 27b/8

ḥ.+niḡ 27b/14

ḥākīr (< Ar. *ḥākīr*) değersiz, hor gözle bakılan

ḥ. 144a/15, 4a/12, 52b/13, 61b/1

ḥ.+dür 97b/1

ḥākīr-i bī-bizāʿat: yeteneksiz ve değersiz kişi

ḥ.-i b. 3a/3

ḥākister (< Far. *ḥākistar*) kül

ḥ.+din 59a/13

ḥāk-sār (< Far. *ḥāksār*) toz toprak içinde kalmış, perişan durumda

ḥ.+ı 164a/12

ḥāl (< Ar. *ḥāl*) hal, durum, oluş

ḥ. 151b/10, 152b/6, 159a/10, 160a/11, 30a/10, 63b/11, 69b/13, 156a/6

ḥ.+de 120b/6, 135a/13, 46b/15, 79a/11, 99b/10, 99b/8

ḥ.+de-sen 103b/2

ḥ.+dın 154a/9

ḥ.+dür 42a/3

ھ. + ڱا 133b/10, 133b/9, 51b/11, 62a/15, 62b/3
 ھ. + ıda 148a/12
 ھ. + ıdın 101b/12, 146a/2
 ھ. + ıڱا 120b/15, 51b/10
 ھ. + ım 160a/1, 35a/14
 ھ. + ını 167a/15, 2a/13
 ھ. + ıڭ 143b/11, 35b/7
 ھ. + ıڭا 148a/9
 ھ. + ıڭını 24a/5
 ھ. + ı 15b/8, 160a/4, 16b/4, 171b/13, 59a/9, 88a/6, 143b/7, 44b/12, 53a/15, 70a/4, 93a/4
 ھ. + ıڱا 151b/12
 ھ. + ım 36b/9
 ھ. + ını 148b/3, 168a/12, 6a/2
 ھ. + ıڭ 30a/14
 ھ. + ıڭا 66b/6
 ھ. + ıڭe 7b/11
 ھ. + ılarıdın 112b/6
 ھ. + ını 102b/1, 133b/3, 169a/2, 24b/3, 35a/10
 ھ. + ını 140a/14, 38b/9, 39b/10, 39b/15, 40a/4, 40b/9, 66a/10
ھال (< Ar. *ھال*) yüzdeki ben
 ھ. + ıge 40b/3
ھالā (< Far. *ھالā* < Ar. *ھال-an* (zarf)) şimdi bile, henüz
 ھ. 100a/2, 112a/15, 117b/4, 11b/13, 146a/14, 146b/3, 53a/15, 61b/7, 70b/15, 71a/13, 75a/1, 77a/11, 96b/15
ھالāş (< Ar. *ھالāş*) kurtulma, kurtuluş
 ھ. 121b/7, 131a/3, 162a/15, 166b/8, 21a/4, 23b/6, 26b/9, 29a/2, 34b/5, 41b/3, 63b/1, 65a/12, 65a/13, 96a/6
ھالāş bol-: kurtulmak, kurtuluşa ermek
 ھ. b. -dı 98b/12
 ھ. b. -duڭ 37a/4
 ھ. b. -ڭan 65a/12
 ھ. b. -ڭay-men 119b/4
 ھ. b. -ڭaylar 136b/4
 ھ. b. -ڭıl 150a/10
 ھ. b. -up 149b/15, 49a/2, 56b/6, 66a/14

ھ. b. -ur 38b/13
 ھ. b. -ur-sen 66b/7
 ھ. b. -urnı 75a/10, 98a/15
ھالāş kıl-: kurtarmak
 ھ. k. -dı 104b/5, 42a/9
 ھ. k. -dım 69b/15
 ھ. k. -dıڭ 91a/6
 ھ. k. -duڭ 79a/12
 ھ. k. -ڭanını 30b/7
 ھ. k. -ڭay-sen 73b/15, 98b/11
 ھ. k. -ıp 167b/7
 ھ. k. -maڭ 53a/12
 ھ. k. -sam 34b/3
 ھ. k. -saڭ 66b/4
 ھ. k. -ur 136a/3
 ھ. k. -ur-men 124b/6
ھالāşlıڭ (< Ar. *ھالāş* + Tü. + *lıڭ*) kurtuluş, kurtulma krş. **ھالāşlik**
 ھ. + ımıڭa 166a/15
ھالāşlik (< Ar. *ھالāş* + Tü. + *lik*) kurtuluş, kurtulma krş. **ھالāşlıڭ**
 ھ. 120b/7, 96a/6
ھالāyık (< Ar. *ھالā* + *یک*) mahluklar, yaratıklar
 ھ. 105a/1, 155a/8, 99a/8
 ھ. + dın 135b/6
 ھ. + ڱa 14b/10, 14b/7
 ھ. + ını 81a/15, 99a/8
ھāle (< Ar. *ھāla*) babanın kız kardeşi
 ھ. 74b/13
ھalel (< Ar. *ھالal*) bozukluk
 ھ. 100a/2, 114b/15, 116a/6, 34b/2
ھālet (< Ar. *ھāla*) hal, nitelik, keyfiyyet
 ھ. + de 140a/10, 151a/14, 52a/8, 89a/5
 ھ. + ı 101b/4, 59a/9
 ھ. + ide 100b/2, 120b/3, 155b/9, 70b/7, 86a/12
 ھ. + ını 131a/2
ھālet-i aşl: asıl, gerçek hal
 ھ. -i a. + ıge 72b/8
 ھ. -i a. + ıڱa 119a/4, 145a/4
ھāle-zāde (< Ar. *ھāla* + Far. *zāda*) hala çocuğu

h.+sini 18a/12

halhāl (< Ar. *ḥalḥāl*) kadınların süs için taktıkları halka, bilezik

h. 26b/13

Ḥālīk (< Ar. *ḥālīk*) Allah'ın bir ismi, yaratıcı

H. 155b/6

Ḥālīk-ı mūr: karıncayı yaratan

h.-ı m. 139a/7

ḥālī (< Ar. *ḥālī*) boş olma

h. 158b/15, 159b/14, 11b/14, 128a/8, 14a/4, 14b/3, 152b/5, 39b/4, 44b/3, 7a/13, 80a/15, 80b/2, 95a/7, 70a/7, 72b/6

h.+dür 132b/14

h. ermiş 80b/2

ḥālī kal-: boş kalmak

h. k.-ıpdur 14b/11

ḥālī bol-: kurtulmak

h. b.-dı 91a/2

h. b.-madı 152a/1

ḥālī kıl-: boşaltmak

h. k.-sam 160b/6

h. k.-sunlar 72b/6

ḥalīfe (< Ar. *ḥalīfā'*) halife, vekil

h. 126a/7, 126a/8, 94a/10, 94a/8, 94a/9, 94a/11

h.+ni 94a/8

ḥalīfe kıl-: halife yapmak, vekil kılmak

h. k.-ıp 70a/9

ḥalīm (< Ar. *ḥalīm*) yumuşak huylu, yumuşak

h. 52b/6

Ḥālīş özel ad

H. 69a/13, 71b/1, 72b/2, 72b/6, 73a/10, 73a/13, 73a/3

H.+dur 71a/4

H.+ni 72b/5

ḥalk (< Ar. *ḥalk*) boğaz

h.+ıda 39b/14

h.+ıga 32a/10, 40a/1

ḥalk (< Ar. *ḥalk*) 1. insanlar, insanlardan

bir bölük

h. 109a/9, 109b/13, 140a/13, 145b/4, 146a/1, 14b/5, 152a/8, 16a/14, 16b/1, 171a/6, 24a/2, 27b/14, 32b/6, 49b/6, 55a/8, 59a/12, 62a/7, 66b/6, 70a/7, 70a/8, 70b/1, 76a/15, 76a/7, 76b/5, 78b/10, 7b/14, 7b/6, 81a/15, 90a/3, 9b/8, 25a/9, 42a/5, 63a/14

h.+dın 118a/9, 167b/6, 19a/8, 72b/6, 77a/6, 58b/1

h.+durlar 10a/14

h.+ga 7b/1

h.+ı 108b/15, 39b/10, 70a/8, 39b/11

h.+ıga 11b/2, 120a/2, 139b/3, 52a/9, 82b/11

h.+ını 50b/14

h.+ka 116a/9, 134b/5, 137a/8, 76a/14, 79b/9, 85a/13

h.+nı 102b/13, 105b/6, 114b/15, 116a/15, 151b/1, 168a/11, 16a/12, 23b/5, 30a/2, 30a/7, 32b/2, 48b/12, 49b/4, 55b/12, 62a/14, 76a/14, 77a/8, 99a/11, 21b/12

h.+nı 151b/4, 155b/6

2. yaratma, yaratılma

ḥalk-ı mā-ḥaleḳallāh: Allah'ın yarattığı, yaratılmış

h.-ı m. 104b/4

ḥalk kıl-: yaratmak

h. k.-ıpdur 142a/8

h. k.-maḳdın 63a/14

ḥalka (< Ar. *ḥalka*) halka

ḥalka-yı bendelik: kölelik, tutsaklık halkası

h.-yı b.+ni 10a/1

ḥall (< Ar. *ḥall*) çözme, tahlil

h. 12b/8, 13a/5, 154a/13, 155b/3

h.+ini 155b/4

ḥall kıl-: çözmek, tahlil etmek

h. k.-maḳ 154a/12

ḥalta (< Ar. *ḥalta*) tasma

h.+dın 24b/3

ḥalvet (< Ar. *ḥalva'*) ıssız, تنها yer, başbaşa kalmak

h.+de 81b/1

h.+ge 132b/12

h̄alvet-h̄āne (< Ar. *h̄alva'* + Far. *h̄āna*) yalnızlık odası, تنها oda

h.+sige 111b/7, 126a/3, 80b/14, 88b/9

h̄am (< Far. *h̄ām*) eğri, bükülmüş, kıvrım

h̄am kıl-: eğmek, bükmek, kıvrırmak

h. k.-dı 57b/5

h. k.-ur 136b/11

h̄amā'il (< Ar. *h̄amā'il*) sağ omuzdan sol kalçaya kadar uzanıp ucuna kılıç takılan kayış; muska, tılsım

h̄amā'il-i zerrin: altın renkli muska

h.-i z. 156b/11, 156b/12

h̄amākat (< Ar. *h̄amāka'*) ahmaklık

h. 65a/15

h.+ıdın 121a/10, 121a/8

h̄amd (< Ar. *h̄amd*) kulun Allah'ın yüceliğini, sonsuz lutuf ve ihsânı karşısında yaratanına minnet ve şükran duygularını bildirmesi

h. 107b/15

h̄āmil (< Ar. *h̄āmil*) kendinde bulunduran, sahip olan, yüklenmiş olan, taşıyan

h.+ni 155b/12

h̄āmīle (< Ar. *h̄āmīla*) hamile, yüklü

h. 107b/5

h.+si 82b/1

h̄āmīle bol-: hamile olmak

h. b.-madı 78a/10

h̄āmīle kal-: hamile kalmak

h. k.-dı 82b/1

h̄aml (< Ar. *h̄aml*) yorma, atıf, isnat etme

h̄aml kıl-: yormak, isnat etmek

h. k.-dı 41a/13

h̄amlık (< Far. *h̄ām* + Tü.+*lik*) eğiklik, eğrilik

h. 61a/13

h̄amīr (< Ar. *h̄amīr*) hamur, maya

h.+din 38b/12, 38b/6, 38b/8, 78a/9

h̄amīr kıl-: hamur yapmak

h.-ıp 38b/2

h̄āmūş (< Far. *h̄āmoş*) suskun, sessiz

h. 49b/12

h̄āmūşluk (< Far. *h̄āmoş* + Tü.+*lık*) suskunluk, sessizlik krş. **h̄āmūşluk**

h. 42b/9

h.+ını 42b/5

h̄āmūşluk (< Far. *h̄āmoş* + Tü.+*luk*) suskunluk, sessizlik krş. **h̄āmūşluk**

h. 34b/6

h̄ancer (< Ar. *h̄ancar*) hançer

h. 113b/2

h.+ni 29b/3

h̄ancer-i h̄ūn-āšām: kan içen hançer

h.-i h. 162b/2

h̄ancere (< Ar. *h̄ancara'*) gırtlak, boğaz

h̄ancere-i h̄alk: gırtlakta harflerin çıktığı yer

h.-i h.+ığa 90b/14

h̄andān (< Far. *h̄andān*) gülen, sevinçli

h. 146a/6, 33b/10, 4a/14, 79b/7, 80a/2

h̄ande (< Far. *h̄anda*) gülüş

h. 83b/12, 81b/6

h.+si 81b/7

h.+sidin 80b/13

h.+sini 81a/10, 81a/9

h̄āne (< Far. *h̄āna*) ev, hane, konut

h.+side 64a/6

h.+sidin 67b/1, 68a/1, 78a/9, 84a/8

h.+sige 50b/5, 75b/1

h̄āne-yi seyr: seyir evi

h.-yi s.+idin 119a/15

h̄ān-kāh (< Ar. *h̄ān-kāh* < Far. *h̄āngāh*) dervişlerin zikir ve sohbet mekanı, tekke

h.+larığa 105b/6

h̄ān-kāh-niṣīn (< Ar. *h̄ān-kāh* < Far. *h̄āngāh* + Far. *niṣīn*)

h̄ān-kāh-niṣīn: tekkede oturan

h. 126a/3

h̄ānmān (< Far. *h̄ānmān*) ev, yuva, aile

h.+nı 157b/12

h̄anzal (< Ar. *h̄anzal*) Ebucehil karpuzu veya acı hıyar denen bitki

h. 65a/15

h̄ar (< Far. *h̄ar*) eşek

h. 126b/8

hār (< Far. *hār*) diken
h. 109b/14, 116b/14, 159b/10, 64b/11, 90a/9

hārāb (< Ar. *hārāb*) yıkık, viran
h. 169a/10, 6a/1, 90a/7, 43b/9
hārāb bol-: yıkılmak, viran olmak
h. b.-masa 43b/9
h. b.-sun 43b/8
hārāb kıl-: yıkmak, viran etmek
h. k.-dı 17a/11, 99a/7
h. k.-ıp 43b/2

hārāblik (< Ar. *hārāb* + Tü.+*lik*) yıkık, viranlık
h.+dür 37b/2

hārāc (< Ar. *hārāc*) haraç, müslüman olmayanlardan alınan vergi
h.+nı 104b/4

hārām (< Ar. *hārām*) yasak, doğru olmayan, hak olmayan (şey)
h. 10a/12
h.+dın 167b/1
h.+dur 10a/4, 9b/2
h. èrmiş 10a/12
h.+ı 167a/15

hārām-zāde (< Ar. *hārām* + Far. *zāda*) soysuz, ahlaksız kimse, haram yiyici
h. 100b/3, 145a/9, 88a/14, 88b/3

hārāret (< Ar. *hārāra'*) sıcaklık, vücut ısısı, ateş
h. 25a/1
h.+i 6a/14
h.+idin 131a/13, 60a/8
h.+ni 158a/10
hārāret-i bāṭın: iç yanması, mide yanması
h.-i b. 76b/13

harc (< Ar. *harc*) bir iş için harcanan para, masraf
h. 17b/8
h.+ı 108a/15, 108b/1, 113b/6, 153a/3, 15a/8
harc kıl-: harcamak, sarfetmek
h. k.-dı 149b/10

h. k.-dın 115a/15
h. k.-ğıl 125a/13
h. k.-ıp 71b/14
h. k.-sak 14a/5
h. k.-sağ 5a/3
h. k.-ur èrdiler 127b/13, 15a/10

harclık (< Ar. *harc* + Tü.+*lık*) harçlık, masraflar için harcanacak para
h.+dın 13b/11

harcī (< Ar. *harcī*) harçlık
h. 139b/12
harcī kıl-: harçlık yapmak
h. k.-ğıl 99b/4
h. k.-ınlar 113b/6

harcılık (< Ar. *harcī* + Tü.+*lık*) harçlık
h.+dın 150a/10

harçeng (< Far. *harçang*) yengeç
h. 120a/11

hareket (< Ar. *haraka'*) hareket
h. 159b/8, 59a/9, 60b/1, 77a/1
h.+de 78a/10, 92b/11, 92b/3
h.+din 101a/14, 101b/13, 145b/9, 162a/2, 76b/11
h.+dür 40a/3
h.+ge 10a/10, 47b/1, 52a/9, 58b/11, 58b/8, 59a/4, 59a/8, 60a/14, 77b/2, 79a/8
h.+idin 60b/13
h.+ini 131a/6, 145b/10
h.+ni 59a/3
hareket-i bī-cā: yersiz hareket
h.-i b. 126b/2
hareket-i eflāk: feleklerin hareketi
h.-i e. 60b/11

hareketlīg (< Ar. *haraka'* + Tü.+*līg*) hareketli
h. 52a/11

harem (< Ar. *haram*) müslüman saray, konak ve evlerinde yabancı erkeklerin giremediği, yalnız kadınlara mahsus bölüm
h.+ğa 159a/9
h.+i 159a/3, 159b/7

̣.+ide 34b/15
 ̣.+ni 164a/7
̣arem-i sarāy: sarayın yabancı erkeklerin giremediği, yalnız kadınlara mahsus bölümü
 ̣.-i s.+da 160a/9
 ̣.-i s.+dın 6a/4
 ̣.-i s.+ğa 163b/10
 ̣.-i s.+ığa 163b/5, 164a/11, 34b/13, 34b/14, 34b/15, 83a/2
 ̣.-i s.+nı 164a/1
̣arf (< Ar. *ḥarf*) söz, laf
 ̣.+i 157b/14
̣arf kı-: söz etmek, bir şeyden bahsetmek
 ̣. k.-ip 80a/5
̣arf-ı ḥikāye: hikāye anlatmak, hikāyenin sözleri
 ̣.-ı ̣.+ge 92a/14
̣argāh (< Far. *ḥargāh*) büyük çadır
̣argāh-ı šāhān: padişahların büyük çadırı
 ̣.-ı ş. 119b/13
̣ār-gūş (< Far. *ḥār-goş*) tavşan
 ̣.+ge 40a/12
̣arīdārlik (< Far. *ḥarīdār* + Tü.+lik) alıcı, müşteri
̣arīdārlik kı-: alıcı, müşteri olmak
 ̣.-dı 4a/4
 ̣.-madı 13b/10
 ̣.-ur 27a/12
̣arīf (< Ar. *ḥarīf*) adam
 ̣. 37b/13
 ̣.+i 97b/14
 ̣.+ler 31a/1
 ̣.+leridin 31a/15
̣arīf-i kavī-heykeli: güçlü vücutlu adam
 ̣.-i k. 97b/14
̣arīm (< Ar. *ḥarīm*) harem dairesi
̣arīm-i emānet: emanet edilmiş harem, özel alan
 ̣.-i e.+dür 159b/7

̣arīş (< Ar. *ḥarīş*) bir şeyi elde etmek hususunda aşırı derecede istekli olan, hırslı
 ̣. 5b/1
̣āristān (< Far. *ḥāristān*) dikenlik, çalılık
̣āristān kı-: dikenlik, çalılık haline getirmek
 ̣. k.-dı 19b/14
̣ārlik (< Far. *ḥār* + Tü.+lik) dikenli
 ̣.+dur 62b/15
̣vārlik (< Far. *ḥvār* + Tü.+lik) itibarsızlık, hakirlik
 ̣. 106b/11, 116b/13, 127b/8, 171b/4
 ̣.+dın 78b/13
 ̣.+ğa 5a/12
̣ar-mūhre (< Far. *ḥar-muhra*) katır boncuğu
 ̣. 54b/15
̣ār-pūşt (< Far. *ḥār-pušt*) kirpi
 ̣. 45a/11, 45a/14, 45a/7, 45a/8, 45a/9, 45b/12, 45b/13, 45b/15
̣arrād (< Ar. *ḥarrāt*) çıkırıkçı, tornacı, ağaç yontucu krş. **̣arrāt**
 ̣. 14b/9, 15a/1, 15a/12, 15a/7, 15b/6, 15b/9, 15a/14, 16a/1, 16a/11, 16a/3, 16a/5, 16a/9, 16b/8, 26a/2, 26b/12, 27a/11, 27a/2, 48a/10, 13b/8, 13b/2, 26a/14
 ̣.+dın 15b/8, 16a/5
 ̣.+ğa 26b/8
 ̣.+ge 15a/11, 16b/10
 ̣.+nı 13b/3, 16a/6, 16b/12, 16b/5, 26b/8
 ̣.+nı 16b/5
̣arrād-ı bī-diyānet: dindar olmayan harrad
 ̣.-ı b. 15b/1
̣arrādlik (< Ar. *ḥarrāt* + Tü.+lik) çıkırıkçılık, tornacılık, yontuculuk
 ̣.+ı 13b/2
̣arrāt (< Ar. *ḥarrāt*) çıkırıkçı, tornacı, ağaç yontucu krş. **̣arrād**
 ̣. 13b/5, 14b/3, 15b/3
 ̣.+dın 14a/11
 ̣.+ıge 15a/15
 ̣.+ığa 14a/13

h. +ını 49b/15
h. +nı 15b/7
harrāṭī (< Ar. *ḥarrāṭ* + Far. *ī*) bir çıkırcı, bir ağaç yontucu
h. +niğ 12b/12
has (< Ar. *ḥass*) bilgisiz olma, kötü düşünceli olma
h. +dın 81b/14
hāṣ (< Ar. *ḥāṣṣ*) özel, has, hükümdara mahsus
h. 85a/13, 88a/10, 64a/6
ḥasāset (< Ar. *ḥasāsat*) hasıslık, cimrilik
h. +ige 171a/1
ḥasbīḥāl (< Ar. *ḥasb* + *ḥāl*, *ḥasb-ı ḥāl*) konuşup dertleşme
h. +nı 105a/12
ḥaseb (< Ar. *ḥasab*) soy, sop
h. 57b/11, 55a/3, 54b/7, 55a/4, 57a/11, 57b/12, 61a/10, 94a/4, 94a/13, 94a/14, 133b/1
ḥaseb-i ‘ālī: asil, yüce soy
h. -ı ‘ā. 101a/5
ḥaseblik (< Ar. *ḥasab* + Tü. +*lik*) soylu, asil
h. mü 54b/11
ḥased (< Ar. *ḥasad*) kıskançlık
h. +din 116b/13
h. +ni 126b/12
ḥasenāt (< Ar. *ḥasanāt*) iyi ve güzel işler
h. 52b/1
ḥāṣıl (< Ar. *ḥāṣil*) husule gelen, ortaya çıkan, netice
h. 119b/7, 143a/14, 172a/8, 77a/5
h. +ını 4a/6
ḥāṣıl bol-: husule gelmek, ortaya çıkmak
h. b. -dı 86b/12, 91a/6
h. b. -gay 136a/7, 34a/1, 48b/14
h. b. -madı 121a/3, 33b/9
h. b. -mağanı 34a/1
h. b. -mas 58a/4, 93b/14
h. b. -masa 58a/7
h. b. -maydur 162a/8, 1b/7
h. b. -sa 10a/14
h. b. -ur 114b/5, 146a/15, 150a/4,

60b/11, 61a/8
h. b. -ur érđi 149b/6, 1b/9
ḥāṣıl kııl-: ortaya çıkarmak
h. k. -dım 19a/4
h. k. -dın 8b/6
h. k. -ğanı 84a/7
h. k. -gay 94a/1
h. k. -gay-men 26a/8
h. k. -gıl 37b/11
h. k. -ğuça 124a/3
h. k. -ıp 56a/10
h. k. -sam 136b/15
h. k. -ur érđiler 6b/15
h. k. -ur-sen 30a/2
ḥāṣıl-ı kelām: sözün özeti
h. -ı k. 27a/15
ḥāṣıl-ı tahṣıl: eğitimin neticesi
h. -ı t. +ındın 34a/12
ḥāsid (< Ar. *ḥāsid*) kıskanç
h. +ler 165a/3
ḥāsid-i ḥor: değersiz, kıskanç kişi
h. -i h. +dın 130a/11
ḥāsīs (< Ar. *ḥāsīs*) değersiz, adi
h. 133a/15, 58a/15
ḥāṣiyyet (< Ar. *ḥāṣiyya*) nitelik, özellik
h. 158a/13, 171a/5, 171a/6, 49b/6
h. +i 168b/5, 24a/3, 44b/13, 44b/7
h. +idin 149a/12
h. +idür 168b/2, 92a/15
h. +leri 116b/2
ḥāṣlet (< Ar. *ḥāṣla*) insanın yaratılışındaki huyu, tabiatı, mizacı
h. 61a/10, 61a/11
h. +i 61a/12
ḥāṣletlik (< Ar. *ḥāṣla* + Tü. +*lik*) huy, özellik
h. 61a/11
ḥāṣm (< Ar. *ḥāṣm*) hasım, düşman
h. +larını 165b/15
h. +nı 45b/4
ḥāṣm-ı za‘if: zayıf, güçsüz düşman

h. -ı z. 97b/15

hasret (< Ar. *hasra'*) hasret, özlem
h. 171b/4, 28a/9, 89b/3

hasretliġ (< Ar. *hasra'* + Tü.+ *liġ*) hasretlik
h. 153b/5

Haşşe özel ad
H. 161b/15, 162b/15, 162b/3, 162b/6, 163a/13, 163a/8, 162a/14, 165b/10
H.+ge 162b/14
H.+ni 162b/12, 162b/9, 163b/1, 163b/8, 165b/12, 163b/10
H.+niġ 162b/4, 162b/8, 163b/5, 166a/3

haste (< Far. *hasta*) hasta, yaralanmış
h. 158a/2
h.+dür 35a/5

hasūd (< Ar. *hasūd*) kıskanç, haset
h. 40a/13

haşem (< Ar. *haşam*) bir kimsenin yanında bulunanları, maiyet
h.+ni 94b/15

Hāşim özel ad
H.+ġa 150a/13

haşmet (< Ar. *haşmat*) büyüklük, heybet
h. 3b/7
h.+im 128b/1
h.+imni 80a/6

haşr (< Ar. *haşr*) toplama, bir araya getirme
h. 44b/14

haṭā (< Ar. *haṭā'*) hata, kusur
h. 109a/14, 166b/10, 23a/12, 35a/11, 70b/1, 91a/11
h.+dur 130a/8
h.+sıda 23a/11
haṭā kıl-: hata yapmak, kusur işlemek
h. k.-ip 146a/3, 74b/15
h. k.-ıpdur-men 48b/6

haṭar (< Ar. *haṭar*) tehlike
haṭar-ı 'azim: büyük tehlike
h. -ı 'a. 33b/6

haṭar-nāk (< Ar. *haṭar* + Far. *nāk*) tehlikeli,

korkulu, korkunç
h. 5a/4

haṭarlık (< Ar. *haṭar* + Tü.+ *lik*) tehlikeli, sakıncalı
h. 26b/5, 26b/7

haṭāi (< Ar. *haṭā'* + Far. *ī*) bir hata, bir kusur
h. 161a/9

hātem (< Ar. *hātām*) 1. mühür
h. 11b/9
2. yüzük
h.+ini 69b/7

Hātem özel ad
H. 69b/7

hāṭır (< Ar. *hāṭır*) zihin, fikir, gönül
h. 106a/5, 116a/7, 58b/9
h.+ı 151a/12
h.+ıda 135a/9, 146a/6, 151b/2
h.+ıge 157a/10
h.+ıġa 115b/12, 26b/15
h.+ım 112a/3, 19a/6
h.+ımda 144b/10
h.+ımdın 53b/6
h.+ımnı 160b/6, 43b/2
h.+ını 30b/5
h.+ıñ 87b/6
h.+ıñdın 9a/2
h.+ıñge 6b/6
h.+ıñġa 100a/2, 106a/1
h.+ıñnı 160a/13, 85a/7
h.+larıġa 157a/11
h.+nıñnı 43a/2

haṭīb (< Ar. *haṭīb*) hitab eden, konuşmacı
haṭīb-i ra' nā-şī'ār: güzelliġi adet edinmiş hatib
h.-i r. 121a/11

Hātif özel ad
H.+dın 74a/8

haṭṭ (< Ar. *haṭṭ*) yazı, ferman
h. 40b/3, 61a/12
h.+nı 103a/15

hattā (< Ar. *ḥattā*) bile, dahi, üstelik, bundan başka, hem de

ḥ. 127a/7, 132a/5, 139b/6

ḥātūn (< Far. *ḥātūn* < ET *ḥatun/ḫatun* < Soğd. *ḥʼatēn*) kadın, zevce

ḥ. 131b/8, 135a/12, 146a/2, 155b/11, 156a/3, 156b/11, 158a/5, 159a/7, 159a/9, 160b/13, 160b/14, 160b/5, 165a/7, 167b/14, 168a/12, 168a/9, 168b/1, 168b/10, 168b/13, 168b/8, 169a/4, 171a/13, 2a/11, 36a/13, 36a/15, 36b/12, 36b/2, 36b/5, 36b/9, 37a/3, 37b/11, 37b/14, 37b/3, 37b/7, 38a/6, 38a/7, 38b/15, 38b/8, 39a/1, 39b/11, 39b/5, 39b/6, 39b/8, 39b/9, 40a/3, 40b/3, 40b/4, 40b/9, 41a/1, 41b/2, 42a/3, 42a/8, 42b/14, 68a/9, 71a/8, 81a/6, 88b/1, 96b/2, 97b/5, 153b/12

ḥ.+dın 168b/3, 168b/7

ḥ.+ğa 40b/8

ḥ.+ı 37b/6, 40a/15, 2a/5, 156a/14, 165b/10, 167b/10, 168a/13, 171b/3, 171b/6, 167a/14, 40b/5, 31a/4, 164b/3

ḥ.+ığa 168a/8, 171a/13, 37b/12, 39b/2, 41b/12

ḥ.+ını 31a/1, 38a/15, 38b/14, 41b/11, 49a/13, 68b/5

ḥ.+lar 168a/9, 39a/13, 39a/15, 39a/6, 39b/1, 40a/12, 41b/3, 83b/5

ḥ.+larda 39b/7

ḥ.+lardın 41b/3, 41b/8

ḥ.+larnı 156b/3, 37a/8, 38a/14, 39a/12, 39a/7, 40a/11, 40a/5, 40a/6, 41b/10

ḥ.+larnıñ 153b/13

ḥ.+nı 153b/14, 155b/10, 168b/12, 169a/8, 2b/8, 36a/11, 38a/8, 39a/9, 41a/3, 41b/14, 41b/15, 68b/10, 36b/2

ḥ.+nıñ 36a/10, 36b/12, 41b/14, 89a/9

ḥ.+um 156a/14, 27b/12, 31a/2, 41a/15, 41b/1

ḥ.+umnı 160b/5, 31a/14, 27b/13

ḥātūn-ı pāk-dāmen: eteği temiz, namuslu, iffetli hatun

ḥ.-ı p. 162a/3

ḥātūnı (< Far. *ḥātūn* < ET *ḥatun/ḫatun* < Soğd. *ḥʼatēn* + Far. *ī*) bir kadın, bir hatun, hatun

ḥ. 2b/9, 38b/9, 39b/4, 41a/5, 156a/11, 38b/7, 41b/13, 42a/1, 36b/1

ḥavādiṣ (< Ar. *ḥavādiṣ*) olaylar, hadiseler

ḥ.+dın 37a/11

ḥavādiṣāt (< Ar. *ḥavādiṣ* + çoğul eki *-āt*) olaylar

ḥ.+dın 23b/9

ḥavādiṣāt-ı ‘ālem: alemde olup biten olaylar

ḥ.-ı ‘ā.+dın 7b/15

ḥavāle (< Ar. *ḥavālaʿ*) havale, bir şeyi başkasına devretme, bırakma

ḥ. 77b/14

ḥavāle kıl-: havale etmek, bırakmak

ḥ. k.-a-sen 92a/2

ḥ. k.-dı 10a/3, 133b/7

ḥavāss (< Ar. *ḥavāss*) duyular, hisler

ḥ. 25a/1

ḥavāss-ı pencegāne: beş duyu

ḥ.-ı p. 6a/1, 25a/2

ḥ.-ı p.+ni 24b/11, 76b/11

ḥavāṣṣ (< Ar. *ḥavāṣṣ*) saygın olanlar, seçkin kimseler

ḥ. 171a/5

ḥavāṣṣ-ı orda: karargahın seçkin kişileri

ḥ.-ı o.+ge 27b/10

ḥāver (< Far. *ḥāvar*) batı, fakat sıklıkla şâirler tarafından doğu olarak kullanılır; güneşin doğduğu taraf

ḥ. 12b/3, 41b/4

ḥ.+ni 37a/13

ḥāver-i gül-rîz: güller saçan güneş

ḥ.-i g. 40a/6

ḥavlı (< *avlu* < Yun. *avli*) evlerin ortasında üstü açık alan (TETTL, III, s. 494; VEWT 157b)

ḥ. 154b/14, 155a/1, 155a/2

ḥ.+da 21a/1

ḥ.+dın 127a/14, 154b/13

ḥ.+sını 154b/12

ḥayā edep (< Ar. *ḥayāʿ*) utanma, sıkılma, namus,

ḥ. 6a/5

ḥ.+dın 168a/14

ḥayāl (< Ar. *ḥayāl*) hayal, boş düşünce
ḥ. 108a/3, 126b/11, 22a/10, 33b/1, 60a/15, 96b/4, 17a/14
ḥ.+dur 18a/2
ḥ.+i 15b/8
ḥ.+imdaḳı 137a/15
ḥ.+imni 100a/12
ḥ.+larnı 137b/9
ḥ.+ni 104a/3, 93b/8
ḥayāl kıl-: hayal etmek
ḥ. ḳ.-dı 135a/1, 136b/4, 23b/13, 31a/9, 88a/2, 90a/9, 92a/15, 93b/5, 94b/9, 99b/10
ḥ. ḳ.-ğan 22a/12
ḥ. ḳ.-ıp 102b/10, 15a/10, 49b/6, 66a/5
ḥ. ḳ.-ıp-sen 90a/11
ḥ. ḳ.-maḳ kerek 1a/5
ḥ. ḳ.-may 6b/8
ḥ. ḳ.-ur érđi 65a/15
ḥayāl-ı bāṭıl: boş hayal
ḥ.-ı b. 51a/15
ḥayāl-i fāsıd: bozuk, kötü hayal
ḥ.-ı f. 104b/8, 29a/5, 96b/4
ḥ.-ı f.+ni 24b/8, 92b/4
ḥayāl-i ḥased: kıskançlık hayali
ḥ.-i ḥ.+ni 126b/12
ḥayāt (< Ar. *ḥayāt*) hayat ömür
ḥ. 118b/14, 32a/14, 32a/5, 43a/10, 44b/15, 45a/3, 77a/5, 45a/4
ḥ.+ıḡa 11b/13
ḥ.+ını 83b/13
ḥayāt-ı cāvidānī: daimi hayat
ḥ.-ı c. 4a/8
ḥayāt-ı ebedī: ebedi, sonsuz hayat
ḥ. 44b/13, 79b/10
ḥ.+din 45a/2
ḥayātlik (< Ar. *ḥayāt* + Tü.+ *lik*) hayat hakkı
ḥ. 122b/7
hayda- çifte koşulan hayvanı sürmek, dehllemek krş. YUyg. *haydī-*; *hayda-*, *hayde-*, (YUyg.TS, 150b; TETTL, III, s. 431); *heyde-* (UTİL, 1099b)

h.-dılar 164b/7
h.-p 68a/1
h.-sa 77b/8
ḥayf (< Ar. *ḥayf*) haksızlık, zulüm
ḥ. 130b/9, 136b/8
ḥayf kıl-: haksızlık yapmak, zulmetmek
ḥ. ḳ.-urlar 104b/3
ḥāyil (< Ar. *ḥā'ıl*) bir şeyin önünü kapayan, ileriye görmeye veya ileriye geçmeye engel olan şey, engel
ḥ. 136b/8
ḥāyil kıl-: engel olmak
ḥ. ḳ.-ıp 81a/1, 83a/3
ḥayl (< Ar. *ḥayl*) güruh, tâife
ḥ. 157a/7, 131b/4
ḥ.+ıda 43a/8, 166b/15
ḥ.+i 160b/8
ḥ.+ide 156b/8, 161b/13, 32b/12, 47a/9
ḥayme (< Ar. *ḥayma'*) çadır
ḥ.+ni 105b/6
ḥayme-i pādīṣāh: padişah çadırı
ḥ.-i p.+lar 124b/6
ḥayr (< Ar. *ḥayr*) yararlı, iyi
ḥ. 109a/12, 33b/14
ḥ.+nı 136a/15
ḥayrān (< Ar. *ḥayrān*) şaşkın, şaşırmış, şaşırıp kalmış
ḥ. 112b/1, 112b/3, 128a/10, 18b/2, 33a/3, 53b/5, 77a/2, 86b/11, 87b/12, 89a/4, 89a/5, 20a/3
ḥ.+dur-men 147a/13
ḥayrān bol-: şaşırmak, şaşırıp kalmak
ḥ. b.-dı 130a/4, 38b/8, 81a/5, 8b/5, 93a/10, 96b/12
ḥ. b.-dılar 102a/8, 114b/12, 27b/14, 29a/11, 4b/4, 55a/11, 7b/8
ḥ. b.-ğanımda 77b/6
ḥ. b.-ğanımı 112a/14
ḥ. b.-up 109b/15, 110b/1, 134a/6, 160a/8, 27b/11, 28a/2, 30a/5, 49b/7, 62b/5, 66a/7, 68b/6, 91a/9
ḥayrān-vār (< Ar. *ḥayrān-vār*) şaşkın gibi

h. 95a/7, 140a/2

hayrānlık (< Ar. *hayrān* + Tü.+*lık*) şaşkınlık

h.+da 111b/6, 120b/12, 47b/12, 85b/10

h.+ğa 106b/11

h.+ka 66b/2

hayrāt (< Ar. *hayrāt* + çoğul eki *-āt*) iyilikler, hayırlı işler

h. 132a/6

hayret (< Ar. *hayra'*) şaşma, şaşırma

h.+de 78b/1

h.+i 131b/15

hayrethğ (< Ar. *hayra'* + Tü.+*hğ*) şaşkınlık

h. 153b/5

hayr-gāh (< Ar. *hayr* + Far. *gāh*) hayır yeri

h.+nı 28b/8

hayşiyet (< Ar. *hayşiyat'*) şeref, onur, itibar

h.+i 171a/5

hayvān (< Ar. *hayvān*) 1. dirilik, canlılık

h.+nı 135b/7

2. hayvan, canlı şey

h. 101a/15

h.+dur 51b/12

h.+larnı 101b/8

h.+nıñ 52a/6

hayvān-ı çār-pā: dört ayaklı hayvanlar

h.-ı ç.+lar 45b/5

hayvān-ı nāṭıq: konuşan hayvan, insan

h.-ı n. 81b/15

hayvānāt (< Ar. *hayvān* + çoğul eki *-āt*) hayvanlar

h.+nı 134b/11, 134b/7

h.+nıñ 132a/15

hayvānāt-ı perende vü çerende: uçan ve otlayan hayvanlar

h.-ı p. 60a/3

hayvānī (< Ar. *hayvān* + nispet eki *ī*) hayvanla ilgili, canlıya ait

h. 60a/2

h.+dur-men 52a/4

hayvān-şifat (< Ar. *hayvān* + Ar. *şifat*) hayvan gibi, hayvan görünümlü

h. 58b/13

h.+dur 58b/9

hayyāle (< Ar. *hayyāle*) hilekâr, hileci

h.+dür 41b/10

hazān (< Far. *hazān*) sonbahar, güz

h. 136a/13, 21b/13

h.+ğa 136b/9

hazānıg (< Far. *hazān* + Tü.+*hğ*) sonbahar mevsimi

h.+ge 62b/13

hazıme (< Ar. *hazıme*) midenin sindirme gücü

h. 24b/15

hazır (< Ar. *hazır*) hazır, âmâde

h. 139a/15, 141b/11, 142a/4, 166a/1, 42a/4

h.+dur 170b/15

hazır bol-: hazır olmak

h. b.-gıl 150a/3

hazır kıl-: hazırlamak

h. k.-dı 20a/6

h. k.-dılar 165b/15, 171a/13, 42b/1, 83a/11, 83a/13

h. k.-ıp 83b/9

h. k.-sam 112a/15

h. k.-sunlar 165b/12, 42a/15, 83a/12

h. k.-ur-men 169b/11

hazır kıldur-: hazır ettirmek

h. k.-up 158b/3

hazırlıg (< Ar. *hazır* + Tü.+*hğ*) hazırlık

h.+ı 103b/14

hazıne (< Ar. *hazīna'*) 1. hazine

h. 118b/11, 130b/6, 139b/5, 93a/4

h.+lerim 118a/13

h.+sini 31a/13

hazıne kıl-: hazine oluşturmak

h. k.-ay 143a/5

2. devlet hazinesi

h.+lerni 157b/10, 118a/8

hazıne-hāne (< Ar. *hazīna'* + Far. *hāna*) hazinenin bulunduğu yer

h.+sideki 65a/3

ḥaẓir (< Ar. *ḥaḍir*) yeşillik (Ar.Eng.Dic., 328a)

ḥ. 3b/1

ḥaẓret (< Ar. *ḥaḍraʿ*) saygı saymak üzere büyüklere verilen ünvan

ḥaẓret-i ḥān: yüce han

ḥ.-i ḥ. 34a/12

ḥaẓret-i pādīṣāḥ: yüce padişah

ḥ.-i p. 35b/14

ḥaẓret-i sultān-ı enbiyā:
peygamberlerin sultanı olan yüce peygamber

ḥ.-i s.-i e. 70b/1, 78b/15

ḥazer (< Ar. *ḥizr*, *ḥazar*) sakınma, kaçınma

ḥazer kıl-: sakınmak, kaçınmak

ḥ. k.-gıl 22b/15

ḥ. k.-mak 58a/8

Ḥaẓret-i Ādem özel ad

Ḥ.-i Ā. 70a/10, 70a/9

Ḥaẓret-i ʿAlī: özel ad

Ḥ.-i ʿA. 130a/9

Ḥaẓret-i Cebrāʾil özel ad

Ḥ.-i C. 79a/1

Ḥaẓret-i Dāvud özel ad

Ḥ.-i D. 60a/2

Ḥaẓret-i Ḥʾāce özel ad

Ḥ.-i Ḥ. 59a/11

Ḥaẓret-i İmām özel ad

Ḥ.-i İ. 63a/14

Ḥ.-i İ.+dın 63a/13

Ḥaẓret-i İmām Şāfiʿ özel ad

Ḥ.-i İ. 63a/12

Ḥaẓret-i ʿİsā özel ad

Ḥ.-i ʿİ. 65b/2, 16a/11

Ḥaẓret-i İsmāʾil özel ad

Ḥ.-i İ. 55b/3

Ḥaẓret-i Meryem özel ad

Ḥ.-i M. 82a/15

Ḥaẓret-i Muʿāviyye özel ad

Ḥ.-i M. 121a/13, 121a/15

Ḥaẓret-i Muḥammed özel ad

Ḥ.-i M. 70a/12

Ḥaẓret-i Mūṣā özel ad

Ḥ.-i M. 70b/7, 70b/10, 70b/11, 70b/13, 70b/5, 78b/14

Ḥaẓret-i Nūḥ özel ad

Ḥ.-i N. 70a/1, 63b/11, 63b/12, 63b/14, 63b/15

Ḥaẓret-i Rābiʿa: özel ad

ḥ.-i R. 103b/9

Ḥaẓret-i Resūl-i Ḥudā özel ad, Allah'ın resulü, Hz. Muhammed

Ḥ. 70a/14

Ḥaẓret-i Süleymān: özel ad

Ḥ.-i S. 45a/6, 59b/15, 109a/13, 45a/12, 45a/3, 45b/14, 78b/15

hecr (< Ar. *hacr*) ayrılık

h. 17a/12

ḥeç (< Far. *ḥeç*) hiç, önemsiz, yok denecek kadar az

h. 100b/11, 101a/15, 101b/1, 101b/12, 102b/11, 103a/4, 103b/8, 104a/1, 105a/10, 108b/4, 109a/9, 109b/3, 110b/7, 112b/3, 112b/6, 113a/10, 114a/15, 116a/2, 116b/12, 117a/12, 117a/13, 118b/1, 119b/10, 119b/5, 119b/6, 11a/8, 124a/8, 125b/2, 126a/13, 126b/9, 127a/11, 127b/1, 128b/12, 128b/4, 128b/6, 12b/7, 130b/4, 131a/12, 132a/4, 132a/6, 132b/13, 135a/6, 136b/6, 13b/10, 140a/11, 140a/12, 141a/11, 142a/3, 145a/2, 147a/13, 148a/13, 148a/2, 148a/6, 148a/8, 148b/10, 14b/1, 150b/1, 150b/3, 150b/9, 151a/12, 151b/13, 153b/1, 153b/10, 153b/11, 153b/12, 157a/6, 160b/3, 160b/4, 161b/6, 162a/8, 165a/9, 166a/10, 168a/7, 169b/5, 17a/10, 18b/3, 19a/13, 19a/8, 1a/9, 20a/2, 20a/6, 23a/13, 23a/14, 24b/7, 26a/12, 2a/4, 30a/12, 31a/7, 31a/8, 33b/9, 34a/7, 35b/10, 35b/12, 39a/15, 3a/2, 41a/5, 41b/8, 46b/13, 47b/12, 42b/15, 59a/12, 48b/10, 49b/3, 4a/11, 4a/13, 4b/2, 51a/1, 52b/5, 53a/13, 53b/5, 55b/10, 55b/7, 55b/9, 56a/4, 58a/4, 59a/13, 5b/13, 60a/11, 60a/2, 62a/6, 62b/10, 62b/7, 63b/1, 65b/2, 67b/13, 67b/14, 67b/3, 67b/9, 68a/12, 68a/4, 69a/12, 32a/5, 6b/6, 70a/3, 73a/3, 73a/5, 73b/12, 74b/1, 74b/2, 76a/10, 78a/8, 78b/12, 78b/14, 80a/14, 81a/6, 82a/11, 82b/3, 83a/7, 83b/11, 83b/13,

83b/3, 85a/4, 87a/12, 89a/11, 89a/4,
89a/6, 8a/15, 8a/7, 90a/3, 92a/3,
92b/10, 93a/15, 93a/4, 95a/7, 96a/4,
96b/13, 96b/15, 98b/15, 99a/11,
99a/14, 9a/1

h.+din 103b/11

h.+ge 103b/8, 76a/4

heft-reng (< Far. *haft-rang*) yedi renk

h. 168b/8

hefte (< Far. *hafta*) bir hafta

h. 42b/9

helāhil (< Far. *halāhil*) öldürücü, zehir

h. 136b/13

helāk (< Ar. *halāk*) mahvolma, ölme

h. 100b/6, 114a/10, 170a/14

helāk bol-: helāk olmak, mahvolmak

h. b.-dı 120b/14, 148a/6, 149a/1

h. b.-sağ 66b/9

helāk kıl-: mahvetmek, yok etmek

h. k.-ur 100a/10, 63a/10

h. k.-ur-men 81a/5

helāket (< Ar. *halāka'*) lanetleme, yok etme, ölüm

h. 42b/9, 43a/2, 78a/11

h.+ge 112b/14, 51a/14, 5a/15, 47b/6

h.+ğa 103a/13

h.+idin 103a/14

helāklik (< Ar. *halāk* + Tü.+ *lik*) helaklik

h.+dür 77b/13

ḥelāl (< Ar. *ḥalāl*) dinin yasaklamadığı şey;
nikahlı eş (halk ağz.)

ḥ. 167b/1

ḥ.+i 167a/15

ḥ.+im 167b/8

ḥ.+ni 167b/2

hem (< Far. *ham*) hem, kuvvetlendirme
edatı; aynı zamanda, üstelik

h. 100a/2, 100b/2, 101a/14, 101b/1,
102a/3, 102a/4, 102a/6, 102b/13,
103a/4, 103a/6, 104a/11, 98b/10,
104a/12, 104b/9, 105b/3, 105b/4,
105b/5, 108a/10, 108a/12, 108a/5,
108b/3, 108b/7, 110a/15, 110a/5,
110b/9, 111a/10, 111a/11, 111b/1,
113a/3, 113b/8, 113b/9, 114a/10,

114b/4, 114b/5, 114b/6, 114b/7,
115a/15, 115a/4, 115b/3, 116a/14,
116a/9, 116b/2, 117a/13, 118a/10,
118b/2, 11a/11, 11a/13, 11b/11,
120a/10, 120a/11, 120a/7, 120b/11,
121b/3, 122a/11, 122a/9, 122b/12,
123a/10, 123a/11, 124a/3, 124a/9,
125b/11, 126a/1, 126a/9, 127a/2,
127a/5, 127a/7, 127b/14, 12a/10,
12a/14, 12b/3, 130b/8, 131a/1,
131a/3, 131a/8, 131b/6, 133a/5,
133a/7, 133a/9, 134a/11, 134b/15,
135a/12, 136b/11, 136b/15, 136b/3,
136b/5, 137a/6, 137b/3, 138a/12,
138b/1, 139a/10, 139b/6, 141a/13,
141a/14, 141b/4, 141b/5, 144a/7,
144a/9, 144b/2, 144b/5, 144b/7,
144b/8, 145a/14, 145a/2, 146a/14,
146b/13, 146b/14, 146b/3, 147a/12,
147b/13, 147b/14, 147b/5, 148a/13,
149b/13, 149b/14, 14a/3, 150a/10,
150a/4, 151a/2, 151a/5, 152a/2,
152a/8, 152b/13, 152b/3, 153a/10,
153b/10, 154a/13, 154b/5, 155b/8,
156a/11, 159b/1, 15a/14, 160b/6,
162a/6, 163b/14, 165b/6, 166a/13,
166b/9, 168b/3, 169a/4, 169b/12,
16b/11, 16b/2, 170b/1, 170b/14,
171a/1, 171a/14, 171a/4, 171a/8,
171b/7, 172a/3, 17b/6, 18b/8, 19a/14,
1b/11, 1b/4, 20a/3, 21a/10, 21a/13,
22a/2, 22b/10, 22b/14, 23a/2, 23a/9,
23b/8, 23b/9, 24b/5, 26b/15, 26b/6,
27a/4, 27a/6, 27b/12, 29a/4, 2a/15,
2b/13, 30b/12, 30b/2, 32a/1, 32a/14,
33a/10, 33a/12, 33a/15, 34a/14,
34b/12, 35a/2, 37a/7, 38a/4, 40b/3,
41a/2, 43b/10, 44b/4, 45a/11, 45a/7,
45b/1, 46a/6, 46b/9, 47a/3, 48a/1,
4b/5, 4b/9, 51b/14, 52a/11, 52a/13,
52b/11, 52b/9, 53a/8, 54a/3, 54b/4,
55a/14, 55a/5, 55b/8, 56b/1, 56b/5,
56b/8, 58b/6, 59b/12, 59b/13, 5a/5,
5a/6, 5b/11, 5b/12, 61b/10, 61b/12,
61b/6, 61b/7, 62a/15, 62b/14, 62b/3,
62b/5, 64a/7, 64b/5, 66a/10, 66a/15,
68b/1, 68b/14, 6b/2, 6b/4, 6b/9,
70a/11, 71a/13, 71b/8, 72b/10, 74a/7,
75a/1, 75b/8, 75b/9, 77a/11, 77a/7,
77a/9, 8b/13, 78b/5, 80a/13, 82a/6,
82b/12, 83a/6, 83b/5, 85a/1, 85a/2,
85a/6, 85b/10, 85b/2, 86b/12, 86b/13,
86b/8, 87b/1, 87b/2, 88a/11, 90b/12,
90b/13, 91b/4, 93a/13, 96a/14, 97a/1,
97a/15, 99a/11, 99a/13

hemān (< Far. *hamān*) derhal, o anda;
böylece, öylece

h. 115b/15, 124b/11, 128b/11, 128b/3,
130b/14, 138a/8, 6a/14, 71b/2, 79b/3,

7b/7, 18b/15

hemānā (< Far. *hamānā*) aynen, tıpkı

h. 128b/3, 5b/14, 70a/5, 80b/12, 93a/12

hem-bister (< Far. *ham-bistar*) yatak arkadaşı, aynı yastığa baş koyan (Steingass, 1508b)

h. 164a/10, 20b/7, 36b/1

hem-bister bol-: yatak arkadaşı olmak, aynı yastığa baş koymak

h. b.-dılar 41a/3, 6b/15

h. b.-duş 159a/12

h. b.-ğay 145b/7, 35b/4

h. b.-gıl 35b/11

hem-cins (< Far. *ham* + Ar. *cins*) cinsleri bir, aynı soydan

hem-cins bol-: aynı cinsten olmak

h. b.-mağ 29a/7

h. b.-mağlık 29a/10

hem-çün (< Far. *ham-çün*) aynı, tıpkı, gibi

h. 17a/8

hem-dem (< Far. *ham-dam*) canciğer arkadaş

h. 44a/5, 85b/4

h.+lerdin 43b/5

h.+leri 65a/5

heme (< Far. *hama*) cümle, hep, bütün

h. 101a/8, 101b/1, 101b/7, 102a/7, 102b/1, 103b/5, 108b/15, 109a/9, 10b/15, 115b/10, 116a/1, 116a/9, 116b/12, 118a/8, 118b/4, 11b/8, 126b/6, 131a/9, 132a/7, 134b/11, 134b/5, 139b/11, 13a/12, 13a/14, 140a/3, 141b/1, 14a/12, 14a/14, 14b/5, 14b/7, 14b/9, 150a/7, 151b/11, 152a/8, 155a/14, 10a/11, 15a/3, 16a/14, 16a/15, 22a/14, 23b/5, 24a/13, 48b/12, 49b/5, 55b/12, 57b/7, 58b/14, 58b/5, 58b/9, 59a/12, 59a/14, 59b/14, 5b/6, 60a/3, 60b/11, 60b/15, 61a/1, 61a/15, 61b/11, 61b/3, 61b/8, 61b/9, 62b/11, 65b/6, 67a/3, 68a/10, 69a/9, 70a/7, 72a/1, 72a/2, 76a/14, 76a/15, 76b/10, 76b/5, 78a/1, 7b/1, 7b/14, 7b/2, 80a/2, 84a/10, 84b/15, 89a/5, 89b/7, 89b/9, 94b/1, 97a/13, 99a/8, 10a/1, 10a/15

h.+din 156a/8, 28b/15, 50b/8, 52b/12, 84b/11, 84b/14

h.+ge 61b/4

h.+leri 101b/2, 105a/2, 105b/5, 128a/10, 148b/12, 14a/1, 51a/12,

72a/14

h.+lerige 72a/13

h.+lerini 26b/4

h.+miz 26b/5

h.+ni 115b/6, 16a/12, 28b/10, 53b/5

h.+si 105b/14, 110a/1, 124a/5, 168b/2, 28a/8, 46a/2, 59b/14, 81a/7

h.+sidi 118b/3

h.+sini 4b/3, 64a/15

hem-ḥāb (< Far. *ham-ḥāb*) yatak arkadaşı, aynı yatağı paylaşan

h. 36b/1, 164a/10, 88b/11

hem-ḥābe (< Far. *ham-ḥāba*) yatak arkadaşı, aynı yatağı paylaşan

h. 37b/11

hem-ḥāl (< Far. *ham* + Ar. *ḥāl*) aynı halde olan, durumları birbirine benzeyen

h. 95b/3

hem-ḥāne (< Far. *ham-ḥāna*) arkadaş, aynı evde oturan kimseler

h. 121a/10, 52b/10

h.+si 107a/5

hem-ḥāne kıl-: arkadaş olmak, aynı evi paylaşmak

h. ḳ.-dılar 65b/8

hemīn (< Far. *hamīn*) bu biçimde

h. 100b/5, 125b/3, 126a/12, 98a/8

hemīşe (< Far. *hamīşa*) sürekli, her zaman

h. 149a/2, 162a/10, 77b/14

hem-ḳafes (< Far. *ham* + Ar. *ḳafas*) kafes arkadaşı, aynı kafesi paylaşma

hem-ḳafes bol-: aynı kafeste olmak, aynı kafesi paylaşmak

h. b.-sa 87b/8

hem-ḳafes kıl-: aynı kafesi paylaşmak

h. ḳ.-dılar 4b/13

hemm (< Ar. *hamm*) üzüntü, gam, keder, kaygı, hüzn

h. 46a/2

hem-maḳāl (< Far. *ham* + Ar. *maḳāl*) sözleri aynı olan, aynı sözü söyleyen

h. 95b/3

hem-meclis (< Far. *ham* + Ar. *maclis*) aynı mecliste olma, aynı meclisi paylaşma

h. 33a/14, 72b/15

hemşire (< Far. *ham-şira*) kız kardeş

h. 70b/4
h.+si 84a/6, 86b/2, 86b/8
h.+sini 76a/9
hem-nişîn (< Far. *ham-nişîn*) teklifsiz arkadaş, birlikte oturulup kalkılan kişi
h. 13a/7, 52b/10, 73b/7, 89a/11, 95a/1
hem-rāh (< Far. *ham-rāh*) yoldaş, yol arkadaşı
h. 100a/3, 100a/7, 105b/4, 105b/5, 108b/3, 113a/7, 135a/11, 13b/9, 144b/4, 148b/13, 26b/2, 32a/6, 42a/6, 54a/9, 55b/1, 56b/11, 5b/4, 66a/1, 69a/3, 69b/10, 69b/11, 71b/1, 72b/13, 72b/5, 73a/10, 76a/10
h.+ı 148a/12
h.+ım 26b/15
h.+ımnı 148a/11
h.+ını 38b/5, 55b/10
h.+ları 55b/2, 72b/12
h.+larıdın 148a/7
h.+larığa 72a/6
h.+larımğa 26b/9
hem-rāh bol-: yol arkadaşı olmak
h. b.-up 84a/6, 85b/3
hem-rāh kıl-: yol arkadaşlığı yapmak
h. k.-dılar 29a/11
h. k.-ıp 15a/9
h. k.-may-sizler 29a/9
hem-rāz (< Far. *ham-rāz*) sırdaş, sıkı arkadaş
h. 73b/7
hem-refîk (< Far. *ham*+Ar. *rafîk*) arkadaş, dost
h. 126a/1
hem-rikāb (< Far. *ham* + Ar. *rikāb*) at başı, beraber
hem-rikāb-ı neheng: timsaha eşit, timsahla beraber
h. 120a/11
hem-rūzgār (< Far. *ham-rozgār*) aynı zamanda olanlar, çağdaş
hem-rūzgār bol-: beraber zaman geçirmek
h.+dılar 144a/9
hem-sāye (< Far. *ham-sāya*) komşu
h. 23b/14, 39b/11

h.+din 24a/9
h.+ge 23b/13
h.+ler 39b/9
h.+ni 23b/13
hem-şoḥbet (< Far. *ham* + Ar. *şuḥba'*) birbiriyle konuşan, arkadaş
h. 65b/15, 75b/9, 85a/6
hem-ṭabaḳ (< Far. *ham* + Ar. *ṭabaḳ*) aynı tabaktan yiyen
h. 95a/1
hem-vaḳt (< Far. *ham* + Ar. *vaḳt*) aynı zamanda yaşayan, aynı zamanı paylaşan
h. 85a/6
hem-vişāk (< Far. *ham* + Ar. *vişāk*) biraraya gelme, kavuşma
hem-vişāk bol-: biraraya gelmek, kavuşmak
h. b.-gıl 55a/5
hem-zebān (< Far. *ham-zabān*) aynı dili konuşan
hem-zebān-ı refîk: aynı dili konuşan arkadaş
h.-ı r. 26a/6
hengām (< Far. *hangām*) vakit, zaman
h. 122a/6
h.+ı 126a/12
hengām-ı ‘ahd-i şebāb: gençlik zamanı
h.-ı ‘a.-i ş. 1b/1
hengām-ı dil-keş: gönül çalan vakit; bahar mevsimi
h.-ı d. 1a/3
hengām-ı gül: gül vakti bahar mevsimi
h.-ı g. 126b/2
hengām-ı merg-zār: yeşillikte, çayırda gezme vakti
h.-ı m. 111a/13
hengām-ı nuḥūset: uğursuzluk zamanı
h.-ı n. 42b/1
hengām-ı tutḳan: yakalama zamanı
h.-ı t.+ığa 67a/12
hengām-ı zemherîr: kış zamanı, kışın en soğuk günleri

h.-ı z. 19b/13

hengāme (< Far. *hangāma*) kavga, gürültü

h.+de 162a/10

h.+leri 22b/7

h.+lerni 128b/15

henüz (< Far. *hanūz*) henüz, şimdiye kadar, daha

h. 136a/10, 152a/1, 161a/13, 171b/7, 32b/9, 36b/4, 39a/9, 40b/5, 53a/4, 8b/5

her (< Far. *har*) hep, her, bütün

h. 100a/11, 100a/6, 102b/10, 102b/14, 102b/3, 103a/4, 103a/5, 103a/6, 103b/3, 105a/10, 105a/5, 105b/12, 105b/14, 105b/9, 106a/8, 107a/12, 107b/4, 108a/8, 109a/10, 109a/12, 109a/15, 109a/3, 109a/7, 109b/1, 109b/3, 11b/15, 10a/14, 111b/11, 112a/11, 112a/2, 112a/8, 112b/7, 113a/11, 113b/6, 114a/8, 114b/9, 116a/3, 117a/1, 117a/15, 117a/3, 117b/3, 117b/5, 118b/11, 118b/8, 118b/9, 119a/7, 119a/9, 119b/7, 11a/2, 11a/4, 11a/9, 11b/2, 120b/11, 121a/14, 121b/12, 121b/15, 122a/10, 122a/11, 122a/2, 122a/8, 122a/9, 123a/9, 124a/5, 124b/7, 126a/12, 127a/5, 127a/8, 127b/12, 128b/14, 128b/8, 129b/12, 129b/2, 129b/4, 12a/15, 130b/5, 131a/4, 131b/15, 132b/8, 132b/9, 134a/11, 136a/3, 136b/6, 137b/15, 137b/3, 139a/11, 139b/4, 13a/13, 13b/14, 140a/5, 140a/8, 141b/6, 142a/9, 143a/11, 143a/12, 143a/13, 143a/7, 143a/8, 143b/3, 143b/4, 144a/15, 144b/1, 144b/15, 145b/15, 146a/10, 147a/5, 147b/12, 147b/13, 147b/6, 147b/7, 148b/3, 149a/1, 149a/2, 149b/11, 14b/13, 14b/2, 151a/5, 151b/15, 152a/7, 153a/2, 154a/3, 154a/4, 154b/10, 155a/4, 156a/10, 156a/4, 156a/5, 156b/2, 156b/8, 157a/11, 157b/7, 158a/9, 159a/5, 159b/5, 15a/14, 15b/12, 15b/14, 15b/6, 160b/11, 160b/15, 163a/1, 163a/10, 163a/6, 164a/5, 165a/8, 165a/9, 166a/8, 166b/10, 166b/15, 166b/6, 168a/12, 168a/14, 168a/15, 168a/3, 168b/5, 169a/12, 169a/15, 169b/7, 16b/1, 170a/1, 170b/7, 170b/9, 171a/5, 171b/13, 171b/15, 172a/7, 18a/3, 18b/1, 19a/12, 19a/3, 19b/10, 19b/11, 19b/3, 19b/7, 20a/15, 20a/2, 20a/9, 22a/1, 22a/11, 22a/13, 22b/10, 22b/8, 24b/14, 24b/9, 26a/15, 26b/1,

26b/6, 27a/15, 27a/9, 27b/15, 28a/3, 28a/4, 28a/7, 28b/5, 29a/1, 29a/2, 29b/11, 2a/3, 2b/13, 2b/5, 2b/7, 30b/11, 30b/2, 30b/6, 31b/3, 32a/10, 32b/12, 33a/8, 33a/9, 33a/11, 34a/1, 34a/12, 34a/13, 34a/3, 34b/10, 36b/6, 37a/9, 37b/3, 39b/12, 39b/7, 3b/14, 40a/9, 43a/6, 43a/8, 44a/13, 44a/7, 44b/15, 44b/7, 46a/11, 46a/13, 46b/9, 47a/7, 47b/10, 48a/4, 48b/1, 48b/10, 48b/4, 49a/13, 49b/1, 4a/2, 4b/1, 4b/12, 50a/10, 50b/11, 52a/5, 52a/7, 52b/11, 53b/1, 53b/12, 53b/14, 53b/15, 53b/9, 54a/13, 55a/12, 55a/9, 55b/3, 56a/2, 56b/13, 56b/4, 57a/11, 58a/2, 58a/4, 58b/6, 5b/15, 5b/6, 60a/11, 60a/5, 60b/2, 60b/9, 61a/2, 61b/3, 62a/15, 62b/6, 63b/3, 65a/8, 65b/10, 67a/2, 67b/7, 68a/5, 68b/1, 68b/8, 6a/1, 6a/14, 6b/12, 6b/7, 71b/11, 71b/13, 71b/9, 73a/10, 73b/7, 74a/4, 75a/6, 75b/13, 76a/13, 76b/6, 77a/10, 77a/12, 77a/3, 77a/5, 77b/9, 78a/4, 78a/6, 79a/10, 7a/1, 7a/9, 7b/12, 80b/6, 81b/12, 81b/13, 82a/9, 83b/12, 83b/13, 83b/15, 83b/3, 83b/8, 84a/1, 84b/3, 85a/2, 85b/7, 86a/5, 87a/15, 87a/4, 88a/8, 88b/11, 89a/11, 89a/4, 89b/6, 89b/7, 8a/11, 8a/12, 8a/13, 8a/14, 8b/12, 8b/14, 8b/9, 90a/12, 90a/14, 90b/5, 91b/6, 91b/7, 93b/15, 93b/3, 94a/12, 94b/7, 95a/3, 96b/14, 97b/2, 97b/3, 98b/9, 99a/8, 99b/11, 99b/9, 9a/12, 9a/15, 9b/7

her-āyīne (< Far. *har-āyīna*) her zaman, her şekilde, elbette (Steingass, 1494a)

h. 30b/11, 55b/3, 56b/12, 62b/6, 79a/10, 84b/3, 90b/5, 97b/2, 98a/10, 100a/9, 102b/3, 113a/11, 115a/3, 119b/7, 149a/1

her-bārī (< Far. *har-bārī*) her defa, daima

h. 80a/2

her-dem (< Far. *har-dam*) her dem, her zaman

h. 47a/9

hergiz (< Far. *hargiz*) asla, hiçbir zaman

h. 100b/8, 102b/7, 104b/12, 106a/3, 109a/14, 115b/9, 119a/8, 121a/15, 122a/1, 123b/9, 129b/5, 139b/12, 143b/12, 14a/8, 166a/7, 17a/13, 18b/15, 19b/13, 23b/4, 34b/10, 34b/6, 40a/9, 48b/1, 48b/9, 49b/8, 56a/13, 5b/2, 64a/11, 64b/2, 81a/13, 84b/8, 85b/15, 86a/6, 8a/4, 90a/6, 96b/4, 97b/15, 98b/7, 98b/9, 99b/8

ḥesāb (< Ar. *ḥisāb*) hesap, sayma, hesaplama

h. 74b/15

hestlik (< Far. *hast* + Tü.+*lik*) varlık

h. 31b/13, 62b/8

hevā (< Ar. *havā* ') 1. heves, istek, arzu

h. 32a/9, 67a/8, 67b/9, 67b/12, 155a/8

hevā-yı nefsanī: nefsin istekleri, arzuları

h.-yı n. 169a/9

2. hava, gökyüzü

h. 55b/1

h.+da 109a/14, 129b/14, 166b/13

h.+dın 93a/1, 129b/10

h.+ğa 110b/11

h.+nı 60a/8

h.+nın 19b/4, 131a/13

h.+sıdın 141b/8

hevā-yı maşrık: doğunun havası, göğü

h.-yı m.+da 167a/3

heves (< Ar. *havas*) arzu, istek

h. 155a/8, 67b/9, 85a/4

h.+din 67a/8

h.+i 165a/15, 2a/11, 67b/2, 76a/3

h.+idedür 163b/15

h.+im 47b/1

h.+ini 32a/9

h.+ni 123b/7, 67b/12

heves-i cismānī: bedensel hevesler

h.-i c.+din 42a/1

heves-i vişāl: kavuşma arzusu

h.-i v.+i 142a/11

hevesī (< Ar. *havas* + Far. *ī*) bir istek, bir arzu

h. 39a/12

hevesnāk (< Ar. *havas* + Far. "*ī, lī*") anlamındaki *nāk* eki) hevesli

h. 41b/13

hey (< Far. *hay*) hey, seslenmek veya ilgi ve dikkat çekmek için kullanılan bir eylem

h. 34b/3, 7a/15, 91a/7, 114a/8

heybet (< Ar. *hayba'*) heybet

h. 78b/8

h.+idin 19a/12, 51a/7

h.+ıñdin 51a/4

heybetlik (< Ar. *hayba'* + Tü.+*lik*) heybetli

h. 101a/13, 60b/4, 69a/15, 78a/13

heykeli (< Ar. *haykal* + Far. *ī*) bir heykel

h. 96b/9

h.+dür 97b/14

heyzüm-fürüş (< Far. *hēzam*, *hēzum*, *hīzum-fīroş*) odun satıcısı

h. 127b/10, 127b/13, 127b/15, 128a/13, 128a/3, 128a/4, 128a/6

h.+ğa 127b/10, 128a/5

h.+nı 128a/10, 128b/6

heyzüm-keş (< Far. *hēzam*, *hēzum*, *hīzum-kaş*) odun çeken

h. 127b/9

h.+ni 126a/2

hezār (< Far. *hazār*) bin

h. 19a/2, 34b/4, 78b/3

hezār (< Far. *hazār*) bülbül

h. 67a/13, 136b/10

hezl (< Ar. *hazl*) neşelendirmek amacıyla söylenen şaka, latife

hezl kıl-: şaka yapmak

h. k.-dı 23a/7

ḥifẓ (< Ar. *ḥifẓ*) muhafaza

ḥifẓ-ı nefsanī: nefisten gelen hırs

h.-ı n. 42a/1

h.-ı n.+din 39b/9

ḥifẓlīg (< Ar. *ḥifẓ* + Tü.+*līg*) muhafazalık

h.+ığa 19b/2

ḥilāf (< Ar. *ḥilāf*) çelişki, zıtlık

h. 119b/7, 92a/1

ḥilāf-ı va' de: sözünden dönmek

h.-ı v. 170b/7

ḥirām (< Far. *ḥirām*) salına salına, edalı yürüme

h. 73b/5

ḥired (< Far. *ḥirad*) akıl, us

h.+i 29a/1

hırka (< Ar. *hırka*) hırka, ceket benzeri bir giyecek

h.+ğa 59a/11

h.+nı 59a/12

hırka-püşân (< Ar. *hırka* + Far. *poş* + çoğul eki *ân*) hırka giyenler, dervişler

hırka-püşân-ı felek: feleğin dervişleri

h.-ı f. 59a/6

hırmen (< Far. *hırman*) harman

h.+ini 59a/14

hırş (< Ar. *hırş*) hırş, sonu gelmeyen arzu, istek

h. 78a/1, 89b/7, 5b/3

h.+dur 79a/12

h.+ğa 77b/15, 78a/1, 79b/2

h.+ığa 80b/11

h.+nı 5b/1, 5b/3

hırs (< Far. *hırs*) ayı

h. 15b/11, 15b/12, 15b/13, 16a/12, 16a/15, 16a/3, 16a/4, 16a/8, 16a/9, 16b/1, 16b/2

hırze (< Ar. *hırz*) insan ve hayvanları nazardan ve tehlikelerden koruduğuna inanılan muska, nazar boncuğu, tılsım

h.+leridin 160b/8

hışm-gîn (< Far. *hışm-gîn*) öfkeli, gazaplı

h. 169a/4

hıtân (< Ar. *hıtân*) sünnet, sünnet etme

h.+nı 149a/14

hıyânet (< Ar. *hıyâna'*) hainlik

h. 113a/12, 134a/10, 159a/3, 159b/8, 16b/15, 84a/12

h.+dür 159a/3

h.+ni 104b/10, 13b/2, 146a/3

hıyânet kıl-: hainlik yapmak

h. k.-ğan-sen 16a/5

h. k.-mağ 144b/9, 16b/8

hıyânetlik kıl-: hainlik etmek

h. k.-adur 113b/2

Hızır özel ad; Hızır peygamber

H. 43a/12

hızmet (< Far. *hızmat* < Ar. *hidma'*) hizmet

h. 104a/5, 129b/2, 158a/15, 52a/10,

72a/4, 81b/13, 89b/10, 73a/7

h.+de 83b/3

h.+dın 119a/10

h.+dur 52a/10

h.+ge 18b/4, 50b/4, 52a/13, 52a/15, 52b/3, 52b/6, 52b/7, 53a/4, 63b/9

h.+i 119a/7, 44b/12

h.+ide 71a/13, 129b/11, 62b/11, 69b/10, 78a/14, 84a/10, 96a/8

h.+ideki 170b/13

h.+idin 129a/5, 129b/2, 130a/7, 157b/7

h.+ige 132a/8, 160a/6, 39b/12

h.+ığa 71a/14, 71a/3, 114b/14, 115a/1, 120a/10, 120a/12, 144a/1, 42b/1, 56b/8, 68a/3, 80b/4, 24a/5

h.+im 170b/5

h.+imde 139b/7

h.+imğa 129b/5

h.+inğde 71a/5

h.+ini 170b/10, 28b/10, 47a/3, 52b/11

h.+inğde 142b/4

h.+inğa 118a/7

h.+inğizde 129b/15

h.+inğni 105a/1

h.+ler 64a/2

h.+leride 71a/15, 64a/12

h.+lerığa 42a/14, 48a/8

h.+lerinğde 118a/14

h.+ni 113b/5, 117a/4, 117b/1, 11a/10, 11a/11, 120a/10, 123a/2, 157a/7, 170a/15, 50b/5, 53a/2, 54a/1, 64a/1, 64a/6, 72a/8, 95a/1

hızmet kıl-: hizmet etmek

h. k.-! 119a/8

h. k.-ay 117b/3, 134b/7, 89b/9

h. k.-dı 117a/4, 44a/13

h. k.-ğan 119a/10

h. k.-ğıl 44b/4

h. k.-ınlr 21b/2

h. k.-mağıl 64b/9

h. k.-mağ kerek 89b/9

h. k.-mağnı 64b/10

h. k.-urğa 118a/7
h.+ler k.-dı 25b/5
h.+ler k.-dın 68a/4
h.+ler k.-ıpdurlar 32b/8
hızmet kıla al- > hızmet kılal-: hizmet edebilmek
h. k.-maydur 28b/9
h. k.-maydur-men 32b/9
hızmet-i şäyeste: uygun hizmet
h.-i ş.+ler 68a/3
hızmetkâr (< Far. *hizmat* < Ar. *hidma'* + Far. *kâr*) hizmetkâr, hizmet eden
h. 118a/3, 88a/10
h.+ı 111b/13, 116a/1, 142a/1
h.+ığa 141b/15
h.+ını 90b/5
h.+lar 151a/4, 63b/9, 71a/5
h.+ları 102a/9, 111b/2, 115a/2, 68a/10, 83b/9
h.+larındındur 63b/4
h.+larındın 13a/12
hızmetkârlıg (< Far. *hizmat* < Ar. *hidma'*, Far. *kâr* + Tü.+*lıg*) hizmetkârlık krş. **hızmetkârlık**
h.+ıdın 103b/12
h.+ğa 20a/5
h.+lar 111b/6
hızmetkârlık (< Far. *hizmat* < Ar. *hidma'*, Far. *kâr* + Tü.+*lıg*) hizmetkârlık krş. **hızmetkârlıg**
h. 104b/7, 69a/13
hızmetkârlık kııl-: hizmetkârlık yapmak, hizmet işi yapmak
h. k.-dı 169a/14, 104a/11
Hızmet Mevlânâ özel ad
H. 2b/15
Hızmet Mevlânâ Ra' dî özel ad
H. 3a/8
hicâb (< Ar. *hicâb*) utanma, sıkılma, mahcubiyet
hicâb kııl-: utanmak, sıkılmak, mahcub etmek
h. k.-may 79a/7
hicâz (< Ar. *hicâz*) Türk musikisinde hicaz dörtlüsü ve rast beşlisinin

birleşmesinden meydana gelen ve düğâh perdesinde karar kılan, çok yaygın basit makamlardan biri

h.+nı 61a/5

hicrân (< Ar. *hicrân*) ayrılık

h. 68a/1, 75b/13

h.+ıdadur 1b/12

h.+nı 112a/14, 67b/8, 9a/11

hidâyet (< Ar. *hidāya'*) hak yolu, doğru yol

hidâyet kııl-: hidayet vermek, doğru yola getirmek

h. k.-ıp 137b/13

hikâye (< Ar. *hikāya'*) hikâye, anlatı

h. 110a/4, 131a/8, 161a/6, 6b/2

h.+dın 110a/4, 21a/7, 91b/6

h.+dür 67b/11

h.+ge 117a/5

h.+ler 32b/15

h.+lerni 2b/11, 2b/3

h.+ge 13a/12

h.+i 110a/2, 120a/8, 131a/7, 141b/11, 163a/1, 37a/7, 73a/12

h.+ı 148b/4

h.+si 38b/1, 41b/11, 91b/12, 97a/9

h.+side 4a/1

h.+siğa 148b/4, 87b/12

h.+sini 130a/12, 16b/12

hikâye kııl-: hikâye anlatmak, anlatmak

h. k.-adur 112a/13, 87b/11

h. k.-dı 102b/5, 105a/12, 114a/11, 119b/8, 125a/1, 127b/10, 143b/12, 147b/1, 24a/1, 33b/4, 50a/11, 55a/7, 6b/1, 74a/1, 81a/13, 82b/5, 96a/7, 99b/13

h. k.-dılar 27b/3

h. k.-ğıl 126b/9, 24a/6

h. k.-ıp 121b/8, 124b/2, 80a/5

h.+ler k.-adurlar 4b/15

hikâyet (< Ar. *hikāya'*) hikâye

h.+i 36a/12, 38a/15, 40a/13

h.+im 66b/1

h.+imğa 17b/1, 62a/15

h.+ini 164a/1

h.+içdin 81b/14
h.+leri 2b/2
h.+lerni 3a/1
h.+ni 37a/10, 3a/14
hikâyet kıl-: anlatmak, aktarmak
h. k.-dı 1a/10, 92a/5
h. k.-ıpdurlar 3b/5
hikâyet-i rengin: boyalı, renkli hikâye
h.-i r. 94a/12
hikmet (< Ar. *hikma'*) 1. Allah'ın her şeyi layık olduğu yere koyma sırrı, iç yüzü
h. 123a/15, 147b/7, 34a/9, 47b/13, 48a/4, 63a/14
h.+dür 156a/9
h.+i 171a/6
h.+ide 109a/13
h.+ni 112b/3
2. felsefe
h.+i 24b/9
hil'at (< Ar. *hil'a'*) Padişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükafat olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan
hil'at-ı padişāhāne: padişaha yakışır elbise, kaftan
h.-ı p. 42b/12, 166b/1
hile (< Ar. *hila'*) hile, aldatma
h. 100b/8, 106b/5, 114a/7, 119b/12, 120a/14, 120a/15, 120a/4, 120b/1, 121b/6, 121b/7, 139a/12, 139a/5, 146a/8, 157a/2, 159a/12, 161a/3, 161b/8, 164b/2, 169a/3, 24a/3, 37b/3, 40a/12, 40a/6, 40b/1, 41b/2, 42a/9, 49a/14, 55a/3, 63b/3, 73b/4, 74a/3, 79a/12, 82a/11, 96b/4, 96b/5, 98b/3, 99a/4, 138b/1
h.+din 97a/10
h.+dür 100a/1
h.+ler 113b/4, 138a/11, 138b/15
h.+leri 39a/13
h.+lerini 24b/5
h.+ni 100a/9, 120a/3, 78a/2, 96b/5
h.+side 36a/10
h.+sidin 38a/8, 87b/11
hile kıl-: hile yapmak, aldatmak

h. k.-dı 74a/2
h. k.-ğumdur 160a/14
h. k.-ıp 74b/14, 91a/12, 98a/10
h. k.-mağ 146a/8, 55a/3
h. k.-mağ gerek 99a/4
h. k.-sağ 13b/15
h. k.-sam 122a/10
h. k.-urlar 79a/8
h.+ler k.-adur 123a/1
hile-ger (< Ar. *hila'* + Far. *gar*) hileci
h. 24a/2
hile-gerlik (< Ar. *hila'* + Far. *gar* + Tü.+*lık*) hilecilik
h.+nı 24a/2
himâyet (< Ar. *himāya'*) korunma
h. 18a/1, 18a/3, 69b/15
h.+i 19b/3
h.+ini 6b/12
himmet (< Ar. *himma'*) 1. gayret, emek, çalışma, çabalama
h. 43b/10, 95b/8, 115b/8, 150b/10
h.+de 97a/14
h.+i 126b/3
h.+idin 120b/15
h.+im 117b/12
h.+iç 115b/5
2. iyilik, yardım
h. 79a/13, 124b/8
h.+ni 85b/6
himmetlik (< Ar. *himma'* + Tü.+*lik*) gayretli
h. 95b/5
h.+din 93b/10
hın (< Ar. *hīn*) an, vakit
h.+de 118b/5
Hind özel ad
H. 3b/6, 55a/14, 74a/1, 75b/3
Hindistān özel ad krş. **Hindūstān**
H. 28b/14, 29b/15, 33b/4, 67a/15, 6b/10
Hindū özel ad
H. 130a/14, 135b/12, 98b/12

Hindūy özel ad

H. 1b/8

Hindūstān özel ad krş. **Hindistān**

H. 6b/9

hişār (< Ar. *hişār*) kale

h.+ını 43a/15

hişşe (< Ar. *hişşa*) pay, hisse, nasip

h. 104a/9, 118b/15, 130a/2, 144a/8, 170a/10, 75b/12, 93a/1, 93a/12

h.+de 26b/6

h.+mni 15b/1

h.+ni 16b/7, 26b/8

h.+si 161a/1

h.+sini 108b/2

hişşe kıl-: paylaştırmak, hisse etmek

h. k.-alı 26b/6

h. k.-ıp 15a/13

hiṭāb (< Ar. *hiṭāb*) hitap

h. 70a/10

hiṭābet (< Ar. *hiṭāba'*) güzel söz söyleme

h. 168b/4

hiyel (< Ar. *hiyal*) hileler, aldatmalar

hiyel kıl-: aldatmak, hile yapmak

h. k.-ma! 100a/15

h. k.-mağıl 11b/13, 134b/3, 17a/2, 28a/12, 81b/6, 68b/14, 116b/3, 77b/15, 84a/3, 77a/11

h. k.-may 49a/6

h. k.-sağ 6b/8, 64b/13

Hocend özel ad

H. 10b/6, 9b/13

hokka (< Ar. *hukka*) cam, maden veya topraktan yapılmış genellikle kapaklı küçük kap

h.+sıdın 22a/9

hod-pesendlig (< Far. *hōd-pasand* + Tü.+*lig*) kendini beğenmişlik

h.+ıga 142a/7

horsend (< Far. *hōrsand*) kanaat eden

horsend bol-: memnun olmak

h. b.-ğamımğa 96a/3

h. b.-may 94b/4

h. b.-up 25a/14

horsendlik (< Far. *hōrsand* + Tü.+*lik*) yetinmek, kanaat hali

h. 151a/12, 61b/2

h.+ler 87b/4

hortūm (< Ar. *hurṭūm*) hortum, fil hortumu

h.+ıdın 119a/2

h.+ıga 118b/5, 118b/8

hoş (< Far. *hoş*) hoş, iyi, güzel

h. 102b/2, 10b/14, 110b/4, 115a/14, 11a/15, 127b/7, 146b/9, 152a/5, 155a/14, 160a/14, 170a/13, 171b/11, 35b/2, 44a/12, 52b/1, 61a/12, 66b/8, 80a/12, 96a/2, 124a/2

h.+ları 151b/1

hoş kıl-: iyi bulmak, hoş etmek

h. k.-dı 102b/15

hoş-būy (< Far. *hoş-boy*, *būy*) güzel, hoş kokulu

h. 135a/14

h.+lar 54b/3

hoş-dil (< Far. *hoş-dil*) gönlü hoş, memnun

h. 33b/10

hoş-gūy (< Far. *hoş-goy*, *gūy*) tatlı dilli

h. 5a/8

hoş-guftār (< Far. *hoş-guftār*) güzel konuşan

h. 48a/13, 6b/11

hoş-hāl (< Far. *hoş* + Ar. *hāl*) hali vakti yerinde, geçimi yolunda olan

h. 146a/6, 155a/14, 165a/12, 49b/12, 4b/8, 60b/6, 61b/13, 72b/9, 76b/3, 80a/2, 80b/7, 87a/7, 170b/6

hoş-hāl bol-: hali vakti yerinde olmak

h. b.-up 146b/15

hoş-hāllig (< Far. *hoş*, Ar. *hāl* + Tü.+*lig*) memnun, mutlu krş. **hoş-hāllık**

h. 106a/11

h.+ı 158b/12, 80a/9

hoş-hāllık (< Far. *hoş*, Ar. *hāl* + Tü.+*lık*) memnun, mutlu krş. **hoş-hāllig**

h. 110a/11, 128a/6, 152b/2, 69b/6, 91b/3, 128a/13

h.+da 124a/1

h.+ı 128b/6, 139b/14
h.+ka 119a/7, 69a/11
h.+nı 22a/10

hoş-hüy (< Far. *hoş-hüy*) güzel, iyi huylu
h. 61a/12, 89a/12
h.+lar 141b/7

hoş-hüylük (< Far. *hoş-hüy* + Tü.+*luk*) iyi, güzel huylu
h.+ı 156b/3
h.+ıdın 153b/14

hoşluk (< Far. *hoş* + Tü.+*luk*) hoşluk, güzellik
krş. **hoşluk**
h. 4a/7

hoşluk (< Far. *hoş* + Tü.+*luk*) hoşluk, güzellik
krş. **hoşluk**
h. 133a/11
h.+ı 68b/12

hoş-rüy (< Far. *hoş-rüy*) güzel, sevimli yüzlü
h. 115a/10, 28b/15, 67b/3
h.+dın 142a/8
h.+larını 22a/13

hoş-rüyrağ (< Far. *hoş-rüy* + Tü.+*rağ*) daha, çok güzel, sevimli yüzlü
h. 142a/8

hoş-vağt (< Far. *hoş* + Ar. *vağt*) zamanı hoş geçen, mutlu
h. 3b/13, 4a/13, 25a/3, 49a/15, 68a/6, 72b/5, 118b/13, 129b/8
hoş-vağt kıl-: zamanı hoş, güzel geçmek, mutlu etmek
h. k.-ğay-men 3b/13

Hoten özel ad
H. 103b/1
H.+ge 141b/6

hüb (< Far. *hüb*) iyi, güzel, sevimli
h. 101a/12, 109a/11, 112a/10, 112a/4, 113a/8, 124a/12, 124b/1, 125b/7, 126a/12, 127a/13, 139a/2, 140a/6, 145b/10, 153b/8, 153b/9, 154a/15, 158b/7, 165b/15, 168a/13, 20b/7, 22b/8, 29a/11, 33b/2, 46b/2, 47b/9, 48a/13, 4b/11, 52b/2, 52b/5, 53b/15, 56b/15, 67a/11, 68b/9, 69b/11, 69b/14, 71a/15, 88a/3, 90a/11, 78b/10, 98b/10

h.+dur 114a/8, 116b/1, 11b/15, 37a/9, 46a/3, 70b/2
h.+lar 156b/8, 161b/13, 166b/15, 32b/12, 43a/8, 47a/9, 70a/8
h.+larını 141b/6
h.+larının 165b/7
h. mu 21b/11, 66a/6

hübān (< Far. *hübān*) güzel, iyi, adil
h. 141b/6

hübiyyet (< Far. *hübiyya'*) güzellik
h. 158b/1

hüblaş- (< Far. *hüb* + Tü.+*laş-*) vedalaşmak, hoşça ayrılmak
h.-ıp 135a/11, 72b/15
h.-kalı 115a/15, 115b/3, 115b/5
h.-kanı 115a/13

hüblük (< Far. *hüb* + Tü.+*luk*) iyilik, güzellik
krş. **hüblük, hüblük**
h. 132a/12

hüblük (< Far. *hüb* + Tü.+*luk*) iyilik, güzellik
krş. **hüblük, hüblük**
h. 26a/1

hüblük (< Far. *hüb* + Tü.+*luk*) iyilik, güzellik
krş. **hüblük, hüblük**
h. 100b/13, 103a/10, 106a/13, 108b/9, 113b/10, 116b/5, 121a/7, 123a/14, 125b/14, 129a/3, 133a/10, 133a/11, 138a/9, 147a/2, 149a/10, 153a/14, 153a/3, 17a/5, 22a/5, 28a/15, 34a/14, 50b/2, 54a/7, 57a/14, 59b/2, 62a/1, 64b/15, 66b/11, 69a/1, 73b/1, 75a/12, 77a/14, 79b/4, 84a/5, 87a/2, 89a/15, 91b/10, 94a/2
h.+ı 136a/15, 89b/14

hübrağ (< Far. *hüb* + Tü.+*rağ*) daha iyi, daha güzel
h. 47b/13, 64a/11
h.+dur 84b/11

hüb-rüy (< Far. *hüb-rüy*) güzel, iyi yüzlü
h. 141b/7, 153b/9
h.+lar 54b/2

Huceste özel ad
H. 100b/11, 100b/9, 101a/1, 101a/4, 101a/7, 103a/6, 103a/9, 103b/1, 103b/3, 132a/9, 103b/6, 106a/11, 106a/9, 106b/12, 106b/14, 106b/3,

106b/8, 106b/9, 108b/13, 108b/6,
108b/7, 109a/1, 109a/4, 110a/2,
110b/7, 110b/9, 111a/12, 111a/5,
111a/9, 113b/15, 113b/7, 113b/9,
114a/10, 116b/1, 116b/10, 116b/3,
117a/4, 119a/10, 119a/11, 119b/1,
119b/8, 121a/1, 121a/11, 121a/13,
121a/5, 121b/7, 123a/12, 123b/2,
123b/5, 123b/8, 125b/10, 125b/12,
126a/12, 126a/14, 126a/4, 129a/1,
129a/12, 129a/7, 129a/9, 12b/10,
12b/7, 132a/11, 132b/3, 132b/9,
133a/12, 133a/7, 135b/11, 135b/15,
135b/8, 135b/9, 136a/7, 138a/14,
138a/5, 138a/8, 138b/3, 138b/7,
139a/13, 139b/1, 13a/1, 13b/3,
141a/14, 141a/5, 141a/9, 146b/12,
146b/15, 147a/14, 147a/8, 147b/1,
149a/8, 149b/6, 153a/12, 153a/9,
153b/15, 156b/11, 156b/6, 156b/9,
157a/3, 161b/10, 161b/14, 162a/11,
162a/15, 162a/4, 166b/13, 166b/15,
166b/7, 167a/11, 167a/4, 167a/7,
16b/12, 171b/11, 171b/6, 171b/8,
17a/15, 17a/3, 17a/8, 17b/4, 22a/10,
22a/4, 22a/8, 22b/1, 26a/13, 26a/5,
26a/9, 28a/12, 28b/13, 28b/4, 2b/4,
30b/8, 32b/10, 32b/13, 33a/10,
33a/13, 33a/3, 33a/8, 33b/4, 3b/14,
3b/15, 43a/5, 43a/8, 43b/1, 43b/15,
47a/10, 47a/15, 47a/3, 47a/7, 47b/7,
4a/14, 50b/1, 50b/12, 50b/6, 54a/11,
54a/2, 54a/5, 54b/12, 54b/13, 54b/7,
55a/6, 57a/12, 57b/3, 57b/6, 57b/9,
58a/10, 58a/8, 59a/15, 59a/2, 59a/4,
59b/12, 59b/13, 59b/5, 59b/8, 5a/11,
5a/2, 5b/9, 61a/11, 61a/9, 61b/13,
61b/6, 61b/7, 61b/8, 62a/12, 62a/14,
62a/4, 62b/5, 64b/12, 64b/14, 65a/11,
65a/12, 65a/3, 65a/8, 66b/14, 66b/9,
67a/10, 67a/14, 67a/6, 68b/15, 69a/10,
69a/14, 69a/5, 6a/1, 6a/11, 6a/12,
6a/15, 6a/9, 6b/10, 73a/12, 73a/14,
73b/10, 73b/15, 73b/6, 75a/11, 75a/8,
75b/1, 75b/10, 76a/1, 77a/12, 77b/13,
77b/4, 78a/2, 79b/14, 79b/2, 79b/7,
7a/10, 81b/10, 81b/14, 81b/5, 81b/7,
82a/2, 83b/15, 84a/3, 84a/8, 84b/4,
84b/5, 84b/7, 85a/9, 86b/14, 87a/1,
87a/6, 87a/8, 89a/13, 89a/14, 89b/13,
89b/5, 89b/8, 8a/11, 8a/12, 8a/15,
8a/7, 8a/8, 8b/7, 91b/13, 91b/6, 91b/8,
92a/2, 92a/5, 93b/13, 93b/15, 94a/13,
94a/15, 94a/6, 95b/12, 95b/13,
95b/14, 96a/1, 96a/6, 98a/14, 98b/1,
98b/11, 98b/6, 9a/3, 9a/8, 9b/10,
9b/12, 9b/14, 6a/4

Ḥ.+din 171b/15, 2a/9

Ḥ.+ge 111a/1, 156b/2, 161b/7,

171b/10, 171b/5, 32b/7, 43a/1, 55a/4,
5b/10, 73a/12, 108b/14

Ḥ.+ğa 46b/15, 6b/4, 8b/15

Ḥ.+ni 12b/11, 171b/13, 172a/2,
32b/11, 5b/11, 5b/12, 5b/14, 5b/15,
7a/6, 84a/4, 8b/10, 8b/12, 8b/7, 8b/9,
9a/5

Ḥ.+niñ 149a/15, 153b/4, 28a/14,
3a/12

Ḥudā (< Far. *ḥudā*) Tanrı, Allah

Ḥ. 19b/4, 86a/10, 27a/4, 115a/5,
117b/6, 139b/9, 13b/14, 142a/7,
147b/14, 155b/3, 17b/8, 19b/3, 34b/5,
4a/6, 57a/1

Ḥ.+dın 19b/3

Ḥ.+ğa 104a/5, 11a/5, 27a/8

Ḥ.+ğā 10a/14

Ḥ.+ımğa 21b/12

Ḥ.+larımız 15a/2

Ḥ.+m 16b/9

Ḥ.+nı 19b/2

Ḥ.+nı 27a/9

Ḥ.+yā 74a/6

ḥudālīk (< Far. *ḥudā* + Tü.+*lık*) ilahlık

ḥ.+ğa 14b/15

Ḥudā Te'ālā (< Far. *ḥudā* + Ar. *ta'ālā*) yüce,
büyük Allah

Ḥ. 06a/2, 122b/7, 139b/9, 142a/2,
152a/3, 15a/5, 16a/6, 21b/12, 33b/5,
38b/14, 3b/8, 56b/5, 63a/14, 63a/7,
64b/8, 69b/15, 70a/9, 7a/8, 82a/10,
92b/10, 92b/4, 92b/5, 92b/6, 97b/1

Ḥ.+dın 117a/6, 118b/14

Ḥ.+ga 172a/2

Ḥ.+ğa 103b/10, 105b/7, 130b/15,
147b/11, 149a/4, 73a/9, 92b/13, 97b/4

Ḥ.+nı 106a/1, 117b/4, 163a/3, 165a/7,
17b/7, 18b/6, 21b/10, 25a/4, 4a/9,
51a/2, 59b/15, 60a/3, 62a/7, 62a/8,
65b/3, 65b/4, 67b/11, 74a/9, 75b/8,
79b/10, 74a/3

Ḥudāvend (< Far. *ḥudāvand*) 1. makam sahibi

ḥudāvend-i cāh: makam sahibi

ḥ.-i c. 3b/7

2. Allah

ḥ.+i 92a/4

H.+ā 74a/6
Hudāvend-i kerīm: kerim olan, lutfu çok olan Allah
 H.-i k. 45b/12
huffāş (< Ar. *huffāş*) yarasa
 h.+nı 67a/13
hulāşa (< Ar. *hulāşa'*) sözün kıyası, sonuç olarak
 h. 48b/10
huld (< Ar.) sürekli olma, sonsuz olma, ebedilik
huld-ı berīn: ebedi cennet, en yüksek cennet
 h.-ı b.+din 142b/13
hül-ger (< Ar. *hül* + Far. *gar*) çarpıcı şekilde korkunç
 h. 10a/1
hulķ (< Ar. *hulķ*) yaratılış, huy, karakter
 h.+ıgā 44b/5
 h.+nı 37b/3
hulūş (< Ar. *hulūş*) gönül temizliği, saflık
 h. 43b/13
hum (< Far. *hum*) küp, şarap küpü
 h.+deki 101a/12
 h.+ge 101a/11
hum-hāne (< Far. *hum-hāna*) meyhane
 h. 59a/7
 h.+sige 47a/14
humār (< Ar. *humār*) içkiden sonra gelen baş ağrısı, sersemlik
 h. 104a/1, 64b/11
 h.+ıdın 118a/6, 136b/14
 h.+ını 23b/3
humçe (< Far. *hum* + Tü.+çe) küçük küp, küçük şarap küpü
 h.+de 127a/3
hūn (< Far. *hūn*) kan
 h. 138a/15, 159b/6
 h.+ını 27b/8
hūn-ı ciger: çok acıklı, kederli
 h.-ı c. 59a/6
hūn-ı nā-haķ kıl-: haksız yere kan dökmek, hak istemek

h.-ı n. k.-ıp 105a/7
 h.-ı n. k.-ıpdur 104b/1
hūn-ālūde (< Far. *hūn-ālūda*) kana bulanmış
 h. 71a/12
hūn-çekide (< Far. *hūn* + Far. *çakīda*) kan damlamış
 h. 138a/15
hundūs(e) (< Ar. *hundūs*) tecrübeli, becerikli, zeki (Ar.Eng.Dic., 1185a; Lexicon 2172/a)
 h. 67b/7
hūn-hār (< Far. *hūn-h'ār*) kan döken, zalim
 h.+nı 50b/14
hūn-rīz (< Far. *hūn-rēz*) kan döken, kan dökücü
 h. 70a/11
hūn-rīzlīķ (< Far. *hūn-rēz* + Tü.+lık) kan dökücülük
 h. 132a/3
 h.+da 36a/5
 h.+larını 70a/11
hurāk (< Far. *hurāk*) erzak, günlük rızık, günlük yiyecek
 h. 52a/10, 52a/7
 h.+ı 59a/6
hueros (< Far. *hueros*) horoz
 h. 7b/4, 100b/14, 103a/12, 106a/14, 108b/10, 113b/11, 116b/6, 121a/7, 123a/14, 125b/15, 126b/13, 129a/4, 132a/13, 138a/10, 147a/3, 149a/11, 153a/15, 161b/15, 167a/1, 17a/6, 22a/6, 26a/2, 28a/15, 32b/14, 43a/9, 47a/11, 50b/3, 54a/8, 57a/15, 59b/3, 62a/2, 65a/1, 66b/11, 73b/2, 75a/13, 77a/14, 79b/5, 84a/5, 87a/3, 89b/1, 91b/11, 94a/3, 69a/2
 h.+nı 67a/12
hurrem (< Far. *hurram*) şen, sevinçli
 h. 12a/5, 4a/13, 4b/8, 61b/13, 72b/9, 87a/7, 146b/9
hūrşīd (< Far. *hūrşēd*) güneş
 h. 125b/13
hūrşīd-i cihan-tāb: cihanı aydınlatan güneş
 h.-i c. 17a/4
Hūrşīd özel ad

H. 103b/15, 103b/9, 104a/12, 104b/1, 104b/11, 104b/3, 104b/6, 104b/9, 105a/1, 105a/13, 105a/14, 105a/2, 105b/11, 105b/14, 105b/15, 105b/6, 105b/8, 106a/10, 106a/2, 106a/5, 125b/13, 104b/12
 H.+ge 104b/2
 H.+ğa 103b/13, 104a/13, 104a/8
 H.+ni 103a/14, 103b/6, 104a/14, 104a/15, 104a/9, 104b/10, 104b/12, 104b/5, 105a/4, 105b/3, 105b/4
 H.+niñ 103a/12, 104a/6, 104a/9

Hürşid-i bî-çäre: çaresiz, zavallı
 Hurşid
 H.-i b.+ge 104b/1
Hürşid Bânü özel ad
 H.+nı 105a/14

hurûc (< Ar. *hurûc*) 1. çıkma 2. ayaklanma, isyan

hurûc kıl-: 1. çıkmak
 h. k.-dı 117b/1, 50b/6, 62a/3, 79b/7, 96a/1
 h. k.-ip 17a/8
 2. ayaklanmak, isyan etmek
 h. k.-dılar 102a/13

hurûf (< Ar. *hurûf*) harfler
 h.+ını 39a/8

hurûş (< Far. *huroş*) coşma, gürleme
 h. 43b/1
 h.+ğa 43b/2
 h.+ke 2b/13
hurûş kıl-: coşmak, gürlemek
 h.+lar k.-dı 48b/8

hurûşân (< Far. *huroş* + Far. *ân*) coşan, gürleyen
 h. 98b/6

huşûmet (< Ar. *huşûma'*) düşmanlık, çekememezlik, kıskançlık
 h. 116b/14
 h.+din 27b/14
 h.+ni 155a/6
huşûmet kıl-: düşmanlık, çekememezlik, kıskançlık yapmak
 h. k.-a 155a/4

huşûşan (< Ar. *huşûşan*) hususî olarak, bilhassa, özellikle, hususıyla
 h. 170b/8

huşûsiyyet (< Ar. *huşûsiyya'*) birini ya da bir şeyi diğer kimse veya şeylerden ayıran hal, özellik

h. 171a/5
hüş (< Far. *hoş*) akıl
 h. 140a/2, 29b/14, 49b/8, 51a/14, 69a/8, 80b/3, 90b/14
 h.+ı 57a/3
 h.+ıdın 124b/11, 145b/14
 h.+ığa 111b/3, 135b/4, 5b/14
 h.+ım 142b/7
 h.+ımğa 122b/3
 h.+ını 116a/1
 h.+larığa 152b/14
 h.+nı 111b/1, 28b/6, 29a/1

hüş (< Far. *hüş*) iyi, güzel, mükemmel
 h. 77a/2
 h.+dur 46a/7

hüşe (< Far. *hoşa*) başak, salkım, yığın
 h.+ni 154a/10, 154a/9, 154b/2
 h. si 154a/3

huşk (< Far. *huşk*) kuru, kaba, soğuk
 h. 95a/7, 143b/7

huşkî (< Far. *huşk* + nispet eki *î*) kuruluk, kabalık
 h. 5a/4, 53a/15
 h.+de 52b/9

hüş-mend (< Far. *hoşmand*) akıl sahibi, akıllı
 h.+lerdin 138a/4

hüş-tedbîr (< Far. *hüş* + Ar. *tadbîr*) iyi, güzel tedbirli
 h. 22b/3

hût (< Ar. *hût*) büyük balık
 h. 52a/11
 h.+ğa 52a/10

huṭbe vü sikke (< Ar. *huṭba'* vü Ar. *sikka'*) hutbe ve sikke (hutbe okutma ve para kesme): istiklal işaretleri
 h. 58b/14, 79a/15

huṭûr (< Ar. *huṭûr*) hatıra gelme, akla gelme
 h. 159a/6

hüy (< Far. *hoy*) huy, yaratılış

h. 67b/12
h.+ıdın 103a/7, 16b/3
h.+uynı 102b/3
hüy kıl-: huy edinmek, alışkanlık haline getirmek
h. k.-ıp 117a/12
h. k.-ıp erdi 104a/14, 171a/10
hüzû' (< Ar. *ḥuḏū'*) alçak gönüllülük, mütevazî
h.+ını 62a/11
hüzür (< Ar. *ḥuḏūr*) önemli bir makam veya kişinin bulunduğu yer, o makam veya kişinin önü, katı, yanı
h.+ıda 138a/2, 153a/8, 33b/1, 3a/9, 42a/14, 50b/15
hücre (< Ar. *ḥucra'*) küçük oda, odacık
h.+sige 112b/10
hücre-nişîn (< Ar. *ḥucra'-nişîn*) odada oturan
h. 87a/5, 12b/13
hücüm (< Ar. *hucūm*) hücum, saldırı
h. 34b/9
hücüm kıl-: hücum etmek, saldırmak
h. k.-ğanı 162a/1
h. k.-ıp 89b/2, 90b/3
hüdhüd (< Ar. *hudhud*) çavuşkuşu, ibibik
h. 7b/4
hükemā (< Ar. *ḥukamā'*) hakimler, alimler, bilginler
h. 10a/4, 112b/3, 114a/1, 121b/11, 121b/12, 47b/13, 58b/5, 60a/13, 60b/10, 60b/9, 61a/1, 81a/7, 90a/11, 148a/15, 60a/10
h.+dın 121b/10
h.+lar 116b/12, 117a/2, 25b/10, 48a/4, 58b/11, 58b/7, 59a/1, 59b/7, 60b/14, 67a/7, 69a/6, 74a/2, 89b/9, 17b/10, 72a/13
h.+lardın 114a/2
h.+larını 33b/11
h.+nı 148a/15, 171a/6, 60a/9, 90a/10, 60b/12
hükemā-yı Hind: Hint alimleri
h.-yı H. 60a/7, 60b/7
hükemā-yı hikmet-endişe: hikmetli

düşünen alimler
h.-yı h. 58b/4
hüküm (< Ar. *ḥukm*) hüküm, emir, komuta
h. 102a/11, 68b/10, 165b/11, 77b/8
h.+i 10a/4, 114b/11, 150a/14, 171b/11, 59a/1, 74a/9, 84b/2
h.+ni 155a/15, 159b/3
hüküm kıl-: hükmetmek, komuta etmek
h. k.-adur 110a/3
h. k.-a-sen 110b/7
h. k.-dı 72a/2
h. k.-ıp erdiler 70a/1
h. k.-mağ kerek 68b/9
h. k.-sa 27b/2
hüküm kıla al- > **hüküm kılal-**: hükmedebilmek, komuta edebilmek
h. k.-madı 89a/6
Hülāşe özel ad
H. 162b/14, 162b/4, 163b/15, 163b/4, 164a/3, 164a/5, 164a/6, 166a/6, 166a/7, 161b/15
H.+din 164a/4, 166a/4
H.+ge 163b/13, 164a/3
H.+ğa 163b/4
H.+ni 162b/14, 162b/6, 166a/1, 166a/10
Hülāşe-yi bî-raḥm: merhametsiz
Hülāşe
H.-yi b. 166b/4
hümā (< Far. *humā*) çok büyük, yırtıcı, efsanevi kuş; devlet kuşu, kutluluk
hümā-yı hümāyūn: talih kuşu
h.-yı h. 59b/4
hümā-yı şabr: sabır kuşu
h.-yı ş.+ım 43b/3
hümāyūn (< Far. *humāyūn*) kutlu, saadetli
h. 119a/11
hüner (< Far. *hunar*) hüner, maharet
h. 103a/4, 109b/13, 148b/12, 158b/9, 26b/15, 27a/1, 27a/5, 82b/12, 83b/11, 83b/12, 92a/12
h.+de 109a/9
h.+dür 156b/3

h.+i 25b/4, 84b/7, 92a/8
h.+ide 109a/10
h.+im 71b/10
h.+imni 10b/7, 71b/8
h.+ini 109a/15, 94b/8
h.+iñ 71b/9
h.+leri 108b/12
h.+leridin 27a/5
h.+lerini 109a/9, 27a/2
h.+ni 92a/12, 92b/2
hüner kıl- hüner gösterse
h. k.-sa 5a/7
hüner-kârlık (< Far. *hunar-kār* + Tü.+*lık*)
hünerlilik
h. 17b/11
hünerlîğ (< Far. *hunar* + Tü.+*lîğ*) hünerli krş.
hünerli
h.+ğa 83b/15
hünerli (< Far. *hunar* + Tü.+*li*) hünerli krş.
hünerlîğ
h.+din 116b/14
hürmetlîğ (< Ar. *ḥurmat* + Tü.+*lîğ*) saygıya
lâyık
h.+dür 62b/14
hüveydâ (< Far. *huvaydâ*) açık, âşikâr
h. 171a/5, 43a/6, 47a/7, 88b/5
hürmet (< Ar. *ḥurmaʿ*) saygı
h. 84a/11
h.+idedür 171b/13
h.+idin 107b/12
h.+ini 102b/4
h.+lerini 49a/4
h.+ni 119a/5, 123a/3
hürmet kıl- saygı göstermek
h. k.-ğan 9b/5
hürmetlik (< Ar. *ḥurmaʿ* + Tü.+*lik*) hürmetli,
saygılı
h. 69a/15
hüseynî (< Ar. *ḥusaynî*) Türk musikîsinin
geçmişi çok eskiye dayanan en eski basit
makamlarından biri
h.+ni 61a/3

hüsn (< Ar. *ḥusn*) güzellik, iyilik
h. 130a/7, 91b/14
h.+i 144a/8, 3b/9
h.+ige 141a/1
h.+ini 136a/1, 142a/1
h.+ni 54b/3
h.+üge 79b/13
hüsn-i cemâl: yüz güzelliği
h.-i c. 115b/12, 142a/3, 28b/15,
36a/14
h.-i c.+de 109a/6, 162b/4, 56a/7, 80a/2
h.-i c.+i 103a/12
h.-i c.+idin 55b/12
h.-i c.+iğa 113b/12, 114b/12
h.-i c.+ini 141b/10, 158b/9
h.-i c.+ni 115a/1, 142a/2
hüsn-i ibtidâ: bir metne konuya uygun
ifadelerle başlamak
h.-i i. 1b/5
hüsn-i pāk: tertemiz, duru güzellik
h.-i p. 3b/4
Hüsrev özel ad
H. 165a/12, 165a/15, 165b/14, 165b/2,
166a/14, 166a/5, 166a/9, 166b/1
hüsrev (< Far. *ḥusrav*) hükümdar, padişah
hüsrev-i zerrîn-ķabâ: altın elbiseli
padişah
h.-i z. 108b/12
hʿāb (< Far. *ḥʿāb*) uyku, rüya, düş
h. 108a/10
hʿāb-ı gāflet: gaflet uykusu
h.-ı ğ.+din 130a/3
hʿāb-ı ferāğat: vazgeçme uykusu
h.-ı f.+dın 73b/8
hʿāb-gāh (< Far. *ḥʿāb-gāh*) uyunan yer, yatak
odası, yatak
h.+ı 133b/13
h.+iğa 87a/5
h.+ını 60a/4
Hʿāce 1. özel ad
H. 4a/15, 4b/14, 5a/11, 6b/2, 7a/4,
102b/8, 102b/9, 123a/5, 149a/11,

149b/9, 150a/11, 150a/13, 171b/10, 171b/12, 171b/5, 17b/2, 4b/15, 4b/2, 4b/5, 4b/6, 59a/10, 5b/9, 66b/12, 67b/2, 68a/6, 68b/1, 68b/10, 68b/2, 7a/7, 7a/9, 82b/11, 82b/9, 8a/2, 8b/3, 8b/4, 8b/5, 150b/14

Ḥ.+din 171b/14

Ḥ.+ge 16b/15, 7a/5

Ḥ.+ğa 8b/1, 8b/2

Ḥ.+ni 6a/9, 68a/11, 7a/10, 7a/5, 8a/4, 102b/9, 123a/4

Ḥ.+niḡ 171b/11, 171b/15, 7b/13

Ḥ.+sini 8b/3

Ḥ'āce-i sūdāger: tüccarlık yapan Hacı

Ḥ.-i s. 4a/13

2. (< Far. *ḥ'āca*) efendi, sahip

ḡ. 36b/8, 36b/14, 37a/2, 37a/3, 49b/14, 123a/10, 150a/9, 154b/14, 155a/1, 155b/3, 156a/10, 156a/5

ḡ.+ğa 104b/2

ḡ.+ḡge 28b/10

ḡ.+ni 37a/6, 123a/4

ḡ.+si 167a/10

ḡ.+siniḡdūr 163a/1

ḡ'āce-i aṣlī: asıl sahip, asıl efendi

ḡ.-i a. 66b/12, 68b/5, 68b/4, 68b/6, 68b/8

ḡ.-i a.+ğa 68b/10

ḡ'āce-i fer'ī: diğer sahip, diğer efendi

ḡ.-i f. 68a/12, 68a/14, 68b/1, 68b/5

ḡ.-i f.+ni 67a/15, 68b/8, 68b/10

3. tüccar

ḡ'āce-i merd: genç tüccar

ḡ.-i m. 4a/5, 4a/8

ḡ.-i m.+ni 123a/8

Ḥ'āce Bağdādī özel ad

Ḥ. 151a/1, 151a/3, 152b/1, 152b/12, 153a/5

Ḥ.+ğa 152b/7

Ḥ.+ni 152b/10, 152b/13, 152b/2, 152b/5

Ḥ'āce Ḥāṣim özel ad

Ḥ. 150b/14, 151a/12, 151b/11, 151b/8, 151b/9, 152b/15, 152b/6

Ḥ.+ka 152b/6

Ḥ.+ni 151a/3, 152b/5

Ḥ'āce Ḥāṣim Başra özel ad

Ḥ. 151a/8, 151b/14

Ḥ'āce Manṣūr özel ad

Ḥ. 66b/11, 66b/13, 68a/7, 68b/11

Ḥ.+ni 66b/12, 67b/10, 68a/10, 68a/8, 68a/9

Ḥ'āce Meymūne

Ḥ. 2b/8, 4b/7, 4b/10, 171b/9, 172a/1

Ḥ.+ni 2b/7, 4b/6, 5b/9

Ḥ.+ge 4b/15

ḡ'āh (< Far. *ḡ'āh*) isteyen, istekli

ḡ. 127b/12, 127b/13, 143a/11, 146a/2, 4b/12

ḡ.+lar 167b/6

ḡ'āher (< Far. *ḡ'āhar*) kız kardeş

ḡ. 76a/15

ḡ'āher-zāde (< Far. *ḡ'āhar-zāda*) kız kardeş çocuğu

ḡ.+m 74b/12

ḡ.+si 73b/3, 74b/13, 74b/4, 74b/8, 75a/9

ḡ.+siğa 74b/1, 75a/4

ḡ'āhiṣ (< Far. *ḡ'āhiṣ*) istek, arzu

ḡ.+i 65b/4

ḡ.+im 113a/8, 114a/3, 117b/4, 126a/10, 57b/10

ḡ.+imce 88b/1

ḡ.+imdağı 145b/12

ḡ.+iḡ 144b/14

ḡ.+iḡce 26a/9

ḡ.+iḡçe 152b/9

ḡ'āhiṣ kıl-: istemek, arzu etmek

ḡ. k.-ma 137a/13

ḡ'āhī (< Far. *ḡ'āhī*) bazen

ḡ. 81b/15

ḡ'āhla- (< Far. *ḡ'āh* + Tü. */la-*) istemek, arzu etmek

ḡ.-dı 100b/12, 103a/10, 106a/12, 108b/9, 110a/14, 113b/10, 116b/3, 116b/5, 121a/6, 123a/13, 125b/14, 129a/2, 132a/12, 138a/9, 145a/8,

147a/2, 148a/8, 149a/10, 153a/14, 159a/13, 17a/5, 26a/1, 28a/14, 29b/1, 42a/12, 50b/14, 50b/2, 54a/6, 56b/7, 57a/13, 59b/2, 62a/1, 64b/15, 66b/10, 69a/1, 73b/1, 75a/12, 77a/13, 79b/4, 84a/4, 87a/2, 89a/15, 91b/10, 94a/2

h.-p 143b/3

h.-r 138b/13, 138b/14

h.-sağ 129b/6, 46a/11, 46b/10, 95a/13

h.-sağız 129b/15

h.-ydur-men 123b/6, 56a/5, 64a/10, 85a/5

H̱vārezm özel ad

H. 139b/2

Hārūn özel ad

H.+nı 78b/15

Hārūt Mārūt özel ad

H. 111a/3, 141b/12

ẖvāst (< Far. *ẖvāst*) dilek, istek

ẖ.+lar 65b/4

ẖvāst-gārlik (< Far. *ẖvāst-gār* + Tü. *+lık*) istekli, talip

ẖ.+ğa 114a/14

ẖ.+ığa 87b/3

ẖvāste-kārī (< Far. *ẖvāsta-gārī*) istek, dilek

ẖ. 130b/4

ẖvīş [u] akrabā (< Far. *ẖēş u* + Ar. *akrabā*) akraba, soy, sop

ẖ. u a.+larıdın 91b/2

ẖ. u a.+sı 30b/12, 89a/10, 89a/3

ẖ. u a.+sıdın 89b/3

ẖ. u a.+sını 128a/9, 30b/13

I / I

ıpar (< ET (Uyg.) *yıpar*) anber, müşk, güzel koku ve kokulu şeyler

ı.+ğa 5a/6

‘Irāk 1. özel ad, Irak

‘I. 92a/6, 92b/15

2. Türk musikîsinde altı yedi asırlık birleşik makamlardan biri

‘ı.+nı 61a/6

ısığ (< ET (Uyg.) *isig*) sıcak, ısı, hararet

ı. 149a/7, 55b/1, 117a/11, 41a/7, 58a/6

ısrığa (< ET *ısrığa*) küpe (VEWT, 167a)

ı. 26b/13

ıştırāb (< Ar. *ıdırāb*) acı, elem, keder krş.

ıztırāb

ı. 53a/15

ı.+ııını 54b/5

‘ışk (< Ar. ‘*ışk*) aşk, sevgi

‘ı. 112a/12, 113b/13, 116a/14, 123b/5, 132b/8, 147a/14, 149b/1, 149b/2, 149b/5, 151b/13, 162a/7, 29a/11, 29a/14, 31b/12, 33a/7, 35b/10, 35b/7, 37a/7, 4a/1, 54b/13, 59a/13, 61b/15, 67a/2, 69a/6, 84b/6, 86b/5, 151a/6

‘ı.+dın 57b/7

‘ı.+ı 163b/6, 168b/13, 2a/11, 67a/1, 67a/2, 67a/7, 69a/7

‘ı.+ıda 2a/6, 73b/11, 86a/8

‘ı.+ıdın 67a/8

‘ı.+ığa 143b/11, 67a/2

‘ı.+ım 164a/9, 67a/1

‘ı.+ııı 13a/3, 67b/6, 77b/5

‘ı.+nı 107a/4, 116a/2, 116a/8, 116b/2, 133a/8, 13a/11, 168a/14, 17a/11, 17a/13, 29a/6, 29a/7, 47b/1, 50b/7, 50b/8, 57b/10, 57b/11, 57b/3, 57b/5, 57b/6, 67a/8, 7a/9, 84b/6

‘ı.+nıı 123b/8, 29a/10

‘ışk-bāzlık (< Ar. ‘*ışk* + Far. *bāz* + Tü. *+lık*) aşkla oynayan, yalandan âşık görünen

‘ı. 129b/1, 135a/13, 135a/15, 35b/3, 69a/12, 40b/5

‘ışk-pişe (< Ar. ‘*ışk* + Far. *pēşa*) aşk yolunda giden, aşkı meslek edinen

‘ı. 28b/4

‘ıyāl (< Ar. ‘*ıyāl*) bakmakla zorunlu olunan kadın, çocuk

‘ı. 130a/14, 76a/6, 82b/4, 58b/6

‘ı.+ım 95a/12

‘ı.+ı 16a/1

‘ı.+larığa 95a/12

‘ıyān (< Ar. ‘*ıyān*) açık, belli, ortada

- ‘1. 168a/12
- ‘**ıyd** (< Ar. ‘*īd*’) bayram
- ‘**ıyd-ı nevrüz**: nevrüz bayramı
- ‘1.-ı n. 9a/15
- ‘**ıyş** (< Ar. ‘*īş*’) zevk ve sefa
- ‘1. 113a/9, 128a/7, 13a/7, 147b/3, 168b/2, 20a/13, 37b/14, 41a/8, 65a/7, 86b/7, 88b/8, 9a/1
- ‘1.+ı 151b/1
- ıztırāb** (< Ar. *ıd̡tırāb*) acı, elem, keder krş.
- ıştırāb**
1. 119b/1, 120a/1, 138b/11, 138b/2, 159b/3, 36a/9, 67a/7, 81b/10, 98b/10, 99b/12
- 1.+ğa 107b/5, 118b/8, 48b/4
- 1.+ıge 75b/11
- 1.+ıı 133a/9
- 1.+nı 99b/13
- ıztırāb kıl**:- eziyet etmek, eziyet görmek
1. k.-mağ 114a/3
1. k.-sa 106b/11
- ıztırāblıg** (< Ar. *ıd̡tırāb* + Tü.+*lıg*) acı, keder, üzüntü duyma krş. **ıztırāblıg**, **ıztırāblık**
1. 110b/4
- ıztırāblık** (< Ar. *ıd̡tırāb* + Tü.+*lık*) acı, keder, üzüntü duyma krş. **ıztırāblıg**, **ıztırāblık**
1. 106b/8
- ıztırāblık** (< Ar. *ıd̡tırāb* + Tü.+*lık*) acı, keder, üzüntü duyma krş. **ıztırāblıg**, **ıztırāblık**
- 1.+din 152b/4
- ıztırār** (< Ar. *ıd̡tırār*) çaresizlik, mecburiyet, zorunluluk
- 1.+ı 59a/9

İ/İ/‘İ/‘İ

- i‘ānet** (< Ar. *i‘āna’*) yardım
- i.+ı 166a/2
- i‘ānet kıl**:- yardım etmek
- i. k.-ur 164b/12
- ibā** (< Ar. *ibā’*) işaret etme, parmakla gösterme
- ibā kıl**:- işaret etmek, parmakla

göstermek

i. k.-maydur 85a/2

ibā’ (< Ar. *ibā’*) çekinme, kaçınma, razı olmama

ibā’ kıl:- çekinmek, razı olmamak

i. k.-maydur-men 52b/11

‘ibādet (< Ar. ‘*ibāda’*) Allah’ın emirlerini yerine getirme, tapınma

‘i. 67b/12

‘i.+de 76a/2

‘i.+dür 138a/4, 81b/11

‘i.+ğa 42b/13

‘i.+idin 163a/4

‘i.+ıga 172a/3

‘ibādet kıl:- ibadet etmek, tapınmak

‘i. k.-ur erdi 162b/6

‘ibāret (< Ar. ‘*ibāra’*) ...dan meydana gelmiş, bir şeyin aynı

‘i.+din 1b/2

‘i.+ide 37a/9

‘i.+ke 1b/2

‘i.+ler 1b/8

‘i.+lerni 3a/1

‘ibāret-i vāzıh: açık ve anlaşılır söz

‘i.-i v. 1b/5

iber- (< ET (MK) *ı-d-u bér-*) göndermek, sevk etmek krş. **yiber-**

i.-di 102b/14, 103b/13, 104a/12, 110a/9, 112b/11, 113a/1, 125b/8, 157b/14, 159a/9, 162b/14, 168a/14, 20b/6, 21a/10, 29a/13, 45a/3, 45a/8, 48a/6, 50a/1, 67b/5, 83a/10, 93b/3

i.-diler 109a/11, 45a/9

i.-dim 45a/13, 80a/5

i.-ey 158a/15, 158b/1

i.-gen 21b/8

i.-genimge 100a/10

i.-genimni 52b/13

i.-genini 86b/11

i.-gil 48a/5

i.-ip 3b/14, 49a/8

i.-ipdür 106a/2, 45b/12

i.-megil 100a/2, 125b/12

i.-sün 48a/7, 49a/4
i.-ür mü 100a/1
iblis (< Ar. *iblis*) şeytan, hilekâr
i. 36a/11
i.+din 40a/10
iblis-endişe (< Ar. *iblis* + Far. *andēša*) cin fikirli, şeytan fikirli
i. 87b/15
İbnü'l-Ğays özel ad
İ. 82b/11, 82b/2, 83a/11, 83a/13, 83b/7
İ.+ge 83a/10
İ.+nı 82b/14, 82b/8, 82b/9, 83a/10, 83b/9
İbrâhim Halil özel ad
İ. 106b/2
‘ibret (< Ar. *‘ibra’*) kötü bir olaydan alınan ders
‘i. 106a/10, 132a/8, 132b/1, 135b/6
ibrişim (< Far. *ebrišem*, *ebrişum*) ibrişim, ipek ip
i.+dür 61a/8
ibtidâ (< Ar. *ibtidâ’*) başlangıç, ilk olarak, ilk önce
ibtidâ kıl- bir işe başlamak
i. k.-dılar 61a/4, 61a/5 i.
k.-ıp 137a/9
i. k.-mağıl 139a/15
icâbet (< Ar. *icâba’*) kabul edilme, kabul etme
i. 139a/9
icâzet (< Ar. *icâza’*) izin, ruhsat
i. 15a/4, 167a/4, 168a/15, 43b/1, 72a/9
icrâ’ât (< Ar. *icrâ’ât*) iş, işler, tatbik edilen şeyler
i.+ını 65b/13
iç (< ET *iç*) iç, içeri
i.+ge 138b/10, 18a/6, 21a/2
i.+geri 131b/4, 135a/11, 159b/14, 161a/4, 163a/2, 21a/2, 36b/6, 49a/14
i.+i 21a/14
i.+ide 132b/14, 166a/4, 25b/8, 25b/9, 21b/6
i.+idedür 164a/9

i.+ideki 90b/10
i.+idin 86b/3
i.+ige 158b/15
i.+inde 109b/13, 24b/7, 28a/2, 42b/8, 45b/6, 75a/3
i.+indedür 76a/7
i.+indeki 4b/2
i.+indin 18b/13
i.+inçdeki 133a/9
i.+ke 120b/14
i.+kerilük 36b/15
i.+re 157a/10, 168a/12, 169b/1, 25b/10, 32a/15, 3a/15, 43a/13
iç- (< ET (Uyg.) *iç-*) içmek
i.-edür-men 162a/7
i.-eli 127a/11, 127a/13
i.-elik 127a/9
i.-er 127a/6, 78a/7
i.-er-men 104a/2
i.-erler mü 45b/14
i.-geç 162b/7
i.-gil 85b/14
i.-güçü 43b/4
i.-ğaylar 46a/8
i.-iç 86a/5
i.-ip 127a/5, 88a/8
i.-mağğa 45b/15
i.-mediler 46a/9
i.-mek 45a/6
i.-mekdin 58b/13
i.-mekge 45a/6, 46a/9
i.-meklik 46a/3
i.-mes 46a/4
i.-mey 59b/8
i.-señ 45b/13
i.-señiz 46a/1
i.-sün 43a/12
i.-tiler 151a/11
içür- (< ET *iç-ür-*) içirmek
i.-di 66a/13
idrāk (< Ar. *idrāk*) anlayış

i.+iğa 144a/9
i.+iğğa 59a/5
idrāk kıl-: anlamak, anlatmak
idrāk kıla al- > idrāk kılal- :
anlayabilmek, anlatabilmek
i. k.-mas 57b/15
ifāde (< Ar. *ifāda'*) anlatma, anlatış
ifāde kıl-: anlatmak, ifade etmek
i. k.-a-sen 132b/10
i. k.-dı 30b/7
i. k.-mağıl 79b/14
‘iffet (< Ar. *‘iffa'*) namus
‘i. 103a/14, 114a/8, 116b/1, 123a/7,
126a/12, 126a/13, 162b/5, 164a/14,
20a/8, 81b/2, 9a/8, 103b/9, 114a/9
‘i.+ni 114a/3, 126a/11
iflāshık (< Ar. *iflās* + Tü.+*lık*) tüketmelik,
bitirmelik
i.+dın 77b/1
i.+ğa 30b/12
i.+ka 149a/13
iflāsrak (< Ar. *iflās* + Tü.+*rak*) daha fazla
bitirme, tüketme
i. 149a/13
‘ifrit (< Ar. *‘ifrit*) zararlı ve korkunç
mitolojik mahluk
‘i. 55a/1
‘i.+ni 65b/7
iftār (< Ar. *iftār*) iftar, oruç açma
iftār kıl-: iftar yapmak, oruç açmak
i. k.-ay 132b/13
iftihār (< Ar. *iftihār*) övünme
i.+nı 169b/12
igvā (< Ar. *igvā'*) azdırma, baştan
çıkarma, ayartma
igvā-yı nefis: nefsi azdırma, baştan
çıkarma
i.+ni 137b/11
ihānet (< Ar. *ihāna'*) ihanet, kötülük,
haksızlık
i.+dür 102a/10
ihāta (< Ar. *ihāta'*) çevirme, kuşatma
ihāta kıl-: çevirmek, etrafını sarmak

i. k.-ıp 60a/5
i. k.-ur 33b/6
ihāta kılup ala al- > ihāta kılup alal- :
etrafını çevirip alabilmek
i. k.-ıp a.-mas 60a/5
ihlāş (< Ar. *ihlāş*) riyasız ve yapmacıksız
inanış, çok samimi bağlılık, gönülden
gelen dostluk
i. 14b/2, 153a/1, 26b/1, 78b/9
i.+dın 11a/1, 12b/8
i.+ı 47a/2
i.+ıdın 12b/8
i.+ım 67a/10
i.+ımnı 43b/10, 47a/3, 47a/5
i.+nı 12a/4, 71a/2
ihlāş-i hayvānī: beşeri samimiyet
i.-i h.+din 31b/13
ihrāc (< Ar. *ihrāc*) çıkarma
ihrāc kıl-: çıkartmak
i. k.-dılar 130b/8
ihśān (< Ar. *ihśān*) iyilik etme, bağış, lütuf
i. 153a/2, 44b/8, 57a/2, 57a/8, 64b/8
i.+ge 64b/6
i.+ını 12a/12, 78b/7
i.+ınnı 79a/14
i.+lar 158b/11
i.+lar kıl-dı 64a/5
i.+lar kıl-ıp 72a/11, 73a/9
i.+nın 78b/6
ihśān kıl-: iyilik etmek, bağışlamak
i. k.-may-sizler 137a/11
ihṭār (< Ar. *ihṭār*) hatırlatma, dikkatini
çekme
ihṭār kıl-: hatırlatmak, dikkatini
çekmek
i. k.-ğu 139b/6
ihṭilāṭ (< Ar. *ihṭilāṭ*) karşılaşp görüşme
i. 139a/14
ihṭimāl (< Ar. *ihṭimāl*) ihtimal, olanak,
mümkün olma
i.+i 112b/14, 121b/4, 136a/10, 82a/8,
96b/13

i.+im 100a/14

iḥtimālī (< Ar. *iḥtimāl* + Far. *ī*) bir ihtimal
i. 116a/6

iḥtimām (< Ar. *iḥtimām*) özen gösterme
iḥtimām kıl-: özen göstermek
i. k.-madı 64a/7

iḥtirāz (< Ar. *iḥtirāz*) sakınma, çekinme, korkma
iḥtirāz kıl-: sakınmak, çekinmek
i. k.-ur mu 45a/2

iḥtirāʿ (< Ar. *iḥtirāʿ*) benzeri görülmemiş bir şey meydana getirme
i.+ı 59b/4

iḥtişār (< Ar. *iḥtişār*) kısaltma, söz ve yazıyı kısa kesme
i. 87b/7

iḥtiyāc (< Ar. *iḥtiyāc*) ihtiyaç, gereklilik
i. 61a/13, 89b/8
i.+ı 89b/10

iḥtiyār (< Ar. *iḥtiyār*) seçme, kendi arzusuyla hareket etme
i. 107b/4, 117a/10
i.+ımnı 9a/12
i.+ıçca 13a/14
iḥtiyār kıl-: seçmek, tercih etmek
i. k.-dı 104b/11, 104b/8, 107a/7, 122a/4, 123b/12, 131a/13, 138a/3, 13b/8, 145b/15, 6b/14, 75b/15, 78a/11, 7b/6
i. k.-dılar 105a/9, 114b/13, 14a/10
i. k.-dın 131b/6, 164a/13
i. k.-ğan 77a/10
i. k.-ğanını 124b/2, 125b/4
i. k.-ıp 108a/14, 124a/14, 124a/15, 69a/3, 77a/8
i. k.-ıp erdim 118a/12
i. k.-ıpdur 124b/9, 125a/5
i. k.-ma 92b/7
i. k.-salar 46a/3
i. k.-sañ 167b/1, 30a/8
i. k.-ur-men 92b/1
i. k.-ur mu-sen 84b/14
i. k.-ur-sen 84b/10

iḥtiyār-ı sefer: sefere çıkmayı tercih etmek

i.-ı s. 26a/15

iḥtiyāt (< Ar. *iḥtiyāt*) sakınma, tedbirli davranma

i. 103a/5, 163a/12, 6b/8, 89b/12

i.+ım 65a/9

iḥtiyāt kıl-: sakınmak, tedbir almak

i. k.-ğan 19a/9

ikāle (< Ar. *ikālaʿ*) iki tarafın isteğiyle alışveriş mukavelesini bozma

ikāle kıl-: iki tarafın isteğiyle alışveriş mukavelesini bozmak

i. k.-madı 150a/15

ikāmetlik (< Ar. *ikāmaʿ* + Tü.+*lik*) oturan, bir yerde bulunan

i. 51b/12

ikbāl (< Ar. *ikbāl*) baht, talih

i. 33b/11, 162a/11

iklīm (< Ar. *iklīm*) ülke, diyar

i.+de 26b/1

i.+ğa 69a/4, 72b/11, 78b/6

i.+ni 72a/12

ikrām (< Ar. *ikrām*) hürmet, saygı gösterme, ağırlama

i. 5b/13, 9b/7

i.+lar 38b/15, 48b/2

i.+nı 158b/10

ikrār (< Ar. *ikrār*) tasdik ve kabul etme

i. 105b/9

ikrār kıl-: kabul ve tasdik etmek

i.-ğan 14b/1

i.-ıp 60a/4

iktidār (< Ar. *iktidār*) güç yetme, yapabilme

i. 42b/14

ʿilāc (< Ar. *ʿilāc*) deva, çare, tedbir

ʿi. 107a/12, 169a/3, 21a/6, 35b/10, 81b/1

ʿi.+ı 108a/2, 109b/7, 111b/4, 113a/1, 121b/5, 122b/4, 129b/1, 138b/1, 138b/2, 139a/5, 13b/15, 23b/2, 25a/8, 30a/6, 5b/5, 63b/3, 66b/4, 72a/8, 76b/13, 90a/3

ʿi.+ıdur 152a/11

‘i.+ım 105a/3
‘i.+ıñ 101a/4
‘i.+nı 98b/9
‘ilāc **kıl-**: çare bulmak, derde deva bulmak
‘i. k.-a 108a/1
‘i. k.-ay 25b/10, 28b/6
‘i. k-ğıl 72a/15
‘i. k-sa 169a/3, 76b/12
‘i. k-ur-men 100a/5
‘i. k-ur-miz 100b/5
‘i. k-ur mu-sen 25a/6
‘i.+ını k.-ur-men 30b/2
‘ilāc-ı **şabr**: sabır ilacı
‘i.-ı ş. 159b/4
‘ilāc-kerden (< Ar. ‘ilāc + Far. *kardan*) ilaç yapma
‘i. 22a/6
ilāhī (< Ar. *ilāh* + nispet eki -ī) Allah’a mensup, tanrı ile ilgili, tanrısāl
i. 107b/11, 13b/11, 169a/8
i‘lām (< Ar. *i‘lām*) bildirme, anlatma
i‘lām kıl-: bildirmek, haber vermek
i. k.-dı 40b/9
ile (< ET *birle*) ile, birlikte
i. 10a/12, 112b/7, 158b/13, 84b/2
ilgeri (< ET *ilgerü*) ileri, ön, taraf
i. 106a/9, 107b/9, 119b/7, 131b/11, 143b/3, 146a/11, 146b/2, 170a/11, 170b/2, 171a/6, 171b/11, 48a/5, 54b/5, 54b/6, 70b/4, 78a/15, 79b/14, 97a/12, 99b/6
ilgerirak (< *ilgerü+rak*) daha, en ileri
i. 131b/10, 145a/6, 147b/15, 148a/2, 165a/11, 171b/7, 53a/6
ilhāk (< Ar. *ilhāk*) katma, katılma, karışma
i.+ı 49a/8, 49a/9
illā (< Ar. *illā*) yalnız, sadece, ancak, mutlaka
i. 159b/4, 163a/12
‘illet (< Ar. ‘illa’) illet, hastalık
‘i.+ge 105a/11

‘i.+lerini 10a/9
‘i.+ni 34a/5
‘illetī (< Ar. ‘illa’ + Far. *ī*) bir illet, bir hastalık
‘i. 100a/9
‘ilm (< Ar. ‘ilm) ilim, bilgi
‘i. 110b/10, 15a/6, 1b/10, 25a/9, 33b/10, 34a/7, 4a/11, 4b/14, 84b/11
‘i.+din 33b/9, 4a/11, 58a/6
‘i.+dür 145a/11
‘i.+i 4a/12
‘i.+ide 34a/1
‘i.+idin 34a/12
‘i.+ini 1b/10
‘i.+ler 4a/12
‘i.+lerdin 144b/15
‘i.+lerni 145a/3
‘i.+ni 145a/11, 145a/9, 1b/11, 34a/3, 57b/15
‘ilm-i bī-‘amel: amelsiz ilim
‘i.-i b. 131a/9
‘ilm-i hāl: hal ilmi
‘i.-i c. 34a/10
‘ilm-i cevāhir: cevahir, değerli taşlar ilmi
‘i.-i c.+ni 158a/5
‘i.-i d.+de 25b/3
‘ilm-i edeb: edep ilmi
‘i.-i e. 34b/11
‘ilm-i ferāset: feraset ilmi, ileri görüşlülük ilmi
‘i.-i f. 25a/10
‘ilm-i gayb: gayb ilmi
‘i.-i ğ.+ı 4a/11
‘i.-i ğ.+nı 110b/10
‘ilm-i kadīmī: eski ilim
‘i.-i k.+side 64b/8
‘ilm-i kāl: söz, konuşma ilmi
‘i.-i k.+dın 34a/10
‘ilm-i ledün: ledün ilmi
‘i.-i l. 109a/12, 109b/5
‘i.-i l.+ni 109a/11, 109b/4

‘**ilm-i meḥārim**: haramlarla ilgili ilim
‘i-i m. 25a/11
‘**ilm-i mūsīkī**: musiki ilmi
‘i-i m. 59b/10, 59b/9, 60a/5, 61a/9
‘i-i m.+de 149b/8, 65b/9
‘i-i m.+din 58a/3, 61b/5
‘i-i m.+dür 57b/14
‘i-i m.+ni 129b/11, 59b/3, 60a/7, 60b/10, 60b/13, 60b/14, 60b/9
‘**ilm-i naḳl-i rūḥ**: ruh nakli ile ilgili ilim
‘i-i n.-i r. 141a/3, 145a/11, 145a/15, 145b/1, 146a/13
‘i-i n.-i r.+dın 145a/1
‘i-i n.-i r.+nı 144b/15, 145a/2, 146a/12, 146b/2
‘**ilm-i nücūm**: yıldız ilmi
‘i-i n.+da 4a/10
‘**ilm-i riyāz**: hesap ilmi
‘i-i r.+nı 34a/6
‘**ilm-i siḥr**: sihir ilmi
‘i-i s. 141b/13
‘i-i s.+de 141b/12
‘**ilm-i simyā**: simya ilmi, taş ve madenleri altına çevirme ilmi
‘i-i s. 141a/2
‘**ilm-i şüret**: insanların simalarından karakterlerini bilme ilmi
‘i-i ş.+de 124a/6
‘**ilm-i ṭabābet**: tıp ilmi
‘i-i ṭ.+de 25a/15
ilticā (< Ar. *ilticā*’) sığınma, barınma
ilticā kıl-: sığınmak
i. ḳ.-ma 91a/10
iltifāt (< Ar. *iltifāt*) gönül alma, iltifat
i. 13b/10, 157a/7
i.+ı 64b/9
i.+ını 10b/14
iltifāt kıl-: iltifat etmek, gönül almak
i. ḳ.-madılar 148a/2
i. ḳ.-mağanını 143b/12
i. ḳ.-masa 10b/15

i. ḳ.-sa 143b/13
i. ḳ.-salar 10b/10
i. ḳ.-ur érđi 84a/11
i.+lar ḳ.-dı 80b/6
iltifāt-ı şāhāne: harika, şahane iltifatlar
i.-ı ş.+ler 87b/4
iltifāt-ı pādīşāhāne: padişaha yakışır iltifat
i. 55b/15
iltifāten (Ar. *iltifāten*) iltifat olarak
i. 5b/10
iltikā (< Ar. *iltikā*’) rastgelme, kavuşma, karşılaşma, buluşma
i.+ḳa 9b/6
iltimās (< Ar. *iltimās*) kayırma, yapılmasını isteme
i. 2b/10, 31a/3
iltimās kıl-: kayırmak, yapılmasını istemek
i. ḳ.-dı 109b/8, 157b/4
i. ḳ.-ğay-sen 104a/3
i. ḳ.-ıp érđi 155b/4
iltimās-ı inşāf: insaf dilemek
i.-ı i. 37a/13, 38a/11, 39a/4, 41b/5
İmām özel ad
İ. 63a/14
īmān (< Ar. *īmān*) iman, inanç
ī. 13b/12
ī.+ıdın 68b/14
ī.+ığa 79a/2
‘**imāret** (< Ar. ‘*imāra*’) bayındırlık
‘i.+lerğa 125a/13
‘**imāret-i ‘ālī**: yüce, ulu yapı
‘i.-i ‘ā. 125a/12
imkān (< Ar. *imkān*) imkân, olanak
i. 58b/3
i.+ı 25b/8, 89a/5
i.+ım 128a/5, 134b/7, 52a/13, 6a/7, 81a/13
imlā (< Ar. *imlā*’) doğru yazma, yazdırma
imlā kıl-: doğru yazmak, yazdırmak

i. .-mağda 73a/12

imtiḥān (< Ar. *imtiḥān*) deneme, sınama

i. 109a/3, 18a/12, 34a/12, 34a/13, 46b/7, 46b/8

i. kılğay 44a/8, 61b/14

i. kılğıl 110b/8

i. kılmağ 20b/1

i. kılmayın 48b/10

i. kılsalar 34a/13

imtiṣāl (< Ar. *imtiṣāl*) gerekeni yapma, emre boyun eğme

i. 1b/13

imtiyāz (< Ar. *imtiyāz*) farklılık, farklı olma

imtiyāz kıl-: farklı olmak

i.-alı 58b/1

i.-ıp 127b/6

imtizāc (< Ar. *imtizāc*) karışabilme, birbirini tutma, uyuşma

i. 43b/11

imzā (< Ar. *imzā*) yerine getirmek

imzā-yı hışm: öfkeli davranmak

i.+dür 159a/15

in (< Far. *in*) bu

ī. 116b/11, 117b/7, 151a/4, 166a/13, 54b/11, 54b/7, 69a/10, 78b/2

inābet (< Ar. *ināba*) günahlara tövbe edip hak yoluna dönme

i. 162a/9

inābet kıl-: günahlara tövbe edip hak yoluna dönme

i. .-ğay 137b/13

in‘ām (< Ar. *in‘ām*) nimet verme, ihsan, iyilik etme

i. 137a/11, 158b/10, 44b/8, 57a/2, 57a/8, 64a/5, 64b/6, 64b/7, 72a/11, 73a/9, 78b/6

i.+ını 94a/5

i.+lar 118b/6

i. kıldı 53b/7, 64a/3

i. kıldılar 137b/4

i. kılsam 118a/13

‘inān (< Ar. *‘inān*) dizgin, kontrol, idare

‘inān-ı ḥarçeng: yengeç idare etme, zaptetme

‘i.-ı ḡ. 120a/11

‘ināyet (< Ar. *‘ināya*) iyilik, bağış, yardım

‘i. 107a/8, 117a/7, 164b/13, 44a/13

‘i.+din 164b/12

‘i.+i 4a/9

‘i.+iḡ 142b/8, 93a/7

‘ināyet kıl-: iyilik yapmak, yardım etmek

‘i. .-dı 31b/1, 69b/7

‘i. .-ıp 35a/7

‘i. .-saḡ 53b/15

‘inde’z-żarūret (< Ar. *‘inde*, harf-i tarif *el* + Ar. *żarūra*) insanın canı zorda kaldığında

‘i. 23b/5

‘ineb (< Ar. *‘inab*) üzüm

‘ineb-i Hindistānī: Hindistan üzümü

‘i.-i H. 141a/10

inhā (< Ar. *inhā*) birini bir şeyden alıkoymak, bir şeyin yapılmasını yasak etmek, menetmek, engellemek

inhā-yı cins: kendi cinsinden birini engelleme, alıkoyma

i.+imğa 118a/6

in-heme (< Far. *in-hama*) hepsi bu

ī. 75b/12, 86b/5

ini (< ET *ini*) kardeş, küçük kardeş

i.+mni 105b/2, 27b/5, 27b/6, 27b/8

i.+si 103b/11, 104a/14, 33b/2

i.+sini 105b/1, 105b/2, 116b/7

inḳiyād (< Ar. *inḳiyād*) bağlılık, boyun eğme, uyma

inḳiyād kıl-: boyun eğmek, uydurmak

i.-ğanımız 102a/11

i.-ıp 62b/11

i.-sa 51a/10

in-ki (< Far. *in-ki*) bu ki

ī. 61a/12, 61a/13, 61a/14, 61a/15, 61b/5, 16a/10

inṣāf (< Ar. *inṣāf*) insaf, acıma

i. 127a/6, 17b/8, 172a/3

i.+ı 155b/2

i.+ımnı 35b/15
i.+ını 42a/12
inşâflık (< Ar. *insāf* + Tü.+lık) insaflı olma
hali krş. **inşâflık**
i. 74b/5
inşâflik (< Ar. *insāf* + Tü.+lik) insaflı olma
hali krş. **inşâflık**
i. 61b/1
insân (< Ar. *insān*) adam kişi, olgun kimse
i. 89a/12
i.+da 44b/1
insâniyet (< Ar. *insāniyya*) insanlık
i. 44b/1
insānî (< Ar. *insān* + nispet eki -î) insanla
ilgili, insanlık
i. 44b/2
inşâ (< Ar. *inşā*) yapma, meydana
getirme
i. 73a/12
inşâ kıl-: yapmak, meydana getirmek
i. k.-ip 37a/15
inşâ 'a'llāh (< Ar. *in+şā'a+allāh*) Allah dilerse,
Allah nasip ederse
i. 125a/8, 13a/13, 64a/2, 105b/10,
169b/10, 25b/13, 59b/11
intikālāt (< Ar. *intikālāt* + Ar. çoğul eki *āt*) bir
yerden başka bir yere, bir durumdan başka bir
duruma geçmeler, göçmeler
i.+ıdın 60b/13
intikām (< Ar. *intikām*) öç alma
i. 120a/4, 121b/4, 133b/10, 23b/15,
45b/4, 7a/12, 89b/3
i.+da 106a/6
i.+ım 133b/11
i.+nı 15b/9, 90a/9
intizār (< Ar. *intizār*) beddua
intizār koy-: beddua etmek
i. k.-ar sen 13a/12
intizār kıl-: beddua etmek
i. k.-a-sen 62b/2
i. k.-ma 138a/7
i. k.-mağıl 22a/3, 89a/13
intizārılık (< Ar. *intizār* + Tü.+lık) bekleme,

bekleyiş
i.+ğa 17b/2
i.+ka 135b/10
i.+nı 136a/6
ip (< ET (Uyg.) *yıp*) ip
i. 30a/15
i.+ge 30b/3
irāde (< Ar. *irāda*) irade
i.+sini 108a/14
irāde kıl-: irade göstermek
i. k.-dı 106a/11, 128b/9, 85b/11, 98b/1
i. k.-ip erdi 54a/5, 73a/15, 80b/3,
81b/7, 87a/1, 9a/3
i. k.-ış 79b/3
i. k.-sağ 77b/15
irādet (< Ar. *irāda*) irade
i.+i 65b/3
'irfetü'l-hāl (< Ar. *irfa* + harf-i tarif *el* + Ar. *hāl*)
halin bilinmesi
'i. 73a/13
irşād (< Ar. *irşād*) doğru yolu gösterme,
uyarma
i. 33b/9
irtikāb (< Ar. *irtikāb*) kötü bir iş yapma,
rüşvet yeme
i. 168b/12
işbāt (< Ar. *işbāt*) delil göstererek
doğrusunu ortaya çıkarma
i.+ğa 74b/7
işbāt kıl-: delil göstererek doğrusunu
ortaya çıkarmak
i. k.-dı 157a/2
i. k.-dılar 76a/13
i. k.-ğanları 87a/5
i. k.-sağ 161b/9
İsfehān özel ad
İ. 58a/10, 58a/9
iskāṭ (< Ar. *iskāṭ*) ölünün ibadet
eksikliklerinin ve kusurlarının affı,
cezasının bağışlanması amacıyla
sadaka verme ve verilen sadaka
iskāṭ-ı şalāt: ölünün namaz borcunun
affı için sadaka vermek

i.-ı ş.+nı 76b/1

İskender özel ad
İ. 9a/5

İslâm (< Ar. *islām*) İslâm, İslâmiyet
İ. 155a/8
İ.+nı 161b/5

ism (< Ar. *ism*) isim, ad
İsm-i A'zam: en büyük ad, Allah'ın Kuran'da geçen yüz isminden doksan dokuzu belli esma-i hüsnasının üstündeki adı, Allah
i.-i a.+nı 68a/4, 68a/5, 68a/6, 68a/7, 68a/9
ism-i ér: er, erkek ismi
i.-i è. 137b/7

İsmâ'ıl özel ad, İsmâil peygamber
İ. 11b/11

isnâd (< Ar. *isnâd*) yükleme, atfetme, dayanak
i. 104b/1, 29a/7, 84a/1, 8b/10
i.+nı 15b/7
isnâd kıl-: dayandırmak, atfetmek
i. k.-ıp 105b/11

İstanbul özel ad
İ. 136a/8

iste- (< ET *iste-*, *izde-* < AT **iz*) istemek, talep etmek, aramak (TDBUÜ, 183)
i.-di 23b/12
i.-di érse 109b/6
i.-diler 109b/3
i.-gen 12b/6
i.-genimni 27b/7
i.-medi 23a/1
i.-p 112a/1, 116a/13, 121a/4, 164b/14, 27b/7, 85b/6, 85b/9, 89a/9, 90a/15
i.-sem 121b/5
i.-señ 87a/13
i.-y 101a/11, 94b/8

isti'âret (< Ar. *isti'âra'*) mecaz
i.+ler 1b/8

isti'dâd (< Ar. *isti'dâd*) bir şeyin kabulüne, kazanılmasına olan tabîî meyil, kabiliyet
i.+ğa 171b/9

i.+ını 103b/3

istifsâr (< Ar. *istifsâr*) sorma, araştırma
i. 39a/15
istifsâr kıl-: araştırmak, tahkik etmek
i. k.-dı 154b/3, 154b/9, 164a/4, 42b/5
i. k.-ğay 154a/9

istiğfâr (< Ar. *istiğfâr*) tövbe etme, Allah'tan günahların bağışlanmasını dileme
i. 128b/7, 19b/2
i.+ğa 99a/2
istiğfâr kıl-: tövbe etmek
i. k.-16b/4

istihlāk (< Ar. *istihlāk*) boş yere harcıyıp tüketme
i. 170a/13

istihkāk (< Ar. *istihkāk*) hakkı olma, hak kazanma
i. 77a/3

istihrâc (< Ar. *istihrâc*) netice, mânâ çıkarma
istihrâc kıl-: anlam, netice çıkarmak
i. k.-dı 60b/14
i. k.-dılar 61a/3
i. k.-ıpdur 59b/9
i. k.-ıpdurlar 60a/7, 60b/10
istihrâc-ı mûsikî: musıkî terimleri çıkarma, bulma
i.-ı m.+ni 60b/6

istikâmet-pîşe (< Ar. *istikâma'* + Far. *pēša*) yol gösteren
i. 58b/4

istimâ' (< Ar. *istimâ'*) dinleme, kulak verme
istima' kıl-: dinlemek, kulak vermek
i. k.-dı 65b/11
i. k.-ur 24a/6

istirâhat (< Ar. *istirâha'*) dinlenme, rahat etme
i.+ı 32a/12
istirâhat kıl-: dinlenmek, rahat etmek
i. k.-alı 41a/8
i. k.-dılar 126a/6, 152a/7, 55b/1
i. k.-ğan 171b/12
i. k.-ıp 60a/10, 85b/4

‘işmet (< Ar. ‘işma’) temizlik, günahsızlık, namuslu

‘i. 116b/1, 126a/12, 126a/13, 164a/14, 67b/9, 9a/8, 114a/9

‘i.+din 17b/7

‘i.+i 103a/14

‘i.+ni 126a/11

iş (< ET iş < AT *īš) iş

i. 102a/4, 102a/5, 104a/5, 104b/2, 106b/9, 110a/11, 11b/8, 120a/15, 12a/2, 132b/9, 134a/10, 134b/1, 135a/3, 137a/15, 150a/2, 161b/7, 162a/12, 163a/13, 28a/1, 28b/6, 2a/7, 30a/14, 32a/4, 5a/13, 5a/5, 5b/6, 65a/10, 65b/1, 71b/11, 89b/12, 8a/15, 93a/6, 95a/4

i.+de 29a/5, 37a/6, 40b/6, 48b/10, 64b/12, 69a/10, 73b/12, 83b/14, 2a/8

i.+dedür 7a/4

i.+din 129b/8, 140a/6, 150a/8, 166b/9, 18b/8, 22b/9, 23a/3, 29b/14, 64b/2, 88b/12, 89a/4, 99b/5

i.+dür 110b/12, 111b/10, 112b/13, 119b/11, 120a/6, 169b/9, 18a/1, 18a/2, 28b/10, 30a/11, 38b/9, 64b/10, 85b/13, 90b/6

i.+ge 116a/5, 116a/6, 12a/5, 130a/5, 14a/12, 30b/2, 58b/1, 7a/7

i.+ğa 18b/6

i.+i 117a/13, 117a/14, 120b/14, 134a/15, 143b/10, 149b/12, 14b/2, 157a/6, 163a/4, 16b/10, 26a/13, 28a/3, 2a/3, 37b/1, 38a/7, 39a/1, 43b/7, 44b/1, 44b/3, 57a/1, 67b/12, 6b/4

i.+ide 37b/3

i.+idedür 119a/9

i.+idin 121b/12, 127b/9, 138a/4, 150b/4

i.+idür 117b/5, 101b/5

i.+ige 127a/10, 3a/5, 41a/12, 63b/3, 91a/11, 93b/15

i.+iğa 21b/11

i.+im 119b/6, 35a/14, 45a/10, 6a/8, 85a/15

i.+imde 31b/7

i.+imge 122b/9

i.+imni 137a/6, 75a/1

i.+in 168a/12

i.+ini 25a/8, 80b/11, 81a/15, 81b/1, 91b/6

i.+iñ 10b/15, 11a/1, 135a/4, 170a/8, 17a/1, 45b/3, 74a/9, 77b/10, 77b/13, 98a/3

i.+iñde 142a/15

i.+iñdür 1b/11

i.+iñe 22a/2

i.+iñge 75a/6, 91b/7

i.+iñğa 138b/3

i.+iñni 132a/2, 138b/4

i.+ka 109b/10, 49b/9, 90b/12, 93b/10

i.+ler 106a/9, 13a/4, 1b/11, 20b/11, 47a/4, 7a/11

i.+lerde 1b/15, 38a/13

i.+lerdin 135b/13, 32b/6, 41b/15

i.+leri 155b/6, 45b/11, 69a/9

i.+leriğa 105b/9, 155b/6

i.+lerini 8a/2

i.+leriñ 105b/12

i.+lerni 170b/14, 171b/1, 80b/12

i.+ni 101b/15, 102a/1, 111b/4, 114a/5, 121b/13, 127a/10, 134b/6, 137b/12, 138b/6, 139a/15, 142b/10, 148b/10, 152a/11, 168b/12, 170a/14, 26a/9, 28a/1, 28a/3, 29b/3, 29b/5, 31b/15, 53a/13, 56b/14, 57a/10, 61b/2, 6b/7, 81b/1, 81b/5, 88b/11, 89b/13, 8a/15, 90a/11, 95a/3, 96b/1

i.+niñ 169b/12

iş kıl- iş yapmak, çalışmak

i. k.-a-sen 107b/4

i. k.-ay 44b/6

i. k.-dı mu 49b/14

i. k.-dım 49b/8

i. k.-dın 115b/3

i. k.-dınlar 137b/5

i. k.-ğan 16b/3

i. k.-ğıl 26a/12

i. k.-ıp 131a/12, 6b/3

i. k.-ıp êken 105a/14

i. k.-ıp-men 8b/11

i. k.-ıpdur 57a/8

i. k.-ma 48b/10

i. k.-madım 69b/14
i. k.-mağan 37a/10
i. k.-mağay-sen 2a/4, 5b/7
i. k.-masağ 68b/13
i. k.-sa 105a/6, 11b/4, 50b/12, 6a/11, 79a/10, 83b/1, 85b/12, 89b/12
i. k.-sam 19b/5
i. k.-sağ 54a/3, 65a/11
i. k.-ur-men 88b/1
i. k.-ur-mu 64b/3
i.+ler k.-ğan 16b/6
i.+ler k.-ıpdur 169a/9
i.+ni k.-! 112a/7
i.+ni k.-ğünça 38b/4
iş kıla al- > iş kılal-: iş yapabilmek, çalışabilmek
i.+ni k.-maydur-men 119b/10
işāret (< Ar. *işāraʿ*) bir şeyi gösterme
i. 20a/10, 40b/15
i.+dür 127b/4, 40b/14, 63a/11
i.+i 35b/4, 3a/10
i.+ide 36a/11, 37a/9
işāret kııl-: göstermek, belirtmek
i. k.-dı 137b/9, 138b/10
işāret-i lāyih: parlak işaret
i.-i l. 1b/5
işen- (< ET (MK) *işen-*) güvenmek, inanmak, bağlanmak
i.-ip 17b/3
işkence (< Far. *işkanca*) işkence
işkence kııl-: işkence yapmak
i. k.-dılar 146b/7
‘işret (< Ar. *‘işraʿ*) içki içme, eğlenme
‘i. 134a/6, 168b/2
‘i.+de 13a/7
‘i.+ge 113a/9, 20a/13, 86b/5, 88b/8
‘işret kııl-: eğlenmek, içki içmek
‘i. k.-a-sen 9a/1
‘i. k.-dı 122a/12
‘i. k.-ğıl 37b/14
iştigāl (< Ar. *iştigāl*) iş işleme, bir şeyle uğraşma
i.+i 50b/8
iştihā (< Ar. *iştihāʿ*) iştah, arzu

i. 10a/7
iştihā-mend (< Ar. *iştihāʿ* + Far. + *mand*) arzulu, iştahlı
i.+dür-men 100a/3
iştihād (< Ar. *iştihād*) tanıklık
i. 43b/12
iştīyāk (< Ar. *iştīyāk*) şevklenme, özleme
i. 35b/7, 4b/15, 67a/1
i.+dın 75b/2
i.+ı 161a/3, 163b/6
i.+ıda 171a/11, 2a/6
i.+ım 159b/12
i.+ını 65a/5
i.+nı 62a/5
i.+nıñ 17a/12
it (< ET *it* < AT **it* (*ıyt?*)) it, köpek
i. 29a/9, 45b/1, 45b/7, 9b/7, 9b/9
i.+dür 45b/10
i.+ke 65b/15, 9b/6
i.+leri 29a/8, 60a/1
i.+lerini 45b/8
i.+ni 112a/7, 45a/13, 45a/9, 45b/5, 45b/9
iṭāʿat (< Ar. *iṭāʿat*) itâat, boyun eğme, söz dinleme
i.+ini 57b/1
iṭāʿat kııl-: itâat etmek, söz dinlemek
i. k.-ıp 101b/2
‘itāb (< Ar. *‘itāb*) azarlama, paylama, darılma
‘i. 92a/2, 106b/8
‘i.+nı 141b/5
‘itāb kııl-: azarlamak, paylamak
‘i. k.-dı 93b/8
‘i. k.-ğanıñ 50b/9
‘i. k.-ur erdi 164a/8
iʿtibār (< Ar. *iʿtibār*) saygı gösterme, önem verme
i. 110b/13, 21b/15, 22a/13, 79b/11
i.+ı 110b/13, 27a/13, 5a/7, 92b/3
i.+ım 26b/12
i.+ını 15b/3

i'tibārla- (< Ar. *i'tibār* + Tü.+*la-*) itibar etmek
i.-madı 10b/7

i'tidāl (< Ar. *i'tidāl*) ölçülülük, aşırı gitmeme, yumuşak huyluluk
i.+da 141b/8
i.+ğa 24b/10

i'tikād (< Ar. *i'tikād*) inanma, bir şeye bağlanma
i. 12b/6, 25b/5, 48b/10, 67a/10, 71a/2
i.+ı 160a/7, 163a/9, 64b/10
i.+ım 38b/15
i.+ını 78b/9
i.+larığa 153a/2
i'tikād kıl-: inanmak
i. k.-dı 47a/1
i'tikād-ı tūfī: papağanın inancı
i.-ı t.+ni 43b/13

i'tikād-mend (< Ar. *i'tikād* + Far. *mand*) itikadlı, inançlı
i. 26b/1

i'timād (< Ar. *i'timād*) itimat, güven, güvenilirlik
i. 149a/3
i.+ğa 6b/6, 88b/3
i'timād kıl-: güvenmek
i.-ıp-men 18b/7

ittifāk (< Ar. *ittifāk*) birleşme, uyuşma, sözleşme
i. 109a/11, 119a/13, 119b/11, 15a/14, 28a/6, 50b/10
i.+ğa 135a/13
i.+ı 61a/1
i.+ımızda 119b/7
i.+ını 51a/9
i.+ka 170a/8, 171a/9, 88b/6
i.+larını 121a/2
ittifāk kıl-: uyuşmak, anlaşmak
i. k.-dılar 13b/14, 26b/7, 27b/2, 90a/5
i. k.-ıp 114b/13, 119b/9, 120a/11
i. k.-madı 122a/1

ittifāken (< Ar. *ittifākan*) kaza ile, tesadüfen, rastgele

i. 5b/10

ittihād (< Ar. *ittihād*) bir olma, birlik
i. 31b/10
i.+ını 38a/5

ittişāl (< Ar. *ittişāl*) birleşme, kavuşma
i.+im 31b/8, 38a/2
i.+imiz 31b/14

ivaz (< Ar. *ivāḍ*) bedel, karşılık, karşılık olarak verilen şey
i. 1a/5

iz (< ET (Uyg.) *iz* < AT **iz*) iz, yol, işaret
i.+i 96b/8

izāfe (< Ar. *izāfa*) katma, karıştırma
izāfe kıl-: katmak, karıştırmak
i.-dı 94b/12

izār özel ad
i. 4a/1

izāz (< Ar. *izāz*) saygı gösterme, ağırlama
i. 158b/10, 48b/2
i.+lar 8b/13

izdiḥām (< Ar. *izdiḥām*) kalabalık, yığılma, kalabalıktan sıkışma
i.+da 42a/5

izdivāc (< Ar. *izdivāc*) evlenme
i. 38a/5
izdivāc kıl-: evlenmek
i. k.-ur 31b/10

izhār (< Ar. *izhār*) gösterme, ortaya çıkarma
i. 161b/9
izhār kıl-: göstermek, ortaya çıkarmak
i. k.-dı 56a/15, 6a/2
i. k.-dılar 105b/8
i. k.-ma 140a/4
i. k.-mağıl 47b/6, 6b/7, 73b/12, 75a/10, 81b/15
i. k.-mağ 71a/3
i. k.-map 56a/4
i. k.-sam 56a/5, 71b/8
i. k.-sağ 134b/12, 140a/4

i. k.-saḡlar 105b/13
i. k.-ur-sen 134b/9
izhār-ı fazl: üstünlük gösterme
i.-ı f. 26b/10
izhār-ı gāḡab kıl-: gazap, hiddet göstermek
i.-ı ġ. k.-dı 100a/14
izhār-ı hüner: hüner gösterme
i.-ı h. 26b/12
izhār-ı muḡabbet: muhabbet gösterme
i.-ı m. 171b/11
izle- (< *iz+le-* < ET (Uyg.) *iz*) izini takip etmek, izlemek
i.-seler 127b/1
‘izz (< Ar. ‘*izz*) değer, kıymet, yücelik
‘i. 33b/11
‘izzet (< Ar. ‘*izzaʿ*) yücelik, değer, kuvvet
‘i. 119a/5, 123a/3, 168b/11, 38b/15, 5b/13, 9b/5, 9b/7
‘i.+i 109b/13
‘i.+imni 115a/11

J

jāle (< Fars. *jāla*) sabahları yaprak ve çiçeklerde görülen su damlaları, çiy, şebnem
jāle-dendāni (< Fars. *jāla-dandān* + nispet eki *ī*) jale dişli
j. 18b/14

K/ K

kabā (< Ar. *kabā*) cübbe, kaftan
k.+sını 136b/8, 7b/9
kabāḡat (< Ar. *kabāḡaʿ*) kusur, çirkin hareket
k. 38b/11
k.+ini 87b/11
kabāḡat kıl-: kusur işlemek, çirkin harekette bulunmak
k. k.-ğalı 128b/9

k. k.-ğan 5a/14

Ka‘be özel ad, Allah’ın evi
K. 168a/12

kabīḡ-şūret (< Ar. *kabīḡ-şūrat*) çirkin, yakışsız

k. 98b/13

Kābil özel ad

K. 108b/10, 109a/5

kābil (< Ar. *kābil*) mümkün

k. 64a/11

k.+ğa 138a/1

kābile (< Ar. *kābilaʿ*) kabile, boy

k.+de 85a/11

k.+ge 86a/8

k.+side 167a/13, 85a/10

kābilliġ (< Ar. *kābil* + Tü. *+liġ*) mümkün olma

k.+nı 110a/2, 146a/9

kābiliyyet (< Ar. *kābiliyyaʿ*) kabiliyet, yetenek

kābiliyyet-i ‘avd: geri dönme kabiliyeti

k.-i ‘a.+i 1a/6

kābiliyyethiġ (< Ar. *kābiliyyaʿ* + Tü. *+liġ*) kabiliyetli, yetenekli,

k.+nı 145b/15

kābilliġ (< Ar. *kābil* + Tü. *+liġ*) mümkün olma

k.+ıñğa 12b/2

kabūl (< Ar. *kabūl*) kabul, onay

k. 150a/15

kabūl bol-: kabul olmak

k. b.-sa 7a/8

kabūl kıl-: kabul etmek, rıza göstermek

k. k.-adur-men 81b/13

k. k.-dı 110a/10, 113a/3, 152b/2, 161b/5, 19a/3, 66a/1, 69b/8, 71b/10

k. k.-ğāylar 29a/13

k. k.-ıp 10b/13, 130b/5, 41b/10, 85b/9,

86a/2

k. k.-madı 105b/11, 108a/11, 109a/10, 112b/11, 114a/15, 115b/12, 148b/13, 169b/13, 57a/9, 82b/11, 95a/10, 96b/4

k. k.-madılar 135a/2

k. k.-madım 133b/7

. .-masa 118a/9
 . .-masa 133b/7, 8a/6
 . .-may 133b/8, 153b/1, 170a/8, 30b/2, 86b/7
 . .-maydur 136b/7, 16a/9, 85a/4
 . .-sa 125b/7
 . .-sa 146b/2, 165a/5
 . .-sun 16a/10
 . .-ur 122a/11
 . .-ur-men 109a/9
 . .-ur mu 110a/9
 . .-ur mu-sen 85a/5
abuz (< ET (Uyg.) *opuz*) kopuz, eski bir Trk saı
 . 60b/3
abz (< Ar. *ab*) el ile tutma, avu iine alma
 .+ımda 155a/2
abz ıl-: tutmak, kavramak
 . .-d 150a/13
 . .-ıpdur rdi 167b/2
c (< Far. *c*) tokat, sille (Steingass, 1000b)
c ur-: tokat vurmak
 k. u.-an 23b/1
 k. u.-d 23a/9
c- (< ET (Uyg.) *c-*) mak, kurtulmak
 .-! 44a/6
 .-adur 19a/13
 .-alı 100b/1, 100b/6
 .-ar 45b/6
 .-ıl 24a/8
 .-ıp 100a/4, 100b/7, 102a/13, 125b/2, 133b/3, 148b/15, 149a/4, 23a/10, 24a/13, 27b/4, 35b/12, 55b/6, 63a/4
 .-ıpdur 109b/6, 7b/1
 .-alı 100a/7, 167b/12, 90a/14, 91a/10
 .-anı 108b/11
 .-t 109b/2, 138b/11, 99b/11
 .-tlar 148b/14
 .-tm 133b/8

.-ur rdi 102b/14
an (< ET (Uyg.) *an*) ne zaman, nası
 . 120a/2, 122a/8, 123a/5, 123a/9, 131b/7, 132b/6, 137a/6, 144a/13, 145a/5, 147a/11, 65a/6, 9a/14
 .+aa 108a/15, 13a/12, 151a/9, 15b/3, 57b/6
unlu ma hali, frar hali kr. YUyg. *unlu* (YUyg.TS, 215b)
 . 147a/14
ur- (< *c-ur-*) ırmak
 .-d 99b/5
 .-dlar 95b/7
 .-up 85b/6
adar (< Ar. *adar*) kadar
 . 78b/11, 88a/15
add (< Ar. *add*) boy, endam
 .+ımn 57b/5
 .+ın 136b/11
 .+a 13a/2, 76a/5
add-resde (< Ar. *add* + Far. *rasda*) boylu, uzun boylu
 . 72a/12, 82a/12, 152b/3
ade (< Ar. *ade*) kadeh
 .+de 45b/12
 .+ni 45a/4, 46a/5, 46a/8
adem (< Ar. *adam*) ayak
 . 104a/2, 114a/13, 122b/12, 128b/2, 142b/3, 143a/9, 17b/14, 53a/13, 53b/12, 5b/7, 67b/3, 6a/10, 78a/5, 91a/14
 .+ini 33a/4, 51a/10, 97a/12
 .+ı 131b/13
 .+leraa 40a/13
adem oy-: ayak basmak
 . .-ma kerek 38a/14
 (< Ar. **) kad, mahkemede hkm veren kii
 . 151a/7
 .+ni 38a/4
m (< Ar. *m*) eski
 . 110a/4, 13b/4, 30b/9, 87b/2
 .+din 63b/4

ķ.+ġı 66b/6

ķadīmī (< Ar. *ķadīm* + nispet eki *ī*) eskiye ait olan

ķ. 146b/9

ķadīmū'l-eyyām (< Ar. *ķadīm* harf-i tarif *el* + Ar. *ayyām*) geçmiş günler, çok eski günler

ķ.+dın 64b/5, 96a/13

ķadīmū'l-hızmet (< Ar. *ķadīm* harf-i tarif *el* + Far. *hızmat* < Ar. *hidma'*) hizmeti geçmiş olan, eskiden hizmet etmiş kişi

ķ. 63b/8, 7a/7, 87b/2

ķādir (< Ar. *ķādir*) kudret ve kuvvet sahibi

ķ. 79b/2

ķ.+dur-sen 27a/6

ķ.+dür-men 52b/8

ķ.-sen 139a/8

ķadr (< Ar. *ķadr*) kıymet, şeref

ķ. 10b/7, 10b/10, 15b/1, 4a/8, 9b/4

ķ.+dın 55a/1

ķ.+ıñnı 49b/14

ķ.+i 92b/3

ķ.+imiz 14b/6

ķ.+ini 102b/4, 127b/6, 128a/4, 43b/10, 5a/9, 90b/5

ķ.+iñni 57b/8

ķ.+ni 120b/14

ķadrlik (< Ar. *ķadr* + Tü.+*lik*) kıymetli

ķ. 94b/7

ķāf özel ad, Kaf dağı

ķ. 57b/11

ķāf-ı tefekkür: düşünce dağı

ķ.-ı t. 101a/2

ķafes (< Ar. *ķafas*) kafes

ķ. 119b/3, 119b/5, 25b/10, 25b/11, 25b/7, 25b/8, 44a/11

ķ.+din 25b/14, 25b/15, 2a/12, 44a/11, 6a/13, 76b/1, 76b/9, 7a/14

ķ.+ġa 25a/14

ķ.+idin 6a/14

ķ.+iġa 22a/8

ķ.+ke 4a/3

ķ.+ni 25b/9

ķafes-i beden: beden kafesi

ķ.-i b. 59a/8

ķāfir (< Ar. *ķāfir*) kâfir, Allah'a inanmayan

ķ.+ler 14b/15, 15a/4

ķāfiye (< Ar. *ķāfiya'*) uyak, kafiye

ķ. 101a/10

ķāfiye teng kél-: kafiye daralması, söze devam edebilmek için uygun kafiye sözcüğünün kalmaması

ķ. k.-di 101a/10

ķāf-tā-ķāf Kaf dağından Kaf dağına, dağdan dağa

ķ. 109a/7, 67b/4, 55b/13

ķāfūr (< Ar. *ķāfūr*) Hindistan ve Çin'de yetişen kâfur ağacının zambından elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtırılı madde

ķ. 141a/5

ķāġıd (< Far. *ķāġad*) kağıt

ķ. 39a/9

ķ.+ġa 114b/3

ķāhil (< Ar. *ķāhil*) tembel

ķ. 64b/12

ķāhillik (< Ar. *ķāhil* + Tü.+*lik*) tembellik

ķ. 137a/11

ķahķaha (< Ar. *ķahķaha'*) sesle çok gülme

ķ. 142a/4

ķahr (< Ar. *ķahr*) zorlama, helak etme gücü

ķ. 157b/13, 169a/1, 36a/10, 37a/2, 38a/9, 6a/15, 71b/8, 86a/10, 95b/6, 36b/10

ķ.+ı 157a/4, 157b/12, 163b/2, 41a/12

ķahtçilik (< Ar. *ķaht* + Tü.+*çilik*) kıtlık, yokluk

ķ. 94b/7

ķā'ide (< Ar. *ķā'ida'*) kural

ķ. 17a/15, 1b/4, 114a/7

ķ.+din 137b/6, 59a/2, 95b/10

ķ.+ge 94a/14

ķ.+siçe 161a/5

ķā'ide-yi ihlāş: samimiyet kuralı

ķ.-yi i.+nı 73a/14, 9b/10

ķā'ide-yi muħabbet: sevginin,

muhabbetin kuralı
 .-yi m.+ge 94a/13
ak- (< ET *ak-*) akmak, vurmak, kakmak
 .-ıl 44b/14
 .-ıp 25b/15, 128a/15
 .-tı 159b/15
aknus (< Far. *aknus*) ark masallarındaki gagası delikli olup trl sesler ıkararak byk ku
 . 60b/7
 .+dın 60b/7
l (< Ar. *l*) sz, laf
 . 63b/11
l- (< ET *l-* < AT **l-*) kalmak, bulunmak
 .-d 107a/8, 108a/7, 111b/6, 112b/1, 117a/15, 117b/6, 118b/12, 120a/1, 120b/11, 121a/6, 122a/11, 124b/8, 129b/2, 133b/3, 136a/6, 137a/13, 137a/15, 141b/10, 141b/11, 145b/1, 145b/2, 146b/5, 149b/10, 14a/9, 17a/5, 19a/5, 26a/1, 28b/13, 29b/11, 30b/12, 39b/14, 48b/5, 49a/3, 50a/7, 50b/2, 53b/5, 54a/6, 57a/13, 59b/2, 62a/1, 63a/2, 66b/10, 69a/1, 6a/8, 78a/14, 7b/8, 86b/11, 89a/1, 89a/4, 90a/8, 90b/13, 90b/9, 94b/6, 98a/14, 99b/10
 .-dlar 102a/8, 128a/10, 13b/9, 143b/7, 18b/2, 28a/12, 77a/2, 89a/5, 90a/3
 .-dım 22a/12, 23b/15, 66a/15, 68a/14, 87b/12
 .-dım ek 133b/9
 .-dın 66a/12, 93b/9
 .-genini 22a/11
 .-an 108b/5, 116b/11, 127a/2, 139b/9, 14a/5, 15a/10, 15a/13, 160b/8, 24b/9, 32a/2, 63a/4, 82a/6
 .-an emes 20a/6
 .-andur 159b/12
 .-anı 127b/1, 35b/12
 .-anıda 137b/1
 .-anıdın 129b/4
 .-anıa 51b/11
 .-anım 49b/3, 62a/15
 .-anımnı 62b/3

.-anını 129a/5, 133b/10, 149b/10, 155a/12, 79a/4
 .-anın 136a/5
 .-ay 17b/3, 78b/3, 78b/4
 .-ay-men 137b/2
 .-ay-sen 136a/5
 .-aylar 126a/9
 .-ıp 149a/13, 16b/15, 38b/5
 .-ıp rdi 108b/8, 143a/1, 84a/3
 .-ıpdur 125a/4, 14b/11
 .-madı 103a/4, 104a/11, 116a/2, 127a/7, 128b/10, 128b/12, 136b/1, 139b/6, 140a/11, 149b/2, 14a/11, 160a/8, 20a/2, 25b/8, 34a/7, 4b/2, 68a/3, 81a/13, 89a/5, 90b/12, 93b/7, 157a/6
 .-maay 112a/8, 146b/10, 151b/13
 .-ma 5a/13
 .-mapdur 90b/14
 .-mas 10b/1, 116a/3
 .-mas rdi 74a/8
 .-mas rdk 66b/2
 .-mas-men 11a/12
 .-masun 8b/14, 99a/13
 .-maydur 128b/5
 .-sa 36a/7, 54b/15
 .-sam 109b/15, 52a/1
 .-sa 51a/13, 91a/9
 .-ur 106b/12, 147b/13, 163a/13, 17b/11, 51a/7, 55b/6, 90b/6, 93b/12, 93b/6
 .-ur rdi 146a/13, 63a/3
 .-ur-men 126a/10, 169b/13, 52a/2, 68b/14
 .-ur mu 22b/1
 .-ur-sen 6a/11
 .-ur-siz 46a/1
 .-urlar 33a/9, 62a/8, 62a/9
l' a (< Ar. *l' a'*) kale, hisar
l' a-yı ta: da kalesi, da gibi kale
 .-y t.+da 109b/6

l' a-drlk (< Ar. *l' a'*, Far. *dr* + T.+*lk*) kale muhafızlıı, dizdarlık

ķ. 67b/8

ķalb (< Ar. *ķalb*) gönöl

ķ.+ni 168a/15

ķalem (< Ar. *ķalam*) kalem

ķ. 39a/9

ķalem-i ķudret: Allah'ın kudret kalemi

ķ.-i ķ.+de 82a/10

ķ.-i ķ.+din 106b/13

ķalender (< Far. *ķalandar*) derviş, kalender

ķ. 124b/1, 124a/12, 124b/1, 124b/15, 26a/4, 69b/3

ķalenderān (< Far. *ķalandar'in* çoğulu *ķalandarān*) kalenderler, dervişler

ķ. 124a/11

ķalenderī (< Far. *ķalandar* + Far. *ī*) bir derviş, bir kalender

ķ. 124a/11, 124b/15

ķalın (< ET *ķalın*) çeyiz

ķ. 29b/12

ķ.+nı 30a/1

ķallāş (< Far. *ķallāş*) kalleş, hileci

ķ.+dın 137a/2

ķām (< Far. *ķām*) meram, arzu, emel

ķām-ı dil: gönöl arzusu, meramı

ķ.-ı d. 19a/3, 6b/15, 84a/7, 136b/15

ķ.-ı d.+ęa 133b/8, 146b/2

Kāmcu özel ad

K. 81b/8, 83a/1, 83a/3, 83a/6, 83b/1, 83b/3, 84a/2

K.+dın 83b/1, 83b/4

K.+ęa 83a/3

K.+nı 83b/1

ķamçı (< ET (Uyg.) *ķamçı*) kamçı

ķ. 84a/13, 86a/7

ķ.+nı 86b/4

ķāmet (< Ar. *ķāma'*) boy, endam

ķ.+i 154b/1

ķāmil (< Ar. *ķāmil*) kemale ermiş, olgun

ķ. 3a/6, 141b/12, 61a/11

ķ.+dür 10a/13

ķ.+ni 131b/9

ķāmillıę (< Ar. *ķāmil* + Tü.+*lığ*) olgunluk, kemale ermişlik

ķ.+dın 17b/10

ķamķām (< Ar. *ķamķām*) soylu, prens (Steingass 857a, Lexicon 1473a)

ķ. 106b/9

ķāmrū özel ad

K. 22b/2, 25b/14

ķām-yāb (< Far. *ķām-yāb*) talihli, isteğine ulaşmış, bahtiyar

ķ. 166b/9

ķan (< ET *ķan* < AT **ķān*) kan

ķ. 159b/6, 162a/7, 43b/4

ķ.+dın 31a/14, 45a/12

ķ.+ı 102a/12, 22b/10, 22b/11, 23a/13, 23a/9, 23b/4, 29b/3, 36a/3, 78b/3

ķ.+ığa 137b/1

ķ.+ım 156b/13

ķ.+ımęe 42a/12

ķ.+ını 133b/11, 157a/8

ķ.+lar 140a/11

ķān (< Far. *ķān*) maden, kaynak

ķ.+ı 147b/11, 148a/1, 148a/3

ķ.+ıdın 54a/11

ķān-ı hīle: hile kaynağı

ķ.-ı h. 160a/13

ķanat (< ET *ķanat*) kanat

ķ. 167b/15, 25b/8, 53b/12, 7a/14

ķ.+ı 53b/12

ķ.+ıdın 168a/1

ķ.+ığa 167a/5

ķ.+ını 125a/4

ķ.+larını 124b/6, 22a/7

ķanat-ı zerrīn: altından, altın kanat

ķ.-ı z. 135b/14

ķanā'at (< Ar. *ķanā'a'*) kanaat, kısmete razı olma

ķ. 111a/9

ķanā'at ķıl-: kısmete razı olmak

ķ. ķ.-dı 8a/1

ķ. ķ.-dılar 64a/5

ķ. ķ.-ęıl 79b/2

k. k.-ip 117a/12, 118a/12
 k. k.-mağan 92b/5
 k. k.-mağ 93b/9
 k. k.-sam 66b/1
kança (< ET *kança*) kim, ne kadar, kaç, nereye
 k. 119a/7, 143a/7, 16b/1, 19a/11, 19a/14, 25a/8, 4b/1, 55b/5, 71b/11
kand (< Ar. *kand* < Far. *kānd*) şeker
 k. 64b/11
kandağ nasıl, ne kadar krş. YUyg. *kandağ/kandağ* (YUyg.TS, 219a; UTİL, 754a)
 k. 103b/7, 106b/14, 109a/4, 112a/11, 112a/2, 112b/2, 114a/11, 117a/5, 119b/8, 11a/3, 11b/3, 121b/7, 125a/6, 126a/14, 129a/12, 133a/12, 136a/7, 139b/1, 13b/4, 141a/15, 147b/1, 148b/5, 149b/6, 18b/7, 26a/13, 28b/13, 30b/8, 41a/10, 47a/4, 47b/7, 4a/5, 55a/6, 74b/13, 82a/2, 86b/9, 88b/5, 94a/15, 95a/5, 96a/6, 9b/12, 9b/14
 k.+dur 16a/9
kandın (< ET *kandın*) nereden
 k. 10a/9, 158a/9, 8b/6, 93a/5
kanı (< ET *kanı* < AT * *kanyu*) nerede
 k. 53a/6
kānūn (< Ar. *kānūn*) kanun, kural
 k. 114a/7
 k.+ı 157b/14
kānūn (< Ar. *kānūn*) mızrapla çalınan dikdörtgen biçiminde telli bir çalgı
 k. 58b/7
kār (< Far. *kār*) 1. iş, etki
 k.+ğa 93a/10
 k.+ı 88b/4
 k.+ığa 94b/2
 k.+larığa 13b/10
 k.+nı 164b/13
 2. fayda
kārğa kél- fayda etmek, fayda vermek
 k. k.-medi 23a/14, 29a/3, 63a/6, 83b/11, 83b/13
 k. k.-mes 89b/11
 k. k.-ür 25b/11, 132b/7

k. k.-ür-sen 65a/6
kār kıl- işe yaramak, faydalı olmak
 k. k.-ğan 72b/7
 k. k.-mas 6a/13
 k. k.-masa 99a/4
ka'ır (< Ar. *ka'ır*) çukur, dip, kuyu
 k.+ıge 44b/6, 44b/9
qara (< ET *qara*) siyah, kara
 k. 102b/12, 105a/8, 130b/10, 138b/11, 13a/4, 154a/14, 154b/8, 158a/11, 46a/15, 65a/14, 7b/3, 96b/11, 9a/6
 k. mu 123a/1
qara kıl- kara hale getirmek, boyamak
 k. k.-dı 40b/10
 k. k.-mağda 40b/14
qara- (< *qara* < Mo. *qara*) bakmak
 k.-dı 101a/11, 101a/13, 130b/15, 131b/5, 19a/2, 8a/7
 k.-dılar 59a/11
 k.+ğan 25a/11
 k.+ğanım 24b/10, 25a/13
 k.-ğıl 136a/2
 k.-madı 101b/15, 48a/1
 k.-mağıl 122a/13
 k.-mağ 102a/5
 k.-p 108b/14, 152b/1, 35a/9, 44a/3, 86b/3, 86b/3
 k.-p erdi 130b/15
 k.-y-sen 131b/6
qara kulak (< ET *qara kulğak*) kedigillerden vahşi bir hayvan
 k. 24a/4
 k.+nı 24a/9
 k.+nıñ 23b/15
qarağçı (< ET *qarağçı*) yağmacı, çapulcu
 krş. **qarağçı**
 k.+ğa 68a/13
qarağu (< ET *qarağu*) kör, âmâ
 k.+dın 67b/13
qarağulıg (< *qarağu+lıg*) körlük, âmâlık
 k.+ı 130b/11

ķarakķı (< ET *ķarakķı*) yağmacı, çapulcu krş.
ķarağı

ķ. 150b/9, 27b/6, 55b/5, 56b/6, 56b/8,
88a/6

ķ.+nı 126a/1

ķarala- (< *ķara+la-*) bakmak, dikkati bir şeye
çevirmek

ķ.-dı 129b/13, 144a/8

ķ.-may-siz 81a/2

ķ.-p 148b/15

ķ.-sa 140a/3

ķaraŋu (< ET (Uyg.) *ķaraŋu*) karanlık

ķ. 120b/4, 169a/6, 40b/15, 46a/14,
76b/6, 80b/8, 115a/3

ķarār (< Ar. *ķarār*) bir iş veya mesele
hakkında verilen kesin hüküm,
neticeye bağlama

ķ. 143b/4, 27b/4, 46a/5, 57b/15,
67b/12, 169b/5, 58b/15

ķ.+ını 5b/14

ķarār kıl-: neticeye bağlamak

ķ. ķ.-dılar 110a/10

ķarār-mānde (< Ar. *ķarār* + Far. *mānda*)
karardan vazgeçme

ķ. 149b/2

ķarçığay aladoğan, atmaca krş. YUyg.
ķarçığay/ķarçığa (YUyg.TS, 222b; UTIL,
735b)

ķ.+nı 67a/12

ķarğa (< ET *ķarğa*) karga

ķ. 7b/6

Kārhayr özel ad

K. 50b/14, 50b/4, 51a/12

K.+nı 51a/9

ķarı (< ET *ķarı* < AT **ķārı*) yaşlı, ihtiyar

ķ. 46b/3

ķ.+dın 136a/11

ķarı- (< ET (Uyg.) *ķarı-*) yaşlanmak

ķ.-ğanda 136a/12

ķ.-ğandağı 136a/11

kār-dān (< Far. *kār-dān*) iş bilir, kabiliyetli

k. 104b/10

k.+ğa 104b/10

kār-gāh (< Far. *kār-gāh*) işyeri, fabrika

kār-gāh-ı maşrık-: doğunun işyeri

k. m.+dın 91b/13

kār-ger (< Far. *kārgar*) 1. iş yapan

k.-sen 130a/5

2. tesirli

kār-ger bol-: etkili olmak, tesir etmek

k. b.-ur 13a/5, 25b/10

k. b.-dı 15b/10

ķarılığ (< *ķarı+lık*) yaşlılık, ihtiyarlık krş.
ķarılık

ķ.+ge 62b/12

ķarılığ (< *ķarı+lık*) yaşlılık, ihtiyarlık krş.
ķarılığ

ķ. 154b/8

ķar(1)n (< ET (Uyg.) *ķarın*) karın, göbek

ķ.+ıdın 28b/3

ķarındaş (< ET (Uyg., MK) *ķarındaş*) kardeş

ķ.+ım 122a/13, 122b/11, 64a/15

ķ.+ları 45b/14

ķ.+larımın 64a/10

ķ.+larını 64a/14

kārī (< Far. *kār* + nispet eki *ī*) faydalı

kārī kıl-: faydalı olmak

k. ķ.-sağ 163b/8

ķarīb (< Ar. *ķarīb*) yakın

‘an-ķ. 96a/5

ķ. 159b/3

ķarīn (< Ar. *ķarīn*) yakın

ķ. 141a/14, 162a/10

Ķa‘riye özel ad

Ķ. 143b/14, 144a/13, 144a/14,
144b/2, 145b/7, 145b/8, 146a/1,
146a/5, 146a/6, 146b/1, 146b/3,
146b/8, 147a/1

Ķ.+ge 146a/6

Ķ.+ni 144a/10, 144a/5, 144b/3,
145a/8, 145b/3, 145b/4

Ķ.+niğ 142a/11, 143b/11, 145b/15

kār-sāz (< Far. *kār-sāz*) iş işleyen, becerikli

k. 13b/11

kār u bār (< Far. *kār u bār*) iş, güç, kazanç

k.+dın 30b/11
k.+ı 149b/10, 22b/1, 26a/1
k.+ıdın 62a/8
k.+ığa 86a/12
k.+ım 9b/3, 77b/11
k.+ımğa 28b/7
k.+ımı 92a/1
k.+ıñ 81b/11
k.+ıñğa 81b/6
k.+nı 19a/10
kārvān (< Far. *kārvān*) kervan
k. 4b/3, 4b/6, 82b/7
karz (< Ar. *karḏ*) borç, ödünç
k. 149b/5
k.+larını 30b/11
karz-dār (< Ar. *karḏ* + Far. *dār*) borç sahibi
k. 31a/1
kaşd (< Ar. *kaşd*) niyet, amaç
k. 159b/6, 35b/3
k.+ı 145b/7, 99a/1
k.+ıda 96b/10
k.+ım 123a/8, 137b/8
k.+ımda 99a/12
k.+ımge 134b/2
kaşd kıl-: niyet etmek
k. k.-adur 37b/13
k. k.-adur-men 162a/8
k. k.-dı 112a/11, 132b/12, 156b/6,
161b/10, 166b/13, 32b/10, 33b/7,
35b/11, 41a/3, 44a/8, 46b/1, 47a/1,
47a/7, 56b/2, 69b/2, 95b/5
k. k.-dılar 34b/10
k. k.-ğanda 108b/13
k. k.-ğanınıñ 171b/2
k. k.-ğanları 135b/12
k. k.-gıl 6b/4
k. k.-ıp 138b/9, 43a/6, 70b/6
k. k.-ıpdur 91a/5
k. k.-ur 64b/8
k. k.-ur-men 33a/4
kaşd-ı heves: arzu ve hevesine göre iş

yapmaya niyetlenmek
k.-ı h.+te 45b/4
kaşdı (< Ar. *kaşd* + nispet eki *ī*) bile bile,
isteyerek
k. 35b/3
kāse-dār (< Far. *kāsa-dār*) kâse tutan, kâseyi
elinde bulunduran
k. 10a/13
k.+ğa 10a/3
kāse-yi sırr: sırlı, gizemli kâse
k.-i s.+ı 82a/8
kāse-yi zehr: zehirli kâse
k.-yi z. 118a/6
kāsehā (< Far. *kāsa* + Far. çoğul eki *hā*)
kâseler
kāsehā-yı zerrīn: altın renkli kâseler
k. 92a/9
kaşem (< Ar. *kaşam*) yemin, ant
kaşem kıl-: yemin etmek, ant içmek
k. k.-dım 152a/3
kaşem kılış-: karşılıklı yemin etmek,
söz vermek
k. k.-tılar 49b/5
Kaşem özel ad
K. 151b/14, 49a/13, 96a/4
K.+lerni 48a/15
kāşid (< Ar. *kāşid*) kasteden, bir şeyi
yapmaya niyet eden (kişi)
k. 146b/10
kāşır (< Ar. *kāşir*) kusurlu, aciz
k. 81a/7
kāsib (< Ar. *kāsib*) kesbeden, kazanan,
kazanmak için çalışan
k. 6b/14, 6b/15
kaşr (< Ar. *kaşr*) köşk, saray
k. 87a/11
k.+ıda 157b/2
kaş (< ET *kaş* < AT **kāš*) ön, karşı, yan,
huzur
k.+ıda 101b/8, 106a/1, 119a/9,
157b/9, 162b/2, 21b/15, 23a/7,
37a/15, 64a/8, 69a/7, 84b/7
k.+ıdağı 112a/6

ķ. +ıdaki 92b/2

ķ. +ıġa 100a/8, 101a/1, 101b/8, 103b/1, 104a/11, 106b/3, 108b/14, 109a/15, 109b/4, 109b/8, 110b/7, 111a/5, 111b/12, 111b/13, 111b/5, 113a/3, 113b/6, 114a/1, 115a/6, 116b/11, 119b/2, 120a/3, 121a/12, 123b/2, 126a/4, 129a/8, 130a/4, 132b/3, 136a/1, 138a/15, 138a/6, 13a/2, 140a/13, 141a/6, 145b/15, 147a/9, 147b/6, 148a/11, 148a/15, 149a/8, 149b/1, 153b/5, 154a/12, 154b/1, 154b/5, 154b/7, 155a/5, 156b/12, 156b/9, 157a/12, 15a/12, 160a/5, 160b/14, 161b/13, 162a/4, 165a/12, 166b/15, 167a/7, 168a/15, 169b/11, 169b/2, 170a/14, 171b/12, 17a/9, 17b/6, 22a/4, 22b/13, 23b/15, 25a/15, 26a/5, 27b/9, 28a/6, 2a/13, 2a/7, 2b/4, 30a/10, 30a/15, 30a/5, 30b/3, 31a/11, 31a/13, 31a/3, 32b/12, 33a/3, 34a/12, 36a/5, 36a/7, 38a/3, 38a/4, 38b/3, 38b/7, 39b/13, 41a/6, 41b/7, 42a/13, 43a/8, 44a/12, 44a/13, 44a/7, 46b/1, 47a/10, 47a/15, 48b/12, 49a/7, 49b/11, 50a/1, 50b/7, 53a/3, 54a/12, 57a/6, 57b/3, 59b/6, 61a/14, 61b/1, 62a/4, 64a/9, 65a/4, 65b/12, 66b/15, 68a/2, 69a/5, 6a/15, 6a/2, 70a/3, 72b/9, 73b/6, 74a/10, 74a/4, 74b/10, 75b/2, 77b/4, 79a/13, 79a/5, 79b/8, 81b/11, 84a/9, 85b/10, 87a/7, 89b/5, 90a/10, 91a/1, 91b/14, 94a/7, 94a/8, 96a/2, 98b/6, 9a/8, 110b/7

ķ. +ımda 118b/14, 146a/13

ķ. +ımġa 134b/4, 146a/8, 49a/2

ķ. +ını 129a/7

ķ. +ınġa 25b/11

ķ. +ınġe 116b/15

ķ. +ınġa 102b/10, 111a/10, 147a/10, 54a/14, 73b/7

ķ. +larıġnı 156b/4

ķāšāne (< Far. *ķāšāna*) büyük, süslü köşk

ķ. +de 87a/14

ķašuk (< ET *ķašuk*) kaşık

ķ. +nı 101a/9

ķat (< ET (Uyg.) *ķat*) yan, huzur

ķ. +ıda 143a/10

ķatʿ (< Ar. *ķatʿ*) kesme, sona erme

ķatʿ kıl-: kesmek, sona ermek

ķ. ķ. -ġıl 155a/6

ķ. ķ. -ur-men 75b/10

ķatʿ -ı nizāʿ: kavgayı yatıştırma

ķ. -ı n. 76b/3

ķataʿ (< Ar. *ķataʿ*) dövüşmek

ķ. 68a/1

ķatar (< Ar. *ķatar*) sürü, dizi, sıra

ķ. +ıda 118b/1, 136b/1, 51b/8, 71a/5, 94b/11, 94b/15

ķatar kıl-: peş peşe dizmek, sıraya dizmek

ķ. ķ. -ıp 77a/12

ķatıġ (< ET *ķatıġ*) sert, katı

ķ. 149a/6, 45b/6, 53a/12

ķatib (< Ar. *ķatib*) yazan, yazıcı

ķ. +ni 172a/8

ķatil (< Ar. *ķatil*) öldüren

ķ. 150a/8

ķatl (< Ar. *ķatl*) öldürme, öldürölme

ķatl-i ʿāmm: katliam, zaptolunan bir yerin bütün halkını kılıçtan geçirme

ķ. -i ʿā. 81b/9, 83b/10

ķatre (< Ar. *ķatraʿ*) damla

ķ. 137b/5, 138a/15, 32a/9, 54b/14

ķ. +sidin 150b/4

ķavī (< Ar. *ķavī*) güçlü

ķ. 135a/4, 63b/10, 97b/14

ķavl (< Ar. *ķavl*) söz, lâf

ķ. 48a/12, 48b/6, 49b/3

ķ. +i 15a/4

ķ. +ini 41b/9

ķavla- (< *ķav-la-* < ET (MK) *ķov-*) kovmak, kovalamak

ķ. -p 36b/15

ķ. -r 38b/10

ķavm (< Ar. *ķavm*) aynı soydan gelen, dil, töre ve kültürleri ortak insan topluluġu

ķ. 45b/14, 64a/15, 64a/10, 64a/14

ķ. +i 16a/11

ķavuštur- (< *ķavuštur-* < ET *ķabış-*) kavuşturmak

ķ. -up tur-dılar 10a/2

kayan nereye krş. YUyg. *kayan* (YUyg.TS, 227b)
 k. 154a/11, 170a/1, 6b/3, 164a/14

kayd (< Ar. *kayd*) bağ, zincir, bağlama
 k. 119a/14
 k.+ıda 65b/14
 k.+ını 66a/14
kayd bol-: bağlanmak, bağlı olmak
 k. b.-dı 2a/6

kayda (<<ET *kan̄y(u)+da*) nerede, nereden
 k. 109b/14, 142b/2, 169b/10
 k.+dur 37a/3

kaydağ (<<ET *kan̄y(u)+teg*) ne cins, ne tarz
 k. 143a/3, 19a/6, 56a/5, 58a/10, 69a/14, 72a/8, 81a/4, 92a/5

kaydın (<< *kan̄y(u)+dın*) nereden
 k. 129b/10, 129b/9, 131b/9, 132a/1, 142b/2, 167b/14, 31a/12, 67a/15

kaygu (< ET (Uyg.) *kaḡgu*) kaygı, tasa, keder (EDPT, 598b-599a)
 k. 150a/8

kayın (< ET *kaḡm*) hısım, akraba
 k. 41a/3

kayna- (< ET (MK) *kayna-*/ *kayna-*) kaynamak
 k.-ğan 47a/13
 k.-p 127a/3
 k.-ydur 31b/15

kaynak (< *kayna-k*) kaynak, sıcak
 k. 32a/7

kayser (< Ar. kayser < Yun. *kaisar* < Lat. *caesar*) [Julius Caesar'ın adından] hükümdar
 k. 157b/15, 157b/6, 157b/8
 k.+ni 157b/7, 157b/8, 158b/5
kayser-i Rūm: Rum kayseri, Rum hükümdarı
 k.-i R. 157a/14
 k.-i R.+dın 157b/4
 k.-i R.+ğa 157b/4, 160a/7
 k.-i R.+nı 157a/15, 157b/5, 160a/10
 k.-i R.+nıñ 157a/1
kayser-i Rūmī: Rum kayserliği, Rum

hükümdarlığı

k.-i R. 157b/13

k.-i R.+ni 156b/9

kaysı (< *kayu+sı*) hangi, hangisi

k. 101a/3, 102a/9, 109a/10, 109b/1, 111b/15, 113a/1, 114b/9, 115a/7, 116a/10, 116a/11, 121b/5, 122b/11, 122b/4, 125a/6, 126a/13, 130a/5, 132a/2, 133b/4, 13a/6, 141a/11, 142b/3, 153b/1, 154a/6, 158a/11, 158a/12, 166a/5, 17a/15, 20a/2, 20a/7, 28b/8, 33a/14, 33a/6, 51b/2, 53b/14, 55b/7, 55b/8, 56b/14, 58a/3, 58a/4, 61a/11, 6a/1, 83a/8, 84b/4, 85b/13, 87a/4, 94b/13

k.+dın 55b/10

k.+dur 139a/14, 158a/8

k.+ge 110a/1

k.+ğa 110a/3, 148a/6, 55b/9, 89a/6, 110b/7, 109a/4

k.+ları 28a/7, 76a/13, 77a/5

k.+mızge 27b/2

k.+mızını 147b/13, 87a/15

k.+nı 109a/15, 109b/15, 167b/1, 53b/15, 84b/10, 85a/4

k.+ırlar 143b/3, 147b/12, 56a/2

k.+ırlarını 105b/12

k.+sı 140a/12, 147a/5

kayt- (< ET (MK) *kaḡt-*) 1. dönüp gitmek

k.-ıp 101a/11

2. geri dönmek

k.-ıp 165b/3, 98a/11

kaytar- (< ET (MK) *kaytar-*) döndürmek, çevirmek

k.-ıp 46a/5

k.-ma 140a/6

kaz- (< ET (Uyg.) *kaz-*) kazmak

k.-ıp 21a/1

kazā (< Ar. *kaḡā'*) kaderin, Allah tarafından ezelde tâyin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi

k. 120b/14, 170a/14, 83b/14, 98b/8

k.+ğa 113a/13, 78a/4, 83b/14, 88b/15, 93a/14, 99a/4

kazā kıl-: sonradan yerine getirmek

ķ. ķ.-sa 159b/5

ķazā-yī ḥācet: gereklilik, ihtiyaḥ hükmü

ķ.-yī ḥ.+ge 132a/5, 152a/8

ķazan (< ET (MK) *ķazġan* < *ķaz+ġan*) kazan

ķ. 169a/2, 31a/5, 31a/6, 31b/5, 32a/15

ķ.+ġa 130b/10, 130b/11, 131b/12, 131b/3, 31a/5, 32a/7

ķ.+niņ 130b/13

ķazārā (< Ar. *ķaḏāʾ* + Far. *rā*) rastgele, tesâdüfen

ķ. 4a/2, 109b/2, 60a/7, 78a/12, 101a/9, 104b/10, 111a/13, 117b/2, 120b/11, 127b/11, 129b/12, 30b/6, 2a/2, 58a/11, 67b/2, 72a/13, 76a/10, 87b/9, 88b/11, 18b/5

ķaziyyü'l-ḥācāt (< Ar. *ķaḏāʾ* harf-i tarif *el* + Ar. *ḥācāt*) herkesin dileklerini, isteklerini yerine getiren, Allah

ķ. 139a/6

ķebāb (< Ar. *kabāb*) kebab, ateşte pişip yanmış

k. 127b/13, 128a/11, 128b/6, 138a/15, 151b/5, 169a/10, 90a/7

k.+ġa 100a/3

ķebūd (< Far. *kabūd*) gök rengi, mavi

ķebūd-pūş (< Far. *kabūd* + *poş*) mavi örtülü, mavi elbiseli

k. 101a/15

ķebūter (< Far. *kabūtar*) güvercin

k. 70b/14, 7b/3

k.+de mü 70b/10

k.+ni 67a/12, 70b/11, 70b/12, 70b/4

ķebūterī (< Far. *kabūtar* + Far. *ī*) bir güvercin

k. 70b/6

ķēç (< ET (Uyg.) *ķēç* < AT **ķēç*) geç

k. 129b/12, 20b/10, 51a/13, 52a/1, 5b/8, 68a/14

ķēç- (< ET *ķēç-*) geçmek

k.-er 150a/4

k.-ip 110b/11

k.-ipdür 38a/2

k.-ti 35a/12

ķēçe (< ET (Uyg.) *ķēçe* < AT **ķēçe*) gece

k. 100b/13, 102a/6, 103a/10, 106a/13, 107b/7, 108a/8, 108a/9, 108b/9, 109b/2, 113a/3, 113b/10, 115a/9, 115b/4, 116b/5, 11a/1, 11a/4, 11a/5, 11a/9, 121a/6, 122a/2, 123a/12, 123a/14, 125b/14, 126a/10, 126a/15, 126a/6, 126a/8, 129a/3, 132a/12, 137a/12, 137a/4, 137a/5, 137a/9, 138a/9, 138b/2, 139b/7, 13a/13, 13a/8, 13b/7, 142a/13, 147a/2, 147b/3, 149a/10, 153a/14, 153b/6, 153b/7, 156b/8, 158a/11, 161b/13, 163b/4, 164a/6, 166b/12, 166b/15, 169a/12, 17a/14, 17a/4, 17a/5, 17a/6, 20b/14, 22a/5, 26a/1, 26b/5, 27a/10, 28a/15, 28b/7, 2b/4, 2b/5, 2b/6, 32b/12, 3a/14, 3b/8, 40b/14, 41a/1, 41a/13, 41a/3, 43a/8, 43b/7, 46a/14, 47a/5, 47a/9, 49a/1, 50a/15, 50b/2, 53b/13, 54a/7, 54a/8, 54b/1, 56a/11, 56a/13, 56a/15, 56b/3, 57a/14, 58a/8, 59b/2, 61a/2, 62a/1, 64b/15, 65b/9, 66b/10, 69a/1, 6b/14, 70a/12, 73b/1, 73b/7, 75a/12, 75b/13, 76b/5, 77a/10, 77a/14, 79b/4, 80a/5, 80b/1, 80b/2, 84a/5, 85b/11, 86b/11, 86b/2, 86b/5, 86b/7, 87a/1, 87a/2, 88b/11, 88b/7, 89a/15, 91b/10, 94a/2, 9b/10

k.+de 104a/14, 113a/7, 26a/15, 40b/15, 41a/14, 81a/14

k.+din 118b/15, 130a/2, 134a/3

k.+dür 156b/14, 162a/7

k.+ge 111a/2, 116b/5, 40b/14, 57a/13, 66b/10, 69a/1, 77a/13, 81b/8, 89a/15

k.+ġa 106a/12, 138b/1, 50b/2, 59b/1, 73a/15, 91b/9, 94a/2

k.+ki 89a/7

k.+lerde 162b/6, 64a/4, 7b/15

k.+ni 107b/5, 108a/12, 113b/9, 137a/12, 150b/10, 153a/12, 161a/1, 161b/11, 17a/13, 56b/13, 84a/3, 94a/1, 9a/14

k.+ni 111a/1

k.+niņ 137a/10

k.+si 100b/14, 103a/12, 106a/14, 108b/10, 111a/2, 113b/11, 116b/6, 119a/13, 121a/8, 122a/4, 123a/15, 125b/15, 129a/4, 12b/12, 132a/14, 135b/12, 138a/10, 13a/10, 147a/3, 149a/11, 153a/15, 156b/9, 161b/15, 167a/2, 20b/7, 22a/7, 26a/3, 28b/3, 32b/14, 43a/9, 50b/3, 57a/15, 59b/4, 62a/2, 65a/1, 66b/13, 69a/4, 73b/4, 75a/15, 77b/3, 79b/6, 81b/9, 84a/7, 87a/3, 89b/1, 91b/11, 94a/4,

95b/15, 98b/3, 9a/5
k.+sideki 47a/11
k.+sidür 17a/13
k.+sige 17a/12
kêçele- (< *kêçe+le-*) gecelelemek
k.-p 163a/14
kêçür- (< *kêç-ür-*) geçirmek
k.-ür 67b/1
ked-bānū (< Far. *kad-bānū*) kahya kadın, ev hanımı
k. 108b/15, 121a/12, 153b/6, 156b/14, 156b/3, 161b/7, 171b/5, 22a/1, 28a/10, 32b/7, 43a/1, 43b/8, 46b/15, 50a/13, 68b/13, 77a/9, 79b/1, 8b/15, 98b/9
k.+sığa 2a/2
ked-ḥudā (< Far. *kad-ḥudā*) bir kimsenin maiyetinde olan ve onun emriyle çalışan kişi, kahya
k. 129b/5
ked-ḥudā kıl-: kahya yapmak
k. ḳ.-dı 65b/7
k. ḳ.-ğay-men 3b/12
keff (< Ar. *kaff*) kendi isteğiyle vazgeçme, feragat etme
keff bol-: kendi isteğiyle vazgeçmek, feragat etmek
k. b.-masa 71b/8
k. b.-salar 71b/8
keff (< Ar. *kaff*) ayağın altı
keff-i pāy: ayak tabanı
k.-i p.+ğa 134b/13
kefçe (< Far. *kafça*) kepçe
kefçe-yi āfitāb: güneş, güneşin kepçesi
k.-yi ā. 116b/9
kefş (< Far. *kafş*) ayakkabı, pabuç
k. 110b/15, 144a/12, 78b/7
kèklik (< ET *keklik*) keklik
k.+ni 67a/12
kèl- (< ET *kel-*) gelmek
k.! 97b/5
k.-di 101a/1, 101a/10, 103b/1, 104b/6, 105a/10, 106b/3, 109a/7, 109b/12,

109b/8, 10b/4, 111a/11, 111a/5, 112a/9, 112b/9, 113a/13, 113a/14, 114a/1, 114a/14, 115a/14, 116b/11, 117b/8, 118a/3, 11a/9, 11b/7, 121a/12, 122a/5, 123b/2, 124a/11, 124b/15, 126a/4, 128a/6, 129a/8, 130a/5, 132b/3, 133b/10, 133b/12, 133b/6, 135b/5, 136a/1, 137a/8, 138a/15, 13a/2, 140a/1, 141a/6, 141b/14, 142a/13, 144b/5, 144b/6, 145b/4, 146a/5, 146b/1, 146b/7, 147a/9, 149b/1, 150a/12, 150b/1, 150b/12, 150b/8, 153b/5, 154b/7, 155a/14, 157b/3, 158b/8, 159a/13, 159b/13, 159b/9, 15a/12, 15b/12, 161a/10, 163b/2, 164a/4, 165b/3, 167a/4, 167b/10, 168a/2, 168a/3, 168a/7, 168b/13, 168b/15, 16a/2, 170a/12, 171b/10, 171b/9, 17a/9, 18a/14, 18b/12, 18b/15, 18b/2, 20b/15, 20b/5, 21a/13, 22b/13, 24a/1, 24a/10, 25a/15, 26a/6, 26b/11, 27a/2, 27b/3, 28a/10, 2b/6, 33a/3, 36b/8, 37a/13, 37b/12, 37b/9, 38a/11, 39b/15, 40a/7, 40b/11, 41a/11, 41a/12, 41a/13, 41a/2, 41b/5, 42a/5, 44a/3, 45a/9, 47a/15, 47b/15, 48a/1, 49a/15, 49a/7, 49b/12, 4a/14, 4b/14, 50a/3, 50b/7, 52b/15, 54a/12, 56b/8, 57b/4, 58b/11, 59b/6, 5b/14, 60a/8, 62a/4, 63b/13, 65a/4, 65b/12, 66a/2, 66a/8, 66b/15, 68a/10, 68a/7, 68b/4, 69a/5, 6a/15, 6a/2, 70a/10, 70b/6, 70b/9, 71a/11, 71a/14, 71a/3, 72a/6, 72b/2, 72b/8, 72b/9, 73b/6, 74a/10, 74a/15, 74a/4, 74a/9, 74b/9, 75b/2, 77b/4, 79a/11, 79a/4, 79a/5, 7a/4, 80a/4, 80b/15, 80b/4, 81a/13, 82b/4, 82b/7, 83a/2, 84a/9, 84b/10, 85b/9, 86a/13, 86a/4, 86b/12, 87a/7, 88a/10, 88a/11, 88a/5, 88b/8, 89a/6, 89b/5, 8a/10, 8b/13, 90a/15, 91a/15, 91b/14, 92a/15, 93a/15, 94a/7, 94b/12, 95a/9, 96a/2, 96b/8, 97a/12, 97a/6, 97b/7, 98b/6, 9a/8
k.-di erte 108b/14, 111b/3, 64b/1, 91a/1, 91b/5
k.-di mü 138b/12
k.-diler 100a/8, 105b/6, 107b/6, 110a/12, 111b/3, 114b/12, 118b/9, 120a/12, 122a/15, 123b/15, 124a/9, 145b/6, 152b/15, 15a/10, 15a/15, 15a/8, 53a/3, 55b/9, 58b/11, 58b/6, 5b/14, 63b/6, 65b/7, 71b/1, 71b/15, 76a/11, 76b/6, 79a/13, 81a/8, 85b/10, 88a/14, 88b/15, 90b/9, 98a/4
k.-diler erte 118b/7
k.-dim 115a/13, 115a/15, 115a/6,

115a/8, 115b/3, 115b/5, 118a/5,
118a/6, 118a/7, 122b/2, 122b/3,
12a/12, 142b/4, 144b/11, 30b/1,
48a/4, 48b/2, 53a/15, 53a/6, 71a/6,
86a/8, 94a/11, 95a/10

k.-diñ 118a/4, 11a/14, 131b/13,
145a/5, 21a/6, 41a/15, 45a/13, 45a/14,
48a/3, 53a/8, 8b/4, 91a/1

k.-diñiz 123a/5

k.-diñler 129b/12

k.-dük 129b/15

k.-edür 108a/3, 117b/10, 117b/2,
11a/10, 120b/1, 127b/2, 138b/9,
151a/5, 18b/10, 20a/2, 36b/3, 37a/1,
4a/15, 51a/6, 60a/11, 60a/13, 85b/7

k.-edür-men 116b/15, 147a/10, 54a/14

k.-edür-sen 142b/2

k.-edürğan 103b/3

k.-eler 108b/2

k.-elmesler 102b/11

k.-elmey 80b/11

k.-elmeydür 78b/8

k.-emes 17b/6

k.-eniñ 143a/1

k.-ey 11b/6, 165b/12, 35a/15

k.-geç 169a/12

k.-gen 100b/1, 107b/1, 107b/7,
124a/7, 124b/8, 127a/8, 129a/11,
134b/2, 137b/3, 144b/4, 20b/14,
23a/3, 23b/13, 48a/11, 48a/13, 48a/7,
48a/9, 50a/6, 51b/9, 77b/6, 78a/2,
80b/1, 80b/12, 80b/4, 96a/14, 97a/2,
97b/12, 99a/12, 9b/9

k.-gen eken 98a/11, 98a/12

k.-gen emiş 98a/6

k.-gende 122b/10, 146a/8, 61a/14,
76a/9

k.-gendür 97b/14, 99b/3

k.-gendürler 64a/2

k.-gendür-men 97b/11

k.-geni 101b/9, 105a/12, 66b/12,
96b/13

k.-genini 125b/2, 143b/12, 144b/7,
76b/4, 88b/9

k.-geniñni 98a/1

k.-gey 111a/10, 137a/12, 16b/4,
34b/14, 35a/3, 44b/15, 48b/14

k.-gey-sen 25b/13

k.-geyler 14b/13, 155b/7

k.-gil 113a/5, 151a/2, 151b/9, 17a/3,
20b/10, 20b/4, 30a/9, 34a/15, 41b/12,
49a/2, 51b/14, 53a/1, 56a/11, 60a/5,
64a/13, 66b/7, 99a/5

k.-gü 28b/9

k.-güsidür 140a/6

k.-güçi 124b/14

k.-günçe 103b/12, 112a/3, 6b/14,
143b/5, 55a/15, 56b/2, 56b/6, 64a/12,
74b/11, 76a/5, 80a/6, 81a/13, 88a/2

k.-ğay 17b/2

k.-gül 74b/7

k.-iñ 158b/7, 20b/7

k.-iñler 113b/6, 114b/11

k.-ip 100a/11, 100a/12, 104b/5,
107b/10, 107b/11, 107b/15, 108a/6,
108b/11, 109a/11, 109b/11, 111b/12,
112b/15, 113a/7, 113a/8, 114b/8,
115a/1, 115a/10, 115a/6, 117b/6,
119a/1, 119b/15, 120b/10, 122a/4,
122a/5, 122a/9, 123a/7, 123b/14,
124b/11, 124b/4, 125b/1, 126b/12,
126b/15, 126b/3, 128b/12, 12a/8,
12a/9, 130b/13, 131a/11, 131a/14,
131a/2, 131b/2, 132b/14, 134a/14,
134a/4, 134b/13, 134b/4, 136b/8,
138b/10, 138b/11, 139b/7, 140a/10,
140a/13, 145b/15, 145b/3, 145b/4,
148b/3, 14b/10, 14b/11, 151a/1,
152b/13, 152b/15, 157a/11, 159a/6,
159b/14, 15a/13, 16a/4, 16b/5,
170b/5, 19a/1, 19b/15, 20b/6, 20b/7,
21a/13, 23a/14, 23b/12, 23b/2, 27b/9,
2a/7, 36b/6, 37a/5, 37a/6, 37b/9,
40b/9, 47a/12, 48a/10, 48a/15, 4b/3,
50a/4, 53b/13, 53b/8, 58a/14, 59a/8,
5b/11, 66b/2, 67b/10, 68b/4, 68b/5,
69b/14, 6b/15, 70a/13, 70b/6, 70b/8,
71a/9, 72a/10, 73b/7, 75a/5, 77b/2,
78b/10, 78b/9, 79a/5, 79a/7, 79b/8,
80a/15, 80b/10, 80b/3, 86a/3, 86b/1,
86b/13, 86b/2, 86b/6, 87b/1, 87b/3,
88a/11, 88a/2, 88b/13, 89a/3, 89b/3,
92b/7, 94a/8, 94b/5, 95a/7, 96a/13,
97a/8, 98b/13, 99a/10

k.-ip érđi 110a/5, 167b/9, 72a/13

k.-ip érđiler 147b/10

k.-ip érđim 145a/6, 70b/9

k.-ip érđiñ 66a/12

k.-ip-men 118a/1, 20a/8

k.-ip-sen 118a/11

k.-ipdür 117b/7, 119a/4, 142a/14,
143b/14, 145b/5, 167a/10, 2a/8,
30a/6, 35b/2, 38a/3, 4a/3, 6a/7, 78b/2,
97b/4, 99b/5

k.-iş 23b/7
k.-işi 6a/14
k.-mağ 143a/9
k.-mağka 168a/15
k.-mağnı 75b/14
k.-medi 10b/14, 130b/4, 136b/10, 138b/12, 15a/2, 21a/9, 23a/14, 29a/3, 36b/2, 45a/8, 63a/6, 83b/11, 83b/13, 94b/3
k.-medim 45a/15, 94a/11
k.-mediğ 45a/13
k.-megey 81b/14
k.-megünçe 118b/5
k.-mek 51b/4, 56a/13, 98a/7
k.-meğ 158b/6
k.-mep êrdi 106a/3
k.-mepdür 157b/9
k.-mes 102b/11, 120a/7, 146a/8, 152a/11, 162b/13, 170a/7, 1a/8, 1b/10, 89b/11, 97b/15
k.-mese 98a/8
k.-mese kerek 58b/8
k.-meydür 119b/7
k.-se 100a/2, 100b/5, 103a/4, 103a/6, 104a/7, 105a/11, 110b/1, 117a/15, 123a/10, 123a/9, 131b/11, 136b/7, 143b/8, 148a/12, 148a/13, 158b/14, 161b/8, 167a/11, 170a/12, 170a/13, 19b/11, 19b/3, 22a/3, 22b/5, 23b/12, 26a/10, 28a/11, 2a/3, 44a/12, 57b/7, 59a/9, 61a/13, 65a/11, 66b/9, 6b/3, 6b/7, 72a/4, 75a/10, 78a/12, 96b/1, 96b/8, 97b/5, 99b/10
k.-seler 127b/2
k.-sem 112a/4, 15a/11, 64a/11, 96b/14
k.-seğ 100a/13, 165b/5, 29b/6, 53a/8
k.-seğler 143b/3
k.-sün 109b/10, 112b/11, 48a/5, 80a/5
k.-ünçe 141b/13, 36a/5, 5b/6
k.-ür 106a/8, 114b/6, 120b/5, 132b/7, 138a/6, 141a/13, 145b/12, 146b/13, 170b/12, 21a/9, 25b/11, 2b/13, 35a/13, 47a/4, 52a/9, 59a/4, 62b/4, 64b/13, 70b/2, 85b/14, 87b/2, 97b/12, 97b/2, 98a/8
k.-ür êken 20a/3

k.-ür êrdi 117b/2, 168a/15, 19b/12, 76a/11, 82a/4
k.-ür êrdiler 107b/8
k.-ür êrdiğ 146a/13
k.-ür-men 11a/11, 139b/10, 5b/8
k.-ür mü 121b/2, 144a/12, 84a/15, 98a/12
k.-ür-sen 10b/5, 20a/7, 65a/6
k.-ür-sizler 129b/10
k.-üride 169a/15
k.-ürini 105b/6
kêle al- > kélal-: gelebilmek
k.-madım 53b/1
k.-mas êrdi 62b/10
kelām (< Ar. *kalām*) söz, lâf
k.+ıdın 142b/1
kelām-ı rabbānī: Rabla ilgili, ilahi söz
k.-ı r.+de 45b/8
kelām-ı şîrîn: şirin, tatlı söz
k.-ı ş. 94a/12
kelimāt (< Ar. *kalimāt*) sözler, kelimeler
kelimāt-ı müşkiliyye: güç, zor kelimeler
k.-ı m. 3a/5
kêlin (< ET *kelin*) gelin
k.+ige 47a/13
k.+im 112a/4
k.+imni 113a/14
k.+ini 41a/4
kelle (< Far. *kalā*) baş, kafa
k. 83b/12
k.+ni 82a/10, 82a/9
k.+sige 82a/4
kêltür- (< ET (MK) *kel-tür-*) getirmek
k. 10a/3, 91a/3
k.-di 118a/6, 129a/15, 12a/7, 142a/1, 153a/5, 159b/13, 42a/10, 43b/2, 44b/10, 47b/2, 49a/8, 62a/11, 66a/14, 68a/9, 92a/11
k.-diler 122a/5, 137b/5, 143a/15, 152a/5, 161b/3, 164b/6, 61a/7, 77a/3, 79a/9, 81a/10, 84a/14
k.-düm 122b/9, 160a/6, 161a/4,

39b/13
k.-dün 12a/4
k.-edür-men 133b/12
k.-eli 103b/15
k.-ey 123a/3, 158b/1, 31a/15, 43a/12, 48b/14, 79b/3
k.-ey-men 43a/13
k.-gen eken 159a/7
k.-geni 43a/10, 50b/5
k.-gey 34b/8, 34b/9, 5a/5
k.-gey-sen 46a/13, 73a/14
k.-gil 138b/5, 142a/1, 20a/5, 44b/7, 44b/8
k.-güsidür 162a/6
k.-mek 23b/11
k.-mek kerek 42a/14
k.-mey 3a/3
k.-se 89b/11, 89b/8
k.-sem 170a/5, 68a/7, 72a/9
k.-semdi 164a/5
k.-señ 122b/6, 68a/5
k.-öldi 3a/10
k.-ünler 143a/14, 164b/5, 171a/8, 84a/13
k.-üp 107b/8, 109b/9, 10b/6, 114a/7, 114b/3, 122b/5, 128a/15, 135a/15, 138a/12, 139a/6, 139b/15, 144a/4, 145a/5, 159a/12, 160b/4, 167b/12, 169a/3, 16a/2, 16b/10, 171b/2, 20b/9, 23b/6, 3a/2, 49b/15, 50a/9, 55b/10, 56b/5, 59b/1, 60a/15, 63b/7, 70b/11, 93a/11
k.-üp erdi 43b/13
k.-üptür 145b/5
k.-üptür-men 170b/1, 170b/10, 44b/13
k.-üptürler 167a/12
k.-ür 106b/10, 106b/11, 10a/10, 10a/6, 57b/7
k.-ür erdi 169a/15
k.-ür men 106b/7, 123b/7, 146b/3, 24b/10, 74b/9, 81a/12
k.-ür-sen 69a/12

kem (< Far. *kam*) az, eksik, bozuk
k. 101b/12, 139b/12, 143a/5, 143a/7,

147b/5, 150a/10, 156b/9, 43a/1, 61b/12, 65a/8
k.+dür 153b/10, 55a/1
k.+ge 82a/1
k.+i 104a/11
kem kıl-: azaltmak
k. k.-mas 139b/5
k. k.-mas erdi 139b/3
kemāl (< Ar. *kamāl*) olgunluk, mükemmellik derecesi
k. 82b/13
k.+ğa 106b/1, 10b/3, 136b/8, 25a/9, 46a/11, 4b/14, 104a/5, 22a/15
kemāl-i belāgat: belagatin en mükemmel derecesi
k.-i b. 3a/1
kemāl-i cemāl: güzelliğin en mükemmel derecesi
k.-i c.+de 31a/4
kemāl-i devlet: çok bahtlı, talihli olmak
k.-i d. 107a/13
kemāl-i menfa‘at: menfaatin fazla olması, çok menfaatli
k.-i m. 151b/9
kemāl-i mertebe: yüksek mertebe
k.-i m. 114b/5
kemāl-i Müselmānlık: Müslümanlığın üst seviyesi
k.-i M.+da 88a/12
kemāl-i sa‘adet: mutluluğun çokluğu
k.-i s.+dür 114b/2
kemāl-i uluğhı: ululuğun en üst derecesi
k.-i u.+dın 93b/5
kemān (< Far. *kamān*) yay
k. 129a/7
k.+ı 170a/9
kemān-ı mäh-ı sefid: beyaz, parlak ayın yayı
k.-ı m.-ı s. 129a/6
kem-aşl (< Far. *kam* + Ar. *aşl*) soyu, aslı bozuk

k. 133a/15

kem-destlik (< Far. *kam-dast* + Tü.+*lik*) eli kısa olmak, istediğine ulaşamamak, bahtsız

k.+ni 13b/12

kem-endişe (< Far. *kam-andēša*) eksik, az düşünceli

k. 135b/1

kemer (< Far. *kamar*) kemer

kemer-i inkiyād: bağluluk kemeri

k.-i i.+nı 118a/7

kemer-tār (< Far. *kamar-tār*) kemer, kuşak teli

k.+ını 114a/6

kēmi (< ET (Uyg.) *kēmi*) gemi

k. 104b/14

k.+de 150b/13, 151a/2, 151a/8, 151b/6, 63b/12

k.+din 105a/2

k.+ge 150b/12, 150b/14, 150b/15, 61a/15

kēmiçi (< *kēmi+çi*) gemici

k. 151a/2

k.+ler 150b/12, 150b/13

k.+lerni 151a/1

kemīn (< Ar. *kamīn*) pusu, tuzak

kemīn kıl-: tuzak kurmak

k. k.-ip 96b/10

kemīne (< Far. *kamīna*) güçsüz, zavallı

k. 116a/1, 20a/7, 53a/5, 87b/7

k.+ni 114b/4

kemlik (< Far. *kam* + Tü.+*lık*) azlık, kötülük

k.+ı 64a/12

kem-pīr (< Far. *kam-pīr*) ihtiyar, acuze, koca karı

k. 163b/13, 163b/9, 164a/2, 20b/10, 20b/13, 20b/5, 20b/6, 20b/7, 37b/11, 37b/9, 67b/5

k.+ğa 20b/10

kemter (< Far. *kamtar*) eksik

k. 8a/1

kem-terīn (< Far. *kamtarīn*) pek aciz, çok hakir

k. 102a/9

Ken'ān özel ad

K. 89b/6

kenār (< Far. *kanār*) kenar, kıyı

k.+e 118a/9

k.+ğa 91b/2

k.+ığa 144b/3, 145b/3

kenāre (< Far. *kanāra*) kıyı, kenar, köşe, uzak

k.+ğa 92a/1

k.+sige 17a/12

kenif (< Ar. *kanīf*) tuvalet, ayak yolu

k. 45b/9

kenizek (< Far. *kanīzak*) cariyeye, halayık

k. 122b/5, 149a/12, 149b/12, 149b/6, 149b/9, 150a/3, 150a/9, 151a/12, 151a/15, 151a/4, 151a/8, 151a/9, 151b/2, 151b/5, 152b/13, 35a/1, 35a/10, 35a/4, 37a/13, 38a/10, 39a/4, 40a/7, 42b/13

k.+din 35a/8, 35b/15

k.+ge 149b/10, 35a/9

k.+i 33b/4, 34b/15, 41b/5, 42a/10, 43a/2

k.+ni 149b/9, 150a/11, 151a/11, 151b/15, 152a/1, 152a/4, 152b/13, 152b/7, 152b/9, 30b/5, 42b/2

kent (< ET *kent* < Soğd. *kndh*) şehir

k.+din 19a/8, 27b/6

k.+ge 27b/6

kēneş (< ET (Uyg.) *kēneş*) tavsiye, öğüt

k. 112a/8, 120a/15, 121a/4, 136a/15, 150a/6, 50b/11, 54a/3, 63b/5, 54a/1

k.+i 65a/12, 79a/10

k.+idin 125b/8

kēneş kıl-: karşılıklı fikir alışverişinde bulunmak, konuşmak

k. k.-alı 120a/8

k. k.-mağıl 73b/13

kēneş- (< ET (Uyg.) *kēneş*) danışmak, fikir alışverişinde bulunmak

k.-ip 50b/13

kēneşleş- (< *kēneş-leş-*) karşılıklı fikir alışverişinde bulunmak

k.-ip 53b/7

kēneşlik (< *kēneş+lik*) öğüt verme

k. 120a/8

ker (< Far. *kar*) sağır
k. 5a/8

kerāmet (< Ar. *karāma'*) keramet
k. 109b/13
k.+ini 105a/9
kerāmet kııl-: keramet göstermek
k. kı.-ıp 27a/8

kerek (< ET *kergek*) gerek, lazım
k. 157a/1, 158b/6, 161b/8, 166a/15, 166a/3, 29b/6, 31b/13, 38a/4, 68a/1, 77b/2, 92a/13, 95a/3
k.+mes 157a/9

kerem (< Ar. *karam*) cömertlik, şeref
k. 163b/12
k.+i 164b/12, 25a/4, 72b/13
k.+idin 31a/3
k.+ini 44b/8, 78b/7
kerem kııl-: cömertlik yapmak, cömertçe davranmak
k. kı.-mağ 137b/6
k. kı.-ur mu 99a/14
k.+ler kı.-ıpdur 44b/8

kerīm (< Ar. *karīm*) 1. Allah
K. 13b/11, 7a/8
2. cömert, ulu
k.+ge 44a/4
k.+ler 2b/12

kerīmā (< Ar. *karīm* + Far. seslenme ünlemi *ā*)
ey kerim, ey iyiliksever kişi
k. 165b/8

kerkes (< Ar. *kerkes*) akbaba (Lexicon, 1539b)
k. 77b/10, 77b/7

kérü (< ET *kérü*) geri
k. 31a/1, 48b/3, 48b/7, 49b/3, 49b/4

kes (< Far. *kas*) kimse, kişi
k. 85a/2

kēs- (< ET (Uyg.) *kes-*) kesmek
k.-er 10a/9, 134a/3, 169a/11
k.-er-men 134b/5
k.-gen 110a/14
k.-iğler 166a/9

k.-ip 110a/13, 110a/15, 110a/8, 111a/1, 169a/7, 30a/13, 30a/9, 30b/2, 70a/2, 73a/4, 88b/2
k.-küçi 43b/5
k.-megey 134a/2
k.-mek 126b/13
k.-ti 170a/11
k.-tim 170b/4

kesāfet (< Ar. *kasāfa'*) kir, pislik, bulanıklık
k.+dın 127a/7
k.+idin 128b/3

kesb (< Ar. *kasb*) çalışıp kazanma
k.+ini 17b/10, 17b/12
k.+ler 130a/1
k.+ni 92b/2, 93a/4, 93a/5
kesb kııl-: çalışıp kazanmak
k. kı.-dı 145a/2
kesb-i kemālāt: olgunlaşmak, mükemmellik elde etmek
k.-i k.+ı 105a/4

kesb ü kār (< Ar. *kasb* + Far. *kār*) kazanç
k. ü k. 25b/3, 10b/5, 13b/10
k. ü k.+ıdur-men 93a/3
k. ü k.+ğa 93a/10
k. ü k.+ığa 62a/8
k. ü k.+ım 130a/6
k. ü k.+ımnı 92b/1
k. ü k.+ıı 17b/9
kesb ü kār kııl-: kazanç sağlamak
k.-ıp 92b/14

keşif (< Ar. *kaşif*) yoğun
k. 31b/9

kēsıglik (< *kes-ig+lik*) kesilmiş
k. 110b/1

kēsıl- (< *kes-il-*) kesilmek krş. **kēsül-**
k.-ip 133b/3

kēsül- (< *kes-ül-*) kesilmek krş. **kēsıl-**
k.-sün 169a/8

keş-ā-keş (< Far. *kaş-ā-kaş*) mücadele
k.+ler 47a/5

keşf (< Ar. *kaşf*) ortaya çıkarma
keşf bol-: keşfedilmek, ortaya

çıkarılmak
k. b.-dı 34a/9
k. b.-ğay 160a/4
keşiş (< Far. *kaşîş*) keşiş, papaz
k. 60a/14
k.+din 13b/15
keşke (< Far. *kāşki*) dilek cümlelerinin başına getirilen ve “ne olurdu” anlamında özlem veya esef bildiren temennî sözü
k. 48b/7
Keşmir özel ad
K. 111a/13
kêt- (< ET *két-*) gitmek
k.-edür 11a/8
k.-eli 127a/12
k.-elik 127a/8
k.-er 121b/5, 126a/10, 18b/13, 29b/4, 2a/2, 52a/5, 86a/2, 97a/3, 98a/2
k.-er érdi 168a/3
k.-er-men 169a/8, 24b/1
k.-er mü 15a/1, 69a/10
k.-er mü-sen 65b/14
k.-erni 108a/14
k.-ey 97a/2
k.-gey 51a/13, 168a/6
k.-ip 127b/2, 136b/11, 137a/12, 137a/15, 18b/4, 18b/9, 37a/5, 57b/4, 62b/2, 69b/4, 74a/6, 90a/13, 98a/7, 99b/12, 116b/7
k.-ip érdi 23b/11, 55b/13
k.-ipdür 148a/15, 150a/2, 171a/10, 23b/13, 66a/10, 93a/9
k.-ipdürler 14b/10, 14b/12, 152a/9
k.-ken érdi 27b/13, 27b/7
k.-kendür 111b/15
k.-kenide 65a/7
k.-küçi 74a/8
k.-megey 111a/11, 123a/11
k.-sek 127a/5
k.-señ 115b/6
k.-ti 5b/12, 104b/6, 106a/8, 117a/3, 122a/4, 122b/14, 124b/11, 125a/3, 127a/11, 130b/3, 134a/12, 134a/13,

136a/6, 138b/12, 141a/11, 145b/14, 147a/13, 150b/8, 150b/9, 151a/10, 160a/8, 160a/9, 164a/14, 169a/2, 171b/4, 25b/15, 28b/6, 35a/10, 36b/6, 39b/4, 49b/8, 50a/4, 50a/5, 51a/14, 5b/9, 62a/6, 67b/2, 6a/15, 6b/13, 80b/12, 82a/12, 88a/6, 92b/8, 96a/9, 98a/13

k.-ti érse 64a/14

k.-tiler 73a/11

kête al-: gidebilmek

k.-e a.-mas 55b/8

kêtür- (< ET (MK) *keltür-*) getirmek

k.-edürler 141b/7

kevākib (< Ar. *kavākib*) yıldızlar

k. 33b/15

k.+din 60b/11

kevkeb (< Ar. *kavkab*) yıldız

kevkeb-i felek: felek yıldızı

k.-i f. 33b/14

kevkeb-i hūy: ahlak yıldızı

k.-i h.+nı 33a/6

kevkeb-i naḥs: uğursuz, bahtsız yıldız

k.-i n. 42b/9

key (< Far. *kay*) ne zaman, ne vakit

k. 62b/2, 85b/13, 88a/3, 156b/12

k.+ğaç 92a/2, 62b/2

kêy- (< ET (Uyg.) *ked-*) giymek

k.-di 158a/10, 42b/13, 53b/2

k.-diler 151a/11

k.-er 78a/8

k.-geniñ 36b/4

k.-gey-sen 33a/15

k.-ip 105a/3, 108a/5, 12b/13, 142a/13, 143a/8, 143b/6, 144a/11, 144a/12, 145b/3, 17a/7, 21b/2, 83b/2, 86a/2, 86b/6, 94b/8, 9a/6

k.-ip érdi 145a/3

k.-ip tur-dı 7b/3

k.-se 55b/6

k.-sün 85b/13

kêydür- (< *key-dür-*) giydirmek

k.-di 15b/11, 42b/13

k.-düm 77a/5
k.-sek 102a/12
k.-üp 102b/9, 144a/3, 18a/13, 21b/3, 27a/1, 86b/11
keyf (< Ar. *kayf*) 1. sağlık, afiyet, neşe
k. 127a/13
2. arzu, heves, istek
keyf-i ilāhî: ilahi istek, ilahi karar
k.-i i. 10a/14
keyfiyyet (< Ar. *kayfiyāt*) durum, vaziyet
k.+ğa 128a/14
k.+i 59b/3
keyfiyyet-i bilerzük: bileziğin durumu
k.-i b.+ni 31a/15
keyfiyyet-i hāl: halin durumu, nasıl olduğu
k.-i h.+ni 68b/9, 40b/9
keyfiyyet-i ilāhî: ilahi durum
k.-i i.+dür 10a/13
kéyik (< ET *kéyik*) geyik
k. 146a/3, 146a/4, 93b/11
k.+lerni 125b/1
k.+ni 125b/1, 125b/3, 145b/1
kéyin (< ET (Uyg.) *kédin*) sonra
k. 100b/8, 101b/6, 102b/15, 103b/13, 105b/15, 107a/10, 107b/11, 108a/3, 109a/2, 10b/2, 113a/14, 113a/6, 113b/13, 118b/6, 119b/7, 120b/4, 120b/7, 121b/2, 123a/2, 123a/3, 123b/7, 129a/15, 130b/9, 134a/5, 136b/10, 137a/5, 141a/7, 143b/3, 149b/3, 14a/13, 14b/9, 151a/4, 15a/1, 166a/10, 22a/14, 22a/15, 22b/1, 25b/12, 26a/11, 26a/12, 26b/11, 26b/14, 27a/2, 30a/9, 45a/13, 4a/15, 53b/8, 54b/11, 56a/13, 58b/11, 58b/13, 60b/1, 64b/7, 66b/6, 68b/7, 74a/10, 75b/10, 7a/4, 82b/3, 82b/6, 84b/3, 85b/5, 86a/1, 86a/15, 88b/15, 8a/11, 8a/2, 91b/2, 93b/6, 94a/12, 94b/7, 98a/13, 9b/11, 13b/8
k.+ler 110a/9
Keyvān özel ad
K. 103a/13, 103b/11, 104a/12, 104a/5, 104a/7, 105a/12, 105a/13, 105a/14
K.+dın 105b/11
K.+ğa 103b/15, 104a/12
K.+nıñ 105a/6

kez (< Ar. *kazz*) defa, kere
k.+ide 119a/1
ķible (< Ar. *ķiblaʿ*) kible, güney tarafı
ķible-yi ʿālemīn: alemlerin kiblesi
ķ.-yi ʿā. 124b/13
ķible-yi cihān: cihanın kiblesi
ķ.-yi c. 11a/9
ķible-gāh (< Ar. *ķiblaʿ* + Far. *gāh*) kible
ķible-gāh-ı duʿā: duaların yöneldiği kible
ķ.-ı d.+sı 116a/15
ķıçķır- (< *ķīç+ķır-*) bağırarak, çağırarak, feryat etmek
ķ.-ay 96b/11
ķ.-dı 130a/2, 96b/11, 97a/5, 96b/14, 117b/6, 90b/15
ķ.-dın 97a/7
ķ.-sa 126b/13
ķ.-up 125a/12
ķıl- (< ET *ķıl-*) kılmak, yapmak, etmek
ķ. 104a/4, 170b/11, 1b/11, 28b/10, 36b/10, 45b/3, 58a/1, 68b/12, 7a/4, 81b/13
ķ.-a 136a/15, 155a/4, 35b/1, 91b/8
ķ.-a-sen 132a/1, 67b/11, 77b/14, 93b/15
ķ.-adur 133b/1, 133b/4, 152b/12, 52a/14, 80b/1, 81b/2, 83b/4, 122a/1
ķ.-adur-men 117a/2, 69b/6, 75b/14
ķ.-adurģan 137b/12, 38b/4, 88b/11, 91b/6
ķ.-adurlar 63b/10
ķ.-ay 105a/1, 2a/15, 117b/1, 134b/15, 138a/8, 160a/15, 170a/14, 33a/14, 35b/1, 47b/3, 71a/9, 73b/12, 57b/10
ķ.-dı 101b/15, 105b/7, 114a/9, 116a/8, 120b/11, 123a/9, 123b/14, 124a/3, 125a/15, 125b/2, 126b/3, 12b/5, 131b/2, 135a/14, 140a/10, 144a/3, 146b/5, 151a/15, 153a/13, 154a/1, 157a/6, 159a/8, 15b/6, 162a/14, 164b/8, 165a/10, 165b/11, 165b/3, 166a/15, 166a/5, 166b/2, 166b/3, 168a/15, 168b/4, 171a/3, 171b/1, 171b/12, 27a/8, 32a/6, 34a/2, 37a/14, 38a/11, 39a/4, 3a/14, 41a/10, 41a/13, 41b/14, 42b/2, 43b/14, 44b/4, 44b/9,

47b/9, 48a/2, 50a/12, 5a/11, 63b/15, 63b/8, 64b/14, 64b/6, 68a/3, 71a/6, 76b/6, 78b/12, 82b/2, 83b/10, 83b/13, 86a/4, 86a/9, 88a/9, 88b/11, 90a/14, 91b/4, 93b/1, 98b/14, 7a/15

ķ.-dılar 105a/15, 114a/14, 121a/2, 127a/13, 145b/6, 14a/7, 166a/14, 166b/1, 23b/6, 26a/15, 68a/14, 76b/1, 77a/1

ķ.-dım 129b/5, 133a/7, 139a/3, 169a/6, 19a/10, 35a/11, 40a/4, 43a/5, 56b/11

ķ.-dın 113b/5, 131b/14, 133a/7, 139a/4, 13a/11, 142b/3, 159b/8, 161a/9, 167a/8, 30b/5, 40a/3, 53a/13, 54a/1, 63b/9, 8a/13, 95a/1, 49b/14

ķ.-dınız 68a/12

ķ.-ğalı 131b/10, 50a/4

ķ.-ğan 105b/12, 105b/9, 118a/14, 119a/7, 131a/6, 134a/15, 146b/3, 14b/15, 170a/5, 170b/5, 26a/12, 32b/3, 41a/12, 45a/7, 50a/14, 51b/1, 53a/2, 67b/13, 68a/3, 8a/2, 94b/3, 96b/5, 98a/3

ķ.-ğan eken 75a/1

ķ.-ğandın 121a/10, 3a/10, 77b/5

ķ.-ğandın 54a/3

ķ.-ğandur 170a/1

ķ.-ğanı 132a/15, 134a/4, 139a/15, 121a/9

ķ.-ğanıdın 21b/14, 99a/2

ķ.-ğanığa 132b/9, 8b/12

ķ.-ğanım 106a/8

ķ.-ğanımın 133a/7

ķ.-ğanımı 125b/2, 171b/1, 75a/15, 8a/12

ķ.-ğanıñ 119a/8, 12b/7, 64b/4, 75b/12, 91b/15, 93a/15, 9b/8, 14a/11

ķ.-ğanıñnı 133a/7, 14b/3

ķ.-ğay 137a/2, 156b/2, 161b/11, 166b/13, 172a/3, 31a/3, 32b/11, 32b/3, 35b/3, 44b/15, 47a/7, 61b/2, 68a/15, 95b/14

ķ.-ğay-men 121a/5, 98b/1

ķ.-ğay-sen 106b/12, 111a/10, 121a/4, 34b/7, 55b/5, 77b/6

ķ.-ğaylar 36a/3, 67b/10

ķ.-ğıl 112a/8, 135a/15, 146b/15,

149b/14, 156b/5, 166a/13, 166b/6, 25b/2, 46b/10, 46b/14, 46b/15, 98b/9, 9a/2

ķ.-ğu 122b/4, 135a/10, 138b/6

ķ.-ğuçı 46b/5, 83b/15, 15a/8

ķ.-ğuçını 165b/12

ķ.-ğumdur 157a/13

ķ.-ıñlar 113b/6, 153a/3, 153b/3, 24b/1, 46b/5

ķ.-ıp 100a/8, 101a/12, 102b/12, 105a/7, 105b/5, 107b/13, 107b/14, 108a/2, 111a/1, 111a/14, 113a/2, 113a/7, 114a/6, 118a/12, 124b/13, 129b/10, 129b/2, 131a/12, 134b/13, 137a/7, 139a/13, 144b/6, 145a/1, 145a/10, 146a/12, 153a/1, 15a/13, 15b/5, 161a/12, 161b/13, 162b/8, 164a/2, 166b/15, 168a/10, 171a/14, 171a/3, 171a/6, 18a/6, 19a/12, 20a/13, 25b/6, 32b/12, 35b/12, 38b/6, 43a/7, 47a/9, 55b/15, 56a/7, 57b/7, 60b/1, 64a/2, 66b/12, 67b/8, 70b/3, 73b/3, 74b/14, 76a/10, 76a/12, 76b/5, 77a/12, 78a/12, 78a/7, 78b/7, 80a/5, 80b/11, 80b/15, 80b/7, 81a/15, 81a/9, 81b/2, 82b/8, 85b/6, 88a/15, 89a/2, 94b/15, 95b/10, 96a/1, 98a/12, 98a/13, 130b/13

ķ.-ıp eken 87b/13

ķ.-ıp eken-sen 100a/14

ķ.-ıp ekenler 70b/4

ķ.-ıp erdi 157a/5, 157b/8, 170b/13, 44a/14, 50b/1, 56a/15, 60b/2, 62b/9, 91b/9

ķ.-ıp erdim 38b/13, 91a/8

ķ.-ıp-sen 18a/2, 30b/5, 38b/9, 64b/3

ķ.-ıpdur 104b/1, 116a/5, 146a/3, 167a/5, 24a/12, 26b/12, 47b/13, 51b/13, 67b/7, 78b/6

ķ.-ıpdur-men 170a/15, 44b/12

ķ.-ıpdurlar 39a/13, 39a/14, 51b/2

ķ.-ma 143b/9, 15b/5, 32a/1, 32a/4, 33a/12, 46b/15, 48b/10, 50a/15

ķ.-madı 102a/1, 106a/9

ķ.-madım 8b/1, 132a/4

ķ.-mağan 37b/2, 37b/4, 51a/2

ķ.-mağan eken 14a/9

ķ.-mağanım 146a/10

ķ.-mağanıñ 26a/12, 29a/5

 .-mağay 134b/6, 61b/2
  .-mağıl 114a/5, 126b/12, 158a/1, 15b/7, 169b/12, 17a/3, 32a/11, 38a/7, 64b/2, 77a/11, 83b/14, 85b/15
  .-mağ 103b/8, 162a/12, 45a/10, 54b/3, 65a/10, 76a/3, 76a/9, 81b/1, 92a/1
  .-mağ kerek 73b/9, 81b/5
  .-mağğa 172a/2
  .-mağğa 162a/12
  .-mas 89b/13
  .-mas  rdi 40b/12
  .-mas-men 126b/5
  .-mas mu-sen 91a/2
  .-masa 137b/13, 23b/7
  .-masam 45b/1, 56b/11
  .-masağ 146a/14, 45b/4, 75b/9
  .-may-sen 111a/8
  .-maydur-men 168b/12
  .-sa 100b/10, 105a/5, 11b/3, 120b/7, 120b/8, 134a/2, 144a/15, 159b/5, 161b/6, 162b/11, 166b/6, 168a/12, 16b/11, 16b/2, 75a/7, 49b/1
  .-sağ 145a/7, 14a/3
  .-salar 39a/9
  .-sam 125a/8, 126b/5, 128a/2, 136b/15, 137a/5, 152a/3, 160b/6, 168a/8, 36a/2, 55b/7, 68a/9, 68b/3
  .-sağ 102b/3, 106a/8, 112a/8, 122b/6, 151a/13, 163b/8, 20b/9, 33b/1, 86b/7, 8a/14
  .-ur 102a/1, 10a/7, 10a/8, 120a/5, 123b/11, 127a/10, 12a/1, 143b/13, 146b/11, 157a/11, 162a/6, 168a/12, 169a/10, 28b/10, 33b/7, 52a/8, 58a/1, 60a/4, 81a/15, 83b/12, 83b/14, 84b/15, 99b/11
  .-ur  ken 88a/7
  .-ur  rdi 167b/6, 20b/1, 50b/14, 55a/10
  .-ur  rdim 128a/1, 146b/2, 39b/13
  .-ur-men 103b/3, 137a/6, 152b/11, 24b/1, 24b/2, 66b/9, 90b/7, 90b/8
  .-ur-miz 79a/13
  .-ur mu 148b/10
  .-ur-sen 151a/9, 170a/6, 29a/3

 .-urğa 64a/7
  .-ur-sizler 137a/11
 ıla al- > ** ılal-**: yapabilmek, edebilmek
  .-mağaylar 1b/11
  .-may 158a/3
  .-maydur-men 138b/4
  .-alsağ 135a/4
 ıl (< ET * ıl*)  ıl, t y
  . 104a/5, 28b/11
 ıldur- (< ET (Uyg.) * ıltur-*) yaptırmak, ettirmek
  .-d  131a/7, 171b/3
  .-up 50a/3
  .-up  rdi 125a/12
 ılı  (< ET * ılı *)  ılı  kr . ** ılın **
  . 43a/1
  .+a 151a/7
  .+dur 43b/5
  .+d n 51a/7
 ılın  (< ET * ılı *)  ılı  krş. ** ılı **
  . 133b/2, 133b/7, 133b/9, 134a/11
 ılı  (< * ıl-ı *) amel, i 
  . 6b/4
  .+ı 128b/11, 143b/10
 ım r (< Ar. * ım r*) kumar
  . 30b/10, 30b/15, 31a/15
  .+ğ  88a/8
 ım r-b z (< Ar. * ım r* + Far. *b z*) kumarcı, kumar oynayan
  .+lardın 28b/2
  .+larğ  31b/1
 ır 'at (< Ar. * ır 'at*) Kur'an'dan muayyen parçaları okuma
  . 4a/9
 ır b (< Ar. * ır b*)  ılı  ve bıçak k n 
  . 100b/1
 ır  (< ET * ır *) kır 
  . 136a/14, 136a/15, 82b/15, 83a/15, 83b/10, 8a/9
 ır  b  in i (< * ır  b  +inçi*) kır  b  inci
  . 138a/10

kırk birinçi (< *kırk bir+inçi*) kırk birinci

ķ. 125b/15

kırk êkkinçi (< *kırk êki+nçi*) kırk ikinci

ķ. 129a/4

kırkınçi (< *kırk+ınçi*) kırkinci

ķ. 123a/15

kırk sekkizinçi (< *kırk sekiz+inçi*) kırk sekizinci

ķ. 149a/11

kırk tokkuzunçi (< *kırk tokuz+unçu*) kırk dokuzuncu

ķ. 153a/15

kırk tørtünçi (< *kırk tørt+ünçü*) kırk dördüncü

ķ. 135b/11

kırk üçünçi (< *kırk üç+ünçü*) kırk üçüncü

ķ. 132a/14

kırk yétinçi (< *kırk yéti+nçi*) kırk yedinci

ķ. 147a/3

ķiṣāṣ (< Ar. *ķiṣāṣ*) kısas, öldürmeye ceza olarak ölüm cezası verme

ķ. 166a/12

ķisķa (< ET (MK) *ķisķa*) kısa

ķ. 61b/2, 134a/2

ķisķa ķıl-: kısaltmak

ķ. ķ.-salar 1b/14

ķisķart- (< *ķisķa+r-t-*) kısalttırmak

ķ.-may 1b/14

ķism (< Ar. *ķism*) kısım, parça

ķ. 105a/8, 12b/8, 133b/11, 144a/13, 144a/15, 144b/15, 17b/4, 24b/11, 24b/9, 25a/9, 29b/12, 47b/10, 4a/12, 52a/14, 53b/4, 62a/7, 65a/15, 67a/10, 67a/13, 68b/14, 70a/8, 99a/13, 99a/15, 9a/13, 71a/12

ķ.+ı 62a/7, 62a/8

ķism ķıl-: bölmek, parçalamak

ķ.-dılar 60b/2

ķismet (< Ar. *ķisma'*) kısmet, pay

ķismet ķıl-: taksim etmek, bölmek

ķ. ķ.-ğan 143a/1

ķiṣṣa (< Ar. *ķissa*) hikâye, olay

ķ. 130b/2, 154b/10, 3b/5

ķ.+larnı 160b/15

ķ.+nı 116b/3, 160b/10, 41a/13

ķ.+sı 37b/4

ķ.+sını 168b/4, 31b/2, 39a/10

ķiṣṣa-yi ārām-ı cān: ruhu dinlendiren hikâye

ķ.-yi ā.-ı c. 3a/15

ķiṣṣa-yi cān: cana, ruha hoş gelen hikâye

ķ.-yi c.+ge 43a/14

ķiṣṣa-yi 'ıṣķ: aşk hikâyesi

ķ.-yi 'ı.+ımnı 35a/6

ķ.-yi 'ı.+nı 35a/4

ķiṣṣa-yi pür-ğuşṣa: sıkıntı, dert dolu hikâye

ķ.-yi p.+dın 6a/15

ķ.-yi p.+nı 32a/5

ķ.-yi p.+yı

120a/3

ķiṭ'a (< Ar. *ķiṭ'a'*) en az iki beyitten meydana gelen 1. ve 3. dizeleri kafiyeli şiir

ķ. 101b/5, 102a/4, 103a/10, 103a/4, 104a/4, 106a/12, 106a/7, 108b/8, 109b/13, 10a/11, 10b/14, 110b/14, 112a/7, 112b/6, 113b/10, 114a/4, 116b/5, 119a/8, 119b/10, 11b/15, 11b/8, 120a/15, 120b/14, 120b/8, 121a/6, 123a/13, 125b/14, 128b/13, 129a/2, 12b/6, 132a/12, 134a/1, 135a/4, 135b/6, 136a/14, 136a/4, 137a/2, 137b/14, 138a/3, 138a/9, 138b/13, 139a/11, 13a/7, 13b/13, 140a/5, 142a/9, 143b/9, 144a/6, 146a/1, 146b/10, 147a/2, 147b/4, 149a/2, 149a/5, 149a/9, 149b/10, 14a/11, 14b/2, 150a/7, 150b/4, 151a/6, 151b/12, 152a/10, 153a/13, 153a/7, 153b/9, 155a/8, 156a/4, 156b/1, 156b/7, 158b/13, 159b/5, 15b/4, 161b/12, 161b/5, 165a/8, 165b/7, 166b/14, 166b/5, 168a/11, 168a/5, 169a/10, 16b/10, 170a/13, 170b/11, 171a/6, 17a/12, 17a/5, 17b/15, 19b/2, 1a/7, 1b/10, 1b/15, 21b/15, 22a/5, 22b/15, 23a/10, 25b/3, 26a/1, 27a/8, 28a/14, 28b/10, 29a/11, 2b/13, 2b/9, 32a/3, 32b/11, 32b/5, 33a/11, 33b/10, 34a/10, 34b/7, 35b/9, 37a/11, 38a/7, 3b/10, 41b/3, 42b/14, 43a/7, 44a/5, 44b/14, 44b/2, 45b/3, 45b/9, 46a/6, 46b/13, 47a/8, 48b/9, 4a/11, 4b/11, 50b/2, 51a/6, 54a/6, 55a/1, 55b/5, 57a/13, 58a/1, 58b/2, 59a/13, 59b/2, 5a/8, 5b/2, 61b/11, 62a/1, 62b/15, 64b/10, 64b/15, 65a/7, 65b/5, 66b/10, 68b/12, 69a/1, 6b/3, 70a/7, 70b/1, 73b/1, 75a/12, 75a/6,

76a/6, 76b/3, 77a/13, 78a/5, 79a/2, 79b/4, 7a/2, 7b/10, 81b/13, 83b/11, 83b/14, 84a/4, 84b/1, 84b/5, 86a/10, 87a/2, 89a/11, 89a/15, 8a/14, 8b/13, 90a/6, 91a/10, 91b/10, 94a/2, 95a/14, 9a/15, 100b/12

kıyāmet (< Ar. *ḵiyāmaʿ*) 1. kıyamet, son gün
 ḵ.+ḡaça 44b/14, 45a/4, 45b/13, 46a/1, 70a/15
 2. bela, patırtı
 ḵ. 102b/7, 28a/10
 ḵ.+de 161a/11

kıyās (< Ar. *ḵiyās*) karşılaştırma
 ḵ. 124a/5, 46b/12
 ḵ.+ıḡa 82b/10
 ḵ. kılmāḡıl 67a/2

kıymet (< Ar. *ḵīmaʿ*) kıymet, değer
 ḵ. 144b/2, 47b/10, 69b/6
 ḵ.+ḡa 168a/1
 ḵ.+i 56a/11, 96b/3, 9b/4
 ḵ.+imni 10b/7, 10b/10, 4a/8
 ḵ.+ni 57b/8
 ḵ.+siz 56a/10

kız- (< ET *ḵız-*) kızmak
 ḵ.-ıp 106b/4, 52a/8
 ḵ.-ıpdur 9a/11

kız (< ET *ḵız* < AT **kīz*) kız, kız çocuk
 ḵ. 110a/12, 111b/1, 130a/15, 130b/3, 130b/9, 137a/1, 158a/2, 160a/14, 162a/1, 164b/8, 169b/10, 169b/11, 169b/2, 18a/12, 27a/11, 31b/6, 32a/11, 56a/15, 56b/1, 56b/2, 56b/7, 72b/8, 76a/6, 84b/11, 85a/11, 85a/5, 86b/11, 87a/12, 87a/13, 87b/1
 ḵ.+dın 87b/4
 ḵ.+ge 130b/4
 ḵ.+ḡa 109b/1, 112a/5, 163a/1, 72b/4
 ḵ.+ı 106a/15, 107a/1, 107b/1, 108a/11, 109a/6, 110a/15, 110a/5, 110b/13, 110b/3, 111a/14, 112a/11, 112a/15, 112a/9, 112b/3, 113a/10, 113a/15, 113a/3, 113a/7, 113b/5, 113b/8, 114a/12, 135b/12, 136a/9, 136b/5, 137a/6, 137b/3, 137b/6, 137b/7, 141b/9, 144a/5, 157a/2, 157b/1, 157b/4, 158b/5, 162a/14, 162b/13, 162b/4, 163a/3, 165b/10,

167a/13, 28b/14, 30a/7, 36a/11, 54a/10, 55a/6, 55b/11, 56a/2, 56a/6, 56b/14, 57a/10, 57a/6, 65a/11, 72a/12, 75b/15, 76a/14, 76a/3, 77a/6, 77a/9, 82a/12, 82a/3, 84b/14, 84b/9, 86b/1, 87a/13, 75a/14

ḵ.+ıdadur 163b/8
 ḵ.+ıdın 111b/3, 163a/8, 84b/10
 ḵ.+ıdur 124a/13
 ḵ.+ıdur-men 31b/6
 ḵ.+ıḡa 107a/6, 108b/11, 111a/11, 111a/15, 111a/2, 111b/9, 113a/4, 142a/11, 156b/10, 157b/15, 160a/10, 161b/15, 163a/3, 163b/5, 166a/3, 169b/1, 55b/15, 87b/15, 28b/2
 ḵ.+ım 155a/10, 32a/11, 76a/5, 84b/13, 86b/1
 ḵ.+ımnı 109b/10, 109b/5, 114b/1, 114b/4, 157b/6, 169b/8, 170b/10, 72b/1
 ḵ.+ını 107a/10, 107a/8, 107b/7, 109a/15, 109b/12, 114b/10, 114b/4, 115b/11, 138a/2, 143b/11, 145b/5, 152b/3, 153a/6, 153b/3, 155a/11, 157b/14, 157b/15, 162b/14, 162b/9, 163a/8, 163b/10, 163b/2, 165b/12, 29b/5, 29b/7, 55b/12, 72b/9, 75a/13, 76a/11, 76a/8, 88a/1, 88a/14
 ḵ.+ıḡa 163a/11
 ḵ.+lar 56a/7
 ḵ.+larını 142b/7
 ḵ.+nı 108b/11, 108b/12, 109a/11, 109a/4, 109a/5, 109b/2, 109b/6, 110a/12, 110a/6, 110a/7, 110a/9, 111b/1, 114b/3, 130a/15, 130b/5, 130b/7, 141a/2, 144a/8, 166a/1, 171a/3, 31b/4, 56a/14, 72a/13, 72b/9, 85a/11, 87b/3, 88a/1

kızıḡ- ilgilenmek, meşgul olmak krş. YUyg. *ḵızıḡ-*, (YUyg.TS, 240b)
 ḵ.-ıpdurlar 22b/13

kızıl (< ET *ḵızıl*) kızıl, kırmızı
 ḵ. 102a/12, 111b/4, 136b/8, 14a/2, 158a/12, 53b/1, 56a/10, 62b/5

kızıt- (< *ḵız-ıt-*) kızmak, kızartmak, ateşte ısıtmak
 ḵ.-ur-men 24b/11

ki (< Far. *kī*) ki (bağlaç)
 k. 100a/11, 100b/15, 100b/4, 100b/6, 101a/14, 101a/6, 101b/4, 102a/10,

102a/12, 102b/13, 103a/14, 103b/3,
103b/9, 105b/9, 106b/13, 106b/2,
107b/4, 107b/7, 108a/13, 108b/12,
109a/3, 10a/13, 10a/14, 110b/12,
110b/14, 111a/3, 111b/15, 112a/11,
112a/3, 112a/5, 113b/14, 114a/3,
114a/8, 115a/4, 116a/2, 116a/6,
116b/11, 116b/8, 117b/14, 117b/7,
118a/13, 118a/14, 118a/7, 118b/14,
119a/15, 119b/5, 11a/4, 11b/10,
120b/10, 120b/15, 120b/8, 121a/10,
121b/2, 121b/3, 121b/9, 122a/14,
123b/1, 123b/3, 124a/12, 124b/2,
125b/2, 126a/11, 126a/2, 127a/7,
128a/1, 128b/3, 129a/6, 129a/8,
129b/5, 130a/12, 131a/1, 132a/5,
132b/1, 132b/5, 132b/6, 133b/14,
134a/13, 135b/14, 136a/10, 136a/14,
136a/15, 136b/11, 136b/12, 136b/13,
136b/8, 137a/11, 137a/2, 137b/15,
138a/13, 138a/4, 138b/14, 138b/6,
139b/1, 139b/6, 13a/13, 13a/9,
13b/15, 13b/2, 13b/4, 13b/6, 141a/4,
142a/10, 142a/9, 142b/4, 143a/1,
143a/10, 143a/12, 143a/2, 143a/4,
143a/6, 143a/8, 143b/13, 146a/11,
146a/8, 146b/13, 147a/6, 147b/12,
147b/5, 148a/8, 149a/14, 149b/4,
14a/3, 14a/7, 14a/8, 14b/10, 14b/13,
150a/2, 150a/5, 150a/9, 150b/14,
150b/5, 151a/2, 151a/3, 151a/4,
151a/8, 151b/15, 152a/3, 153a/3,
153a/8, 153b/3, 153b/9, 155a/1,
156a/10, 156a/7, 156a/8, 157a/11,
157a/14, 157b/1, 157b/12, 157b/13,
159a/13, 159a/9, 15a/7, 15b/12,
160a/1, 160b/2, 161a/9, 161b/6,
162a/11, 163a/3, 164b/4, 165a/2,
165b/11, 165b/7, 166a/13, 166b/12,
167b/9, 168a/5, 168b/15, 169a/11,
16a/14, 16a/7, 16a/8, 16b/4, 16b/9,
170b/13, 171b/15, 172a/8, 17a/14,
17b/2, 17b/3, 18a/14, 18b/15, 18b/2,
18b/8, 19a/6, 19b/11, 1a/5, 20a/4,
23b/2, 24a/3, 24b/7, 24b/8, 25a/3,
25b/10, 25b/12, 26b/9, 27a/14,
28a/11, 28a/3, 29a/3, 2a/3, 2b/9,
30b/1, 31b/11, 31b/3, 32a/10, 32a/7,
32b/4, 33a/8, 34a/1, 34b/9, 35a/3,
35b/12, 35b/2, 36a/1, 36a/6, 36b/1,
36b/13, 36b/15, 37a/7, 37a/8, 38a/13,
38a/14, 38b/12, 38b/14, 38b/7, 38b/9,
39a/1, 39a/14, 39a/8, 39a/9, 39b/4,
39b/7, 3b/10, 40b/14, 40b/15, 40b/5,
40b/7, 41a/13, 41a/5, 42a/3, 42a/6,
43a/1, 43a/5, 43b/10, 44a/12, 44a/6,
44b/10, 44b/13, 44b/5, 45a/10,
45a/15, 46a/7, 46b/9, 48b/13, 4a/5,
4a/9, 50b/5, 51a/1, 51a/2, 51a/5,
51b/12, 52a/10, 52a/13, 52a/3, 52b/1,

52b/3, 52b/6, 52b/8, 53a/10, 53a/11,
53a/12, 53a/13, 53b/1, 53b/10,
53b/11, 53b/9, 54a/10, 54b/11,
54b/14, 54b/4, 54b/7, 55a/3, 55b/14,
56a/15, 56b/5, 57b/10, 57b/2, 57b/5,
59a/4, 59a/7, 59b/5, 5a/7, 5b/14, 5b/4,
60a/2, 60b/11, 60b/15, 60b/5, 61a/1,
61a/12, 61a/14, 61b/11, 61b/6, 62b/1,
63a/4, 63a/6, 64a/15, 64a/9, 64b/13,
64b/2, 65a/1, 65a/2, 65a/9, 65b/10,
65b/7, 66b/15, 66b/5, 66b/9, 67a/5,
67a/8, 67a/9, 67b/11, 67b/15, 68b/12,
68b/3, 68b/8, 69a/10, 69a/15, 69b/4,
6a/11, 6a/14, 6b/2, 70a/12, 70a/5,
70b/2, 70b/8, 71a/15, 71a/5, 71b/7,
71b/8, 72a/12, 72b/4, 73a/8, 73b/12,
73b/14, 74a/11, 75a/10, 75b/7,
76b/13, 76b/15, 77b/10, 78a/11,
78b/2, 78b/3, 79b/7, 7a/1, 7a/5, 7a/8,
7b/1, 7b/13, 80a/2, 80a/5, 80b/12,
80b/5, 81a/12, 81a/14, 81b/13, 82a/9,
83a/14, 83a/15, 83a/9, 83b/4, 83b/8,
84a/1, 84b/12, 84b/14, 84b/2, 84b/3,
84b/7, 85a/1, 85a/6, 85a/8, 85b/2,
86a/13, 86a/14, 88a/6, 88a/8, 8a/5,
8b/1, 8b/10, 8b/6, 90a/11, 90a/12,
90b/1, 90b/4, 90b/9, 91a/3, 91b/13,
91b/6, 92b/11, 92b/2, 93a/12, 93a/5,
94a/13, 94a/5, 94b/10, 94b/6, 95a/8,
95b/8, 96a/3, 96a/4, 96a/9, 96b/13,
96b/14, 97b/1, 97b/5, 9b/11, 9b/5

kibār (< Ar. *kibār*) büyükler

k. 122b/4

kiber (< Ar. *kibar*) yaşlı, büyük

k. 16a/15

kibr (< Ar. *kibr*) kibir, büyüklük taslama

kibr kı1- büyüklük taslamak

k. 1. -sa 106b/10

kiçik (< ET *kiçik*) küçük

k. 104a/14, 107a/10, 107a/15, 107a/5,
107a/6, 120a/7, 62b/15, 69a/3, 69b/2,
77b/8, 95a/12, 95b/2

k.+dür 156a/10, 156a/8

k.+ge 64b/9

k.+ler 64b/10

k.+lerğa 95a/14

k.+likige 51a/10

k.+ni 64b/9

kifāyet (< Ar. *kifāya'*) yeterlilik, yararlılık

k. 147a/12, 157a/6, 95b/10

k.+igā 12a/13

kil (< Far. *gil*) çanak çömlek yapımında kullanılan yumuşak toprak

k. 156a/2

k.+din 156a/2

kim (< ET *kim*) ki (bağlaç)

k. 100a/10, 100a/15, 100a/4, 100a/5, 100a/8, 100a/9, 100b/3, 100b/4, 100b/9, 101a/10, 101a/2, 101a/4, 101a/8, 101b/7, 102a/1, 102a/14, 102a/8, 102a/9, 102b/1, 102b/10, 102b/12, 102b/14, 102b/3, 102b/5, 102b/8, 103a/6, 103b/1, 103b/10, 103b/11, 103b/13, 103b/15, 103b/2, 103b/3, 103b/6, 103b/7, 103b/8, 104a/1, 104a/11, 104a/2, 104a/3, 104a/7, 104b/13, 104b/14, 104b/15, 104b/2, 104b/7, 105a/10, 105a/13, 105a/14, 105a/2, 105a/5, 105b/1, 105b/12, 105b/8, 105b/9, 106a/1, 106a/14, 106a/3, 106a/5, 106a/7, 106a/9, 106b/12, 106b/14, 106b/15, 106b/4, 106b/6, 106b/7, 106b/9, 107a/10, 107a/12, 107a/3, 107a/7, 107b/1, 107b/11, 107b/14, 107b/3, 107b/6, 107b/8, 108a/1, 108a/15, 108a/3, 108a/7, 108a/8, 108a/9, 108b/1, 108b/14, 108b/4, 108b/6, 109a/1, 109a/11, 109a/12, 109a/14, 109a/2, 109a/5, 109a/8, 109b/1, 109b/15, 109b/4, 109b/6, 109b/8, 10a/13, 10a/15, 10a/3, 10a/4, 10a/5, 10b/11, 10b/3, 10b/5, 10b/6, 10b/8, 110a/12, 110a/14, 110a/2, 110a/7, 110a/9, 110b/1, 110b/10, 110b/2, 110b/7, 110b/9, 111a/10, 111a/11, 111a/12, 111a/14, 111a/5, 111a/7, 111a/8, 111b/11, 111b/12, 111b/13, 111b/3, 111b/4, 111b/7, 111b/8, 112a/10, 112a/11, 112a/12, 112a/15, 112a/6, 112b/1, 112b/10, 112b/11, 112b/13, 112b/2, 112b/3, 112b/6, 113a/1, 113a/11, 113a/14, 113a/4, 113b/5, 113b/6, 113b/7, 114a/1, 114a/11, 114a/15, 114a/7, 114b/13, 114b/2, 114b/4, 114b/5, 114b/6, 114b/9, 115a/11, 115a/14, 115a/4, 115a/6, 115a/7, 115a/9, 115b/1, 115b/12, 115b/2, 115b/4, 115b/5, 115b/6, 115b/8, 116a/10, 116a/13, 116a/4, 116a/6, 116a/9, 116b/1, 116b/11, 116b/3, 117a/1, 117a/13, 117a/15, 117a/2, 117a/4, 117a/6, 117a/9, 117b/10, 117b/11, 117b/15, 117b/3, 117b/6, 117b/8, 117b/9, 118a/1, 118a/11, 118a/4, 118b/1, 118b/11, 118b/13, 119a/1, 119a/10, 119a/4, 119b/10, 119b/13, 119b/2, 119b/4, 119b/8, 11a/10, 11a/13,

11a/14, 11a/15, 11a/2, 11a/3, 11a/5, 11a/7, 11a/8, 11a/9, 11b/12, 11b/15, 11b/2, 11b/3, 11b/4, 11b/6, 11b/9, 120a/13, 120a/2, 120a/3, 120a/5, 120a/6, 120a/9, 120b/1, 120b/12, 121a/12, 121a/13, 121b/1, 121b/10, 121b/11, 121b/12, 121b/5, 121b/7, 121b/8, 122a/11, 122a/12, 122a/15, 122a/6, 122a/9, 122b/1, 122b/15, 122b/3, 122b/4, 123a/10, 123a/6, 123b/12, 123b/3, 123b/4, 123b/5, 123b/6, 123b/8, 124a/1, 124a/11, 124a/15, 124a/4, 124a/8, 124b/1, 124b/12, 124b/13, 124b/15, 124b/2, 125a/13, 125a/6, 125a/7, 125b/2, 125b/9, 126a/12, 126a/15, 126a/5, 126a/7, 126a/8, 126b/3, 126b/8, 127a/10, 127a/12, 127a/15, 127a/4, 127a/9, 127b/10, 127b/11, 127b/15, 127b/4, 127b/7, 128a/10, 128a/15, 128a/3, 128a/4, 128a/5, 128a/8, 128b/10, 128b/11, 128b/12, 128b/14, 128b/8, 128b/9, 129a/13, 129a/8, 129a/9, 129b/1, 129b/11, 129b/4, 129b/6, 129b/7, 129b/9, 12a/10, 12a/11, 12a/13, 12a/15, 12a/2, 12a/8, 12a/9, 12b/2, 12b/4, 130a/10, 130a/13, 130a/14, 130a/15, 130a/2, 130a/5, 130a/6, 130a/8, 130b/11, 130b/13, 130b/5, 130b/9, 131a/11, 131a/8, 131a/9, 131b/12, 131b/13, 131b/15, 131b/2, 131b/5, 131b/8, 131b/9, 132a/3, 132a/9, 132b/11, 132b/12, 132b/14, 132b/4, 132b/7, 132b/8, 132b/9, 133a/1, 133a/10, 133a/12, 133a/13, 133a/15, 133a/3, 133a/5, 133a/9, 133b/10, 133b/12, 133b/13, 133b/14, 133b/15, 133b/5, 133b/9, 134a/10, 134a/14, 134a/2, 134a/5, 134a/6, 134a/7, 134a/8, 134b/11, 134b/14, 134b/2, 134b/3, 134b/5, 134b/6, 134b/7, 134b/8, 135a/1, 135a/10, 135a/11, 135a/14, 135a/15, 135a/3, 135a/5, 135a/6, 135a/9, 135b/1, 135b/4, 135b/8, 136a/1, 136a/2, 136a/7, 136a/8, 136a/9, 136b/5, 137a/2, 137a/5, 137a/6, 137a/8, 137a/9, 137b/11, 137b/13, 137b/15, 137b/4, 137b/6, 137b/7, 137b/8, 138a/15, 138a/5, 138a/8, 138b/11, 138b/14, 138b/15, 138b/2, 138b/3, 138b/7, 138b/8, 138b/9, 139a/1, 139a/11, 139a/13, 139a/14, 139a/3, 139a/4, 139a/5, 139a/7, 139a/9, 139b/1, 139b/2, 139b/4, 139b/8, 13a/10, 13a/2, 13a/9, 13b/10, 13b/11, 13b/15, 13b/4, 13b/7, 140a/11, 140a/14, 140a/4, 140a/8, 141a/11, 141a/15, 141a/7, 141a/8, 141a/9, 141b/10, 141b/11, 141b/3,

141b/4, 141b/7, 142a/1, 142a/13,
 142a/14, 142a/2, 142a/5, 142a/7,
 142b/15, 142b/2, 142b/4, 142b/5,
 142b/6, 142b/8, 142b/9, 143a/14,
 143a/3, 143b/1, 143b/13, 143b/14,
 144a/10, 144a/14, 144b/14, 144b/9,
 145a/11, 145a/13, 145a/14, 145a/15,
 145a/6, 145a/7, 145a/8, 145a/9,
 145b/10, 145b/11, 145b/7, 145b/9,
 146a/10, 146a/11, 146a/15, 146a/3,
 146a/5, 146a/6, 146a/9, 146b/10,
 146b/12, 146b/2, 147a/10, 147a/13,
 147a/15, 147a/9, 147b/1, 147b/11,
 147b/8, 148a/11, 148a/12, 148a/4,
 148a/6, 148a/8, 148b/10, 148b/13,
 148b/4, 148b/5, 148b/7, 148b/8,
 148b/9, 149a/1, 149a/5, 149a/7,
 149b/1, 149b/11, 149b/12, 149b/14,
 149b/2, 149b/4, 149b/7, 14a/7,
 14b/11, 14b/12, 14b/13, 14b/5, 14b/7,
 150a/1, 150a/14, 150a/15, 150a/5,
 150a/9, 150b/1, 150b/10, 150b/13,
 150b/14, 150b/8, 151a/1, 151a/12,
 151a/15, 151a/3, 151a/5, 151a/8,
 151a/9, 151b/14, 151b/3, 151b/4,
 151b/5, 151b/6, 152a/13, 152a/14,
 152a/15, 152a/7, 152b/14, 153a/2,
 153a/5, 153a/9, 153b/13, 153b/15,
 153b/6, 153b/9, 154a/1, 154a/10,
 154a/11, 154a/12, 154a/14, 154a/15,
 154a/2, 154a/5, 154a/7, 154a/9,
 154b/1, 154b/10, 154b/11, 154b/14,
 154b/3, 154b/4, 154b/5, 154b/7,
 154b/8, 154b/9, 155a/1, 155a/10,
 155a/11, 155a/13, 155a/4, 155a/5,
 155a/9, 155b/11, 155b/12, 155b/15,
 155b/3, 155b/4, 155b/5, 155b/6,
 155b/8, 155b/9, 156a/1, 156a/13,
 156a/2, 156a/5, 156a/9, 156b/11,
 156b/12, 156b/14, 156b/3, 156b/6,
 156b/7, 156b/8, 157a/1, 157a/12,
 157a/13, 157a/15, 157a/3, 157a/4,
 157a/6, 157b/12, 157b/15, 157b/6,
 157b/8, 158a/1, 158a/11, 158a/13,
 158a/14, 158a/5, 158a/7, 158b/11,
 158b/12, 158b/5, 158b/6, 158b/9,
 159a/10, 159a/11, 159a/13, 159a/14,
 159a/15, 159a/2, 159a/4, 159a/5,
 159a/6, 159a/7, 159b/11, 159b/3,
 159b/5, 159b/7, 159b/8, 159b/9,
 15a/10, 15a/13, 15a/15, 15a/2, 15b/14,
 15b/4, 15b/6, 15b/7, 160a/10,
 160a/12, 160a/13, 160a/14, 160a/2,
 160a/6, 160a/8, 160b/1, 160b/11,
 160b/13, 160b/15, 160b/3, 160b/4,
 160b/5, 160b/6, 160b/7, 61a/11,
 161a/13, 161a/14, 161a/2, 161a/4,
 161a/5, 161a/8, 161a/9, 161b/1,
 161b/10, 161b/12, 161b/13, 161b/3,
 161b/7, 161b/8, 162a/11, 162a/14,

162a/15, 162a/3, 162a/5, 162a/6,
 162a/7, 162a/9, 162b/1, 162b/11,
 162b/12, 162b/14, 162b/15, 162b/7,
 162b/8, 162b/9, 163a/1, 163a/11,
 163a/15, 163a/3, 163a/4, 163a/6,
 163a/8, 163b/13, 163b/14, 163b/15,
 163b/7, 163b/9, 164a/12, 164a/14,
 164a/5, 164a/6, 164a/8, 164b/1,
 164b/11, 164b/15, 164b/2, 164b/3,
 165a/12, 165a/13, 165a/14, 165a/15,
 165a/2, 165a/3, 165a/4, 165a/6,
 165a/7, 165a/8, 165a/9, 165b/12,
 165b/15, 165b/2, 165b/4, 165b/8,
 166a/11, 166a/12, 166a/14, 166a/15,
 166a/3, 166a/4, 166a/6, 166a/7,
 166a/8, 166a/9, 166b/1, 166b/13,
 166b/14, 166b/15, 166b/2, 166b/3,
 166b/4, 166b/6, 166b/7, 166b/8,
 167a/11, 167a/12, 167a/3, 167a/5,
 167a/7, 167b/1, 167b/10, 167b/11,
 167b/12, 167b/14, 167b/15, 167b/3,
 167b/6, 167b/7, 167b/8, 167b/9,
 168a/11, 168a/15, 168a/3, 168a/5,
 168a/6, 168a/7, 168a/8, 168a/9,
 168b/1, 168b/10, 168b/12, 168b/14,
 168b/2, 168b/3, 168b/4, 168b/5,
 168b/6, 168b/9, 169a/1, 169a/11,
 169a/12, 169a/3, 169a/4, 169a/7,
 169b/10, 169b/11, 169b/12, 169b/15,
 169b/2, 169b/4, 169b/7, 169b/9,
 16a/11, 16a/14, 16a/5, 16b/12, 16b/2,
 16b/3, 16b/6, 16b/8, 170a/1, 170a/10,
 170a/14, 170a/15, 170a/2, 170a/4,
 170a/5, 170a/6, 170a/7, 170b/12,
 170b/14, 170b/15, 170b/2, 170b/3,
 170b/4, 170b/7, 170b/8, 170b/9,
 171a/1, 171a/11, 171a/12, 171a/13,
 171a/14, 171a/15, 171a/3, 171a/4,
 171a/7, 171a/8, 171a/9, 171b/10,
 171b/12, 171b/3, 171b/5, 171b/6,
 172a/7, 17a/14, 17a/9, 17b/10,
 17b/12, 17b/2, 17b/4, 17b/7, 17b/8,
 17b/9, 18a/14, 18a/15, 18a/2, 18a/5,
 18a/9, 18b/2, 18b/3, 18b/9, 19a/12,
 19a/5, 19b/10, 19b/11, 19b/4, 19b/5,
 19b/7, 19b/8, 1a/10, 1a/3, 1a/5, 1a/9,
 1b/1, 1b/12, 1b/13, 1b/14, 1b/6, 20a/1,
 20a/11, 20a/3, 20a/6, 20a/7, 20a/8,
 20a/9, 20b/13, 20b/3, 20b/4, 20b/6,
 20b/9, 21a/11, 21a/13, 21a/3, 21a/4,
 21a/7, 21b/1, 21b/10, 21b/6, 22a/1,
 22a/10, 22a/12, 22a/13, 22a/14, 22b/1,
 22b/10, 22b/11, 22b/13, 22b/2, 22b/7,
 22b/8, 23a/1, 23a/15, 23b/1, 23b/13,
 23b/7, 24a/1, 24a/11, 24a/13, 24a/14,
 24a/15, 24a/6, 24b/3, 4b/5, 24b/6,
 25a/1, 25a/15, 25a/2, 25a/3, 25a/5,
 25a/7, 25b/1, 25b/10, 25b/14, 25b/7,
 26a/13, 6a/14, 26a/6, 26a/8, 26b/1,
 26b/12, 26b/14, 26b/15, 26b/3, 26b/4,

26b/6, 26b/8, 27a/11, 27a/12, 27a/13, 27a/4, 27a/7, 27b/1, 27b/10, 27b/11, 27b/3, 27b/5, 28a/10, 28a/2, 28a/3, 28a/4, 28b/11, 28b/13, 41b/3, 28b/5, 28b/6, 28b/7, 28b/8, 29a/10, 29a/13, 29a/3, 29a/4, 29a/5, 29a/8, 29a/9, 29b/1, 29b/11, 29b/2, 29b/5, 2a/1, 2a/11, 2a/12, 2a/14, 2a/15, 2a/3, 2a/4, 2a/7, 2a/9, 2b/10, 2b/15, 2b/2, 2b/4, 2b/7, 30a/11, 30a/12, 30a/5, 30a/6, 30b/1, 30b/14, 30b/4, 30b/8, 31a/11, 31a/12, 31a/14, 31a/2, 31a/4, 31a/7, 31a/9, 31b/10, 31b/13, 31b/15, 31b/6, 31b/9, 32a/11, 32a/13, 32a/3, 32a/5, 32a/8, 32b/10, 32b/12, 32b/15, 32b/2, 32b/3, 32b/7, 33a/1, 33a/11, 33a/13, 33a/14, 33a/15, 33a/3, 33a/4, 33a/6, 33a/8, 33a/9, 33b/13, 33b/14, 33b/3, 33b/4, 33b/7, 34a/11, 34a/15, 34a/2, 34a/3, 34a/7, 34a/8, 34b/1, 34b/11, 34b/12, 34b/14, 34b/3, 34b/5, 34b/6, 35a/1, 35a/10, 35a/11, 35a/12, 35a/13, 35a/5, 35a/6, 35a/8, 35b/11, 35b/15, 35b/2, 35b/3, 35b/4, 35b/5, 35b/6, 36a/1, 36a/12, 36a/2, 36a/3, 36a/4, 36a/8, 36b/1, 36b/10, 36b/11, 36b/12, 36b/13, 36b/3, 36b/5, 37a/14, 37a/15, 37a/2, 37a/3, 37a/8, 37b/1, 37b/10, 37b/12, 37b/13, 37b/14, 37b/15, 37b/2, 37b/5, 38a/1, 38a/10, 38a/12, 38a/8, 38b/1, 38b/10, 38b/11, 38b/14, 38b/6, 38b/8, 39a/1, 39a/11, 39a/12, 39a/13, 39a/2, 39a/5, 39a/6, 39b/11, 39b/12, 39b/3, 39b/4, 39b/5, 39b/6, 39b/7, 39b/9, 3a/11, 3a/5, 3a/7, 3a/8, 3b/15, 3b/9, 40a/10, 40a/14, 40a/2, 40a/3, 40a/4, 40a/7, 40a/8, 40a/9, 40b/1, 40b/11, 40b/13, 40b/15, 40b/3, 40b/6, 40b/7, 41a/10, 41a/14, 41a/3, 41a/4, 41a/7, 41a/8, 41b/11, 41b/12, 41b/13, 41b/6, 41b/7, 41b/8, 42a/1, 42a/11, 42a/12, 42a/14, 42a/15, 42a/2, 42a/3, 42a/4, 42a/9, 42b/1, 42b/10, 42b/11, 42b/13, 42b/2, 42b/3, 42b/4, 42b/5, 42b/7, 42b/8, 43a/1, 43a/15, 43a/3, 43a/4, 43a/6, 43a/7, 43a/8, 43b/1, 43b/10, 43b/11, 43b/13, 43b/14, 43b/15, 43b/4, 43b/7, 43b/8, 43b/9, 44a/1, 44a/10, 44a/13, 44a/14, 44a/15, 44a/3, 44a/6, 44a/7, 44a/8, 44a/9, 44b/1, 44b/10, 44b/15, 44b/3, 44b/5, 44b/6, 44b/7, 4b/8, 44b/9, 45a/1, 45a/11, 45a/12, 45a/14, 45a/2, 45a/3, 45a/4, 45a/8, 45a/9, 45b/10, 45b/12, 45b/13, 45b/15, 45b/2, 45b/8, 46a/10, 46a/11, 46a/12, 46a/13, 46a/14, 46a/15, 46a/2, 46a/7, 46a/8, 46a/9, 46b/1, 46b/11, 46b/13, 46b/14, 46b/15, 46b/2, 46b/4, 46b/5, 46b/6, 46b/8, 47a/1, 47a/10, 47a/15, 47a/2,

47a/4, 47a/5, 47a/7, 47a/9, 47b/10, 47b/13, 47b/3, 47b/7, 48a/10, 48a/11, 48a/12, 48a/2, 48a/3, 48a/5, 48a/6, 48b/13, 48b/2, 48b/6, 49a/1, 49a/12, 49a/15, 49a/7, 49a/8, 49a/9, 49b/12, 49b/14, 49b/3, 49b/6, 4a/12, 4a/15, 4a/3, 4a/4, 4a/5, 4a/8, 4b/10, 4b/14, 4b/15, 4b/5, 4b/9, 50a/11, 50a/13, 50b/11, 50b/12, 50b/13, 50b/14, 50b/15, 50b/7, 51a/14, 51a/4, 51a/8, 51b/1, 51b/13, 52a/1, 52a/10, 52a/11, 52a/14, 52a/3, 52a/5, 52b/13, 52b/15, 52b/2, 52b/5, 52b/6, 52b/7, 53a/11, 53a/15, 53a/3, 53a/5, 53a/6, 53a/7, 53a/9, 53b/11, 53b/12, 53b/13, 53b/15, 53b/5, 53b/7, 53b/9, 54a/12, 54a/14, 54a/15, 54a/2, 54a/6, 54b/10, 54b/12, 54b/13, 54b/2, 54b/7, 55a/11, 55a/15, 55a/4, 55a/6, 55a/7, 55b/13, 55b/7, 56a/10, 56a/11, 56a/2, 56a/5, 56a/6, 56a/8, 56a/9, 56b/14, 56b/15, 56b/2, 56b/7, 56b/9, 57a/12, 57a/2, 57a/3, 57a/4, 57a/6, 57b/13, 57b/4, 57b/6, 57b/8, 57b/9, 58a/1, 58a/10, 58a/13, 58a/2, 58a/9, 58b/12, 58b/7, 58b/8, 58b/9, 59a/10, 59a/2, 59a/4, 59b/10, 59b/12, 59b/13, 59b/6, 59b/7, 59b/8, 59b/9, 5a/10, 5a/11, 5a/13, 5a/2, 5a/3, 5a/5, 5a/6, 5b/13, 5b/5, 60a/5, 60a/7, 60a/8, 60b/12, 60b/5, 60b/7, 61a/10, 61a/11, 61b/10, 61b/7, 61b/8, 62a/12, 62a/13, 62a/4, 62a/7, 62b/4, 62b/5, 62b/6, 62b/7, 63a/11, 63a/14, 63a/9, 63b/11, 63b/13, 63b/2, 63b/8, 64a/10, 64a/13, 64a/9, 64b/1, 64b/12, 64b/3, 64b/4, 64b/5, 65a/10, 65a/12, 65a/13, 65a/15, 65a/4, 65a/8, 65b/1, 65b/10, 65b/12, 65b/13, 65b/3, 66a/11, 66a/12, 66a/13, 66a/15, 66a/2, 66a/5, 66a/8, 66b/15, 66b/3, 66b/4, 66b/7, 67a/10, 67a/11, 67a/14, 67a/15, 67a/6, 67a/7, 67b/11, 67b/14, 67b/5, 67b/9, 68a/12, 68a/3, 68a/4, 68b/12, 68b/13, 68b/14, 68b/2, 68b/4, 68b/5, 68b/6, 68b/8, 68b/9, 69a/10, 69a/13, 69a/14, 69a/6, 69a/7, 69a/8, 69b/12, 69b/14, 69b/2, 69b/4, 69b/5, 69b/7, 69b/9, 6a/11, 6a/6, 6a/9, 6b/1, 6b/10, 6b/5, 70a/10, 70a/13, 70a/14, 70a/3, 70a/4, 70a/6, 70a/9, 70b/10, 70b/11, 70b/2, 70b/3, 70b/5, 70b/6, 70b/8, 71a/1, 71a/12, 71a/14, 71a/4, 71a/7, 71a/8, 71b/10, 71b/12, 71b/3, 71b/4, 71b/5, 71b/6, 71b/7, 71b/9, 72a/2, 72a/3, 72a/5, 72a/6, 72a/8, 72b/1, 72b/12, 72b/2, 72b/6, 73a/1, 73a/12, 73a/3, 73a/5, 73b/10, 73b/11, 73b/15, 73b/7, 74a/1, 74a/10, 74a/11, 74a/2, 74a/4, 74a/5, 74a/6, 74a/9, 74b/10, 74b/12, 74b/13, 74b/15, 74b/5, 74b/6,

74b/8, 74b/9, 75a/2, 75a/3, 75a/4, 75a/7, 75a/8, 75b/10, 75b/11, 75b/12, 75b/14, 75b/2, 75b/3, 75b/4, 75b/5, 76a/1, 76a/11, 76a/4, 76b/13, 76b/14, 76b/3, 76b/7, 76b/9, 77a/3, 77a/4, 77a/5, 77a/6, 77a/9, 77b/10, 77b/13, 77b/14, 77b/4, 77b/6, 77b/7, 78a/10, 78a/14, 78a/2, 78a/3, 78a/6, 78a/7, 78a/8, 78b/10, 78b/12, 78b/2, 78b/5, 78b/6, 79a/11, 79a/12, 79a/13, 79a/6, 79a/9, 79b/1, 79b/11, 79b/12, 79b/14, 79b/15, 79b/8, 79b/9, 7a/11, 7a/15, 80a/1, 80a/11, 80a/12, 80a/13, 80a/15, 80a/4, 80a/8, 80a/9, 80b/14, 81a/1, 81a/11, 81a/12, 81a/2, 81a/4, 81a/8, 81a/9, 81b/11, 81b/14, 81b/5, 82a/10, 82a/14, 82a/15, 82a/2, 82a/5, 82a/7, 82b/10, 82b/11, 82b/2, 82b/4, 82b/6, 83a/12, 83a/13, 83a/4, 83a/8, 83b/12, 83b/14, 83b/15, 83b/3, 84a/12, 84a/13, 84a/14, 84a/15, 84a/9, 84b/10, 84b/11, 84b/13, 84b/14, 84b/2, 84b/4, 84b/5, 84b/7, 84b/8, 84b/9, 85a/10, 85a/15, 85a/4, 85a/5, 85a/6, 85a/7, 85a/8, 85a/9, 85b/1, 85b/11, 85b/12, 85b/13, 85b/14, 85b/5, 86a/13, 86a/4, 86a/7, 86a/9, 86b/1, 86b/13, 86b/2, 86b/4, 86b/6, 86b/9, 87a/10, 87a/12, 87a/7, 87a/8, 87a/9, 87b/11, 87b/13, 87b/14, 87b/5, 88a/10, 88a/15, 88a/2, 88a/5, 88b/12, 88b/14, 88b/3, 88b/4, 88b/5, 89a/12, 89a/2, 89a/7, 89b/13, 89b/14, 89b/6, 89b/8, 89b/9, 8a/12, 8a/4, 8a/8, 8b/11, 8b/15, 8b/3, 8b/5, 8b/7, 8b/9, 90a/11, 90a/15, 90a/4, 90a/9, 90b/13, 90b/2, 90b/3, 90b/4, 90b/5, 90b/7, 90b/8, 91a/1, 91a/11, 91a/12, 91a/5, 91a/7, 91a/9, 91b/1, 91b/14, 91b/6, 92a/11, 92a/15, 92a/2, 92a/5, 92a/6, 92a/9, 92b/1, 92b/11, 92b/14, 92b/4, 92b/7, 92b/8, 93a/1, 93a/15, 93a/2, 93a/3, 93a/4, 93a/5, 93b/1, 93b/10, 93b/13, 93b/14, 93b/5, 93b/8, 93b/9, 94a/10, 94a/11, 94a/13, 94a/15, 94a/7, 94a/8, 94a/9, 94b/1, 94b/10, 94b/13, 95a/11, 95a/14, 95a/2, 95a/5, 95a/9, 95b/12, 95b/13, 96a/12, 96a/13, 96a/15, 96a/2, 96a/5, 96a/7, 96b/11, 96b/12, 96b/14, 96b/15, 96b/2, 96b/4, 96b/7, 96b/8, 96b/9, 97a/13, 97a/15, 97a/2, 97a/3, 97a/4, 97a/6, 97a/9, 97b/10, 97b/13, 97b/14, 97b/15, 97b/3, 97b/4, 97b/5, 97b/9, 98a/10, 98a/14, 98a/4, 98a/5, 98b/11, 98b/12, 98b/6, 98b/7, 98b/8, 98b/9, 99a/1, 99a/11, 99a/13, 99a/14, 99a/2, 99a/4, 99a/5, 99a/6, 99a/7, 99b/1, 99b/10, 99b/11, 99b/14, 99b/2, 99b/3, 99b/4, 99b/8, 9a/15, 9a/8, 9b/1, 9b/10, 9b/12, 9b/14, 9b/8, 10a/4

- kim** (< ET *kim*) 1. kim (soru adı)
k.+din 13a/6
k.+dür-men 47a/4
k.+ge 41b/1, 78a/8, 121a/14
k.+ni 82b/5, 108b/15, 115b/7, 148b/10
k.-sen 139b/7, 170a/1, 31b/4
2. kimse, biri
k.+de 4b/2
k.+din 99a/14
k.+ge 30b/6, 152a/8, 167b/4, 160b/3, 68a/12, 73b/12
k.+ni 109a/9, 114a/15, 117a/12, 138b/13, 145a/2, 27b/15, 31a/12, 31a/13, 60a/5, 67a/2
kimerse (< *kim er-se*) kişi, kimse krş. **kimse**
k. 11a/13, 138b/11, 47b/13, 65b/9, 76a/5, 83a/8, 93a/6
kimse (< *kim er-se*) kimse, kişi krş. **kimerse**
k. 10b/4, 140a/11
kimyā (< Ar. *kīmīyā* ') kimya, iksir
k. 19a/7
kir- (< ET *kīr-* < AT **kīr-*) girmek
k.-di 100b/8, 109a/15, 116b/9, 121a/11, 125b/11, 128a/14, 129a/6, 131b/4, 132b/2, 133b/3, 135b/15, 138b/10, 141a/4, 144a/2, 145b/1, 153b/4, 159a/9, 163a/2, 17a/7, 22a/8, 30b/15, 32a/15, 36b/15, 37a/1, 37a/3, 3a/13, 41a/1, 41b/14, 49b/7, 58b/11, 62a/12, 66a/9, 75b/1, 79b/6, 84a/7, 89b/4, 90a/9, 91a/15, 94b/2
k.-diler 127a/1, 128a/13, 135a/11, 5b/13
k.-edür-men 145a/12
k.-er 78a/15
k.-er-men 118b/5, 125b/10
k.-ey 43a/12, 97a/2
k.-gen 78a/15, 97a/7
k.-gende 91b/13
k.-geni 3a/13
k.-genim 96b/10
k.-genini 41a/2
k.-gey 31b/11, 31b/13
k.-gil 40b/15

k.-gü 102b/10	138b/9, 139a/12, 139b/7, 13b/7,
k.-günçe 21a/2	142b/14, 143a/10, 143a/8, 145b/12,
k.-iğ 36b/6	146b/10, 147a/12, 147b/14, 147b/2,
k.-ip 101a/10, 101a/9, 105b/8, 10b/4,	148b/4, 148b/9, 149a/1, 149a/2,
110a/12, 110b/1, 111b/7, 112b/9,	149b/11, 14a/11, 53b/11, 150a/5,
127b/3, 128b/2, 133b/14, 134a/12,	151a/10, 154b/10, 154b/12, 155a/1,
138b/15, 140a/1, 142b/13, 146b/1,	155b/10, 156a/1, 156a/2, 156a/3,
150b/7, 151a/15, 152a/9, 162b/8,	157a/1, 158a/15, 15a/6, 162a/13,
18b/13, 32a/7, 44b/9, 49a/14, 63a/3,	163a/3, 163a/4, 163a/6, 165a/7,
63a/5, 64a/9, 66b/6, 68a/8, 83a/3,	166b/6, 168a/14, 168b/11, 168b/5,
89a/1, 89a/6, 92b/8, 96b/7, 96b/9,	169a/3, 169a/4, 169a/6, 169a/7,
99b/9	169b/7, 16b/11, 170b/5, 17b/10,
k.-ip êrdi 103a/1, 110a/5, 28a/8,	17b/5, 18a/15, 18a/8, 18a/9, 19a/10,
88b/10	19a/11, 19a/12, 19a/14, 1b/11, 21a/5,
k.-ipdür 101a/10, 80b/14, 97a/4	22a/1, 23a/11, 23b/12, 23b/13,
k.-işme 19a/1	23b/14, 27b/2, 28a/12, 28a/6, 29b/11,
k.-mağda 98a/1	32a/4, 33a/11, 33a/9, 34b/8, 36b/12,
k.-me 128b/14	36b/15, 36b/5, 37a/1, 39b/2, 39b/3,
k.-medi 22b/9, 80b/7	40a/6, 41a/13, 41b/12, 41b/13, 44b/3,
k.-megil 84b/7	45a/2, 48a/5, 48a/6, 48a/8, 48b/11,
k.-mek 37a/13	49a/4, 49a/8, 49b/2, 49b/3, 4a/3,
k.-mes 17b/15, 24a/9, 8b/2, 92b/12	4b/12, 4b/5, 50a/4, 50a/9, 51a/1,
k.-mese 128b/8, 22b/10	51a/2, 51b/12, 52a/15, 52b/6, 53b/11,
k.-mesenç 148b/13	54a/8, 55a/1, 55a/15, 55b/3, 56b/12,
k.-sek 85b/5	56b/15, 57a/6, 57b/15, 59b/12, 59b/9,
k.-señ 100a/5, 133a/10	5a/11, 5a/4, 5a/6, 5b/4, 61b/8, 63b/6,
kirgüz- (< <i>kir-güz</i> -) girdirmek, sokmak	64b/11, 64b/2, 65a/8, 66a/12, 66b/12,
k.-di 56a/1	67a/7, 67b/15, 68b/5, 70b/3, 71b/12,
k.-diler 58b/10	71b/6, 75b/5, 76b/15, 76b/7, 78a/15,
k.-ür-men 145a/12	78a/7, 78a/8, 78b/2, 79b/11, 7a/11,
Kirmān özel ad	80a/5, 81a/10, 82a/7, 83a/10, 88a/7,
K. 80a/1	89b/12, 89b/7, 89b/8, 8b/14, 8b/15,
Kirmānī özel ad	90a/12, 90a/7, 90b/5, 93a/6, 93b/10,
k. 92a/10	94a/8, 94b/10, 95a/3, 96a/12, 96b/11,
kişi (< ET <i>kīši</i>) kişi, insan	97a/15, 97b/14, 98b/12, 99a/14,
k. 101b/7, 102a/5, 102b/12, 103b/13,	99b/15, 9b/5
104a/11, 104a/2, 105a/11, 105a/12,	k.+de 115b/13, 118a/8, 169a/6,
105a/8, 106a/4, 106b/11, 109a/11,	17b/15, 18a/3, 29b/14, 59a/9, 61a/10,
109b/14, 10a/15, 10b/5, 111b/11,	67b/12
111b/13, 112b/11, 113a/1, 115a/10,	k.+din 104a/3, 108b/11, 114a/2,
115b/4, 116b/10, 116b/11, 116b/2,	114a/8, 123b/11, 130a/10, 130b/4,
118b/14, 119a/10, 119b/5, 11a/14,	134a/5, 136b/6, 137a/2, 17b/11,
11a/2, 11a/3, 11b/15, 120a/5,	37b/10, 45b/7, 56a/2, 56b/14, 5a/8,
120b/15, 122b/14, 123b/10, 124a/13,	61b/5, 7a/10, 85a/3
127a/6, 130a/2, 131b/7, 131b/8,	k.+dür 102a/1, 108a/7, 122a/9,
132a/2, 132b/13, 134a/12, 137a/3,	135b/7, 150b/15, 21b/15, 5a/9
137b/11, 137b/15, 137b/7, 138b/12,	k.+dür-miz 26b/6
	k.+dür-sen 10b/5
	k.+ge 106a/6, 106a/7, 107a/12,
	10a/14, 111b/11, 111b/4, 118a/9,
	11b/12, 121b/10, 121b/13, 134b/11,
	134b/9, 135b/7, 136b/6, 13a/8,
	140a/4, 142a/3, 143a/4, 143a/6,
	143a/9, 43b/15, 150b/15, 153b/10,
	153b/12, 15b/4, 165a/9, 167a/14,
	18a/1, 19b/6, 1a/4, 23a/12, 23b/3,
	27b/1, 46b/3, 46b/9, 47b/6, 48a/9,

56a/4, 5a/14, 63b/10, 6b/7, 70b/3, 71a/13, 71a/2, 75a/10, 78a/6, 78b/5, 81b/13, 81b/15, 82a/9, 82b/3, 83b/12, 84b/15, 86a/10, 89a/11, 89b/9, 8a/14, 93a/7

k.+ğa 130a/8

k.+ler 18b/1, 3b/14, 45a/5

k.+large 14b/1

k.+lerni 37a/12

k.+ni 100a/1, 104a/11, 104b/4, 106b/10, 109a/15, 109a/3, 10a/9, 10b/2, 110b/1, 112b/8, 114b/8, 115b/1, 116b/14, 117b/12, 117b/14, 120a/6, 120b/15, 122b/5, 124a/12, 124a/8, 124a/9, 124b/9, 125a/1, 127a/1, 127b/8, 136b/13, 138b/6, 139a/15, 13a/7, 141b/8, 147b/4, 148b/4, 14a/14, 14b/2, 156a/4, 15a/6, 15b/6, 167a/15, 167b/5, 168b/8, 19a/15, 19b/15, 24b/10, 25a/10, 25a/13, 25a/7, 36b/7, 40a/1, 46a/11, 46b/13, 49a/13, 4b/9, 50a/7, 52b/14, 55a/6, 55b/13, 55b/15, 56b/11, 57a/1, 57a/11, 57a/3, 57a/6, 57a/9, 5a/9, 5b/4, 5b/5, 61a/11, 67a/1, 74b/5, 74b/6, 74b/7, 74b/9, 75b/3, 81b/5, 81b/9, 82a/6, 82a/8, 84b/10, 88b/13, 90a/12, 93a/3, 93b/2, 94b/14, 96b/13, 96b/8, 98a/11, 99a/8

k.+niñ 10b/1, 138b/14, 84b/2

k.+sen 93a/2, 108a/2

k.+si 49a/6

kişver (< Far. *kişvar*) yurt, ülke

k.+ige 79b/6

kitāb (< Ar. *kitāb*) kitap

k. 129b/14, 39a/7, 172a/7

k.+ğa 3a/12

k.+ı 1b/1

k.+ını 1b/6

k.+lar 125b/4

k.+larda 46a/1

k.+larınıñ 1b/8

k.+nı 3a/11

kiyāset (< Ar. *kiyāsa'*) anlayış, zeka

k.+ığa 58b/12

koçkar (< ET (MK) *koçnar*) koç, koyun koçu (EDPT, 592a)

k. 135a/13, 135a/14, 135a/15

kof- (< ET *kop-*) kopmak, ayağa kalkmak, çıkmak

ķ.-up 8b/10

koğla- kovalamak, sürmek krş. YUyg. *koğli-/koğla-* (YUyg. TS, 241b)

ķ.-p 70b/9

kol (< ET (Uyg.) *kol* < AT **kol*) el

ķ. 110b/5, 11b/15, 93b/10, 62a/5

ķ.+dın 150a/2, 28b/6

ķ.+ı 105a/7, 46b/11, 50a/8, 61a/13, 62b/15

ķ.+ıda 104a/4, 108a/15, 130b/2, 141a/10, 141a/9, 15b/15, 5a/6, 5a/8, 63a/6,

63a/7, 63a/8, 87b/13

ķ.+ıdın 107b/12, 10b/9, 123a/11, 125b/12, 136b/13, 142b/11, 150b/8, 151b/2, 25b/11, 31a/7, 63a/10, 64a/2, 65b/14, 66a/11, 72a/4, 73a/6, 76b/4, 95b/13, 120a/6

ķ.+ığa 106b/8, 111a/12, 135a/7, 139a/8, 142a/1, 144a/13, 145b/5, 151a/15, 151b/4, 153a/5, 36b/2, 55a/10, 5a/5, 63a/7, 63b/1, 93a/11

ķ.+ını 134a/2, 134a/3, 36b/8, 118a/3

ķ.+ları 52b/4

ķ.+larığa 70b/13

ķ.+larını 70b/13

ķ.+um 110a/13, 110a/7, 19b/1, 25b/9, 27a/11

ķ.+umda 141a/11

ķ.+umdaki 5a/2

ķ.+umdın 103b/2, 121b/5, 126a/10, 134a/13, 28b/9, 47a/4, 66a/13, 66a/5, 6b/7

ķ.+umdur 117b/14

ķ.+umge 25a/4

ķ.+umğa 106b/7, 110a/7, 125a/6, 69b/6

ķ.+umnı 25b/8, 40a/1

ķ.+uñ 136a/15

ķ.+uñdadur 107b/4

ķ.+uñdın 100a/2, 151a/10, 170a/7

ķ.+uñğa 141a/13, 14b/3

ķ.+uñnı 134a/1

kolğa al-: elde etmek
 k. a.-ğanı 141a/3
 k. a.-ğalı 5a/1
 k. a.-gendin 24a/15
 k. a.-ıp 26b/13, 145b/4
 k. a.-sa 85a/6
 k. a.-dı 111a/12, 113b/8, 125b/9
 k. a.-ur 118a/2

kolaylık (*kolay+lik* < ET *oḡay*) kolaylık, zahmetsizlik
 k. 78b/4

kolla- (<< ET *kol+da-*) kollamak, korumak
 k.-p 68b/11

kon- (< ET *kon-*) konmak, konaklamak, yerleşmek
 k.-up 144b/6, 144b/7

kondur- (< *kon-dur-*) kondurmak, yerleştirmek
 k.-mağ 17b/6

koḡraḡu (< ET *koḡraḡu*) çan
 k.-dın 152a/10

kop- (< ET (Uyg.) *kop-*) kalkmak, doğrulmak, yerinden kalkmak
 k.-ar 140a/10
 k.-ğıl 121a/4, 125b/12, 132a/10, 135b/10, 138a/6, 146b/14, 156b/3, 161b/9, 166b/12, 171b/7, 28a/12, 32b/10, 37b/13, 41a/7, 43a/5, 46b/8, 47b/5, 61a/9, 64b/13, 84a/3, 54a/4
 k.-saḡ 160a/1
 k.-tı 103a/9, 41a/6
 k.-tılar 127a/12
 k.-up 100b/11, 113b/9, 115b/5, 116b/4, 119a/11, 123a/12, 125b/12, 129a/1, 132a/11, 135b/11, 138b/12, 138b/3, 140a/1, 148b/15, 149a/8, 153a/12, 61b/13, 64b/14, 66b/9, 68b/15, 75a/11, 91b/9, 95b/14

kopus (< *kop-uş*) kopuş
 k.+ı 138a/8

korğan (< *korğan*) ilkçağlarda mezar üzerine toprak yığılarak meydana getirilen tepelik, hisar, kale (TMEN III, § 1555, s. 542)
 k.+nı 80b/10

korq- (< ET *korq-*) korkmak

k.-a-men 17b/2
 k.-adur 51a/6
 k.-adur-men 121b/3, 171b/5, 49a/12
 k.-ar 10b/8
 k.-madı 41a/11
 k.-mağıl 25a/13
 k.-may 97a/14
 k.-maydurlar 52b/10
 k.-sam 97b/4
 k.-saḡ 100a/2, 98a/1
 k.-tı 145b/14
 k.-tum 39b/15, 53a/10
 k.-unçı 51a/5
 k.-up 101b/2, 103a/1, 151b/7, 18b/11, 79a/9, 93a/13, 98a/3

korqunç (< ET (Uyg.) *korq-ınç*) korku, korkunç, ürkütücü
 k. 34b/5
 k.+dur 69a/9
 k.+ıdın 169b/5, 56a/1
 k.+ıdındur 64b/10
 k.+ısı 72a/14
 k.+um 101a/5, 106b/12, 54b/14

korqunçaq (< ET (Uyg.) *korqınçıq* < *korqın-*) korkutucu, korkunç (EDPT, 657b)
 k.+dur-men 52b/2

koru- (< ET *kor-*) korumak, kollamak
 k.-p 82a/6

koş- (< ET (Uyg.) *koş-* < AT **kōš-*) eşleştirmek, karşılıklı veya beraber konmak
 k.-ar 45b/3
 k.-up 106a/2, 130b/8, 144b/3, 88a/14, 88a/2

koşnı (< ET (Uyg.) *koşnı*) komşu (EDPT, 640b)
 k. 23b/14

koştur- (< *koş-tur-*) birleştirmek, eşleştirmek
 k.-up 118a/3

koşul- (< ET (Uyg.) *koşul-*) eklenmek, katılmak, yürümek, karışmak
 k.-ar-men 24b/2
 k.-dı 136b/5

 .-maydur-sen 79b/9
  .-up 102a/10, 102a/14, 102a/7, 60a/2
  .-ur mu-men 66a/14
 otas (< ET (KB) * odus*,  ağ. * otas*) Tibet dağlarındaki yak sığırı (VEWT, 162a, 284b; TETTL, IV, s. 381)
  . 93b/11, 126a/1, 126a/15, 126a/2, 127b/10, 127b/5, 128b/9
  .+nı  126a/14
 otur (< ET (Uyg., MK) * otur*) insanlarda veya hayvanlarda bir  e it deri hastalı ı, uyuz (EDPT, 604a)
  . 93b/2
 oy- (< ET * o-d-*) koymak, bırakmak, terk etmek
  .-a b r-di 100b/7, 102b/11, 16a/4, 69b/13, 71a/11, 88b/13, 49b/5
  .-a b r-gey 167b/7
  .-a b r-gil 100b/5, 25a/8
  .-an b r-ip 73a/3
  .-a b r-mes-men 86b/8
  .-a-sen 129a/8
  .-ar 45b/8
  .-ar-men 30a/8
  .-ar-sen 13a/12
  .-arlar 15a/5
  .-dı 101a/4, 104a/15, 110b/5, 115a/8, 141a/7, 143a/15, 143b/1, 144b/4, 151b/2, 153a/1, 161a/1, 168a/2, 168a/3, 18b/12, 22b/4, 25b/2, 27a/2, 38b/7, 42a/1, 42b/12, 50a/10, 53a/9, 62a/10, 76a/3, 78a/5, 82a/10, 88a/12, 88b/2, 95a/9, 97a/13
  .-dılar 114a/15, 127a/2, 14a/6, 155b/14, 156b/11, 15a/9, 3b/10
  .-dı  161a/10
  .-dum 128b/2, 35a/13, 37a/1, 42a/7, 77b/7
  .-du  49b/13
  .-gıl 87a/1, 8b/10
  .-galı 102b/8, 128a/8
  .-gan 104a/2, 15a/12
  .-ganı 150b/3
  .-ganım 110b/2
  .-gaylar 44b/1

 .-gıl 110b/3, 160b/9, 49a/1, 99a/13, 99b/7
  .-madı 101b/9, 139b/10, 2b/3, 80b/4
  .-mağın 114a/13, 39a/9
  .-mağay-sen 5b/7
  .-mağıl 100a/7, 168a/10, 6a/10
  .-mağım 70a/1
  .-ma  93b/10
  .-ma ğa 55a/11
  .-ma  a 91a/5
  .-mas  rdi 67b/3
  .-mas-men 91a/8
  .-masa 105b/10
  .-maslar 99b/5
  .-may 107a/6, 124a/3
  .-sa 143a/9, 167b/4, 51a/10, 53b/12, 9b/7
  .-salar 77b/7
  .-sam 82a/9
  .-sa  17b/14
  .-sunlar 53a/13
  .-u lar 155a/12
  .-up 100a/10, 102b/14, 110b/5, 112a/2, 112b/8, 114a/4, 119a/1, 120a/4, 121b/13, 127b/12, 12b/10, 147b/8, 155b/10, 159b/5, 161b/11, 167b/3, 16b/5, 170a/11, 170b/1, 17a/3, 17b/13, 30a/3, 32a/8, 72b/7, 73a/6, 74b/11, 86a/2, 86a/7, 89a/14, 93b/11, 93b/3, 94b/5
  .-up  ken 18b/10
  .-up  rdi 119b/14, 12a/1, 44a/1
  .-up-sen 31b/5
  .-updur 171a/5, 31a/6
  .-updurlar 14a/2
 oy (< ET (Orh.T.) * on * < AT * * on *)
 koyun kr . ** oyun**
  . 58b/3, 97a/5
  .+dın 132b/1, 135b/4
  .+nı 135b/8
  .+nı  133a/11
 oy sız (< * oy+ ı+sız* < * on + ı*)  obansız
  . 58b/3

koyul- (*kodul-* < ET *kod-*) koyulmak, bırakılmak (EDPT, 602a)

k.-dı 3a/12, 61a/1

koyun (< ET (Orh.T.) *konŷ* < AT * *kōn*) koyun krş. **koy**

k. 119a/14

koy(u)n (< ET *koyun*) koyun, kucak, koltuk altı

k.+dın 120a/6

k.+ıda 104a/14

k.+ıdın 49b/5

k.+ığa 89a/1

k.+ıñdın 150b/9

k.+larığa 70b/7

k.+nı 133b/15

k.+umdın 160a/9

k.+uñğa 138b/15

köç (< ET *kōç*) eş, kadın, hanım; aile (“eş, kadın” anlamıyla ilk defa Doğu Türkçesinde görülür. Ölmez, 2020: 259), (DTO, s. 464; VEW, 285b), krş. YUyg. *kōç* “kadın” (YUyg.TS, 202b)

k.+ge 129a/4, 129b/1, 134a/14

k.+i 103a/12, 103b/9, 105a/13, 112a/1, 121a/8, 121b/14, 121b/7, 130a/14, 131a/1, 131a/5, 134a/4, 134a/6, 134b/13, 135a/1, 135a/12, 135a/7, 141a/1, 141b/14, 142a/5, 146b/9, 158b/2, 167a/11, 17b/5, 17b/9, 18a/10, 18a/12, 18a/14, 18a/2, 18a/5, 18a/8, 18a/9, 19b/4, 19b/5, 20b/15, 20b/8, 21a/15, 21b/1, 21b/5, 27b/5, 27b/8, 48a/6, 48a/9, 49a/10, 49a/5, 50a/2, 62b/13, 66b/12, 67b/10, 67b/2, 68a/11, 68b/11, 6b/14, 73b/15, 73b/2, 73b/4, 74a/13, 74a/14, 74b/12, 74b/14, 75a/14, 75a/4, 75a/5, 75a/8, 76a/4, 76a/8, 80a/1, 80a/14, 80b/10, 80b/11, 80b/8, 81a/1, 81a/2, 82b/5, 83a/1, 83a/15, 83a/4, 87a/3, 88b/7, 92b/4, 93a/15, 93b/1, 96b/4, 98b/13, 98b/14

k.+idin 131a/7, 144a/8, 20a/15, 21a/14

k.+ige 17b/3, 92a/15

k.+ığa 106a/4, 20b/6, 47a/11, 48a/9, 49a/3, 49b/1, 50a/5, 50a/7, 6b/9, 74a/1, 74b/8, 80a/14, 81a/1, 93b/12, 9a/2

k.+imni 19b/2

k.+ini 122b/15, 131a/3, 132a/14, 132a/15, 135a/11, 135b/2, 141a/14, 18a/11, 18a/6, 20b/1, 20b/3, 21b/9, 28b/2, 30b/7, 49a/11, 49b/10, 49b/11, 68a/8, 74b/10, 74b/4, 74b/7, 81a/3, 81b/4, 83b/8, 8a/2

k.+iniñ 17b/6

k.+iñ 106a/3, 81a/14

k.+iñğa 50a/3

k.+iñni 49a/10

k.+ni 133b/9, 18a/1

k.+üm 107a/7, 134b/4, 20a/8, 27b/3, 81a/15

k.+ümni 130a/6, 134b/5, 49a/12, 68b/6, 103b/12

k.+ümnigi 88a/3

köç- (< ET (MK) *kōç-* < **kōç-*) göçmek

k.-üp 148a/15, 85a/14

köçür- (< ET (MK) *kōçür-*) göçtürmek, göçmesini sağlamak

k.-gey 159a/15

köger- (< ET (MK) *kōker-*) yeşermek

k.-di 86a/9

kög(ü)s (< ET (Uyg.) *kōgüz*) göğüs

k.+ide 160b/9, 161b/11

köhne (< Far. *kuhna*) köhne, eskimiş

k. 144a/11, 163b/6, 77a/2, 93a/1

k.+ni 78a/8

köhne-sāl (< Far. *kuhna-sāl*) yaşlı, ihtiyar

k. 154a/8

kök (< ET *kōk* < AT **kōk*) gök, mavi

k. 101b/4, 158a/12

k.+ke 138b/14, 157b/11

köl (< ET *köl* < AT **kōl*) göl

k. 91a/13, 91a/15

k.+de 91b/1

k.+ni 91b/4

kevle- kazmak, eşmek, oymak krş. Özb. *kavla-/kovla-* (Özb.TS, 246a); Kzk. *kevle-* “çukur açmak, oymak” (Kzk. TS., 250a)

k.-diler 154a/2

k.-p 147b/11, 148a/1,

148a/10, 148a/3, 74b/14

köm- (< ET (Uyg.) *köm-*) gömmek

k.-di 170a/11

k.-diler 14b/10, 20a/1

k.-üp 15a/12

k.-üp érdi 15a/8

kömeç (< ET (MK) *kömeç*) bir tür ekmek, kül ekmeği (EDPT, 722a; TMEN III, § 1643, s. 602; OTWFI, 319)

k. 38b/2

kömeç kıl- kömeç, ekmek yapmak

k. k.-ıpdur 38b/6

köŋ(ü)l (< ET *köŋül*) gönül

k. 10b/1, 112a/14, 135b/2, 1b/12, 2a/6, 32a/4, 33a/6, 41b/5, 43b/9, 5b/3, 76a/7, 84b/3, 8a/6

k.+de 67b/11

k.+deki 109a/2, 50a/14

k.+ge 149a/6, 58a/7

k.+i 106b/3, 112b/1, 116b/10, 121a/12, 123a/1, 124a/10, 124a/14, 131a/7, 142a/10, 153b/5, 157a/9, 158a/2, 160a/14, 167b/7, 22a/8, 30b/13, 39a/2, 54a/12, 65a/14, 94b/3

k.+ide 10b/1, 117b/2, 120a/2, 120b/12, 122b/15, 137a/4, 150a/5, 160a/2, 160a/7, 163b/13, 21a/11, 49b/6, 4b/10, 68b/2, 68b/6, 68b/7, 6b/1, 76b/3, 7a/10, 82b/5, 92a/11, 96b/9, 98a/10

k.+din 57b/15

k.+ideki 160b/10

k.+idin 116a/4, 163a/2, 64a/8

k.+ige 142a/11, 74b/9, 84a/13, 8a/2

k.+igi 49a/15

k.+iğa 107a/11, 159a/6, 20a/14, 28b/10, 61a/12, 6b/13, 90a/15

k.+ini 10a/10, 121b/9, 129b/4, 31b/7, 43a/3, 7a/12

k.+iŋdin 49a/2

k.+leri 161a/7

k.+ni 109a/1, 130a/8, 134a/6, 137b/14, 169a/9, 36a/6, 73b/9

k.+niŋ 10a/6

k.+üge 24b/8

k.+üm 100b/4, 119b/4, 136a/3, 146a/9, 158a/1, 160b/5, 163b/8, 16a/10, 16a/9, 35a/5, 57b/11, 65a/5, 74b/11, 85b/15, 95a/10, 9a/10, 9a/11, 9b/1

k.+ümdağı 146a/14

k.+ümde 152b/9

k.+ümdin 32a/3

k.+ümge 108a/3, 120b/1, 65a/9

k.+ümüzdeki 137b/9

k.+ümni 18b/6, 3b/13, 43b/8, 54b/9, 67b/10, 69a/8, 71a/4, 86a/13, 9a/15

k.+üŋ 54b/6, 54b/9, 87b/6, 9a/1

k.+üŋdin 32a/14

k.+üŋge 128b/13, 134b/10, 18a/2, 29b/12, 6b/5

k.+üŋğa 73b/11

k.+üŋizge 121b/2

köp (< ET (Uyg.) *köp*) çok

k. 102a/5, 122b/13, 133a/15, 144a/6, 144b/12, 146b/8, 151a/1, 155a/8, 156b/1, 157a/10, 161b/6, 165b/8, 1b/3, 20b/8, 38a/8, 49b/4, 52b/8, 63b/12, 67b/5, 70a/8, 70b/3, 86a/9, 91a/14

k.+din 67b/5

k.+dür 168a/5

k.+lerdin 122b/13, 73b/8

köprağ (< *köp+rağ*) daha çok, daha fazla krş. **köprek**

k. 163a/10

k.+ı 41b/10

köprek (< *köp+rek*) ziyade, çok, daha fazla krş. **köprağ**

k.+i 38a/14

köpük (< ET (MK) *köp-ük*) köpük (EDPT, 689a)

k. 39b/14

kör- (< ET *kör-*) görmek

k.-! 138a/4

k.-di 100a/8, 101a/14, 102b/8, 105a/6, 106b/7, 112b/1, 114b/5, 115a/14, 115a/9, 115b/1, 115b/4, 116a/13, 11a/2, 125b/5, 130b/15, 131a/1, 131b/12, 133a/1, 133a/15, 133a/2, 138b/2, 139a/5, 139a/9, 139b/7, 143b/6, 145a/4, 146a/5, 151a/8,

152a/14, 154b/1, 154b/2, 154b/7, 158b/9, 159a/10, 15b/7, 162a/14, 162a/15, 162b/9, 163b/11, 165b/2, 166b/3, 166b/5, 167a/5, 167b/11, 167b/3, 168a/13, 168a/6, 169a/11, 169b/15, 170b/3, 171b/15, 18a/14, 21a/13, 22b/13, 24a/11, 24a/13, 24b/3, 26b/12, 29a/1, 29b/11, 30b/14, 31a/11, 31a/14, 31a/4, 31b/3, 31b/4, 32a/7, 33b/4, 34a/9, 34b/2, 36b/1, 37a/4, 37b/14, 38b/6, 38b/8, 41a/4, 42a/2, 42b/11, 43a/4, 47a/2, 48a/10, 49a/15, 49a/7, 4a/3, 4b/14, 4b/9, 51b/8, 69b/4, 78a/13, 79a/9, 7a/1, 80a/4, 80b/12, 82a/15, 82b/8, 85a/4, 85a/9, 86b/14, 86b/3, 87b/13, 88b/9, 91b/1, 93b/4

k.-diler 101b/2, 136b/6, 147b/3, 14b/11, 171b/10, 33b/6, 38a/8, 49b/6, 52b/12, 71b/15, 76a/11, 79a/11, 8a/3

k.-din 77a/3

k.-dük 14b/4

k.-düm 107a/11, 124a/2, 139b/7, 141a/9, 152b/7, 164a/7, 18b/9, 19a/15, 33a/5, 42a/3, 51a/9, 66b/3, 69b/5, 75b/3, 76b/15, 86b/5

k.-dünj 137a/10, 159a/5, 42b/4

k.-dünj mü 86b/14, 8a/12

k.-edür 19a/12

k.-edür-men 121a/13, 132b/5, 148b/9, 159a/11, 160a/11, 160b/1, 33a/6, 54a/13, 67a/7

k.-edür-miz 170b/15

k.-eli 27b/2

k.-er 101a/2, 111a/14, 112b/10, 119a/4, 11a/13, 127a/15, 127b/11, 12a/8, 132b/10, 133b/13, 136a/12, 137b/15, 138a/8, 143a/9, 144a/15, 149a/1, 152a/13, 156b/7, 15b/5, 164b/15, 19b/10, 24b/3, 26b/14, 27a/2, 27a/7, 27b/10, 27b/5, 28a/3, 54a/6, 55b/3, 56a/8, 60a/8, 65b/12, 66a/8, 68b/4, 68b/8, 71a/7, 80b/14, 82a/14, 82b/4, 86b/2, 87a/7, 88a/10, 8a/12, 90b/13, 92a/9, 93a/1, 96b/8, 97b/4

k.-er-men 11a/11, 136b/12, 2a/14, 64b/12, 74a/4, 92a/2

k.-er mü 21b/12

k.-er-sen 110b/3, 129a/9, 142a/9, 33b/3, 54a/4, 73b/13

k.-erler 155b/12, 15a/15, 69b/12, 70a/12, 82b/2, 92b/8

k.-ey 118b/14, 165b/6, 20b/4

k.-geç 167b/6

k.-geli 48a/1

k.-gen 124a/10, 124a/2, 139b/14, 140a/1, 151b/10, 16b/14, 19a/13, 9b/8

k.-gen è-mes 162a/13, 162b/10, 27b/15, 31a/8, 31b/8

k.-gen èrdi 160a/10

k.-gen mü-sen 87a/12

k.-gendin 116b/14, 121a/9

k.-geni 148b/10, 23a/11, 27b/10, 64a/14, 92a/9

k.-genim 131b/15, 166a/7

k.-genimini 164a/5

k.-genimiz 124a/9

k.-genimni 81a/11

k.-genini 12a/15

k.-geniniz 124a/12

k.-geniñ 102a/5

k.-genleriñ 124a/8

k.-gey 136a/10, 147b/5, 33b/11

k.-gey-men 137b/2, 92b/2

k.-gil 133b/12, 19b/7, 25b/12, 8b/1

k.-güsi 68b/12

k.-güsidür 75a/7

k.-mağ 56b/15

k.-medi 168b/15, 18b/12, 37a/2, 91b/3

k.-medim 52a/15, 92b/2

k.-mediñ 63b/9

k.-megen 132a/1, 19a/1, 37a/11, 78a/7

k.-megey 33a/10

k.-mekni 165a/15, 44a/6

k.-mep èdim 124a/2

k.-mes 166b/6, 33a/10, 49b/2, 7a/2, 7a/3, 98b/10

k.-mes èrdi 47b/12

k.-mes èrdiñ 33a/11

k.-mes-men 75b/10

k.-mes-sen 139b/13, 84b/8, 86a/15

k.-mesen 50b/10

k.-mesler 118b/1

k.-mey 102b/7, 162b/13, 5a/1, 63b/8, 64b/14, 97b/14

k.-meydür 136b/6

k.-meydür-men 54b/5, 54b/6

k.-se 102b/14, 10b/8, 111b/11, 135b/7, 13b/7, 45b/7, 51a/3, 52a/5, 68b/5, 82a/5, 85b/7

k.-seler 127a/3, 148b/7, 81b/3

k.-sem 122a/15, 75a/2

k.-señ 138b/14, 33b/3

k.-señizler 171a/12

k.-sünler 10b/11

k.-üp 102a/5, 103a/1, 105b/7, 110a/6, 111b/1, 112a/14, 114b/12, 116a/4, 117b/12, 123a/15, 124a/5, 125a/5, 125b/3, 127b/3, 128a/10, 128a/2, 129b/15, 12a/1, 12a/12, 131a/2, 131b/13, 133b/10, 133b/3, 133b/6, 138a/12, 138b/3, 13b/2, 142a/2, 142b/15, 144a/8, 148b/12, 14a/4, 152b/5, 152b/6, 154a/5, 158b/11, 161b/4, 166a/5, 167b/13, 167b/9, 18a/15, 19a/1, 1b/13, 24b/12, 35a/10, 39b/10, 39b/15, 3b/10, 48a/8, 48a/9, 49a/5, 4a/3, 4b/8, 50a/7, 52b/13, 60a/9, 64a/11, 64b/1, 65b/13, 66a/10, 66a/9, 68a/11, 70a/4, 70a/7, 77a/12, 79a/3, 87b/4, 88a/11, 93a/15, 93a/9, 94b/9, 95a/14

k.-üp érđi 159a/5, 50a/10

k.-üp érđim 38b/10, 54b/5

k.-üp-sen 38b/11

k.-üptür-men 146b/13, 167a/9, 33a/6

k.-üptür-sen 19b/5

kör (< Far. *kūr*) kör, gözleri görmeyen

k. 5a/8, 105a/6, 130b/11, 130b/6, 131a/4, 136a/15, 144a/15, 15a/4, 42b/15,

k.+ğa 105a/4, 130b/11

k.+ni 130b/12

k.+niñ 130b/14

körgüz- (*körgüz-* < ET *körtgür-*) göstermek (EDPT, 740a)

k.-di 130b/4, 153a/5

k.-geni 101a/15

k.-mek 80a/4

k.-mesen 6a/8

k.-se 5a/7

k.-señ 50b/10

k.-üp 78b/9

k.-üptürler 27a/5

körkemlik (< *körk+e-m?*) güzel, gösterişli (TETTL III, s. 267) krş. YUyg. *körkem*, *körkemlik* (YUyg.TS, 207a); Özb. *körkem* “görünüşü hoş, güzel (ÖTİL I, 420a)

k. 52a/5

körset- (< ET *körse-t-* < *kör-(ü)g+se-*) göstermek

k.! 130a/15

k.-edür 133b/5

k.-ey 136b/2, 145a/13, 27a/1

k.-geni 63a/15

k.-genini 86b/11

k.-gey 15a/5, 44b/12

k.-gil 132b/7, 138a/7, 13a/9, 142b/9, 24a/3, 24a/7, 90b/7

k.-iñ 145a/13, 145a/15

k.-ip 124a/11, 125a/8, 38a/11, 95b/12

k.-ipdür 26b/15, 27a/2

k.-ipdürler 27a/5

k.-medi 136a/13, 151a/6, 50a/6

k.-megen 84b/3

k.-megil 169b/12

k.-meğil 86a/1

k.-mesem 115b/13

k.-mesen 9a/13

k.-mey-sen 96a/4

k.-se 161b/5

k.-señ 149b/3, 66b/3

k.-ti 101a/14, 115b/15, 2b/2, 83a/3, 124a/8, 166b/14

k.-tiler 23a/15, 45a/6, 47b/10

k.-tim 145a/14

k.-tiñ 167a/8

k.-ür 80b/1

k.-ür érđi 92a/6

k.-ür-men 77a/11, 148b/12

k.-ür-sen 170a/7, 2a/9

körün- (< *kör-ün-*) görünmek

k.-di 118b/15, 132b/14, 142b/13, 2a/12
k.-e 168b/8
k.-edür 148b/6, 152a/15, 156a/1
k.-gen 139a/11
k.-geni 171b/7
k.-megey 61b/1
k.-mepdür 157b/9
k.-mes 143a/13
k.-meydür 72a/3
k.-ür 142a/9, 158a/11, 4a/6
körünüş (< *kör-ün-üş*) görünüş, görüşme
k. 145a/5
körüş- (< *kör-üş-*) görüşmek, karşılaşmak
k.-ti 53a/7
k.-üp 105a/13
körüş (< *kör-üş*) görüş, düşünce
k.+i 115b/15, 124b/11, 71b/2
kös (< Far. *kos*) kös, büyük davul
k. 100b/13, 103a/11, 106a/13, 108b/9, 113b/10, 116b/6, 121a/7, 123a/14, 125b/14, 129a/3, 132a/13, 138a/9, 147a/2, 149a/10, 153a/14, 156b/8, 161b/13, 166b/15, 17a/5, 22a/5, 26a/1, 28a/15, 32b/12, 43a/8, 47a/9, 50b/2, 54a/7, 57a/14, 59b/1, 59b/2, 62a/2, 64b/15, 66b/11, 69a/1, 73b/1, 75a/12, 77a/14, 79b/4, 84a/5, 87a/2, 89a/15, 91b/10, 94a/3
kös-i hayat: hayat davulu
k.-i h. 44b/14
köşk (< Far. *kūşk*) köşk
k.+ini 169b/1
kötavul (< Far. *kotvāl*) muhafız, bekçi, kalā-bān
k. 113b/13, 116a/13, 116b/4, 63b/5
k.+ğa 113b/12, 115b/11
k.+ı 116b/4, 67b/8
k.+nı 115b/11, 116a/9, 23a/4, 23a/6, 23a/7, 23a/9, 23b/4, 23b/6
k.+nı 22b/13, 23a/13, 23a/7
kötavul-ı sımın: gümüş renkli muhafız, bekçi; **mec.** dolunay
k.-ı s. 113b/15

kötavul kıl-: bekçi, muhafız yapmak
k. k.-mağ kerek 63b/5
kötavullık (< Far. *kotvāl* + Tü. *+lık*) muhafızlık, bekçilik
k.+nı 64a/1, 64a/3
köter- (< ET (Uyg.) *kötür-*) kaldırmak, yükseltmek (EDPT, 706a)
k.-di 106a/1, 123a/13, 128b/9, 165b/2, 168a/14, 61b/15, 62a/10, 9a/4
k.-diler 140a/13, 59a/12, 60b/14
k.-dim 134a/6
k.-edür 78b/11
k.-eli 136b/2
k.-gen 73b/9
k.-genleri 57b/1
k.-gey 139a/10, 32b/2
k.-gey-men 57b/10
k.-gil 155a/6
k.-ip 127a/13, 127a/14, 127b/2, 130b/14, 130b/7, 144a/12, 151b/6, 18a/6, 19a/11, 30a/12, 59b/6, 66b/5, 92b/8
k.-ipdürler 120a/14
k.-meklik 1b/10
k.-mes erdi 131a/9
k.-mese 92b/12
k.-sek 90a/4
k.-üp 50b/1
k.-ür 10b/1
kötere al- > köteral-: kaldırmak
başlarını köteral-: başlarını kaldırmak
b. k.-maslar 70a/15
köy- (< ET (Uyg.) *köy-/ köñ-*) yanmak, tutuşmak
k.-er 31b/11, 31b/12, 33a/12
k.-erdin 33a/7
k.-genimdin 26a/7
k.-mese 31b/11
k.-üp 124b/8, 125a/4
köydür- (< *köy-dür-*) yakmak, yandırmak
k.-di 40a/5, 59a/14
k.-gey 31b/13, 67a/1

k.-güçü 43b/4
k.-üp 169a/10
k.-üptür 125a/3
k.-ür-men 42a/11
köz (< ET *kōz* < AT **kōz*) göz
k. 122a/13, 130a/10, 14a/2, 33a/12, 33a/7, 33a/9, 33b/2, 33b/3, 38a/10, 50a/7, 81a/3, 83a/5
k.+din 30b/12
k.+ge 144a/15, 7b/15
k.+i 105a/6, 108a/13, 119a/2, 121a/9, 149a/15, 157a/8, 159a/2, 162b/10, 17b/14, 18b/15, 34a/8, 41a/10, 43b/9, 55b/2, 78b/1, 81a/2, 83a/5, 83b/6, 93a/1, 93a/12, 93b/4
k.+ide 94b/10
k.+idin 159a/1, 161a/8, 36b/9, 37a/4, 38b/14, 81a/3
k.+idür 120b/11
k.+ige 120b/3, 130b/14, 168b/8, 40b/3, 61b/1, 68a/11, 81a/2, 94b/5, 97b/14
k.+ini 120b/10, 120b/3, 123a/4, 143b/6, 33a/9, 75b/3, 75b/4, 9b/7
k.+iniş 150b/6
k.+iñni 58a/1
k.+lerdin 6a/5
k.+leri 68a/11, 70a/11
k.+leridin 140a/11, 147a/8, 33a/8, 50b/6
k.+lerim 52b/3, 52b/6, 52b/9
k.+lerini 14b/12, 22a/9, 39b/14
k.+lerni 65b/4
k.+ni 102a/6, 167b/5, 55b/5, 7a/3, 9b/4
k.+üm 159b/15, 18b/5, 19a/15, 3b/12, 54b/1
k.+ümdin 33a/5, 75b/6
k.+ümge 33a/4, 73a/7
k.+ümni 3b/13, 47b/3, 71a/4, 86a/13
k.+üñ 102a/5
k.+üñdin 83a/5
k.+üñe 35a/5
k.+üñni 33a/10

köz-i müdevver: yuvarlak göz
k.-i m.+i 77b/1
közü (< ET (Uyg.) *kōzñū*) ayna (EDPT, 761b)
k. 38a/11
közü-yi zerrin-i āfitāb: güneşin altın aynası
k.-yi z.-i ā. 38a/10
ķubħ (< Ar. *ķubħ*, *ķabħ*) çirkinlik
ķ. 65a/14
ķuĉ- (< ET (Uyg.) *ķuĉ-* < AT **ķūĉ-*) kucaklamak, sarılmak
ķ.-tı 171a/15
ķuĉaġla- (< ET (MK) *ķuĉaġla-*) kucaklamak, sarılmak
ķ.-p 116a/12, 116a/13
ķuĉaġlaş- (< *ķuĉ-aġ+laş-*) kucaklaşmak
ķ.-ıp 88b/14
kūĉe (< Far. *kūĉa*) dar sokak, çarşı, pazar
k.+de 42a/6
k.+ni 42a/8
k.+side 65a/2
k.+sidin 134a/6
ķuĉķaĉ serçe krş. **ķuĉķaĉ** krş. YUyg. *ķuĉķaĉ/ķuĉķaĉ* (YUyg.TS, 247b; UTİL, 789b)
ķ.+ı 92b/9
ķ.+ını 92b/9
ķuĉmaĉ bir eyer çeşidi, at eyeri krş. Kırg. *ķuĉbaş eer* (Kırg.RS, 972b)
ķ. 154a/2
ķuĉuş- (< *ķuĉ-uş-*) kucaklaşmak
ķ.-up 152b/14
kūdek (< Far. *kūdak*) çocuk
k. 159b/7, 159b/9, 161a/14, 36b/14, 37a/3, 37a/6
k.+din 159b/1, 160a/2
k.+ni 159b/2, 159b/6, 160a/2, 161a/12, 37a/1, 37a/2, 37a/3, 81b/8
ķudret (< Ar. *ķudra'*) kuvvet, güç, zenginlik
ķ.+i 29b/8
ķ.+imni 63b/13
ķ.+ini 3b/4
ķ.+iñ 100a/15, 4b/1

ķudug (< Mo. *ķudug* < ET (Uyg.) *ķudug*)
kuyu krş. **ķuduk** (Ölmez, 2003: 140;
Lessing:1960, 980b)
ķ. 21a/1
ķ.+ı 154a/3
ķ.+ıda 32a/2
ķ.+nı 21a/1

ķuduk (< Mo. *ķudug* < ET (Uyg.) *ķudug*)
kuyu krş. **ķuduk** (Ölmez, 2003: 140;
Lessing:1960, 980b)
ķ. 120b/14, 164b/15, 31a/3
ķ.+dın 88a/4
ķ.+ğa 120b/14, 135a/12, 31a/4, 31b/3
ķ.+ķa 120b/6, 164b/10, 165b/1, 88a/4
ķ.+nı 164b/10, 164b/14, 21a/2, 31b/2,
31b/3, 31b/4
ķ.+nı 135a/14, 164b/7, 88a/2

ķufl (< Ar. *ķufl*) kilit, sürgü
ķ.+ı 35b/10
ķ.+ını 35b/8
ķ.+nı 62a/6

ķūh (< Far. *koh*, *ķūh*) dağ
k. 121a/2, 78a/11, 120b/1
ķūh-ı Ķāf: Kaf dağı
k.-ı Ķ. 119b/11, 145b/13
k.-ı Ķ+da 7b/6
ķūh-ı Hāmūn: Hāmūn dağı
k.-ı H.+nı 120a/13

ķūh-peyker (< Far. *koh*, *ķūh* + paykar) dağ
yüzlü
k. 121a/2

ķul (< ET *ķul*) kul, köle
ķ. 158b/5, 171b/10, 49b/2, 99b/2
ķ.+ı 152b/5, 158a/5
ķ.+ığa 54b/15
ķ.+ını 158a/13
ķ.+largā 158b/6
ķ.+ları 53a/5, 5b/12, 99b/1
ķ.+larını 82b/3
ķ.+nı 158b/8, 160b/4, 160b/5
ķ.+um 158b/6
ķ.+unı 151b/8

ķ.+uı 46b/9
ķ.+uınnı 12a/2, 30b/6

ķulağ (< ET (Uyg.) *ķulğak*~(Orh.T.) *ķulğak*)
kulak, organ adı krş. **ķulağ**
ķ. 17a/2, 22b/9
ķ.+ı 57b/6
ķ.+ığa 110b/2, 120b/2, 129b/6,
133a/11, 135b/9, 147a/12, 161a/6,
19b/15, 23a/12, 51b/11, 55a/2, 87b/10
ķ.+ı 160b/11
ķ.+ınge 103a/8, 133a/10
ķ.+ınga 17a/2

ķulak (< ET (Uyg.) *ķulğak*~(Orh.T.) *ķulğak*)
kulak, organ adı krş. **ķulağ**
ķ. 17b/1, 23a/12, 24a/14, 39a/6,
40a/11, 40b/4, 40b/7, 55a/2, 58b/8,
62a/15, 7a/3, 97b/7
ķ.+ı 34a/8
ķ.+larığa 39a/10

ķulan (< ET (Uyg.) *ķulan*) yaban eşeği,
kısarak, vahşi at ve eşek yavrusu
(EDPT, 622b; TMEN III, § 1574, s.
556)
ķ. 93b/11, 100a/13

ķulķul (< Ar. *ķalkal*) bir şeyin hareketinden
çıkan ses krş. **ķulķule**
ķulķul-i bī-ķarār: kararsız kulķule,
kararsız ses
ķ.-i b. 151a/9

ķulķule (< Ar. *ķalkala'*) bir şeyin hareketinden
çıkan ses krş. **ķulķul**
ķ. 133a/9, 6a/1
ķulķule-i şarāb: şarap kulķulesi, sesi
ķ.-i ş. 47a/15

ķulluğ (< *ķul+luğ*) kulluk, kölelik krş.
ķulluğ
ķ.+ıdın 62a/8

ķulluğ (< *ķul+luğ*) kulluk, kölelik krş. **ķulluğ**
ķulluğ ķıl-: kulluk etmek, kölelik
yapmak
ķ. ķ.-ıp 14b/13

ķulūh (< Far. *ķulūh*) toprak, çamur, kil
(Steingass, 1044a)
k. 104a/10

ķūlunc (< Ar. *ķulanc*, *ķūlinc*) bağırsaklarda

peyda olup omuz başlarına ve vücuda gelen bir ağrı
 k.+nı 10a/11

kum (< ET (Uyg.) *kum*) kum
 k.+dın 55a/7

kumāş (< Ar. *kumāş*) ipek, yün, keten vesâireden yapılan dokuma
 k.+lardın 78b/11

kumrı (< Ar. *kumrî*) kumru, bir tür kuş
 k. 7b/5

kunūt (< Ar. *kunūt*) ümit kesme, ümitsizlik
 k.+ğa 94a/11

kur- etmek
 k.-up 129a/7

kur' a (< Ar. *kur' a*) ad çekme
 k. 99a/9

kur' a sal- kura çekmek
 k. s.-ıp ekenler 99a/9

Kur'ân (< Ar. *kur'ân*) Kur'an
 K.+nı 4a/9

kurb (< Ar. *kurb*) yakın olma, yakınlık
 k.+ı 158a/8

kurbân (< Ar. *kurbân*) kurban, bir gaye uğruna feda olma
 k.+ıdın 129a/7
 k.+ıı 36b/13

kurbân bol- kurban olmak, kurban olarak kesilmek
 k. b.! 11b/8

kurbân kıl- kurban etmek
 k. k.-ur 11b/15

kurbânlık kıl- kurbanlık etmek, kurbanlık olarak kesmek
 k. k.-mağlık 12a/3
 k. k.-sam 11b/11
 k. k.-sağ 11b/5

kursak (< ET *kuruğsaç*) kursak, kuşların birinci midesi
 k.+ı 52b/4

kurtul- (< ET *kurtğar* - < *kurtul*) kurtulmak
 k.-dı 7a/2

kuru- (< ET (Uyg.) *kurt-*) kurumak
 k.-dı 105a/7, 7b/8

kuruğ (< ET (Uyg.) *kuruğ*) kuru, susuz, tazeliğini yitirmiş
 k. 51a/7, 55b/6, 66a/11, 83b/12, 93b/9, 99a/11

kuruğluk (< *kuruğ* + *luğ*) kuruluk, kuru yer
 k.+da 52a/13

kurut- (< *kuru* - *t*) kurutmak
 k.-tılar 81b/4
 k.-updur 64b/1
 k.-ur-men 98a/8

kuş (< ET (Uyg.) *kuş*) kuş
 k. 93a/2
 k.+lar 129b/14

küşiş (< Far. *koşış*) çalışma, çabalama
 k. 166a/15, 92a/4

küşiş kıl- uğraşmak, çabalamak
 k. k.-sağ 157a/1

kut (< ET *kut*) talih, baht, mutluluk
 k. 158a/12
 k.+ı 136a/10

küt (< Ar. *kūt*) yiyecek, besin, gıda
 k.+ı 82a/14

kutar- (< ET (Uyg.) *kurtğar* -) kurtarmak
 k.-ıp 110a/1, 110b/12

kutğar- (< ET (Uyg.) *kurtğar* -) kurtarmak
 k.-dı 137b/10, 75a/9
 k.-ğanı 47a/13
 k.-ğay-sen 100b/10
 k.-ıp 104b/7, 108a/2

kutul- (< ET (Uyg.) *kurtul* -) kurtulmak
 k.-aman 96b/4
 k.-dı 100b/9, 113b/4, 121b/7, 121b/8, 124b/5, 12a/5, 64a/5, 79b/1, 77a/8, 78b/13
 k.-dılar 149a/4, 64a/1, 70a/8, 97a/9
 k.-dum 128b/1
 k.-ğanı 103a/14, 132b/1, 138a/11, 73b/4, 77b/3, 98b/4
 k.-ğay-men 2b/1, 6b/3
 k.-ğay-sen 25b/13

ķ.-ğumdur 163b/14	
ķ.-maķ 99b/15	
ķ.-makdur 25b/14	
ķ.-maķ kerek 91a/12	
ķ.-maķlik 10a/11	
ķ.-sam 99a/3	
ķ.-up 50a/15, 24a/4	
ķ.-ur 105a/3, 10a/15, 59a/7	
ķ.-ur men 82b/13	
ķ.-ur sen 24a/9	
ķ.-urnı 139a/5	
ķutula al- > ķutulal-: kurtulabilmek	
ķ.-madım 77a/6, 77a/7	
ķ.-may 136a/5	
ķuvvet (< Ar. <i>ķuvva'</i>) güç, kuvvet	
ķ. 133b/15, 58a/5, 63a/11, 98a/4	
ķ.+dın 145b/7	
ķ.+i 142a/10, 38a/6, 63a/6, 62a/6	
ķ.+idin 62b/13	
ķūy (< Far. <i>ķūy</i>) köy	
k.+ğa 143b/5	
k.+lardin 143b/2	
ķuyruğ (< ET (Uyg.) <i>ķudruk</i>) kuyruk	
ķ.+dın 133b/2	
ķ.+ıça 154a/4	
ķ.+ıdın 93b/2	
ķ.+ım 25b/8	
ķ.+ını 134a/12, 167b/15, 7a/14	
ķuzāt (< Ar. <i>ķuđāt</i>) kadınlar	
ķ. 157b/14	
ķūze (< Far. <i>ķūza</i>) su testisi	
k. 127a/7	
k.+ge 141a/6	
k.+leri 94b/3	
k.+leridin 94b/3	
k.+ni 94b/4	
ķūze-yi zerrīn: altından yapılmış, altın su testisi	
k.-yi z.+i 94a/5	
ķūcā (< Far. <i>ķucā</i>) nereye, nasıl	
	k. 126b/9, 64b/7, 64b/8
ķūç (< ET <i>ķūç</i> < AT <i>ķūç</i>) güç	
	k. 63a/6
	k.+i 63a/11, 78b/11
	k.+ūñ 166b/5, 46b/14, 154a/13
ķūkūrd (< Far. <i>gūgird</i>) beyazımsı açık sarı renkte, tabiatıta kristal hâlinde veya şekilsiz olarak (amorf) bulunan element	
	k. 53b/1
	k.+din 62b/5
ķül- (< ET (Uyg., MK) <i>ķül-</i>) gülmek	
	k.-di 100b/3, 115b/8, 135a/1, 142a/4, 53b/15, 60b/5, 80b/13, 81a/3, 86b/9, 94b/14
	k.-diler 83a/6
	k.-düm 142a/7, 81b/2, 83b/7
	k.-dūñ 135a/1, 60b/5
	k.-edür 142a/6, 100b/4
	k.-er erdi 86a/12
	k.-er-men 60b/5
	k.-erni 164a/15
	k.-gendür 81b/3
	k.-geni 79b/5, 81b/8
	k.-genidin 83a/6
	k.-genini 81a/9, 83a/11, 83a/13, 83a/7
	k.-gü 80a/2, 81b/6, 87a/8, 93a/14
	k.-güni 135a/8, 142a/6, 87a/8, 61b/8
	k.-güniñ 135a/2, 135a/3, 135a/6
	k.-güsidin 142a/4
	k.-güsini 81a/4, 83a/9
	k.-me 135a/4
	k.-mekiñ 135a/5
	k.-üp 136a/12
	k.-üptür mü 142a/6
ķül (< ET (Uyg.) <i>ķül</i>) kül, ateş külü	
	k.+ini 157b/11
ķülāh (< Far. <i>ķulāh</i>) külāh, başa giyilen şey	
	k. 69a/4
ķülāl (< Far. <i>ķulāl</i>) çömlekçi (Steingass 1040b)	
	k. 94a/4, 94b/13, 94b/15, 94b/8, 95a/2,

95a/5, 95b/9
k.+lerdin 94b/1
k.+ni 94a/15, 94a/5, 94b/12, 94b/5, 94b/9, 94a/14

külâli (< Far. *kulâl* + Far. *î*) bir çömlekçi
k. 94b/1

külbe (< Far. *kulba*) kulübe
k.+mğa 51a/10, 53a/13
k.+mni 131b/14

külbe-ḥāne (< Far. *kulba-ḥāna*) kulübe, ev, yuva
k. 96b/14
k.+m 96b/12, 97a/2
k.+mge 96b/10
k.+sidin 23b/11, 96b/13
k.+sige 96b/7, 97a/7, 97b/11
k.+siğa 119a/15, 97a/4
k.+sini 97b/7

külber dervişlerin arkalarına taktıkları tulumdan torba krş. *sanaç* (ŞSE, 260)
k. 143a/6
k.+din 143a/7
k.+ni 143a/15, 143b/5, 144a/12

külfet (< Ar. *kulfa'*) sıkıntı, zorluk
k.+idin 64b/7
k.+ge 23b/15
k.+ler 32b/14
k.+lerni 167b/6

külfetî (< Ar. *kulfa'* + nispet eki *-î*) sıkıntılı, zorlu
k. 165a/7

külfet-mend (< Ar. *kulfa'* + Far. *mand*) sıkıntılı, zorlu iş
k. 23a/3, 53b/6, 75b/15, 86b/1

küll (< Ar. *kull*) hep, bütün, çok
küll-i mühimmât: lüzumlu şeylerin hepsi, tamamı
k.-i m.+ımnı 81b/12

külüş- (< *kül-üş-*) gülüşmek
k.-üp tur-dılar 18b/1

kümüş (< ET *kümüş*) gümüş
k. 148a/1, 148a/13, 148a/4, 15a/7,

57b/2
k.+din 14a/1

kün (< ET *kün* < AT **kūn*) gün
k. 103b/14, 104a/1, 106b/6, 107a/5, 108b/3, 111b/14, 112b/5, 113a/2, 113a/6, 115a/12, 115a/15, 118b/12, 121a/12, 122a/14, 123b/13, 133a/13, 133b/10, 136b/3, 13b/8, 145b/11, 148a/7, 149b/14, 14b/12, 14b/3, 150a/8, 151a/6, 151b/15, 152a/6, 158b/14, 160a/5, 160b/1, 161b/1, 166a/2, 167a/10, 167a/9, 168a/15, 168a/3, 168b/1, 168b/12, 168b/3, 168b/6, 168b/7, 169a/15, 169b/2, 170a/14, 18a/12, 20a/14, 21b/1, 21b/3, 22a/15, 22b/12, 23b/11, 25b/7, 26a/7, 26b/3, 27b/13, 27b/7, 30a/13, 32b/15, 33b/11, 34a/11, 34b/5, 34b/6, 34b/9, 36a/15, 36a/2, 37a/5, 37b/10, 37b/11, 37b/13, 38a/2, 38a/6, 38b/10, 38b/11, 38b/2, 39b/12, 42a/11, 42a/14, 42b/3, 42b/4, 42b/6, 42b/8, 44a/12, 4b/8, 50b/14, 50b/7, 52a/9, 53a/4, 53a/5, 53a/9, 55a/2, 57b/4, 64a/8, 68a/14, 71a/15, 71a/5, 72a/12, 72b/10, 72b/14, 78b/4, 79b/10, 82a/4, 84a/11, 87a/10, 88a/8, 8a/9, 92b/7, 94a/7, 95a/10, 97b/11, 99a/9, 99b/1, 99b/5, 9b/5, 155a/2, 129b/12

k.+de 120a/5, 152b/1, 30a/13, 45b/7, 51b/14, 51b/3, 78b/4, 82b/2

k.+deki 106b/8

k.+dekidin 121a/13

k.+din 101b/12, 102b/15, 112b/15, 116a/8, 120b/4, 13b/5, 14a/12, 14b/9, 15a/1, 23a/13, 4a/15, 4b/11, 4b/14, 51a/13, 53a/6, 64a/15, 68b/3, 74a/10, 7a/4, 82b/1, 82b/3, 82b/6, 90b/11

k.+dür 20a/14, 64a/9, 70b/8

k.+e 23a/13

k.+ge 101b/12, 112b/15, 116a/8, 13b/5, 4b/11, 4b/14, 82b/1

k.+ğaça 33b/14

k.+i 101a/9, 103a/1, 103b/8, 104b/8, 111b/7, 112a/10, 112b/7, 115a/5, 115b/11, 117b/9, 118a/11, 121a/15, 124a/11, 124b/2, 125a/1, 126b/1, 127b/11, 127b/14, 128a/9, 129a/14, 129b/3, 129b/9, 130b/4, 131a/12, 131a/9, 131b/15, 136a/3, 136a/9, 138b/8, 139b/4, 140a/15, 141b/14, 141b/2, 144b/1, 145b/15, 146a/2, 148b/2, 148b/5, 149b/12, 14b/3, 151b/15, 152a/6, 152b/2, 152b/5,

155a/1, 158a/4, 15a/10, 15b/10, 160a/4, 161a/4, 162b/6, 163a/15, 164b/13, 168a/13, 16a/1, 18b/3, 18b/9, 19b/10, 19b/7, 20a/1, 20a/15, 20a/2, 22b/15, 22b/5, 23a/4, 38a/10, 39a/2, 40a/6, 40b/1, 41b/4, 42a/9, 42b/3, 44a/8, 46a/10, 46a/11, 4a/2, 54a/13, 55a/9, 56a/7, 56b/10, 59a/10, 5b/9, 60a/8, 60b/3, 62a/15, 63a/12, 64a/8, 65a/7, 68a/4, 69b/3, 6b/13, 70b/5, 71b/10, 71b/13, 71b/14, 71b/9, 74a/14, 74a/4, 74a/6, 75b/5, 79a/5, 80a/3, 82a/13, 83a/1, 87b/5, 87b/9, 88a/9, 92a/8, 94b/12, 95a/6, 95b/4, 96a/10, 98b/13, 99a/8, 9b/14, 9b/5

k.+ige 152b/7

k.+ler 111b/5, 112a/9, 125a/10, 144a/9, 160a/2, 62b/3, 94b/5

k.+lerdin 167b/3

k.+üni 149b/13

k. mü 22a/15

künbed (< Far. *gunbad*) kümbet, tavan, kubbe

k.+ığa 131a/2

k.+ni 130b/7

künbed-i mağrib: batının kubbesi, kümbeti

k.-i m.+ge 153b/4

künd-ṭabʿ (< Far. *kund* + Ar. *ṭabʿ*) yaratılışı anlayışsız olan

k. 33b/8

kündüz (< ET *küntüz*) gündüz

k. 126a/6, 126a/8, 126a/9, 126b/1, 137a/12, 13b/7, 142a/13, 147b/3, 162b/5, 171b/9, 26b/1, 32b/11, 32b/9, 3b/8, 43a/6, 47a/7, 54a/15, 64a/4

k.+de 61a/2

k.+ge 13a/9

k.+ğaça 47a/5

k.+i 150b/10, 56b/13

k.+ige 54a/14

k.+ni 100b/12, 106a/11, 111a/1, 137a/12, 161b/11, 98b/2, 59b/1, 61b/15, 9a/6

k.+niğ 132a/11, 28a/13, 43b/15

künile- (< ET (Uyg.) *künile-*) kıskanmak, çekmemek

k.-mes 18a/11

k.-p 19a/8

k.-p éken 27b/12

küngüre (< Far. *kungura*) kubbe, kubbenin en yüksek yeri; felek

k. 119b/2

k.+sidin 43a/15

künlük (< ET (Uyg.) *künlük*) günlük, azık

k. 169b/3

kürsî (< Ar. *kursiyy*) taht

k. 14a/2

kürsî-pāye (< Ar. *kursiyy* + Far. *pāya*) yüksek rütbe

k. 36a/7

küşāyış (< Far. *kuşāyış*) açılma, ferahlama

k. 33b/9

küteḥ (< Far. *kutah*) kısa

k. 78a/11

küteḥ-ḥāṭır (< Far. *kutah* + Ar. *ḥāṭır*) kısa akıllı, eksik akıllı

k. 58b/9

küyeṽ (< ET (Uyg.) *küdegü*) damat (EDPT, 703a)

k. 123b/12, 162b/11, 171a/2, 76a/12, 76b/6

k.+ge 19b/9, 66a/6, 75a/13, 76a/9

k.+ğa 75a/14

k.+i 12a/11, 17b/5, 19b/9, 49a/5, 56b/15, 85b/6, 85b/7, 86a/4

k.+ığa 130b/2

k.+im 121b/4, 122b/10, 122b/12, 19a/11, 19a/7, 66a/14, 85b/14

k.+imdin 126a/10

k.+imdür 122a/10

k.+imğa 142a/3

k.+imni 113a/2, 121b/4, 122a/14, 123b/7, 99a/3

k.+ini 122a/12, 18a/12, 56b/7

k.+iğ 111a/11, 121b/6, 141a/12, 141a/13, 144a/10, 146b/13, 167a/9, 26a/10, 28a/10, 32a/11, 64b/13

k.+iğdin 138a/6

k.+iğge 122b/7

k.+iğini 122b/1

k.+iğni 113b/9, 122b/5, 66b/1

k.+isi 12a/11
k.+ni 125b/10, 110b/4
k.+niḡ 130b/1, 22a/3
k.+si 121b/15, 98b/13
k.+sidin 124a/14, 75b/15
k.+sini 56b/1
k.+siniḡ 121b/15

küyevlik (*küyev+lik* < *küdegü*) damatlık, damat olma

k. 157b/2, 30a/8

L

lā-büdd (< Ar. *lā-budd*) lâzım, gerekli, zarûrî
l. 92a/1

lā-‘ilāc (< Ar. *lā-‘ilāc*) çaresiz, imkansız
l. 162b/12, 171b/15

laçın (< ET *laçın*) bir tür şahin, doğan
l. 5b/14

lāf (< Far. *lāf*) lâf, söz
l. 13a/15

lafz (< Ar. *lafz*) söz, laf
l.+ını 158b/3

lahn (< Ar. *lahn*) ezgi, nağme
lahn-ı rūḡ-efzāy: ruhu ferahlatan nağme
l.-ı r. 57b/14

lāhūt (< Ar. *lāhūt*) Allah’ın bütün sıfat ve isimlerinin zatında mevcut olduğu, fakat sadece zâtî sıfatlarının zuhura geldiği, fiilî sıfatlarının ise henüz zuhur bulmadığı alem
l. 58a/11

lahz (< Ar. *lahız*) göz ucu ile bakma
l. 158a/6

lahza (< Ar. *lahza*) an, zaman, müddet
l. 110a/6, 152b/4, 31b/8, 40a/9, 92a/7

lahzen (< Ar. *lahzan*) göz açıp kapayacak kadar kısa süre
l. 31b/8

la‘l (< Ar. *la‘l*) 1. kırmızı
l. 140a/11

2. yakut

l. 13a/14, 14a/1, 78b/11, 142b/2
l.+ni 158a/8

la‘l-i Bedahşân: Bedehşân yakutu
l.-i b. 10a/5

lāle (< Far. *lāla*) lale, bir çiçek
l.+ni 126b/4

lāle-zār (< Far. *lālazār*) lalelik, lale bahçesi
l. 111a/14

lāle-zār-ı dil-keş: gönül çeken lale bahçesi
l.-ı d. 95a/6, 96a/7

lām elif (< Ar. *lām alif*) Lam elif harfi (Steingass 1113b)

lām elif kıl-: kollarını bağlamak
l. k.-ıp 10a/2

lāy (< Ar. *lāy*) tortu, çamur, küll
l.+ğa 71a/9
l.+nı 104a/1, 66b/5, 78a/7

lāyık (< Ar. *lā’ik*) lâyık, yakışan, uygun
l. 102b/2, 110b/13, 110b/6, 115a/4, 158a/15, 159a/15, 27b/10, 2b/2, 52b/7,
53a/15, 91a/13, 95a/3
l.+na 1b/8

lāyık-ı bār-gāh: huzura çıkmaya lâyık olan
l.-ı b. 114b/10, 115a/2

lāyık-ı bende: köleye lâyık
l.-ı b. 83b/11

lāyık-ı birāderi: kardeşliğe lâyık
l.-ı b. 47b/12

lāyık-ı istimā‘: dinlemeye lâyık
l.-ı i. 41b/9

lāyıkı (< Ar. *lā’ikī*) lâyık olma, uygunluk
l. 170b/14

lāyih (< Ar. *lā’ih*) aşık, meydanda
l. 160b/2

la‘net (< Ar. *la‘net*) kötü, uğursuz
l. 134a/15, 89a/11

laṭīf (< Ar. *laṭīf*) güzel, hoş, kibar
l. 31b/9, 43a/14

l.+dür 45b/9
l.+ni 104a/13, 105b/3
Laṭīf özel ad
L. 104a/11, 104a/13, 105a/6
Laṭīfi özel ad
L. 162a/10, 3b/4
lāzım (< Ar. *lāzim*) lazım, gerekli
l. 103b/8, 126a/13, 126b/13, 134a/13, 139b/11, 143a/4, 143a/7, 146a/8, 170b/11, 25b/2, 45a/6, 54b/12, 55a/3, 58a/8, 71a/3, 73a/3, 79a/3, 89b/10, 92a/1, 94a/15, 98a/3, 99b/6
l.+dur 132b/11, 147b/12, 166a/13, 25b/3, 36a/2, 45a/10, 54b/4, 71b/12
l.+ı 90b/14
l.+nı 42a/6
lāzım bol-: gerekmek, lazım olmak
l. b.-dı 96a/8
lāzım kıl-: icap etmek, gerekmek
l. k.-95a/15
l. k.-ğaylar 57b/1
l. k.-mağay 61b/8
lāzımlıḡ (< Ar. *lāzim* + Tü.+*lıḡ*) gerekli krş.
lāzımlıḡ
l.+nı 113a/7, 158b/2
lāzımlıḡ (< Ar. *lāzim* + Tü.+*lık*) gerekli krş.
lāzımlıḡ
l. 129a/10, 21a/8, 34a/6
l.+nı 128a/7, 15a/10, 66a/1
leb (< Far. *lab*) dudak
l.+i 80a/7, 89a/1, 89a/10, 89a/8
l.+imni 89a/3
l.+leri 71a/7
leb-i cūy: ırmak kenarı
l.-i c.+da 71a/8
leb-i deryā: deniz kenarı
l.-i d.+da 142a/13, 66a/7
l.-i d.+ğa 142a/13, 150b/12, 71b/15
leb-ā-leb (< Far. *lab-ā-lab*) ağzına kadar dolu
l. 45a/3, 45b/12
leb-be-leb (< Far. *lab ba-lab*) dudak dudağa
l. 131a/1
lebhā (< Far. *lab* + çoğul eki *hā*) dudaklar
lebhā-yı çü-kandī: şeker gibi dudaklar

l.-yı ç. 18b/14
lehv (< Ar. *lahv*) oyun, eğlence
l. 48a/7
le'im (< Ar. *la'im*) alçak, aşağılık, cimri (kimse)
l.+ge 44a/4
lemḥa (< Ar. *lamḥa*) bir defa bakma
l.+da 40a/10
lerze (< Far. *larza*) titreme, titreyiş
l. 51a/5, 77a/1
lerze kıl-: titretmek
l. k.-a başla-dı 21b/13
leşker (< Far. *laškar*) asker
l. 18a/5, 18a/9, 20a/15, 20a/7, 21a/13, 21a/14, 68a/1, 94b/14
l.+i 17a/11, 19b/12, 5b/14
l.+idin 84a/10
l.+iğa 94b/12
l.+ini 116a/3, 17b/3, 65a/5, 94a/1, 9a/6
l.+ni 20a/14, 20a/4, 20a/5, 20b/1, 20b/15, 20b/3, 20b/5, 20b/6, 20b/8, 21a/13, 21b/1, 21b/5, 21b/9
let (< Far. *lat*) dayak, sopa
l.+e 86a/9
leṭāfet (< Ar. *laṭāfa'*) hoşluk, güzellik, nezaket
l. 168b/4, 29a/12, 73b/6
l.+de 129a/15, 85a/10
l.+i 4b/14
l.+ini 57a/12
l.+iniḡ 142b/1
leṭāyif (< Ar. *laṭā'if*) güldürecek güzel sözler
l.+imiz 130a/3
leyl (< Ar. *layl*) gece
l.+imdür-sen 35b/6
l.+ini 9b/5
Leylā özel ad
L. 107a/3, 108a/13
Leylī özel ad
L. 4a/1
L.+ni 9b/9

lezziz (< Ar. *laziz*) lezzetli, tatlı
l. 70a/3

lezzet (< Ar. *lazzat*) lezzet, zevk
l. 126b/6, 136b/7
l.+de 155b/11
l.+i 106a/6, 155b/10, 3b/13, 61b/15, 62b/14
l.+idin 120b/2, 58a/1, 60a/6
l.+ini 82a/15, 163a/3
l.+ni 163a/7
lezzet-i cevāb: cevap almanın lezzeti
l.-i c. 40b/10
lezzet-i cismānī: bedensel zevk
l.-i c. 39b/9
lezzet-i ħumār-ı dünyā: dünya şarabının lezzeti
l.-i ħ-ı d.+nı 77a/9
lezzet-i nefis: nefsin lezzeti
l.-i n.+ni 77a/12
lezzet-i nefsanī: nefse ait lezzetler
l.-i n. 163a/4
lezzet-i t̤ā at: ibadet zevki
l.-i t̤. 163a/6

libās (< Ar. *libās*) elbise, esvap
l. 105a/2, 105a/3, 7b/3, 9a/6
l.+ı 144a/12, 15b/11
l.+ını 102a/12, 12b/13, 17a/7, 77a/5, 7b/9
l.+ıngē 33a/15
l.+lar 18a/13, 21b/2
l.+ları 133a/5
l.+nı 9a/8
libās-ı saltanat: saltanat elbisesi
l.-ı s.+ıdın 101b/2
libās-ı şabr: sabır elbisesi
l.-ı ş.+nı 151a/11
libās-ı zerrīn: altın, altından elbise
l.-ı z. 13a/1

lik (< Far. *lek*) fakat, lâkin, ancak
l. 10a/12, 15a/8, 45b/10, 7b/11, 65a/8

likā (< Ar. *likāʾ*) yüz, çehre

l.+nı 124a/2

l.+sını 68b/15

likin (< Far. *lekin*) lâkin

l. 13a/14, 146a/9, 74a/13, 90b/6

lisān (< Ar. *lisān*) dil, lisan

lisān-ı ħāl: insanın hareketlerinden, duruşundan anlaşılan şey, meram

l.-ı ħ. 5b/9

loḳma (< Ar. *luḳme*) lokma

l.+lar 8a/1

l.+nı 100a/1, 92b/12

luʿb (< Ar. *laʿb*) oyun, eğlence

l. 133b/1

luṭf (< Ar. *luṭf*) hoşluk, güzellik

l. 170b/12, 25a/4, 28b/5, 44b/4, 44b/8, 71b/7, 72b/13, 99a/14, 44a/13

lüʾlūʾ (< Ar. *luʾluʾ*) inci

l. 53b/3

M

maʿād (< Ar. *maʿād*) gaye, amaç

m.+ıḡa 1b/4

maʿāş (< Ar. *maʿāş*) yaşamak ve geçinmek için gerekli olan şey, rızık

m.+nı 128a/2

mā-bi hi (< Ar. *mā-bi hi*) kendisiyle beraber

m. 58b/6

maʿbūdsız (< Ar. *maʿbūd* + Tü.+sız) Allahsız, inançsız

m. 15a/3

mācerā (< Ar. *mācarā*) macera

m. 159a/10

m.+sını 42b/2, 63b/7

maʿcūn (< Ar. *maʿcūn*) hamur kıvamında ilaç

m. 75a/2, 82a/14

maʿcūn kıl-: macun, ilaç yapmak

m. ḳ.-ı 74a/12, 74a/15

maʿcūn-ı bī-ħūş: akli başından alan ilaç

m.-ı b. 88b/10

ma'cūnī (< Ar. *ma'cūn* + Far. *ī*) bir macun
m.+dür 10a/5

mādāmī ki (< Ar. *mā-damī-ki*) madem, çünkü,
değil mi ki
m. 136b/12

māde (< Far. *māda*) dişi
m. 133a/15, 133b/1, 134a/9, 146b/4,
146b/6, 2a/7, 4b/13, 4b/9, 87a/14
m.+si 124b/5, 125a/3, 125b/1, 133b/5,
134b/14, 71a/1, 71a/12, 93b/8,
95a/11, 95a/15, 96a/15, 96b/6, 97b/3,
97b/8, 98a/5
m.+sidin 97b/8
m.+siğa 97b/5, 97b/9, 98a/4
m.+sini 125b/3, 95a/9

ma'den (< Ar. *ma'din*, *ma'dan*) maden
ma'den-i 'aql: akıl madeni, kaynağı
m.-i 'a. 149b/1

mā fi'd-dünyā (< Ar. *mā, fi*, harf-i tarif *el* +
dünyā) dünyada olan şey
m. f.+dın 10a/15
m. f.+yiçün 14b/1

mağfīret (< Ar. *mağfīra'*) günahı bağışlama
m.+din 138a/1

mağmūm (< Ar. *mağmūm*) gamlı, kederli,
tasalı
m. 121a/13

mağmūmluḡ (< Ar. *mağmūm* + Tü.+*luḡ*)
gamlı, kederli
m. 152a/13

mağrib (< Ar. *mağrib*) garb, batı
m. 108b/12, 111a/4, 121a/11,
135b/15, 138a/13, 17a/7, 22a/8, 33a/2,
43a/15, 54a/10, 75a/15, 91b/13,
98b/5, 28b/3
m.+de 28a/13, 66b/14
m.+ge 113b/14, 149a/14
m.+ini 162a/3, 65a/2
m.+ni 119a/15, 129a/6, 147a/7,
156b/11, 26a/4, 50b/5, 57b/2, 69a/4,
73b/5, 84a/7, 87a/5
m.+niḡ 106b/2, 132b/2, 141a/4,
169b/13, 59b/4, 77b/3, 79b/6, 116b/9,
94a/5

mağrib-gāh (< Ar. *mağrib* + Far. *gāh*) batı

tarafı
m.+ıḡa 89b/4

Mağrib-zemīn özel ad, batı tarafında bulunan
ülkeler
m.+de 142b/6

mağrūr (< Ar. *mağrūr*) gururlu, mağrur
m. 67b/10, 91a/10
mağrūr bol-: gururlanmak, kendini
beğenmek
m. b.-a-sen 62b/1
m. b.-dı 101b/13, 128a/9
m. b.-ğanıda 141a/2
m. b.-ḡu 63a/11
m. b.-ma 138b/15, 138b/6
m. b.-maḡıl 79b/13, 82a/1
m. b.-maḡ 67a/11
m. b.-maḡlık 67a/14
m. b.-saḡ 84a/2
m. b.-up 25b/14, 90a/2
m. b.-updur 102a/10
m. b.-ur-sen 13a/13

maḡz (< Far. *maḡz*) beyin, dimaḡ
maḡz-ı ser: kafanın içi
m.+ini 163b/1

māh (< Far. *māh*) ay (kamer)
m. 103a/15, 108b/13, 113b/15,
135b/15, 138a/14, 140a/7, 141a/5,
147a/1, 26a/4, 6a/4, 28b/3, 50b/6,
6a/4, 73b/5, 75b/1, 91b/13, 96a/1,
9a/7, 81b/9, 28a/13, 69a/5, 59b/5
m.+ıḡa 82a/2
māh-ı ḡulistān: gül bahçesinin ayı
m.-ı g. 17a/8
māh-ı maṣrīḡ: doğunun ayı
m.-ı m. 101a/1, 106b/3, 121a/11,
123b/2, 147a/7, 149a/14, 153b/4,
47a/14, 54a/11, 89b/4, 94a/6, 95b/15
m.-ı m.+dın 111a/4
m.-ı m.+ını 87a/6
m.-ı m.+nı 119b/1, 77b/4, 84a/8
m.-ı m.+niḡ 126a/4, 132b/3, 79b/7
māh-ı pāre: ay parçası
m.-ı p.+ni 114b/2

māh-ı Ramazān: ramazan ayı
m.-ı R.+da 132b/11

māh-ı ʔalʕat: yüzü ay gibi parlak
m.-ı ʔ. 164b/15

maḥall (< Ar. *maḥall*) yer, konum
m. 159a/3, 159b/8, 22a/2, 81b/6
m.+de 126b/2
m.+i 126b/1
m.+ide 78b/7

maḥall-i dād-ḥʕāh: adalet isteme yeri
m.-i d.+ge 37a/13

maḥalle (< Ar. *maḥallaʕ*) mahalle
m. 39b/10, 39b/11
m.+de 13b/15, 152b/11
m.+sidin 105b/3, 9b/9

maḥbūb (< Ar. *maḥbūb*) sevgili, sevilen kişi
m. 117a/3, 123a/11, 135b/10, 138b/1, 43b/8, 61a/13, 73a/13, 89b/14, 94a/1
m.+da 149b/3
m.+dın 153a/11
m.+dındur 136a/6
m.+dur-sen 26a/9
m.+ge 98a/14
m.+ğa 108b/7, 110b/8, 91b/8, 95b/12, 96a/5
m.+ı 87b/8
m.+ıga 111a/9, 141a/14, 79b/1, 81b/6
m.+ım 121b/5, 75b/5
m.+ımdın 80a/15
m.+ımnı 80b/2
m.+ını 153a/5, 56b/15, 64b/12
m.+ıḡ 101a/5, 141a/12, 153a/10, 73b/14, 77a/11
m.+ıḡda 149b/4
m.+ıḡge 109a/3, 146b/14
m.+ıḡnı 116b/3, 17a/2, 9a/3, 9b/2
m.+nı 110b/12, 113b/8, 121a/4, 121b/5, 123a/11, 125b/12, 13a/9, 149a/8, 158b/14, 159a/7, 54a/15, 54a/4, 61a/15, 61b/14, 66b/15, 69a/11, 79b/13, 86b/15, 89a/13, 93b/15, 94a/13, 9a/1
m.+nıḡ 103a/7, 132a/11, 152b/3,

59a/15, 61b/1, 61b/5, 84b/7, 8a/5, 9b/2, 9b/4
m.+uḡ 141a/13
m.+uḡnı 6b/8

maḥbūb-ı yegāne: yegane, biricik sevgili
m.-ı y. 66b/15

maḥbūbe (< Ar. *maḥbūb*) kadın sevgili
m.+m 2a/3

maḥbūs (< Ar. *maḥbūs*) mahpus, bir yere hapsedilmiş
m. 44a/11
m.+dur-men 25b/10

maḥcūb (< Ar. *maḥcūb*) utanmış, utangaç
maḥcūb bol-: utanmak, mahcub olmak
m. b.-up 107a/14

maḥcūbraḡ (< Ar. *maḥcūb* + Tü.+*raḡ*) daha, fazla utangaç
m. 118b/3

maḥdūm (< Ar. *maḥdūm*) hizmet edilen, efendi
m.+ını 45b/6

maḥfi (< Ar. *maḥfi*) gizli, saklı
m. 122a/4, 16a/3, 65a/10

māhi (< Far. *māhi*) balık
m. 83b/12

māhir (< Ar. *māhir*) maharetli, hünerli, elinden her iş gelen
m. 109a/10, 25b/4

māhiyān (< Far. *māhiyān*) balıklar
māhiyān-ı deryā: denizin balıkları
m.-ı d. 151a/15

māhiyyet (< Ar. *māhiyyaʕ*) bir şeyin aslı, iç yüzü
m. 171a/6

maḥkeme (< Ar. *maḥkamaʕ*) mahkeme
m.+din 16b/4

māh-liḡā (< Far. *māh-liḡā*) ay yüzü, güzel
m. 19a/5

maḥlūḡ (< Ar. *maḥlūḡ*) yaratılmış olan, canlı
m. 41b/4, 45b/5, 74a/3
m.+dın 117a/15, 53a/14
m.+ḡa 89b/8

m.+nı 83b/11, 83b/13

maḥlūkāt (< Ar. *maḥlūkāt*) yaratılmışlar, canlılar

m. 126b/11

m.+ınga 139a/7

Maḥmūde özel ad

M. 106b/13, 107b/15

M.+ga 107b/15

Maḥmūde-Bānū özel ad

M. 107a/2, 107a/4, 107b/11, 107b/14, 108a/3, 108a/5, 108a/7, 108a/9, 108b/2

M.+nı 107b/6, 107b/9

maḥmūr (< Ar. *maḥmūr*) süzgün, dalgın bakışlı

m. 112a/6

māh-peyker (< Far. *māh-paykar*) yüzü ay gibi parlak, güzel, nurlu

m. 165b/2, 3b/14

maḥrem (< Ar. *maḥram*) 1. yasak edilen, haram, gizli

m. 33a/11

maḥrem kıl-: yasaklamak, gizlemek

m. k.-sa 113a/11

2. bir kimsenin sırlarını bilecek derecede yakını ve samimi dostu olan kimse, sırdaş

m. 116a/4, 66b/15, 75a/3, 85a/15

m.+i 117a/14

m.+ler 20a/5, 84a/13

m.+lerdin 165b/1, 43b/5

m.+lerni 165a/15

maḥrem-i esrār: kendisine sır söylenen kimse, sırdaş

m.-i e. 3b/4

maḥrem-i rāz: kendisine sır verilmiş kimse

m.-i r. 114a/1, 126a/5, 50b/7

maḥrem-i şafā: temiz kalpli mahrem, sırdaş

m.-i ş. 65a/4

maḥrem-i zamāne: devrin en samimi dostu

m.-i z. 66b/15

maḥrem-ḥāne (< Ar. *maḥram* + Far. *ḥāna*)

mahrem ev, kişinin hususi evi

m. 123a/9

m.+sige 56a/1

māh-ruḥsār (< Far. *māh-ruḥsār*) ay yüzlü, ay yanaklı, ay gibi parlak

m.+dın 6a/4

maḥrūm (< Ar. *maḥrūm*) bahtsız, nasipsiz

m. 117b/12, 117b/14, 11a/12, 126a/10, 129a/5, 129b/2, 169b/13, 99a/12

m.+da 168b/12

m.+dur 89b/8

maḥrūm bol-: mahrum olmak, yoksun kalmak

m. b.-dı 164b/11

m. b.-up 136b/9

maḥrūm kıl-: mahrum bırakmak, yoksun bırakmak

m. k.-dılar 164b/12

m. k.-ıpdur 130a/7

m. k.-ıpdur-men 75b/8

Maḥrūse özel ad

M. 113b/12, 113b/13, 116a/12, 114a/12

M.+ge 116a/2

M.+ni 114b/12, 115a/1, 115b/12, 115b/15, 116a/1, 116a/13, 116b/4

M.+niḡ 113b/11, 114a/14

maḥv (< Ar. *maḥv*) yok etme, ortadan kaldırma

maḥv kıl-: yok etmek, ortadan kaldırmak

m. k.-ıp 82a/11

maḥz (< Ar. *maḥḏ*) halis, katıksız, tam

m. 149b/11

maḥz-ı kemāl: tam mükemmellik, olgunluk

m.-ı k. 95a/2

maḥz-ı nān-ı ḥorluḡ: tam anlamıyla dilencilik

m.-ı n. 136a/11

ma'īšet (< Ar. *ma'īša*) yaşama, yaşayış

ma'īšet kıl-: geçinmek, geçindirmek

m. k.-ur-men 52b/9

maḳāl (< Ar. *maḳāl*) söz, laf
m. 1b/13

maḳām (< Ar. *maḳām*) 1. bir şeyin bulunduğu durum
m.+ıda 34a/12, 39b/8, 40b/10

maḳām-ı düşmenlik: düşmanlık makamı
m.-ı d.+de 45b/1

2. müzik makamı
m.+65b/10

3. yer
m. 96a/8

maḳbūl (< Ar. *maḳbūl*) kabul edilmiş, uygun bulunmuş
m. 25a/13

maʿkıl (< Ar. *maʿkıl*) onarma
m. 3a/2

maḳrūn (< Ar. *maḳrūn*) ulaşmış, kavuşmuş
m. 164b/9

maḳşad (< Ar. *maḳşad*) istenilen şey, hedef, gaye
m.+ı 25b/14

maḳşūd (< Ar. *maḳşūd*) istek, kasıd
m. 29a/10, 40b/7, 70b/14, 70b/15, 93b/14
m.+dur 2b/13
m.+ğa 108b/6, 146b/10, 85a/1
m.+ı 149b/6, 1b/7
m.+ıda 37b/3
m.+ığa 144a/6, 145b/4, 146b/12, 28b/2, 87b/6, 8b/14, 9b/3
m.+ım 85b/2
m.+ımdın 94a/12
m.+ımız 121a/3
m.+ıñ 111b/7, 136a/6, 142b/2, 30a/14, 70b/10
m.+ıñğa 28b/9, 32b/9, 8a/10
m.+nı 125b/9, 84b/15
m.+nıñ 24b/6
m.+um 162a/8, 34b/11, 56b/12, 67a/9, 70b/11
m.+umğa 91a/6
m.+umnı 106b/5, 111b/8, 29b/15

m.+umnıñ 9a/14
m.+umğa 43b/10, 43b/12

maḳşūdılığ (< Ar. *maḳşūd* + Tü.+*lığ*) istekli bir şekilde, kasıtlı
m.+ğa 8b/13

maḳşūre (< Ar. *maḳşūraʿ*) camilerde etrafı parmaklıklılı yüksek yer
m. 24b/15

maʿkūl (< Ar. *maʿkūl*) akıllıca, akla uygun, mantıklı
m. 110a/3, 115a/4, 15a/4, 164b/5, 16a/10, 16a/14, 30a/3, 55b/14, 63b/6, 64b/4, 72a/5, 79b/11

māl (< Ar. *māl*) varlık, servet
m. 109a/5, 114a/12, 121b/8, 130b/8, 135b/5, 139b/8, 144b/9, 147b/4, 149b/12, 150b/8, 163a/14, 168a/4, 21a/10, 24b/7, 37b/12, 37b/6, 47a/6, 49a/10, 49a/12, 6b/11, 78a/3, 78a/6, 82a/3, 87b/14, 88a/2, 88a/3, 88a/6, 88b/1
m.+da 24b/7
m.+ğa 21a/14
m.+ı 49a/10, 88a/3
m.+ıdın 158b/4
m.+ıdur 150b/14
m.+ığa 144a/15
m.+ım 48a/14
m.+ımdın 48b/3, 48b/4
m.+ımnı 74b/10
m.+ını 127a/1, 149b/9, 20b/5, 27b/6, 27b/8
m.+ıñ 115a/11, 48a/13
m.+lar 20b/5
m.+larımnı 152b/1
m.+larını 127b/2
m.+larıñnı 31a/2
m.+larını 127b/3, 144b/2, 49b/11, 68a/12
m.+nı 127a/14, 137b/11, 144b/1, 15a/11, 20b/3, 21a/15, 30a/6, 31a/1, 49b/10, 66a/5, 66a/6, 93a/5

māl-ı bisyār: çok, fazla mal, servet
m.-ı b. 157b/10, 20b/2, 67b/2, 79a/3

māl-gāh (< Ar. *māl* + Far. *gāh*) hazine

m. 149b/8

mālī (< Ar. *māl* + nispet eki *ī*) mal ve parayla ilgili, mala ait

m. 150b/14

ma'lūm (< Ar. *ma'lūm*) bilinen, belli, açık

m. 104b/2, 139a/7, 154b/3, 159b/7, 160b/12, 164a/15, 172a/6, 25b/3, 26a/10, 2b/14, 37a/8, 54b/13, 55b/6, 85a/3, 96b/9

m.+dur 105b/12, 45b/8

ma'lūm bol-: bilinmek, anlaşılmak, belli olmak

m. b.-adur 56a/3, 87a/8

m. b.-dı 109b/1, 109b/6, 116a/9, 123a/6, 152a/2, 16a/7, 16b/2, 171a/14, 43b/14, 45a/12, 7b/1, 88b/3, 91b/15, 94a/4, 95a/3, 97a/4

m. b.-ğandur 154b/9

m. b.-ğay 154b/7, 161b/1, 30b/8, 38a/13, 39a/14

m. b.-madı 40b/5, 55b/10

m. b.-sa 68b/3

m. b.-sun 26b/12, 3a/7, 41b/7, 63b/11

m. b.-updur 159a/10

m. b.-updur mu 54b/7

m. b.-ur 61a/10, 71b/10

ma'lūm kıl-: anlatmak, bildirmek, açıklamak

m. k.-dı 104a/8, 107b/15, 134b/4, 145b/9, 150a/1, 94a/14, 94b/14

m. k.-ğanı 122b/2, 73b/3

m. k.-ıp 52a/3

m. k.-ıp érdi 110a/8

m. k.-madı 55b/9

m. k.-madılar 82b/3

m. k.-ur-sen 110b/9

ma'nā (< Ar. *ma'nā*) mana, anlam

m. 135b/13, 58b/5, 67a/10

m.+da 18b/3

m.+ğa 56b/1

m.+sığa 69b/5

maḡa (< ET *maḡa* ~ *baḡa* < *ben+ḡa*) bana

m. 105b/12, 107a/8, 108a/10, 108a/4, 109b/1, 109b/8, 110a/13, 110b/6,

110b/7, 112a/2, 113b/5, 114b/10, 114b/5, 117a/15, 118b/14, 119b/3, 122a/13, 131b/5, 132b/10, 133b/5, 133b/7, 134a/15, 135a/1, 135a/15, 135a/2, 13a/8, 141a/10, 142a/2, 142b/9, 145a/13, 145b/11, 147b/13, 148a/5, 150b/13, 152a/2, 152a/9, 152b/10, 154a/5, 154b/14, 154b/3, 154b/6, 154b/9, 155b/3, 159a/3, 15b/7, 161a/3, 162b/14, 163b/9, 164a/2, 165b/9, 168a/5, 168b/14, 168b/6, 168b/9, 169a/7, 16b/7, 171a/9, 17a/14, 17a/15, 19a/2, 19a/6, 20a/8, 20b/9, 21a/8, 24a/3, 24a/7, 24b/9, 25a/7, 25a/8, 25b/1, 26b/15, 27a/11, 27a/12, 27a/14, 27b/8, 2a/7, 2a/8, 30a/12, 31a/14, 31b/7, 33a/6, 33b/15, 35b/11, 35b/7, 36a/2, 36b/13, 37b/10, 38a/4, 38b/9, 40b/7, 41b/1, 45b/12, 46a/13, 46b/4, 47b/2, 48a/14, 48a/3, 48b/3, 49a/11, 49a/4, 49b/15, 53a/11, 53a/9, 53b/5, 55b/13, 56b/4, 57b/12, 65b/14, 66b/2, 66b/3, 69b/8, 6a/7, 70b/9, 71b/3, 72a/9, 73a/3, 73a/5, 76b/15, 77a/4, 77a/5, 77b/6, 80a/13, 80a/14, 81a/3, 81a/5, 83a/5, 85b/6, 86a/8, 8a/13, 90b/3, 90b/7, 91a/3, 91a/5, 92a/2, 93a/6, 96a/14, 99a/10, 99b/2, 9b/2

mancınıḡ (< Ar. *mancanīḡ* < Far. *mancanīḡ*) mancınıḡ

m.+dın 67b/7

māndelig (< Far. *mānda* + Tü.+*lig*) geride kalmışlık

m.+imde 9a/13

mānend (< Far. *mānand*) benzer, eş

m. 125a/1, 141b/6

ma'nī (< Ar. *ma'nī*) anlam

m. 34a/8, 34a/9, 3b/3

m.+de 143b/4, 14a/6

m.+ni 118b/6, 137b/3

m.+si 15a/11, 34a/7

māni' (< Ar. *māni'*) engel, özür

m. 100b/11, 100b/13, 103a/11, 103b/14, 106a/13, 108b/10, 113b/11, 116b/6, 119a/9, 121a/7, 123a/14, 125b/15, 129a/3, 132a/13, 138a/10, 147a/3, 149a/11, 14a/12, 153a/15, 17a/6, 18b/8, 22a/6, 26a/2, 28a/15, 54a/7, 57a/14, 62a/2, 65a/1, 66b/11, 69a/2, 73b/2, 75a/13, 79b/4, 83b/14, 84a/5, 87a/3, 89b/1, 91b/11, 94a/3

māni' bol-: engel olmak

m. b.-adur 50b/9
m. b.-adur-sen 11b/4
m. b.-dı 100b/12, 103a/10, 106a/12, 111a/2, 116b/5, 119a/12, 125b/14, 129a/2, 132a/12, 138a/9, 161b/14, 167a/1, 28a/14, 32b/13, 43a/9, 47a/10, 50b/3, 59b/2, 77a/13, 79b/3, 81b/8, 87a/2, 89a/15, 91b/10, 98b/2, 9a/5
m. b.-ğay 129b/8
m. b.-madı 148b/11
m. b.-masağ 127b/9
m. b.-up 112a/2, 135b/13, 77a/14
māni' kıl-: men etmek
m. k.-adurğan 138b/4
m. k.-dı 50b/8
m. k.-dılar 148b/12
m. k.-ğan 116a/7
m. k.-ıp 107a/13
m. k.-ıpdur 76b/11
m. k.-masunlar 123a/9
māni' -i gayret: kıskançlık engeli
m.-i ğ. 18b/8
mañlay (< Mo. *manglay*) alın, baş, başın üst kısmı krş. (Lessing 1960: 527a)
m.+ığa 80a/7
manzar (< Ar. *manzar*) nazar edilen, bakılan yer
m.+ıda 28a/15
manzar-ı köz: göz bebeği
m.-ı k.+ümni 67b/10
manzūr (< Ar. *manzūr*) gözde olan, beğenilen
m. 169b/3, 47b/10
manzūr kıl-: beğenmek, gözde olmak
m. k.-ğaylar 29a/14
manzūr-ı 'aşr: yaşadığı zamanda herkesin baktığı kişi, zamanın gözdesi
m.-ı 'a. 3a/9
manzūr-ı nazar-ı ahyār: hayırlı kişilerin nazarının gözdesi
m.-ı n.-ı a. 33a/4
manzūr-ı nazar-ı pādīshāh: padişahın nazarının gözdesi
m.-ı n.-ı p. 11a/5
mār (< Far. *mār*) yılan

m. 139a/7, 170a/14
m.+nı 170a/13
ma' raz (< Ar. *ma'rad*) bir şeyin görüldüğü, çıktığı yer
ma' raz-ı helāket: helak etme yeri
m.-ı h.+din 75a/6
ma' rifet (< Ar. *ma'rifat*) ustalık, bilme
m.+ini 158a/5
ma' rifet-i kuvvet-i gāziye: gıda alma kuvveti hakkındaki bilgi
m.-i ğ. 24b/15
ma' rūf (< Ar. *ma'rūf*) bilinen, şeriatin uygun gördüğü
m. 162b/5, 40b/1
maşāf (< Ar. *maşāff*) savaş, savaş alanı
m. 71b/10
maşhara (< Ar. *maşhara*) maskara, soytarı
m. 100b/3, 142a/6, 63a/1, 63a/5, 99b/14
m.+lar 63a/1
ma' şiyet (< Ar. *ma'şiyat*) günah
m.+i 166a/7
m.+ni 166a/5
ma' şiyet-i bī-pāklik: çirkin işlerle ilgili günah
m.-i b. 35b/13
maşlahat (< Ar. *maşlahat*) ehemmiyetli, güvenilir iş
m. 102a/12, 107a/11, 117b/1, 120a/12, 136b/11, 149b/3, 150a/9, 158b/6, 19b/5, 24a/15, 26b/6, 2a/9, 35a/14, 45a/6, 50b/10, 50b/11, 51a/9, 86b/10, 90a/13, 96a/4, 99b/11
m.+da 146a/15
m.+dın 142b/3, 23b/5, 38b/7, 98a/3
m.+ge 38a/6
m.+ı 125a/6, 128b/10, 39b/4, 50b/4, 69b/3, 81b/13, 84b/15
m.+ıda 137a/1
m.+ımca 68b/13
m.+ımnı 91b/15
m.+ını 12b/9
m.+ıñ 101a/4
m.+ıñnı 92a/1

m.+ları 129a/5
m.+larını 166a/1
m.+nı 114b/15, 14a/6, 15b/10
maşlahat kıl-: önemli, güvenilir iş yapmak
m. k.-alı 58b/1
m. k.-dı 53b/8
m. k.-dılar 102a/13, 116a/10, 15a/2
m. k.-dım 53b/14
m. k.-ırlar 63b/2
m.+nı k.-gıl 12b/9
maşlahat-ı 'ışk: aşkın gereği, faydası
m.-ı 'ı. 54a/13
maşlahatî (< Ar. *maşlahat* + Far. *î*) bir ehemmiyetli, güvenilir iş
m. 6a/8
ma'sūmlıg (< Ar. *ma'sūm* + Tü.+*līg*) masumluk, suçsuzluk
m.+ıga 21b/9
maşrık (< Ar. *maşriq*) doğu
m. 103a/15, 108b/13, 113b/15, 116b/9, 129a/7, 162a/4, 22a/8, 28b/4, 33a/2, 39a/3, 43a/15, 59b/5, 62a/3, 65a/3, 69a/5, 6a/3, 6a/4, 73b/5, 75b/1, 78b/9, 81b/10, 89a/14, 98b/6, 9a/7
m.+dın 135b/15, 140a/8, 141a/5, 147a/1, 50b/6, 57b/3, 66b/14
m.+ıga 157a/14
m.+nı 26a/5, 87a/6
ma'sūk (< Ar. *ma'sūk*) sevgili, sevilmiş
m. 50a/2, 54b/4, 61a/12, 85a/13
m.+dın 138a/5
m.+ga 159a/15
m.+ı 112b/1, 153a/7, 41a/9
m.+ıga 122a/11, 151a/5, 66b/10
m.+ımnı 26a/8
m.+ını 41a/6
m.+ı 12b/9
m.+ı 13a/11
m.+ı 13a/11, 146b/15
m.+ka 146b/10
m.+nı 111a/12, 136a/5, 153a/1, 54b/3, 54b/4, 88b/7

m.+nı 32b/1
ma'sūk-ı encüm: yıldızların sevdiği
m.-ı e. 50b/5
ma'sūklık (< Ar. *ma'sūk* + Tü.+*lık*) sevgililik, aşıklık
m. 4a/1
māt (< Far. *māt*) satranç oyununda yenilme
m. 138b/4
mātem (< Ar. *mātam*, *ma'tam*) yas, keder
m.+ga 128b/6
maflūb (< Ar. *maflūb*) istenilen, talep edilen
m. 153a/9, 169a/7, 77b/15, 85a/1, 87b/7
m.+ga 106b/1, 111a/9, 67a/9
m.+ı 1b/7
m.+ıga 144a/5, 146b/9, 8a/6, 9b/3
m.+ımnı 17a/14, 85b/3
m.+ını 141a/3
m.+ı 13a/15, 9a/1, 9b/10
m.+ındın 28a/11
m.+ı 159a/12, 22a/2
m.+nı 158b/13, 57a/12, 95b/13, 98b/1
m.+nı 30a/2
māye (< Far. *māya*) maya, öz, asıl, kaynak
m.+si 128a/15
māye-yi hayāt: hayatın özü, kaynağı
m.-yi h. 161a/9
māye-yi niyāz: yalvarma ve duanın özü, aslı
m.-yi n. 126a/5, 50b/7
māye-yi dālālet: sapkınlığın kaynağı
m.-yi d.+dın 65a/14
māye-yi hamıyyet: gayretin kaynağı
m.-yi h. 9b/1
maymūn (< Far. *maymūn*) maymun
m. 22b/10, 22b/12, 23a/6, 23a/7, 23a/9, 23b/7, 60a/8, 96a/11, 96a/15, 96a/9, 97a/11, 97a/15, 97b/15, 98a/10
m.+ga 96a/9
m.+lar 22b/11, 23a/1
m.+large 23a/4

m.+nı 23a/8, 23b/4, 23b/6, 60a/12, 98a/12, 23b/2

m.+nın 23a/8

mazbūt (< Ar. *maḏbūt*) ele geçirilmiş, zaptedilmiş

m. 57b/11, 164b/4, 164b/6, 41b/14

ma'zeret (< Ar. *ma'zirat*) özür, bahane

ma'zeret kıl-: bahane etmek

m. 41a/6

Mazharu'l-ʿAcāyib özel ad

M. 3a/12, 172a/7

mazlūm (< Ar. *mazlūm*) zulüm görmüş

m. 100a/1, 100a/10, 100a/15, 107b/12, 111b/11, 112a/1, 112a/12, 112b/8, 113a/9, 115a/10, 11a/15, 123b/10, 124a/8, 12a/11, 130a/8, 131b/2, 131b/4, 131b/5, 131b/8, 131b/9, 134a/12, 134a/5, 160a/9, 163b/13, 166a/6, 17b/7, 19b/1, 25b/4, 5b/4, 5b/5, 61b/8, 67a/7, 67a/8, 68b/1, 69a/7, 6b/5, 99a/1, 99b/15

m.+çe 105a/2

m.+dın 130a/12, 75a/3, 89a/11

m.+ge 134a/15

m.+lar 18a/4, 83b/2, 95a/12

m.+lardın 114a/3, 40a/9

m.+largā 136b/5

m.+larnı 125b/4, 67a/14, 68a/15, 87b/11, 88b/4

m.+larnı 166a/2

m.+nı 112a/5, 131b/2, 18a/3, 35b/14, 36a/2, 51b/7, 88b/13, 89a/7

mazlūm-ı bī-çāre: çaresiz, zavallı mazlum

m.-ı b. 35b/11

mazlūm-ı nā-tüvān: zayıf, kuvvetsiz mazlum

m.-ı n.+dur-men 108a/1

mazlūm-ı ra' nāy: güzel yüzlü mazlum

m.-ı r. 11a/13

mazlūme (< Ar. *mazlūma*) zulme uğrayan, zulüm gören kadın; kadın

m. 104b/15, 17b/12, 17b/8, 20a/12, 20b/13, 21a/3, 21a/7, 21b/10, 27b/5, 68b/9, 99a/7

m.+de 27b/1

m.+dın 99b/13

m.+dür 21b/10

m.+ni 100a/4, 74b/5

mazmūn (< Ar. *maḏmūn*) içerik, anlam

m. 160b/12

m.+da 27a/14

m.+ı 29a/8

ma'zūr (< Ar. *ma'zūr*) özürlü, özürlü olan

m. 77b/10

mebādā (< Far. *mabādā*) sakın, olmaya

m. 128b/14, 13a/15, 150b/15, 165a/6, 170b/5, 17b/13, 22a/3, 47b/6, 52a/1, 53a/10, 61a/14, 61b/1, 61b/4, 65a/10, 66b/8, 76a/5, 7a/6, 96b/1, 96b/9, 99b/10

meblağ (< Ar. *mablağ*) para, tutar

m. 88a/15

mecālīs (< Ar. *macālīs*) meclisler, toplantılar

m. 37b/8

meclis (< Ar. *maclīs*) meclis, bir mesele için biraraya gelmiş insan topluluğu

m. 124b/3, 3a/15, 50a/15, 87a/4, 49b/14, 50a/4, 121a/9

m.+dağı 137a/7

m.+de 141b/11, 162b/7, 81a/12, 81a/9

m.+deki 141b/5

m.+dın 155a/14, 48a/15, 80b/14

m.+ge 10b/4, 150a/3, 37b/14, 59a/15, 83a/11

m.+ide 136b/14, 63a/13

m.+idin 47a/14

m.+ige 12b/9, 42b/7, 43a/1, 68b/15

m.+iğā 80b/6

m.+inde 3a/8

m.+leride 59a/10

m.+ni 61b/4

meclis-i ʿālī: yüksek, büyük meclis

m. ʿā. 48a/1, 80b/1

meclis-i ʿıyş: yeme, içme, zevk meclisi

m.-i ʿı. 65a/7

meclis-i şehin-şāh: şahlar meclisi

m. ʿ. 34b/1

mecma' (< Ar. *macma'*) toplanmış, biraraya gelmiş

m.+da 16a/15

Mecnûn özel ad

M. 87b/7

M. 107a/3, 108a/13, 4a/1, 9b/8

M.+ındur 35b/6

M.+nı 9b/6

mecnûn (< Ar. *macnûn*) çıldırmış, deli, divane

mecnûn kıl-: mecnun etmek, divane etmek

m. k.-ıp 56a/12

mecnûn-ı kerem-i şâhî: padişahın iyiliğinin tutkunu, delisi

m.-ı k.-i ş. 44b/10

mecnûn-vâr (< Ar. *macnûn* + Far. *vâr*) mecnun gibi, divane gibi

m. 66b/6

mecrûh (< Ar. *macrûh*) yaralanmış, yaralı

m. 86b/15

medfûn (< Ar. *madfûn*) defnolunmuş, gömülmüş

m. 154b/13

medhûş (< Ar. *madhûş*) dehşete uğramış, şaşırılmış

m. 39b/11, 59b/9, 65b/10

medîd (< Ar. *madîd*) uzun zaman, pek çok zaman

m. 124b/15

Medînetü'l-Ḳa'riye özel ad

M. 142b/7

M.+de 143b/6

M.+din 144b/2

M.+ge 141a/1, 141a/3, 143b/8

M.+ğa 147a/1

M.+ni 141b/9

M.+ni 141b/13, 143b/8, 144a/7

M.+ye 144a/1

mefhûm (< Ar. *mathûm*) anlaşılmış, kavranmış

m. 160b/12, 172a/7, 37a/8, 39a/14

mefhûm bol-: anlaşılmak, kavranmak

m. b.-ğandur 154b/10

m. b.-sun 2b/15

meger (< Far. *magar*) meğer, halbuki, oysaki

m. 117b/6, 119b/7, 134b/2, 143b/13, 154a/8, 167a/6, 170a/5, 18a/4, 2a/14, 34b/5, 36a/11, 36b/5, 37b/4, 38a/15, 39a/9, 40a/13, 41b/10, 41b/4, 42b/9, 54b/6, 75b/14, 77b/4, 96a/2

meḥāzır (< Ar. *maḥāzır*) elde hazır bulunan mal, mülk, varlık

m. 128b/5

mehcûr (< Ar. *mahcûr*) terk olunmuş, uzaklaşmış, ayrılmış

m. 111b/4

mehî (< Far. *mah* + Far. *î*) bir ay

m. 156b/8, 161b/12, 166b/14, 32b/12, 43a/7, 47a/9

Mehnâz özel ad

M. 88b/10, 88b/14, 88b/7, 88b/9, 89a/1

M.+nı 88b/15, 89a/1, 89a/10, 89a/3

mekâbir (< Ar. *maḳâbir*) mezarlar, mezarlıklar

mekâbir-pîşe (< Ar. *maḳâbir* + Far. *pēša*) mezarıcı, türbedar

m. 87b/15

mekân (< Ar. *makân*) mekan, yer

m.+ge 148b/1

m.+ığa 110b/11

m.+ımnı 17a/11

m.+ını 1a/8

mekâyid (< Ar. *makā'id*) hileler, aldatmalar

mekâyid-i bisyâr: çok, fazla hile

m.-i b. 43a/2

mekîn (< Ar. *makîn*) bir yerde oturan veya bir makamı işgal eden kişi

m. 58a/15

mekkâr (< Ar. *makkâr*) hileci, düzenbaz, dolandırıcı

m. 24a/2, 36a/10, 46b/5

m.+ı 9a/15

m.+larını 39a/10

mekkâr-ı nâ-pâydar: kalıcı olmayan hilekâr

m.-ı n. 66a/13

mekkâre (< Ar. *makkâra*) hileci (kadın), çok

hile yapan, düzenbaz

m. 38b/2

mekkārılık (< Ar. *makkār* + Tü.+*lık*) hilekarlık

m. 24a/2, 88a/12

mekr (< Ar. *makr*) hile

m. 100a/1, 100a/9, 100b/8, 102a/11, 106b/5, 108a/4, 109a/2, 112b/3, 120a/15, 121b/7, 130a/12, 138a/11, 139a/5, 160a/13, 16b/10, 37b/3, 38a/8, 39a/1, 39a/13, 40b/1, 41b/2, 41b/3, 41b/4, 42a/9, 46b/5, 48b/15, 87b/11, 96b/4, 96b/5, 97a/10, 98b/3, 99a/4

m.+de 126b/11

m.+din 41b/3

m.+dürler 40a/12

m.+i 39b/6, 40a/5

m.+idin 101b/6, 39a/1, 39a/7, 39b/1, 73b/14

m.+in 40a/6

m.+ini 39a/13, 39a/9

m.+ni 112b/4, 130a/12, 40a/4

mekr kıla- hile yapmak

m. kı.-ıpdur 99b/15

mekr kıla al- > **mekr kılal-** hile yapabilmek

m. kı.-mağay 39a/15

mekr-i ğaddar: merhametsiz hile

m.-i ğ. 159a/7

mekr-i şārek: dişi kuşun hilesi

m.-i ş.+ni 106b/5

mekrī (< Ar. *makr* + Far. *ī*) bir hile

m. 39b/7

mekteb (< Ar. *maktab*) okul

m.+ğa 107a/2

mekteb-ḥāne (< Ar. *maktab* + Far. *ḥāna*) okul

m. 34a/2

mektüb (< Ar. *maktüb*) mektup, name, yazılmış şey

m. 160b/12

melāḥat (< Ar. *malāḥaʿ*) güzellik, yüz güzelliği

m.+de 121b/14

m.+i 121b/15

melālet (< Ar. *malālaʿ*) usanç, sıkıntı, dert, tasa

m. 160b/2

melāmet (< Ar. *malāmaʿ*) ayıplama, azarlama

m. 166a/10, 77b/14

m.+din 163a/12, 30b/13

melāmet kıla- ayıplamak, azarlamak

m. kı.-a başla-dılar 30b/12

m. kı.-dı 66a/11

m. kı.-ıp 56b/10

melāmetlik (< Ar. *malāmaʿ* + Tü.+*lik*) ayıplamak, azarlamak

m. 48b/1

melāyike (< Ar. *malāʿikaʿ*) melekler

m.+ler 70a/11

melek (< Ar. *malak*) melek

m. 80a/1

melekü'l-mevt (< Ar. *malak*, harf-i tarif *e*/+ Ar. *mavt*) ölüm meleği

m. 43b/6

melik (< Ar. *malik*) padişah, hükümdar

m.+ni 142a/7, 157b/2

melik-i memleket: ülkenin, memleketin padişahı

m.-i m. 101b/13

melike (< Ar. *malikaʿ*) hükümdar karısı, kadın hükümdar

m. 110b/3, 125a/12, 125a/4, 125a/9, 125b/7, 159b/10, 160a/12, 160a/13, 160a/8, 160b/15, 161a/14, 161a/2, 163b/12, 163b/15, 164a/1, 164a/14, 165a/3, 166a/4, 166a/9, 166b/8, 19a/4, 19a/6

m. 125b/5, 158a/14

m.+ge 164a/12, 164a/8

m.+ğa 125a/11

m.+ni 125a/14, 125a/6, 161a/1, 161a/8, 163b/11, 164a/7

m.+niñ 125a/7

melike-yi Rūmī: Rum padişahı

m.-yi R. 123b/1, 123b/11, 124b/8, 125a/1, 125b/11, 125b/13

m.-yi R.+ni 124b/9

mellāḥ (< Ar. *mallāḥ*) gemici, kaptan, denizci

m. 151b/6
m.+dın 151b/6
m.+lar 150b/13, 151b/7

memleket (< Ar. *mamlaka'*) ülke, devlet
m. 104b/3, 139b/2, 72b/14
m.+de 147b/6, 84a/15, 99a/7, 99b/7
m.+din 109a/7, 163a/14, 69b/3
m.+ge 114b/15, 116a/6, 117a/10, 138a/2, 75b/5, 87b/1
m.+idin 8b/6
m.+iğa 141a/4, 58a/11, 94b/12
m.+imiz 157b/8
m.+lerini 135b/14
m.+ni 100b/8, 114b/15, 119a/6, 163b/3, 24b/8, 25a/5, 84b/3, 87a/9, 96a/13

memnūn (< Ar. *mamnūn*) sevinçli, sevinmiş
m. 112b/7, 123a/12

memnūn bol-: sevinmek, memnun olmak
m. b.-dı 64a/6
m. b.-gıl 47b/5
m. b.-urnı 129a/1

me'mūr (< Ar. *ma'mūr*) bir işle vazifelendirilen kimse
me'mūr-ı mezmūm: yerilmiş memur
m.-ı z.+ıdur 1b/13

men (< ET *ben*) ben
m. 100a/10, 100a/12, 100b/6, 103b/11, 104b/13, 104b/7, 105b/9, 106a/1, 106a/3, 106a/5, 108a/8, 109a/11, 109a/12, 10b/7, 111b/13, 111b/15, 112a/1, 112a/15, 112a/3, 112a/4, 115a/11, 115a/14, 115b/2, 115b/5, 115b/6, 115b/7, 115b/9, 117b/12, 117b/15, 118a/12, 118a/5, 118b/2, 119b/10, 11a/3, 18b/11, 120a/9, 120b/5, 121b/3, 122b/1, 122b/2, 122b/9, 123a/7, 124a/1, 124a/12, 124a/4, 125b/10, 126a/8, 126a/9, 127a/10, 127b/15, 127b/5, 12a/14, 12a/5, 131b/10, 131b/6, 132a/5, 133a/7, 133b/7, 133b/8, 134b/14, 135a/7, 135b/1, 136b/11, 136b/15, 136b/3, 138b/15, 139a/1, 139a/3, 139b/8, 13a/10, 13a/12, 144b/9, 145a/11, 145a/13, 145a/9, 145b/11, 145b/12, 146a/11, 146a/7,

148a/5, 148b/13, 148b/8, 149b/14, 150a/10, 152a/8, 152b/7, 157a/12, 158a/14, 158a/15, 159b/10, 159b/9, 15b/6, 161a/13, 161a/3, 163a/1, 163a/7, 163b/14, 163b/9, 164a/15, 165a/3, 165a/5, 165b/10, 165b/11, 165b/13, 165b/8, 165b/9, 166a/7, 167a/9, 167b/13, 167b/14, 168b/12, 169b/12, 170a/15, 170a/2, 170a/4, 170b/5, 170b/8, 170b/10, 171a/15, 171a/7, 171a/8, 171b/13, 17b/13, 18b/4, 19b/6, 19b/8, 20b/12, 21b/10, 24b/8, 25a/9, 25b/12, 26b/15, 27a/11, 27b/7, 28b/8, 2a/15, 31a/14, 31b/6, 32a/1, 32a/12, 32b/8, 33a/13, 33a/5, 34a/14, 35a/11, 35a/15, 35a/2, 35b/11, 35b/14, 35b/4, 35b/6, 35b/7, 36b/14, 37a/2, 37b/10, 38a/4, 38a/5, 39b/13, 40a/1, 40a/4, 41a/15, 41b/1, 42a/11, 42a/4, 42a/6, 42b/6, 44a/3, 45a/15, 46a/6, 46b/10, 47a/3, 47a/4, 47a/5, 48a/12, 48a/14, 49a/13, 49b/3, 49b/7, 52a/2, 52a/4, 52b/10, 52b/2, 52b/9, 53a/10, 53a/11, 53a/3, 53b/13, 54b/10, 54b/7, 55a/3, 56b/10, 56b/14, 5b/6, 62b/1, 64a/12, 65b/14, 66b/1, 66b/3, 68b/14, 70b/14, 70b/8, 71b/8, 72a/9, 73a/2, 73a/4, 73a/6, 73a/8, 74b/11, 75a/1, 75b/11, 75b/12, 75b/13, 75b/8, 76b/14, 76b/7, 77a/4, 77a/5, 77a/6, 80a/13, 85b/2, 85b/6, 86b/4, 87b/11, 89a/2, 8a/15, 8b/11, 8b/4, 90b/2, 91a/8, 92a/11, 92a/13, 92b/1, 93a/3, 94a/8, 95a/10, 97b/13, 97b/5, 98a/1, 98a/11, 99b/4

m.+din 111b/9

m.+dür 106a/3

m.+dür-men 50a/6, 53a/1

m.+i 132a/9

men' (< Ar. *man'*) durdurma, engelleme

men' kıl-: engellemek, durdurmak

m. k.-dı 23b/5

m. k.-dılar 148b/10

m. k.-ıp 64a/4

m. k.-ıp erdi 42b/4

m. k.-mağdın 17a/15

m. k.-masun 78b/12

m. k.-salar 163a/10

m. k.-ursizler 29a/8

menāfi' (< Ar. *manāfi'*) menfaatler, çıkarlar

m. 10a/4

menākīb (< Ar. *manākīb*) menkabeler, övünelecek vasıflar

m.+ı 141b/2

menāl (< Ar. *manāl*) nail olunan, sahip olunan, ele geçirilen şey

m. 37b/12, 37b/6, 82a/3, 88a/2

m.+din 6b/11

m.+ı 114a/12, 149b/8, 78a/3,

m.+imizni 88a/6

m.+iniñ 87b/14

m.+iñizlergä 144b/9

m.+larıdın 147b/4

m.+ni 109a/5, 149b/12, 88a/3

menbaʿ (< Ar. *manbaʿ*) kaynak, pınar

menbaʿ -ı biniş: görüş, görme kaynağı

m.-ı b. 149b/1

menbaʿ -ı maʿ ānet: yardım kaynağı

m.-ı m. 94a/7

mende (< *men+de*) bende

m. 103b/4, 115b/12, 156a/14, 160b/3, 160b/7, 44a/14, 52b/7, 53b/1

mendin (< *men+din*) benden

m.106a/8, 115b/2, 115b/6, 115b/7, 115b/9, 131a/8, 134b/6, 136b/13, 154b/4, 154b/6, 156b/15, 159a/4, 161a/7, 166a/4, 169a/6, 17a/10, 19a/2, 19b/6, 20a/9, 26a/9, 27b/12, 27b/4, 35a/12, 45b/1, 50b/11, 52b/10, 64a/11, 85b/6, 86a/8, 90b/2, 97a/14, 98b/8, 99a/5

menfaʿ at (< Ar. *manfaʿat*) fayda, çıkar

m. 168b/1

m.+dın 120b/11

m.+ler 146b/8

m.+leri 32b/5

menfaʿ at bol-: faydalı, kârlı olmak

m. b.-ğay 78b/5

meni (< *men+i*) beni

m. 100a/12, 100a/3, 100a/5, 100a/7, 100a/9, 100b/3, 101a/4, 104b/7, 107b/12, 108a/2, 108a/3, 10b/7, 113a/7, 115a/12, 115a/15, 115b/12, 117b/14, 117b/4, 118a/13, 118b/1, 119b/5, 11a/13, 11a/8, 11b/13, 11b/14, 11b/2, 120a/10, 122a/10, 122a/15, 123a/1, 123a/7, 124a/3,

124a/4, 129a/10, 129a/8, 129a/9, 130a/7, 133a/6, 133a/9, 133b/6, 133b/7, 134b/2, 134b/3, 135a/12, 136b/6, 137b/10, 137b/8, 142a/6, 143b/15, 146a/11, 146b/13, 150a/9, 151a/2, 152a/4, 155a/10, 155a/2, 156a/14, 156a/6, 156b/13, 157b/6, 159a/7, 159b/13, 159b/14, 15b/1, 161a/14, 161a/2, 161b/1, 164a/12, 164a/13, 164b/2, 165a/3, 165a/5, 165b/5, 169b/8, 17a/10, 17b/1, 18b/12, 19a/11, 19a/13, 19a/7, 19b/7, 20b/13, 24a/2, 25a/12, 25a/2, 25a/4, 25b/11, 25b/7, 27a/4, 27a/6, 29a/13, 29a/14, 29a/8, 31b/7, 34b/11, 35a/14, 35b/6, 36b/15, 36b/5, 37a/5, 39b/12, 40a/3, 42a/5, 44a/4, 45a/15, 45b/2, 45b/3, 46b/7, 48a/14, 49a/1, 49b/13, 49b/15, 50a/2, 50a/3, 50a/4, 50a/5, 50a/6, 50b/8, 51a/10, 51a/14, 51a/9, 51b/2, 51b/6, 52a/5, 52b/12, 52b/13, 53a/13, 53a/7, 55b/8, 56a/12, 56a/4, 56b/12, 56b/4, 57b/10, 62a/14, 62a/15, 62b/2, 63b/8, 65a/11, 65b/14, 67a/1, 67a/10, 68b/13, 68b/6, 69a/7, 69b/10, 6b/2, 70b/4, 70b/6, 70b/9, 71a/11, 71a/12, 71a/9, 72a/5, 72b/13, 72b/3, 73a/4, 73a/6, 74b/14, 77b/11, 77b/13, 77b/4, 82b/11, 85b/13, 85b/7, 8a/6, 8b/9, 90b/1, 91b/15, 93a/5, 95a/10, 95a/12, 96a/13, 96a/2, 97a/3, 97a/7, 97b/14, 98a/10, 98a/12, 99a/11, 99a/12, 99b/10, 99b/5, 99b/6, 9a/10

meniñ (< *men+iñ*) benim

m. 106b/12, 106b/13, 108a/10, 111b/12, 113b/1, 113b/6, 115a/11, 120a/7, 122a/10, 123a/1, 129b/6, 137a/15, 138b/4, 142b/4, 146a/12, 152a/3, 154a/13, 154b/3, 154b/6, 155a/1, 155a/10, 156b/12, 158a/1, 159b/10, 159b/12, 159b/14, 15b/3, 160a/1, 161a/10, 161a/3, 162a/6, 163b/13, 163b/7, 164a/9, 165b/11, 165b/5, 166a/15, 167b/12, 168a/9, 168b/10, 169a/5, 169b/3, 16a/13, 171a/9, 171b/13, 17a/1, 20b/11, 20b/12, 25a/7, 25a/9, 26a/6, 27b/3, 28a/10, 2a/3, 31b/9, 32a/11, 32a/8, 32b/4, 32b/9, 35a/14, 35b/11, 35b/12, 35b/15, 35b/9, 36b/9, 37b/11, 38a/1, 38a/2, 43b/10, 45a/11, 45b/11, 47a/4, 48b/14, 4a/8, 51b/5, 51b/7, 52a/1, 53b/6, 54b/15, 54b/8, 65a/9, 66b/1, 67a/9, 72b/14, 74a/5, 80a/5, 81a/15, 85b/3, 87a/11, 88b/4, 93a/8, 99a/11, 99a/9, 9b/3

menşüb (< Ar. *mansüb*) mensup, bir şeyle ilgisi bulunan

m.+ını 94b/12

menzil (< Ar. *manzil*) yerleşecek yer, konak yeri

m. 110b/11, 117a/11, 136b/2, 171a/4, 17a/11, 26b/2, 68a/2, 92b/15, 171b/8

m.+de 26a/15

m.+din 31a/10

m.+ığa 86b/13

m.+i 156b/14, 161b/10

m.+idin 35a/10, 3b/11

m.+ige 127b/11, 12a/6, 35a/4, 38a/7, 6a/3, 93a/11

m.+ığa 113a/7, 153b/7, 47b/9

m.+imge 35a/3

m.+imğa 35b/4

m.+ingğa 138b/13

menzil-gāh (< Ar. *manzil* + Far. *gāh*) menzil yeri, konak

m.+ıdur 96a/12

merāhil (< Ar. *marāhil*) mesafeler

m. 68a/2

m.+ni 117a/11, 26b/2

merātīb (< Ar. *marātīb*) rütbelere, dereceler

m. 16b/14, 45b/7

mercān (< Ar. *marcān*) mercan

m. 53b/2

mercān-ı cenūbī: güney mercanı

m.-ı c. 158a/9

merd (< Far. *pard*) yiğit, adam, er

m. 110b/12, 12a/2, 146a/2, 150a/4, 18a/14, 28b/1, 81b/13, 8b/11

m.+ler 70b/4

m.+ni 109b/13

merd-i bigāne: ilgisiz, yabancı adam

m.-i b. 121a/9

merd-i dilāver: yürekli adam

m.-i d. 18b/8

merd-i ġarībī: zavallı adam

m.-i ġ.+dür-men 170a/3

merd-i nā-murād: muratsız adam

m.-i n. 127b/15

merd-i şāhib-hāl: hal sahibi adam

m.-i ş. 150b/7

merdān (< Far. *pardān*) erkekler, insanlar

m.+nı 110b/12

merdāne (< Far. *pardāna*) erkeğe yakışacak yolda, mertçe

m. 105a/3, 18a/13, 81b/13

merdī (< Far. *pard* + Far. *ī*) bir mert

m. 71a/11

merdlik (< Far. *pard* + Tü.+*lik*) mertlik, adamlık, erkeklik

m.+ini 56b/8

m.+ni 111a/6

merdūd (< Ar. *pardūd*) reddolunmuş, kovulmuş, geri çevrilmiş

m.+dur 38a/14

merdūm (< Far. *pardum*) adam, insan

merdūm-i hūş-mend-i şūr-engiz: kavga çıkaran akıllı adam

m.-i h.-i ş. 120a/15

merdūm-i maħalle: mahalle insanları, mahalle halkı

m.-i m. 39b/10

merdūmlık (< Far. *pardum* + Tü.+*lık*) adamlık, insanlık krş. **merdūmlık**

m. 44a/15

merdūmlık (< Far. *pardum* + Tü.+*lık*) adamlık, insanlık krş. **merdūmlık**

m. 44a/15

mergī (< Far. *marģī*) ölüm

m.+dür 43b/6

mergūb (< Ar. *marģūb*) rağbet edilmiş, beğenilmiş

m. 33b/2, 89b/15

mergūb-ı bī-ġış: rağbet edilen temiz, kirlerden azad edilen şey

m. 95a/6

mergūblık (< Ar. *marģūb* + Tü.+*lık*) beğenilmişlik

m.+ını 141b/10

merg-zār (< Far. *marģ-zār*) çayır, çimen, yeşillik

m.+da 169b/5

m.+dın 170b/6

m.+ğa 170a/8

m.+ge 169b/4
m.+ıge 169b/14
m.+ıga 170b/3
m.+ını 170a/3
merğ-zār-ı hoş: güzel, hoş yeşillik, bahçe
m.-i h. 96a/7
merğ-zār-ı hoş-büy: güzel kokulu yeşillik, bahçe
m.-i h. 126b/4
merğ-zārī (< Far. *marğ-zār* + Far. *ī*) bir yeşillik, bir bahçe
m. 169b/3
merḥabā (< Ar. *marḥabā*) merhaba
m. 131b/13
merḥamet (< Ar. *marḥamaʿ*) acıma, esirgeme
m. 151b/9
m.+i 58b/1
m.+ler 153a/4
merḥamet-i ḥusrevāne: padişahlığa yakışır merhamet
m.-i h.+ler 87b/5
merhem (< Ar. *marham*) merhem, ilaç
m. 17a/10, 23a/14, 86b/15, 87a/1
m.+ler 94b/5
merhem-pezīr (< Ar. *marham-pazīr*) tedaviye uygun
m. 13a/6
merḥūm (< Ar. *marḥūm*) ölü
m.+larını 166a/2
merḥūm bol-: ölmek
m. b.-urlar 95a/12
merkeb (< Ar. *markab*) binilecek şey, binek
m.+dür 110b/14
Merrīḥ (< Ar. *mirrīḥ* > *merriḥ*) Mars gezegeni
M. 10b/8, 69a/15
M.+ni 162b/2
mersūm (< Ar. *marsūm*) resmolunmuş, yazılmış, çizilmiş
mersūm-ı ni'am-ı şehen-şāhī: padişahın nimetlerinin resmi
m.-i n.-i ş. 44b/10

mertebe (< Ar. *martabaʿ*) derece, rütbe
m. 11a/8, 96b/11
m.+de 24b/13, 79a/12, 94a/4, 94a/5, 94b/15, 95b/10
m.+din 132a/7
m.+ge 106a/5, 119a/10, 128b/7, 12b/1, 132a/3, 14a/15, 52b/12
m.+ni 132a/4, 158a/9
m.+si 61b/6
m.+sige 127b/8, 79b/10
m.+sini 72a/11, 87b/4, 94a/4, 9b/13
mertebe-yi enbiyālīk: enbiyalık mertebesi, derecesi
m.-yi e.+ni 132a/1
mertebe-yi evliyāullāh: evliyaullah mertebesi
m.-yi e.+dur 132a/2
mertebelik (< Ar. *martabaʿ* + Tü.+*lik*) mertebeli
m. 69a/15
mervārīd (< Far. *marvārīd*) inci
m. 158a/4, 53b/3
m.+ni 158a/9
mesāfet (< Ar. *masāfaʿ*) mesafe, yolculuk
m.+dür 51b/3
meşālīh (< Ar. *maşālīḥ*) işler
m. 32a/2
mesāyil (< Ar. *masāʿil*) meseleler
mesāyil-i zarūriyye: zorunlu meseleler
m.-i z.+ni 34a/5
mescid (< Ar. *mascid*) mescit, ibadethane
m.+din 67b/13
m.+ge 150b/1
mesdūd (< Ar. *masdūd*) kapanmış, kapalı
m. 170a/1
meşel (< Ar. *maşal*) kıssa, terbiye ve ahlaka yararlı hikâye
m. 76a/7
m.+ni 156a/5
meşelâ (*maşalâ* < Ar. *maşalen*) misal olarak, şunun gibi, söz gelişi
m. 9b/13

mes'ele (< Ar. *mas'ala*) mesele, mevzu

m. 110b/12, 56a/6

m.+ge 110b/7

m.+lerdin 110b/8

m.+lerni 110b/9

m.+m 154a/13, 56a/4

mes'ele-yi mü'tala'a: incelenen mesele, mevzu

m.-yi m. 129b/9

mesh (< Ar. *maṣḥ*) şeklini değiştirip çirkin hale getirme

m. 129b/13

mesîḥ (< Ar. *masîḥ*) ceza olarak Allah tarafından şekli değiştirilip çirkinleştirilmiş, (kimse)

m. 16a/11, 16b/3

mesîḥ-şüret (< Ar. *masîḥ-şüret*) hayvan suretinde, görüntüsünde, çirkinleştirilme

mesîḥ-şüret bol-: hayvan suretinde, görüntüsünde olmak, çirkinleşmek

m. b.-dılar 16a/11

m. b.-updur 16b/3

mesîḥ-şüret kıl-: hayvan suretinde, görüntüsünde yaratmak, çirkinleştirilmek

m.-i ş. k.-ğandur 16a/6

meslûb (< Ar. *maslûb*) alınmış, giderilmiş

meslûb kıl-: alınmak, giderilmek

m. k.-ıpdur 76b/12

mest (< Far. *maṣṭ*) sarhoş

m. 106b/7, 120b/3, 120b/9, 48a/2, 65b/11

m.+ni 127b/2

mestâne (< Far. *maṣṭāna*) sarhoşa yakışacak şekilde, sarhoşça

mestâne-çeşmî (< Far. *maṣṭāna-çaşm* + Far. *î*) baygın bakışlı

m. 18b/15

mestlik (< Far. *maṣṭ* + Tü.+*lik*) sarhoşluk

m. 10a/12, 61b/4, 94b/2

m.+ni 128b/3

meşakkât (< Ar. *maṣākka'*) zahmet, sıkıntı

m. 144a/5, 148a/12

m.+ge 129a/8

m.+lar 39b/1, 44b/9, 86b/5, 86b/14

m.+lardın 162a/15

m.+ları 26a/11

m.+larıdın 13b/9

m.+larını 152a/12, 155b/13, 87b/12, 33a/11

m.+nı 146b/12, 155b/13

meş'al (< Ar. *maṣ'al*, *miṣ'al*) ucunda alev çıkarak yanan bir madde bulunan değnek, sopa krş. **meş'ale**

m. 65a/3

meş'ale (< Ar. *maṣ'ala'*, *miṣ'ala'*) ucunda alev çıkarak yanan bir madde bulunan değnek, sopa krş. **meş'al**

m. 122a/5

m.+si 41b/4

meş'ale-şîfat (< Ar. *maṣ'ala'*, *miṣ'ala'* - *şîfat*) meşale gibi

m. 41b/5

meşşâta (< Ar. *meşşâta*) eskiden gelinleri giydirip süsleyen, düğün evleri için süsler hazırlayan kadın

m.+sıge 141b/15

meşgûl (< Ar. *maṣgûl*) meşgul, bir işle uğraşan

m. 165a/9

m.+dür 48a/7

m.+dürler 30b/15, 59b/14

m.+sen 130a/5

meşgûl bol-: meşgul olmak, bir işle uğraşmak

m. b.-a-sen 62b/1

m. b.-adur-miz 80b/2

m. b.-alı 86b/7

m. b.-asın 17b/1

m. b.-ay 165b/14, 75a/1

m. b.-dı 107b/11, 113a/9, 172a/2, 42b/13, 64a/4, 93a/10, 94b/2, 99a/2

m. b.-dılar 23a/6, 23b/10

m. b.-ğandur 20a/13

m. b.-mağnı 102b/15

m. b.-salar 102a/3

m. b.-sam 17b/13

m. b.-sun 120b/2

m. b.-up 133b/6, 62a/7, 62a/8

m. b.-up êrdi 102a/6

m. b.-up-sen 38b/9

m. b.-updur-men 152a/8

m. b.-ur êrdi 88b/8

meşgûl kıl-: meşgul etmek, oyalamak

m. k.-ıp 2b/3, 2b/5

meşgüllük (< Ar. *maşgūl* + Tü.+*luk*)
meşgüllük, kendini tamamen bir şeye adama

m. 133b/1

Meşhed özel ad

M.+de 108b/2

M.+din 108b/3

meşhūn (< Ar. *maşhūn*) doldurulmuş, dolu

m. 154b/13

meşhūr (< Ar. *maşhūr*) tanınmış, şöhretli

m. 109a/6, 144a/7, 76a/14, 76a/7

m.+dur 141b/2

meşhūr bol-: meşhur olmak

m. b.-dı 109b/3, 125a/11, 168a/4

meşhūr kıl-: meşhur etmek

m. k.-dı 125a/11

m. k.-ğıl 150a/3

meşveret (< Ar. *maşvara*) danışma

m. 2a/6, 54a/3

m.+ni 45a/10

meşveret kıl-: danışmak

m. k.-dı 170b/13

m. k.-gay-sen 2a/4

m. k.-ıp êrdiler 45a/5

m. k.-sa 150a/6

meşveretlik (< Ar. *maşvara* + Tü.+*lik*)
danışmalık

m. 45a/10, 45b/11

metā (< Ar. *matā*) mal, sermaye, elde edilen varlık

m. 115a/6, 47b/11, 53b/1, 78b/11

m.+ımnı 146a/7

m.+ını 113b/14

m.+ıñ 115a/7

m.+lardın 144b/12

m.+larnı 150b/12, 47b/10, 9a/11

m.+nı 144b/13, 31b/13, 26a/5

mevād (< Ar. *mavādd*) nesneler, maddeler, cisimler

m.+ım 131b/6

mevāl (< Ar. *mavāl*)

m.+ini 49b/9

mevcūdāt (< Ar. *mavcūd* + çoğul eki *-āt* ile *mavcūdāt*) var olan her şey, varlıklar

m.+nı 64b/8

mev'ize (< Ar. *mav'izā*) öğüt

m.+ler 2a/10

mevķūf (< Ar. *mavķūf*) vakfedilmiş, ait

m. 121a/6, 165b/6, 17a/5, 3a/6

mevlūd (< Ar. *mavlūd*) doğum, doğum zamanı

m. 24b/15

mevşūf (< Ar. *mavşūf*) vasıflanmış, tanımlanmış

m. 162b/5, 163b/12, 36a/15

mevt (< Ar. *mavt*) ölüm

m. 43b/6

mevtī (< Ar. *mavt* + nispet eki *ī*) ölüm hali

m.+dür 43b/5

meydān (< Ar. *maydān*) yarışma veya karşılaşma yeri

m.+ıda 3b/11, 43b/12

meyhāne (< Far. *may-hāna*) meyhane

m.+ğa 67b/13

meyl (< Ar. *mayl*) sevme, yönelme

m. 163a/10

m.+i 156a/4

meyl kıl-: sevmek, yönelmek

m. k.-dı 108a/13, 122b/14, 3b/12, 93a/12

m. k.-dılar 26b/8

m. k.-ıp 17a/8, 26b/5

m. k.-ma 137a/13

m. k.-masalar êrdi 55b/4

m. k.-salar 137a/6

m. k.-ur 121b/11, 121b/12, 121b/13

m. k.-ur mu 121b/11

meymūn (< Ar. *maymūn*) bereketli, uğurlu

m. 43a/4

Meymūne özel ad

M. 2b/8, 3b/10, 3b/15, 4a/2, 4a/4, , 4b/2, , 5b/5, 87b/12, 88a/12, 88a/4, 88a/9

M.+ge 3b/14, , 87b/13

M.+ğa 88a/4

M.+ni, 3b/12, 88a/11, 88a/3, 88b/1

M.+niñ 87b/15

me'yūs (< Ar. *ma'yūs*) yeise düşmüş, ümidi kesilmiş

m. 153b/5, 8a/4, 48b/11, 67b/15

mezār (< Ar. *mazār*) mezar

m.+ge 88a/9

m.+ğa 127a/8

mezemmet (< Ar. *mazamma'*) kınama, yerme

m.+de 78a/1

mezheb (< Ar. *mazhab*) mezhep, gidilen, tutulan yol

m.+ide 29a/14, 29a/7

m.+leride 31b/10

mezheb-i ışk: aşk yolu, aşk mezhebi

m.-i 'ı.+da 79b/12

mez-kūr (< Ar. *mazkūr*) anılmış, adı geçmiş

m.+dur 45b/8

mezra'a (< Ar. *mazra'a'*) ekilecek yer, tarla

m.+da 154a/1

mıknatıs (< Ar. *mıknatıs*) demir ve benzeri madenleri çekmek hassası bulunan demir çubuk

m. 158a/12

Mışır özel ad

M.+ığa 60a/1

mızrāb (< Ar. *mıdrāb*) telli çalgıları çalmaya yarayan ağaç, kemik, maden veya kiraz ağacından yapılan alet

mızrāb kıl-: mızrab yapmak

m. k.-ıp 57b/3

micmere (< Ar. *micmara*) tütsü kabı, buhurdân

m.+side 138a/13

mi'de (< Ar. *mi'da'*) mide

m.+ge 10a/7

m.+ni 24b/11, 76b/11

mihmān (< Far. *mihmān*) misafir, konuk

m. 168b/10, 39b/12, 39b/13, 51b/1

m.+ı 131b/3

m.+ını 83b/4

m.+large 21b/2

m.+nı 91a/1

mihmān kıl-: konuk etmek, misafir olarak ağırlamak

m. k.-adur 39b/12

m. k.-adur-men 97b/10

m. k.-ay 168b/12

m. k.-dı 162b/6, 21b/1, 70b/4

m. k.-ğalı 16a/1

m. k.-ğanı 50b/4

m. k.-ğay 50b/14

m. k.-ıpdur 51b/1

m. k.-mağ 39b/2

m. k.-sağ 151a/14

m. k.-ur-men 97b/12

m.+lar k.-ğıl 39b/3

mihmān-dārlik (< Far. *mihmān-dār* + Tü.+*lık*) misafir ağırlama hali

m. 140a/10, 51a/1

m.+ığa 52a/2

m.+ını 51a/1

m.+lar 153a/1

mihmān-dārlik kıl-: misafir ağırlamak

m. k.-dı 16a/2

mihmān-hāne (< Far. *mihmān-hāna*) misafirhane, misafir evi

m.+sidin 139b/3

mihmānlik (< Far. *mihmān* + Tü.+*lık*) misafirlik

m. 140a/9

mihnet (< Ar. *mihna'*) mihnet, sıkıntı

m. 146b/12, 147b/3, 152a/12, 155b/13, 33a/11, 34b/4, 44a/6, 44b/9, 73b/11, 86b/14, 73b/10

m.+din 34b/3

m.+ini 155b/12

m.+ler 149a/4

mihnet-i rüzgār: zamanın verdiği sıkıntı

m.-i r. 156b/2

mihnet-kār (< Ar. *mihna'* + Far. *kār*) sıkıntılı, mihnetli

m.+da 129a/9

mihnet-keşide (< Ar. *mihna'* + Far. *kaşida*) mihnet, sıkıntı çekilmiş

m.+ge 164a/13

mih (< Far. *mih*) 1. sevgi

m. 10b/1, 13b/3, 159a/14, 77a/11, 9b/11, 13a/15, 16a/2
m.+din 86a/11
m.+i 153b/10
m.+iñ 35b/9
m.+ni 155b/10, 155b/14
mihr-i ferzend: çocuk sevgisi
m.-i f. 112b/15
2. güneş
mihr-i rûz-efzûn: gündüzün parlaklığını arttıran güneş
m.-i r.+ıñdın 35b/8
mihr-bân (< Far. *mihr-bân*) şefkatli, merhametli, güler yüzlü
mihr-bân-ı şefik: şefkatli ve sevgi dolu kişi
m.-ı ş. 26a/6
mihr-bânlık (< Far. *mihr-bân*+ Tü.+lık) şefkatli, merhametli
m.+lar 53a/14
mihr-endîşe (< Far. *mihr* + Far. *andêşa*) merhametli, iyi düşünceli
m. 28b/4
Mihrez özel ad, Cin padişahı
m. 168a/14
mihter (< Far. *mihtar*) büyük
m. 160b/7, 46a/3
Mikâ'il özel ad
M. 79a/1
M.+dür-men 70b/14
miḳdâr (< Ar. *miḳdâr*) bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu
m. 128a/8, 136b/11, 139b/11, 143a/12, 143a/4, 143a/6, 146b/12, 147b/12, 155a/7, 166b/8, 169b/14, 169b/6, 169b/9, 28b/12, 42a/7, 48b/2, 50a/13, 55a/14, 78b/14, 103a/4, 140a/10, 152b/14
miḳrâz (< Ar. *miḳrâd*) makas
m.+ı 83b/10, 83b/13, 120b/7
mîl (< Ar. *mîl*) mil, yollardaki mesafeyi ölçmek için dikilen nişan
m. 28a/4
min- (< MK *mûn*- < ET *bin*-) binmek

m.-ip 77b/9, 109b/9, 135b/14, 170a/12
minâre (< Ar. *minâra'*) minare
m.+sidin 106b/3
minber (< Ar. *minbar*) minber, camilerde hutbe okunan yer
m.+ige 121a/11
minḳâr (< Ar. *minḳâr*) gaga
m.+ıda 168a/2
miñ (< ET *biñ*) bin
m. 4a/13, 118b/3, 11b/14, 131b/12, 136b/12, 139a/11, 140a/7, 143a/5, 152a/13, 167b/9, 25b/2, 29a/11, 34b/4, 39a/8, 45b/7, 4a/4, 4a/5, 4a/6, 4a/7, 52a/6, 52a/7, 5a/7, 70b/2, 71b/10, 71b/11, 71b/13, 72a/4, 74a/4, 7a/4
m.+ni 52a/6
miñ beş yüz bin beş yüz
m. 150a/12
minnet (< Ar. *minna'*) görülen iyiliğe teşekkürde bulunma
m. 12a/10
minnet-i bî-nihâyet: sonsuz minnet
m.-i b. 1b/9
mîrâş (< Ar. *mîrâş*) miras
m. 143a/1, 155a/12
m.+dur 96a/14
m.+larımızı 143a/2
m.+larını 143a/15
mîrâş-ḥor (< Ar. *mîrâş* +Far. *ḥār* > *ḥōr*) miras yiyen
m.+lar 143b/7
Mirzâ özel ad
M. 59b/3
mis (< Far. *mis*) bakır
m. 147b/11, 148a/4
misâfir (< Ar. *musâfir*) 1. misafir
m. 21b/1, 39b/3
2. sefere giden, yolcu
m. 148b/6, 152a/15
misâfir bol-: yolcu olmak
m. b.-ğan 26a/4
m. b.-ğanları 147a/5

m. b.-up 150b/11, 131a/10
misāfir kıl-: yolcu etmek, yolculamak
m. k.-dı 68a/1
misāfirçilik (< Ar. *musāfir* + Tü.+çilik) sefere gitme, yolculuk yapma
m. 6b/14
m.+ni 69a/3
misāfiretçilik (< Ar. *musāfirat* + Tü.+çilik) yolculuk
m. 131a/13
misāfirlık (< Ar. *musāfir* + Tü.+lık) yolculuk krş. **misāfirlık**
m.+nı 72b/15
misāfirlık (< Ar. *musāfir* + Tü.+lik) yolculuk krş. **misāfirlık**
m.+ni 13b/12
misās (< Ar. *misās*) dokunma, karşılıklı temas, el sürme
m.+ide 40b/11
m.+idin 40b/5
miskīn (< Ar. *miskīn*) aciz, zavallı
m. 123a/1, 159b/2, 160a/8, 17b/1, 41b/1, 46b/6, 86a/11, 88a/5
m.+ge 31b/15
m.+ler 67b/1
mişl (< Ar. *mişl*) eş, benzer
misl-i çobān: çoban benzeri, çobana benzer
m.+dur 58b/3
mīve (< Far. *mīva*) meyve, yemiş
m. 136a/13, 141a/12, 43b/13, 44b/13, 44b/7, 46a/14, 46a/6, 46b/11
m.+leri 46a/10, 46a/13
m.+ni 44b/13, 45a/1, 46a/12, 46a/15, 46a/9, 46b/1, 46b/12, 46b/9
m.+si 117a/2
m.+sini 43a/10, 44b/15
mīve-yi hayāt: hayat meyvesi
m.-yi h.+dın 44b/9
miyāncı (< Far. *miyān* + Tü.+cı) ortacı
m. 40b/11
mizāc (< Ar. *mizāc*) mizac, huy, tabiat
m. 133b/7, 146a/1, 98b/10, 98b/4, 76b/10

m.+da 70a/7
m.+ı 23a/2, 24b/10
m.+ığa 2b/2, 35a/12
m.+ını 24b/11
m.+ıı 25b/9
mizāc-ı ‘aziz: aziz, değerli huy
m.-ı ‘a.+i 76b/11
mizāc-ı muhālif: muhalif mizac
m.-ı m.+ni 10a/7
mu‘āf (< Ar. *mu‘āf*) affedilmiş, bağışlanmış
mu‘āf kıl-: affedilmek, bağışlanmak
m. k.-masa 157a/8
mu‘aḥḥar (< Ar. *mu‘aḥḥar*) sonra, sonraki, sonraya bırakılmış
m.+dur 33b/14
mu‘āmele (< Ar. *mu‘āmala*) davranış, davranma, uygulama
m.+ge 157b/7
mu‘āraza (< Ar. *mu‘āraza*) birbirine karşı gelme, muhalefet
mu‘āraza kıl-: muhalefet etmek
mu‘āraza kıla al- : muhalefet edebilmek
m. k.-a a.-gay 44b/11
mu‘arrā (< Ar. *mu‘arrā*) çıplak, soyulmuş
m. 154b/8
mu‘āṣaḥa (< Ar. *mu‘āṣaḥa*) sevişme, aşıktaşlık
m. 122a/2
mu‘āyene (< Ar. *mu‘āyana*) açıkça görme, gözden geçirme
m. 24b/14, 31b/3, 33b/3, 40a/10, 40a/9
mu‘āyene kıl-: açıkça görmek, gözden geçirmek
m. k.-dı 43a/2
m. k.-ğanım 166a/8
m. k.-gay-men 85b/3
m. k.-ıp 6b/13
m. k.-urlar 33a/8
mu‘aẓẓam (< Ar. *mu‘aẓẓam*) kocaman, çok büyük
m. 82b/15
Mu‘aẓẓam Şāh özel ad

M. 106b/15

mūcib (< Ar. *mūcib*) sebep, vesile
m.+i 169a/5, 22a/11

mūcib-i ferāḡat: vazgeçme sebebi
m.-i f. 157a/13

mūcib-i hāmūşlık: susukunluk sebebi
m.-i h. 35b/5

mūcib-i rakḡāşlık: dansçılık sebebi
m.-i r.+nı 80a/10

mūcib-i te'ennī: düşünceli hareket etme sebebi
m.-i t. 45a/2

mūcib-i şādī: mutluluk sebebi
m.-i ş. 101b/4

mūcib-i za'f-ı pīrlık: yaşlılıktaki zayıflığın sebebi
m.-i z.-ı p.+dur 156b/1

muḡannī (< Ar. *muḡannī*) şarkıcı
m. 137a/8, 137b/9, 65b/15, 66a/2, 66a/4
m.+din 137a/14
m.+ğa 58a/4
m.+ler 137a/4, 58b/7
m.+lerni 58b/10

muḡtenem (< Ar. *muḡtanam*) ganimet olarak alınmış
m. 1a/3, 1a/8

muḡabbet (< Ar. *maḡabba'*) sevgi, muhabbet
m. 107a/3, 116b/12, 121b/15, 16b/13, 16b/15, 22b/15, 36a/13, 3b/15, 65a/8, 85a/12, 9b/11
m.+din 13a/15
m.+ge 47a/2
m.+i 107b/9, 10b/1, 13b/5, 147b/5, 152a/2, 159a/14, 163b/8, 20b/1
m.+ige 91a/10
m.+im 22a/14, 75b/5
m.+iñ 152a/2
m.+iñde 28b/5
m.+ler 22a/15
m.+leri 106a/15, 13b/3, 50a/13, 95b/3
m.+leriga 106b/1

m.+ni 15b/8, 15b/9, 77a/11, 16a/2

muḡabbet-i dū-cihānī: iki cihan muhabbeti, sevgisi
m.-i d. 91b/15

muḡabbet-i ḡadīm: eski muhabbet, sevgi
m.-i ḡ.+i 107b/14

muḡabbetler ḡıl-: muhabbet etmek, sevgi göstermek
m.+ler ḡ.-dı 86a/6

muḡādi' (< Ar. *muḡādi'*) hile yapan, aldatan
muḡādi' -i ṭarrār: yankesici
m.-i ṭ. 106b/4

muḡāfazat (< Ar. *muḡāfaza'*) koruma, muhafızlık
m. 2b/1

muḡāfazat ḡıl-: korumak, muhafızlık yapmak
m. ḡ.-adur-men 19a/13
m. ḡ.-ğan 18a/8
m. ḡ.-ıp 128a/5

muḡāl (<Ar. *muḡāl*) mümkün olmayan
m. 137a/3
m.+dur 65a/9
m.+dür 130a/11, 46a/3

muḡāllık (< Ar. *muḡāl* + Tü.+*lık*) mümkün olmayan
m. 37b/8

muḡāsebe (< Ar. *muḡāsaba'*) hesap işi, hesap görme
m.+sige 40a/7

muḡāṭib (< Ar. *muḡāṭib*) birine söz söyleyen, bir kimseyle konuşan
m. 61a/8

muḡāzır (< Ar. *muḡāzır*) hazır, mevcut
m. 21b/4
m.+ım 131b/3
m.+nı 131b/4

muḡib (< Ar. *muḡibb*) dost, arkadaş
m. 89b/6

muḡib-i cānī: can dostu
m.-i c. 107b/3

muḡib-i nā-mutābık: ayak

uydurmayan sevgili
m.-i n. 132b/5
muhib-i rüşen-zamir: kalbi temiz aşık
m.-i r. 121a/10
muhiṭ (< Ar. *muhiṭ*) etrafını çeviren, kuşatan
m. 165a/7
muḥkem (< Ar. *muḥkam*) sağlam, güçlü
m. 115b/6, 120a/10, 16a/7, 18b/10, 57b/10
muḥkem kıl-: sağlamlamak
m. ḳ.-ur-men 67a/11
muḥliṣ (< Ar. *muḥliṣ*) dostluğu içten, gönülden olan
muḥliṣ bol-: dostluğu gönülden olmak
m. b.-dılar 14a/14
Muḥliṣ özel ad
M. 69a/13, 71b/1, 72a/10, 72a/8, 72b/2, 73a/10, 73a/13, 73a/5
M.+dur 71a/15
muḥtāc (< Ar. *muḥtāc*) ihtiyaç sahibi
muḥtāc bol-: ihtiyaç sahibi olmak
m. b.-mağay 61a/15
m. b.-mağıl 24b/7
muḥtāle (< Ar. *muḥtāla*) aldatıcı, sahtekâr
m.+dürler 41b/10
Muḥtār özel ad
M. 109a/10
M. 87b/13, 88a/10, 88a/11, 88a/2, 88a/5, 88a/8, 87b/14
M.+ğa 88a/1, 88a/13
M.+nı 87b/12, 87b/13, 88a/14
Muḥtār-ı bî-çāre: çaresiz, zavallı Muhtar
M.-ı b.+ni 88a/6
Muḥtār-ı ğaddār: gaddar, zalim Muhtar
M. 88a/11
Muḥtār-ı mekkār: hileci, düzenbaz Muhtar
M.+nı 88a/12
muḥtaşar (< Ar. *muḥtaşar*) özet, kısaltılmış, kısa
m. 1b/8, 157b/9

muḥterem (< Ar. *muḥtaram*) saygıdeğer, aziz
m. 1a/4, 26b/10
muḥterem-i bā-vefā: vefalı muhterem, aziz
m.-i b. 65a/5
muḥallid (< Ar. *muḥallid*) taklitçi
m. 139a/15
muḥarreb (< Ar. *muḥarrab*) yakın, dost
m. 80a/2
muḥarrer (< Ar. *muḥarrar*) hakkında karar alınmış, kararlaştırılmış, bildirilmiş
m. emes 154b/6
muḥarrer bol-: sabit olmak, kesin olamak
m. b.-dılar 122a/3
m. b.-ğay 37b/1, 154b/6
m. b.-sa 154a/5
m. b.-sun 39a/6, 40a/9
muḥarrer kıl-: bildirmek, bilinir hale getirmek
m. ḳ.-ıp 118b/6
muḥavves (< Ar. *muḥavvas*) kavisli, bükülmüş
m.+ni 34a/7
muḥayyed (< Ar. *muḥayyad*) bir işle meşgul olma, kararlı halde uğraşma
muḥayyed bol-: bir işle meşgul olmak, kararlı halde uğraşmak
m. b.-adur-men 25b/12
m. b.-dı 117a/5, 25b/5, 29b/9, 91b/1
m. b.-dılar 118b/10, 58b/15, 58b/7, 72a/1, 86b/5
m. b.-dılar erte 127a/15
m. b.-dum 71a/10
m. b.-ğıl 81b/7
m. b.-sunlar 91a/5
m. b.-up 109b/10
muḥāvet (< Ar. *muḥāvaṣṣa*) karşı koyma
muḥāvet kıl-: karşı koymak
m. ḳ.-ıp 120a/2
muḥīm (< Ar. *muḥīm*) ikamet eden, oturan
m. 117a/14, 13b/10
muḥtezā (< Ar. *muḥtaḏā*) lazım gelmiş, icap ettiğince

m.+sı 1b/14, 3a/4

muktezi (< Ar. *muktaḏī*) lazım gelen, icab eden, gereken

m.+si 33b/14

mūm (< Far. *mom*, *mūm*) mum, bal mumu

m. 149a/6

muṇa (< ET *bu+ṇa*) buna

m. 100a/9, 101b/5, 104b/9, 113a/7, 167b/14, 2a/15, 76b/12, 89a/11

muṇça (< ET *bunça* < AT **bu(n)+ça*) bunca, bu kadar

m. 104b/6, 106b/12, 108a/15, 110b/15, 112a/5, 113b/5, 118a/14, 119a/10, 128a/13, 129a/8, 130a/2, 131b/1, 131b/9, 132a/1, 132a/3, 134a/12, 137b/11, 13a/15, 140a/3, 142b/12, 154b/15, 155a/8, 156b/13, 16b/13, 171b/14, 18a/11, 24a/14, 24b/6, 25b/6, 44a/2, 48a/11, 49b/13, 51b/3, 54a/3, 59b/8, 64b/3, 66a/1, 68a/4, 70b/12, 71a/1, 72b/14, 78a/9, 83a/1, 86a/13, 86a/14, 92b/14, 92b/8, 93a/11, 93a/5, 98a/11

m.+dın 26a/11

munçaḳ (< ET (Uyg.) *monçuḳ*, Çağ. *minçağ*) boncuk (EDPT, 349a-349b)

m. 101a/6

munçalik (< *bunça+lik*) bu kadarlık

m. 74a/8, 98a/2

munda (< ET *bunta* < AT **bu(n)+da*) bunda, burada

m. 104b/2, 112b/11, 122b/9, 123a/7, 128b/10, 131b/14, 138b/11, 141b/7, 146b/5, 14b/6, 158a/6, 159a/7, 159b/13, 15a/3, 161a/4, 16b/15, 171a/8, 20a/4, 20b/7, 21a/8, 37b/10, 37b/13, 44a/12, 48a/7, 49a/1, 56a/11, 69b/2, 79a/2, 83a/12, 85b/11, 91a/9, 99b/11, 99b/4

mundağ (< ET *muntağ* < *muni teg* < AT **buni teg*) böyle, böylece, bunun gibi krş. **mundaḳ**, **mundek**

m. 100a/1, 110b/8, 112a/10, 114b/2, 116a/5, 117b/4, 11b/14, 120a/5, 123a/2, 124a/4, 124a/8, 126b/6, 126b/8, 127a/10, 129a/8, 133b/5, 134a/1, 134a/13, 134a/7, 137b/6, 139a/3, 142a/2, 142a/3, 153b/6, 154a/6, 155a/15, 155b/8, 156b/3, 159a/8, 160a/3, 163a/7, 164a/9, 165a/2, 168b/12, 169a/5, 16b/6, 170a/15, 170a/6, 170b/13, 18b/15,

26b/5, 27b/10, 27b/15, 29b/7, 2a/7, 31a/12, 31a/7, 31a/8, 32a/11, 32b/7, 35b/10, 36b/14, 36b/7, 40a/3, 40b/12, 4b/15, 51a/1, 51b/4, 53a/11, 53a/14, 5b/1, 64b/9, 70a/3, 71b/12, 81b/1, 85a/3, 92a/4, 99a/14

m.+ı 151a/13

mundaḳ (< ET *muntağ* < *muni teg* < AT **buni teg*) böyle, böylece, bunun gibi krş. **mundağ**, **mundek**

m. 26b/7

mundek (< ET *muntağ* < *muni teg* < AT **buni teg*) böyle, böylece, bunun gibi krş. **mundağ**, **mundaḳ**

m. 64b/2

mundın (< ET (Uyg.) *mundin* < AT **bu(n)+dın*) bundan, buradan

m. 100b/8, 104b/6, 106a/7, 112b/11, 116b/3, 123a/2, 123b/6, 134a/5, 135b/10, 136b/10, 137a/5, 138a/7, 145a/2, 148a/5, 149b/2, 150b/11, 153a/8, 166a/10, 168a/7, 170b/1, 171a/14, 20b/10, 20b/14, 22a/3, 23b/2, 2b/13, 37a/5, 45a/14, 51b/3, 54b/5, 56b/6, 65b/6, 70b/4, 74b/6, 75b/10, 86a/15, 89a/13, 92a/8, 98a/13, 98b/1

muni (< ET *bu(n)+ı*) bunu

m. 101b/1, 105b/5, 109a/2, 110a/3, 113a/1, 115a/15, 115b/3, 117a/8, 119a/5, 121b/5, 124a/15, 130b/9, 132b/11, 139a/4, 148b/12, 154a/7, 161a/8, 170b/4, 17a/13, 18a/15, 19a/6, 27b/11, 32a/3, 51a/15, 56b/14, 58a/5, 58b/1, 61b/15, 61b/7, 67b/4, 71b/5, 72a/7, 81a/4, 81a/8, 86b/3, 90a/2, 90a/3, 90a/5, 98a/11, 99b/8

munıḡ (< ET *bu+niḡ*) bunun krş. **munuḡ**

m. 10b/3, 122b/4, 125a/6, 134b/9, 151b/12, 32a/9, 47b/11, 9b/12

muntaḡır (< Ar. *muntaḡır*) gözleyen, bekleyen

m. 108b/2, 124b/14, 12a/6, 12b/9, 132a/10, 136b/15, 56b/4

muntaḡır bol-: bekleyen olmak

m. b.-ğan 146b/14

muntaḡır kıl-: gözlemek, beklemek

m. k.-mağıl 116b/3, 98b/1

muntaḡırlık (< Ar. *muntaḡır* + Tü.+lık) yol gözleme, bekleme durumu

m. 44a/2

mūr (< Far. *mūr*, *mor*) karınca

m. 170a/14

m.+ı 170a/13

murabba' (< Ar. *murabba'*) dörtlü, dörtlük

m.+nı 34a/7

murād (< Ar. *murād*) istek, dilek, maksat

m. 118b/14, 12b/6, 27a/9, 56a/12, 8a/10, 8b/13

m.+ge 73a/8

m.+ğa 84b/15, 84b/8, 85a/7

m.+ı 86b/12

m.+ıge 56b/5

m.+ığa 104a/4, 111a/3, 112a/13, 116b/8, 118b/11, 120b/15, 123b/1, 129a/6, 12b/6, 149a/13, 28b/1, 28b/12, 79b/11, 87b/2, 87b/7, 93b/14, 9b/5

m.+ım 143a/14, 48b/14, 71b/7, 73a/4

m.+ımğa 142b/5, 142b/8, 29b/15, 35a/7, 53a/13

m.+ımız 146a/14, 119b/7

m.+ımnı 124a/3, 26a/8, 27a/5

m.+ını 27a/4, 94a/1

m.+ınça 113a/6

m.+ınge 73a/2

m.+ınğa 106b/13, 111a/7, 111b/12, 30a/2, 67a/9, 68a/5, 6b/7, 73a/5, 8a/7, 90b/2, 96a/5

m.+larığa 106b/14

m.+mızğa 56b/5

m.+nınga 30a/14

murādnelig (<) arzu edilen şey, talep, istek

m.+nı 30b/5

muraşşa' (< Ar. *muraşşa'*) kıymetli, taşlarla bezenmiş

m. 3a/1

muraşşa' kıl-: bezemek, değerli taşlarla süslemek

m. k.-ıp 136a/1

murdār (< Far. *murdār*) kirli, pis

m.+ğa 66a/10, 66b/1

m.+lar 77b/11

m.+nı 66a/8, 99b/8

murğ (< Far. *murğ*) kuş

m. 167b/12, 167b/15, 167b/4, 168a/2, 82a/2, 83b/12

m.+dın 167b/9

m.+ga 167b/13

m.+nı 167b/10, 167b/11, 167b/7, 167b/8, 168a/10, 168b/10, 168b/13, 168b/14, 168b/15, 169a/1, 169a/3, 169a/5, 169a/7, 80b/15

m.+nıñ 168b/7

murğ-ı āsumān-gerd: göğü devreden, dolaşan kuş; **mec.** güneş

m.-ı ā.167a/3

murğ-ı āzād: azad edilmiş, hür kuş

m.-ı ā. 167a/6

murğ-ı būryān: yanmış kuş

m.-ı b. 81a/3, 81b/3

m.-ı b.+nı 79b/5, 81a/11, 81a/14, 81a/4

murğ-ı heft-reng: yedi renkli kuş

m.-ı h. 167a/2, 167b/3, 169a/11, 171a/14, 171a/8, 171a/9

m.-ı h.+de 168b/4

m.-ı h.+ni 167b/10, 168b/3, 168b/6, 168b/9, 169a/12, 170a/6, 171a/10, 171a/4

m.-ı h.+nıñ 168b/2, 171b/1

murğ-ı mekkār: hileci, düzenbaz kuş

m.-ı m.+ı 96a/4

murğ-ı rūh: ruh, can kuşu

m.-ı r. 76b/1

m.-ı r.+ı 6a/14

murğ-ı zerrīn: altından yapılmış kuş

m.-ı z. 119a/15

murğ-ı za'if: zayıf, güçsüz kuş

m.-ı z. 44b/11

murğ-zār (< Far. *murğ-zār*) kuşu çok olan yer

m.+ğa 170a/8

murğ-zārī (< Far. *murğ-zār* +Far. *ī*) kuşu çok olan bir yer

m. 78a/12

mūr-miyānī (< Far. *mūr*, *mor*, Tü.+çe + *miyān*, nispet eki *ī*) karınca belli

m. 18b/14

Müşā özel ad

M. 100b/15, 70b/8

muşāfahat (< Ar. *muşāfahat*) samimiyet

m.+lardın 42a/14

muşaffā (< Ar. *muşaffā*) yabancı maddeden ayrılmış, süzölmüş

muşaffā kıl-: yabancı maddeden ayrılmak, süzölmek

m. k.-ur 10a/8

muşāhabet (< Ar. *muşāhabat*) sohbet etme, görüſme

m.+iñdin 165b/5

muşāhere (< Ar. *muşāhara*) evlenen iki kiſi arasında meydana gelen akrabalık

m.+ni 157b/2

muşahhar (< Ar. *muşahhar*) ele geçirilmiſ, zaptedilmiſ

muşahhar kıl-: ele geçirmek, zaptetmek

m. k.-ğandın 84b/3

muşāhib (< Ar. *muşāhib*) sohbet eden, arkadaſ, dost

muşāhib kıl-: dostluk yapmak, sohbet etmek

m. k.-dı 112a/9

muşallā (< Ar. *muşallā*) cenaze namazı kılınan yer

m. 166b/13

muşavver (< Ar. *muşavvar*) suretlendirilmiſ, cisimlendirilmiſ

m. 154a/5

muşavver kıl-: suretlendirmek, cisimlendirmek

m. k.-dı 34a/4

muşavvir (< Ar. *muşavvir*) suretlendiren, cisimlendiren kiſi

m.+ni 114b/3

muſibet (< Ar. *muſibat*) felaket

m. 7b/2

mūsikī (< Ar. *mūsikī*) müzik, musiki

m.+din 58a/2

Muſtafa özel ad

M. 70a/12

muşahhaſ (< Ar. *muşahhaſ*) kesin, açık

m. 34a/13

m.+dur 58b/8

muſt (< Far. *muſt*) yumruk; **mec.** avuç

m. 3b/2, 4a/4, 4a/9, 30a/7

muſt-ı hāk: bir avuç toprak

m.-ı h. 3b/4

muſt-ı hākister: bir avuç kül

m.-ı h.+din 59a/13

muſt-ı per: bir avuç büyüklüğünde küçük kuſ

m.-ı p. 3b/3

mutāba‘at (< Ar. *mutāba‘at*) birine uyup arkasından, izinden gitme, ona tâbi olma

mutāba‘at kıl-: uymak, peſinden gitmek

m. k.-ğıl 1b/15

mutaſaddī (< Ar. *mutaſaddī*) bir iſe giriſen, bir iſe kalkıſan

m. 50b/4

mutavaſſın (< Ar. *mutavaſſın*) bir yeri vatan edinmiſ, yurt tutmuſ

m. 26a/4

muṭāyebe (< Ar. *muṭāyaba, muṭāyaba*) latife etme

m.+ge 23a/5

m.+leri 87b/10

muṭāyebe kıl-: latife etmek

m. k.-dım 19a/2

m. k.-ıp 87b/9

mu‘tedil (< Ar. *mu‘tadil*) uygun, mülayim, ölçölü, ılımlı

mu‘tedil kıl-: uygun, mülayim kılmak

m. k.-ur 10a/8

mu‘tedil-mizāc (< Ar. *mu‘tadil-mizāc*) uygun, mülayim huylu

m. 98b/5

mu‘tekid (< Ar. *mu‘taḳīd*) inanan, dini bütün

m. 48b/12

mu‘tekid-i cumhūr: halkın tümünün uyduđu, güvendiđi kiſi

m.-i c. 59b/6

mu‘teriz (< Ar. *mu‘tariz*) karſı, engelleyen

m. 161b/8

mu^ʿteriz bol-: karşı gelmek, engellemek

m. b.-sa kerek 2a/3

muṭī^ʿ (< Ar. *muṭī^ʿ*) itaat eden

m. 101b/3, 31b/12, 32a/10, 51b/13

muṭlaka (< Ar. *muṭlaḵ-an*) kesinlikle, mutlaka

m. 138a/15

muṭma^ʿinn (< Ar. *muṭma^ʿinn*) gönlü kanmış, içi rahat (kimse)

m.+din 59a/9

muṭrib (< Ar. *muṭrib*) çalgıcı, şarkıcı

m. 137a/7, 149b/8

m.+ge 137b/4

m.+ni 135b/13, 137b/3

muṭribe (< Ar. *muṭribe, muṭriba^ʿ*) çalgıcı, şarkıcı (kadın)

m.+ge 149a/12

muṭriblik (< Ar. *muṭrib* + Tü.+*lik*) çalgıcılık, şarkıcılık

m.+de 150a/3

muṭṭali^ʿ (< Ar. *muṭṭali^ʿ*) öğrenmiş, haber almış, bilgili, haberli

muṭṭali^ʿ bol-: bilgilenecek, haberdar olmak

m. b. dı 21b/7, 60a/11, 50a/11

m. b.-mağay 101b/7

m. b.-may 35a/12

m. b.-sa 157a/1, 60a/12, 82a/5

m. b.-sağ 59b/13

m. b.-up 21a/7,

muṭṭali^ʿ kıl-: bilgilendirmek, haberdar edilmek

m. k.-dım 35a/13

muṭṭarid (< Ar. *muṭṭarid*) engelsiz, serbestçe akan, devam eden

m.+dur 162a/10

muṭāfaḵat (< Ar. *muṭāfaḵa^ʿ*) uygunluk, razı olma

muṭāfaḵat körset-: uygunluk, rıza göstermek

m. k.-se 1a/4

muṭāfaḵat kıl-: uymak, rıza göstermek

m. k.-ip 12a/11

m. k.-sa 1a/4

muṭāfaḵatçılık (< Ar. *muṭāfaḵa^ʿ* +Tü.+*çılık*) uygunluk, razı olma

muṭāfaḵatçılık kıl-: uymak, rıza göstermek

m. k.-ip-men 80a/13

m. k.-mağaniğa 75b/7

muṭāfıḵ (< Ar. *muṭāfıḵ*) uygun, münasip

m. 153b/8, 2b/3, 34a/8, 4b/12, 94a/13

mūy (< Far. *mūy, moy*) kıl

m.+ğa 29a/1

m.+ını 8a/11, 8a/8

muṭṭa (< Ar. *muṭṭa*) et parçası, bir parça et

m.+nı 95a/9

muṭṭar (< Ar. *muṭṭar*) çaresiz kalmış, zorunda kalmış

m. 90a/9

muṭṭarib (< Ar. *muṭṭarib*) acı çeken, kaygılı

m. 120a/9, 43b/7

muṭṭarib-ḥāl (< Ar. *muṭṭarib-ḥāl*) acılı hal, kaygılı durum

m. 35a/11

mübāḥ (< Ar. *mubāḥ*) izin verilebilir, yasal

m. 117b/14

mübārek (< Ar. *mubārek*) mübarek, kutlu

m. 106a/1, 131b/13, 144a/2, 145b/6, 39a/10, 3b/6, 40a/13, , 51a/10

mübārek bādliḡ (< Ar. *mubārek*, Far. *bād* + Tü.+*liḡ*) mübarek olsun, kutlu olsun (Steingass, 1149a)

mübārek bādliḡ kıl-: mübarek olmak, kutlu olmak

m. b. k.-dı 144a/2, 48a/2

m. b. k.-dılar 145b/6

mübeddel (< Ar. *mubaddal*) değişmiş, değiştirilmiş

mübeddel bol-: değişmek

m. b.-dı 27a/10, 111b/2, 128b/6, 136b/9

m. b.-ğay 13a/9

m. b.-up 12b/13

mübeddel kıl-: değiştirmek

m. k.-ğay 47a/1

müberhen (< Ar. *mubarhan*) belli, aşikâr

m. 164b/1

müberra (< Ar. *mubarrā*) aklanmış, pak

m. 154b/8

m.+dur-men 156b/1

mübtelā (< Ar. *mubtalā*) düşkün, tutkun

m.+dur-men 77b/15

m.+durlar 108b/15

mübtelā bol-: düşkün olmak, tutulmak

m. b.-dı 105a/8, 2a/6

mübtelā kıl-: tutkun etmek

m. k.-dı 43b/4

mübtelālīk (< Ar. *mubtalā* + Tü.+lık) düşkünlük, tutkunluk

m.+dın 25b/13

mücādele (< Ar. *mucādala*) çekişme, uğraşma, savaşma

mücādele kıl-: mücadele etmek, savaşmak

m. k.-mak 54b/14

mücāleset (< Ar.) birlikte oturma, birlikte bulunma

m.+ni 29a/4

mücāma'at (< Ar. *mucāma'at*) cima etme, cinsi münasebette bulunma

m. 155b/9

mücāvir (< Ar. *mucāvir*) komşu

m. 8a/9

mücerred (< Ar. *mucarrad*) yalnız, tecrid edilmiş

m. 125b/4, 135b/5

mücerredlik (< Ar. *mucarrad* + Tü.+lik) yalnızlık, tecrid edilmişlik

m. 143b/15

m.+ni 124a/14, 124a/15, 124b/2, 124b/9, 125a/5

mücrimāne (< Ar. *mucrim* + Far. *āne*) suçlu olacak şekilde

m. 33a/12

müdde'ā (< Ar. *mudda'ā*) iddia olunan şey, iddia olunmuş

m.+larını 28a/7

m.+nı 169a/8

m.+sı 27b/15

m.+sığa 87a/5

müdde'ī (< Ar. *mudda'ī*) iddia eden, iddiacı

m. 104b/8, 144b/7

m.+lerdin 145a/2

müddet (< Ar. *mudda*) zaman, süre

m. 165a/11, 171a/7, 78a/9, 92b/13

m.+de 113a/5, 31b/8

m.+din 113a/13, 130b/11, 130b/9, 37b/8, 94b/7

m.+i 124b/15, 33b/9, 34a/11, 38a/1, 39a/15, 42b/5

m.+idür 121a/2, 86a/7

m.+ler 93a/10

m.+lerdin 76a/8, 88b/8

müddet-i medīd: uzun süre

m.-i m. 152a/12, 68a/2, 88a/4

müddetī (< Ar. *muddat* + Far. *ī*) bir müddet, bir zaman

m. 78a/11

m.+dür 163b/15, 31b/15, 35a/5

müdevver (< Ar. *mudavvar*) yuvarlak

m. 52b/9

mü'enneş (< Ar. *mu'annaş*) dişi

m. 58a/3

mü'eşşir (< Ar. *mu'aşşir*) iz bırakan, tesir eden

m.+dür 165b/6

müfāraḳat (< Ar. *mufāraḳat*) ayrılma, uzaklaşma

m. 116b/14, 91a/7

müfāraḳat kıl-: ayrılmak, uzaklaşmak

m. k.-ğay 7a/7

m. k.-ur 11b/1

müflis (< Ar. *mufliş*) yoksul, parasız

m. 128b/5, 5a/9

m.+niş 54b/15

müfrede (< Ar. *mufrada*, *mufrada*) tek, yalnız

m.+ni 24b/13

müft (< Far. *muft*) bedava

m. 100a/2, 57b/8

müheyḳā (< Ar. *muhayḳā*) hazır, hazırlanmış

m. 168a/6

müheyḳā kıl-: hazırlanmak

m. k.-dı 128a/7, 168a/5

m. k.-dılar 110a/11

mühim (< Ar. *muhimm*) ehemmiyetli, önemli, önemli iş

m.+ 11b/8, 152a/7, 153a/11, 95b/10

m.+de 2a/9, 28b/7, 69a/12

m.+ğa 52b/1

m.+ge 67b/15

m.+i 163a/5, 44b/2

m.+ler 144b/14

m.+lerni 63b/6

m.+ni 120a/6, 63b/5, 72b/2

mühimmāt (< Ar. *muhimme'* nin çoğul *-āt* eki almış halı *muhimmāt*) lüzumlu şeyler

m.+ı 157a/6

m.+ığa 64a/3

m.+ım 147a/12

m.+ımnı 137a/5

m.+ıı 68a/6

m.+ını 50b/13

mühimmī (< Ar. *muhimm* +Far. *ī*) bir mühim şey

m.+28a/4, 2a/3

mühimmī (< Ar. *muhimmī*) önemli hususlar, gerekli şeyler

m. 163b/3

m.+ğa 163b/4

mühlet (< Ar. *muhla'*) süre, iş için verilen süre

m. 109b/1, 145b/11, 53a/4, 53a/5, 53a/9, 72a/6, 72b/2

m.+ge 145b/13

m.+ni 145b/14, 53a/12

mühlik (< Ar. *muhlik*) helak eden, öldüren, öldürücü

m.+din 23b/6, 2b/1, 6b/3

mühr (< Far. *mühr*) mühür

mühr-i hāmūş: suskunluk mührü

m.-i h. 34b/6

m.-i h.+ıı 35b/9

mühr-i hāmūşlık: suskunluk mührü

m.-i h. 35b/8

mühr-i sükūt: suskunluk mührü

m.-i s. 76a/15

mühre (< Far. *muhra*) 1. kağıtları cilalamak için kullanılan ve istiridye kabuğundan yapılan yuvarlak alet

m. 111b/10, 112b/1, 112b/8, 147a/8, 147b/10, 147b/11

m.+miz 147b/13

m.+ni 113a/4, 113b/9, 147b/15, 147b/8, 148a/8, 158a/6

m.+si 147b/10, 147b/15, 148a/3, 148a/6, 148a/8, 148a/9, 23a/8

mühre-yi āfitāb: güneş mührü

m.-yi ā.+nı 147a/7

mühre-yi çarh-ı zerrīn: altın renkli feleğin mührü

m.-yi ç.-ı z. 147a/6

2. avcılarının, sesiyle kendi cinsinden olan kuşları başına toplaması için bir kafes içinde av yerine bıraktıkları kuş, çağırıcı

mühre-yi muşāhebet: sohbet etmek için kafeste tutulan kuş, muhabbet kuşu

m.-yi m. 32a/13

3. mühür

mühre-yi tılsım: tılsımlı mühür

m.-yi t. 147a/15, 147a/5, 147b/8

müjgān (< Far. *mujgān*, *mujagān*) kirpik

müjgān-ı tırkeş: ok çeken kirpikler, **mec.** öldürücü bakışlar

m.-ı t.+leri 67b/9

mükāfāt (< Ar. *mukāfāt*) karşılık verme

m. 44b/12

m.+ı 139a/3, 44b/6

m.+ını 81b/12

mükāleme (< Ar. *mukālama'*) karşılıklı konuşma, anlaşma

m. 76a/13

m.+de 97a/10

mükemmel (< Ar. *mukammil*) mükemmel, harika

m. 3a/6

mükerrerem (< Ar. *mukarram*) muhterem, aziz, saygıdeğer

m. 26b/10

mükerrer (< Ar. *mukarrar*) tekrarlanmış, yinelenmiş

m. 50a/6, 92a/14

mül (< Far. *mul*) şarap, içki

m.+ğa 54b/12

mülā'abe (< Ar. *mulā'aba'*) oynama, oynayıp eğlenme

m. 39b/8

mülāḥaḫa (< Ar. *mulāḥaḫa*, *mulāḥaḫat*) dikkatle bakma, iyice düşünme

m. 43b/14

mülāḥaḫa kıl-: dikkatle bakmak, iyice düşünmek

m. k.-dım 18b/10

m. k.-ğıl 106a/10

m. k.-ıp 104b/14, 64a/7

m. k.-salar 26b/3

mülākāt (< Ar. *mulākāt*) kavuşma, buluşma, görüşme, konuşma

mülākāt bol-: kavuşmak, görüşmek

m. b.-dı 131b/11, 169b/1, 82a/5

m. b.-dum 11a/6

m. b.-ğan 108a/13

m. b.-ğanda 77b/15, 96a/5

m. b.-ğandın 9b/11

m. b.-ğanıñnı 20b/9

m. b.-ğannı 116b/8, 98b/3

m. b.-gay 66b/10

m. b.-ğaydın 53b/5

m. b.-ğıl 108b/7, 156b/6

m. b.-sağ 109a/3, 110b/8, 73b/14, 79b/1, 81b/6, 98a/15

m. b.-ur-men 51b/5

m. b.-ur-sen 146b/14

mülākāt kıl-: kavuşturmak, buluşturmak

m. k.-mağ 111b/10

mülānese (< Ar. *mulānasa'*) birbirine dokunma

m. 39b/8

mülāyemetçilik (< Ar. *mulāyama'* + Tü.+çılık) yumuşak huyluluk

m. 86a/4

mülāyemetlik (< Ar. *mulāyama'* + Tü.+lik) yumuşak huyluluk

m. 108a/7, 98a/11

m.+ler 146b/1

mülāyımlıg (< Ar. *mulā'im*, *mulāyım* + Tü.+lıg) yumuşak huyluluk, uygunluk

m. 141b/4

mülevveş (< Ar. *mulavvaş*) kirli, pis

m. 68a/15

mülevveş kıl-: kirletmek

m. k.-gay erdi 35b/13

mülḥaḫ (< Ar. *mulḥaḫ*) ilhak edilmiş, sonradan takılmış

m. 33b/7

mülhem (< Ar. *mulham*) ilham edilmiş, (birinin) içine doğmuş

m. 3b/2

mülk (< Ar. *mulḳ*) 1. mal, taşınmaz mal

m. 78a/6, 92a/9

m.+ni 163a/14

2. ülke

m. 139b/2, 84b/1, 79a/2

m.+de 169b/3

m.+ide 157a/9

m.+idin 90b/5

m.+ini 65a/5

mülk-i ebed: ebedi, sonsuz ülke

m.-i e. 8b/14

mülk-i vīrān: viran, yıkık ülke

m.-i v. 79a/10

mülzem (< Ar. *mulzam*) lüzumlu görülmüş, gerektirilmiş

m. 96a/15

mü'min (< Ar. *mu'min*) iman etmiş olanlar

m. 94a/7

m.+ge 46b/14

m.+lerni 172a/3

mümkin (< Ar. *mumkin*) mümkün, olası, olabilir

m. 1a/9, 46a/8, 67b/15

m.+dür 168b/6, 46a/9

mümkināt (< Ar. *mumkināt*) olabilen, olabilir şeyler

mümkinât-ı ‘aql: aklen mümkün olan şeyler
m.-ı ‘a. 51b/4

mümtâz (< Ar. *munmâz*) imtiyazlı, seçkin, ayrı tutulmuş
m. 109a/9, 95a/4, 95a/5

mümtâz kıl-: ayrı tutmak, imtiyazlı hale getirmek
m. k.-dı 87b/5

münâcât (< Ar. *munâcât*) yalvarma, Allah’a dua etme
m. 107b/11, 107b/7, 139a/6, 139a/8, 164b/8
m.+dın 27a/7
m.+ğa 107b/11

münâdî (< Ar. *munâdî*) nidâ eden
münâdî kıl-: nida etmek
m. k.-dılar 16a/14
m. k.-ırlar 118b/11, 16a/14
münâdî kıldur-: nida ettirmek
m. k.-dı 130b/5

münâfık (< Ar. *munâfık*) nifak sokan, ara bozucu
münâfık-ı mekkâr: düzenbaz, hilekâr münâfık
m.-ı m. 106b/4

münâkaşa (< Ar. *munâkaşa*) atışma, çekişme, tartışma
m. 27a/15, 76a/13

münâkaşa kıl-: atışmak, çekişmek, tartışmak
m. k.-ıp 27b/4, 27b/8

münâsebet (< Ar. *munâsaba*) bağ, yakınlık
m.+dedür 110b/7, 67a/3
m.+dür 84b/15, 87a/14
m.+i 23a/2, 83b/7, 107a/11
m.+ide 95a/3
m.+im 52b/6
m.+imde 20b/13, 87a/11
m.+iñ 150a/2
m.+iñde 59a/5

münâsebetî (< Ar. *munâsaba* + nispet eki *î*) bağlılık, yakınlık
m. 170b/14

münâsib (< Ar. *munâsib*) uygun
m. 159a/15, 27a/1, 39b/12, 47b/9, 52a/13, 54b/13, 59a/5, 65b/14, 68a/4

münâsib-i dergâh: dergaha uygun olan
m.-i d. 63b/11

münâsib-i tâc: tâca münasip olan

m.-i t. 165a/4

münâsiblik (< Ar. *munâsib* + Tü.+*lık*) uygunluk
m. 52a/10

münâza‘at (< Ar. *munâza‘a*) ağız kavgası, çekişme
m. 76a/12
m.+ge 76a/12

münâzara (< Ar. *munâzara*) münazara, tartışma
münâzara kıl-: tartışmak
m. k.-madım 52b/1

münâzır (< Ar. *munâzır*) münakaşa eden, tartışan
m. 17b/3

müneccim (< Ar. *munaccim*) falcı, astrolog
m.+ler 130a/15, 130b/3, 33b/6
m.+lerni 130a/15, 3b/9

münevver (< Ar. *munavvar*) aydın, parlatılmış, nurlu
m. 52b/9, 54a/15

münevver kıl-: parlatmak, aydınlatmak
m. k.-dı 165a/1
m. k.-ğıl 156b/15

münfa‘il (< Ar. *munfa‘il*) infial eden, gücenmiş, alınmış
m. 104a/13

münfaş (< Ar. *munfaş*) ayrılmış, ayrı (Lexicon, 2009a)
münfaş bol-: ayrı olmak, dağılmak
m. b.-dı 151b/1

münfaş kıl-: ayırmak, dağıtmak
m. k.-masağ 151a/14

münferihü’l-hâl (< Ar. *münferih*, harf-i tarif *el* + Ar. *hâl*) hali, durumu iyi olan, mutlu, sevinçli kişi
m. 54a/4

münkâd (< Ar. *munkâd*) boyun eğen
m. 31b/12

münkaṭı‘ (< Ar. *munkaṭı‘*) ayrılmış, kesilmiş, son bulan
m. 120b/7, 151b/7

münkaṭı‘ kıl-: ayrılmak, son bulmak, kesilmek

m. 4.-d1 48b/9
m. 4.-d1m 134a/5
münkir (< Ar. *munkir*) inkar eden, reddeden, imansız
münkir bol-: inkar etmek, reddetmek
m. b.-d1 37a/2
münteşir (< Ar. *muntaşir*) duyulmuş, etrafa yayılmış
m. 109a/7, 9a/4
mürâ'at (< Ar. *murâ'at*) saygı, riayet, gereğini yerine getirme
m. 45b/4
mürâ'at kıl-: riayet etmek, gereğini yerine getirmek
m. 4.-ğ1l 43a/5
mürâ'at-ı düşmen: düşmanın hakkına saygı göstermek, gereğini yapmak
m.-1 d. 45b/3
mürd (< Far. *murd*) ölmüş
m.+ini 28b/1
mürîd (< Ar. *murîd*) emreden, irade eden
m. 48b/12
mürûr (< Ar. *murûr*) geçip gitme, sona erme
mürûr-ı eyyâm: günlerin geçmesi
m.-1 e.+da 156a/2, 156a/3
mürüvvet (< Ar. *muruvva'*) cömertlik, insaniyet
m. 111b/9, 53a/14
m.+din 70a/2
m.+i 70a/6
m.+iğdür 70b/15
m.+ni 53a/2
mürüvvet kıl-: mertlik yapmak, yiğitçe davranmak
m. 4.-ğan 71a/2
m. 4.-ğanım 93a/8
mürüvvet-kârlık (< Ar. *muruvva'*, Far. *kâr* + Tü.+*lîk*) insanlık gösterme, cömertlik yapma
mürüvvet-kârlık kıl-: insanlık göstermek, cömertlik yapmak
m. 4.-d1m 73a/2
müsecca' (< Ar. *musacca'*) cümlelerin sonu kafiyeli, secili söz
m. 3a/1
müselcel (< Ar. *musalsal*) zincirleme, ardı

ardına
m. 1b/8
mesma' (< Ar. *masma'*) dinleme yeri
m. 74b/6
müstağnî (< Ar. *mustağnî*) doymuş, gönlü tok
m. 6b/11
müstağrak (< Ar. *mustağrak*, *mustağriğ*) gark olmuş, dalmış, batmış
m. 48a/2
müstaḥakk (< Ar. *mustaḥakk*) hak etmiş, layık
müstaḥakk-ı hacālet: utanmaya layık, uygun
m.-1 4. 79b/14
müstaḥakk-ı naḥs: uğursuzluğa layık, bahtsızlığı hak eden
m.-1 n. 34a/14
müstaḥakk-ı yaḥşılık: iyiliğe layık olan
m.-1 y. 46b/10
müstaḥakk-ı vişāl: kavuşmayı hak etmiş
m.-1 v.+imiz 31b/14
müstaḥkem (< Ar. *mustaḥkam*) sağlamlaştırılmış, sağlam
müstaḥkem kıl-: sağlamlaştırmak
m. 4.-ip 131a/2
müsta'id (< Ar. *musta'id*) istidatlı, yetenekli
m. 69a/12
müstaḳīm (< Ar. *mustaḳīm*) doğru, dürüst
m.+ni 34a/7
müstecāb (< Ar. *mustacāb*) kabul olunmuş
m. 32b/4
müstecābü'd-da'vet (< Ar. *mustacāb*, harf-i tarif *el* + *da'vat*) davetine, duasına cevap verilen
m. 6. 105b/1
müstecmî' (< Ar. *mustacmî'*) toplayan, toplanan
m. 3a/1
müsteḥāb (< Ar. *mustaḥabb*) sevilen, beğenilen iş, amel
m. 105b/8, 105b/10
müsteḡnā (< Ar. *mustaḡnā*) istisna olan, ayrı tutulan, genel kurallara uymayan

m. 109a/9

müstmend (< Ar. *mustmand*) hüzünlü, kederli, talihsiz

m. 113b/3

müstevcib (< Ar. *mustavcib*) bir şeyin kendisine verilmesini, yapılmasını hak eden (kimse), lâyük

müstevcib-i sitâyiş: övgüye layık
m.-i s. 34a/15, 46b/10

müstevlî (< Ar. *mustavlî*) istila eden, yayılan

m. 157a/14

Müslümân (< Ar. *muslim* +Far.+*ân* (çokluk eki)) Müslüman, İslam dininden olan

kimse

M. 133a/1, 133a/3, 133a/5

M.+ığa 133a/6, 166b/5

M.+lar 133a/6, 38a/1, 38a/5

M.+larda 162a/7

M.+nı 132b/11

M.+nın 21b/11, 133a/4

Müselmân bol-: Müslüman olmak

M. b.-up 161b/4

Müslümânî (< Ar. *musulmân* + Far. *î*) bir Müslüman

M. 133a/1

Müslümânlık (< Ar. *musulmân* + Tü.+*lık*) Müslümanlık

M.+da 116a/11

M.+dın 166a/15

müşâhede (< Ar. *muşâhada*) görme, gözlem, kanaat, teşhis, şahit olma

m. 171a/1, 40a/10

m.+ıdın 169b/12

müşâhede kıl-: görmek, şahit olmak

m. k.-adur-men 132b/6

m. k.-dı 158b/9, 160a/12, 162b/9, 30b/4, 38b/9, 40a/4

m. k.-dım 19a/15, 86b/6

m. k.-ğay 51a/12

m. k.-ıp 40a/11, 66b/13

m. k.-ıp ırdım 54b/6

m. k.-ur-sen 23a/3, 78a/2

müşahhaş (< Ar. *muşahhaş*) açık, vazıh

m. 106b/6, 91a/5

m.+dur 98b/7

müşerref (< Ar. *muşarraf*) şerefli

m. 125b/13, 47b/2, 68b/15, 79b/13

müşerref bol-: şereflenmek

m. b.-ay 150a/11

m. b.-dı 157b/5

m. b.-ğandın 102b/3

m. b.-ğandur 9b/9

m. b.-ğay 145a/9

m. b.-ğay-men 149b/15

m. b.-ğıl 103a/7, 9a/3

m. b.-up 6b/8

m. b.-ur-sen 54a/4

müşerref kıl-: şereflemek, şereflendirmek

m. k.-44a/5

m. k.-ay 34b/1

m. k.-ğay-sen 107b/13

m. k.-salar 114b/4

müşevveş (< Ar. *muşavvaş*) karmakarışık

m. 87b/6

müşîr (< Ar. *muşîr*) yol gösteren, işaret eden

müşîr-i sermedî: daimi olarak yol gösteren, rehberlik eden kişi

m.-i s. 47b/1

müşk (< Far. *muşk*) misk, koku

m. 53b/4, 95a/8, 151b/13

müşkil (< Ar. *muşkil*) güç, zor

m. 110b/8, 111b/10, 112b/13, 13a/4, 13b/13, 152a/11, 154a/13, 155b/8, 156a/7, 161b/7, 56a/4, 5a/4, 5a/5, 71b/11, 85a/15, 156a/6

m.+dür 155b/5, 26b/7, 65b/6, 8b/13, 9a/15

m.+im 156a/6

m.+ini 155b/4

m.+iğ 154a/14

m.+ni 154a/12, 154b/9, 40b/6

müşkil-i müselsel: zincirleme sorunlar

m.-i m.+ni 34a/6

müşkilât (< Ar. *muşkilât*) güçlükler, zorluklar

m. 103a/6

m.+ını 48b/12

m.+lar 12b/8

müşkilrak (< Ar. *muşkil* + Tü.+*raḳ*) daha güç, daha zor

m.+dur 156a/7

müşkin (< Far. *muşkin*) miskli, misk kokulu

m.+din 47a/8

müştak (< Ar. *muştāk*) özleyen, can atan

m. 101a/1, 152b/13, 47b/15

m.+dur 153a/8

m.+ını 54b/3

m.+large 62a/5

m.+nı 59a/9

müştemil (< Ar. *muştamil*) kavrayan, saran, içine alan

m. 1b/2

Müşterî (< Ar. *muştari*) 1. en büyük gezegen, Jüpiter

m. 69a/15

m.+ge 171a/2

Müşterî-sa'âdet: Jüpiter gibi yüce derecedeki mutluluk

m.+ğa 69b/9

2. satın alan kimse

m.+ni 153b/2

müşük (< *müş+ük* < Far. *muşk*) kedi, dişi kedi

m. 62b/4, 62b/6, 63b/14, 63b/4, 63b/5, 63b/7, 64a/14, 64a/15, 64a/3, 64a/5, 64a/7, 64a/9, 64b/1, 7b/1, 8a/2, 8b/4

m.+ge 64a/3, 64a/5

m.+ni 112a/6, 62b/6, 63b/5, 63b/6, 64a/14, 64b/3

müşükçe (< *müş+ük+çe*) kedi gibi, kediye benzer

m. 62b/14

mütāba'at (< Ar. *mutāba'at*) birine tabi olma, onun ardı sıra gitme

m.+larını 37b/3

mütāla'a (< Ar. *mutāla'a*) tetkik etme, düşünme

mütāla'a kıl-: tetkik etmek, düşünmek

m. 114b/6

m. 129b/14

m. 157b/6

müte'accib (< Ar. *muta'accib*) taaccüb eden, şaşakalan, şaşırان

m. 154a/5, 160b/12, 40b/11, 46b/6

müte'allikāt (< Ar. *muta'allik* + çoğul eki *āt*) ait, dair, alakalı şeyler

m. 146a/12

müte'emmil (< Ar. *muta'ammil*) teemmül eden, derin düşünen, dalgın

m. 160a/11

mütefekkir (< Ar. *mutafakkir*) tefekkür eden, düşünen

m. 160a/11, 167a/7, 36a/1, 46b/6, 70a/6

mütefekkirliḡ (< Ar. *mutafakkir* + Tü.+*liḡ*) düşünce

m. 162a/4

mütefekkir-vār (< Ar. *mutafakkir* + Far. *vār*) düşünen insan gibi

m. 167a/5, 62a/10

müteḡayyir (< Ar. *mutaḡayyir*) değişen, başkalaşan, bozuk

m. 156a/2, 159a/10, 159a/11, 159a/6, 36b/8, 81a/4

müteḡayyir bol-: değişmek, değiştirmek

m. b.-dı 157b/6, 83a/6

m. b.-updur 21b/8

müteḡayyirü'l-ahvāl (<Ar. *mutaḡayyir*, harf-i tarif *el*+Ar. *ahvāl*) hali değişen, hali değişmiş

m. 46b/4

müteḡayyir-hāl (< Ar. *mutaḡayyir* + Ar. *hāl*) hali değişen, hali değişmiş

m. 159a/10

müteḡakkik (< Ar. *mutaḡakkik*) tahakkuk eden, doğruluḡu meydana çıkan

m. 83b/9

müteḡayyir (< Ar. *mutaḡayyir*) şaşırmış, şaşırmış

m. 142a/5, 70a/6

müteḡayyir bol-: şaşırmak, hayrette kalmak

m. b.-dı 29b/1, 55b/11, 83a/6, 99a/6,

99a/1

m. b.-up 50a/9, 62a/10, 76a/12

mütehayyir-vār (< Ar. *mutahayyir* + Far. *vār*)
şaşkın gibi, şaşırmış gibi

m. 109b/15, 110b/2, 159a/9, 89a/6

mütenevvi^c (< Ar. *mutanavvi*^c) türlü, çeşitli,
çeşit çeşit değişik

m.+dür 67a/2

müteraşşid (< Ar. *mutaraşşid*) dikkatle
gözetken, kollayan

m. 137a/7

mütereddîd (< Ar. *mutaraddîd*) tereddüd
eden, karar veremeyen

m. 160a/11, 162a/4, 36a/1, 68a/11

müteşaddî (< Ar. *mutaşaddî*) bir işe girişen,
tasaddî eden

müteşaddî kıl-: bir işe girişmek,
tasaddî etmek

m. k.-dı 138a/3

m. k.-ıp 116a/5

mütevâşıl (< Ar. *mutavâşıl*) birbirine vasıl
olan, gelen

m.+dur 32b/5

mütevattın (< Ar. *mutavattın*) bir yeri vatan
edinmiş, yurt tutmuş

m. 7b/7

mütevattınân (< Ar. *mutavattın* + Far. çoğul eki
ân) bir yeri vatan edinenler, yurt edinenler

mütevattınân-ı şâhsâr: ağaçlık,
koruluk yeri vatan edinenler

m.-ı ş. 7b/7

müttefik (< Ar. *muttafik*) ittifak eden, birleşen

m. 115a/1

müttefik bol-: anlaşmak, müttefik
olmak

m. b.-dılar 58b/9

m. b.-up 147a/4

müttefikü'l-lafz (< Ar. *muttafik*, harf-i tarif *el*
+ *lafz*) söz ve lafızda birleşenler

m. 58b/5

müttehem (< Ar. *muttahim*) suçlu, kabahatli

müttehem kıl-: suç işlemek, kabahat
yapmak

m. k.-dı 166b/4

müyesser (< Ar. *muyassar*) kolaylıkla yapılan,
kolayca ele geçen

m.+dür 168b/10

müyesser bol-: kolaylıkla, kolayca
yapmak, ele geçirmek

m. b.-madı 129b/2, 4b/5

m. b.-mağı 67b/15

m. b.-mas 12b/7, 137a/5, 30a/7, 51b/5,
92a/4

m. b.-sa 10a/14, 110a/13, 11b/12,
139a/14, 2b/11, 9b/10

m. b.-ur 111b/5, 13a/6, 143a/12,
143a/5

m. b.-ur êrdi 111b/9

m. b.-ur-sen 30a/9

müzâhamet (< Ar. *muzâhama'*) zahmet, sıkıntı
verme

m.+ni 170b/9

müzâhim (< Ar. *muzâhim*) zahmet, sıkıntı
veren

m. 170a/3

müzâri^c (< Ar. *muzâri*^c) ekici, ziraatle uğraşan

m. 154a/15, 154b/3, 155b/11,
155b/15, 155b/4, 155b/6, 156a/1,
156a/9

m.+ge 154a/9

m.+i 155b/9

m.+ni 154a/11

müzâri'i (< Ar. *muzâri*^c + Far. *î*) bir ekici,
ziraatle uğraşan biri

m. 154a/8

müzd (< Far. *muzd*) karşılık

m.+ige 152b/1

müzekker (< Ar. *muzakkar*) erkek, er

m. 58a/3

müzevvağ (< Ar. *muzavvağ*) boyanmış,
süslenmiş

m. 3a/2

nā-āzmūde (< Far. *nā-āzmūda*) tecrübe edilmemiş, sınanmamış

n. 16b/14, 46b/2, 55b/3

nā-be-kār (< Far. *nā-ba-kār*) yaramaz, hayırsız kişi

n. 148b/14, 88b/14

n.+lar 117a/9

n.+nı 104a/7, 108a/15, 88b/13, 89a/1

nā-bīnā (< Far. *nā*-ve Ar. *bīnā*) kör, görmez, doğuştan gözleri kör olan

n. 65b/4

nā-būd (< Far. *nā-būd*) yok olan, bulunmayan

n. 107b/1, 136a/2, 13a/5, 146b/11, 28b/7, 64a/7, 67a/1, 90a/13, 90b/8

n.+ğa 170a/4

nā-būd kıl-: yok etmek, kaybetmek

n. k.-dı 149b/2

n. k.-ğandur 170a/2

n. k.-ıp-sen 16a/7

nā-cins (< Far. *nā*-ve Ar. *cins*) cinsi bozuk, aynı cinsten olmayan

n. 134a/11, 95b/8

n.+din 24a/3, 4b/12

n.+ge 23b/14

n.+ler 134a/10

nā-çār (< Far. *nā-çār*) 1. çaresiz

n. 13b/9, 17b/11, 17b/12, 19a/2, 31b/14, 43a/4, 59a/4, 68a/1, 74b/1, 79a/9, 85a/14, 86b/9, 90a/4, 90b/9, 94b/8, 99b/8, 112a/12, 112b/15, 114b/15, 116a/3, 145b/14, 163a/12, 166b/3, 168b/13

2. ister istemez

n. 105b/14, 113b/3, 117a/14, 118b/9, 150a/11, 30b/13, 31a/1, 53b/6, 80b/4

nā-çīz (< Far. *nā-çīz*) hiç hükmünde olan, değersiz

n. 46b/13

nā-çīz kıl-: hiç hükmünde, değersiz yapmak

n. k.-ğay-men 32a/3

nā-dān (< Far. *nā-dān*) bilgisiz, kaba, cahil

n. 100b/10, 109a/1, 121b/9, 150a/5, 21a/3, 40b/5, 66a/14, 91a/7

n.+dur 121b/12

n.+ğa 65b/15

n.+nı 65b/14, 65b/5

nā-dānlıġ (< Far. *nā-dān* + Tü.+*lġ*) cahillik, bilgisizlik krş. **nā-dānlıġ**

n.+ı 132b/6

n.+nı 110b/9

nā-dānlıġ (< Far. *nā-dān* + Tü.+*lġ*) cahillik, bilgisizlik krş. **nā-dānlıġ**

n. 65b/5

n.+ka 115a/5

nādire (< Ar. *nādira*, *nādira'*) nadir olan şey

nādire-yi devrān: dünyada, zamanında bir eşi daha bulunmayan kimse

n.-yi d. 67b/6, 6a/6

nādire-yi zamān: zamanında bir eşi daha bulunmayan kimse

n.-yi z. 65b/8

nafaġa (< Ar. *nafaġa*, *nafaġat*) yiyecek parası, geçimlik

n.+nı 167a/14

nā-fercām (< Far. *nā-fārcām*) boş, faydasız

n. 78a/6

nā-gāh (< Far. *nā-gāh*) ansızın, birden bire

n. 124b/3, 23a/6, 93b/4, 154a/1, 159a/2, 162b/9, 164a/4, 164b/7, 28a/13, 28b/15, 3b/8, 44a/3, 51b/9, 7a/13

naġamāt (< Ar. *naġamāt*) ahenkler, ezgiler, güzel sesler

n. 60b/15, 65a/15

n.+dın 58b/6

n.+nı 58b/9, 60a/6, 60b/3, 65b/10, 65b/11

naġamāt kıl-: ezgiler, güzel sesler çıkarmak

n. k.-dı 65b/10

naġamāt-ı tayyib: hoş, güzel sesler, ezgiler

n.-ı t.+e 60b/11

naġme (< Ar. *naġma*, *naġma'*) ahenk, ezgi, güzel ses

n. 102a/10, 102a/3, 107b/1, 114a/7, 120b/2, 120b/8, 126b/9, 127b/7, 128b/14, 128b/11, 135b/13, 137a/9,

151a/13, 4b/10, 55a/2, 58a/7, 58b/6, 58b/8, 7b/3

n.+din 126b/6, 58a/7, 58a/8

n.+ğa 102b/15

n.+leri 151a/15

n.+ni 120b/2, 151b/2, 58b/8, 59a/4, 61a/2

n.+sidin 120b/9

n.+siğa 102a/6

n.+sini 102a/7, 65a/15

nağme kıl-: şarkı, ezgi söylemek

n. k.-ay 120b/3

n. k.-dı 151b/4

n. k.-dılar 102a/7, 61a/7

nağme-yi dil-küşā: gönül açan, ferahlatan name

n.-yi d. 126b/4, 151a/13

nağme-yi Dāvudī: Hz. Davut'un namesi gibi name

n.-yi D. 126b/5

nağme-yi erğanūn: org çalgısının namesi

n.-yi e.+dur 57b/14

nağme-yi kuvvet: kuvvet namesi, kuvvet veren name

n.-yi k.+dür 58a/1

nā-ḥaḳ (< Far. *nā*-ve Ar. *ḥaḳḳ*) haksız, boş yere

n. 7b/13

n.+dın 166a/9

Nāhid özel ad

N. 57b/3

naḥīflıḡ (< Ar. *naḥīf*+ Tü.+*lıḡ*) zayıflık, zayıf olma hali krş. **naḥīflıḳ**

n.+ım 51b/5

naḥīflıḳ (< Ar. *naḥīf*+ Tü.+*lıḳ*) zayıflık, zayıf olma hali krş. **naḥīflıḡ**

n.+ḳa 117a/14

nā-ḥoş (< Far. *nā-ḥoş*) beğenilmeyen, çirkin, kötü

n. 134a/14, 151b/1, 171b/11, 2a/12, 94b/2

n.+dur 37b/1

naḥs (< Ar. *naḥs*) uğursuz, bahtsız

n. 45a/13

n.+ını 24b/9

Naḥṣebī özel ad, Hindistanda yaşamış mutasavvıf ve şâir

N. 100b/12, 101b/5, 102a/4, 103a/10, 103a/4, 104a/4, 106a/12, 106a/7, 108b/9, 109b/13, 10a/11, 10b/14, 110b/14, 112a/7, 112b/6, 113b/10, 114a/4, 116b/5, 119a/8, 11b/8, 120a/15, 120b/15, 120b/8, 121a/6, 123a/13, 125b/14, 128b/13, 129a/2, 12b/6, 132a/12, 134a/1, 135a/4, 135b/6, 136a/14, 136a/4, 137a/2, 137b/14, 138a/3, 138a/9, 138b/13, 139a/11, 13a/7, 13b/13, 140a/5, 142a/9, 143b/9, 144a/6, 146a/1, 146b/10, 147a/2, 147b/4, 149a/2, 149a/5, 149a/9, 149b/11, 14a/11, 14b/2, 150a/7, 150b/4, 151a/6, 151b/12, 152a/10, 153a/13, 153a/7, 153b/9, 155a/8, 15b/4, 17a/5, 17b/15, 19b/3, 21b/15, 22a/5, 22b/15, 23a/10, 25b/3, 26a/1, 27a/8, 28a/14, 29a/11, 32a/4, 32b/5, 45b/10, 48b/9, 4a/11, 4b/11, 50b/2, 51a/6, 54a/6, 55a/1, 55b/5, 57a/13, 58a/1, 58b/2, 59a/13, 59b/2, 5a/9, 5b/2, 61b/11, 62a/1, 62b/15, 64b/10, 64b/15, 65a/7, 65b/5, 66b/10, 68b/12, 69a/1, 6b/3, 70a/7, 70b/2, 73b/1, 75a/12, 75a/6, 76a/6, 76b/3, 77a/13, 78a/6, 79a/2, 79b/4, 7a/2, 7b/10, 81b/13, 83b/11, 83b/14, 84a/4, 84b/1, 84b/6, 86a/10, 87a/2, 89a/11, 89a/15, 8a/14, 8b/13, 90a/6, 91a/10, 91b/10, 94a/2, 95a/14, 9a/15

nāḥun (< Far. *nāḥun*) tırnak

nāḥun-ı selāmet: selamet tırnağı

n.-ı s. 68a/2

nā-‘ilāc (< Far. *nā*-ve Ar. ‘*ilāc*) ilaçsız, çaresiz

n. 108a/11, 21a/7, 42a/6, 49b/10, 63b/1

nā-inṣāf (< Far. *nā*-ve Ar. *inṣāf*) insafsız

n. 102b/2, 89a/2

n.+nı 104b/9, 38a/1

nā-kār (< Far. *nā-kār*) işe yaramaz, faydasız

n. 119b/15

naḳd (< Ar. *naḳd*) bedel, para

n.+idin 168a/15

naḳdīne (< Ar. *naḳdīna*) hazır ve peşin para

n. 118a/13, 154b/13, 154b/15, 155a/1, 155a/2, 155a/4, 37b/9, 38b/4, 42a/6,

93a/11
n.+lerini 93a/13
n.+lerini 139b/6, 154b/14, 155a/11, 66a/3, 66a/4
n.+ni 150b/9, 66a/11
n.+sini 37b/11, 47a/12, 93a/9
nā-kes (< Far. *nā-kas*) kimsesiz
n.+ge 85a/2
nākılān (< Ar. *nākılān*) taşıyanlar, aktaranlar, anlatanlar
nākılān-ı āşār: eserlerden çevirenler, aktaranlar
n.-ı ā. 1a/2, 79b/15
nākılān-ı fāyik: yüce naklediciler
n.-ı f. 119b/12
nākıṣu'l-‘aql (< Ar. *nākıṣ*, harf-i tarif *e/* + ‘*aql*) kısa akıllı, **mec.** kadın
n. 131b/8, 36a/9, 6b/6
n.+dur 67a/8
naqqār (< Ar. *naqqār*) çalgı, müzik
n. 119b/1
n.+ı 117a/9
naqqāre (< Ar. *naqqāra*) dümbelek
n. 80a/8
naqqāreci (< Ar. *naqqāra* + Tü.+*ci*) dümbelek çalan kimse
n. 29b/10
naqqāresiz (< Ar. *naqqāra* + Tü.+*siz*) dümbeleksiz
n. 69b/5
naqqāṣ (< Ar. *naqqāṣ*) nakkaş, nakış yapan, süsleme ustası
n. 125a/13, 125b/6
naqqāşlig (< Ar. *naqqāṣ* + Tü.+*lig*) nakkaşlık, süsleme ustalığı krş. **naqqāşlik**
n.+i 125a/11
naqqāşlik (< Ar. *naqqāṣ* + Tü.+*lik*) nakkaşlık, süsleme ustalığı krş. **naqqāşlig**
n. 25a/10
naqqāşlık kıl-: nakkaşlık yapmak, süs ustalığı yapmak
n. k.-dı 124b/10
naql (< Ar. *naql*) aktarma

naql-i rūḥ: ruh nakli, ruh aktarımı
n.-i r. 146a/12, 146b/5
naqş (< Ar. *naqş*) 1. nakış, süs, resim
naqş kıl-: nakşetmek, süslemek
n. k.-ğıl 125a/14
2. beste veya semâî formlarının ikişer mısra okunduktan sonra arkasından terennüm gelen iki haneli şekilleri, terennüm
n. 128a/15
naqş-güylük (< Ar. *naqş* + Far. *güy*+ Tü.+*lık*) şarkı arasında terennüm söyleme
n.+ğa 127a/15
nāle (< Far. *nāla*) inleme, inilti
n. 107a/15, 151a/14, 151b/15, 48b/6
n.+ge 136b/10
n.+ler 7b/4
n.+sidin 151a/15
nāle kıl-: inlemek, feryat etmek
n. k.-dılar 60a/2
n.+ler k.-ıp 7a/15
na‘leyn (< Ar. *na‘leyn*) bir çift ayakkabı
n.+ni 143b/5
na‘leyn-i çübün: ağaçtan yapılmış bir çift ayakkabı
n.-i ç. 143b/1
n.-i ç.+dür 143a/7
n.-i ç.+ğa 144b/4
na‘leyn-i tılsım: tılsımlı, sihirli bir çift ayakkabı
n.-i t. 145a/3
n.-i t.+nı 145b/3
nāle-zārī (< Far. *nāla-zārī*) inleyerek ağlama
n. 151a/9
nām (< Far. *nām*) ad, ün, lâkap
n. 103a/12, 103a/13, 103b/11, 103b/7, 103b/9, 104a/11, 104b/4, 105a/10, 107a/15, 87a/9, 108a/11, 109a/6, 113a/11, 120a/11, 120a/3, 121b/14, 129a/14, 148a/14, 150a/12, 3b/14, 50b/4, 51b/12, 60b/3, 60b/7, 88b/6, 88b/7, 89b/1, 90a/1, 92a/6, 98a/6, 87b/14, 82b/15
nā-maḥrem (< Far. *nā-ve* Ar. *maḥram*) mahrem olmayan, nikah düşmeyen

n. 122b/11, 42b/15, 83a/5, 83b/6
n.+dür 81a/3
n.+ni 17b/14

nā-maḥremlik (< Far. *nā*-ve Ar. *maḥram* + Tü.+*lik*) nāmahrem olma durumu
n. 17b/6

nā-ma‘kūl (< Far. *nā*-ve Ar. *ma‘kūl*) makul olmayan, akıl dışı
n. 48b/6

namāz (< Far. *namāz*) namaz
n. 143a/10
n.+da 162b/9, 164b/15
n.+dın 165a/1
n.+ğa 164b/11, 170b/15
n.+nı 61a/5

namāz-ı diğer: diğer namaz
n.-ı d.+de 61a/6

namāz-ı şām: akşam namazı
n.-ı ş. 131b/2
n.-ı ş.+da 61a/6

nām-dār (< Far. *nām-dār*) meşhur, ünlü n. 84a/10

nāme (< Far. *nāma*) mektup
nāme-i ‘ömr: ömür mektubu
n. -i ‘ö.+i 12a/5

nā-merd (< Far. *nā-mard*) mert olmayan, alçak
n.+niş 4a/6

nā-merdlik (< Far. *nā-mard* + Tü.+*lik*) alçaklık
n.+dür 110a/13

nāmiye (< Ar. *nāmiya*) olma, yerden bitme
n. 24b/15

nā-murād (< Far. *nā*-ve Ar. *murād*) muradına erişmemiş
n. 54a/9
n.+dur 89b/7

nā-murād-ı ḥāk: toprak gibi değersiz olan bahtsız
n.-ı ḥ. 54a/8

nā-murād-ı bī-çāre: çaresiz olan bahtsız
n.-ı b. 54a/9

nā-murādliĝ (< Far. *nā*-ve Ar. *murād* +

Tü.+*liĝ*) muratsızlık, dileğine kavuşamama krş.
nā-murādlik, nā-murādlik
n.+ımda 72b/13

nā-murādlik (< Far. *nā*-ve Ar. *murād* + Tü.+*lik*) muratsızlık, dileğine kavuşamama
krş. **nā-murādliĝ, nā-murādlik**
n.+dın 13b/11
n.+ka 77b/1

nā-murādlik (< Far. *nā*-ve Ar. *murād* + Tü.+*lik*) muratsızlık, dileğine kavuşamama
krş. **nā-murādliĝ, nā-murādlik**
n. 13b/13

nā-murādraḳ (< Far. *nā*-ve Ar. *murād* + Tü.+*raḳ*) daha bahtsız
n. 92a/13, 93a/13

nāmūs (< Ar. *nāmūs*) ar, edep, haya
n. 54b/12, 82b/11
n.+nı 54b/9

nāmūs kıl-: utanmak
n. ḳ.-dı 101b/14

nā-muvāfiḳ (< Far. *nā*-ve Ar. *muwāfiḳ*) uygun olmayan
n. 94a/14

nā-mümkin (< Far. *nā*-ve Ar. *mumkin*) mümkün olmayan
n.+dür 36a/5

nām-zed (< Far. *nām-zād*) aday
nām-zed kıl-: aday yapmak
n. ḳ.-dı 76a/11

nān (< Far. *nān*) ekmek
n. 132b/14, 150a/8, 21b/2, 29b/8, 45b/7
n.+ı 5a/6
n.+nı 149b/15, 150a/10, 29b/10, 94b/7, 29a/1

nān-ı kāfūr: kāfūrlu ekmek
n.-ı k. 141a/5

nān-ı za‘ferān: safranlı ekmek
n.-ı z. 141a/4

nā-pāk (< Far. *nā-pāk*) pis, temiz olmayan
n. 19b/9, 20a/10
n.+ge 162a/10

nā-pāklıĝ (< Far. *nā-pāk* + Tü.+*liĝ*) pislik krş.

pāklik

n.+da 166b/7

n.+ı 164b/1

n.+ını 165b/13

nā-pāklik (< Far. *nā-pāk* + Tü.+*lik*) pislik krş. **pāklığ**

n. 35b/13

n.+ge 162a/6

na're (< Ar. *na'ra*, *na'rat*) yüksek sesle bağırma

n. 59a/11

nā-resīde (< Far. *nā-rasīda*) yetişkin olmamış

n. 77b/8, 82b/4, 22a/14

nā-rızā (< Far. *nā-ve* Ar. *rizā'*, *rizā*) hoşnutsuzluk, memnunsuzluk

n. 132a/4

nās (< Ar. *nās*) insanlar, halk

n. 149b/4

nā-sezā (< Far. *nā-sazā*) yakışmaz, uygun olmayan

n.+nı 150a/6

naşīb (< Ar. *naşīb*) nasip, Allah'ın kısımet ettiği şey

n. 136b/3

n.+ge 66a/11

n.+i 166b/11

naşīb bol-: nasip olmak

n. b.-ur 92b/6

naşīb kıl-: nasip etmek

n. k.-mağan 92b/6

naşībe (< Ar. *naşība*) nasip, Allah'ın kısımet ettiği şey

n.+sini 59a/7

nāşih (< Ar. *nāşih*) nasihat eden, öğüt veren

n.+niğ 168a/11

naşihat (< Ar. *naşihat*) öğüt

n. 130a/11, 147a/14, 149a/5, 28a/12, 2a/10, 2a/12, 54b/10, 6a/13

n.+dür 127b/4

n.+ge 68b/14

n.+i 168a/11

n.+im 65a/11

n.+imni 103a/8

n.+ini 135b/9, 23b/10, 128b/13, 148a/10, 149a/1

n.+ler 77a/10

n.+lerimni 17a/2

n.+lerni 168a/10

n.+ni 117a/2, , 129b/5, 147a/11, 147a/12, 23a/12

naşihat kıl-: nasihat etmek, öğüt vermek

n. k.-ay 36a/6

n. k.-dı 102b/12, 106a/7, 137b/6

n. k.-dılar 23a/1, 29a/2

n. k.-ıñ 70a/13

n. k.-sam 2a/14

n. k.-ur-men 86a/13

n.+lar k.-a baş-ladı 2a/10

n.+ler k.-dı 86a/15, 95b/12

n.+ler k.-dılar 151a/11

n.+ler k.-sam 6b/2

nā-şāyeste (< Far. *nā-şāyista*) yakışmayan, uygun olmayan

n. 115b/2, 134b/5, 83b/5

nā-tamām (< Far. *nā-ve* Ar. *tamām*) eksik, noksan

n. 141b/10

n.+dur 69a/7, 9b/3

nā-tūvān (< Far. *nā-tuvān*) zayıf, kudretsiz, kuvvetsiz

n. 33a/3, 34b/7

nā-ūmīd (< Far. *nā-umēd* (*ummēd*)) ümitsiz

n. 104a/6, 108b/6, 115b/11, 117b/13, 164a/3, 16b/4, 27a/6, 27a/8, 66a/10

nā-ūmīdlik (< Far. *nā-umēd* (*ummēd*) + Tü.+*lik*) ümitsizlik

n. 116b/15

n.+ge 85a/7

nāycı (< Far. *nāy*) kamışçı, neyci

n. 29b/10

nāyib (< Ar. *nā'ib*) vekil**nāyib-i mutlak**: mutlak vekil

n.-i m. 171a/3

nāz (< Far. *nāz*) naz, eda
n. 27a/7, 28b/4

naẓar (< Ar. *naẓar*) bakma, göz atma
n. 26b/11, 31a/4, 3b/3, 3b/5, 24b/10, 25a/13
n.+da 117b/3, 24b/12
n.+ı 111a/15, 11a/5, 163b/5, 168a/11, 16b/15, 19a/8, 33a/6, 40b/2, 56a/8, 5b/10, 80b/4, 82b/8, 84a/11, 9b/6
n.+ıda 134b/1, 171b/2, 4a/6, 61b/5
n.+ıdın 157b/5, 73a/11
n.+ıge 115a/8, 119a/4, 120b/4, 142b/13, 157b/9, 80b/15, 82a/13, 83a/2
n.+ığa 145a/5
n.+ımnı 33a/14
n.+ıı 33b/1
n.+ıınnı 33a/15
n.+ıları 169b/3
naẓar kıl-: bakmak, göz atmak
n. k.-ay 34a/15
n. k.-dı 35a/10
n. k.-dım 42b/8
n. k.-ğan 102b/12, 35a/9
n. k.-ğuçı 33a/1
n. k.-ıp 168b/15
n. k.-ma 33a/12
n. k.-sa 105a/4
naẓar-ı hıyānet: ihanet bakışı
n.-ı h.+ni 122b/7
naẓar-ı pādīshāh: padişahın nazarı, bakışı
n.-ı p.+ğa 115b/15

nāzenīn (< Far. *nāzanīn*) nazlı, cilveli, edalı
n. 112b/10, 165b/2, 16a/3, 26b/11, 27a/7, 28a/7, 65b/11, 66a/10, 66a/12, 66a/13, 66a/15, 66a/2, 66a/4, 66a/6, 66a/7, 66b/3, 66b/4, 84a/7
n.+ni 19a/1, 28a/11, 28a/3, 65b/8

nāzenīn-ṭalʿat (< Far. *nāzanīn* + Ar. *ṭalʿat*) edalı, cilveli yüz, güzel çehre
n. 69b/9

nāzır (< Ar. *nāzır*) nazar eden, bakan, gözleyen
n. 33b/14

naẓm (< Ar. *naẓm*) vezinli ve kafiyeli şiir

n. 34b/4, 39a/1, 43b/6

nē (< ET *ne* < AT **nē*) ne (EDPT 774a)
n. 100a/5, 100a/6, 100b/5, 102a/10, 103b/15, 105a/12, 106a/8, 106a/9, 107b/1, 107b/4, 108a/1, 108a/7, 10b/11, 10b/12, 10b/5, 110b/2, 111a/12, 112a/8, 113b/1, 114a/5, 114a/8, 115a/10, 115b/4, 118a/4, 11a/10, 11a/14, 11a/9, 11b/4, 122b/4, 123a/1, 123a/2, 123b/7, 124b/12, 125a/13, 126a/6, 127a/4, 127a/5, 127b/10, 127b/6, 128b/5, 12a/15, 130a/13, 132b/5, 133b/11, 133b/9, 134a/7, 135a/9, 136b/11, 137b/3, 138b/15, 139b/11, 139b/8, 13a/11, 13a/13, 13a/5, 140a/5, 142a/9, 142b/2, 143a/12, 143a/4, 143a/6, 143b/11, 144b/2, 145b/4, 146a/10, 146a/3, 147b/12, 147b/8, 148b/3, 149a/7, 14a/12, 14b/2, 151b/14, 154a/14, 155a/7, 155b/10, 155b/5, 156a/1, 156a/14, 156a/5, 156a/9, 157a/11, 157b/7, 158a/12, 158a/8, 158b/3, 158b/8, 159a/11, 159a/13, 159a/15, 159a/3, 159a/5, 159a/8, 159a/9, 159b/5, 159b/8, 160a/8, 160b/11, 160b/15, 161a/9, 163a/4, 163a/5, 164a/5, 166a/5, 166a/8, 167a/7, 168a/12, 168b/7, 169a/5, 169a/6, 169a/8, 169a/9, 169b/6, 169b/9, 16a/5, 16a/7, 16b/5, 170a/13, 170a/4, 170b/4, 170b/8, 171b/14, 17b/4, 18a/2, 18a/9, 18b/2, 19b/3, 19b/5, 21a/11, 21a/3, 21a/5, 21a/6, 22b/11, 22b/2, 25a/9, 25b/10, 26a/14, 27a/9, 28b/12, 28b/6, 29a/3, 29a/6, 29b/1, 29b/4, 14a/1, 2a/9, 2b/13, 2b/7, 30b/2, 31b/15, 31b/5, 32a/3, 32b/14, 33a/6, 33a/7, 35a/11, 35a/14, 36a/12, 37a/11, 37a/12, 38b/9, 40a/3, 40b/12, 41a/7, 42a/3, 42a/8, 42b/3, 43b/11, 43b/12, 44a/12, 44a/4, 44a/5, 44a/7, 44b/1, 44b/12, 44b/2, 44b/6, 47a/4, 48b/2, 48b/6, 49a/13, 49b/12, 49b/8, 4b/12, 50a/13, 50b/12, 51b/1, 51b/6, 51b/7, 53a/2, 53b/1, 53b/4, 54a/14, 55b/11, 56b/4, 58b/1, 58b/11, 58b/3, 59b/10, 59b/9, 63a/14, 63a/6, 65a/12, 66a/12, 67a/10, 67b/11, 67b/12, 67b/13, 68b/5, 69b/11, 6a/11, 71b/5, 74b/15, 75a/8, 77b/13, 77b/9, 78a/6, 79a/6, 79b/11, 79b/9, 80a/9, 82a/9, 83a/4, 83b/13, 85a/9, 86a/14, 86a/5, 87b/12, 8a/14, 8b/11, 8b/12, 8b/2, 8b/3, 8b/4, 8b/7, 90b/8, 93a/2, 93b/6, 94a/12, 96a/12, 97a/6, 9b/8, 9b/9, 119a/6
n.+dür 132b/5, 160a/10, 19a/6, 35b/6, 39b/11, 45a/2, 84b/7

n.+ge 42a/8
n.+ler 90b/7
n.+mge 97b/8

neʿam (< Ar. neʿam) koyun, deve, sığır vb. hayvan
n. 102b/5

neberdān (< Far. *nabardān*) savaşlar, harpler
n.+nı 67b/12

nebiyyullāh (< Ar. *nebī*, harf-i tarif *el* + *Allāh*) Allah'ın nebisi, peygamberi
n. 45b/13, 45b/4

necāt (< Ar. *nacāt*) kurtulma, kurtuluş
n. 136a/3, 33b/7

neçe (< ET (Uyg.) *neçe* < *nē+çe*) nice, ne kadar
n. 102b/14, 103b/13, 106b/4, 110a/14, 111b/14, 111b/5, 112a/9, 112b/5, 113a/1, 113a/13, 113a/6, 116b/15, 118a/11, 118a/8, 119b/6, 120a/9, 120b/4, 124a/13, 125a/10, 127a/1, 127b/11, 127b/2, 129a/9, 129b/11, 12b/8, 130a/6, 130b/11, 130b/9, 134a/9, 136a/4, 13b/3, 140a/13, 140a/9, 144a/9, 145b/11, 145b/7, 14a/12, 14a/4, 14b/12, 14b/3, 14b/8, 150a/8, 151a/4, 152a/6, 154b/6, 155a/10, 156b/2, 158a/4, 15a/1, 15b/1, 15b/9, 160a/2, 163b/3, 164b/7, 165a/15, 167b/3, 168b/12, 168b/7, 169b/3, 170a/9, 170b/15, 171a/3, 171a/7, 19b/13, 22b/11, 2a/15, 30a/11, 30b/14, 32a/15, 32a/7, 33b/15, 37a/15, 37b/10, 37b/11, 37b/13, 37b/3, 3b/1, 41b/12, 44a/12, 44a/8, 44b/9, 45a/5, 45b/10, 45b/9, 46b/7, 4a/12, 4b/3, 52a/6, 52a/7, 52a/9, 54a/15, 56a/7, 56b/6, 58a/2, 58a/3, 58a/6, 5a/9, 62b/10, 62b/12, 64a/8, 64a/9, 66a/1, 67a/11, 67a/13, 68b/3, 6b/12, 6b/15, 6b/7, 70b/8, 71a/15, 71a/5, 72a/12, 72b/10, 74a/10, 76a/10, 76a/8, 79b/10, 7a/4, 80a/14, 80b/6, 82b/3, 82b/6, 82b/7, 83b/15, 86a/7, 87b/2, 88a/8, 88b/8, 8a/1, 90b/11, 92b/1, 92b/13, 93a/10, 93a/6, 94b/11, 94b/5, 94b/7, 97b/11, 162b/7
n.+de 83a/14
n.+ni 170b/14
n.+si 58a/6, 95a/8

nêçük (< ET (Uyg.) *neçük* < *nē+çe ök*) nasıl, ne kadar

n. 102a/13, 103b/2, 103b/3, 104a/2, 120a/13, 125b/6, 128a/1, 12a/9, 130b/13, 134a/11, 141b/6, 142b/9, 150b/15, 151a/5, 153b/15, 157a/3, 162b/1, 165a/14, 167a/12, 168b/1, 168b/11, 170a/13, 171b/13, 18a/5, 25b/9, 28a/1, 31b/9, 33a/1, 33b/4, 35a/14, 36b/9, 37b/5, 38b/1, 39a/11, 40a/1, 40a/14, 41b/12, 43b/12, 43b/15, 45b/11, 51b/5, 52b/11, 79a/12, 79a/13, 85b/8, 88a/7, 98b/12, 74b/9, 79b/15, 87b/8, 36b/7

n.+dür 16a/8

nedāmet (< Ar. *nadāmaʿ*) pişmanlık
n. 160a/5, 161b/2, 171b/4, 28a/9, 49b/9, 89b/4, 93a/15

nedīm (< Ar. *nadīm*) meclis veya sohbet arkadaşı
n. 80a/9, 80b/12, 80b/2, 80b/4, 80b/5, 81a/11, 79b/5
n.+ğa 80a/10, 80a/12, 80a/5, 80a/6, 80b/5, 80b/8
n.+i 80a/2
n.+ni 80a/10, 80a/14, 80a/15, 80a/6, 80b/7, 81a/10, 81b/3

nef (< Ar. *naʿ*) menfaat, fayda, çıkar
n. 161b/2, 5a/5, 82a/9

nef kıl-: yararlanmak, faydalanmak
n. k.-mas 93a/8

nefer (< Ar. *naʿar*) asker
n. 101b/14

nefret (< Ar. *naʿraʿ*) nefret
nefret kıl-: nefret etmek
n. k.-ıp 105a/12

nefs (< Ar. *naʿs*) 1. bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği
n. 131b/7, 150b/12, 50a/12, 91b/3
n.+ge 166b/10
n.+imge 136b/7
n.+imni 2a/8, 35a/8
n.+ini 2b/1
n.+ni 104a/3, 57a/5
n.+niñ 10a/15
2. insanın kötü istekleri, arzu ve hevesi

nefs-i emmāre: insanı kötülüğe

sürükleyen kötü nefis
n.-i e.+din 59a/7
nefs-i serkeş: dikbaşı, inatçı nefis
n.-i s.+ni 56b/10
3. can, ruh, öz
nefs-i hayvānī: (canlılık nefsi)
canlılardaki hareket ve kuvvetler
n.-i h.+ğa 19a/4
n.-i h.+ni 24b/12
nefs-i muṭma'inne: iyilikle kötülüğü
ayırteden, temizlenerek kişiyi Allah'a
yaklaştıran kuvvet
n.-i m. 59a/8
nefsānī (< Ar. *nafsāniyy*) canlılığın
uyandırdığı arzularla ilgili
n. 137a/1
neft (< Far. *naft*) petrol
n. 42a/10
nüh (< Far. *nuh*) dokuz
n.+ğa 172a/7
nehārī (< Ar. *nahārī*) öğle yemeği
n.+sini 91a/2
nehār (< Ar. *nahār*) gündüz
n.+ıdın 169b/13
neheng (< Far. *nahang*) timsah
n. 52b/5
n.+ni 78a/15
neheng-i dürd-‘āšām: şarabın
tortusunu içen, kalender-meşrep
timsah
n.-i d. 81b/9
nème (< *neme* < AT **ne yeme*) her ne
kadar, nasıl, şey, nesne
n. 102a/2, 102b/5, 107b/5, 10b/5,
110b/3, 111b/7, 111b/8, 112a/10,
115b/12, 116b/15, 117b/11, 118a/4,
119b/10, 121a/13, 121b/1, 121b/11,
122a/11, 123a/5, 123b/4, 124a/5,
126a/7, 126b/4, 129a/8, 129b/12,
130a/12, 131b/5, 134a/7, 134b/6,
135a/1, 135a/2, 166a/6, 136a/12,
137a/10, 137a/11, 137b/1, 137b/7,
138b/7, 138b/9, 142a/5, 142b/5,
146b/11, 147b/12, 149a/2, 14a/5,
150a/7, 153b/6, 15a/11, 160b/11,
163a/1, 165b/7, 166a/14, 168b/14,
17b/9, 18b/3, 21b/5, 22a/11, 26b/5,

27b/11, 29a/8, 30a/6, 31b/3, 31b/6,
34a/1, 39b/5, 39b/6, 40a/10, 40a/9,
40b/6, 45b/9, 46a/7, 48a/3, 49a/9,
49b/13, 4a/11, 54b/4, 5a/5, 61b/7,
62a/13, 62b/3, 64b/4, 66a/12, 66a/6,
66b/2, 68a/12, 68a/4, 6b/10, 6b/12,
71a/8, 71b/9, 73a/3, 74a/1, 74a/9,
75b/12, 75b/4, 78a/2, 81a/1, 81a/4,
82a/14, 83a/14, 83b/6, 85b/7, 87a/8,
87b/13, 89a/2, 89a/4, 8a/7, 90b/2,
91a/3, 94a/11, 94a/8, 97a/6, 97b/6,
99b/2, 99b/7

n.+de 171a/5

n.+din 163a/10, 34a/13, 62a/12, 94b/7

n.+dindür 34b/6, 169a/5

n.+dür 10a/11, 123b/5, 124a/15,
168b/9, 22a/11, 31b/5, 35b/5, 45a/1,
67a/2, 75b/14, 75b/5

n.+ge 11a/15, 150b/15, 158a/10,
41a/13, 60b/5

n.+lerni 33a/10

n.+ni 166b/10, 33b/3, 43a/4

nèmerse (< *neme erse* < AT **ne yeme erse*)
nesne, şey, eşya

n. 106b/10, 111a/6, 111a/8, 111b/10,
111b/4, 114a/1, 115a/14, 116b/13,
117a/3, 118a/8, 127a/11, 127a/2,
127b/1, 127b/12, 128b/4, 128b/6,
135b/3, 143a/1, 143a/13, 143a/3,
144b/1, 153b/11, 32a/10, 4a/15,
53b/9, 59a/12, 59a/13, 59b/7, 60a/3,
61b/7, 73a/5, 74b/2, 78b/14, 82a/14,
84a/1, 88a/8, 93a/2, 93a/7, 98b/7

n.+din 116b/13, 146b/8, 148a/13,
153b/10, 170b/7, 97b/3, 98b/9

n.+dür 114a/1, 126a/12, 143a/3

n.+ge 111a/8, 115a/12, 29b/15, 67a/11

n.+ğa 24b/7

n.+ler 144a/15

n.+lerdin 144a/14

n.+lerni 127a/5, 129a/10, 144a/13,
92a/14

n.+ni 124a/1, 130a/10, 150b/3, 46b/2,
47b/12, 53b/7, 58b/14

n.+niñ 126a/12

n.+si 116a/2, 139b/6

Nemrūd özel ad, Hz. İbrahim'i ateşe atan ve
Babil'in kurucusu olan hükümdar

N. 106b/2

neng (< Far. *nang*) ayıp, utanma
n. 54b/12

ner (< Far. *nar*) er, erkek
n. 2a/13, 4b/13, 6a/15
n.+i 124b/5, 125a/3, 133b/3
n.+ini 125a/5
n.+iñ 134a/15
ner-i deyyūs: karısının
namussuzluğuna göz yuman ve
katlanan adam
n. 17b/14

nerd (< Ar. *nard*) tavla, tavla oyunu
n. 37a/6, 32a/13
n.+ini 134a/10, 19a/14

neri beri öteye beriye, oraya buraya krş. YUyg.
néri béri (YUyg.TS, 289b)
n. 127b/1

nerīmān (< Far. *narīmān*) pehlivan, yiğit
n. 113b/9, 118a/3

nermī (< Far. *narīmī*) yumuşaklık, gevşeklik
n. 149a/6

neseb (< Ar. *nasab*) nesil, soy, sop
n.+din 158a/9, 57b/11, 55a/3
n.+i 101a/7, 54b/7
n.+iñ 95a/2
n.+ni 55a/4, 57a/11, 57b/12, 61a/10,
94a/4, 94a/13, 94a/14, 133b/1
neseb-i ‘ālī: yüce, asil soy
n.-i ‘ā. 101a/5

neseblik (< Ar. *nasab* + Tü.+lik) soylu, asil
n. 54b/11

nesīm (< Ar. *nasīm*) rüzgar, hafif rüzgar
n.+din 136b/9
n.+idin 136b/9

nesl (< Ar. *nasl*) bir kimsenin zürriyeti,
evlat ve torunlar
n.+ide 141b/4
n.+ige 156a/4

nesrīn (< Far. *nasrīn*) yaban gülü, ağustos
gülü, Mısır gülü, Van gülü gibi isimler alan bir
cins gül
n.+niñ 7b/10

nessāc (< Ar. *nassāc*) dokumacı
nessāc-ı felek: felek dokumacısı
n.-ı f. 91b/13

neşāt (< Ar. *naşāt*) sevinç, neşe, şenlik
n. 12b/9, 73a/13
n.+ını 51a/12
neşāt kııl-: sevinmek, neşelenmek
n.-ıp 124b/3

neşr (< Ar. *naşr*) yayma, dağıtma, herkese
duyurma
n.+ğaça 44b/14

neşter (< Far. *niştar*) hekim bıçağı
n. 138a/14

neşvelik (< Ar. *nişva, naşva* + Tü.+lik) hafif
sarhoşluk, keyifli
n.+ge 13a/10

netice (< Ar. *natīca*) sonuç, öz, fayda
n. 166b/7
n.+dür 35b/3
netice-yi ārlıḡlıḡ: utanmanın neticesi
n.-i ā. 162a/14
netice-yi ḡulḡ-ı ‘adl: adaletli
yaratılışın neticesi
n.-i ḡ.-ı ‘a.+idin 36a/1

nev (< Ar. *nav*) çeşit, tür, cins
n. 124a/2, 14a/8, 18a/1, 4a/2, 4b/15,
54b/8, 58b/6
n.+i 116b/2, 63b/1

nev (< Far. *nav*) yeni, taze
n.+niñni 162a/5

nevā (< Far. *navā*) ses, ahenk, nağme
n. 61a/6
n.+ğa 102a/3, 120b/2, 128b/2, 61a/6
n.+ları 4b/10
n.+larını 137a/4
n.+sıḡa 67a/13
n.+sını 7b/3
nevā kııl-: seslenmek, nağme
söylemek
n. ḡ.-ıpdur 102a/10

nevāl (< Ar. *navāl*) bahşiş, talih, hediye

n. 43a/15

nevâziş (< Far. *navâziş*) gönül alma, iltifat

n.+ğa 58b/9

n.+iğa 59b/1

nevâziş kıl-: gönül almak, iltifat etmek

n.-dı 163b/12

nev-bâde (< Far. *nav-bâda*) taze şarap

nev-bâde-yi zamân: zamanın taze şarabı

n. 114a/13

nev-bahâr (< Far. *nav-bahâr*) ilkbahar

n. 126b/1

n.+ı 62b/13

nevbet (< Ar. *navba'*, *nûba'*) nöbet, sıra

n. 26b/11, 27a/2, 79a/5

n.+ini 26b/14

nevha-ger (< Ar. *navha'* + Far. *gar*) ölü ağlayıcısı

n. 7b/5

nev-ḥ'âste (< Far. *nav-ḥ'âsta*) istekli, hevesli

n.+ğa 157b/7

nev-nihâl (< Far. *nav-nihâl*) taze fidan, ağacın taze sürgünü

n. 76b/12, 83b/2

nev-res (< Far. *nav-ras*) yeni yetişen

n. 83b/1, 83b/3

nev-resîde (< Far. *nav-rasîda*) yeni yetişmiş, yeni olgunlaşmaya başlamış olanlar

n. 72b/8

nev-reslig (< Far. *nav-ras* + Tü.+*lig*) yeni yetişmişlik, yeni olmuşluk

n.+i 136b/8

nev-şüküfte (< Far. *nav-şikufta*) yeni açılmış çiçek

n. 9a/9

nezâketlîğ (< Ar. *nazâka'* + Tü.+*lîğ*) naziklik, incelik, terbiye

n. 96a/11

nezzâre (< Ar. *nazzâra'*) seyirci, bir şeye bakan

nezzâre kıl-: seyretmek, bakmak

n. k.-ıp 115b/14, 11a/2

nışf (< Ar. *nişf*) yarım, yarı

n.+ımnı 99a/12, 99a/13, 99b/6, 99b/7

n.+nı 99b/8

nidâ (< Ar. *nidâ'*) seslenme, nida, ses

n. 63b/13

nigâr (< Far. *nigâr*) güzel kadın

nigâr-ı âfitâb: güneş güzeli

n.-ı â.+nı 66b/14

nigerân (< Far. *nigarân*) bakıveren, bakıcı, bakan

n. 21a/9

n.+dur 54b/1

nigû-nâmlîk (< Far. *nēkū -nām* + Tü.+*lık*) güzel, iyi namlı, ünlü

n. 44b/5

nihal (< Far. *nihāl*) fidan

nihâl-i mekr: hile fidanı

n.-i m. 41b/3

nihân (< Far. *nihân*) gizli, saklı, görünmeyen

n. 151b/12, 54a/11, 66b/14

nihâvend (< Far. *nihâvand*) Türk müziğinde bir makam

n.+ni 61a/7

nihâyet (< Ar. *nihâya'*) 1. son, son uç

n. 17a/12, 17b/13, 69a/9, 81b/2, 98b/13

n.+din 114a/12

n.+i 109a/5, 18a/10, 20a/13, 59b/10, 68a/3, 79b/13, 87a/9, 87b/14, 91b/1

n.+ide 29a/12, 65a/15, 65b/8

n.+idededür 60a/5

n.+ige 90a/2

n.+iğa 102b/6, 137a/4, 141b/10, 55a/12, 55a/13, 59b/11, 62a/5

n.+ini 24b/14

2. son derece

nihâyet-i kemâl: kişinin mükemmelliğin ve olgunluğun son derecesinde bulunması

n.-i k. 36a/15

niķāb (< Ar. *niķāb*) peçe, yüz örtüsü

n.+ı 17a/4

n.+ını 123a/13, 12b/11, 135b/11, 39a/3, 50b/1, 61b/15, 9a/4

n.+nı 105b/15, 75a/11

nikāb-ı müşğîn: misk kokulu peçe, örtü

n.-ı m.+din 43a/7

nikāh (< Ar. *nikāḥ*) nikah, kanuni evlenme töreni

n.+ığa 114b/13, 125b/11, 163b/2, 76a/13

nikāh kıl-: nikahlamak

n. k.-ğan 76b/7, 88a/1

n. k.-ıp 114b/11, 138a/2, 72b/10

nikāhla- (< Ar. *nikāḥ* + Tü.+*la-*) nikahlamak

n.-p 144a/4, 76a/6

nīkī (< Far. *nīk* + nispet eki *ī*) iyilik, hoşluk

n. 88a/15

nīklik (< Far. *nīk* + Tü. *+lik*) iyilik, hoşluk

n. 171a/1

nīl (< Far. *nīl*) çivit (eskiden çivit otundan elde edilen mavi renkli toz boya)

n. 71a/7, 86a/9

n.+de 101a/12

n.+ığa 100b/14

nīl-gūn (< Far. *nīl-gūn*) çivit renginde, lacivert

n. 101a/14, 102a/12

nīm (< Far. *nīm*) yarı, yarım, buçuk

n.+ge 171a/5, 171a/6, 78b/11

nīm-baht (< Far. *nīm-baht*) bahtsız

n. 130b/3

nīm-bismil (< Far. *nīm-bismil*) usulüne göre kesilmemiş hayvan

n. 167b/13

nī' met (< Ar. *nī' ma'*) 1. iyilik, ihsan, bağış

n.+ige 44b/12

2. Allah'ın kullarına bağışı olan her şey

n. 78b/14, 146b/11, 149a/5

n.+dür 62b/15

n.+i 51a/2

n.+idür 155b/2

3. insanın iyi yaşamasını sağlayacak her türlü şey, servet, refah, dirlik düzenlik, sağlık

n.+i 6a/9, 61b/12, 68b/13

n.+ide 61b/12

n.+imni 128a/15

4. mutluluk

n. 168b/2

n.+ini 168b/4

nī' met-i bī-şümār: hesapsız, sayısız nimet

n.-i b. 3b/7

n. b.+nı 79a/3

nī' methā-yı reng-ā-reng: rengarenk nimetler

n.-yı r. 92a/10

nī' metī (< Ar. *nī' ma'* + nispet eki *ī*) nimete nail olma durumu

n. 1a/3

nīm-çāšt (< Far. *nīm-çāšt*) kuşluk vaktinin ortası, yarısı

n. 61a/3

nīm-kāre (< Far. *nīm-kāra*) yarım kalmak, iş yapamamazlık

n. 132a/15, 22a/7, 26a/1

nīm-rūz (< Far. *nīm-roz*) yarı gün, öğle

n.+da 61a/4

nīm-şeb (< Far. *nīm-şab*) gece yarısı

n.+de 61a/7

nīşār (< Ar. *nīşār*) saçma, serpme

nīşār kıl-: saçmak, serpmek

n. k.-ğanları 113b/14

n. k.-ıp 22a/9, 6a/6

nisbet (< Ar. *nisba'*) 1. inadına yapılan iş

n. 21b/11

2. ilgi kurma, bağlama

nisbet kıl-: bir şeyle ilgisini kurmak, bağlamak

n. k.-ğanığa 57a/8

nīst (< Far. *nīst*) yok, değil

n. 90b/8, 105a/1

nīst bol-: yok olmak

n. b.-sa 104b/15

nīst kıl-: yok etmek

n. k.-dılar 121a/2

nīş (< Far. *nēš*) iğne, zehir

n. 118b/8, 120b/10, 120b/3, 28b/6

Niṣābūr özel ad, Orta çağda İran'ın en büyük şehirlerinden biri

N. 121b/8, 92b/13, 92b/14

N.+ğa 93a/10

Niṣāgūrūt özel ad

n. 60b/12

niṣān (< Far. *niṣān*) iz, belirti, işaret

n. 136b/12, 148a/14, 96b/15, 81b/6

n.+ı 105a/10, 136b/12

n.+ıdın 123b/8

n.+ım 96a/14

n.+ımın 158b/1

niṣāne (< Far. *niṣāna*) iz, belirti, işaret

n. 62a/6, 77b/14, 96b/15, 97a/1

n.+ler 130b/3

n.+leri 44a/2, 94b/11

n.+lerni 94b/9

n.+si 113a/11, 76b/4

n.+sidür 111a/6, 75b/4

n.+sige 139a/9

n.+sini 152b/12, 77a/4

niṣāne kıl- iz bırakmak, işaret etmek

n. k.-ıp 14b/9

niṣāne-yi baḥtiyārī: mutluluk işareti, izi

n.-yi b. 87b/6

niṣān (< Far. *niṣān*) oturan, oturmuş

n. 105a/3, 126a/4, 67a/9

niṣānlık (< Far. *niṣān* + Tü.+ *lık*) oturmuşluk

n.+nı 29a/4

niyāz (< Far. *niyāz*) dua, yalvarma

n.+ığa 82a/1

niyāz-mendlik (< Far. *niyāz-mand* + Tü.+ *lik*) duacılık, dua edicilik

n.+lerini 105b/8

niyyet (< Ar. *niyya'*) niyet, kasıt

n. 147a/10, 158b/4, 166b/9

n.+de 97b/10

n.+ide 8a/5

n.+ığa 14b/1

n.+im 152a/3

niyyet kıl- niyetlenmek, niyet etmek

n. k.-dı 110a/6

n. k.-ıp 143a/8

niyyet-i nā-'amel: amelsiz niyet

n.-i n. 162a/11

niyyet-i ṣalāt: namaz niyeti

n.-i ş. 34a/5

nizā' (< Ar. *nizā'*) çekişme, kavga

n. 117a/9, 143a/2, 144b/13, 27a/15, 77a/6

n.+ım 138b/4

n.+nı 143b/7, 155a/5

nizā' kıl- kavga etmek, çekişmek

n. k.-mağğa 110b/6

nizām (< Ar. *nizām*) düzen, usûl, tertip

n. 45b/3, 58a/13

nizām-ı memleket: memleket düzeni

n.-ı m. 58b/15

nize (< Far. *nēza*) mızrak, süngü

n. 94b/6

n.+ge 138b/9

n.+sige 138b/8

nize-sitān (< Far. *nēza-sitān*) mızrak, süngü alan

n.+ını 135b/15

nize-verlik (< Far. *nēza-var* + Tü.+ *lik*) mızrak, süngü ustalığı

n.+imni 10b/8

noḥūd (< Far. *noḥūd*) nohut

n.+ça 82a/15

noḥūd-ı siyāh: siyah nohut

n.-ı s. 29b/12

noḡṣānī (< Ar. *noḡṣān* + nispet eki *-ī*) eksiklikle ilgili

n. 52b/13

nöker (< Mo. *nōkūr*) hizmetçi, köle, dost, arkadaş, uşak krş. (Lessing 1960: 593b)

n. 19b/10, 19b/6, 20a/2, 71b/3, 71b/4, 72a/5, 94b/9

n.+leriga 20a/4

n.+ni 72a/4

n.+niñ 19b/13

nökerçilik (< Mo. *nökür+çilik*) hizmetçilik, kölecilik

n. 17b/8

n.+ni 17b/9

Nuh özel ad, Nuh peygamber

N. 63b/13, 70a/1

nuhūset (< Ar. *nuḥūsa'*) uğursuzluk

n.+ge 102b/6

n.+i 42b/10

nuhūset kıl-: uğursuzluk getirmek

n. k.-dı 147b/4

nukre (< Ar. *nukra'*) külçe halinde gümüş

nukre-yi mäh: gümüş gibi ay

n.-yi m. 12b/15

nūr (< Ar. *nūr*) aydınlık, parlaklık

n. 10a/8, 144a/15

n.+ı 165a/1, 28a/14, 3b/13, 71a/4, 86a/13

n.+ıdın 142b/1

n.+ını 133a/7, 166b/14

n.+uñ 156b/15

nūrānī (< Ar. *nūrānī*) nurlu, ışıklı

n. 122a/15, 156a/1, 65a/3

n.+dür 31b/9

nūş (< Far. *noş, nūş*) içme, içiş

n. 10a/3, 86a/11

n.+ı 38a/14

nūş kıl-: içmek

n. k.-alı 127a/3

n. k.-ğıl 45a/4

n. k.-masañ 45a/4

nücūm (< Ar. *nucūm*) yıldızlar

n. 22b/1, 34a/11

nükte-senc (< Ar. *nutka'* + Far. *sanc*) nükte tartıcı, nükte değerlendiren

nükte-senc-i haķāyık: hakikatlerin ince nüktelerini söyleyen

n.-i h.+dın 3a/2

nümāyān (< Far. *numāyān, namāyān*) görünen, meydana olan

n. 94a/1

nümāyān bol-: görünmek, meydana olmak

n. b.-dı 101a/1, 106a/12, 106b/3, 108b/13, 108b/8, 109b/11, 111a/1, 113b/10, 116b/4, 123a/13, 123a/4, 147a/1, 171b/10, 59b/5, 65a/3, 66b/14, 77a/13, 79b/3, 84a/4, 87a/1, 91b/9

n. b.-up 98b/2

nümāyān kıl-: göstermek, ortaya çıkarmak

n. k.-dı 109a/15, 12b/3, 138a/14, 151b/8

nūvvāb (< Ar. *nūvvāb*) vekiller

nūvvāb-ı asākir: askerlerin vekilleri

n.-ı a.+lerini 51a/11

nūzūl (< Ar. *nuzūl*) aşağı inme, konaklama

nūzūl kıl-: indirmek

n. k.-ğanda 87a/6

O

o o, işaret sıfatı

o. 101a/11, 118b/8, 11a/9, 127b/1, 23b/12, 26b/11, 35b/4, 40b/11, 83b/14, 8a/7

oba (< ET *oba*) ikametgah (Seng., 58v.5)

o.+sı 22b/4

obdān (< Far. *ābdān/ābadān*) güzel, hoş krş. YUyg. *obdān* “iyi” (YUyg.TS, 292a)

o. 153b/12, 53b/6, 150a/7, 60a/15

o.+ı 163a/5

obdānraķ (< Far. *ābdān/ābadān* + Tü.+*raķ*) daha güzel, daha hoş

o. 153b/11, 78b/14, 118b/15, 60b/1

ocağ (< ET (Uyg.) *oçuķ/oçaķ* < AT **hōtçaķ*) ocak, ateş yakılan yer

o.+nı 130b/13

oğlan (< ET *oğul+an*) oğlan, oğul, çocuk

o.+ğa 168b/15

o.+ları 16b/3

o.+larıdın 53b/13

o.+larığa 53b/8

o.+larım 53b/13

o.+larımın 16b/7

o.+larını 50b/15
o.+ların 16b/4
o.+larını 16a/6
o.+larını 16a/3
o.+nı 169a/11, 169a/12
oğrı (< ET *oğrı*) hırsız
o. 11a/4, 127a/1, 127a/5, 127b/1, 150b/3, 74b/3, 93a/13, 93a/9
o.+nı 89a/10, 89a/8, 57a/8
oğ(u)l (< ET *oğıl*) çocuk, oğul
o.+ı 104a/12, 106a/15, 107a/1, 110a/12, 110a/4, 110a/6, 112b/15, 112b/9, 116b/7, 117a/4, 118a/5, 11b/12, 129a/11, 129a/14, 129a/4, 130a/1, 135b/12, 136a/9, 136b/4, 137a/4, 137b/8, 141b/11, 143b/11, 143b/8, 144b/5, 145a/1, 145a/13, 145a/4, 145a/6, 145b/1, 145b/14, 146a/15, 146b/6, 153b/3, 156b/10, 157b/15, 167a/13, 168b/14, 169a/1, 169b/14, 169b/9, 16a/3, 170a/14, 170b/7, 22b/13, 23a/4, 23a/6, 23a/7, 23b/4, 23b/6, 33b/2, 40a/15, 41a/14, 47a/11, 48a/10, 48a/2, 48a/5, 48b/15, 49b/14, 49b/15, 49b/2, 49b/4, 49b/6, 50a/13, 50a/2, 50a/7, 50b/13, 50b/4, 53b/9, 58a/12, 59a/2, 64b/1, 64b/3, 64b/5, 65a/14, 65b/8, 69a/15, 69a/2, 69a/3, 69b/2, 75a/14, 76a/12, 76a/3, 76a/4, 76a/8, 87b/14, 117a/7, 136b/15, 169a/14, 27b/12, 33b/7, 42b/6, 82b/2
o.+dur 35b/2
o.+ıdın 76a/8
o.+ğa 11b/9, 155a/11, 23a/7, 37a/8, 47b/8, 47b/9, 58a/9, 64b/1, 69b/2, 76a/4
o.+ını 110b/5, 117a/7, 11b/7, 129a/14, 129b/3, 12a/1, 12a/7, 144b/6, 145a/9, 145b/7, 145b/9, 158a/2, 158a/3, 158b/11, 169a/8, 23a/13, 23a/9, 2a/1, 33b/12, 41a/12, 42b/11, 42b/12, 48a/1, 48a/6, 49a/11, 49a/3, 49a/5, 49a/9, 49b/1, 49b/11, 50a/2, 57a/15, 65b/7
o.+ını 138a/2
o.+nı 158a/1, 168a/10, 168b/13, 169a/10, 33b/6, 40a/15, 50b/14, 82b/10, 87b/15
o.+nı 107a/2
o.+um 111b/14, 112b/14, 155a/10, 160a/8, 161a/15, 161a/2, 161a/3,

161a/7, 171a/10, 171a/14, 37a/4, 53b/7, 64b/2, 64b/5

o.+umdur 159b/12

o.+umğa 112b/13

o.+umnı 110a/9, 112a/1, 112a/3, 113a/12, 113a/14, 11b/6, 129b/5, 171a/11, 50b/15

o.+uñız 104b/7, 171a/15, 34b/13

o.+uñnı 11b/5, 12a/2, 161a/10

oğul kıl-: evlat edinmek

o. k.-mak kerek 171a/2

oğulluk (< *oğıl+luk*) çocukluk, gençlik

o.+ığa 29a/13

oğulsız (< *oğıl+sız*) oğulsuz, çocuksuz

o. 55b/4

oğurla- (< ET *oğurla-* < *oğrı+la-*) çalmak

o.-p 54a/9, 55b/2, 73b/3, 74a/15

oğurluk (<< ET *oğrı+lık*) hırsızlık

o.+ğa 127a/1

o.+ka 126b/12

oğurluk kıl-: hırsızlık yapmak

o. k.-ur 17b/12

oğşa- (< ET (Uyg.) *oğşa--oğşa-*) benzemek

o. 140a/9, 158b/6, 35b/4, 38b/12, 41b/11, 50a/1, 5b/4

o.-ğalı 106a/4

o.-mağay-sen 114a/10

o.-mas 155b/7

o.-maydur 68a/11, 68b/1

o.-r 102b/4, 111a/11, 111b/11, 126a/14, 127a/1, 135b/7, 148b/4, 31b/14, 43b/15, 51a/2, 51b/7, 55a/1, 58a/9, 5a/6, 60b/8, 81a/2, 97a/13, 97a/14

o.-r sen 106b/6, 138b/7

o.-ydu 101a/6, 103b/6, 133a/6, 17b/3, 38a/15, 39a/10, 66b/1, 67a/14, 68b/2, 81b/15, 85a/8, 92a/5, 93b/1, 96b/6

o.-ydu-men 167b/13

o.-ydu-sen 134b/2

oğşat- (< *oğşa+t-*) benzetmek

o.-ıp 95b/9

o.-ıpdurlar 93b/8

ok	(< ET <i>ok</i>) ok o. 131a/15, 98b/7 o.+1 139a/9 o.+um 109a/14	158b/8, 159a/2, 159b/1, 159b/11, 159b/2, 159b/6, 160a/6, 160b/9, 161a/12, 161a/13, 161a/14, 161b/14, 162a/1, 162b/1, 162b/7, 164a/10, 164a/13, 164b/14, 164b/9, 165b/1, 166a/15, 166a/4, 166b/4, 166b/8, 167a/1, 167a/15, 167b/9, 168a/1, 168b/10, 168b/7, 168b/9, 169a/1, 169a/10, 169a/13, 169a/2, 169a/3, 169a/8, 169b/14, 169b/2, 169b/4, 169b/5, 169b/6, 169b/7, 16a/15, 16a/3, 170a/9, 170b/10, 170b/12, 170b/6, 171a/10, 171a/11, 171a/2, 171a/4, 171a/6, 171a/7, 171a/9, 17b/2, 18a/1, 18a/4, 18a/6, 18b/11, 18b/5, 19a/2, 1a/10, 1b/11, 20a/10, 20a/12, 21b/15, 22b/15, 23b/7, 24a/3, 24b/13, 25b/4, 26a/10, 26a/13, 26b/14, 26b/4, 27a/1, 27a/7, 27b/3, 28a/11, 28a/3, 28a/7, 28b/11, 29b/2, 2a/15, 2a/2, 2a/5, 2a/6, 2b/8, 30b/15, 31a/10, 31a/4, 31a/6, 31a/9, 31b/11, 31b/3, 31b/6, 32a/6, 32a/7, 32b/1, 32b/13, 32b/15, 32b/4, 33b/6, 33b/7, 33b/8, 34a/10, 34a/13, 34a/8, 35a/1, 35a/8, 35b/12, 35b/15, 35b/6, 36a/11, 36a/15, 36a/2, 36a/4, 36b/12, 36b/2, 37a/1, 37a/3, 37a/5, 37a/8, 37b/1, 37b/11, 37b/12, 37b/14, 38a/15, 38a/6, 38b/11, 38b/13, 38b/4, 38b/5, 38b/7, 39a/15, 39a/9, 39b/10, 39b/2, 39b/4, 39b/8, 3a/11, 3a/13, 3a/14, 3b/10, 40a/15, 40a/2, 40a/4, 40b/10, 40b/11, 40b/15, 40b/8, 40b/9, 41a/1, 41a/3, 41a/8, 41b/11, 41b/14, 41b/15, 42a/5, 42a/7, 42b/13, 43a/11, 43a/12, 43a/3, 43a/8, 43b/11, 43b/15, 43b/9, 44a/1, 44a/6, 44b/3, 44b/7, 46a/12, 46a/14, 46a/15, 46a/8, 46b/11, 46b/12, 46b/15, 46b/8, 47a/10, 47a/2, 47b/15, 48a/8, 48b/14, 49a/14, 49b/1, 49b/10, 50a/1, 54a/1, 54b/5, 56a/13, 56b/4, 57b/14, 58b/10, 59a/1, 5a/6, 60a/13, 60b/15, 61a/10, 61a/6, 63b/3, 65a/10, 66a/2, 66a/3, 67a/4, 67b/11, 67b/12, 67b/15, 70a/12, 72a/4, 73a/15, 74a/10, 74b/15, 75b/14, 78a/7, 78a/8, 78b/5, 79a/5, 79b/12, 7b/11, 7b/12, 81a/12, 82a/3, 83a/14, 83a/15, 83b/11, 83b/3, 84a/11, 84a/12, 84b/1, 84b/4, 85a/11, 88a/5, 88b/14, 88b/6, 89a/1, 89b/8, 8a/10, 90a/1, 90a/7, 90b/15, 91b/4, 92a/8, 93a/6, 94a/13, 94a/4, 94b/15, 94b/9, 95b/10, 98b/2, 99b/15, 99b/8, 9b/6
oku-	(< ET (Uyg.) <i>oku-</i>) okumak o.-dı 159b/15, 69b/8 o.-dılar 58b/12, 58b/14 o.-ğandin 2b/11 o.-ğuçı 172a/8, 1b/6, 1b/9, 3a/11 o.-p 105a/1, 119a/6, 148b/11, 148b/14, 148b/8, 3a/10, 68a/7, 68a/9, 82a/5 o.-pdur 158a/15 o.-pdurlar 79a/15 o.-r-men 4a/9 o.-rlar 158a/9 o.-salar 172a/8 o.-sañ 68a/5	
okun-	(< <i>oku-n-</i>) okunmak o.-ur 122b/12	
okut-	(< <i>oku-t-</i>) okutmak o.-up 172a/8 o.-updurlar 4a/1	
ol	(< ET <i>ol</i>) 1. o, işaret sıfatı o. 102a/1, 104a/2, 104a/3, 105b/10, 109b/7, 10b/5, 110a/6, 111b/5, 117b/12, 117b/3, 118b/2, 118b/4, 118b/5, 119a/14, 119b/14, 11a/15, 120b/15, 120b/5, 120b/7, 121b/10, 121b/13, 122b/14, 124a/2, 124a/9, 125a/12, 12a/14, 12a/2, 12b/8, 130a/12, 131b/1, 134b/9, 136a/10, 136b/11, 137a/2, 137b/8, 138b/12, 13a/7, 13a/8, 141a/12, 141b/1, 141b/11, 142b/10, 142b/11, 142b/13, 142b/8, 143a/11, 143a/3, 143a/4, 143a/7, 143a/9, 143b/3, 144a/10, 145a/14, 145a/2, 146a/14, 146a/3, 146a/8, 146b/8, 147b/9, 148a/12, 148a/13, 148b/4, 148b/7, 149a/1, 149a/6, 149b/4, 149b/9, 14a/1, 14b/14, 14b/8, 150a/5, 151a/7, 151b/15, 151b/3, 152b/7, 153a/9, 153b/13, 153b/15, 154a/15, 154a/2, 154a/9, 154b/11, 154b/12, 154b/13, 154b/15, 154b/2, 154b/4, 155a/1, 155a/11, 155a/14, 155a/15, 155a/7, 156a/15, 156b/10, 156b/14, 156b/9, 157a/3, 157b/15, 158a/13, 158b/5,	2. o, kişi adı o. 11b/9, 18b/7, 23a/1, 32b/6, 33b/4, 34b/6, 35a/15, 37a/2, 37a/7, 37b/5, 38a/4, 39a/11, 40a/9, 40a/14, 41b/12,

	43a/4, 45b/1, 45b/2, 46b/2, 46b/9, 49a/10, 56a/11, 61b/6, 66a/10, 71b/7, 76b/9, 78b/6, 87a/13, 90b/13, 106a/8, 114a/5, 120a/8, 124a/4, 135b/7, 136b/5, 144b/7, 146a/2, 150a/2, 154b/5, 155a/4, 155a/10, 156a/8, 156a/10, 158a/6, 162a/15, 165a/14, 167a/12, 169a/4, 170b/14	141b/13, 142b/14, 144a/5, 145b/10, 19a/1, 28b/4, 47a/14, 59b/5, 62a/3, 68b/4, 68b/7, 69a/5, 78b/10, 86b/13, 87b/9, 96b/4, 96b/7, 9b/15
5a/5	o.+dur 120b/8, 154b/4, 156a/7, 168b/5, 171a/12, 1b/13, 2a/1, 2b/10, 31b/10, 31b/15, 40b/7, 43b/10, 46b/8, 47a/5,	o.-dılar 122a/6, 126a/6, 127a/11, 137a/7, 23a/5
ol-	(< ET <i>bol-</i> < AT <i>*bōl-</i>) olmak	o.-duñ 42a/8
	o.-adurğān 65b/2	o.-genide 69a/3
	o.-dı 113b/11, 120b/8, 129a/3, 17a/6, 22a/6, 26a/2, 28a/15, 3b/3, 3b/4,	o.-gil 152b/1
	54a/7, 57a/14, 65a/1, 66b/11, 69a/2, 73b/2, 75a/13, 77a/14, 79b/5, 87a/3, 87b/13	o.-günçe 26b/9
	o.-dur 165b/4	o.-ğan 109a/13, 122a/12, 123a/8, 155a/13, 76a/15
	o.-gey 13a/8	o.-ğanda 72b/14
	o.-ğan 3b/2	o.-ğanı 132b/1, 137a/8
	o.-ğanım 90a/10	o.-ğamda 87a/4
	o.-ğay 137a/3, 165a/7, 45b/3, 45b/4	o.-ğanlar 141b/5, 151b/11
	o.-ğıl 162a/10	o.-ğay-men 42a/6
	o.-ğusıdur 149b/12	o.-ğay-sen 96a/13
	o.-ma 76b/3	o.-ğuluğ 153b/8
	o.-mağan 119a/8	o.-ğunmağımın 122a/14
	o.-sa 119b/12, 157a/10, 162a/11, 2b/9, 44a/6, 4a/12	o.-mağğa 52b/8
	o.-sun 135a/5, 4b/13	o.-mağlık 122b/12
	o.-up 146b/4	o.-mas irdi 137a/3, 92a/7
	o.-ur 65a/7	o.-sa 87b/1
olar	(< ET <i>olar</i>) onlar	o.-uğluğ 14a/3
	o. 148a/9, 157b/12, 38b/11, 39a/13, 39a/14, 52b/10	o.-up 124b/14, 157b/13, 22b/14, 45a/7, 56b/7
	o.+dın 41b/4, 52b/10	o.-up irdim 123a/7
	o.+ğa 71b/14	o.-up irdi 112b/9, 11a/2, 122b/15, 124b/3, 132b/15, 133a/1, 134b/13, 139b/15, 141b/15, 150b/2, 152a/14, 168b/14, 27b/9, 40b/1, 44a/2, 66a/7, 82a/13, 86a/3, 93b/4
	o.+nı 165b/13, 168a/10, 32b/1, 32b/4, 37a/10, 37a/9, 37b/3, 39a/7, 39a/8	o.-up irdiler 148b/6, 159a/1, 22b/12, 4a/14, 63a/13, 70b/5, 92b/7
oltur-	(< ET <i>olur-</i>) oturmak	o.-up irdim 129b/10, 140a/15, 36b/14, 71a/8
	o.-ay 165b/14	o.-up-sen 68b/6
	o.-dı 105b/11, 107b/10, 108a/6, 122a/5, 124a/7, 124b/7, 12a/8, 130b/13, 131a/14, 134a/4, 137a/5,	o.-updur 101a/2, 108b/2, 112b/10, 122a/9, 146a/5, 152a/15, 163b/11, 164a/8, 167a/5, 22a/10, 27a/8, 31a/5, 31b/4, 68b/5, 78b/8, 82b/4, 87a/7, 97a/14
		o.-updur-men 86b/6
		o.-updurlar 127b/12, 76a/12

o.-ur 137a/8
o.-ur-men 104a/3
oltura al- > **oltural-** : oturabilmek
o.-mas 96a/10
olturguz- (< *oltur-guz-*) oturtmak
o.-up 122b/5
on (< ET *on* < AT **ōn*) on
o. 108b/3, 140a/6, 167a/15, 167b/1, 33b/15, 33b/6, 33b/9, 34a/1, 4a/10, 4b/5, 4b/7, 61a/10, 61a/11, 62a/2, 65b/9
on altı on altı
o. 24b/11
on altınçı (< *on altı+nçı*) on altıncı
o. 65a/1
on birinçi (< *on bir+inçi*) on birinci
o. 50b/3
on êkki on iki
o. 33b/9, 34a/4, 61a/1, 61a/8
o.+si 61a/8
on êkkinçi (< *on êki+nçi*) on ikinci
o. 54a/8
on miñ on bin
o. 137b/4, 99b/3
on sekkiz on sekiz
o. 32a/15, 46b/12
on sekkizinçi (< *on sekiz+inçi*) on sekizinci
o. 69a/4
on tokkuzunçı (< *on tokuz+unçu*) on dokuzuncu
o. 73b/4
on tōrt on dört
o. 108a/5
on tōrtünçi (< *on tōrt+ünçü*) on dördüncü
o. 59b/4
onunçı (< *on+unçı*) onuncu
o. 47a/11, 61b/6
on üçünçi (< *on üç+ünçi*) on üçüncü
o. 57a/15
on yētünçi (< *on yēti+nçi*) on yedinci
o. 66b/13

orag (< ET (MK) *orgak*) orak, keskin ekin biçme makası (EDPT, 216a)
o.+ını 7a/12
orda (< Mo. *orda* < ET *ordu/ordo*) hanların ve devlet büyüklerinin karargahları, harem-hane (TMEN II, 32/§452)
o.+ğa 80b/12
o.+nı 80b/9
o.+sığa 144a/2
o.+sını 11a/4
orguş şarkı, türkü; bir müzik türü, musikide bir usul krş. **orguştek** (Seng. 288v.5)
o. 69b/4, 69b/5, 80a/11, 80a/13, 80a/8, 80a/9
o.+ğa 128a/13, 128a/14
orta (< MK *ortu* < ET *orto* ~ *orta*) orta
o.+da 27a/15
o.+sığa 49b/5
ortançı (< *orta+nçı*) ortanca
o. 106a/15, 107a/1
o.+dur-sen 156a/8
or(u)n (< ET (Uyg.) *orun*) yer
o.+ıda 101b/3, 122a/14, 12a/7, 12a/9, 133a/14, 135a/5, 158a/14, 15a/15, 167b/9, 39a/4, 52b/12, 63b/8, 63b/9, 86b/13, 86b/6, 95b/11, 96a/13, 97b/14, 101b/10, 101b/11, 101b/9, 10b/13, 122b/10, 144a/4, 14a/4, 150b/13, 150b/15, 151a/2, 172a/9, 57a/7, 64a/6, 88b/10, 94b/11, 95a/1
o.+da 13b/7, 18a/14, 20b/4
o.+ıdadur 89a/8
o.+ıdın 109b/2, 169a/1, 92b/12
o.+ığa 117a/8, 41b/15, 89a/7, 96a/10, 97b/15
o.+ını 96a/9
o.+u 76a/7
o.+unızğa 137b/8
osma kaşı karartmak için kaşa sürülen bir tür bitki krş. *osma* (YUyg.TS, 299a)
o. 83b/2
oşal (< *oş+ol*) o nesne, o kimse
o. 11a/3, 146a/11, 151b/5, 151b/9, 170b/2, 171a/11, 171a/15, 171b/1, 33b/3, 41b/1, 73a/1

o. k. 23a/5
o. k.+ğa 23b/10

Ö/Ö

öge (< ET (MK) *ögey*) üvey krş. Çağ.
ögey (Seng. 79v.9)

ö.+m 154b/6

ö.+miz 95b/2

ögür- döndürmek, çevirmek krş. Özb.
o'girmok “çevirmek, döndürmek,
değiştirmek” (Özb.TS, 522a)

yüz ögür- yüz çevirmek

y. ö.-di 135b/4

y. ö.-señ 115b/7

ögze çatı krş. YUyg. *ögze* (YUyg.TS,
304a)

ö. 163b/4

öl- (< ET *öl-*) ölmek

ö.-di 107a/7, 131b/1, 7b/11

ö.-düm 11b/12

ö.-edür-men 135a/10, 135a/12, 135a/7

ö.-er-sen 134b/12, 21a/5

ö.-gen 10a/10, 12a/15, 152b/9,
171a/13, 171a/15, 110b/5

ö.-gendin 10b/1

ö.-genige 7b/11

ö.-genim 11b/13, 11b/14

ö.-genni 130b/9

ö.-gey 164b/5, 39b/15

ö.-gü 52a/9

ö.-günçe 90b/1

ö.-mese 46b/10

ö.-se 46b/9

ö.-sün 130b/10

ö.-üp 109a/3, 109a/4, 170b/3,
171a/13, 77a/7

ö.-üptür 171a/10, 171a/11, 24b/1,
24b/3

ö.-ürler 46a/1

öltür- (< ET (MK) *öl-dür-*) öldürmek

ö.-di 169b/7, 2b/9, 42b/14, 133b/15,
164a/12, 166a/12

ö.-diler 146b/7, 161a/7

ö.-düm 160b/5, 169a/6, 170b/5, 82a/6

ö.-dün mü 161a/12

ö.-eli 116a/9

ö.-ey 133b/14

ö.-gen 82a/8

ö.-geni 135b/12, 161a/14, 164b/3,
73b/3

ö.-geniga 62b/4, 62b/7

ö.-genim 161a/13

ö.-geniniñ 171b/1

ö.-geniñ 150b/9

ö.-genler 166a/13

ö.-geñe 51b/7

ö.-gey 159a/14, 168b/11

ö.-gü 51b/6

ö.-güçini 157a/8

ö.-ğay 170a/13

ö.-mağ 134a/13, 74b/5

ö.-megeniga 90b/11

ö.-mek 169b/9, 51b/2

ö.-mekge 169a/9

ö.-mey 160a/4, 99b/9

ö.-se 131b/7, 169b/7, 170b/9

ö.-seler 164b/4

ö.-sem 160b/6, 170a/4

ö.-señ 160a/1, 161b/1

ö.-üp 104a/15, 109b/12, 109b/9,
137b/7, 137b/8, 169a/7, 169b/11,
23b/3, 27b/6, 74a/15, 75a/2

ö.-üp erdi 51b/8

ö.-üptür-men 170a/15

ö.-ür 6b/2

ö.-ür erdiler 88b/13

ö.-ür-men 113b/2, 133b/8, 135a/3,
135a/8

ö.-ür-sen 118a/10

ö.-ürge 169a/12, 46b/7

ölüg (< ET *ölüg*) ölü

ö. 100a/7, 145b/1, 151a/4, 152a/5,
24b/1, 8b/5

ö.+lerğa 65b/3

ö.+lerni 51b/8
 ö.+ni 131b/7, 145a/11, 145a/12
ölüm (< ET (Uyg.) *ölüm*) ölüm
 ö. 123b/4, 150a/7, 99b/5
 ö.+din 104b/7, 12a/5, 132b/1, 29b/14, 7a/2
 ö.+dür 123b/4, 79b/12
 ö.+ge 108a/2, 117b/12, 135b/2, 135b/3, 169b/12, 98a/10, 98a/12
 ö.+ğa 134b/3
 ö.+ığa 82a/6, 82a/8
 ö.+ni 117b/14, 117b/7
‘Ömer özel ad
 ‘Ö. 79a/1
‘Ömer ‘Abdü’l-‘azîz özel ad
 ‘Ö. 99b/3, 126a/5
 ‘Ö.+ğa 99b/1
 ‘Ö.+ni 99a/15
‘ömr (< Ar. *‘umr*) ömür, hayat
 ‘ö. 107b/2, 136a/10, 136a/14, 136b/12, 160a/10, 41a/8, 57b/4, 5a/3, 62b/10, 62b/2, 98b/8, 45a/4
 ‘ö.+din 124a/4
 ‘ö.+i 103b/8, 11b/1, 11b/10, 122b/1, 12a/4, 136a/8, 137b/1, 20a/14, 43a/12, 69b/1, 90a/2, 113b/13
 ‘ö.+ide 117a/6, 40a/10
 ‘ö.+idin 133b/4, 78b/2
 ‘ö.+ığa 11b/7
 ‘ö.+im 69b/10
 ‘ö.+ini 12a/3, 133a/11, 135b/6, 135b/9, 148b/2, 153a/6, 4a/7, 91b/4, 91b/7
 ‘ö.+lerini 108b/5, 146b/8, 28a/9, 68b/11, 7a/1
 ‘ö.+ni 126b/7, 76a/5
 ‘ö.+niñ 136a/15
 ‘ö.+üm 103b/8
 ‘ö.+ümni 91a/9
 ‘ö.+ümüzni 14a/5
 ‘ö.+üñ 132a/10, 24b/7
 ‘ö.+üñni 133a/10
‘ömrī (< Ar. *‘umr* + Far. *ī*) ömür, hayat
 ‘ö.+dür 163b/7
öñ (< ET *öñ*) ön

ö. 143b/1
ördek (< ET (MK) *ördek*) ördek
 ö.+ni 60b/8
örgeñ- (*öğren-* < ET *ög(ü)r+e-n-*) öğrenmek, alışmak
 ö.-diler 134b/11
 ö.-gey 34b/11
 ö.-ip 132a/15, 145a/3, 68a/6, 83b/4
 ö.-ip erdi 101a/9
 ö.-ipdür-men 145a/11, 145a/9
 ö.-ür erdi 85a/12
örget- (*ögret-* < *ög(ü)r+e-t-*) öğretmek
 ö.-ür-men 134b/8
örgül- (< *ögür-(ü)l-*) dolaşmak, dönmek, devran etmek (ŞSE, 30b); krş. Özb. *o’girilmok* “dönmek, çevrilmek” (Özb.TS, 522a)
 ö.-güçi 43a/15
ört- (< ET *ört-*) örtmek, kapamak
 ö.-epdür 57b/7
öt- (< ET (Uyg.) *öt-*) geçmek
 ö.! 136a/4
 ö.-er 37b/10
 ö.erdin 137b/2
 ö.-er erdi 169b/1
 ö.-er men 108a/1, 144a/1
 ö.-erni 125b/4
 ö.-gey 46a/10, 153a/4
 ö.-ken 103b/2, 112b/2, 146a/6, 148b/3, 14a/4, 151b/10, 152a/11, 155a/8, 159a/1, 160b/14, 160b/15, 163b/6, 21a/15, 21a/7, 24a/1, 24b/10, 25b/10, 31a/1, 3b/6, 73b/9, 77a/2, 86b/10, 98b/8
 ö.-kençe 66a/5
 ö.-kendin 103b/13, 122b/3, 33b/5
 ö.-keni 89b/4
 ö.-kenlerge 106a/9
 ö.-ker 150a/9
 ö.-küçi 74a/8
 ö.-küçilerdin 124b/14
 ö.-se 136a/14, 1a/8
 ö.-sem 66a/3

ö.-ti 135b/6, 136a/14, 136b/7, 155a/2,
 168b/12, 171a/4, 171a/7, 19b/13,
 21a/11, 2b/6, 34a/11, 42b/5, 76a/10,
 118b/12, 134a/8
 ö.-tiler 105a/2
 ö.-üñ 86a/5
 ö.-üp 104b/6, 105b/3, 117a/3,
 138b/12, 49b/11, 57b/4, 62b/2, 69b/8,
 98b/5
 ö.-üp érdi 104a/9, 118b/15, 127a/12,
 130a/2, 134a/3, 151a/8, 161a/1,
 163b/3, 172a/1, 72a/12, 72b/10,
 93a/1, 93a/12
 ö.-üptür 129b/12
 ö.-üşini 4a/7
öt (< ET (MK) *öt*) safra kesesi
 ö.+i 74a/12
 ö.+ide 75a/2
 ö.+ini 74a/15
ötker- (*öt-ger-* < ET *ötgür-*) geçirmek,
 feragat ettirmek
 ö.-di 133a/12, 135b/6, 148b/2, 153a/7,
 157b/5, 62b/11, 68b/11, 91b/4
 ö.-diler 108b/5, 135b/9, 146b/9, 28a/9
 ö.-edürler 83b/6
 ö.-eli 41a/8
 ö.-ey 6b/2
 ö.-gen 126b/7
 ö.-gey-sen 133a/10
 ö.-ip 108b/2, 113a/2, 66a/3
 ö.-se 77b/9
 ö.-sek 14a/5
 ö.-ür 91b/7
 ö.-ür érdiler 7a/1
 ö.-ür-men 91a/9
 ö.-ür-sen 132a/10
ötük (< ET (MK) *etük*) çizme
 ö. 5a/1, 18a/13
 ö.+ni 64b/14
öy (< ET *eb*) ev
 ö. 154b/15, 158b/15, 159b/13, 36b/8,
 97b/3, 146b/10
 ö.+de 102b/9, 112b/12, 113a/9,
 127b/1, 130b/1, 146a/5, 158b/15,

167b/12, 21a/13, 23b/12, 2a/1, 37a/1,
 39b/13, 41b/1, 49b/7, 6b/12, 76a/6
 ö.+din 113a/8, 117a/15, 130b/1,
 154b/15, 167a/14, 168a/9, 17b/13,
 33a/2, 36b/10, 41b/4, 42a/4, 56b/1,
 65a/3
 ö.+ge 108a/5, 111b/3, 11b/7, 125b/10,
 128a/6, 12a/7, 146a/5, 152b/15,
 167a/10, 21a/13, 21b/1, 36b/12,
 37a/7, 39b/2, 42a/2, 47b/15, 48a/15,
 49a/15, 49b/7, 4a/14, 50a/3, 53b/8,
 5b/12, 5b/13, 5b/14, 68a/8, 71a/7,
 72a/6, 72b/2, 76a/11, 86b/1, 8b/13,
 92a/15, 93a/14, 95a/9
 ö.+ğa 167b/10, 167b/4, 49b/12, 80b/3,
 88a/6,
 ö.+i 105a/10, 115b/11, 34b/8
 ö.+ide 127a/6, 5a/6, 9a/10
 ö.+ideki 127a/7
 ö.+idin 9b/5
 ö.+ige 16a/1, 16b/5, 16b/9, 8b/3,
 114b/12, 4b/6, 36a/14, 36b/2, 48a/11,
 52b/15, 68a/10, 88a/5, 101a/9,
 114b/9, 127a/1, 130a/2, 130a/1,
 131b/2
 ö.+ığa 129b/7, 38b/15, 91b/5, 153a/6,
 162b/8
 ö.+lerige 15a/9
 ö.+ni 127a/2, 156a/11, 156a/14,
 168a/6, 21a/14, 35b/14, 36a/2, 39b/4,
 69a/8, 72b/6, 92a/9
 ö.+niñ 167a/9, 32b/8
 ö.+üm 107a/8, 107a/9, 123a/8
 ö.+ümde 122b/10
 ö.+ümge 150a/15, 74b/11
 ö.+ümni 169a/6
 ö.+ümniñ 168b/10
 ö.+üñdin 8b/7
 ö.+üñge 129b/7
 ö.+üñge 122b/13, 169a/7
 ö.+üñğa 100b/10
 ö.+üñni 47a/5
öz (< ET *öz* < AT **ōz*) öz, kendi
 ö. 103a/6, 109a/10, 110a/13, 110a/14,
 110a/15, 110a/7, 112b/12, 113a/7,
 114b/7, 117b/2, 11b/15, 123b/3,
 131a/13, 134b/12, 138b/13, 141a/1,
 145a/12, 146b/5, 149a/6, 150b/12,

152b/9, 153a/5, 153a/7, 157a/2,
157a/5, 15a/4, 160b/11, 161b/8,
164a/15, 165b/3, 166b/8, 168b/11,
170a/11, 170b/10, 170b/13, 172a/3,
22a/2, 22b/8, 24a/4, 24b/1, 25b/11,
27a/11, 28b/10, 33a/15, 35a/15, 35a/3,
35a/4, 35b/1, 38a/7, 3a/4, 41a/9,
43b/10, 45b/6, 46b/11, 46b/6, 46b/9,
47b/15, 47b/9, 50a/7, 57b/7, 68a/7,
6b/4, 72a/10, 75a/1, 7b/11, 83b/12,
86b/13, 87a/4, 87b/8, 91a/7, 92b/14,
93a/11, 93b/5, 95b/5, 9a/15, 35b/4

ö.+din 3b/1

ö.+ge 156b/15, 159a/2, 83a/5, 83b/5

ö.+i 110a/14, 114b/6, 11a/13, 120a/7,
125b/11, 12a/7, 134a/12, 138a/3,
141a/1, 141a/10, 142a/12, 142b/10,
145a/14, 149a/6, 152a/10, 163b/4,
18b/13, 20a/13, 20b/14, 20b/15,
23a/10, 28a/1, 28b/12, 31a/2, 32a/6,
34b/14, 36b/3, 39b/3, 42a/10, 42b/13,
43a/3, 50a/4, 52b/1, 56a/8, 5a/6,
60b/5, 67a/4, 72b/5, 78b/13, 7a/15,
88b/11, 92b/12, 96a/9, 98a/13

ö.+ide 120b/10

ö.+idin 101b/14, 120b/9, 16b/2, 60b/4,
92b/12

ö.+ige 101a/12, 101b/15, 102a/4,
103b/5, 105b/11, 113a/11, 113a/7,
116a/7, 128b/9, 135b/7, 137b/3,
149a/2, 158a/13, 168a/7, 28a/3, 2a/14,
35a/11, 50a/7, 59a/12, 61b/8, 67a/2,
71b/13, 77b/2, 91b/14, 49b/1, 34b/14

ö.+ığa 103a/13, 112a/9, 49b/10

ö.+imiz 143a/1

ö.+imizge 78b/5

ö.+in 139a/13

ö.+iğe 112b/8

ö.+ini 101a/10, 101a/13, 101a/14,
101b/14, 102a/12, 102a/14, 104a/15,
107b/15, 115b/13, 115b/15, 117a/7,
118b/7, 120b/6, 123b/11, 125a/10,
125a/9, 125b/11, 125b/5, 128b/10,
12b/3, 135b/2, 136b/1, 139a/9, 13a/1,
141a/3, 143a/9, 143b/6, 144a/4,
144b/5, 144b/7, 145a/1, 145a/4,
145b/1, 145b/15, 145b/2, 145b/9,
146a/5, 151a/6, 151b/8, 159b/4,
15b/10, 15b/5, 163b/10, 163b/2,
168a/14, 171a/15, 18a/5, 19a/11,
21a/13, 21b/7, 29b/14, 2b/1, 30a/10,
30b/4, 33b/1, 40a/11, 42a/9, 43a/2,
43a/3, 51a/10, 51b/8, 5a/11, 5a/12,
60a/4, 61b/11, 62a/9, 62b/9, 63a/12,

66b/12, 67a/3, 67b/14, 69b/9, 70b/3,
75a/8, 76a/13, 79a/10, 7b/14, 80b/11,
81a/10, 81a/6, 81b/2, 83b/2, 88a/8,
8a/11, 91b/2, 95a/15, 95b/9, 9a/7,
168b/7

ö.+ini 147a/6, 21b/7

ö.+leri 14a/3, 170b/9, 45b/14, 66a/1

ö.+leridin 21b/6

ö.+lerige 15a/9, 57b/1

ö.+leriga 29a/11

ö.+lerini 106a/2, 114b/13, 127b/3,
14a/6, 14a/9, 14b/15, 15a/8, 29a/14,
82b/15

ö.+leri 105b/12

ö.+leriğe 29a/9

ö.+leriği 24b/1

ö.+ni 169a/13, 171b/11, 6a/12, 99a/2

ö.+ni 103b/4, 171b/2

ö.+üm 15a/11, 170b/5, 21a/12, 24b/1,
35a/15, 46b/3, 54b/10, 71b/11, 88a/15

ö.+ümdin 64a/11

ö.+ümge 116a/4, 119b/3, 129b/5,
137b/2, 165b/6, 54b/10, 56b/11

ö.+ümni 107b/2, 113a/13, 113a/8,
113b/2, 115b/13, 117b/12, 126a/8,
135a/3, 135a/8, 135b/3, 145a/10,
151a/5, 151b/3, 158b/1, 165b/13,
18b/11, 22a/13, 32a/12, 35a/12,
36b/13, 42a/11, 45b/15, 62a/9,
68a/13, 68b/2, 74b/15, 81a/5, 88a/3,
90a/9

ö.+ümni 32a/2

ö.+ümüzni 13b/15, 14a/3

ö.+ü 100a/3, 103a/5, 103b/5, 112a/8,
117b/11, 122b/5, 13a/11, 13b/14,
15b/5, 20b/10, 25b/7, 33a/10, 51b/14,
53b/14, 57b/8, 72b/3

ö.+ünde 84a/1

ö.+ünge 102b/2, 12b/7, 137a/13,
139a/15, 13a/11, 170a/6, 66b/2, 84a/1,
8a/13, 8a/14, 95a/15, 96a/6

ö.+ünü 100a/13, 100a/7, 100b/10,
113a/6, 117b/11, 126a/13, 138a/7,
150a/2, 156b/15, 160b/9, 26a/9,
51a/13, 56a/11, 57b/8, 59a/5, 66b/5,
73b/15, 78a/1, 85b/15

ö.+ünü 13a/14, 150b/9, 98b/11

özge (< ET (Uyg.) *özge*) başka, diğer

ö. 115b/13, 146b/11, 150a/7, 153a/8,
163a/7, 21a/6, 29b/15, 2b/14, 30a/7,
33a/10, 33b/1, 33b/2, 52b/14, 94b/8

ö.+ler 1b/11

ö.+lerdin 45a/11

ö.+lerni 1b/10

ö.+ni 146b/11

ö.+si 58b/13

ö.+sini 15a/9

‘**özr** (< Ar. ‘*uzr*) 1. özür, kusur, eksiklik

‘ö.+in 40a/6

2. mazeret

‘ö. 88a/12

‘ö.+ini 68a/15, 88a/13

‘ö.+ler 120a/4, 12b/2, 21b/14, 53a/8,
73a/10

‘**özr kı-l-**: özür dilemek

‘ö. kı.-ay 28b/8

‘ö.+ler kı.-ip 8b/12

‘ö.+ini kı.-ay 12b/1

‘**özr-i bisyār**: çok fazla özür

‘ö.-i b. 144b/8

P

pā-bend (< Far. *pā-band*) ayakbağı, engel

p. 58a/1

pādişāh (< Far. *pād-šāh*) padişah, hükümdar

p. 100b/15, 101b/13, 102a/11,
102a/15, 102a/9, 104a/8, 105a/14,
107a/10, 10a/2, 10b/12, 10b/6,
113b/13, 114b/1, 114b/14, 114b/4,
114b/5, 115a/10, 115a/13, 115a/15,
115a/7, 115a/8, 115a/9, 115b/1,
115b/10, 115b/12, 115b/15, 115b/3,
115b/5, 116a/10, 116a/11, 118b/10,
118b/13, 119a/4, 119a/5, 11a/1,
11a/12, 11a/15, 11a/9, 11b/13,
123b/13, 123b/14, 124a/1, 124a/6,
125b/8, 12a/10, 12a/12, 12a/8, 12a/9,
12b/3, 130a/14, 130b/5, 130b/7,
131a/6, 133a/13, 135b/8, 137a/3,
137b/11, 137b/4, 137b/6, 137b/8,
138a/1, 140a/13, 140a/14, 141a/2,
141b/13, 141b/14, 142a/6, 142b/12,
143a/13, 143a/15, 143a/3, 143b/10,
143b/13, 143b/5, 143b/7, 144a/10,
144a/11, 144a/3, 144a/7, 144b/15,
144b/6, 144b/8, 145a/10, 145a/15,

145a/2, 145a/3, 145a/5, 145a/7,
145a/8, 145b/3, 145b/4, 145b/9,
146a/5, 154a/5, 154a/8, 154b/11,
155a/10, 155a/9, 157b/9, 158a/13,
158a/4, 158b/14, 158b/2, 158b/8,
158b/9, 159a/11, 159a/3, 159a/4,
159a/5, 159a/9, 159b/11, 159b/13,
160a/5, 160b/1, 160b/11, 160b/3,
161a/1, 161a/4, 161a/8, 161b/2,
162b/13, 163a/11, 163a/15, 164a/10,
164a/4, 164a/6, 164b/1, 165a/14,
165a/15, 168b/5, 169a/4, 170a/4,
170b/10, 170b/12, 170b/2, 170b/3,
170b/6, 170b/8, 171a/11, 171a/12,
171a/14, 171a/2, 171a/4, 28b/14,
29a/15, 29a/4, 29b/2, 29b/7, 31a/13,
33b/11, 34a/2, 34b/1, 34b/10, 34b/11,
34b/14, 35a/4, 35b/1, 35b/15, 36a/12,
83a/6, 36a/5, 37a/10, 37a/13, 37a/14,
37a/15, 37b/5, 38a/10, 38a/12, 38b/1,
39a/11, 39a/4, 40a/14, 40a/7, 41b/11,
41b/6, 42a/12, 42a/15, 42b/1, 42b/11,
42b/2, 42b/4, 42b/6, 42b/7, 44a/7,
44a/9, 45a/1, 45a/2, 46a/12, 46b/1,
46b/11, 46b/4, 50a/11, 50a/9, 50b/13,
51a/6, 51b/13, 51b/6, 52a/1, 52a/11,
52a/14, 52b/7, 53a/3, 53a/5, 53b/14,
53b/15, 53b/7, 55b/10, 55b/11, 57b/1,
58a/14, 63a/12, 65a/2, 65b/7, 69a/4,
71b/10, 71b/12, 71b/14, 71b/15,
71b/3, 71b/9, 72a/1, 72a/2, 72a/5,
72a/7, 72b/11, 72b/3, 72b/9, 74b/3,
74b/5, 80a/15, 80a/4, 80b/14, 80b/15,
80b/6, 80b/7, 81a/1, 81a/10, 81a/5,
81a/6, 83a/10, 83a/11, 83a/12, 83a/2,
83a/4, 83b/1, 83b/8, 87a/10, 87a/11,
87b/2, 87b/8, 89a/4, 89a/9, 90a/4,
90b/3, 91a/2, 92a/11, 94a/14, 94a/4,
94b/12, 94b/13, 94b/9, 95a/2, 95a/5,
9a/5, 153b/2, 29b/1, 115a/13, 118b/3,
144a/14, 115b/14

p.+dın 115b/10, 115b/8, 160b/6,
161a/15, 72a/6, 72b/1, 75a/3, 83b/4,
80b/3

p.+dur 114a/5, 51a/4

p.+dur-sen 146a/11

p.+ge 10b/14, 11b/2, 11b/9, 158a/15,
29a/13

p.+ğa 104a/8, 107a/7, 113a/10,
113b/14, 114b/3, 115a/3, 115a/4,
118b/12, 118b/15, 118b/9, 131a/5,
142a/5, 144a/14, 144b/14, 153b/1,
154a/4, 157b/8, 158a/3, 158b/6,
159a/5, 160a/4, 160b/13, 161a/2,
162b/12, 163b/3, 164b/5, 165a/5,
170a/3, 170a/5, 170b/2, 30a/8, 38a/12,
44a/13, 44a/9, 50a/10, 50a/8, 51a/2,
51a/3, 54a/9, 55b/8, 55b/9, 57a/8,

63a/13, 71b/4, 72a/11, 72a/4, 73b/3, 74b/2, 74b/4, 75a/4, 75a/5, 80b/13, 81a/8, 83a/8, 83b/5, 83b/7, 89a/3

p.+ı 114a/9, 118b/2, 141a/14, 142b/5, 43a/9, 43b/13, 56b/2, 90a/1, 97a/13, 9a/9, 9b/15, 24a/1

p.+ıdın 80a/3

p.+ıdur 55a/14, 57a/2

p.+ığa 142a/15, 44b/5, 89b/2, 94b/9

p.+ım 118b/13, 11a/6, 11b/11, 12a/11, 140a/14, 142a/7, 143b/13, 145a/6, 145a/9, 159a/11, 160a/6, 160b/7, 161a/13, 164a/14, 164b/3, 165a/13, 170a/15, 170b/14, 171a/9, 18b/3, 20a/7, 29b/2, 35a/2, 35b/2, 36a/8, 42a/14, 44b/6, 52b/2, 53b/13, 71b/4, 71b/7, 72a/3, 83a/12, 84a/15

p.+ımdın 107a/8

p.+ımı 10b/6, 111a/11, 116b/7, 117a/4, 118a/5, 135b/12, 142b/6, 31b/6, 69a/2, 30a/1, 58a/9

p.+ını 9b/13

p.+lar 114a/2, 144a/13, 157a/9, 58b/3, 9b/12

p.+lardın 170b/8

p.+large 78b/14

p.+largā 71b/6

p.+larıdın 72a/12

p.+larnı 159b/7, 57a/2, 98a/9

p.+larnı 157b/12, 30a/7, 30b/9, 44b/11

p.+mı 111a/2, 114a/10, 115a/1, 115a/5, 115a/8, 115b/11, 116a/12, 116a/6, 119a/4, 11a/12, 11a/4, 11b/1, 11b/10, 11b/14, 11b/5, 11b/7, 124a/13, 12a/4, 12a/6, 141a/1, 42a/10, 142a/5, 142b/14, 145a/5, 154a/11, 155a/13, 155b/3, 157a/14, 157b/6, 159a/2, 160a/14, 161a/6, 163a/8, 163a/9, 163b/5, 169b/1, 28b/2, 30a/1, 32b/4, 34b/15, 35b/4, 36a/4, 38a/9, 39a/4, 41b/5, 42a/13, 43a/2, 44a/7, 49a/5, 114b/11, 51a/7, 54a/9, 55b/11, 56a/2, 56a/6, 57a/15, 65a/14, 65b/8, 72a/12, 72a/14, 73b/2, 73b/4, 74a/14, 74a/15, 74b/13, 80b/15, 80b/4, 80b/5, 80b/8, 80b/9, 81a/2, 81a/3, 81a/4, 81b/1, 81b/4, 83a/11, 83a/2, 94a/4, 94b/11

p.+nı 104b/4, 116a/8, 11b/5, 137a/4, 141b/14, 144b/6, 145b/10, 145b/2, 155a/5, 156a/5, 158b/2, 160a/6,

163a/2, 163b/10, 170a/14, 29b/5, 33b/4, 36a/11, 39a/2, 42a/10, 53a/2, 56a/1, 74a/13, 80b/10, 94b/14

pādiṣāh kıl-: padişah yapmak

p. k.-dılar 90b/3

p. k.-ur-men 90b/8

pādiṣāh-ı ‘arṣ-sāye: gölgesi göğü kaplayan padişah

p.-ı ‘a. 36a/7

pādiṣāh-ı ‘ālem: âlemin padişahı

p.-ı ‘a. 157a/15, 166a/1, 38a/13, 71b/7, 89a/7, 94b/15, 170b/7

pādiṣāh-ı ‘ālem-penāh: âlemin sığınağı olan padişah

p.-ı ‘ā. 34b/13, 81a/11, 81a/8, 83a/8

pādiṣāh-ı bā-kerem: iyilik sever padişah

p.-ı b. 134a/7, 160b/1

pādiṣāh-ı Çin: Çin padişahı

p.-ı Ç. 142a/14, 142b/12, 142b/3, 142b/6, 142b/9, 143b/14, 144b/3, 146b/12

p.-ı Ç.+din 143b/15

p.-ı Ç.+ni 142b/10

p.-ı Ç.+nı 144a/1

pādiṣāh-ı hoş-liḳā: güzel yüzlü padişah

p.-ı ḥ. 115a/6

pādiṣāh-ı İstanbul: İstanbul padişahı

p.-ı İ. 136a/7

pādiṣāh-ı kişver-i re’y: görüş, fikir ülkesinin padişahı

p.-ı k.-i r. 87a/6

pādiṣāh-ı memleket: memleketin, ülkenin padişahı

p.-ı m. 71b/1

pādiṣāh-ı mu‘azzam: muazzam, yüce padişah

p.-ı m.+nı 83a/15

pādiṣāh-ı nā-murād: bahtsız padişah

p.-ı n.+nı 116a/2

pādiṣāh-ı seyyārāt: gezegenlerin padişahı

p.-ı s. 79b/6

pādišāh-ı sibā': yırtıcı hayvanların padişahı
p.-ı s. 78b/6, 79a/13
p.-ı s.+nı 78b/6
pādišāh-ı Ṭaberistān: Taberistan padişahı
p.-ı Ṭ. 10b/10, 10b/4, 11b/1
pādišāh-ı tūṭī: tûtîlerin padişahı
p.-ı ṭ.+ler 44a/14, 44b/6
pādišāh-ı vakt: vaktin padişahı
p.-ı v. 114b/1
pādišāh-ı zengiyān: zenciler padişahı
p.-ı z. 76b/5
pādišāh-ı Zābil: Zābil padişahı
p.-ı Z. 113b/12
pādišāhāne (< Far. *pādšāhāna*)
padişaha yakışacak surette
p. 152b/15
p.+ler 144a/3
pādišāhī (< Far. *pād-šāh* + Far. *ī*) bir padişah
p. 106b/15, 117a/6, 130a/14, 136a/8,
141a/15, 157a/4, 162b/1, 30b/9,
33b/5, 58a/10, 69a/15, 82b/15,
87a/13, 87a/9, 157a/7
p.+ge 157b/3
pādišāhlıg (< Far. *pād-šāh* + Tü.+*lıg*)
padişahlık krş. **pādišāhlık**, **pādišāhlik**
p.+dın 136b/3
p.+қа 71b/12
p.+larıgā 29a/14
p.+nı 72b/10
pādišāhlık (< Far. *pād-šāh* + Tü.+*lık*)
padişahlık krş. **pādišāhlıg**, **pādišāhlik**
p. 171a/4, 32b/2
p.+nı 136a/11
pādišāhlık kıl-: padişahlık yapmak
p. қ.-masa 136a/12
pādišāhlik (< Far. *pād-šāh* + Tü.+*lik*)
padişahlık krş. **pādišāhlıg**, **pādišāhlik**
p.+ni 32a/12
pādišāh-zāde (< Far. *pādšāh-zāda*) padişah
çocuğu
p. 102a/9, 118a/3, 118b/12, 119a/1,
55b/15, 65a/3

p.+ğa 69a/13
p.+ler 137a/13
p.+ni 118a/10, 33b/12, 58b/5
pādišāh-zāde-i zerrīn-libās: padişahın
altın elbiseli çocuğu
p.-i z. 65a/1
pāk (< Far. *pāk*) temiz, saf, mübarek
p. 162a/10, 162a/11, 162a/5, 162a/6,
20a/9, 61b/11
pāk-çeşm (< Far. *pāk-çaşm*) mübarek göz,
temiz bakış
p. 162a/3
pāk-dāmenlıg (< Far. *pāk-dāman* + Tü.+*lıg*)
eteği temiz, namuslu, iffetli krş. **pāk-**
dāmenlık
p.+ıga 162a/1
p.+ımnı 164a/15
pāk-dāmenlık (< Far. *pāk-dāman* + Tü.+*lık*)
eteği temiz, namuslu, iffetli krş. **pāk-**
dāmenlıg
p.+ıga 8b/9
pākize (< Far. *pākīza*) temiz, lekesiz, saf,
iffetli
p. 61b/11, 61b/12
p.+dür-men 19b/8
pāklıg (< Far. *pāk* + Tü.+*lıg*) temizlik, saflık
krş. **pāklık**, **pāklik**
p. 104a/2
p.+dın 162a/12
p.+ıga 157a/2
p.+ımnı 165b/13
p.+ını 162a/2
p.+ıqnı 161b/8
p.+nı 163a/8
pāklık (< Far. *pāk* + Tü.+*lık*) temizlik, saflık
krş. **pāklıg**, **pāklik**
p. 68b/11
pāklik (< Far. *pāk* + Tü.+*lik*) temizlik, saflık
krş. **pāklıg**, **pāklık**
p. 162a/9, 61b/12, 68b/12
p.+de 61b/12
pāksiz (< Far. *pāk* + Tü.+*siz*) temiz olmayan,
çirkin

p. 104a/2

pārçe (< Far. *pārça*) ufak, küçük şey, parça
p. 114b/3, 26b/10, 26b/12, 29b/10, 29b/8, 48b/8, 66a/8, 70a/2, 7a/14, 94b/7, 95a/8

pārçe pārçe (< Far. *pārça pārça*) parça parça
p. 67b/7, 128b/4, 98a/13

pāre (< Far. *pāra*) parça, bölüm
p. 139a/11, 37b/9, 42a/2, 46b/5, 49b/4, 29a/1, 88a/13
p.+si 139a/11
p.+side 44b/4
pāre-yi tofraḡ: toprak parçası
p.-yi t.+nı 42a/1

pārsālīḡ (< Far. *pārsā* + Tü. *+līḡ*) sofuluk, dine bağlılık, saflık
p.+ıḡa 122b/15
p.+da 88a/12

pāsbān (< Far. *pāsbān*) gece bekçisi, nöbetçi
p. 46b/1
p.+ı 118a/8, 47a/5

pāy (< Far. *pāy*) ayak
pāy-ı cāme: elbisenin ayağı, eteği
p.-ı c. 5b/4
p.-ı c.+ḡa 5b/4
pāy-ı ḡadem: yere basan ayak
p.-ı ḡ.+ıḡnı 73a/7
pāy-ı müzd: mükafat ayağı
p.-ı m.+ini 30b/7
pāy-ı müzdlīḡ: mükafatlık ayağı
p.-ı m. 32b/3
pāy-ı mezār: mezarlık girişi
p.-ı m.+ḡa 88a/9

pāyān (< Far. *pāyān*) son, nihayet
p. 5b/3
p.+nı 69a/9

pāy-bend (< Far. *pāy-band*) ayağı bağlı
p.-ı b. 138a/7

pāye (< Far. *pāya*) rütbe, derece
p.+nı 56b/7
pāye-yi cehālet: cehalet rütbesi

p.-yi c. 65a/14

pāye-yi ḡalālet: dalalet rütbesi
p.-yi ḡ.+ke 66a/14

pāyende (< Far. *pāyanda*) duran, sürekli
p. 98a/14

pāy-gāh (< Far. *pāy-gāh*) derece, rütbe
p.+ḡe 21b/14
p.+ḡa 72a/8, 73a/9, 134a/8

pāy-kūbān (< Far. *pāy-kūb* + Far. çokluk eki *ān*) ayak vuranlar
p. 59a/15

pāy-kūbluḡ (< Far. *pāy-kūb* + Tü. *+luḡ*) ayak vurma
pāy-kūbluḡ ḡıl-: ayak vurmak
p. ḡ.-ıp 137a/7

payla- gözetlemek, izlemek ḡrş. YUyg. *payli-* (YUyg.TS, 317b)
p.-p 93b/4

paylaḡçı (< *payla-*) nöbetçi ḡrş. YUyg. *paylaḡçı* “1. istihbaratçı, keşifçi, 2. karakol, nöbetçi” (YUyg.TS, 317b)
p. 46a/14

paylat- (*payla-t-*) bekçilik ettirmek, nöbet tutturmak
p.-may 49b/4

pāy-zed (< Far. *pāy-zad*) adım vurma, yürüyüş
p. 52b/4

peder (< Far. *pidar, padar*) baba, ata
peder-i būzürg-vār: saygıdeğer baba, ata
p.-i b. 55b/4
p.+ım 11b/12

pehlevān (< Far. *pahlavān*) pehlivan, güreşçi
p. 84a/10
p.+ḡa 84a/11
pehlevān-ı nām-dār: meşhur, ünlü pehlivan
p.-ı n.+dın 84a/12

pejmurde (< Far. *pijmurda*) eski püskü, dağınık, perişan
p. 19b/12, 19b/13, 19b/8, 20a/9, 56a/13

peleng (< Far. *palang*) panter, leopar

p. 100a/10, 100a/15, 100a/4, 100b/1, 100b/10, 100b/2, 100b/3, 100b/4, 100b/7, 100b/8, 101b/3, 98b/4, 99a/13, 99a/5, 99a/6, 99b/10, 99b/13

p.+din 98b/4

p.+ge 101b/11, 99a/5

p.+ğa 98b/3

p.+ni 100a/8, 100b/9, 101a/8, 63a/8, 99b/14

pelīd (< Far. *palīd*) pis, murdar, rezil

p.+dür 45a/13

p.+ni 164b/1

pelīd-ṭabʿ (< Far. *palīd* + Ar. *ṭabʿ*) rezil, pis huylu

p. 65a/14

penāh (< Far. *panāh*) sığınma, sığınacak yer

p. 138b/10, 13b/12, 38a/13, 50a/13, 63a/7, 70b/6, 70b/9

penāh-ı cihān-bān: cihani koruyan hükümdarın sığınağı

p.-ı c. 124b/13

pencere-nişīn: (< Far. *pancara-nişīn*) pencerede oturan

p. 6a/5

pence (< Far. *panca*) pençe

p.+sidin 79a/12

pencegān (< Far. *pancagān*) beş duyu organı

p.+ını 116a/2

pend (< Far. *pand*) nasihat, öğüt

p. 135b/7, 23a/12, 36a/6, 49b/1, 70a/13, 83b/5

p.+din 78a/9

p.+ini 23a/1

pendiyāt (< Far. *pand* + Ar. çoğul eki *āt*) nasihatler

p. 134b/5

per (< Far. *parr*) kanat

p. 4a/9

p.+ler 24b/6

perākende (< Far. *parāganda*) dağıtma

perākende kıl-: dağıtmak

p. k.-dı 9a/12

perdāz (< Far. *pardāz*) tertipleyen,

düzenleyen

perdāz kıl-: tertiplemek, düzenlemek

p. k.-dı 119b/1

p. k.-ıp 124b/5

p. k.-ıp êdük 87a/15

perde (< Far. *parda*) 1. kapı, pencere gibi yerlere asılan örtü

p. 21b/5, 166a/4

2. bir müzik parçasını meydana getiren seslerden herbiri

p. 58a/3, 58a/4

p.+din 58a/5, 61a/8

3. (mec.) utanma

p.+si 153b/9

perde-yi ʿişmet: masumluk perdesi, günahsızlık örtüsü

p.-yi ʿi.+de 82a/3

p.-yi ʿi.+din 114a/12

perde-yi muḥabbet: muhebbet örtüsü

p.-yi m.+ni 103b/14

perende (< Far. *paranda*, *parranda*) uçan, kuş, av kuşu

p. 60a/3, 7b/2, 98b/15

p.+ler 126b/6, 62b/11

p.+large 79a/14

p.+lerni 106b/7, 22a/11, 9a/9

perhīz (< Far. *parhēz*) perhiz, yasaklanan şeylerden uzak durma

p.+ni 122b/6, 122b/8

perhīz kıl-: sakınmak, kaçınmak

p. k.-mak kerek 58a/8

p. k.-sa 98b/9

perī (< Far. *parī*) peri, güzel, sevgili

p.+din 108b/12, 110a/1

p.+ler 109b/6, 127b/12, 127b/14, 128a/2, 128a/4, 128a/5, 31b/6

p.+lerni 127b/11

p.+ni 109b/12, 109b/9

perīṣān (< Far. *parēṣān*) dağınık, perişan, bozuk, kaygılı

p. 9a/12

perīṣān bol-: perişan olmak, dağılmak

p. b.-dı 7b/9
p. b.-ğan 119b/4
p. b.-updur 86b/3
perişân kıl-: dağıtmak, yok etmek
p. k.-dı 163b/1
p. k.-ıpdur 9a/10
perişân-hâl: (< Far. *parēšān* + Ar. *ḥāl*) hali
perişan olan, acınacak halde bulunan
p. 105a/11, 105a/15
perişânlık (< Far. *parēšān* + Tü.+*lık*)
perişanlık, dağınıklık
p. 157a/11
p.+dur 157a/10, 36a/9
p.+ka 120a/1
perişânlık bol-: dağınık olmak,
perişan olmak
p. b.-gay 157a/9
peri-zād (< Far. *parī-zād*) peri çocuğu, peri
çocuğu olacak kadar güzel
p. 31a/6, 31a/9
pertev (< Far. *partav*) ışık, parlaklık
p. 28a/14
pervā (< Far. *parvā*) korku, ilgisizlik
p.+sı 165a/8
pervāne (< Far. *parvāna*) geceleri ışığın
etrafında dönen küçük kelebek
p. 67a/5, 81b/14
pervāz (< Far. *parvāz*) uçuş, uçuş
p. 24b/4
pervāz kıl-: uçmak
p.-dı 167a/4, 76b/1
perverdi-gār (< Far. *parvardagār*) besleyici,
rızklandırıcı, yaratan, Allah
perverdi-gār-ı ‘ālem: âlemin
yaratıcısı, Tanrı
p. 171a/5
perveriş (< Far. *parvarīş*) besleme, yetiştirme,
terbiye etme
p. 95b/9
perveriş kıl-: beslemek, terbiye etmek
p. k.-dı 4b/11, 82b/6, 95b/1
p. k.-gay-sen 46a/10
p. k.-ğuçığa 46a/12

p. k.-mağğa 58b/15
p. k.-sam 95a/13
pes (< Far. *pas*) şu halde, öyleyse, şimdi
p. 102a/6, 153a/2, 157a/5, 1a/8, 2b/9,
36a/5, 40a/5, 5b/1, 93b/10, 170b/6
pesend (< Far. *pasand*) beğenme, seçme
p.+ığa 94b/3
pesendide (< Far. *pasandīda*) beğenilmiş,
seçilmiş
p. 25b/5, 54a/1
pest (< Far. *past*) alçak, aşağı
p. 38a/14
pest bol-: hafiflemek, alçalmak
p. b.-dı 37a/10, 38a/9, 108a/9
pest kıl-: alçaltmak, hafifletmek
p. k.-dı 151b/2, 63b/7
p. k.-ur êrdi 10b/9
pestlik (< Far. *past* + Tü.+*lik*) alçaklık,
aşağılık
p. 61a/15
pest-tab‘ (< Far. *past* + Ar. *tab‘*) aşağı, alçak
yaratılışı
p. 58b/9
peşimān (< Far. *pašīmān*) pişman
p. 16b/8, 89b/11, 93a/15
p.+da 100a/10, 103b/2
p.+lar 91b/3
peşimānlar kıl-: pişmanlıklar
göstermek
p.+lar k.-dı 49b/9, 90b/12
peşimān bol-: pişman olmak
p. b.-adurgan 89b/12
p. b.-dı 64b/2
p. b.-dılar 90b/11
p. b.-ğan 62b/4
p. b.-ğan ê-mesdür 162a/13
p. b.-ğanı 147a/15
p. b.-gay-sen 62b/4
p. b.-mağay-sen 79b/14
p. b.-up 148a/10, 150a/13, 99a/2
p. b.-ur-sen 64b/14, 68b/14
peşimān kıl-: pişman etmek

p. k.-mağıl 57a/12
p. k.-ur mu 62b/7
peşimān-dār (< Far. *pašimān-dār*) pişmanlık sahibi
p. 113b/15
peşimānī (< Far. *pašimān* nispet eki *-ī*) pişmanlık
p.+ğa 6a/10
peşimānī bol-: pişman olmak, pişmanlık göstermek
p. b.-mağay 6a/11
peşimānlık (< Far. *pašimān* + Tü.+lık) pişmanlık
p. 106b/11, 160a/5, 36a/9, 75a/1
p.+da 148b/2, 28a/12
p.+dın 148a/14
peşkeş (< Far. *pişkaş*) hediyeye, armağan krş.
piş-keş
p.+ge 100a/12
peşmīne (< Far. *pašmīna*) sofuların giydiği sade, süssüz elbise
p. 42b/13
peşşe (< Far. *paşşa*) sivrisinek
p. 170a/12, 170a/13, 120a/3, 120a/6, 120a/11, 120b/3, 120b/10, 97b/1, 142a/9
p.+ge 170a/13, 7b/12
p.+din 142a/10
peyām (< Far. *payām*) haber, başkasından alınan bilgi
p.+ı 158b/13
p.+nı 158b/11
peydā (< Far. *paydā*) meydana, açıkta
peydā bol-: ortaya çıkmak
p. b.-adur 11a/10
p. b.-dı 100a/9, 104b/13, 107b/11, 117a/9, 11a/7, 154a/2, 154a/3, 51b/12, 60b/2, 70b/7
p. b.-dılar 129b/10, 142b/14, 144b/8
p. b.-up 76b/14, 58a/2
p. b.-updur 169b/4
p. b.-ur 106b/10, 116b/13, 116b/14, 60b/9
peydā kıl-: ortaya çıkartmak

p. k.-dı 163b/7
p. k.-dılar 107a/3, 22b/15, 3b/15, 85a/12
p. k.-dın 131b/9
p. k.-sa 121b/15
peygām (< Far. *paygām*) haber, ileti, söz
p. 155b/4, 40b/7
p.+ını 157b/6
peygāmbēr (< Far. *paygām-bar*) haber getiren, peygamber
p. 70a/1, 70b/8, 89b/6
p.+ge 78b/15
p.+ni 11b/11, 16a/11
peygāmbēr-i Hūdā: Allah'ın peygamberi
p.-i H. 45a/11, 45a/14, 45b/11
peyk (< Far. *payk*) haber ve mektup getirip götüren
p. 6a/4
peymān (< Far. *paymān*) yemin, ant
p. 110a/8, 56b/4, 91a/8
p.+ı 56b/8
p.+ım 108a/1
peymān kıl-: yemin etmek
p. k.-dılar 56a/14
p. k.-ıp 56b/3
peymānlıg (< Far. *paymān* + Tü.+lig) yemin etme krş. **peymānlıg**
p.+ğa 56a/14
peymānlıg (< Far. *paymān* + Tü.+lig) yemin etme krş. **peymānlıg**
p.+ge 56a/15
peyrev (< Far. *payrav*) arkası sıra giden, izinden giden
peyrev-i āzād: özgür takipçi
p.-i ā.+nı 7b/8
peyvend (< Far. *payvand*) bağlı, tutturulmuş, aıt
p. 76b/14
p.+ide 158a/3
peyvend kıl-: bağlamak, tutturmak
p. k.-adurlar 63b/10
p. k.-ur men 114b/1

peyveste (< Far. payvasta) ulaşmış, erişmiş

p. 158a/3

pinhān (< Far. *pinhān*) gizli

p. 20b/11, 29a/12, 74a/15, 95b/7

pinhān bol-: gizlemek, gizlenmek

p. b.-dı 140a/7

p. b.-up 107b/10

pinhān kıl-: gizlemek, örtmek

p. k.-dı 170a/11, 36b/3

p. k.-dım 170b/5

p. k.-ımlar 36b/15

p. k.-ıp 37a/1, 50a/3

pīr (< Far. *pīr*) yaşlı, ihtiyar

p. 156a/12, 156b/2, 63a/1, 32a/8, 32a/13

p.+dür 32a/13

p.+ni 110b/11, 88b/4, 32a/12

p.+niç 32a/14

pīr-i fertūt: düşkün, zayıf ihtiyar

p.-i f. 154b/1

pīr-i ma'nī: manalar üstadı

p.-i m.+din 3b/5

pīr-i tarikat: tarikat yaşlısı, ulusu

p.-i t 123b/4

pīr-i zāl: saç sakalı ağarmış ihtiyar

p.+ğa 46b/11

pīrān (< Far. *pīrān*) ihtiyarlar, yaşlılar, ulular

pīrān-ı tarikat: tarikat yaşlıları, uluları

p.-ı t+nı 56b/10

pīrāste (< Far. *pīrāsta*) süslenmiş, donatılmış

p. 25a/10, 42b/12, 89b/5

pīrāye (< Far. *pīrāya*) süs, bezek

pīrāye-yi vālā: yüce süs

p.-yi v. 153b/11

pīrāye-yi yokkarıraq: en yüce süs

p.-yi y. 153b/12

pire (< ET (MK) *bürge*) pire, bir böcek

p. 5b/2, 80b/5

pīre (< Far. *pīrā*) yaşlı

p. 168a/15

pīre-zāl (< Far. *pīrā-zāl*) kocakarı, yaşlı kadın

p. 153b/3, 40b/13

p.+dın 40b/6

p.+ğa 40b/13

p.+nı 156b/10

pīrlıg (< Far. *pīr* + Tü.+*lıg*) yaşlılık, ihtiyarlık krş. **pīrlık**

p. 62b/14, 62b/15, 7b/10

p.+dın 154b/1

p.+nı 10a/5

pīrlık (< Far. *pīr* + Tü.+*lık*) yaşlılık, ihtiyarlık krş. **pīrlıg**

p. 136b/14, 153b/14, 63a/1, 32b/6

p.+da 156a/1

p.+nıç 154b/8

pīs (< Far. *pēs*) vücutta yer yer beyaz veya kırmızımtrak siyah lekeler bırakan bir hastalık, cüzzam

p. 25a/5, 25a/7, 105b/4

p.+ğa 105a/4

piste (< Far. *pista*) fıstık, **mec.** ağız, sevgilinin ağızı

piste-dehenī (< Far. *pista* + nispet eki *ā*) fıstık ağızlı

p. 18b/14

pış (< Far. *pēš*) ön, ileri, ön taraf

p. 112a/9, 162b/3, 61a/13, 65a/11, 66a/2, 66b/9, 68a/11, 6a/7, 75a/10, 81a/13

p.+ıñdin 156b/4

pışān (< Far. *pēšān*) alın

p.+ıñda 133a/3

pışāne (< Far. *pēšānī*) ön

p.+si 154b/2

p.+side 82a/5, 130a/9

p.+sidin 161a/5, 85a/3

p.+siğa 88b/2

pış-bāz (< Far. *pēš-bāz*) karşılayan, bir arkadaşı veya bir iyiliği almak için kollarını açan kişi

p. 68a/11, 142b/1, 144a/2

pışe (< Far. *pēša*) sanat, meslek, iş, huy

p. 104a/4, 104a/8, 168b/3, 29a/4, 29b/9, 76b/8, 87b/15

pîşe kıl-: meslek edinmek, huy edinmek
p. k.-! 68b/12
p. k.-sa 149a/2

pîş-keş peşkeş (< Far. *pēš-kaš*) hediye, armağan krş.
p. 114a/6
p.+ler 157b/4
p.+lerni 157b/5, 20b/15, 53a/15

pîş-keş kıl-: hediye etmek
p. k.-dı 116a/2
p. k.-ip 20b/3

piyāde (< Far. *piyāda*) yaya
p. 72a/1

piyāle (< Far. *piyāla*) kadeh, şarap bardağı
p. 10a/3, 127a/12, 127a/3
p.+din 127a/11, 127a/9

piyāz (< Far. *piyāz*) soğan krş. **fiyāz**
p.+nı 7a/8

post (< Far. *post*) bazı hayvanların vücudunu saran tüylü deri ve bu derinin tüyleriyle beraber kurutulmuş şekli
p.+ge 119a/14

pül (< Far. *pül*) para, akçe
p. 108a/15, 109b/13, 110b/15, 111a/11, 112a/5, 128a/8, 137b/11, 20b/3, 20b/4, 20b/5, 21a/10, 21a/14, 21a/15, 24b/7, 27b/6, 27b/8, 30a/6, 48a/13, 48a/14, 48b/3, 48b/4, 49a/10, 49a/12, 49b/10, 5a/11, 5a/3, 5a/9, 66a/6, 88a/3, 88b/1, 92b/14
p.+ca 4a/6
p.+ça 149a/12
p.+dın 113b/7
p.+dur 5a/2
p.+ge 48b/2
p.+ı 127a/14, 5a/10, 5a/6, 5a/8, 5a/9, 78a/4
p.+nı 113b/4, 113b/6, 113b/8, 5a/13, 66a/5
p.+umğa 150a/10
p.+umnı 92b/14

püş (< Far. *poş*) örtü, örtünecek şey, elbise

p. 3b/1, 21a/2, 94a/1, 101b/1, 119b/2, 126a/3, 162a/5
p.+nı 59a/2
p.+nı 130b/14

püşide (< Far. *poşida*) örtülmüş, gizlenmiş
püşide kıl-: örtmek, gizlemek
p. k.-ip 127b/8

put ayak krş. YUyg. *put* (YUyg.TS, 328a)
p.+ımnı 62a/5
p.+um 52a/12

püşiş (< Far. *poşiş*) örtücek şey, örtü; gizleyen şey
püşiş-i halk: halkın gizlediği şey, mahremiyeti
p.-i h.+nı 21b/11

püte (< Far. *pūta* < *pota*) içinde maden eritilen kap, pota
püte-i mağrib: güneşin batış yeri, battığı nokta
p.-i m.+de 12b/14

pür-cilā (< Far. *pur* + Ar. *cilā*) parlaklık dolu, çok parlak
pür-cilā kıl-: parlamak, parlatmak
p.-ur 10a/5

pür-derd (< Far. *pur-dard*) dert dolu, dertli
p. 66b/15, 84a/8, 164b/13

pür-dil (< Far. *pur-dil*) yürekli, cesur
p. 101b/8

pür-elem (< Far. *pur* + Ar. *alam*) elemli, keder dolu
p. 30b/14

pür-ğam (< Far. *pur* + Ar. *ğamm*) gamlı, keder dolu
p. 30b/13, 87a/6

pür-ğazab (< Far. *pur* + Ar. *ğazab*) hiddetli, gazap dolu
p.+ları 69a/8

pür-hür (< Far. *pur* + Ar. *hūr*) çok aşağılık, çok adi
p.+dur 89b/6

pür-hüsn (< Far. *pur* + Ar. *hüsn*) güzellik dolu, iyilik dolu
p.+dür 115a/3

pür-kıymet (< Far. *pur* + Ar. *ķīmaʿ*) çok kıymetli

p. 54a/8

pür-köhne (< Far. *pur-kuhna*) çok eski, çok köhne

p. 37a/12

pür-nūr (< Far. *pur* + Ar. *nūr*) nur dolu, nurlu

p. 10a/8, 131b/14, 47b/3, 67b/10

pür-pertevet (< Far. *pur-partavaʿ*) ışık dolu, çok ışıklı

p. 31b/5

pür-renc (< Far. *pur-ranc*) sorun dolu, keder dolu

p. 144a/7

pür-tedbīr (< Far. *pur* + Ar. *tadbīr*) tedbirli, önlem dolu

p. 36a/7

pür-ziyān (< Far. *pur* + Far. *ziyān*) çok zararlı

p. 140b/6

püser (< Far. *pusar*) erkek evlat, oğul

p.+im 107a/9

püşt (< Far. *pušt*) arka, sırt

püşt-i pā: taban

p.-i p. 115b/6

püşte (< Far. *pušta*) tepe, yığın

püşte-yi gūristān: mezarlık tepesi

p.-yi g.+da 76b/2

püşte-yi şühedā: şehitler tepesi, yığını

p.-yi ş. 7b/13

p.-yi ş.+ğa 8a/9, 107b/7, 107b/8, 7b/14, 8a/4, 8b/11

p.-yi ş.+nı 107b/10

R

Raca özel ad, Hint padişahı

R. 55a/13

rābīṭa (< Ar. *rābīṭaʿ*) bağ, münasebet, usul, düzen

r. 57b/12

Rābīʿ a özel ad, Rabiātü'l-Adeviye

R. 166b/13

Rābīʿ a-i vakt: zamanın Rabia'sı (kendi zamanının Rabiātü'l-Adeviyesi)

R.-i v. 165a/4

rağbet (< Ar. *rağbaʿ*) isteme, istekle karşılama

r. 85a/4

r.+i 163a/10

rāh (< Far. *rāh*) yol, usul

rāh-ı fışk: günah yolu

r.-ı f. 6a/9

rāh-ı rāst: doğru yol

r.-ı r.+nı 15a/5

rāhat (< Ar. *rāhaʿ*) üzüntüsüz, tasasız halde bulunma, gönlü rahat

r. 131b/14, 7a/3, 85a/9

r.+dur 127b/7, 1b/7, 69a/9

r.+ı 147b/5, 32a/12

rāhib (< Ar. *rāhib*) rahip, keşiş, papaz

r. 47a/12, 48b/13, 48b/15, 49a/14, 49a/4, 49a/7, 49a/9, 49b/1, 50a/1, 50a/2, 68a/3, 74a/5, 139b/7, 140a/1, 140a/15, 48b/11

r.+din 50a/4

r.+ğa 49b/11

r.+i 51a/7

r.+iğ 129b/11

r.+ler 140a/12

r.+lerni 140a/10, 140a/11

r.+ni 49a/6, 49a/7, 49b/11, 50a/12, 68a/2, 74a/4, 138a/11, 138a/12, 140a/8, 140a/9

rāhib-i şikeste-dil: gönlü kırık rahip

r.-i ş. 75b/1

Raḥīm (< Ar. *Raḥīm*) çok merhamet sahibi Allah

R.+dur 7a/8

Raḥīm-i bende-nüvāz: kullarını hoş tutan merhametli Allah

R.-i b. 13b/12

raḥm (< Ar. *raḥm*) esirgeme, koruma

r. 104b/5, 148b/3, 166b/5, 95a/15, 95b/6

r.+a 151a/1
rahm kıl-: acımak, esirgemek
r. k.-95a/14
r. k.-ğannı 95a/14
r. k.-ğıl 163a/7, 164a/1, 35a/7, 98b/8
r. k.-ıp 151b/12, 51b/10, 51b/11, 56b/6, 95a/10
r. k.-sağ 81b/12
rahmet (< Ar. *rahma'*) acıma, esirgeme, koruma
r. 88a/11
r.+idür 155b/2, 155b/3
r.+ni 137a/9
rahne (< Far. *rahna*) yarık, yırtık, delik
r. 67b/9
r.+leri 63a/2
rahş (< Far. *rahş*) gösterişli, güzel at
r.+ığa 91b/14
raht (< Ar. *raht*) at koşum takımı, yol levazımı
r. 58a/11, 12a/6, 59a/14, 26a/5
r.+ını 6a/3
r.+nı 9a/11
ra'ıyyet (< Ar. *ra'ıyya'*) bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk
r. 126a/9
r.+ler 89b/2
r.+lerge 90a/2
r.+lerni 32b/2
r.+niğ 58a/15
ra'ıyyet-perver (< Ar. *ra'ıyya'* + Far. *parvar*) reayasına iyi bakan (hükümdar)
r. 90a/1
rakam (< Ar. *rakam*) yazı ile alakalı işaret, yazı yazma
r.+ını 165b/9
rakib (< Ar. *rakib*) binici, süvari
r. 110b/14
r.+ler 12a/1
r.+ni 112b/4
rakkaş (< Ar. *rakkaş*) oyuncu, oynayan, köçek

r. 137a/7
rakkaşlık (< Ar. *rakkaş* + Tü.+*lık*) oyunculuk, köçeklik krş. **rakkaşlık**
r.+ığa 67a/13
rakkaşlık (< Ar. *rakkaş* + Tü.+*lık*) oyunculuk, köçeklik krş. **rakkaşlık**
rakkaşlık kıl-: oyunculuk, köçeklik yapmak
r. k.-adur-men 80a/12
r. k.-adur-sen 80a/10
rakş (< Ar. *rakş*) oynama, dans etme
r. 25b/15, 59a/3
r.+nı 59b/4, 59b/8
rakş-künān (< Ar. rakş + Far. *kunān*) raks ederek, oynayarak
r. 59a/15
rakşlık (< Ar. *rakş* + Tü.+*lık*) oyun, dans
r. 128b/15
rakşlık kıl-: dans etmek
r. k.-ıp 128a/14
rām (< Far. *rām*) boyun eğen, itaat eden
rām bol-: boyun eğmek, itaat etmek
r. b-ur-sen 108a/10
ramak (< Ar. *ramak*) hayat kalıntısı, ancak nefes alacak kadar vücutta kalan hayat
ramak-ı cān: birazcık can, hayat kırıntısı
r.-ı c.+ı 7b/12, 104a/9, 118b/12
ra' nā (< Ar. *ra' nā'*) güzel, hoş
r. 144a/8, 169b/9, 85a/11
ra' nā-yı zībā: hoş güzellik
r.-yı z. 86b/7
ra' nālık (< Ar. *ra' nā'* + Tü.+*lık*) güzellik, hoşluk
r. 91b/14
rāst (< Far. *rāst*) doğru
r. 100a/4, 102a/15, 118a/1, 121b/2, 12a/10, 137a/14, 139a/4, 160b/10, 162a/2, 16a/10, 16a/13, 52a/14, 52b/13, 52b/9, 57b/9, 81b/3, 83b/10, 84a/15, 89a/9, 92b/11, 97a/1
r.+dın 105b/14, 28a/5
r.+dur 106a/1
r.+dur-men 21b/10

r.+ge 158a/11
r.+ğa 106a/4
r.+ını 171b/15
r.+nı 21a/5, 21a/6, 94b/13
r.+nın 61a/4
rāst bol-: doğru olmak, uygun olmak
r. b.-ğıl 22a/2
r. b.-ğu 89a/8
r. b.-ğusıdur 159a/8
r. b.-sa 22a/1
rāst kıl-: doğru, uygun yapmak
r. k.-dı 124a/6, 125b/1, 128a/7, 163b/10
r. k.-dılar 107a/5, 141b/5
r. k.-ğıl 84a/14
r. k.-ıp 121a/2, 124a/7, 139a/10, 140a/9
r. k.-ıpdurlar 48a/4
rāstlıġ (< Far. *rāst* + Tü.+*lıġ*) doğruluk, uygunluk krş. **rāstlık**
r. 160b/15, 166a/6
r.+ımızğa 106a/2
rāstlık (< Far. *rāst* + Tü.+*lık*) doğruluk, uygunluk krş. **rāstlıġ**
r. 171b/13, 21a/4
r.+ka 22a/1
raṭb (< Ar. *raṭb*, *raṭib*) taze, yeşil, yaş
r. 58a/6
rāviyān (< Ar. *rāvī* + Far. çoġul eki -*ān* *rāviyān*) rivayet edenler, söyleyenler
rāviyān-ı aḥbār: haberleri rivayet edenler
r.-ı a. 1a/2, 79b/15
rāviyān-ı rāyik: güzel bir şekilde nakledenler
r.-ı r. 119b/12
rāvī (< Ar. *rāvī*) rivayet eden, anlatan
r.+ler 111a/12
rāygān (< Far. *rāygān*) bedava, parasız
r. 138b/14, 57a/4, 66a/5
rāyiş (< Ar. *rā'īş*) rüşvet alanla veren arasında vasıta olan kimse
r.+ka 112b/3

rāzi (< Ar. *rāzī*) boyun eğen, kabul eden, rıza gösteren
r. 118a/10, 151a/7, 171b/14, 8b/11
r.+dur-men 106a/5, 11b/14
rāzi bol-: memnun olmak
r. b.-dı 159b/4, 168b/13, 169a/9
r. b.-mas-men 100a/12
r. b.-sun 163a/11
r. b.-up 100b/7
rāzi kıl-: kabul etmek
r. k.-ur 169b/8
re'āyā (< Ar. *ra'āyā*) bir hükümdarın idaresi altında bulunan ve vergi veren halk
r. 71b/6
ref' (< Ar. *raf'*) yüceltme, kalkındırma
r. 107b/13
refāhiyyet (< Ar. *rafāhiyya'*) bolluk, rahatlık
r.+de 132a/10
refākat (< Ar. *rafāka'*) arkadaşlık, yoldaşlık
refākat kıl-: arkadaşlık etmek
r. k.-dın 85b/6
refik (< Ar. *rafik*) arkadaş, yol arkadaşı
r. 13a/8, 73a/2
refit-āmedī (< Far. *raft-āmad* + nispet eki *ī*) tanışıklık, dostluk
r. 48a/6
refār (< Far. *raftār*) gidiş, salınarak yürüme
r.+ğa 109b/9
r.+ığa 67a/12
reg (< Far. *rag*) damar
r. 10a/8
reh (< Far. *rah*) yol
reh-i sıçkan: sıçanın yolu
r.-i s.+nı 62b/4
rehber (< Far. *rah-bar*) kılavuz, yol gösterici
r. 85a/6
reh-rev (< Far. *rah-rav*) yolcu, yola giden
r. 122a/8
rekāket (< Ar. *rakāka'*) gevşeklik, zayıflık
r. 76b/12
rekb (< Ar. *rakb*) Türk müziğinin eski bir

makamı
r.+ni 29b/9

rem (< Far. *ram*) korkma, ürkme
rem kıl-: korkmak, ürkemek
r. 4.-d1 40b/2, 43b/3

renc (< Far. *ranc*) eziyet, sıkıntı
r. 105b/13, 10a/15, 137b/15, 13b/9, 144a/6, 32a/5, 38a/8, 39b/1, 62a/9, 86b/5, 26a/11
r.+din 10a/11, 65b/6
r.+dür 25a/8
r.+i 116a/8, 118b/10, 23a/13, 62a/14
r.+ige 25a/6, 25b/7, 62a/11, 67b/6, 86b/15
r.+im 62a/14
r.+in 32a/4
r.+ini 86b/4
r.+inğa 87a/1
r.+iniz 12b/6
r.+ni 23b/1, 32a/4, 62a/14
r.+ni 132b/10
r.+ün 62a/12
renc kıl-: eziyet etmek
r. 4.-dın 122b/12

renci (< Far. *ranc* + nispet eki *-i*) sıkıntılı, eziyetli
r.+dür 123b/5

rencide (< Far. *rancida*) incinmiş, kırılmış
r. 142b/3
rencide kıl-: incitmek, kırmak
r. 4.-salar 91a/14

renciş (< Far. *ranciş*) zahmete, eziyete katlanma
renciş kıl-: eziyete katlanmak
r. 4.-mas 45b/1

rencür (< Far. *rancür*) hasta, dertli, yaralı
r. 106a/4, 107a/14, 111b/4, 112a/5, 76a/14, 76a/7
r.+ğa 58a/5

rencürî (< Far. *rancür* nispet eki *-i*) incinmiş olma, rahatsızlık, dertli
r. 112b/15

rencürlük (< Far. *rancür* + Tü.+*lık*) incinmişlik, rahatsızlık

r. 112b/12

reng (< Far. *rang*) 1. renk

r. 101a/12, 112b/7, 140a/11, 158a/8, 82a/14, 10a/6

r.+de 101a/15

r.+din 155b/7

r.+in 36a/3

reng-i ruhsâr: yanağın rengi

r.-i r.+ı 102b/8

r.-i r.+ını 10a/8

reng-i ruhsâre: yanağın rengi

r.-i r.+leri 21b/8

r.-i r.+si 71a/7

reng-i rüy: yüzün rengi

r.-i r. 111b/2

2. hile

r. 2b/6, 19a/13

r.+in 32b/15

3. tür, şekil, çeşit

r. 25b/9, 43b/12, 44b/8, 60b/2, 60b/9, 63a/5, 134a/15, 134b/1, 170a/6

r.+de 89a/12

reng-â-reng (< Far. *rang â-rang*) renk renk, çeşit çeşit renk

r. 91a/4

reng-be-reng (< Far. *rang ba-rang*) renk renk

r. 79a/8

renglik (< Far. *rang* + Tü.+*lik*) renklilik

r. 101a/13

reng-rîz (< Far. *rang-rēz*) boyacı (Steingass, 589b)

r. 36a/11, 36a/15, 36b/1, 36b/10, 36b/11, 36b/3, 36b/7

r.+leri 155b/7

r.+ni 36a/14, 36b/8

r.+niğ 36a/13

reng-rîzlık (< Far. *rang-rēz* + Tü.+*lık*) boyacılık

r. 155b/8

resm (< Ar. *rasm*) iz, tavır, tarz, âdet

r. 144a/3, 19b/11
r.+i 144a/4, 70a/6
r.+im 93a/5
r.+ini 47b/5
r.+ni 69a/12
resm-i ‘âdet: alışıldık usul
r.-i ‘â.+ini 76b/5
resmî (< Ar. *ras̄m* + nispet eki -î) resmi, teklifli
r. 107b/6, 161a/5
r.+dür 39b/12
reste-gül (< Far. *rasta-gul*) kurtulmuş gül
r. 37b/8
reşk (< Far. *raşk*) kıskanma, hased günü
r. 18b/5, 19b/1
reşkin (< Far. *raşkin*) haset, kıskanç
r. 117a/8, 18a/12
revâ (< Far. *ravâ*) yakışır, uygun, yerinde
r. 113a/1, 136b/6, 137b/2, 144b/11, 21b/12, 29b/3, 56b/15, 81b/1, 8a/15
r. mudur 122b/12
revâ kıl-: yakışır, uygun hale getirmek
r. k.-alı 128a/3
r. k.-mağ 117b/13
revâc (< Ar. *ravâc*) geçerlilik, kıymet
r.+ıdur 25b/3
revâk (< Ar. *ravâk*) üstü örtülü önü açık yer, çardak
r.+ı 166b/12
r.+ıdın 115b/14
r.+mı 115b/11
r.+nı 11a/2
revân (< Far. *ravân*) yürüyen, giden, akan
r. 34b/5
r.+nı 38a/15
revân bol-: yola koyulmak, gitmek
r. b.-alı 127a/9
r. b.-dı 103b/12, 120b/13, 140a/11, 158a/3, 163a/14, 163a/15, 169b/15, 2a/5, 1a/10, 41a/5, 69b/3, 75b/6
r. b.-dılar 100b/1, 108b/4, 118b/6
r. b.-ğanda 106b/2

r. b.-ğay êrdi 12b/10
r. b.-gül 135b/10, 36b/11
r. b.-madı 75b/7
revân kıl-: yürümek, gitmek
r. k.-ıp 75b/7
revâne (< Far. *ravâna*) yürüyen, giden
revâne kıl-: yürüyen, giden
r. k.-dı 88a/14
re’y (< Far. *rây*) 1. kral, sultan, padişah
r. 110a/9, 110b/13, 112a/4, 112b/13, 113a/11, 113a/15, 113a/2, 113a/4, 113b/3, 25b/1, 28b/14, 29a/15, 30a/1, 30a/15, 30a/5, 30b/8, 31b/1, 37a/8, 37b/1, 37b/2, 40a/8, 50b/13, 53a/11, 53a/3, 53a/6, 53a/7, 53b/5, 77a/11, 28b/11, 110a/14
r.+ğa 110a/8, 112b/12, 53b/13
r.+ni 110a/5, 111a/14, 111a/15, 111b/12, 111b/3, 112a/11, 112a/15, 112a/9, 112b/2, 112b/9, 113a/10, 113a/3, 113a/6, 113b/5, 113b/8, 25b/15, 28b/11, 50b/3, 65a/11, 110a/15, 110b/3
r.+niğ 110a/4, 110a/5, 110a/7, 111b/12, 111b/9, 25b/4, 25b/6, 30a/4, 53a/3, 55a/6, 110a/12, 30b/3
re’y-i ‘âşık: âşık olan padişah
r.-i ‘â.+nı 28b/12
re’y-i Kâmrû: Kâmrû adlı padişah
r.-i K. 25a/5, 25b/2, 25b/5, 25b/7
r.-i K.+ğa 25a/12
r.-i K.+niğ 22b/1, 25a/15
re’y-i reyyânîğ: padişahlar padişahlığı
r.-i r.+ı 30b/9
2. fikir, görüş, düşünce
re’y-i muvâfık: uygun görüş
r.-i m. 157b/3
re’y-i a’lâ: yüksek fikir, en iyi düşünce
r.-i a.+ğa 36a/8, 38a/13, 39a/6, 41b/7, 40a/9
reyhânî (< Ar. *rîhânî*) bir tür zümrüt
r. 158a/8, 53b/3
reyyân (< Ar. *rayyân*) yüce padişah

r. 30a/1, 30a/11, 30b/9, 31a/2, 31b/2, 32a/11, 32a/5, 32b/1

r.+dın 30a/2, 30b/11, 30b/4

r.+ğa 31b/2

r.+nı 30a/10, 30a/3, 30a/9, 30b/3, 32a/8

r.+nın 30b/4

reyyān-ı ber-ḥurdār: muradına ermiş yüce padişah

r.-ı b. 30a/4

rezzāku'l-‘ibād (< Ar. *razzāk*, harf-i tarif *el* + Ar. *‘ibād*) kullarının rızkını veren Allah

r. 139b/5

rızā (< Ar. *riḍā*‘) hoşnut ve memnun olma, razı olma, isteme

r. 104b/12, 108a/2, 113a/13, 11b/11, 127a/10, 132a/5, 134b/3, 135a/13, 143a/1, 159b/5, 163a/1, 23b/4, 23b/6, 30b/1, 56b/1, 77b/9, 86a/14, 86b/9, 88b/15, 8a/1, 92a/3, 93a/14, 99a/4

r.+nı 159b/5

r.+ḡ 169a/5

rızā kıl-: razı etmek

r. ḡ.-maḡdın 132a/7

rızālaṣ- (< Ar. *riḍā*‘ + Tü.+*laṣ*-) rızalaşmak, karşılıklı razı olmak

r.-ip 145a/3

rızālḡ (< Ar. *riḍā*‘ + Tü.+*lḡ*) razı olma, isteme, istek krş. **rızālḡ**

r.+ını 121b/4

r.+nı 121b/4, 121b/5

rızālḡ (< Ar. *riḍā*‘ + Tü.+*lḡ*) razı olma, isteme, istek krş. **rızālḡ**

r. 163b/2

r.+dın 132a/4

r.+ı 132a/7, 56b/1

rızḡ (< Ar. *riḡ*) 1. yiyecek, içecek şey, azık

r. 168a/6, 167b/14

r.+ını 55a/8

r.+nı 168b/11

r.+nın 168a/5

rızḡ-ı rüz: günlük yiyecek

r.-ı r.+ımıznı 87b/1

r.-ı r.+ın 115a/14

r.-ı r.+sıḡa 92b/4

rızḡ-ı rüz: bir günün rızkı, yiyeceḡi

r.-ı r. 139b/5

2. Allah’ın bahşettiḡi nimet

r. 56b/5

rızḡsız (< Ar. *riḡ* + Tü.+*sız*) rızksız, yiyeceksiz

r. 168a/6

ri‘āyet (< Ar. *ri‘āya*‘) saygı, aḡırlama, uyma, gösterme

r. 50b/8

r.+i 166a/2

ri‘āyet kıl-: saygı göstermek, aḡırlamak

r. ḡ.-ḡan è-mesdür 1b/4

r. ḡ.-ḡanım 93a/8

r. ḡ.-ḡanınḡ 50b/9

r. ḡ.-maḡ gerek 89a/13

ribāṭ (< Ar. *ribāṭ*) tekke, kervansaray, saḡlam yapı

r.+ge 93a/1

riḡḡat (< Ar. *riḡḡa*‘) incelik, acıma, merhamet

r. 58a/7

riṣte (< Far. *riṣta*) iplik, baḡ

r.+sini 104a/5

riṣte-i ḡam: gam ipliḡi, keder baḡı

r.-i ḡ. 150b/5

rivāyāt (< Ar. *rivāyāt*) rivayetler, söylentiler

r.+ı 3a/15

rivāyet (< Ar. *rivāya*‘) hikāye edilen bir haber, söz veya hadise

r.+lerni 3a/1

r.+ni 73a/12

rivāyet kıl-: rivayet etmek, haber vermek

r. ḡ.-dı 109a/5, 10b/3, 126a/15, 129a/12, 130a/13, 131a/8, 136a/8, 139b/2, 13b/4, 148b/5, 149b/7, 153b/15, 157a/3, 162b/1, 1b/1, 28b/13, 65a/13, 69a/14, 6b/10, 88b/5

r. ḡ.-ḡıl 126b/9

r. ḡ.-ıpdurlar 106b/15, 117a/5, 126a/5,

39a/11, 44a/1, 59a/10, 60a/7, 79b/15, 89b/14

r. k.-updur 22b/2

r. k.-urlar 119b/12

riyā (< Ar. *riyāʿ*) özü sözü bir olmama, ikiyüzlülük

r. 14a/12

riyā kıl-: ikiyüzlülük yapmak

r. k.-ma 14b/2

riyāzet (< Ar. *riyāḍat*) nefsi kırma, dünya nimetlerinden vazgeçme

r. 76a/2

rīze (< Far. *rēza*) küçük parça, döküntü, kırıntı

r. 2a/12

rīze kıl-: küçük parçalara ayırmak, parça parça etmek

r. k.-ıp 132b/15

rū (< Far. *rū*) yüz, çehre

rū-yı ʿālem: âlemin yüzü

r.-y1 ʿā.+ni 109b/6

rubʿ (< Ar. *rubʿ*) dörtte bir, çeyrek

rūbʿ-ı meskūn: dört kıta, yeryüzü, dünya

r.-m.+n1 26a/3

rūbāh (< Far. *rūbāh*) tilki

r. 100a/4

rū-be-rū (< Far. *rū ba-rū*) yüz yüze

r. 115b/15, 117a/15, 71b/11, 95b/6

rūde (< Far. *rūda*) bağırsak

r.+si 33a/5

rūh (< Ar. *rūḥ*) can, ruh, his, duygu

r. 58a/4, 76b/9

r.+1 11b/1

r.+n1 59a/6

r.+n1 59a/8

ruhbān (< Ar. *ruhbān*) evlenmeyen papazlar, rahipler

r.+n1 140a/1

ruhbānī (< Far. *ruhbān* + Far. *ī*) bir keşiş, bir rahip

r. 14a/3

ruḥsār (< Far. *ruḥsār*) yüz, çehre

r.+dın 6a/5

r.+ımnı 67b/6

r.+ını 10a/8

ruḥsāre (< Far. *ruḥsāra*) yanak

ruḥsāre-yi ʿāshikān: aşıkların yanağı

r.-yi ʿā. 12b/13

ruḥṣat (< Ar. *ruḥṣat*) izin, müsâade

r. 100b/11, 101a/1, 103b/1, 106b/3, 106b/4, 108b/7, 109b/2, 110a/1, 111a/5, 11a/11, 11a/12, 125a/9, 126a/4, 128a/1, 131a/11, 136a/3, 138a/14, 13a/10, 13a/2, 144b/2, 145b/12, 14b/14, 17a/3, 17a/9, 26a/5, 26a/7, 28b/5, 2a/15, 2a/9, 2b/4, 43b/7, 47a/15, 47b/2, 47b/4, 50b/10, 50b/7, 54a/12, 56b/1, 57a/11, 57b/12, 57b/3, 59b/6, 62a/4, 64a/14, 65a/4, 69a/5, 69b/10, 72b/12, 72b/14, 73a/14, 73b/6, 75b/1, 78b/10, 78b/8, 79b/7, 81b/11, 94a/7, 96a/1

r.+1 32a/3

r.+ıḡ 54b/1

ruḥʿa (< Ar. *ruḥʿa*) dilekçe, mektup

r.+n1 114b/6

Rūm özel ad, Anadolu

R. 124a/13, 125a/10, 125a/11, 158b/3, 159a/12, 160b/4, 161a/4, 80a/3

R.+dın 159b/13, 80b/1

R.+ğa 157b/11, 158b/4, 158b/7

Rūmī (< *Rūm* + nispet eki *-ī*) Rum ülkesinden, Anadolu

R. 158a/4

R.+lerni 157b/11

Rūmiyān özel ad, Anadolu

R. 145b/10

rū-pest (< Far. *rū-past*) aşağı doğru alçaltılmış bir yüzle, mütevazî

r. 63b/10

rūstāy (< Far. *rostāʿī*, *rūstāʿī*) köylü

r. 127b/5

rūšen (< Far. *rošan*) 1. aydınlık, parlak

r. 34a/3, 47b/3, 54a/15, 102a/6

rūšen bol-: aydınlanmak, parlamak

r. b.-up 47a/8

r. b.-ur 91a/14

rüşen kıl-: aydınlatmak
 r. k.-adur-men 85b/12
 r. k.-ur 9b/4
 2. belli, ortada
 r. 34a/13, 36a/8
 r.+dür 67a/10
rüşenây (< Far. *roşanā'ī*) aydınlık, ışıık
 r.+ığa 27a/10
rüşenlîğ (< Far. *roşan* + Tü.+*lîğ*) parlaklık, aydınlık krş. **rüşenlig**
 r.+ı 111a/1
rüşenlig (< Far. *roşan* + Tü.+*lîğ*) parlaklık, aydınlık krş. **rüşenlîğ**
 r.+i 168b/11
rüşenrak (< Far. *roşan* + Tü.+*rak*) daha parlak
 r. 54a/11
ruṭūbet (< Ar. *ruṭūba'*) yaşlık, nem
 r. 25a/1
rūy (< Far. *rūy*) yüz, çehre
 r. 153b/10, 96a/5
 r.+ınça 108a/6
 r.+nı 82a/1
rūy-ı 'ālem: alemin yüzü
 r.-ı 'ā.+ğa 105a/4
 r.-ı 'ā.+nı 139b/4
rūy-ı dünyā: dünyanın yüzü
 r.-ı d.+da 53b/1
 r.-ı d.+nı 139a/9
rūy-ı kār: işin görünürlüğü
 r.-ı k.+ğa 81a/12, 164a/5
rūy-ı zerd: sarı yüz
 r.-ı z. 84a/8, 66b/14
rūy-māl (< Far. *rūy-māl*) mendil, peçete
 r.+nı 81a/1, 83a/3
rūz (< Far. *roz*) gün, gündüz
 r.+da 133a/1, 133a/6
 r.+ı 32a/9
 r.+nı 149a/9, 96b/2
rūz-be-rūz (< Far. *roz ba-roz*) günden güne
 r. 72b/11
rūz-ı bāzār: çarşı, pazar günü

r.-ı b. 70a/12
rūz-ı rüşen: aydınlık gün
 r.-ı r.+de 113a/5
rūz-ı şemşir: kılıç günü
 r.-ı ş. 79a/2
rūze (< Far. *roza*) oruç
 r. 162b/5
 r.+sini 132b/12
rūzgār (< Far. *rozgār*) zaman
 r. 106a/9, 112b/6, 144a/9, 147b/3, 150a/9, 18a/3, 31a/7, 43b/14, 64b/6, 84b/10, 86a/10
 r.+ı 68b/4
 r.+ıdın 7a/7, 78a/7
 r.+ığa 129b/1
 r.+ım 135a/9, 19b/4
 r.+ımnı 43b/4
 r.+larını 83b/5
 r.+ları 153a/3
 r.+nı 162b/10, 72b/15, 85a/7
rūzgār kıl-: zaman geçirmek
 r. k.-dılar 136b/6
rūzgār-ı muvāfiq: uygun zaman
 r.-ı m. 103b/10, 92b/1
rūzī (< Far. *rozī*) günlük, rızık, nasip
rūzī kıl-: kısmet etmek, nasıplendirmek
 r. k.-ğan 92b/5
rūzī (< Far. *roz* +Far. *ī*) bir gün
 r. 34b/4
rūbāb (< Ar. *rubāb*) telli bir saz, bir çeşit kemençe
 r. 128a/12, 152a/10, 29b/10, 57b/7, 60b/2, 61a/1, 58b/6
 r.+ını 57b/3
 r.+nı 114a/7, 151a/15, 151b/2, 151b/4, 57b/5
rūbāb-ı zerrīn-veş: altın renkli rübab, çalgı
 r.-ı z. 57b/2
rūbābsız (< Ar. *rubāb* + Tü. +*sız*) rübabsız
 r. 80a/8

rücū' (< Ar. *rucū'*) geri dönme

rücū' kı-: geri dönmek

r. ք.-mağay 137b/14

rüsvā (< Far. *rusvā*) rezil, itibarsız

r. 101a/7, 128b/8, 81a/6, 86b/8

rüsvā kı-: rezil etmek, itibarsızlaştırmak

r. ք.-dı 75a/9

r. ք.-ıpdurlar 165b/9

r. ք.-mağı 15a/6

r. ք.-mas mu 122a/10

r. ք.-ur 106b/10

rüsvālīk (< Far. *rusvā* + Tü.+*lık*) rezillik, itibarsızlık

r.+dın 66b/7

r.+dur 86a/14

r.+lar 171b/4

rüşd (< Ar. *ruşd*) olgunluk, erginlik

r. 34a/9

rütbe (< Ar. *rutba*) sıra, derece, basamak

r.+si 70a/9

S/Ş/Ş

sa'ādet (< Ar. *sa'āda*) saadet, mutluluk

s. 107a/12, 52a/2, 52b/11

s.+dın 77a/15

s.+dür 137b/13

s.+ğa 42b/10, 74a/3

s.+i 102b/6

s.+idür 74a/3

sa'ādet-i şubḥ: sabahın saadeti

s.-i ş.+dın 3b/8

sā'at (< Ar. *sā'a*) saat, zaman

s. 100b/5, 110a/6, 118b/3, 11a/15, 11b/6, 125b/3, 126a/13, 130a/5, 131b/14, 138b/5, 13b/6, 151a/7, 152b/4, 170a/9, 171a/8, 19b/12, 41b/1, 4a/7, 52a/12, 61a/1, 61a/3, 75a/9, 92a/7, 95b/13, 98a/6, 98a/8

s.+de 109b/5

s.+dın 107b/10, 151a/4, 19b/12, 77a/1, 93b/6

s.+dın 61a/2

s.+dur 123a/11, 138b/5, 95b/13

s.+dür 9a/2

s.+i 122b/3, 131b/3

s.+idin 18b/13

s.+ni 4a/10, 110a/10

sā'at-i sa'd: uğurlu saat

s.-i s.+de 34b/1

sā'at-i devr-i hümāyūn: padişahlık devrinin saati

s.-i d.-i h. 43a/4

sā'at-i furşat: fırsat saati

s.-i f.+da 34b/1

sā'at-i ḥūb: güzel, hoş saat

s.-i ḥ. 75a/10

sā'at-i sa'āde: mutluluk saati

s.-i s. 42b/7

sā'atī (< Ar. *sā'a* + Far. *ī*) bir saat

s.+dür 66b/8

şabābet (< Ar. *şabāba*) aşıklık, sevgi

ş. 3b/11

şabāḥ (< Ar. *şabāḥ*) sabah

ş. 157a/12, 157a/14, 165a/15, 46b/1, 46b/11

şābit (< Ar. *şābit*) 1. bir işte devamlı olan

şābit bol-: bir işte devamlı olmak

ş. b.-ğanı 81b/8

ş. b.-ur 112b/14

2. ispat edilmiş, anlaşılmış

şābit kı-: ispatlamak

ş. ք.-ay 47a/3

şabr (< Ar. *şabr*) sabır, tahammül, dayanma

ş. 111a/9, 111b/5, 123b/8, 5b/14, 68a/1, 6a/11, 9a/12

ş.+ı 125b/10, 40b/2

ş.+ımge 67b/8

ş.+ımnı 17a/11, 47b/1

ş.+nı 50b/10

şabr kı-: dayanmak, sabretmek

ş. ք.-dı 113a/13, 116a/7

ş. ք.-gıl 107b/5, 62b/3

ş. k.-ğu 116b/2
 ş. k.-ımlar 98a/6
 ş. k.-sam 112b/14
 ş. k.-sunlar 113a/2
şabr-ārām: durma, dinlenme sabrı
 ş.-ı ā.+ımnı 67b/7
şābūnī (< Ar. *šābūn* + nispet *ī*) sabu gibi yumuşak ve kaygan zümrüt çeşidi
 ş. 53b/3, 158a/7
saç (< ET *saç*) saç
 s. 155b/5
 s.+ı 154a/14, 21b/4
 s.+ını 105a/3, 140a/15
 s.+ınnı 8a/8
 s.+nı 112b/9, 139b/15, 21b/5, 77a/7
saç- (< ET *saç-*) saçmak, serpmek, dökmek
 s.-ip 150b/6, 48b/5
saçıl- (< *saç-ıl-*) saçılmak, dağılmak, serpilmek
 s.-dı 42a/5
 s.-ıpdur 65a/9
saçra- (< ET (MK) *saçra-*) sıçramak, yerinden kalkmak
 s.-p 167b/5
şad (< Far. *şad*) yüz (sayı)
 ş. 172a/7, 7a/15, 148a/5
şadā (< Ar. *şadā*) ses, yankı
 ş. 60a/12, 60a/13, 60a/15, 60b/1
 ş.+sını 60b/4
şadaķa (< Ar. *şadaķa*^t) sadaka, zekat
 ş. 139b/9, 1a/7
 ş.+nınnı 139b/9
 ş.+sıda 147a/7
şadaķa kıl-: sadaka vermek
 ş. k.-dı 139b/6
şadaķāt (< Ar. *şadaķāt*) sadakalar, zekatlar
 ş.+ıdur. 54b/3
şad-hezār (< Far. *şad-hazār*) yüz bin
 ş. 119b/1, 138a/11, 8b/12
şādık (< Ar. *şādık*) doğru, gerçek, sadakati içten olan

ş. 14a/11, 162b/13, 76b/10
 ş.+ķa 54b/12
şādır (< Ar. *şādır*) ortaya çıkma, meydana gelme
 ş. 170b/8, 61b/5
şaf (< Ar. *şaff*) dizi, sıra
 ş.+da 101b/9, 101b/10, 101b/11
şāf (< Ar. *şāf*) temiz, halis, katıksız
 ş.+nı 78a/7
şafā (< Ar. *şafā*[’]) safa, gönül şenliği, memnuniyet
 ş. 165b/8, 44b/2, 79b/8
 ş.+sı 43b/15
şafā-yı bātın: iç güzelliği, iç huzuru
 ş.-yı b. 60b/12
şafha (< Ar. *şafha*) bir olayın gelişmesinde birbiri ardınca görülen değişik durumlardan, dönemlerden her biri, evre, merhale
 ş. 40a/6
şāfi (< Ar. *şāfi*) saf, açık, parlak
 ş.+ni 104a/1
şafra (< Ar. *şafra*[’]) beden yapısının esasını teşkil ettiği kabul edilen dört unsurdan biri olan karaciğerin salgıladığı yeşil sarı renkte acı sıvı
 ş.+nı 10a/9
sāgar (< Far. *sāgar*) içki bardağı, kadeh
 s.+nı 127b/12
sağın- (< ET *sağın-*) düşünmek, muhakeme etmek, hesaba katmak
 s.-dım 64a/10
sağır (< ET *sağır*) sağır, kulağı duymayan (EDPT, 840b-841a)
 s. 55a/2
sağlık (< ET (Uyg.) *sağlık*) sağılır, sağılmış olan, yavrusu olan dişi koyun
 s. 135a/1, 135b/14
 s.+dın 135b/2, 135b/4
 s.+ķa 135a/13
şāhib (< Ar. *şāhib*) sahip, bir vasfı olan, bir iş yapmış olan
 ş. 165a/3, 55a/12
 ş.+i 4a/4

şāhib-i dīvān: divan başkanı, vezir
 ş.-i d. 84a/11, 84a/14
 ş.-i d.+ıgā 84a/14
şāhib-i hāne: ev sahibi
 ş.-i h.+siğā 96b/13
şāhib-i ‘aql: akıl sahibi
 ş.-i ‘a. 96a/9
 ş.-i ‘a.+lar 29a/2
şāhib-i bāg: bağ, bahçe sahibi
 ş.-i b. 126b/14
şāhib-i devlet-i bā-şafā: kutlu talih sahibi
 ş.-i d.-i b. 111a/5
şāhib-i edeb: edeb sahibi
 ş.-i e.+ni 9b/12
şāhib-i hūsn: güzellik sahibi
 ş.-i h. 115a/4
şāhib-i hāne: ev sahibi
 ş.-i h. 127a/15
şāhib-i hūlq: güzel ahlak sahibi
 ş.-i h. 163b/12
şāhib-i inşāf: insaf sahibi
 ş.-i i.+durlar 35b/14
şāhib-i kerāmet: keramet sahibi
 ş.-i k. 54b/8
şāhib-i keyf: keyif sahibi, keyif düşkün
 ş.-i k. 128a/12
şāhib-i kifāyet: bir şeyi yapma konusunda yeterli güce sahip
 ş.-i k. 54b/7
şāhib-i māl: mal sahibi
 ş.-i m. 3b/7
şāhib-i meclis: meclis sahibi, meclisin başındaki
 ş.-i m.+dür 37b/14
şāhib-i memleket: memleket sahibi, hükümdar
 ş.-i m. 168b/5
şāhib-i nuṭṭ: konuşma yeteneğine sahip
 ş.-i n. 34b/11

şāhib-i tāc: taç sahibi
 ş.-i t. 168b/5
şāhib-i tecrūbe: tecrübe sahibi
 ş.-i t. 28a/2
şāhib-i tūṭī: papağan sahibi
 ş.-i t. 4a/5
şāhib-cemāl (< Ar. *şāhib-camāl*) güzel yüzlü, yakışıklı kimse
 ş. 111a/13, 111b/13, 124a/2, 17b/5, 18a/10, 20b/2, 27b/10, 27b/5, 67b/3, 82a/4, 85a/10
 ş.+ıgā 122a/2
şāhib-firāş (< Ar. *şāhib-firāş*) yatağa düşmüş, hasta
 ş. 112b/12
şāhib-kemāl (< Ar. *şāhib-kamāl*) kemal sahibi, olgun kimse
 ş. 111b/14, 17b/5, 76a/10, 82a/4
 ş.+ıgā 122a/2
 ş.+ni 111a/13, 124a/2
şāhife (< Ar. *şāhīfa*) sayfa
şāhife-yi aḥvāl: hallerin yazıldığı sayfa
 ş.-yi a.+imni 159b/14
sāḥir (<Ar. *sāḥir*) büyücü, büyüleyici
 s. 20a/12, 48b/7
 s.+ni 111b/5
şaḥn (< Ar. *şaḥn*) avlu, orta, meydan
 ş.+ıgā 17a/8
şaḥn-ı cāy: orta, açıklık yer
 ş.-ı c.+ge 41a/7
şaḥrā (< Ar. *şaḥrā*’) kır, ova, çöl krş. **şaḥrāy**
 ş. 11a/7, 168a/2, 19a/9, 26b/3, 9b/6, 18b/4
 ş.+da 143a/11
 ş.+daki 4b/2
 ş.+ga 101a/13, 111b/15, 127b/11, 132b/12, 147b/8
 ş.+lardın 4b/4
 ş.+nı 98b/14
 ş.+sıda 78a/3
şaḥrāy (< Ar. *şaḥrā*’) krş. **şaḥrā**
 ş.+da 26b/3

sā'id (< Ar. *sā'id*) kolun dirsekten bileğe kadar olan kısmı

sā'id-i vakt: vaktin kolu, zamanın kolu

s.+imdin 43b/3

sa'id (< Ar. *sa'id*) kutlu, uğurlu, mübarek

s. 43a/11

Sa'id özel ad

S. 85a/12

Sa'ide özel ad

S. 85a/12

şā'ika (< Ar. *şā'ika*) yıldırım

ş. 104b/14, 104b/15, 105a/1

şā'ika-i 'azīm: büyük yıldırım

ş.-i 'a. 104b/13

sakal (< ET (Uyg.) *sakal*) sakal

s. 154b/8

s.+ı 154a/14, 155b/5, 21b/4

s.+ığa 37b/15

s.+ını 123b/15, 48b/5

sakāmet (< Ar. *sakāma'*) bozukluk, eksiklik, hastalık

s. 76b/13

sakf (< Ar. *sakf*) tavan, çatı, dam

s. 34a/2

sākıṭ (< Ar. *sākıṭ*) düşmüş, itibardan düşmüş, hükümsüz

s. 10b/2

sākin (< Ar. *sākin*) (bir yerde) oturan

s. 165a/2

sākinān (< Ar. *sākin* + çoğul eki *ān*) hareketsiz olanlar, (bir yerde) oturanlar

sākinān-ı gülzār: gülbahçesinde oturanlar

s.-ı g. 7b/7

sakla- (< ET (MK) *sak+la-*) saklamak

s. ! 12a/2, 115a/11

s.-dı 101b/8, 123b/11, 160a/5, 21a/9, 7a/10, 7a/6, 9b/13

s.-dılar 82b/3

s.-dım 8b/1

s.-ğay 121b/4, 44a/11, 76b/4

s.-gül 156b/13, 25b/12, 46b/8, 6a/9, 82a/1, 9b/11

s.-ğuçı 17b/7

s.-madı 43a/4

s.-madın 15b/3

s.-mağ 20b/15

s.-mağdın 74b/2

s.-masa 102b/4

s.-mayasın 18a/3

s.-p 107b/12, 10b/10, 122b/6, 142a/13, 142a/15, 30b/5

s.-p erdim 161b/2

s.-pdur 127a/6

s.-r 19b/3

s.-r erdi 49a/4

s.-r-men 11a/4, 128a/5

s.-r-sen 13a/11

s.-sa 9b/11

s.-sun 13b/13, 86a/10

s.-y 160a/3, 47a/6

s.-yalmadı 74b/1

s.-yalmay 78a/1

s.-ydur 50b/9

sal- (< ET (Uyg.) *sal-*) salmak, bırakmak

s.-a-sen 62b/1, 94a/12

s.-alı 14b/14

s.-an 63a/5

s.-asın 17b/2

s.-ay 131b/4, 146a/9, 50b/11

s.-dı 101a/3, 101a/4, 104b/3, 129b/4, 130b/10, 133b/9, 146b/1, 154b/5, 28a/14, 31a/4, 35b/10, 37b/15, 39b/14, 43a/3, 48b/1, 50b/8, 56b/8, 68a/15, 70a/10, 72b/2, 74b/14, 7b/4, 81a/7, 82a/15, 87b/1, 98a/13

s.-dılar 113a/10, 148b/11, 14b/7, 155b/15, 161b/3, 30b/12, 57b/2, 70a/15, 88b/10, 90b/10, 95b/6

s.-dım 130b/11, 22a/13, 32a/12, 42b/10

s.-dın 40a/3

s.-gende 81a/9

s.-gey 119b/5

s.-gey-sen 51a/14
s.-ğalı 5a/1, 84b/9
s.-ğan 131a/1, 30a/10, 5a/15, 66b/14, 90b/10
s.-ğanı 103a/13
s.-ğay 64b/14
s.-ğıl 106b/9, 110a/3, 113a/5, 160b/9, 17a/2, 33a/15, 43a/2
s.-ıp 108a/4, 112b/7, 112b/8, 131a/5, 147a/9, 148b/14, 159a/1, 164b/10, 18a/6, 20b/5, 22a/10, 24a/7, 24a/8, 25a/15, 26b/11, 33a/12, 38b/3, 38b/6, 40a/11, 40a/5, 4a/3, 67b/9, 74b/10, 74b/3, 82a/10, 82a/9, 88b/14, 92b/10, 96a/15, 97a/8, 98a/2, 9a/8
s.-ıpdur 150b/13, 24a/12, 35b/8, 67b/7
s.-ıpdur-men 35b/9
s.-ıpdur-miz 150b/14
s.-madı 22b/10
s.-mağanga 24a/14
s.-mağay 33b/2
s.-mağdın 24b/6
s.-mağ 39a/6
s.-mağ kerek 40a/12
s.-mağdın 33a/9
s.-masa 169b/8, 23a/12
s.-may 139a/1
s.-maydur-men 109a/1
s.-sa 143a/13, 58b/8, 90a/12
s.-salar 100b/10, 105a/10
s.-ur-men 133b/15
s.-urlar 145b/13
sāl (< Far. *sāl*) sene, yıl
sāl-i Maḥmūde Bānū: Maḥmūde Bānū'nun senesi
s.-i M. 107b/2
şalābet (< Ar. *şalāba'*) peklik, katılık
ş.+imdin 10b/8
şalābetlik (< Ar. *şalāba'* + Tü.+lik) peklik, katılık
ş. 10b/4, 11a/7, 78a/13
şalāḥ (< Ar. *şalāḥ*) iyilik, rahatlık
ş. 114a/8

şalāḥat (< Ar. *şalāḥa'*) iyi ya da mükemmel durumda olmak

ş.+ınnı 123a/7

ş.+im 52a/15

ş.+iñ 164a/14

şalāḥiyyet (< Ar. *şalāḥiyyat*) 1. iyilik, doğruluk, iyi ahlak, iyi kul olma, iffet

ş. 20a/7, 104a/1, 104a/4, 104b/11, 116a/11

ş.+de 103b/9

ş.+ge 81b/2

ş.+i 67b/4

ş.+ini 20b/15, 68a/8

2. yetki

şalāḥiyyet-i red: geri döndürme yetkisi

ş.-i r.+i 1a/6

şalāşıl (< Ar. *şalāşıl*) üveyik kuşu anlamındaki “şulşul”un çoğuludur ve metinde tekil anlamda kullanılmıştır

şalāşıl-ı encümen-i zekā: zeka topluluğunun üveyiği, sözcüsü

ş.-ı e.-i z. 54a/13

şalāşıl-ı hoş-nevāy: güzel sesli üveyik kuşu

ş.-ı ḥ. 57b/4

şalāt (< Ar. *şalāt*) namaz, dua

ş.+nı 76b/2

şalb (< Ar. *şalb*) asma, darağacına çekme

şalb kıl-: asmak, darağacına çekmek

ş. k.-ğan 57a/9

şālhā (< Far. *sāl* + çoğul eki *hā*) yıllar

şālhā-yı sāl: yıllar yılı, yıllarca

ş.-yı s. 123b/11

sāl-ḥorde (< Far. *sāl-ḥōrda*) kocamış, çok yaşlı
s. 139a/10

şāliḥ (< Ar. *şāliḥ*) 1. elverişli, uygun, yarar
ş. 14b/3

2. iyi amel sahibi, günah işlemekten kaçınan (kimse)

ş. 39b/3, 68a/15, 40a/15

ş.+ni 104b/14, 68a/15

Şāliḥ özel ad

Ş. 130a/2, 131b/1, 131b/5, 131b/8, 131b/9, 131b/11, 132a/3, 132a/5, 132a/8, 131b/5, 131a/9, 131b/13

Ş.+ni 131b/13, 131b/15, 129b/7, 130a/1

Ş.+niş 123a/2

Sālim özel ad

S. 106b/14, 107a/15, 107b/1, 107b/3, 107b/6, 107b/8, 108a/11, 108a/12, 108a/13, 108a/3, 108a/5, 108a/8

S.+ge 107b/1

salṭanat (< Ar. *salṭana'*) saltanat, hükümdarlık

s. 102b/4, 58a/13, 63b/3

s.+ı 51a/6, 54b/13

s.+ıdur 33b/14

s.+ımgı 80a/5

s.+ımız 157b/9

s.+nı 114b/15, 138a/3, 1a/5

salṭanatlık (< Ar. *salṭana'* + Tü.+lik) saltanatlık, hükümdarlık

s. 62b/9

saman (< ET (MK) *saman*) saman, tahılların taneleri alındıktan sonra kalan sapları

s. 102b/7, 123b/9, 97a/8

sāmi'a (< Ar. *sāmi'a'*) kulaktaki işitme kuvveti, duyma

s. 25a/2

şamşām (< Ar. *şamşām*) keskin kılıç

ş.+ını 106b/9

samur (< Ar. *semmūr* veya < Fars. *semūr*) sansargiller familyasından, Avrupa'nın kuzeyinden Kamçatka'ya kadar yaygın bir alanda yaşayan, yumuşak ve ince tüylü çok makbul postu için avlanan, kısa kuyruklu, küçük, memeli hayvan

s.+ı 168a/2

samur-fürüşlik (< Ar. *semmūr* veya < Fars. *semūr* + Far. *firoş* + Tü.+lık) samur satma

s.+da 168a/3

saṇa (<< *sen+ga*) sana

s. 101b/6, 102b/2, 103b/5, 103b/6, 106a/8, 106a/9, 107b/9, 10b/15, 110a/3, 113a/6, 115a/15, 118a/13, 118a/14, 123a/6, 125a/8, 125a/9, 126a/13, 129a/10, 129b/9, 132a/1,

134b/6, 134b/8, 134b/9, 135a/12, 135a/6, 135b/7, 139a/7, 13a/10, 13b/1, 140a/5, 142b/5, 143b/13, 145b/12, 146a/11, 146a/9, 148b/13, 152a/2, 152a/3, 152b/1, 152b/11, 155a/2, 159b/7, 160a/1, 161b/7, 163b/9, 165a/6, 166b/9, 169b/8, 170b/8, 171b/13, 17b/14, 18b/8, 19b/6, 20a/10, 20a/11, 20a/12, 21b/12, 22a/14, 24b/7, 26a/10, 29b/7, 2a/3, 30a/13, 30a/14, 31a/12, 31b/6, 32b/8, 33a/11, 34b/2, 34b/4, 34b/5, 34b/8, 38b/15, 46a/9, 47a/3, 48a/14, 48a/3, 48b/14, 49a/10, 49b/13, 50a/5, 50a/6, 53a/15, 54a/2, 54b/7, 55a/14, 56a/11, 56b/5, 59b/12, 61a/10, 62b/3, 65b/13, 67a/10, 68a/4, 6b/9, 71a/1, 72b/1, 73b/12, 73b/8, 74b/8, 80a/13, 81b/12, 85b/1, 86a/1, 86a/13, 8a/10, 8b/9, 91a/13, 91b/15, 94a/10, 95a/10, 99b/6

şan'at (< Ar. *şan'a'*) sanat, ustalık, marifet

ş.+ı 26b/9

ş.+ıdın 75b/8

ş.+lar 27a/5, 5a/7

ş.+ları 13b/10

ş.+larını 4a/2

sanç- (< ET *sanç-*) sançmak, dürtmek, batırmak (EDPT, 835b) krş. YUyg. *sançi-* "sokmak, batırmak, dokunmak" (YUyg.TS, 340b)

s.-ıp 133b/13, 72a/1

senc (< Far. *sanc*) arap davullarına asılı küçük çan (Steingass, 700a)

s.+ni 122a/8

şandal (< Ar. *şandel* < Far. *sendel*) sarımtırak renkli, çok dayanıklı, sert ve çok makbul bir odunu olan, lavantacılıkta, sabunculukta kullanılan kokulu bir ağaç

ş. 134b/13

ş.+dın 134b/15

şandal-ı hoş-büy: güzel kokulu sandal ağacı

ş.-ı h.-b. 53b/4

şandūk (< Ar. *şandūk*) sandık

ş. 27b/12, 27b/13, 30a/1, 75a/3

ş.+da 74b/14

ş.+ga 20b/5

ş.+ka 74b/9

ş.+larda 39b/4, 39b/5

ş.+nı 18a/6, 18b/10, 18b/13, 31a/12,

18b/12
şandûk-ı sîne: sinenin, göğsün sandığı
 ş.-ı s.+sige 5b/11
sarāy (< Far. *sarāy*) saray
 s.+dın 26a/5, 6a/4
 s.+ge 20b/5
 s.+ıda 136b/2
 s.+ığa 88b/7
 s.+nı 134b/14
sār-bān (< Far. *sārbān*) deveci, deve sürücüsü
 s. 165a/1, 165a/10, 165a/13, 165a/14, 165a/4, 166a/15
 s.+ı 164b/14
şarf (< Ar. *şarf*) sarf, harcama, masraf etme
şarf kıı-: harcamak, masraf etmek
 ş. kı.-dın 115a/12
 ş. kı.-ğandur 31b/7
 ş. kı.-ınlar 155a/12
 ş. kı.-mağ 130a/9
 ş. kı.-sa 115a/5
 ş. kı.-sam 15a/11, 32b/4, 92b/15
sarğar- (< ET (Uyg.) *sarğar*-< *sarığ*+ar- < AT **sāriğ*) sararmak
 s.-ıp 102b/7, 62a/13
 s.-ur 128b/13
sarğart- (< *sarğar*-t-) sarartmak
 s.-tı 13a/3
sarı (< ET (Uyg.) *sarı*) yön, -e doğru
 s. 171b/8, 161b/10
sarığ (< ET *sarığ*) sarı
 s. 62a/3
sarığlığ (< *sarığ*+*lığ*) sarılık krş. **sarığlık**
 s.+ığa 136a/2
sarığlık (< *sarığ*+*lık*) sarılık krş. **sarığlık**
 s.+ını 25a/12
şarrāf (< Ar. *şarrāf*) bir şeyin değerini anlayan, değer veren
 ş. 168a/13, 168a/15, 168b/1, 168b/13, 168b/15, 168b/3, 168b/6, 168b/9, 169a/1, 169a/7, 171b/2
 ş.+ge 168a/14

şarşar (< Ar. *şarşar*) şiddetli, soğuk, gürültülü rüzgar
 s.+ı 47b/1
sat- (< ET (Uyg.) *sat-*) satmak
 s. 44a/4
 s.-ar 76b/4
 s.-ar érdi 167b/4
 s.-ğalı 82b/11
 s.-ğıl 150a/9, 69b/8, 82b/10, 82b/12
 s.-ıp 127b/15, 149a/12, 149b/9, 150a/12, 151b/15, 47b/15
 s.-ıp érdir 154b/15
 s.-kan 105a/7, 105b/4, 155a/1
 s.-kuçı 48b/7
 s.-kuçığa 154b/14
 s.-sağ 44a/4
 s.-tı 104b/11, 154b/12, 168a/1
 s.-tılar 82b/14
satkun (< ET (Uyg.) *satkın*) satın, satın alma
satkun al-: satın almak (Seng. 229r. 9)
 s. a.-dı 169a/15
 s. a.-ğan 99b/1
 s. a.-ğanını 167a/2
 s. a.-guçı 154b/12, 154b/13, 167b/4, 167b/5
 s. a.-guçının 155a/11
 s. a.-ıp 132b/12
satkunçı (< *satkun*+*çı*) satıcı
 s.+dın 155a/9
saıranç (< Ar. *saırenc* < Fars. *şetrenc*) satranç
 s. 22b/12, 23a/9, 37a/6
 s.+ge 22b/13
 s.+nın 23a/8
saıranç-bāzlık (< Ar. *saırenc* < Fars. *şetrenc*-*bāz* + Tü.+*lık*) satranç oynayan
 s. 23a/6
sav- (< ET *sav-*) savmak, gidermek, uzaklaştırmak, def etmek
 s.-dı 131a/7, 161a/7
 s.-up 124a/14
 s.-up érdi 124a/10
 s.-updur mu 54b/6

şa' ve (< Ar. *şa'va*, *şa'va'*) kırmızı başlı küçük bir kuş, ispinoz

ş. 119a/13, 119b/14, 119b/8, 120a/1, 120a/11

ş.+ni 119b/15, 120a/13

savgat (< Mo. *saugat*) hediye (Lessing 1960: 677a); krş. YUyg. *sogat* "hediye" (YUyg.TS, 357a)

s. 48a/3

s.+nı 47b/11, 47b/9

şavma'a (< Ar. *şavma'a*) ibadet yeri, tapınak

ş. 166b/13

ş.+da 165b/14, 42b/13

şavma'a-i mağrib: batının tapınağı

ş.-i m.+de 140a/7

şavma'a-nişin (< Ar. *şavma'a* + Far. *nişin*) tapınakta oturan

ş. 105a/3

savru- (< *savru-* < ET *sav-*) savrulamak

s.-ış 128b/3

savu- (< ET (Uyg.) *soğr-*) soğumak, üşümek

s.-ğan 24b/11

savuğ (< ET (Uyg.) *soğık* < *soğı-k*; MK *soğuk*) soğuk krş. **sovuğ**

s. 58a/6

s.+ı 19b/15

savur- (*savur-* < ET *sav-*) savurmak

s.-dılar 157b/11

şayd (< Ar. *şayd*) av, avlanmak

ş. 29b/8

ş.+ğa 64a/4

ş.+ı 64b/3, 95a/7

ş.+nı 70b/8

şayd-ı bisyār: çok, fazla av

ş.-ı b. 169a/15

şayd-ı ferbiḥ: semiz, besili av

ş.-ı f. 37b/12

sāye (< Far. *sāya*) gölge

s. 119b/13

s.+de 55b/1

s.+side 131a/14, 85b/4

s.+sidin 17a/8

s.+siğ 60a/8

şaykal (< Ar. *şaykal*) parlak, cilalı

şaykal kıl-: parlatmak, cilalamak

ş. k.-ur 10a/6

şayyād (< Ar. *şayyād*) avcı

ş. 131b/12, 131b/15, 132a/3, 167b/6, 167b/9, 24a/10, 24a/11, 24a/15, 24a/6, 24a/8, 24b/1, 24b/2, 24b/3, 24b/4, 24b/6, 25a/14, 25a/2, 25b/2, 44a/1, 44a/3, 44a/6, 44a/7

ş.+ge 44a/3

ş.+ğa 24a/10, 25b/3

ş.+ı 83a/1

ş.+ığa 131b/11

ş.+nı 167b/2, 24a/10, 24a/5, 24a/8

sāz (< Far. *sāz*) her çeşit musikî aletine verilen isim, çalgı

sāz kıl-: saz yapmak, çalgı aleti yapmak

s. k.-dı 60b/3

sāz-vār (< Far. *sāz-vār*) uygun olma, layık olma

sāz-vār bol-: uygun olmak, layık olmak

s. b.-may-sen 86a/8

seb'a (< Ar. *sab'a*) yedi

seb'a-yi seyyāre: yedi gezegen

s.-yi s. 34a/4

sebak (< Ar. *sabak*) ders

s.+nı 37a/7

şebāt (< Ar. *şabāt*) bir iş veya davranışta azim ve kararlılık gösterme

ş. 43a/13

sebeb (< Ar. *sabab*) sebep, neden, bahane

s. 112a/10

s.+din 104b/11, 113a/12, 116a/7, 121b/10, 121b/13, 124b/8, 13b/3, 14b/8, 154a/15, 154a/2, 156b/10, 162a/1, 166a/5, 168b/6, 29a/8, 33a/1, 37a/8, 38b/13, 3a/12, 40b/12, 43a/3, 60b/15, 60b/5, 67a/4, 71a/12, 71b/5, 75b/7, 79b/9, 80a/9, 82a/7, 85a/1, 99a/8

s.+dindür 168b/11, 31a/9, 64b/9

s.+i 122a/14, 135a/3, 154b/11, 169a/5
s.+idin 23b/14, 39a/15, 64a/6, 32b/14, 156a/12, 167b/14
s.+ini 81a/9
s.+iğdin 16a/6
s.+leri 168a/5
s.+ni 99b/13
sebeb bol-: sebep olmak
s. b.-dı 105a/1, 79a/15
s. b.-sa 11b/13
s. b.-up 100b/13, 103a/11, 103a/14, 106a/13, 108b/9, 113b/11, 116b/6, 121a/7, 23a/14, 125b/15, 129a/3, 132a/13, 138a/10, 147a/3, 149a/10, 153a/14, 17a/6, 22a/6, 26a/2, 28a/15, 57a/14, 65a/1, 66b/11, 69a/2, 73b/1, 75a/13, 77a/5, 79b/4, 84a/5, 87a/3, 89b/1, 91b/11, 94a/3
s. b.-ur mu-sen 25a/6
sebeb kıl-: bahane etmek, sebep olmak
s. k.-ip 32b/15
s. k.-sağ 74a/11
s. k.-urnı 118b/12
sebeb-i evkāt: vakitlerin sebebi
s.-i e. 13b/15
sebeb-i hayāt: hayat sebebi
s.-i h. 11b/2
s.+dur 67a/6
sebeb-i i' rāz: yüz çevirme sebebi
s.-i i. 168b/9
sebeb-i ma' ās: yaşayış, dirlik sebebi
s.-i m. 157a/13
sebeb-i mātēm: matem sebebi
s.-i m. 101b/4
sebeb-i memāt: ölüm sebebi
s.-i m.+dur 67a/6
sebeb-i orguş: orguş, müzik sebebi
s.-i o. 80a/10
sebeb-i pādīshāh: padişahın sebebi
s.-i p.+nı 12a/3
sebeb-i refāhiyet: ferahlık ve bolluk sebebi

s.-i r. 72b/4
sebeb-i sūkūt: suskunluk sebebi
s. 35b/5
sebeb-i şoḥbet: sohbet sebebi
s.-i ş. 10a/12
sebeb-i teḡāfūl: ilgisizlik sebebi
s.-i t. 168b/9
sebeb-i zindegī: canlılık sebebi
s.-i z. 32b/6

sebeb-kārlik (< Ar. *sabab* + Far. *kār* + Tü.+ *lık*) sebepli

sebeb-kārlik kıl-: sebepli etmek, sebepli yapmak
s. k.-ay 72b/4

sebed (< Far. *sabad*) sepet

s. 38b/5
s.+din 134b/1
s.+ge 38b/3, 38b/6, 133b/13, 133b/14
s.+ni 38b/5, 38b/7, 92a/12

Sebistān özel ad

S. 116b/7, 117a/3, 117a/6, 118a/5

sebḳ (< Ar. *sabḳ*) ileri geçme, ilerleme
s.+ını 107a/4

sebū (< Far. *sabo*, *sabū*) testi, şarap testisi, şarap kadehi

s. 128a/1, 128a/15, 128b/3
s.+ğa 128a/15
s.+nı 128a/4, 128a/5, 128a/6, 128b/4
s.+nı 128a/8

sebūk (< Fars. *sabuk*) ağırlığı az olan, hafif
s. 123b/4

sebz (< Far. *sabz*) yeşil, yeşil renkli
s. 53b/2, 7b/10

sebz-pūş (< Far. *sabz-poş*) yeşil örtülü, yeşil elbiseli

s. 3b/1
s.+nı 59a/2

sebz-pūş-ı pāk-dāmen: yeşil elbiseli namuslu kadın

s.-p.-ı p.-d. 162a/5

secde (< Ar. *sacda'*) secde

s. 12a/7

s.+din 165b/2

secde kıl-: secde durumuna gelmek, secde vaziyeti almak, secdeye kapanmak

s. k.-ıp 14a/15

s. k.-madük 14b/8

s. k.-mağ 14a/7

şedef (< Ar. *şadaf*) sedef, inci kabuğu

ş.+din 92b/3

sefer (< Ar. *safar*) yolculuk, sefer

s. 122a/3, 13b/8, 2a/2, 68a/1, 6a/3, 78a/11, 92b/1

s.+de 75b/5

s.+din 129a/11, 167a/10, 167a/9, 171b/5, 171b/7, 26a/10, 28a/11, 2b/6, 38a/2, 47a/12, 50a/5, 5b/6, 6b/14, 7a/4, 88b/9, 98a/6

s.+ge 122a/4, 12b/3, 168a/10, 5b/8, 96a/9

s.+i 5a/4

s.+idin 171b/10, 171b/9

s.+ni 12a/6, 13b/9, 92a/15, 92b/6

sefer kıl-: sefere gitmek, sefere çıkmak

s. k.-dı 107a/6, 30b/14, 88b/6

s. k.-ğalı tur-dı 5a/1

s. k.-ğanıda 69a/3

s. k.-ğay 69b/2

s. k.-ıpdur 97b/11

s. k.-mağ 96a/8

s. k.-sam 78a/10, 92b/2

s. k.-ur 75b/6

seḫā (< Ar. *saḫā'*) el açıklığı, cömertlik

s. 44b/3

seḫā kıl-: cömertlik yapmak, cömertlik göstermek

s. k.-dı 44b/4

seḫāb (< Ar. *saḫāb*) bulut

s. 54b/14

seḫāvet (< Ar. *saḫāva'*) cömertlik, el açıklığı

s.+ığa 67a/12

s.+ler 99a/15

s.+ni 99a/13

seḫer (< Ar. *saḫar*) tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit

s.+de 49a/2

seḫere (< Ar. *saḫara'*) sihirbazlar

seḫere-yi Fir'avun: Firavun'un sihirbazları

s.-yı F. 111a/4

sehl (< Ar. *sahl*) kolay, sade

s. 110b/11, 115a/2, 145a/11, 30a/11, 40a/5, 76b/4

s.+dür 25a/8

sekkiz (< ET *sekiz*) sekiz

s. 52b/3

sekkizinçi (< *sekiz+inçi*) sekizinci

s. 32b/14, 61b/4, 94a/3

seksen (< *sekiz on*) seksen

s. 31b/6, 81b/8, 82a/6, 82a/7, 82a/8, 82a/9, 83b/12

selāḫif (< Ar. *salāḫif*) kaplumbağalar

s. 51a/11, 52a/13, 52a/14, 52b/2

selām (< Ar. *salām*) selam, esenleme

s. 158b/11, 85b/8

s.+ı 158b/14

s.+ıdın 49a/5

s.+ımnı 51a/9

s.+ıınnı 36b/6

selām kıl-: selamlamak

s. k.-dı 117b/8, 145a/5, 163b/11, 165a/1

selāmet (< Ar. *salāma'*) salimlik, korku ve endişeden uzak olma

s. 105a/2, 107b/12, 109b/12, 138b/12, 144b/11, 152a/4, 152b/7, 16b/7, 19b/8, 26b/7, 28b/13, 31b/11, 32a/7, 33a/1, 37a/7, 38a/7, 56b/8, 68a/13, 88a/4, 96b/12, 98b/4, 99b/5

selāmetlik (< Ar. *salāma'* + Tü.+*lik*) esenlik, eminlik

s. 101a/13, 163a/11, 36b/11, 77b/13, 85b/8

s.+dür 57a/1

s.+ni 24b/9

selāsıl (< Ar. *salāsıl*) zincirler

s. 98b/8

selâṭīn (< Ar. *salāṭīn*) sultanlar, padişahlar
s. 36a/1
s.+larni 87a/11

selâṭīn (< Ar. *salāṭīn*) sultanlar, padişahlar
S.+ni 165a/12, 166a/1

selīm (< Ar. *salīm*) sağlam, doğru
s.+ni 57b/10

Selīme özel ad
S.+ni 106b/14

Selīme Bānū özel ad
S. 108a/11, 108a/13

selīmū'l-a'zā (< Ar. *salīm*, harf-i tarif *el* + Ar. *a'zā*) sağlam, iyi organlar
s. 105b/15, 139b/12

selīmū'l-ḳalb (< Ar. *salīm*, harf-i tarif *el* + Ar. *ḳalb*) temiz yürekli adam
s.+dür 122a/11

sem' (< Ar. *sam'*) iştme, dinleme, kulak verme
s.+ğa 36a/11
sem'-i a'lā: yüksek duyuş, iştme
s.-i a.+ğa 165b/11, 37b/4, 38a/15, 41b/10, 63b/11
s.-i a.+larığa 40a/13

semā' (Ar. *semā'*) kulağa hoş gelen ses, mûsikî
s.+dın 59a/12
s.+ğa 3a/6
s.+nı 127b/6
semā' ḳıl-: semâ yapmak, dönmek
s. ḳ.-dılar 152a/6, 59a/10
semā'-ı rūḥ-efzāy: ruha canlılık veren semâ, dans
s.-ı r.-e. 126b/5

şemere (< Ar. *şamara'*) netice
s.+si 44b/13
şemere-yi pāklig: temiz kalpliliğin, iyiliğin neticesi
s.-yi p. 162a/14
şemere-yi ṭahāret: temizliğin neticesi
s.-yi ṭ. 166b/8

sen (< ET *sen*) sen
s. 100a/11, 100a/12, 100a/4, 100b/6, 103b/2, 104a/3, 105a/12, 108a/2, 108a/3, 108a/4, 108b/15, 110b/10, 110b/7, 111a/9, 112a/8, 114a/10, 115a/10, 115b/2, 115b/4, 115b/7, 115b/9, 116b/2, 117b/11, 118a/4, 118a/8, 118b/5, 119b/10, 11a/14, 11a/3, 11b/11, 11b/5, 122a/15, 122b/9, 123a/10, 126b/8, 126b/9, 127b/5, 127b/9, 129b/7, 12a/14, 132a/5, 132a/9, 133a/6, 134a/2, 134b/8, 135a/4, 136a/4, 137a/2, 137b/14, 138a/3, 139b/10, 139b/7, 139b/8, 13a/11, 13a/14, 141b/8, 142b/4, 142b/5, 142b/9, 143b/13, 143b/14, 143b/9, 145b/12, 146a/11, 146a/7, 147a/11, 148a/4, 154b/14, 156b/12, 156b/14, 159b/5, 159b/8, 15b/1, 160a/14, 160b/10, 160b/11, 160b/9, 161a/9, 165a/2, 165a/3, 166b/9, 167a/6, 167a/7, 167b/12, 16a/5, 16a/7, 16b/14, 16b/7, 170a/1, 170a/6, 171a/13, 171b/5, 17b/9, 18a/2, 19b/6, 1b/7, 20a/6, 20b/12, 21a/5, 21a/8, 21b/15, 22a/2, 24a/7, 26a/9, 27a/8, 27a/9, 29a/3, 29a/4, 29a/9, 29b/2, 30a/5, 30a/8, 30b/1, 30b/5, 32a/11, 33a/10, 35b/6, 35b/7, 36b/14, 36b/4, 36b/5, 37a/4, 38a/8, 3b/5, 40a/3, 41a/14, 41a/15, 41b/1, 42a/8, 43b/10, 44a/5, 44a/6, 44b/4, 45a/11, 45a/14, 45a/4, 47a/6, 49b/14, 4a/6, 4a/8, 50a/1, 50b/8, 51a/13, 51a/4, 52a/3, 53a/10, 53a/12, 53a/13, 53a/4, 53a/9, 54a/3, 54b/8, 55a/3, 56b/4, 57b/8, 5b/7, 61b/11, 61b/7, 62a/15, 62b/1, 63b/13, 63b/8, 64b/3, 64b/4, 65a/11, 65a/6, 65b/14, 66a/12, 66b/1, 67a/9, 67b/11, 68b/6, 69b/11, 73a/2, 73a/8, 75b/11, 75b/8, 85b/15, 85b/2, 85b/7, 86a/8, 86b/9, 87a/10, 8a/14, 8b/3, 8b/4, 91b/8, 93a/2, 93a/5, 95a/11, 96a/12, 96a/2, 96a/3, 96b/12, 96b/2, 97a/2, 97a/7, 97b/5, 98a/1, 98a/12, 99a/11, 99b/6, 99b/7, 9b/2
s.+dür 118a/8
s.+ündür 53b/1

şenā (< Ar. *şanā'*) övme, övüş
ş. 107b/15, 60a/4, 73a/9, 78b/5
ş.+ğa 42b/2

sendān (< Ar. *sandān*) örs denilen demirci aleti
s. 133b/11
s.+nı 65b/1

sende (< *sen+de*) sende
s. 102b/3, 103b/4, 118a/8, 54b/6, 64b/12, 67a/6
s.+dür 149b/4

sendin (< *sen+din*) senden
s. 106a/9, 106b/12, 106b/4, 108a/10, 115b/7, 115b/9, 131b/14, 132b/5, 132b/6, 135b/1, 136a/3, 13a/4, 13a/6, 151b/15, 159a/13, 159b/8, 15b/6, 161a/9, 171b/14, 18b/2, 24a/6, 30b/6, 35a/2, 35b/2, 42a/3, 59b/12, 61b/6, 75b/9, 8b/11, 90b/4, 94a/11, 94a/12, 95b/9, 97a/15, 99b/15

sene (< Ar. *sana'*) yıl
s. 172a/7

seng (< Far. *sang*) taş
s. 104a/10
seng-i bārān: yağmur taşı
s.-i b. 105a/15
s.-i b.+ğa 104a/9, 105a/14
seng-i melāmet: ayıplama, kınama taşı
s.-i m. 68a/2

seng-sār (< Far. *sang-sār*) taşı bol yer
s. 131a/6, 171b/3, 50a/12

seni (< *sen+i*) seni
s. 100a/10, 100b/4, 101a/3, 101a/4, 102b/10, 103b/10, 105a/1, 108a/4, 111a/7, 111b/12, 115a/6, 115b/2, 117b/10, 11b/11, 11b/9, 120b/15, 121a/12, 122a/14, 122b/11, 122b/12, 122b/9, 123a/6, 126b/11, 129b/7, 12b/1, 133a/5, 133a/7, 135b/3, 139a/1, 139a/7, 139a/8, 139b/9, 13a/15, 142b/8, 144a/10, 145b/13, 151a/2, 152a/2, 152b/7, 152b/9, 154a/12, 160a/11, 160a/15, 165a/5, 165b/14, 168b/11, 169a/7, 16b/15, 17a/15, 17b/13, 18b/2, 24a/9, 34a/12, 34a/15, 34b/3, 34b/6, 35b/6, 36b/6, 41a/10, 43b/11, 43b/12, 44b/3, 48a/13, 48b/2, 49a/10, 50a/3, 53a/1, 53a/4, 54a/13, 54b/7, 59b/13, 62b/5, 64b/12, 65a/8, 66b/3, 66b/6, 73b/10, 74a/9, 75b/11, 75b/13, 85b/15, 86a/7, 86b/8, 8a/10, 8b/1, 8b/2, 90a/15, 90b/8, 91a/2, 91a/8, 92a/4, 95b/10, 98a/1, 99b/14, 99b/4

senin (< *sen+in*) senin
s. 101a/5, 102a/14, 104b/15, 106a/1, 106b/13, 108a/8, 108b/15, 115a/11,

115a/12, 115a/14, 115b/3, 115b/5, 115b/6, 117a/1, 117a/2, 118a/14, 118a/15, 118a/7, 118a/9, 118b/2, 119b/6, 125a/7, 126b/10, 128b/1, 12b/2, 131b/10, 132b/6, 134b/15, 134b/4, 138a/5, 138b/3, 138b/4, 139a/3, 139b/8, 139b/9, 13a/5, 141a/12, 147a/9, 148b/4, 150a/2, 153a/10, 154b/15, 163b/15, 164a/8, 165b/5, 165b/6, 169a/5, 169b/12, 170a/7, 1b/11, 20b/12, 22a/12, 25b/12, 26a/11, 28a/11, 28b/5, 28b/9, 32a/11, 32a/9, 32b/9, 35b/7, 42b/7, 44b/8, 45a/10, 45a/12, 48a/12, 50a/4, 51a/4, 53b/5, 54b/1, 54b/4, 54b/9, 56a/11, 62a/15, 66a/15, 67b/6, 70b/15, 72b/4, 73a/2, 73a/4, 77a/9, 77b/10, 77b/12, 77b/14, 78b/6, 79a/13, 79a/15, 81b/11, 81b/14, 83a/5, 85b/3, 87b/1, 87b/2, 91a/8, 91a/9, 92a/1, 93a/15, 93a/7, 95a/12, 95a/2, 95a/4, 9b/1

s.+dedür 162a/6

s.+din 122b/10, 35b/3, 150b/5

s.+dür 145b/12, 155a/3, 155a/4

sep- (< ET *sep-*) serpmek, yaymak (EDPT, 784a)

s.-er-sen 156b/14

ser (< Far. *sar*) baş, başlangıç, uç

ser-i rāh: yolun başı

s.-i r.+ını 90a/14, 98b/15

ser-i tınāb: çadır ipinin başı, ucu

s.-i t. 51a/11

serāb (< Far. *sar-āb*) çöl, çorak arazi vb. yerlerde atmosferdeki ışık kırılması ve sıcaklık sebebiyle ortaya çıkan su görüntüsü

s. 149a/15, 43b/9

serāb kıl-: serap haline getirmek, çölleştirmek

s. k.-ıp-sen 74a/7

serā-perde (< Far. *sarāy-parda*) saray perdesi, padişah çadırı

s.+leri 51a/11

serāsime-vār (< Far. *sarāsima-vār*) sersemler gibi

s. 90b/15

Serāyān özel ad

s. 141b/1

ser-be-ser (< Far. *sar ba-sar*) baş başa, baştan başa

s. 76b/12

serd (< Far. *sard*) şiddetli

s. 104b/12

serdārlik (< Far. *sar-dār* + Tü.+*lik*) serdarlık, komutanlık

s. 168b/6

ser-efrāz (< Far. *sar-afraz*) başını yukarı kaldıran, benzerlerinden üstün olan

ser-efrāz kıl-: başını yukarı kaldırmak

s. 4.-ip erdi 94b/15

ser-encām (< Far. *sar* + Ar. *ancām*) bir işin sonu, akıbeti

s. 51a/1, 107a/9, 63b/5, 35a/14

ser-encām kıl-: baştan geçenleri anlatmak, hikāye etmek

s. 4.-dı 147b/14

s. 4.-mağunça 24a/8

Serendib özel ad

S. 88b/6

sereṭān (< Ar. *saraṭān*) yengeç

s. 52b/1, 52b/2

ser-gerdān (< Far. *sar-gardān*) perişan

s.+dur 67a/4

ser-gūzeşte (< Far. *sar-guzašta*) hayattan bıkış

s. 164a/4

serḥad (< Far. *sar-ḥad, sar-ḥadd*) serhat, hudut, sınır

s.+ıda 145a/4

s.+ini 142b/9

ser-ḥoş (< Far. *sar-ḥoş*) sarhoş

s. 47a/15

ser-ḥoş bol-: sarhoş olmak

s. b.-up 162b/7

serīr (< Ar. *sarīr*) taht; oturulacak yüksekçe yer

serīr-i cihān-bānī: cihana hakim olan padişahın tahtı

s.-i c. 41b/7

serīr-i şehin-şāhī: yüce padişahlık tahtı

s.-i ş. 69b/1

ser-kūy (< Far. *sar-kūy*) mahalle, sokak başı

s.+dın 8a/6

sermāye (< Far. *sar-māya*) 1. bir şeyin veya durumun devamını sağlayan kaynak

s.+si 128b/1, 22a/10

s.+sini 29a/6

sermāye-yi sa'ādet: mutluluk sermayesi, kaynağı

s.-yi s. 81b/11

sermāye-yi sūrūr: sevinç sermayesi, kaynağı

s.-yi s. 96a/2

2. mal, servet

s. 5a/1

s.+ler 152b/15

s.+ni 5a/2

s.+si 5a/2

ser-mest (< Far. *sarmast*) çok içki içmiş, sarhoş

s. 47a/15

ser-mest-i 'ışk u şevkī: aşk ve şevk sarhoşu

s.-i 'ı. u ş. 66b/7

ser-nūvişt (< Far. *sar-nuvişt*) kader, başa yazılan, alın yazısı

s.+im 77b/13

ser-pā (< Far. *sar-pāy*) bir çeşit elbise, görümlük krş. **ser-pāy**

s.+lar 94b/8, 27a/1

ser-pāy (< Far. *sar-pāy*) bir çeşit elbise, görümlük krş. **ser-pā**

s. 101b/4, 102a/12, 122a/7, 131a/15, 15b/11, 21b/3, 83b/2, 144a/3, 89b/5

s.+ımnı 85b/13, 151a/2

s.+ını 17a/7, 86a/2, 86b/6, 86b/11

s.+ınnı 108a/4

s.+larını 137b/3

s.+nı 108a/5, 92a/11, 56b/7

ser-pençe (< Far. *sar-panca*) güçlü, kuvvetli kimse

s.+leri 139a/9

ser-pūş (< Far. *sar-poş*) başa giyilen şey, başlık

s.+ide 86b/1

s.+ını 130b/14

ser-püş kıl-: kendine başlık yapmak

s. k.-ıp 21a/1

ser-tā-ser (< Far. *sar tā-sar*) baştan başa, hep, bütün

s. 63b/7, 63b/15

ser-tırāş (< Far. *sar-tarāş*) berber

s.+ını 139b/15

serun (< Mo. *serigün*) serin, sıcak değil, gölgelik (Lessing, 1960: 691a)

s. 41a/8

serv (< Far. *sarv*) servi, selvi

s.+ni 159a/14

serv-i āzād: düzgün, başı dik servi, mec. uzun boylu sevgili

s.-i ā. 13a/1

serv-i revānī: yürüyen selvi, mec. uzun boylu sevgili

s.-i r. 18b/14

server (< Far. *sarvar*) baş, başkan, reis

s.+i 86a/13

şevāb (< Ar. *şavāb*) sevap, hayırlı hareket, hayır işleme

ş. 122b/13, 155a/13, 91a/6

ş.+ını 11b/11

ş.+nı 140a/6, 40a/2

şevābit (< Ar. *şavābit*) sabit yıldızlar

ş.+ni 34a/4

sevād (< Far. *savād*) çoğunluk, topluluk, cemaat

s.+ıda 44a/1

sevdā (< Far. *savdā*) aşk, sevgi, istek, heves

s.+dın 10a/9

s.+dur 29a/3

s.+sıda 164a/2

s.+sıdur 164a/1

sevdā-yı beyhūde: beyhude, boş sevda

s.-y1 b.+ni 32a/1

sevdā-yı fāsīd: kötü, fena, yanlış sevda

s.-y1 f. 51a/15

s.-y1 f.+ni 162a/9

sevün- (< *sev-ün* - < ET *sev-*) sevinmek

s.-üp 69b/6

seyāhat (< Ar. *siyāḥa*) yolculuk, gezi

seyāhat kıl-: yolculuk yapmak

s. k.-ğalı 26a/3

seyyāḥ (< Ar. *sayyāḥ*) yolcu, gezici

s.+lar 124a/9

seyyārat (< Ar. *sayyār* + çoğul eki *-āt*) gezegenler

s. 81b/10

seyyāre (< Ar. *sayyāra*) gezegen

s. 34a/4

seyl (< Ar. *sayl*) sel

s. 125b/1

seyr (< Ar. *sayr*) yürüme, gezme, seyir

s.+i 6a/4, 156b/14

s.+ide 33a/2

s.+iğa 43a/15

seyr kıl-: yürümek, gezmek

s. k.-ğuç1 43a/14

s. k.-ıp 117a/11, 111a/14

s. k.-ıp 139b/4

seyr-i bağ: bağ gezintisi

s.-i b. 56a/7

seyr-i beyābān: çöl gezintisi

s.-i b. 118a/6

sezā (< Far. *sazā*) münasip, uygun, yaraşır

s.+sı 113a/12

sezā-yı derāz-dāstān: uzun hikâyelere layık, uygun

s.-y1 d. 133b/15

sezā-vār (< Far. *sazāvār*) münasip, uygun, yaraşır, layık

s.-v. 52b/3

sezā-vār kıl-: münasip, uygun yapmak

s. k.-dı 12b/5

sıçğan (< ET (Uyg.) *sıçğan*) sıçan, fare krş.

sıçkan

s.+nı 63a/15

sıçkan (< ET (Uyg.) *sıçğan*) sıçan, fare krş.

sıçğan

s. 62b/6, 63b/12, 64b/1, 64b/3

s.+lar 63a/3, 63a/4, 64a/4
s.+ları 64a/14
s.+larını 63b/15, 63b/7, 64a/3, 64a/5, 64a/7, 64b/1
s.+nı 62b/6, 63a/5, 63b/2, 64b/7, 93b/4, 93b/6
s.+nın 64b/6
sıçra- (< ET *saçra-*) sıçramak, atlamak
s.-p 151b/6
Şıddık özel ad
Ş. 79a/1
şıdk (< Ar. *şidk*) doğruluk, gerçeklik, yürek temizliği
Ş. 11a/1, 146a/2, 14b/1, 14b/2
şıdk-ı dil: gönül temizliği
Ş.-i d. 132b/9
şıdk-ı ihlâş: gönülden gelen doğruluk
Ş.-i i. 8a/9
şifat (< Ar. *şifat*) sıfat, şekil, gibi
Ş. 39a/8
Ş.+ı 162a/6
Ş.+ını 67b/4
Ş.+lar 52b/6
Ş.+nı 141a/2, 142b/7, 63a/15
Ş.+ındır 95a/12
sığ- (< ET (Uyg.) *sig-*) sığmak
s.-ar 51b/1
şıgar (< Ar. *şigar*) küçüklük
Ş. 16a/15
sıgın- (< ET (Uyg.) *sigın-*) sığınmak
s.-ip 139a/6
şihhat (< Ar. *şihhat*) sağlık, doğruluk, sağlamlık
Ş. 105a/2, 105b/10, 105b/13, 105b/2, 127b/14, 152a/4, 152b/7, 16b/7, 19b/8, 24b/9, 25a/13, 25a/6, 25b/7, 32a/7, 33a/1, 68a/13, 76b/12, 85b/8, 96b/12, 94b/6, 105a/4
Ş.+ge 25b/6
Ş.+ige 118b/11
sın- (< ET (Uyg.) *sin-*) kırılmak
s.-dı 119b/15, 25b/8
s.-ğanığa 120a/13

sındur- (< *sin-dur-*) kırmak
s.-dılar 115a/2
sınğanlik (< *sin-ğanlik* < ET *sin-*) kırılacak, kırılan
s. 162b/2
sınuş (< *sin-uş*) kırık
s. 127a/7
s.+ı 94b/5
s.+ları 94b/4
sırr (< Ar. *sırr*) sır, gizem
s. 112b/5, 154b/3, 154b/6, 154b/9, 74b/15
s.+dur 38b/9
s.+ı 116a/9, 135a/6, 138a/4, 161b/11, 86b/8
s.+ıdın 101b/7, 108b/4, 116a/14, 20a/3
s.+ığa 42b/15, 75a/9
s.+ım 104a/7, 159b/11
s.+ımdın 132b/13, 75a/1
s.+ımnı 135a/12, 35a/15
s.+ını 112a/11, 112a/12, 135a/8, 50a/14, 55a/6
s.+ınnı 47b/5, 73b/12, 81b/15, 8b/1
s.+lardın 41a/6
s.+larını 7a/11, 12a/14
s.+nı 111b/4, 134b/11, 134b/9, 135a/10, 135a/13, 135a/6, 135a/9, 140a/4, 50a/14, 68b/2, 74b/1, 74b/15, 74b/2, 74b/8, 81a/7
s.+nını 75a/10
sırr-ı ahvâl: hallerin sırrı, aslı
s.-ı a.+ını 160a/12
sırr-ı ma'ni: anlamın içindeki sır
s.-ı m. 3b/1
sırr-dâşt (< Ar. *sırr* + Far. *dâşt*) sır tutan s. 112a/10
sırrî (< Ar. *sırr* + Far. *î*) bir sır
s. 35a/8
sîb (< Far. *sēb*) elma
sîb-i Horāsānî: Horosan elması
s.-i H. 141a/10
sibā' (< Ar. *sibā'*) yırtıcı hayvanlar

s. 102b/2
s.+lar 102a/7

sihr (< Ar. *saḥr*, *sihr*) büyü, büyücülük
s. 141a/1
s.+iniñ 20a/12
sihr-i cādū: cadı sihri
s.-i c. 40a/6

sikke (< Ar. *sikkaʿ*) madeni para, akçe
s. 168a/13

sile- sürmek, sıvazlamak, ovmak krş. YUyg. *silā-* “sıvamak, okşamak” (YUyg.TS, 353b); krş. Özb. *silamok* (Özb.TS, 427a); (Seng., 255r.25)
s.-dı 40b/4
s.-sa 40b/7

silk (< Ar. *silḳ*) dizi, sıra
silk-i mervārīd-i Rūmī-dīde: Rum gözü şeklinde inci dizisi
s.-i m.-i R. 158a/4

silk- (< ET (Uyg.) *silḳ-*) silkmek, sallamak
s.-di 159b/15, 167b/15

silsile (< Ar. *silṣilaʿ*) zincirleme olan şey, ard arda gelen şeylerin meydana getirdiği sıra
s.+sini 77b/2
silsile-yi ḥıyānet: ihanet silsilesi
s.-yi ḥ.+ni 79a/6
silsile-i muḥabbet: muhabbet silsilesi
s.-yi m.+ni 79b/13
silsile-yi ‘āşıklıḡ: aşıklık silsilesi
s.-yi ‘ā.+nı 103b/14

sīmurḡ (< Far. *sīmurḡ*) anka kuşu, masal kuşu
s. 7b/6, 142a/10, 142a/9, 84b/6

sīmyā (< Ar. *sīmiyā* < Yun. *Sēmeia*) eskiden kimya sayesinde yaratılmış şeyler üzerinde tasarruf edebilme ilmi
s.+nı 19a/7

sīne (< Far. *sīna*) göğüs, yürek
s.+ler 90a/7
s.+leride 10a/2
s.+mge 163b/8
s.+niñ 40a/13
s.+si 30b/13
s.+sige 161a/1

sīne-yi pūr-gam: gam dolu yürek
s.-i p. 87a/6

Sine özel ad
S. 112b/8, 112b/11, 113a/1, 113a/3
S.+ge 113a/1
S.+ni 112b/13

sīne-be-sīne (< Far. *sīna ba-sīna*) göğüs göğüse
s. 131a/1

sipāh (< Far. *sipāh*) asker, ordu
s. 157a/11, 17b/5, 80a/1
sipāh-ı bī-şūmār: sayısız asker
s.-ı b. 157b/10
sipāh-ı fuḳarā: fakir askerler
s.-ı f.+lar 90b/3

sipāhāne (< Far. *sipāh-āna*) askere yakışır
s. 94b/8

sipāh-gerlik (< Far. *sipāh-gar* + Tü.+lik) askerlik
s. 17b/10
s.+ğa 17b/13

sipāhī (< Far. *sipāhī*) bir orduya ait askerler, atlı askerler
s. 17b/12, 19b/4
s.+dür-men 10b/8
s.+ni 19b/4

sipīhr (< Far. *sipīhr*) gök, gökyüzü
s. 138a/13, 134a/2
s.+i 98b/4
sipīhr-i devvār: sürekli dönen felek, gökyüzü
s.-i d.+dın 98b/4

sīrāb (< Far. *sērāb*) (suya) kanmış, doymuş
sīrāb kıl-: (suya) kanmak, doymak
s. ḳ.-ḡıl 35a/8, 75b/13
s. ḳ.-sam 2a/8
s. ḳ.-ur érđi 57a/5

sirişt (< Far. *sirişt*) yaratılış, tabiat, huy
s. 168a/11
s.+din 62b/8

sitāre (< Far. *sitāra*) yıldız
s. 3b/10

sitāyış (< Far. *sitāyış*) övme, övgü
sitāyışler kıl-: övgülerde bulunmak, övmek
s. k.-dı 8b/3

sitem (< Far. *sitam*) zulüm, haksızlık, eziyet
s. 32a/4

sitize (< Far. *sitēza*) kavga, çekişme
sitize kıl-: kavga etmek, çekişmek
s. k.-mağıl 121a/3

siyeh (< Far. *siyah*) siyah
s. 163b/9

siyāh-güş (< Far. *siyāh-goş*) karakulak olarak bilinen bir tür yırtıcı kedi, vaşak
s. 96a/10, 96a/13, 96a/6, 96b/2, 96b/6, 97a/11, 97a/13, 97a/9, 97b/4, 97b/8, 97b/9, 98a/2, 98a/4, 98a/5
s.+ge 98a/14, 98a/2, 96a/15
s.+ğa 97a/12
s.+ni 96a/15, 97b/3, 97b/7

siyāh-püş (< Far. *siyāh-poş*) karalar giymiş
s. 94a/1

siyāset (< Ar. *siyāsa'*) siyaset, memleket idaresi, politika
s. 37a/14, 38a/12, 40a/8, 42a/13
s.+i 36a/3
siyāsetler kıl-: idaresi altına almak, siyaset yapmak
s.+ler k.-ğay 29b/1
s.+ni 106b/12

siyāset-gāh (< Ar. *siyāsa'-gāh*) siyaset bakımından öldürülmesi gereken kişilerin öldürüldüğü yer
s.+ğa 39a/5, 41b/6

siyemmā (< Ar. *siyyā-mā*) hususiyle, özellikle, her şeyden önce
s. 1b/15

siz (< ET *siz*) siz
s. 144b/13, 145a/13, 145a/14, 150a/5, 158b/6, 161a/14, 19a/10, 45b/15, 45b/4, 53b/14, 5b/5, 86a/14
s.+ler 106a/5, 127a/10, 155a/13, 156a/7, 156a/8, 166a/3, 168b/1, 171a/11, 171a/12, 23b/8, 27b/8, 40a/1, 56a/3, 70a/12, 9b/8

s.+lerde 171a/8
s.+lerdin 148a/5
s.+large 14b/14, 21b/2, 23b/9, 24b/2, 31a/2, 56a/5, 98a/9
s.+lerğa 157a/13, 97b/12
s.+lerni 144b/9, 21b/3, 24a/15, 40a/1, 97b/10, 97b/12

sizdin (< *siz+din*) sizden
s. 145a/6

sizge (< *siz+ge*) size
s. 144b/14, 145a/13, 170b/5, 70b/9, 87a/13

sizni (< *siz+ni*) sizi
s. 104b/3, 104b/7, 137b/7, 137b/8, 157b/8, 159a/11, 38b/10, 66a/3, 72b/3, 86a/5

sizniñ (< *siz+niñ*) sizin
s. 121b/2

şohbet (< Ar. *şuḥba'*) görüşüp konuşma, arkadaşlık
ş. 23a/2, 72b/8, 72b/9
ş.+i 165b/7
ş.+ide 65b/13
ş.+leride 3a/7
ş.+ni 9a/1
şohbet kıl-: sohbet etmek, görüşmek
ş. k.-dılar 86b/12
ş. k.-urğa 118a/10
şohbet-i dost: dost sohbeti
ş.-i d. 46a/7
şohbet-i ḥasīs: değersiz, kıymetsiz sohbet
ş.-i ḥ.+ge 44a/5
şohbet-i şerīf: mübarek, kutsal sohbet
ş.+ge 44a/5

şohbetlik (< Ar. *şuḥba'* + Tü.+*lik*) arkadaşlık, sohbetlik
ş. 72b/4

sok- (< ET *sok-*) sokmak, ısırmak
s.-mağ kerek 76b/13

sokuçak ağaçkakan (kuş) YUyg. *sokuçak* (YUyg. 358a)
s. 119a/13, 119b/8

Sokrat özel ad
S. 25b/1
Sokrat-ı vakt: zamanın Sokratı
S.-ı v. 33a/13, 69a/6
Sokrat-ı yegâne: yegane, biricik Sokrat
S.-ı y. 56a/2

sol- (< ET *sol-*) solmak, tazeliğini yitirmek
s.-updur 51a/4

soñ (< ET (Uyg.) *soñ*) son, sonra, sonunda
s. 102b/3, 122b/3, 14a/4, 164a/6, 171b/12, 20b/12, 24a/15, 31a/10, 31a/15, 37b/8, 39b/9, 40b/8, 45a/8, 62b/12, 88b/8

soñra (< *soñ+ra*) sonra
s. 102a/13, 120b/5, 121a/10, 124b/15, 135a/15, 135b/5, 145a/13, 158b/8, 165b/14, 168a/3, 171a/7, 18b/13, 19b/12, 2b/11, 2b/6, 33b/5, 37a/5, 39b/8, 3a/10, 3a/6, 44a/13, 46b/3, 47a/4, 56a/12, 58b/2, 64a/15, 66a/3, 66b/7, 68b/3, 74b/7, 76a/8, 77a/1, 88a/1, 90b/11, 94b/11, 96b/8

sor- (< ET (Uyg.) *sor-* < AT **sōr(a)-*) sormak
s.-amay 103b/1
s.-ar-sen 62b/3
s.-dı 10b/5, 16a/8, 17b/4, 18a/9, 22b/11, 26a/13, 30b/8, 33b/4, 38b/1, 39a/11, 39b/4, 40a/14, 41b/11, 43b/15, 46a/15, 50b/12, 56a/10, 61a/11, 65a/12, 9b/14
s.-dılar 18b/7
s.-ğalı 67b/14
s.-mağıl 26a/9
s.-mağ kerek 21b/7
s.-may 115b/2

sora- (< ET (Uyg.) *sor-* < AT **sōr(a)-*) sormak
s.-dı 101a/7, 102b/4, 103b/6, 105a/12, 105a/14, 106b/14, 109a/4, 111a/12, 111b/7, 114a/11, 115a/10, 115a/7, 115b/4, 117a/4, 117b/10, 118a/4, 119b/8, 11a/14, 11a/9, 121b/7, 124a/11, 124a/15, 124a/8, 124b/12, 124b/15, 126a/14, 127b/10, 12a/9, 133a/12, 135a/1, 136a/7, 137b/7, 138b/11, 138b/7, 139b/1, 13b/3,

140a/14, 141a/15, 142a/7, 142b/5, 143b/11, 145a/6, 147b/1, 148b/3, 148b/5, 149b/7, 151b/10, 151b/6, 152b/6, 153b/15, 155a/9, 157a/3, 159a/5, 162a/15, 165a/12, 165a/14, 167a/11, 168b/1, 169b/10, 9b/12, 16a/5, 170b/4, 18a/5, 20a/6, 21a/15, 21b/4, 22b/2, 28b/13, 2b/7, 37a/2, 40b/6, 47b/7, 48a/2, 49b/12, 49b/2, 49b/8, 50a/10, 53a/3, 55a/6, 55b/10, 756b/14, 58a/10, 63a/13, 67a/14, 68a/12, 69a/14, 71a/8, 71b/9, 74a/1, 76a/1, 78a/2, 79b/15, 80a/10, 80a/9, 81a/11, 82a/2, 82b/5, 83a/11, 83a/13, 83a/4, 84b/10, 84b/13, 85a/9, 86b/10, 87a/10, 87a/8, 88b/5, 89a/5, 89b/13, 92a/5, 93a/2, 93b/1, 94a/15, 94b/13, 96b/6, 97a/6, 97b/8, 98b/11, 99b/13

s.-dılar 105b/11, 121b/10, 123b/3, 123b/5, 124a/1, 126a/7, 4b/4, 56a/5, 60b/5, 79b/8

s.-dım 122b/3, 139b/7, 19a/5, 75b/3

s.-ğıl 109a/3, 142a/5, 154a/13, 131b/11

s.-may 121a/14

s.-p 110b/8, 124b/14, 152b/12, 3a/6, 74a/13, 96a/14

s.-p êrdiler 121a/15

s.-sa 159a/3, 99b/8

s.-sunlar 166a/4

s.-ydur 74b/15

sorağ (< Mo. *surag*) haber, istihbarat, malumat, sorup soruşturma, ardını arama (Lessing 1960: 738b)

s. 105a/10, 74b/3

s.+dın 108b/3

soruş- (< *sor-uş-* < ET (Uyg.) *sor-* < AT**sōr-*) emmek, öpüşmek (EDPT, 843b)

s.-alı 88b/15

sovuğ (< ET (Uyg.) *soğık* < *soğı-k*; MK *soğuk*) soğuk krş. **savuş**

s.+ka 117a/11

soyun- (< *soy-un-*) soyunmak, kıyafetlerini çıkarmak

s.-dı 151a/3

s.-up 107b/14, 128a/14, 21a/2, 25b/15, 80a/11

sök- (< ET *sök-*) sökmek, yerinden çıkarmak

s. -ür-men 24b/14

söy- (< ET (Uyg.) *sōg-* < AT **sōk-*) lanetlemek, hakaret etmek, küfür etmek (EDPT, 818b)

s.-kan 86a/12

s.-kanıldın 86a/11

söy- (< ET *sev-*) 1. sevmek krş. YUyg. *söy-/süy-* (YUyg.TS, 370b)

s.-gen 112b/1

s.-güçi 88b/15

2. öpmek

s.-er érđi 124a/4

s.-üp 161a/5

söyken- dayanmak, yaslanmak krş. EAT *söyken-* (Tar.S, 204)

s.-ip éđi 119b/15

söyünçi (< **sevinçü* < *sev-*) müjde YUyg. *söyünçe* (YUyg.TS, 370b)

s. 74b/4, 74b/8

s.+g 80a/12

söz (< ET (Uyg.) *sōz*) söz

s. 104a/12, 105b/11, 106b/10, 109a/7, 109a/8, 114a/2, 115a/3, 118b/15, 121a/15, 129b/4, 130a/3, 130b/4, 132b/9, 136b/7, 139a/12, 14b/8, 159a/8, 164b/5, 16a/10, 16a/13, 34b/7, 36b/11, 36b/12, 42b/4, 42b/8, 43a/13, 49b/8, 52a/15, 64a/3, 72a/5, 74b/14, 74b/15, 84b/9, 89a/5, 8b/2, 98b/7, 99a/5

s.+de 1b/13, 3b/2

s.+din 132a/8, 142a/4, 163a/13, 29b/7, 3a/15

s.+dür 114a/8, 144a/6, 16a/7, 67b/11, 99a/6

s.+ge 100b/7, 108a/11, 112b/11, 113a/3, 169b/13, 35a/15, 35a/3, 3a/13, 44a/3, 48b/1, 48b/13, 57b/7, 62a/12, 80b/7, 81a/3, 84a/2

s.+i 129b/8, 155a/13, 15a/3, 16a/13, 19b/15, 30a/3, 36a/10, 36b/7, 37a/10, 5b/8, 68b/10, 74b/5, 83b/8, 83b/9, 86a/3, 89a/8, 89a/9, 8b/7

s.+idin 29b/1

s.+ige 100a/1, 128b/14, 128b/8, 138b/15, 146a/1, 164a/15, 22b/10, 22b/9, 23a/12, 24a/14, 25b/14, 3a/13, 40a/11, 40b/9, 68b/9, 84b/7

s.+ığa 138b/6, 39a/6

s.+imizge 148b/13

s.+imni 141a/7

s.+in 139a/12, 70b/2

s.+inçe 61b/3

s.+ini 100b/9, 103a/5, 106a/8, 108b/5, 110a/1, 113b/7, 116b/1, 119a/9, 121a/1, 123a/10, 125b/9, 128b/14, 132a/8, 133a/11, 135b/8, 138a/5, 149a/7, 153a/9, 156b/2, 161b/7, 166b/7, 16b/12, 19b/4, 28a/10, 30b/7, 32b/7, 34b/12, 38a/9, 39a/1, 43a/1, 46b/15, 54a/2, 57a/6, 59a/15, 59a/2, 61b/13, 61b/2, 64b/11, 66b/7, 73a/11, 74b/7, 75a/7, 77a/8, 79b/1, 81b/5, 83b/15, 86b/13, 89a/12, 8b/15, 91a/7, 91b/5, 93b/13, 95b/11, 98a/14

s.+iñ 139a/2, 141a/8

s.+iñni 133a/8, 16a/10

s.+ler 121a/14, 167b/11, 2b/13, 35b/9, 36a/6, 70b/2, 70b/3, 77a/10

s.+lerdin 164a/11, 44a/8, 53b/6, 96a/15

s.+large 170a/8, 52a/12

s.+lergan 71b/6

s.+leri 2b/2, 41b/9

s.+leridin 107a/14

s.+leriga 38a/7

s.+lerini 37a/9, 39a/7

s.+lerni 103b/15, 135b/4, 137a/14, 144a/13, 146b/1, 154b/5, 161b/10, 164a/9, 170b/13, 20a/14, 35a/9, 35b/11, 35b/15, 53b/12, 71b/5

s.+ni 100a/14, 103a/5, 107a/11, 113a/12, 115b/8, 117a/1, 11a/14, 130a/4, 134a/14, 134b/15, 138b/3, 143b/4, 150a/5, 159a/6, 160b/7, 163a/7, 165a/10, 168b/3, 16a/9, 171b/5, 1b/14, 1b/3, 25a/2, 29a/6, 2a/9, 52b/8, 57b/9, 61b/2, 65b/15, 68b/13, 70b/3, 71b/7, 75a/3, 75b/10, 80b/2, 83a/5, 83b/7, 84a/1, 90b/9, 95a/14, 97b/13, 98a/10, 99a/6, 99b/10, 99b/13

s.+niñ 137a/14

s.+ügni 73a/1

s.+üm 163b/13, 16a/13, 35b/9

s.+ümge 133a/9

s.+ümga 17b/1

s.+ümni 129a/10, 132a/9
s.+ün 166a/11, 170b/11, 170b/12, 62b/5
s.+ünge 48a/12
s.+ünni 134b/4
söz kıl-: söylemek, sözlemek
s. k.-adur 112a/13
s. k.-dı 48b/1
s. k.-mağıl 103a/8
s. k.-mağlar 70a/14
s. k.-may-sen 121b/1
s. k.-maydur-men 121b/3
sözle- (< ET (Uyg.) *söz+le-*) söylemek, demek, ifade etmek
s.-diñ 91a/7
s.-gey 34b/10
s.-gü 49a/8, 49a/9
s.-günçe 81a/13
s.-mağlık 127b/6
s.-medi 121a/15, 34b/10, 48b/1, 48b/4, 48b/9, 49b/8, 86a/6
s.-medim 81a/12
s.-mediñ 42b/3, 49b/13, 59a/5
s.-mes 49b/1
s.-mes êrdiler 121a/14
s.-mese 49a/10
s.-meseñ 48b/3
s.-meslikimni 121b/1
s.-mes mü 71b/6
s.-meydür 49a/11
s.-p 52b/14
s.-pdür-men 48b/7
s.-pdür 49b/7
s.-ydür 47b/14, 48b/2, 49a/11, 49b/6
s.-ydür-men 117a/1
sözleş- (< ET (Uyg.) *söz+le-ş-*) sözleşmek, anlaşmak
s.-gey 61b/3
s.-ip 72b/15
s.-medim 52a/15
s.-tiler 60a/1

s.-tim 19a/3
su (< ET *suv* < AT **sūb*) su, ırmak krş.
suy
s. 120b/13, 120b/5, 164b/10, 23a/15, 67a/5
s.+da 52a/13
s.+dın 51a/7, 52a/12, 66a/5, 81b/10
s.+ğa 118b/4, 118b/7, 67a/5
s.+nı 120b/6
s.+nıñ 66a/2
s.+yı 89b/15
su'āl (< Ar. *su'āl*, *suvāl*) sual, soru
s. 151b/7
s.+im 155b/15, 155b/8
su'āl kıl-: soru sormak
s. k.-dı 33b/12, 44a/8, 56a/2, 83a/7
s. k.-dın 61a/9
s. k.-madın 59a/5
s. k.-sa 61b/6
s. k.-salar 34a/13
şubḥ (< Ar. *ṣubḥ*) sabah, sabah vakti
ş.100b/14, 103a/11, 106a/14, 108b/10, 113b/10, 113b/11, 116b/6, 121a/7, 123a/13, 123a/14, 125b/13, 125b/15, 129a/4, 12b/11, 132a/13, 135b/11, 138a/10, 147a/3, 149a/11, 153a/13, 153a/15, 156b/7, 161b/12, 161b/14, 161b/15, 166b/14, 167a/1, 17a/6, 22a/6, 26a/2, 28a/15, 32b/11, 32b/13, 32b/14, 43a/6, 43a/9, 47a/10, 47a/11, 47a/8, 50b/1, 50b/3, 54a/7, 54a/8, 57a/15, 59b/2, 59b/3, 61b/15, 62a/2, 62a/6, 64b/14, 65a/1, 66b/11, 68b/15, 73b/2, 75a/11, 75a/13, 77a/14, 79b/5, 84a/4, 84a/5, 87a/1, 87a/3, 89a/14, 89b/1, 91b/11, 94a/3, 9a/3, 69a/2
ş.+dın 171b/6
ş.+ıge 77b/4
ş.+nı 116b/4, 91b/9
ş.+nıñ 103a/9, 17a/4, 22a/4, 81b/7
şubḥ-ı hayāt: hayatın sabahı
ş.-ı ḥ.+nı 47a/1
şubḥ-ı sa'ādet: saadet sabahı
ş.-ı s. 86b/12
sūd (< Far. *sūd*) kâr, kazanç, fayda

s. 49b/2
s.+ını 92b/2
s.+nı 4b/15, 4b/7, 6b/13
sūd kı1-: kazanmak, faydalanmak
s. kı.-madı 49b/9
s. kı.-mağay 160a/5
s. kı.-mas 150b/10, 161b/1, 75a/1, 93a/8
s. kı.-ur 93a/7
sūdā (< Far. *savdā*) ticaret
s.+dın 37b/8, 68b/4, 82a/4, 82b/4, 88b/8
s.+ge 47b/8, 6b/13
s.+ğa 66b/11, 67b/2, 68a/7, 82a/12
s.+sı 47b/9
sūdā kı1-: ticaret yapmak
s. kı.-dılar 4b/7
sūdā-ger (< Far. *savdā-gar*) tacir, ticaret yapan
s. 122a/1, 122a/9, 122b/14, 123a/3, 129b/1, 129b/8, 130a/6, 139b/13, 139b/14, 150a/12, 158b/8, 26a/4, 2a/2, 2a/5, 2b/6, 37b/12, 37b/4, 37b/6, 37b/8, 47a/12, 5b/10, 5b/11, 5b/12, 6b/13, 82a/12, 82a/4, 82a/7, 82b/11, 82b/3, 82b/5, 82b/7, 88b/8, 109a/15, 109b/4, 109b/7, 104b/12, 104b/14
s.+ge 158b/10
s.+ler 4a/15
s.+lerğa 82b/14
s.+ni 102b/4, 102b/5, 103a/12, 108b/10, 121b/14, 121b/6, 122a/7, 140a/15, 158b/5, 158b/7, 159a/9, 37b/12, 47a/11, 47a/13, 56a/6, 6b/9, 82a/3, 83a/9, 87b/15, 9a/2
s.+niğ 129a/4, 2a/1
sūdā-gerçilik (< Far. *savdā-gar* + Tü.+çilik) tacirlik
s. 130a/6
sūdā-geri (< Far. *savdā-gar* + Far. *ī*) bir tüccar
s. 102b/6, 103b/7, 109a/5, 121b/8, 129a/13, 139b/2, 158b/3, 37b/5, 3b/6, 67a/15, 67b/4, 6b/11, 82a/3, 87b/14, 88b/6
sūdā-gerlik (< Far. *savdā-gar* + Tü.+lik) tacirlik
s. 38a/2

sūdālık (< Far. *savdā* + Tü.+lık) tüccarlık
s. 37b/7
sūd-mend (< Far. *sūd-mand*) faydalı
s. 5a/10, 5a/4, 7a/5
şūfi (< Ar. *şūfī*) tasavvuf ehli, sofu
şūfi-yi şufuf-püş: dervişlik hırkasını giymiş sufi
ş.-yi ş. 126a/3
sugar- (< ET (MK) *suvğar-*) suvarmak, sulamak, iskā etmek, yer ve araziye su vermek
s.-ğay 7a/13
sukul- (< ET *sukul-*) sokulmak, bir şeyin içine girmek
s.-ğay 40a/1
sula- (*su+la-* < *suv+la-*) sulamak, su vermek
s.-p 126b/1
şulşul (< Ar. *şulşul*) üveyik kuşu
şulşul-ı zamāne: zamanın üveyik, değerli kuşu
ş.-ı z. 17a/9
sultān (< Ar. *sultān*) padişah, hükümdar
s. 119b/2, 134a/4, 134a/8, 134b/11, 134b/15, 134b/7, 135a/2, 135a/5, 135a/8, 135b/4, 155b/2, 92b/8, 135a/9
s.+ğa 134b/1, 134b/6
s.+larnıñ 44b/12
s.+nı 134a/4, 134b/1, 134b/12, 134b/13
s.+nıñ 133b/12, 134b/14
sultān-ı ālem: âlemin sultanı
s.-ı ā. 134a/7, 164a/5
sultān-ı cihān: cihanın sultanı
s.-ı c. 166a/7
sultān-ı cihāngir: cihanı elinde tutan padişah
s.-ı c. 79b/6
sultān-ı ezal: ezelden beri sultan olan kişi
s.-ı e.+nıñ 7b/12
sultān-ı haşerāt: haşeratin, böceklerin sultanı
s.-ı h. 117b/9

sultān-ı ħubān-ı Ħoten: Ħoten güzellerin sultanı
s.-ı ħ. 103b/1

sultān-ı ‘ışk: aşkın sultanı
s.-ı ‘ı. 84b/2, 84b/3
s.-ı ‘ı.+nı 5b/14

sultān-ı kündüz: gündüzün sultanı
s.-ı k. 43a/14

sultān-ı muḥabbet: muhabbetin sultanı
s.-ı m.+ni 67b/8

sultān-ı şāf-nūş: saf, temiz şeyler içen
ş.-ı ş. 119b/2

sultān-ı selāḫin: sultanların sultanı
s.-ı s.+ni 164b/13

sultān-ı sibā’: yırtıcı hayvanların sultanı
s.-ı s. 63b/8

sultān-ı tıyūr: kuşların sultanı
s.-ı t. 59b/7

Sultān İbrāhīm Edhem özel ad
S. 92b/7

sultānlık (< Ar. *sultān* + Tü.+*lık*) sultanlık, padişahlık
s. 157a/11

Sultān Maḥmūd özel ad
S. 133a/13, 133b/6, 134b/3, 135b/1, 135b/8
S.+nıñ 133b/13, 134a/3

Sultān Maḥmūd Ġaznevī özel ad
S. 132a/14, 133a/11

sun- (< ET (Uyg.) *sun-*) sunmak, uzatmak
s.-a-sen 77b/8
s.-dı 157b/6
s.-mamaslıkge 77b/12
s.-masağ 133b/8
s.-up 93a/14

şūret (< Ar. *şūra’*) biçim, görünüş, görüntü
ş. 115a/14, 11a/15, 11b/3, 11b/4, 123b/10, 124a/6, 12a/2, 15b/11, 15b/14, 162b/9, 168a/13, 25a/1, 27a/13, 65a/14, 93a/2, 93a/5, 139b/8
ş.+dür 124b/12

ş.+ge 124b/15, 15b/15, 27a/6, 27a/1
ş.+i 15b/10, 34a/4, 34a/7, 93a/4
ş.+ide 112b/8, 133a/4, 139b/7, 142a/15, 144b/5, 145a/1, 145a/10, 145a/14, 146a/3, 146a/4, 146b/6, 14a/3, 18a/6, 19a/12, 38b/6, 52b/15, 66b/12, 68a/8, 71a/14, 71a/3
ş.+ideki 24b/14
ş.+idin 129b/13
ş.+idür-men 139b/8, 11b/1
ş.+ige 93a/4
ş.+imni 67a/1
ş.+ini 114b/3, 124b/10, 125a/15, 125b/1, 125b/5, 15b/12, 34a/9, 85b/3
ş.+iñ 133a/6
ş.+iñni 125a/8
ş.+leri 14b/15
ş.+lerni 124b/11
ş.+lerniñ 124b/10
ş.+ni 114b/5, 124a/11, 124a/7, 124b/13, 125b/2, 125b/5, 15a/4, 15b/15, 162b/10, 168a/13, 27a/12, 27a/3, 38b/8

şūret kıl- biçimlendirmek, görüntü oluşturmak
ş. k.-ğıl 38b/12

şūret-i-ḫāl: görünen, dışa akseden durum, hal
ş.-i ḫ.+ini 6a/9
ş.-i ḫ.+ni 2b/7

şūret-i nāzenin-i būrehne: çıplak bir güzelin görüntüsü
ş.-i n.-i b. 26b/15

şūret-i zībā: güzel suret, güzel görüntü
ş.-i z. 27a/3

şūretlīg (< Ar. *şūra’* + Tü.+*līg*) şekilli, görünüşlü, biçimli krş. **şūretlik, şūretlik**
ş. 124a/12, 124a/13, 52a/4, 52b/4

şūretlik (< Ar. *şūra’* + Tü.+*lık*) şekilli, görünüşlü, biçimli krş. **şūretlīg, şūretlik**
ş. 93a/2

şūretlik (< Ar. *şūra’* + Tü.+*lik*) şekilli, görünüşlü, biçimli krş. **şūretlīg, şūretlik**
ş. 124a/8, 124a/9

sumāyçı (< Far. *sumāy* + Tü. +*çi*) zurnacı
s. 29b/9

susuzlık (*su+sız+lık* < *suv+sız+lık*) susuzluk

s. 164b/4

su (< ET *suv* < AT **sūb*) su, ırmak krş.
s. 32a/6, 57a/5
s.+dın 32a/14, 32a/5
s.+ı 150a/8, 45a/3, 52a/8, 75b/13, 7a/13
s.+ını 45b/12
s.+nı 72a/3, 74a/7

sūz (< Far. *soz*) yanma, tutuşma
s.+dur 54b/13

sūziş (< Far. *soziş*) yanma, yanış
s.+i 59a/4

sū (< ET *sū*) asker
s.+ler 27b/3

sūcūd (< Ar. *sudūc*) secde etme
s. 51a/7

sūḥan-çinlık (< Far. *suḥun-çin* + Tü.+lık) söz getirip götürme, dedikoduculuk
s.+nı 8b/1

sūḥan-dān (< Far. *suḥun-dān*) söz bilen, güzel söz söyleyen
sūḥan-dān-ı cihān: cihanın güzel söz söyleyeni
s.-ı c. 3a/7

sūḥan-ver (< Far. *suḥun-var*) düzgün ve güzel konuşan (kimse)
s.+dür 52b/8

sūkūn (< Ar. *sukūn*) sakinlik, iç huzuru
s. 132b/8, 43b/8

sūkūt (< Ar. *sakūt*) susma, söz söylememe
s. 125b/10, 35b/10, 35b/8
s.+ını 42b/5

Süleymān özel ad
S. 160b/7, 45a/5, 45a/6, 45a/8, 45a/9, 45b/11, 45b/4, 46a/3, 46a/8, 59b/15
Süleymān-ı zamān: zamanın Süleymanı
S.-ı z. 3a/7

sūnbūl (< Far. *sumbul*) sūnbūl, bir çeşit çiçek
s. 4b/2, 4b/6
s.+dın 4a/15, 4b/1
s.+lerni 4b/2
s.+ni 4b/4

sūṅek (< ET *sūṅūk*) kemik
s. 123b/6

sūnnet (< Ar. *sunna*^t) iyi ahlak; Hz. Muhammed'in sözleri, işleri
s. 67b/3
s.+dür 61b/10, 61b/4
sūnnet-i peygāmbēr: peygamber sūnneti, peygamberin uygulamaları
s.-i p. 129a/14

sūr- (< ET (MK) *sūr-*) (at, deve vb.) sürmek
s.-seler 77b/9

sūrāḫī (< Ar. *surāḫ* + nispet eki -ī) içine su, şerbet vb. şeyler koymaya yarayan kap
s.+dın 132b/3

sūr'at (< Ar. *sur'at*) çabukluk, hız
sūr'at kıl-: hızlanmak
s. k.-ıp 33a/2

sürt- (< ET (MK) *sürt-* < AT **sūr-*) sürmek (toprakta sürüklemek, toprağı sürmek)
s.-er erdi 9b/7
s.-gen 134b/15
s.-sem 33a/4
s.-ti 32a/15
s.-üp 134b/13, 134b/15, 66b/6, 73a/7
s.-üp-sen 133a/4

sūrūd (< Far. *surod*) şarkı, türkü
s. 127b/6, 127b/7, 128a/15, 128b/15, 59b/8
s.+ğa 58b/7
s.+lar 58b/10
s.+nı 151a/13
sūrūd-ı hoş: hoş, güzel şarkı
s.-ı ḡ. 59b/8

sūrūr (< Ar. *surūr*) sevinç
s.+ğa 114a/7
s.+dın 152a/1
s.+ıdur-sen 71a/4
s.+ını 3b/13

sūst (< Far. *sust*) gevşek, güçsüz, zayıf
s. 64b/12

süst bol-: gevşetmek, zayıflatmak, güçsüzleştirmek
s. b.-ğıl 85b/14

süst kıl-: gevşetmek, zayıflatmak
s. k.-ay 131a/4

süstlğ (< Far. *sust* + Tü.+*lğ*) gevşeklik, tembellik krş. **süstluğ**
s.+nı 64b/13

süstluğ (< Far. *sust* + Tü.+*luğ*) gevşeklik, tembellik krş. **süstlğ**
s. 167a/8

süt (< ET (Uyg.) *süt* < AT **sūt*) süt
s. 155b/12, 86a/4
s.+ni 85b/14, 86a/1, 86a/2, 86a/7
s.+niğ 86a/5

süvār (< Far. *suvār*) ata binmiş, binici
s. 58a/12, 69b/1, 91b/14

süvār-ı çarğ-ı ‘ālem: feleğin binicisi
s.-ı ç.-ı ‘ā.+ni 34b/9

süvāre (< Far. *suvāra*) süvari
s. 61a/12

Ş

şa‘beze-bāz (< Ar. *şa‘bāza*+Far. *bāz*) hokkabaz
ş. 101b/5

şarāb (< Ar. *şarāb*) içilecek şey, şarap
ş. 10a/13, 10a/3, 127b/13, 128a/11, 128b/5, 143a/6, 152a/5, 23b/3, 47a/13, 59b/7, 61b/4, 64b/11, 78a/8
ş.+da 10a/4
ş.+ını 104a/1
ş.+nı 23b/3

şarāb-ı bī-şūmār: sınırsız şarap
ş.-ı b. 56a/8

şarāb-ı bī-ḥumār: baş ağrısı vermeyen şarap
ş-ı b. 56a/8, 78a/9

şarāb-ı zehr: zehirli şarap
ş.-ı z. 66a/13

şarāb-dār (< Ar. *şarāb* + Far. *dār*) şarapçı, kilercibaşı
ş. 10a/13

ş.+ğa 10a/2

şarāb-ḥāne (< Ar. *şarāb* + Far. *ḥāna*) şarap evi, şarap yapılan veya satılan yer
ş.+ğa 112a/6

şa‘r-bāf (< Ar. *şa‘r*, *şā‘ar* + Far. *bāf*) yün dokuyan
ş. 92a/6

şa‘r-bāflı (< Ar. *şa‘r*, *şā‘ar* + Far. *bāf* + Tü.+*lğ*) yün dokumacılığı
ş.+da 92a/6

şādān (< Far. *şādān*) sevinçli
ş. 4a/14

şādī (< Far. *şād* + nispet eki *-ī*) sevinçli, memnun
ş. 147b/5

şād-mān (< Far. *şādmān*) sevinçli, mutlu
ş. 122b/15, 142b/15

şād-mānlı (< Far. *şādmān* + Tü.+*lğ*) mutluluk, memnuniyet
ş. 110a/11
ş.+ka 128b/2

Şāfi‘ özel ad
Ş. 63a/12

şāh şeh (< Far. *şāh*) padişah, hükümdar krş.
ş. 10b/15, 123b/1, 124a/11, 124b/15, 157b/13, 34b/9, 5b/2
ş.+ge 11b/8
ş.+ığa 79a/15
ş.+lar 3a/7
ş.+larını 32b/5
ş.+larının 155b/1
ş.+nın 157a/10, 157b/1

şāh kıl-: padişahlık yapmak
ş. k.-ur 5a/9

şāh-ı ‘ādil: âdil padişah
ş.-ı ‘ā. 169a/13

şāh-ı ‘ādil-i vakt: zamanın âdil padişahı
ş.-ı ‘ā.-i v. 32b/6

şāh-ı ‘ālem-ārāy: âlemi süsleyen padişah
ş.-ı ‘ā. 108b/13

şāh-ı cihān: dünyanın padişahı
 ş.-ı c. 52b/5

şāh-ı derendegān: yırtıcıların padişahı
 ş.-ı d. 62b/9, 64a/9

şāh-ı mārān: yılanların padişahı
 ş.-ı m. 90a/15

şāh-ı sa‘d-aḥter: uğurlu yıldızı olan, bahtlı padişah
 ş.-ı s. 43a/11

şāh-ı sebz-pūş: yeşil elbiseli padişah
 ş.-ı s. 119b/2

şāh-ı seyyārāt: gezegenlerin padişahı
 ş.-ı s. 9a/7

şāh-ı sibā‘: yırtıcı hayvanların padişahı
 ş.-ı s. 63a/15, 63b/2, 64a/1
 ş.-ı s.+dın 79a/7
 ş.-ı s.+nı 98a/5

şāh-ı semā: gökyüzünün padişahı
 ş.-ı s. 69a/5

şāh-ı Şām: Şam padişahı
 ş.-ı Ş. 44a/13, 44b/7, 47a/1
 ş.-ı Ş.+ge 44b/10

şāḥ (< Far. *šāḥ*) dal, budak
 ş. 56b/12
 ş.+dın 60a/9
 ş.+ıdın 60a/10
 ş.+ını 136b/10
 ş.+ka 60a/10, 60a/9

şāḥ-ı enār: nar dalı
 ş.-ı e. 7b/8

şāhbāz (< Far. *šāh-bāz*) bir cins iri ve beyazdoğan

şahbāz-ı sūkūt: sessizlik doğanı
 ş.-ı s.+ı 40b/2

şāhen-şāh (< Far. *šāhan-šāh*) en büyük şah, padişahlar padişahı
 ş.+nı 157b/1

şāhid (< Ar. *šāhid*) şahit, tanık
 ş. 160b/2, 171a/1

şāhmārān (< Far. *šāh-mārān*) yılanların padişahı, ejderha
 ş. 116b/8, 133b/9, 134a/14, 134b/2, 134b/8

ş.+dın 132a/15
 ş.+ga 116b/7, 89b/2
 ş.+nı 132a/14

şāhsız (< Far. *šāh* + Tü. *-sız*) padişahsız, hükümdarsız
 ş. 11b/8, 58b/2

şāhzāde (< Far. *šāh-zāda*) hükümdar, padişah oğlu krş. **şeh-zāde**
 ş. 160a/10

şākird (< Far. *šāgird*) talebe, öğrenci, çırak
 ş.+i 36a/14, 36b/2, 41b/14
 ş.+imni 36b/4
 ş.+ini 36a/15
 ş.+ni 36b/1, 36b/3

şām (< Far. *šām*) akşam, karanlık
şām-ı hicrān: ayrılık gecesi
 ş.-ı h. 13a/13
şām-ı mergī: ölüm akşamı
 ş.-ı m.+ge 47a/1

Şām özel ad
 Ş. 43a/9, 43b/13, 44a/1, 44a/7, 87a/12, 91b/12, 143a/10

şāmme (< Ar. *šāma‘*) koklama duyusu
 ş. 25a/2

şāmyāne (< Far. *šāmyāna*) büyük çadır, otağ, çadırın önüne dikilen dört köşeli çadır
 ş.+sige 69a/4
 ş.+siğa 59b/4

şān (< Ar. *šān*) ün, gösteriş, tabiat
 ş. 80a/4
 ş.+ıda 57a/2

Şāpūr özel ad
 Ş. 90b/2, 89b/1, 89b/11, 89b/2, 90a/1, 90a/13, 90a/14, 90a/8, 90b/12, 90b/13, 90b/15, 90b/8, 91a/1, 91a/11, 91a/5, 91a/9, 91b/2, 91b/7
 Ş.+nı 89b/13, 90a/14, 90a/5, 90b/10, 90b/12, 90b/13, 91b/5

şārek (< Far. *šārak*) konuşan bir kuş cinsi, dişi kuş
 ş. 131a/7, 2a/2, 2a/7, 4b/13, 6a/2, 6b/1, 87a/4, 87b/1, 87b/10, 87b/11, 87b/13, 88b/3, 88b/5, 87a/14
 ş.+ge 2a/14

ş.+lerdin 59b/12
 ş.+ni 129a/5, 87b/8
şart (< Ar. *şart*) koşul, vaziyet
 ş. 165b/12, 169b/8, 20a/11, 20a/8, 29a/10, 29a/15, 29a/7, 31a/1
 ş.+ğa 105b/10
 ş.+ı 105b/9, 29b/5, 9b/3
 ş.+ını 69a/13
 ş.+larını 30a/11
 ş.+nı 56b/5
şart-ı hizmet: hizmet şartı
 ş.-ı h.+ni 47b/4
şart-ı hizmetkârlık: hizmetkarlık şartı
 ş.-ı h.+ni 63b/7
şart kıl-: şart koşturmak
 ş. k.-ıp erdim 98a/7
şâyed (< Far. *şâyad*) eğer, şayet, olabilir
 ş. 105b/2, 108a/4, 118b/14, 129b/7, 136a/2, 14a/3, 14b/13, 151a/2, 16b/4, 16b/9, 17a/14, 35a/3, 36a/6, 48b/13, 49a/2, 55b/14, 56b/5, 64a/12, 68b/3, 6b/2, 71b/8, 72a/4, 72b/4, 74a/11, 76b/15, 78a/11, 7a/8, 81a/8, 82a/9, 83a/9, 85b/3, 92b/2
şâyeste (< Far. *şâyeste*) yakışır, uygun
 ş. 32b/9, 44b/4
şâyi' (< Ar. *şa'î*, *şâyi'*) yayılmış, duyulmuş
 ş. 109b/13, 130b/2, 76a/7, 85a/13
şeb (< Far. *şab*) gece, karanlık
 ş. 123b/2
 ş.+de 61a/6
şeb-i hicrân: ayrılık gecesi
 ş.-i h. 54a/14
 ş.-i h.+ım 13a/9
 ş.-i h.+ımın 85b/11
 ş.-i h.+nı 62a/6
şeb-i kâdr: değerli, şerefli gece
 ş.-i k.+din 108a/12
şeb-gerd (< Far. *şab-kard*) gece dolaşan, gece bekçisi
 ş. 12b/14, 140a/7
şeb-gerdliĝ (< Far. *şab-kard* + Tü.+*liĝ*) gece bekçiliĝi

ş.+ıĝa 67a/13
şeb-gerd-vâr (< Far. *şab-kard-vâr*) gece bekçisi gibi
 ş. 12b/14
şeb-hûn (< Far. *şab-hûn*) gece baskını
 ş. 133b/12
şebî (< Far. *şab* + Far. *î*) bir gece
 ş. 12b/14
şecâ'at (< Ar. *şacâ'a'*) yiğitlik, yüreklik
 ş. 18a/10, 18a/11, 18a/14, 18b/2, 95b/5, 95b/8, 98a/15, 99b/14
 ş.+de 97a/14
 ş.+ide 64a/11
şecâ'atlıklığ (< Ar. *şacâ'a'* + Tü.+*liklîĝ*) yüreklik, cesurluk
 ş.+ıĝa 67a/12
Şeceretü'l-hakîm: özel ad, hikmetli ağaç
 ş. 28a/4, 28a/6
şedâ'id (< Ar. *şadâ'id*) olumsuzluklar, sıkıntılar, zorluklar
şedâ'id-i mekr: hilenin zorlukları
 ş.-i m. 43a/2
Şeddâd özel ad, Ad kavminden Amalik bin Ad'ın oğlu krş. **Şedîd**
 ş.+dur 5b/1
Şedîd özel ad, Ad kavminden Amalik bin Ad'ın oğlu krş. **Şeddâd**
 ş. 135b/14
şef' (< Ar. *şaf'*) çift
 ş. 119b/3, 68a/5, 68a/7, 68a/9
şefîk (< Ar. *şafîk*) merhametli, şefkatli, esirgeyen
 ş. 123b/3
şefîk-i vefâ-dârî: vefalı ve şefkatli (dost)
 v. 123b/3
şefkat (< Ar. *şafka'*) şefkat, acıyarak, esirgeyerek sevme
 ş. 125a/4, 153a/4
 ş.+din 124b/8, 166b/5
 ş.+i 111a/7, 159b/14
şefkatî (< Ar. *şafka'* + nispet eki *î*) şefkatli, acıyan

ş. 44b/1

şeftālū (< Far. *şaftālū*) şeftali

ş.+niñ 154a/4

şegāl (< Far. *şagāl*) çakal

ş. 100b/14, 101a/10, 101a/12, 101a/7, 101a/8, 101b/7, 102a/13, 102a/3, 102a/6, 102a/7, 102a/9, 102b/1, 102b/4, 66a/11, 66a/12, 66a/15, 66a/7, 66a/9, 66b/3, 66b/4, 66b/9, 93b/4, 93b/5, 93b/9, 95b/8, 96b/14, 96b/15, 96b/7, 96b/8, 97a/1, 97a/3, 97a/5, 97a/6, 97a/7, 77b/2

ş.+din 101b/14

ş.+ğa 101b/4, 102a/13, 102a/7, 66a/11, 79a/5, 93a/15, 96b/6, 97a/4

ş.+lar 102a/3, 97a/9

ş.+largā 101b/9, 102b/1

ş.+ler 102a/14

ş.+ni 101b/12, 102a/11, 65a/11, 66a/9, 93b/1, 95a/15, 95a/4, 95a/8, 95b/2, 95b/4, 95b/7, 96b/13, 96b/6, 96b/7, 97a/6

ş.+niñ 93b/8

şegāl-i bed-aşl: aslı, yaratılışı kötü, yaramaz çakal

ş.-i b. 101b/12

şegāl-i nālī: çivit rengine, lacivert renkli çakal

ş.-i n.+niñ 101a/7

şeh (< Far. *şah*) padişah, hükümdar krş.

Şāh

ş. 29a/12, 34a/10

şeh-i cāmī'-i 'ulūm: ilimleri kendine toplayan şah

ş.-i c.-i u. 34a/10

şehāmet (< Ar. *şahāma'*) akıl ve zekâ ile beraber olan yiğitlik, kahramanlık

ş.+ğa 170b/6

şehd (< Ar. *şahd, suhd*) bal

ş. 85a/8

şehd-i şīrīn: şirin, tatlı bal

ş.-i ş. 149b/11

şehen-şāh (< Far. *şehenşāh*) şahlar şahı, padişahlar padişahı

ş. 169a/4

ş.+lar 3a/8

şehen-şāh-ı 'ādil: adil padişah

ş.-ı 'ā. 155a/5

şehen-şāhī (< Far. *şehenşāh* + Far. *ī*) bir padişahlar padişahı

ş. 160b/2

şehīd (< Ar. *şahīd*) şehit

ş.+ni 116a/15

şehīd-i 'ışk: aşk şehidi

ş.-i 'ı. 116a/12

şehr (< Ar. *şahr*) şehir, ülke

ş. 27b/14, 4b/2

ş.+de 109a/10, 117a/14, 130b/2, 130b/6, 131a/10, 13b/9, 143a/11, 154a/8, 169a/13, 170a/2, 17b/4, 18a/9, 33b/5, 3b/6, 48b/11, 55a/7, 82b/15, 87b/14, 92b/1, 94b/7

ş.+din 130b/5, 130b/8, 131a/13, 150b/12, 28a/4, 30b/14, 66a/1, 68b/10, 87b/15, 108b/1

ş.+ge 101a/9, 108b/1, 108b/4, 109b/3, 12b/4, 130b/5, 145b/4, 14b/6, 165b/11, 165b/15, 169a/13, 170a/12, 30b/14, 37b/6, 37b/9, 3b/14, 4b/4, 82b/6, 85b/5, 85b/9, 88a/9, 94b/8

ş.+ğa 118b/1, 85a/14

ş.+ide 125a/11, 28b/14, 6b/11

ş.+ideki 108b/10

ş.+idin 108b/13, 131a/13, 159a/12, 160b/4, 161a/4, 42a/10

ş.+ige 109a/11, 117a/12, 19b/10, 20b/3, 20b/5, 21a/13, 39b/2, 55b/9, 68a/7, 71b/1, 88a/9, 93a/11, 9a/6

ş.+ığa 125a/7, 152a/13

ş.+imde 92b/14

ş.+leridin 33b/5, 3b/6

ş.+lerige 15a/8

ş.+ni 107b/6, 118b/2, 124a/6, 130b/3, 171a/3, 94b/9

ş.+niñ 38a/3

Şehr-ārā özel ad krş. **Şehr-ārāy**

Ş.+yı 121a/8

Şehr-ārāy özel ad krş. **Şehr-ārā**

Ş. 121b/14, 122a/6, 122b/14, 123a/1, 123a/4

Ş.+ğa 121b/15

şehr-be-şehr (< Far. *şahr ba-şahr*) şehirden şehre

ş. 74a/13

şehr-i yār-ı ʿālem: alemin padişahı

ş.-i y.-ı ʿā. 46b/7

şehri (< Ar. *şahr* + nispet eki *-ī*) şehirli

ş. 127b/6, 142b/6

şehristān (< Far. *şahristān*) büyük şehir, etrafı çevrilmiş büyük şehir

şehristān-ı hıyānet-ı Rūm: Rum hainliğinin şehri

ş.-i h.-ı R.+dın 159b/10

şehryār (< Far. *şahr-yār*) padişah, hükümdar

şehryār-ı mülk-i İskender: İskender'in ülkesinin padişahı

ş.-i m.-i İ. 43a/11

şehvet (< Ar. *şahvaʿ*) aşırı istek, nefis, cinsel arzu

ş. 122a/13, 149b/11, 169a/10, 169a/12, 169a/9, 19a/14

ş.+ni 10a/10

şehvet-i ebdānī: bedene duyulan şehvet, karşı cinse duyulan şehvet

ş.-i e. 169a/9

şeh-zāde (< Far. *şah-zāda*) hükümdar, padişah oğlu krş. **şāhzāde**

ş. 112a/10, 116b/8, 117b/15, 117b/8, 118a/11, 118a/4, 118b/13, 118b/6, 34a/11, 34b/10, 34b/3, 35a/5, 35a/8, 36a/6, 42b/1, 42b/4, 58b/10, 58b/12, 58b/15, 69b/11, 69b/13, 69b/14, 69b/7, 69b/9, 71a/14, 71a/15, 71a/4, 71a/6, 71b/10, 71b/13, 71b/3, 71b/4, 71b/6, 71b/9, 72a/11, 72a/6, 72a/9, 72b/1, 72b/11, 72b/12, 72b/3, 72b/5, 72b/9, 73a/1, 73a/3, 73a/5, 73a/8

ş.+ge 42b/14, 72b/10

ş.+ğa 119a/6, 32b/14, 69b/9, 71b/2, 72a/11, 72a/15, 72b/10

ş.+ler 137a/9

ş.+ni 119a/6, 33b/14, 33b/15, 34a/8, 34b/15, 34b/9, 35a/1, 35a/4, 37a/11, 37a/14, 38a/12, 38a/9, 39a/2, 39a/5, 40a/7, 41b/6, 42a/12, 42a/14, 42a/15, 42b/1, 58a/14, 58b/14, 58b/15, 69b/14, 71a/14, 71a/3, 72a/5, 72b/11, 73a/11

ş.+niş 72b/12

şeker (< Far. *şakar*) şeker, tatlı

ş. 3a/15, 41b/12

ş.+ni 41b/13, 41b/15

şeker-fürüş (< Far. *şakar-firoş*) şeker satan, şeker satıcısı

ş. 41b/11

şekl (< Ar. *şakl, şakil*) şekil, biçim

ş. 158a/1, 145a/10

ş.+i 98b/14

şekve (< Ar. *şakvaʿ*) şikayet

ş. 78a/7

şell (< Ar. *şall*) çolak

ş.+ğa 105a/4

şemʿ (< Ar. *şamʿ*) mum

ş. 7b/15

şemʿ-i bâṭın-efrūz: iç aydınlatan mum

ş.-i b. 136a/1

şemʿ-i vişāl: kavuşma mumu

ş.-i v.+iñ 85b/12

şemāʿil (< Ar. *şamāʿil*) huylar, tabiatlar, ahlaklar

ş.+i 158a/1

ş.+idin 98b/14

ş.+ini 114b/14

şemşir (< Far. *şimşir*) kılıç

ş. 110a/15, 136b/2, 144a/11, 84a/13, 84a/14, 92a/2

ş.+dür 77b/13

ş.+ini 106b/8, 92a/2

ş.+ni 143b/1, 143b/5, 94b/10

ş.+niñ 137a/1, 94b/6

şeʿn (< Ar. *şaʿn*) iş, fiil

ş.+ümeddür 25a/2

şenaʿ (< Ar. *şanaʿ*) çirkinlik, nefret

ş.+dur 78a/1

şenīʿ (< Ar. *şanīʿ*) fena, kötü, ayıp, utanılacak

ş. 167b/11

şerʿ (< Ar. *şarʿ*) Allah'ın emri, ayet, hadis esasları üzerine kurulmuş olan din kaideleri

şerʿ-i İslām: İslam şeriatı, kuralları

ş.-i İ. 10a/12

şerāfet (< Ar. *şarāfāʾ*) soyluluk, yüksek rütbe, yüksek makam

ş.+i 84b/11

ş.+iğdin 85b/3

şerāyit (< Ar. *şarāʾit*) şartlar

ş. 144a/3

şerbet (< Ar. *şarbaʿ*) şerbet, içilecek tatlı şey

ş. 141a/6

ş.+ini 166b/4, 65a/15

şerbet-i şehādet: şehadet şerbeti

ş.-i ş 136b/14

şerbet-i vişāl: kavuşma şerbeti

ş.-i v. 32a/9

şeref (< Ar. *şaraf*) şeref, büyüklük

ş. 33b/11

şerefe (< Ar. *şaraf, şarāfāʾ*) yüksek bir yerin çıkıntısı, yüksek

ş.+si 97a/10

şerh (< Ar. *şarḥ*) açma, açıklama, ayrıntılı anlatma

ş.+idür 10b/4

şerīʿat (< Ar. *şarīʿat*) doğru yol, Allah'ın emri, din kaideleri

ş. 10a/3, 10b/2, 150a/14, 157b/14, 165b/5

ş.+de 116a/10

ş.+dur 41a/10

şerīf (< Ar. *şarīf*) şerefli, mübarek, soylu, temiz

ş. 3a/9, 43a/14, 58b/1, 58a/15

Şerīf özel ad, erkek adı

Ş. 104b/4, 104b/10, 104b/6, 104b/8, 104b/9, 105a/7, 105b/4

Şerīf-i nā-inşāf: insafsız Şerif

Ş.-i n.+nı 104b/9

şerīk (< Ar. *şarīk*) ortak

ş. 148a/11

şerm (< Far. *şarm*) utanma

ş. 161a/15, 161a/3, 34b/13, 42a/6, 44a/10

şermende (< Far. *şarmanda*) utangaç

ş. 104a/7, 112a/8, 123a/10, 12a/12,

171b/3, 171b/6, 17b/3, 21b/14, 22a/3, 39b/15, 41b/2, 52b/14, 56b/9, 66b/13, 68a/3, 6a/10, 78b/4, 84a/2, 89a/10, 91b/12, 93b/13

ş.+dür-men 118a/14, 28b/5

ş.+sidür-men 28b/8

şermende kıl-: utandırmak, mahcup etmek

ş. k.-dın 161a/11, 53a/7

ş. k.-mağay 17a/1

şermende-yi hızzmet: hizmetten utanmak

ş.-yi h. 111b/6

şermendelik (< Far. *şarmanda* + Tü.+lik) utangaçlık, utanmışlık

ş. 167a/11

ş.+idin 76a/14

şermende-veş (< Far. *şarmanda-vaş*) utangaç, utanmış gibi

ş. 113b/15

şerm-sār (< Far. *şarmsār*) utangaç

ş. 12a/12, 171b/3, 171b/6, 21b/14, 41b/2, 66b/4, 6a/10, 84a/2

şerm-sārlik (< Far. *şarmsār* + Tü.+lık) utangaçlık

ş. 164a/3, 16b/5

şerr (< Ar. *şarr*) kötülük, fenalık, kavga

ş. 109a/12, 33b/15

ş.+idin 50a/12

şerze (< Far. *şarza*) kükremiş

ş. 10b/8, 99a/7

şest (< Far. *şest*) okçuların sağ ellerinin başparmağına taktıkları, kirişin titremesini önleyen ve okun hedefi bulacak şekilde düz gitmesini sağlayan yüzük

ş. 170a/9

şes-der (< Far. *şas-dar*) tavla kutusu

ş. 77a/15

ş.+idin 78a/5

şevher (< Far. *şavhar*) koca, zevce, eş

ş. 18a/2

şevhersiz (< Far. *şavhar* + Tü. +siz) kocasız, eşsiz

ş. 82a/15

şevk (< Ar. *şavk*) şiddetli arzu
 ş. 158b/13, 59a/7, 6a/14
 ş.+ıdın 167a/6
 ş.+ını 73b/10
 ş.+ini 1b/4
 ş.+nı 123b/9

şevket (< Ar. *şavka'*) büyüklük, heybet
 ş. 158a/12, 80a/4

şeydā (< Far. *şaydā*) aşktan aklını kaybetmiş, divâne, şaşkın
 ş. 111b/1, 116a/1, 129b/1

şeyh (< Ar. *şayh*) şeyh, yaşlı, tarikat büyüğü
 ş. 105b/1, 122a/15, 122b/3, 122b/4
 ş.+ka 105b/2, 105b/3
 ş.+nı 105b/6
 ş.+nı 105a/9

şeytān (< Ar. *şaytān*) şeytan
 ş. 104b/8, 117b/5, 137b/10, 15a/6, 60b/3, 60b/5, 13b/1
 ş.+dın 60b/3

şikk (< Ar. *şikk*) ikiye bölünmüş şeyin her parçası, seçilebilecek iki durumdan her biri
 ş.+a 114a/14

şibhet (< Ar. *şibha'*) benzerlik
şibhet-i maḳāl: söz benzetmesi
 ş.-i m.+ni 1b/3

Şibli-şi'ār (< Ar.) özel ad, meşhur İmam Şibli gibi olan
 ş. 76a/2

şiddet (< Ar. *şidda'*) sertlik, katılık
 ş. 10a/15, 147b/3, 149b/4, 162a/15, 166b/8
 ş.+dın 81a/6
 ş.+i 19b/15, 62a/5
 ş.+idin 24b/10, 55b/2
 ş.+im 20b/12
 ş.+imdin 26a/6
şiddet kıl:- sertlik yapmak, kaba kuvvet göstermek
 ş. k.-dı 81a/5

şiddetlik (< Ar. *şidda'* + Tü.+lik) şiddetli

ş. 60a/11
 ş.+i 26b/2

şifā (< Ar. *şifā*) şifa, iyileşme
 ş. 151a/4, 23b/2
 ş.+sı 23b/1

şifte (< Far. *şēfta*) kaçık, düşkün, tutkun
 ş. 111b/1, 114b/14, 116a/1, 129b/1, 35a/5, 40b/3, 87b/6
 ş.+din 35b/15
 ş.+si 168a/14, 35a/1
 ş. kılıpdur 130a/7
 ş.-i cemālını 168a/14

şiftelik (< Far. *şēfta* + Tü.+lik) âşıklık, düşkünlük
 ş.+ni 54b/5

şikāf (< Far. *şikāf*) yarık, yırtık, çatlak
 ş. 28a/8
 ş.+ım 133b/11

şikār (< Far. *şikār*) av
 ş.+dın 141b/13, 141b/14
 ş.+ğa 133a/13, 138b/8, 145a/7, 145a/8, 71b/15, 71b/2, 91b/1, 92b/12, 95a/6, 95b/4
 ş.+nı 21a/12
şikār kıl:- avlamak, avlanmak
 ş. k.-adur 99a/8
 ş. k.-adurğan 93b/10
 ş. k.-dı 64a/15
 ş. k.-dılar 145a/8
 ş. k.-dım 134a/9
 ş. k.-ğay-men 106b/7
 ş. k.-ıp 133a/14, 141b/2, 145a/7
 ş. k.-map erdiğ 70a/4

şikeste (< Far. *şikasta*) kırgın, incinmiş, dargın
 ş. 152b/4, 76a/15, 76b/9

şikestelik (< Far. *şikasta* + Tü.+lik) kırgınlık, kırılma, gücenme
 ş.+leriğni 171b/8

şimāl (< Ar. *şimāl*) 1. kuzey
 ş.+ni 51b/9
 2. kuzeyden esen sert rüzgar

ş. 26a/15, 26b/1, 69a/6, 69a/7, 151b/13
 ş.+din 104a/6

Şimāl, Şimālī özel ad
 Ş. 17b/6, 60a/11, 142a/13

şināver (< Far. *şināvar*) yüzgeç
 ş. 34a/8, 61a/14

şir (< Far. *şēr*) aslan
 ş. 100a/7, 101a/8, 101b/11, 101b/2, 102b/10, 102b/13, 102b/14, 62b/14, 63a/11, 63a/3, 63a/4, 63a/5, 63a/9, 64a/13, 64a/2, 64a/5, 64b/5, 64b/7, 78a/15, 78b/10, 95a/13, 95a/15, 95a/6, 95a/8, 95b/14, 95b/8, 95b/9, 96a/8, 96a/9, 96b/1, 97a/15, 97b/11, 97b/13, 97b/4, 97b/5, 97b/7, 98a/1, 98a/10, 98a/4, 98a/6, 99a/1, 99a/13, 99a/7, 99b/10, 99b/5, 99b/8, 78b/10
 ş.+din 95a/14, 99b/12, 99b/6
 ş.+ge 62b/11, 63b/5, 78b/5, 99b/7
 ş.+ğa 100a/5, 63a/1, 96a/8, 99a/13, 99a/4, 99a/8
 ş.+i 78a/12
 ş.+ni 100a/13, 102b/9, 103a/1, 106b/7, 62b/12, 62b/9, 63a/10, 63a/5, 63b/14, 64a/8, 64a/9, 77b/2, 79a/15, 79a/4, 79a/5, 79a/8, 79a/9, 95a/4, 95b/1, 95b/2, 95b/4, 95b/5, 96a/10, 96a/12, 96a/15, 96b/3, 97a/10, 97a/11, 97a/12, 97b/10, 97b/11, 97b/12, 97b/15, 97b/9, 98a/7, 98a/9, 99a/10, 99a/9, 99b/8
 ş.+niñ 133a/14, 95a/15, 96a/12, 97b/6, 79a/12, 79a/13

şir-i āfitāb: güneş aslanı
 ş.-i ā. 77b/3

şir-i ġurrān: haykıran, gürleyen aslan
 ş.-i ġ. 95b/14

şir-i ner: erkek aslan **mec.** cesur, korkusuz
 ş.-i n. 63a/1, 51a/6

şir-i siyāh-ġuṣ: karakulak aslan
 ş.-i s. 95b/15

şir-i şerze: kükremiş aslan
 ş.-i ş. 10b/8, 99a/7

şir-ḥāre: (< Far. *şir-ḥāra*) süt içen, henüz memede olan

ş. 57a/15, 58a/12

şir-ḥāre-i nā-reside: henüz olgunlaşmamış süt içen
 ş.-i n.+niñ 58b/12

şirī (< Far. *şēr* + Far. *ī*) bir aslan
 ş. 62b/8

Şirīn özel ad, Husrev ü Şirin hikâyesinin kadın kahramanı
 Ş. 107a/3, 114b/14
 Ş.+dür-sen 35b/7

şirīn-zebān (< Far. *şirīn-zabān*) tatlı dil, güzel söz
 ş. 3a/13

şirīnlık (< Far. *şirīn* + Tü.+*lık*) tatlılık, sevimlilik
 ş. 42a/8

şir-merd (< Far. *şēr+mard*) aslan yürekli, cesur
 ş. 12a/2

şir-merdlik (< Far. *şēr+mard* + Tü. +*lik*) aslan yüreklilik, cesurluk
 ş.+ini 56b/7

şişe (< Far. *şīša*) şişe
 ş. 42a/10

şitāb (< Far. *şitāb*) acele, çabukluk, sürat
 ş. 36a/9

şol (< oş +ol) 1. şu (işaret zamiri)
 ş. 83a/10, 86a/3, 92b/9, 117b/5, 139a/2
 2. şu (işaret sıfatı)
 ş. 103a/3, 104b/13, 105b/2, 107a/9, 111b/8, 114b/3, 118b/5, 118b/6, 118b/7, 11a/15, 120b/3, 120b/5, 122a/5, 123b/14, 124a/1, 124b/13, 124b/8, 124b/9, 125a/9, 127b/13, 128a/11, 129b/13, 129b/14, 129b/7, 131b/6, 132b/14, 134b/10, 135a/10, 135a/14, 137a/9, , 139b/12, 139b/6, 142a/10, 142b/12, 143a/2, 143a/9, 143b/3, 143b/4, 144a/1, 144b/1, 144b/3, 145a/4, 147b/6, 14a/6, 150a/13, 151a/14, 151b/3, 152b/11, 152b/12, 16a/2, 16b/9, 21b/10, 21b/3, 21b/9, 23b/1, 28a/5, 28a/6, 30b/3, 39b/7, 40b/15, 48a/10, 49a/7, 4a/13, 50a/11, 50a/4, 55a/6, 58b/14, 58b/4, 58b/9, 70b/13, 70b/7, 71a/10, 71a/12, 71a/13, 73a/6, 74a/5, 74b/9, 75b/7, 76b/15, 79a/11, 7b/1, 80a/11, 81a/9,

81b/3, 83b/4, 84b/5, 85a/11, 86a/12, 87b/1, 88a/14, 93a/11, 93a/12, 97b/10, 99a/8, 99b/1, 99b/14

ş.+dur 102a/12, 71a/15, 71a/5

şöhret (< Ar. *şuhra'*) ün, san, şöret

ş.+i 109a/7, 55b/13

ş.+ni 137b/2

şu (< *oş+ol*) 1. şu (işaret sıfatı)

ş. 100b/10, 100b/2, 102b/14, 104b/14, 105b/3, 108a/4, 108b/7, 110a/7, 113b/9, 118a/3, 119b/1, 11a/9, 124b/13, 124b/4, 127b/13, 12a/11, 133b/14, 137b/3, 143b/4, 147b/9, 171b/4, 19a/13, 28a/12, 54b/13, 56b/1, 60b/6, 61a/8, 62b/10, 6b/4, 74a/7, 77a/9, 7a/2, 87b/3, 95b/2, 97a/10, 97b/12, 99b/10, 99b/12

2. şu (işaret zamiri)

ş. 20a/10, 22b/1, 32b/2, 40b/15, 105a/13, 113a/1, 113a/12, 128b/7, 143a/13,

ş.+dur 32a/11

ş.+lar 102a/3, 14a/7

ş.+ngaça 69b/6

şu'be (< Ar. *şu'ba'*) şube, bölük, takım

ş.+de 58a/3, 65b/10

şubu (< *şu+bu*) işte şu, işte bu

ş. 11a/4, 64a/3, 69a/10, 80b/10, 83b/5, 83b/6

ş.+dur 6b/4

şühluk (< Far. *şoḥ* + Tü.+*luḳ*) şuhluk, neşelilik, oynaklık

ş.+dur 159a/13

şu'le (< Ar. *şu'la'*) alev

ş. 124b/7, 132b/8, 91a/3

ş.+si 13a/4

ş.+sidin 120b/8

şüm (< Far. *şūm*) şom, uğursuz

ş. 164b/3, 12a/1, 44b/15

şümlük (< Far. *şūm* + Tü.+*luḳ*) uğursuzluk

ş.+ıdın 143b/7

şunça (< *şu+(n)ça*) şunca

ş. 131b/15, 16a/12, 18a/8, 19a/9, 20b/3, 26b/2, 63a/8, 65a/15, 65b/4, 81a/15, 88a/1

şunda (< *şu+(n)da*) şunda

ş. 112a/4, 15a/3, 31a/8, 35a/3, 74b/11

şundağ böyle, şöyle, bu kadar < şu, yapıcı muntağ (<*munı teg)

ş. 100a/1, 100a/8, 100b/3, 121a/5, 124a/3, 127a/13, 138a/8, 154b/11, 30a/13, 46a/1, 62b/3, 77a/1, 95b/14, 98b/1

şundağ kıl-: şöyle, böyle yapmak

ş. k.-ay 49a/13

şundın (< *şu+(n)dın*) şundan

ş. 14a/5, 18b/5, 20a/11, 57a/9, 60a/13

ş.+dur 101a/6

şunı (< *şu+nı*) şunu

ş. 104a/11, 104a/14, 122b/2, 167b/2, 66a/14, 68b/9

şunıñ (< *şu+nıñ*) şunun

ş. 29b/4, 75b/15, 123a/8, 115a/12

ş.+dın 131b/11

şunğa (< *şu+ğa*) şuna

ş. 114a/10, 146b/4, 167b/8

şurluk (< Far. *şor* + Tü.+*luḳ*) şamatalı, gürlütülü

ş. 143b/10

şurūt (< Ar. *şurūf*) şartlar

şurūt-ı hıżmet: hizmet şartları

ş. 62a/10

şübhet (< Ar. *şubhat*) şüpheler, kuşkular

ş.+i 156a/6

şühedā (< Ar. *şuhadā'*) şehitler

ş.+nı 107b/12

şükr (< Ar. *şukr*) şükür, minnettarlık

ş. 108a/12, 11a/5, 12a/7, 63b/4, 73a/9

ş.+ini 44b/15

şükrler kıl-: şükretmek

ş.+ler k.-ıp 105b/1

şükr kıl-: şükretmek

ş. k.-ğay 158b/13

ş. k.-ğay-sen 10b/14

ş. k.-ıp 127a/8, 130b/15, 161b/4

ş. k.-may 50a/7

ş. k.-sañ 10b/15

şükr-i bisyār: çok, fazla şükür

ş.-i b. 105b/7, 147b/11, 149a/4, 27a/8

şükrāne (< Ar. *şukrāna*) şükran alâmeti, iyilik bilme nişânesi

ş.+sığa 135b/5, 137b/10

şükr-güzârlık (< Ar. *şukr*+ Far. *guzâr*+ Tü.+ *lık*) şükretme, şükrünü eda etme

şükr-güzârlık kıl-: şükretmek, şükrünü eda etmek

ş. k.-ıp 11a/6, 171a/14

şüküfte (< Far. *şukūfta*) açılmış

ş. 79b/7

şümār (< Far. *şumār*) hesap, sayı

ş. 52b/4

şürü' (< Ar. *şurū'*) başlama

şürü' kıl-: başlamak, gelmek

ş. k.-dı 164b/11

T/Ṭ

tā (< Far. *tā*) tâ, kadar, -ıncaya kadar, çünkü, sebebiyle

t. 112a/3, 11a/4, 143a/2, 153a/3, 154a/9, 155a/13, 156b/12, 162a/12, 164a/10, 164a/15, 164b/4, 165b/13, 165b/15, 166a/13, 166b/5, 16a/10, 16a/14, 170a/4, 171a/8, 17b/2, 19a/6, 20a/10, 24a/3, 26b/9, 31a/2, 33a/15, 33b/14, 33b/15, 34a/1, 34a/15, 37a/8, 37b/11, 38b/12, 38b/14, 38b/4, 43b/7, 44b/14, 44b/5, 45a/4, 45b/3, 46a/1, 46b/14, 47a/5, 53a/12, 61a/12, 61a/13, 61a/14, 61a/15, 61b/5, 62b/2, 86a/13, 92a/2, 94a/13

ta'ab (< Ar. *ta'ab*) yorgunluk, zahmet, meşakkat

t. 132b/4, 70b/2

ta'accüb (< Ar. *ta'accub*) şaşırma, şaşa kalma

t.+ge 50a/7

ta'accüb kıl-: şaşırmak, hayret etmek

t. k.-ıp 92a/13

t.+ler k.-dı 12a/13

ta'addī (< Ar. *ta'addī*) saldırma, zulmetme

t.+ni 133b/4

t.+sığa 120a/4

ta'alluk (< Ar. *ta'alluk*) ilgi, ilgisi olma, ait

olma

t. 84b/11

ta'allukāt (< Ar. *ta'allukāt*) hısımlar, akrabalar

ta'allukāt kıl-: akraba yapmak

t. k.-ıp 68a/1

ta'allüm (< Ar. *ta'allum*) öğrenme, öğrenilme

t.+ni 75b/14

ta'ām (< Ar. *ta'ām*) yemek, aş

ṭ. 127b/13, 133a/1, 133a/3, 133a/6, 136b/13, 141a/5, 143a/6, 15b/12, 39b/13, 39b/14, 91a/13, 92b/7, 22b/5

ṭ.+dın 141a/7, 141a/8, 16a/4, 39b/14, 92b/8

ṭ.+ğa 133a/2

ṭ.+ını 133a/5, 8b/1

ṭ.+largā 91a/4

ṭ.+ları 15b/14

ṭ.+nı 92b/9, 95a/11

ta'āmhā-yı gūnāgūn: çeşit çeşit yemekler

ṭ.-yı g. 92a/10

ta'arruż (< Ar. *ta'arruż*) saldırı

ta'arruż kıl-: saldırmak

t. k.-sa 61b/2

ṭā'at (< Ar. *ṭā'at*) Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet

ṭ.+dın 131a/9

ṭ.+ında 14a/11

ṭ.+i 14b/2

ṭ.+ini 163a/3

ṭ.+ni 163a/5

ta'ayyün (< Ar. *ta'ayyün*) aşikar olma, belirme

ta'ayyün kıl-: belirme

t. k.-ğan 86a/3

ṭab' (< Ar. *ṭab'*) tabiat, huy, yaratılış, karakter

ṭ. 4b/14, 53b/2, 60a/5, 70a/7

ṭ.+da 89a/12

ṭ.+dın 159b/11

ṭ.+ğa 4b/12

ṭ.+ı 58b/12

ṭ.+ığa 2b/2

ṭabʿ-ı cehl: cahil karakter
ṭ.-ı c. 65b/5

ṭabʿ-ı laṭīf: yumuşak karakter
ṭ.-ı l. 109a/6

ṭabʿ-ı leṭāfet: yumuşak karakter
ṭ.-ı l.+de 28b/15
ṭ.-ı l.+i 65b/8

ṭabʿ-ı pāk: temiz yaratılış
ṭ.-ı p. 60b/12

ṭabʿ-ı selīm: selametli karakter
ṭ.-ı s. 57b/15, 60a/6

ṭabaḥ-ḥāne (< Ar. *ṭabaḥ* + Far. *ḥāna*) hayvan derilerinin terbiye olunduğu yer
ṭ.+ge 91a/4
ṭ.+niḡ 91a/14

ṭabaḥ (< Ar. *ṭabaḥ*) tabak, kap, tabaka
ṭ. 101a/9, 122a/6, 6a/5, 80a/3, 80b/11, 80b/13, 138a/12, 139b/10, 140a/2, 140a/8
ṭ.+nı 169a/2

ṭabaḫa (< Ar. *ṭabaḫa*) kat, katman, tabaka, kısım
ṭ.+nı 41b/9

ṭabaḫa-yı bī-vefāraḥ: insanların vefasız kısmı
ṭ.-yı b. 41b/8

ṭabaḥ-bāzlık (< Ar. *ṭabaḥ*, Far. *bāz* + Tü.+lık) oyun oynamak, hile yapmak?
b. 122a/6, 80b/11

tābān (< Far. *tābān*) ışıklı, parlak
t. 62a/4

Ṭaberistān özel ad
Ṭ. 9b/14

ṭabīʿat (< Ar. *ṭabīʿat*) tabiat, yaratılış, huy, karakter
ṭabīʿat-i ʿaşere: on karakter, on tabiat
ṭ.-i ʿa.+ni 24b/13

ṭabīʿatlık (< Ar. *ṭabīʿat* + Tü.+lık) yaratılış özelliği
ṭ.+din 93b/10

ṭabīb (< Ar. *ṭabīb*) hekim, doktor
ṭ. 74a/11
ṭ.+ğa 62a/13

ṭ.+ler 62a/15, 72a/13
ṭ.+lerni 25b/11
ṭ.+ni 23a/15, 74a/10

ṭabīblik kıldur-: hekimlik yaptırmak
ṭ.+lik ḳ.-ğanı 72b/3

ṭabīb-i ḥāzık: işinin ehli, usta doktor
ṭ.-i ḥ. 13a/2, 65b/2
ṭ.-i ḥ.+nı 23a/14

ṭabīb-i ʿuṣṣāk: âşıkların doktoru
ṭ.-i ʿu. 43b/1

ṭabībī (< Ar. *ṭabīb* + Far. *ī*) bir tabib
ṭ. 65b/3

ṭabīb-pīşe (< Ar. *ṭabīb* + Far. *pēša*) doktor, mesleği doktorluk olan
ṭ. 76b/8

ṭabl (< Ar. *ṭabl*) davul
ṭ. 69b/5
ṭ.+nı 59b/1

ṭabl-ı tiriglik: dirilik, canlılık davulu
ṭ.-ı t. 44b/14

taʿbīr (< Ar. *taʿbīr*) yorumlama, düş yorma
t.+iḡa 146b/13
t.+ini 69b/7
t.+ni 51b/2

taʿbīr kııl-: yorumlamak, düş yorumu yapmak
t. ḳ.-ıpdurlar 1b/2
t. ḳ.-urlar 51a/3

tābūt (< Ar. *tābūt*) tabut
t.+ğa 58a/12

tāc (< Far. *tāc*) taç
t. 112b/7, 12b/2, 151b/14, 26b/13
t.+ge 12b/5
t.+ımge 164a/12
t.+ını 30a/8, 7b/4

tāc-dār (< Far. *tāc-dār*) taçlı, taç giyen, padişah
t.+lar 141b/1

tāc-ı devlet: devlet tacı, baht ve talih tacı
t.-ı d.+ni 48b/14, 76a/2, 77b/6

tāc-ı ḥusrevānī: padişahlık tacı
t.-ı ḥ. 114a/15

tāc-ı salṭanat: saltanat tacı
t.-ı s.+nı 42b/12

ta'cīl (< Ar. *ta'cīl*) acele ettirme, çabuklaştırma
ta'cīl kıl-: acele ettirmek, çabuklaştırmak
t. ḡ.-mağıl 46b/7

tācir (< Ar. *tācir*) tüccar, ticaretle uğraşan
t. 47b/14, 47b/8, 48a/11, 48a/12, 48a/15, 48a/3, 48a/7, 48b/10, 48b/4, 49a/1, 49a/12, 49a/15, 49a/6, 49a/8, 49a/9, 49b/10, 49b/12, 49b/3, 49b/5, 50a/10, 50a/13, 50a/6
t.+din 49b/2
t.+ḡa 49a/7, 49b/10, 50a/9
t.+in 47b/6
t.+ni 48a/11, 48a/6, 48a/8, 48a/9, 48b/9, 49b/7

tācirī (< Ar. *tācir* + Far. *ī*) bir tacir
t. 47b/7

taḡ (< ET (Orh.T.) *tag* < AT **tāḡ*) daḡ krş. **daḡ, taḡ, taḡ**
t. 120b/10
t.+<a>lar 60a/2
t.+dur 59a/4
t.+ıdın 101a/1
t.+ıḡa 73b/5
t.+ınıḡ 109b/11, 29b/13
t.+ka 109b/10, 62a/3
t.+lar 63a/8
t.+larnıḡ 18b/9
t.+nı 116a/3

taḥammül (< Ar. *taḥammul*) dayanma, sabır
t. 43b/14
taḥammül kıl-: dayanmak, sabretmek
t. ḡ.-mas-sen 95a/11
t. ḡ.-ur 155b/13

taḥāret (< Ar. *taḥāra'*) temizlik, temizlenme
taḥāret kıl-: temizlenmek, abdest almak
t. ḡ.-ıp 164b/10

taḥkīk (< Ar. *taḥkīk*) bir şeyin doğruluḡunu araştırma
t. 171b/14
taḥkīk kıl-: bir şeyin doğruluḡunu araştırmak
t. ḡ.-ay 122a/3
t. ḡ.-dı 83b/9
t. ḡ.-ıp 81b/3

taḥrīr (< Ar. *taḥrīr*) yazma, yazılma
taḥrīr kıl-: yazmak, kaydetmek
t. ḡ.-dı 34a/7
taḥrīr-i sa'ādet-i ebedī: sonsuz saadeti yazma
t.-i s.-i e. 168a/8

taḥşīl (< Ar. *taḥşīl*) 1. ilim öğrenme
t.+inḡin 42b/7
taḥşīl kıl-: ilim öğrenmek
t. ḡ.-ay 131a/10
taḥşīl-i 'ilm: ilim öğrenme
t.-i 'i. 131a/12, 132a/6
2. elde etmek, kazanmak
taḥşīl-i māl: mal elde etme
t.-i m. 91b/12

taḥsīn (< Ar. *taḥsīn*) beḡenme, takdir etme
t. 144a/9, 82b/10
taḥsīn kıl-: beḡenmek, takdir etmek
t. ḡ.-ıp 56b/14

taḥt (< Far. *taḥt*) taht
t. 112b/7, 120a/15, 122a/12, 122a/6, 122b/14, 124b/10, 12b/2, 12b/5, 137b/9, 151b/14, 164a/12, 165a/4, 168b/5, 31b/4, 117a/11
t.+da 123a/8, 144a/4
t.+dın 171a/15, 58a/11, 66a/13, 73a/9, 90a/6, 90a/8
t.+ge 122a/14
t.+ı 11b/14, 42a/13
t.+ıda 122b/14, 122b/5, 87a/6
t.+ıdın 32a/8
t.+ıḡe 28b/4, 69a/5, 6a/4
t.+ıḡa 144a/2, 72b/14, 98b/6
t.+ını 34b/9

t.+ıŋ<i>ge 87b/1
t.+nı 122a/4, 122a/9, 123a/3, 31b/5, 37a/15, 96a/15
t.+nıŋ 122a/7, 31a/4
taht-ı devlet: devlet tahtı
t.-ı d.+de 123b/13
taht-ı fermān: ferman tahtı
t.-ı f.+ıda 141b/1
t.-ı f.+ıdağı 90a/3
taht-ı pādīshāhī: padişahlık tahtı
t.-ı p. 69b/1
taht-ı pādīshāhlik: padişahlık tahtı
t.-ı p.+ka 126a/6
taht-ı salṭanat: saltanat tahtı
t.-ı s.+dın 69b/1
t.-ı s.+ge 69a/2
t.-ı s.+nı 116a/4
taht-ı Süleymānī: Hz. Süleyman'ın tahtı
t.-ı S. 41b/7
taht-ı tābūt: tabut tahtı, **mec.** ölmek
t.-ı t.+ga 69b/1
tahta (< Far. *tahta*) tahta
t.+da 107a/3
t.+sıdın 78a/4
t.+sını 23a/9
taht-gāh (< Far. *tāht-gāh*) taht yeri
t.+ı 62b/9
taḵ- (< ET (Uyg.) *taḵ-*) takmak, bağlamak, iliştiirmek
t.-ıp 44a/2
t.-mağıl 15b/7
taḵ (< ET (Orh.T.) *tag* < AT **tāg*) dağ
krş. **tağ, taḵ**
t.+ka 116a/3, 148b/15
taḵ (< ET (Orh.T.) *tag*) dağ krş. **tağ, taḵ**
t.+ıdın 149a/15
ṭaḵ (< Far. *ṭaḵ*) süslü kemer
t. 28b/15
ṭaḵat (< Ar. *ṭaḵaʿ*) güç, kuvvet
t. 31b/15

t.+i 148b/10
t.+im 6a/7
t.+ıŋ 151a/12
ṭaḵat kıl-: güç vermek, kuvvetlendirmek
t. k.-maḵ 46a/2, 6a/11
t. k.-ur-men 95a/10
ṭaḵatlik (< Ar. *ṭaḵaʿ* + Tü.+*lik*) güçlü, kuvvetli
t. 98a/9
taḵāzā (< Ar. *taḵāzā*) sıkıştırma, çıkışma, sık boğaz etme
taḵāzā kıl-: sıkıştırmak, çıkışmak
t. k.-ğanıŋ 92a/4
taḵdīr (< Ar. *taḵdīr*) 1. kıymet biçme, değer verme
t.+ini 82a/11
2. alın yazısı, kader
t.+ge 82b/6
t.+i 97b/2
taḵdīr-i ilāhī: Allah'ın uygun gördüğü
t.-i i. 88a/4
taḵdīs (< Ar. *taḵdīs*) kutsallaştırma, ululama
t.+ni 166a/1
taḵı (< ET (Uyg.) *taḵı*) da/de, dahi, ise; ve krş. **ṭaḵı**
t. 147b/14, 71a/13
ṭaḵı (< ET (Uyg.) *taḵı*) da/de, dahi, ise, ve krş. **taḵı**
t. 60b/1
taḵrīb (< Ar. *taḵrīb*) tahmin, yaklaştırma, hatırlatma
t.+din 116b/7, 122a/1, 16b/6
t.+i 116b/8
t.+idin 15b/8, 129b/3
taḵrīr (< Ar. *taḵrīr*) sözle anlatma, ifade ve beyan etme, anlatış
taḵrīr kıl-: sözle anlatmak, ifade ve beyan etmek
t. k.-dı 113a/15, 120a/3, 124a/4, 12a/15, 165a/14, 2b/8, 44a/14, 85b/1, 88a/7, 92a/15, 141b/11
t. k.-ğan 124a/6
t. k.-ıp 122b/10

t. k.-ur 12b/12
t. k.-ur 145b/15
taḳrīrāt (< Ar. *taḳrīr* + çoğul eki *-āt* ile) anlatılan şeyler
t.+ıda 1b/3
taḳsīm (< Ar. *taḳsīm*) bölme, parçalama, pay etme
taḳsīm kıl-: bölmek, parçalamak
t. k.-ıp 143a/2
taḳşīr (< Ar. *taḳşīr*) bir işi eksik yapma, suç günah işleme
taḳşīr kıl-: eksik yapmak, kusur işlemek
t. k.-mağıl 117a/3
taḳvā (< Ar. *taḳvā*) dinin yasakladığı şeylerden kaçma, kendini ibadete verme
t. 122b/6
t.+da 162b/5
t.+nı 122b/6
taḳvā kıl-: dinin yasakladığı şeylerden kaçmak
t. k.-maḳ 111a/14
taḳviyet (< Ar. *taḳviya'*) kuvvetlendirme, takviye
t.+ni 122b/6, 122b/7
ṭalāk (< Ar. *ṭalāk*) boşanma, nikahlı kadını bırakma
ṭalāk kıl-: boşanmak, nikahlı kadını bırakmak
t. k.-dı 153a/6
t. k.-ıp 77a/7
ṭalan (< *tala-n* < ET *tala-*) talan, yağma
t. 17a/11, 9a/12
ṭaleb (< Ar. *ṭalab*) talep, istek, isteme
t. 64b/12, 9b/3
t.+din 137a/2
t.+iḡ 111b/8
ṭaleb kıl-: talep etmek, istemek
t. k.-dı 31a/1
t. k.-ıp 118b/14, 132a/6 t.
k.-sa 9a/1
ṭaleb-i gedālīḳ: kölelik talebi
t.-i g. 77b/2

ṭaleb-i ḥayāt: hayat talebi
t.-i ḥ.+ını 83b/10
ṭaleb-kār (< Ar. *ṭalab* + Far. *kār*) istekli
t.+ı 9b/1
ṭaleb-kārīḳ (< Ar. *ṭalab*, Far. *kār* + Tü.+*līḳ*) isteklilik
t.+ḳa 67b/5
ṭālī' (< Ar. *ṭālī'*) talih, kısmet
t. 42b/8, 72b/11
t.+ıḡa 147a/6
t.+idin 33b/15
t.+ini 130a/15, 3b/10
t.+iḡa 73a/2
t.+ni 33b/6, 34b/2
t.+ḡe 42b/7
ṭālī'-i vaḳt: zamanın talihi, kısmeti
t.-i v.+ıḡa 34a/15
ṭālib (< Ar. *ṭālib*) isteyen, istekli
t. 106b/1, 123b/10, 138a/7, 144a/5, 146b/9, 153a/9, 158b/13
t.+ge 54b/12
t. bolsaḡ 4b/1
ta' līm (< Ar. *ta' līm*) öğrenme, öğretme, okutma
t. 129a/10, 134b/6, 144b/15, 145a/1, 68a/5
ta' līm-i nefṣānī: nefse ait öğrenme, öğretme
t.-i n. 166a/8
ṭam- (< ET (MK) *ṭam-*) damlamak
t.-adur 142b/1
t.-dı 3a/15
ṭam (< ET (Orh.T.) *ṭam* < AT **tām*) ev, dam, çatı krş. **ṭam**
t. 40b/1
t.+ı 80b/10
t.+ıda 134b/14
t.+ıdın 119b/1
t.+ını 34a/3
ṭam (< ET *ṭam* < AT **tām*) ev, dam, çatı krş. **ṭam**
t.+ıḡa 11a/1
ṭama' (< Ar. *ṭama'*) tamah, doymazlık, çok

isteme

t. 104a/5, 135b/15, 22b/5, 34b/8, 64b/10

t.+dın 5b/3

t.+ı 104b/9

t.+ıda 74b/4, 93b/12, 93b/9

ṭamaʿ kıl-: tamah etmek, çok istemek

t. k.-ğan 13b/2

t. k.-sa 13a/15

t. k.-ur 17b/11

ṭamaʿ-ı beyhūde: boşuna tamah, isteme

t.-ı b.+dür 29a/3

ṭamaʿ-ı ḥām: boş tamah, boş isteme

t.-ı ḥ.+nı 29b/12

ṭamaʿ-gīr (< Ar. *ṭamaʿ* + Far. *gīr*) açgözlülük yapan

ṭamaʿ-gīr-i ḥalk: halkın aç gözlülüğü

t.-i ḥ.+nı 93b/8

tamām (< Ar. *tamām*) tam, eksiksiz, bitmiş, tüm

t. 102b/2, 115a/9, 121b/9, 131a/15, 137b/3, 13a/13, 142a/14, 144a/15, 146a/12, 14a/13, 14a/7, 169b/3, 38a/7, 39a/1, 61b/15, 64a/14, 68a/13, 69b/1, 79a/12, 81b/10, 86a/9, 113b/13

t.+ı 151b/4, 155b/7, 87a/13

t.+ısı 46a/15

tamām-ı ehl-i deryā: derya ehlinin tümü

t.-ı e.-i d. 51b/12

tamām-ı eṭrāf-ı ʿālem: alemin her tarafı

t.-ı e.-ı ʿā.+ğa 74b/3

tamāmī (< Ar. *tamāmī*) noksan tamamlamaya mahsus, onunla ilgili

t. 40a/10, 149b/9, 160a/12

tamur (< ET (MK) *tamur*) damar

t. 145a/9, 148a/10, 148a/12

t.+ğa 63b/10

t.+ı 102b/15

t.+ini 24b/14, 25b/9, 88a/15

t.+iniḡ 154a/2

t.+leri 25b/8

t.+ni 158a/13

tamuz- (< ET (Uyg.) *tamuz-*) damlatmak

t.-ḡıl 32a/10

tan- (< ET *tan-* < AT * *tān-*) inkar etmek

t.-dı 49b/3

t.-maydur 74b/11

t.-ur mu 122a/15

tana al- > tanal-: inkar edebilmek

t.-maḡay 41a/5

ṭaʿn (< Ar. *ṭaʿn*) sövme, yerme, ayıplama

ṭaʿn kıl-: sövmek, yermek, ayıplamak

t. k.-a-sen 66b/2

taḡ (< ET *taḡ*) şafak, tan, sabah

taḡ at-: şafak sökmek, tan ağarmak

t. a.-ıpdur 138a/8, 18a/15, 54a/6

ṭaʿne (< Ar. *ṭaʿnaʿ*) kötüleme, sövme

t.+sidin 82b/13, 85a/14

t.+siḡa 81b/5

ṭaʿne kıl-: kötülemek, sövmek

t. k.-adur 87b/11

t. k.-dı 144a/10

t. k.-dılar 102b/1

t. k.-ur 60a/4

taḡ- (< ET *taḡ-*) sarmak, bağlamak

t.-ıp 128b/12

tanın- (*tani-n-* < ET (MK) *tanu-*) tanınmak

t.-may 151a/5

taḡla (< *taḡ+la*) erte, yarın, sonraki gün

t. 102a/2, 106a/12, 107a/5, 111a/2, 116b/5, 123a/10, 50b/2, 57a/13, 59b/1, 66b/10, 69a/1, 6b/2, 73a/15, 77a/13, 81b/7, 89a/15, 91b/9, 94a/2, 97b/11

t.+ge 12b/12, 2b/4

t.+ğa 100b/12, 103a/10, 108b/8, 119a/12, 121a/6, 123a/13, 125b/13, 129a/2, 132a/12, 135b/11, 138a/8, 147a/1, 149a/9, 153a/13, 156b/7, 161b/12, 166b/14, 17a/5, 22a/4, 28a/14, 2b/5, 32b/11, 43a/7, 47a/8, 54a/6, 62a/1, 64b/15, 75a/11, 79b/3, 84a/4, 87a/2, 95b/15, 98b/2

t.+sı 138a/1, 140a/7, 21a/15, 4b/3

taḡlalıḡ (< *taḡ+la+lıḡ*) yarınki, yarına ait

t. 78b/4

tañšana (< Ar. *ṭaṇṭana'*) tan tan diye ses çıkarma, gürültü, şamata

tañšana-yı mekkārlik: hileci, düzenbaz gürültüsü

t.-yı m. 114a/6

tanu- (< ET (MK) *tanu-*) sezinmek, bilmek, fikretmek

t.-dı 105b/7, 151b/5, 152b/13, 152b/6, 88a/11

t.-ğay 11a/13

t.-mağlıkni 57b/13

t.-mas 45b/6

t.-mas êrdi 80a/11

t.-masalar 16a/13

t.-r 158a/6, 15a/6, 60a/4

t.-r-men 112a/15

t.-r-miz 171a/12

t.-r mu 171a/12

t.-r mu-sen 112a/15

t.-rmaydur-men 122b/1

t.-salar 16a/12

tap- (< ET (Uyg.) *tap-*) bulmak krş. **tap-**

t.-adur 85a/1

t.-adur-men 32a/3

t.-ar 122b/8, 12b/6, 144a/6, 156a/3, 23b/2, 33b/7, 45b/2, 55a/9, 58a/3, 64a/2, 67a/9, 84b/15, 85a/7, 8a/13

t.-ar êrdi 105a/4, 153a/11

t.-ar-men 109a/12, 5a/11, 5a/3

t.-ar-sen 11b/11, 21a/4, 45a/4, 45b/13

t.-arlar 126b/6

t.-arsizler 105b/13

t.-ay 141b/8, 21a/5, 29b/15, 7a/3

t.-ğan 3a/8, 67b/12, 95b/9

t.-ğay 132b/8, 33b/10, 35a/14

t.-ğay-sen 17a/14, 65a/12

t.-ğıl 20b/14

t.-ılur 148a/6

t.-ıp 103b/13, 104b/4, 107a/9, 109b/5, 112a/3, 112a/4, 113a/3, 116a/12, 130b/14, 144b/1, 144b/5, 15a/2, 15b/12, 164a/11, 20b/3, 23a/11,

27b/13, 29b/10, 35a/1, 54a/10, 55b/11, 57a/10, 64a/13, 64a/4, 70b/9, 72b/8, 72b/9, 76b/12, 7a/14, 80b/10, 82a/13, 85b/9, 8a/1, 91b/2, 97a/8, 14a/4

t.-ıp êken 57b/8

t.-ıp-sen 31a/13

t.-ıpdur 106a/7, 169b/5

t.-kan êmes 31b/8

t.-kan 128b/4, 147a/15, 147b/14, 148a/11, 154b/14, 30a/5, 93a/9

t.-kanı 123b/10, 153b/1, 162a/2, 29b/4

t.-kanığa 105b/1

t.-kanları 147a/6, 54a/8

t.-kar êrdi 55a/9

t.-kay 155a/13

t.-kay-men 74a/11

t.-kuça 29b/8

t.-kunça 91a/11

t.-madı 101b/12, 104a/4, 105a/10, 110a/6, 128a/8, 15b/10, 167b/12, 21a/6, 23b/12, 49b/10, 63b/1, 74a/2, 81a/6, 90a/14, 91a/10, 91b/5, 94b/14, 166b/2

t.-madılar 109b/3, 4b/4, 90a/3

t.-madım 68a/4

t.-madıñ 3b/4

t.-mağay 101b/7, 163a/6

t.-mağıñ 34b/5

t.-mağ 110b/10

t.-mas 105b/10, 156a/2, 164a/2, 171b/15, 57b/15, 58a/14, 58a/5, 87a/13, 95a/4, 95b/10

t.-mas êrdük 80a/15

t.-mas-men 26b/9, 99b/4

t.-masam 43a/13

t.-may 101a/11, 107a/12, 120b/7, 90a/15

t.-maydur 162a/8

t.-maydur-men 147a/13

t.-sa 105b/2, 121a/4, 144b/1, 163a/4, 163a/5, 163a/6, 39b/7,

44b/15
t.-sağ 147b/12
t.-sam 55b/14
t.-sağ 1b/9
t.-tı 105a/5, 106b/14, 108b/8, 113b/8, 117a/7, 121b/7, 123a/13, 12b/12, 12b/8, 135b/11, 141a/14, 147a/2, 148a/4, 149a/9, 151a/12, 151a/4, 152b/13, 153a/13, 154b/13, 155b/1, 156a/6, 156b/7, 160b/1, 161b/12, 162a/15, 163b/1, 165a/12, 166b/14, 166b/8, 20b/5, 22a/5, 23b/7, 27b/4, 2b/4, 2b/6, 32b/11, 39b/4, 3b/3, 41b/3, 43a/7, 47a/8, 54a/3, 58b/15, 64b/15, 65a/13, 73b/1, 75a/12, 75a/6, 84a/4, 86b/15, 87b/7, 90a/6, 92b/14, 94a/2, 94b/6, 95b/15, 96a/7
t.-tılar 127a/13, 16b/1, 56a/1, 94b/8
t.-tim 113a/14, 132a/4, 146a/7, 165a/13, 27b/13, 27b/7, 42b/8, 90b/1, 95a/9
t.-tıñ 148a/4, 25b/7
t.-tıñ mu 165a/13
tapa al-: bulabilmek
t.-a al-maydur-men 111b/15
t.-a al-madı 47b/10
t.-a al-madılar 109b/3
tap- (< ET (Uyg.) *tap-*) bulmak krş. **tap-**
t.-ar 131b/3, 91a/13
tapar bol-: bulmak
t. b.-up 137a/5
tapar kıl-: bulmak
t.-ar k.-dı 5a/11
t.-ar k.-dılar 68a/14, 76b/1
t.-ar k.-ay 136b/14
t.-ar k.-ıp 111a/15, 88a/1, 88a/13
tapıl- (< *tap-ıl-*) bulunmak
t.-geyler 14b/14
t.-ğay mu 65a/7
t.-mas 126b/11, 17b/8, 5a/8
t.-mas mu 88b/1
t.-masdur 153b/12
t.-ur 148a/13, 49a/12, 53b/9, 65a/8
t.-ur mu 17a/11, 62a/6
tapın- (< *tap-ın-*) tapmak, ibadet etmek, tabi

olmak
t.-alı 15a/3
t.-maydurlar 14b/6
tapış- (< ET *tap-ış-*) buluşmak
t.-ıp 105b/5
t.-tılar 153a/10
tapşur- (< ET (Uyg.) *tapşur-*) emanet etmek, vermek, teslim etmek
t.-dı 112a/5, 116a/14, 144b/8, 49b/10, 50a/5, 55b/15, 57a/9
t.-dılar 107a/2, 14a/13, 46a/12, 63b/6
t.-dum 103b/10, 19b/2
t.-gen érđi 6b/12
t.-ğıl 16b/8
t.-mağ kerek 33b/15
t.-mağlık 114b/2
t.-sağ 16b/9
t.-up 163b/4, 92b/13
t.-updur-men 81b/12
t.-ur érđi 28a/6
t.-ur-men 51b/6
tapuğ (< *tap-uğ*) huzur, kat, yan
t.+ığa 157a/15, 158b/8, 163a/8, 34b/1, 34b/10, 35b/1, 37a/13, 37a/15, 38a/10, 39a/4, 42b/6
tār (< Far. *tār*) karanlık
t.+ıdın 58a/2
t.+ını 33b/1
t.+nı 60b/1
tara- (< ET *tara-*) (saç) taramak (EDPT, 532a)
t.-p 112b/9
tarab (< Ar. *tarab*) şenlik, sevinç, mutluluk
t.+ge 48a/7
t.+nı 128a/7
tārāc (< Far. *tārāc*) yağma, talan, çapul
tārāc kıl-: yağma, talan etmek
t. k.-dı 17a/11, 69a/8, 9a/12
taraf (< Ar. *taraf*) taraf, yan, yön
t.+da 74a/4
t.+dın 100b/11, 103a/9, 106a/11, 108b/8, 110a/10, 120a/1, 121a/5,

142b/14, 149a/8, 149b/5, 14b/13, 41a/11, 43a/6, 47a/7, 60a/11, 73a/15, 77a/12, 90b/15, 94b/12, 95b/14, 97b/3, 98b/2

ṭ.+ge 100b/6, 11a/2, 120a/1, 141a/11, 143a/15, 143a/8, 143b/1, 152a/7, 158b/1, 163a/14, 3b/14, 5b/15, 60a/11, 77b/9, 78a/10, 87a/15, 9a/12, 11a/2

ṭ.+ı 90a/11

ṭ.+ıda 34a/3, 34a/4, 34a/5, 34a/6

ṭ.+ıdın 112a/12, 116b/9, 11a/7, 125b/13, 4a/15, 4b/3, 51b/9, 58a/15, 59b/5, 82b/7

ṭ.+ıġa 135b/10, 138b/1, 156b/4, 166b/12, 47a/6, 51b/10, 54b/3, 5a/1, 97b/3, 9b/6, 168a/2

ṭ.+ımge 143b/2

ṭ.+ımġa 143b/1

ṭarāvet (< Ar. *ṭarāva'*) tazelik, taze olma

ṭ.+i 136b/11

ṭ.+ini 13a/3

tāre (< Ar. *tāra'*) defa, kere

t. 29a/1, 8a/11

ṭarḥ (< Ar. *ṭarḥ*) düzenleme

ṭarḥ sal-: düzenlemek

ṭ. s.-ıp 111b/10, 112b/7

ṭarḥ-ı āşinālīk: aşinalığı yoluna koyma, düzenleme

ṭ.-ı ā. 90a/12

ṭarīkçı (< ET (Uyg.) *tarıġçı* < *tarıġ*) çiftçi (EDPT, 541b)

ṭ. 154a/1

ṭarīkçılık (< *tarıġçı+lik*) çiftçilik

ṭ. 154a/6

ta'rif (< Ar. *ta'rif*) tanımlama, ayrıntılarıyla anlatma

t. 141b/9

ṭ.+ge 162b/13

ta'rif kıl-: tanımlamak, ayrıntılarıyla anlatmak

t. k.-dın 48a/11, 59b/8

ṭarīk (< Ar. *ṭarīk*) yol, usul, yöntem

ṭ.+a 90b/8

ṭ.+dın 134b/10

ṭ.+ı 134b/9, 57b/13

ṭ.+ıda 26a/15, 116b/2

ṭ.+ını 134b/10

ṭ.+ini 10b/11

ṭ.+ni 134b/10, 65a/5

ṭarīk-i ḥayrānlık: hayranlık yolu

ṭ.-i ḥ.+da 66a/15

ṭarīka (< Ar. *ṭarīka'*) yol, yöntem, adet

ṭ. 100b/8, 102b/14, 108b/7, 111a/12, 116b/1, 122b/4, 123a/2, 125a/6, 133b/11, 152a/6, 17a/15, 19b/5, 28b/12, 51b/6, 55b/11, 58b/1, 65a/12, 75a/8, 88a/8, 8b/2, 95b/2, 99b/11

ṭ.+da 100b/10, 11a/4, 25b/12, 30b/3, 7a/1, 83b/6

ṭ.+sı 165b/5

ṭ.+sıda 2a/10, 2a/7

ṭ.+sıdur 170b/11

ṭarīka kıl-: yol, yöntem kılmak

ṭ. k.-ıp 108a/3, 18a/9

ṭarīka-yı büt-perestlik: putperestlik yolu

ṭ.-yı b. 14a/8

ṭarīka-yı mürüvvet: iyilik yolu

ṭ.-yı m.+ni 89a/13

ṭarīkat (< Ar. *ṭarīka'*) tarikat, tasavvufi meslek

ṭ.+de 89b/6

ṭ.+dın 123b/3

ta'rif (< Ar. *ta'rif*) dokundurma, taşlama, dokunaklı söz söyleme

t. 156b/13

ṭarrār (< Ar. *ṭarrār*) yankesici

ṭ. 114a/6

ṭarrārī (< Ar. *ṭarrār* + Far. *ī*) bir yankesici

ṭ. 33a/15

tart- (< ET (Uyg.) *tart-*) çekmek

t.-ar 155b/13, 158a/13, 169b/5, 28a/1, 28a/4

t.-ar erdi 167b/5

t.-ar-men 75b/12

t.-ar-sen 75b/11

t.-ıp 114b/3, 124b/14, 135b/15,

144a/5, 146b/12, 148a/12, 148b/1, 149a/4, 152a/12, 41a/11, 41a/4, 70b/9, 72b/8

t.-ıpdurlar 165b/9

t.-kan 119a/3, 119a/7, 145b/8, 26a/11, 73b/11

t.-kanları 119a/14, 119a/15

t.-mañlar 105b/13

t.-mas 89b/12

t.-sa 144a/6

t.-sam 33a/5

t.-tı 102a/5, 102b/15, 104b/12, 105b/7, 125a/15, 125b/5, 12b/11, 131a/15, 145b/10, 149a/3, 162a/3, 39b/1, 42a/2, 59a/11, 72b/7, 75a/11, 88a/15, 9b/7

t.-tı erte 104b/12

t.-tılar 110a/11, 119b/10, 166a/11, 38a/6

t.-tıñ 122b/13

tarz (< Ar. *tarz*) usul, yol

t.+ıda 134b/4

taş (< Ar. *taş*) taş, su kabı

t. 134b/13

taşaddi (< Ar. *taşaddi*) bir işe girişme, başlama

t. 73b/8

taşadduk (< Ar. *taşadduk*) sadaka olarak verme

taşadduk kıl-: sadaka olarak vermek

t. k.-dı 135b/5

t. k.-dım 137b/11

taşarruf (< Ar. *taşarruf*) idareli kullanma, elde etme, alma

taşarruf kıl-: idareli kullanmak, elde etmek

t. k.-ğanları 135b/14

t. k.-madım 152a/1

t.+ıda k.-ıp erte 157a/5

taşavvur (< Ar. *taşavvur*) zihinde şekillendirme, göz önüne getirme

taşavvur kıl-: zihinde şekillendirmek, göz önüne getirmek

t. k.-dı 7b/11

t. k.-ıp 140a/8

taşdik (< Ar. *taşdik*) onay, onaylama

t. 146b/3

taşib (< Ar. *taşib*) güçleştirme, zorlaştırma

t. 54b/13

taşnif (< Ar. *taşnif*) sınıflama

taşnif kıl-: sınıflamak, ayırmak

t. k.-dı 3a/5

taşvir (< Ar. *taşvir*) resmini yapma, resim

t. 94a/6

taşvir kıl-: resmini yapmak, resmetmek

t. k.-dı 34a/3

taş (< ET *taş* < AT **tāš*) taş

t. 67b/7

t.+larnıñ 158a/10

t.+nı 29b/13

taşaksız (< *taşak+sız* < ET (MK) *taşak* “er bezi; erkeklik, yigirlik”) er bezi olmayan, erkekliğini kaybetmiş, korkak

t. 93b/12

taşı- (< ET *taş+i*) taşımak

t.-p 21b/2

t.-r 92b/12

taşkarı (< ET (Uyg.) *taş+garu*) dışarı

t. 101a/12, 114a/13, 134a/14, 135a/10, 137b/6, 17b/14, 59a/2, 59b/15, 78a/3, 81a/6, 83a/7

t.+da 53a/7, 65b/9

t.+dın 36b/15, 112b/9, 146a/15

t.+dur 95b/11

t.+nı 156a/11, 156a/14

taşla- (< ET (MK) *taşla-* < AT *tāš*) dışarda bırakmak; dışarıya gitmek; çıkıp gitmek, ulaşmak

t. 92b/4

t.-dı 110a/15, 13a/4, 163a/14, 17b/9, 24a/13, 24b/4, 30b/4, 69a/1, 6a/5, 70a/2, 7a/14, 7b/9, 87a/15, 88a/4, 88b/2, 8a/11

t.-dılar 81b/4

t.-dıñ 17b/9

t.-ğan 73b/11

t.-ğanı 67b/14

t.-ğay-men 135a/4
t.-ğıl 135a/12, 8a/9
t.-ma! 149a/8
t.-madım 104a/1
t.-mak 5a/12
t.-mas 29a/15
t.-p 117a/11, 128b/10, 130a/15, 135b/11, 138a/3, 148a/9, 171a/15, 171b/11, 72a/3, 89a/1, 89a/3, 93b/6, 94b/8, 95a/9, 24b/1, 45b/6, 55b/8, 88b/11, 116b/7, 127b/3, 8b/8, 66a/9
t.-r 120b/6
t.-r-men 107b/3
t.-sa 17b/11, 17b/12
t.-sam 88a/15
t.-y-sen 106b/5
taşlak (<taş+lak) taşlı yer krş. YUyg. *taşlak* (YUyg.TS, 393b)
t. 156a/12
taşu- (< ET (MK) *taşu-*) taşımak
t.-ğuçı 8b/2
tat- (< ET *tāt-* < AT **tāt-*) tatmak, lezzetini almak, zevk almak
t.-tı 166b/4
tatıla- kaşımak krş. YUyg. *tatıla-* “kaşımak” (YUyg.TS, 394a)
t.-p
tatlığ (< *tāt-ıg+lığ*) tatlı krş. **datlı**
t.+dur 117a/2
tavuk (<< ET (Uyg.) *tağıgu*) tavuk krş. **tavuk**
t. 57a/13, 146b/15
tavışkan (< ET (Uyg.) *tavişgan*) tavşan
t.+nı 93b/11
ṭavīlū’l-kelām (< Ar. *ṭavīl*, harf-i tarif *el* +Ar. *kalām*) sözün uzunluğunu
t. 1b/13
ta’vīz (< Ar. *ta’vīd*) bedel verme, karşılık olarak bir şey verme
ta’vīz kıl-: bedel vermek, karşılık olarak bir şey vermek
t. k.-ıp 119a/6
ta’vīz (< Ar. *ta’vīz*) nazara ve kötülöklere karşı takılan muska

t. 156b/10
t.+nı 160b/13, 160b/9, 161a/1, 161b/11
ta’vīzī (< Ar. *ta’vīz* + Far. *ī*) bir muska
t. 160b/7
ṭavk (< Ar. *ṭavk*) gerdanlık, halka
t.+ını 7b/3
ṭavr (< Ar. *ṭavr*; *tūr*) hal, eda, davranış
t.+ı 160b/2
ṭavr-ı bī-şefkatlik: şevkatsizlik hali, tavrı
t.-ı b.+dür 132b/6
ṭavr-ı şüret-gerlik: ressamlık tavrı, davranışı
t.-ı ş.+nı 125a/13
tavşif (< Ar. *tavşif*) vasıflandırma, niteleme, betimleme
tavşif kıl-: vasıflandırmak, nitelemek
t.+ler k.-dılar 141b/10
ṭāvus (< Ar. *ṭā’us*, *ṭāvus*) tavus kuşu
t. 124b/4, 125a/2, 125a/4, 74a/13
t.+dın 103b/4
t.+ı 73b/6
t.+ıdın 74a/13
t.+nı 124b/5, 67a/13, 73b/2, 74a/12, 74a/14, 74a/15, 74b/13, 74b/2, 75a/2
ṭāvus-ı cilve-ger: cilveli tavus kuşu
t.-ı c. 73b/4
ṭāvus-ı mest: kendinden geçmiş, sarhoş tavus kuşu
t.-ı m. 115b/14, 13a/1, 59b/5
tavuş (< ET *taviş*) ses, ayak sesi, tıpış
t.+ıdın 36b/2
tayağ (< ET (MK) *tayağ*) değnek, sopa (Seng. 167r. 13)
t. 86a/11, 86a/12
ṭayerān (< Ar. *ṭayarān*) uçma
ṭayerān kıl-: uçmak
t. k.-gan 87a/11
tayıl- (< *tay-ıl-* < ET *tay-* < AT * *tāy-*) kaymak
t.-dı 42a/5
ṭayife (< Ar. *ṭā’ifa*) bölük, takım, güruh

t. 30b/14, 60b/6, 58a/6, 58a/7
 t.+de 144b/12
 t.+din 134a/8, 20b/11, 58a/8
 t.+dür 138b/13
 t.+ge 79a/7
 t.+ni 134a/6, 30b/15, 61b/3
 t.+si 6b/6
 t.+sidin 101a/15
 t.+sini 10b/12, 117b/13, 39b/6, 55a/14, 69a/7, 17b/7

tāyir (< Ar. *tā'ir*, *tāyir*) kuş
tāyir-i meymūn: uğurlu, bereketli kuş
 t.-i m. 59b/5

tāyirī (< Ar. *tā'ir*, *tāyir* + Far. *ī*) bir kuş
 t.+dür-men 44a/4

tayy (< Ar. *tayy*) atlama, üzerinden geçme
tayy kıl-: atlamak, üzerinden geçmek
 t. k.-ıp 117a/11, 65b/10, 68a/2
tayy kıla al- > **tayy kılal-**:
 atlayabilmek, üzerinden geçebilmek
 t. k.-mas erdi 26b/2

tāze (< Far. *tāza*) taze, genç, körpe, yeni
 t. 12a/5, 150b/4, 152a/9, 163b/6, 19b/10, 19b/7, 20a/9, 20b/4, 21a/14, 46b/12, 46b/13, 77a/3
tāze kıl-: yenilemek, tazelemek
 t. k.-madı 136b/10

tāzelig (< Far. *tāza* + Tü.+*lig*) tazelik, yenilik
 t.+ı 20a/11
 t.+ımgı 19b/7

ta'zīm (< Ar. *ta'zīm*) büyükleme, ululama, saygı gösterme
 t. 10b/6

ta'ziyet (< Ar. *ta'ziya'*) başsağlığı dileme
 t. 7b/2

tazyik (< Ar. *tadyik*) daraltma, sıkıştırma, zorlama
tazyik kıl-: daraltmak, sıkıştırmak, zorlamak
 t. k.-ğanını 125b/5

tê- (< ET *tê-* < AT **tē-*) demek, söylemek
 t.-mey 6b/12

t.-p 39b/14

Te'ālā (< Ar. *ta'ālā*) yüksek olsun anlamına gelmekte olup Allah'ın adıyla beraber kullanılır
 T. 172a/3, 169b/10, 45b/9
 T.+nı 59b/14

tebā' (< Ar. *tabā'*) tabi olma, uyma
 t.+larını 144b/4

tebā'ūd (< Ar. *tabā'ud*) uzaklaşma, birbirinden uzak düşme
 t. 168b/9

tebeddül (< Ar. *tabaddul*) ağır, hareketsiz, tembel olma
 t. 82b/6

tebessüm (< Ar. *tabassum*) gülme, gülümseme
 t. 87a/7, 87a/8

teb-lerze (< Far. *tab-larza*) sıtma titremesi, sıtma nöbeti
 t.+ni 23a/15

Tebriz özel ad
 T. 82a/2

tecāvüz (< Ar. *tacāvuz*) tecavüz, sınır aşma, saldırma
tecāvüz kıl-: sınırı aşmak, saldırmak
 t. k.-mağay 99a/3

tecessüs (< Ar. *tacassus*) yoklama, araştırma, gözetleme
 t. 164a/7

techiz (< Ar. *tachiz*) cihazlama, lüzumlu şeyleri tamamlama
 t.+ni 76b/1

tecrübe (< Ar. *tacriba'*) tecrübe, deneme, sına
 t. 48b/9
 t.+sini 23a/15
tecrübe kıl-: tecrübe etmek, denemek
 t. k.-mayın 48b/10

tedārik (< Ar. *tadāruk*) tedarik, hazırlama, edinme
 t.+ğa 75a/1

tedbīr (< Ar. *tadbīr*) tedbir, çare, önlem
 t. 120a/14, 136a/15, 157a/2, 159a/12, 161b/9, 24a/3, 54a/14, 57a/10, 66b/3, 74b/9, 77a/11, 78b/4, 79a/3, 7a/2,

96a/6, 98b/11, 9a/13
t.+i 119a/13, 122b/4, 132b/7, 13a/9, 163a/13, 83b/11, 83b/13
t.+imni 35a/15
t.+ini 5b/15
t.+ni 20a/12
tedbîr kıl-: çare aramak, önlem almak
t. k.-sa 63b/3
tedbîrlik (< Ar. *tadbîr* + Tü.+*lik*) tedbirli, önlemlî
t. 120a/8
te'emmül (< Ar. *ta'ammul*) iyice, etraflıca düşünme
t. 102a/2, 108b/14, 112a/7, 123b/2, 160b/2, 167a/10, 167a/5, 22a/11, 31a/9, 38a/13
te'emmül kıl-: iyice, etraflıca düşünmek
t. k.-a-sen 57b/6
t. k.-dı 31a/9, 45a/1
t. k.-ıp 116a/6, 160b/4, 6b/1
t. k.-mağnı 75b/14
te'ennî (< Ar. *ta'annî*) ihtiyatlı ve akıllıca davranmak
t. 38a/13
tefahhüş (< Ar. *tafahhüş*) inceden inceye, etraflıca araştırma
tefahhüş kıl-: detaylı şekilde araştırmak
t. k.-ay 164a/7
t. k.-ıj 164a/15
t. k.-mağ gerek 42a/15
t. k.-sa 87b/10
tefâvüt (< Ar. *tafâvut*) iki şey arasındaki fark, ayrılık
t. 67a/5
tefekür (< Ar. *tafakkur*) düşünme
t. 101a/3, 167a/10
tefekür kıl-: düşünmek
t. k.-ıp 150b/1
t. k.-kı 108b/14
teferruk (< Ar. *tafarruk*) ayrılma, dağılma
t.+dın 119b/4

teferrüc (< Ar. *tafarruc*) gezinme, dolaşma, ferahlama
t. 27b/14, 2b/10
teferrüc kıl-: açılmak, ferahlamak
t. k.-ıp 4a/2, 92a/14
tefrika (< Ar. *tafrika'*) ayrılma, ayrılık, bozuşma
tefrika bol-: ayrılmak, bozuşmak
t. b.-masalar 107a/9
tefrika kıl-: ayrılmak, bozuşmak
tefrika kıla al- > tefrika kılal-: ayrılabilirlik, bozuşabilirlik
t. k.-masalar 56b/14
teftiş (< Ar. *taftiş*) gereği gibi araştırma, kontrol
t. 171b/14
t.+ge 2b/15, 172a/7
tefvîz (< Ar. *tafvîd*) taahhüt etme (Lexicon 574/b)
tefvîz kıl-: taahhüt etmek
t. k.-ıp 142a/12
t. k.-ıp erdi 51a/8
tég (< ET *tég*) taban, aşağı, alt
t.+ide 115b/11, 31b/4, 14b/9
t.+ige 66a/9
tég- (< ET *teg-*) değmek, ulaşmak, yetişmek
t.-di 111b/2, 139a/9, 141b/3, 171a/4, 27b/7
t.-edür 69b/6
t.-edür-men 28b/6
t.-er 96a/14
t.-ip 67b/7, 80a/7, 94b/5, 94b/4
t.-se 116a/3
teğâfûl (< Ar. *tagâfûl*) anlamazlıktan gelme
teğâfûl kıl-: anlamazlıktan gelmek
t. k.-sam 112b/14
teğayyür (< Ar. *tagayyur*) değiştirme, başkalaştırma
t. 156a/3
têgiş (< *teg-iş*) değiş, değme
t.+i 130b/14
têgmeklik (< *teg-meklik*) ulaşmak, ulaşma

t. 108b/6

têgür- (< ET (Uyg.) *tegür-*) değdirmek, ulaştırmak

t.-di 51b/11

t.-üp-sen 6b/5

t.-ür-men 6b/7

tehi (< Far. *tahī*) boş

t. 72a/3

te'ḥīr (< Ar. *ta'ḥīr*) sonraya, bırakma, geciktirme, erteleme

t. 62a/10, 82b/6

te'ḥīr kıl: geciktirmek, sonraya bırakmak

t. 4.-ıp 82a/11

t. 4.-mağıl 11b/13, 12b/9, 73a/14

t. 4.-may 77a/12

tehlike (< Ar. *tahlīka'*, *tahlaka'*, *tahluka'*) tehlike, bir şeyin veya bir kimsenin güvenliğini tehdit eden durum

t.+ge 32a/12, 40a/3

tehlike-i ma'rifet: ilahi sırları bilmenin tehlikesi

t.-i m.+ge 42b/10

tekellūf (< Ar. *takalluf*) külfetli, zahmetli iş görme, sıkıntıya koyma

t. 54b/12

tekfin (< Ar. *takfīn*) kefene sarma, kefenleme

t. 76b/1

te'kīd (< Ar. *ta'kīd*) kuvvetleştirme, sağlamlaştırma

te'kīd-i istiḥkām: istihkamı kuvvetlendirmek, daha da sağlamlaştırma

t.-i i. 170a/15

te'kīdle- (< Ar. *ta'kīd* + Tü. +/e-) kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak

t.-p 158b/7

teklif (< Ar. *taklīf*) teklif

t. 136b/1, 79b/12

teklif kıl: teklif etmek, teklifte bulunmak

t. 4.-dı 133a/2, 148a/1, 148a/3, 16a/1, 21a/2, 39b/2

tekrār (< Ar. *takrār*) tekrar, yinelemek

tekrār kıl: tekrar etmek, yinelemek

t. 4.-ğan erdi 37a/7

t. 4.-ur erdiler 107a/4

tekye (< Ar. *takya'*) tekke, zaviye

t.+ge 62a/10

t.+sidin 62a/10

t.+sini 104a/15

tel (< Erm. *t'eI*) tel (TETTL, VIII, s. 134)

t.+den 8a/8

telāffuz (< Ar. *talaffuz*) söyleyiş, söyleniş

telāffuz kıl: telaffuz etmek

t. 4.-mağıl 24b/6

telāş (< Ar. *talāş*) telaş, heyecanlı ve sıkıntılı

t. 76b/8

t.+ıdın 77a/8

telāṭum (< Ar. *talāṭum*) çarpışma (dalgalar), çok dalgalanma

telāṭum-ı emvāc: dalgaların çarpışması, dalgalanma

4.-ı e. 77b/5

4.-ı e.+dın 167a/6

telfek kadın börtü, kadın başlığı krş. YUyg. *telpek* (YUyg.TS, 399a)

t. 18a/13

te'lif (< Ar. *ta'lif*) kitap, eser yazma

t. 3a/9

telkīn (< Ar. *talkīn*) fikir aşılama, kulağına koyma

t.+ni 111a/1

telkīn-i şeyṭān: şeytanın telkini

t.-i 4.+ı 137b/11

telkīn-i şeyṭānī: şeytana ait telkin

t.-i 4. 166a/8

temāšā (< Far. *tamāšā*) bakıp seyretme, gezme yürüme

t. 4a/2

t.+ge 3b/12

temāšā kıl: seyretmek, bakmak, gezmek

t. 4.! 63b/14

t. 4.-ay 171a/8

t. .-dı 22b/14
t. .-ğalı 110a/5
t. .-ıp 141b/15, 4a/14, 4b/8, 82a/13, 82b/12, 96a/10
t. .-mağ 111a/15
t. .-sa 92a/9
temāṣā ıla al- > **temāṣā ılal-**: seyredebilmek, gezebilmek
t. .-madım 136a/13
temāṣā-yı eṣm: seyretmek
t.-yı .+dür 159a/15
temennā (< Ar. *tamannā*) dilek, istek, temenni
temennā ıl-: dilemek, istemek
t. .-ıp 107a/6
temīz (< Ar. *temīz*) temiz
t. 120b/1
temṣīl (< Ar. *taṣīl*) benzetme, örnek
t.+i 126a/1
tēmūr (< ET (Uyg.) *temir*) demir
t. 148a/10, 148a/12
t.+ğa 63b/10
t.+iniğ 154a/2
t.+ni 158a/13
ten (< Far. *tan*) ten, beden, vücut
t. 110b/14, 110b/6, 119b/6, 159b/6, 163a/6, 1b/15, 44b/15, 65b/13, 66a/1, 6a/14
t.+ğa 156b/1
t.+i 110b/13, 110b/4, 145b/1, 145b/2, 30b/1, 169a/10
t.+ide 156b/11
t.+iden 172a/2
t.+idin 110a/15, 159b/2, 159b/3, 164b/2
t.+ige 145a/11, 145b/1, 145b/2
t.+iğa 110b/5
t.+imğa 145a/12
t.+imni 137b/7
t.+ini 32a/6
t.+leriğa 110b/3
be-ten-i a‘if: güçsüz, zayıf beden
b. -i . 33a/3

teğ (< ET *teğ*) eş, eşit, denk (EDPT, 511a)
t. 5b/3, 101a/6
tenāvül (< Ar. *tanāvul*) alıp yeme, alınıp yenilme
tenāvül ıl-: alıp yemek
t. .-ay 46b/3
t. .-ğıl 95a/11
ten-dürüst (< Far. *tan-durust*) vücudu sağlam, kuvvetli
t.+dür-sen 156a/9
tene (< Far. *tana*) vücut, beden, gövde
t.+si 28a/7
t.+sige 119b/15
t.+sini 52a/7
tenebbüh (< Ar. *tanabbuh*) kendine gelme, aklını başına toplama
t. 134a/1
teng (< Far. *tang*) 1. dar
t. 119b/3
2. sıkıntı, darlık
t. 100b/2
t.+lerim 136b/5
teng bol-: sıkıntılı duruma düşmek, darlığa düşmek
t. b.-dı 100b/2, 117a/14
t. b.-dılar 13b/11
t. b-up 30a/14
tenge (< Far. *tanga*) bir para birimi
t. 104b/3, 113b/4, 115a/7, 115a/9, 153a/1, 153a/2, 25b/2, 4a/13, 4a/4, 4a/7, 71b/10, 71b/13, 72a/4
t.+din 137b/4, 71b/14
t.+ge 150a/12, 4a/5
t.+ni 104b/5, 25b/3, 99b/4, 71b/13
tengliğ (< Far. *tang* + Tü.+*līg*) darlık, sıkıntı krş. **tenglik**
t.+dın 17b/8
tenglik (< Far. *tang* + Tü.+*lik*) darlık, sıkıntı krş. **tengliğ**
t.+ge 13b/9, 90a/3
t.+lerini 147b/7
tenhā (< Far. *tanhā*) تنها, yalnız, tek başına

t. 128b/11, 146a/2, 160b/1, 165a/9, 45b/15, 46a/1, 90b/13, 91a/9

tenhālīk (< Far. *tanhā* + Tü.+lık) tenhalık, yalnızlık

t.+da 165a/6

t.+nı 46a/3

tennūr (< Ar. *tannūr*) fırın, tandır

t. 9a/11

t.+ı 78a/10

Teñri (< ET *teñri*) Tanrı, Allah

T. 16b/11

T.+ni 131b/3

tep- (< ET *tep-* < AT **tēp-*) tepmek

t.-ti 131a/2

tepre - (< ET (MK) *tepre-* < AT **tēp-*) hareket etmek, kımıldanmak

t.-di 145a/9, 22a/4, 77a/12

t.-gey 64b/14

t.-medi 124b/8

t.-p 24b/14

t.-p érdi 121a/5

tepret- (< ET (Uyg.) *tepre-t-* < AT **tēp-*) tepretmek, hareket ettirmek

t.-mesem 100a/9

t.-tiler 79a/6

ter (< Far. *tar*) yaş, ıslak, rutubetli

t. 19b/10, 19b/7, 20a/11, 20a/9, 20b/4, 32a/6, 46b/12

terāne (< Far. *tarāna*) nağme, ahenk

t.+dür 149a/7

terbiyet (< Ar. *tarbiya'*) terbiye, görgü, eğitim

t. 33b/13

terceme (< Ar. *tarcoma'*) tercüme, çeviri

terceme kıl-: tercüme yapmak, çevirmek

t. k.-ıpdurlar 1b/2

tereddūd (< Ar. *taraddud*) kararsızlık, duraksama

t. 12b/10

t.+din 160b/6

tereddūd kıl-: tereddüd etmek, duraksamak

t. k.-adur-men 57b/12

terek (< ET (MK) *térek*) kavak ağacı (EDPT, 543a)

t.+ge 128b/12

terennüm (< Ar. *tarannum*) şarkı söyleme

t. 120b/2

terğīb (< Ar. *tarğīb*) arzu ettirme, isteklendirme

terğīb kıl-: arzu ettirmek, isteklendirmek

t. k.-sam 112b/13

t. k.-sek 116a/6

teri (< ET (Uyg.) *teri* < AT **tēri*) deri, post, cilt

t.+si 102b/9

t.+sige 97a/8

terk (< Ar. *tark*) terk, bırakma

terk eyle-: terketmek, bırakmak

t. e.-diñ 17b/10

t. e.-p 2b/14, 77a/9

terk ét-: terketmek, bırakmak

t. è-ip 43a/11

t. è.-ipdür-men 32a/13

terk kıl-: terketmek, bırakmak

t. k.-ğay 31b/15

t. k.-ğay-men 32a/3

t. k.-ıp 125b/10, 125b/11

t. k.-mağ 37b/2

t. k.-mas érdi 67b/3

t. k.-sam 162a/9

t. k.-ur 38a/5

t. k.-ur-men 114a/4

terk-i dünyā: dünyayı terk etme

t.-i d. 138a/4, 75a/14, 77a/7

terk-i hazine-bānlık: hazineciliği bırakmak

t.-i h. 118a/12

terk-i mihr: sevgi ve muhabbeti bırakmak

t.-i m. 86a/8

terkīb (< Ar. *tarkīb*) 1. birleştirme, biraraya getirme

t. 1b/4

2. tamlama

terkīb-i fāyik: yüksek, seçkin tamlamalar
t.-i f. 1b/9

tersālīk (< Far. *tarsā* + Tü.+*lık*) Hristiyanlık
t.+dın 161b/4

tertīb (< Ar. *tartīb*) tertib, düzene koyma
t. 132b/4, 133b/14, 1b/4, 3a/8, 91b/14

tertīb kıl-: tertiblemek, düzene koymak
t. k.-ıpdurlar 61a/2

tertīb-i lāyik: sözü anlama uygun şekilde düzene koyma
t.-i l. 1b/9

tesbīh (< Ar. *tasbīh*) 1. tesbih
t.+ni 147a/8

2. sözünü tekrar etme, zikretme
t. 60a/2

tesbīh kıl-: sözünü tekrar etmek, zikretmek
t. k.-ıp erdi 3b/8

teselli (< Ar. *tasallī*) teselli, avutma
t. 106a/5, 116a/7

teselli-i hātır: gönlünü hoş etme, teselli etme
t.+ım 32b/10

te'sīr (< Ar. *ta'sīr*) iz bırakma, nişan, alâmet
t. 156b/1

te'sīr kıl-: tesir etmek, iz bırakmak
t. k.-ıp 21b/4

t. k.-mas 168a/11

t. k.-sa 59a/4

te'sīrlīg (< Ar. *ta'sīr* + Tü.+*līg*) tesirli, iz bırakma
t.+a 122b/9

teskīn (< Ar. *taskīn*) sakin kılma, yatıştırma
t. 151a/12

teskīn-i bāṭın: içini ferahlatma, rahatlatma
t.-i b.+ım 32b/10

teskīn-i cū': açlığı yatıştırma
t.-i c. 145a/7

teskīn-i hātır: hatırın hoş tutulması
t.-i h. 150b/11, 151b/14

teslīm (< Ar. *taslīm*) teslim, bir emaneti yerine verme
teslīm kıl-: teslim etmek, bir emaneti yerine vermek
t. k.-dı 46b/4

teşbīh (< Ar. *taşbīh*) benzetme, benzetilme
teşbīh kıl-: benzetmek, benzetilmek
t. k.-adurlar 141b/6

teşne (< Far. *taşna*) çok istekli
t. 85b/15, 86a/6

teşne bol-: çok istekli olmak
t. b.-dı 74a/6

t. b.-ğan 2a/8, 35a/7, 57a/5

teşnelik (< Far. *taşna* + Tü.+*lik*) çok isteklilik
t. 120b/12

t.+ge 74a/8

t.+i 120b/4

t.+ni 75b/13

teşvīş (< Ar. *taşvīş*) karıştırma, karmakarışık etme
t. 63a/13, 94a/7

t.+idin 112b/4

t.+ler 113b/3

tevaḳḳuf (< Ar. *tavaḳḳuf*) durma, eğlenme, bekleme
t. 108b/8, 123a/13, 12b/12, 135b/11, 147a/2, 149a/9, 153a/13, 156b/7, 161b/12, 166b/14, 22a/5, 2b/4, 2b/6, 32b/11, 43a/7, 47a/8, 64b/15, 73b/1, 75a/12, 84a/3, 84a/4, 94a/2, 95b/15

tevaḳḳuf kıl-: durmak, eğlenmek, beklemek
t. k.-gıl 108a/4, 11b/6, 131b/3

t. k.-sağ 36a/5

tevāzu' (< Ar. *tavādu'*) alçak gönüllülük
t. 142a/14

t.+lar 163b/11, 36a/8

tevāzu' kıl-: alçak gönüllülük göstermek
t. k.-ğanıñdın 118a/15

tevāzu'luḳ (< Ar. *tavādu'* + Tü.+*luḳ*) tevazuluk

t. 82b/4

tevbe (< Ar. *tavba'*) tövbe, geri dönme
t. 106a/6, 128b/7, 137b/13, 16b/4, 19b/2, 99a/2
t.+ni 56b/11
t.+si 7a/8
tevbe kıl-: tövbe etmek, geri dönmek
t. k.-dım 99b/3
t. k.-sa 105b/9, 7a/8

tëve (< ET *tebi*) deve
t. 122a/8, 164b/14, 164b/5, 164b/6, 164b/7, 77b/10, 77b/7
t.+ge 164b/4, 164b/6, 77b/7
t.+lerni 165a/13
t.+ni 164b/6
t.+sini 164b/14, 165a/12

teveccüh (< Ar. *tavaccuh*) güler yüz gösterme, sevgi, yakınlık gösterme
t. 117b/2, 43a/2
t.+i 149a/13
teveccüh kıl-: güler yüz göstermek, yakınlık göstermek
t. k.-dı 135a/2, 48b/4, 78a/4, 101b/7

tevekkül (< Ar. *tavakkul*) işi Allah'a bırakıp kadere razı olma
tevekkül kıl-: işi Allah'a bırakıp kadere razı olmak
t. k.-ıp 97b/4

tevfik (< Ar. *tavfik*) Tanrı yardımı
t. 137b/13

te'vîl (< Ar. *ta 'vîl*) söze ayrı mana verme, sözü çevirme
t.+ni 22a/11

tezvîr (< Ar. *tazvîr*) yalan dolan, ara bozmak için yapılan dedikodu
t. 62a/10

tık- (< ET *tık-*) tıkmak, zorla sokmak
t.-tılar 97a/9

tılsım (< Ar. *tilsam*) tılsım, büyü
t. 109a/13, 109b/8, 125b/1, 125b/2, 144b/6, 19a/12
t.+dın 160b/12
t.+nı 112b/1, 112b/8

tılsımât (< Ar. *tilsamât*) tılsımlar
t. 19a/7

tin- (< ET (Uyg.) *tin-* < AT **tīn-*) dinmek, kesilmek, durmak, rahata kavuşmak
t.-ar 33a/7

tināb (< Ar. *tināb*) kazığa bağlanan çadır ipi
t. 100a/6, 77b/9
t.+ı 120a/3, 55a/15
t.+ını 120b/7, 44a/8, 85a/6
t.+ları 100b/2

turnak (< ET (Uyg.) *tırnak*) tırnak
t. 101b/6, 60b/4
t.+ı 60a/14

ticāret (< Ar. *ticāra'*) ticaret, alış veriş
t. 108b/4, 139b/4, 158b/4, 47b/8, 82a/12
ticāret-i deryā: deniz ticareti
t.-i d. 5a/10

tīg (< Far. *tēg*) kılıç
t. 129a/7, 170a/10, 84a/15
t.+ni 11b/15, 16b/11, 83b/14
tīg-i bî-dirīg: acımasız kılıç
t.-i b.+nı 136b/2
tīg-i devrān: zamane kılıcı
t.-i d. 134a/2
tīg-i peleng: kaplanın kılıcı, eski zamanda yaşamış ve soyu tükenmiş bir kaplan türünün 20 cmlik uzun dişleri için kullanılır yani kaplanın kılıç gibi dişleri
t.-i p. 162b/2
tīg-i üstüh'vān: kemikten kılıç
t.-i ü. 143a/10
tīg-i zehr-ālūd: zehir dolu kılıç
t.-i z. 10b/9
tīg-i zer: altın kılıç
t.-i z. 66b/13
tīg-i zerrīn: altından kılıç, altın kılıç
t.-i z. 129a/6

til (< ET *til*) 1. dil (organ)
t. 164a/8
t.+din 103a/6

t.+i 105a/8, 52b/14
t.+idin 76b/4
t.+ige 3b/8
t.+ini 129a/7, 166a/10, 166a/9, 38a/6, 42b/2
t.+iñdin 103a/5
t.+iñni 34b/7
2. lisan
t. 60a/1
t.+de 3a/5
t.+i 1b/2, 69b/13
t.+im 28b/8, 48b/7, 52a/12
t.+imge 52a/15
t.+imga 123b/7
t.+ini 132a/15, 134b/11, 158b/3, 134b/8
t.+iñde 103a/4
t.+ni 10a/6, 61b/3, 83a/9
tile- (< ET (Uyg.) *tile-*) dilemek, istemek
t. 46a/6
t.-di 117a/7, 131a/11, 13a/2, 163b/2, 1b/13, 43b/1, 50b/7, 54a/12, 68b/1, 70b/6
t.-diler 144b/2, 38a/6, 72b/12
t.-dim 111b/6
t.-gen 30a/1, 55a/8
t.-geni 101a/1, 103b/1, 111a/5, 126a/4, 138a/14, 167a/4, 17a/9, 26a/5, 28b/5, 2b/4, 41b/5, 47a/15, 54a/14, 59b/6, 69a/5, 73b/6, 79b/8, 65a/4, 75b/1
t.-geniñ 50b/11
t.-genlerniñ 72b/14
t.-gil 111b/8, 128a/3, 134b/6
t.-mağ kerek 153a/11
t.-me 137a/2
t.-mekni 3b/8
t.-meseler 114b/6
t.-p 151b/4, 165a/11, 30a/15, 49b/15, 73b/2, 94a/11
t.-pdür 42b/15
t.-r 137a/2, 137a/3, 42a/11
t.-r erdi 55a/8

t.-r erdiler 7b/14
t.-r-sen 166a/14
t.-rğa 157b/14
t.-se 150a/6, 55a/8
t.-sem 121b/4, 158a/14, 94a/12
t.-señ 111b/9, 27a/9, 30a/2, 158a/13
t.-y-sen 94a/8
t.-ydür 37b/13
t.-ydür-men 106b/5, 136a/3, 123b/8
tilek (< ET (Uyg.) *tilek*) dilek
t.+imizni 27b/1
t.+ini 30a/3
tilekli (< *tilek+lig*) dilekli
t. 14b/13
tileş- (< ET *tileş-*) birbirinden istemek
t.-ip 117a/9
tīmār (< Far. *tīmār*) hastaya veya yaraya bakma, tedavi etme
tīmār kıl- hastaya veya yaraya bakmak, tedavi etmek
t. k.-dılar 23b/6
timsāl (< Ar. *timsāl*) suret, resim, örnek
timsāl kıl- resmetmek, örneklemek
t. k.-ıpdurlar 5b/4, 5b/5
tinnīn (< Ar. *tinnīn*) büyük yılan, ejderha
t. 51b/12, 51b/13, 52a/3
tīre (< Far. *tīra*) bulanık, kara, karanlık
t. 10a/8
t.+sini 63b/10
tīre-gūn (< Far. *tīra-gūn*) rengi bulanık, bulanık renkli
t. 12b/14
tīrelik (< Far. *tīra* + Tü.+*lik*) bulanıklık, karanlık
t. 37b/2
tīr-endāzlıg (< Far. *tīr-andāz* + Tü.+*lıg*) ok atıcılık krş. **tīr-endāzlık**
t.+ımdın 10b/9
tīr-i dil-düz-ı ciger-süz: ciğer yakıcı ve yürek delen ok
t.-i d.-ı c.+ı 141b/3
tīr-i ‘ışk: aşk oku

t.-i 1. 5b/10
tir-i kadd: boy oku
t.-i k.+ı 82a/11
tir-i müjgān: kirpik oku
t.-i m.+ı 130a/7
tir-endāzlık (< Far. *tir-andāz* + Tü.+*līg*) ok atıcılık krş. **tir-endāzlık**
t.+lıkda 109a/14
tirgüz- (< ET *tirgüz-*) diriltmek, ihya etmek
t.-diler 8b/9
t.-se 131b/7
t.-üp 148b/9
t.-ür-men 145a/12
tiri- (< ET (Uyg.) *tire-*) dayamak (OTWF II, s. 620; Seng. 191r.8) krş. YUyg. *tire-* “diremek, dayamak” (YUyg.TS, 414b; UTİL, 354b)
t.-gen 55a/9
tirig (< ET *tirig* < *tir-ig* < AT **tir-*) diri, canlı
t. 105b/1, 134a/13, 162a/3, 169b/5, 77a/6, 78a/15, 79b/10, 82a/7, 83a/2, 98a/9, 82a/5
t.+dür 136b/12, 161a/14
t.+ge 158a/12
t.+ler 77b/11
t.+ni 131b/7
tiriglik (< *tir-ig+lik*) dirilik, canlılık
t. 120b/7, 126b/8, 46a/7, 79b/12, 9b/2, 122b/8
t.+din 130b/9, 136b/1, 28b/1
t.+dür 44b/15
t.+i 76b/14
t.+idin 76a/15
t.+im 123a/1
t.+iğ 11b/9
t.+lerni 136b/1
t.+ni 76b/9, 77a/4
tiril- (< ET (Uyg.) *tiril-*) dirilmek, canlanmak, hayata dönmek
t.-di 151a/4, 65b/3
t.-di mü 171a/13
t.-gen 109a/4, 152a/5

t.-gen émes 8b/5
t.-genige 77a/2
t.-gey 76b/15
t.-ip 110b/5, 148b/15
Tirmiz özel ad
T. 129a/13
tiryāk (< Ar. *tiryāk* < Fars. *tiryāk*) hayvani, nebati ve madeni maddelerin karışımından meydana gelen, sancıya, öksürüğe, yılan ve akrep sokmasına, bazı hastalıklara ve zehirlenmeye karşı kullanılan afyonlu macun, panzehir, antidot
t. 62b/6
tiş (< ET (Uyg.) *tiş* < AT **tīş*) diş
t. 95b/6
t.+ini 63a/3
t.+leri 52b/4, 63a/1
t.+lerini 63a/2
tişle- (< ET (Uyg.) *tişle-* < *tīş+le-*) dişlemek, ısırma
t.-p 66a/8, 72a/10
titre- (< ET (Uyg.) *titre-*) titremek
t.-di 163a/13
t.-r 62b/15
tiz (< Far. *tēz*) çabuk, tez
t. 38a/14, 42b/15, 52b/4, 58b/3, 5b/8, 135a/4, 48a/9, 64a/13, 42a/1
tiz kıl- çabuklaştırmak
t. k.-ıp 79a/4
tizlīg (< Far. *tēz* + Tü.+*līg*) tezlik, çabukluk
t.+ğa 154b/2
tizrağ (< Far. *tēz* + Tü.+*rağ*) daha çabuk
t. 17a/3, 22a/2
tofaz (< Far. *topaze*) sarı, kırmızı, pembe, mavi veya kahverenginin çeşitli tonlarında doğada bulunabilen, ısıya dayanıklılığı oldukça yüksek, az bulunur değerli bir taş
t. 53b/2
tofrağ (< ET (Uyg.) *topraq*) toprak krş.
tofrağ
t.+ı 116a/15
t.+lar 150b/6

toğrak (< ET (Uyg.) *toprak*) toprak krş.
toğrağ
 t. 42a/6, 55a/9
 t.+dın 55a/8, 55a/9
 t.+ğa 118a/12, 45b/6
 t.+ını 42a/8
 t.+lar 48b/5
 t.+nı 2b/12, 42a/7
 t.+nı 42a/2
toğra- (< ET *toğra-*) doğramak
 t.-p 130b/10
toğrı (< ET *toğuru* “düz, doğru” < *toğ-ur* “düz-doğru olmak”) doğru
 t.+sıdın 17b/6
toğrısında hakkında, üzerinde YUyg. *toğrısında* (YUyg.TS, 416a)
 t. 27a/14, 96b/3
 t.+ki 19b/1
toğta- (< Mo. *toğta-*) yerleşmek, karar vermek, sakin ve kararlı olmak krş. (Lessing; 815a)
 t.-dı 99b/12
 t.-r mu 102b/3
toğtan- (< *toğta-n-* < Mo. *toğta-*) sakin ve kararlı olmak
toğtana al- > **toğtanal-**: sakin ve kararlı olabilmek
 t.-may 80b/11
toğluk (< *toğluk* < ET *toğ*) tokluk, doymuşluk
 t.+ka 117a/12
toğsan (< ET (MK) *toğson* < *toğuz on*) doksan
 t. 19a/14, 19a/9
toğu- (< ET *toğu-*) dokumak
 t.-r 92a/12, 92a/8
 t.-r-men 92a/11
toğkuz (< ET *toğkuz*) dokuz
 t. 126a/1, 130b/6, 19a/10, 19a/14, 33b/13, 34a/4, 82b/1, 82b/2
toğkuzunçı (< *toğkuz+ınçı*) dokuzuncu
 t. 43a/9, 61b/5, 95b/15
tol- (< ET *tol-*) dolmak
 t.-a 18a/4, 27a/15, 4b/7, 52b/1, 52b/4,

53a/12
 t.-adur 9b/3
 t.-dı 120b/9, 138b/1
 t.-updur 21a/14
tola (< ET (Uyg.) *tolu* < AT **tōl-*) dolu, dolmuş, çok
 t. 103a/8, 137b/13, 137b/15, 138a/3, 22a/3, 60b/9, 64b/13, 17a/2, 61b/10
 t.+nı 93b/9
 t.+rakı 41b/10
 t.+sı 136a/6, 137a/12, 137a/15, 60b/3, 63a/2
 t.+sını 163a/9
tola kıl-: doldurmak
 t. k.-sa 137b/15
tola- (< ET (MK) *tol-ğa-*) dolamak, döndürmek, çevirmek
 t.-r 137b/15
toldur- (< ET (MK) *tol-tur-*) doldurmak
 t.-updur 31a/5
tolğan- (< ET *tolğan-*) dolanmak, döndürmek, çevirmek
 t.-ıp 116b/10
tolu (< ET *tolu*) dolu
 t. 82b/2
ton (< ET *ton* < AT **tōn*) don, giyecek kaftan, giysi
 t. 42b/13
 t.+ını 35b/1
 t.+uğrı 33a/15
toğuz (< ET (Uyg.) *toğuz*) domuz
 t.+nı 100a/13
tor (< ET (MK) *tor*) tuzak
 t.+ğa 163a/12
 t.+ığa 44a/3
toy (< ET (Uyg.) *toy*) ziyafet, düğün krş.
toy
 t. 107a/4, 88a/13
 t.+ğa 155a/12, 29b/6
 t.+nı 29b/9, 76a/9
toy kıl-: ziyafet vermek, düğün yapmak
 t. k.-dılar 107b/6

t. k.-ğunça 107a/5
t. k.-urnı 29b/8
t.+nı k.-ip 107b/7
toy (< ET (Uyg.) *toy*) toy, ziyafet, düğün
krş. **toy**
t. 110a/10
t.+ğa 168a/10
toy- (< ET *toğ-*) doymak, yemekten karnı
doymak
t.-ğan 133b/4, 78b/2
t.-ğandur 117b/7
t.-up 170a/9
toyğar- (< ET (Uyg.) *to-ğ-gar-* < *to-d-gur*)
doyurmak
t.-ur-men 98a/9
töben (< *töpü+n* < ET(Uyg.) *töpö/töpü*)
aşağı, alt (VEWT, 493b)
t. 141b/6
töfe (< ET (Uyg.) *töpö/töpü*) tepe, üst,
tümsek krş. **töpe**
t.+sidin 29b/13
töhmet (< Ar. *tuhma'*) suç, kabahat
t. 165b/9
t.+ini 161a/10
t.+ni 105b/11, 15b/7, 8a/15
töhmet kıl-: suçlamak
t. k.-adur 15b/4
t. k.-dı 104a/8, 15a/15
t. k.-ğaç 105a/7
t. k.-ip erdi 42b/14
t. k.-ma! 15b/5
t. k.-urnı 104a/13
tök- (< ET (Uyg.) *tök-*) dökmek
t.-er-men 133b/11, 19a/11
t.-mağdın 33a/7
t.-mek 159b/6
t.-üp 147a/8, 36b/9, 42a/1, 42a/7,
66a/13
t.-üptürler 42a/3
tökül- (< ET (Uyg.) *tök-ül-*) dökülmek,
saçılmak
t.-di 19b/14, 22b/11, 60a/9, 80b/13

t.-edür 142b/2
t.-gey 78b/3
t.-ür 120b/4, 22b/10, 23a/13
t.-ür erdi 80a/3
t.-ürige 23b/4
töpe (< ET (Uyg.) *töpö/töpü*) tepe, üst,
tümsek krş. **töfe**
t.+leridin 40a/12
t.+lerni 133b/13
t.+si 114a/5
t.+side 60a/8
töre- (< ET *törü-*) türemek, hasıl olmak
t.-di 74b/12
tört (< ET *tört* < AT **tōrt*) dört
t. 106a/6, 106b/10, 111a/6, 111a/8,
114a/1, 114a/2, 114b/11, 114b/12,
114b/13, 114b/8, 115a/1, 116b/13,
11a/3, 11a/8, 143a/1, 143a/3, 146b/8,
147a/15, 147a/4, 147a/5, 147b/2,
148b/4, 148b/6, 25a/1, 26b/6, 27b/1,
33b/13, 34a/3, 53b/6, 53b/7, 54a/1,
54a/8, 55a/15, 55a/6, 55b/10, 55b/13,
55b/15, 56a/2, 56b/14, 57a/6, 60b/13,
98b/7, 98b/8, 98b/9
t.+leri 147b/6
t.+lerige 147b/7
törtele (< *tört+ele* < **tōrt+egü+le*) dördü
birden
t.+si 27a/10, 27a/15
törtünçi (< ET *törtünçi*) dördüncü
t. 101b/10, 143a/10, 17a/6, 39a/2,
39a/5, 60a/4, 61a/14, 61b/9
töşek (< ET *töşe-k*) döşek, yatak
t.+din 118a/2
t.+ge 117b/6, 80a/7
t.+idin 105b/6
t.+ini 89a/2
töşük (< ET (MK) *teşük*) deşik, delik
t.+din 117b/2, 119a/11, 22b/7, 60b/9
t.+ge 100a/4, 100b/7, 134a/12, 133b/3
t.+i 60b/8
tüde (< Far. *toda*) yığın, küme
t. 148b/6
tūfān (< Ar. *tūfān*) tufan, Nuh tufanı

t.+lardın 138a/1
tuğ- (< ET (Uyg.) *tuğ-*) doğmak, ortaya
 çıkmak krş. **tuğ-, tuğ-**
 t.-ar 41b/4, 116b/14
 t.-dı 130a/14, 41b/3
 t.-ması 83a/9
 t.-up 63a/9
 t.-updur 82b/2
 t.-uşdın 52a/9
tuğfe (< Ar. *tuğfa'*) hediye, armağan
 t. 157b/4, 43a/14, 44b/10, 44b/8,
 53a/15, 53b/5, 53b/6
 t.+ler 165b/4
tuğm (< Far. *tuğm*) tohum
 t. 119b/14, 22b/4, 42b/15
 t.+ı 119b/15
 t.+ını 1b/10, 42b/15, 81b/4, 120a/13,
 90b/8
tuğ- (< ET (Uyg.) *tuğ-*) doğmak, ortaya çıkmak
 krş. **tuğ-, tuğ-**
 t. 155b/13
tuğ- (< ET (Uyg.) *tuğ-*) doğmak, ortaya
 çıkmak krş. **tuğ-, tuğ-**
 t.-kan 13b/7, 105b/15, 147b/2, 84b/12
 t.-kanlarını 64a/15
tuğlā (< Ar. *tuğlā*) çok uzun, pek uzun
tuğlā bol-: çok uzun, pek uzun olmak
 t. b.-dı 76a/13
tuğlū' (< Ar. *tuğlū'*) doğma, doğuş
tuğlū' kıl-: doğmak
 t.-dı 103b/1, 111a/4, 113b/15, 12b/15,
 140a/8, 149a/15, 91b/13
 t.-ıp 27a/10
tuğlū'-ı āfitāb: güneşin doğuşu
 t.-ı ā.+da 61a/3
tuğme (< Ar. *tuğma'*) yiyecek, azık, bir
 lokma
 t. 22b/5, 23b/11, 62b/6, 64a/4, 91a/3
 t.+de 70b/11, 70b/14
 t.+de mü 70b/10
 t.+leridin 63a/2
 t.+ni 100b/10

t.+sige 99a/10

t.+siğa 99a/9

tuğme kıl-: azık hazırlamak, tatmak

t. k.-sa 99a/1

tumşuğ (< ET *tumşuğ*) papağan gibi bazı
 kuşları yumru, eğri gagası, gaga

t.+ı 120b/3, 60b/8

t.+ıda 60b/8

t.+ığa 60b/8

tumturāk (< Far. *tumturāk*) gösteri, debdebe

t. 22a/8

tur- (< ET (Uyg.) *tur-*) 1. durmak,
 bulunmak, kalmak, ikamet etmek

2. durmak (tasvir fiili)

t.-adur 108b/1, 110b/1, 115b/2, 11a/2,
 128b/5, 142a/15, 150b/8, 162b/9,
 164b/15, 19b/11, 80a/7, 80a/8, 83b/3

t.-adur-men 11a/8, 11b/3, 11b/6

t.-adur-sen 11b/4

t.-adurlar 78a/14, 122b/3

t.-ar 33a/7, 56b/4

t.-ar-men 11b/2

t.-ar mu 20b/4

t.-arnı 128b/10, 69b/2

t.-dı 104b/14, 107b/14, 113b/9,
 115a/10, 118a/3, 134b/1, 142a/13,
 151b/1, 151b/6, 21b/15, 42a/11,
 69b/14, 71a/10, 77a/1, 97a/1

t.-dılar 110b/6, 148b/15, 16a/4, 72a/14

t.-gil 156b/5, 21a/8

t.-ğan 115b/14, 120b/10, 38a/5

t.-ğay 37b/13, 61a/14

t.-ğıl 122b/6, 131b/14, 44a/12, 47a/3,
 98a/1

t.-ğumdur 37b/10

t.-mağay-sen 99b/7

t.-mağıl 99b/4

t.-mağnı 99b/11

t.-masa 92b/12

t.-masun 118b/14

t.-maydur 19a/13

t.-sa 111b/11, 112a/4, 139b/14

t.-sağız 104b/2

t.-sun 74b/12, 74b/13, 85b/14
t.-uñlar 18a/15
t.-up 101a/12, 104a/10, 115a/11, 120b/11, 151b/4, 162a/2, 166a/4, 169a/1, 17b/3, 21b/6, 37a/15, 52b/12, 66b/2, 75a/3, 85b/11
t.-up érđi 4b/3, 103a/2, 110b/2, 111a/1, 11a/7, 120b/12, 120b/9, 128b/11, 140a/3, 150b/7, 164a/3, 36b/9, 47b/12, 56a/14, 6a/3, 80b/9, 90b/15, 95a/7
t.-up érdiler 104b/13, 146a/15, 28a/2, 89a/6, 97a/10
t.-up érđim 12a/14, 12a/6, 161a/5
t.-updur 115b/10, 127a/3, 12a/9, 21a/14, 26b/15, 60a/13, 89a/10, 93b/5
t.-updur-miz 129b/14
tura al- > tural- : durabilmek
t.-madı 13b/9
t.-mas-miz 15a/3
t.-may 85a/14
turb (< Far. *turb, turub*) turp
t. 126b/12
ťurfe (< Ar. *ťurfat*) görölmemiş, yeni, tuhaf
ť. 9a/15
ťurğuz- (< *ťur-ğuz*) durdurmak
t.-sa 11a/8, 11b/2
t.-up 119a/14
ťurre (< Ar. *ťurrať*) kıvrıcık saç lülesi
ť.+sini 126b/12
ťurş-rüy (< Far. *ťurş-rüy*) ekşi yüzölü, ekşi suratlı
t. 153b/6, 153b/8, 153b/9, 156b/5
ťurş-rüyluť (< Far. *ťurş-rüy* + Tü.+*luť*) ekşi suratlılık
t.+dın 153b/11
turur (< *tur-ur*) -dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki
t. 127b/6, 141a/12, 141a/13, 14a/12, 43b/6, 48b/9, 58a/2, 58a/3, 59a/7, 59a/8, 60b/15, 61a/11, 61b/12, 67a/8, 68b/11, 68b/13, 69b/10, 70b/15, 84b/11, 84b/4, 88b/5, 92a/1, 92b/6, 93b/10, 109b/14, 110b/11, 110b/13, 120b/15, 127b/7, 139a/5, 65b/6, 96b/5
t.+men 103b/2, 104b/13, 148a/5, 127b/5, 127b/6

t.+sen 127b/5
t.+lar 58a/7
tut- (< ET (Uyg.) *tut-*) tutmak; kabul etmek
t.-adur 136b/1
t.-adur-men 136a/6
t.-alı 58b/2
t.-ar 144a/13, 163a/11, 45b/2, 55a/2
t.-ar érđi 63a/11
t.-ar-men 112a/3, 126a/11
t.-ar-sen mü 100b/3
t.-arlar 164b/3
t.-asın 17b/1
t.-gü 25b/8
t.-ğay 61b/11, 96b/8
t.-ğay-men 57b/11
t.-ğıl 151b/12, 160a/14, 85a/7
t.-ķan 104a/10, 105b/3, 142b/15
t.-ķay érđi 110a/14
t.-ķay-sen 77b/10
t.-madı 100b/8, 43a/3
t.-maķ kerek 63a/12
t.-maķlığ 130a/10
t.-mas 58b/1
t.-mas-men 120a/10, 30b/6
t.-masam 56b/11, 77b/12
t.-may-sen 57b/9
t.-sam 162a/9
t.-sañ 27a/9
t.-sañ érđi 33a/11
t.-tı 10b/14, 115b/6, 159b/4, 168b/8, 16a/7, 171a/4, 27b/14, 31a/12, 44a/10, 63a/1, 81a/4, 88b/13, 96a/11, 99a/1
t.-tılar 118b/7, 70b/14
t.-tum 161a/3, 19b/1, 42a/6
t.-uñlar 164b/1
t.-up 102a/11, 103a/3, 117b/11, 117b/12, 120a/6, 124b/7, 128b/12, 135b/3, 140a/13, 142a/6, 142b/11, 146b/7, 159b/11, 161a/15, 162b/6, 24b/6, 25b/9, 29b/13, 31a/13, 34b/13, 63a/5, 76a/9, 77b/7, 81a/1, 87a/4, 89a/3, 97a/8, 97b/12, 97b/7, 98a/9,

99b/14

t.-up  rdi 167b/3, 169b/15, 78b/1, 96a/8

t.-up  rdiler 64a/15

t.-updur 109b/7

t.-updur-men 119b/3, 57b/5

tuta al- > tuta- : tutabilmek

t.-mas 100b/6

tutaş- (< *tut-a-ş-* < ET (Uyg.) *tut-uş-*)
tutuşmak, ateş almak

t.-ip  ken 125a/2

t.-sa 169a/10

t.-tı 124b/3, 124b/5

t    (< Far. *t   *) papağan, bir kuş

t. 100b/9, 101a/2, 101a/4, 101a/8, 103a/5, 103b/3, 103b/7, 106a/8, 106b/15, 106b/7, 108b/14, 108b/5, 109a/2, 109a/4, 10b/3, 110a/1, 110b/10, 110b/15, 110b/9, 111a/12, 111a/8, 113b/7, 114a/11, 114a/6, 116b/1, 116b/12, 117a/1, 117a/5, 119a/9, 119b/4, 119b/8, 121a/1, 121a/12, 121b/3, 121b/5, 121b/8, 123a/10, 123b/12, 123b/6, 123b/8, 125b/9, 126a/12, 126a/14, 126a/9, 128b/14, 129a/12, 129a/5, 129a/8, 129a/9, 129b/10, 129b/13, 130a/13, 130a/2, 130a/5, 130a/8, 131a/7, 132a/8, 133a/12, 135b/8, 136a/8, 138a/15, 138a/5, 138b/2, 138b/8, 139a/13, 139a/14, 139b/2, 13a/10, 13a/8, 13b/4, 141a/11, 141a/15, 141a/8, 142a/4, 142a/7, 146a/4, 146b/11, 146b/5, 147a/13, 147b/1, 149a/7, 149b/3, 149b/7, 153a/9, 153b/15, 153b/6, 156b/12, 156b/14, 156b/2, 157a/3, 161b/7, 162a/11, 162b/1, 166b/7, 167a/12, 167a/7, 16b/12, 171b/14, 17a/14, 17b/4, 22a/1, 22a/12, 22a/7, 22a/9, 22b/11, 22b/2, 22b/3, 22b/5, 22b/7, 23b/7, 24a/12, 24a/13, 24b/3, 24b/4, 24b/6, 25a/3, 25a/5, 25a/7, 25b/4, 25b/7, 26a/14, 26a/8, 28a/10, 28b/13, 28b/5, 28b/8, 2a/13, 2a/7, 2a/9, 2b/5, 2b/7, 2b/8, 30b/8, 32b/6, 33a/14, 33a/7, 33b/4, 3a/12, 3a/13, 43a/1, 43a/10, 43b/15, 43b/7, 43b/8, 44a/10, 44a/12, 44a/3, 44a/9, 44b/3, 44b/5, 44b/9, 45a/1, 46a/6, 46a/8, 46b/13, 46b/15, 46b/4, 46b/6, 47a/12, 47b/13, 47b/3, 47b/7, 48a/10, 48a/3, 48b/1, 48b/13, 48b/2, 48b/8, 48b/9, 49a/8, 49a/9, 49b/12, 49b/14, 49b/6, 49b/7, 49b/8,

4a/15, 4a/8, 4b/10, 4b/13, 50a/1, 50a/10, 50a/13, 50a/3, 50a/6, 50b/11, 50b/12, 54a/2, 54b/12, 54b/13, 54b/2, 55a/2, 55a/4, 55a/7, 57a/12, 57b/13, 57b/6, 57b/9, 58a/10, 59a/15, 59a/2, 59a/4, 59b/10, 59b/12, 59b/13, 59b/8, 61a/10, 61a/11, 61b/13, 61b/8, 62a/12, 62a/13, 62a/4, 62a/9, 62b/5, 62b/7, 64b/11, 65a/10, 65a/13, 65a/8, 66b/7, 67a/10, 67a/11, 67a/15, 67a/6, 69a/10, 69a/14, 6a/11, 6a/15, 6a/9, 6b/1, 6b/10, 6b/4, 73a/11, 73b/10, 73b/6, 74a/1, 75a/7, 75b/10, 76a/1, 77a/8, 77b/13, 77b/4, 78a/3, 79b/1, 79b/11, 79b/15, 79b/8, 7a/1, 7a/11, 7a/5, 7b/14, 81b/14, 81b/5, 82a/2, 83b/15, 84b/2, 84b/5, 85a/10, 85a/7, 86b/13, 87a/10, 87a/12, 87a/4, 87a/7, 87a/8, 87a/9, 87b/1, 87b/11, 87b/13, 87b/5, 88b/4, 88b/5, 89a/12, 89b/13), 89b/5, 89b/8, 8a/11, 8a/5, 8b/15, 8b/3, 8b/4, 8b/6, 91b/5, 92a/2, 92a/5, 93b/13, 94a/11, 94a/13, 94a/15, 95b/11, 96a/4, 96a/7, 98a/14, 98b/12, 98b/9, 9b/1, 9b/10, 9b/12, 9b/14

t.+din 114a/10, 131a/7, 141a/2, 142a/5, 142a/6, 25a/14, 25a/2, 28b/4, 2b/7, 48b/10, 5b/7, 7a/11

t.+dindin 45a/1

t.+dur 25a/15

t.+d  r-sen 146a/7

t.+ge 25a/4

t.+ a 22a/9, 25b/5, 6a/2, 6b/12, 87b/8, 9a/2

t.+ler 129b/11, 129b/9, 24a/13, 44b/5, 7b/2

t.+lerdin 129b/15, 47b/13

t.+large 44a/14

t.+lerni 129b/7, 129b/8, 24b/2

t.+m 129b/6, 48a/13

t.+ni 101a/1, 103b/1, 106b/3, 111a/5, 114a/1, 116b/11, 119b/2, 121a/12, 123b/2, 126a/4, 129a/7, 130a/1, 130a/4, 136a/1, 138a/14, 13a/2, 141a/6, 142a/4, 144a/9, 147a/9, 153b/5, 156b/12, 162a/4, 167a/4, 17a/9, 22b/10, 23b/10, 23b/9, 24a/10, 24a/5, 24a/7, 24a/8, 24b/5, 25a/14, 25b/14, 26a/5, 2a/11, 2a/12, 2a/7, 2b/4, 33a/3, 44a/11, 44a/2, 44a/6, 44a/8, 46b/5, 47a/15, 47a/2, 47b/15, 48a/10, 48a/11, 48a/15, 48a/7, 48a/8, 48a/9, 48b/12, 48b/15, 49a/1, 49a/14, 49a/15, 49a/3, 49a/4, 49a/6, 49b/1,

49b/2, 49b/5, 49b/7, 4a/3, 4b/13, 4b/9, 50a/1, 50a/10, 50a/5, 50b/7, 54a/12, 57b/3, 59b/6, 66b/15, 69a/5, 6a/13, 6a/2, 75b/1, 77b/4, 7a/14, 7b/1, 7b/11, 81b/11, 84a/8, 87a/7, 87b/4, 8a/2, 91b/14, 94a/7, 96a/1, 98b/6	t.-di 78a/4, 90b/13
t. +niñ 132b/3, 149a/15, 171b/12, 172a/1, 3a/12, 4a/4, 9a/8 t. +si 2a/1, 6b/11, 87a/10, 87a/14 t. +sidi 49b/12 t. +siğa 47a/1 t. +sini 43a/10 tūṭī-yi dānā: bilgiç tūtī t. -yi d. 171b/4 tūṭī-yi murğ-ı mekkārī: düzenbaz, hilekar tūtī t. -yi m.-ı m. 96a/4 tūṭī-yi şāhib-tedbir: tedbir sahibi tūtī t. -yi ş. 171b/12 tūṭī-yi tarrār: yankesici tūtī t. -yi t. 114a/6 tūṭī-yi zirek: anlayışlı, uyanık tūtī t. -yi z. 132b/8 tutul- (< ET (Uyg.) <i>tut-ul-</i>) tutulmak, yakalanmak t. -up 105a/8 tutun- (< <i>tut-un-</i>) tutunmak t. -dum 122b/11 tuyūr (< Ar. <i>tuyūr</i>) kuşlar t. 7b/2 tuz (< ET (MK) <i>tuz</i> < AT * <i>tūz</i>) tuz t. 8b/1, 156b/13 t. +nı 156b/13 tüg- düğümlemek, bağlamak krş. YUyg. <i>tüg-</i> “düğümlemek, bağlamak” (YUyg.TS, 430a), krş. ET <i>tüg-</i> (EDPT, 477a) t. -di 19a/5 tügünç düğüm krş. YUyg. <i>tügünçe</i> bk. <i>tügün;</i> <i>tügüç</i> “düğüm” (YUyg.TS, 430a), krş. ET <i>tügün</i> t. +idür 19a/6 t. +ni 19a/5 tüke- (< ET (Uyg.) <i>tüke-</i>) sona ermek, bitirmek	tükel (< ET (Uyg.) <i>tükel</i>) tam, tamam, bütün t. +ini 163a/9 tüket- (< ET (MK) <i>tüke-t-</i>) tüketmek, bitirmek, sona erdirmek t. -señ 5a/2 tülki (< ET <i>tilkü</i>) tilki, bir hayvan t. 100a/14, 100a/5, 100a/7, 100a/8, 100b/1, 100b/2, 100b/4, 100b/7, 101b/14, 23b/11, 24a/11, 24a/13, 24a/4, 24a/9, 96a/10, 99b/12, 99b/14 t. +ge 100b/3 t. +ğa 99b/13 t. +ler 101b/9, 102a/3, 102a/6 t. +ni 100a/12, 100b/2, 100b/7, 102a/7, 133a/14, 22b/4, 22b/5, 22b/6, 23b/10, 23b/8 t. +sini 100b/9 tümen (< ET <i>tümen</i>) on bin t. 139a/12, 70b/2 tün (< ET <i>tün</i> < AT * <i>tūn</i>) gece t. 113a/7, 123a/12, 153a/12, 27a/9, 38b/10, 81a/14, 84a/3 t. +din 104a/9, 146b/14, 93a/1, 93a/11 t. +ni 108b/2, 26b/6 tünd (< Far. <i>tund</i>) sert, haşin, şiddetli t. 38a/14, 48a/9 tüp (< ET (Uyg.) <i>tüp</i> < AT * <i>tūp</i>) dip, çukur ve oyuk şeylerin alt bölümü t. +i 132b/14, 115a/3 t. +ide 11a/2, 135a/14, 22b/4 t. +ige 31a/6, 46b/11, 46b/8 tür (< ET (Uyg.) <i>tör</i>) tür, çeşit t. 117a/3, 18a/3 türkân Türkler t. 4b/6 Türkî Tükçe, Türk dilinde T. 1b/6, 3a/5, 3a/9 türlük (< ET (Uyg.) <i>törlüg</i>) türlü, çeşitli t. 107a/12, 108a/8, 109a/12, 117a/15, 19a/3, 22a/11, 48a/4, 5b/6, 8a/13, 8b/3, 8b/9 tüş- (< ET <i>tüş-</i>) 1. düşmek, inmek

t.-er 141a/13, 163a/12
t.-er erdi 10b/9, 42b/9
t.-gen 111a/4
t.-gil 44b/7
t.-ken 25a/11, 72a/7, 80b/5, 19b/15, 25a/4
t.-kü 110a/7
t.-küçe 60a/9
t.-küsidür 2a/15
t.-kan 71a/12
t.-mesün 11a/5, 19a/8
t.-meydür 148a/7, 148a/8
t.-se 147b/9, 16b/15, 17b/14, 46a/13
t.-ti 111a/15, 111a/4, 112a/6, 118b/8, 119a/2, 127b/11, 134b/2, 136b/15, 147b/10, 147b/15, 148a/3, 148a/7, 148a/9, 159a/2, 163b/6, 165a/15, 165b/2, 168a/1, 169a/1, 171b/4, 17a/4, 18b/5, 31a/12, 31b/4, 32a/8, 39a/12, 3b/10, 3b/11, 40b/2, 40b/4, 44a/3, 46a/14, 4b/15, 55a/10, 56a/8, 5b/10, 60a/14, 63b/14, 71b/2, 74a/14, 76a/12, 78b/1, 80b/10, 80b/11, 80b/5, 82b/8, 85a/13, 88a/2, 90a/14, 90b/10, 93b/4, 9b/6
t.-tiler 109b/15, 110b/6, 92a/14
t.-tüm 32a/2
t.-üp 113b/12, 119b/15, 128b/4, 133a/2, 24b/2, 66a/10, 72a/1
t.-üptür 33a/6, 51a/5, 77b/11, 51a/5
2. ulaşmak, gitmek
t.-ti 105b/2, 105b/5, 111a/13, 134a/8, 20b/5, 21a/13, 28b/3, 29b/9, 33a/2, 37b/9, 169a/13, 154a/15, 48a/1, 78a/12, 93a/11
t.-tiler 4b/4, 50a/14, 73a/11
t.-üp 111b/15, 21b/14, 72a/8, 73a/10
t.-üptür 38a/3
tüş (< ET (Uyg.) *tüş* < AT * *tūš*) düş, rüya
t. 115a/13, 115a/9, 122a/14, 123a/15, 139b/7, 146b/13, 14b/4, 167a/9, 38b/10, 38b/11, 75a/2
t.+din 124a/3
t.+i 139b/14
t.+ide 115b/1, 115b/4, 124a/5, 139b/15, 51a/2

t.+idin 115a/14
t.+ini 124a/10
t.+lerini 14b/4
t.+ni 38b/11, 75a/4, 93a/12, 93a/8
t.+üm 122b/9, 140a/1
t.+ümüz 14b/5
t.+üm mü 68b/7
t.+ümde 122a/15, 124a/1, 141a/9, 76b/14
t.+ümdin 167a/11
t.+ümni 122b/9, 139b/14
tüşlük (< *tüş-luk*) öğlen, öğle zamanına ait krş. (YUyg. *çüşlük* “öğlen”; Özb. *tuşlik* “öğle vakti yenilen yemek”) (YUyg.TS, 89b; Özb.TS, 464a)
t.+ğa 52a/6
tüşür- (< ET (Uyg.) *tüş-ür-*) düşürmek, indirmek
t.-diler 90a/6
t.-düm 12a/6
t.-üp 105a/3, 110a/12, 139b/15, 140a/15, 77a/8
tütün (< ET (Uyg.) *tütün* < *tüte-n*) tütün, duman
t. 78a/9
tütünsiz (< *tütün+siz*) tütünsüz, dumansız
t. 13a/4
tüvân-ger (< Far. *tuvân-gar*) zengin, paralı, kudretli (kimse)
t. 160a/15, 168b/1
tüz- (< ET (Uyg.) *tüz-*) düzmek, düzenlemek, tertip etmek (EDPT, 572b)
t.-üp 114a/7, 119b/14, 124b/3, 24a/8, 50a/15
tüz (< ET *tüz*) düz, doğru, düzgün
t. 171b/13
t.+iğa 141a/4
tüzel- (< *tüz+e-l-*; krş. ET *tüzül-*) düzelmek, tertip ve tanzim edilmek
t.-se 72b/1
tüzet- (< *tüz+e-t-*) düzeltmek, doğru olmak, doğru eylemek
t.-ir erdi 28a/1
t.-sün 80a/6

U/ʿU/Ū

u

(< Far. *u*) ve

u. 101a/2, 101b/3, 101b/4, 104a/13, 104b/13, 105a/10, 106a/15, 107b/15, 109a/12, 10a/15, 10b/6, 10b/7, 112b/3, 112b/7, 113a/11, 113a/9, 114a/12, 116a/1, 119b/1, 11a/1, 120a/15, 122a/3, 123a/4, 123b/13, 124b/11, 125a/14, 128a/7, 128a/9, 12a/13, 12b/2, 12b/5, 12b/7, 131b/10, 133a/15, 133b/1, 133b/2, 139a/7, 13a/14, 13a/15, 13a/7, 13b/3, 142b/7, 146b/9, 147b/3, 147b/5, 148a/14, 149a/12, 149b/10, 149b/13, 14a/2, 14b/12, 14b/2, 151b/14, 151b/4, 152a/4, 153a/1, 153a/2, 153b/7, 154b/13, 157b/14, 158b/11, 15b/1, 15b/15, 161b/8, 162b/5, 163a/14, 163a/6, 163b/12, 163b/14, 164a/11, 164a/12, 164a/2, 165a/4, 165a/9, 166a/7, 166b/3, 168a/12, 168b/5, 168b/8, 169a/1, 169b/10, 16a/15, 171a/5, 171b/14, 172a/6, 172a/7, 11a/1, 17a/11, 18a/4, 19a/1, 19a/3, 1b/15, 20a/13, 20a/15, 21a/10, 21a/14, 21a/15, 21a/3, 21b/2, 22b/6, 23a/4, 23a/7, 24a/2, 24b/7, 25a/4, 26a/3, 26b/1, 26b/13, 26b/14, 27b/15, 28b/4, 28b/6, 29a/1, 29a/15, 29b/14, 29b/8, 2b/1, 2b/13, 2b/14, 2b/15, 30a/10, 30a/6, 30b/12, 30b/13, 31b/10, 31b/11, 31b/12, 32a/10, 32b/1, 32b/15, 32b/5, 33a/1, 33b/15, 34a/1, 34a/13, 34a/2, 34a/6, 35b/7, 36a/10, 36a/9, 37a/2, 37a/8, 37b/12, 37b/14, 37b/6, 38a/14, 38a/5, 38a/9, 39a/13, 3a/1, 3a/2, 3a/3, 3b/7, 41a/8, 41b/6, 42b/10, 43b/1, 43b/13, 43b/15, 43b/2, 43b/5, 43b/8, 44b/4, 44b/8, 45a/11, 45a/13, 45b/14, 46a/4, 46b/5, 47a/6, 47b/14, 47b/8, 49a/10, 49a/12, 49b/10, 4a/13, 4b/14, 4b/7, 4b/8, 51b/13, 51b/3, 52b/6, 56a/14, 56a/15, 56a/8, 5a/4, 5b/1, 5b/14, 62a/8, 63b/11, 64a/5, 64b/11, 64b/4, 64b/6, 65b/15, 66a/13, 66b/5, 67a/10, 67b/3, 68a/13, 68a/15, 69a/8, 69b/5, 69b/8, 6a/10, 6a/15, 6b/11, 71b/1, 72a/11, 72b/13, 72b/15, 72b/2, 73a/9, 76b/11, 77a/11, 77a/2, 78a/11, 78a/3, 79b/7, 7a/8, 7b/2, 7b/4, 80a/4, 81b/4, 82a/12, 82a/3, 82b/10, 85a/13, 85b/8, 86b/14, 86b/3, 86b/7, 87a/10, 87a/7, 87b/11, 87b/14, 88a/10, 88a/2, 88a/3, 88a/5, 88a/6, 88b/1, 88b/8, 89a/10, 89a/3,

89b/3, 8a/10, 8b/13, 91b/2, 92a/1, 92a/11, 92a/3, 92a/9, 93a/14, 93a/15, 94a/13, 94a/14, 94a/4, 94a/7, 95b/6, 99a/14, 9a/1, 9a/12, 9b/3, 9b/4

‘Ubeyd özel ad

‘U. 129a/14, 129a/4, 130a/12, 130a/13, 130a/4, 130a/5, 130a/6, 131a/7, 132a/10

‘ubūdiyyet (< Ar. ‘ubūdiyya’) kulluk, kölelik

‘u. 78b/7

u‘cūbe (< Ar. u‘cūba’) pek acayip şey, garip

u‘cūbe-i esrār: sırların acayip olanları

u.-i e.+dur 3b/2

uç- (< ET uç-) uçmak

u.-ar-men 109a/13

u.-masmış 104a/6

u.-sun 42b/15

u.-tı 168a/2, 40b/2, 43b/3, 80b/3, 90b/14

u.-up 120a/1, 125a/3, 129b/14, 137a/12, 25b/15, 6a/14

uç (< ET uç < AT *hūç) uç, kenar

u.+ı 162b/2, 60a/10

u.+ıdadur 164a/9

u.+nı 100a/6

uça (< ET (Uyg.) uça < AT *ūç+a) üst, sırt, arka

u.+ḡga 77b/7

u.+sığa 18b/10, 80b/10

uçra- (< uçra- < Mo. uçara-) rastlamak, karşılaşmak, buluşmak krş. (Lessing 1960: 859b)

u.-dı 117b/4, 148b/2, 154a/10, 38b/3, 56b/2, 56b/7, 69b/9, 88a/6, 90a/13,

95a/8, 95b/4, 99b/12

u.-dın 99b/6

u.-madı 95a/7

u.-p 147a/5

u.-sa 117b/3, 93b/11

uğla- (<< ET (Uyg.) uđıķla-) uyumak krş. uğla-, uķla-, uķula- krş. YUyg. uğla- (YUyg.TS, 435b; ŞSE, 28 uğla-)

u. ğanıda 63a/3

‘uhde (< Ar. ‘uhda’) bir işi üzerine alma, yüklenme, sorumluluk

‘a.+sıdın 34a/14, 53a/10

uḥla- uyumak krş. **uḡla-**, **uḫla-**, **uḫula-** krş. YUyg. *uḫla-* (YUyg.TS, 435b; ŞSE, 28 *uḫla-*)

u.-p 170a/9, 115a/13

u.-pdur 131a/2

u.-p êrdim 122a/15

u.-sa 55b/6

u.-sam 126a/8

‘uḫāb (< Ar. ‘*uḫāb*) kartal, tavşancıl kuşu

‘u. 70b/10, 70b/11, 70b/13, 70b/4

‘uḫābī (< Ar. ‘*uḫāb* + nispet eki -ī) bir kartal

‘u. 70b/7

‘uḫde (< Ar. ‘*uḫda’*) zor, karışık iş

‘uḫde-küşāy (< Ar. ‘*uḫda’* + Far. *kuşāy*) zorluğu, karışıklığı çözen

‘u. 79a/3

uḫla- uyumak krş. **uḡla-**, **uḫla-**, **uḫula-** krş. YUyg. *uḫla-* (YUyg.TS, 435b; ŞSE, 28 *uḫla-*)

u.-dılar 126a/6

u.-mağıl 160b/10

u.-sam 126a/10, 126a/9

uḫula- uyumak krş. **uḡla-**, **uḫla-**, **uḫula-** krş. YUyg. *uḫla-* (YUyg.TS, 435b; ŞSE, 28 *uḫla-*)

u.-p êrdi 115b/1

‘uḫūbet (< Ar. ‘*uḫūba’*) eziyet, işkence, ceza

‘u. 42b/14

‘u.+din 21b/8

‘u.+ge 126b/15

‘u.+i 46b/9

ūlā (< Ar. *ūlā*) birinci, ilk

ū. 25a/1

ulaş- (< ET (Uyg.) *ulaş-* < *ula-ş-*) ulaşmak, kavuşmak, yetişmek

u.-ıp 13a/8

u.-sam 165b/7, 33a/13

u.-saṅ 43b/10

‘ulemā (< Ar. ‘*ulamā*’) âlimler, ilim sahipleri

‘u. 114a/2, 33b/11, 33b/9, 81a/7, 83a/7, 139b/3

‘u.+lar 33b/12

uluḡ (< ET *uluḡ*) ulu, büyük

u. 101a/14, 101b/8, 102a/14, 106a/14, 107a/1, 107a/10, 107a/11, 107a/6, 107a/8, 116a/3, 117a/7, 119b/11, 120a/14, 120a/6, 125a/14, 12b/1, 130b/7, 133b/2, 136b/5, 137b/10, 142a/12, 142a/3, 142a/8, 142a/9, 142b/4, 14b/11, 150b/14, 153b/14, 154a/1, 154b/4, 154b/6, 155b/2, 158b/9, 16b/8, 17b/15, 19b/6, 21b/6, 27b/2, 29b/13, 30a/1, 31a/6, 51a/15, 51b/4, 51b/5, 52a/11, 52a/15, 52a/4, 53b/8, 54b/10, 54b/11, 59a/4, 5a/11, 63a/8, 65b/5, 66a/2, 66a/8, 69a/2, 69b/2, 72a/3, 83a/1, 85a/1, 90b/6, 94b/12, 95b/1, 95b/10, 97b/1

u.+dın 142a/8, 142a/9

u.+dur-men 52a/4

u.+dur-sen 156a/8

u.+ı 127a/9, 25a/5

u.+ını 83b/1

u.+ka 64b/9

u.+lar 95a/1

u.+larḡa 119a/8, 64b/10

u.+larnı 150a/3

u.+luḡumḡa 51a/10

u.+nı 64b/9

uluḡluḡ (< *uluḡ+luḡ*) büyüklük, ululuk

u. 63a/5, 80a/6

uluḡraḡ (< *uluḡ+raḡ*) daha, fazla büyük

u. 132a/7

ulus (< Mo. *ulus* < Tü. *uluş*) ulus, millet, halk krş. (Lessing 1960: 873b)

u.+ka 84b/1

u.+ını 9b/15

umūr (< Ar. *umūr*) işler, hususlar, maddeler

u. 119a/6

umūr-ı memleket: memleket işleri

u.-ı m.+ni 142a/11, 51a/8

un (< ET (MK) *un*) un

u.+ı 38b/2

una- (< ET (Uyg.) *una-*) razı olmak, kabul etmek, onaylamak (EDPT, 171b)

u.-madı 36b/6

u.-masaṅ 145b/13

‘**unşur** (< Ar. ‘*unşur*) eleman, madde

‘u. 33b/13

unut- (< ET *unūt-*) unutmak

u.-alı 72b/15

u.-ğıl 85b/14

u.-mağaylar 2b/12

u.-mağıl 103a/8, 113b/8, 113b/9, 12b/10

u.-tı 127b/14, 86b/4

u.-up 124a/10

u.-updur 34b/12

u.-ur 114b/15

ur- (< ET *ur-* < AT **hūr-*) vurmak

u.-a 118b/8, 147a/11

u.-adur 91a/3

u.-adurgen 14b/5

u.-ar 170a/12, 55a/9

u.-ar-men 107b/3, 54b/10

u.-ar-sen 116b/12

u.-ay 41a/7

u.-aydıdur 164b/2

u.-dı 101a/11, 103a/4, 120b/10, 128b/8, 139a/11, 140a/10, 156b/8, 161b/13, 163b/1, 166b/15, 170a/10, 17a/4, 23a/10, 26a/1, 2a/12, 32b/12, 35b/9, 36b/8, 37b/15, 41a/9, 43a/8, 47a/9, 6a/14, 7b/5, 86a/7, 94b/2, 99a/5

u.-dılar 109b/11

u.-dım 115b/6

u.-gan 23b/1

u.-genini 138a/12

u.-gey 22a/5, 24b/5

u.-ğan 132b/8, 49b/1, 49b/2

u.-ğanda 100b/15, 98b/5

u.-ğanı 138a/12, 13b/1

u.-ğay 100b/13, 103a/11, 106a/13, 108b/9, 113b/10, 116b/5, 121a/7, 123a/14, 125b/14, 129a/3, 132a/13, 138a/9, 147a/2, 149a/10, 149a/6, 153a/14, 17a/5, 28a/15, 50b/2, 54a/7, 57a/14, 59b/2, 62a/1, 64b/15, 66b/11, 69a/1, 73b/1, 75a/12, 77a/14, 79b/4, 84a/5, 87a/2, 89a/15, 91b/10, 94a/3

u.-ğay-sen 136a/4

u.-ğıl 139b/10, 34b/7, 44b/14

u.-ğu 126b/14

u.-қан 88b/14, 90b/10

u.-madı 80b/7, 86a/15

u.-mağıl 102b/13

u.-masam 100a/9

u.-sa 140a/8, 3b/1

u.-sun 120b/3

u.-uğlar 84a/13

u.-up 115b/13, 118a/6, 124b/7, 125b/13, 148a/14, 159a/7, 166a/12, 166a/13, 169a/2, 24b/4, 25b/15, 51a/6, 68a/2, 69b/4, 69b/5, 72a/10, 80a/12, 83b/5, 8a/3, 34b/2, 38b/7

u.-up êrdi 140a/2, 23a/8, 41a/9, 60b/4, 94b/4

uruğ (< ET *uruğ*) soy, nesil

u.+ını 64b/1, 74b/12

uruğ aymağ nesil, soy, kabile krş. YUyg. *uruğ aymağ* (YUyg.TS, 438b)

u.+ımnı 64a/10

uruğ tuğkan akraba krş. YUyg. *uruğ tuğkan* (YUyg.TS, 439a)

u.+larını 64a/15

‘**urūk** (< Ar. ‘*urūk*) ırklar, kökler, damarlar

‘u. 76b/11

urun- (< *ur-un-*) vurulmak, çarpılmak, savrulmak

u.-up 60a/9

uruş- (< ET *ur-(u)ş-*) savaşmak, vuruşmak

u.-kağ 156a/11

uruş (< *ur-uş*) savaş, kavga

uruş kıl- savaş yapmak, mücadele etmek

u. k.-dı 109b/11

u. k.-ıp 110b/11

uşūl (< Ar. *uṣūl*) yol, yöntem, metod

u.+i 9b/4

u.+larıdın 1b/8

uşat- (< ET (KB) *uşat-*; (MK) *uvşat-* < AT **uvşat-*) ufalamak, kırmak, parçalamak

u.-ıp 140a/3, 169a/2

u.-tı 47b/1

u.-ur 59a/8

uşla- tutmak, hıfz etmek (ŞSE, 34b *uşla-*);
krş. Özb. *uşla-* “eliyle tutmak, yakalamak
(Özb.TS, 471b)

u.-p 165a/10

‘uşşāk (< Ar. ‘*uşşāk*) âşıklar
‘u. 67a/2
‘u.+nı 50b/1, 61a/5

‘Utārid özel ad
‘U. 103a/12, 103b/7, 105a/11,
105a/13, 105a/15, 105a/9
‘U.+nı 105b/7, 106a/3

utru (< ET (Uyg.) *utru*) karşı, yan
u. 2a/3, 2a/8, 161b/7

uy- (< ET *uy-*) uymak, izlemek
u.-ğansa 115b/10

uyat- (< ET (Uyg.) *uyad-*) utanmak
u.-ur-men 131b/10

uykı (< **uğıku* krş. ET (Uyg., MK) *uğık*)
uyku krş. **uyķu**
u.+dın 93a/13
u.+ğa 108a/13

uyķu (< **uğıku* krş. ET (Uyg., MK) *uğık*)
uyku krş. **uyķı**
u. 123b/4, 150b/2, 26b/8, 55b/5
u.+da 46a/14
u.+dın 26b/9, 93a/9
u.+dur 123b/4
u.+ğa 119a/2, 137a/13, 137a/6,
160b/9, 26b/5, 26b/8, 41a/10, 55b/2,
55b/4, 93a/1, 93a/12
u.+nı 126a/7
u.+nıñ 150b/10

uyķula- (< *uğık+la-*) uyuklamak
u.-p édi 123b/13

uyķusız (< *uğık+sız*) uykusuz
u. 137a/10

uza- (< ET *uza-*) uzamak
u.-dı 68b/8, 76a/13, 76a/14
u.-gen 78a/11

uzat- (< ET (Uyg.) *uzat-*) 1. göndermek,
yollamak
u.-sa 133b/15

u.-sam 118b/1

u.-tı 112a/5, 158b/7, 20b/14, 20b/8,
67b/14

2. uzatmak

u.-mağay 61b/3

uzayt- uzatmak krş. YUyg. *uzayt-*
(YUyg.TS, 443a); *uzat-* (UTİL, 1159a)
u.-ıpdurlar 1b/3
u.-sa 1b/3

‘uzlet (< Ar. ‘*uzlat*) bir yana çekilip kendi
kendine tenhada yaşama
‘u. 118a/12, 138a/3

‘uzūbet (< Ar. ‘*uzūbat*) tatlılık, şirinlik, lâtiflik
‘u.+de 155a/9

uzun (< ET *uzun* < *uza-*) uzun
u. 11b/10, 12a/4, 160a/10, 17a/13,
1b/14, 52a/5, 52b/4, 69b/2, 90a/3,
9a/14

uzunluķ (< *uzun+luķ*) uzunluk
u.+ı 12a/3

Ū

ü (< Far. *u*) ve

ü. 100a/1, 100a/9, 100b/8, 102a/10,
102b/1, 103b/5, 106b/5, 109a/5,
10a/15, 10b/1, 110a/8, 110b/11,
111a/14, 111a/9, 114a/8, 114b/9,
116a/2, 116b/1, 119a/5, 121a/3,
121b/14, 122b/4, 123a/3, 123a/7,
124b/8, 125b/8, 126a/12, 126a/13,
129b/3, 129b/6, 12a/13, 130a/7,
137a/7, 139a/5, 139b/2, 13a/14,
13b/3, 13b/9, 144a/3, 144a/9, 144b/1,
145b/8, 146b/12, 147a/14, 147b/3,
147b/4, 147b/7, 148a/14, 148a/5,
149a/4, 149b/1, 149b/12, 14a/1,
151a/2, 151b/10, 151b/9, 152a/12,
152b/6, 153a/9, 153b/2, 155b/2,
158a/1, 158a/6, 159a/14, 160a/11,
162a/15, 164a/14, 165a/9, 166b/8,
167a/10, 168b/11, 168b/2, 168b/4,
168b/7, 168b/9, 16a/1, 16b/10, 16b/3,
16b/14, 170b/6, 171a/5, 171b/4,
172a/1, 172a/6, 17a/11, 17a/3, 17a/7,
18a/10, 18a/11, 18a/7, 19b/10, 19b/7,
19b/9, 1a/3, 1a/4, 1b/14, 20a/11,
20a/9, 20b/2, 20b/4, 22a/11, 22b/3,
23a/12, 24a/3, 25a/11, 25a/13, 25a/9,
25b/1, 26a/2, 26a/3, 26b/10, 26b/2,
27a/12, 27a/13, 27a/7, 28a/9, 2b/8,
31b/12, 32a/13, 32a/2, 33a/11, 33a/3,
33b/10, 33b/11, 33b/12, 33b/8, 33b/9,
34a/10, 34a/11, 34a/15, 34a/2, 34a/3,
34a/5, 35b/12, 36a/6, 36a/7, 36a/8,
36a/9, 37b/1, 37b/2, 37b/3, 38a/13,

38a/14, 38a/8, 38b/15, 39a/1, 39a/13, 39b/1, 39b/11, 39b/3, 3a/1, 3a/9, 3b/11, 40a/13, 40b/1, 40b/3, 40b/6, 41b/2, 42a/9, 42b/14, 43a/2, 43a/6, 43b/14, 43b/5, 44a/11, 44a/9, 44b/14, 44b/9, 46b/12, 46b/13, 46b/6, 46b/7, 47a/15, 47b/14, 47b/3, 48a/7, 48a/9, 48b/12, 48b/2, 49b/9, 4a/11, 4a/14, 4a/8, 51a/8, 51b/5, 54a/15, 54b/11, 54b/12, 54b/13, 54b/7, 55a/3, 55b/12, 56a/8, 56b/3, 56b/4, 56b/7, 56b/8, 57a/11, 57a/12, 57a/2, 57a/3, 57a/8, 57b/1, 57b/11, 57b/13, 58b/12, 58b/7, 58b/9, 60a/3, 61a/10, 61b/13, 64a/11, 64a/12, 66b/3, 66b/4, 67b/3, 68a/14, 69a/13, 6b/1, 70a/13, 70a/6, 71a/2, 72b/5, 73a/10, 73a/13, 73a/9, 74a/2, 76a/10, 76a/2, 76b/11, 76b/13, 76b/14, 76b/2, 76b/6, 79b/14, 7b/6, 80a/2, 81a/7, 82b/10, 82b/5, 82b/6, 83b/5, 84a/8, 85a/12, 87b/11, 88a/5, 88b/5, 89b/5, 92b/6, 93b/13, 94b/15, 96b/4, 96b/5, 97a/10, 98b/3, 99a/4, 9b/4, 9b/5, 171b/3

üç (< ET *üç*) üç, bir sayı

ü. 105a/8, 106a/14, 106a/4, 107a/1, 108b/11, 109a/10, 109a/15, 109a/3, 109b/12, 116a/15, 117a/7, 11a/8, 121a/1, 130a/14, 147b/14, 148a/7, 148b/9, 156a/7, 4a/15, 51a/13, 51b/14, 51b/3, 53a/4, 53a/5, 53a/6, 53a/9, 60b/1, 64a/15, 71b/14, 75b/15, 76a/12, 84b/10, 96b/10, 99a/8

ü.+i 26b/8

ü.+ülen 156a/10

üçek bağırsak (“içek” ŞSE, 47b) krş. YUyg. *içek* (YUyg.TS, 171b); Özb. *ıçak* (Özb.TS, 201a)

ü.+i 60a/9, 60a/12, 60a/13

üçele (< *üç+ele* < *üç+egü+le*) üçü birlikte

ü. 76b/6

ü.+si 76b/8, 77a/3, 105b/14, 73a/10

üçün (< ET *üçün*) için

ü. 103b/5, 104b/5, 105a/7, 111a/14, 111a/15, 115a/12, 115b/12, 117a/1, 117a/2, 118a/1, 119b/10, 11b/11, 11b/5, 120a/12, 120a/5, 121b/1, 121b/11, 123a/1, 126a/7, 126b/4, 129b/12, 12a/3, 131b/5, 132a/6, 135a/1, 137a/11, 137b/1, 137b/2, 138b/9, 142a/5, 142b/4, 146b/3, 152a/7, 154a/12, 158a/14, 158b/6, 159a/11, 161b/2, 163a/13, 166a/2, 167a/14, 167b/12, 168b/6, 169a/14, 169a/5, 169a/8, 170b/1, 17b/11,

17b/12, 17b/9, 18a/12, 20b/2, 21a/1, 21a/3, 21b/5, 22b/5, 23b/11, 25b/12, 27b/14, 29a/6, 32a/12, 32b/10, 37b/7, 38a/2, 39b/2, 39b/4, 42a/8, 43a/11, 46a/9, 46b/8, 47b/8, 49b/13, 50a/14, 51b/2, 52a/1, 53a/12, 54a/1, 60a/1, 62a/13, 66a/12, 67a/4, 70b/1, 73a/7, 75b/12, 75b/4, 80a/5, 81a/1, 82a/12, 83a/4, 83a/5, 85b/15, 86a/14, 86b/14, 86b/4, 88b/2, 91b/12, 93b/7, 95b/9, 96b/10, 97b/6, 99b/15, 99b/2, 99b/7

ü.+dür 167a/10, 168b/2, 31b/9, 64b/4

üçünçi (< *üçünç+i* < ET *üçünç*) üçüncü

ü. 101b/10, 106b/1, 12b/12, 38a/10, 38a/12, 46a/11, 60a/4, 61a/13, 61b/9, 76b/7, 77a/5, 98b/10

ü.+si 143a/7, 76b/14

üleş- (< ET (Uyg.) *üleş-*) üleşmek, paylaşmak

ü.-mey-sen 96a/3

ülfet (< Ar. *ulfa'*) dostluk

ü.+i 35a/2

Ülker (< ET (MK) *ülker*) Ülker, Süreyya yıldızı

Ü. 13b/6

ümîd (< Far. *umēd*) umut, emel

ü. 112a/3, 115b/9, 116b/15, 136a/6, 15b/6, 28b/1, 56b/11, 76a/15, 7a/8, 8a/6, 84b/8, 5a/6

ü.+din 84b/9

ü.+ide 16b/13, 23b/15, 6b/13, 85b/2

ü.+im 146b/13, 90b/4

ü.+imni 134a/5

ü.+in 137a/3

ü.+ini 20b/11, 48b/9

ü.+ni 85a/5, 85a/6, 86a/6

ümîd kıl- umutlanmak

ü. k.-ıp 66a/11

ümm (< Ar. *umm*) ana, anne

ümm-i veled: çocuğun annesi

ü.+im 27b/11

ümmü's-sānî: ikinci anne

ü.+ni 145b/5

ün (< ET *ün* < AT **ün*) ses, ün, şöhet

ü. 163a/9, 163a/10

ü.+ümni 96b/11
ün- (< ET *ün-* < *AT *ün-*) iki kat olmak, artmak
 ü.-di 148b/12
üns (< Ar. *uns*) alışkanlık, yakınlık
 ü. 165a/9
ürkül- (< ET *ürkül-* < *ürk-*) korkmak, panik olmak
 ü.-üp 36b/13
üslüb (< Ar. *uslūb*) tarz, yol, üslup
 ü. 10b/6
 ü.+ı 16b/15, 57b/13
 ü.+ıdın 61b/4
 ü.+ını 14a/9, 79b/13
üslüb-ı ‘ışk: aşk üslubu, aşk tarzı
 ü.-ı ‘ı.+nı 85a/12
üst üst; krş. ET (Uyg.) *üstünrek* (OTWF I, 64); MK *üstün*); (EDPT, 242a)
 ü.+ide 108a/6, 11b/15, 14a/2, 29b/6, 40b/1
 ü.+ige 124b/7
 ü.+ümdedür 52b/3
 ü.+üñdin 150b/4
üstād (< Far. *ustād*) üstad, usta, yetkin kişi
 ü. 37a/6, 81b/2, 94b/1
 ü.+ı 60b/12
üstādān-ı mā-teḫaddem: geçmiş üstadlar, hocalar
 ü.+lerdin 59b/11
üstūḥvān (< Far. *ustūḥvān*) kemik
 ü. 148b/6
 ü.+dın 112a/7
 ü.+ğa 148b/11
 ü.+ı 144a/11
 ü.+ıdur 148b/7
 ü.+lar 148b/7
 ü.+ları 24b/5
üstūḥvānlık (< Far. *ustūḥvān* + Tü.+lık) kemikli, yapılı
 ü. 52a/11, 52a/4
üstün (< ET (MK) *üstün*) üst taraf, yukarı, tepe, uç

ü. 80a/7
üz- (< ET *üz-*) kesmek, koparmak
 ü.-di 104a/6, 44a/8, 83b/13
 ü.-diler 76a/15, 83b/10
 ü.-dim 15b/6
 ü.-er 15b/8
 ü.-gil 56a/12, 5b/3
 ü.-maḫḫa 56a/13
 ü.-me 170b/12
 ü.-medi 15b/9
 ü.-megan 15b/9
 ü.-mes-men 115b/9
 ü.-meseñ 115b/9
 ü.-mey 160a/3, 8a/6
 ü.-meydür 135b/2
 ü.-sün 20b/11
 ü.-üñ 86a/6
 ü.-üp 168b/15, 28b/1, 56a/12, 56a/9, 56b/13
üze (< ET *üze*) üzerine, üstüne, üzerinde
 ü. 5a/14
 ü.+side 124b/14, 31a/4
 ü.+sige 18b/12, 164a/7
 ü.+siğa 122a/6, 23a/10, 42a/5
üzre (< *üz+re*) üzerine, üstüne, üzerinde
 ü. 31b/4, 39a/9
üzül- (< *üz-ül-*) kesilmek, koparılmak
 ü.-mes 93b/12
 ü.-mes éken 93b/7
 ü.-üp 93b/6, 93b/7
 ü.-ür 55a/15

V

vā-beste (< Far. *vā-basta*) -e bağlı, bağlanmış
 v.+dür 35a/6
vācib (< Ar. *vācib*) gerekli olan, yapılması gereken
 v. 155b/11, 166a/13, 71a/2, 94a/10
 v.+dür 36b/13
va‘de (< Ar. *va‘da*) söz verme
 v. 113b/7, 56b/12

v.+ge 111a/7, 113a/2, 119a/1, 152b/8, 170b/12, 56b/11, 56b/3, 56b/9
v.+ğa 170b/11
v.+ler 158b/1, 20b/8
v.+leriğa 170b/10
v.+lerni 170b/13
v.+sidin 170a/5
va' de kıl-: söz vermek
v. k.-dı 130b/6, 72a/15, 74b/4, 99b/2
v.-ıp 117b/3, 170b/8
v. k.-ıp erdim 152b/8
v. k.-ıpdurlar 169b/7
v.+ler k.-ğan ermiş 170a/4
v.+ler k.-ıp 67b/5
vā-ḥasretā (< Ar. *vā-ḥasra'-ā*) eyvah, yazık
v. 48b/5
vaḥṣet (< Ar. *vaḥṣa'*) vahşilik, korku, üzüntü
v. 86a/1, 90b/2
v.+i 4b/11, 108a/9
vāḳı'a (< Ar. *vāḳi'a'*) olmuş, olgu, gerçek
v. 102b/5, 103b/6, 107b/1, 107b/5, 110b/2, 110b/3, 111b/3, 113a/1, 121a/4, 123a/5, 125b/6, 127b/10, 130a/13, 134a/7, 138b/7, 157a/3, 159a/4, 160b/12, 161a/6, 167a/12, 18a/5, 21a/11, 21a/12, 22b/11, 22b/2, 33b/7, 36a/12, 48a/4, 50b/12, 61a/13, 65a/11, 65a/13, 66b/2, 66b/9, 6a/7, 6b/10, 6b/9, 71a/8, 75a/10, 75a/5, 78a/2, 79b/15, 7a/1, 81a/13, 83a/14, 85a/9, 92a/12, 96a/11
v.+da 79a/13
v.+dın 107a/14, 116a/12, 131a/15, 146a/4, 161a/6, 18b/1, 20a/5, 31b/2, 5b/13, 89a/6, 98a/15
v.+dur 112b/2, 113b/1, 153b/15, 160a/8, 16a/5, 18b/7, 86b/9
v.+ğa 127b/9
v.+lardın 12a/8
v.+ları 7a/5
v.+larnı 112b/2, 146a/6, 160b/14, 21a/15, 21a/7, 24a/1, 2b/7, 40b/13, 42b/3, 50a/9, 70a/5, 86b/10, 9a/2
v.+nı 109b/4, 113a/4, 120a/12, 122b/14, 138b/2, 148b/3, 19a/15,

27b/1, 27b/3, 27b/9, 28b/11, 30b/4, 50a/6, 50a/8, 70a/5, 75a/5, 7a/9, 80a/13, 81a/13, 86b/6, 88b/12, 97a/12
v.+nın 66a/15
v.+sı 103b/7, 125b/5, 126a/2, 13b/4, 16a/9, 26a/13, 30b/8, 47b/6, 81a/14, 81a/4, 92a/5, 94a/15, 9b/12, 9b/14, 19a/6
v.+sıda 106a/14
v.+sıge 126a/14
v.+sığa 103b/6
v.+sını 101a/7, 106b/6, 109a/3, 114a/11, 12b/12, 18a/4, 21a/15, 67a/15, 70b/5, 76a/1, 81a/11, 85b/1, 89b/13, 93b/1, 96b/6, 99a/15
vāḳı'a-yı 'acibî: garip, acayip olay
v.-yı 'a.+ge 18b/5
vāḳı'a-yı ḥāl: olan biten olaylar
v.-yı ḥ.+ni 82b/5
vāḳı'āt (< Ar. *vāḳi'āt*) baştan geçen olaylar
v.+ı 171b/15
v.+ım 81b/15
v.+ını 7a/6
vāḳıf (< Ar. *vāḳıf*) bilen, haberli olan
v. 157a/1, 31b/3, 41a/6, 41b/15, 55a/3, 73a/8, 75a/9, 88b/12
vāḳıf-ı esrār: sırlara vakıf olan
v.-ı e. 3b/3
vāḳi' (< Ar. *vāḳi'*) vuku bulmak, olmak, geçmek
v. 100a/2, 102a/2, 103b/6, 106a/10, 115a/1, 116a/6, 128b/15, 146a/10, 23b/9, 34b/2, 61a/15, 77b/11, 98b/10
v.+dur-men 48a/11
vāḳi' bol-: ortaya çıkmak, meydana gelmek
v. b.-dı 2a/2
v. b.-mağan 4a/10
v. b.-sa 5b/7
vāḳt (< Ar. *vāḳt*) an, zaman, vakit
v. 101a/8, 101b/7, 103a/7, 103b/13, 103b/5, 106a/11, 108a/6, 10b/15, 113b/6, 114b/1, 116b/12, 122a/5, 123a/11, 125a/12, 125b/12, 126b/14, 131a/9, 134a/1, 134a/3, 135b/9, 137a/8, 143a/13, 146b/14, 151b/13,

151b/3, 154a/6, 155a/7, 163b/3, 164a/10, 168a/7, 170a/12, 170a/13, 170b/15, 171a/9, 19b/13, 1a/8, 20a/9, 35a/6, 49a/15, 4a/10, 54b/4, 5b/6, 61a/1, 61a/15, 61a/2, 61b/11, 61b/8, 61b/9, 62b/2, 63b/3, 65a/10, 66b/8, 68a/5, 7a/1, 80a/14, 80a/2, 89b/7, 89b/9, 8b/7, 90a/1, 91a/10, 91b/8, 92b/1, 93a/6, 95b/12, 96a/8, 84a/10, 110a/10, 114a/14

v.+da 100b/3, 102b/5, 103b/7, 104a/1, 118b/7, 124a/1, 126a/15, 12a/15, 132a/4, 133a/13, 134b/9, 136b/11, 137a/10, 141b/1, 146a/14, 157a/4, 161b/6, 162b/1, 1a/10, 20a/6, 2b/11, 30b/9, 36a/12, 37b/5, 38b/1, 39a/12, 40a/15, 41b/12, 45a/3, 47b/4, 50b/13, 51a/3, 61a/4, 65a/13, 69a/12, 69a/14, 70a/3, 70b/13, 71a/10, 75b/6, 84b/5, 8a/10, 93b/11, 94b/1, 95a/5, 95b/10, 96a/7, 96b/7, 98b/12

v.+dağı 135a/9

v.+de 39b/1

v.+dın 103b/13, 116b/15, 123a/3, 130a/6, 165a/11, 20a/10, 62b/12

v.+din 96b/8

v.+dur 106b/4, 118a/11, 119a/11, 151b/3, 166b/12, 170b/15, 54a/15

v.+dür 93b/14

v.+ğaça 124a/10, 136a/10

v.+ıda 106b/12, 122a/14, 138b/3, 2a/2

v.+i 115b/14, 138a/6, 166b/10, 21a/9, 126a/12

v.+ide 153b/14, 155b/9, 38a/11, 75b/11

v.+idür 75a/10

v.+ige 136b/15, 50a/2

v.+im 136b/7

v.+im edi 56b/3

v.+imizdin 129b/12

v.+lardin 119b/6, 129a/10, 158b/8, 15b/1, 1a/10, 2b/10, 37b/5, 38b/1, 39a/12

v.+lardur 170b/15

v. mü 22a/14

v.+nı 103b/13, 103b/3, 113a/3, 128b/15, 152a/10, 166b/12, 35a/1, 7a/13, 80b/9, 81a/14, 82a/13, 91b/2, 97a/8

v.+ni 103b/2, 108a/14, 14a/4

vakt-1 dermândelik: çaresizlik zamanı

v.-1 d.+de 13a/7

vakt-1 gül: gül zamanı

v.-1 g. 111a/14

vakt-1 hâzân: sonbahar vakti

v.-1 h. 13a/3

vakt-1 hoş: hoş, güzel vakit

v.-1 h. 1a/9, 2b/11

vakt-1 hurremî: sevinçli, neşeli zaman

v.-1 h. 1a/3

vakt-1 kıyâmet: kıyamet vakti

v.-1 k. 8b/5

vakt-1 me' âdî: son vakit

v.-1 m.+din 21a/10

vakt-1 nağme: nağme, eğlenme vakti

v.-1 n. 58a/3

vakt-1 namâz: namaz vakti

v.-1 n. 6a/2

vakt-1 nişîn: oturma zamanı

v.-1 n.+de 61a/5

vakt-1 seher: seher vakti

v.-1 s. 136b/9

vakt-1 semâ': sema etme, dans etme vakti

v.-1 s. 59a/3

vakt-1 şubh: sabah vakti

v.-1 ş. 18a/14

vakt-1 şük: şükür vakti

v.-1 ş.+dür 42b/10

vakt-1 zürî: zorluk vakti

v.-1 z. 168a/5

vaktâ ki (< Ar. *vaktâ* + Far. *ki*) ne zaman ki, o zaman geldiğinde

v. 109a/3, 15b/12, 69a/15, 83b/4, 97b/5, 60b/15, 157b/4

vaktî (< Ar. *vakt* + Far. *î*) bir zaman, zaman

v. 133b/14, 168b/15, 169a/11, 1a/5, 59a/7, 63a/4, 72b/3, 84b/3, 95b/7, 11b/1

v.+dür 66b/8, 43a/8

vaktlîğ (< Ar. *vakt* + Tü.+*lîğ*) vakitli, zaman

alan krş. **vaḳtlik**
v. 91a/3

vaḳtlik (< Ar. *vaḳt* + Tü.+*lik*) vakitli, zaman alan krş. **vaḳtlıḡ**
v. 96b/1

vālā (< Far. *vālā*) yüksek, yüce
v. 3b/14

vālide (< Ar. *vālide*) anne
v. 20b/13, 20b/6, 67b/11
v.+si 105b/5

Vāmıḡ özel ad
V. 4a/1, 85a/12

Vāmıḡ-ı ‘Azrā-yı şafā: safā
Azrā’sının Vāmıḡ’ı
V.-ı ‘A-yı ş. 54b/2

vā-nedāmetā (< Ar. *vā-nadāma*-ā) eyvah, pişman oldum
v. 48b/5

vārid (< Ar. *vārid*) gelen, olması beklenen
v.+ini 34a/6

vāriş (< Ar. *vāriş*) mirasçı, kendisine miras düşen
v.+ler 143a/14

varṭa (< Ar. *varṭa*) tehlike, içinden çıkılması güç iş
v. 103a/14
v.+sıge 43a/3
v.+sıḡa 42b/9

varṭa-yı helāket: helak olma, yok olma tehlikesi
v.-yı h.+din 36a/6, 75a/8, 99a/3

vāşıl (< Ar. *vāşıl*) ulaşan, erişen, vasıl olan
v. 106b/1, 111b/9, 132a/11, 163b/14, 32b/5, 54a/5, 61a/9, 66b/8, 69a/11, 89b/10, 91b/8

vāsiṭ (< Ar. *vāsiṭ*) ortada bulunan, ikisi ortası, aracı
v. 106b/1

vāsiṭ-ı ‘aḡl: akla ulaştırıcı
v.-ı ‘a. 101a/2

vāsiṭ-ı hoş-ḡālḡ: iyi hale aracı olan
v.-ı ḡ. 101b/5

vāsiṭa (< Ar. *vāsiṭa*) aracı, arada bulunan
v.+sıdın 168b/7

vāsiṭa bol-: aracı olmak
v. b.-ḡan 8a/3

vāsiṭa-i ‘aḡl-ı şehriyārī: padişahın aklına aracılık yapan
v.-i ‘a-ı ş. 87b/5

vaşiyyet (< Ar. *vaşiyya*) bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediḡi şey
v.+im 138b/5, 73b/12, 96a/5
v.+imge 17a/1
v.+imni 73b/13, 8a/6
v.+iḡ 139a/14
v.+ler 147b/9
v.+leri 43a/5
v.+lerige 139a/13
v.+lerni 12b/10
v.+ni 79b/2
v. kıldı 117a/8, 168a/8

vaşl (< Ar. *vaşl*) ulaşma, kavuşma, birleştirme
v.+ıḡa 33a/13
v.+ını 46a/6

vaşl-ı dil: gönle ulaşma, kavuşma
v.-ı d. 46a/7

vaşl-ı dost: dostla kavuşma
v. 8b/14

vaşl-ı yār: sevgiliye kavuşma
v. 8b/13

vaṭan (< Ar. *vaṭan*) vatan, yurt
v. 109b/6, 169b/14, 64a/15, 96a/11
v.+ımda 24a/4

vā-veylā (< Ar. *vā-vaylā*) ne yazık ki, vah, bağırıp çağırma
v. 113b/1, 150b/6

vaz’ (< Ar. *vaz’*) ortaya koyma, düzenleme, yerine getirme
vaz’-ı müreşşah: sözü terbiye etmek, açık ve anlaşılır hale getirmek
v.-ı m.+ḡa 1b/6

vaz’-ı şerif: şerefli emrin yerine getirilmesi

v.-ı ş.+ni 12b/5

va'z (< Ar. *va'z*) bir kimseye, kendisini iyiliğe sevk edecek surette söz söyleme

v. 147a/11

v.+dın 147a/14

vāzi' (< Ar. *vādi'*) temelini kuran, hazırlayan, kurucu

v.+dur 160b/3

vazife (< Ar. *vazīfa'*) maaş

v. 71b/13

vazife kıl-: 1. maaş bağlamak

v. k.-dım 153a/3

2. bir kimsenin yapmak zorunda olduğu iş, görev

v. k.-ıpdurlar 99a/9

ve (< Ar. *va*) ve

v. 100a/11, 100a/12, 100a/2, 100a/7, 100a/8, 100a/9, 100b/10, 100b/6, 101a/13, 101a/14, 101a/3, 101a/4, 101a/8, 101a/9, 101b/1, 101b/11, 101b/14, 101b/15, 101b/2, 101b/3, 101b/5, 101b/7, 101b/8, 101b/9, 102a/1, 102a/10, 102a/15, 102a/3, 102a/4, 102a/8, 102a/9, 102b/11, 102b/13, 102b/4, 103a/6, 103a/7, 103a/8, 103b/10, 103b/11, 103b/12, 103b/14, 103b/3, 103b/8, 103b/9, 104a/15, 104b/11, 104b/12, 104b/14, 105a/4, 105a/5, 105b/10, 106a/10, 106a/6, 106b/10, 106b/11, 106b/4, 106b/7, 106b/9, 107a/15, 107b/4, 108a/10, 108a/4, 108a/7, 108b/11, 109a/10, 109a/12, 109a/14, 109a/15, 109a/6, 109a/7, 109b/3, 109b/8, 10a/1, 10a/14, 10a/3, 10a/4, 10a/6, 10b/10, 10b/12, 10b/7, 110a/1, 110a/11, 110a/3, 110a/6, 110b/10, 110b/15, 110b/8, 111a/10, 111a/11, 111a/13, 111a/3, 111a/4, 111a/5, 111a/7, 111b/14, 111b/8, 112a/1, 112a/13, 112a/14, 112a/2, 112a/4, 112a/5, 112a/6, 112a/9, 112b/12, 112b/3, 112b/5, 113a/5, 113b/1, 113b/12, 113b/15, 113b/8, 113b/9, 114a/15, 114a/2, 114a/4, 114b/10, 114b/15, 114b/5, 114b/7, 114b/8, 115b/6, 115b/7, 115b/9, 116a/10, 116a/11, 116a/5, 116b/9, 117a/11, 117a/12, 117a/13, 117a/14, 117a/15, 117b/7, 117b/9, 118a/12, 118a/13, 118a/15, 118a/2, 118a/8, 118a/9, 118b/11, 118b/14, 118b/2, 118b/4, 119a/13, 119a/14, 119a/6, 119a/7, 119b/1, 119b/10, 119b/12, 119b/15,

119b/2, 119b/4, 119b/6, 119b/7, 119b/8, 119b/9, 11a/11, 11a/14, 11a/4, 11b/11, 11b/2, 11b/5, 11b/7, 120a/11, 120a/3, 120a/4, 120a/8, 120b/11, 120b/2, 121a/1, 121a/11, 121a/9, 121b/12, 121b/4, 121b/7, 121b/9, 122a/12, 122a/13, 122a/2, 122b/1, 122b/10, 122b/11, 122b/12, 122b/2, 122b/4, 122b/8, 122b/9, 123a/11, 123a/9, 123b/15, 123b/3, 123b/4, 123b/6, 123b/7, 123b/9, 124a/10, 124a/13, 124a/2, 124a/3, 124a/4, 124a/5, 124a/9, 124b/13, 124b/15, 125a/14, 125a/15, 125a/6, 125a/8, 125b/1, 125b/4, 125b/6, 126a/1, 126a/10, 126a/11, 126a/12, 126a/14, 126a/3, 126a/5, 126a/6, 126a/8, 126b/1, 126b/3, 126b/4, 126b/5, 126b/6, 126b/7, 126b/9, 127a/1, 127a/10, 127a/4, 127b/5, 127b/6, 127b/7, 127b/8, 128a/10, 128a/11, 128a/12, 128a/13, 128a/2, 128a/9, 128b/1, 128b/14, 128b/5, 129a/11, 129a/13, 129a/5, 129a/6, 129a/7, 129a/8, 129a/9, 129b/2, 129b/4, 129b/5, 129b/7, 12a/13, 12a/14, 12a/15, 12a/5, 12a/7, 12b/1, 12b/2, 12b/4, 12b/5, 130a/3, 130a/5, 130a/7, 130b/2, 130b/4, 130b/6, 130b/8, 131a/11, 131a/13, 131b/14, 132a/15, 132a/3, 132b/10, 132b/4, 132b/5, 132b/7, 133a/10, 133a/11, 133a/2, 133a/4, 133a/6, 133a/7, 133a/8, 133a/9, 133b/11, 133b/3, 133b/4, 133b/7, 133b/8, 134a/1, 134a/12, 134a/6, 134a/7, 134b/5, 134b/7, 134b/8, 135a/2, 135a/7, 135b/1, 135b/13, 135b/2, 135b/6, 136a/1, 136a/11, 136a/13, 136a/2, 136a/3, 136a/9, 136b/10, 136b/13, 136b/14, 136b/2, 136b/5, 136b/9, 137a/10, 137a/11, 137a/3, 137a/7, 137b/1, 137b/11, 137b/12, 137b/13, 138a/1, 138a/11, 138a/2, 138a/3, 138a/6, 138b/15, 138b/4, 138b/6, 139a/10, 139a/15, 139a/2, 139a/7, 139a/8, 139b/10, 139b/13, 139b/8, 13a/11, 13a/12, 13a/14, 13a/2, 13a/3, 13a/4, 13a/5, 13a/6, 13a/9, 13b/10, 13b/11, 13b/12, 13b/15, 13b/7, 140a/12, 140a/4, 140a/7, 140a/8, 141a/1, 141a/10, 141a/13, 141a/14, 141a/3, 141a/6, 141b/10, 141b/6, 141b/7, 141b/9, 142a/10, 142b/1, 142b/2, 142b/3, 142b/6, 143a/6, 143a/8, 143b/12, 143b/13, 143b/2, 143b/6, 144a/10, 144a/11, 144a/12, 144a/2, 144a/3, 144a/8, 144b/1, 144b/8, 145a/1, 145a/12, 145a/8, 145b/10, 145b/13, 145b/14, 145b/4,

145b/5, 145b/6, 145b/7, 146a/4,
 146a/6, 146a/7, 146a/9, 146b/13,
 146b/9, 147a/11, 147a/5, 147a/7,
 147b/7, 148a/13, 148a/15, 148a/2,
 148a/4, 148b/1, 149a/12, 149a/14,
 149a/4, 149a/7, 149b/1, 149b/10,
 149b/13, 149b/14, 149b/2, 14a/1,
 14a/10, 14a/11, 14a/13, 14a/2, 14a/3,
 14a/4, 14a/5, 14a/9, 14b/1, 14b/10,
 14b/13, 14b/3, 14b/9, 150a/10,
 150a/4, 150a/6, 151a/11, 151b/10,
 151b/11, 152a/1, 152a/12, 152a/6,
 152a/7, 152a/8, 152b/4, 152b/7,
 153a/2, 153a/4, 153a/6, 153b/11,
 153b/12, 153b/3, 153b/4, 154a/1,
 154a/14, 154a/4, 154a/5, 154a/6,
 154b/1, 154b/10, 154b/15, 154b/5,
 154b/7, 154b/8, 154b/9, 155a/12,
 155a/13, 155a/14, 155a/15, 155a/5,
 155a/6, 155a/7, 155b/1, 155b/11,
 155b/12, 155b/13, 155b/14, 155b/9,
 156a/11, 156a/12, 156a/13, 156a/14,
 156a/15, 156a/9, 156b/10, 156b/12,
 156b/13, 156b/15, 156b/4, 156b/5,
 157a/1, 157a/13, 157a/15, 157a/6,
 157a/7, 157a/8, 157a/9, 157b/10,
 157b/11, 157b/4, 157b/5, 157b/6,
 157b/7, 157b/8, 158a/1, 158a/10,
 158a/11, 158a/12, 158a/4, 158a/5,
 158a/6, 158a/7, 158a/8, 158a/9,
 158b/1, 158b/11, 158b/15, 158b/3,
 158b/4, 158b/7, 158b/9, 159a/1,
 159a/12, 159a/14, 159a/2, 159a/4,
 159a/6, 159a/8, 159a/9, 159b/1,
 159b/10, 159b/11, 159b/12, 159b/13,
 159b/14, 159b/15, 159b/4, 159b/8,
 15a/1, 15a/11, 15a/2, 15a/7, 15b/1,
 15b/2, 15b/3, 15b/7, 160a/1, 160a/11,
 160a/15, 160a/3, 160a/4, 160a/9,
 160b/11, 160b/12, 160b/14, 160b/15,
 160b/2, 160b/3, 160b/6, 160b/8,
 160b/9, 161a/10, 161a/13, 161a/7,
 161b/1, 161b/11, 161b/3, 161b/8,
 161b/9, 162a/1, 162a/14,
 162a/2, 162a/3, 162a/4, 162a/5,
 162a/8, 162a/9, 162b/14, 162b/5,
 162b/7, 163a/10, 163a/12, 163a/13,
 163a/14, 163a/7, 163a/8, 163a/9,
 163b/1, 163b/11, 163b/14, 163b/15,
 163b/2, 163b/3, 163b/5, 163b/6,
 163b/7, 163b/8, 163b/9, 164a/1,
 164a/10, 164a/11, 164a/12, 164a/13,
 164a/14, 164a/2, 164a/7, 164a/9,
 164b/11, 164b/13, 164b/14, 164b/2,
 164b/4, 164b/9, 165a/11, 165a/4,
 165a/6, 165b/1, 165b/10, 165b/11,
 165b/13, 165b/14, 165b/15, 165b/3,
 165b/4, 165b/5, 165b/6, 165b/9,
 166a/11, 166a/13, 166a/2, 166a/5,
 166a/7, 166a/8, 166b/4, 166b/8,

167a/13, 167a/14, 167a/15, 167a/3,
 167a/5, 167a/8, 167b/1, 167b/10,
 167b/11, 167b/13, 167b/4, 167b/5,
 168a/10, 168a/14, 168a/15, 168a/2,
 168a/3, 168a/4, 168a/8, 168b/1,
 168b/10, 168b/11, 168b/12, 168b/4,
 168b/5, 168b/7, 168b/8, 168b/9,
 169a/15, 169a/2, 169a/4, 169a/6,
 169a/8, 169a/9, 169b/12, 169b/4,
 169b/7, 169b/8, 16a/10, 16a/13,
 16a/15, 16b/1, 16b/14, 16b/15, 16b/5,
 16b/6, 16b/7, 170a/1, 170a/11,
 170a/12, 170a/15, 170a/2, 170a/3,
 170a/5, 170a/7, 170a/9, 170b/1,
 170b/15, 170b/4, 170b/6, 170b/7,
 170b/9, 171a/1, 171a/15, 171a/2,
 171a/3, 171a/4, 171a/5, 171a/7,
 171a/9, 171b/1, 171b/10, 171b/14,
 171b/2, 171b/3, 171b/4, 171b/7,
 171b/8, 172a/2, 172a/6, 17a/10,
 17a/12, 17a/2, 17a/9, 17b/1, 17b/15,
 17b/8, 17b/9, 18a/12, 18a/6, 18a/7,
 18b/12, 18b/13, 18b/14, 18b/3, 18b/4,
 18b/6, 19a/13, 19a/15, 19b/1, 19b/15,
 19b/2, 19b/5, 19b/6, 19b/8, 1a/10,
 1a/2, 1a/3, 1a/4, 1a/5, 1a/6, 1b/1,
 1b/12, 1b/2, 1b/4, 1b/5, 1b/6, 1b/7,
 1b/8, 1b/9, 20a/1, 20a/13, 20a/6,
 20a/8, 20b/11, 20b/12, 20b/2, 20b/3,
 20b/5, 21a/5, 21b/12, 21b/14, 22a/10,
 22a/11, 22a/12, 22a/6, 22a/7, 22a/8,
 22b/10, 22b/14, 22b/4, 22b/9, 23a/10,
 23a/12, 23a/13, 23a/14, 23a/15, 23a/2,
 23a/3, 23a/5, 23b/1, 23b/15, 23b/5,
 24a/1, 24a/12, 24a/4, 24a/5, 24a/6,
 24a/7, 24b/12, 24b/13, 24b/14, 24b/9,
 25a/1, 25a/10, 25a/11, 25a/6, 25a/7,
 25a/8, 25b/10, 25b/11, 25b/13, 25b/5,
 25b/7, 25b/8, 26a/13, 26a/4, 26a/6,
 26a/7, 26a/8, 26a/9, 26b/1, 26b/10,
 26b/13, 27a/3, 27a/4, 27a/5, 27a/6,
 27b/14, 27b/15, 27b/7, 27b/8, 28a/11,
 28a/12, 28a/5, 28a/7, 28a/9, 28b/1,
 28b/11, 28b/12, 28b/2, 28b/4, 28b/5,
 28b/7, 28b/8, 28b/9, 29a/1, 29a/10,
 29a/11, 29a/13, 29a/14, 29a/15, 29a/3,
 29a/5, 29a/9, 29b/14, 29b/15, 29b/2,
 2a/10, 2a/11, 2a/13, 2a/3, 2a/6, 2a/9,
 2b/1, 2b/10, 2b/12, 2b/14, 2b/15, 2b/2,
 2b/3, 2b/4, 2b/5, 2b/7, 2b/8, 30a/10,
 30a/14, 30a/2, 30b/12, 30b/13,
 30b/15, 30b/2, 30b/6, 31a/11, 31a/12,
 31a/13, 31a/3, 31a/4, 31a/8, 31b/10,
 31b/11, 31b/13, 31b/14, 31b/3, 31b/4,
 31b/5, 31b/7, 31b/8, 31b/9, 32a/1,
 32a/11, 32a/12, 32a/14, 32a/15, 32a/7,
 32a/9, 32b/1, 32b/10, 32b/11, 32b/14,
 32b/15, 32b/2, 32b/3, 32b/4, 32b/7,
 32b/8, 32b/9, 33a/13, 33a/14, 33a/4,
 33a/5, 33a/7, 33a/9, 33b/11, 33b/13,

33b/2, 33b/3, 33b/7, 33b/8, 34a/1,
34a/12, 34a/13, 34a/14, 34a/3, 34a/4,
34a/5, 34a/6, 34a/7, 34a/8, 34a/9,
34b/1, 34b/11, 34b/15, 34b/2, 34b/5,
34b/6, 34b/7, 35a/11, 35a/13, 35a/14,
35a/15, 35a/2, 35a/4, 35a/5, 35a/7,
35b/1, 35b/11, 35b/13, 35b/14,
35b/15, 35b/2, 35b/3, 35b/4, 35b/5,
35b/8, 36a/1, 36a/10, 36a/14, 36a/15,
36a/2, 36a/3, 36a/4, 36a/6, 36a/8,
36b/1, 36b/15, 36b/6, 37a/10, 37a/13,
37a/2, 37a/3, 37a/7, 37a/9, 37b/1,
37b/11, 37b/12, 37b/13, 37b/15,
37b/2, 37b/3, 37b/6, 37b/8, 37b/9,
38a/11, 38a/14, 38a/2, 38a/3, 38a/4,
38a/6, 38b/12, 38b/13, 38b/2, 38b/3,
38b/4, 38b/6, 38b/8, 38b/9, 39a/13,
39a/14, 39a/3, 39a/4, 39a/6, 39a/7,
39a/8, 39a/9, 39b/1, 39b/10, 39b/11,
39b/12, 39b/13, 39b/14, 39b/15,
39b/2, 39b/8, 39b/9, 3a/1, 3a/10,
3a/11, 3a/12, 3a/2, 3a/3, 3a/4, 3a/5,
3a/6, 3a/7, 3a/8, 3b/13, 3b/14, 3b/7,
40a/10, 40a/11, 40a/15, 40a/3, 40b/10,
40b/13, 40b/14, 40b/2, 40b/4, 40b/5,
40b/6, 40b/7, 41a/10, 41a/11, 41a/12,
41a/13, 41a/14, 41a/15, 41a/6, 41a/7,
41a/8, 41b/14, 41b/15, 41b/2, 41b/5,
41b/7, 41b/8, 41b/9, 42a/1, 42a/10,
42a/11, 42a/14, 42a/2, 42a/5, 42a/6,
42a/8, 42a/9, 42b/1, 42b/11, 42b/13,
42b/2, 42b/5, 42b/7, 43a/15, 43a/2,
43a/6, 43a/7, 43b/1, 43b/11, 43b/12,
43b/13, 43b/14, 43b/15, 43b/2, 43b/3,
43b/4, 43b/5, 43b/9, 44a/10, 44a/11,
44a/12, 44a/15, 44a/3, 44a/4, 44a/5,
44a/7, 44b/10, 44b/11, 44b/13,
44b/14, 44b/2, 44b/4, 44b/7, 44b/8,
45a/1, 45a/11, 45a/14, 45a/2,
45a/3, 45a/4, 45b/1, 45b/13, 45b/2,
45b/3, 45b/5, 45b/6, 46a/1, 46a/10,
46a/12, 46a/4, 46b/10, 46b/11, 46b/4,
46b/5, 46b/6, 46b/7, 46b/8, 46b/9,
47a/1, 47a/12, 47a/13, 47a/2, 47a/3,
47a/4, 47a/5, 47a/6, 47b/1, 47b/10,
47b/12, 47b/15, 47b/2, 47b/3, 47b/4,
47b/5, 47b/6, 48a/1, 48a/14, 48a/4,
48b/14, 48b/2, 48b/3, 48b/4, 48b/6,
48b/7, 49a/11, 49a/3, 49a/4, 49b/10,
49b/2, 49b/3, 49b/4, 49b/8, 4a/1,
4a/14, 4a/3, 4b/2, 4b/3, 4b/4, 50a/12,
50a/15, 50a/3, 50a/5, 50a/9, 50b/11,
50b/15, 50b/4, 50b/5, 50b/7, 50b/8,
50b/9, 51a/10, 51a/11, 51a/5, 51a/9,
51b/1, 51b/10, 51b/13, 51b/2, 51b/4,
51b/5, 51b/6, 51b/7, 51b/8, 51b/9,
52a/1, 52a/12, 52a/13, 52a/2, 52a/6,
52a/7, 52b/1, 52b/10, 52b/14, 52b/15,
52b/4, 52b/8, 52b/9, 53a/10, 53a/12,
53a/13, 53a/14, 53a/15, 53a/7, 53a/8,

53b/15, 53b/4, 53b/5, 54a/11, 54a/12,
54a/13, 54a/3, 54a/5, 54a/8, 54b/1,
54b/10, 54b/11, 54b/12, 54b/14,
54b/2, 54b/3, 54b/5, 54b/9, 55a/12,
55a/3, 55a/8, 55a/9, 55b/12, 55b/7,
55b/8, 56a/1, 56a/10, 56a/11, 56a/13,
56a/2, 56a/3, 56a/4, 56b/11, 56b/14,
56b/3, 56b/7, 56b/8, 56b/9, 57a/12,
57a/3, 57b/1, 57b/10, 57b/11, 57b/13,
57b/14, 57b/15, 57b/4, 57b/5, 57b/7,
58a/11, 58a/12, 58a/13, 58a/14, 58a/2,
58a/3, 58a/4, 58a/5, 58a/6, 58a/8,
58b/1, 58b/11, 58b/4, 58b/5, 58b/6,
58b/7, 58b/8, 58b/9, 59a/1, 59a/12,
59a/15, 59a/5, 59a/7, 59a/9, 59b/10,
59b/12, 59b/14, 59b/3, 59b/4, 59b/5,
59b/6, 59b/8, 59b/9, 5a/1, 5a/12,
5a/15, 5a/3, 5a/4, 5a/5, 5a/6, 5a/7,
5a/8, 5b/8, 5b/9, 60a/14, 60a/3, 60a/4,
60a/6, 60b/10, 60b/12, 60b/13,
60b/14, 60b/15, 60b/4, 60b/5, 60b/6,
60b/8, 61a/1, 61a/12, 61a/2, 61a/9,
61b/11, 61b/14, 61b/2, 62a/10,
62a/11, 62a/14, 62a/3, 62a/5, 62a/6,
62b/1, 62b/11, 62b/13, 62b/2, 62b/6,
62b/9, 63a/5, 63a/8, 63b/11, 63b/3,
63b/6, 63b/9, 64a/10, 64a/6, 64b/10,
64b/6, 64b/9, 65a/14, 65a/4, 65a/5,
65a/9, 65b/11, 65b/12, 65b/14, 65b/2,
65b/9, 66a/12, 66a/13, 66a/15, 66a/5,
66b/1, 66b/14, 66b/15, 66b/3, 66b/4,
66b/8, 67a/1, 67a/13, 67a/14, 67a/3,
67a/4, 67a/7, 67b/1, 67b/10, 67b/11,
67b/12, 67b/13, 67b/14, 67b/3, 67b/6,
68a/2, 68a/3, 68a/5, 68a/8, 68b/1,
68b/14, 68b/8, 69a/11, 69a/12, 69a/5,
69a/6, 69a/8, 69a/9, 69b/11, 69b/12,
69b/2, 69b/9, 6a/1, 6a/10, 6a/12,
6a/15, 6a/5, 6a/6, 6a/7, 6a/8, 6a/9,
6b/14, 6b/15, 6b/5, 6b/6, 6b/8, 70a/11,
70a/13, 70a/6, 70a/7, 70b/15, 70b/6,
70b/9, 71a/11, 71a/12, 71a/2, 71a/4,
71a/5, 71b/11, 72a/13,
72a/15, 72a/8, 73a/10, 73a/11, 73a/12,
73a/13, 73a/2, 73a/3, 73a/4, 73a/5,
73a/8, 73b/12, 73b/13, 73b/3, 73b/5,
73b/7, 73b/8, 73b/9, 74a/15, 74a/8,
74a/9, 74b/11, 75a/10, 75b/10,
75b/13, 75b/14, 75b/2, 75b/9, 76a/13,
76a/14, 76a/4, 76a/6, 76b/10, 76b/11,
77a/1, 77a/10, 77a/15, 77a/2, 77a/8,
77b/11, 77b/12, 77b/13, 77b/14,
77b/15, 77b/2, 77b/8, 77b/9, 78a/13,
78a/14, 78a/15, 78a/5, 78a/8, 78a/9,
78b/10, 78b/11, 78b/13, 78b/3, 78b/5,
78b/8, 79a/1, 79a/13, 79a/3, 79a/6,
79a/7, 79b/12, 79b/13, 79b/15, 79b/5,
79b/6, 79b/8, 7a/1, 7a/12, 7a/15, 7a/2,
7a/9, 7b/10, 7b/14, 7b/15, 7b/2, 7b/7,
80a/1, 80a/14, 80a/3, 80a/6, 80a/7,

	80a/8, 80a/9, 80b/1, 80b/7, 81a/2, 81a/4, 81a/7, 81b/1, 81b/15, 81b/2, 81b/4, 81b/8, 81b/9, 82a/11, 82a/12, 82a/3, 82a/4, 82a/6, 82b/1, 82b/12, 82b/15, 82b/3, 82b/4, 83a/10, 83b/11, 83b/13, 83b/2, 84a/1, 84a/10, 84a/2, 84a/9, 84b/11, 84b/12, 84b/14, 84b/15, 85a/1, 85a/13, 85a/4, 85a/6, 85b/14, 85b/15, 85b/8, 86a/1, 86a/12, 86a/13, 86a/4, 86a/5, 86a/6, 86b/11, 86b/14, 86b/4, 86b/9, 87a/10, 87a/11, 87a/12, 87a/13, 87a/14, 87a/15, 87a/6, 87a/8, 87b/12, 87b/14, 87b/5, 87b/6, 87b/7, 87b/8, 88a/11, 88a/6, 88b/7, 89a/12, 89a/2, 89a/4, 89a/8, 89b/10, 89b/11, 89b/14, 89b/15, 89b/2, 89b/3, 89b/4, 8a/1, 8a/10, 8a/15, 8a/3, 8a/9, 8b/1, 8b/12, 90a/2, 90a/3, 90b/1, 90b/2, 90b/8, 91b/15, 91b/2, 92a/1, 92a/10, 92a/14, 92a/7, 92a/8, 92a/9, 92b/1, 93a/4, 93a/7, 93a/8, 93b/15, 93b/3, 94a/1, 94a/12, 94b/2, 94b/3, 94b/6, 95a/1, 95a/12, 95a/2, 95a/6, 95b/13, 95b/3, 95b/5, 95b/7, 95b/8, 96a/11, 96a/14, 96a/2, 96a/3, 96a/4, 96a/7, 96a/8, 96b/4, 97a/12, 97a/14, 97a/3, 97b/3, 98b/15, 98b/3, 98b/6, 98b/7, 99a/12, 99a/2, 99a/3, 99a/4, 99a/7, 9a/10, 9a/11, 9a/12, 9a/13, 9a/14, 9a/2, 9a/8, 9a/9, 9b/1, 9b/10, 9b/3, 9b/4, 9b/7	
vebāl	(< Ar. <i>vabāl</i>) şiddet, azap, günah v. 45a/5 v.+ığa 52a/2 v.+imizden 41a/11	
vech	(< Ar. <i>vach</i>) sebep, vesile, münasebet v. 122a/10, 41a/5, 51b/4, 52b/5, 74b/1 v.+din 13a/11, 155b/10, 155b/5, 156a/1, 158a/8, 159a/8, 159a/9, 167a/7, 42b/3, 97a/6 v.+dindür 45a/15 v.+i 168a/4, 22b/8, 39b/11 v.+im 106b/13 vech-i ma'ās: geçim şekli, geçim vasıtası v.-i m. 149b/14 vech-i tahammül: tahammül sebebi, dayanmayı sağlayan şey v.-i t. 45a/1	
vedā'	(< Ar. <i>vadā'</i>) ayrılma, ayrılış vedā' kııl-: veda etmek, ayrılmak v. kı.-dı 103b/11, 142b/12, 158a/2	
	v. kı.-ıp 32b/2, 76a/4 v. kı.-ur 75b/6	
vefā	(< Ar. <i>vafā'</i>) sözünü yerine getirme, dostluğu devam ettirme v. 130a/12, 137a/2, 153a/12, 170b/11, 44b/2, 44b/3, 45b/10, 45b/9, 95b/12 v.+nı 137a/3, 153a/11, 153a/9, 23a/11 v.+sı 43b/14, 76a/5 v.+sıda 22a/13 vefā kııl-: sözünde durmak, bağlılık göstermek v. kı.-ay 113a/2, 152b/8 v. kı.-ğıl 119a/1 v. kı.-ıp 78a/6 v. kı.-mağ 170b/11, 170b/12 v. kı.-mas 5a/14 v. kı.-masam 56b/9 v. kı.-may 66a/6 v. kı.-ur 56b/3, 66a/6 v. kı.-ur-men 111a/7 vefā-yı bî-hılâf: aksi yapılmayan vefa v.-yı b. 111a/7 vefā-dārlik (< Ar. <i>vafā'</i> + Far. <i>dār</i> + Tü.+ <i>lık</i>) vefalılık v. 153a/10, 44b/5 vefā-dārak (< Ar. <i>vafā'</i> + Far. <i>dār</i> + Tü.+ <i>rak</i>) daha vefalı v. 45b/5 vefālık (< Ar. <i>vafā'</i> + Tü.+ <i>lık</i>) vefalı v. 45b/10 vegā-bāzlık (< Ar. <i>vağā</i> + Far. <i>bāz</i> + Tü.+ <i>lık</i>) savaşıklık krş. vegā-bāzlık v. 85a/3 v.+ıdın 87b/12 vegā-bāzlık (< Ar. <i>vağā</i> + Far. <i>bāz</i> + Tü.+ <i>lık</i>) savaşıklık krş. vegā-bāzlık v.+nı 88b/3 vehm (< Ar. <i>vahm</i>) yersiz korku, şüphe, kuruntu v. 150b/4, 72a/14 v.+ge 99b/10, 33b/2 v.+i 26b/4 v.+ide 90b/15 v.+idin 46a/4, 55b/5 vehm kııl-: şüphelenmek, yersiz korkuya kapılmak v. kı.-ıp 48b/4 vehm-i cān: can korkusu v.-i c. 34b/5 vehmī (< Ar. <i>vahm</i> + Far. <i>ī</i>) yersiz bir korku, bir şüphe v. 134b/1	

veh veh (< Far. *vah vah*) vah vah, eyvah eyvah, yazık

v. 114a/7

vekîl (< Ar. *vakîl*) birinin işini görmesi için yerine bıraktığı veya yetki verdiği kimse

v. 114b/10

velāyet (< Ar. *valāyaʿt*, *vilāyaʿt*) velilik, ermişlik

v. 12b/8

velî (< Ar. *valē*) velî, sahip, ermiş

v. 117b/11, 1b/14, 28b/11, 64b/4, 75a/6, 81b/14, 84b/6, 8a/15, 90a/4, 9a/11, 9b/13

ve-likin (< Ar. *va*, Far. *lêkin*) lakin, fakat, ama

v. 103b/14, 10a/4, 111b/9, 115b/7, 116b/1, 117b/15, 133a/6, 156a/14, 160b/5, 169a/3, 16a/11, 52a/11, 52a/14, 52b/13, 52b/2, 52b/5, 5a/4, 64a/13, 76a/9, 92a/3, 99b/4

velî-niʿmet (< Ar. *valē* + Ar. *niʿmaʿ*) bir kimsenin nimetinden faydalandığı, birçok şeyini ona borçlu olduğu kimse

v.+leri 90a/4

verziş (< Far. *varziş*) çalışma, işletme

verziş kıl-: çalışmak, işletmek

v. k.-dı 114a/9

v. k.-ıp 113b/13

veşîka (< Ar. *vaşîkaʿ*) inanılacak sağlam delil, belge

v. 96a/14

vesvese (< Ar. *vasvasaʿ*) şüphe, kuruntu

v. 67b/13

vesvese kıl-: şüphe etmek, kuruntu yapmak

v. k.-ıp 104b/8

veyā (< Ar. *va* + Far. *yā*) veya

v. 135a/4, 139a/1, 66b/15

vezāret (< Ar. *vizāraʿ*) vezirlik

v.+ini 158a/6

vezîr (< Ar. *vazîr*) vezir

v. 106b/1, 107a/10, 107a/11, 107a/6, 108a/11, 108a/7, 114b/11, 114b/13, 115a/1, 116a/9, 121b/1, 123a/15, 123b/14, 124a/11, 124a/15, 124a/6, 124b/1, 124b/12, 124b/9, 125a/10, 125a/14, 125a/7, 125b/7, 141b/4,

157a/12, 157a/14, 162b/6, 170a/5, 170b/1, 170b/3, 29b/1, 30a/5, 30a/6, 36a/12, 37a/14, 37a/7, 37b/5, 38a/8, 38b/1, 39a/1, 39a/11, 39a/5, 40a/14, 40a/8, 41b/12, 41b/7, 42a/13, 45a/7, 50a/8, 58b/13, 59a/1, 72a/3, 79a/2, 81a/8, 99b/2

v.+din 78b/14

v.+ğa 107a/10, 107a/13, 107b/6, 123b/14, 125a/9, 12b/4, 170b/2

v.+i 107a/1, 114b/8, 123b/13, 162b/3, 36a/4, 38a/12

v.+ığa 123a/15, 142a/12

v.+ler 154a/5, 154a/7, 34b/12

v.+lerdin 121a/14, 36a/4

v.+lerğa 116a/10

v.+leri 121a/15

v.+leridin 121a/15

v.+lerni 116a/4

v.+ni 106a/14, 106a/15, 107a/1, 107a/15, 107a/5, 107a/6, 107a/8, 108a/13, 108a/5, 108a/9, 125a/11, 125a/12, 125b/8, 141b/11, 145a/12, 145a/4, 145a/6, 145a/9, 145b/1, 145b/7, 145b/9, 146b/1, 161b/15, 162a/14, 164b/1, 165b/10, 30a/5, 47a/11, 47a/12, 47b/8, 47b/9, 48a/1, 48a/10, 48a/2, 48a/5, 48b/15, 49a/11, 49a/5, 49a/9, 49b/1, 49b/11, 49b/14, 49b/2, 49b/4, 49b/6, 50a/13, 50a/2, 50a/5, 50a/7, 50b/4, 79a/10, 84a/10

v.+niğ 143b/11, 143b/8, 144b/5, 144b/6, 145a/1, 145b/14, 146a/15, 146b/6, 161b/15, 48a/6, 49a/3, 49b/15

vezîr kıl-: vezir yapmak

v. k.-dı 78b/15, 79a/2

vezîr-i ʿākîl: akıllı vezir

v.-i ʿā. 125a/6

vezîr-i cümletüʿl-mülk: bütün ülkenin veziri

v.-i c. 12b/5

vezîr-i memleket: memleketin veziri

v.-i m. 169b/15

vezîr-i muʿtemedî: güvenilir vezir

v.-i m. 47b/1

vezîr-i şāhib-reʿy: doğru görüş sahibi vezir

v.-i ş. 36a/7
vezîr-i zîrek: akıllı vezir
v.-i z. 32b/14
vezîrlîk (< Ar. *vazîr* + Tü.+*lik*) vezirlik
v. 79a/5
vezn (< Ar. *vazn*) vezin, ölçü
v.+ide 70b/12
vezn kıl-: tartmak
v. k.-ip 70b/12
viķāʿ (< Ar. *viķāʿ*) cinsel birliktelik
v. 155b/9
vilāyet (< Ar. *vilāyaʿ*) vilayet, şehir
v.+de 92b/14
v.+deki 6b/9
v.+ge 47b/15
v.+ide 109a/5, 111a/13, 114a/11, 117a/6, 121b/8, 129a/13, 130a/14, 131a/8, 136a/8, 139b/2, 141a/15, 147b/1, 149b/7, 22b/3, 28b/14, 58a/10, 62b/7, 67a/15, 69a/14, 74a/1, 75b/3, 80a/1, 82a/2, 87a/12, 87a/9, 88b/6, 89b/14, 98b/12
v.+idin 118a/5, 12b/3, 17a/7, 6a/3, 89a/14, 95b/15, 9a/7
v.+ige 91b/12
v.+ığa 103a/15, 108b/13, 111a/13, 125a/10, 141b/13, 8b/6, 91b/13, 92b/13
v.+ni 145a/4
vîrân (< Far. *vîrân*) yıkık, harap
v. 58b/3, 84b/1
vîrân kıl-: harap etmek, yıkmak
v. k.-dı 65a/5
v. k.-sam 68a/8
v. k.-ur 56b/12
vîrâne (< Far. *vîrāna*, *vayrāna*, *vērāna*) harap, yıkılmış
v.+ğa 105a/11
vîrānlık (< Far. *vîrân* + Tü.+*lık*) haraplık, yıkılmışlık
v.+қа 78b/3
vişāk (< Ar. *vişāk*) kavuşma
v.+ığa 104b/12, 163b/14
vişāl (< Ar. *vişāl*) kavuşma, ulaşma

v. 75b/13
v.+i 123a/12, 129a/1, 13a/9, 54a/15, 86b/15
v.+idin 104a/6, 43b/8
v.+ige 9b/2
v.+ığa 103a/7, 132a/11, 13a/13, 157b/5, 26a/8, 47b/2, 54a/4, 55a/5, 61b/14, 69a/11, 6b/8, 79b/13, 79b/2, 87b/7, 87b/9, 93b/15, 94a/1, 9a/14, 9b/2
v.+imdin 38a/2
v.+imni 31b/8
v.+ini 121a/4, 64b/12
v.+iņ 56a/11
v.+iņni 163b/15
vişāl-i maḥbūb: sevgiliye kavuşma
v.-i m.+ğa 66b/8
vuḥūṣ (< Ar. *vuḥūṣ*) yabanî hayvanlar
v. 7b/2
vuķūʿ (< Ar. *vuķūʿ*) olma, oluş
vuķūʿ tap-: vuku bulmak, ortaya çıkmak
v. t.-sa 121a/4
vuķūf (< Ar. *vuķūf*) anlama, bilme, duruş
v. 101b/7
vużūʾ (< Ar. *vuḏūʾ*) abdest alma
v. 34a/5
vü (< Far. *vu*) ve
v. 107a/15, 10a/15, 110b/9, 116a/1, 120b/14, 120b/2, 126a/9, 126b/7, 128b/7, 53b/1, 53b/2, 53b/3, 129b/1, 12a/12, 12a/5, 135a/6, 139a/6, 139b/3, 139b/5, 147b/6, 14b/1, 150a/7, 151a/13, 151a/14, 151a/8, 151a/9, 151b/15, 152b/4, 155a/8, 158a/11, 15b/14, 160a/13, 168a/13, 168b/3, 16b/4, 171b/3, 171b/4, 171b/6, 172a/7, 172a/8, 17b/5, 18b/4, 19a/7, 19a/9, 19b/2, 1a/8, 21b/14, 21b/15, 24b/11, 24b/15, 25a/1, 26b/3, 29a/4, 33b/11, 34a/7, 35a/5, 35a/6, 36a/7, 38a/8, 39b/8, 3a/2, 40a/12, 40a/6, 40b/3, 41b/2, 42b/2, 44a/4, 44b/5, 45a/10, 48b/6, 49b/9, 4a/1, 4b/10, 52b/10, 53a/15, 54b/14, 56a/13, 58b/14, 59a/9, 5b/1, 5b/15, 67a/3, 67a/8, 67b/12, 67b/7, 67b/9, 6a/1, 6a/10, 79a/15, 81a/7, 81b/6, 82a/13, 83a/7, 84a/2, 84b/2, 87a/10, 88a/12,

99a/6
vücüd (< Ar. *vucūd*) 1. beden
v.+ı 59a/3
v.+ıdın 116a/3
v.+ımda 161a/10
v.+ını 57b/8
v.+umnı 66b/15, 67b/6, 149b/1
2. bulunma, var olma
vücüdge kél-: ortaya çıkmak, oluşmak, gerçekleşmek
v. k.-di 18b/2
vücüdğa kél-: ortaya çıkmak, oluşmak, gerçekleşmek
v. k.-di 159a/13, 159b/8, 159b/9, 161a/9
v. k.-gendür 99b/3
v. k.-ipdür 35b/2
vücüd tap-: ortaya çıkmak, oluşmak
v. t.-ar 58a/3, 67a/9
vüzerā (< Ar. *vuzarā*) vezirler
v.+ları 45a/7
v.+nı 157b/14

Y

yā (< Far. *yā*) ya, ya da, yahut
y. 158a/14, 19b/12, 20a/14, 22a/14, 22a/15, 34a/11, 100a/13, 102a/15, 106b/13, 107b/3, 107b/9, 109a/2, 111a/7, 116b/11, 117b/7, 119b/5, 121b/11, 122b/3, 126a/7, 131b/13, 132a/3, 134b/3, 137b/2, 13b/6, 142a/6, 149b/3, 151a/4, 158a/14, 15b/13, 15b/15, 161a/12, 171a/13, 172a/8, 20a/3, 20a/7, 36b/9, 40a/4, 42b/6, 45a/11, 45a/14, 45b/13, 45b/14, 48b/7, 49b/13, 49b/14, 52a/3, 54b/11, 54b/15, 54b/7, 58a/15, 63a/14, 63b/13, 66b/9, 68a/1, 68b/7, 69a/10, 69b/9, 70a/13, 70b/10, 70b/14, 70b/6, 71a/14, 71a/4, 73a/3, 73a/5, 78a/15, 78b/2, 90a/15, 93b/11, 94a/11, 94a/8, 94a/9, 97b/11
yād (< Far. *yād*) anma, hatırlama
y. 56b/9, 68a/6, 95a/14
y.+ıda 79b/10, 165a/7

y.+ıdın 124a/5, 1a/5, 59b/15
yād kıl-: anmak, hatırlamak
y. k.-dı 49a/14
y. k.-dılar 44b/1
y. k.-ğaylar 172a/9
y. k.-ıp 68b/14
y. k.-madı 157a/7
y. k.-salar 2b/12
yadağ (< ET *yadağ*) yaya
y. 162b/8
yādlan- (< Far. *yād* + Tü.+*lan*-) anmak, hatırlamak
y.-ğıl 116b/3
y.-ıp 127b/14, 5b/9
y.-ipdur-men 54b/9
yādliğ (< Far. *yād* + Tü.+*liğ*) anma, hatırlama
y. 48a/2
yafrağ (< ET *yapurğak*) yaprak
y.+ı 19b/14, 21b/13
yağ (< ET (Uyg.) *yağ*) yağ
y. 31b/15, 47a/14, 55a/7
y.+ıdın 42a/10
y.+ığa 66a/3
y.+ka 32a/15
y.+nı 31a/5
yağ- (< ET *yağ-*) yağmak
y.-adurğan 137b/5
yağdur- (< *yağ-tur-*) yağdırmak
y.-up 63b/1
yağı (< ET *yağı*) düşman
y. 94b/12
yağmazlık (< *yağ-mazlık*) yağmazlık
y.+dın 82a/7
yağşı (< ET (Uyg.) *yağşı* < *yağış-ı*) güzel, iyi
y. 100a/11, 102a/4, 112a/9, 116a/5, 117b/5, 118b/13, 119b/11, 122a/3, 123a/11, 124a/3, 125a/1, 125a/8, 125b/8, 127b/7, 128a/2, 128a/5, 129b/11, 129b/8, 130b/10, 131b/13, 134a/10, 137b/6, 138b/5, 140a/6, 143a/1, 143b/9, 144b/15, 14b/13,

150a/7, 154b/10, 154b/9, 156a/13, 156a/15, 158a/5, 158a/6, 158b/2, 15a/14, 164a/15, 168a/1, 168a/9, 18b/10, 19b/4, 1b/10, 21b/15, 21b/7, 22b/9, 24b/9, 2b/9, 35a/4, 112a/4, 35b/2, 36a/10, 36a/6, 37b/13, 39b/3, 44a/5, 46a/7, 4b/12, 51a/3, 52a/12, 52b/7, 55a/2, 57a/10, 64a/13, 65b/15, 66a/4, 71a/6, 72a/9, 72b/14, 73a/2, 77a/10, 78b/14, 7b/11, 85b/4, 85b/5, 89a/11, 91a/15, 92b/15, 93b/14, 95a/13, 95b/13, 99a/11

y.+dur 117a/10, 45b/10, 90a/10, 96b/11

y.+ğa 165b/8

y.+lar 135b/6, 135b/9, 23a/1, 29a/10

y.+lardın 114a/9, 170b/12

y.+larnı 102a/1, 170b/11, 23a/12, 6b/4

y.+nı 103a/5, 88b/4

y.      46b/14

ya  s  lık (<ya  s  +  lık) iyilik, güzellik kr  .
ya  s  lık

y. 105a/5, 139a/3, 139a/4, 166b/6, 28b/10, 34a/14, 44b/4, 46b/14, 69b/7, 8a/12

y.+d  n 165b/7, 166b/6, 70a/8

y.+  a 16b/11, 47a/2

y.+   46b/13

y.+  a 8a/12

y.+n   139a/1, 139a/2, 46b/14

y.+n  n 139a/2

ya  s  lık (<ya  s  +  lık) iyilik, güzellik kr  .
ya  s  lık

y. 12b/7, 14a/5

ya  s  rak (<ya  s  +ra  ) daha iyi,   ok daha iyi

y. 110b/2, 114a/9, 135a/5, 5a/8, 44b/14

Yah  d   (< Ar. *yah  diyy*) Yahudi, Musevi

y. 132b/15, 133a/2, 133a/3, 133a/4, 133a/5

y.+ni 133a/2

ya  a (< ET (Uyg.) *ya  a* < *ya  *- “yakla  mak”)

1. yaka, giysilerin boyna gelen, boynu çeviren b  l  m  

y.+  a 104a/15

y.+lar  n   14b/12

y.+s  d  n 31a/12, 16a/7

y.+s   a 126a/13

y.+s  n   34b/2, 48b/5, 126a/11, 107a/14, 113b/2, 123b/14, 150b/6

2. kenar, kıy  

y.+  a 68a/9, 127a/1, 145b/9

y.+s  da 69b/12, 95a/7

y.+s  d  n 94a/6

y.+s   a 27b/2, 91a/15

yak  n (< ET (Uyg.) *yak  n* < *ya  *-) yakın

y. 101b/15, 105a/12, 120b/2, 120b/5, 148b/6, 15a/8, 165b/8, 170a/12, 170a/13, 17b/2, 37b/9, 54a/4, 58a/9, 62b/10, 64b/13, 69a/10, 78b/8, 7b/13, 86b/12, 91a/13, 97a/5, 97b/5, 114a/14

y.+da 118a/13

y.+dur 137a/11, 66b/15

y.+dur-men 13a/12

y  k  t (< Ar. *y  k  t*) yakut, değerli s  s taşı

y. 78b/11

y.+d  n 14a/2

y  k  t-   Rumm  n  : en makbul ve en kıymetli kırmızı renkli yakut

y.-   R. 158a/7, 53b/2

yıl (< Far.) boyun, gerdan

y. 93b/2

yala- (< ET *yala-* < *yal  a*-) yalamak, dil ile silmek

y.-p 101a/9

yalan  a   (<< ET *yalanı+  a  *)   ıplak, uryan

y. 27a/13, 53b/11, 66b/5

yalan  la- (< *yalanı+la-* < *yalanı*) yal  n, çıplak hale getirmek krş. YUyg. *yalan  li-* (YUyg.TS, 456a); *yalan  la-* “kılı  , bıçak vs.yi kınından çıkarmak” (UT  L, 1331b)

y.-p 106b/9

yalbar- (< ET (Uyg.) *yalbar-*) yalvarmak

y.-d   151a/1

y.-sam 21b/12

yalğan (< ET (Uyg.) *yalğan*) yalan

y. 104a/7, 114a/2, 135a/7, 81b/2, 84a/1, 84a/2, 98a/7, 75b/12

y.+d  n 8b/10

yalğuz (< ET (Uyg.) *yalan  uz*) yal  n  z

y. 101b/13, 120a/6, 146a/5, 149b/4, 149b/5, 163b/11, 17b/13, 46a/9, 71b/11, 74b/6, 90b/6, 91a/2

y.+d  n 80a/8

y.+dur-men 136b/12

yalguzlik (< *yalaŋuz+lik*) yalnızlık krş.
yalguzluŋ

y. 91b/7

yalguzluŋ (< *yalaŋuz+luŋ*) yalnızlık krş.
yalguzlik

y. 165a/8, 81a/15

y.+da 165a/6

yalguzrak (< *yalaŋuz+raŋ*) daha yalnız, çok yalnız

y. 80a/8

yaman (< ET (Uyg.) *yaman*) kötü

y. 103a/5, 105a/14, 105a/6, 105b/9, 106a/7, 114a/1, 114a/5, 115a/12, 117b/5, 120a/5, 137b/1, 137b/12, 137b/2, 138b/13, 149a/3, 153b/10, 157b/3, 168a/11, 168a/12, 16b/2, 16b/3, 171b/1, 18a/1, 19b/15, 21b/11, 21b/15, 23a/7, 23b/13, 24a/9, 2b/9, 30a/13, 33b/2, 33b/3, 41b/3, 47a/1, 49b/13, 4b/12, 59a/14, 61b/2, 75a/7, 79a/10, 88b/4, 8a/14, 8b/11

y.+dın 44a/5

y.+dur 137b/14, 170b/8

y.+ğa 75a/6, 89b/11

y.+dın 149a/5

y.+larnı 11a/5

yamanlıŋ (< *yaman+lıŋ*) kötülük

y. 139a/2, 166b/6, 16b/11, 42b/15, 46b/15, 47a/2, 8a/13

y.+ŋa 8a/12

y.+nı 98b/9

yamanrak (< *yaman+raŋ*) daha kötü

y. 65b/1, 114a/2, 126b/10, 170b/8, 5a/12

y.+dur 137b/14

yamŋur (< ET (Uyg.) *yaŋmur*) yağmur

y. 51a/6

yan- (< ET *yan-*) dönmek, geri dönmek

y.-ar 12b/7, 47b/9

y.-ar-men 114a/4

y.-dı 102b/6, 132a/8, 134b/12, 145a/3, 157b/7, 159a/4, 16b/5, 170b/7, 31a/2, 32b/2, 40a/2, 76a/10, 81a/15, 86a/7, 86b/13, 91b/5, 92b/10, 92b/15, 93a/10, 97b/13, 8a/13

y.-dılar 82b/15

y.-ğalı 72b/12, 80b/3, 85b/11

y.-ğan 99a/11

y.-ğanı 91b/12

y.-ğay 156a/5, 145a/8

y.-ğıl 122b/13, 170a/7, 29b/7, 52a/3, 6b/8, 77a/12, 91a/7

y.-ğu 78a/14

y.-ğuça 49a/5

y.-ıŋlar 106a/6

y.-ıp 100a/11, 103b/11, 105a/9, 106a/8, 137b/12, 141b/14, 148a/13, 152a/11, 1a/8, 36b/6, 76a/5, 91b/4, 96b/9, 97a/3, 98a/13

y.-ıpdur 167a/9

y.-mağıl 99a/12

y.-maŋ 98a/3

y.-maŋı 1a/9

y.-mas 109a/15, 98b/7, 99b/9

y.-mas-men 138b/15

yana al- > yanal- : dönebilmek

y.-maslar 55a/12

yan- (< ET *yan-*) yanmak

y.-ğan 47a/13

yan (< ET *yan* < AT **yān*) yan, taraf

y. 101a/11, 127b/1, 130b/15, 23b/12, 26b/11, 6b/4, 8a/7

y.+dın 118b/8

y.+ğa 118b/8, 8a/7

y.+ıda 115b/1, 15b/13, 15b/15, 16a/4, 68b/4, 80b/9, 85b/14

y.+ıdaki 112a/7

y.+ıdın 116b/4, 118b/4, 16b/1

y.+ığa 100b/14

y.+ımda 52b/6

y.+ıŋızlar 40a/2

y.+nı 127b/1

yana (< ET *yana*) yine, gayrı, tekrar, bir kere daha

y. 5a/3, 5a/5, 100a/9, 101a/14, 102b/11, 104b/3, 108a/10, 108b/1, 108b/4, 109a/10, 109a/12, 109a/14, 109b/8, 5a/13, 110a/5, 113a/4, 115a/13, 115b/1, 115b/13, 115b/4, 116a/5, 118a/8, 120a/1, 121a/5,

122a/11, 122a/12, 122b/3, 123b/5, 124a/4, 127a/2, 127a/5, 127a/9, 12a/15, 12b/1, 130b/5, 131a/10, 134b/4, 136b/12, 137a/9, 137b/1, 137b/4, 139a/14, 139b/11, 139b/12, 141a/10, 141a/11, 142a/3, 143a/10, 143a/12, 143a/6, 143a/7, 143b/12, 143b/2, 143b/4, 144b/14, 145a/10, 145a/12, 145b/10, 147b/15, 148a/2, 148b/12, 148b/14, 148b/8, 14b/6, 150a/13, 150b/11, 152a/9, 152b/15, 153a/2, 155b/15, 155b/8, 158b/4, 15b/4, 15b/5, 160a/5, 160b/14, 166a/11, 166a/14, 167b/5, 168b/12, 168b/9, 169a/3, 169a/4, 170a/14, 171a/10, 19a/14, 19b/10, 21a/10, 21a/14, 22b/12, 24b/2, 30a/14, 30b/14, 31b/11, 34b/3, 36b/6, 38b/6, 3a/7, 40b/13, 40b/4, 41b/4, 46b/2, 4b/8, 52a/8, 53b/10, 53b/11, 53b/9, 57a/1, 57a/3, 57a/4, 58a/14, 58b/11, 60a/10, 62a/8, 64b/9, 66a/6, 67a/1, 67b/4, 74a/14, 74b/6, 75a/14, 75b/3, 75b/4, 75b/5, 75b/6, 80b/12, 84b/13, 85a/11, 85a/14, 86a/7, 87a/14, 87b/15, 88a/14, 88a/9, 8a/8, 8a/9, 8b/1, 90a/4, 90b/3, 92a/8, 93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/3, 94a/11, 94a/9, 94b/14, 94b/8, 95b/13, 96b/14, 97a/1, 97a/13, 98a/4, 98a/5, 99a/12, 99a/3, 12b/2, 15a/2, 19a/10, 1b/2, 27b/6

yançuk (< ET *yançuk*) çanta, kese

y.+ıdın 19a/4

yandur- (< ET *yantur-*) döndürmek, geri çevirmek

y.-dı 38b/15, 53b/5

y.-ğanı 89b/3

y.-ğanım 117b/14

y.-ma 27a/6

y.-mağı 117b/12

y.-mağını 117b/13

y.-sam 118a/15

y.-up 12a/12, 150a/13, 167b/5

y.-ur-men 133b/10, 48a/8

y.-ur-sen 116b/15

yandura al- > **yandural-:**
döndürebilmek

y.-mas-men 81b/12

yanğu (< ET (Uyg.) *yanğu*) aksi seda, yankı

y.+sıdur 8a/14

yanı (< ET *yanı*) yeni

y. 122b/8, 128b/7, 12a/5, 150b/3, 153a/12, 161b/4, 163b/6, 49b/4, 77a/3, 105b/15, 72a/4

yanlıg (< *yan+lıg* < Çin. *yang*) gibi, benzer

y. 26a/15, 33a/5, 43a/12, 3b/1, 38a/11

ya'nî (< Ar. *ya'nî*) şu demek, sözün kıyası, doğrusu

y. 111b/13, 111b/14, 121a/8, 126a/1, 141b/15, 143a/6, 145a/7, 148b/8, 162b/15, 87a/14, 168a/11, 170b/15, 2a/7, 2b/12, 32a/3, 40b/14, 42b/12, 50b/6, 53a/3, 55a/13, 61a/2, 61a/3, 63b/10, 89b/12, 92b/10, 93a/4, 26a/14

yār (< Far. *yār*) sevgili, yār, dost

y. 119a/1, 120b/15, 150b/9, 23a/7, 33b/10, 46a/7, 49a/12, 57b/5, 67b/1, 91a/3, 91b/2, 92b/14, 97b/2, 84b/15, 62b/6

y.+dın 5a/15

y.+ığa 11b/15

y.+ını 148a/10, 122a/12

y.+ı 8a/3, 120b/15, 151a/7

y.+ıñdın 151a/10

y.+larını 128a/9, 23a/4

y.+nı 120a/9, 153b/7, 85a/14

y.+nıñ 164b/11, 50a/15

yār-ı cānī: can dostu

y.-ı c. 91b/15

yār-ı dermānde: aciz ve güçsüz dost

y.-ı d. 43b/11

yār-ı dü-cihān-ı bā-vefā: iki cihandaki vefalı dost

y.-ı d.-ı b. 111a/5

yār-ı kâbil: sevilmeğe lâyık dost

y.-ı k.+im 41a/7

yār-ı mihr-bān-ı 'aziz: aziz ve vefalı dost

y.-ı m.-ı 'a. 84a/9

yār-ı muṭābık: uygun, lâyık dost

y.-ı m. 43b/9

yār-ı muvāfık: uygun, lâyık dost

y.-ı m. 126b/3, 132b/4, 13a/3, 16b/6, 85b/5

y.-ı m.+ğa 43b/9

yār-ı vasl: kendisine kavuşulacak dost
y.-ı v. 9a/15
yār-ı muvāfiḳ-ı şecā' at-piše: lâyük ve cesur dost
y.-ı m.-ı ş. 91a/12
yara- (< ET (Uyg.) *yara-*) yaramak, iş görmek
y.-mas 6b/6, 88b/3
y.-yduḡan 141b/15
y.-r 47b/9
yarar kıl-: faydalı olmak
y. k.-dı 47b/9
yārān (< Far. *yārān*) dostlar, sevgililer
y.+lar 29a/6
y.+larını 5a/15
yaraş- (< *yara-ş-*) yaraşmak, uygun düşmek
y.-a 147a/6
y.-adur 67a/2
y.-ur 3a/5
yarat- (< ET (Orh.T.) *yarat-*) yaratmak
y.-қан 97b/1
y.-қан è-mesdür 92b/10
yarıl- (< *yar-ıl-* < ET (Uyg.) *yar-*) yarılmak, parçalanmak
y.-dı 28a/7
y.-ıp 23a/9, 26a/10
y.-ur 23a/13
yarım (< ET (Uyg.) *yar-ım*) yarım
y. 22a/15, 41a/14, 147a/12
y.+dın 48b/3
y.+ıda 169b/15
yārī (< Far. *yār* + nispet eki *ī*) dostluk
y. 5a/3, 93b/14, 88a/4, 117b/4, 139a/8, 167a/11, 72b/1
yarlıḡ (< ET (Uyg.) *yarlıḡ*) buyruk, ferman
y. 51b/13, 78b/12, 81a/11, 84b/1
y.+ını 99a/10
y.+nı 51a/14
yārlik (< Far. *yār* + Tü.+*lık*) sevgili olma, dostluk krş. **yārlik**
y. 15b/2

yārlik (< Far. *yār* + Tü.+*lık*) sevgili olma, dostluk krş. **yārlik**
y.+nı 15b/3
yārlik kıl-: dostluk yapmak
y. k.-mas érđi 7a/13
yārsız (< Far. *yār* + Tü.+*sız*) sevgilisiz, dostsuz
y. 79b/12
yaruk (< ET *yaruk*) aydınlık, parlak
y. 120b/4
yasa- (< Mo. *casa-*) yapmak, düzmek, süslemek (Lessing 1960: 1039a)
y.-dı 15b/11, 22b/4, 26b/11, 26b/14
y.-ğan 27a/11, 94b/3
y.-p 15a/4, 75a/2
y.-pdur 26b/12
y.-pdurlar 27a/3
y.-y 26b/9
yasan- (< *yasa-n-* < Mo. *casa-*) hazırlanmak, süslenmek
y.-ıp 83b/3
yasançaḡ süs düşkünü, şıklık düşkünü krş. YUyg. *yasançaḡ~yasançuḡ* (YUyg.TS, 460b)
y. 61b/10
yasavul (< *yasa-ḡul* < Mo. *casa-ḡul*) çavuş, zabıta memuru (Lessing 1960: 1040b)
y. 10b/12, 10b/13, 11a/14, 11a/3, 11a/9, 11b/3, 11b/6, 11b/9, 12a/1, 12a/14, 12a/15, 12a/7, 12a/9, 12b/8, 80b/4
y.+dur-men 11a/3
y.+ı 10b/6, 9b/13
y.+ıdur 142a/14
y.+lar 10b/10
y.+nı 107a/10, 12a/12, 12a/13, 12b/5
yasavullıḡ (< *yasa-ḡul+lık* < Mo. *casa-ḡul*) çavuşluk
y. 10b/11
yāsamen (< Far. *yāsaman*) yasemin, hoş kokulu bir çiçek
y. 7b/9
yastan- (< ET *yastan-*) yaslanmak
y.-ıp 143b/9
yaş I (< ET *yaş* < AT **yāš*) yaş, göz yaşı

	y. 136a/15, 154b/6, 33a/7, 36b/9, 50b/6, 75b/6, 75b/7	y.-genini 41a/13
	y.+ıda 150b/7	y.-ıp 104a/14, 20b/4, 62a/12, 80a/8
yaş II	(< ET (Uyg.) <i>yaş</i>) yaş, insanın yaşı, ömür	y.-ıp érđi 65b/9
	y.+da 108a/6, 33b/6	y.-ıp érđim 133b/6, 41a/15
	y.+ı 136a/9	y.-ıpdur 143b/9, 68b/4, 92b/9
yaşlığ	(< <i>yaş+lık</i>)1. yaşında krş. yaşlık	y.-ıpdurlar 95b/7
	y. 32b/1	y.-kalı 108a/12
	2. gençlik	y.-kan 89a/8
	y. 62b/14	y.-kandın 164a/6
	y.+ı 62b/12	y.-mağın 62a/13
yaşlık (< <i>yaş+lık</i>) 1. yaşında krş. yaşlık		y.-tı 120b/14, 68b/3
	y. 46b/12	y.-tılar 127b/4, 13b/7, 18a/14, 85b/5
	2. gençlik	y.-ur érđi 146b/4, 170a/9
	y.+da 136a/11	yāve-gūy (< Far. <i>yāva-goy, gūy</i>) saçmalayan, saçma sapan konuşan
yaşun- (< <i>yaş-(u)n-</i> < ET (Uyg.) <i>yaş-</i> “gizlemek, saklamak”) gizlenmek, saklanmak		y. 98b/13
	y.-dı 102a/14	yavuk (< ET <i>yağ-u-k</i>) yakın
	y.-dılar 6a/1	y. 28b/10
	y.-dım 83a/5	yay- (< ET (Uyg.) <i>yad-</i> < AT * <i>yāy-</i>) yaymak, sermek, açmak
	y.-up 103a/2, 108b/3, 95b/7, 96b/7	y.-dılar 23a/6
yaşur- (< ET (Uyg.) <i>yaşur-</i>) gizlemek		yay (< ET (Uyg.) <i>ya</i> < AT * <i>yā</i>) yay
	y.-dı 138a/13, 147a/7, 16a/3, 81a/1, 83a/3	y. 154b/1
	y.-dın 83a/4	yayıl- (< ET <i>yad-ıl-</i>) yayılmak
	y.-ğan 15a/14	y.-sa 60b/15
	y.-ğay 112a/11	yaz- (< ET <i>yaz-</i>) açmak
	y.-ma 22a/12	y.-ıp 100b/5, 100b/7
	y.-sa 112a/11, 7a/9	yaz (< ET <i>yāz</i>) ilkbahar
	y.-sağ 13b/15	y. 126b/1
	y.-sam 55b/8	yê- (< ET (Orh.T.) <i>yê-</i> < AT * <i>yē</i>) yemek
	y.-up 104a/15, 111b/11, 112a/12, 133a/8, 15a/9, 82a/1	y.! 130b/13
	y.-urğa 6a/7	y.-di 148b/15, 46b/12, 74b/1, 91b/3, 99b/8
yaşurun (< <i>yaş-ur-un</i>) gizlice, mahfi		y.-diler 133a/3, 70a/3
	y. 151b/12	y.-dürğan 29b/11
yat- (< ET (Orh.T.) <i>yat-</i>) yatmak		y.-gen 170a/6, 46b/3, 63a/2
	y.-a 21a/8	y.-geni 132b/12
	y.-adur 105a/11, 114b/7, 170b/4, 18a/15, 41a/4, 78a/13	y.-genini 8a/2
	y.-ar 112b/14, 51b/2	y.-gey 146b/10, 32b/2, 46b/2, 56b/2, 5a/6
		y.-gey-sen 46a/11

y.-gil 130b/12, 134b/3, 141a/7, 168a/10, 44b/14, 70a/1, 99a/12, 99b/7, 38b/13

y.-gü 99b/6

y.-me 138a/6

y.-mege 95a/10

y.-megen 37a/12

y.-megil 102b/13, 5b/2

y.-mek 168b/10, 168b/6, 54b/4, 58b/13

y.-mekde 45a/1

y.-mekdin 46a/6

y.-meñler 113b/7

y.-mes 15b/14, 58a/15, 99b/8

y.-mes êrdiñ 133a/5

y.-mese 157a/8

y.-mesge 149b/14

y.-mesinler 42a/11

y.-mesler 133a/6

y.-mey 139a/1, 14b/13

y.-meydür 102b/13, 136b/13, 97b/6

y.-mey-men 97b/9

y.-p 170a/9, 64a/4, 88a/8, 8a/1, 92b/7

y.-r êrdiler 15b/15, 16a/5, 63a/4

y.-r sen 15b/3

y.-se 168b/5, 169a/4, 169a/6, 4 5b/7, 46a/2

y.-sem 168b/6, 46b/2

y.-señ 56b/4, 74a/12

y.-sün 130b/10, 38b/12

y.-ydür 133a/1

y.-yürmiz 126b/12

y.-yip 141a/8

y.-yipdür 169a/1, 169a/4, 169a/7

yed (< Ar. *yad*) el

yed-i beyzâ: Hz. Musa'nın Firavun'a karşı mucize olarak ışıklı görünen parlak eli

y.-i b. 92a/6

yegâne (< Far. *yagāna*) biricik, tek

y. 17a/9

yegâne-yi dehr: zamanın yegânesi,

biriciği

y. 3a/9

yegâne-yi devrân: dünyanın yegânesi, biriciği

y. 109a/7, 114a/13, 56a/7, 65b/9

yegâne-yi zamân: zamanın yegânesi, biriciği

y. 103b/9, 67b/6, 6a/7

yegâneliğ (< Far. *yagāna* + Tü.+*lîğ*) biriciklik, teklik krş. **yegânelig**

y.+ığa 139a/6

yegânelig (< Far. *yagāna* + Tü.+*lîg*) biriciklik, teklik krş. **yegânelig**

y.+ige 60a/3

yêgirmi (< ET *yêgirmi*) yirmi

y. 84a/12, 94a/3, 95b/15

yêgirmi altınçı (< *yêgirmi altı+nçı*) yirmi altıncı

y. 89b/1

yêgirmi birinçi (< *yêgirmi bir+ninçi*) yirmi birinci

y. 77b/3

yêgirmi êkkinçi (< *yêgirmi êkki+nçı*) yirmi ikinci

y. 79b/6

yêgirminçi (< *yêgirmi+nçı*) yirmi altıncı yirminci

y. 75a/15

yêgirmi dört yirmi dört

y. 4a/10, 61a/1, 65b/10

yêgirmi dörtünçi (< *yêgirmi dört+ünçi*) yirmi dördüncü

y. 84a/7

yêgirmi üçünçi (< *yêgirmi üç+ünçi*) yirmi üçüncü

y. 81b/9

yêgirmi yêttinçi (< *yêgirmi yêti+nçı*) yirmi yedinci

y. 87a/3, 91b/11

yek (< Far. *yak*) tek, bir

y. 122a/8, 60a/3

y.+ke 139a/6

yek-cihet (< Far. *yak* + Ar. *ciha'*) hemfikir

yek-cihet bol-: hemfikir olmak

y. b.-up 119b/9, 121a/1

yek-dest (< Far. *yak-dast*) tek elle, bir elle

y. 141a/6

yek-dil (< Far. *yak-dil*) gönüllerin bir olması

yek-dil bol-: gönülleri bir olmak

y. b.-up 119b/9, 121a/1

yek-hezār (< Far. *yak-hazār*) bin, sayı

y. 172a/7

yek-pāre (< Far. *yak-pāra*) tek parça, bütün

y. 102a/13, 26b/5, 79a/4

yek-pāy (< Far. *yak-pāy*) tek, bir ayak

y. 11a/2

yeksān (< Far. *yaksān*) bir, eşit, düz

y. 116a/8, 29a/12, 7a/3

yekşenbe (< Far. *yak-šanbih*) pazar günü

y. 172a/5

yemm (< Ar. *yamm*) deniz

y. 2b/13

yên (< ET) yen, giysi kolu

y.+ini 78a/8

yêr (< ET (Orh.T.) *yêr*) yer, toprak

y. 116a/8, 128a/8, 143a/12, 2b/12, 46b/6

y.+de 100a/11, 105b/1, 108a/4, 108a/7, 108b/3, 112b/6, 114a/5, 116a/15, 117b/5, 118a/2, 120b/5, 134a/9, 13a/5, 13b/7, 143a/11, 143a/9, 147b/3, 147b/8, 147b/9, 148a/13, 148b/5, 152a/6, 170b/4, 19a/13, 26b/5, 26b/7, 28a/4, 41a/7, 41a/8, 42a/11, 4b/10, 55a/9, 5b/6, 61a/8, 68a/13, 74a/14, 74a/15, 78b/3, 80b/10, 85a/2, 87a/12, 87b/3, 95b/7, 97a/5

y.+din 10b/5, 113a/10, 118a/4, 11a/10, 11a/14, 120b/7, 138b/14, 142b/12, 169a/2, 21a/6, 38a/6, 46a/10, 55a/8, 58a/14, 85a/2, 8b/4, 96b/1

y.+ge 100b/9, 101b/6, 103a/6, 106a/8, 107b/2, 108b/5, 109a/8, 109b/7, 10b/11, 110a/2, 113b/7, 115a/15, 116b/1, 118a/6, 119a/2, 119a/9, 11a/14, 121a/1, 123a/10, 125b/9, 128b/14, 131b/1, 132a/9, 135a/3, 135b/8, 138a/5, 139a/11, 139b/4, 142b/3, 142b/8, 143a/8, 143b/2,

144b/5, 147b/10, 147b/15, 149a/7, 14a/12, 14a/6, 14b/7, 156b/2, 15a/1, 15a/14, 15a/2, 15a/9, 161b/7, 166b/7, 169a/9, 169b/6, 16a/12, 16a/14, 16a/15, 16a/3, 16b/12, 170a/11, 171b/5, 17a/4, 18b/12, 19b/4, 20a/1, 24b/5, 26a/14, 26b/4, 28a/10, 29b/4, 30b/7, 32b/7, 35a/14, 37a/3, 38a/9, 39a/1, 3b/10, 43a/1, 45b/6, 46a/13, 46b/15, 51b/1, 51b/3, 51b/7, 53b/12, 54a/2, 59a/15, 59a/2, 59b/10, 5b/15, 61b/13, 64b/12, 66a/12, 66b/7, 68b/13, 69b/10, 69b/11, 6a/14, 72b/7, 73a/11, 74b/10, 75a/7, 77a/9, 78b/2, 79b/1, 7b/5, 80b/11, 81b/5, 83b/13, 83b/15, 85a/2, 85b/7, 86a/3, 86b/13, 88b/3, 89a/12, 8b/15, 8b/4, 91b/6, 92a/3, 92b/9, 93b/13, 93b/5, 94b/4, 95b/11, 98a/14, 99b/11, 99b/9, 9b/7

y.+i 156a/12

y.+ige 85b/2

y.+imdin 42a/7

y.+lerde 18a/7

y.+ni 148a/1, 148a/10, 152b/10, 154a/2

y.+niñ 36a/3

yereḳān (< Ar. *yaraḳān*, *yarkān*) sarılık hastalığı

y. 25a/12, 67b/6

y.+ı 13a/3

yêryüzi (< *yêr yüzi*+) yeryüzü

y.+de 155a/15

y.+deki 79a/14

yêş- (< ET (Uyg.) *seş-*) açmak, çözmek krş. YUyg. *yêş-* “çözmek” (YUyg.TS, 464a)

y.-ip 41b/15, 42a/2

yêt- (< ET (Uyg.) *yêt-*) yetmek, yetişmek, ulaşmak

y.-edür 97b/4

y.-elük 56b/5

y.-er 100b/10, 10b/3, 29b/4, 51b/7, 53b/10, 79b/11, 87b/2, 9b/5

y.-er-men 142b/8, 79b/10

y.-er mü 130a/3, 22a/15

y.-er-sen 13a/13, 30a/2, 47b/6, 68a/5, 69a/11

y.-ey 29b/15, 93b/5

y.-gey 165a/6, 168a/5, 42b/15, 46a/11, 137a/12
y.-gey-men 26a/8
y.-gey-sen 111a/10, 67a/9, 93b/15
y.-gil 70b/7
y.-inler 38a/1
y.-ip 100b/5, 102b/6, 104b/6, 118b/7, 124a/11, 133b/6, 136a/10, 145b/5, 150a/12, 171b/9, 18b/12, 27b/3, 2b/6, 55a/13, 59b/11, 61b/14, 71a/11, 73a/1, 78a/12, 79a/11, 87b/7, 8a/6, 94a/1
y.-ip êrdi 107b/2, 136a/8, 24a/11, 32b/15, 79a/5
y.-ipdür 161a/6, 166a/3, 59b/10, 65a/8, 69b/10, 76a/5, 90b/14
y.-ken 154b/2, 10a/14
y.-ken ê-mes 26b/4
y.-ken ê-mesdür 37b/4
y.-kende 148a/9, 24a/8
y.-kendin 112a/13
y.-kendür 165b/11
y.-keni 106b/1, 116b/8, 129a/6, 149a/14, 156b/10, 171b/7, 111a/3, 28b/2, 32b/14
y.-kenide 130b/1
y.-keniğa 128a/14
y.-keyinçe 78b/11
y.-kü 61b/13
y.-künçe 147b/13
y.-küñdür 156b/13
y.-küsi 104a/5, 153a/7, 89a/11
y.-küsi mü 153a/7
y.-küsidür 120b/15, 14a/12
y.-mağ êrdi 73a/5
y.-mağğa 106a/5
y.-medi 83b/14
y.-megen 36a/12, 38a/15, 39a/10, 40a/14, 41b/11
y.-mekni 9b/3
y.-mes 12b/6, 18a/7, 29b/15, 63a/10, 74a/3, 92a/3, 92b/13, 93b/14
y.-mes êrdi 23b/8
y.-mes mü 22a/15

y.-mes-sen 8a/7
y.-mese 22b/9
y.-meseñ 75b/9, 9b/2, 9b/3
y.-mey 141b/10
y.-se 118a/9, 11b/8, 157a/11, 158b/13, 166b/5, 168a/6, 171b/5, 46b/14, 4b/1, 52b/14, 87b/7, 8b/14
y.-señ 84a/1
y.-ti 103b/8, 106b/14, 110b/2, 115b/12, 118b/12, 119a/10, 11b/1, 122b/1, 123b/6, 129b/9, 130b/3, 135a/3, 144a/6, 146b/10, 146b/13, 152a/13, 164b/8, 165b/2, 19b/13, 26a/14, 27a/10, 31a/3, 36a/4, 37b/13, 39b/2, 42b/11, 62a/5, 69a/4, 7b/7, 87b/10, 8b/13, 90a/2, 93a/1, 23a/1
y.-tiler 104b/10, 107a/4, 152a/7
y.-tim 73a/8, 91a/6, 53a/13
y.-tiñ 132a/3, 73a/3, 73a/8
yête al- > yétal-: yetiştirmek, ulaşabilmek
y.-mağay-sen 30a/14
yetim (< Ar. *yatīm*) babası veya anası-babası ölmüş (çocuk)
y. 107a/9
y.+lerni 95a/13
yétkü- (<*yét-kür-*) yetiştirmek, ulaştırmak
y. 12b/4, 149b/4
y.-di 100b/9, 103a/6, 106a/8, 108b/6, 110a/2, 113b/3, 113b/7, 116b/1, 119a/9, 121a/1, 123a/10, 125b/9, 128b/14, 132a/9, 138a/5, 149a/7, 14a/15, 153a/9, 156b/2, 161b/7, 163a/3, 164a/3, 166b/7, 16b/12, 171b/5, 19b/4, 28b/12, 30b/7, 32b/7, 38a/9, 39a/1, 43a/1, 46b/15, 48a/9, 54a/2, 59a/15, 59a/2, 61b/13, 64b/12, 66b/7, 68b/13, 73a/11, 75a/8, 77a/9, 79b/1, 7b/15, 80a/15, 81b/5, 83b/15, 85b/9, 86b/13, 88b/4, 89a/12, 8b/15, 91b/6, 93b/13, 95b/11, 98a/14, 99a/10
y.-diler 112b/13, 113a/10, 125a/12, 137a/4, 171b/10, 28a/10, 74b/3
y.-dünler 137a/10
y.-e-sen 114a/8
y.-edür 83a/15
y.-edür-men 73b/7, 96a/5
y.-ey 111b/12, 118b/11, 12b/1, 24b/7,

40a/2, 78b/7, 79a/14, 79a/2, 90b/2
y.-gen 136a/13
y.-gen êken 75a/5
y.-geni 123b/1, 128b/7, 77b/1, 28b/1
y.-genimdin 117a/10
y.-gey 56b/6, 5a/5
y.-gey-men 8a/10
y.-gil 35a/7, 51a/9
y.-mağdın 5a/12
y.-mek 142b/5
y.-mesen 65a/6, 9a/14
y.-se 135b/8, 152a/4
y.-sem 82a/10, 106b/13
y.-señ 85b/8
y.-üp 87a/5
y.-üp-sen 18a/2
y.-üptür 169a/10
y.-üptürler 1b/4, 79a/14
y.-ür 111a/8, 127b/8, 84b/8
y.-ür êken 25a/9
y.-ür êrdi 139b/3
y.-ür-men 10b/11, 111a/7, 142b/9, 43b/12
yêtküre al- > yêtküral-:
yetistirebilmek, ulaştırabilmek
y.-maydur-men 28b/9, 32b/9

yêtmiş (< ET *yêtmîş* < AT **yêtmîš*) yetmiş
“70”
y. 105a/11, 58b/4, 60b/8, 60b/9, 61b/3, 78b/12, 83a/9

yêtti (< ET *yêti*) yedi “7”
y. 164b/15, 26a/11, 26a/13, 28a/12, 28a/6, 28a/8, 32b/14, 32b/15, 33a/9, 34b/5, 34b/6, 42b/3, 42b/4, 42b/8, 4a/9, 51b/11, 58b/11, 58b/13, 61b/7, 65b/12, 72a/12, 72b/11, 78b/6

yêttinçi (< *yêti* + *nçi*) yedinci
y. 42a/13, 22a/7, 28b/3, 42a/9, 61b/11, 61b/3

yevm (< Ar. *yavm*) gün
yevm-i yekşenbe: pazar günü
y.-i y. 172a/5

yidla- (< ET *yıdla-*) kokmak
yidla al- > yıdlayal-: koklayabilmek
y.-yalmas 17b/15

yığ- (< ET *yığ-*) yığmak, toplamak
y.-a 16b/1
y.-adur 130a/12
y.-dı 50b/15, 5b/15, 81a/7
y.-dılar 58b/5
y.-ıp 110a/11, 118b/9, 126b/15, 130a/15, 135b/14, 22a/7, 3b/9, 4b/2, 66a/4, 83a/7, 9b/15
y.-masa 29b/14
y.-sa 33a/9

yığaç (< ET *ığaç*) ağaç krş. **ağaç**
y. 110b/10, 47a/12, 48a/7, 49b/6, 50a/5
y.+dın 109a/12, 109b/8, 144a/12, 15b/11, 26b/10, 26b/12, 26b/9, 47b/13, 48a/3, 50a/3
y.+ge 60a/15
y.+nı 48b/8

yıgıl- (< ET *yığıl-*) yığılmak, toplanmak
y.-dı 27b/14
y.-dılar 77a/2
y.-ıp 14b/11, 14b/7, 97a/8, 89a/3
y.-ıpdurlar 104b/4
y.-ıp êrdi 121b/10

yığla- (< ET (Uyg.) *ığla-*) ağlamak
y. 7b/10
y.-dı 51b/8, 66a/15
y.-ğay 120b/15
y.-mağınge 135a/5
y.-masa 43b/10
y.-p 150b/1, 150b/8, 164b/8, 36b/15, 62a/11
y.-r 103b/5
y.-r êrdi 160a/9, 171a/14, 86a/11
y.-sam 137b/7, 21b/12
y.-y 168b/14, 48b/6
y.-ydur 151a/8, 97b/6, 97b/8
y.-yıp 23a/1

yıgılan-(< *yığla-n-*) ağlamak

y.-mağ 33a/7

yığlaş- (< *yığla-ş-*) ağlaşmak

y.-tılar 105a/13, 151b/12, 152b/14

yığlat- (< *yığla-t-*) ağlatmak

y. 97b/5

y.-ğıl 98a/5

y.-tı 98a/5

yıkıl- (< *yık-ıl-* < ET (Uyg.) *yık-*) yıkılmak

y.-dı 76a/15

y.-dı 108a/1, 140a/2, 21a/2, 53a/2, 88a/11, 8b/12

y.-dılar 21b/9, 42a/5

y.-ğan 42a/7

y.-ıp 120b/14, 131b/1, 140a/12, 158b/5, 5b/12

y.-ur erdi 118b/9

y.-ur-men 139b/11

yıl (< ET (Orh.T.) *yıl*) yıl, sene

y. 136a/10, 136b/12, 31b/6, 33b/9, 52a/7

y.+da 154b/10, 34a/1

y.+dın 11a/4, 120a/9, 30a/11, 119a/6

y.+dur 75b/7

y.+ğı 65b/3

y.+ımını 120a/10

y.+lar 62b/10

y.+lardın 124a/14, 80a/14

y.+lardur 32a/8

yılan (< ET (Orh.T.) *yılan*) yılan

y. 116b/10, 117b/10, 117b/11, 117b/15, 117b/2, 117b/4, 117b/6, 118a/1, 118a/10, 118a/11, 118a/4, 118b/6, 118b/7, 119a/11, 119a/2, 130b/14, 133a/15, 134a/9, 134b/12, 134b/3, 138b/10, 138b/11, 138b/14, 138b/8, 138b/9, 139a/1, 139a/10, 139a/3, 139a/4, 169b/9, 23b/3, 46a/15, 60a/2, 69b/12, 69b/13, 69b/14, 70a/2, 70a/4, 70a/5, 70a/6, 70a/9, 70b/3, 71a/10, 71a/3, 71a/9, 72a/13, 72b/7, 73a/4, 73a/6, 90a/13, 90b/1, 90b/15, 90b/4, 90b/7, 90b/9, 91a/1, 91a/15, 91a/6, 91a/7, 91b/1, 91b/4

y.+dın 117b/9, 139a/5, 71a/11, 90b/9

y.+ğa 117a/4, 119a/10, 138a/11, 138b/8, 69b/13, 69b/15, 70a/1

y.+ı 117b/6

y.+lar 133a/15

y.+larını 118a/2

y.+larının 133a/15

y.+nı 130b/10, 131a/5, 133b/1, 23b/3, 70a/3, 70a/5, 71a/1, 82b/9, 91a/1, 91a/11

yılğı (< *yıl+ğı*) yılki, yıla ait

y. 13b/3

yırağlık (< *ıraq+lık*) uzaklık

y. 43b/5

yıraq (< ET (Orh.T.) *ıraq*) uzak

y. 101b/15, 102a/4, 106b/5, 13b/2, 145b/10, 148a/7, 156b/4, 168b/8, 16b/2, 28a/4, 29a/15, 29a/5, 32a/2, 44a/5, 48b/15, 4b/13, 57a/1, 57a/3, 5a/12, 76a/4, 91b/4, 99b/5

y.+dın 100a/8, 105a/12, 107b/9, 158b/11

y.+dur 17a/1, 32b/9, 97a/10

y.+nı 91b/8

yıraq kıl- uzaklaştırmak

y.-mağ 6a/12

yırt- (< ET (MK) *yırt-*) yırtmak

y.-ıp 123b/15, 14b/12, 150b/6, 48b/5, 98a/13

y.-tı 35b/1

yırtuğ (< *yırt-uk*) yırtık

y. 153b/9

yiber- (< ET (MK) *ı-d-u bér-*) göndermek, sevk etmek krş. **iber-**

y.-di 114b/11, 130a/1, 130a/2, 140a/5, 154a/9, 157b/4, 165b/4, 168b/9, 169a/4, 36b/1, 40b/8, 48a/11, 49a/4, 49b/1, 50a/3, 50a/9, 81a/10, 86b/2, 87b/3

y.-diler 46a/5, 8b/9

y.-dim 45a/13

y.-ey 129b/7, 40b/7

y.-gen 167b/7, 49a/6, 49b/7

y.-genim 66a/6

y.-genimge 103b/2

y.-genleri 73a/6

y.-gey  rdi  36b/5
y.-gil 129b/7
y.- ıl 40b/7
y.-ip 12a/7, 50a/5
y.-ip  rdim 36b/4, 53a/4
y.-ipd r 51b/15, 80b/1
y.-ma  kerek 34b/13
y.-mes  rdi 57a/4
y.-sen 100a/13
y.-sünler 48a/9
y.- r-men 49a/5
yigit (< ET (Uyg.) *yigit*) yi it, gen , delikanlı
y. 11a/15, 153b/14, 154b/8, 156b/2, 170b/2, 38b/3, 39a/15, 40a/4, 40b/11, 40b/3, 40b/5, 40b/8, 41a/1, 71b/3, 71b/5, 83b/2, 83b/4
y.+d r m  170b/3
y.+i 39a/9
y.+ke 40b/1, 166b/11
y.+ni 169b/2, 38b/5, 39a/12, 39b/2, 39b/8, 41a/2, 83b/10, 83b/3
yigitlık (< *yigit+lık*) yi itlik, gençlik kr .
yigitlik
y.+ıda 153b/13
yigitlik (< *yigit+lik*) yi itlik, gençlik kr .
yigitlık
y. 1a/10
y.+de 166b/10
y.+ini 31b/7
yip (< ET (Uyg.) *yip*) ip
y. 19a/5
yit r- (< ET (Uyg.) *yit r-*) yitirmek, kaybetmek
y.-gen 146a/7, 165a/11
y.- p 164b/14
yo an (< ET (Uyg.) *yo un/yo on*) kalın, yo un, fazla yo un
y. 52a/5
yok (< ET *yok* < AT **y k*) yok
y. 100b/11, 101a/15, 101b/1, 105a/10, 105a/3, 106a/7, 107b/14, 109a/5, 113a/10, 113a/11, 115b/13, 117a/10, 117a/13, 117a/14, 118a/13, 118a/8,

119b/5, 11a/8, 120b/15, 123b/10, 123b/8, 123b/9, 124a/9, 127b/1, 128b/6, 129b/1, 131b/3, 135a/6, 135b/1, 138b/1, 138b/2, 139a/5, 141a/11, 142a/4, 143a/9, 146b/11, 148a/12, 148a/14, 148a/8, 148b/1, 149b/4, 14b/7, 150a/8, 150b/1, 150b/3, 151b/7, 155a/8, 158a/14, 158b/15, 15a/15, 15b/8, 161a/13, 161a/15, 166a/7, 166a/8, 171b/7, 17a/12, 17a/13, 17a/15, 18a/10, 21a/5, 23a/11, 23a/12, 23a/2, 23a/3, 23b/12, 23b/2, 24a/15, 26b/7, 27a/3, 27b/11, 29b/8, 35b/12, 36b/4, 39b/13, 40a/4, 41b/1, 43b/6, 44a/15, 45a/7, 49b/3, 51b/14, 51b/15, 51b/2, 52a/12, 52a/13, 52a/15, 52b/3, 52b/6, 52b/7, 53a/4, 55b/3, 59a/13, 5a/12, 5a/6, 5a/7, 5b/13, 5b/5, 60b/13, 63a/11, 64b/2, 64b/7, 65b/8, 67a/4, 67a/5, 67b/14, 69a/9, 69b/3, 6a/7, 74a/7, 75b/11, 76b/9, 77b/12, 79b/9, 82b/6, 85b/1, 8a/4, 8b/5, 91a/13, 91b/1, 92b/3, 93a/5, 94a/10, 95b/8, 96b/13, 99b/11
y.+dur 106a/4, 118a/13, 29a/12, 35b/10, 44b/2, 45a/15, 45b/6, 5b/3, 8a/15, 22a/1
y.+ını 127a/7
y.+lu umda 2a/3
y.+tur 137b/15, 167b/13, 170b/4, 1a/6, 60a/2, 62b/14, 64a/12, 83b/14
y.  rdi 141b/4, 144b/10, 145a/2, 3b/7, 74a/14, 74a/2, 79a/9, 87a/9, 87b/14, 92a/8
y. mu 107b/9, 131b/7, 149b/3, 20b/4
y. mudur 45a/3
yok kıl-: yok etmek
y. k.-ip 149b/13
yokkarı (< ET *yokkarı* < **yok+ aru*) yukarı, üst taraf
y. 40b/4, 133a/1
y.+dın 40b/4
yokla- (< ET *yokla-*) yoklamak, aramak, araştırmak
y.-p 45a/7
yoklu  (< *yok+lu *) yokluk, bulunmayı  krş.
yokluluk
y.+umda 171b/13
yokluluk (< *yok+lu *) yokluk, bulunmayı  krş.
yoklu 

y. 8b/5
y.+ıdın 102b/7
yoksa (< *yok+ise*) yoksa, aksi takdirde
y. 15b/5
yol (< ET *yol* < AT *yōl*) yol; tarz, söylem
y. 100b/11, 104b/6, 107b/5, 108a/15, 108b/1, 116a/11, 122a/4, 124b/14, 125a/10, 131b/1, 135b/10, 164a/13, 164a/2, 170a/1, 171b/15, 24b/8, 27b/2, 37b/7, 3a/8, 51b/3, 56b/4, 56b/6, 56b/8, 57a/7, 64b/6, 66a/2, 67b/13, 6b/6, 76a/4, 77b/15, 78a/1, 79a/8, 79b/2, 85a/7, 91a/15, 94a/9
y.+da 154a/10, 158b/7, 167b/2, 27b/6, 31a/3, 38b/3, 56b/2, 69a/3, 76a/10, 80a/7, 81a/13, 82a/4, 85b/4, 88a/2, 88a/6, 90a/13, 95b/4, 99b/12
y.+dın 137b/10, 13b/1, 159a/7, 15a/6, 164b/2
y.+dur 52a/1
y.+ğa 104b/3, 105b/2, 105b/5, 118b/6, 127a/9, 154a/15, 169a/13, 21a/9, 2a/5, 73a/10
y.+ı 144b/4, 67b/9, 76b/14, 90a/8
y.+ıda 139b/9, 140a/6, 21b/10, 22a/1
y.+ıdın 153b/4
y.+ığa 100b/1, 54a/15
y.+ımız 127a/8
y.+ını 52a/15, 55b/1, 76b/10
y.+nı 169b/15, 170a/1, 80b/12, 9b/4
y.+umge 97a/2
y.+uñ 136a/14
yosun (< Mo. *yosu(n)*) şekil, tarz, kanun
y.+da 10b/12
yör-(< ET *yori* < AT **yōri*-) yürümek, sefere çıkmak krş. krş. **yöri**-, **yörü**-
y.-e bërdi 24a/11, 66a/7
y.-er èrdi 168a/13
yöri-(< ET *yori* < AT **yōri*-) yürümek, sefere çıkmak krş. **yör**-, **yörü**-
y.-di 148a/6, 148a/7, 164b/7, 71b/14, 74a/13, 8a/5, 93b/6, 95a/6, 97b/3
y.-di èrse 93b/7
y.-diler 126b/1, 147b/9, 148a/2, 69b/12, 87b/9
y.-geli 52b/1

y.-gen 78b/1
y.-gey-sen 37a/5
y.-gil 111b/12
y.-ğunça 90a/10
y.-günçe 108a/15
y.-mağka 52b/8
y.-megey 16b/15
y.-megil 168a/9
y.-mes 149b/4
y.-mese 136a/12
y.-se 96a/11
y.-sem 71a/5
yörü- (< ET *yori* < AT **yōri*-) yürümek, sefere çıkmak krş. **yör**-, **yöri**- (Abuşka, “*yörü*“ s. 1044; Seng., “*yörü*“, 341v.20)
y.-p 154b/7, 92b/15, 125a/10, 52b/14
y.-p èrdi 131b/1, 142b/12, 4a/2, 4b/8
y.-p èrdiler 66a/2
y.-p èrdim 73a/7
y.-pdür 19a/9, 22b/6, 134a/10, 170a/2, 66a/8
y.-pdürler 19a/12, 79a/7
y.-r 136a/14, 95b/1, 95b/2, 95b/9, 15b/2, 169b/9
y.-r èrdi 133a/14, 93b/3, 102b/7, 111a/14, 111a/15, 126b/2, 128b/3, 130b/7, 141b/2, 152b/4, 158a/4, 162b/8, 47b/8, 78a/12, 97a/5, 56a/7
y.-r èrdiler 127a/2, 26b/3
y.-r èrdim 27b/7, 30a/12, 90a/15
y.-rler 74a/5
y.-r-men 109a/14
y.-r-sen 77b/8, 77b/9
y.-y bër-di 170a/8
yörüş (< *yori-ş*) sefer, yürüyüş
y.+idin 60b/10
yuy- (< ET *yu*-) yıkamak
y.-up 112b/9
yul- (< ET (Uyg.) *yuł*-) yolmak, koparmak
y.-up 123b/15, 131b/12, 48b/5, 7a/14, 8a/9
yulduz (< ET *yultuz*) yıldız

y. 51a/4, 54b/1
y.+large 51a/5
y.+larnı 118a/2, 130b/15, 60b/10
y.+nı 60b/13
yum- (< ET (Uyg.) *yum-*) yummak, kapamak
y.-ma 55b/5
y.-up 143b/6, 75b/3
y.-up-sen 75b/4
yumalan- (< *yum-ala-n-*) yuvarlanmak (Seng. 346r.24)
y.-ğan 29b/13
yumla- (< *yum-la-*) yuvarlamak
y.-p 78a/13
yumlan- (< *yum-la-n-*) yuvarlanmak
y.-ıp 58b/10
yumşa- (< ET (MK) *yumşa-* (? *yımşa-*)) yumuşamak
y.-dı 39a/2
yumşaklıg (<*yumşak+lıg* < ET *yımşak*) yumuşaklık krş. **yumşaklık**
y. 141b/3
yumşaklık (<*yumşak+lık* < ET *yımşak*) yumuşaklık krş. **yumşaklık**
y. 62a/12
yumşat- (< *yumşa-t-*) yumuşatma
y.-ay 36a/6
Yünān özel ad, Grek
y. 24b/8
Yūnus özel ad, Yunus peygamber
y. 28b/3
yurt (< ET *yurt* < AT **yūrt*) yurt, vatan, ülke
y. 117a/8, 117a/9, 11b/2, 123b/14, 58b/2, 96a/13, 96b/3
y.+dın 164a/4, 90a/5
y.+larığa 72b/12, 82b/15
y.+larnı 142a/3
y.+nı 116b/7, 97a/11, 98a/13
y.+umda 90a/9
y.+umnı 90b/4, 97a/14
y.+unğa 91a/7

y.+uñnı 98a/2
Yūsuf özel ad, Yusuf peygamber
Y. 3b/11
y.+ıdur-men 32a/2
yut- (< ET (MK) *yut-* < AT **yūt-*) yutmak
y.-tı 169b/7
y.-up 151a/10
yutkur- krş. Özb. *yutmoq* “kazanmak, yenmek” Özb.TS, 509b); krş. YUyg. *yutkaz-* “kaybetmek, mağlup olmak” (YUyg.TS, 509b; *yutkuz-* “yok etmek, düşmanı mağlup etmek: yer yutkuz-” (UTİL, 1356a)
y.-sa 30b/11
yügür- (< ET *yügür-*) koşmak, hareket etmek, seğirtmek
y.-di 142a/11
y.-üp 68a/10, 72b/7
yük (< ET *yük*) yük
y. 77b/7
y.+i 57b/5
y.+ni 32b/2
yükle- (< ET (Uyg.) *yük+le-*) yüklemek
y.-di 35b/1
y.-p 30a/4
yükün- (< ET (Orh.T.) *yükün-*) boyun eğmek, secde etmek
y.-üp 52b/8
yümn (< Ar. *yumn*) uğur, bereket
y. 11a/12
yüz (< ET *yüz* < AT **yūz*) 1. yüz, çehre
y. 103b/4, 115b/7, 123a/4, 135b/4, 139a/12, 14b/12, 152a/12, 153a/2, 159a/1, 159b/15, 161a/8, 161b/5, 162b/10, 34b/8, 37a/4, 38b/14, 40a/6, 40b/3, 89b/11, 94b/10, 94b/5, 9b/7
y.+din 117b/1, 40b/14, 50b/1
y.+i 105a/8, 153b/4
y.+ide 151b/3, 47b/11, 63b/9, 94b/9
y.+ideki 142b/10
y.+idin 105b/15, 125a/4, 25a/12, 39a/3, 40b/10, 61b/15, 68b/15, 9a/4
y.+ige 105b/7, 23a/9, 25a/10, 83a/3
y.+iğa 140a/7, 142b/11, 144a/8, 81a/1

y.+ini 102b/7, 135b/15, 142b/1, 142b/9, 161b/3, 40b/13, 55a/2, 81a/1, 83a/3, 85b/13

y.+iñ 128b/13

y.+iñni 83a/4

y.+üğe 17b/6

y.+üm 124a/4

y.+ümni 136a/2, 13a/3

y.+üni 38a/11, 40b/10

y.+üñni 140a/6, 75b/10, 86a/1

2. sayı "100"

y. 18a/8, 19a/10, 34b/3, 34b/4, 39a/7, 41b/4, 51b/11, 65b/3, 71b/13, 71b/14, 75b/12, 104b/3, 104b/5, 105b/11, 113b/4, 123b/2, 136a/8, 136a/9, 136a/10, 139a/12, 143a/5, 144a/8, 150a/12, 152a/12, 153a/2, 167b/5, 167b/6

yüz éllig yüz elli

y. 136a/10

yüzlen- (< *yüz+le-n*-) yüzünü dönmek, yönelmek, ilgilenmek

y.-di 136a/13, 34b/4

y.-ipdür 34b/4

yüz miñ yüz bin

y. 113b/4, 123b/2

yüz yègirmi yüz yirmi

y.+ge 136a/8, 136a/9

Z/ Z/ Z/ Z

Zābīl özel ad

Z. 114a/10, 114a/11, 114a/9

zabṭ (< Ar. *ḍabṭ*) zaptetme, idaresine alma

z.+ığa 157a/5

zād (< Ar. *zād*) azık, yiyecek, rızık

zād-ı rāḥīl: yol azığı

z.-ı r.+im 94a/9

zād-ı rāḥīle: yol azığı

z.-ı r. 112a/5, 118a/15, 122a/4, 168a/6

z.-ı r.+ni 5a/10

za'ferān (< Ar. *za'farān*) safran

z. 7b/9, 71a/7

z.+ğa 111b/2, 12b/13

z.+niñ 10a/5

zāḡi (< Ar. *zāḡ* + Far. *ī*) bir karga

z. 167b/11

zāhid (< Ar. *zāhid*) çok sofı, kaba sofı

z. 131a/8, 140a/7, 165a/14, 165b/8, 166a/11, 166a/14, 167a/13, 167a/14, 167a/2, 167b/10, 167b/14, 167b/2, 167b/8, 168a/1, 168a/3, 168a/6, 171a/13, 171a/8, 26a/15, 26a/3, 75a/13, 76a/10, 76a/11, 76b/2

z.+din 171b/3

z.+ge 167b/10, 167b/7

z.+ğa 27a/2

z.+ni 165a/13, 165b/15, 167a/11, 168a/13, 168a/2, 168a/3, 168b/4, 169a/1, 169b/9, 170a/14, 171b/3, 75a/14, 75b/14, 76a/14, 76a/8, 77a/6, 77a/9

z.+niñ 169b/14, 170b/7, 171b/6

zāhid-i bī-çāre: çaresiz sofı

z.-i b. 167b/11

zāhid-i ḥušk: kaba sofı

z.-i ḥ. 57a/4

z.-i ḥ.+nı 76a/1

zāhid-i rūṣen-zamīr: içi temiz, temiz kalpli zahid, sofı

z.-i r. 75a/15

zāhidī (< Ar. *zāhid* + Far. *ī*) bir zahid, bir sofı

z. 76a/2

zāhir (< Ar. *zāhir*) görünen, açık, belli, meydana

z. 103a/8, 157a/3, 162a/4, 171a/5, 31b/13, 36a/8, 3b/4, 43a/6, 43b/1, 47a/3, 65a/7, 87a/7, 88b/5, 98b/6

z.+dür 130a/9

z.+i 153b/5, 170b/14, 45b/9

z.+ide 3b/1

z.+ini 132b/3

zāhir bol-: görünmek, ortaya çıkmak

z. b.-adur 122a/7, 133b/2, 134a/9, 137a/15, 56a/3, 76b/14, 76b/9, 85a/3

z.-dı 121a/6, 125b/13, 12b/11, 149a/9, 161b/11, 22a/4, 47a/14, 47a/2, 60a/12, 66b/10, 73a/15, 77a/1, 81b/7, 82a/14, 84a/12, 87a/6, 89a/14, 93a/2, 95b/14, 97a/11

z. b.-ğan 116b/4

z. b.-ğay 160a/4

z. b.-madı 130b/4, 59a/13, 60a/11, 62b/14, 8a/8, 98b/15

z. b.-maydur 116b/12, 96b/15

z. b.-up 100b/12, 119a/12, 129a/2, 62a/11

z. b.-ur erdi 155a/2, 3a/11

zāhir kıl-: göstermek, anlatmak, tanıtmak

z. k.-adur 132b/9

z. k.-ay 165b/13

z. k.-dı 161b/12, 8a/12

z. k.-ğay-sen 122b/6

z. k.-ıp 62a/4, 77a/1

z. k.-madı 144b/7, 68a/12

z. k.-sa 73b/15

z. k.-sam 135a/7

zāhirlig (< Ar. *zāhir* + Tü.+*līg*) görünürlük, açıklık

z.+ğa 45b/5

zaḥm-dār: (< Far. *zaḥm-dār*) yaralı

z. 132a/15

zaḥmet (< Ar. *zaḥmaʿ*) sıkıntı, eziyet, zor, güç

z. 13b/1, 85a/9

z.+ide 39b/1

z.+idin 112b/5, 158b/15, 63b/15, 64a/5

z.+ler 122b/13

zaḥmet-i reʿy: padişahın zahmeti, sıkıntısı

z.-i r. 22a/7

zaḥmet-i zindān: zindanın sıkıntısı, zahmeti

z.-i z.+nı 42b/3

zaʿif (< Ar. *ḍaʿīf*) zayıf, güçsüz

z. 101b/8, 117a/14, 118b/10, 119b/9,

121a/1, 122a/15, 135a/10, 139a/7, 24a/8, 37a/6, 39a/10, 51b/5, 63a/1, 98a/2, 24a/11

z.+ğa 163a/7

zaʿif kıl-: güçten düşmek, zayıflamak

z. k.-dın 89a/3

z. k.-ıp 24a/4

zaʿif-ı pırlık: ihtiyarlık zayıflığı

z.-ı p.+dur 156b/1

zaʿife (< Ar. *ḍaʿīfaʿ*) zayıf, güçsüz kadın

z. 74a/10, 130a/10, 171a/15

zaʿiflik (< Ar. *ḍaʿīf* + Tü.+*līg*) güçsüzlük, zayıflık krş. **zaʿiflik**

z.+nı 112a/10

zaʿiflik (< Ar. *ḍaʿīf* + Tü.+*līg*) güçsüzlük, zayıflık krş. **zaʿiflik**

z.+dın 62b/15

zākir (< Ar. *zākir*) zikreden, zikredici

z. 60a/1

zāl (< Far. *zāl*) ihtiyar, aksakallı

z. 160b/1, 160b/13, 160b/6, 40b/6

z.+dın 160a/12

zālī (< Far. *zāl* + nispet eki *ī*) ihtiyarlık

z. 160a/13

zālim (< Ar. *zālim*) zulmeden, haksızlık eden

z. 104a/8

z.+ni 73a/6

zālimī (< Ar. *zālim* + Far. *ī*) zalimlerden olan, bir zalim

z. 70b/6

zālimlik (< Ar. *zālim* + Tü.+*līg*) zalimlik, acımasızlık

z. 132a/1

zāllig (< Far. *zāl* + Tü.+*līg*) ihtiyarlık

z.+nı 135b/2

zamān (< Ar. *zamān*) 1. zaman, süre

z. 107a/10, 114b/3, 118b/8, 123b/14, 124a/5, 124b/9, 125a/9, 128a/11, 129a/15, 129b/1, 129b/13, 129b/14, 135a/10, 135a/12, 137a/9, 13b/6, 142a/10, 144a/1, 144b/3, 145a/4, 14a/4, 14b/14, 150a/13, 152b/12, 164b/7, 16b/9, 171a/4, 171b/12, 21b/3, 21b/9, 28a/6, 28b/6, 30b/14,

46b/3, 49a/7, 4a/13, 50a/11, 50a/4, 58b/14, 58b/4, 58b/9, 71a/14, 76a/10, 7b/2, 81b/3, 89a/11, 93b/6, 97b/12, 99b/1, 99b/14

z.+dın 129b/11, 94b/11

z.+ge 6b/3

z.+ğaça 129b/14

z.+dın 124b/13

2. çağ, devir

z.+da 101a/8, 110a/4, 13b/4, 149a/3, 154a/6, 18a/5, 26a/14, 3b/6, 43b/11, 47b/7, 56a/6, 76a/2, 93b/2

z.+ı 1a/10

z.+ıda 117a/8, 154b/11

z.+ını 23b/9

z.+nı 155a/7

zamāne (< Ar. *zamāna*) devir, bulunan zaman

z. 100b/9

z.+ni 17b/8, 84b/9

z.+niğ 118a/5

zamāne-yi ğaddār: gaddar, zalim vakit

z.-yi ğ. 66a/13, 78a/6

zāmin (< Ar. *ḡāmin*) tazmine mecbur olan, kefil

z. 137b/1, 42a/12

zāmīr (< Ar. *ḡāmīr*) gönülde gizli olan sır

z.+ni 109a/2

zarar (< Ar. *ḡarar*) ziyan, eksiklik, kayıp

z. 38a/8, 89b/12

z.+ı 22b/9

zārī (< Far. *zārī*) ağlayıp sızlama

z. 107a/15, 151a/8

zārī kıl-: ağlamak, sızlamak

z. k.-ip 48b/6

z.+ler k.-ip 48b/8

zarīr (< Ar. *ḡarīr*) hasta, yaralı, zarar görmüş

z.+i 135a/6

zarūret (< Ar. *ḡarūraʿ*) çaresizlik, muhtaçlık, sıkıntı

z. 171b/11

z.+din 159b/4

zāt (< Ar. *zāt*) kendi, öz, asıl, şahıs, kimse

z.+ı 101a/6, 89b/11

z.+ıda 95b/8

z.+ıdın 95b/5

z.+nı 53b/12

zāviye (< Ar. *zāviyaʿ*) köşe

z. 156b/15

z.+side 26a/4

zāviye-nişin: (< Ar. *zāviyaʿ* + Far. *nişin*) küçük tekkede oturan derviş

z. 65a/2

zāviye-nişin-i nā-pāk: küçük tekkede oturan kötü kalpli derviş

z.-i n. 162a/5

zāyiʿ (< Ar. *ḡāʿiʿ*) kayıp, elden çıkan, zarar, ziyan

z. 119a/7, 119a/8, 12b/6, 136b/8, 144a/7, 14a/12, 168a/10, 170b/5, 26a/11, 26a/12, 32a/4, 46b/13

zāyiʿ kıl-: kaybetmek, yitirmek

z. k.-adur-sen 106b/5

z. k.-ğan 126a/8

z. k.-madı 117a/4

z. k.-mağıl 166b/13

z. k.-mağ 70b/9

z. k.-mas-men 93a/6

zāyika (< Ar. *zāʿ ika*) tatma, tat alma

z. 25a/2

zāyil (< Ar. *zāʿil*) sona eren, devamlı olmayan

z. 69a/2, 69a/14

zāyil bol-: gitmek, sona ermek

z. b.-ur 4b/11, 98b/8, 160a/7, 163a/2

zāyiʿ lık (< Ar. *ḡāʿiʿ* + Tü.+*lık*) zararlı, ziyanlık krş. **zāyiʿ lik**

z.+ka 126a/9, 139b/10

zāyiʿ lik (< Ar. *ḡāʿiʿ* + Tü.+*lik*) zararlı, ziyanlık krş. **zāyiʿ lık**

z.+ni 139b/13

zebān (< Far. *zabān*) dil, lisan

z. 8b/3

zebān-ı faşih: açık, güzel dil

z.-ı f. 59b/9

zebân-ı melâmet: ayıplama, azarlama dili
 z.-ı m. 70a/10, 70b/1

zeber (< Far. *zabar*) üst, üst derecede bulunan
 z. 63a/6

zeber-dest (< Far. *zabar-dast*) eli üstün, mahir
 z.+ğa 97b/2

zebûn (< Far. *zabûn*) zayıf, güçsüz, aciz
 z. 101a/7, 102b/8, 49a/12, 57a/8, 91a/7, 98a/3
 z.+dur 96b/10
zebûn kııl-: aciz bırakmak ,
 z. k.-dın 96b/1
 z. k.-ıp 115a/12

zebûnçılık (< Far. *zabûn* + Tü.+çılık) çaresizlik
 z.+ka 90a/8

zebûnlük (< Far. *zabûn* + Tü.+lık) güçsüzlük
 z.+da 70b/2

zehr (< Far. *zahr*) zehir
 z. 133b/15, 136b/13, 139a/1, 149b/11, 150a/8, 46b/1, 64b/11, 85a/8, 86a/10, 99b/1, 99b/2
 z.+din 99b/4
 z.+dür 157b/12
 z.+i 131a/3
 z.+ige 133b/15, 91a/12
 z.+ni 63b/3, 72b/8
 z.+niğ 137a/1

zehr-âlûd (< Far. *zahr-âlûd*) zehirli, zehir gibi
 z. 170a/10, 64b/11

zekevât (< Ar. *zakavât*) zekâtlar
 z.+ıdur 54b/3

Zeliḥâ özel ad, Hz. Yusuf'un eşi
 Z. 28b/4
Zeliḥâ-yı Yûsuf-ı vefâ: vefa Yusuf'unun Zelihası
 Z.-y1 Y-ı v. 54b/2
Zeliḥâ-yı vakt: zamanın Zelihası
 Z.-y1 v. 47b/3

zelîl (< Ar. *zalîl*) hor, hakir, alçak, aşağı tutulan

z. 75a/7

zemherîr (< Ar. *zamharîr*) gün dönümünden sonraki şiddetli soğuklar, karakış
 z.+de 20a/1

zemîn (< Far. *zamîn*) yer, yeryüzü
 z. 78b/7
 z.+de 92a/6
 z.+din 145b/4
 z.+ğa 92b/15
 z.+i 33a/2
zemîn-i mülk: ülke toprağı
 z.-i m.+ığa 12b/3
zemîn-i 'ubûdiyyet: kulluk toprağı
 z.-i 'u. 161a/12, 124b/12

zemistân (< Far. *zamistân*) kış, kış mevsimi
 z. 19b/13
 z.+da 52a/7

zemzem (< Ar. *zamzam*) yavaşça ve hafifçe türkû söyleme
 z.+ğa 120b/2

zemzeme (< Ar. *zamzama'*) ezgili, nağmeli ses
 z. 59a/6
 z.+din 59a/7
 z.+ni 65b/11
 z.+sige 59b/13
zemzeme-yi ḥaşem: padişahın maiyetinin sesi, gürültüsü
 z.-yi ḥ. 58a/13

zen (<Far. *zan*) kadın
 z. 92b/13
zen-i emîr-i Kirmân: Kirman emirinin karısı
 z.-i e.-i K. 79b/14

zenbûr (< Ar. *zanbûr*) arı
 z. 119a/13, 119b/9, 120a/11, 120a/8, 120b/1, 120b/9, 92b/7, 92b/9, 120a/7
 z.+nı 92b/8

zeng (< Far. *zang*) zil, çingirak
 z. 122a/8

zengâr (< Far. *zangâr*) bakır pası çeşidinden göz taşı
 z.+ıñ 15b/14

Zengbār özel ad, Zengbar şehri, karalar memleketi

Z. 103a/15, 123b/2

zengi (< Far. *zangī*) zenci, siyah adam

z. 80a/10, 80a/13, 80a/9, 80b/8, 81b/4

z.+din 80b/3

zengi-i siyāh: siyah zenci

z.-i s. 80a/7

zer (< Far. *zar*) altın

z. 13a/14, 13a/15, 16b/14, 17a/3, 27a/12, 27a/13, 68a/1, 30a/7, 163b/9

z.+ni 163b/9

zer-dār (< Far. *zar-dār*) paralı, zengin

z.+dur 89b/7

zer-dār bol-: zengin olmak

z. b.-up129a/11

z. b.-ur-sen 129a/12

zer-dārlik (< Far. *zar-dār* + Tü.+*lık*) zenginlik

z. 92a/15

z.+қа 111a/9

zer-dārāk (< Far. *zar-dār* + Tü.+*rağ*) daha zengin

z. 92a/13

zerger (< Far. *zar-gar*) kuyumcu

z. 13b/2, 13b/3, 13b/5, 13b/8, 14a/10, 14a/13, 14b/3, 14b/9, 15a/1, 15a/10, 15a/15, 15a/7, 15b/4, 15b/6, 15b/7, 16a/5, 16a/6, 16b/1, 16b/12, 16b/3, 16b/4, 16b/8, 16b/9, 26a/14, 26b/11, 27a/12, 27a/2, 12b/12

z.+din 13b/8

z.+ge 26b/11

z.+ni 15b/10, 15b/11, 15b/12, 16a/1, 16a/13, 16a/2, 16a/4, 16b/1, 16b/2

zerre (< Ar. *zarra'*) pek ufak parça

z. 116a/3, 20a/15, 29b/14, 54b/13, 67a/3, 67a/4

z.+çe 10b/1

z.+ni 53a/2

zerre-i āfitāb: güneşin zerresi

z.-i ā. 9a/4

Zerīr özel ad

Z. 92a/11, 92a/15, 92b/4, 93a/8, 93b/1, 92a/6

Zerīr-i bī-çāre: çaresiz, zavallı Zerīr

Z.-i b. 93a/10

Zerīr-i şa' r-bāf: yün dokuyan Zerīr

Z. 91b/12, 92b/11, 93a/4

Z.+ge 92a/4

Z.+nı 92a/5

Z.+nın 91b/11

zerrīn (< Far. *zarrīn*) altından yapılmış, altın

z. 12b/13, 17a/6, 91b/13

zerrīn-ķabā (< Far. *zarrīn* + Ar. *ķabā'*) altından elbise

z. 108b/12

zavāl (< Ar. *zavāl*) yok olma, ayrılıp gitme, sona erme

z. 106a/4

z.+i 155b/12

zavāllık (< Ar. *zavāl* + Tü.+*lık*) yokluk, sona erdirmе

z. 22a/1

zevce (< Ar. *zavca'*) eş, karı

z. 83b/10

zevciyyet (< Ar. *zavciyya'*) karılık-kocalık, eşlik

z.+imiz 146a/8

zevķ (< Ar. *zavķ*) hoşa giden hal, haz

z. 104a/4, 158b/13, 163a/5, 163a/7, 3a/13, 43b/8, 58a/1, 58a/4, 58b/7

z.+dın 58a/6

z.+ı 67a/3

z.+i 1b/4

zevķ-i ma'nī: anlam zevki

z.-i m. 3b/1

zevķ-i tā'at: ibadet zevki

z.-i t.+ni 163a/6

zevķī (< Ar. *zavķ* + nispet eki *-ī*) zevke ait, zevkle ilgili

z. 172a/8, 1a/5

zevraķçe (< Ar. *zavraķ* + Tü.+*çe*) kayıkçık, sandalcık

z. 77b/5

zımn (< Ar. *đimn*) maksat, istek, niyet

z.+ıda 137a/15

zīb (< Ar. *zīb*) süs, bezek
z. 14a/2, 26b/14

zībā (< Far. *zībā*) süslü, güzel
z. 101a/13, 146a/2, 156b/9, 161b/14, 167a/1, 32b/13, 43a/8, 47a/10

zībā-rūy (< Far. *zībā-rūy*) güzel yüzlü
z. 18a/11

zībā-tenī (< Far. *zībā-tan* + nispet eki *ī*) güzel tenli olma
z. 18b/15

zihī (< Ar. *zihī*) ne güzel, ne hoş, bravo!
z. 107a/12, 137b/13

zihn (< Ar. *zihn*) zihin, anlama, bilme, hafıza
zihn-i müstaķim: doğru zihin
z. 109a/6, 60a/6
z.+din 57b/15

zīkr (< Ar. *zīkr*) anma, sözünü etme
z. 165a/9, 60a/4
z.+i 45b/8, 59b/14, 67b/12
z.+ığa 165a/8, 62a/7
z.+ini 158a/1, 158a/3, 168b/4
zīkr kıl-: anmak, sözünü etmek
z. k.-dılar 33b/13
zīkr-i yārī: dosttan bahsetme
z.-i y. 153a/7

zimme (< Ar. *zimma'*) sorumluluk, yükümlülük
z.+side 155b/10, 155b/14

zimmī (Ar. *zimmat* + nispet eki *-ī* ile *zimmī*) İslâm devleti tebaasından olan ve haraç veren Hristiyanlar, Yahudiler
z. 158a/10

zincīr (< Far. *zincīr*) zincir
z. 50b/8, 155b/14
z.+ini 50b/10
z.+ler 118b/3

zindān (< Far. *zindān*) karanlık, yeraltı hapishanesi
z. 21b/4, 80b/10
z.+dın 81a/10
z.+ğa 37a/11, 38a/9, 39a/2, 80b/7, 81a/9

z.+ıdın 22a/8, 25b/11
z.+ığa 121a/11
z.+nı 81a/15

zindān-bān (< Far. *zindān-bān*) zindancı, zindan bekçisi
z. 80b/14
z.+lar 80b/13

zinde-gānlık (< Far. *zinda-gān* + Tür.+lık) dirilik, yaşayış, geçim
z. 123b/11, 52a/13, 96b/5
z.+nı 8b/6

zinde-gānī (< Far. *zinda-gān* + nispet eki *-ī*) dirilik, yaşayış, geçim
z. 32b/6

zīnet (< Ar. *zīnat*) süs, bezek
z. 133b/14, 14a/2, 26b/14, 110b/15
z.+ler 13a/2

Zinet özel ad
z. 98b/3, 98b/11, 99a/6, 99a/14, 100a/8, 100b/8
z.+din 99b/10
z.+ni 100a/6, 100a/8

zīnhār (< Far. *zīnhār*) sakın, asla, olmaya
z. 102b/12, 144a/14, 157b/15, 160b/10, 169b/11, 47b/5, 99b/7

zīnhār-la- (< Far. *zīnhār* + Tü.+la-) kesin bir şekilde yasaklamak
z.-dı 134b/11

zīrā (< Far. *zīrā*) çünkü, şundan dolayı ki
z. 85a/6

zīrā'at (< Ar. *zīrā'a'*) çiftçilik, tarım
z. 103a/3, 153a/15
z.+ge 102b/10, 102b/13, 103a/1
z.+ı 154b/10, 156a/12, 156a/13
z.+ım 156a/15
z.+ını 10b/12
z.+lar 155a/15
z.+nı 103a/1, 132b/15
zīrā'at kıl-: tarım, çiftçilik yapmak
z. k.-dı 154b/10

zīrā'at-gāh (< Ar. *zīrā'a'* + Far. *gāh*) tarım yeri
z. 41a/5

z.+ğa 41a/3
z.+ıda 7a/12
z.+ıdın 113b/15, 153b/1
z.+nı 132b/13

zîr-dest (< Far. *zîr-dast*) el altındaki ahali, yönetilenler
z. 18a/3
z.+ni 63a/6

zîr-efkend (< Far. *zîr-afgand*) Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarından biri
z.+ni 61a/7

zîrek (< Far. *zîrak*) zeki, anlayışlı, uyanık
z. 114b/9, 123b/13, 125b/8, 129b/3, 129b/6, 145b/8, 171b/4, 172a/1, 20b/2, 22b/3, 2b/8, 3b/11, 40b/6, 44a/4, 45a/11, 51a/8, 66b/3, 6b/1, 87a/10

zîreklik (< Far. *zîrak* + Tü.+lik) anlayışlılık, uyanıklık
z. 56a/3
z.+ini 81b/8

zişt (< Far. *zişt*) çirkin
z. 37b/1, 44a/6
z.+ni 44a/6

zîver (< Far. *zîvar*) süs, bezek
z. 13a/14, 27a/13
z.+i 27a/12
z.+iğa 123b/1
z.+iniğ 17a/3
z.+iğdin 13a/15
z.+üğ 16b/14

ziyâde (< Ar. *ziyâda'*) artma, çoğalma, bol, fazla
z. 114a/12, 116b/3, 135b/10, 138a/7, 144a/8, 149b/2, 150b/4, 61b/12, 67a/8, 89a/13, 97a/14, 98b/1
z.+dür 136a/10

ziyâde bol-: artmak, fazlalaşmak
z. b.-dı 101b/12, 112b/12, 112b/15, 116a/8, 118b/10, 13b/5, 23a/13, 38b/15, 72a/15, 82b/1
z. b.-mas 41b/8
z. b.-up 114b/5, 131b/15, 4b/11
z. b.-ur 151b/13, 82b/12, 9b/11

z. b.-ur êrdi 20b/1

ziyâde kıl-: arttırmak, fazlalaştırmak
z. k.-ıp 123a/3
z. k.-ur 10a/10

ziyâderak (< Ar. *ziyâd* + Tü.+rak) çok bol, çok fazla
z. 108a/12, 112b/11, 148a/5, 19a/2, 60b/2

ziyâdet (< Ar. *ziyâda'*) artma, çoğaltma
z.+ini 17a/3

ziyân (< Far. *ziyân*) kayıp, zarar, ziyan
z. 102a/5, 117a/10, 13b/1, 140a/5, 149a/1, 162a/13, 166a/10, 166b/6, 169b/11,
85a/2
z.+dur 34b/7
z.+ını 138b/13
z.+nı 137a/13

ziyân kıl-: kaybetmek, zarar etmek
z. k.-ğay 168b/7
z. k.-ma 46b/14
z. k.-mağay-sen 166b/10
z. k.-mas 50b/11
z. k.-ur 134b/9

ziyân-ı külli: büyük zarar
z.-ı k. 130b/2

ziyânkârlıg (< Far. *ziyân-kâr* + Tü.+lîg) zararlı, yaralayıcı
z. 170a/6

ziyân-zede (< Far. *ziyân-zada*) zarar eden, zarara uğrayan
z. 28a/9

ziyâret (< Ar. *ziyâra'*) görmeye gitme, görüşmeye gitme
ziyâret kıl-: görmek, ziyaret etmek
z. k.-ğalı 88a/10

ziyâret-i hâne-yi Ka'be: Kabe'yi ziyaret
z.-i h.-yi K. 168a/8, 171a/9

zû-fünûn (< Ar. *zû-funûn*) fenler sahibi, bilgili
z. 34a/1, 34a/11

zulm (< Ar. *zulm*) zulüm, haksızlık, eziyet
z. 134a/2, 165b/11, 166a/3, 166b/3

z.+dın 90a/7
z.+ğa 90a/7
z.+ı 90a/2
z.+nı 90a/6
zūlm kıl-: eziyet etmek, zulmetmek
z. k.-a 90a/2
z. k.-mağıl 90a/6
z. k.-sa 90b/5
zūlm-ı ‘Azrā’il: Azrail’in eziyeti
z. 43b/7
zūlmānī (< Ar. *zūlmānī*) karanlığa ait, karanlık olan
z.+dür 31b/9
zūlmet (< Ar. *zūlmā*) karanlık
z. 27a/10, 43a/13, 9a/6
z.+ge 43a/11
z.+iğa 135b/15
zūlm-resīde (< Ar. *zūlm-rasīda*) zulme uğramış, zulüm görmüş
z.+dür-men 90a/15
zūlūmāt (< Ar. *zūlmāt*, *zūlūmāt*) zulümler, işkenceler
z. 43a/10, 44b/6, 44b/9, 6a/3
zūr (< Far. *zūr*, *zor*) zor, güç, kuvvet
z. 119a/13, 119b/9, 131a/14, 142a/8, 169a/14, 169b/6, 97b/1
z.+dın 142a/8, 97b/1
z.+ı 116a/8, 119b/11, 20a/12, 63a/10, 96b/3
z.+ıdur 84b/6
z.+ığa 142a/10
zūr kıl-: zorlamak, zor hale getirmek
z. k.-sam 67b/8
zūr-āver (< Far. *zūr*, *zor* +Far. *āvar*) zorluk veren, zorluk çıkaran
z.+ni 119a/13, 119b/10
zūbābī (< Ar. *zūbāb* + Far. nispet *ī*) yeşil sinek rengine iyi bir zümrüt çeşidi
z.
Zūḫal (< Ar. *zuḫal*) Satürn gezegeni, Sekendiz
Z. 69a/15
zūhd (< Ar. *zuhd*) her türlü zevke karşı

koyarak kendini ibadete verme
z. 111a/14, 76a/2, 162b/5
zūhddārīg (< Ar. *zuhd*, Far. *dār* + Tü. *+līg*) zūhd sahibi olmak
z.+ka 111a/8
Zūhre (< Ar. *zuhra*) Çobanyıldızı, Çolpan, Venüs
Z. 51a/4, 109a/6, 109b/15
Z.+ni 110a/3
zūlāl (< Ar. *zulāl*) içilmesi güzel, tatlı su
z.+i 2a/8
zūlāl-i vişāl: kavuşmanın tatlı suyu, tatlılığı
z.-i v.+iğ 35a/8
zūlf (< Far. *zulf*) saç, yüzün iki yanından sarkan saç lülesi
z.+ini 29a/1
z.+ünge 35a/6
zūmürrūd (< Ar. *zumurrud*) zümrüt, değerli bir taş
z. 158a/7, 78b/11, 53b/2
zūmürrūd-i şābūnī vū reyḫānī: zümrüt çeşitleri
z.-i ş. 53b/3
zūmürrūd-i şābūnī vū zūbābī: zümrüt çeşitleri
z.-i ş. 158a/7
zūnnār (< Ar. *zunnār*) papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık, ipten örme kuşak
z. 133a/3
zūrriyāt (< Ar. *zurriyāt*) nesiller, soylar, kuşaklar
z.+ını 98a/8

6. SONUÇ

Bu çalışmada Osmanlı döneminde iki kez Türkçeye tercüme edildiği bilinen *Tûtînâme* hikâyelerinin Latîfî mahlaslı biri tarafından Çağatay Türkçesine aktarılan bir tercümesinin metni ortaya konulmaya ve hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Hofman'ın çalışmasında “Nahşebi” maddesinde yer alan ve ayrıntılı bir şekilde değinilen muhtemel Türkçe *Tûtînâme* tercümelerinin nüshalarına ulaşma imkanı bulamadığımızdan bu tercümenin metni İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi Katanov Koleksiyonu Nr. 2794. kayıtlı nüshası üzerinden oluşturulmuştur. Elimizdeki nüshası 1299/M. 1881-82 yılında istinsah edilmiş olan eserin aşağıda sebeplerini belirteceğimiz üzere, Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi döneminde yazıldığını tahmin ediyoruz.

Kaynağı Hint Edebiyatına dayanan, Farsçaya *Tûtînâme* adıyla tercüme edilen hikâyelerin Osmanlı döneminde ve Anadolu coğrafyasında yapılmış iki tercümesi olup kimler tarafından, ne zaman ve hangi Farsça *Tûtînâme*'den yapıldığı ve kime sunulduğu ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Ancak Doktora tezi olarak hazırladığımız *Mazharu'l-Acâyib* hakkında ise şüpheye yer bırakmayacak bilgilere sahibiz. Çağatay Türkçesiyle yazılan bu tercümenin mütercimi Lâtîfî olup, Hizmet Mevlânâ Ra'dî'ye sunulmuştur.

Çalışmamıza konu edindiğimiz tercümenin yazarı Latîfî mahlaslı biridir. Biyografik kaynaklara baktığımızda Nevâyî'nin Mecâlisu'n-Nefâ'is'inde iyi bir şâir olduğu ve genç yaşta öldüğü şeklindeki bilgiden başka bir kayda rastlanmamaktadır. Ancak burada anlatılan Latîfî'nin bu tercümenin mütercimi olan Latîfî olup olmadığı belli değildir. Eserde Latîfî'nin mahlası iki yerde geçmektedir. Bunların birincisi sebebi telif bölümünde yer alan bir beyitte geçen “Ey Latîfî tapmadın Hâk'dın nazar” mısraı, diğeri de eserin son bölümlerindeki bir beyitte geçen “Ey Latîfî hemîşe pâk olğıl” ifadesidir. Eserin isminin *Mazharu'l-Acâyib* olduğu kesindir, zira Latîfî eserin sebebi telif bölümünde “bu kitâbnı oğuşu ve eşitgüçi kim

‘aceb efsâneler ve ‘aceb dâstân zâhir bolur êrdi ol sebebdin bu kitâbğa Mazharu’l-‘Acâyib at koyuldu” şeklindeki ifadelerden de anlaşılacağı üzere bunu belirtmiştir.

Nahşebî’nin Farsça tercümesine dayanan bu tercüme, genel olarak Farsça aslından birebir çeviri özelliği göstermekte ancak bazı manzum parçaların tercüme edilmediği de görülmektedir. Nahşebî’nin *Tûtînâme*’sinin diğer Farsça tercümelerden bir farkı, hikâyelerin arasında ve son bölümlerinde yer alan şiirlerin başka şairlere değil de bizzat kendisine ait olmasıdır. Latîfî de tercümesini hazırlarken sadece iki yerde kendisine ait şiire yer vermiş, eserdeki diğer manzum bölümlerin tümünü Nahşebî’nin mahlasını da koruyarak aynen tercüme etmiştir. Latîfî bu şiirlerin de vezinlerini de korumuş birçok yerde tercüme ettiği mısranın anlamını aynen vermeye çalışırken hece fazlalığından dolayı aruz hatası yapmıştır.

Mazharu’l-Acâyib, diğer Türkçe *Tûtînâmeler*den yapısı, hikâye sayısı, hikâyelerin anlatıldığı gecelerin yerleri, kahramanların adları ve sonuç kısmıyla ayrılmaktadır. Osmanlı Türkçesi ile yapılan iki tercümede mütercim, sunulduğu kişi, esere verilen ad gibi bilgiler kesin olarak verilmediği halde, bu tercümede mütercimin mahlasının, eseri sunulduğu kişinin ve tercümesine verdiği adın kesin ifadelerle yer aldığı görülmektedir. Diğer tercümelerin birincisinde 43 gece ve 75 hikâye bulunurken, ikinci tercümede 30 gece ve 75 hikâye, bu tercümede ise 52 gece ve 87 hikâye bulunmaktadır.

Mazharu’l-Acâyib, eserin bitiş şekli bakımından da diğer Türkçe *Tûtînâme* tercümelerinden ayrılmaktadır. Örneğin Eyyûbî’ye atfedilen ilk tercümede seferden dönen ve tûtîden karısının yaptıklarını öğrenen tacirin eşini affedip affetmediği konusu belirsizdir. Atayî’ye atfedilen ikinci tercümede ise tacir karısına tövbe ettirir ve tekrar eskisi gibi yaşamaya devam ederler. *Mazharu’l-Acâyib*’de ise tacir olanlardan dolayı karısını affetmemiş ve onu öldürmüştür. Bu da kaynaklarda eserini İslam ahlakına uygun şekilde yazan ve bazı hikâyeleri müstehcen olduğu için tercüme etmeyip yerlerine başka hikâyeler alan Nahşebî’nin tavrına ve tutumuna uygun bir sonudur.

Mazharu’l-Acâyib sadece hikâyelerin tercümesinde değil eserin genel yapısını aktarmakta da Nahşebî’ye bağlı kalmıştır. Bu hususun bir örneği olarak gecelerin başlangıç bölümleri zikredilebilir. Nahşebî’nin eserinde, her gecenin başlangıcında güneşin batışıyla ayın ortaya çıkışının anlatıldığı ifadelerde, o gece anlatılacak hikâyedeki kahraman veya olaylarla çeşitli benzetmeler kurulduğu yani hüsn-i ibtidâ

sanatına başvurulduğu görülmektedir. Latîfî de kaynak eserin bu anlatım özelliğini bütün eser boyunca korumuştur.

Mazharu'l-Acâyib, inceleme bölümünde de görüleceği üzere, Çağatay Türkçesinin genel dil ve imla özellikleri göstermektedir. Bunun yanında Çağataycanın klasik sonrası döneminde görülen bir özellik olan *+nı/+ni* ilgi durumu ekinin *+nı/+ni* şeklinde sıkça kullanılması eserde dikkat çeker. Eserde iki örnekte *-alı/-eli*, *-alı/-elik* biçimleriyle Yeni Uygurca ve Özbekçede kullanılan 1. çoğul kişi emir ya da istek eki, sözcüğe *-elik* şeklinde eklenmiştir.

Eser zengin bir söz varlığına sahiptir. *Söz Varlığı* kısmında da bahsettiğimiz gibi metnimizde Çağataycada tespit edemediğimiz ancak Yeni Uygurca ve Özbekçede yaşayan 40 sözcük bulunmaktadır. Söz varlığındaki bu durum ve yukarıda bahsettiğimiz dil bilgisi özellikler eserin Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi döneminde yazıldığı izlenimini uyandırmaktadır. Bunun yanı sıra eserde 27 Moğolca sözcük de eserde yer almaktadır. Türkçe sözcüklerin yanında Arapça ve Farsça sözcüklerin de sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Eserde kaynak metne bağlı kalındığı için Arapça atasözleri ve kelâm-ı kibarlar yanında ayet ve hadislerle de yer verilmiştir.

Çalışmamızın *Dizin/Sözlük* bölümünde analitik dizin hazırlanmış, Türkçe sözcüklerin Eski Türkçedeki biçimleri veya o sözcüğe muadili sözcük verilmiş, alıntı sözcüklerin ise kaynak dildeki şekilleri verilmiştir. Ayrıca nadir bulunan bazı sözcükler ya da farklı kullanımı ve anlamı olduğunda yararlanılan kaynaklar ve sözlükler sözcüğün sonunda verilmiştir. Böylece metnin ayrıntılı sözlüğü ortaya konmuş ve araştırmacılara kolaylık sağlanmıştır.

Zengin bir söz varlığı ve bilinenlerden farklı hikâyelerden oluşan bir muhteva sunan bu eserin çalışmamızda tam metninin sunulmasıyla Türkçe hikâye külliyyatına yeni hikâyeler eklenmiştir. Eserin ilerleyen zamanlarda dil içi çevirisinin de yapılması ve *Tûtînâmeler* arasındaki yerinin karşılaştırmalı çalışmalarla daha da netleştirilmesi dileğimizdir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, Adem. “Tûtînâme Metin ve İnceleme”. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2012.
- Argunşah, Mustafa. “Harezmi Dönemi Metinlerinde e/i Sorunu”. **Dil Araştırmaları**, s. 6. (2010): 47-60.
- Atalas, Burcu. “Tûtî-Nâme Metin ve İnceleme (88a-177b)”. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2010.
- Berthels, E. “Nahşebî”, **Millî Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi**, c. 9, İstanbul: MEB, 1964: 40-41.
- Bodrogligeti, Andras Je. **A Grammar of Chagatay**. Languages of the World/Materials 155. Muenchen, Lincom Europa, 2001.
- Borovkov, A. K. (red.), S. F. Akabirov, Z. M. Magrufov, A. T. Hodjahanov. **Uzbeksko-russkiy slovar**, Moskva, 1959.
- Böhtlingk, Otto, Rudolph Roth. **Sanskrit Wörterbuch**. Siebenter Theil. St. Petersburg, 1872-1875.
- Brockelmann, Carl. **Osttürkische grammatik der İslamischen litteratursprachen Mittelasiens**. Leiden, Brill, 1954.
- Caferoğlu, Ahmed. **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**, Ankara: TDK Yayınları, 1993.
- Clauson, Gerard. **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**. London: Oxford, 1972.
- Coşkun, M. Volkan. **Özbek Türkçesi Grameri**. Ankara: TDK Yayınları, 2017.
- Dankoff, Robert, James Kelly. **Maḥmūd al-Kāşgarī: Compendium of the Turkic Dialects (Dīwān Lugāt at-Turk), I-III**. Duxbury, Massachusetts: Harvard University. (Sources of Oriental Languages and Literatures. 7. Turkish Sources. VII.), 1982-85.
- Devellioğlu, Ferit. **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2003. (yeniden düzenlenmiş ve genişletilmiş baskı 1993). [İlk Baskı: 1962].
- Dilçin, Cem. **Yeni Tarama Sözlüğü**. 3. bs. Ankara: TDK Yayınları, 2013.
- Direkci, Bekir. **Tûtînâme (Giriş-Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)**. Konya: Palet Yayınları, 2019.
- Dmitriyeva, L. Vasilyevna. **Katalog Tyurkskih Rukopisey, İnstitutu Vostokovedeniya Rossiyskoy Akademiy Nauk**. Moskva: İzdatel'skaya Firma Vostochnoy Literaturı RAN, 2002.
- Doerfer, Gerhard. **Türkische und mongolische Elemente im neupersischen. Unter besonderer Berücksichtigung älterer neupersischer Geschichtsquellen, vor allem der Mongolen- und Timuridenzeit. 1. Mongolische Elemente**

im Neupersischen [1963]. 2. Türkische Elemente im Neupersischen: alif bis tā [1965]. 3. Türkische Elemente im Neupersischen: ġīm bis kāf [1967]. 4. Türkische Elemente im Neupersischen (Schluss) und Register zur Gesamtarbeit [1975]. Wiesbaden: (Akademie der Wissenschaften und der Literatur [Mainz]. Veröffentlichungen der Orientalischen Kommission. 16, 19, 20, 21.), 1963-1975.

Eckmann, János. “Çağatay Dili Hakkında Notlar”. **TDAY-Belleten**, s. 6 (1958): 115-126.

_____. “Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)”. **TDAY-Belleten 1963** (1964): 121-156.

_____. **Chagatay Manual**, Bloomington: Indiana University Publications Uralic and Altaic Series, 1966.

_____. **Çağatayca**. (çev. Mehmet Akalın). Tarihi Türk Şiveleri, Ankara: TKAE Yayınları, 1988.

Eraslan, Kemal. “Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair”, **TDED**, c. XVIII (1970): 113-124.

_____. **Alî-Şîr Nevâyî Mecâlisü’n-Nefâis I, (Giriş Ve Metin)**. Ankara: TDK Yayınları, 2001.

Erdal Marcel. **Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon, I-II**, Wiesbaden: Harrassowitz. (Turcologica 7.), 1991.

_____. **A Grammar Of Old Turkic**, Leiden-Boston, Brill: (Handbook of Oriental Studies/Handbuch der Orientalistik, Section 8. Central Asia. 3.), 2004.

Eren, Hasan. **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**. 2. bs. Ankara: Bizim Büro Yayınevi, 1999.

_____. “Türkçede Moğolca Kalıntılar”. **TDAY-Belleten 2003/I**. s. 51 (2006): 170-186.

Ergene, Oğuz. “Sibîcâbî-Gülistan çevirisi I (Giriş-Dil İncelemesi-Metin-Çeviri-Tıpkıbasım)-II (Dizin)”. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

Gür, Nagihan. **Tûtînâme**. İstanbul: Kapı Yayınları, 2014.

Hacımuftuoğlu, Nasrullah. “Berâat-i İstihlâl”. **Diyanet İslam Ansiklopedisi**. c. 5. İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, 1992: 470.

Hazırkı Zaman Uyğur Tilinin İzahlık Luğiti (kışkırtılması), (2.baskı). Ürümçi: Şincang Halk Neşriyatı, 2011.

Hofman, H.F. **Turkish Literature A Bio-Bibliographical Survey**, Section III, Part I, Vol. 4, Utrecht, 1969: 237-245.

Niyâzi. **Nevâyî’nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar, El-Luğātu’n-Nevâ’iyye ve’l-İstîşhādātu’l-Çağatā’iyye**. (haz. Mustafa Kaçalın). Ankara: TDK Yayınları, 2011.

Kavruk, Hasan. **Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikayeler**. İstanbul: MEB Yayınları, 1998.

- Kaya, Korhan. **Hint Masalları**. 3. bs. Ankara: İmge Kitabevi, 2016.
- . **Papağanın Yetmiş Hikayesi**. çev. Hindî ve İngilizce çevirileriyle karşılaştırarak Sanskrit aslından. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.
- Kesler, Hülya. “Tûtînâme Metin ve İnceleme (1b-88a)”. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2010.
- Kincses-Nagy, Éva. **Mongolic Copies in Chaghatay**. Turcologica 115. Wiesbaden, Harrassowitz Verlag, 2018.
- Koç, Kenan, Ayabek Bayniyazov, Vehbi Başkapan. **Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlüğü**. Ankara: TDK Yayınları, 2019.
- Köprülü, Fuad. “Çağatay Edebiyatı”, **İslâm Ansiklopedisi**, c. 3, İstanbul: MEB, 1945: 270.
- Kurtuluş, Rıza (2006), “Nahşebî, Ziyâeddin”. **Diyanet İslam Ansiklopedisi**. c. 32. İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, 2006: 309-310.
- Kut, Günay. “Hint Edebiyatından Türk Hikayelerine”. **Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları Dergisi**, s. 8. (1997): 357-377.
- Kutlu, Şemsettin. **Tûtî-Nâme (Papağanın Hikayeleri)**. İstanbul: Tercüman Yay., Tarihsiz.
- Lessing, Ferdinand D. **Mongolian-English Dictionary**. University of California Press Berkeley and Los Angeles, 1960.
- Li, Yong-Song. **Türk Dillerinde Akralılık Adları**. TDAD 15, İstanbul: Simurg Yay., 1999.
- Mahmûd El-Kâşgarî. **Dîvânu lûgati't-turk**. çev. Mustafa S. Kaçalın; Yay. Haz. Mehmet Ölmez. İstanbul: Kabcacı Yay., 2019.
- Ma'rufov, Z. M. **Özbek Tilining İzahlı Lugati**. Özbekistan SSR Fanlar Akademiyası A.S. Puşkin Namidagi Til ve Adabiyat İnstitüti. 2 cilt. Moskova, 1981.
- Marzolph, Ulrich. “Şukasaptati”, **Enzyklopädie des Märchens: Handwörterbuch zur historischen und vergleichenden Erzählforschung**. Berlin, New York, 2010.
- Monier-Williams, Monier. **A Sanskrit-English Dictionary, Etymologically and Philologically Arranged with Special Reference to Cognate Indo-European Languages**. Oxford, 1899.
- Muhammad Mahdî Xân. **Sanglax**. A persian Guide to the Turkish Language, Faksimile Text with an Introduction and Indices by Sir Gerard Clauson. London, 1960.
- Necatigil, Behcet. **Tutiname, Behçet Necatigil'in Kaleminden**, İstanbul: Can Yayınları, 2009.
- Necip, Emir Necipoviç. **Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü**. (çev. İklil Kurban). Ankara: TDK Yayınları, 2008.
- Orak, Kadriye Külcü. “Tûtînâme deki Hikayelerin Anlatı Düzeylerinin Niveaux Narratifs Şematik Sunumu”. **Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**. (2007): 303-312.

- Ölmez, Mehmet. “Eski Uygurca *odug sak* İkilemesi Üzerine”. **Türk Dilleri Araştırmaları**. c. 8 (1998): 35-47.
- . “Çağataycadaki Eskicil Ögeler Üzerine”. **Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu 2003 Mustafa Canpolat Armağanı**. yay. Aysu Ata, Mehmet Ölmez. Ankara: Sanat Kitabevi, 2003: 135-142.
- Ölmez, Zühal Kargı. “Mahbûbü’l-kulûb (inceleme-metin-sözlük)”. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.
- . “Çağatay Edebiyatı ve Çağatay Edebiyatı Üzerine Araştırmalar”. **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**. c. 5 (2007): 173-219.
- . **Ebulgazi Bahadır Han Şecere-yi Terâkime**, Ankara: TDK Yayınları, 2020.
- . “Ali Şir Nevâyî’nin Eserlerindeki Moğolca Sözcükler-II-”. **Türk Dilleri Araştırmaları. Festschrift für Uwe Bläsing**. Vol. 25. No. 2 (2015): 183-206.
- Öztelli, Cahit. “Tûtînâme Üzerine Bilgiler”. **Sivas Folkloru**. s. 46 (1976): 3-6.
- . “Tûtînâme İçin Son Araştırma”. **Sivas Folkloru**. s. 54 (1978):1-4.
- Öztürk, Rıdvan. **Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil**. Ankara: TDK Yayınları, 1997.
- Pavet De Courteille, Abel. **El-Luğātu’n-Nevâ’iyye ve’l-İstîşhādātu’l-Cağata’iyye. Dictionnaire turk-oriental, destiné principalement à faciliter la lecture des ouvrages de Bâber, d’Aboul-Gâzi et de Mir-Ali-Chir-Nevâî**. Paris, 1870.
- Radloff, Wilhelm. **Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte, I-IV**, Mit einem Vorwort von Omeljan Pritsak. ’s-Gravenhage: Mouton & Co, 1960.
- Räsänen, Martti. **Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türkssprachen**. Helsinki: Lexica Societatis Fenno-Ugricae XVII, 1969.
- Redhouse, Sir James W. **A Turkish and English Lexicon, /Kitâb-ı Ma’ânî-i Lehce**. Constantinople. [İlk Baskı: 1890] Constantinople, 2011.
- Röhrborn, Klaus. **Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung. II. Nomina-Pronomina-Partikel**. Band 1: a-asvık. [Uygurca Sözlük. İslam Öncesi Orta Asya Türkçe Metinlerinin Dil Malzemesi. Yeniden düzenlenmiş baskı. I. İsimler-Zamirler-Edatlar. 1. Cilt: a-asvık]. Stuttgart: Steiner, 2015.
- Shaw, Robert B. **Kâşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü**. (İngilizceden çev. ve yayına hazırlayan Fikret Yıldırım). Ankara: TDK Yayınları, 2014.
- Sona, İbrahim. “Türk Edebiyatında Tûti-Nâme Hikayeleri (İnceleme-Tenkitli Metin)”. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012a.
- . “1538 Tarihli İlk Türkçe Tûti-Nâme Tercümesi”. **Turkish Studies**, 7/3 (2012b): 2299-2311.
- Steingass, Francis Joseph. **Arabic-English Dictionary**, London, 1884.
- . **A Comprehensive Persian-English Dictionary**. London, 2005. [İlk Baskı: 1892].

- Şemseddin Âl-İ Ahmed. **İmâd bin Muhammed, Tûtî-nâme Cevâhirü'l-Esmâr**. Tahran: Bünyâd-ı Ferheng-i İran, 1973.
- Şeyh Süleymân Efendi-i Özbekî el-Buhârî. 2003. **Luğat-i Cağatayî ve Türkî-i 'Osmanî**. İstanbul: Türk Dilleri Araştırmaları. c. 13, 2003. [İlk Baskı: rûmî 1298].
- Tekin, Talat. **Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler**, Ankara: Simurg Yayıncılık, 1995. [İlk baskı: **Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler**. 1975]
- Thomsen Vilhelm. **Inscriptions de l'orkhon Déchiffrées**, Memoires de la Societe Finno-Ougrienne. V, Helsingfors, 1896.
- Tietze, Andreas. **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı A-Z**. Ankara: TÜBA, 2016-2019.
- Tuna, Osman Nedim. "Osmanlıcada Moğolca Ödünç Kelimeler". **Türkiyat Mecmuası**. c. 17 (1972): 209-250.
- Türkçe Sözlük**. Ankara: TDK Yayınları, 2005.
- Üşenmez, Emek, Saidberk Boltabayev, Gülşah Tuğlacı. **Özbekçe Türkçe Sözlük**. İstanbul: TDV, 2016.
- Yazar, Sadık. "İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'ndeki El Yazmalarının Kataloğu". **Türkiyat Mecmuası**. 26/1 (2016): 339-446.
- Yudahin, Konstantin Kuzmiç. **Kirgizsko-russkiy slovar**. Moskva, 1940 (²1965); [Kırgız Sözlüğü I-II, (çev. A. Taymas, TDK, Ankara 1945-48 (²1988))].

Web Kaynakları

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, Kâmûsu'l-Muhîd Tercümesi ve Vankulu Lügati, www.kamus.yek.gov.tr
Türkçe Kuran Mealleri, <https://www.kuranmeali.com/>
Kubbealtı Lugatı, www.lugatim.com